John Adams
Library.

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF Nº
ADAMS
132.6
v.2

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΛΥΚΟΡΤΑ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Amstelodami,
Ex Officina { JOHANNIS JANSSONII à WAESBERGE
& JOHANNIS à SOMEREN. *1670.*

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΛΥΚΟΡΤΑ
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ
τῶν Σωζομένων

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

POLYBII LYCORTÆ
F. MEGALOPOLITANI

HISTORIARUM
QUÆ SUPERSUNT,

TOMUS SECUNDUS,

Interprete

ISAACO CASAUBONO,
cum utriuſque CASAUBONI & aliorum Notis,

ACCURANTE

JACOBO GRONOVIO.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM JANSSONIUM à WAESBERGE,
& JOANNEM à SOMEREN. *Anno* 1670.

ADAMS
132.6
v.2

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

Lector Candide,

VIno vendibili non opus eſſe hedera ſuſpenſâ, *eſt vetuſtate tritum & veritate communitum proverbium. Enimverò quævis merx proba ſemetipſam vel tacendo commendat, uſque adeò ut minimè neceſſe quis habeat, Libros quoſque decantatiſſimos ullis ſurpervacaneis extollere laudibus. Quod quum plurimum interſit Reip. literariæ, ut antiqua præclariſſimorum Autorum monumenta ne intercidant, ſed in manus ſeræ poſteritatis quàm emendatiſſimè perveniant, nos fore operæ pretium facturos duximus, ſi præ cæteris florentiſſimis ſelectiores nonnullos Hiſtoricos Græcos typis noſtris excudere excu-*

ſosque publici juris ac uſus facere contenderemus.

Poſteaquam igitur Typographiæ noſtræ ope evulgaveramus Arrianum, atque animadverteramus, operam noſtram navatam non mediocriter literatiſſimis quibuſque æqui ac boni cenſoribus probari, conſtitutum nobis fuit etiam in lucem edere Polybium & Appianum. Quinetiam prelo noſtro jam ſubjecimus Thucydidem, atque ſtat ſententia ſubdendi eidem etiamnum alios id genus Autores graves complures, utpote quorum ergò à Viris illuſtribus etiam atque etiam petimus, ut ſi penes illorum unum & item alterum deliteſcant quædam vel excuſa vel manuſcripta Autorum conſimilium nondum publicata exempla, ipſa in gratiam laudatæ Reip. literariæ nobiſcum haud gravatim communicentur atque ita ex tenebris captivitatis oblivioſis in lucem libertatis glorioſam glorioſè vindicentur. Quippe non eſt cujuſvis Muſarum alumni, in Autoribus Achaicis verum à falſo diſcernere, genuinum pro adulterino ſubſtituere, ſphalmata chalcographica quærere,

quæſita

quæſita invenire, inventa detegere, detecta corrigere, correcta pro gratis ac ratis accipere.

Quantum autem nos operæ ac impenſæ impenderimus nominatim in Polybium Megalopolitanum, quem jam communi omnium indigentium uſui utendum publicè damus, non noſtrum eſt verboſè recenſere; ſed procul dubio loquetur hæc Editio noviſſima tam libere pro ſemetipſa, ut omnis Lector benevolus ac ſincerus ad eam ſit adhinniturus & ex Plinio confeſſurus: In arduis magnificum abundè eſt voluiſſe. *Enimverò huic noſtro Novo Operi non tantum Notas Caſauboni notorias, ſed quaſcunque excerptas etiam Autorum aliorum alias, uſqueadeò ut longè plus uſusfructus ex hoc noſtro Polybio omnis Lector æquus ſit percepturus quàm ex ullis aliis anterioribus. Quid multa? Si plurimis Græcæ Linguæ Profeſſoribus ſtudioſiſque Hellenicarum hiſtoriarum conquiſitoribus inſtitutum hoc noſtrum non fore ingratum neu diſpliciturum intellexerimus, indies magis magiſque in nobis accendetur ſtudium gratificandi ſaluti publicæ, quam ſtatuit Legem*

Lex

Lex XII. *Tabularum ſupremam. Interea loci, percomis Lector, tu his tibi impræſentiarum oblatis dextrè utere ac lætè fruere; noſtris verò conatibus honori Reip. literariæ velificantibus perbenignè ſave, ave, benè vale & in amore noſtrûm cale.*

ΠΟΛΥ-

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΛΥΚΟΡΤΑ

ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

POLYBII LYCORTÆ F.

MEGALOPOLITANI

HISTORIARUM

QUÆ SUPERSUNT

TOMUS SECUNDUS.

ΕΚ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

E POLYBII MEGA-LOPOLITANI DUODECIMA

HISTORIA EXCERPTA.

Timæum de rebus Africæ veteribus narrationibus fidem habuiſſe & veritatem plane ignoraſſe.

De Africæ animalibus.

Timæum de Corſicæ inſulæ animalibus feris multa falſa finxiſſe.

Cuniculi & leporis differentia.

Quam ob cauſſam omnia Corſicæ animalia videantur eſſe fera.

Multa in Corſica animalia,

Ὅτι Τίμαιος περὶ τῶν κατὰ Λιβύην ἀνιστόρητος ἐγένετο, καὶ ταῖς ἀρχαίαις φήμαις ἀλμὴν ἐνδεδεμένος.

Περὶ τῶν κατὰ Λιβύην ζώων.

Ὅτι Τίμαιος περὶ τῶν κατὰ Κύρνον τὴν νῆσον ζώων ἀγρίων πολλὰ ἐτερατεύσατο.

Κουνίκλου καὶ λαγωοῦ τίς ἡ διαφορά.

Διὰ τί πάντα τὰ κατὰ Κύρνον ζῶα ἄγρια εἶναι δοκεῖ.

Ὅτι καὶ ἐν Κύρνῳ πολλὰ ζῶα,

καὶ ἐν

καὶ ἐν Ἰταλίᾳ αἱ ὗες ταῖς σάλπιγξι πειθαρχοῦσι.

1 ΤΗΝ μὲν τῆς χώρας ἀρετὴν πᾶς ἄν τις θαυμάσειε· τὸν δὲ Τίμαιον εἴποι τις ἂν οὐ μόνον ἀνιστόρητον γεγονέναι περὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην, ἀλλὰ καὶ παιδαριώδη, καὶ τελέως ἀσυλλόγιστον, καὶ ταῖς ἀρχαίαις φήμαις ἀκμὴν ἐνδεδεμένον, ἃς παρειλήφαμεν, ὡς ἀμμώδους πάσης καὶ ξηρᾶς καὶ ἀκάρπου ὑπαρχούσης τῆς Λιβύης. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ζώων. τό, τε γὰρ τῶν ἵππων, καὶ τῶν βοῶν, καὶ προβάτων, ἅμα δὲ τούτοις αἰγῶν πλῆθος τοσοῦτόν ἐστι κατὰ τὴν χώραν, ὅσον οὐκ οἶδ' εἰ δύναιτ' ἂν εὑρεθῆναι κατὰ τὴν λοιπὴν οἰκουμένην. διὰ τὸ πολλὰ τῶν κατὰ Λιβύην ἐθνῶν, τοῖς μὲν ἡμέροις μὴ χρῆσθαι καρποῖς, ἀπὸ δὲ τῶν θρεμμάτων καὶ σὺν τοῖς θρέμμασιν ἔχειν τὸν βίον. Καὶ μὴν τὸ τῶν ἐλεφάντων καὶ λεόντων καὶ παρδάλεων πλῆθος καὶ τὴν ἀλκὴν, ἔτι δὲ βουβάλων κάλλος καὶ στρουθῶν μεγέθη, τίς οὐχ ἱστόρησεν; ὧν κατὰ μὲν τὴν Εὐρώπην τὸ παράπαν οὐδέν ἐστιν· ἡ δὲ Λιβύη πλήρης ἐστὶ τῶν προειρημένων. περὶ ὧν οὐδὲν ἱστορήσας Τίμαιος, ὥσπερ ἐπίτηδες τἀναντία τοῖς κατ' ἀλήθειαν ὑπάρχουσιν ἐξηγεῖται. καθάπερ δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ Λιβύην ἀπεσχεδίακεν, οὕτω καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν νῆσον τὴν προσαγορευομένην Κύρνον. καὶ γὰρ ὑπὲρ ἐκείνης μνημονεύων ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ φησὶν, αἶγας ἀγρίας καὶ πρόβατα καὶ βοῦς ἀγρίους ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ

& in Italia ſuum greges tubarum cantu regi.

QUEMADMODUM præſtantiam agrorum Africanorum in omnibus licet mirari; ſic Timęum jure pronuntiet aliquis, non ſolum imperitum rerum Africæ, ſed etiam puerili ingenio virum, ac prorſus infirmo judicio, & qui antiquitus traditis opinionibus ſupra modum fuerit deditus: quaſi videlicet univerſa Africa eſſet arenoſa, ſicca, & ſterilis. idem & de animalibus quoque dictum volumus. nam equorum, boum, & ovium, necnon caprarum, tanta eſt in iis locis copia, quantam haut ſatis ſcio, an in ulla parte Orbis terrarum totius ſit invenire. Eſt verò ejus rei cauſſa hęc; quod multi Africę populi quum fruges cultura hominum provenientes ignorent, è pecoribus, atque adeo cum pecoribus aluntur. Jam vero elephantorum, leonum, pardorum multitudinem ac robur, bubalorum item pulchritudinem, & ſtruthionum ingentia corpora, quis fando non accepit? quorum animalium in Europa quidem nullum penitus invenias; Africa vero iis eſt referta. Timæus qui de his nihil quicquam didicerat, velut de induſtria ea memorię mandavit, quę cum veritate pugnarent. Qui ut in rebus Africæ futilitatem ſuam prodidit, ſic etiam in iis quæ ad Corſicam nomine inſulam ſpectant, pari levitate eſt uſus. In ſecunda namque hiſtoriarum ſuarum mentionem ejus faciens, ait; Capras feras oveſque, item boves

boves feros in ea multos reperiri; ad hæc cervos, lepores, lupos, & aliorum animantium nonnulla: quorum venationibus inſulani exerceantur, quum per totam vitam hoc unico ſtudio occupentur. Atqui in ea inſula, nedum capra fera aut bos, ſed ne lepus quidem aut lupus aut cervus, aut ſimile his ullum aliud animal offenditur, præter vulpes & cuniculos, & oves feras. Cuniculum ſi procul intuearis, putes eſſe leporem parvum; ubi in manus ſumpſeris, magnam obſerves differentiam & in ſpecie & in guſtu. Ut plurimum intra terram cuniculi naſcuntur. Quod autem omnia Corſicæ animalia videantur eſſe fera, id propter hanc fit cauſſam. Quum ſit inſula denſis arboribus conſita, loca multa habeat prærupta atque aſpera, paſtores paſcentia pecora ſequi nequeunt. ſed quoties opportuna nacti paſcua cogere greges volunt, tuba convocant animalia: quæ ſine ullo errore ad ſuam quodque tubam accurrunt. Quod ſi qui in hanc appellunt inſulam, poſtquam capras aut boves ſolas paſcere obſervaverint, manum propterea voluerint illis injicere, beſtiæ propius eos ad ſe accedere, ut pote nulla aſſuetudine ſibi notos, non patiuntur, ſed fugiunt. quoties vero paſtor animadverſo deſcendere quoſdam in terram, tuba ſignum dedit, effuſo omnes feruntur curſu, & ad tubam omnes concurrunt. ita ſpeciem animalium ferorum præbent. Cujus rei veritatem cum ignoraret, & negligenter inquiſiſſet Timæus, illa effutiit. Neque verò mirum id debet videri: Nam & in Italia

πολλοὺς, ἔτι δ' ἐλάφους καὶ λαγὼς,
καὶ λύκους, καί τινα τῶν ἄλλων ζώων.
καὶ τοὺς ἀνθρώπους περὶ ταῦτα
διατρίβειν κυνηγετοῦντας, καὶ τὴν
ὅλην τοῦ βίου διαγωγὴν ἐν τούτοις
ἔχειν. Κατὰ δὲ τὴν προειρημένην
νῆσον, οὐχ οἷον αἲξ ἄγριος ἢ βοῦς,
ἀλλ' οὐδὲ λαγὼς, οὐδὲ λύκος, οὐδ' ἔλαφος,
οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων ζώων οὐδέν
ἐστι. πλὴν ἀλωπέκων, καὶ κυνίκλων,
καὶ προβάτων ἀγρίων. ὁ δὲ κύνικλος
πόρρωθεν ὁρώμενος, δοκεῖ εἶναι
λαγὼς μικρός. ὅταν δ' εἰς τὰς
χεῖρας λάβῃ τις, μεγάλην ἔχει
διαφορὰν καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν,
καὶ κατὰ τὴν βρῶσιν. γίνεται δὲ τὸ πλεῖον
μέρος κατὰ γῆς. Δοκεῖ γε μὴν πάντ'
εἶναι τὰ ζῶα κατὰ τὴν νῆσον ἄγρια διὰ
τοιαύτην αἰτίαν. Οὐ δύνανται 2
κατὰ τὰς νομὰς συνακολουθεῖν οἱ
ποιμένες τοῖς θρέμμασι, διὰ τὸ
σύνδενδρον καὶ κρημνώδη καὶ τραχεῖαν
εἶναι τὴν νῆσον· ἀλλ' ὅταν βούλωνται
συναθροῖσαι, κατὰ τοὺς εὐκαίρους
τόπους ἐφιστάμενοι, τῇ σάλπιγγι
συγκαλοῦσι τὰ ζῶα, καὶ πάντα πρὸς
τὴν ἰδίαν ἀδιαπτώτως συντρέχει σάλπιγγα.
λοιπὸν ὅταν τινὲς προσπλεύσαντες
πρὸς τὴν νῆσον, αἶγας ἢ βοῦς
θεάσωνται νεμομένας ἐρήμους, κἄπειτα
βουληθῶσι καταλαβεῖν, οὐ προσίεται
τὰ ζῶα διὰ τὴν ἀσυνήθειαν, ἀλλὰ
φεύγει. ὅταν δὲ καὶ συνιδὼν ὁ ποιμὴν
τοὺς ἀποβαίνοντας σαλπίζῃ,
προτροπάδην ἅμα φέρεται καὶ
συντρέχει πρὸς τὴν σάλπιγγα.
Διὸ φαντασίαν ἀγρίων ποιεῖ. ὑπὲρ
ὧν Τίμαιος κακῶς καὶ παρέργως
ἱστορήσας, ἐσχεδίασε. Τὸ δὲ
τῇ σάλπιγγι πειθαρχεῖν, οὐκ ἔστι
θαυμάσιον. καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἰτα-

λίαν οἱ τὰς ὗς τρέφοντες, οὐ χωρίζουσι τὰ κατὰ τὰς νομάς. οὐ γὰρ ἕπονται κατὰ πόδας οἱ συφορβοὶ τοῖς θρέμμασιν, ὥσπερ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ προηγοῦνται φωνοῦντες τῇ βυκάνῃ κατὰ διάστημα. τὰ δὲ θρέμματα κατόπιν ἀκολουθεῖ, καὶ συντρέχει πρὸς τὴν φωνήν. καὶ τηλικαύτη γίγνεται συνήθεια τοῖς ζώοις πρὸς τὴν ἰδίαν βυκάνην, ὥστε θαυμάζειν καὶ δυσπαραδέκτως ἔχειν τοὺς πρώτους ἀκούσαντας. διὰ γὰρ τὴν πολυχοιρίαν καὶ τὴν λοιπὴν χορηγίαν, μεγάλα συμβαίνει τὰ συβόσια κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὑπάρχειν, καὶ μάλιστα τὸ παλαιόν, παρά τε τοῖς Τυρρηνικοῖς καὶ Γαλάταις, ὥστε τὴν μίαν τοκάδα, χιλίους ἐκτρέφειν ὗς, ποτὲ δὲ καὶ πλείους. Διὸ καὶ κατὰ γένη ποιοῦνται καὶ καθ᾽ ἡλικίαν τὰς ἐκ τῶν νυκτερευμάτων ἐξαγωγάς. ὅθεν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον παραγινομένων καὶ πλειόνων συστημάτων, οὐ δύνανται ταῦτα κατὰ γένη τηρεῖν, ἀλλά γε συμπίπτει κατά τε τὰς ἐξελασίας καὶ νομὰς ἀλλήλοις, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς προσαγωγάς. ἐξ ὧν αὖθις ἐπινενόηται πρὸς τὸ διακρίνειν ὅταν συμπέσῃ χωρὶς κόπου καὶ πραγματείας τὸ κατὰ βυκάνην. ἐπειδὰν γὰρ τῶν νεμόντων ὁ μὲν ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος προάγῃ φωνῶν, ὁ δὲ ἐπὶ ἕτερον ἀποκλίνας, αὐτὰ δι᾽ αὑτῶν χωρίζεται τὰ θρέμματα, καὶ κατακολουθεῖ ταῖς ἰδίαις βυκάναις μετὰ τοιαύτης προθυμίας, ὥστε μὴ δυνατὸν εἶναι βιάσασθαι, μηδὲ κωλῦσαι μηδενὶ τρόπῳ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν. Παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησι κατὰ τοὺς δρυμοὺς ἐπειδὰν ἀλλήλοις συμπέσῃ διώκοντα τὸν καρπόν, ὁ πλείονας ἔχων χεῖρας

qui ſues alunt,loca non ſeparant,quò illa paſtum abigunt. neque ut fit à Græcis, præeuntia pecora è veſtigio ſequuntur ſubulci; ſed præeunt & per intervalla buccina clangentes ipſa vocant. ſues præcedentium veſtigiis inſiſtunt, & ad ſonum concurrunt. atque ea animalia buccinæ ſuæ ita aſſueſcunt, ut qui rem primo audiunt miraculi loco ducant, & vix ac ne vix quidem fidem ei habeant. Porro Itali homines quia carnibus tenerorum porcorum, & omnino magna ſuccidiæ copia utuntur, magnos propterea ſuum greges alunt; maxime autem veteris Italiæ incolę, Etruſci & Galli. adeo ut ſcrofam ſit invenire,quę alumnum gregem alat mille porcorum, aut etiam plurium. Iccirco per genera ſive ſexus & ætates educuntur ex haris in quibus pernoctant. unde fit, ut quum in eundem locum plures greges paſtum agantur, generatim ſeparata ſervare non queant:ſed interdum miſceantur invicem, ſive cum foras educuntur, ſive cum paſcuntur:& ſimiliter quoque dum reducuntur. & ob hanc cauſſam porculatores, ut ſine labore & magno negotio diſtinctionem permiſtorum gregum facerent, in eam rem uti buccina excogitarunt. Simulac enim paſtorum alius in hanc partem procedens inſonuerit, alius in illam ſe deflexerit, ipſa per ſe pecora ſtatim diſcernuntur, & ſuas buccinas ſinguli ita ſequuntur, ut per vim retinere, aut impetum currentium retardare nullo pacto valeas. Apud Græcos verò quoties diverſi greges, dum per ſaltus fructus ſectantur inter ſe fuerint permixti; is qui

qui plures porcos habuerit, & occaſionem in rem ſuam vertere ſciverit, aliena pecora intra ſuum gregem recipiens, ſimul abigit. interdum etiam fures abigei qui latenter ſubſiderant, ſues abducunt; quum interea porculator ignoret quomodo illi ſint amiſſi; quia procul ab eo abſcedere ſolent pecora, ſtudio concitata inveniendi fructus, ubi ſemel illi de arboribus ceperint decidere.

καὶ κατευκαιρήσας, παραλαβὼν τοῖς ἰδίοις θρέμμασιν, ἀπάγει τὰ τοῦ πλησίου. ποτὲ δὲ κλέπτης ὑποκαθίσας ἀπήλασεν, οὐδ' ἐπιγινώσκοντος τοῦ προάγοντος πῶς ἀπέβαλε διὰ τὸ μακρὰν ἀποσπᾶσθαι τὰ κτήνη τῶν προαγόντων, ἁμιλλώμενα περὶ τὸν καρπὸν, ὅταν ἀκμὴν ἄρχηται ῥεῖν. πλὴν ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

Confutatio eorum quæ ſcripſerat Timæus ſuper coloniæ deductione Locrorum Epizephyriorum. ipſos è Græciæ Locris quidem eſſe oriundos, ſed nullo fœdere cum iis fuiſſe junctos.

Centum familiæ nobilium apud utroſque Locros.

Virgo PHIALIPHERA apud Locros Epizephyrios.

Fraus ab antiquis Locrenſibus adhibita in pangendo cum Siculis fœdere.

Ελεγχος τῶν ὑπὸ Τιμαίου ῥηθέντων περὶ τῆς Λοκρῶν τῶν κατὰ τὴν Ιταλίαν ἀποικίας· καὶ ὅτι ἦσαν μὲν ἄποικοι τῶν κατὰ τὴν Ελλάδα Λοκρῶν· οὐ μὴν συνθήκας πρὸς αὐτοὺς εἶχον.

Αἱ ἑκατὸν οἰκίαι τῶν εὐγενῶν παρ' ἀμφοτέροις τοῖς Λοκροῖς.

Η λεγομένη ΦΙΑΛΗΦΟΡΟΣ παρὰ Λοκροῖς τοῖς Επιζεφυρίοις.

Τῶν πάλαι Λοκρῶν δόλευμα, ἐν τῷ ποιεῖσθαι ὁμολογίας πρὸς Σικελούς.

EQUIDEM Locros Epizephyrios, quæ Italiæ urbs eſt, ſæpius adii; nec ſemel uſu venit, ut in rebus magnis mea opera eſſet ipſis uſui. nam quum ad bellum Hiſpanienſe, auxilia ab iis Romani exigerent, & ad bellum Dalmaticum tenerentur iidem ex fœdere copias maritimas mittere; ut eorum munium ipſis gratia fieret impetravimus nos. Itaque cives, vexatione, periculo & ſumptu non mediocri per nos liberati,

ΕΜΟΙ δὲ συμβαίνει καὶ παραβεβληκέναι πλεονάκις εἰς τὴν 3
τῶν Λοκρῶν πόλιν, καὶ παρεσχῆσθαι χρείας αὐτοῖς ἀναγκαίας. καὶ γὰρ τῆς εἰς Ιβηρίαν στρατείας αὐτοὺς παραλυθῆναι συνέβη δι' ἐμὲ, καὶ τῆς εἰς Δαλματεῖς ἣν ὤφειλον κατὰ θάλατταν ἐκπέμπειν Ῥωμαίοις κατὰ τὰς συνθήκας. ἐξ ὧν καὶ κακοπαθείας καὶ κινδύνου καὶ δαπάνης

ἱκανῆς τινος ἀπολυθέντες, πᾶσιν ἡμᾶς ἠμείψαντο τοῖς τιμίοις καὶ φιλανθρώποις. Διόπερ ὀφείλω μᾶλλον εὐλογεῖν Λοκρούς, ἢ τοὐναντίον. ἀλλ' ὅμως οὐκ ὤκνησα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ὅτι τὴν ὑπ' Ἀριστοτέλους παραδιδομένην ἱστορίαν περὶ τῆς ἀποικίας, ἀληθινωτέραν εἶναι συμβαίνει τῆς ὑπὸ Τιμαίου λεγομένης. Σύνοιδα γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὁμολογοῦσιν, ὅτι παράδοσιμος αὐτοῖς ἐστὶν αὕτη περὶ τῆς ἀποικίας ἡ φήμη παρὰ πατέρων, ἣν Ἀριστοτέλης εἴρηκεν, οὐ Τίμαιος. καὶ τούτων γε τοιαύτας ἔφερον ἀποδείξεις. Πρῶτον μὲν, ὅτι πάντα τὰ διὰ προγόνων ἔνδοξα παρ' αὐτοῖς, ἀπὸ τῶν γυναικῶν, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν εἴη· οἷον εὐθέως, τὸ εὐγενεῖς παρὰ σφίσι νομίζεσθαι τοὺς ἀπὸ τῶν Ἑκατὸν οἰκιῶν λεγομένους· ταύτας δ' εἶναι τὰς ἑκατὸν οἰκίας τὰς προκριθείσας ὑπὸ τῶν Λοκρῶν, πρὶν ἢ τὴν ἀποικίαν ἐξελθεῖν· ἐξ ὧν ἔμελλον οἱ Λοκροὶ κατὰ τὸν χρησμὸν κληροῦν τὰς ἀποσταλησομένας παρθένους εἰς Ἴλιον. τούτων δή τινας τῶν γυναικῶν συνεξᾶραι μετὰ τῆς ἀποικίας· ὧν τοὺς ἀπογόνους ἔτι νῦν εὐγενεῖς νομίζεσθαι, καὶ καλεῖσθαι τοὺς ἀπὸ τῶν ἑκατὸν οἰκιῶν.

4 Πάλιν ἐπὶ τῆς ΦΙΑΛΗΦΟΡΟΥ παρ' αὐτοῖς λεγομένης, τοιαύτη τις ἱστορία παρεδέδοτο· διότι καθ' ὃν καιρὸν τοὺς Σικελοὺς ἐκβάλλοιεν τοὺς κατασχόντας τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ἰταλίας, ὧν ἐν ταῖς θυσίαις προηγεῖτο

nullum non viciſſim honoris & humanitatis genus nobis rependerunt. ut cauſſa mihi ſit, cur Locrenſes laudare potius debeam, quam contrarium facere. Nihil tamen propterea ſum cunctatus, & dicere & ſcribere, narrationem ab Ariſtotele proditam memoriæ ſuper deductione ejus coloniæ veriorem eſſe ea quam affert Timęus. Compertum namque mihi eſt, ipſos Locrenſes fateri eã ſe à patribus traditam accepiſſe famam de ſua colonia, quam habet Ariſtoteles, non quam Timæus. cujus ſententiæ hæc illi certiſſima argumenta afferebant. Primum eſt, quod ſi quod decus, ſi qui honores per manus accepti à majoribus apud illos hodieque durant, ii à fœminis non viris originem habuerunt. Exempli gratia; nobiles apud eos cenſentur, qui ſint orti ex iis quas vocant Centum familias. has autem eſſe illas centum familias, quibus prędrogativa honoris communibus ſuffragiis fuerat delata, priuſquam deduceretur colonia: è quibus Locrenſes illas centum virgines ſorte legere ex oraculi reſponſo tenebantur, quæ erant quotannis ad Ilium mittendę. Harum nempe mulierum nonnullas, cum reliquis in coloniam eſſe profectas: quarum poſteri etiam nunc nobiles cenſeantur, & vulgo à Centum familiis oriundi nuncupentur. Jam de ea quæ apud illos nuncupatur PHIALEPHOROS, quod phialam geſtans thenſam ducat, ejuſmodi hiſtoria dicebatur memoriæ prodita: Quo tempore ipſi Siculos finibus ſuis ejecerint, qui illam Italiæ partem occupaverant, fuiſſe illis in more poſitum, ut in

ut in eorum ſacris præiret aliquis è clariſſimis & nobiliſſimis civibus: ipſos qui patria inſtituta nulla haberent, plures gentis Siculæ ritus moreſque aſſumpſiſſe; & in his iſtum quoque ab illorum temporibus Locrenſes ſervaſſe: cæterum accepto à Siculis ritui hanc ſe correctionem adhibuiſſe ajebant, quod non puerum phialiferum caperent, ſed ob ſexus fœminei inter ipſos nobilitatem, phialiferam virginem. Fœdera cum Locris qui Græciam habent, neque nunc eſſe neque unquam fuiſſe ipſis dicebantur. contra cum Siculis fœdus ſibi intercedere, ceu traditione majorum acceptum, omnes affirmabant. qua de re hæc narrabant. Primo adventu ſuo Siculos ſe inveniſſe eam quam ipſi nunc colunt regionem obtinentes: qui re inopinata perculſi, quum præ metu ipſos recepiſſent, cum iis ſe fœdus in hæc verba feciſſe; AMICITIAM CUM SICULIS LOCRENSES SERVATUROS, ET REGIONEM HANC PRO COMMUNI AMBOBUS POPULIS HABITUROS, QUANDIU TERRÆ HUIC PEDIBUS SUIS INSISTERENT, ET IMPOSITA HUMERIS CAPITA GESTARENT. Hæc quum ita conveniſſent, Locrenſes ad præſtandum jusjurandum ajunt acceſſiſſe, poſtquam in calceamentorum ſola terram injeciſſent, humeris autem capita alliorum ita ſuperpoſuiſſent, ut non apparerent: deinde, è calceis terram excuſiſſe, capita alliorum abjeciſſe; ac mox, ubi primum data eſt occaſio, Siculos regione expuliſſe. ita Locris iſta narrantur.

τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ τῶν εὐγενεστάτων ὑπάρχων τις, αὐτοὶ καὶ πλείω τῶν συγγενικῶν ἐθῶν παραλαβόντες, διὰ τὸ μηδὲν αὐτοῖς πάτριον ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο διαφυλάττοιεν ἀπ' ἐκείνων. αὐτὸ δὲ τοῦτο διορθώσασθαι, τῷ μὴ παῖδα ποιεῖν ἐξ αὐτῶν τὸν φιαληφόρον, ἀλλὰ παρθένον, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν εὐγένειαν. Συνθῆκαι δὲ πρὸς μὲν τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα Λοκροὺς, οὔτ' ἦσαν, οὔτ' ἐλέγοντο παρ' αὐτοῖς γεγονέναι· πρὸς μέντοι Σικελοὺς πάντες εἶχον ἐν παραδόσει. Περὶ ὧν ἔλεγον, διότι καθ' ὃν καιρὸν ἐκ τῆς πρώτης παρουσίας καταλάβοιεν Σικελοὺς κατέχοντας ταύτην τὴν χώραν ἐν ᾗ νῦν κατοικοῦσι, καταπλαγέντων αὐτοὺς ἐκείνων, καὶ προσδεξαμένων διὰ τὸν φόβον, ὁμολογίας ποιήσαιντο τοιαύτας. Η ΜΗΝ ΕΥΝΟΗΣΕΙΝ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗι ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ ΕΞΕΙΝ, ΕΩΣ ΑΝ ΕΠΙΒΑΙΝΟΥΣΙ ΤΗι ΓΗι ΤΑΥΤΗι, ΚΑΙ ΤΑΣ ΚΕΦΑΛΑΣ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΩΜΟΙΣ ΦΟΡΩΣΙ. τοιούτων δὲ τῶν ὅρκων γινομένων, φασὶ τοὺς Λοκροὺς εἰς μὲν τὰ πέλματα τῶν ὑποδημάτων ἐμβαλόντας γῆν, ἐπὶ δὲ τοὺς ὤμους σκορόδων κεφαλὰς ἀφανεῖς ὑποθεμένους, οὕτω ποιήσασθαι τοὺς ὅρκους. κἄπειτα τὴν μὲν γῆν ἐκβαλόντας ἐκ τῶν ὑποδημάτων, τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν σκορόδων ἀπορρίψαντας, μετ' οὐ πολὺ, καιροῦ παραπεσόντος, ἐκβαλεῖν τοὺς Σικελοὺς ἐκ τῆς χώρας. ταῦτα μὲν οὖν λέγεται παρὰ Λοκροῖς.

Τιμαίου ἀπόφασις· ὅτι τὸν μὲν κανόνα ἡ εὐθύτης χαρακτηρίζει· τὴν δὲ ἱστορίαν, ἡ ἀλήθεια.

Πολυβίου ἐπίκρισις περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου.

Ὅτι τὸ ψεῦδος, τὸ μὲν κατ' ἄγνοιαν, τὸ δὲ κατὰ προαίρεσιν.

Timæi dictum: Regulam quidem rectitudine, at hiſtoriam veritate definiri.

Polybii de hoc dicto judicium.

Mendacium duplex eſſe; ab ignoratione, aut voluntate profectum.

5 ΚΑΘΑΠΕΡ γὰρ ἐπὶ τῶν κανόνων κἂν ἐλάττων ᾖ τῷ μήκει, κἂν τῷ πλάτει ταπεινότερος, μετέχῃ δὲ τῆς τοῦ κανόνος ἰδιότητος, κανόνα φησὶν εἶναι, καὶ δεῖν προσαγορεύειν οὕτως· ὅταν δὲ τῆς εὐθείας καὶ τῆς πρὸς ταύτην οἰκειότητος οὐκ ἐγγίζει, πάντα μᾶλλον δεῖν ἢ κανόνα καλεῖν· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν συγγραμμάτων, ὅσα μὲν ἂν ἢ κατὰ τὴν λέξιν, ἢ κατὰ τὸν χειρισμὸν, ἢ κατ' ἄλλο τι διαμαρτάνηται τῶν ἰδίων μερῶν, ἀντέχηται δὲ τῆς ἀληθείας, προσίεσθαι φησὶ τὸ τῆς ἱστορίας ὄνομα τὰς βίβλους· ὅταν δὲ ταύτης παραπέσῃ, μηκέτι καλεῖσθαι δεῖν ἱστορίαν. Ἐγὼ δὲ διότι μὲν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν τοιούτων συγγραμμάτων τὴν ἀλήθειαν, ὁμολογῶ. καὶ κατὰ τὴν πραγματείαν αὐτός που κέχρημαι λέγων οὕτως· ὅτι καθάπερ ἐμψύχου σώματος τῶν ὄψεων ἐξαιρεθεισῶν ἀχρειοῦται τὸ ὅλον, οὕτως ἐξ ἱστορίας ἐὰν ἄρῃς τὴν ἀλήθειαν, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελὲς γίγνεται διήγημα. Δύο μὴν τρόπους φαμὲν εἶναι ψευδοῦς· ἕνα μὲν τὸν κατ' ἄγνοιαν, ἕτερον

AIT Timæus: quemadmodum in regulis, ſi qua brevior juſto fuerit, aut latitudine minus alta quàm par erat, officio tamen regulæ proprio fungatur, nihilo ſecius regulam eſſe, & appellari eo nomine debere: contra, ſi à linea recta diſcedat, & regulæ proprietatem non ſervet, quiduis potius quàm regulam eſſe nominandam: ita plane etiam in hiſtoriis rem habere. Nam ſi qua fuerit ſcripto, aut genere dictionis, aut diſpoſitionis modo, aut ulla alia re vitioſa quæ tamen veritatem ubique tueatur exacte; nihil vetat, inquit Timæus quo minus etiam ac ſcripti libri, hiſtorię nomine afficiantur. qui ſi à vero aberraverint, non jam poſſe eam dici hiſtoriam. Ego verò, fateor quidem præcipuam veritatis curam eſſe ducendam in ejuſmodi ſcriptis. qui etiam in hoc ipſo meo opere his alicubi verbis ſum uſus: Ut animal luminibus ademptis prorſus inutile redditur; ita ſi veritatem ex hiſtoria tollas, quod ſupereſt illius, narratio eſt nullius uſus. Sed nos duplex eſſe mendacii genus dicimus: unum quod ab ignoratione veri proficiſcitur, alterum quod à certo

nimia

animi propoſito mentiendi. qui igitur per ignorationem à veritate aberrarent, his veniam eſſe dandam; qui voluntate & certo propoſito, ab iis capitali odio eſſe diſſidendum.

δὲ τὸν κατὰ προαίρεσιν. καὶ τούτων δεῖν τοῖς μὲν κατ᾽ ἄγνοιαν παραπαίουσι τῆς ἀληθείας, διδόναι συγγνώμην· τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀκαταλλάκτως ἔχειν.

Reprehenſio Timæi ob maledicentiæ virus.

Ἡ καθ᾽ ὑπερβολὴν πικρία τοῦ Τιμαίου ἐν ταῖς λοιδορίαις.

Calumniæ ejus in Democharem.

Ὅσα κατὰ τοῦ Δημοχάρους ἐψεύσατο.

Maledicta ejuſdem in Agathoclem, partim turpia, partim etiam falſa.

Ὅτι κατὰ Ἀγαθοκλέους τὰ μὲν πέρα τὸ πρέπον ἐλοιδόρησε, τὰ δὲ καὶ ἐψεύσατο.

Officium hiſtorici veritatem profeſſi eſſe, ut præclara facta etiam ſceleſtiſſimorum hominum ne prætermittat.

Ὅτι καὶ περὶ τῶν ἀσεβεστάτων τὰ πρὸς ἔπαινον ἥκοντα οὐ δεῖ παραλείπειν τὸν τῆς ἀληθείας γνήσιον ἐξηγητὴν ξυγγραφέα.

QUEMADMODUM viri prudentes & cordati quando inimicos volunt ulciſci, nequaquam illud primum conſiderant, quid ille dignus ſit pati quicum iis res eſt; ſed illud potius, quid ſibi facere conveniat; ita & cum alicui probra dicuntur, non id primo eſt attendendum, quid inimicos audire conveniat; verùm id, ut ſummè neceſſarium, eſt potius cogitandum, quid nos deceat dicere. Illos vero qui ira atque odiis ſuis cuncta metiuntur, neceſſe eſt temere quiduis effutire, & in omnibus quę dicant modeſtiæ fines longe migrare. Jure igitur nos quoque in pręſentia feciſſe videamur, ſi pleriſque eorum quæ à Timæo in Democharem ſunt dicta, fidem abrogaverimus. illi contra jure merito neque veniam concedat quiſquam, neque fidem ullam habeat, poſtquam adeo

ΚΑΘΑΠΕΡ γὰρ οἱ νοῦν ἔχοντες ἐπὰν ἀμύνασθαι κρίνωσι τοὺς ἐχθροὺς, οὐ τοῦτο πρῶτον σκοποῦνται, τί παθεῖν ἄξιός ἐστιν ὁ πλησίον, ἀλλὰ τί ποιεῖν αὐτοῖς πρέπει, τοῦτο μᾶλλον· οὕτω καὶ περὶ τῶν λοιδοριῶν· οὐ τί τοῖς ἐχθροῖς ἀκούειν ἁρμόζει, τοῦτο πρῶτον ἡγητέον, ἀλλὰ τί λέγειν ἡμῖν πρέπει, τοῦτο ἀναγκαιότατον λογιστέον. περὶ δὲ τῶν πάντα μετρούντων ταῖς ἰδίαις ὀργαῖς καὶ φιλοτιμίαις, ἀνάγκη πάνθ᾽ ὑποπίπτειν ἐστὶ, καὶ πᾶσι διαπίπτειν παρὰ τοῦ δέοντος λεγομένοις. Διὸ δὴ καὶ νῦν ἡμεῖς μὲν εἰκότως ἂν δεξαίμεν ἀθετεῖν τοῖς ὑπὸ Τιμαίου κατὰ Δημοχάρους εἰρημένοις. ἐκεῖνος δ᾽ ἂν οὐκ εἰκότως τυγχάνοι συγγνώμης οὐδὲ πίστεως ὑπ᾽ οὐδενός, 6

διὰ

διὰ τὸ περιφανῶς ἐν ταῖς λοιδορίαις ἐκπίπτειν τοῦ καθήκοντος, διὰ τὴν ἔμφυτον πικρίαν. Καὶ γὰρ οὐδὲ ταῖς κατ' Ἀγαθοκλέους ἔγωγε λοιδορίαις, εἰ καὶ πάντων γέγονεν ἀσεβέστατος, εὐδοκῶ. λέγω δ' ἐν τούτοις, ἐν οἷς ἐπὶ καταστροφῇ τῆς ὅλης ἱστορίας φησὶ, γεγονέναι τὸν Ἀγαθοκλέα κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν κοινὸν πόρνον, ἕτοιμον τοῖς ἀκρατεστάτοις, κολοιὸν, τριόρχην, πάντων τῶν βουλομένων, τοῖς ὄπισθεν ἔμπροσθεν γεγονότα· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτ' ἀπέθανε, τὴν γυναῖκα φησὶ κατακλαιομένην αὐτὸν, οὕτω θρηνεῖν· τί δ' οὐκ ἐγὼ σέ; τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ; ἐν γὰρ τούτοις πάλιν οὐ μόνον ἄν τις ἐπιφθέγξαιτο τὰ περὶ Δημοχάρους· ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπερβολῆς θαυμάσειε τῆς πικρίας. ὅτι γὰρ ἐκ φύσεως ἀνάγκη μεγάλα προτερήματα γεγονέναι περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, τοῦτο δῆλόν ἐστιν ἐξ αὐτῶν ὧν ὁ Τίμαιος ἀποφαίνεται. εἰ γὰρ εἰς τὰς Συρακούσας παρεγενήθη φεύγων τὸν τροχὸν, τὸν καπνὸν, τὸν πηλὸν, περί τε τὴν ἡλικίαν ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονὼς, καὶ μετά τινα χρόνον ὁρμηθεὶς ἀπὸ τοιαύτης ὑποθέσεως, κύριος μὲν ἐγενήθη πάσης Σικελίας, μεγίστους δὲ κινδύνους περιέστησε Καρχηδονίοις, τέλος ἐγγηράσας τῇ δυναστείᾳ, κατέστρεψε τὸν βίον βασιλεὺς προσαγορευόμενος· ἆρ' οὐκ ἀνάγκη μέγα τι γεγονέναι χρῆμα καὶ θαυμάσιον τὸν Ἀγαθοκλέα, καὶ πολλὰς ἐσχηκέναι ῥοπὰς καὶ

manifeſtè, præ inſito ipſius animo maledicendi ſtudio, modum omnem in convitiando exceſſit. Mihi verò ne illa quidem maledicta placent, quæ Timæus in Agathoclem contulit; etſi fuit ille ſane ſceleſtiſſimus & omnium maxime impius. dico autem iſta, quę in operis totius ſui fine poſuit; quo loco ait, Agathoclem in prima ætate publicum fuiſſe proſtibulum, paſſim omnium incontinentiſſimorum libidini expoſitum; graculum, triorcham ſive buteonem, qui averſus & adverſus impudicus obviis quibuſq; pateret. Ad hæc, ubi fato eſſet functus, ejus uxorem mortuum maritum lamentantem, hujuſmodi plangorem ediidiſſe; Quid non ego tibi? quid nō tu mihi? Iſta enim qui legunt, non ea dumtaxat merito uſurpaverint, quæ de ſuperioribus adverſus Democharem modò dicebamus: ſed hoc amplius, vehementiſſimum illud maledicendi ſtudium quo Timæus flagrabat, jure miretur. Quod enim ſit omnino neceſſe, ut ingentibus à natura dotibus eſſet ornatus Agathocles; id verò etiam ex illis, quæ de eo ipſemet Timæus ſcribit, liquido conſtat. Nam ſi figularem rotam, & fumum ac lutum fugiens, quum vix decem & octo eſſet annorum, Syracuſas primùm venit; ac mox à tali profectus principio, Siciliam univerſam ſuo ſubjecit imperio, maxima Pœnis creavit pericula, poſtremò ubi in tyrannide conſenuiſſet, & nomen Regium eſſet conſecutus, ita vitam finivit; quis neget magnum profectò virum & admirabilem fuiſſe Agathoclem, quique magnis à natura dotibus, & præſidiis ad res

ſollerter

ſollerter gerendas eſſet inſtructus? Propterea debent rerum geſtarum ſcriptores, non ea ſolum quæ ad criminandum & accuſandum Agathoclem valent tradere poſteris; verùm etiam illa, quæ cum ejus laude ſunt conjuncta. id enim veræ proprium eſt hiſtoriæ. At egregius hic ſcriptor maledicendi ſtudio occæcatus, minus recte facta cum quadam animi malignitate ſolitus narrare, & ſimul omnia in majus attollere, præclara facinora, ſimul cuncta prætermiſit. ignorans utique, nihilo tolerabilius hoc eſſe mendacii genus, ſi quis hiſtoriam ſcribere profeſſus, quæ geſta ſunt non commemoret.

δυνάμεις πρὸς τὸν πραγματικὸν τρόπον; ὑπὲρ ὧν δεῖ τὴν συγγραφέα, μὴ μόνον τὰ πρὸς διαβολὴν κυρωῦντα καὶ κατηγορίαν ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἐπιγινομένοις, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς ἔπαινον ἥκοντα περὶ τὸν ἄνδρα. τοῦτο γὰρ ἴδιόν ἐστι τῆς ἱστορίας. ὁ δὲ παρεσκοτισμένος ὑπὸ τῆς ἰδίας πικρίας, τὰ μὲν ἐλαττώματα δυσμενικῶς καὶ μετ' αὐξήσεως ἡμῖν ἐξήγγελκε, τὰ δὲ κατορθώματα συλλήβδην παραλέλοιπεν· ἀγνοῶν ὅτι τὸ ψεῦδος οὐχ ἧττόν ἐστι περὶ τοὺς οὐ τὰ γεγονότα γράφοντας ἐν ταῖς ἱστορίαις.

Zaleuci lex, ſuper eo qui rem in judicium deductam debet poſſidere lite pendente.

Quæſtio inexplicabilis ad eam legem pertinens.

Lex altera Zaleuci, de iis qui novam interpretationem alicujus legis afferre voluerint.

Ζαλεύκου νόμος περὶ τῆς κατοχῆς τῶν ἀμφισβητουμένων ἕως τῆς κρίσεως.

Ζήτημα ἄπορον περὶ τούτου τοῦ νόμου.

Νόμος ἕτερος Ζαλεύκου, περὶ τῶν βουλομένων λέγειν ὑπὲρ τῆς γνώμης τινὸς τῶν νόμων.

ERANT apud Locrenſes duo adoleſcentuli, qui de ſervo controverſiam inter ſe habebant. Et horum quidem alter puerum illum per longioris temporis ſpatium poſſederat: alter verò biduo prius, quam rus eſſet profectus, abſente domino ſervum ad ſe domum per vim abduxerat. hujus rei factus alter certior, domum ubi ſervus jam erat ſeſe contulerat, eumque prehenſum manu in judicium adduxerat; quod jus eſſe diceret, ut in ſua illum

ΝΕΑΝΙΣΚΩΝ δυοῖν 7
περί τινος οἰκέτου διαφερομένων, συνέβαινε παρὰ μὲν τῷ ἑτέρῳ καὶ πλείω χρόνον γεγονέναι τὸν παῖδα· τὸν δ' ἕτερον ἡμέραις δυσὶ πρότερον εἰς τὸν ἀγρὸν ἐλθόντα, μὴ παρόντος τοῦ δεσπότου, μετὰ βίας εἰς οἶκον ἀπηχέναι τὸν δοῦλον. κἄπειτα τὸν ἕτερον αἰσθόμενον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ λαβόντα πάλιν, ἰέναι ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ φάναι δεῖν κύριον

αὐτὸν

αὐτὸν εἶναι, καὶ διδόναι τοὺς ἐγγυητάς. Κελεύειν γὰρ τὸν Ζαλεύκου νόμον, τοῦτον δεῖν κρατεῖν τῶν ἀμφισβητουμένων ἕως τῆς κρίσεως, παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι. τοῦ δ' ἑτέρου κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον παρ' αὑτοῦ φάσκοντος γεγονέναι τὴν ἀγωγήν, (ἐκ γὰρ τῆς οἰκίας τῆς ἐκείνου τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀρχὴν ἥκειν ἀπαγόμενον·) τοὺς προκαθημένους ἄρχοντας διαπορουμένους ὑπὲρ τοῦ πράγματος, ἐπισπάσασθαι καὶ συμμεταδοῦναι τῷ Κοσμοπόλιδι. τὸν δὲ διαστείλασθαι τὸν νόμον, φήσαντα ΠΑΡΑ ΤΟΥΤΩΝ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗΝ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ, παρ' οἷς ἂν ἔσχατον ἀδήριτον ἢ χρόνον τινὰ γεγονὸς τὸ διαμφισβητούμενον. ἐὰν δέ τις ἀφελόμενος βίᾳ παρά τινος, ἀπαγάγῃ πρὸς αὑτόν, κἄπειτα παρὰ τούτου τὴν ἀγωγὴν ὁ προϋπάρχων ποιῆται δεσπότης, οὐκ εἶναι ταύτην κυρίαν. Τοῦ δὲ νεανίσκου δεινοπαθοῦντος, καὶ μὴ φάσκοντος εἶναι τοῦ νομοθέτου ταύτην τὴν προαίρεσιν, προκαλέσασθαί φησι τὸν Κοσμόπολιν, εἴ τις βούληται λέγειν ὑπὲρ τῆς γνώμης κατὰ τὸν Ζαλεύκου νόμον. τοῦτο δ' ἐστὶ καθισάντων τῶν χιλίων, καὶ βρόχων κρεμασθέντων, λέγειν ὑπὲρ τῆς τοῦ νομοθέτου γνώμης. ὁπότερος δ' αὐτῶν φανῇ τὴν προαίρεσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκδεχόμενος, τὸν τοιοῦτον διὰ τῆς ἀγχόνης ἀπόλλυσθαι, βλεπόντων τῶν χιλίων.

poteſtate haberet, ac ſponſores daret. Lege namque Zaleuci eſſe cautum, ut rem de qua ſit controverſia, ille poſſideat quandiu lis pendebit, penes quem erat cum in jus fuit adducta. Lege eadem nitente altero, ac dicente eum ſe eſſe unde ſervus fuerit abductus: (de domo namque ſua mancipium ad tribunal in forum veniſſe, alio abducente;) qui judicium illud exercebant, quid ſuper ea re pronuntiarent incerti, ſeruum unâ ſecum trahentes ad Coſmopolim, (is eſt major magiſtratus) ſe conferunt, cum ipſo communicaturi. Coſmopolis Zaleuci legi hanc diſtinctionem adhibuit; Quod ſcriptum eſſet, UNDE RES CONTROVERSA FUISSET IN JUS ADDUCTA; id de eo accipiendum, qui ultimus ante quam naſceretur controverſia, per aliquod tempus rem poſſederit, qua de re nunc agitur. quod ſi aliquis illud ipſum per vim alteri ereptum domum ſuam deduxerit, ac mox prior dominus inde rem litigioſam in judicium adduxerit; poſſeſſionem illam pro rata & legitima non eſſe habendam. Adverſus injuriam hujus interpretationis quum fremeret adoleſcens, & legislatoris eam eſſe mentem negaret; Coſmopolim conditionem quiritanti obtuliſſe narrat auctor, ut de ſententia legis diſſereret ſi quis vellet ex formula à Zaleuco præſcripta. Ea autem erat; ut in CIↃ virum conſeſſu, laqueis de utriuſque collo pendentibus, legiſlatoris ſententiam ambo explicarent: uter autem eorum viſus fuerit in deteriorem partem legis mentē torquere, is præſentibus CIↃ viris laqueo vitam finiret.

Hæc

Hæc poſtquam ita propoſuiſſet Coſmopolis, ait auctor dixiſſe adoleſcentem, iniquam eſſe conditionem quæ obferebatur: nam illi quidem alterum fortaſſe aut tertium annum vitæ ſupereſſe: (neque enim multo minor erat Coſmopolis annis nonaginta;) ſibi, ut ratio probabilis ſuadeat, maximam ſupereſſe vitæ partem. Hoc faceto dicto quum rem ſeriam in jocum juvenis vertiſſet, judices ſecundum Coſmopolis ſententiam vindicias pronunciarunt.

Ταῦτα προτείναντος τοῦ Κοσμοπόλιδος, τὸν νεανίσκον εἰπεῖν φησὶν, ἄνισον εἶναι τὴν συνθήκην· τῷ μὲν γὰρ ἔτη δύο ἢ τρία καταλείπεσθαι τοῦ ζῆν· (συνέβαινε γὰρ τὸν Κοσμόπολιν οὐ πολὺ λείπειν τῶν ἐννενήκοντα ἐτῶν) αὐτῷ δὲ τοῦ βίου τὸ πλεῖον ἐκ τῶν εὐλόγων ἐπιμένειν. ὁ μὲν οὖν νεανίσκος οὕτως εὐτραπελευσάμενος, ἐξέλυσε τὴν σπουδήν. οἱ δ' ἄρχοντες ἔκριναν τὴν ἀγωγὴν κατὰ τὴν τοῦ Κοσμοπόλιδος γνώμην.

Reprehenſio Calliſthenis qui res geſtas Alexandri ſcripſerat.

Calliſthenem præ imperitia rei militaris & artis Tacticæ, in præliorum deſcriptionibus multa abſurda & quæ fieri non poterant temere effutiiſſe.

Ἔλεγχος Καλλισθένους τοῦ τὰ κατ' Ἀλέξανδρον συγγεγραφότος.

Ὅτι ὁ συγγραφεὺς διὰ τὴν τῆς Τακτικῆς ἀπειρίαν ἐν ταῖς τῶν παρατάξεων ἐξηγήσεσι πλεῖστα ὅσα ἄτοπα καὶ πάντως ἀδύνατα ἐσχεδίασε.

MENTIONEM hoc loco faciemus unius dumtaxat pugnæ acie inſtructa pugnatæ, quæ & nobiliſſima fuit, neque longe abeſt à temporibus quorum modò meminimus: cui denique, quod eſt omnium maximum, Calliſthenes ipſe interfuit. Eam dico pugnam, quam in Cilicia Alexander cum Dario commiſit. Jam Alexander, inquit Calliſthenes, fauces ſuperaverat, & quas Ciliciæ Pylas vocant. Darius per Amanicas Pylas ducto agmine, in Ciliciam cum copiis jam pervenerat. ubi certior factus ab indigenis, præceſſiſſe Alexandrum Syriam petentem, ſequi illum inſtitit. Ad fau-

ΜΝΗΣΘΗΣΟΜΕΘΑ μιᾶς παρατάξεως, ἣν ἅμα μὲν ἐπιφανεστάτην εἶναι συμβέβηκεν, ἅμα δὲ τοῖς καιροῖς οὐ μακρὰν ἀπηρτῆσθαι, τὸ δὲ μέγιστον παρατετευχέναι τὸν Καλλισθένην. λέγω δὲ περὶ τῆς ἐν Κιλικίᾳ γενομένης Ἀλεξάνδρῳ πρὸς Δαρεῖον. ἐν ᾗ φησὶ μὲν Ἀλέξανδρον ἤδη διαπεπορεῦσθαι τὰ στενὰ, καὶ τὰς λεγομένας ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πύλας. Δαρεῖον δὲ χρησάμενον τῇ διὰ τῶν Ἀμανίδων λεγομένων Πυλῶν πορείᾳ, κατᾶραι μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Κιλικίαν. πυθόμενον δὲ παρὰ τῶν ἐγχωρίων προάγειν τὸν Ἀλέξανδρον ὡς ἐπὶ Συρίαν, ἀκολουθεῖν. 8

καὶ

καὶ συνεγγίσαντας τοῖς στενοῖς, στρατοπεδεῦσαι παρὰ τὸν * Πύρον ποταμόν. εἶναι δὲ τὸ μὲν τόπου τὸ διάστημα οὐ πλείω τῶν τεττάρων καὶ δέκα σταδίων ἀπὸ θαλάττης ἕως πρὸς τὴν παρώρειαν. διὰ δὲ τούτου φέρεσθαι τὸν προειρημένον ποταμὸν ἐπικάρσιον, ἀπὸ μὲν τῶν ὀρῶν εὐθέως εἰς ἐκρήγματα τῶν πλευρῶν. διὰ δὲ τῶν ἐπιπέδων ἕως εἰς θάλασσαν, ἀποτόμους ἔχοντα καὶ δυσβάτους λόφους. ταῦτα δ' ὑποθέμενος, ἐπεὶ συνεγγίζοιεν οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐξ ὑποστροφῆς ἐπ' αὐτοὺς ἀναχωροῦντες, κρῖναι φησὶ Δαρεῖον καὶ τοὺς ἡγεμόνας, τὴν μὲν φάλαγγα τάξαι πᾶσαν ἐν αὐτῇ τῇ στρατοπεδείᾳ καθάπερ ἐξ ἀρχῆς εἶχε. χρήσασθαι δὲ τῷ ποταμῷ προβλήματι διὰ τὸ παρ' αὐτὴν ῥεῖν τὴν στρατοπεδείαν. Μετὰ δὲ ταῦτα φησὶ, τοὺς μὲν ἱππεῖς τάξαι παρὰ θάλατταν, τοὺς δὲ μισθοφόρους ἑξῆς τούτοις παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἐχομένους τούτοις, τοὺς δὲ πελταστὰς συνάπτον-
9 τας τοῖς ὄρεσι. πῶς δὲ προέταξε τούτους πρὸ τῆς φάλαγγος, τοῦ ποταμοῦ ῥέοντος παρ' αὐτὴν τὴν στρατοπεδείαν, δυσχερὲς καταννοῆσαι· καὶ ταῦτα τῷ πλήθει τοσούτων ὑπαρχόντων· τρισμύριοι μὲν γὰρ ἱππεῖς ὑπῆρχον, ὡς αὐτὸς ὁ Καλλισθένης φησὶ, τρισμύριοι δὲ μισθοφόροι.] πόσου δ' εἶχον οὗτοι τόπου χρείαν, εὐχερὲς καταμαθεῖν. Πλεῖστον μὲν γὰρ ἱππέων τίθεται βάθος ἐπ' ὀκτὼ πρὸς ἀληθινὴν χρείαν· καὶ μεταξὺ τῶν ἰλῶν ἑκάστης συνυπάρχειν δεῖ διάστημα τοῖς μετώποις πρὸς τὸ ταῖς ἐπιστροφαῖς δύνασθαι καὶ τοῖς περισπασμοῖς εὐχρηστεῖν. ἐξ ὧν τὸ στάδιον ὀκτακοσίους λαμβά-

ces ut ventum, prope amnem Pinarum caſtris locum cepit. Patet autem eo loci, ut hic ait, intervallum à mari ad montis radices, ſtadia quatuordecim. per hoc ſpatium tranſverſo limite dictus amnis labitur: qui quidem in jugis exortus, mox per interciſa montis latera erumpit, ac deinde per patentes campos ad mare uſque defertur, præruptis & inacceſſis collibus eum cingentibus. His ita poſitis, addit Calliſthenes Alexandrum converſa ſigna verſus hoſtem reduxiſſe: eoque jam appropinquante, conſilium cepiſſe Darium & ejus duces, univerſam phalangem eo ipſo in loco ubi tendebant ordinandi, ſicut à principio fecerant; flumine, quod caſtra ipſa prę̨fluebat, pro munitione hoſti objecto. Poſtea ſubjicit: Darium ſecundum mare equites conſtituiſſe; proximos his in fluminis ripa mercenarios; cetratos deinde, ita ut montes contingerent. Sed quonam modo ante phalangis aciem hos Darius locaverit, propter ipſa caſtra fluvio labente, complecti mente difficile eſt, in tanta prę̨ſertim hominum multitudine. nam Calliſthene ipſo teſte, equites erant CCIↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ; & mercenarii pari numero. Quę̨ multitudo armatorum quo ſpatio potuerit capi, ſcire eſt pronum. In veris namque ac legitimis præliis, ita plurimum equeſtris acies ordinatur, ut ejus profunditas ſit equitum octonum: Iam inter turmas vacuum ſpatium ſit oportet pro cujuſque fronte, quò poſſit commode vel in latus vel retrorſum converſio turmarum inſtitui. hac ratione ſtadium equites octin-gentos

gentos capit. ſtadia decem, equitum octo millia: ſtadia quatuor ter mille, ducentos. ita ut locum illum quem diximus ſtadiorum quatuordecim, equitum millia undecim & ducenti fuerint impleturi. Quod ſi univerſam multitudinem equitum tricies mille, in aciem eo loci inſtrueres, parum abeſt quin triplex agmen efficeres, ſecundo primum ſubſequente, tertio ſecundum. cedo igitur locum ubi mercenariorum manus eſſet poſita: niſi forte dicat aliquis, pone equites eam ſtetiſſe. at hoc Calliſthenes non dicit: qui ſcribit, cum induceretur in pugnam acies, conductitium militem & Macedonas inter ſe concurriſſe. qua ex re neceſſario intelligendum, dicti loci partem dimidiam verſus mare, ab equitibus fuiſſe occupatam; dimidium alterum montes verſus, cepiſſe mercenarios. Quæ quum ita ſint, facile iniri ratio poteſt, quanta eſſet equitum profunditas, & quàm longo intervallo fluvius Pinarus à Darii caſtris diſtaret. Ait deinde; ubi jam hoſtes appropinquabant, Darium qui in media verſabatur acie, mercenarios è cornu ad ſe vocaſſe: quod qua ratione ſit dictum, dubitare licet. nam mercenarios ſane & equites ſeſe invicem contigiſſe in medio illo ſpatio, prorſus eſt neceſſe. Darius igitur qui jam inter mercenarios eſſet, qui & quorſum aut quomodo mercenarios vocabat? Poſtremò ait; equites quî in dextro ſtabant cornu, in hoſtem invehentes, Alexandrũ ipſum eſſe aggreſſum. illum cum ſuis horum impetum forti animo excepiſſe; & vice verſa in ipſos invectum atrocem pu-

νει. τὰ δὲ δέκα, τοὺς ὀκτακισχιλίους, τὰ δὲ τέτταρα τρισχιλίους διακοσίους. ὥστ' ἀπὸ τῶν μυρίων χιλίων διακοσίων πεπληρῶσθαι τὸν τῶν τεσσαρεσκαίδεκα σταδίων τόπον. ἐὰν δὲ πάντας ἐκτάττῃ τοὺς τρισμυρίους, βραχὺ λείπει τοῦ τριφαλαγγίαν ἐπάλληλον εἶναι τῶν ἱππέων αὐτῶν. εἰς ποῖον οὖν τόπον ἐτέτακτο τὸ τῶν μισθοφόρων πλῆθος; εἰ μὴ νὴ Δία κατόπιν τῶν ἱππέων. ἀλλ' οὔ φησιν. ἀλλὰ συμπεπτωκέναι τούτους τοῖς Μακεδόσι κατὰ τὴν ἐπαγωγήν· ἐξ ὧν ἀνάγκη ποιεῖσθαι τὴν ἐκδοχήν, διότι τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ τόπου τὸ παρὰ θάλατταν, ἡ τῶν ἱππέων ἐπεῖχε τάξις. τὸ δ' ἥμισυ τὸ πρὸς τοῖς ὄρεσιν, ἡ τῶν μισθοφόρων. ἐκ δὲ τούτων εὐσυλλόγιστον, πόσον ὑπῆρχε τὸ βάθος τῶν ἱππέων, καὶ ποῖον ἔδει τόπον ἀπέχειν τὸν ποταμὸν ἀπὸ τῆς στρατοπεδείας. μετὰ δὲ ταῦτα συνεγγιζόντων τῶν πολεμίων, φησὶ τὸν Δαρεῖον αὐτὸν κατὰ μέσην ὑπάρχοντα τὴν τάξιν, καλεῖν τοὺς μισθοφόρους ἀπὸ τοῦ κέρατος πρὸς αὐτόν. πῶς δὲ λέγεται τοῦτο, διαπορεῖν ἐστι. τῶν γὰρ μισθοφόρων ἀνάγκη καὶ τῶν ἱππέων τὴν συναφὴν κατὰ μέσον ὑπάρχειν τὸν τόπον. ὥστ' ἐν αὐτοῖς ὢν τοῖς μισθοφόροις ὁ Δαρεῖος, ποῦ, καὶ πρὸς τί, καὶ πῶς, ἐκάλει τοὺς μισθοφόρους; Τὸ δὲ τελευταῖον φησὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἱππεῖς ἐπαγαγόντας, ἐμβαλεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον. τοὺς δὲ γενναίως δεξαμένους, ἀντεπάγειν

καὶ ποιεῖν μάχην ἰσχυράν. ὅτι δὲ ποταμὸς ἦν ἐν μέσῳ, καὶ ποταμὸς οἷον ἀρτίως εἶπεν, ἐπελάθετο. Τούτοις δ' ἐστὶ παραπλήσια τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον. φησὶ γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν διάβασιν, πεζῶν μὲν ἔχοντα τέτταρας μυριάδας, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους καὶ πεντακοσίους. μέλλοντι δ' εἰς Κιλικίαν ἐμβάλλειν, ἄλλους ἐλθεῖν ἐκ Μακεδονίας, πεζοὺς μὲν πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ ὀκτακοσίους. ἀφ' ὧν εἴ τις ἀφέλοι τρισχιλίους μὲν πεζούς, τριακοσίους δ' ἱππεῖς, ἐπὶ τὸ πλεῖον ποιῶν τὴν ἀπουσίαν τῶν πρὸς τὰς γεγενημένας χρείας· ὅμως πεζοὶ μὲν ἀπολειφθήσονται τετρακισμύριοι δισχίλιοι· τούτων οὖν ὑποκειμένων, φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον πυθέσθαι τὴν Δαρείου παρουσίαν εἰς Κιλικίαν, ἑκατὸν ἀπέχοντα σταδίους ἀπ' αὐτοῦ, διαπεπορευμένον ἤδη τὰ στενά· διόπερ ἐξ ὑποστροφῆς πάλιν ποιεῖσθαι τὴν πορείαν διὰ τῶν στενῶν, ἄγοντα πρώτην μὲν τὴν φάλαγγα· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἱππεῖς, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ σκευοφόρον. ἅμα δὲ τῷ πρῶτον εἰς τὰς εὐρυχωρίας ἐκπεσεῖν, διασκευάζεσθαι παραγγείλαντα πᾶσιν ἐπιπαρεμβάλλειν τὴν φάλαγγα, καὶ ποιήσασθαι τὸ βάθος αὐτῆς ἐπὶ τριάκοντα καὶ δύο. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν, εἰς ἑκκαίδεκα. τὸ δὲ τελευταῖον εἰσεγγίζοντα τοῖς πολεμίοις εἰς ὀκτώ. Ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τῶν προειρημένων ἀλογήματα. τοῦ γὰρ σταδίου λαμβάνοντος ἄνδρας ἐν τοῖς πορευτικοῖς διαστή-

gnam accendiſſe. Atenim inter duas acies medium fuiſſe fluvium, & quidem ejuſmodi fluvium, qualem ante deſcribebat, hoc vero Calliſthenes erat oblitus. Similia his ſunt quæ de Alexandro ſcribit. Quem ait in Aſiam trajeciſſe cum peditum ccıɔɔ ccıɔɔ ccıɔɔ ccıɔɔ; equitibus cıɔ cıɔ cıɔ cıɔ ıɔ. deinde quum inibi eſſet, ut in Ciliciam intraret, ſupplementum adveniſſe ei è Macedonia peditum ıɔɔ. equitum ıɔccc. qua ex multitudine ſi quis tollat pedites quidem cıɔ cıɔ cıɔ, equites verò ccc, ita ut numerum quàm maximè augeat eorum qui propter varios uſus potuerunt abeſſe; relinquentur tamen peditum duo & quadraginta millia; equitum quatuor millia. His ita poſitis, narrat Calliſthenes; Alexandrum de adventu Darii in Ciliciam certiorem eſſe factum, quum ab ipſo ſtadia centum non amplius diſtaret, poſtquā fauces ipſe jam ſuperaſſet. Propterea converſo itinere iterum per fauces reduxiſſe: in primo agmine fuiſſe phalangem, proximum huic equitatum, in ultimo agmine impedimenta. Simul ventum in campos patentes, edixiſſe omnibus Alexandrū, ut in legitimum phalangis ordinem inſtruerentur, ſeque manipuli manipulis applicarent; ac profunditatem aciei inſtituiſſe, armatorum binum & tricenum: poſtea vero ſenum denum. poſtremò ubi jam hoſtes appropinquabant, octonum. ſed deliria hæc ſunt, prioribus etiam majora. Enimvero ſtadium unum capit homines mille ſexcentos, quoties intervallorum rationes ad faciendum iter ſunt accommo-

commodatæ, octonis denis profunditatem agminis conſtituentibus, & viro quoque pedes ſenos ab altero diſtante. Quod quum ita ſit, perſpicuum eſt, decem ſtadia pedites capturа eſſe CCIƆƆ & IƆƆ CIƆ. viginti ſtadia, alterum tantum. Ex his facile intelligitur, oportuiſſe quando Alexander aciem ſuam ita ordinavit, ut ejus profunditas eſſet militum ſenum denum; campos illum eſſe nactum viginti ſtadia patentes. quanquam etiam ſic ſuperfuerint, quos locus non capiebat, equites omnes, cum peditum decem millibus. Subjicit his: Alexandrum ubi jam ab hoſte ſtadia dumtaxat XL aberat, copias ſuas fronte recta & æquata in eum duxiſſe. quo delirio vix ac ne vix quidem majus aliud queat excogitari. Nam ubi terrarum ejuſmodi loca invenias, maxime autem in Cilicia, per quæ loca phalangem ſariſſis armatam, ſtadia viginti in latitudinem porrectam, quadraginta in longitudinem ſtadia fronte recta & æquata ducas? Nam ſi quis acie ſic ordinata procedere decreverit, tot ſe illi impedimenta offerent, ut ne percenſere quidem illa facile aliquis valeat. ad cujus rei faciendam fidem, vel illa ſuffecerint quæ ab ipſo Callisthene dicuntur. Qui quidē ait, torrētes fluvios qui è montibus cadunt, tot locis hiatus aperire in ſubjecta planitie, ut pars magna Perſarum fugientium in illis cavernis perierit. At Hercules, voluit Alexander parata ſuorum ut acies eſſet, ſicunde hoſtis apparuiſſet. quaſi vero potuerit quicquam eſſe imparatius, ea phalange cujus frons eſſet diſſipata & divulſa.

μυριάσιν, ὅταν εἰς ὀκτωκαίδεκα τὸ
βάθος ὦσι, χιλίους ἑξακοσίους,
ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ἓξ πόδας ἀπέ-
χοντος· φανερὸν ὅτι τὰ δέκα στά-
δια λήψεται μυρίους ἑξακισχι-
λίους· τὰ δὲ εἴκοσι τοὺς διπλα-
σίους. ἐκ δὲ τούτων εὐθεώρητον,
ὅτι καθ' ὃν καιρὸν ἐποίησε τὴν
δύναμιν Ἀλέξανδρος ἑκκαίδεκα
τὸ βάθος, ἀναγκαῖον ἦν εἴκοσι
σταδίων ὑπάρχειν τὸ τοῦ τόπου
διάστημα, καὶ περιττεύειν ἔτι τοὺς
μὲν ἱππεῖς πάντας, τῶν δὲ πεζῶν
μυρίους. μετὰ δὲ ταῦτα φησί, II
μετωπηδὸν ἄγειν τὴν δύναμιν, ἀ-
πέχοντα τῶν πολεμίων περὶ τετ-
ταράκοντα σταδίους. τούτου δὲ
μεῖζον ἀλόγημα δυσχερὲς ἐπινοῆ-
σαι. ποῦ γὰρ εὕροι τις τοιού-
τους τόπους, ἄλλως τε καὶ κατὰ
Κιλικίαν, ὥστε ἐπὶ σταδίους εἴ-
κοσι μὲν τὸ πλάτος, τεττα-
ράκοντα δὲ τὸ μῆκος, μετω-
πηδὸν ἄγειν φάλαγγα σαρισ-
σοφόρον; τοσαῦτα γάρ ἐστιν ἐμ-
πόδια πρὸς τὴν τοιαύτην τά-
ξιν καὶ χρείαν, ἅ τις οὐδ' ἐξα-
ριθμήσαιτο ῥᾳδίως. ἐκ δὲ τῶν
ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καλλισθένους λε-
γομένων, ἱκανὸν ὑπάρχει πρὸς
πίστιν· τοὺς γὰρ ἀπὸ τῶν ὀρῶν
χειμάῤῥους καταφερομένους το-
σαῦτά φησι ποιεῖν ἐκρήγματα
κατὰ τὸ πεδίον, ὥστε καὶ τῶν
Περσῶν κατὰ τὴν φυγὴν διαφθα-
ρῆναι λέγουσι τοὺς πλείστους ἐν
τοῖς τοιούτοις κοιλώμασι. Νὴ Δί',
ἀλλ' ἕτοιμος ἐβούλετ' εἶναι πρὸς
τὴν τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαν. τί
δ' ἀνετοιμότερον φάλαγγος ἐν
μετώπῳ διαλελυμένης καὶ διε-
σπασμένης; πόσῳ γὰρ ἐκ πο-

φαλαγγικῆς ἀγωγῆς ἁρμοζούσης παρατάξαι ῥᾴδιον, ἢ διαλελυμένην ἐν μετώπῳ καὶ διεσπασμένην δύναμιν ἐπὶ τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν ἀναγαγεῖν, καὶ συστῆσαι πρὸς μάχην ἐν τόποις ὑλώδεσι καὶ περικεκλασμένοις; διόπερ οὐδὲ παρὰ μικρὸν ἦν κρεῖττον ἄγειν διφαλαγγίαν ἢ τετραφαλαγγίαν ἁρμόζουσαν· εἰ καὶ τόπον πρὸς πορείαν εὑρεῖν οὐκ ἀδύνατον, καὶ τὸ παρατάξαι ταχέως ῥᾴδιόν γε, δυνάμενον διὰ τῶν προδρόμων ἐκ πολλοῦ γινώσκειν τὴν τῶν πολεμίων παρουσίαν. Ὁ δὲ χωρὶς τῶν ἄλλων οὐδὲ τοὺς ἱππεῖς προέθετο μετωπηδὸν ἄγων τὴν δύναμιν ἐν τόποις ἐπιπέδοις· ἀλλ' ἐξ ἴσου
12 ποιεῖ τοῖς πεζοῖς. Τὸ δὲ δὴ πάντων μέγιστον, ἤδη γὰρ συνεγγὺς ὄντα τοῖς πολεμίοις αὐτὸν, εἰς ὀκτὼ ποιῆσαί φησι τὸ βάθος. ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τετταράκοντα σταδίους ἔδει γενέσθαι τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος. εἰ δ' ὅλως συνήσπισαν κατὰ τὸν ποιητὴν οὕτως, ὥστε συνερεῖσαι πρὸς ἀλλήλους, ὅμως εἴκοσι σταδίων ἔδει τὸν τόπον ὑπάρχειν. αὐτὸς δέ φησι λείπειν τῶν δεκατεσσάρων σταδίων. καὶ τούτου μέρος μέν τι πρὸς θαλάττῃ, ... τοὺς ἡμίσεας ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, ἔτι δὲ τὴν ὅλην τάξιν ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἱκανὸν τόπον ἀφεστάναι πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις ὑποπεπτωκέναι τοῖς κατέχουσι τὰς παρωρείας. ἴσμεν γὰρ ὃ ποιεῖ πρὸς τούτους ἐπικάμπιον. ὑπολειπόμεθα καὶ νῦν ἡμεῖς τοὺς

Quanto namque facilius erat futurum, ex agmine ad iter compoſito, phalangis aciem inſtruere, quàm interruptas in fronte & divulſas copias ad priorem figuram lineamque rectam revocare, atque in locis ſylvoſis & amfractis apte ad pugnam eos dirigere? Erat igitur profectò longe ſatius diviſas copias ducere in duo vel etiam quatuor agmina partitas, quæ ſe aliud poſt aliud ſequerentur; quando & viæ ad ita faciendum iter aptę poterant inveniri; & legitimam repente inſtruere aciem facile erat futurum: quum præſertim, per pręcurſores ſciri multo antè hoſtis adventus poſſet. At hic, ut alia taceam abſurda, quum per loca plana exercitum fronte æquata duceret, ne equites quidem præmiſit: ſed peditibus eos exæquavit. Omnium vero abſurdiſſimum eſt hoc: Ait Macedonem hoſtibus appropinquantem, octonum militum profundam aciem ſtruxiſſe. ex eo apparet, phalangem illam ſtadia quadraginta neceſſario in longitudinem patuiſſe. Sed demus denſatam ſic fuiſſe aciem, quod ait poëta, ut conſerti invicem hęrerent; omnino tamen ſtadiorum viginti locum illum eſſe oportuit. at ipſe ait minorem fuiſſe ſtadiis quatuordecim. hujus quoque ſpatii partem aliquam propter mare..... dimidium hujus numeri in dextro cornu: quinetiam ſcribit idem aciem univerſam à montibus mediocri ſpatio fuiſſe diſtantem, ne hoſti qui radices montis obtinebat ſubjiceretur. Scimus ſane dicere illum, partem aciei Alexandri in forcipis figuram fuiſſe reflexam. Iccirco etiam nos hic relinquamus in eum uſum decem peditum

peditum millia; qui major eſt numerus eo quem ipſe deſiderat. Ex iſtis tandem ſequitur, vel ipſo auctore Calliſthene, phalangis longitudinem ſtadia undecim ad ſummum patuiſſe; intra quod intervallum duûm & triginta millium hominum conſertis clypeis denſatorum acies tricenos milites in profunditate habens neceſſario fuerit contenta. at ille ait profunditatem aciei octonum hominum fuiſſe cum eſt pugnatum. Sunt verò hoc genus peccata ejuſmodi, ut excuſationem nullam prorſus admittant. Nam quod per rerum naturam fieri poteſt, id ſtatim fidem ſua ſponte invenit. Quoties igitur aliquis viritim ponit intervallum, & certam loci menſuram deſignat, numerum item hominum; hic ſi mentiatur, nulla ratione poteſt excuſari. Iam quæ his adjecit abſurda alia commemorare longum ſit. pauca tantum afferemus. Ait Alexandrum in ordinanda acie ſummo ſtudio id operam dediſſe, ut cum ea parte hoſtilis aciei pugnam capeſſeret, in qua Darius ipſe ſtaret: Darium quoque initio, ex adverſo Alexandri pugnare voluiſſe: mox vero ſententiam mutaſſe. At quomodo dignoſcere ſeſe invicem Reges potuerint, & reſcire in qua parte ſui exercitus uterque ſtationem cepiſſet, aut quò tandem poſt mutatam ſententiam tranſierit Darius, nihil plane horum dicitur. Pręterea, qui potuit phalanx ordinata amnis ſupercilium pręruptum & ſpinis obſitū; (nam hęc loci illius facies pene ubique;) aſcendere & ſuperare; Tantæ hujus abſurditatis Alexandrum damnare, nefas profectò fue-

μυρίους πεζούς, πλείους ὄντας τῆς ἐκείνου προθέσεως. ὥστ' ἐκ τούτων ἕνδεκα σταδίους ἐπὶ τὸ πλεῖον ἀπολείπεσθαι τὸ τῆς φάλαγγος μῆκος, κατ' αὐτὸν τὸν Καλλισθένην· ἐν οἷς ἀνάγκη τοὺς τρισμυρίους καὶ δισχιλίους ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάθος ὑπάρχειν συνησπικότας. ὁ δὲ φησὶν εἰς ὀκτὼ τεταγμένων γενέσθαι τὴν μάχην. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ' ἀπολογίαν ἐπιδέχεται. τὸ γὰρ ἀδύνατον ἐν πράγμασιν, αὐτόθεν ἔχει τὴν πίστιν. διόπερ ὅταν καὶ τὰ κατ' ἄνδρα διαστήματα, καὶ τὸ πᾶν τοῦ τόπου μέγεθος ὡρισμένον ὑποθῶσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν, ἀναπολόγητον γίγνεται τὸ ψεῦδος. Τὰ μὲν γὰρ ἅμα 13
τούτοις ἀλογήματα, μακρὸν ἂν εἴη λέγειν πάντα, πλὴν τελέως ὀλίγων. Φησὶ γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον σπουδάζειν κατὰ τὴν τάξιν, ἵνα κατὰ τὸν Δαρεῖον αὐτὸν ποιήσηται τὴν μάχην. ὁμοίως δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς καὶ τὸν Δαρεῖον αὐτὸν βούλεσθαι κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον· ὕστερον δὲ μετανοῆσαι. πῶς δ' ἐπέγνωσαν ἀλλήλους οὗτοι, ποῦ τῆς ἰδίας δυνάμεως ἔχουσι τὴν τάξιν, ἢ ποῦ μετέβη πάλιν ὁ Δαρεῖος, ἁπλῶς οὐδὲν λέγεται. πῶς δὲ προσανέβη πρὸς τὴν ὀφρὺν τοῦ ποταμοῦ φαλαγγιτῶν τάξις, ἀπότομον οὖσαν καὶ βατώδη; καὶ γὰρ τοῦτο παρ' ὀλίγον. Ἀλεξάνδρῳ μὲν οὖν οὐκ ἐποιστέον τὴν τοιαύτην ἀτοπίαν, ὁμολογουμένων ὅτι, παραλαμβά-

νεας παρ' αὐτῷ τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἐμπειρίαν καὶ τελέαν ἐκ παιδός· τῷ δὲ συγγραφεῖ μᾶλλον, ὃς διὰ τὴν ἀπειρίαν, οὐδὲ τὸ δυνατὸν καὶ τὸ μὴ δυνατὸν ἐν τοῖς τοιούτοις δύναται διευκρινεῖν. περὶ μὲν οὖν Ἐφόρου καὶ Καλλισθένους, ταῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω.

rit: quem conſtat & diſciplinam & uſum rerum bellicarum à puero fuiſſe edoctum: ſed ſcriptorem potius, hominem adeo rudem & imperitum, ut quid in talibus fieri queat aut nequeat, internoſcere non ſit quitus. Ac de Ephoro quidem & Calliſthene hactenus.

Ὑποθῆκαι πάλαι τινὶ δοθεῖσαι μέλλοντι ὑπὲρ εἰρήνης καὶ πολέμου δημηγορίαν ἐνστήσασθαι κατὰ πρεσβείαν. ἔστι δὲ οἷον κοινὸς τόπος εἰς σύγκρισιν εἰρήνης καὶ πολέμου.

Monita cuidam olim data, qui legatus aliquò proficiſcebatur, de pace & bello acturus. Eſt autem ceu locus communis ad comparationem pacis & belli.

14 ΠΡΩΤΟΝ μὲν οἴεται δεῖν ἀναμνησθῆναι τοὺς συνέδρους, διότι κοιμωμένους τὸν ὄρθρον, ἐν μὲν τῷ πολέμῳ διεγείρουσιν αἱ σάλπιγγες, κατὰ δὲ τὴν εἰρήνην οἱ ὄρνιθες. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Ἡρακλέα φησί, τὸν μὲν Ὀλυμπίων ἀγῶνα θεῖναι καὶ τὴν ἐκεχειρίαν, δεῖγμα ποιούμενον τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως· ὅσοις δ' ἐπολέμησε, τούτους πάντας βεβλαφέναι κατὰ τὴν ἀνάγκην καὶ κατ' ἐπιταγήν· ἑκουσίως δὲ παραίτιον κακοῦ οὐδενὶ γεγονέναι τῶν ἀνθρώπων. Ἑξῆς δὲ τούτοις, παρὰ μὲν τῷ ποιητῇ, τὸν Δία παρεισάγεσθαι δυσαρεστούμενον τῷ Ἄρει καὶ λέγοντα.

Ἔχθιστος δέ μοι ἐσσὶ θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε, μάχαι τε.

ὁμοίως δὲ καὶ τὸν φρονιμώτατον τῶν ἡρώων λέγειν.

ANTE omnia iis qui concilium participant revocandum cenſet in memoriam, quomodo jacentes in ſtratis mane exſuſcitet, belli quidem tempore tubarum cantus; pacis verò, gallorum. Ait deinde, ludicrum quidem Olympicum & in totum ejus feſti ſolennia, inſtituiſſe Herculem; declarantem quis ſuus eſſet ſenſus, quæ mens animi: iis autem omnibus quibuſcum bella geſſit, damna ipſum intuliſſe neceſſitate compulſum, & alieno juſſu: ſponte quidem ſua nemini mortalium ullum unquam detrimentum importaſſe. Subjicit his, Jovem apud poëtam induci Marti ſuccenſentem, ac dicentem:

Cælicolarum unum eximie te ſemper ego odi,
Quod tibi rixa placet bellumque & prælia ſæva.

conſentientem his etiam eſſe orationem, quæ heroum prudentiſſimo attribuitur;

Non

Non habet ille tribum, nec ſedem, juraque neſcit,
Quiſquis amat durus crudelia prælia Martis.

Poëtæ autem etiam Euripidem aſſentiri, cujus hæc ſunt:

O pax alma, datrix opum,
O pulcherrima cœlitum,
Quàm te mens ſitit! ô moram!
Obrepat metuo mihi
Ætas ne mala, te prius
Suavem ô quàm tuear diem,
Plauſus undique cum ſtrepent,
Cantuſque, & chori, amicaque
Comeſſatio floribus.

Ad hæc, ſimillimum ait bellum quidem morbo; pacem verò ſanitati: per hanc ſiquidem, & qui ægrotant refici; per illum, etiam ſanos interire. Accedit, quod vigente pace ſenes convenienter naturæ ſepeliuntur à juvenibus; cujus fit contrarium in bello. Omnium maximum illud eſt, quod belli tempore, ne muro quidem urbis tenus ſecuritas ſperari poteſt: pacis vero tempore etiam ad fines uſque regionis. & ſimilia iſtis alia.

Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος,
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος.

ὁμογνωμονεῖν δὲ τῷ ποιητῇ καὶ τὸν Εὐριπίδην, ἐν οἷς φησίν·

Εἰρήνα βαθύπλουτε,
Καλλίστα μακάρων θεῶν.
Ζῆλός μοι σέθεν. ὡς χρονίζεις!
Δέδοικα δὲ μὴ
Πρὶν ὑπερβάλῃ με γῆρας,
Πρὶν ἂν χαρίεσσαν προσιδεῖν ὥραν,
Καὶ καλλιχόρους ἀοιδάς,
Φιλοστεφάνους τε κώμους.

Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὁμοιότατον εἶναί φησι, τὸν μὲν πόλεμον τῇ νόσῳ, τὴν δ' εἰρήνην τῇ ὑγιείᾳ. ἐν ᾗ μὲν γὰρ καὶ τοὺς κάμνοντας ἀναλαμβάνεσθαι, ἐν ᾧ δὲ καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἀπόλλυσθαι. καὶ κατὰ μὲν τὴν εἰρήνην τοὺς πρεσβυτέρους ὑπὸ τῶν νέων θάπτεσθαι κατὰ φύσιν, ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τἀναντία. τὸ δὲ μέγιστον, ἐν μὲν τῷ πολέμῳ, μηδ' ἄχρι τῶν τειχῶν εἶναι τὴν ἀσφάλειαν. κατὰ δὲ τὴν εἰρήνην, μέχρι τῶν τῆς χώρας ὅρων· καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια.

Quum duo ſint inſtrumenta res cognoſcendi, auditus & viſus, viſum eſſe certiorem.

Timæum ad res cognoſcendas ſolo auditu eſſe uſum.

Inſtrumentum auditus eſſe duplex; librorum lectionem, & propriam cujuſque inquiſitionem.

Timæum in rerum inquiſitione ſegniter eſſe verſatum.

Ὅτι δυοῖν ὄντων ὀργάνων τοῦ μανθάνειν, ἀκοῆς καὶ ὁράσεως, ἀληθινωτέρα ἐστὶν ἡ ὅρασις.

Ὅτι ὁ Τίμαιος δι' ἀκοῆς μόνον ἐπολυπραγμόνησε.

Ὅτι ἡ δι' ἀκοῆς ὁδὸς διττή· ἡ μὲν διὰ ὑπομνημάτων, ἡ δὲ δι' ἀνακρίσεως.

Ὅτι ὁ Τίμαιος περὶ τὰς ἀνακρίσεις ῥαθύμως ἀνεστράφη.

Ὅτι τὸ δι' αὑτοῦ πολυπραγμονεῖν δυσχερὲς μέν ἐστιν, μέγα δέ τι συμβάλλεται πρὸς τὸ γράφειν ἱστορίας καὶ ἐμπειρεῖν πραγμάτων.

Τίς ἐστιν ἐπιτήδειος συγγραφεὺς ἱστορίας.

Ὁ τοῦ Τιμαίου βίος.

15 ΔΥΟΙΝ γὰρ ὄντων κατὰ φύσιν ὡσανεί τινων ὀργάνων ἡμῖν, οἷς πάντα πυνθανόμεθα καὶ πολυπραγμονοῦμεν, ἀκοῆς καὶ ὁράσεως· ἀληθινωτέρας δ' οὔσης οὐ μικρῷ τῆς ὁράσεως κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, (ὀφθαλμοὶ γὰρ τῶν ὤτων ἀκριβέστεροι μάρτυρες) τούτων Τίμαιος τὴν ἡδίω μὲν, ἥττω δὲ τῶν ὁδῶν ὥρμησε πρὸς τὸ πολυπραγμονεῖν. τῶν μὲν γὰρ διὰ τῆς ὁράσεως εἰς τέλος ἀπέστη, τῶν δὲ διὰ τῆς ἀκοῆς ἀντεποιήσατο. καὶ ταύτης δὲ οὔσης διττῶς, τοῦ μὲν διὰ τῶν ὑπομνημάτων, τοῦ δὲ δι' ἀνακρίσεως· περὶ τὰς ἀνακρίσεις ῥᾳθύμως ἀνεστράφη, καθάπερ ἐν τοῖς ἀνώτερον ἡμῖν δεδήλωται. Δι' ἣν δ' αἰτίαν ταύτην ἔσχε τὴν αἵρεσιν, εὐχερὲς καταμαθεῖν. ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῶν βιβλίων δύναται πολυπραγμονεῖσθαι χωρὶς κινδύνου καὶ κακοπαθείας· ἐάν τις αὐτὸ τοῦτο προνοηθῇ μόνον, ὥστε λαβεῖν ἢ πόλιν ἔχουσαν ὑπομνημάτων πλῆθος, ἢ βιβλιοθήκην που γειτνιῶσαν· λοι-

Suapte opera res inquirere, difficile quidem eſſe; ſed ad ſcribendam hiſtoriam plurimum conferre, & ad rerum notitiam.

Quis ſit idoneus ad ſcribendam hiſtoriam.

Timæi vita.

QUUM duo quaſi inſtrumenta ſint nobis à natura data, quibus rerum omnium cognitionem, & capimus & ſerio inquirimus, auditus & viſus: ſitque viſus non paullo quàm auditus verior, ut placet Heraclito; oculi enim teſtes ſunt certiores auribus; harum duarum viarum perveniendi ad rerum notitiam, eam ſolam Timæus inſtitit, quę erat jucundior. nam oculis per omnem vitam parcens, aures in eam rem adhibuit. Iam quum duobus modis ſenſus audiendi ad rerum perceptionem poſſit eſſe uſui; ſi vel aliorum ſcriptis utaris, vel ipſe quæ ſcire voles inquiras; in dijudicandis iis quæ ſibi narrarentur, quàm negligens fuerit Timæus, jam antea in præcedentibus eſt à nobis oſtenſum. Quæ autem illum impulerit cauſſa, ut ad rerũ notitiam conſequendam hanc potius viam ingrederetur, quàm alteram, facile poteſt cognoſci. Enimvero, quæ librorum auxilio paratur cognitio, ea neque periculo ulli eſt conjuncta, neque vexationi. Ubi namque hoc unum aliquis ſibi proſpexerit, ut in urbe habitet copia librorum inſtructa; vel certe, ut aliquam prope ſe bibliothecam habeat: de cætero

cætero jam nihil deſideratur aliud, niſi ut vel in lectulo jacens, quodcunque ſcire voluerit, veſtiget, & priorum ſcriptorum dicta (quod ſine vexatione ulla poteſt fieri) inter ſe contendat & culpas obſervet. At illa rerum curioſa inquiſitio, quam ſuopte Marte facere aliquis inſtituit, magnis conſtat laboribus, magno ſumptu. cęterum ad hiſtoriam multum hæc confert, atque adeo pars illius eſt potiſſima. Manifeſtum hoc cujuis eſſe poteſt, vel illorum ipſorum teſtimoniis, qui res geſtas mandarunt. Nam Ephori dictum eſt; Si poſſet fieri ut ipſi qui ſcribunt rebus gerendis intervenirent, hanc demum fore ex omnibus præſtantiſſimam illas cognoſcendi rationem. Et Theopompus; in bellicis quidem rebus, ait, ille prętat omnibus, qui pręliis quàm plurimis interfuit. inter oratores vero ille excellit, qui plurimas ipſe cauſſas egit. neq; aliter res habet cum in medicina, tum in arte gubernandi naves. Sed melius hoc ipſum & ſignificantius poëta declaravit. Nam ille quum vellet nobis oſtēdere, qualem eſſe oporteat virum politicum, & in rerum actu poſitum, perſona Ulyſſis in medium adducta, ſic fere ait;

Muſa virum memora verſutum, qui loca multa
Errans luſtravit.
Et mox,
Multorum ille hominum mores cognovit & urbes:
Multa tulit qui dura, ſalo jactatus & undis.
& alibi,
Qui multa eſt paſſus bellans, multa æquora ſulcans.

τὸν κατακείμενον ἐρευνᾷν δεῖ τὸ ζητούμενον, καὶ συγκρίνειν τὰς τῶν προγεγονότων συγγραφέων ἀγνοίας, ἄνευ πάσης κακοπαθείας. ἡ δὲ πολυπραγμοσύνη, πολλῆς μὲν προσδεῖται ταλαιπωρίας καὶ δαπάνης, μέγα δέ τι συμβάλλεται, καὶ μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς ἱστορίας. Δῆλον δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐξ αὐτῶν τῶν τὰς συντάξεις πραγματευομένων. ὁ μὲν γὰρ Ἔφορος φησίν· εἰ δυνατὸν ἦν αὐτοὺς παρεῖναι πᾶσι τοῖς πράγμασι, ταύτην δὴ διαφέρειν πολὺ τῶν ἐμπειριῶν. ὁ δὲ Θεόπομπος· τοῦτον μὲν ἄριστον ἐν τοῖς πολεμικοῖς, τὸν πλείστοις κινδύνοις παρατετευχότα· τοῦτον δὲ δυνατώτατον ἐν λόγῳ, τὸν πλείστων μετεσχηκότα πολιτικῶν ἀγώνων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον συμβαίνειν ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ κυβερνητικῆς. Ἔτι δὲ τούτων ἐμφαντικώτερον ὁ ποιητὴς εἴρηκε περὶ τούτου τοῦ μέρους. ἐκεῖνος γὰρ βουλόμενος ὑποδεικνύειν ἡμῖν οἷον δεῖ τὸν ἄνδρα τὸν πραγματικὸν εἶναι, προθέμενος τὸ τοῦ Ὀδυσσέως πρόσωπον, λέγει πως οὕτως·

Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη.
καὶ προβάς,
Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω·
Πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν.
καὶ ἔτι,
Ἀνδρῶν τε πολέμους, ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.

16 Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ τῆς ἱστορίας πρόσχημα τοιοῦτον ἄνδρα ζητεῖν. ὁ μὲν οὖν Πλάτων φησὶ, τότε τἀνθρώπεια καλῶς ἕξειν, ὅταν ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι. κἀγὼ δ' ἂν εἴποιμι, διότι τὰ τῆς ἱστορίας ἕξει τότε καλῶς, ὅταν ἢ οἱ πραγματικοὶ τῶν ἀνδρῶν γράφειν ἐπιχειρήσωσι τὰς ἱστορίας, μὴ καθάπερ νῦν παρέργως, νομίσαντες δὲ καὶ τοῦτ' εἶναι σφίσι τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ καλλίστων, ἀπερισπάστως παράσχωνται πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τὰ κατὰ τὸν βίον· ἢ οἱ γράφειν ἐπιβαλλόμενοι, τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἕξιν ἀναγκαίαν ἡγήσωνται πρὸς τὴν ἱστορίαν. πρότερον δ' οὐκ ἔσται παῦλα τῆς τῶν ἱστοριογράφων ἀγνοίας. Ὧν ὁ Τίμαιος οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην πρόνοιαν θέμενος, ἀλλὰ καταβιώσας ἐν ἑνὶ τόπῳ ξενιτεύων καὶ σχεδὸν ὡσανεὶ κατὰ πρόθεσιν ἀπειπάμενος καὶ τὴν ἐνεργητικὴν, τὴν περὶ τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς πράξεις, καὶ τὴν ἐκ τῆς πλάνης καὶ θέας αὐτοπάθειαν· οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκφέρεται δόξαν, ὡς ἕλκων τὴν τοῦ συγγραφέως προστασίαν. Καὶ διότι τὸ τῆς ἱστορίας τοιοῦτόν ἐστιν, αὐτὸν ἀνθομολογούμενον εὐχερὲς παρασχέσθαι τὸν Τίμαιον. κατὰ γὰρ τὸ προοίμιον τῆς ἕκτης βίβλου φησὶ, τινὰς ὑπολαμβάνειν, διότι τινὸς μείζονος δεῖται φύσεως καὶ φιλοπονίας καὶ παρασκευῆς τὸ τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων γένος, ἢ τὸ τῆς ἱστορίας· τούτους δὲ τὰς

Ac mihi ſane videtur hiſtoriæ dignitas ejuſmodi virum deſiderare. Dicebat olim Plato, tunc fore beatas res hominum, quando vel philoſophi eſſent regnaturi, vel Reges philoſophiæ ſtudiis vacaturi. Ego quoque dixerim, bene tunc hiſtoriæ fore conſultum, quando viri politici qui res gerunt, hiſtorias ſcribere ſeriò, non quaſi aliud agentes, inſtituerint; & perſuaſi rem univerſam eam eſſe è maxime ſibi neceſſariis ac pulcherrimis, ita ſe illi ſtudio applicuerint, ut per omnem vitam illud non ponant: aut qui conſcribendas hiſtorias ſuſcipiunt, in animum induxerint, omnino ei negotio pares ſe nunquam futuros, aliter quàm ſi prudentiam rerum uſu collectam ſibi paraverint. Quod priuſquam eveniat, qui hiſtorias conſcribunt, multa peccandi nullum finem facient. Timęus vero qui de comparandis ſibi hiſce præſidiis ne minimam quidem curam unquam habuit; ſed uno loco perpetuo ſe continvit, ibique hoſpes vixit, homini pene ſimilis, qui actuoſę vitæ ex profeſſo renuntiavit, & cunctis quà bellicis, quà civilibus actionibus, itemque ei experientiæ quam ſuopte labore aliquis peregrinando & regiones varias viſendo poteſt parere; quomodo præſtantis & gravis hiſtorici opinionem obtinuerit, equidem neſcio. Quod autem hiſtoria ardua cum primis res ſit, confitentem ipſum Timæum exhibere facile eſt. Nam is in libri ſexti prooemio ſcribit, non deeſſe qui exiſtiment, orationem quæ in demonſtrativo genere verſatur, majore ingenio, induſtria & apparatu indigere, quàm hiſtoriam: & addit, jam olim qui ita ſentie-

ſentiebant, negotium Ephoro faceſſiiſſe; qui quum ſatis pro rei dignitate hujus ſententiæ auctoribus reſpondere non potuerit; ipſe hiſtoriam cum orationibus in demonſtrativo genere contendens, ſcriptionem utramque inter ſe conatur comparare.

δέξας πρότερον μὲν Ἐφόρῳ φησὶ προσπεσεῖν· οὐ δυνηθέντος δ' ἱκανῶς ἐκείνου πρὸς τοὺς ταῦτα λέγοντας ἀπαντῆσαι, πειρᾶται συγκρίνειν αὐτὸς ἐκ παραβολῆς τὴν ἱστορίαν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

E POLYBII MEGA-

LOPOLITANI TERTIADECIMA

HISTORIA EXCERPTA.

Ὅτι ἡ πλεονεξία πάθος ἐστὶν ἀνήκεστον.

Ὅτι ἡ κακοπραγμοσύνη τοῖς πλείστοις τῶν πολιτικῶν καὶ πραγματικῶν ἐπονειδίστως ἐπιτηδεύεται.

Ἔπαινος τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους, τοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιπολαζούσης κακοπραγμοσύνης ἀπηλλοτριωμένου.

Ἡ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων αἵρεσις περὶ τὰ πολεμικά.

1 ΚΑΘΑΠΕΡ ἐπὶ τῶν ὑδροπικῶν οὐδέποτε ποιεῖ παῦλαν, οὐδὲ κόρον τῆς ἐπιθυμίας ἡ τῶν ἔξωθεν ὑγρῶν πα-

Auaritiam animi morbum eſſe inſanabilem.

Pleraque à politicis hominibus & iis qui publica negotia tractant, cum dolo malo adminiſtrari.

Gentis Achæorum laudatio, abhorrentis à dolo malo quo paſſim omnes utebantur.

Achæorum & Romanorum inſtituta rei militaris.

QUEMADMODUM aqua intercute laborantium cupiditatem nemo unquam ſedaverit, neque ſatiaverit liquoris ex-

ris externi admotione, niſi qui affecti corporis morbum prius ſanaverit: ita plane cupiditatem augendi cenſus exſatiare nemo queat, quin animi vitium ratione correxerit. Fuit cui in tractandis negotiis dolus malus placeret, quem Regi convenire nemo ſane dixerit. etſi non deſunt, qui in tam crebro uſu hodie doli mali, neceſſarium eum eſſe dicant, ad publicarum rerum adminiſtrationem. Cæterum Achæi ab ejuſmodi mente quam longiſſimè aberant. qui quidem doloſas erga amicos machinationes imperii amplificandi gratia, uſque adeo abhorrebant, ut ne hoſtes quidem per fraudem vellent vincere. Quippe qui victoriam nullam neque ſatis illuſtrem, neque ſtabilem ducerent, niſi quis propalam hoſtes aggreſſus, animos ipſis virtute ſua fregiſſet. Propterea convenerat inter ipſos ut neque occultis telis alter in alterum uterentur, neque miſſilibus è longinquo jactis. Cernendi namque controverſias ſolam putabant legitimam eſſe rationem, cum pede collato pugnatur comminus. Iccirco etiam quoties armis decertare ſtatuiſſent, & bella & prælia ſibi invicem denunciabant; loca item ad quæ aciei inſtruendæ cauſſa eſſent venturi. Nunc, ſi quis Imperator ſuum aliquod conſilium bellicum minus occulverit, vitio id illi vertunt. Adhuc apud Romanos veterum inſtitutorum rei militaris leviter impreſſa veſtigia quædam manent. nam & bella indicunt, & inſidiis raró utuntur, & comminus rem gerentes pugnam edunt ſtatariam.

ράθεσις, ἐὰν μὴ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διάθεσιν ὑγιάζῃ τις· τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν πρὸς τὸ πλεῖον ἐπιθυμίαν οἷόν τε κορέσαι, μὴ οὐ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κακίαν λόγῳ τινὶ διορθωσάμενον. Ἐγένοντό τινες περὶ τὴν τοιαύτην κακοπραγμοσύνην, ἣν δὴ βασιλικὴν μὲν οὐδαμῶς οὐδεὶς ἂν εἶναι φήσειεν· ἀναγκαίαν δὲ βούλονται λέγειν ἔνιοι πρὸς τὸν πραγματικὸν τρόπον, διὰ τὴν νῦν ἐπιπολάζουσαν κακοπραγμοσύνην. Οἱ μὲν Ἀχαιοὶ πολύ τι τοῦ τοιούτου μέρους ἐκτὸς ἦσαν. τοσοῦτον γὰρ ἀπηλλοτρίωντο τοῦ κακομηχανεῖν περὶ τοὺς φίλους, χάριν τοῦ τῷ τοιούτῳ συναύξειν τὰς σφετέρας δυναστείας, ὥστ' οὐδὲ τοὺς πολεμίους ἡροῦντο δι' ἀπάτης νικᾶν, ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν οὔτε λαμπρὸν, οὐδὲ μὴν βέβαιον εἶναι τῶν κατορθωμάτων, ἐὰν μή τις ἐκ τοῦ προφανοῦς μαχόμενος ἡττήσῃ ταῖς ψυχαῖς τοὺς ἀντιταττομένους. Διὸ καὶ συνετίθεντο πρὸς σφᾶς μήτε ἀδήλοις βέλεσι, μήθ' ἑκηβόλοις χρήσασθαι κατ' ἀλλήλων· μόνην δὲ τὴν ἐκ χειρὸς καὶ συστάδην γιγνομένην μάχην, ἀληθινὴν ὑπελάμβανον εἶναι κρίσιν πραγμάτων. ἢ καὶ τοὺς πολέμους ἀλλήλοις προὔλεγον καὶ τὰς μάχας, ὅτε προθοῖντο διακινδυνεύειν, καὶ τοὺς τόπους, εἰς οὓς μέλλοιεν ἐξιέναι, παραταξάμενοι. Νῦν δὲ καὶ φαύλου φασὶν εἶναι στρατηγοῦ τὸ προφανῶς τι πράττειν τῶν πολεμικῶν. βραχὺ δέ τι λείπεται παρὰ Ῥωμαίοις ἴχνος ἔτι τῆς ἀρχαίας αἱρέσεως περὶ τὰ πολεμικά. καὶ γὰρ προλέγουσι τοὺς πολέμους, καὶ ταῖς ἐνέδραις σπανίως χρῶνται, καὶ τὴν μάχην ἐκ χειρὸς ποιοῦνται καὶ συστάδην.

ταῦτα

ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τὸν ἐπιπολάζοντα νῦν ὑπὲρ τὸ δέον ἐν τῇ κακοπραγμοσύνῃ ζῆλον περὶ τοὺς ἡγουμένους, ἔν τε ταῖς πολιτικαῖς καὶ πολεμικαῖς οἰκονομίαις.

Hæc nos dicta voluimus adverſus iſtud quod ſupra modum inter principes viros nunc viget, & ceu mutua æmulatione quadam alitur, ſtudium dolo malo utendi in adminiſtratione rerum ſive civilium, ſive bellicarum.

Ὅτι Φίλιππος πρὸς τὸ κακοποιεῖν Ροδίους πάντα λίθον ἐκίνησε.

Philippi ſtudium & conatus nocendi Rhodiis.

Ὅτι Ἡρακλείδης ὁ τοῦ Φιλίππου στρατηγὸς ἐπίσημος, Ταραντῖνος ἦν, ἄνθρωπος ἐξωλέστατος.

Heraclidem Philippi ducem inter primos, Tarentinum fuiſſe, virum perditiſſimum.

2 Ὁ ΔΕ Φίλιππος Ἡρακλείδῃ μὲν καθάπερ ὑπόθεσιν δοὺς, ἐπέταξε φροντίζειν πῶς ἂν κακοποιήσῃ καὶ διαφθείρῃ τὰς τῶν Ροδίων νῆας· εἰς δὲ τὴν Κρήτην πρεσβευτὰς ἐξαπέστελλε τοὺς ἐρεθιοῦντας καὶ παρορμήσοντας ἐπὶ τὸν κατὰ τῶν Ροδίων πόλεμον. ὁ δ' Ἡρακλείδης ἄνθρωπος εὖ πεφυκὼς πρὸς τὸ κακὸν, ἕρμαιον ἡγησάμενος τὴν ἐπιταγὴν, καὶ διανοηθεὶς αὐτὰ δή ποτ' οὖν παρ' αὐτῷ, μετά τινα χρόνον ὥρμησε, καὶ παρῆν καταπλέων εἰς τὴν Ρόδον. Συνέβαινε δὲ τὸν Ἡρακλείδην τοῦτον, τὸ μὲν γένος ἀνέκαθεν εἶναι Ταραντῖνον, πεφυκέναι δὲ ἐκ βαναύσων καὶ χειροτεχνῶν ἀνθρώπων· μεγάλα δ' ἐσχηκέναι προτερήματα πρὸς ἀπόνοιαν καὶ ῥᾳδιουργίαν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀναφανδὸν τῷ σώματι παρεκέχρητο κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν· εἶτ' ἀγχίνους ὑπῆρχε καὶ μνήμων· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ταπεινοτέρους καταπληκτικώτατος, καὶ τολμηρότατος, πρὸς

PHILIPPUS quaſi argumentum exercendi ingenii Heraclidæ vellet dare, id illum juſſerat agere, ut quo poſſet cunque maleficio naves Rhodiorum læderet, eaſque corrumperet: ipſe interim legatos in Cretam miſerat, qui ad bellum contra Rhodios ſuſcipiendum Cretenſes irritarent atque impellerent. Heraclides qui ad maleficium egregiè à natura eſſet comparatus, Philippi juſſum pro lucro deputans, poſtquam neſcio quę conſilia animo verſaſſet apud ſe, mox profectus Rhodum navigavit. Hic enimvero Heraclides quod ad vetuſtam generis originem, Tarentinus, majoribus erat ortus ſordidis, & qui artes ſellularias exercerent; ipſe ad quodcunque ſcelus vel flagitium hominis perditi audendum magna præſidia habebat. Jam primùm, ineunte ætate proſtituto palàm corpore, impudice vixerat; ad hæc ſollertia mentis & memoria valebat. adverſus humiles tenueſque terribilis ſupra modum atque audax, ad demulcendum potentiores

tiores adulatorum artes mirifice callebat. Is primo exulare extorris ab ſolo patrio fuerat coactus, quod Romanis Tarentum prodere eſſet viſus; non quod inter cives aliquid ipſe tunc poſſet; verùm architectus quum eſſet, per occaſionem reficiendi partem aliquam murorum, claves ejus portæ qua itur in mediterranea in poteſtate tunc habebat. Quum ad Romanos perfugiſſet, atque inde vice verſa literas Tarentum & ad Hannibalem mitteret, ubi patuit dolus, exitum rei providens, ad Philippum rurſus aufugit. apud quem eam ſibi fidem conciliavit, eo potentiæ crevit, ut evertendi tanti regni præcipua propemodum cauſſa ipſe exſtiterit.

δὲ τὰς ὑπερεχούσας κολακικώτατος. οὗτος ἀρχῆθεν μὲν ἐκ τῆς πατρίδος ἐξέπεσε, δόξας τὸν Τάραντα προδοῦναι Ῥωμαίοις· οὐ πολιτικὴν ἔχων δύναμιν· ἀλλ' ἀρχιτέκτων ὑπάρχων, καὶ διά τινας ἐπισκευὰς τῶν τειχῶν, κύριος γενόμενος τῶν κλειδῶν τῆς πύλης τῆς ἐπὶ τὸ μεσόγαιον φερούσης. καταφυγὼν δὲ πρὸς Ῥωμαίους, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν γράφων, καὶ διαπεμπόμενος εἰς τὸν Τάραντα καὶ πρὸς Ἀννίβαν, ἐπεὶ καταφανὴς ἐγίνετο, προαισθόμενος τὸ μέλλον, αὖθις ἔφυγε πρὸς τὸν Φίλιππον. παρ' ᾧ τοιαύτην περιεποιήσατο πίστιν καὶ δύναμιν, ὥστε τοῦ καταστραφῆναι τὴν τηλικαύτην βασιλείαν, σχεδὸν αἰτιώτατος γεγενέναι.

VERITATEM vim habere maximam, & de mendacio ſemper triumphare.

EQUIDEM exiſtimo Naturam mortalibus VERITATEM conſtituiſſe Deam maximam, maximamque illi vim attribuiſſe. Nam hæc cum ab omnibus oppugnetur, atque adeo omnes nonnunquam veriſimiles conjecturæ à mendacio ſtent; ipſa per ſe neſcio quomodo in animos hominum ſeſe inſinuat; & modò repente illam ſuam vim exerit; modò tenebris obtecta longo tempore, ad extremum ſuapte vi ipſa vincit obtinetque & de mendacio triumphat.

Ὅτι ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ μεγίστην ἔχει δύναμιν, καὶ ἀεί ποτε καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος.

ΚΑΙ μοι δοκεῖ μεγίστην θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις ἀποδεῖξαι τὴν ΑΛΗΘΕΙΑΝ, καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. πάντων γοῦν αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίοτε δὲ καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων· οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὴ δι' αὑτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων· καὶ ποτὲ μὲν παραχρῆμα δείκνυσι τὴν αὑτῆς δύναμιν, ποτὲ δὲ πολὺν χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα, τέλος αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ, καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος.

Ὅτι Νάβις ὁ φονικώτατος τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν εἰς τοὺς πολίτας ἐνεδείξατο.

ΑΠΗΓΑ μηχανὴ τοῦ Νάβιδος, πρὸς ἀνθρώπων ὄλεθρον.

4 Ὁ ΔΕ τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος Νάβις, ἔτος ἤδη τρίτον ἔχων τὴν ἀρχὴν, ὁλοσχερὲς μὲν οὐδὲν ἐπεβάλλετο πράττειν, οὐδὲ τολμᾶν, διὰ τὸ πρόσφατον εἶναι τὴν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἧτταν τοῦ Μαχανίδου· καταβολὴν δ' ἐποιεῖτο, καὶ θεμέλιον ὑπεβάλλετο πολυχρονίου καὶ βαρείας τυραννίδος. διέφθειρε γὰρ τοὺς λοιποὺς ἄρδην ἐκ τῆς Σπάρτης· ἐφυγάδευσε δὲ τοὺς κατὰ πλέον πλούτῳ διαφέροντας ἢ δόξῃ προγονικῇ. τὰς δὲ τούτων οὐσίας καὶ γυναῖκας διεδίδου τῶν ἄλλων τοῖς ἐπιφανεστάτοις καὶ τοῖς μισθοφόροις. οὗτοι δ' ἦσαν ἀνδροφόνοι, καὶ παρασχῖται, λωποδύται, τοιχωρύχοι. καθόλου γὰρ τοῦτο τὸ γένος ἤθροιζε πρὸς αὐτὸν ἐπιμελῶς ἐκ τῆς οἰκουμένης, οἷς ἄβατος ἦν ἡ θρέψασα δι' ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν. ὧν προστάτην καὶ βασιλέα αὑτὸν ἀναδείξας, καὶ χρώμενος δορυφόροις καὶ σωματοφύλαξι τούτοις, δῆλον ὅτι ἔμελλε πολυχρόνιον ἕξειν τὴν ἐπ' ἀσεβείᾳ φήμην καὶ δυναστείαν. ὥστε χωρὶς τῶν προειρημένων, οὐκ ἐξήρκει τὸ φυγαδεύειν τοὺς πολίτας· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς φεύγουσιν οὐδεὶς τόπος ἦν ἀσφαλὴς, οὐδὲ καταφυγὴ βέβαιος. τοὺς μὲν γὰρ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιποστέλλων ἀνῄρει, τοὺς

Nabidis crudeliſſimi Lacedæmoniorum tyranni immanitas in cives horrenda.

APEGA machina Nabidis ad tollendos homines.

NABIS Lacedæmoniorum Tyrannus qui tertium jam annum rerum potiebatur, nihil ille quidem majoris rei aggredi vel moliri audebat; quod recens adhuc eſſet memoria devicti ab Achęis Machanidæ. ſed manſuræ diutius ac durę tyrannidis principia ponebat, & fundamenta jaciebat. reliquias enim nominis Spartani funditus delebat. eos qui opibus aut gloria majorum cæteris pręſtabant, ſolum vertere cogebat. horum fortunas & uxores iis qui inter reliquos eminebant & mercenario militi dividebat; hi autem erant, homicidæ, effractores, præmiatores nocturni, vecticularii. nam hoc dumtaxat genus hominum, quibus propter impia facinora, & immania ſcelera pedem in patria ſua ponere non licebat, ſedulo Nabis toto undique ex Orbe terrarum ad ſe arceſſebat. Horum ille patronum & Regem quum ſe conſtituiſſet, ſtipatores & ſatellites eos ſibi inſtituiſſet, in longum videlicet tempus iſtorum ope & impietatis ſuæ famam & dominationem erat extenſurus. Itaque præter illa quæ jam diximus, cives in exilium pellere non contentus; id operam dabat, ne quis exulibus locus eſſet tutus, ne ullum perfugium ſecurum. alios enim percuſſoribus ſummiſſis per vias occidebat, alios ab exi-

ab exilio revocatos trucidabat. Poſtremo in iis urbibus quas haberent exules, conductis per homines nullo modo ſuſpectos vicinis domibus iis quas ipſi incolerent, Cretenſes eò mittebat, qui parietibus intergerinis effractis, per apertas feneſtras exulum alios ſtantes, alios decumbentes in ſuis ædibus ſagittis configebant & necabant. ut miſeris Lacedæmoniis nullus ad perfugium locus ſatis tutus pateret, nullum tempus à periculo eſſet immune. Atque hac ſane ratione plurimos eorum è medio ſuſtulit. Idem Nabis machinam quoque, ſi tamen ea machina eſt dicenda, talem ſtruxerat. Simulacrum muliebre erat pretioſis veſtibus adornatum; formæ ſimilitudine Nabidis uxorem arte eximia referens. Quoties civium aliquos tyrannus ad ſe vocabat, ut pecuniis eos emungeret, principio longa oratione eaque perbenigna ipſos compellabat; periculum quod regioni & urbi etiam ab Achæis imminebat, ipſis ob oculos ponebat; quantum ſtipendiariorum numerum ſalutis ipſorum cauſſa aleret, ſignificabat; quantos in ſacris procurandis, aut publicis negotiis ſumptus faceret. Ejuſmodi ſermonibus ſi, qui audiebant, commoverentur, ad deſtinata exſequenda hoc illi ſatis erat. ſin aliqui eſſent, qui pecunias pendere recuſantes, juſſa capeſſere detrectarent; in hæc tum verba tyrannus erumpebat: Equidem fortaſſe quod cupio perſuadere tibi non valeo: Apegam vero hanc (id nomen Nabidis conjux habebat) puto tibi

δ' ἐκ τῶν τόπων ἐπαναγαγόντας ἐφόνευε. τὸ δὲ τελευταῖον, ἐν ταῖς πόλεσι τὰς συνεγγὺς οἰκίας ὅπου τις τυγχάνοι κατοικῶν τῶν φυγάδων μισθούμενος δι' ἀνυπονοήτων ἀνθρώπων, εἰς ταύτας εἰσέπεμπε Κρῆτας· οἵ τινες ῥήγματα ποιοῦντες ἐν τοῖς τοίχοις, καὶ διὰ τῶν ὑπαρχουσῶν θυρίδων τοξεύοντες τοὺς μὲν ἑστῶτας τῶν φυγάδων, τοὺς δ' ἀνακειμένους ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις διέφθειρον. ὥστε μήτε τόπον εἶναι μηδένα φύξιμον, μήτε καιρὸν ἀσφαλῆ τοῖς ταλαιπώροις Λακεδαιμονίοις. Καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοὺς μὲν πλείστους αὐτῶν ἠφάνισε. Κατεσκεύασε δὲ καί τινα μηχανήν, εἰ μηχανὴν ταύτην χρὴ λέγειν. 5

ἦν γὰρ εἴδωλον γυναικεῖον πολυτελέσιν ἱματίοις ἠμφιεσμένον. κατὰ δὲ τὴν μορφὴν εἰς ὁμοιότητα τῇ τοῦ Νάβιδος γυναικὶ διαφόρως ἀπειργασμένον. ὁπότε δέ τινας τῶν πολιτικῶν ἀνεκαλέσατο, βουλόμενος εἰσπράξαι χρήματα· τὰς μὲν ἀρχὰς διετίθετο λόγους πλείστους καὶ φιλανθρώπους, ὑποδεικνύων μὲν τὸν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐπικρεμάμενον τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει φόβον· διασαφῶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν μισθοφόρων τὸ τρεφόμενον τῆς ἐκείνων ἀσφαλείας χάριν· ἔτι δὲ τὰς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς κοινὰς τῆς πόλεως δαπάνας. εἰ μὲν οὖν ἐντρέποιντο διὰ τῶν τοιούτων λόγων, εἶχεν ἀποχρώντως αὐτῷ πρὸς τὸ προκείμενον· εἰ δέ τινες ἐξαρνούμενοι διωθοῖντο τὴν ἐπιταγήν, ἐπεφθέγγετο λόγον τοιοῦτον· Ἴσως ἐγὼ μὲν οὐ δύναμαί σε πείθειν. Ἀπήγαν μέντοι ταύτην δοκῶ σε πείσειν. τοῦτο δ' ἦν ὄνομα τῇ γυναικὶ

τοῦ Νάβιδος. καὶ τοῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ παρῆν ὃ μικρῷ πρότερον ἔλεγον εἴδωλον. καὶ δεξιωσάμενος ἐπειδὰν ἐκ τῆς καθέδρας ἀνέστησε τὴν γυναῖκα, καὶ περιέπτυξε ταῖς χερσὶ, προσήγετο κατὰ βραχὺ πρὸς τὰ στέρνα. τοὺς δὲ πήχεις εἶχε καὶ τὰς χεῖρας πλήρεις σιδηρῶν γόμφων ὑπὸ τοῖς ἱματίοις. ὁμοίως καὶ κατὰ τοὺς μαστούς. ὅταν οὖν προσήρεισε ταῖς χερσὶ πρὸς τὰ νῶτα τῆς γυναικὸς, κἄπειτα διὰ τῶν ὀργάνων ἑλκόμενον, ἐπέτεινε καὶ προσῆγε πρὸς τοὺς μαστοὺς, κατ᾽ ἐλάχιστον πᾶσαν ἠνάγκαζε φωνὴν προΐεσθαι τὸν πιεζόμενον. Καὶ πολλοὺς δή τινας τῷ τοιούτῳ τρόπῳ διέφθειρε τῶν ἐξαρνουμένων.

perſuaſuram. Simul hæc ille dicebat, & ſtatim aderat ſimulacrum de quo ſumus locuti.tum autem tyrannus ubi è ſede ſua mulierem excitaſſet, per ſpeciem comitatis dextram prehendens, utraque manu collocutorem amplectebatur, ac paullatim ad pectus admovebat. erant autem illi cubiti & brachia ferreis clavis plena, quos veſtis occultabat. ſimiliter etiam in mammis infixos habuit clavos. quando igitur brachia impreſſerat dorſo mulieris, mox organis quibuſdam attractum intendebat & paullatim ad mammas adducens, eum qui premebatur omne genus voces cogebat edere. Atque hoc modo multos eorum ſuſtulit, qui pecunias dare recuſabant.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

E POLYBII MEGALOPOLITANI QUARTADECIMA HISTORIA EXCERPTA.

Res præclarè geſtæ in Africa à Scipione adverſus Aſdrubalem Pœnum, & Syphacem Regem Numidarum.

Ὅσα ὁ Σκιπίων ἐν τῇ Λιβύῃ συνεχῶς ἐπενοήσατο κατὰ Ἀσδρούβα τοῦ Καρχηδονίου, καὶ Σύφακος τοῦ τῶν Νομάδων βασιλέως.

Quomodo materia, è qua erant ſtructa tabernacula Carthaginienſium & Numidarum, occaſionem Scipioni præbuerit facinus edendi miræ virtutis & audaciæ.

Πῶς ἀφορμὴ ἐγένετο τῷ Σκιπίωνι ἐκ τῆς σκηνοποιΐας τῶν Φοινίκων καὶ Νομάδων πρὸς τὸ ἀποδεῖξαι ἔργον κάλλιστον καὶ παραβολώτατον.

Quomodo Scipio ſtudium pacis ſimulans, hoſtem reddidit incautum ac negligentem.

Πῶς ὁ Σκιπίων σπουδάζειν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης προσποιησάμενος τὴν ὑπεναντίων τὴν σπουδὴν ἔλυσε.

Ἐμπρησμὸς τῆς Σύφακος καὶ Ἀσδρέβου στρατοπέδων.

Πῶς οἱ Καρχηδόνιοι ταῖς ψυχαῖς οὐχ ἡττημένοι ἐν ἡμέραις τριάκοντα διπλασίως ἐπερρώσθησαν.

Πῶς ὁ Σκιπίων ἐκ παρατάξεως ἐνίκησε τοὺς ἐναντίους.

Πῶς οἱ Καρχηδόνιοι τῇ μάχῃ λειφθέντες, ταῖς ψυχαῖς οὐδὲ πῶς ἡττήθησαν.

1 Οἱ μὲν οὖν ὕπατοι περὶ ταύτας ἐγίνοντο τὰς πράξεις· ὁ δὲ Πόπλιος ἐν τῇ Λιβύῃ κατὰ τὴν παραχειμασίαν πυνθανόμενος, ἐξαρτύειν στόλον τοὺς Καρχηδονίους, ἐγίνετο μὲν καὶ περὶ ταύτην τὴν παρασκευήν. οὐχ ἧττον δὲ καὶ περὶ τὴν τῆς Ἰτύκης πολιορκίαν. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς κατὰ τὸν Σύφακα τελέως ἐλπίδος ἀφίστατο· διεπέμπετο δὲ συνεχῶς, διὰ τὸ μὴ πολὺ ἀφεστάναι τὰς δυνάμεις ἀλλήλων· πεπεισμένος, μεταγαγεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς τῶν Καρχηδονίων συμμαχίας. οὐ γὰρ ἀπεγίνωσκε, καὶ τῆς παιδίσκης αὐτὸν ἤδη κόρον ἔχειν, δι᾽ ἣν εἵλετο τὰ Καρχηδονίων, καὶ καθόλου τῆς πρὸς Φοίνικας φιλίας, διά τε τὴν φυσικὴν τῶν Νομάδων ἁψικορίαν, καὶ διὰ τὴν πρός τε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀθεσίαν. ὢν δὲ περὶ πολλὰ τῇ διανοίᾳ, καὶ ποικίλας ἔχων ἐλπίδας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος διὰ τὸ καταρρωδεῖν τὸν ἔξω κίνδυνον, τῷ πολλαπλασίους εἶναι τοὺς ὑπεναντίους, ἐπελάβετο τινὸς ἀφορμῆς τοιαύτης. τῶν γὰρ διαπεμπομένων

Incendium caſtrorum & Aſdrubalis & Syphacis.

Quomodo Carthaginienſes animos invictos gerentes, diebus triginta duplo animoſiores ſint facti.

Quomodo Scipio prælio hoſtes devicerit.

Quomodo Carthaginienſes prælio victi animis manſerint invictis.

DUM Conſules in his erant occupati, Publius interim in Africa hibernans, cognito Carthaginienſes claſſem parare, ad curam rei nauticæ ipſe quoque ſe convertit: ſic tamen, ut de obſidione Uticæ non minus cogitaret. Sed nec de Syphace ſpem abjecerat: quin potius, quia amborum copiæ haut procul invicem diſtabant, ſuos ad eum aſſidue mittebat; perſuaſus, ſe poſſe ipſum à Pœnorum ſocietate revocare. Nam quum ſolita ſint Numidarum ingenia cito faſtidire quæ cupide appetierunt, & fidem diis pariter atque hominibus facile mutare; non deſperabat Scipio, poſſe fieri, ut & puellæ propter quam Carthaginienſibus ſe adjunxerat, & omnino amicitiæ Pœnorum ſatietas eum cepiſſet. Qui autem in varias partes animum verſaret, & de futuro ſpe magna duceretur, dimicationem in patentibus campis refugiens, eo quod multis partibus plures erant Pœni, oblatam ſibi occaſionem hujuſmodi arripuit.

Renun-

Renuntiaverant ipſi quidam ex iis quos ad Syphacem miſerat; Carthaginienſes hibernacula ſua ex lignea omnis generis materia, & frondis congerie, nulla terra immiſta, exædificaſſe: Numidarum illos qui eo loci primi conſtiterant, ex arundinibus; illos qui jam ex urbibus eodem conveniebant, è ſola fronde tentoria ſtructa habere; partim intra, partim extra foſſam etiam vallumque locis occupatis. Ratus itaque Scipio, nihil tentari à ſe poſſe, neque magis improviſum hoſti, neque magis conducibile ſuis rationibus, quàm ſi igne inimicos aggrederetur, ad hoc inceptum totus ſe convertit. Syphax quum ad Publium ſæpius mitteret, eò ſemper revoluebatur, ut diceret; Pœnis Italia, pariterque Romanis Africa eſſe excedendum. quod ad illa quæ in medio eſſent ſita, permittendam utrique populo poſſeſſionem eorum quæ uterque jam obtineret. Quas conditiones Publius initio ne auribus quidem admittebat ullo modo: ſed tunc per eos quos ad Syphacem mittebat, levem aliquam ſpem ipſi faciebat, rem poſſe ita ut ipſe proponebat, convenire. Ita factum ut Numida, qua fuit levitate, libertatem commeandi ultro citroque, multo adhuc libentius quàm ante & incautius permitteret. iccirco etiam dum hæc aguntur & plures & ſæpius ſunt miſſi. interdum vero & dies aliquot alteri in alterorum caſtris ſine ulla cautione, habitarunt. Quo tempore Scipio, cum legatis quos mitteret, ſemper aliquos ſpectatæ prudentiæ viros, aut etiam militares interdum, ſordido humilique habitu & ad inſtar ſervorum concinnatos,

πρὸς τὸν Σύφακα τινὲς ἀπήγγελλον αὐτῷ· διότι συμβαίνει τοὺς μὲν Καρχηδονίους ἐκ παντοδαπῶν ξύλων καὶ φυλλάδος ἄνευ γῆς ἐν τῇ παραχειμασίᾳ κατεσκευακέναι τὰς σκηνάς. τῶν δὲ Νομάδων τοὺς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκ καλάμων, τοὺς δὲ συναγομένους ἐκ τῶν πόλεων ἐπὶ τὸ παρὸν ἐξ αὐτῆς τῆς φυλλάδος σκηνοποιεῖσθαι· τοὺς μὲν ἐντὸς, τοὺς δὲ πλείους αὐτῶν ἐκτὸς τῆς τάφρου καὶ τοῦ χάρακος. νομίσας οὖν ὁ Πόπλιος παραδοξοτάτην μὲν τοῖς πολεμίοις, πραγματικωτάτην δὲ σφίσιν εἶναι τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐπιβολὴν, ἐγίνετο περὶ ταύτην τὴν κατασκευήν. ὁ δὲ Σύφαξ ἐν ταῖς πρὸς τὸν Πόπλιον διαποστολαῖς ἀεί πως ἐπὶ ταύτην κατήντα τὴν γνώμην· ὅτι δέοι Καρχηδονίους μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαλλάττεσθαι, Ῥωμαίους δὲ παραπλησίως ἐκ τῆς Λιβύης. τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἔχειν ἀμφοτέρους, ὧν τότε κατεῖχον. ὧν ὁ Πόπλιος ἀκούων ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρόνοις, οὐδαμῶς ἀνείχετο. τότε δὲ τῷ Νομάδι βραχεῖαν ἔμφασιν ἐποιήσατο διὰ τῶν ἀποστελλομένων, ὡς οὐκ ἀδυνάτου τῆς ἐπιβολῆς οὔσης ἧς ἐπιβάλλεται. δι' οὗ συνέβη τὸν Σύφακα κουφισθέντα πολλαπλασίως ἐπιρρωσθῆναι πρὸς τὴν ἐπιπλοκήν. οὗ γινομένου, πλείους ἦσαν οἱ διαπεμπόμενοι καὶ πλεονάκις. ἔστι δ' ὅτε καί τινας ἡμέρας ἔμενον παρ' ἀλλήλοις ἀπαρατηρήτως. ἐν αἷς ὁ Πόπλιος ἀεί τινας μὲν τῶν πραγματικῶν, οὓς δὲ καὶ στρατιωτικῶν ῥυπαροὺς καὶ ταπεινοὺς εἰς δουλικὰς ἐσθῆτας διασκευάζων, μετὰ τῶν ἀποστελλομένων ἐξέπεμπε, χάριν τοῦ τὰς προσόδους καὶ

τὰς εἰσόδους τὰς εἰς ἑκατέραν τὴν παρεμβολὴν ἀσφαλῶς ἐξερευνήσασθαι καὶ κατοπτεῦσαι. Δύο γὰρ ἦσαν στρατόπεδα· μία μέν, ἣν Ἀσδρούβας εἶχε μετὰ πεζῶν τρισμυρίων καὶ τρισχιλίων ἱππέων· ἄλλη δὲ περὶ δέκα σταδίους ἀφεστῶσα ταύτης, ἡ τῶν Νομάδων, ἱππεῖς μὲν εἰς μυρίους ἔχουσα, πεζοὺς δὲ περὶ πεντακισμυρίους ἤδη. ἣ καὶ μᾶλλον εὐέφοδος ἦν, καὶ τὰς σκηνὰς εἶχε τελέως εὐφυεῖς πρὸς ἐμπυρισμόν, διὰ τὸ τοὺς Νομάδας, ὡς ἄρτι εἶπον, μὴ διὰ ξύλων, μηδὲ διὰ γῆς, ἁπλῶς δὲ κάννοις καὶ καλάμοις χρῆσθαι πρὸς τὰς σκηνοποιΐας.
2 Ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν τῆς ἐαρινῆς ὥρας ὑπέφαινεν ἤδη, τῷ δὲ Σκιπίωνι πάντα διηρεύνητο πρὸς τὴν προκειμένην ἐπιβολὴν τὰ κατὰ τοὺς ὑπεναντίους, τὰς μὲν νῆας καθεῖλκε, καὶ μηχανὰς κατεσκεύαζε ταύταις ὡς πολιορκήσων ἐκ θαλάττης τὴν Ἰτύκην· τοῖς δὲ πεζοῖς, οὖσιν ὡς δισχιλίοις, κατελάβετο πάλιν τὸν ὑπὲρ τὴν πόλιν κείμενον λόφον, καὶ τοῦτον ὠχύρου καὶ διετάφρευε πολυτίμως· τοῖς μὲν ὑπεναντίοις ποιῶν φαντασίαν, ὡς τοῦτο πράττων τῆς πολιορκίας ἕνεκα, τῇ δ' ἀληθείᾳ βουλόμενος ἐφεδρεύειν τοῖς κατὰ τὸν τῆς πράξεως καιρόν, ἵνα μὴ τῶν στρατοπέδων ἐκ τῆς παρεμβολῆς χωρισθέντων, οἱ τὴν Ἰτύκην παραφυλάττοντες στρατιῶται, τολμήσειεν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως, ἐγχειρεῖν τε τῷ χάρακι διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι, καὶ πολιορκεῖν τοὺς φυλάττοντας. ταῦτα δὲ παρασκευαζόμενος, ἅμα διεπέμπετο πρὸς τὸν Σύφακα, πυνθανόμενος ἐὰν συγχωρῇ τοῖς παρακαλουμένοις, εἰ καὶ Καρχηδονίοις ἔσται ταυτὰ καταγρεῖν, καὶ μὴ πάλιν ἐκεῖνοι φήσουσι

proficiſci jubebat; qui exitus atque aditus utrorumque caſtrorum tutò explorarent ac ſpecularentur. Erant enim gemina caſtra. altera habuit Aſdrubal cum peditibus ccıↄↄ ccıↄↄ ccıↄↄ, equitibus cıↄ cıↄ cıↄ. altera caſtra decem inde circiter ſtadia, Numidæ habebant, in quibus erant equitum ccıↄↄ, peditum vero jam ad millia quinquaginta. & erat ad hæc caſtra facilior aditus quàm ad altera; tum autem tabernacula Numidarum incendi penitus facilia; quoniam, ut modo dicebamus, ad tentoria ſua exſtruenda, neque ligneam materiam, neque terram adhibent, ſed cannas dumtaxat; ſive ſtoream & arundines. Poſteaquam & ver jam appetebat, & Scipio abunde exploraverat de hoſtibus quæ ad id quod parabat ſcire ipſum oporteret, deductis navibus, machinis eas, velut à mari aggreſſurus Uticam, inſtruit. duo millia militum ad capiendum quem antea tenuerat tumulum ſuper Uticam mittit; eumque munit & impenſiore ſtudio foſſa pręcingit: in ſpeciem, ut hoſti perſuaderet, ad obſidionem Uticæ illa ſe facere: re vera, ut pręſidium ſuis in tempus quo deſtinata exſequeretur, proſpiceret. ne ubi legiones caſtris eduxiſſet, manus militum qui Uticam cuſtodiebant, eruptione facta ex urbe, caſtra Romana, adeo pręſertim Uticę propinqua, aggredi auderent, & relictas ibi ad cuſtodiam cohortes obſiderent. Simul hęc parabat Scipio, ſimul legatos ad Syphacem mittebat, qui ex eo quęrerent, ſi ipſe poſtulatis ejus conſentiret, ecquid Pœni forent aſſenſuri; & num poſtea eſſent dicturi, de iis

de iis quæ conveniſſent deliberare ſe velle. hoc amplius Scipio, legatos ſuos ad ſe reverti vetuerat, niſi certum reſponſum eſſet datum. Poſt horum adventum Syphax, legatione eorum audita, in animum ſibi induxit, id ſtudere Cornelium, ut pax conveniret; partim quod negarent illi ſe prius redituros, quàm reſponſum ab eo accepiſſent; partim quod Romanus Imperator de conſenſu Pœnorum eſſet ſollicitus. Igitur miſſis legatis, qui Aſdrubalem omnia edocerent, & ſimul hortarentur, ut pacem acciperet; ipſe interim negligenter & incautè agebat, & ſubinde advenientes Numidas extra caſtra tendere ſinebat. Publius interim, quum ſimilis negligentiæ ſimulatione uteretur, reapſe tamen neceſſaria incepto cùm maxime apparabat. Ubi Numidæ renuntiatum eſt à Pœnis, ut inchoatum pacis negotium ad effectum perduceret; atque ille geſtiens lætitia ejus rei certiores legatos fecit; è veſtigio illi ad caſtra Romana, ut Regis mandata Scipioni afferrent, revertuntur. quibus acceptis, extemplo Imperator retro commeare ad Syphacem legatos jubet, qui dicerent; Publio quidem conditiones probari, eumque ſtudio pacis duci; ſed diverſam concilii ſententiam eſſe; cui placeat, in eodem res ſtatu ac prius erant manere. Veniunt legati, & quod fuerant juſſi Numidæ ſignificant. Propterea autem hos remiſerat Scipio, ne ſi manentibus adhuc induciis, quæ pacis cauſſa

βουλεύεσθαι περὶ τῶν συγχωρουμένων. ἅμα δὲ τούτοις προσενετείλατο τοῖς πρεσβευταῖς, μὴ πρότερον ὡς αὐτὸν ἀπιέναι, πρὶν ἢ λαβεῖν ἀπόκρισιν ὑπὲρ τούτων. Ὧν ἀφικομένων, διακούσας ὁ Νομὰς ἐπείσθη, διότι πρὸς τὸ συντελεῖν ἐστὶ τὰς διαλύσεις ὁ Σκιπίων· ἔκ τε τοῦ φάναι τοὺς πρέσβεις μὴ πρότερον ἀπαλλαγήσεσθαι, πρὶν ἢ λαβεῖν παρ᾽ αὐτοῦ τὰς ἀποκρίσεις, ἔκ τε τοῦ διευλαβεῖσθαι τὴν τῶν Καρχηδονίων συγκατάθεσιν. Διὸ καὶ πρὸς μὲν τὸν Ἀσδρούβαν ἐξαυτῆς ἔπεμπε διασαφῶν τὰ γινόμενα, καὶ παρακαλῶν δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. αὐτὸς δὲ ῥαθύμως διῆγε, καὶ τοὺς ἐπισυναγομένους Νομάδας ἐκτὸς εἴα τῆς παρεμβολῆς αὐτοῦ κατασκηνοῦν. ὁ δὲ Πόπλιος κατὰ μὲν τὴν ἐπίφασιν ἐποίει τὸ παραπλήσιον, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν τὰ μάλιστα περὶ τὰς παρασκευὰς ἦν. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ μὲν τῶν Καρχηδονίων τῷ Σύφακι διεσαφήθη συντελεῖν τὰ κατὰ τὰς συνθήκας, ὁ δὲ Νομὰς περιχαρὴς ὢν εἶπε τοῖς πρεσβευταῖς ὑπὲρ τούτων· εὐθέως οἱ πρέσβεις ἀπῄεσαν εἰς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν, μηνύσοντες τῷ Ποπλίῳ τὰ πραχθέντα παρὰ τοῦ βασιλέως. ὧν ἀκούσας ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, αὖθις ἐκ ποδὸς ἔπεμπε πρέσβεις δηλώσοντας τῷ Σύφακι, διότι συμβαίνει τὸν μὲν Πόπλιον εὐδοκεῖν καὶ σπουδάζειν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, τοὺς δ᾽ ἐν τῷ συνεδρίῳ διαφέρεσθαι καὶ φάναι διαμένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων. οἱ δὲ παραγενόμενοι, διεσάφησαν ταῦτα τῷ Νομάδι. τὴν δὲ ἀποστολὴν ταύτην ὁ Σκιπίων ἐποιήσατο, χάριν τοῦ μὴ δόξαι παρασπονδεῖν, ἐὰν ἔτι μενούσης τῆς ὑπὲρ

τῶν διαλύσεων ἐπικηρυκείας πρὸς ἀλλήλους πράξῃ τι τῶν πολεμικῶν ἔργων. γινομένης δὲ τῆς ἀποῤῥήσεως ταύτης, ἅπαν τὸ γιγνόμενον ἀνεπίληπτον ἕξειν ὑπέλαβε τὴν προαίρεσιν.
3 ὁ δὲ Σύφαξ ταῦτα διακούσας, ἔφερε μὲν δυσχερῶς, διὰ τὸ προκατηλπικέναι περὶ τῶν διαλύσεων· συνίει δὲ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν εἰς λόγους, καὶ διεσάφει τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτῷ προσαγγελλόμενα. περὶ ὧν πολλὰ διαπορήσαντες ἐβουλεύοντο πῶς σφίσι καθήκει χρῆσθαι τοῖς ἑξῆς πράγμασι, πλεῖστον ἀπέχοντες τῆς ἐννοίας καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς τοῦ μέλλοντος. περὶ φυλακῆς μὲν γὰρ, ἢ τοῦ πείσεσθαί τι δεινὸν, οὐδ᾽ ἥντινοῦν εἶχον πρόληψιν· περὶ δὲ τοῦ δρᾶσαί τι, καὶ προκαλέσασθαι τοὺς πολεμίους εἰς ἴσον καὶ ὁμαλὸν τόπον, πολλή τις ἦν αὐτῶν ὁρμὴ καὶ προθυμία. Πόπλιος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, τοῖς μὲν πολλοῖς ὑπεδείκνυε διά τε τῆς παρασκευῆς, καὶ τῶν παραγγελμάτων, ὡς κατὰ τῆς Ἰτύκης ἔχων πρᾶξιν· τῶν δὲ χιλιάρχων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους καὶ πιστοτάτους καλέσας περὶ μέσον ἡμέρας, ἐξέθηκε τὴν ἐπιβολήν, καὶ παρήγγειλε δειπνοποιησαμένους καθ᾽ ὥραν, ἐξάγειν τὰ στρατόπεδα πρὸ τοῦ χάρακος, ἐπειδὰν κατὰ τὸν ἐθισμὸν οἱ σαλπιγκταὶ σημαίνωσιν ἅμα πάντες. Ἔστι γὰρ ἔθος Ῥωμαίοις, κατὰ τὸν τοῦ δείπνου καιρὸν τοὺς βυκανιστὰς καὶ σαλπιγκτὰς πάντας σημαίνειν παρὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦ σκηνὴν, χάριν τοῦ τὰς νυκτερινὰς φυλακὰς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἵστασθαι κατὰ τοὺς ἰδίους τόπους. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς κατασκόπους ἀνα-

factæ fuerant, hoſtile aliquid tentaret, fidem violaſſe poſſet videri. poſt iſtam namque denunciationem, liberam quiduis faciendi fore voluntatem, neque ulli obnoxiam calumnię exiſtimabat. Cum moleſtia Rex Syphax hęc accepit; ut qui de pace certam jam ſpem præcepiſſet: cęterum ad colloquendum cum Aſdrubale profectus, quem acceperat à Romanis nuntium illi communicat. Habita eſt inter ipſos ſuper ea re longa conſultatio: qua id unum agitabant, quid deinceps ſibi eſſet faciendum. in qua ſane deliberatione, longe illis inita conſilia ab eo quod erat futurum aberrarunt. nam de adhibenda cautione, & periculis quæ imminere poterant, ne minimam quidem mentionem fecerunt; ad lædendum hoſtem & in æquum ac planum locum perducendum, ſtudium multum atque alacritatem oſtenderunt. Quæ dum aguntur, Scipio ex iis quæ apparabat, queque imperabat, multitudinis animis hanc opinionem ingenerabat, quaſi capiendæ per proditionem Uticæ ſpem haberet: at Tribunis militum quos maxime idoneos putabat, & quibus plurimum fidebat, circa meridiem convocatis, ſuum illis conſilium aperuit. iiſdem mox edixit, ut tempori cenarent, & copias extra vallum educerent, ubi ſignum pro more æneatores ſimul omnes dediſſent. Eſt enim hæc Romanis conſuetudo, ut hora cœnæ buccinatores omnes & tubicines juxta Prætorium concinant, ad id, ut eo tempore nocturnæ vigiliæ in ſuis quæque locis & ſtationibus collocentur. Secundum hæc exploratoribus

ad ſe

ad ſe vocatis quos in caſtra Punica ſępius miſerat, quæ ab ipſis referebantur ſive ſuper itineribus, ſive ſuper aditibus ad caſtra, accurate inquirebat, & inter ſe contendebat; in omnibus quæ dicerentur judicio & conſilio Maſſaniſſæ, ut pote illorum locorum periti, ſtans. Ubi omnia fuerunt expedita ad ipſius inceptum neceſſaria, relicto in caſtris idoneo ſelectorum militum præſidio, exeunte prima vigilia, cum copiis in hoſtes ſtadia inde ſexaginta diſtantes, ire pergit. Deſinente vigilia tertia ad hoſtes perventum eſt. Ibi Scipio, partem alteram copiarum Lælio Maſſaniſſæque ac Numidas attribuit, & caſtra Syphacis juſſit invadere: utrunque prius obteſtatus, ut viros fortes ſe præberent, neve temere quicquam facerent: meminiſſent etiam & etiam, in nocturnis aggreſſionibus quantum oculis impedimenti & obſtaculi ad res gerend{s} nox afferat, tantum mente & virtute eſſe explendum. ipſe reliquum exercitum aſſumit, & adverſus Aſdrubalem ducit. Erat autem hoc illi conſtitutum, non antè incipere, quàm Lælius in caſtra hoſtium ignem jam conjeciſſet. Hæc Publius cogitans, lento incedebat gradu. Lælius & Maſſaniſſa copias inter ſe partiti, hoſtes ſimul ſunt aggreſſi. Quum autem tabernacula eſſent ita confecta, quod ante dicebamus, quaſi de induſtria incendio eſſent præparata, ubi ſemel qui in primo erant agmine ignem conjeciſſent, conflagrantibus ſtatim primis tentoriis, tum

καλεσάμενος, οὓς ἐτύγχανε διαπεμπόμενος εἰς τὰ τῶν πολεμίων στρατόπεδα, συνέκρινε καὶ διηρεύνα τὰ λεγόμενα περί τε τῆς πορείας καὶ τῆς εἰσόδου τῶν εἰς τὰς παρεμβολάς, χρώμενος ἐπικριτῇ τῶν λεγομένων καὶ συμβούλῳ τῷ Μασσανάσσῃ διὰ τὴν τῶν τόπων ἐμπειρίαν. ἐπειδὴ δὲ πάντ' ἦν ἕτοιμα τὰ πρὸς 4
τὴν χρείαν αὐτῷ τῆς ἐνεστώσης, ἀπολιπὼν τοὺς ἱκανοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς, ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις προῆγεν ἄρτι ληγούσης τῆς πρώτης φυλακῆς. περὶ γὰρ ἑξήκοντα σταδίους ἀπεῖχον οἱ πολέμιοι. συνεγγίσας δὲ τοῖς πολεμίοις περὶ τὴν τρίτην φυλακὴν λήγουσαν, Γαΐῳ μὲν Λαιλίῳ καὶ Μασσανάσσῃ τοὺς ἡμίσεις ἀπονείμας τῶν στρατιωτῶν καὶ πάντας τοὺς Νομάδας, ἐπέταξε ποιεῖσθαι τὴν προσβολὴν πρὸς τὸν τοῦ Σύφακος χάρακα· παρακαλέσας ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι, καὶ μηδὲν εἰκῇ πράττειν· σαφῶς εἰδότας, ὅτι καθ' ὅσον ἐμποδίζει καὶ κωλύει τὰ τῆς ὁράσεως τὸ σκότος, κατὰ τοσοῦτον δεῖ συνεκπληροῦν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ τόλμῃ τὰς νυκτερινὰς ἐπιβολάς. αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν, ἐποιεῖτο τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν. ἦν δὲ αὐτῷ συλλελογισμένον, μὴ πρότερον ἐγχειρεῖν, ἕως ἂν οἱ περὶ τὸν Λαίλιον πρῶτοι τὸ πῦρ ἐμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. Οὗτος μὲν τοιαύτας ἔχων ἐπινοίας, βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Λαίλιον εἰς δύο μέρη σφᾶς αὐτοὺς διελόντες, ἅμα προσέβαλλον τοῖς πολεμίοις. τῆς δὲ τῶν σκηνῶν διαθέσεως, οἷον ἐπίτηδες πρὸς ἐμπυρισμὸν κατεσκευασμένης, καθάπερ ἀνώτερον εἶπον· ὡς οἱ προηγούμενοι τὸ πῦρ ἐνέβαλλον, κατανεμηθὲν εἰς τὰς

πρώτας σκηνὰς, εὐθέως ἀβοήθητον ἐποίει τὸ κακὸν διά τε τὴν συνέχειαν τῶν σκηνῶν, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὑποκειμένης ὕλης. ὁ μὲν οὖν Λαίλιος ἔχων ἐφεδρείας τάξιν ἔμενεν· ὁ δὲ Μασσανάσσης εἰδὼς τοὺς τόπους καθ' οὓς ἔμελλον οἱ φεύγοντες τὸ πῦρ ποιήσασθαι τὴν ἀποχώρησιν, ἐν τούτοις ἐπέστησε τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας. τῶν δὲ Νομάδων οὐδεὶς ἁπλῶς συνυπώπτευσε τὸ γιγνόμενον, οὐδ' αὐτὸς ὁ Σύφαξ. ἀλλ' ὡς αὐτομάτως ἐμπεπρησμένου τοῦ χάρακος, ταύτην εἶχον τὴν διάληψιν. ὅθεν ἀνυπονοήτως οἱ μὲν ἐκ τῶν ὕπνων, οἱ δ' ἀκμὴν ἔτι μεθυσκόμενοι καὶ πίνοντες ἐξεπήδων ἐκ τῶν σκηνῶν. καὶ πολλοὶ μὲν ὑφ' αὑτῶν περὶ τὰς τοῦ χάρακος ἐξόδους συνεπατήθησαν· πολλοὶ δὲ τῷ πυρὶ καταληφθέντες, ὑπὸ τῆς φλογὸς κατεπρήσθησαν· οἱ δὲ καὶ διαφυγόντες τὴν φλόγα, πάντες εἰς τοὺς πολεμίους ἐμπίπτοντες, οὐθ' ὃ πάσχουσιν, οὐθ' ὃ ποιοῦσι γιγνώσκοντες, διεφθείροντο. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν
5 τοῦτον οἱ Καρχηδόνιοι θεωροῦντες τὸ πλῆθος τοῦ πυρὸς, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐξαιρομένης φλογὸς, ὑπολαβόντες αὐτομάτως ἧφθαι τὴν τῶν Νομάδων χάρακα, τινὲς μὲν ἐβοήθουν ἐξαυτῆς· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐκτρέχοντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἄοπλοι, συνίσταντο πρὸ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας, ἐκπλαγεῖς ὄντες ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις. ὁ δὲ Σκιπίων τῶν πραγμάτων ὡσανεὶ κατ' εὐχὴν αὐτῷ προχωρησάντων, ἐπιπεσὼν τοῖς ἐξεληλυθόσιν, οὓς μὲν ἐφόνευεν, οὓς δὲ καταδιώκων ἅμα τὸ πῦρ ἐνέβαλλε ταῖς σκηναῖς. οὗ γινομένου, παραπλήσια συνέβαινε πάσχειν τοὺς Φοίνικας ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ὅλης περιστάσεως τοῖς

quod erant tabernacula continua, tum propter ſubjectæ materiæ copiam, nullum penitus remedium malo poterat afferri. Et Lælius quidem velut ſubſidio relictus, ſubſtiterat: Maſſaniſſa vero qui nota haberet itinera, per quæ evaſuri eſſent qui ignem fugiebant, ſuos milites ad ea loca diſpoſuit. Nemini penitus Numidarum, ac ne Syphaci quidem ulla ſuſpicio ejus quod agebatur eſt ſuborta: ſed vallum ſua ſponte incenſum eſſe omnes putabant. idcirco, quibus nihil hoſtile ſuſpectum eſſet, pars è cubilibus ſemiſomnes, pars è compotationibus, quibus tunc cum maxime operam dabant, prodeuntes, è tabernaculis exiliebant. Multi dum extra vallum præcipiti fuga ruunt, à ſuiſmet ſunt obtriti. multos ab igne correptos flamma hauſit. qui flammam effugerant, in hoſtem incidentes, priuſquam ſcirent quid paterentur, aut quid agerent, peribant. Eo tempore Carthaginienſes ignium multitudinem conſpicati, & flammæ ſurſum ſe attollentis magnitudinem, ſua ſponte incendium ortum in Numidarum caſtris quum putarent, partim ad ferendam opem accurrerunt; reliqui omnes è caſtris facto concurſu progreſſi, inermes pro vallo conſtiterunt, miraculo inopinati caſus defixi. Scipio rebus ipſi quaſi ex voto ſuccedentibus, in egreſſos irruens, alios trucidat, alios perſequitur fugientes; eademque opera tentoriis ignem injicit. Quod ut factum, & incendii & univerſæ hujus calamitatis mala non leviora Pœni ſunt experti, ac Numidæ, de qui-

de quibus modò dicebamus. Aſdrubal qui ex rebus ipſis ducta conjectura cognoſcebat, non temere neque ſuis, neque Numidicis caſtris hunc accidiſſe caſum; ſed dolo atque audacia hoſtium ortum eſſe incendium, omiſſa ſtatim opis ferendæ cura, ſaluti ſuæ conſuluit; quum tenuis jam ejus quoque rei ſpes ipſi eſſet relicta. Nam & flamma velociter per continua ſerpens, omnia loca occupabat: & omnia itinera ſtrage erant obruta equorum, jumentorum, virorum, partim ſemimortuorum, partim ambuſtorum; aut quorum certe ita pavore conſternata eſſet mens, ut etiamſi qui exerendæ virtutis impetum ſumerent, ipſe tamen tumultus, & rerum omnium perturbatio impedimento eſſent, quò minus ſperare ſalutem poſſent. Similia his & Syphaci evenerunt & aliis ducibus. Syphax ſanè & Aſdrubal periculo ſeſe ambo cum paucis equitibus eripuerunt. illa verò tot millia virorum, equorum, & jumentorum, infeliciter & miſerabiliter ſunt igne abſumpta; nonnulli quùm turpi atque ignominioſo habitu incendium fugerent, manibus hoſtium periere: qui eos, non ſolum armis, verùm etiam veſtimentis nudatos, trucidabant. Cerneres totum locum ejulatu, clamore incondito, metu, fragore inuſitato, ad hæc ignibus late graſſantibus & flammarum ingentibus globis, omnino refertum: quarum rerum vel unica, nedum omnes ita repente ex inopinato obortę, ad humani ingenii conſternationem fuerit ſatis. Itaque imagine aliqua exprimere quod tunc accidit, mortalium nemo queat;

ἄρτι ῥηθεῖσι περὶ τῶν Νομάδων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν, τοῦ μὲν τῷ πυρὶ βοηθεῖν αὐτόθεν, εὐθέως ἀπέστησαν, γνόντες ἐκ τοῦ συμβαίνοντος, ὅτι καὶ περὶ τοὺς Νομάδας οὐκ αὐτομάτως, καθάπερ ὑπέλαβον, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ἐπιβολῆς καὶ τόλμης ἐγεγόνει τὸ δεινόν· ἐγίγνοντο δὲ περὶ τὸ σώζειν ἑαυτούς, βραχείας σφίσι καὶ περὶ τούτου τὸ μέρος ἐλπίδος ἔτι καταλειπομένης. τό, τε γὰρ πῦρ ταχέως ἐπενέμετο, καὶ περιελάμβανε πάντας τοὺς τόπους, αἵ, τε δίοδοι πλήρεις ἦσαν ἵππων, ὑποζυγίων, ἀνδρῶν, τῶν μὲν ἡμιθνήτων καὶ διεφθαρμένων ὑπὸ τοῦ πυρός, τῶν δὲ ἐξεπτοημένων καὶ παρεστώτων ταῖς διανοίαις· ὥστε καὶ τοῖς ἀνδραγαθεῖν προαιρουμένοις ἐμπόδια ταῦτα γίνεσθαι, καὶ διὰ τὴν ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἀνέλπιστον εἶναι τὴν σωτηρίαν. παραπλήσια δὲ τούτοις ἦν καὶ τὰ περὶ τὸν Σύφακα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας. πλὴν οὗτοι μὲν ἀμφότεροι μετ' ὀλίγων ἱππέων ἐξέσωσαν αὑτούς. αἱ δὲ λοιπαὶ μυριάδες ἀνδρῶν, ἵππων, ὑποζυγίων, ἀτυχῶς μὲν καὶ ἐλεεινῶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀπώλλυντο· αἰσχρῶς δὲ καὶ ἐπονειδίστως ἔνιοι τῶν ἀνδρῶν τὴν τοῦ πυρὸς βίαν φεύγοντες, ὑπὸ τῶν πολεμίων διεφθείροντο, χωρὶς οὐ μόνον τῶν ὅπλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱματίων γυμνοὶ φονευόμενοι. καθόλου δὲ πᾶς ἦν ὁ τόπος οἰμωγῆς, βοῆς ἀτάκτου, φόβου, ψόφου παρηλλαγμένου, σὺν δὲ τούτοις πυρὸς ἐνεργοῦ καὶ φλογὸς ὑπερβαλλούσης πλήρης. ὧν ἓν ἱκανὸν ὂν ἐκπλῆξαι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, μηδ' ὅτι καὶ πάνθ' ὁμοῦ συγκυρήσαντα παραδόξως. Διὸ καὶ τὸ γεγονός, οὐδὲ καθ' ὑπερβολὴν

ἑκάστῳ δυνατὸν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐστίν. οὕτως ὑπερπεπτώκει τῇ δεινότητι πάσας τὰς προειρημένας πράξεις. διὸ καὶ πολλῶν καὶ καλῶν διειργασμένων Σκιπίωνι, κάλλιστον εἶναί μοι δοκεῖ τοῦτο τοὔργον, καὶ παραβολώτατον τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς ἡμέρας ἐπιγινομένης, καὶ τῶν πολεμίων τῶν μὲν ἀπολωλότων, τῶν δὲ προτροπάδην πεφευγότων, παρακαλέσας τοὺς χιλιάρχους, ἐκ ποδὸς ἐπηκολούθει. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς ὁ Καρχηδόνιος ὑπέμενε, καίπερ αὐτῷ προσαγγελίας γινομένης. τοῦτο δ' ἐποίει πιστεύων τῇ τῆς πόλεως ὀχυρότητι· μετὰ δὲ ταῦτα συνθεωρήσας τοὺς ἐγχωρίους στασιάζοντας, καταπλαγεὶς τὴν ἔφοδον τοῦ Σκιπίωνος, ἔφυγε μετὰ τῶν διασεσωσμένων. οὗτοι δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων, πεζοὶ δὲ περὶ δισχιλίους. οἱ δ' ἐγχώριοι συμφρονήσαντες, ἐπέτρεψαν περὶ σφῶν αὐτῶν τοῖς Ῥωμαίοις. ὁ δὲ Πόπλιος, τούτων μὲν ἐφείσατο, δύο δὲ τὰς παρακειμένας πόλεις ἀφῆκε τοῖς στρατοπέδοις διαρπάζειν. καὶ ταῦτα διαπραξάμενος, αὖθις ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπανήκει παρεμβολήν. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι παλιντρόπου τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς ἀποβαινούσης πρὸς τὰς ἐξ ἀρχῆς ἐπιβολάς, βαρέως ἔφερον τὸ γεγονός· ἐλπίσαντες γὰρ πολιορκήσειν τοὺς Ῥωμαίους, συγκλείσαντες εἰς τὴν ἄκραν τὴν * προσοῦσαν τῆς Ἰτύκης, ἐν ᾗ τὴν παραχειμασίαν ἐποιοῦντο, κατὰ γῆν μὲν τοῖς πεζοῖς στρατεύμασι, κατὰ θάλατταν δὲ ναυτικαῖς δυνάμεσι· καὶ πρὸς τούτοις πάσας ἡτοι-

licet omnia ſibi ob oculos ponat, quæ terribilia præ cæteris cenſentur. Adeo facinus illud ſpecie quadam horrifica res geſtas hactenus commemoratas ſuperat. Ac licet multa præclara facta antea fuerint à Scipione edita; mihi tamen facinus iſtud ex omnibus præclariſſimum, & inſignis cujuſdam præ cæteris audaciæ videtur fuiſſe. Cæterum ubi illuxit, Publius hoſtibus partim exſtinctis, partim in effuſam verſis fugam, Tribunos militum cohortatus, è veſtigio perſequi reliquias inſtitit. Pœnus venientem initio exſpectavit, etiam poſt acceptum de ejus adventu nuntium: faciebat enim illi animos urbs in qua erat, egregie munita: ſed mox cives inter ſe animis diſſidere conſpicatus, metu imminentis jamjam Scipionis, cum cæteris, qui eodem ſeſe è fuga receperant, aufugit. erant hi, equites ad quingentos, pedites circiter bis mille. Cives ſeditione ſublata, Romanis ſeſe dediderunt. Publius quum nihil quicquam hoſtile in hos feciſſet, proximas duas urbes militi diripiendas conceſſit. atque his rebus confectis ad ea unde profectus erat caſtra, eſt reverſus. Carthaginienſes, quibus ſuæ ſpes omnes adeo in contrarium vertebant, & plane ſecus atque ipſi initio ſibi propoſuerant, cladem hanc graviter admodum tulerunt. Speraverant illi ſe Romanum exercitum in eo colle incluſuros qui Uticæ imminet, ubi hoſtis hibernabat; ibique ſe illum obſeſſuros, à terra quidem terreſtribus, à mari verò nauticis copiis: ſuoſque omnes

apparatus

apparatus ad hoc inceptum retulerant: nunc adeo præter omnem rationem & cunctorum opinionem in tecta è locis apertis concedere compulſi, & hoc amplius, de ſua & patriæ ſuæ ſalute, jamjam ſe periclitaturos nihil dubitantes, metu penitus perculſi, animis conſternabantur. Et quum ipſa rerum neceſſitate adacti, proſpicere in poſterum, ac quid eſſet facto opus conſultare conarentur, pars Senatus inopia conſilii hærebat, alii varias eaſque admodum confuſas ſententias in medium afferebant. Erant qui cenſerent, ad Hannibalem mittendum eumque ex Italia eſſe arceſſendum; ceu ſpe illa unica relicta, quam in eo Imperatore & ejus exercitu ponerent: alii petendas à Scipione inducias per legatos dicebant, & cum eo eſſe agendum de finiendo bello ac pace facienda. Nec deerant, qui bono animo eſſe omnes juberent, exercitum conſcribi decernerent, & ad Syphacem legatos mitti. hunc namque in urbem Abbam Carthagini propinquam ſe recepiſſe, ibique amiſſorum exercituum reliquias colligere. Atque hæc demum vicit ſententia. Ita igitur Carthaginienſes, miſſo Aſdrubale copias reparabant. Qui etiam Syphacem per legatos orarunt, ut ferre ſibi opem vellet, maneretque in eodem propoſito, quod initio ſuſceperat; nec dubitaret Imperatorem ſuum mox ſeſe illi cum copiis fore conjuncturum. Eo tempore dux Romanus Uticæ oppugnandæ intentus, cognito Syphacem ſubſtitiſſe, & Pœnos exercitum denuo cogere, id potius operam dabat, ut eductis legionibus

ἠκηκότες τὰς παρασκευάς· ἅμα τῷ μὴ μόνον τῶν ὑπαίθρων οὕτως ἀλόγως καὶ παραδόξως ἐκχωρῆσαι τοῖς ὑπεναντίοις, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος ὅσον οὐκ ἤδη προσδοκᾶν κίνδυνον, τελέως ἐκπλαγεῖς ἦσαν καὶ περίφοβοι ταῖς ψυχαῖς. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόντων ποιεῖσθαι πρόνοιαν καὶ βουλὴν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, ἦν τὸ συνέδριον ἀπορίας καὶ ποικίλων καὶ τεταραγμένων ἐπινοημάτων πλῆρες. οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν δεῖν πέμπειν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, καὶ καλεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας· ὡς μιᾶς ἔτι καταλειπομένης ἐλπίδος τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ στρατηγῷ, καὶ ταῖς μετ' ἐκείνου δυνάμεσιν· οἱ δὲ διαπρεσβεύεσθαι πρὸς τὸν Πόπλιον ὑπὲρ ἀνοχῶν, καὶ λαλεῖν ὑπὲρ διαλύσεως καὶ συνθηκῶν· ἕτεροι δὲ θαῤῥεῖν καὶ συνάγειν τὰς δυνάμεις, καὶ διαπέμπεσθαι πρὸς τὸν Σύφακα. καὶ γὰρ πλησίον αὐτὸν εἰς τὴν Ἄββαν ἀποκεχωρηκέναι, συναθροίζειν δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ κινδύνου διαφυγόντας. καὶ δὴ καὶ τέλος αὕτη τῶν γνωμῶν ἐπεκράτησεν. οὗτοι μὲν οὖν τάς τε δυνάμεις ἤθροιζον, ἐκπέμψαντες τὸν Ἀσδρούβαν. καὶ διεπέμψαντο πρὸς τὸν Σύφακα δεόμενοι σφίσι βοηθεῖν καὶ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, ὡς αὐτίκα μάλα τοῦ στρατηγοῦ μετὰ τῶν δυνάμεων πρὸς αὐτὸν συνάψοντος. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, ἐγίγνετο μὲν καὶ περὶ τὴν τῆς Ἰτύκης πολιορκίαν· τὸ δὲ πλεῖον, ἀκούων ἐπιμένειν τὸν Σύφακα, καὶ τοὺς Καρχηδονίους πάλιν ἀθροίζειν στρατιάν,

ἐξῆγε τὰς δυνάμεις, καὶ παρενέβαλε πρὸ τῆς Ἰτύκης. ἅμα δὲ καὶ νείμας τὰ τῶν λαφύρων, τοὺς ἐμπόρους ἐξαπέστελλε, λυσιτελῶς· καλῆς γὰρ τῆς τῶν ὅλων ἐλπίδος ὑπογραφομένης ἐκ τοῦ γεγονότος εὐτυχήματος, ἑτοίμως τὰς παρούσας ὠφελείας οἱ στρατιῶται παρ' οὐδὲν ποιούμενοι διετίθεντο τοῖς ἐμπόροις. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν Νομάδων καὶ τοῖς φίλοις, τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει κατὰ τὸ συνεχὲς εἰς τὴν οἰκείαν ποιεῖσθαι τὴν ἀναχώρησιν· τῶν δὲ Κελτιβήρων αὐτοῖς ἀπαντησάντων περὶ τὴν Ἄββαν, οἵτινες ἐτύγχανον ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐξενολογημένοι πλείους ὄντες τῶν τετρακισχιλίων· πιστεύοντες ταῖς χερσὶ ταύταις, οὕτως ἐπέστησαν, καὶ βραχύ τι ταῖς ψυχαῖς ἐθάρρησαν. Σὺν δὲ τούτοις ἅμα καὶ τῆς παιδίσκης, ἥ τις ἦν θυγάτηρ μὲν Ἀσδρούβα τοῦ στρατηγοῦ, γυνὴ δὲ τοῦ Σύφακος, καθάπερ ἐπάνω προεῖπον, δεομένης καὶ λιπαρούσης μένειν, καὶ μὴ καταλιπεῖν ἐν τοιούτοις καιροῖς τοὺς Καρχηδονίους, ἐπείσθη καὶ προσέσχε τοῖς παρακαλουμένοις ὁ Νομάς. Οὐ μικρὰ δὲ καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐλπίζειν παρεσκεύασαν οἱ Κελτίβηρες· ἀντὶ μὲν γὰρ τῶν τετρακισχιλίων, μυρίους αὐτοὺς ἀπήγγελον εἶναι· κατὰ δὲ τοὺς κινδύνους ἀνυποστάτους ὑπάρχειν, καὶ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τοῖς καθοπλισμοῖς. ἐκ δὲ ταύτης τῆς φήμης καὶ τῆς χυδαίου καὶ πανδήμου λαλιᾶς μετεωρισθέντες οἱ Καρχηδόνιοι, διπλασίως ἐπερρώσθησαν πρὸς τὸ πάλιν ἀντιποιήσασθαι τῶν ὑπαίθρων· καὶ τέλος ἐν ἡμέραις τριάκοντα περὶ τὰ Μεγάλα πεδία καλούμενα βαλλόμενοι χάρακα, συνεστρατοπέδευον ὁμοῦ τοῖς Νο-

è caſtris, ante Uticam aciem inſtructam teneret. Simul capta ſpolia militi partitus, mercatores ab exercitu dimiſit. utili ſane conſilio. nam quia proſpero prælio paullo ante pugnatum erat, in bonam ſpem de ſummæ rei victoria omnes adducebantur; & milites prædam modò partam haut magni facientes, mercatoribus eam non gravate divendebant. Regi Numidarum cum amicis deliberanti placebat initio, in itinere inchoato pergere, & domum ſe recipere. Sed quum circa urbem Abbam Celtiberi ei occurriſſent, quos Carthaginienſium conquiſitores conduxerant, ſupra millia hominum quatuor; eo auxilio Numidæ confiſi, animiſque aliquantulum receptis, ſubſtiterunt. Acceſſere deinde Sophonisbæ preces, quæ Aſdrubalis filia erat, Syphacis uxor. Hæc maritum obſecrans, multumque obteſtans ut maneret, neque Carthaginienſes neceſſario ipſorum tempore deſereret, pervicit tandem, & quod petebat à Numida impetravit. Celtiberi quoque non mediocri ſpe Carthaginienſes implebant: quorum non quatuor ſed decem advenïſſe millia nunciabatur: eos porro animos in prælia ipſos afferre, id genus armorum, nemo ut vim ipſorum poſſet ſuſtinere. Ad hanc famam & vulgi atque univerſæ plebis ſermones quum civitas ſeſe erexiſſet, duplo animoſiores evaſere Pœni ad prodeundum in loca aperta. Trigeſimo denique die, in Magnis, ita vocant, campis caſtra fecerunt; ibique Numidis

midis & Celtiberis juncti, exercitum ſuum, in quo erant ad ſummum triginta hominum millia, in iiſdem caſtris continuerunt. Poſtquam hujus rei nuntius ad Rom. exercitum eſt allatus, repente Scipio ad educendas legiones ſe comparavit. Ubi igitur Uticam obſidentibus, & claſſis Præfectis, de iis quæ fieri vellet edixiſſet; cum reliquo omni exercitu ſine ullis impedimentis, ire ad hoſtes pergit. Quintis caſtris ad Magnos campos eſt perventum, unde non longe hoſtes aberant. Primo die in tumulo triginta ferme ſtadia diſtante à Punicis caſtris conſedit. Poſtero die in campos degreſſus è tumulo aciem inſtruit, equitatu hoſti objecto, & ſtadia ſeptem ex eo loco antrorſum progredi juſſo. Per inſequens biduum ibi quum manſiſſent, ac levibus pręliis ſeſe invicem exercitus laceſſiſſent; quarto die, deſtinato conſilio utrinque eductis copiis, in aciem deſcenſum eſt. Publius in acie inſtruenda Romanæ militiæ conſuetudinem ſimpliciter ſervavit. In prima acie locavit ſigna Haſtatorum; deinde Principum; poſtremos omnium in ſubſidiis Triarios. Equitatum Italicum à dextro cornu, ab lęvo Numidas Maſſaniſſamq; conſtituit. Syphax Aſdrubalque Numidis in ſiniſtro locatis, Carthaginiēſibus in dextro, Celtiberos in mediam aciem ex adverſo cohortium Romanarũ receperunt; Ita inſtructi concurrunt. Primo impetu Numidę ab Italicis equitibus pelluntur, Carthaginienſes à Maſſaniſſa, utpote qui animos tot prioribus cladibus fractos gererent. Celtiberi cũ Romanis congreſſi fortiter dimicabant:

μάσι, καὶ τοῖς Κελτίβηρσιν, ὄντες οὐκ ἐλάττους οἱ πάντες τρισμυρίων. Ὧν 8 διασαφηθέντων εἰς τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον, εὐθέως ὁ Πόπλιος ἐγίγνετο περὶ τὴν ἔξοδον. καὶ συντάξας τοῖς πολιορκοῦσι τὴν Ἰτύκην, ἃ δέον ἦν πράττειν, καὶ τοῖς κατὰ θάλατταν, ἐξώρμησε, τὸ στράτευμα πᾶν ἔχων εὔζωνον. ἀφικόμενος δὲ πεμπταῖος ἐπὶ τὰ Μεγάλα πεδία, καὶ συνεγγίσας τοῖς πολεμίοις, τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου κατεστρατοπέδευσε, περὶ τριάκοντα σταδίων ἀπέχων τῶν πολεμίων· τῇ δ' ἑξῆς καταβὰς εἰς τὰ πεδία, καὶ προθέμενος ἐν ἑπτὰ σταδίοις τοὺς ἱππέας, παρενέβαλλε. δύο δὲ τὰς κατὰ πόδας ἡμέρας μείναντες, καὶ βραχέα διὰ τῶν ἀκροβολισμῶν καταπειράσαντες ἀλλήλων, τῇ τετάρτῃ κατὰ πρόθεσιν ἐξῆγον ἀμφότεροι, καὶ παρενέβαλλον τὰς δυνάμεις. Ὁ μὲν οὖν Πόπλιος ἁπλῶς κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθος ἔθηκε πρῶτον μὲν τὰς τῶν ἁστάτων σημαίας· ἐπὶ δὲ ταύτας τῶν πριγκίπων· τελευταίας δ' ἐπέστησε κατόπιν τὰς τῶν τριαρίων. τῶν δ' ἱππέων τοὺς μὲν Ἰταλικοὺς ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἔθηκε, τοὺς δὲ Νομάδας καὶ Μασσανάσσην ἐπὶ τὸ λαιόν. οἱ δὲ περὶ τὸν Σύφακα καὶ τὸν Ἀσδρούβαν, τοὺς μὲν Κελτίβηρας μέσους ἔταξαν ἀντίους ταῖς τῶν Ῥωμαίων σπείραις, τοὺς δὲ Νομάδας ἐξ εὐωνύμου, τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκ τῶν δεξιῶν. Ἅμα δὲ τῷ γενέσθαι τὴν πρώτην ἔφοδον, εὐθέως οἱ Νομάδες ἐνέκλιναν τοὺς Ἰταλικοὺς ἱππεῖς, οἵ τε Καρχηδόνιοι τοὺς περὶ τὸν Μασσανάσσην, ἅτε πλεονάκις ἤδη προηττημένοι ταῖς ψυχαῖς.

οἱ δὲ

οἱ δὲ Κελτίβηρες ἐμάχοντο γενναίως, συστάντες τοῖς Ῥωμαίοις. οὔτε γὰρ φεύγοντες ἐλπίδα σωτηρίας εἶχον, διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τόπων· οὐδὲ ζωγρείᾳ κρατηθέντες, διὰ τὴν ἀθεσίαν τὴν εἰς τὸν πόλεμον. οὐδὲν γὰρ πολέμιον πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ πράξεις, ἀδίκως ἐφαίνοντο καὶ παρασπόνδως ἥκειν κατὰ Ῥωμαίων συμμαχήσοντες τοῖς Καρχηδονίοις. οὐ μὴν ἀλλ' ἅμα τῷ κλῖναι τοὺς ἀπὸ τῶν κεράτων, ταχέως κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν πριγκίπων καὶ τριαρίων, αὐτοῦ κατεκόπησαν πάντες, πλὴν τελέως ὀλίγων. οἱ μὲν οὖν Κελτίβηρες τοῦτον τὸν τρόπον ἀπώλοντο, μεγάλην παρασχόμενοι χρείαν τοῖς Καρχηδονίοις, οὐ μόνον κατὰ τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν φυγήν. εἰ μὴ γὰρ τοῦτ' ἐμπόδιον ἐγένετο τοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλ' εὐθέως ἐκ ποδὸς ἠκολούθησαν τοῖς φεύγουσι, παντελῶς ἂν ὀλίγοι ἔφυγον τῶν ὑπεναντίων. νῦν δὲ περὶ τούτους γενομένης ἐπιστάσεως, οἵ τε περὶ τὸν Σύφακα μετὰ τῶν ἱππέων ἀσφαλῶς ἐποιήσαντο τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὴν οἰκείαν, οἵ τε περὶ τὸν Ἀσδρούβαν μετὰ τῶν διασωζομένων εἰς τὴν Καρχηδόνα. Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων
9 ἐπὶ τὰ σκύλα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους εὐτρεπεῖς ἔθετο, συγκαλέσας τὸ συνέδριον, ἐβουλεύετο περὶ τῶν ἑξῆς τί δέον εἴη ποιεῖν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς τὸν μὲν στρατηγὸν Πόπλιον καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, τὴν μὲν ἐπιπορευόμενον τὰς πόλεις, τὸν δὲ Λαίλιον, καὶ τὸν Μασσανάσσην λαβόντας τούς τε Νομάδας καὶ μέρος τῶν Ῥωμαίων στρατοπέδων, ἕπεσθαι τοῖς περὶ τὸν Σύφακα, καὶ μὴ δοῦναι χρόνον εἰς ἐπίστασιν καὶ παρασκευήν.

quod nec in fuga ſalus ulla oſtendebatur, locis ignotis; neque ſpes veniæ ab Scipione erat, ſi vivi caperentur, propter perfidiam; qua uſi fuerant quando in hoc bellum conſenſerant. Nam quum hoſtile nihil ab eo res in Hiſpania gerente paſſi eſſent, nefarie violata fide mercenariis armis oppugnatum Romanos pro Carthaginienſibus veniſſe exiſtimabantur. Igitur nudata utrinque cornibus acie, Celtiberi circumfuſis undique Principibus & Triariis, omnes, paucis admodum exceptis, ſunt cæſi. Et hi quidem iſto modo perierunt; quorum opera magno Carthaginienſibus fuit uſui, non ſolum decertantibus, verum etiam fugientibus. Nam ſi Romanorum impetum nihil Celtiberi eſſent remorati, atque illi ſtatim fugientes Pœnos veſtigiis ipſorum eſſent perſecuti; pauci omnino illorum manus hoſtium effugiſſent. Nunc per eam moram quam iſti attulerunt, & Syphax cum ſuo equitatu ſine diſcrimine in regnum ſeſe recepit ſuum; & Aſdrubal cum ſuperſtitibus Pœnis Carthaginem pervenit. Rom. Imperator omnibus ordinatis quæ ad ſpolia & captivos ſpectabant, concilium convocat, & quid porrò eſſet agendum conſultat. Placuit deliberantibus hæc ſententia, ut Imperator urbes circa omnes raptim perdomaret; Lælius & Maſſaniſſa Numidis aſſumptis & legionum Rom. parte, Syphacem perſequerentur, neque ullum ei ad deliberandum de ſuis rebus, & ad vires reparandas tempus darent.

Hoc

Hoc inito conſilio, in diverſa duces ſunt profecti; pars adverſus Syphacem cum iis quos diximus militibus; Imperator ad urbes infeſtandas. quarum aliæ præ metu in voluntariam deditionem venerunt; alias Scipio per vim oppugnavit & coronâ cepit. Erant ſane tunc in Africæ regione omnia ad mutationem prona. quod propter longa & diuturna bella, quæ in Hiſpania Pœni geſſerant, continuis laboribus & tributorum penſionibus populi ſupra modum fuerant vexati. Carthagini vero quum jam ante ingentis trepidationis eſſent plena omnia, major tamen tunc temporis rerum cunctarum perturbatio eſt coorta; ceu plane hoc iterato ictu ſpes univerſæ ipſorum, quas in ſe haberent repoſitas, concidiſſent, ac nulla amplius reſtaret. Veruntamen qui in publico concilio plus animi ſibi eſſe videri volebant, claſſem adverſus eos qui Uticam obſiderent, mitti jubebant; ut & obſidionem, ſi fieri poſſet, ſoluerent, & navali prelio cum hoſtibus, ab ea parte imparatis, decertarent. ad Hannibalem quoque iidem legatos decernebant, ut iis ſine ulla mora miſſis, hanc quoque ſpem civitas periclitaretur. utrique enim huic incepto magnas ineſſe opportunitates ad ſalutem, rationes probabiles ſuadere. Diſputabant alii, in occaſione tam præcipiti nullum ejuſmodi conſiliis eſſe locum; ſed ipſam urbem eſſe muniendam, & ad ſuſtinendam obſidionem omnia comparanda. multas namque rei bene gerendæ occaſiones Fortunam ſi concordes invicem manerent, ultro fore oblaturam. De pace etiam

οὗτοι μὲν ταῦτα βουλευσάμενοι, διεχωρίσθησαν, οἱ μὲν ἐπὶ τὸν Σύφακα μετὰ τῶν προειρημένων στρατιωτῶν, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐπὶ τὰς πόλεις. ὧν αἱ μὲν ἐθελοντὴν προσετίθεντο τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τὸν φόβον· ἃς δὲ πολιορκῶν ἐξ ἐφόδου κατὰ κράτος ᾕρει. πάντα δ' ἦν οἰκεῖα μεταβολῆς τὰ κατὰ τὴν χώραν· ἅτε συνεχῶς τε ἐγκείμενα ταῖς κακοπαθείαις καὶ ταῖς εἰσφοραῖς διὰ τὸ πολυχρονίους γεγονέναι τοὺς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν πολέμους. Ἐν δὲ τῇ Καρχηδόνι μεγάλης καὶ πρότερον ὑπαρχούσης ἀκαταστασίας, ἔτι μείζω τότε συνέβαινε γίγνεσθαι τὴν ταραχὴν, ὡς ἂν ἐκ δευτέρου τηλικαύτῃ πληγῇ πεπτωκότων ἤδη καὶ ἀπειπόντων τὰς ἐν αὑτοῖς ἐλπίδας. οὐ μὴν ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρωδέστατοι δοκοῦντες εἶναι τῶν συμβούλων, ταῖς μὲν ναυσὶν ἐκέλευον ἤδη μὲν πλεῖν ἐπὶ τοὺς τὴν Ἰτύκην πολιορκοῦντας, καὶ τήν τε πολιορκίαν πειρᾶσθαι λύειν, καὶ ναυμαχεῖν τοῖς ὑπεναντίοις ἀπαρασκεύοις οὖσι πρὸς τοῦτο τὸ μέρος· ἐπ. τε τὸν Ἀννίβαν πέμπειν ἠξίουν, καὶ μηδεμίαν ὑπερβολὴν ποιησαμένους, ἐξελέγχειν καὶ ταύτην τὴν ἐλπίδα. μεγάλας γὰρ ἀμφοτέραις εἶναι ταῖς ἐπιβολαῖς ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἀφορμὰς πρὸς σωτηρίαν. τινὲς δὲ ταῦτα μὲν ἔφασαν μηκέτι φέρειν τοὺς καιροὺς, τὴν δὲ πόλιν ὀχυροῦν καὶ παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν. πολλὰς γὰρ δώσειν ἀφορμὰς τὸ αὐτόματον, ἂν ὁμονοῶσιν. ἅμα δὲ

βουλεύεσθαι περὶ διαλύσεως καὶ συνθηκῶν παρήνουν, ἐπὶ τίσι, καὶ πῶς ἂν λύσιν ποιήσαιντο τῶν ἐνεστώτων κακῶν. γενομένων δὲ καὶ πλειόνων λόγων περὶ ταῦτα, πάσας ἐκύρωσαν ἅμα τὰς γνώμας.

10 Κριθέντων δὲ τούτων, οἱ μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν μέλλοντες πλεῖν, εὐθέως ἐκ τοῦ βουλευτηρίου προῆγον ἐπὶ θάλατταν, ὁ δὲ ναύαρχος ἐπὶ τὰς ναῦς· οἱ δὲ λοιποὶ περί τε τῆς κατὰ τὴν πόλιν ἀσφαλείας προενοοῦντο, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐβουλεύοντο συνεχῶς. καὶ ὁ Πόπλιος καταγέμοντος ἤδη τοῦ στρατοπέδου τῆς λείας διὰ τὸ μηδένα ἀντιπράττειν, ἀλλὰ πάντας εἴκειν ταῖς ἐπιβολαῖς, ἐκέλευε τὸ μὲν τῶν λαφύρων πλεῖον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς παραπέμψαι παρασκευήν· αὐτὸς δὲ τὴν στρατείαν ἀναλαβὼν εὔζωνον, καταλαβέσθαι τὸν ἐπὶ Τύνητι χάρακα, καὶ στρατοπεδεῦσαι τοῖς Καρχηδονίοις ἐν συνόψει· μάλιστα γὰρ οὕτως ἐκφοβήσειν ὑπελάμβανε, καὶ καταπλήξειν αὐτούς. Οἱ μὲν οὖν Καρχηδόνιοι μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας τά τε πληρώματα καὶ τὰς σιταρχίας ἑτοίμας ἔχοντες ἐν ταῖς ναυσὶν, ἐγίγνοντο πρὸς ἀναγωγὴν καὶ τοῖς προκειμένοις. ὁ δὲ Πόπλιος ἧκε πρὸς τὸν Τύνητα, καὶ φυγόντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ τῶν παραφυλαττόντων, κατέλαβε τὸν τόπον. ὁ δὲ Τύνης ἀπέχει μὲν τῆς Καρχηδόνος ὡς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους· ἔστι δὲ συνόπτος σχεδὸν ἐξ ὅλης τῆς πόλεως. διαφέρει δ᾽ ὀχυρότητι καὶ φυσικῇ καὶ χειροποιήτῳ, καθάπερ καὶ πρότερον ἡμῖν εἴρηται. Τῶν δὲ Ῥωμαίων ἄρτι κατεστρατοπεδευκότων, ἀνήγοντο ταῖς ναυσὶν οἱ Καρχηδόνιοι, ποιούμενοι τὸν πλοῦν

& fœderibus ut deliberaretur iidem auctores erant; quibus conditionibus & quomodo liberari à præſentibus malis poſſent. Quibus de rebus quum plures eſſent dictæ ſententiæ, omnes quodammodo à Carthaginienſibus ſunt probatæ. Atque his ita conſtitutis, qui in Italiam erant profecturi, à Curia rectà ad mare ſe contulerunt; qui præerat claſſi, ad naves. cæteri quoque ſimiliter partim ſecuritati urbis proſpiciebant, partim alia pro ſe quiſque miniſteria ſine intermiſſione obibant. At Scipio, gravem jam ſpoliis exercitum trahens, quod nemo illi reſiſteret, ſed ejus inceptis omnes concederent, partem prædæ majorem in vetera caſtra, ubi condita erant militaria, decrevit mittendam. ipſe cum expedito jam exercitu ad munitionem occupandam Tuneti impoſitam contendit, ut in conſpectu Carthaginienſium ſigna conſtitueret; nihil dubitans, hoc pacto plurimum illis ſe timoris atque terroris incuſſurum. Poſt dies paucos, ubi jam Pœni naves ſuas defenſoribus & remigio atque commeatu inſtruxiſſent, ad deducendas naves ipſi quidem ſe accinxerunt, & ad ea quæ modò dicebamus exſequenda: Publius verò Tunetem ducit, eumque locum relictum fuga cuſtodum occupat. Tunes Carthagine abeſt ſtadia ferme CXX. locus cum operibus, tum ſuapte natura, ſicut jam ante oſtendimus, tutus, quique ex omni fere parte Carthaginis poteſt conſpici. Vix dum ſatis eo loci Romanus vallum jecerat, cum Carthaginienſes ſublatis anchoris claſſe

Uticam

Uticam petere aggrediuntur. Quam eorum molitionem conſpicatus Scipio, conturbari animus illi cepit, metu ne quid ea res detrimenti Romanæ claſſi importaret; nemine ibi quicquam hoſtilis ſuſpicante, & rebus omnibus ad imminens certamen imparatis. Igitur omiſſo opere, atque itinere pronuntiato, ad ferendam ſuis opem accurrit. Ubi quum naves roſtratas offendiſſet ad removenda quidem aut admovenda tormenta,& omnino ad obſidionis uſus, rite ac convenienter comparatas; ad prælium verò navale minime omnium accommodatas; quum è contrario in eum uſum per totam hiemem claſſis hoſtilis fuiſſet aptata; damnata ſpe prodeundi in altum, & cum hoſtibus claſſe decertandi, roſtratas ſimul omnes in terram vertit, eiſque onerariarum triplicem aut etiam quadruplicem ordinem à tergo circunjecit, deinde.......

εἰς τὴν Ἰτύκην. Ὁ δὲ Πόπλιος ὁρῶν τὸν ἀνάπλουν τῶν ὑπεναντίων, καὶ δεδιὼς μή τι περὶ τὸ σφέτερον αὐτῷ ναυτικὸν συμβῇ, διεταράσσετο, πάντων ἀνυπονοήτως διακειμένων καὶ ἀπαρασκεύως πρὸς τὸ μέλλον. αὖθις δ' ἐκ μεταβολῆς ἀναστρατοπεδεύσας, ἠπείγετο βοηθήσων τοῖς ἰδίοις πράγμασι. καταλαβὼν δὲ τὰς καταφράκτους ναῦς, πρὸς μὲν τὰς ἐξαιρέσεις καὶ προσαγωγὰς τῶν ὀργάνων, καὶ καθόλου πρὸς πολιορκίαν, εὖ καὶ δεόντως ἐξηρτυμένας, πρὸς δὲ ναυμαχίαν, ἥκιστα παρεσκευασμένας, τὸν δὲ τῶν ὑπεναντίων στόλον ἐξ ὅλου τοῦ χειμῶνος πρὸς αὐτὸ τοῦτο κατηρτισμένον· τὸ μὲν ἀντανάγεσθαι καὶ ναυμαχεῖν ἀπογνούς, συνορμήσας δὲ τὰς καταφράκτους νῆας, περιέστησε ταύταις τὰς φορτηγοὺς ἐπὶ τρεῖς καὶ τέτταρας τὸ βάθος. κἄπειτα......

ΕΚ ΤΗΣ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

E POLYBII MEGALOPOLITANI QUINTADECIMA

HISTORIA EXCERPTA.

Πῶς ὁ Σκιπίων παρασπονδηθεὶς ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἐξαπέστειλε σπουδάζων ὑπὲρ τῆς εἰρήνης.

Πῶς παρεγγυηθέντες οἱ πρέσβεις εἰς τὴν Καρχηδόνα μετὰ παρρησίας ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων διελέξαντο.

Πῶς οἱ Καρχηδόνιοι κουφισθέντες ταῖς ἐπὶ Αννίβᾳ ἐλπίσι συγχέαι πάλιν τὸν πόλεμον θέλοντες, ἀναιρεῖν τοὺς πρέσβεις ἐνεχείρησαν.

Quomodo Scipio fide induciarum à Carthaginienſibus violata, legatos Carthaginem miſerit ſtudio conciliandæ pacis.

Quomodo legati Romani de perfidia Pœnorum magna cum libertate Carthagini ſint queſti.

Quomodo Carthaginienſes ſpe illa inducti quam in Hannibale ponebant, belli denuo excitandi ſtudio legatos Rom. occidere ſint aggreſſi.

Belli novum principium è graviore cauſſa & acrioribus odiis quàm antè.

Præparationes variæ ad pugnam utriuſque Imperatoris Scipionis & Hannibalis.

Scipionis ſtratagema quo uſus eſt circa ſpeculatores Hannibalis in ſuis caſtris exceptos.

Quomodo Hannibali nata ſit voluntas colloquendi cum Publio.

Colloquium longe clariſſimorum illorum Imperatorum.

Polybii obſervatio ſuper futuro mox certamine.

Quomodo uterque Imperator ſuorum aciem die pugnæ ordinavit.

Quomodo Scipio & Hannibal ſuos exercitus ante pugnam ſint allocuti.

Quomodo Carthaginienſes & Romani acerrime inter ſe pugnarint, ac tandem penes Romanos victoria ſteterit.

ETSI moleſte ferebat Scipio non ſolum periiſſe Romanis tantũ commeatuum; ſed etiam hoſtibus jam eſſe illo caſu partam rerum omnium neceſſariarum copiam; multo tamen erat illi gravius, quod jusjurandum & pactas inducias quum violaſſent

Ἀρχὴ πολέμου βαρυτέρα τῆς πρόσθεν καὶ δυσμενικωτέρα.

Παρασκευαὶ ποικίλαι πρὸς μάχην ἀμφοτέρων τῶν στρατηγῶν, Σκιπίωνός τε καὶ Ἀννίβου.

Σκιπίωνος στρατήγημα περὶ τοὺς Ἀννίβου κατασκόπους ἐν τῇ αὑτοῦ στρατοπεδείᾳ ἑαλωκότας.

Πῶς Ἀννίβας εἰς ὁρμὴν ἔπεσε τοῦ βούλεσθαι συνελθεῖν εἰς λόγους τῷ Ποπλίῳ.

Κοινολογία στρατηγῶν ἐπιφανεστάτων τῶν προειρημένων.

Ἐπίστασις τοῦ ξυγγραφέως ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος.

Ἀμφοτέρων τῶν στρατηγῶν ἔκταξις εἰς μάχην τῶν ἰδίων δυνάμεων.

Παραινέσεις πρὸς τὸ γενναίως μάχεσθαι Σκιπίωνος καὶ Ἀννίβου.

Πῶς καρτεροῦ συστάντος ἀγῶνος μεταξὺ Καρχηδονίων καὶ Ῥωμαίων, τέλος ἐνικήθησαν οἱ Καρχηδόνιοι.

ΟΔΕ Πόπλιος, βαρέως μὲν ἔφερεν ἐπὶ I
τῷ μὴ μόνον σφίσι παρῃρῆσθαι τὴν χορηγίαν· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχθροῖς παρεσκευάσθαι δαψίλειαν τῶν ἀναγκαίων· ἔτι δὲ βαρύτερον ἐπὶ τῷ παραβεβηκέναι τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας τοὺς Καρχη-

Καρχηδονίους, καὶ πάλιν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς ἐγείρεσθαι τὸν πόλεμον. Διὸ καὶ παραχρῆμα προχειρισάμενος πρεσβευτὰς, Λεύκιον * Σεργύιον, καὶ Λεύκιον * Σείλιον, καὶ Λεύκιον Φάβιον, ἐξαπέστειλε, διαλεξομένους τοῖς Καρχηδονίοις ὑπὲρ τῶν γεγονότων· ἅμα δὲ καὶ δηλώσοντας ὅτι κεκύρωκε τὰς συνθήκας ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων. ἄρτι γὰρ ἧκε τῷ Ποπλίῳ γράμματα διασαφοῦντα περὶ τῶν προειρημένων. Οἱ δὲ παραγενηθέντες εἰς τὴν Καρχηδόνα, τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν σύγκλητον, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς ἀπαχθέντες, ἔλεγον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων μετὰ παῤῥησίας· πρῶτον μὲν ἀναμιμνήσκοντες ὡς οἱ παρ᾽ ἐκείνων πρεσβευταὶ παραγενηθέντες εἰς Τύνητα πρὸς σφᾶς, καὶ παρελθόντες εἰς τὸ συνέδριον, οὐ μόνον τοῖς θεοῖς σπείσαιεν, καὶ τὴν γῆν προσκυνήσαιεν, καθάπερ ἐστὶν ἔθος τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις· ἀλλὰ καὶ πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν ἀγεννῶς, τοὺς πόδας καταφιλοῖεν τοῦ συνεδρίου· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἀναστάντες, ὡς κατηγορήσαιεν σφῶν αὐτῶν, διότι καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς γενομένας συνθήκας Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις ἀθετήσαιεν αὐτοί· διόπερ ἔφασαν οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι πᾶν εἰκότως ἂν πάθοιεν ὑπὸ Ῥωμαίων· ἀλλὰ τύχης ἕνεκα τῶν ἀνθρώπων, ἐδέοντο μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον· ἔσεσθαι γὰρ τὴν σφετέραν ἀβουλίαν, ἀπόδειξιν τῆς Ῥωμαίων καλοκαγαθίας. Ὧν μνημονεύοντα τὸν στρατηγὸν, ἔφασαν αὐτὸν οἱ πρέσβεις καὶ τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ τότε γενομένους ἐκπλήττεσθαι, τίνι ποτὲ πιστεύοντες, ἐπιλανθάνονται μὲν τῶν τότε ῥηθέντων,

Carthaginienſes, novum denuo bellum eſſet inde oriturum. Propterea delectos è veſtigio legatos L. Servilium L. Bæbium & L. Fabium Carthaginem proficiſci jubet, qui injuriam acceptam cum Pœnis expoſtulent. ſimul ut ſignificent, populum Rom. pacis conditiones probaſſe. Commodùm enim paullo antè fuerant Publio redditæ literę, quibus id ipſum nuntiabatur. Carthaginem ut venerunt legati, producti primò in Curia, mox ad populum in concione, magna cum libertate de rebus præſentibus diſſeruerunt. Ante omnia commemorarunt, quomodo legati Punici Tunetem ad ſe veniſſent; ibique in concilium admiſſi, non ſolum tellure adorata diis libaverant, qui mos eſt etiam aliorum hominum; ſed hoc amplius, humili atque abjecto animo in terram procubuerant, & eorum qui in concilio ſedebant pedes fuerant oſculati; deinde, ubi ſe humo erexiſſent, quomodo ſeſe incuſaverant, quòd pacem quæ erat Carthaginienſibus cum Romanis ipſi principio violaſſent; non igitur negare ſe, quin digni eſſent omnia pati, quæ Romani vellent: orare tamen per communem hominum Fortunam, ne quid in ſe durius populus Rom. conſuleret. futuram enim Pœnorum imprudentiam benignitatis & moderationis Romanorum poſteris documentum. Horum ſermonum memorem Imperatorem Scipionem & alios qui tum intererant concilio, demirari ſatis non poſſe, quo tandem præſidio freti Carthaginienſes, eorum quæ tunc ſunt dicta obliti, juſ-

ti, jusjurandum & fidem induciarum violarint. Fere tamen liquido conſtare hoc hominibus, eò audaciæ ipſos perveniſſe, ob eam fiduciam quam in Hannibale ponerent, & eo exercitu quem ille in Africam reportaverat. Sed enim errare ipſos vehementer. Quem enim fugeret Hannibalem cum ſuis copiis, poſtquam tota Italia cedere eſſet coactus, alterum ipſum annum circa Lacinium hæſiſſe; eò fuiſſe concluſum, ac tantum non obſeſſum; ut vix inde eripere ſeſe potuerit, ut huc veniret? Atqui etiamſi victor ex Italia Hannibal exceſſiſſet, quia tamen nobiſcum acie eſt illi confligendum, qui duas continuas victorias de vobis reportavimus: ſpes de futuro incertas habere vos par erat; neque victoriam dumtaxat animo præcipere debebatis; ſed etiam illud cogitare, vinci denuo vos poſſe. quod ſi accidat, quos opem poſcetis deos? quibus verbis victores convenietis, ut illos ad veſtrarum calamitatum commiſerationem adducatis? merito namque vobis, quæ veſtra eſt levitas atque imprudentia, ſpes omnes & divinæ & humanę opis fuerint præcluſæ. Hæc legati quum dixiſſent Curia exceſſerunt. Carthaginienſium pauci omnino fuere, qui fœderis ſervandi eſſent auctores. pars major eorum qui Remp. gerebant, quique intererant concilio, & impoſitas leges conditionibus pacis gravabantur; & libertatem Rom. legatorum iniquo animo ferebant: ad hæc deductas in portum onerarias, & commeatus qui in eis erant, dimittere de manibus non poterant. Supra omnia erat, quod non levem ali-

ἀθετεῖν δὲ τολμῶσι τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας. Σχεδὸν δὲ τοῦτ' εἶναι δῆλον, ὡς Ἀννίβᾳ πεποιθότες, καὶ ταῖς μετὰ τούτου παρούσαις δυνάμεσι, ταῦτα τολμῶσι ποιεῖν· κακῶς φρονοῦντες. σαφῶς γὰρ εἰδέναι πάντας, ὅτι ἐκεῖνοι δεύτερον ἔτος ἤδη φεύγοντες ἐκ πάσης Ἰταλίας εἰς τοὺς περὶ Λακίνιον τόπους, κἀκεῖ συγκεκλεισμένοι, καὶ μόνον οὐ πολιορκούμενοι, μόλις ἑαυτοὺς ἐκσεσωκότες ἥκουσι νῦν. Οὐ μὴν ἀλλὰ εἰ καὶ νενικηκότες παρῆσαν, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔμελλον διακινδυνεύειν τοὺς δυσὶ μάχαις ἑξῆς ὑμᾶς ἤδη νενικηκότας· ὅμως ἀμφιδόξους ἔχειν ἔδει τὰς ἐλπίδας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, καὶ μὴ μόνον τοῦ νικᾶν ἔννοιαν λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ σφαλῆναι πάλιν. οὗ συμβάντος, ποίους ἐπικαλέσεσθε ἔφη θεούς; ποίοις δὲ χρώμενοι λόγοις, τὸν ἐκ τῶν κρατούντων ἔλεον ἐπισπάσεσθε πρὸς τὰς ἑαυτῶν συμφοράς; πάσης εἰκὸς ὑμᾶς ἐλπίδος ἀποκλεισθήσεσθαι, καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, διὰ τὴν ἀθεσίαν καὶ τὴν ἀβουλίαν. Οἱ μὲν οὖν
πρέσβεις τοιαῦτα διαλεχθέντες 2
ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ Καρχηδονίων ὀλίγοι μὲν ἦσαν οἱ συναινοῦντες μὴ παραβαίνειν τὰς ὁμολογίας· οἱ δὲ πλείους καὶ τῶν πολιτευομένων καὶ τῶν βουλευομένων, βαρέως μὲν ἔφερον τὰς ἐν ταῖς συνθήκαις ἐπιταγάς, δυσχερῶς δ' ἀνείχοντο τὴν τῶν πρεσβευτῶν παρρησίαν. πρὸς δὲ τούτοις, οὐχ οἷοί τ' ἦσαν προέσθαι τὰ κατηγμένα πλοῖα, καὶ τὰς ἐκ τούτων χορηγίας. τὸ δὲ συνέχον, οὐ μικράς, ἀλλὰ μεγάλας

εἶχον ἐλπίδας νικήσειν διὰ τὸν περὶ τὸν Ἀννίβαν. Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ἔδοξε τοὺς πρέσβεις ἀναποκρίτους ἐξαποστέλλειν· τῶν δὲ πολιτευομένων οἷς ἦν προκείμενον ἐκ παντὸς τρόπου συγχέαι πάλιν τὸν πόλεμον, οὗτοι συνεδρεύσαντες, μηχανῶνταί τι τοιοῦτον. Ἔφασαν δεῖν πρόνοιαν ποιήσασθαι τῶν πρεσβευτῶν, ἵνα μετ' ἀσφαλείας ἀνακομισθῶσιν εἰς τὴν ἰδίαν παρεμβολήν. καὶ παραυτίκα τούτοις μὲν ἡτοίμαζον δύο τριήρεις παραπομπούς· πρὸς δὲ τὸν ναύαρχον Ἀσδρούβαν διεπέμψαντο παρακαλοῦντες ἑτοιμάσαι πλοῖα μὴ μακρὰν τῆς τῶν Ῥωμαίων παρεμβολῆς· ἵν' ἐπειδὰν αἱ παραπέμπουσαι νῆες ἀπολείπωσι τοὺς Ῥωμαίους, ἐπαναχθέντα ταῦτα καταποντίσῃ τοὺς πρεσβευτάς· ἐφώρμει γὰρ αὐτοῖς τὸ ναυτικὸν κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Ἰτύκης ἐγκειμένους τόπους. οὗτοι μὲν οὖν ταῦτα διαταξάμενοι πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν, ἐξέπεμπον τοὺς Ῥωμαίους, συντειλάμενοι τοῖς ἐπὶ τῶν τριήρων, ἐὰν παραλλάξωσι τὸν Μάκραν ποταμόν, αὖθις ἀπολιπόντας ἀποπλεῖν ἐν τῷ ὅρῳ τοὺς πρεσβευτάς. ἤδη γὰρ ἦν ἐκ τούτων τῶν τόπων συνορᾶν ἤδη τὴν τῶν ὑπεναντίων παρεμβολήν. Οἱ δὲ παραπέμποντες, ἐπεὶ κατὰ τὸ συνταχθὲν παρήλλαξαν τὸν ποταμόν, ἀσπασάμενοι τοὺς Ῥωμαίους, αὖθις ἐπανέπλεον. οἱ δὲ περὶ τὸν Λεύκιον, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑφεωρῶντο δεινόν· νομίσαντες δὲ τοὺς παραπέμποντας δι' ὀλιγωρίαν αὐτοὺς προαπολιπεῖν, ἐπὶ ποσὸν ἐδυσχέραινον. Ἅμα δὲ τῷ μονωθέντας αὐτοὺς πλεῖν, ἐπανάγονται τρισὶ

quam, ſed ingentem ſpem habebant per Hannibalem vincendi. Igitur multitudini placebat, ut ſine reſponſo legati dimitterentur. at principes civitatis, quibus erat propoſitum, quò bellum iterum accenderent miſcere omnia, in unum congregati, dolum hujuſmodi commoliuntur. Securitati Romanorum legatorum proſpiciendum dixerunt, ut ad ſua caſtra tuto revehantur. ac ſtatim duas iis triremes præpararunt, quæ ipſos proſequerentur. ad Aſdrubalem vero Imperatorem Pœnum miſerunt, qui cum ipſo agerent, ut non procul à Rom. caſtris milites in navibus teneret paratos; qui legatos populi Rom. ſimulac à proſequente ipſos præſidio fuerint relicti, invadant, eoſque ſubmergant. Claſſis namque Punica in locis ad Uticam prominentibus ſtationem habebat. Et hi quidem datis in hanc ſententiam mandatis ad Aſdrubalem, Romanos dimittunt. Præfectis triremium præcipiunt, ut poſtquam Macrę ſive Bagradę fluminis oſtium ſuperaverint, deductos eatenus legatos ibi relinquant, & Carthaginem redeant. nam ex eo loco hoſtium caſtra poterant conſpici. Qui proſequebantur, ſimulac dictum amnem ſuperaverant, pro eo ut juſſi fuerant, Romanis valedicunt, & retro vela vertunt. Offendit nonnihil ea res L. Servilium & cæteros legatos; non quò mali quicquam ſuſpicarentur; ſed quod incuria & contemptu deducentium fieri putarent, ut citius quàm conveniret ab iis relinquerentur. Verum ubi ſoli jam Romani ceperunt navigare, ſubito Carthagi-

Carthaginienſes tribus triremibus ex inſidiis in eos invehuntur; & Romanam quinqueremem ſunt aggreſſi; quam etſi roſtro ferire celeritate ſubterlabentem non potuerunt; neque in tabulatum ejus inſilire, militibus qui ibi ſtabant fortiter eos repellentibus; modò tamen latera petentes, modò omni ex parte cum Romanis dimicantes, vulneribus defenſores affecerunt, multoſque eorum interemerunt. donec Romani ſuorum multitudinem à caſtris in littus ad populandum effuſam, opis ſibi ferendæ gratia in oppoſitam oram accurrere conſpicati, impetu maximo in terram navim immiſerunt. Periit propugnatorum pars maxima; legati, mirabili quodam caſu in ſiccum ſunt ejecti. His ita factis, novum belli principium exſtitit, & quidem gravius quàm antè, atque ex acrioribus odiis. Nam & Romani quod fidem ſibi violatam dicerent, omne ſtudium atq; operam ut Carthaginienſes vincerent adhibuerunt. & Carthaginienſes, ſceleris quod admiſerant ſibi conſcii, quidvis facere aut pati erant parati, quò ne in poteſtatem hoſtium venirent. Quum igitur utriuſque populi hic eſſet impetus & ardor animi, nemo erat qui dubitaret, fore opus ut tam vehemens diſceptatio ferro cerneretur. Quę res faciebat, ut non ſolum Italię populi & Africę, verùm etiam Hiſpanię, Siciliæ & Sardinię in ſpem rerum novarum erigerentur, & ad exſpectationem futuri intenti, ancipites cogitationes animis agitarent. Eodem tempore Hannibal qui equitatu deficiebatur, ad Numidam Tychæum, è

τριήρεσιν ἐξ ὑποβολῆς οἱ Καρχηδόνιοι. καὶ παραβαλόντες τῇ Ῥωμαϊκῇ πεντήρει, τρῶσαι μὲν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν, ὑποχωρούσης τῆς νεώς· οὐδὲ μὴν καταστρώματος ἐπιβῆναι, διὰ τὸ γενναίως ἀμύνεσθαι τοὺς ἄνδρας· ἐκ παραβολῆς δὲ καὶ πέριξ προσμαχόμενοι, κατετίτρωσκον τοὺς ἐπιβάτας καὶ διέφθειραν πολλοὺς αὐτῶν. ἕως οὗ κατιδόντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς προνομεύοντας τὴν παραλίαν ἀπὸ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας παραβοηθοῦντας ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, ἐξέβαλον τὴν ναῦν εἰς τὴν γῆν. τῶν μὲν οὖν ἐπιβατῶν οἱ πλεῖστοι διεφθάρησαν, οἱ δὲ πρεσβευταὶ παραδόξως ἐξεσώθησαν. Γενομένων 3
δὲ τούτων, αὖθις ὁ πόλεμος ἄλλην ἀρχὴν εἰλήφει βαρυτέραν τῆς πρόσθεν, καὶ δυσμενικωτέραν. οἵ τε γὰρ Ῥωμαῖοι δοκοῦντες παρεσπονδῆσθαι, φιλοτίμως διέκειντο πρὸς τὸ περιγενέσθαι τῶν Καρχηδονίων. οἵ τε Καρχηδόνιοι συνειδότες σφίσι τὰ πεπραγμένα, πρὸς πᾶν ἑτοίμως εἶχον πρὸς τὸ μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριοι γενηθῆναι. Τοιαύτης δὲ τῆς ἀμφοῖν παραστάσεως ὑπαρχούσης, προφανὲς ἦν ὅτι δεήσει μάχῃ κρίνεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων. ἐξ οὗ συνέβαινε μὴ μόνον τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Λιβύην πάντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν καὶ Σικελίαν καὶ Σαρδόνα μετεώρους εἶναι καὶ περισπᾶσθαι ταῖς διανοίαις, καραδοκοῦντας τὸ συμβησόμενον. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον Ἀννίβας ἐλλείπων τοῖς ἱππικοῖς, διέπεμπε πρός τινα Νομάδα Τυχαῖον,

ὃς ἦν μὲν οἰκεῖος Σύφακος, ἱππεῖς δὲ μαχιμωτάτους ἔχειν ἐδόκει τῶν κατὰ Λιβύην· παρακαλῶν αὐτὸν βοηθεῖν καὶ συνεπιλαμβάνεσθαι τῶν καιρῶν· σαφῶς γινώσκοντα, διότι Καρχηδονίων κρατησάντων, δυνάται διαφυλάττειν τὴν ἀρχήν. Ῥωμαίων δ' ἐπινικησάντων, καὶ τῷ βίῳ κινδυνεύσει διὰ τὴν Μασσανάσσου φιλαρχίαν. οὗτος οὖν πεισθεὶς τοῖς παρακαλουμένοις, ἧκε μετὰ διχιλίων ἱππέων πρὸς τὸν Ἀννίβαν.

4 Πόπλιος δὲ τὰ περὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἀσφαλισάμενος, καὶ καταλιπὼν Βαίβιον ἀντιστράτηγον, αὐτὸς μὲν ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις, οὐκέτι παραλαμβάνων εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἐθελοντὴν σφᾶς ἐγχειρίζοντας· ἀλλὰ μετὰ βίας ἀνδραποδιζόμενος, καὶ φανερὰν ποιῶν τὴν ὀργὴν ἣν εἶχε πρὸς τοὺς πολεμίους διὰ τὴν Καρχηδονίων παρασπόνδησιν. πρὸς δὲ Μασσανάσσην διεπέμπετο συνεχῶς, ἀποδηλῶν αὐτῷ τίνα τρόπον παραβεβηκότες εἶεν οἱ Φοίνικες τὰς σπονδάς, καὶ παρακαλῶν ἀθροίζειν ὡς πλείστην δύναμιν, καὶ συνάπτειν αὐτῷ κατὰ σπουδήν. Ὁ γὰρ Μασσανάσσης ἅμα τῷ γενέσθαι τὰς συνθήκας, καθάπερ εἴρηται πρότερον, εὐθέως ἀφορμήσας μετὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως, προσλαβὼν δέκα σημαίας Ῥωμαϊκὰς ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ πρεσβευτὰς παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, χάριν τοῦ μὴ μόνον τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Σύφακος προσκατακτήσασθαι διὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικουρίας. ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι. Συνέτυχε δὲ καὶ

Syphacis familiaribus, & qui unus ex omnibus Afris aptiſſimos ad pugnā equos habere dicebatur, legatos miſit, qui auxilium ab eo peterent, rogarentque ut præſentem occaſionem ne dimitteret; verùm ita ſibi perſuaderet, ſtare ſuum imperium ita demum poſſe, ſi penes Carthaginienſes victoria ſtetiſſet: ſin Romani viciſſent, etiam de vita ipſum, quæ eſt Maſſaniſſæ latè dominandi cupiditas, periclitaturum. Hac cohortatione inductus Tychæus, cum CIↃ CIↃ equitibus ad Hannibalem venit. Publius ubi ſecuritati claſſis proſpexiſſet, Bæbium ſummæ rei præfectum vicem ſuam in caſtris relinquens, ipſe cum exercitu profectus, quacunque incederet urbes aggrediebatur; non jam ut antè voluntate ſua dedentes ſe in fidem recipiens; ſed per vim expugnans, & ſub jugum omnes mittens; quanta in hoſtes incitatus eſſet ira propter Carthaginienſium perfidiam, præ ſe ferens. Idem & ad Maſſaniſſam nuntios ſubinde mittebat, quo pacto ſcelere Pœnorum ruptæ eſſent induciæ ei ſignificans; orabat etiam, ut coacto quanto maximo poſſet exercitu, ad ſe quam primum veniret. Maſſaniſſa namque ſtatim poſt pactas inducias, quod ante oſtendimus, ab exercitu Romano cum ſuorum militum manu diſcedens, ſigna decem quà equitum quà peditum è legionibus Rom. cum legatis ab Imperatore acceperat; eo conſilio, ut Romanorum ope adjutus, non ſolùm regnum paternum reciperet, ſed etiam Syphacis imperium ſuo poſſet adjicere. quod etiam factum eſt. Eodem quoque accidit

accidit tempore, ut ab Roma legati ad navalia caſtra Romanorum appellerent. Bæbius Romanis ad Imperatorem extemplo miſſis, Carthaginienſes penes ſe detinuit: qui etiam alias curis anxii ac prope confecti, hoc inſuper, verſari ſeſe in ſummis periculis putabant. Audito enim ſcelere in Romanos legatos admiſſo, quo ſeſe Carthaginienſes impiaverant; ne dubitandum quidem illis videbatur, Romanos hanc immanitatem in ſe ulturos. Scipio ut ab iis qui venerant accepit, Senatum populumque Rom. pacis à ſe pactæ cum Carthaginienſibus conditiones probare, & ad omnia quæ poſtulaſſet faciles ſe præbuiſſe, eo nuntio vehementer lætatus; Bæbio mandavit, ut Carthaginienſium legatis nullum non humanitatis comitatiſque genus exhiberet, eoſque Carthaginem dimitteret. Ac mihi videtur Scipio, qui ſciret populum Rom. nihil habere antiquius fide erga legatos, ſapientiſſimo ac prudentiſſimo conſilio hoc feciſſe: qui rem ipſam apud ſe reputans, non tam cogitavit quid digni eſſent pati Carthaginienſes, quàm Romanis quid facere conveniret. Is igitur iracundiæ ſuæ moderatus, & cupiditati qua flagrabat ſcelus admiſſum ulciſcendi, conatus eſt, ut veteri verbo dicitur, *majorum præclara exempla tueri.* Itaque & eorum qui Carthagini erant, & ipſius Hannibalis, quorum amentiam virtute & probitate ſua ſuperaverat, animos hoc facinore mirum in modum infregit. Carthaginienſes enimvero cum vident urbes capi, & omni clade

τοὺς ἐκ Ῥώμης πρεσβευτὰς περὶ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς εἰς τὸ ναυτικὸν χάρακα τῶν Ῥωμαίων καταπλεῦσαι. τοὺς μὲν οὖν παρ' αὐτῶν ὁ Βαίβιος παραχρῆμα πρὸς τὸν Πόπλιον ἐξέπεμψε, τοὺς δὲ τῶν Καρχηδονίων παρακατεῖχε, τά τε λοιπὰ δυσθύμως διακειμένους, καὶ νομίζοντας ἐν τοῖς μεγίστοις εἶναι κινδύνοις. πυθόμενοι γὰρ τὴν γεγενημένην ἐκ τῶν Καρχηδονίων ἀσέβειαν πρὸς τοὺς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις, πρόδηλον ἐδόκουν εἶναι σφίσι τὴν ἐκ τούτων τιμωρίαν. Ὁ δὲ Πόπλιος διακούσας τῶν παραγεγονότων, ὅτι προθύμως ἥ τε σύγκλητος ὅ, τε δῆμος ἀποδέξαιντο τὰς γενομένας δι' αὐτοῦ συνθήκας πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, καὶ διότι πρὸς πᾶν τὸ παρακαλούμενον ἑτοίμως ἔχοιεν, ἐπὶ μὲν τούτοις ἔχαιρε μεγάλως· τοὺς δὲ τῶν Καρχηδονίων προσέταξε τῷ Βαιβίῳ μετὰ πάσης φιλανθρωπίας ἀποπέμπειν εἰς τὴν οἰκείαν· πάνυ καλῶς βουλευσάμενος, ὥς γε μοι δοκεῖ, καὶ φρονίμως. θεωρῶν γὰρ τὴν σφετέραν πατρίδα περὶ πλείστου ποιουμένην τὴν περὶ τοὺς πρεσβευτὰς πίστιν, ἐσκοπεῖτο παρ' αὑτῷ συλλογιζόμενος, οὐχ οὕτω τί δέον παθεῖν Καρχηδονίους, ὡς τί δέον ἦν πρᾶξαι Ῥωμαίους. Διὸ παρακατασχὼν τὸν ἴδιον θυμὸν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι πικρίαν, ἐπειράθη φυλάξαι κατὰ τὴν παροιμίαν, πατέρων εὖ κείμενα ἔργα. τοιγαροῦν καὶ τοὺς ἐν τῇ Καρχηδόνι πάντας ἥττησε ταῖς ψυχαῖς, καὶ τὸν Ἀννίβαν αὐτὸν, ὑπερθέμενος τῇ καλοκαγαθίᾳ τὴν ἐκείνων ἄνοιαν. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι θεωροῦντες τὰς πόλεις ἐκπορθουμένας, 5

ἔπεμπον πρὸς τὸν Ἀννίβαν, δεόμενοι μὴ μέλλειν, ἀλλὰ πελάζειν τοῖς πολεμίοις, καὶ κρίνειν τὰ πράγματα διὰ μάχης. Ὁ δὲ διακούσας, τοῖς μὲν παροῦσιν ἀπεκρίθη τἄλλα σκοπεῖν· περὶ δὲ τοῦ * ῥᾳθυμεῖν, διαλήψεσθαι τὸν καιρὸν αὐτός. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀναζεύξας ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἀδρύμητα τόπων, προῆλθε καὶ κατεστρατοπέδευσε περὶ Ζάμαν. αὕτη δ᾽ ἐστὶ πόλις ἀπέχουσα Καρχηδόνος ὡς πρὸς τὰς δύσεις ὁδὸν ἡμερῶν πέντε. κἀκεῖθεν ἐξέπεμψε τρεῖς κατασκόπους, βουλόμενος ἐπιγνῶναι, ποῦ στρατοπεδεύουσι, καὶ πῶς χειρίζεται τὰ κατὰ τὰς παρεμβολάς. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Πόπλιος ἐπαναχθέντων ὡς αὐτὸν τῶν κατασκόπων, τοσοῦτον ἀπέχε τοῦ κολάζειν τοὺς ἑαλωκότας, καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς τοὐναντίον συστήσας αὐτοῖς χιλίαρχον, ἐπέταξε πάντα καθαρείως ὑποδεῖξαι τὰ κατὰ τὴν παρεμβολήν. γενομένου δὲ τούτου, προσεπύθετο τῶν ἀνθρώπων, εἰ πάντα φιλοτίμως αὐτοῖς ὑποδέδειχεν ὁ συσταθείς. τῶν δὲ φησάντων, δοὺς ἐφόδια καὶ παραπομπὴν ἐξαπέστειλε· προστάξας ἐπιμελῶς Ἀννίβᾳ διασαφεῖν περὶ τῶν ἀπηντημένων αὐτοῖς. ὧν παραγενηθέντων, θαυμάσας ὁ Ἀννίβας τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τόλμαν τἀνδρὸς, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως εἰς ὁρμὴν ἔπεσε τοῦ βούλεσθαι συνελθεῖν εἰς λόγους τῷ Ποπλίῳ. κρίνας δὲ τοῦτο, διεπέμψατο κήρυκα, φάσκων βούλεσθαι κοινολογηθῆναι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων. ὁ δὲ Πόπλιος ἀκούσας

belli affici, ad Hannibalem mittunt; orant moram omnem ut tollat, hoſtibus appropinquet, atque acie cum iis decernat. Quæ ille mandata ut accepit, iis qui advenerant, Ipſis rerum ſummam curæ eſſe, reſpondit: agendi vero tempora ſe, ubi primum oblata foret occaſio, ſumpturum. Poſt dies paucos motis caſtris è locis circa Adrumetum, pergit ire; deinde circa Zamam vallum jacit. Zama quinque dierum iter occaſum verſus ab Carthagine abeſt. Inde tres ſpeculatores ab eo miſſi, quorum opera cognoſceret ubi Scipio caſtra metaretur, & quo pacto cuncta in caſtris adminiſtrarentur. qui ad Romanum Imperatorem quum eſſent deducti, tantum abfuit ut de captis ſupplicium ſumeret, quod facere alii ſolent, ut contra unum eis è Tribunis militum tradiderit, juſſum omnia ipſis bona fide oſtendere quæ eſſent in caſtris. quinetiam ubi factum erat quod juſſerat, ab iiſdem percunctatus eſt, Satin' accuratè omnia ipſis oſtendiſſet qui fuerat traditus. quum dixiſſent ſpeculatores, ita eſſe factum; viatico donatos & datis qui proſequerentur, retro ad Hannibalem dimiſit; juſſitque ut cuncta Hannibali quæ ſibi acciderant, aut quæ cognoverant diligenter renuntiarent. Poſt reditum ſpeculatorum Hannibal magnitudinem animi & fiduciam Scipionis demirans, impetum neſcio quomodo ſumpſit cum illo colloquendi. deinde ut ſedit ejus animo hæc ſententia, præconem ad Scipionem miſit, qui diceret, velle ſe cum ipſo de ſumma rerum colloqui. Publius audito præconis nun-

nis nuntio, poteſtatem ejus quod poſtulabat Pœno facit. Miſſurum etiam ſe ad illum dixit, qui locum & tempus indicaret, ubi conveniре Hannibalem conſtituiſſet. His auditis in caſtra Punica redit præco. Poſtridie ejus diei Maſſaniſſa cum ſex millibus peditum, quatuor equitum venit. Quem ubi comitate ſingulari excepiſſet Scipio, gratulatus ei, quod populos omnes qui Syphaci prius parebant ſui juris feciſſet, caſtra inde movit. Ventum eſt ad Margarum, ſive Nadagaram urbem; ibi Scipio conſedit, nactus locum tum ad cætera opportunum, tum quod aquatio intra teli conjectum erat. Eo ex loco nuntium ad Carthaginienſem Imperatorem miſit, paratum ſe eſſe ſignificans, ad conveniendum ipſum colloquii cauſſa. Hannibal eo accepto nuntio, caſtra movet. Poſtquàm propius ventum, ut jam triginta non amplius ſtadia in medio eſſent, in tumulo Pœnus conſedit, commodo alioquin ad inſtitutum negotium, niſi quod longinquioris paullo aquationis erat; ita ut ejus milites in aquando laboris plurimum ſufferre cogerentur. Poſtero die Imperatores ambo è ſuis caſtris, equitibus paucis comitati, progrediuntur. ſoli deinde comitibus ſummotis, cum ſingulis interpretibus in medium procedunt. Tum Hannibal prior poſt ſalutationem ita cepit loqui. Si jam eſſet integrum optaturum ſe fore, ut neque Romani quicquam unquam eorũ quæ ſunt extra Italiam concupiſſent, neq; Carthaginienſes eorum quæ extra Africam

ταῦτα τοῦ κήρυκος, συγκατετίθετο τοῖς παρακαλουμένοις. ἔφη δὲ πέμψειν πρὸς αὐτὸν, διασαφῶν, ἐπειδὰν μέλλῃ συμπορεύεσθαι, τὸν τόπον καὶ τὸν καιρόν. Ταῦτα μὲν οὖν ἀκούσας ὁ κῆρυξ, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν παρεμβολήν. τῇ δ᾽ ἐπαύριον ἧκε Μασσανάσσης, ἔχων πεζοὺς μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ περὶ ἑξακισχιλίους. ὃν ἀποδεξάμενος ὁ Πόπλιος φιλανθρώπως, καὶ συγχαρεὶς ἐπὶ τῷ πάντας ὑπηκόους πεποιῆσθαι τοὺς πρότερον Σύφακι πειθομένους, ἀνέζευξε. καὶ παραγενηθεὶς πρὸς πόλιν Μάργαρον, κατεστρατοπέδευσε, πρός τε τὰ ἄλλα τόπον εὐφυῆ καταλαβόμενος, καὶ τὴν ὑδρείαν ἐντὸς βέλους ποιησάμενος. κἀντεῦθεν ἐξέπεμ- 6
ψε πρὸς τὸν τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸν, φάσκων ἕτοιμος εἶναι συμπορεύεσθαι πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους. ὧν ἀκούσας Ἀννίβας, ἀνέζευξε· καὶ συνεγγίσας, ὥστε μὴ πλεῖον ἀπέχειν τριάκοντα σταδίων, κατεστρατοπέδευσε πρός τινα λόφον, ὃς τὰ μὲν λοιπὰ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν ὀρθῶς ἔχειν ἐδόκει· τὴν δ᾽ ὑδρείαν ἀπωτέρω μικρὸν εἶχε· καὶ πολλὴν ταλαιπωρίαν ὑπέμενον οἱ στρατιῶται περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἡμέραν προῆλθον ἀπὸ τῆς ἰδίας παρεμβολῆς ἀμφότεροι μετ᾽ ὀλίγων ἱππέων· κἄπειτα χωρισθέντες ἀπὸ τούτων, αὐτοὶ συνῆλθον εἰς τὸ μέσον, ἔχοντες ἑρμηνέα μεθ᾽ ἑαυτῶν. δεξιασάμενος δὲ πρῶτος Ἀννίβας, ἤρξατο λέγειν. Ὡς ἐβούλετο μὲν ἂν μήτε Ῥωμαίους ἐπιθυμῆσαι μηδέποτε μηδενὸς τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας, μήτε Καρχηδονίους τῶν ἐκτὸς Λιβύης,

ἀμφοτέροις γὰρ εἶναι ταύτας καὶ καλλίστας δυναστείας, καὶ συλλήβδην ὡσανεὶ περιωρισμένας ὑπὸ τῆς φύσεως. ἐπεὶ δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν κατὰ Σικελίαν ἀμφισβητήσαντες, ἐξεπολεμήσαμεν ἀλλήλους· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ὑπὲρ τῶν κατ' Ἰβηρίαν· τὸ δὲ τέλος ὑπὸ τῆς τύχης ἀπονουθετούμενοι, μέχρι τούτου προβεβήκαμεν, ὥστε καὶ περὶ τοῦ τῆς πατρίδος ἐδάφους ἡμᾶς κεκινδυνευκέναι, τοὺς δ' ἀκμὴν ἔτι καὶ νῦν κινδυνεύειν· λοιπόν ἐστιν εἴ πως δυνάμεθα δι' αὐτῶν, παραιτησάμενοι τοὺς θεούς, διαλύσασθαι τὴν ἐνεστῶσαν φιλοτιμίαν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἕτοιμός εἰμι, τῷ πεῖραν εἰληφέναι διὰ τῶν πραγμάτων, ὡς μετάθετός ἐστιν ἡ τύχη, καὶ παρὰ μικρὸν εἰς ἑκάτερα ποιεῖ μεγάλας ῥοπάς, καθαπερεὶ νηπίοις χρωμένη.
7 σὲ δ' ἀγωνιῶ Πόπλιε λίαν, ἔφη, καὶ διὰ τὸ νέον εἶναι κομιδῇ, καὶ διὰ τὸ πάντα σοι κατὰ λόγον κεχωρηκέναι, καὶ τὰ κατ' Ἰβηρίαν, καὶ τὰ κατὰ τὴν Λιβύην· καὶ μηδέπω μέχρι γε τοῦ νῦν εἰς τὴν τῆς τύχης ἐμπεπτωκέναι παλινρύμην· μή ποτε οὐ πεισθῇς διὰ ταῦτα τοῖς ἐμοῖς λόγοις, καίπερ οὖσι πιστοῖς. Σκόπει δ' ἀφ' ἑνὸς τοῦ λόγου τὰ πράγματα· μὴ τὰ τῶν προγεγονότων, ἀλλὰ τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτούς. Εἰμὶ τοιγαροῦν Ἀννίβας ἐκεῖνος, ὃς μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην σχεδὸν ἁπάσης Ἰταλίας ἐγκρατὴς γενόμενος, καὶ μετά τινα χρόνον ἧκεν πρὸς αὐτὴν τὴν Ῥώμην, καὶ στρατοπεδεύσας ἐν τετταράκοντα σταδίοις, ἐβουλευόμην ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τοῦ τῆς ὑμετέρας πατρίδος ἐδάφους,

paſſuum quinque ab Urbe conſe-

Utriuſque enim populi hæc propria eſſe, eaque pulcherrima imperia, à Natura ipſa ſuis finibus comprehenſa, ac quaſi circunſcripta. Nunc quoniam de Sicilia primo diſceptantes bellum inter nos geſſimus; deinde autem de Hiſpaniæ poſſeſſione, ac tandem, bonam nobis mentem Fortuna corrumpente, eò uſque ſumus progreſſi, ut de patriæ ſolo vos antea ſitis periclitati, nunc ipſi cum maxime periclitemur; illud jam ſupereſt, ut ſi qua ratione poſſumus, iram Deûm deprecati, tantæ huic pervicaciæ finem imponamus. Equidem, ipſa edoctus experientia quàm mutabilis res ſit Fortuna, quàm ſæpe rei minimæ interventu magna in utramvis partem momenta faciat, dum mortales non ſecus ac pueros infantes ludibrio habet; ad quieta conſilia ſum paratus. De te P. Corneli, vehementer ſum anxius, inquit, & ſollicitus; ne forte, ſive quia juvenis es admodum; ſive quia ex animi ſententia ſemper omnia tibi ſucceſſere, cum in Hiſpania, tum in Africa; neque unquam hactenus Fortunæ magno impetu retro ruentis periculum feciſti; verbis meis, licet fide dignis, parum tamen fidei habeas. Quin tu potius conſidera mihi ex uno quod jam dicam, cujuſmodi ſit rerum humanarum conditio: neque ego de eorum qui olim fuerunt rebus loquor; verùm de iis quæ nobis ipſis contigerunt. Nempe Hannibal ego ille ſum, qui poſt Cannenſem pugnam, totius propemodum potitus Italiæ, aliquanto poſt tempore Romam ipſam petii, & quum millia diſſem, de vobis & patriæ veſtrę ſolo quid

quid mihi ſtatuendum eſſet, deliberabam: qui nunc in Africa ad te virum Romanum acceſſi, de mea & populi Carthaginienſis ſalute tecum acturus. Te hortor Publi, ut hæc intuens, ſpiritus magnos nimis ne geras; ſed in deliberando de rebus præſentibus humanæ ſortis memorem te probes. id autem eſt, ut bonorum maximum, malorum minimum eligas. Enimvero quis compos mentis diſcrimen tantum adire velit, quantum tibi nunc imminet? è quo ſi victor diſceſſeris, neque tuam tibi, neque patriæ gloriam multum ſanè amplificabis; ſin victus fueris, tot ante parta decora, tot adoreas ipſe per te funditus evertes. Sed quorſum tandem omnis hæc mea ſpectat oratio? Ut omnia populi Rom. ſint, de quibus hactenus fuit inter nos contentio. Ea autem ſunt, Sicilia, Sardinia, Hiſpaniæ provinciæ. horum nomine adverſus Romanos ne bellum unquam Carthaginienſes ſuſcipiant. Similiter & alię inſulę, quotquot Italiam & Africam interjacent, omnes ut populi ſint Rom. Nam equidem per ejuſmodi conditiones & Carthaginienſium ſecuritati in poſterum, & glorię ſive tuę, ſive univerſi nominis Rom. quàm optime fore conſultum exiſtimo. Et Hannibal quidem hæc dixit. cujus ſermonem excipiens Cornelius, Manifeſtum dixit eſſe, Romanos neque ei bello quod de Sicilia fuit geſtum, prębuiſſe cauſſam; neque item ei quod de Hiſpania. atque hoc omnium optime ſcire ipſum Hannibalem; ſed & deos immortales omnium quæ acciderunt teſtes fuiſſe: qui decus victorię iis tri-

πῶς ἐστί μοι χρηστέον: ὃς νῦν ἐν Λιβύῃ πάρειμι πρὸς σὲ Ῥωμαῖον ὄντα, περὶ τῆς ἐμαυτοῦ καὶ τῶν Καρχηδονίων σωτηρίας κοινολογησόμενος. Εἰς ἃ βλέποντα, παρακαλῶ σε μὴ μέγα φρονεῖν· ἀλλ' ἀνθρωπίνως βουλεύεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων· τοῦτο δ' ἐστί, τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀεὶ τὸ μέγιστον, τῶν κακῶν δὲ τοὐλάχιστον αἱρεῖσθαι. τίς οὖν ἂν ἕλοιτο νοῦν ἔχων πρὸς τοιοῦτον ὁρμᾶν κίνδυνον, οἷός σοι νῦν ἐνέστηκεν; ἐν ᾧ νικήσας μὲν, οὔτε τῇ σαυτοῦ δόξῃ μέγα τι προσθήσεις, οὔτε τῇ τῆς πατρίδος· ἡττηθεὶς δὲ, πάντα τὰ πρὸ τούτου σεμνὰ καὶ καλὰ δι' αὑτὸν ἄρδην ἀναιρήσεις. Τί οὖν ἐστιν, ὃ προτίθεμαι τέλος τῶν νῦν λόγων; πάντα περὶ ὧν πρότερον ἠμφισβητήσαμεν, Ῥωμαίων ὑπάρχειν. ταῦτα δ' ἦν, Σικελία, Σαρδὼ, τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν. καὶ μηδέποτε Καρχηδονίους Ῥωμαίοις ὑπὲρ τούτων ἀντάραι πόλεμον. Ομοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας νήσους, ὅσαι μεταξὺ κεῖνται τῆς Ἰταλίας καὶ Λιβύης Ῥωμαίων ὑπάρχειν. ταύτας γὰρ πέπεισμαι τὰς συνθήκας, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλεστάτας μὲν εἶναι Καρχηδονίοις, ἐνδοξοτάτας δέ σοι καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις. Ἀννίβας 8
μὲν οὖν ταῦτ' εἶπεν. Ο δὲ Πόπλιος ὑπολαβὼν, Οὔτε τοῦ περὶ Σικελίας, ἔφη, πολέμου Ῥωμαίους, οὔτε τοῦ περὶ τῆς Ἰβηρίας αἰτίους γεγονέναι, Καρχηδονίους δὲ προφανῶς· ὑπὲρ ὧν κάλλιστα γινώσκειν αὐτὸν τὸν Ἀννίβαν· μάρτυρας δὲ καὶ τοὺς θεοὺς γεγονέναι τούτων, περιθέντας τὸ

κράτος

κράτος οὐ τοῖς ἄρχουσι χειρῶν ἀδίκων, ἀλλὰ τοῖς ἀμυνομένοις. βλέπειν δὲ καὶ τὰ τῆς τύχης οὐδενὸς ἧττον, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων στοχάζεσθαι κατὰ δύναμιν. ἀλλ' εἰ μὲν πρὸ τοῦ τοὺς Ῥωμαίους διαβαίνειν εἰς Λιβύην, αὐτὸς ἐξ Ἰταλίας ἐκχωρήσας προὔτεινες τὰς διαλύσεις ταύτας, οὐκ ἂν οἴομαί σε διαψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος. ἐπεὶ δὲ σὺ μὲν ἄκων ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπηλλάγης, ἡμεῖς δὲ διαβάντες εἰς τὴν Λιβύην τῶν ὑπαίθρων ἐκρατήσαμεν, δῆλον ὡς μεγάλην εἴληφε τὰ πράγματα παραλλαγήν. Τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ἤλθομεν ἐπί τι μέρος ἡττηθέντων, καὶ δεηθέντων τῶν παρὰ σοῦ πολιτῶν. ἐθέμεθα συνθήκας ἐγγράπτους, ἐν αἷς ἦν πρὸς τοῖς ὑπὸ σοῦ νῦν προτεινομένοις· τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδοῦναι χωρὶς λύτρων Καρχηδονίους· τῶν πλοίων τῶν καταφράκτων παραχωρῆσαι· πεντακισχίλια τάλαντα προσενεγκεῖν· ὁμήρους δοῦναι περὶ τούτων. ταῦτ' ἦν ἃ συνεθέμεθα πρὸς ἀλλήλους. ὑπὲρ τούτων ἐπρεσβεύσαμεν ἀμφότεροι πρός τε τὴν σύγκλητον τὴν ἡμετέραν, καὶ πρὸς τὸν δῆμον· ἡμεῖς μὲν ὁμολογοῦντες εὐδοκεῖν τοῖς γεγραμμένοις, Καρχηδόνιοι δὲ δεόμενοι τούτου τυχεῖν. Ἐπείσθη τὸ συνέδριον τούτοις, ὁ δὲ δῆμος συγκατῄνεσε. τυχόντες ὧν ἠξίουν, ἠθέτησαν ταῦτα Καρχηδόνιοι, παρασπονδήσαντες ἡμᾶς. τί λείπεται ποιεῖν; σὺ τὴν ἐμὴν χώραν μεταλαβὼν εἰπόν. ἀφελεῖν τὰ βαρύτατα τῶν ὑποκειμέ-

buerint, non qui armis injuſtis priores laceſſiverant, ſed qui vim vi repellebant. Fortunæ vim tam ſibi eſſe notam quàm ulli unquam mortalium; & humanæ infirmitatis habere ſe rationem quantam poſſet maximam. cæterùm pacis haſce leges, ſi priuſquam Romani in Africam trajeciſſent, ipſe Italiæ egreſſus finibus obtuliſſes, tua te ſpes, opinor, nequaquam fefelliſſet. Nunc quum ipſe quidem invitus Italia exceſſeris, nos vero in Africam tranſgreſſi, agros omnes & quicquid in aperto eſt occupaverimus, magnam rerum mutationem eſſe factam quis non intelligit? Quod maximum omnium eſt, civibus tuis devictis & pacem petentibus, jam inter nos aliquo modo convenerat: jam leges fœderis erant conſcriptæ; in quibus præter illa quę à te nunc afferuntur, hæc amplius continebantur; captivos omnes ut ſine pretio Carthaginienſes redderent: naves roſtratas ut traderent. talentûm quinque millia ut penderent: his ſtaturos ſe pactis, obſides ut darent: hæc ſunt de quibus inter nos convenerat: de quibus utrique per legatos cum ſenatu & populo noſtræ civitatis egeramus: quum equidem haſce nobis non improbari conditiones diceremus; Carthaginienſes verò, eaſdem ut impetrarent precibus contenderent. Pactis conditionibus Senatus eſt aſſenſus: eaſdem quoque Rom. populus ratas eſſe juſſit. Tui cives, Hannibal, quod poſtulabant conſecuti, pacti formulam antiquarunt, & fidem nobis datam violarunt. Quid jam opus facto? finge te eum eſſe qui ego ſim, & mihi reſpõde. An graviſſima quæque eorum quæ legibus

legibus pacis tuis imperantur, ſunt tollenda? nempe ut eo ſui ſceleris accepto prę mio, bene de ſe meritos per fidem in poſterum circunvenire doceantur. Imò, inquies, ut iis quæ jam petunt impetratis, gratiam nobis habeant. At enim, quę modò cum vittis & infulis poſtulabant ea conſecuti, ſimul exiguam ſpem aliquam per te ſunt nacti, loco inimicorum atque hoſtium è veſtigio habere nos ceperunt. Sic igitur habe; referre ad populum Rom. de hac pace ita demum licet, ſi prę ter pactas jam leges durius aliquid fuerit imperatum: ſin etiam illorum quę convenerunt, aliquid detrahatur, nihil habet ea deliberatio, de quo referatur. Quis igitur noſtrę etiam orationis erit finis? nimirum, ut vos patriamque veſtram fidei noſtrę permittatis; aut prę lio dimicantes, vincatis. Hæc inter ſe collocuti Hannibal & Scipio, fruſtra verbis tentata ſpe conventionis, ad ſuos ſe receperunt. Poſtero die prima ſtatim luce, copias ambo eduxerunt, & prælio decertarunt: Carthaginienſes quidem de ſua ſalute, & rebus Africæ, Romani verò de Orbis terrarum dominatione atque imperio. Quis autem iſta ſecum animo reputare queat, ut non rei tantæ narratione afficiatur? Nam neque exercitus bellicoſiores, neque Imperatores feliciores, aut qui in bellicis certaminibus magis ſe exercuiſſent, temere aliquis inveniat; neque ubi majora certantibus prœmia Fortuna propoſuiſſet, quàm illa quæ erant tunc propoſita. Non enim Africam dumtaxat vel Europam in poteſtate ſua erant habituri qui victores ab ea pugna

νων ἐπιταγμάτων; ἵνα δὴ λαβόντες ἆθλα τῆς παρανομίας, διδαχθῶσι τοὺς εὖ ποιοῦντας εἰς τὸ λοιπὸν παρασπονδεῖν; ἀλλ' ἵνα τυχόντες ὧν ἀξιοῦσι, χάριν ὀφείλωσιν ἡμῖν; ἀλλ' ἃ νῦν μεθ' ἱκετηρίας τυχόντες ὧν παρεκάλουν, ὅτι βραχείας ἐλπίδος ἐπελάβοντο τῆς κατὰ σέ, παρὰ πόδας ὡς ἐχθροῖς ἡμῖν κέχρηνται καὶ πολεμίοις. * ἐν οἷς βαρυτέρου μέν τινος προσεπιταχθέντος, δυνατὸν ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ περὶ διαλύσεως· ὑφαίρεσιν δὲ ποιουμένοις τῶν ὑποκειμένων, οὐδὲ ἀναφορὰν ἔχει τὸ διαβούλιον. Τί πέρας οὖν πάλιν τῶν ἡμῶν λόγων; ἢ τὴν ἐπιτροπὴν ὑμᾶς δοῦναι περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος, ἢ μαχομένους νικᾶν. Ταῦτα μὲν οὖν διαλεχθέντες αὐτοῖς Ἀννίβας καὶ Πόπλιος, ἐχωρίσθησαν, ἀσύμβατον ποιησάμενοι τὴν κοινολογίαν. 9 Εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἅμα τῷ φωτὶ τὰς δυνάμεις ἐξῆγον ἀμφότεροι, καὶ συνίσταντο τὸν ἀγῶνα, Καρχηδόνιοι μὲν ὑπὲρ τῆς σφετέρας σωτηρίας καὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην πραγμάτων· Ῥωμαῖοι δὲ περὶ τῆς τῶν ὅλων ἀρχῆς καὶ δυναστείας. Ἐφ' ἃ τίς οὐκ ἂν ἐπιστήσας, συμπαθὴς γένοιτο κατὰ τὴν ἐξήγησιν; οὔτε γὰρ δυνάμεις πολεμικωτέρας, οὔθ' ἡγεμόνας ἐπιτυχεστέρους τούτων, καὶ μᾶλλον ἀθλητὰς γεγονότας τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων εὕροι τις ἂν ἑτέρους· οὐδὲ μὴν ἆθλα μείζω τὴν τύχην ἐκτεθεικυῖαν τοῖς ἀγωνιζομένοις, τῶν τότε προκειμένων. οὐ γὰρ τῆς Λιβύης αὐτῆς, οὐδὲ τῆς Εὐρώπης ἔμελλον κυριεύειν

οἱ τῇ μάχῃ κρατήσαντες, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς οἰκουμένης, ὅσα νῦν πέπτωκεν ὑπὸ τὴν ἱστορίαν. ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι μετ' ὀλίγον. Πλὴν ὁ μὲν Πόπλιος ἔθηκε τὰς τάξεις τῶν ἰδίων δυνάμεων τὸν τρόπον τοῦτον. Πρῶτον μὲν τοὺς ἀστάτους καὶ τὰς τούτων σημαίας ἐν διαστήμασιν. ἐπὶ δὲ τούτοις τοὺς πρίγκιπας, τιθεὶς τὰς σπείρας, οὐ κατὰ τὸ τῶν πρώτων σημαιῶν διάστημα, καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς Ῥωμαίοις· ἀλλὰ κατ' ἀλλήλους ἐν ἀποστάσει διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρὰ τοῖς ἐναντίοις ἐλεφάντων. τελευταίους δ' ἐπέστησε τοὺς τριαρίους. ἐπὶ δὲ τῶν κεράτων ἔταξε κατὰ μὲν τὸ λαιὸν, Γάϊον Λαίλιον, ἔχοντα τοὺς Ἰταλικοὺς ἱππέας· κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν μέρος, Μασαννάσσην μετὰ πάντων τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ταττομένων Νομάδων. τὰ δὲ διαστήματα τῶν πρώτων σημαιῶν ἀνεπλήρωσε ταῖς τῶν γροσφομάχων σπείραις· παραγγείλας τούτοις προκινδυνεύειν· ἐὰν δὲ ἐκβιάζωνται, καὶ κατὰ τὴν τῶν θηρίων ἔφοδον, ἀποχωρεῖν· τοὺς μὲν καταταχοῦντας, διὰ τῶν ἐπ' εὐθείας διαστημάτων εἰς τοὐπίσω τῆς ὅλης δυνάμεως· τοὺς δὲ περικαταλαμβανομένους, εἰς τὰ πλάγια παρίστασθαι κατὰ τὰς σημαίας.
10 Ταῦτα δ' ἑτοιμασάμενος, ἐπεπορεύετο παρακαλῶν τὰς δυνάμεις, βραχέως μὲν, οἰκείως δὲ τῆς ὑποκειμένης περιστάσεως. Ἠξίου γὰρ μνημονεύοντας τῶν προγεγονότων ἀγώνων, ἄνδρας ἀγαθοὺς γίνεσθαι σφῶν καὶ τῆς πατρίδος ἀξίους· καὶ λαμβάνειν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι κρατήσαντες μὲν τῶν

diſceſſiſſent; verùm & cæteras quoque Orbis terrarum partes, quotquot hactenus in notitiam hominum venerunt. Quod quidem non multo poſt fieri contigit. Cæterum copiarum ſuarum ordines ita tum Scipio diſpoſuit. Primum Haſtatos eorumque manipulos per intervalla; horum à tergo Principes locavit: poſitis eorum manipulis non ex adverſo vacui ſpatii quo diſtabant invicem Haſtatorum manipuli, ſicut mos eſt Romanorum; ſed alios poſt alios in eadem ſerie, cum aliquo intervallo, propter multitudinem elephantorum quos Pœni habebant. ultimos in extrema acie Triarios conſtituit. ab lævo cornu C. Lælium cum Italico equitatu, ab dextro Maſſaniſſam, cum omnibus ſuis Numidis oppoſuit. Vias patentes inter manipulos anteſignanorum, velitum manipulis complevit; dato præcepto, ut ante alios pugnam committerent. ſin autem hoſtium vim, aut elephantorum impetum ſuſtinere non poſſent, retro pedem ut referrent; partim qui celeritate poſſent alios prævertere, per vias rectas inter manipulos patentes, pone aciem univerſam; partim qui circunfuſo hoſte comprehendi metuerent, in dextram ſiniſtramve iis ſeſe applicarent intervallis quæ eſſent inter ſigna. His ita ordinatis, quaqua incederet per aciem, ſuos adhortabatur, paucis ille quidem, ſed ad præſens diſcrimen apte & convenienter. Petebat enim à militibus ſuis, ut memores pugnarum quas ante pugnaſſent, viros ſe præberent, priore ſua virtute & Romano dignos nomine; ponerent ſibi illud

illud ob oculos; ſe victis eo prælio hoſtibus, non Africæ tantum poſſeſſionem firmam obtenturos; ſed etiam Orbis terrarum reliqui imperium ac dominationem ſibi & patrię ſuæ ſine ulla controverſia quæſituros. Sin de exitu certaminis ſecus eveniret, cogitarent, eos qui inter dimicandum diem clauderent ultimum, loco ſepulcralis ornamenti, atque ejus pulcherrimi, relaturos hoc decus, quod pro patria mortem oppetierint: qui periculum declinaſſent, vitam deinceps omnem acturos & turpiſſimam & miſerrimam. Siquidem iis qui fugerint, nullum eſſe tota Africa locum, qui ſecuritatem poſſit pręſtare. iis verò qui in Pœnorum manus inciderint, quæ ſint eventura, non eſſe obſcurum recta ratione rem putantibus. Quæ ſuperi, inquit, à vobis omnibus avertant. Quum igitur Fortuna in utramvis partem præmia nobis propoſuerit omnium maxima, quid cauſſæ dicemus, cur non ignaviſſimi mortalium, atque, ut omnia verbo complectar, ſtultiſſimi ſimus exiſtimandi, ſi rebus in arbitrio noſtro poſitis, pro iis bonis quæ ſunt omnium pulcherrima, præ nimia cupiditate vitę ea elegerimus mala, quę ſunt omnium graviſſima? Petere igitur ſe, cum hoſte ſic congrederentur, ut qui duo hæc tantum prę oculis haberent, aut victoriam aut mortem. Nam qui hoc eſſent animo præditi, ſemper eos de oppoſitis hoſtibus victoriam reportare, ubi ſemel vitæ poſita ſpe hoſtem invadere & cum eo pugnare ſint aggreſſi. Et Scipio quidem hoc fere modo ſuos adhortabatur. At Hannibal belluas (LXXX autem erant, & eo plures,) ante aciem univerſam; mercenarios proximos illis à tergo conſti-

ἐχθρῶν, οὐ μόνον τῶν ἐν Λιβύῃ πραγμάτων ἔσονται κύριοι βεβαίως· ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης οἰκουμένης τὴν ἡγεμονίαν καὶ δυναστείαν ἀδήριτον αὑτοῖς τε καὶ τῇ πατρίδι περιποιήσουσιν. ἐὰν δ' ὡς ἄλλως ἐκβῇ τὰ κατὰ τὸν κίνδυνον, οἱ μὲν ἀποθανόντες εὐγενῶς ἐν τῇ μάχῃ, κάλλιστον ἐντάφιον ἕξουσι τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θάνατον· οἱ δὲ διαφυγόντες, αἴσχιστον καὶ ἐλεεινότατον τὸν ἐπίλοιπον βίον. ἀσφάλειαν γὰρ τοῖς φυγοῦσιν οὐδεὶς ἱκανὸς περιποιήσει τόπος τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ. πεσοῦσι δ' ὑπὸ τὰς τῶν Καρχηδονίων χεῖρας, οὐκ ἄδηλα εἶναι τὰ συμβησόμενα τοῖς ὀρθῶς λογιζομένοις. ὧν, ἔφη, μηδενὶ γένοιτο πεῖραν ὑμῶν λαβεῖν. τῆς δ' ὅλης τύχης ἡμῖν τὰ μέγιστα τῶν ἄθλων εἰς ἑκάτερον τὸ μέρος ἐκτεθεικυίας, πῶς οὐκ ἂν εἴημεν ἀγεννέστατοι, καὶ συλλήβδην ἀφρονέστατοι πάντων, εἰ παρέντες τὰ κάλλιστα τῶν ἀγαθῶν, ἑλοίμεθα τὰ μέγιστα τῶν κακῶν διὰ φιλοζωΐαν; Διόπερ ἠξίου δύο προθεμένους, ταῦτα δ' ἐστὶν, ἢ νικᾶν ἢ θνήσκειν, ὁμόσε χωρεῖν εἰς τοὺς πολεμίους. τοὺς γὰρ τοιαύτας ἔχοντας διαλήψεις, κατ' ἀνάγκην ἀεὶ κρατεῖν δεῖ τἀναντία τιθεμένων· ἐπειδὰν ἀπελπίσαντες τοῦ ζῆν, ἴωσιν εἰς τὴν μάχην.

II Ὁ μὲν οὖν Πόπλιος τοιαύτην ἐποιήσατο τὴν παράκλησιν. ὁ δ' Αννίβας τὰ μὲν θηρία πρὸ πάσης τῆς δυνάμεως ὄντα πλείω τῶν ὀγδοήκοντα· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς μισθοφόρους ἐπέστησε,

περὶ μυρίους ὄντας καὶ δισχιλίους τὸν ἀριθμόν. οὗτοι δ᾽ ἦσαν Λιγυστινοί, Κελτοί, Βαλιαρεῖς, Μαυρούσιοι. τούτων δὲ κατόπιν παρέλαβε τοὺς ἐγχωρίους Λίβυας, καὶ Καρχηδονίους. ἐπὶ δὲ πᾶσι τοὺς ἐξ Ἰταλίας ἥκοντας μεθ᾽ ἑαυτοῦ, πλεῖον ἢ στάδιον ἀποστήσας τῶν προτεταγμένων· τὰ δὲ κέρατα διὰ τῶν ἱππέων ἠσφαλίσατο, θεὶς ἐπὶ μὲν τὸ λαιὸν τοὺς συμμάχους Νομάδας, ἐπὶ δὲ τὸ δεξιὸν τοὺς τῶν Καρχηδονίων ἱππεῖς. παρήγγειλε δὲ τοῖς ἰδίοις στρατιώταις ἕκαστον παρακαλεῖν, ἀναφέροντας τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἐφ᾽ ἑαυτὸν καὶ τὰς μεθ᾽ ἑαυτοῦ παραγεγονυίας δυνάμεις. τοῖς δὲ Καρχηδονίοις ἐκέλευσε τοὺς ἡγεμόνας τὰ συμβησόμενα περὶ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐξαριθμεῖσθαι καὶ τιθέναι πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐὰν ἄλλως πως ἐκβῇ τι τῆς μάχης. οὗτοι μὲν οὖν οὕτως ἐποίουν τὸ παραγγελθέν. Αννίβας δὲ τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ παραγεγονότας ἐπιπορευόμενος, ἠξίου καὶ παρεκάλει διὰ πλειόνων, μνησθῆναι μὲν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἑπτακαιδεκαέτους συνηθείας· μνησθῆναι δὲ τοῦ πλήθους τῶν προγεγονότων αὐτοῖς πρὸς Ρωμαίους ἀγώνων. ἐν οἷς ἀηττήτους γεγονότας, οὐδ᾽ ἐλπίδα τοῦ νικᾶν οὐδέποτ᾽ ἔφη Ρωμαίοις αὐτοὺς ἀπολελοιπέναι. τὸ δὲ μέγιστον, ἠξίου λαμβάνειν πρὸ ὀφθαλμῶν χωρὶς τῶν κατὰ μέρος κινδύνων καὶ τῶν ἀναριθμήτων προτερημάτων, τήν τε περὶ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν μάχην πρὸς τὸν πατέρα τοῦ νῦν ἡγουμένου Ρωμαίων· ὁμοίως τὴν ἐν Τυρρηνίᾳ πρὸς Φλαμίνιον μάχην· ἔτι δὲ τὴν περὶ Κάννας λεγομένην πρὸς Αἰμίλιον. ἃς οὔτε κατὰ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν,

tuit, numero ad duodecim milia. erant hi Ligures, Galli, Baleares, Mauri. pone hos in mediam aciem indigenas Afros & Carthaginienſes recepit. ſpatio deinde amplius quàm ſtadii relicto, Italicos milites qui ſecum venerant à tergo omnium conſtituit. Cornua equitatu firmavit. lævum ſocii Numidæ, dextrum equites Carthaginienſium tenuerunt. ducibus deinde præcepit, ut ſuos quique milites adhortarentur, juberentque ſpem victoriæ in ſe ponere, & eo quem ex Italia adduxerat exercitu. Carthaginienſibus vero, ut recenſerent iidem atque ob oculos ponerent, ſi alius eſſet pugnę exitus quàm optarent, quę calamitas liberos ipſorum ac conjuges maneret. Et illi quidem uti fuerant juſſi, fecerunt. Hannibal verò eorum ordines qui ſecum venerant obambulans, petebat ab iis, multumque ipſos hortabatur, meminiſſent commilitii quod annos ſeptendecim invicem coluerant: meminiſſent illarum tot numero pugnarum, quas cum Romanis pugnaſſent; è quibus quum ſemper invicti diſceſſiſſent, ne ſpem quidem ullam ſe Romanis reliquiſſe unquam vincendi. Ante omnia, ut oculis ſibi ſubjicerent poſtulabat, pręter tot certamina per partes habita, & infinitas numero victorias, prælium ad Trebiam cum hujus ipſius Romanorum Imperatoris patre commiſſum: prælium item in Etruria, cum Flaminio: necnon illud quod ad Cannas vocant, cum Æmilio. quæ omnia prælia cum præſenti certamine nullo modo ſint comparanda; ſive

ſive ob virorum numerum, ſive ob virtutem militum. Simul hæc dicens, reſpicere in hoſtium aciem, eamque conſpicari jubebat. neque enim pauciores tantum, verùm ne multeſimam quidem partem eſſe eorum, qui in prioribus illis certaminibus ſecum decertaverint. ad virtutem porrò quod attineret, ne inſtitui quidem comparationem ullam poſſe. Nam illos quum antea invicti fuiſſent, viribus integris ſecum rem geſſiſſe; horum autem alios eſſe illorum ſobolem, alios ſuperſtites quaſdam reliquias eorum quos in Italia ipſi viciſſent, & qui ſæpe in fugam à ſe fuiſſent verſi. Videndum igitur illis eſſe, ne ſuam ſibi ipſi, & ſui Imperatoris gloriam, & partum virtute cognomen everterent; ſed fortiter decertando, late ſparſam de ſe famam, quaſi eſſent invicti, magis magiſque firmarent. Ita utrinque Imperatores ſuas copias ſunt cohortati. Poſtea verò quàm omnia ad pugnam neceſſaria ambo paraverant, quum Numidici equites multo ante levibus præliis ſeſe mutuo laceſſere cepiſſent; tunc Hannibal eos qui elephantis inſidebant juſſit, impetum in hoſtem facere. Simulac tubæ cornuaque undique concinverunt, parte beſtiarum prę metu retro aversâ, & in Numidas Pœnorum auxiliares irruente; confeſtim Maſſaniſſa lævum cornu Punicæ aciei equeſtri auxilio nudavit. Reliqui elephanti medio inter geminas acies campo, impetu facto in Romanos velites, cum multis ſuis vulneribus ingentem hoſtium ſtragem edebant:

οὔτε κατὰ τὰς ἀρετὰς ἀξίας εἶναι συγκρίσεως πρὸς τὸν νῦν ἐπιφερόμενον κίνδυνον. καὶ ταῦτα λέγων, ἅμα βλέπειν αὐτοὺς ἐκέλευε, καὶ τὴν τῶν ὑπεναντίων κατοπτεύειν τάξιν· οὐ γὰρ οἷον ἐλάττους, ἀλλ' οὐδὲ πολλοστὸν μέρος εἶναι τῶν τότε πρὸς αὐτοὺς ἀγωνισαμένων· ταῖς γε μὴν ἀρεταῖς, οὐδὲ σύγκρισιν ἔχειν· ἐκείνους μὲν γὰρ ἀηττήτους ὄντας, ἐξ ἀκεραίου διηγωνίσθαι πρὸς σφᾶς· τούτων δὲ τοὺς μὲν ἐκγόνους εἶναι, τοὺς δὲ λείψανα τῶν ἡττημένων ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ πεφευγότων αὐτὸν πλεονάκις. Διόπερ ᾤετο δεῖν μὴ καταλῦσαι μήτε τὴν σφῶν αὐτῶν, μήτε τὴν τοῦ προεστῶτος δόξαν καὶ προσηγορίαν· ἀλλ' ἀγωνισαμένους εὐψύχως, βεβαιῶσαι τὴν διαδεδομένην περὶ αὐτῶν φήμην, ὡς ὄντων ἀηττήτων. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τοιαῦτα παρεκάλεσαν ἀμφότεροι.

12 Ἐπειδὴ δ' ἑκατέροις ἦν εὐτρεπῆ τὰ πρὸς τὸν κίνδυνον, πάλαι τῶν Νομαδικῶν ἱππέων πρὸς ἀλλήλους ἀκροβολιζομένων· τότε παρήγγειλε τοῖς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων Ἀννίβας ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. Ἅμα δὲ τῷ πανταχόθεν τὰς σάλπιγγας καὶ τὰς βυκάνας ἀναβοῆσαι, τινὰ μὲν διαταραχθέντα τῶν θηρίων, ἐξαυτῆς ὥρμησε παλίσσυτα κατὰ τῶν βεβοηθηκότων τοῖς Καρχηδονίοις Νομάδων· διὸ διὰ τῶν περὶ τὸν Μασανάσσην ταχέως ἐψιλώθη τὸ λαιὸν κέρας τῶν Καρχηδονίων· τὰ δὲ λοιπὰ συμπεσόντα τοῖς τῶν Ῥωμαίων γροσφομάχοις ἐν τῷ μεταξὺ χώρᾳ τῶν παρατάξεων, πολλὰ μὲν ἔπασχε κακά, πολλὰ δ' ἐποίει τοὺς ὑπεναντίους.

ἕως ὅτε πεφοβημένα, τὰ μὲν διὰ τῶν διαστημάτων ἐξέπεσε, δεξαμένων αὐτὰ τῶν Ῥωμαίων ἀσφαλῶς, κατὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦ πρόνοιαν· τὰ δ' ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος παραφυγόντα διὰ τῶν ἱππέων συνακοντιζόμενα, τελέως εἰς τὸν ἔξω τόπον τῶν στρατοπέδων ἐξέπεσεν. Ὅτε δὴ καὶ Λαίλιος ἅμα τῇ περὶ τοὺς ἐλέφαντας ταραχῇ ἐμβαλὼν, ἠνάγκασε φυγεῖν τοὺς τῶν Καρχηδονίων ἱππεῖς προτροπάδην. οὗτος μὲν οὖν ἐπέκειτο τοῖς φεύγουσιν ἐνθύμως· τὸ δ' ὅμοιον ἐποίει καὶ Μασανάσσης. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον αἱ φάλαγγες ἀμφότεραι βάδην ἀλλήλαις καὶ σοβαρῶς ἐπήεσαν, πλὴν τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας μετ' Ἀννίβου παραγεγονότων· οὗτοι δ' ἔμενον ἐπέχοντες τὸν ἐξ ἀρχῆς τόπον. Ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς ἦσαν ἀλλήλων, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι κατὰ τὰ πάτρια συναλαλάξαντες καὶ συμψοφήσαντες τοῖς ξίφεσι τοὺς θυρεοὺς, προσέβαλλον τοῖς ὑπεναντίοις· οἱ δὲ μισθοφόροι τῶν Καρχηδονίων ἀδιάκριτον ἐποίουν τὴν φωνὴν καὶ παρηλλαγμένην. οὐ γὰρ πάντων ἦν κατὰ τὸν ποιητὴν ὁ αὐτὸς θροῦς, οὐδ' ἴα γῆρυς,

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα, πολύκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες,

καθάπερ ἀρτίως ἐξηριθμησάμην.

13 Πάσης δ' οὔσης ἐκ χειρὸς καὶ κατ' ἄνδρα τῆς μάχης, διὰ τὸ μὴ δόρασι μηδὲ ξίφεσι χρῆσθαι τοὺς ἀγωνιζομένους, τῇ μὲν εὐχερείᾳ καὶ τόλμῃ προεῖχον οἱ μισθοφόροι τὰς ἀρχὰς, καὶ πολλοὺς κατετραυμάτιζον τῶν Ῥωμαίων· τῇ δὲ τῆς συντάξεως ἀκριβείᾳ καὶ τῷ καθοπλισμῷ πιστεύοντες οἱ Ῥωμαῖοι, μᾶλλον ἐπέβαινον εἰς τὸ πρόσθεν. ἅμα δὲ τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἑπομένων καὶ παρακαλούντων τῶν κατόπιν, τοῖς

donec metu conſternati partim per aciei Romanorum intervalla erumpunt; Romanis ſine ullo ſuo periculo (id enim pro ſua prudentia caverat Scipio;) eos admittentibus: alii in dextram partem fuga delati, equitum jaculis confodiuntur, & ex acie penitus excidunt. Lælius ut turbatos à belluis vidit hoſtes, in eos invectus, Carthaginienſem equitatum effuſam capere fugam compulit. Et Lælius quidem fugientes animoſe perſequebatur: idemque & Maſſaniſſa quoque faciebat. Hæc vero dum aguntur, utraque peditum acies lentis ac ſuperbis inceſſibus gradum promovebat; iis exceptis, qui ex Italia cum Hannibale venerant: nam hi ſtationem, in qua primo fuerant poſiti, ſervarunt. Ubi prope eſt ventum, Romani more patrio clamorem tollunt, & gladiis ad ſcuta concrepant; ac ſubito hoſtem adoriuntur. Carthaginienſium mercenarii indiſcretas & diſſonas voces edebant: ut quibus - *vox eadem*, quod ait poëta, *non eſſet, nec ſonus idem.*

Sermo etenim varius varia de gente vocatis,

ſicut paullo antè recenſui. Quum in dextris omne certamen eſſet, ac vir cum viro confligeret, quia non haſtis ac ne gladiis quidem res gerebatur, agilitate & audacia mercenarii Pœnorum initio prævalebant, multoſque adeo Romanos vulnerarunt: verùm Romani eximia ordinatione ſuæ aciei, & genere armorum freti, gradum ulterius magis inferebant. Ac quoniam Romanos quidem ſui qui erant à tergo & ſequeban-

quebantur & urgebant aſſidua cohortatione; contra mercenariis non appropinquabant Carthaginienſes, neque opem ferebant, ſed præ metu animos deſpondebant; ad extremum in fugam Barbari inclinarunt: ac qui manifeſto proditos ſeſe putarent à ſuis, dum ſe retro recipiunt, in eos quos à tergo habuerant irruentes, ipſos occidunt. Quæ ſanè res fecit, ut multi Carthaginienſium ſtrenue dimicando occumberent. à mercenariis namque cæſi, præter voluntatem ſimul cum ſuis, ſimul cum Romanis manus conſerebant. qui ceu mente emota & more inuſitato quum præliarentur, & ſuorum & hoſtium multos peremerunt. Hoc igitur pacto in Haſtatos illati, ordines eorum conturbarunt. Quod ut animadverſum eſt à Principum centurionibus, ſuos illis manipulos oppoſuerunt. Ita pars maxima cum mercenariorum, tum Carthaginienſium, partim mutuis invicem vulneribus, partim ab Haſtatis cæſa, eo loci periit. Eos qui cædi ſuperfuerant ac fugiebant, in ſuam aciem miſceri non eſt paſſus Hannibal: ſed proximos à fronte ordines haſtas prætendere jubens, ne appropinquantes admitterentur impediit. ita ut cornua & late patentes circa campos petere ſint coacti. Enimvero quum eſſet omne ſpatium inter reliquas acies, cruore, cæde ac vulneribus refertum, è parta jam victoria oriens impedimentum magna difficultate Romanum Imperatorem afficiebat. Nam & labes ſanguinis mortuorum, cruore reſperſorum, & qui acervatim alius ſuper alium ceciderant; ad hæc arma paſ-

δὲ μισθοφόροις τῶν Καρχηδονίων οὐ συνεγγιζόντων, οὐδὲ παραβοηθούντων, ἀλλ' ἀποδειλιώντων ταῖς ψυχαῖς· πέρας ἐνέκλιναν οἱ Βάρβαροι· καὶ δόξαντες ἐγκαταλελεῖφθαι προφανῶς ὑπὸ τῶν ἰδίων, ἐπιπεσόντες κατὰ τὴν ὑποχώρησιν εἰς τοὺς ἐφεστῶτας, ἔκτεινον τούτους· ὃ καὶ πολλοὺς ἠνάγκασε τῶν Καρχηδονίων ἀνδρωδῶς ἀποθανεῖν· φονευόμενοι γὰρ ὑπὸ τῶν μισθοφόρων, ἐμάχοντο παρὰ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν ἅμα πρός τε ἰδίους καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. ποιούμενοι δὲ τὸν κίνδυνον ἐκστατικῶς καὶ παρηλλαγμένως, οὐκ ὀλίγους διέφθειραν, καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν ὑπεναντίων. Καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ συνέχεαν ἐπιπεσόντες τὰς τῶν ἀστάτων σημαίας. Οἱ δὲ τῶν πριγκίπων ἡγεμόνες συνθεασάμενοι τὸ γινόμενον, ἐπέστησαν τὰς αὐτῶν τάξεις. τῶν δὲ μισθοφόρων καὶ τῶν Καρχηδονίων τὸ πλεῖστον μέρος τὸ μὲν ὑφ' αὑτῶν, τὸ δ' ὑπὸ τῶν ἀστάτων, αὐτοῦ κατεκόπη. τοὺς δὲ διασωζομένους καὶ φεύγοντας οὐκ εἴασε καταμιγῆναι ταῖς δυνάμεσιν Ἀννίβας· ἀλλὰ προβάλλεσθαι παραγγείλας τοῖς ἐπιστάταις, ἐκώλυσε μὴ παραδέξασθαι τοὺς ἐγγίζοντας. ὅθεν ἠναγκάσθησαν οὗτοι μὲν ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν ἐπὶ τὰ κέρατα καὶ τὰς ἐκ τούτων εὐρυχωρίας. Γενομένου δὲ τοῦ με- 14
ταξὺ τόπου τῶν καταλειπομένων στρατοπέδων πλήρους αἵματος, φόνου, νεκρῶν, πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχε τῷ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῷ τὸ τῆς τροπῆς ἐμπόδιον. ὅ, τε γὰρ τῶν νεκρῶν ὄλισθος ὡς ἂν αἱμοφύρτων καὶ σωρηδὸν πεπτωκότων, ἥ τε τῶν χύδην ἐρριμμένων ὅπλων ὁμοῦ τοῖς

τῇ συμμιγῶν ἀλογίᾳ, δυσχερῆ τὴν δίοδον ἔμελλε ποιήσειν τοῖς ἐν τάξει διαπορευομένοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς μὲν τραυματίας εἰς τοὐπίσω τῆς παρατάξεως κομισάμενος, τοὺς δὲ διώκοντας τῶν ἀστάτων ἀνακαλεσάμενος διὰ τῆς σάλπιγγος, τοὺς μὲν αὐτοῦ πρὸ τῆς μάχης κατὰ μέσους τοὺς πολεμίους ἐπέστησε· τοὺς δὲ πρίγκιπας καὶ τριαρίους πυκνώσας ἐφ' ἑκάτερον τὸ κέρας, προάγειν παρήγγελλε διὰ τῶν νεκρῶν. ἐπειδὴ δ' ὑπερβάντες ἐξ ἴσου τοῖς ἀστάτοις ἐγένοντο, συνέβαλλον αἱ φάλαγγες ἀλλήλαις μετὰ τῆς μεγίστης ὁρμῆς καὶ προθυμίας. ὄντων δὲ καὶ τῷ πλήθει καὶ τοῖς φρονήμασι καὶ ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς καθοπλισμοῖς παραπλησίων ἀμφοτέρων, ἄκριτον ἐπὶ πολὺ συνέβαινε γίνεσθαι τὴν μάχην, ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις ἐναποθνησκόντων τῶν ἀνδρῶν διὰ φιλοτιμίαν· ἕως οἱ περὶ τὸν Μασσανάσσην καὶ Λαίλιον ἀπὸ τοῦ διώγματος τῶν ἱππέων ἀνακάμπτοντες, δαιμονίως εἰς δέοντα καιρὸν συνῆψαν. ὧν προσπεσόντων τοῖς περὶ τὸν Ἀννίβαν κατόπιν, οἱ μὲν πλεῖστοι κατεκόπησαν ἐν τῇ τάξει· τῶν δὲ πρὸς φυγὴν ὁρμησάντων, ὀλίγοι μὲν τελέως διέφυγον, ἅτε τῶν ἱππέων ἐν χερσὶν ὄντων, καὶ τῶν τόπων ἐπιπέδων ὑπαρχόντων. ἔπεσον δὲ τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ τοὺς χιλίους πεντακοσίους, τῶν δὲ Καρχηδονίων ὑπὲρ δισμυρίους. αἰχμάλωτοι δ' ἑάλωσαν οὐ πολὺ τούτων ἐλάττους.

15 Ἡ μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσι γινομένη μάχη, καὶ τὰ ὅλα κρίνασα Ῥωμαίοις διὰ τῶν προειρημένων ἡγεμόνων, τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. Μετὰ δὲ τὴν μάχην, Πόπλιος μὲν ἐπακολουθήσας καὶ διαρπάσας τὸν χάρακα τῶν Καρχηδονίων, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς

ſim disjecta, & cum ipſis cadaveribus temere jacentia, aciei ſub ſignis & ordinatè procedenti viam difficilem præbebant. Scipio tamen ſauciis pone ultimam aciem ſubductis, & Haſtatis qui hoſtem inſequebantur per tubicines, receptui illis canentes, revocatis; ipſos quidem Haſtatos eo loci ſtare ante pugnam juſſos, mediæ Pœnorum aciei oppoſuit: Principes vero Triarioſque denſare ordines, & per ſtrages mortuorum pergere ad utrumque cornu jubet. Qui ſuperatis viæ impedimentis, vbi frontem æquatam cum Haſtatis efficiebant, ingenti ardore & alacritate animorum, acies ambæ concurrerunt. Quæ & numero, & animis & virtute atque armatura pares inter ſe quum eſſent, in ipſo veſtigio præ obſtinatione morientibus qui confligebant, diu pugna neutro inclinata ſtetit. donec Maſſaniſſa & Lælius, qui equites perſequebantur, inde revertentes, ſane quàm in tempore & divinitus advenerunt. quibus Hannibalis aciem averſam invadentibus, plerique Pœnorum in ſuis ſtationibus ſunt trucidati; pauci omnino eorum qui ſe in pedes conjecerãt, penitus effugerunt; nam & equites comminus eos cædebant, & loca plana erant. Ceciderunt Romanorum CIↃ IↃ & plures; Carthaginienſium ſupra CCIↃↃ CCIↃↃ. par ferme numerus captus eſt. Hunc habuit exitum ultima illa pugna, per dictos Imperatores commiſſa, quæ Orbis imperium Romanis adjudicavit. A prę-lio P. Cornelius, poſtquam aliquandiu hoſtem eſſet inſecutus, & Pœnorum caſtra diripuiſſet, in ſua mox

rever-

revertitur. Hannibal cum equitibus paucis ſe recipiens, continuis itineribus Adrumetum tandem evaſit: omnia in prælio expertus, quæ à bono Imperatore & magno rerum uſu prædito, poterant præſtari. Jam primùm cum Scipione congreſſus, ut ad concordiam ſua opera res deduceretur, laboravit. quod quidem conſilium prodentis hoſti victoriam non eſt, verùm ejus qui Fortunæ diffidat, & inopinatos atque mirabiles præliorum eventus provideat. Prælio deinde cum hoſte ſuſcepto, ita omnia adminiſtravit, ut qui eodem genere armorum uteretur, certamen cum iis inſtituere majore arte non potuerit, quàm ab Hannibale tum ſit factum. Nam quum Romanæ aciei inſtructio ſolui ac divelli ſit difficilis, evenit ut ſinguli & universè & per partes in omnia latera pugnent, idque per eam quæ ſemel initio facta fuerit aciei ordinationem; quod ſemper quæ periculo proxima ſunt ſigna eò quò res vocat unâ ſeſe convertant. Accedit, quod genere ipſo armorum ſecuritatem & audaciam præbente (nam & ſcutum magnitudinem habet, & gladius ſufferre ictus poteſt;) acerrima propter has cauſſas prælia cient, & victoriam hoſtibus difficillime concedunt. Hannibal tamen, ad unumquodque horum, ita ſuas copias, quantum ejus fieri poterat, rationes ſecutus probabiles, accommodaverat è re nata, ut nihil quiret aptius excogitari. Nam & à principio multos ſibi comparaverat elephantos, & tunc in prima fronte eos collocaverat; ut ordines aciei

τὴν ἰδίαν παρεμβολήν. Ἀννίβας δὲ μετ' ὀλίγων ἱππέων κατὰ τὸ συνεχὲς ποιούμενος τὴν ἀναχώρησιν, εἰς Ἀδρύμητα διεσώθη· πάντα τὰ δυνατὰ ποιήσας κατὰ τὸν κίνδυνον, ὅσα τὸν ἀγαθὸν ἔδει στρατηγὸν, καὶ πολλῶν ἤδη πραγμάτων πεῖραν εἰληφότα. Πρῶτον μὲν γὰρ εἰς λόγους συνελθὼν, ἐπειράθη δι' αὑτοῦ λύσιν ποιήσασθαι τῶν ἐνεστώτων. τοῦτο δ' ἐστὶν, οὐ προέντος τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἀπιστοῦντος τῇ τύχῃ, καὶ προορωμένου τὰ περὶ τὰς μάχας ἐκβαίνοντα παράλογα. Μετὰ δὲ ταῦτα συγκαταστὰς εἰς τὸν κίνδυνον, οὕτως ἐχρήσατο τοῖς πράγμασιν, ὥστε μὴ δυνατὸν εἶναι βέλτιον πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶνα συστήσασθαι παραπλησίῳ καθοπλισμῷ χρώμενον, οὗ τότε συνεστήσατο Ἀννίβας. οὔσης γὰρ δυσδιασπάστου τῆς Ῥωμαίων τάξεως καὶ δυνάμεως, τὸν ἄνδρα συνέβη καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρη μάχεσθαι πρὸς πάσας τὰς ἐπιφανείας, διὰ τῆς μιᾶς ἐκτάξεως, ἀεὶ τῶν ἔγγιστα τοῦ δεινοῦ σημαιῶν συνεπιστρεφουσῶν πρὸς τὸ δεόμενον. ἔτι δὲ τοῦ καθοπλισμοῦ σκέπην καὶ θράσος παρασκευάζοντος, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ θυρεοῦ καὶ τὴν τῆς μαχαίρας ὑπομονὴν τῶν πληγῶν, δύσμαχοι γίνονται καὶ δυσκαταγώνιστοι, διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. Ἀλλ' ὅμως πρὸς ἕκαστα τούτων οὕτως ἐνδεχομένως Ἀννίβας ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἡρμόσατο 16
παρ' αὐτὴν τὸν καιρὸν, ὥσθ' ὑπερβολὴν μὴ καταλιπεῖν. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἐλεφάντων πλῆθος, ἐξ αὐτῆς παρεσκευάσατο, καὶ τότε προεβάλλετο, χάριν τοῦ συνταράξαι καὶ

διασπάσῃ τὰς τάξεις τῶν ὑπεναντίων. τοὺς δὲ μισθοφόρους προέταξε, καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἔθηκε μετὰ τούτους ἕνεκα τοῦ προεκλύσῃ μὲν τῷ κόπῳ τὰ σώματα τῶν πολεμίων, ἀχρειῶσῃ δὲ τὰς ἀκμὰς τῶν ὅπλων διὰ τὸ πλῆθος τῶν φονευομένων, ἀναγκάσῃ δὲ τοὺς Καρχηδονίους μέσους ὄντας μένειν καὶ μάχεσθαι κατὰ τὸν ποιητὴν,

Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζοι.

Τοὺς δὲ μαχιμωτάτους καὶ στασιμωτάτους τῶν ἀνδρῶν, ἐν ἀποστάσει παρενέβαλε, χάριν τοῦ προορωμένους ἐκ πολλοῦ τὸ συμβαῖνον, καὶ διαμένοντας ἀκεραίους τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς, σὺν καιρῷ χρήσασθαι ταῖς σφετέραις ἀρεταῖς. Εἰ δὲ πάντα τὰ δυνατὰ ποιήσας πρὸς τὸ νικᾶν, ἐσφάλη, τὸν πρὸ τούτου χρόνον ἀήττητος ὤν, συγγνώμην δοτέον. ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ ταὐτόματον ἀντέπραξε ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν· ἔστι δ' ὅτε πάλιν κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἐὼν, ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν.

ὃ δὴ καὶ τότε γεγονέναι περὶ ἐκεῖνον φήσειεν ἄν τις.

Romanæ conturbarent & divellerent. Jam mercenarios in prima acie, & proximos his Carthaginienſes ſtatuerat; tum ut hoſtium corpora ante veram pugnam labore fatigaret, præque multitudine eorum qui occiderentur arma inimicorum hebetatis mucronibus redderet inutilia: tum ut Carthaginienſes ſtare & pugnare cogeret in media poſitos acie;

Vſque vel invitis ubi ſit pugnare neceſſe,

ſicut ait Poëta. Pugnaciſſimos vero ſuorum & maxime ſtabiles aliquanto ſpatio à cæteris ſeparaverat, ut multò ante prælii eventum proſpicerent, & corporibus animiſque integri manerent, ac mox ubi foret opportunum, vires ſuas animoſe exererent. Quòd ſi eum poſtquam omnia feciſſet, quę ad vincendum poterant fieri, ſpes eſt fruſtrata, virum ante eam diem invictum, venia ipſi danda. Nam interdum virorum fortium inceptis Fortuna ipſa & caſus reſiſtunt. Interdum vero id evenit quod proverbio dici ſolet, ut

Occurrat forti qui mage fortis erat.

quod tunc Hannibali contigiſſe aliquis merito dixerit.

Ὅτι τὰ ὑπεραίροντα τὴν κοινὴν συνήθειαν, πρὸς τὸ ἐκκαλεῖσθαι ἔλεον γιγνόμενα, ἐὰν μὴ αὐτοπαθῶς ἀλλὰ καθ' ὑπόκρισιν γίγνηται, οὐκ ἔλεον ἀλλ' ὀργὴν ἐξεργάζεται καὶ μῖσος.

Quæ communem conſuetudinem excedunt, & ad captandam miſericordiã fiunt, ea ſi non ex vero affectu ſed per ſimulationem fiant, non miſericordiam, ſed iram & odium concitare.

Τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τοῦ

Conditiones pacis à Scipione Car-

ne Carthaginienſibus oblatæ, ut pacem illis concederet.

Quomodo Hannibal Giſgonem oblatis conditionibus contradicere parantem, de ſuperiore loco detraxerit: & Carthaginienſes impulerit, ut pacem iis legibus facerent.

QUÆ communem conſuetudinem & vulgo receptos mores excedunt, ea quoties ex vero affectu exiſtimantur proficiſci, propter calamitatum magnitudinem, videntium atque audientium miſericordiam ſolent elicere; nec fere eſt quiſquam noſtrûm, quem rei novitas non commoveat. At quoties fallendi ſtudio & per ſimulationem ejuſmodi aliquid fit, non commiſeratio, ſed ira & odium ſequuntur; quod tunc legatis Carthaginienſium accidit. Eos Scipio paucis ita cepit alloqui: Ipſorum quidem cauſsâ, nihil quicquam eſſe, cur ullam ipſis humanitatem tribuere Romani debeant; quando etiam ipſi fateantur ſe, & jam inde à principio Romanis contra fœdera bellum intuliſſe, cum Saguntinorum urbem exciderunt; & nuper fidem violaſſe, cùm jusjurandum & ſcripto jam comprehenſas leges pacis antiquarunt. Decreviſſe tamen Romanos, tum ſuamet ipſorum cauſsâ, tum propter Fortunam & rerum humanarum conditionem, pro ſua lenitate & animi magnitudine cum ipſis agere. Ac ne ipſos quidem aliter dixit exiſtimatu-

Σκιπίωνος τοῖς Καρχηδονίοις εἰς τὸ συγχωρεῖσθαι αὐτοῖς εἰρήνην.

Πῶς Ἀννίβας Γίσγωνα ἀντιλέγειν τοῖς προτεινομένοις μέλλοντα, καὶ ἤδη καταρχόμενον κατέσπασεν ἀπὸ τοῦ βήματος· καὶ τὰ προτεινόμενα ἔπεισε δέχεσθαι τοὺς Καρχηδονίους.

17 ΤΑ γὰρ ὑπεραίροντα τὴν κοινὴν συνήθειαν τῶν παρ' ἐνίοις ἐθισμῶν, ὅταν μὲν αὐτοπαθῶς δόξῃ γίγνεσθαι, διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμπτωμάτων, ἔλεον ἐκκαλεῖται παρὰ τοῖς ὁρῶσι καὶ τοῖς ἀκούουσι, καὶ συγκινεῖ πως ἕκαστον ἡμῶν ὁ ξενισμός. ἐπὰν δὲ φαίνεται γοητείας χάριν καὶ καθ' ὑπόκρισιν γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἔλεον, ἀλλ' ὀργὴν ἐξεργάζεται καὶ μῖσος. ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι περὶ τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Καρχηδονίων. Ὁ δὲ Πόπλιος διὰ βραχέων ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· ὡς ἐκείνων μὲν χάριν οὐδὲν ὀφείλουσι ποιεῖν φιλάνθρωπον, ὁμολογούντων αὐτῶν διότι καὶ τὸν πόλεμον ἐξ ἀρχῆς ἐπενέγκαιεν Ῥωμαίοις παρὰ τὰς συνθήκας, ἐξανδραποδισάμενοι τὴν Ζακανθαίων πόλιν· καὶ πρώην παρασπονδήσαιεν, ἀθετήσαντες τοὺς ὅρκους καὶ τὰς ἐγγράπτους ὁμολογίας· αὐτῶν δὲ χάριν ἔφασαν καὶ τῆς τύχης καὶ τῶν ἀνθρωπίνων κεκρίσθαι σφίσι πράως χρῆσθαι καὶ μεγαλοψύχως τοῖς πράγμασι. φανήσεσθαι δὲ τοῦτο κἀκείνοις ἔφησεν, ἐὰν ὀρθῶς δια-

λαμβά

λαμβάνωσι περὶ τῶν ἐνεστώτων. οὐ γὰρ εἴ τι πάσχειν ἢ ποιεῖν ἢ διδόναι σφίσιν ἐπιταχθήσεται, τοῦτο δεῖ νομίζειν δεινόν· ἀλλ' εἴ τι συγχωρηθήσεται φιλάνθρωπον, τοῦτο μᾶλλον ἡγεῖσθαι παράδοξον. ἐπεὶ τούτους ἡ τύχη παρελομένη τὸν ἔλεον αὐτῶν καὶ τὴν συγγνώμην διὰ τὴν σφετέραν ἀδικίαν, ὑποχειρίους πεποίηκε τοῖς ἐχθροῖς. Ταῦτα δ' εἰπὼν, ἔλεγε τὰ φιλάνθρωπα διδόμενα, καὶ πάλιν ἃ δέον ἦν ὑπο-
18 μένειν αὐτούς· ἦν δὲ τὰ κεφάλαια τῶν προτεινομένων ταῦτα. ΠΟΛΕΙΣ ΕΧΕΙΝ ΚΑΤΑ ΛΙΒΥΗΝ, ΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΕΙΧΟΝ, Η ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΕΞΕΝΕΓΚΕΙΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ· ΚΑΙ ΧΩΡΑΝ, ΗΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ ΕΙΧΟΝ· ΚΤΗΝΗ, ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΛΛΗΝ ΥΠΑΡΞΙΝ. ΑΠΟ ΔΕ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΕΚΕΙΝΗΣ ΑΣΙΝΕΙΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΥΣ ΥΠΑΡΧΕΙΝ. ΕΘΕΣΙ ΚΑΙ ΝΟΜΟΙΣ ΧΡΗΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΙΔΙΟΙΣ ΑΦΡΟΥΡΗΤΟΥΣ ΟΝΤΑΣ. Ταῦτα μὲν οὖν ἦν τὰ φιλάνθρωπα· τὰ δ' ἐναντία τούτοις πάλιν· ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΑΝΟΧΑΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΓΕΝΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΥΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ. ΤΟΥΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥΣ ΚΑΙ ΔΡΑΠΕΤΑΣ ΕΚ ΠΑΝΤΟΣ ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ. ΤΑ ΜΑΚΡΑ ΠΛΟΙΑ ΠΑΡΑΔΟΥΝΑΙ ΠΑΝΤΑ, ΠΛΗΝ ΔΕΚΑ ΤΡΙΗΡΩΝ. ΟΜΟΙΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥΣ ΕΛΕΦΑΝ-

ros, ſi rerum præſentium ſtatum recte conſiderarent. non enim ſi quid aut pati, aut facere, aut dare ipſis fuerit imperatum, durum hoc & grave illis debere videri; verùm illud potius pro miraculo ipſis fore habendum, ſi quid benignius obtinerent. poſtquam eos Fortuna, omni miſericordiæ ſpe ac veniæ à ſe deſtitutos, propter ipſorum perfidiam, in poteſtatem hoſtium tradidit. Hæc locutus Scipio, tum benigniores conditiones pacis recenſuit, tum & alia quæ ipſos oporteret ſufferre. Erant autem oblatarum conditionum præcipua capita hæc. QUAS URBES IN AFRICA PRIUS TENUISSENT, QUAM ULTIMUM HOC BELLUM POPULO ROM. INFERRENT; QUOS ITEM AGROS ANTEA POSSEDISSENT, QUÆ PECORA, AUT QUAS ALIAS FACULTATES, OMNIA TENERENT. IMMUNES AB OMNI DAMNO HOSTILI CARTHAGINIENSES AB EO DIE ESSENT. UT LIBERI INSTITUTIS LEGIBUSQUE SUIS VIVERENT, NEQUE ULLO PRÆSIDIO TENERENTUR. Et benigniores quidem conditiones hujuſmodi erant: duriores contra iſtæ. QUÆCUNQUE PER INDUCIAS CARTHAGINIENSES MALEFICIO ABSTULISSENT, OMNIA ROMANIS RESTITUERENT. CAPTIVOS ITEM ET FUGITIVOS, SINE ULLA TEMPORIS PRÆSCRIPTIONE, REDDERENT. NAVES LONGAS OMNES, PRÆTER DECEM TRIREMES, TRADERENT. SIREMPS LEX ET DE ELEPHANTIS UT ESSET.

BELLUM EXTRA AFRICAM NEMINI OMNINO INFERRENT: AC NE IN AFRICA QUIDEM ULLI, INJUSSU POPULI ROMANI. QUAS DOMOS, AGROS, URBES, AUT QUODCUNQUE ALIUD TENERENT, QUOD MASSANISSÆ FUERIT, AUT MAJORUM EJUS, INTRA FINES IPSIS DEMONSTRANDOS, OMNIA MASSANISSÆ REDDERENT. FRUMENTUM EXERCITUI STIPENDIUMQUE AUXILIIS, DONEC AB ROMA SUPER CONDITIONIBUS PACIS FORET RESPONSUM, PRÆSTARENT. DECEM MILLIA TALENTUM ARGENTI, DESCRIPTA PENSIONIBUS ÆQUIS DUCENUM EUBOICORUM TALENTUM, IN ANNOS QUINQUAGINTA SOLVERENT. OBSIDES FIDEI CAUSSA DARENT, QUOS SCIPIO E CARTHAGINIENSIUM PUBE ELEGISSET; NE MINORES QUATUORDECIM ANNIS; NEU TRIGINTA MAJORES. Hæc Romanus Imperator Carthaginienſibus dixit legatis. qui iis auditis, quantocius domum reverſi, in concione rem edunt. Fama eſt, quum eo tempore quidam è Senatorum numero oblatis pacis conditionibus contradicere aggrederetur, jamque eſſet orſus dicere, proceſſiſſe Hannibalem, & arreptum è ſuperiore loco hominem detraxiſſe.

ΤΑΣ. ΠΟΛΕΜΟΝ ΜΗΔΕΝΙ ΤΩΝ ΕΞΩ ΤΗΣ ΛΙΒΥΗΣ ΕΠΙΦΕΡΕΙΝ ΚΑΘΟΛΟΥ· ΜΗΔΕ ΤΩΝ ΕΝ Τῌ ΛΙΒΥῌ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΓΝΩΜΗΣ. ΟΙΚΙΑΣ, ΚΑΙ ΧΩΡΑΝ, ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ, ΚΑΙ ΕΙ ΤΙ ΕΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ ΜΑΣΣΑΝΑΣΣΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, Η ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ, ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΧΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ΟΡΩΝ ΑΥΤΟΙΣ, ΠΑΝΤ' ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΜΑΣΣΑΝΑΣΣῌ. ΣΙΤΟΜΕΤΡΗΣΑΙ ΤΕ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΤΡΙΜΗΝΟΥ, ΚΑΙ ΜΙΣΘΟΔΟΤΗΣΑΙ ΜΕΧΡΙ ΑΝ ΕΚ ΡΩΜΗΣ ΑΝΤΙΦΩΝΗΘΗ ΤΙ, ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ. ΕΞΕΝΕΓΚΕΙΝ ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΤΑΛΑΝΤΑ ΜΥΡΙΑ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΥΣ ΕΝ ΕΤΕΣΙ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ, ΦΕΡΟΝΤΑΣ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΟΝ ΕΥΒΟΙΚΑ ΤΑΛΑΝΤΑ ΔΙΑΚΟΣΙΑ. ΟΜΗΡΟΥΣ ΔΟΥΝΑΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΧΑΡΙΝ ΕΚΑΤΟΝ, ΟΥΣ ΑΝ ΠΡΟΓΡΑΨΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ· ΜΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑ ΕΤΩΝ, ΜΗΔΕ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ. Ταῦτα 19
μὲν οὖν ὁ στρατηγὸς εἶπε τῶν Ῥωμαίων τοῖς πρεσβευταῖς. οἱ δ᾽ ἀκούσαντες, ἠπείγοντο καὶ διεσάφουν τοῖς ἐν τῇ πατρίδι. Καθ᾽ ὃν δὴ καιρὸν λέγεται μέλλοντός τινος τῶν ἐκ τῆς γερουσίας ἀντιλέγειν τοῖς προτεινομένοις, καὶ καταρχομένου, προσελθόντα τὸν Ἀννίβαν κατασπάσαι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ βήματος.

τῶν δὲ

τῶν δὲ λοιπῶν ἐξοργισθέντων διὰ τὸ παρὰ τὴν συνήθειαν αὐτὸν τοῦτο πρᾶξαι· πάλιν τὸν Αννίβαν ἀναστάντα φάναι φασὶν ἀγνοεῖν, καὶ συγγνώμην ἔχειν, εἴ τι παρὰ τοὺς ἐθισμοὺς πράττει· γινώσκοντας, ὅτι τὴν μὲν ἔξοδον ἐκ τῆς πατρίδος ἐνναέτης ὢν ποιήσαιτο, πλείω δὲ τῶν πέντε καὶ τετταράκοντα ἐτῶν ἔχων, εἰς αὐτὴν ἐπανήκοι. Διόπερ ἠξίου μὴ τοῦτο σκοπεῖν, εἴ τι παραπέπτωκε τῆς συνηθείας· πολὺ δὲ μᾶλλον εἰ τοῖς πατρίδος πράγμασιν ἀληθινῶς συμπάσχει. διὰ γὰρ ταῦτα καὶ νῦν εἰς τὴν ἀλογίαν ἐμπεπτωκέναι ταύτην. θαυμαστὸν γὰρ αὐτῷ φανῆναι καὶ τελέως ἐξηλλαγμένον, εἴ τις ὑπάρχων Καρχηδόνιος, καὶ συνειδὼς τὰ βεβουλευμένα καὶ κοινῇ τῇ πατρίδι καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστοις ἡμῶν κατὰ Ῥωμαίων οὐ προσκυνεῖ τὴν τύχην, εἰ γεγονὼς ὑποχείριος, τοιούτων τυγχάνει φιλανθρωπιῶν· οὓς εἴ τις ὀλίγαις πρότερον ἡμέραις ἤρετο, τί ποτ' ἐλπίζουσι πείσεσθαι τὴν πατρίδα κρατησάντων Ῥωμαίων, οὐδ' ἂν εἰπεῖν οἷοί τ' ἦσαν, διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν προφαινομένων αὐτοῖς κακῶν. Διόπερ ἠξίου καὶ νῦν μὴ ἐπὶ λόγον ἄγειν, ἀλλ' ὁμοθυμαδὸν δεξαμένους τὰ προτεινόμενα, θύειν τοῖς θεοῖς, καὶ πάντας εὔχεσθαι βεβαιῶσαι ταῦτα τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων. Φανέντος δὲ φρονίμως αὐτοῦ καὶ τοῖς καιροῖς οἰκείως συμβουλεύειν, ἔδοξε ποιεῖσθαι τὰς συνθήκας ἐπὶ τοῖς προειρημένοις. Καὶ τὸ μὲν συνέδριον παραυτίκα πρεσβευτὰς

deinde cæteris, quod præter conſuetudinem liberæ civitatis id feciſſet Hannibal, iraſcentibus; iterum ſurrexiſſe Hannibalem, & ignorantiâ lapſum ſe dixiſſe, dignumque eſſe, cui veniam tribuerent, ſi quid præter mores faciat; memores, novem ſe annorum ab Carthagine eſſe profectum; quò nunc major annis quinque & quadraginta redierit. Poſtulare igitur, ne illud attenderent, ſi quid adverſus morem conſuetum peccaret; verùm illud potius, ecquid vero affectu patriæ rebus afflictis condoleſcat. eam ſiquidem eſſe cauſſam cur hoc per imprudentiam admiſerit. Sibi namque mirum eſſe viſum, & plane à ſtatu præſenti alienum, ſi quis civis Carthaginienſis, non ignarus eorum quæ tum publice patria, tum privatim ſinguli civium in Romanos conſuluiſſent; non jam adoraret Fortunam, quòd in eorum poteſtate poſitus, conditiones adeò benignas impetret. Quum ante paucos dies ſi quis cives interrogaſſet, ubi Romani viciſſent ecquid patriam mali putarent fore paſſuram; ne dicere quidem potuiſſent; ea magnitudo ingentium malorum unicuique ob oculos verſabatur. Igitur nunc quoque æquum cenſere ſe, ne ad conciones rem deducerent, ſed communi ſententia oblatas conditiones univerſi probarent; ac rem ſacram diis facerent, cunctique eos venerarentur, ut pactas leges fœderis ratas eſſe populus Rom. juberet. Prudens & temporibus conveniens Hannibalis conſilium quum eſſet viſum, placuit, in eas quę ſunt antè expoſitæ conditiones, pacem facere. Ac ſtatim à Senatu miſſi ſunt legati, qui

qui in propoſitas leges pacis conſentirent.

Quomodo Philippus & Antiochus Reges ſimulata amicitia cum Ptolemæo Ægypti Rege cognomento Philopatore quoad vixit, ſtatim ab ejus morte, conſilium inierunt occidendi pupilli ab eo relicti, & regni inter ſe dividendi.

Polybii obſervatio, quomodo dictorum Regum perfidiam ultum ſit numen diris ſuppliciis, & pupillo regnum per Romanos ſervavit.

QUIS mortalium non admiretur, Antiochum & Philippum Ptolemæo dum erat in vivis, & eorum auxilio non indigebat, paratos fuiſſe opem ferre: poſtea verò quàm idem fato eſſet functus puero pupillo relicto, cui ſuum conſervare regnum jure naturæ tenebantur; mutuis hortatibus, ſeſe invicem concitaſſe, ut diviſo inter ſeſe pupilli imperio, ipſum tollere aggrederentur? Facerent ſaltem quod tyranni ſolent, & pudori ſuo levem aliquem prętextum obtenderent. Nunc ita repente, ea impudentia, & adeo ferina rabie ſunt graſſati, ut tritum proverbium jure tollerent; piſcium eam eſſe vitam. nam inter hos, etiam ejuſdem generis, minoris perniтiem majoris ajunt eſſe alimentum ac vitam. Enimvero quis fœdus inter iſtos ictum conſiderans, non ſibi

ἐξέπεμπε τοὺς αὐτομολογησομένους περὶ τούτων.

Πῶς ὅ, τε Φίλιππος καὶ Αντίοχος οἱ βασιλεῖς φιλίαν ὑποκεινάμενοι πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλοπάτορα, ἕως ἔζη, αὐτίκα τελευτήσαντος αὐτοῦ ὥρμησαν ἐπὶ τὸ διελόμενοι τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀρχὴν, ἐπανελέσθαι τὸν ἀπολελειμμένον.

Πολυβίου ἐπίστασις, πῶς τὸ δαιμόνιον τοὺς προειρημένους βασιλέας ἐτίσατο πικρῶς, καὶ τῷ παιδὶ τὴν βασιλείαν διὰ Ρωμαίων διεσώσατο.

TOYTO δὲ τίς οὐκ ἂν 20
θαυμάσειε, πῶς ὅτε μὲν
αὐτὸς ὁ Πτολεμαῖος ζῶν, οὐ προσεδεῖτο τῆς τούτων ἐπικουρίας, ἕτοιμοι βοηθεῖν ἦσαν· ὅτε δ' ἐκεῖνος μετήλλαξε, καταλιπὼν παιδίον νήπιον, ᾧ κατὰ φύσιν ἀμφοῖν ἐπέβαλλε συσσώζειν τὴν βασιλείαν, τότε παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ διελόμενοι τὴν τοῦ παιδὸς ἀρχὴν, ἐπανελέσθαι τὸν ἀπολελειμμένον, οὐδ' ὥσπερ καθάπερ οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δή τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν. ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀναιδῶς καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσόφλειν τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον· ἐν οἷς φασὶν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίγνεσθαι καὶ βίον. Ἐξ ὧν τίς οὐκ ἂν ἐμβλέψας οἷον εἰς κάτοπτρον, εἰς

τῆς συν-

τὴν συνθήκην ταύτην, αὐτόπτης δόξειε γίνεσθαι τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ἀσεβείας, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὠμότητος, ἔτι δὲ ὑπερβαλλούσης πλεονεξίας τῶν προειρημένων βασιλέων; Οὐ μὴν ἀλλὰ τις ἂν εἰκότως τῇ τύχῃ μεμψάμενος ἐπὶ τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων ἐν τούτοις, ἀντικαταλλαγείη, διότι ἐκείνοις μὲν ἐπέθηκε μετὰ ταῦτα τὴν ἁρμόζουσαν δίκην, τοῖς δ' ἐπιγινομένοις ἐξέθηκε κάλλιστον ὑπόδειγμα πρὸς ἐπανόρθωσιν, τὸν τῶν προειρημένων βασιλέων παραδειγματισμόν. ἔτι γὰρ αὐτῶν παρασπονδούντων μὲν ἀλλήλους, διασπωμένων δὲ τὴν τοῦ παιδὸς ἀρχὴν, ἐπιστήσασα Ῥωμαίους, ἃ ἐκεῖνοι κατὰ τῶν πέλας ἐβουλεύσαντο παρανόμως, ταῦτα κατ' ἐκείνων δικαίως ἐκύρωσε καὶ καθηκόντως. παραυτίκα γὰρ ἑκάτεροι διὰ τῶν ὅπλων ἡττηθέντες, οὐ μόνον ἐκωλύθησαν τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ συγκλεισθέντες εἰς φόρους, ὑπέμειναν Ῥωμαίοις τὸ προσταττόμενον. τὸ τελευταῖον ἐν πάνυ βραχεῖ χρόνῳ, τὴν μὲν Πτολεμαίου βασιλείαν ἡ τύχη διώρθωσε, τὰς δὲ τούτων δυναστείας καὶ τοὺς διαδόχους, τοὺς μὲν ἄρδην ἀναστάτους ἐποίησε καὶ πανωλέθρους· τοὺς δὲ μικροῦ δεῖν τοῖς αὐτοῖς περιέβαλε συμπτώμασι.

videatur quaſi in ſpeculo ſuiſmet oculis ſpectare impietatem adverſus deos, crudelitatem erga homines & profundam quandam avaritiam iſtorum Regum? Sed enim ſi quis propter iſta Fortunam accuſaverit, (quod videtur meritò potuiſſe,) & illius adminiſtrationem rerum humanarum; redeat hic cum illa in gratiam, quæ meritas mox ab iſtis pœnas exegit, & documentum poſteris corrigendi vitam ac mores, dictorum Regum ſupplicium per omnium ora traductum, propoſuit. Adhuc enim ipſi, ſeſe quidem mutuis fraudibus appetebant, pupilli verò regnum dividebant, cum ecce, Fortuna Romanis in eos immiſſis ac concitatis, quæ ipſi in alios ſceleſtè machinati fuerant, eadem jure merito adverſus ipſos rata eſſe juſſit. Mox enim ambo victi armis, non ſolum aliena concupiſcere ſunt impediti, ſed etiam eò neceſſitatis redacti, ut tributum penſitarent, & dicto audientes eſſe Romanis cogerentur. Ac tandem Fortuna, quum Ptolemæi regnum, breviſſimo tempore interjecto, in priſtinum ſtatum reſtituiſſet; horum dominationes ac ſucceſſores, partim funditus evertit delevitque omnes; partim calamitatibus non ſane multò levioribus, afflixit.

Πῶς οἱ ἐν Βιθυνίᾳ Κιανοὶ μεγίσταις περιέπεσον συμφοραῖς διὰ τὴν αὐτῶν ἀβουλίαν, καὶ κακοπολιτίαν.

Quomodo Ciani, Bithyniæ populus, in maximas calamitates imprudentiâ ſuâ & prava adminiſtratione ſuæ Reip. inciderunt.

Ὅτι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος

Homines interdum ipſis brutis

brutis animalibus eſſe imprudentiores.

Quomodo Philippus Pruſiæ genero opem ferens in cauſſa injuſta, multa ſimul peccaverit.

Quomodo populus Rhodiorum in Philippum odium acerrimum conceperit, ob ſcelera ipſius in miſeros Cianos.

Quomodo etiam Ætolis propter eandem cauſſam in odium venerit.

IN hæc tam gravia mala Ciani inciderunt, non adeo Fortunæ culpa, neque ob ſuam in alios iniquitatem; ſed multo magis, imprudentia; & ſuæ Reip. adminiſtratione prava; dum peſſimo cuique honores ſemper mandant, & in eos qui ſe improbis opponerent animadvertunt, quò poſſent fortunas alii aliorum inter ſe dividere. Ita illi in ejuſmodi infortunia ſponte ſua impegerunt, in quæ omnes mortales impingere quum ſit manifeſtiſſimum, dementiæ tamen finem imponere, neſcio quo modo non poſſunt. quin ne illud quidem facile ab iis impetres, ut minus aliquanto ſibi fidant, quod brutorum tamen nonnulla faciunt. Nam hęc, non ſolum ſi multum ipſa aliquando laboraverint, ut ſe ab eſca vel laqueis expedirent, verùm etiam ſi aliud quod animal periclitatum eſſe viderint, non facile ad ſimile quicquam adducas; ſed & locum ſuſpectum habent, & ab omni re quæ in eorum oculos incurrit, ſibi me-

καὶ τῶν ἀλόγων ζώων πολλάκις ἐστὶν ἀφρονέστερον.

Πῶς ὁ Φίλιππος παραπονοῦντι τῷ κηδεστῇ Προυσίᾳ βεβοηθηκὼς κατὰ τῶν Κιανῶν, πολλὰ ὁμοῦ πεπλημμεληκὼς εἴη.

Πῶς οἱ Ῥόδιοι ἀπεθηριώθησαν πρὸς τὸν Φίλιππον διὰ τὴν αὐτοῦ παρανομίαν εἰς τοὺς ταλαιπώρους Κιανούς.

Πῶς καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς μῖσος ἐκ ταύτης τῆς πράξεως ἐνειργάσατο.

ΚΙΑΝΟΙ μὲν οὖν περιέπεσον τηλικαύταις συμφοραῖς, 21
οὐχ οὕτω διὰ τὴν τύχην, οὐδὲ διὰ τὴν τῶν πέλας ἀδικίαν, τὸ δὲ πλεῖον διὰ τὴν αὑτῶν ἀβουλίαν καὶ κακοπολιτείαν, προάγοντες ἀεὶ τοὺς χειρίστους, καὶ κολάζοντες τοὺς ἐναντιουμένους τούτοις, ἵνα διαιρῶνται τὰς ἀλλήλων οὐσίας, εἰς ταύτας οἷον ἐθελοντὴν ἐνέπεσον τὰς ἀτυχίας· εἰς ἃς οὐκ οἶδ' ὅπως πάντες ἄνθρωποι προφανῶς ἐμπίπτοντες, οὐ δύνανται λῆξαι τῆς ἀνοίας· ἀλλ' οὐδὲ βραχὺ διαπιστῆσαι ῥᾴδιον, καθάπερ ἔνια τῶν ἀλόγων ζώων. ἐκεῖνα γὰρ οὐ μόνον ἐὰν αὐτὰ πολὺ δυσχρηστήσῃ περὶ τὰ δελέατα καὶ τὰς ἄρκυς, ἀλλὰ κἂν ἕτερον ἴδῃ κινδυνεῦον, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾳδίως αὐτὰ προσαγάγοις πρὸς οὐδὲν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ὑποπτεύει, καὶ παντὶ τῷ φαινομένῳ

διαπιστεῖ. Οἱ δ' ἄνθρωποι τοὺς μὲν ἀκούοντες ἀπολλυμένους ἄρδην τῷ προειρημένῳ τρόπῳ, τοὺς δ' ἀκμὴν ὁρῶντες· ὅμως ὅταν τις χρησάμενος τῷ πρὸς χάριν λόγῳ προτείνη τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξ ἀλλήλων ἐπανορθώσεως, πρόσισι πρὸς τὸ δέλεαρ ἀνεπιστάτως. σαφῶς εἰδότες, ὅτι τῶν τοιαῦτα δελέατα καταπιόντων, οὐδεὶς οὐδέποτε σέσωσται· πᾶσι δ' ὁμολογουμένως ὄλεθρον ἐπιφέρουσιν
22 αἱ τοιαῦται πολιτεῖαι. Ὁ δὲ Φίλιππος κύριος γενόμενος τῆς πόλεως, περιχαρὴς ἦν, ὡς καλήν τινα καὶ σεμνὴν πρᾶξιν πετελεσμένος, καὶ βεβοηθηκὼς μὲν προθύμως τῷ κηδεστῇ, καταπεπληγμένος δὲ πάντας τοὺς ἀλλοτριάζοντας, σωμάτων δὲ καὶ χρημάτων εὐπορίαν ἐκ τοῦ δικαίου περιπεποιημένος. τὰ δ' ἐναντία τούτοις οὐ καθεώρα, καίπερ ὄντα προφανῆ· πρῶτον μὲν, ὡς οὐκ ἀδικουμένῳ, παρασπονδοῦντι δὲ τῷ κηδεστῇ τοὺς πέλας ἐβοήθει· δεύτερον, ὅτι πόλιν Ἑλληνίδα περιβαλὼν τοῖς μεγίστοις ἀτυχήμασιν ἀδίκως, ἔμελλε κυρώσειν τὴν περὶ αὑτοῦ διαδιδομένην φήμην ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς φίλους ὠμότητος. ἐξ ἀμφοῖν δὲ δικαίως καὶ κληρονομήσειν παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐπ' ἀσεβείᾳ δόξαν. τρίτον ὡς ἐνύβριζε τοῖς ἀπὸ τῶν προειρημένων πόλεων πρεσβευταῖς· οἳ παρῆσαν ἐξελούμενοι τοὺς Κιανοὺς ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν, ὑπὸ δ' ἐκείνου παρακαλούμενοι καὶ διαλεγόμενοι καθ' ἡμέραν αὐτόπται γενέσθαι τούτων, ἃν ἥκιστα ἂν ἐβουλήθησαν. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοὺς Ῥοδίους οὕτως ἀπετεθηριώκει τότε πρὸς αὑτὸν, ὥστε μηδέ-

tuunt. Homines vero, quum alias civitates eo quem diximus modo funditus perjiſſe audiant, alias ipſi cum maxime perire videant; ſimul ac tamen aliquis blandis eos ſermonibus aggreſſus, ſpem cõmodi alicujus ex alieno damno parandi oſtenderit, incogitanter & ſecuri de eventu, ad eſcam accedunt: haut dubii, neminem unquam mortalium tali modo ineſcatum, exitium vitaſſe. quum ejuſmodi adminiſtratio Reip. omnibus ſine controverſia perniciem afferat. At Philippus urbis Cianorum potitus, ceu præclaro & gravi aliquo facinore edito, lætitia geſtiebat. ut qui genero prompte opem tuliſſet; omnibus qui à ſua amicitia ſe alienarent, terrorem incuſſiſſet; captivorum deniq; & pecunię ingentem copiam legitima ratione ſibi comparaſſet. Contraria vero his non videbat, etſi erant omnibus manifeſta; primum, genero ſe, non qui injuriam paſſus eſſet, verùm qui fluxa fide uſus, aliis faceret, ſuppetias tuliſſe. deinde, ſe qui Græcam urbem malis longe omnium maximis affeciſſet, famam jam antè diſſeminatam de ſua in amicos crudelitate eſſe confirmaturum: qua utraque ex re, impietatis opinionem apud omnes Græcos foret perpetuo obtenturus. poſtremò, gravem ſe injuriam atque contumeliam legatis civitatum impoſuiſſe; qui ad eum quum veniſſent, ut Cianos ex urgentibus calamitatibus liberarent, rogatu ipſius & quotidianis ſermonibus deliniti, eorum quæ minime voluiſſent, fuerant ſpectatores. Accedebat his, quod Rhodiorum animos odio iraque adverſus

verſus ſe ita efferaverat, ut jam de Philippo verba fieri non poſſent pati. Atqui Fortuna hac certe in parte Philippi cauſſam manifeſtò ivit adjutum. Differebat ejus legatus apud Rhodios in theatro, de ejus factis, magnanimitatem Philippi verbis prędicans. ipſum, qui oppidum jam quodammodo in poteſtate haberet, populo Rhodiorum hoc gratificari. atque hoc ipſum facere, ut calumnias hominum factionis contrariæ refutet, ſuumque animum & propoſitum civitati patefaciat. Inter hæc venit aliquis in Prytaneum, è claſſe commercii gratiâ Rhodum commeare ſolita, qui captivitatem & ſervitutem Cianorũ nuntiabat, & Philippi crudelitatem, qua eſſet in illos uſus. Rhodii ubi Prytanis rem in theatro nuntiavit, propter legatum ea quæ diximus tunc cum maxime commemorantem, & magnitudinem perfidiæ, ut nuntio fidem haberent inducere animum non potuerunt. Philippus enimvero ubi perfidia ſingulari non adeo Cianos, ut ſe ipſum decepiſſet, eò venit amentiæ, & omnis officii fines longe adeo migravit, ut quorum pudere ipſum vehementiſſime oportebat, ea ſibi ipſe ut pręclare facta laudi duceret, deque iis ſe impotenter jactaret. At Rhodiorum populus ab eo die Philippum loco hoſtis habebat, & in apparatibus conquirendis ad hunc ſcopum ſemper reſpiciebat. Ætolorum quoque ſimile odium ex eadem cauſſa ſibi contraxit. Nuper enim iis conciliatus, & genti Ætolorum manus porrigens; quum amicis ac ſociis uteretur Ætolis, Lyſimachenſibus, Chal-

ναι λόγον ἔτι προσίεσθαι περὶ Φιλίπ-
που. καὶ γὰρ ἡ τύχη πρός γε τοῦτο τὸ 23
μέρος αὐτῷ συνήργησε προφα-
νῶς. ὁ, τε γὰρ πρεσβευτὴς ἐν τῷ
θεάτρῳ τὸν ἀπολογισμὸν ἐποιεῖτο
πρὸς τοὺς Ῥοδίους, ἐμφανίζων τὴν
τοῦ Φιλίππου μεγαλοψυχίαν, καὶ
διότι τρόπον τινὰ κρατῶν ἤδη τῆς
πόλεως, δίδωσι τῷ δήμῳ τὴν χάριν
ταύτην, ποιεῖ δὲ τοῦτο, βουλόμενος
ἐλέγξαι μὲν τὰς τῶν ἀντιπραττόντων
αὐτῷ διαβολάς, φανερὰν δὲ τῇ πόλει
καταστῆσαι τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν· καὶ
παρῆν τις ἐκ κατάπλου πρὸς τὸ
Πρυτανεῖον, ἀναγγέλλων τὸν ἐξανδρα-
ποδισμὸν τῶν Κιανῶν, καὶ ὠμό-
τητα τοῦ Φιλίππου τὴν ἐν τού-
τοις γεγενημένην. ὥστε τοὺς Ῥο-
δίους ἔτι μεταξὺ τοῦ πρεσβευτοῦ
τὰ προειρημένα λέγοντος, ἐπεὶ
προελθὼν ὁ Πρύτανις διεσάφει τὰ
προσηγγελμένα, μὴ δύνασθαι πι-
στεῦσαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς
ἀθεσίας. Φίλιππος μὲν οὖν
παρασπονδήσας οὐχ οὕτω Κιανὸς
ὡς ἑαυτὸν, εἰς τοιαύτην ἄνοιαν,
ἢ καὶ παράπτωσιν τοῦ καθήκοντος
ἧκεν, ὥστ᾽ ἐφ᾽ οἷς ἐχρῆν αἰσχύνε-
σθαι καθ᾽ ὑπερβολὴν, ἐπὶ τού-
τοις ὡς καλοῖς σεμνύνεσθαι καὶ
μεγαλαυχεῖν. ὁ δὲ τῶν Ῥοδίων
δῆμος ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ὡς
περὶ πολεμίου διελάμβανε τοῦ
Φιλίππου, καὶ πρὸς τοῦτον τὸν
σκοπὸν ἐποιεῖτο τὰς παρασκευάς.
Παραπλήσιον δὲ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς
μῖσος ἐκ ταύτης τῆς πράξεως ἐνειρ-
γάσατο πρὸς αὐτόν. ἄρτι γὰρ διαλε-
λυμένος, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνων
πρὸς τὸ ἔθνος, οὐδεμιᾶς προφάσεως
ἐγγιγνομένης, φίλων ὑπαρχόντων καὶ
συμμάχων Αἰτωλῶν, Λυσιμαχέων,

Χαλκηδονίων, καὶ Κιανῶν, βραχεῖ χρόνῳ πρότερον· πρῶτον μὲν προσηγάγετο τὴν Λυσιμαχέων πόλιν ἀποσπάσας ἀπὸ τῆς τῶν Αἰτωλῶν συμμαχίας· δευτέραν δὲ τὴν Χαλκηδονίων, τρίτην δὲ τὴν Κιανῶν ἐξηνδραπόδισε, στρατηγοῦ παρ' Αἰτωλῶν ἐν αὐτῇ διατρίβοντος, καὶ προεστῶτος τῶν κοινῶν. Προυσίας δὲ καθὸ μὲν ἡ πρόθεσις αὐτοῦ συντελείας ἔτυχε, περιχαρὴς ἦν· καθὸ δὲ τὰ μὲν ἆθλα τῆς ἐπιβολῆς ἕτερος ἀπέφερεν, αὐτὸς δὲ πόλεως οἰκόπεδον ἔρημον ἐκληρονόμει, δυσχερῶς διέκειτο. ποιεῖν δ' οὐδὲν οἷός τε ἦν.

cedoniis & Cianis, paullo antè Philippus, nulla re interveniente quam prætexeret, civitatem Lyſimachiam primò, ab Ætolorum ſocietate avulſam, ſibi adjunxit; deinde Chalcedonem; poſtremo Cianorum urbem, quum eſſet ibi dux ab Ætolis miſſus, penes quem erat ſumma rerum, in ſervitutem miſit. Pruſias vero etſi propoſitum ſuum ad exitum fuiſſe perductum, gaudio exultabat; quia tamen incepti illius præmia alter abſtulerat; ipſe, deleta urbe, ſoli deſerti hereditatem creverat, iniquo rem animo ferebat. Sed quid ageret?

Αἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενόμεναι στάσεις ἐμφύλιοι μεταξὺ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἀπολελειμμένου ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως παιδός.

Πῶς Ἀγαθοκλῆς συναθροίσας τοὺς Μακεδόνας, καὶ εἰς τούτους εἰσελθὼν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἀγαθοκλείας, ἐγχειρήσας αὐτοὺς διὰ Κριτολάου παροργίζειν κατὰ Τληπολέμου, οὐδὲν ἤνυσε.

Πῶς Δανάη ἡ τοῦ Τληπολέμου πενθερὰ ἑλκυσθεῖσα διὰ τῆς πόλεως εἰς φυλακὴν ἀπετέθη.

Πῶς Μοιραγένης κελεύσαντος Ἀγαθοκλέους πρὸς τὸ βασανισθῆναι ἐπιμαθεὶς ἤδη, παραδόξως τυχὼν σωτηρίας, τοὺς Μακεδόνας κατὰ τοῦ Ἀγαθοκλέους παρώξυνε.

Seditio inteſtina Alexandriæ in Ægypto coorta inter tutores pupilli Regis morte patris Ptolemæi derelicti.

Quomodo Agathocles præſidio Macedonum convocato, eos adierit cum Rege & Agathoclea ſorore ſua; ac per Critolaum conatus in Tlepolemum eos irritare, fruſtra fuerit.

Quomodo Danaë Tlepolemi ſocrus per forum tracta in carcerem fuerit conjecta.

Quomodo Mæragenes juſſu Agathoclis ad ſubeunda tormenta præparatus, caſu inopinato ſalutem nactus, Macedones adverſus Agathoclem concitarit.

Quomodo

Quomodo latens jam antè odium in Agathoclem in animis omnium Alexandrinorum, confeſtim ut dux oblatus eſt repente exarſerit.

Quomodo Oenanthe mulierum odium in ſe & univerſam domum Agathoclis concíverit.

Tumultus & clamor omnium qui Alexandriæ erant, adverſus Agathoclem, in angulo Palatii tunc cum Rege latitantem.

Quomodo Macedones vi illata Agathocli, eum tandem coegerint Regem ſibi tradere.

Quomodo Soſibius habens Regem in ſua poteſtate, ei perſuaſerit ut Agathoclem & omnes qui Eurydicen ipſius matrem læſerant, multitudini traderet.

Quomodo Agathocles & alii plurimi cum cruciatibus diris fuerint occiſi.

Reprehenſio eorum qui caſum Agathoclis cum tragica exaggeratione ſupra meritum rei narraverant.

ALEXANDRIÆ Agathocles primos omnium Macedones congregavit, & ad eos cum Rege & Agathoclea ſorore adiit. Ibi

Πῶς τὸ πάλαι ὑποικουρούμενον μῖσος πάντων τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τοῦ Ἀγαθοκλέους προστάτου λαβόμενον ταχέως οἱονεὶ πῦρ ἐξέλαμψε.

Πῶς Οἰνάνθη τὴν ἐκ τῶν γυναικῶν ὀργὴν καθ' αὑτῆς καὶ πάσης τῆς συγγενείας τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐξῆψε.

Ταραχὴ καὶ βοὴ ἀλλόκοτος πάντων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ Ἀγαθοκλέους τοῦ ἐν τῇ αὐλῇ που τέως κεκρυμμένου μετὰ τοῦ βασιλέως.

Πῶς οἱ Μακεδόνες βιασάμενοι τὸν Ἀγαθοκλέα, τέλος ἠνάγκασαν αὐτὸν ἐκπέμπειν τὸν βασιλέα.

Πῶς Σωσίβιος κρατήσας τοῦ βασιλέως ἔπεισεν αὐτὸν παραδοῦναι τῷ πλήθει τὸν Ἀγαθοκλέα, καὶ πάντας τοὺς εἰς τὴν ἰδίαν μητέρα πεπλημμεληκότας.

Πῶς ὅ, τε Ἀγαθοκλῆς καὶ ἄλλοι πλεῖστοι οἰκτρῶς αἰκισθέντες ἐφονεύθησαν.

Τοῦ ξυγγραφέως ἐπιτίμησις τῶν ἐξηγησαμένων τὰ τοῦ Ἀγαθοκλέους μετὰ τραγῳδίας ἀνοικείου.

ΠΡΩΤΟΥΣ δὲ συναθροίσας τοὺς Μακεδόνας, εἰς τούτους εἰσῆλθε μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἀγαθοκλείας. καὶ 24

τὰς μὲν ἀρχὰς ὑπεκρίνατο τὸν οὐ δυνάμενον εἰπεῖν ἃ βούλεται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιφερομένων δακρύων. ἐπεὶ δὲ πλεονάκις ἀπομάττων τῇ χλαμύδι, κατεκράτησε τῆς ἐπιφορᾶς, καὶ βαστάσας τὸ παιδίον· Λάβετε, ἔφη, τοῦτον ὃν ὁ πατὴρ ἀποθνήσκων, εἰς μὲν τὰς ἀγκάλας ἔδωκε ταύτῃ, δείξας τὴν ἀδελφήν· παρακατέθετο δ' εἰς τὴν ὑμετέραν, ὦ ἄνδρες Μακεδόνες, πίστιν. ἡ μὲν οὖν καὶ ταύτης εὔνοια βραχεῖάν τινα ῥοπὴν ἔχει πρὸς τὴν τούτου σωτηρίαν· ἐν ὑμῖν δὲ κεῖται καὶ ταῖς ὑμετέραις χερσὶ τὰ τούτου νυνὶ πράγματα. Τληπόλεμος γὰρ πάλαι μὲν ἦν δῆλος τοῖς ὀρθῶς σκοπουμένοις μειζόνων ἐφιέμενος, ἢ καθ' ἑαυτὸν πραγμάτων· νῦν δὲ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὸν καιρὸν ὥρικεν, ἐν ᾗ μέλλει τὸ διάδημα ἀναλαμβάνειν. καὶ περὶ τούτων οὐχ αὑτῷ πιστεύειν ἐκέλευεν, ἀλλὰ τοῖς εἰδόσιν τὴν ἀλήθειαν, καὶ παροῦσι νῦν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. καὶ τοῦτ' εἰπὼν, εἰσῆγε τὸν Κριτόλαον, ὃς ἔφη καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτὸς ἑωρακέναι κατασκευαζομένους, καὶ τὰ θύματα παρὰ τοῖς πλήθεσιν ἑτοιμαζόμενα πρὸς τὴν τοῦ διαδήματος ἀνάδειξιν. ὧν οἱ Μακεδόνες ἀκούοντες, οὐχ οἷον ἠλέουν αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς οὐδὲν προσεῖχον τῶν λεγομένων, καὶ μυχθίζοντες δὲ καὶ διαψιθυρίζοντες ἐξελήρησαν οὕτως, ὥστε μηδ' αὐτὸν εἰδέναι μήτε πῶς τὸ παράπαν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελύθη. Παραπλήσια δὲ τούτοις ἐγίγνετο καὶ περὶ τὰ λοιπὰ συστήματα κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐκκλησιασμούς. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ πολὺς ἦν

principio, non poſſe ſe quę vellet proloqui ſimulavit, propter lacrymarum vim per genas ubertim manantium. deinde ut lumina chlamyde ſæpius abſtergens, fletum illum vehementer erumpentem repreſſiſſet, puerum manibus geſtans; Accipite, ait, hunc, quem moriens pater, iſti quidem (ſororem ſimul oſtendebat) in ulnas tradidit; veſtræ verò, viri Macedones, fidei permiſit. Et poteſt quidem iſtius quoque benevolentia leve ſaltem aliquod ad hujus ſalutem momentum facere; cæterum in vobis & in dextris veſtris illius univerſæ fortunæ nunc ſunt poſitæ. Tlepolemus enim, dudum ille quidem palàm fecit, recta ratione rem putantibus majora ſe, quàm pro ſui loci homine, concupiſcere: Nunc verò & diem & horam deſignavit, qua ſit diadema aſſumpturus. Quibus de rebus non ſibi credere illos jubebat, ſed iis qui rei veritatem noſſent, & qui ex ipſo negotio jam venirent. Simul hæc locutus, Critolaum induxit, qui aras etiam ſibi viſas diceret, in eam rem ſtructas; & paratas à multitudine victimas, ad ſolemnia diadematis aſſumpti agitanda. Hæc loquentem Macedones quum audirent, adeo nulla ejus miſericordia tangebantur, ut nulli eorum quę dicerentur attenderent; verùm hominem ſubſannantes, & inter ſe ſuſurrantes, nugarentur; ita ut ne Agathocles quidem ſciret, quo pacto ex illa concione eſſet dimiſſus. Et quum per cætera quoque civitatis corpora deinceps conciones coegiſſet, ſimili pacto ab omnibus eſt exceptus. Inter hęc multi ſub-

ti ſubinde è ſuperiorum provinciarum exercitibus, appellebãt,qui ſuos alii cognatos, alii amicos hortabantur,ut communibus miſeriis ſuccurrerent: neque ſe ab hominibus adeo indignis tam impudenter contumeliis affici paterentur. Maxime verò plebem ad ſumendũ ſupplicium de iis qui principes civitatis tunc erant hoc impulit; quod ſcirent moræ periculum ad ſe ſpectare: quia omnem commeatum Alexandriam importari ſolitum Tlepolemus in poteſtate habeat. Acceſſit deinde aliud Agathoclis facinus, quod & vulgi & Tlepolemi iram vehementer intendit. Is enim quò ſuam cum Tlepolemo diſcordiam faceret palàm ſocrum ipſius, Danaen nomine, ex ęde Cereris abreptam, & per mediam urbem revelata facie tractam, in carcerem conjecerat. Quo nomine ſuccenſens illi populus, non jam inter privatos, neque arcanò, ſermones ea de re ferebat: ſed etiam noctibus animi ſui indicia quovis loco inſcribebat. quidam etiam per circulos coacti, ſuum in eos qui res obtinebant odium palàm præ ſe ferebant. Quæ omnia vulgo fieri quum cerneret Agathocles, de ſalute jam ſua ſpem habens exiguam, modò fugam cogitabat; ſed qui in eam rem nihil præparaſſet, quæ fuit ejus imprudentia, incepto deſiſtebat: modò conjurationis ſocios & audaciȩ centuriabat: quaſi mox hoſtes ſuos partim jugulaturus eſſet, partim comprehenſurus: ac deinde potentiam tyrannicam ſibi paraturus. Hȩc cogitante Agathocle, delatum eſt

ὁ καταπλέων ἐκ τῶν ἄνω στρατοπέδων, καὶ παρεκάλουν οἱ μὲν συγγενεῖς, οἱ δὲ φίλους βοηθεῖν τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ μὴ περιιδεῖν σφᾶς ἀναίδην ὑφ' οὕτω ἀναξίων ὑβριζομένους. μάλιστα δὲ παρώξυνε τοὺς πολλοὺς πρὸς τὴν κατὰ τῶν προεστώτων τιμωρίαν, τὸ γινώσκειν ὅτι τὸ μέλλειν καθ' αὑτῶν ἐστὶ, διὰ τὸ πάντων τῶν παρακομιζομένων ἐπιτηδείων εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν κρατεῖν τοὺς περὶ τὸν Τληπόλεμον.

25 Ἐγένετο δέ τι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα συνέργημα πρὸς τὸ τὴν ὀργὴν ἐπιτεῖναι τήν τε τῶν πολλῶν, καὶ τὴν τοῦ Τληπολέμου. Τὴν γὰρ Δανάην, ἥτις ἦν πενθερὰ τοῦ προειρημένου, λαβόντες ἐκ τοῦ τῆς Δήμητρος ἱεροῦ, καὶ διὰ μέσου τῆς πόλεως ἕλκοντες ἀνακάλυπτον, εἰς φυλακὴν ἀπέθεντο, βουλόμενοι φανερὰν ποιεῖν τὴν πρὸς τὸν Τληπόλεμον διαφοράν. ἐφ' οἷς τὸ πλῆθος ἀγανακτοῦν, οὐκέτι κατ' ἰδίαν, οὐδὲ δι' ἀπορρήτων ἐποιεῖτο τοὺς λόγους· ἀλλ' οἱ μὲν τὰς νύκτας εἰς πάντα τόπον ἐπέγραφον, οἱ δὲ τὰς ἡμέρας συστρεφόμενοι κατὰ μέρη φανερῶς ἐξέφερον ἤδη τὸ μῖσος εἰς τοὺς προεστῶτας. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα βλέποντες τὰ συμβαίνοντα, καὶ μοχθηρὰς ἐλπίδας ἔχοντες περὶ αὑτῶν, ποτὲ μὲν ἐγίνοντο περὶ δρασμόν. οὐδενὸς δ' αὐτοῖς ἡτοιμασμένου πρὸς τοῦτο τὸ μέρος διὰ τὴν σφετέραν ἀβουλίαν, ἀφίσταντο τῆς ἐπιβουλῆς· ποτὲ δὲ συνωμότας κατέγραφον καὶ κοινωνοὺς τῆς τόλμης· ὡς αὐτίκα μάλα τῶν ἐχθρῶν τοὺς μὲν κατασφάξοντες, τοὺς δὲ συλληψόμενοι· μετὰ δὲ ταῦτα τυραννικὴν ἐξουσίαν περιποιησόμενοι. Ταῦτα δ' αὐτῶν διανοουμένων, προσέπεσε διαβολὴ

κατά τινος Μοιραγένους ἑνὸς τῶν σωματοφυλάκων, διότι μηνύοι πάντα τῷ Τληπολέμῳ, καὶ συνεργοίη διὰ τὴν πρὸς Ἀδαῖον οἰκειότητα τὸν ἐπὶ τῆς Βουβάστου τότε καθεσταμένον. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς εὐθέως συνέταξε Νικοστράτῳ τῷ πρὸς τοῖς γράμμασι τεταγμένῳ, συλλαβόντα τὸν Μοιραγένην φιλοτίμως ἐξετάσαι, πᾶσαν προσφέροντα βάσανον. οὗτος μὲν οὖν παραχρῆμα συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Νικοστράτου, καὶ παραχθεὶς εἴς τινα μέρη τῆς αὐλῆς ἀποκεχωρηκότα, τὸ μὲν πρῶτον ἐξ ὀρθῆς ἀνεκρίνετο περὶ τῶν προσπεπτωκότων: πρὸς οὐδὲν δὲ τῶν λεγομένων ἀνθομολογούμενος, ἐξεδύθη. καὶ τινὲς μὲν τὰ πρὸς τὰς βασάνους ὄργανα διεσκεύαζον, οἱ δὲ τὰς μάστιγας ἔχοντες μετὰ χεῖρας, ἀπεδύοντο τὰς χλαμύδας. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον προστρέχει τις τῶν ὑπηρετῶν πρὸς τὸν Νικόστρατον, καὶ ψιθυρίσας πρὸς τὴν ἀκοὴν, ἅττα δή ποτ' οὖν, ἀπηλλάττετο μετὰ σπουδῆς. ὁ δὲ Νικόστρατος ἐκ ποδὸς ἐπηκολούθει τούτῳ, λέγων μὲν οὐδὲν, τύπτων δὲ συνεχῶς τὸν
26 μηρόν. περὶ δὲ τὸν Μοιραγένην ἦν ἄφατον καὶ παράλογον τὸ συμβαῖνον. οἱ μὲν γὰρ μονονοὺ διατεταμένοι τὰς μάστιγας παρέστησαν, οἱ δὲ πρὸ ποδῶν αὐτοῦ τὰ πρὸς ἀνάγκας ὄργανα διεσκεύαζον· τοῦ δὲ Νικοστράτου παραχωρήσαντος, ἕστησαν ἀχανεῖς πάντες ἐμβλέποντες ἀλλήλοις, προσδοκῶντες ἀεί ποτε τὸν προειρημένον, ὅταν ἀνακάμψῃ. χρόνου δὲ γινομένου, κατὰ βραχὺ διέρρεον οἱ παρεστῶτες· τέλος δὲ ὁ Μοιραγένης ἀπελείφθη. καὶ μετὰ ταῦτα διελθὼν τὴν αὐλὴν

Mœragenis ſatellitum unius nomen: quod omnia Tlepolemo indicaret, ejuſque adjuvaret conatus, propter illam neceſſitudinem quæ ipſi intercederet cum Adæo Præfecto urbis Bubaſti. Confeſtim Agathocles præcepit Nicoſtrato qui erat à cura epiſtolarum, Mœragenem ut prehenderet, & omni tormentorum genere propoſito veritatem de illo exprimeret. Is igitur extemplo correptus à Nicoſtrato, & in ſemotam quandam regiæ partem abductus, principio veſtigiis ſuis inſiſtens, de iis quæ nuntiata fuerant diligenter eſt interrogatus: deinde quum nihil eorum quæ dicebantur fateretur, eſt exutus. & erant jam qui torquendi inſtrumenta diſponerent aptarentque: alii flagra manibus tenentes ſuis eum chlamydibus denudabant. Inter hæc accurrit aliquis apparitorum ad Nicoſtratum, & poſtquam aliquid ei in aures immurmuraſſet, quicquid tandem illud eſſet, feſtinanter ab eo diſcedit. Nicoſtratus abeuntem è veſtigio ſequitur, tacitus ille quidem; ſed femur aſſidue feriens. Mœrageni verò res tunc evenit dictu difficilis & ſtupenda. Stabant prope ipſum, hinc illi qui flagra tantum non ad feriendum jam intenderant: inde illi qui inſtrumenta ad torquendum diſponebant & concinnabant. Poſtquam loco exceſſit Nicoſtratus, omnes ſeſe invicem intuentes, ſtupore ſunt defixi, reditum Nicoſtrati præſtolantes. Ubi aliquandiu eſt exſpectatum, paullatim qui aderant, dilabi ceperunt, & Mœragenes nudus eſt relictus. qui poſtea per regiam tranſiens,

tranſiens, præter ſpem ſuam nudus ad Macedonum quoddam tentorium regiæ vicinum devenit. eo loci prandentes Macedones nactus, ad id ipſum forte fortuna vocatos, caſum illis ſuum aperuit, & inſperatam ſalutem quæ ſibi obtigerat. Illi primò fidem dictis nullam habere; deinde quum nudum cernerent, cogi credere. Enimvero Mœragenes tam inopinato defunctus periculo, cum lacrymis Macedones hortari inſtitit, ut non ſuæ tantum ſaluti conſulerent, ſed Regis quoque atque imprimis propriæ ipſorum. certum namque exitium omnibus impendere, niſi temporis occaſionem prehendiſſent; quando odium multitudinis in ipſum viget maxime, & ad pœnas exigendas ab Agathocle, nemo non eſt paratus ac promptus. ejus autem rei nunc cum maxime eſſe tempus; & duces tantum, atque auctores opus eſſe. His auditis Macedones iram concipiunt, ac tandem Mœrageni morem gerunt. Omnium prima tentoria Macedonum adeunt; deinde aliorum militum. Sunt autem hæc continua, & in unam urbis partem vergunt omnia. Quum autem vulgi in eam rem jampridem eſſet paratus impetus, nec quicquam deeſſet præter eum qui hortaretur & daret incentivum, ſimulac res cepta eſt, repente incendium quaſi quoddam effulſit. Necdum enim quatuor elapſæ erant horæ, cum & militarium virorum & civium omnia genera ad inſurgendum in Agathoclem conſenſerunt. Quo ſane tempore & caſus quidam ad rem cito perficiendam valuit plurimum. Agathocli

ἀνελπίστως παρέπεσε γυμνὸς εἴς τινα σκηνὴν τῶν Μακεδόνων, σύνεγγυς κειμένην τῆς αὐλῆς. Καταλαβὼν δὲ κατὰ τύχην ἀριστῶντας καὶ συνηθροισμένους, ἔλεγε τὰ περὶ αὐτὸν συμβεβηκότα, καὶ τὸ παράλογον τῆς σωτηρίας. οἱ δὲ τὰ μὲν ἠπίστουν, τὰ δὲ πάλιν ὁρῶντες αὐτὸν γυμνὸν, ἠναγκάζοντο πιστεύειν. ἐκ δὲ ταύτης τῆς περιπετείας ὅ, τε Μοιραγένης μετὰ δακρύων ἐδεῖτο τῶν Μακεδόνων, μὴ μόνον τῆς αὐτοῦ συνεπιλαβέσθαι σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ βασιλέως, καὶ μάλιστα τῆς σφῶν αὐτῶν. πρόδηλον γὰρ εἶναι πᾶσι τὸν ὄλεθρον, ἐὰν μὴ συνάψωνται τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἀκμάζει τὸ τῶν πολλῶν μῖσος, καὶ πᾶς ἕτοιμός ἐστι πρὸς τὴν κατ' Ἀγαθοκλέους τιμωρίαν. ἀκμάζειν δὲ νῦν μάλιστα ἔφη, καὶ προσδεῖσθαι τῶν καταρξομένων. 27 Οἱ δὲ Μακεδόνες ἀκούσαντες τούτων, παροξύνονται, καὶ πέρας ἐπείσθησαν τῷ Μοιραγένει. καὶ πρώτας μὲν εὐθέως ἐπῄεσαν τὰς τῶν Μακεδόνων σκηνὰς, μετὰ δὲ ταῦτα τὰς τῶν ἄλλων στρατιωτῶν. εἰσὶ δ' αὗται συνεχεῖς πρὸς ἓν μέρος ἀπονενευκυῖαι τῆς πόλεως. Οὔσης δὲ τῆς μὲν ὁρμῆς πάλαι προχείρου τῆς τῶν πολλῶν, προσδεομένης δὲ τοῦ προκαλεσομένου μόνον, καὶ τολμήσοντος, ἅμα τῷ λαβεῖν ἀρχὴν τὸ πρᾶγμα, ταχέως οἱονεὶ πῦρ ἐξέλαμψεν. οὐ γὰρ ἐγενήθησαν ὧραι τέσσαρες, καὶ πάντα τὰ γένη συμπεφωνήκει, καὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν. Συνήργησε γὰρ μεγάλα καὶ ταὐτόματον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ πρὸς τὴν συντέλειαν, ὁ μὲν γὰρ Ἀγαθοκλῆς

ἀνενεχθείσης πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς, καὶ κατασκόπων ἐπαναχθέντων, καὶ τῆς μὲν ἐπιστολῆς γεγραμμένης πρὸς τὰς δυνάμεις παρὰ τοῦ Τληπολέμου, καὶ δηλούσης ὅτι παρέσται ταχέως, τῶν δὲ κατασκόπων διασαφούντων ὅτι πάρεστιν· οὕτως ἐξέστη τῶν φρενῶν, ὥστ' ἀφέμενος τοῦ πράττειν τι καὶ διανοεῖσθαι περὶ τῶν προσπεπτωκότων, ἀπῆλθε κατὰ τὸν εἰθισμένον καιρὸν εἰς τὸν πότον, κἀκεῖ κατὰ τὴν εἰθισμένην ἀγωγὴν ἐπετέλει τὴν συνουσίαν. Ἡ δὲ Οἰνάνθη περικακοῦσα παρῆν εἰς τὸ Θεσμοφορεῖον, ἀνεῳγμένου τοῦ νεὼ διά τινα θυσίαν ἐπέτειον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐλιπάρει γονυπετοῦσα καὶ μαγγανεύουσα πρὸς τὰς θεάς. μετὰ δὲ ταῦτα καθίσασα πρὸς τὸν βωμὸν, εἶχε τὴν ἡσυχίαν. αἱ μὲν οὖν πολλαὶ τῶν γυναικῶν ἡδέως ὁρῶσαι τὴν δυσθυμίαν, καὶ περικάκησιν αὐτῆς, ἀπεσιώπων. αἱ δὲ τοῦ Πολυκράτους συγγενεῖς, καί τινες ἕτεραι τῶν ἐνδόξων, ἀδήλου τῆς περιστάσεως αὐτῆς ἀκμὴν ὑπαρχούσης, προσελθοῦσαι παρεμυθοῦντο τὴν Οἰνάνθην. ἡ δ' ἀναβοήσασα μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Μή μοι πρόσιτε φησὶ θηρία· καλῶς γὰρ ὑμᾶς γινώσκω, διότι καὶ φρονεῖθ' ἡμῖν ἐναντία, καὶ ταῖς θεαῖς εὔχεσθε τὰ δυσχερέστερα καθ' ἡμῶν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι πέποιθα τῶν θεῶν βουλομένων γεύσειν ὑμᾶς τῶν ἰδίων τέκνων. καὶ ταῦτ' εἰποῦσα, ταῖς ῥαβδούχοις ἀνείργειν προσέταξε, καὶ παίειν τὰς μὴ πειθαρχούσας. αἱ δ' ἐπιλαβόμεναι τῆς προφάσεως ταύτης, ἀπηλλάσσοντο πᾶσαι, τοῖς θεοῖς ἀνίσχουσαι τὰς χεῖρας, καὶ καταρώμεναι λαβεῖν αὐτὴν ἐκείνην πεῖραν τούτων, ἃ κατὰ τῶν πέλας

reddita eſt quædam epiſtola, & ſpeculatores ad eum deducti. epiſtolam Tlepolemus ſcripſerat ad exercitus, citò ſe adfuturum nuntians: ſpeculatores jam adeſſe nuntiabant. Hæc ita Agathoclem de ſtatu mentis dejecerunt, ut agendi aliquid & conſultandi de iis quæ nuntiata fuerant cura omiſſa, mox, qua ſolitus erat hora, ad convivium abjerit, atque ibi pro conſueto more genio inter ſuos indulſerit. Oenanthe vero malis ingemens ſuis ad Theſmophorium, (ea eſt Cereris ac Proſerpinæ ædes) forte tunc anniverſarii cujuſdam ſacri cauſſa apertum, ſe contulit; ubi ſtatim flexis genibus cum blanditiis & multo lenocinio deabus preces fundere cepit. deinde ad aram ut conſedit, quieta manebat. Lætæ illam pleræque mulieres animum ita deſpondentem, & mala ſua lamentantem, ſpectabant tacitæ. verùm Polycratis cognatæ & quædam aliæ è nobilioribus, Oenanthæ caſum penitus ignorantes, ad eam accedunt, & conſolari aggrediuntur. Illa clamore edito, Ne me, ait voce alta, ô feræ accedatis. Vos enim ego probe novi; noſtris partibus contrarias vos ſcio eſſe, & nunc deas orare, ut diriſſima quæque nobis eveniant. Spero tamen futurum, diis volentibus, ut ipſa vos ad edendos liberos adigam. Hæc locuta, fœminas quæ ſibi apparebant, jubet illas ut ſummoverent, & ſi non parerent, eas virgis ſuis uti cæderent. Mulieres hac occaſione arrepta, diſcedunt omnes, manus ad deos tollentes, & hoc carmine Oenanthen devoventes; Experiretur ipſamet, quæ ut experirentur alii facturam

facturam ſeſe minaretur. Quum igitur jam viri res novas moliri conſtitutum haberent, ubi ira illa acceſſit, quam per domos ſingulas mulieres concitabant, duplo vehementius odium exarſit. Ut primum noctis tenebras cives ſunt aſſecuti, tumultus, luminum, curſitationis plena urbs erat. Alii in Stadio cum clamore congregari; alii mutuo ſeſe cohortari: alii ut fugâ malo prævertèrent, in domos & loca minime ſuſpecta ſe abdere. Jam quicquid eſt vacuæ areæ circa regiam, item Stadium, & platea, turba hominum omnis generis erant referta, eorùmq; maxima frequentia qui Liberi patris Theatrum celebrare ſolent; cum Agathocles, qui non multo ante convivio finem impoſuerat, vino gravis è ſomno excitatur. qui omni cum ſua cognatione, ſi Philonem excipias, ad Regem venit. apud quem pauca conqueſtus de miſerabili ſua ſorte, manu ei apprehenſa, ad Syringem, (ea eſt tranſitoria quædam ambulatio) quæ eſt inter Mæandrum & Palæſtram, & ad theatri fert aditum aſcendit: deinde foribus duabus prioribus probe firmatis, cum duobus aut tribus ſatellitibus, Rege & cognatis, ultra tertias fores ſe recepit. Erant autem fores cancellatim reticulatæ, lumen admittentes, & duobus vectibus claudebantur. Eo tempore quum ex univerſa urbe congregata eſſet multitudo tanta, ut non loca dumtaxat plana hominibus eſſent referta, verùm etiam gradus atque tecta, clamor ingens & confuſa vociferatio eſt edita. erant enim mulieres pariter

ἐπανετείνατο πράξειν. Ἤδη δὲ κεκριμένου τοῦ καινοτομεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ἐπιγινομένης καθ' ἑκάστην οἰκίαν καὶ τῆς ἐκ τῶν γυναικῶν ὀργῆς, διπλάσιον ἐξεκαύθη τὸ μῖσος. Ἅμα δὲ τῷ μεταλαβεῖν τῆς νυκτὸς, πᾶσα πλήρης ἦν ἡ πόλις θορύβου καὶ φώτων καὶ διαδρομῆς. οἱ μὲν γὰρ εἰς τὸ Στάδιον ἠθροίζοντο μετὰ κραυγῆς, οἱ δὲ παρεκάλουν ἀλλήλους, οἱ δὲ κατεδύοντο διαδιδράσκοντες εἰς ἀνυπονοήτους οἰκίας καὶ τόπους. Ἤδη δὲ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν εὐρυχωριῶν καὶ τοῦ Σταδίου, καὶ τῆς πλατείας πλήρους ὑπαρχούσης ὄχλου παντοδαποῦ, καὶ τῆς περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον προστασίας, πυθόμενος τὸ συμβαῖνον Ἀγαθοκλῆς, ἐξηγέρθη μεθύων ἄρτι καταλελυκὼς τὸν πότον. καὶ παραλαβὼν τοὺς συγγενεῖς πάντας πλὴν Φίλωνος, ἧκε πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ βραχέα πρὸς τοῦτον οἰκτισάμενος, καὶ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς, ἀνέβαινεν εἰς τὴν Σύριγγα τὴν μεταξὺ τοῦ Μαιάνδρου καὶ τῆς Παλαίστρας κειμένην, καὶ φέρουσαν ἐπὶ τὴν τοῦ θεάτρου πάροδον. Μετὰ δὲ ταῦτα δύο θύρας ἀσφαλισάμενος τὰς πρώτας, εἰς τὴν τρίτην ἀνεχώρησε μετὰ δύο ἢ τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς αὑτοῦ συγγενείας. Συνέβαινε δὲ τὰς θύρας εἶναι δικτυωτὰς διαφανεῖς, ἀποκλειομένας δὲ διπλοῖς μοχλοῖς. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠθροισμένου τοῦ πλήθους ἐξ ἁπάσης τῆς πόλεως, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ἐπιπέδους τόπους, ἀλλὰ καὶ τὰ βάθρα καὶ τὰ τέγη καταγέμειν ἀνθρώπων, ἐγίγνετο βοὴ καὶ κραυγὴ σύμμικτος, ὡς ἂν γυναικῶν ὁμοῦ καὶ παίδων 28

ἀνδράσιν

ἀνδράσιν ἀναμεμιγμένων. οὐ γὰρ ἐλάττω ποιεῖται παιδάρια τῶν ἀνδρῶν περὶ τὰς τοιαύτας ταραχὰς, ἔν τε τῇ Καρχηδονίων πόλει καὶ κατὰ τὴν
29 Ἀλεξάνδρειαν. Ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας εὖ ὑποφαινούσης, ἦν μὲν ἄκριτος ἡ κραυγὴ, μάλιστα δ' ἐξ αὐτῆς ἐξέλαμψε τὸ καλεῖν τὸν βασιλέα. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον οἱ Μακεδόνες ἐξαναστάντες, κατελάβοντο τὸν χρηματιστικὸν πυλῶνα τῶν βασιλείων. μετὰ δέ τινα χρόνον ἐπιγνόντες ποῦ τῆς αὐλῆς ὁ βασιλεὺς, περιελθόντες τὰς μὲν πρώτας τῆς πρώτης σύριγγος ἐξέβαλλον θύρας. ἐγγίσαντες δὲ τῆς δευτέρας, ᾐτοῦντο τὸν παῖδα μετὰ κραυγῆς. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, βλέποντες ἤδη τὰ καθ' αὑτοὺς, ἐδέοντο τῶν σωματοφυλάκων, πρεσβεῦσαι περὶ αὑτῶν πρὸς τοὺς Μακεδόνας· δηλοῦντας ὅτι τῆς ἐπιτροπίας ἐκχωροῦσι, καὶ τῆς ἄλλης ἐξουσίας καὶ τῶν τιμῶν, ἔτι δὲ τῶν χορηγιῶν, ὧν ἔχουσι πάντων· αὐτὸ δὲ τὸ πνευμάτιον δέονται συγχωρηθῆναι σφίσι μετὰ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, ἵνα χωρήσαντες εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς διάθεσιν, μηδὲ βουληθέντες ἔτι δύνωνται λυπεῖν μηδένα. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων σωματοφυλάκων οὐδεὶς ὑπήκουσεν· Ἀριστομένης δὲ μόνος ὑπέστη τὴν χρείαν ταύτην, ὁ μετά τινα χρόνον ἐπὶ τῶν πραγμάτων γενόμενος. Ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος τὸ μὲν γένος ἦν Ἀκαρνὰν, προβαίνων δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν, γενόμενος κύριος τῶν ὅλων πραγμάτων, κάλλιστα καὶ σεμνότατα δοκεῖ προστῆναι τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς βασιλείας, καὶ κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον κεκολακευκέναι τὴν Ἀγαθοκλέους εὐκαιρίαν.

puerique viris permiſti. Fieri hoc amat & Carthagini & Alexandriæ, ut in hujuſmodi tumultibus non minus pueruli, quàm viri turbent. Ubi jam dies plane illuceſcebat, clamor audiebatur incertus; ex quo tamen regii nominis appellatio præcipuè emicabat. Macedones ſuis exciti tabernaculis, ante omnia portam illam regiæ & veſtibulum occupant, in quo Reges ſoliti de negotiis conveniri. deinde ut poſt temporis aliquantum didicerunt, in qua regiæ parte eſſet Rex; facto undique impetu primas primæ Syringis fores emoliuntur. Ad alteram ut appropinquarunt, convitio puerum ſibi tradi poſcebant. Agathocles quo res ſuæ loco ſtarent intelligens, cum ſatellitibus egit, ut legationem ſuo nomine ad Macedonas obirent; iiſque declararent, paratum ſe Regis tutela cedere, potentia, honoribus, annonis & reditibus quos haberet: pro animula dumtaxat deprecari, ut ejus uſuram ſibi, cum neceſſario victu, concederent; ita ut reverſus in priſtinum ſtatum, negotium faceſſere, ne ſi velit quidem, cuiquam valeat. Quum cæterorum ſatellitum nemo eſſet qui roganti annueret: Ariſtomenes ſolus hanc ei operam navavit: qui aliquanto poſt regni negotia curavit. Erat Ariſtomenes genere Acarnan; qui grandioris ætatis factus, rerum omnium poteſtatem ſummam obtinens, & in Rege ipſo regendo, & in regno adminiſtrando ſapientiſſimè & honeſtiſſimè creditus eſt ſe geſſiſſe: neque minus ſollerter hoc præſtitiſſe, quam ſollers fuerat antè proſperæ Agathoclis fortunæ adulator.

adulator. Primus namque omnium, Agathocle domum invitato ad convivium, coronam auream uni ei è convivis detulit: quem honorem Regibus ſolis haberi moris fuit. Primus ejuſdem imaginem annulo inſculptam geſtare ſuſtinuit; & nata ſibi filia cum eſſet, Agathocleæ nomen illi indidit. Verum de his hactenus dixiſſe ſufficiat. Is igitur mandatis quæ dixi oneratus, per quandam egreſſus portulam, ad Macedones acceſſit. qui poſtquam pauca eſſet locutus, & Agathoclis voluntatem expoſuiſſet; extemplo Macedones eum ſpiculis configere ſunt aggreſſi. verum repente quorundam manibus protectus, qui cædem multitudinis deprecati ſunt, cum his mandatis eſt reverſus; Aut Regem ut adduceret revertens, aut ipſe quoque ne exiret. Cum his dictis Ariſtomenem Macedones dimiſerunt: tum autem ad ſecundas ubi acceſſiſſent fores, has quoque emoliuntur. Agathocles, & qui cum ipſo erant, Macedonum vehementem impetum quà ex factis ipſorum, quà ex reſponſo quod erat allatum, animadvertentes; principio manibus per fores porrectis, (Agathoclea etiam uberibus, quibus Regem ſe dicebat aluiſſe;) Macedones obſecrare inſtitit, nullo non genere vocis edito, ſolius ut ſibi vitæ ſervandæ fieret poteſtas. Ubi fortunam ſuam diu multumq; lamentatus nihil promovebant, puerum cum ſatellitibus tandem emiſerunt. Macedones traditum ſibi Regem, equo ſtatim imponunt, & in Stadium adducunt. Ad cujus conſpectum clamore & plauſu ab univerſa corona edito,

Πρῶτος μὲν γὰρ ὡς ἑαυτὸν ἐπὶ δεῖπνον καλέσας τὸν Ἀγαθοκλέα, χρυσοῦν στέφανον ἀνέδωκε μόνῳ τῶν παρόντων· ὃ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτοῖς ἔθος ἐστὶ μόνοις συγχωρεῖσθαι. πρῶτος δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ προειρημένου φέρειν ἐτόλμησεν ἐν τῷ δακτυλίῳ. γενομένης δὲ θυγατρὸς αὐτῷ, ταύτην Ἀγαθόκλειαν προσηγόρευσεν. Ἀλλ' ἴσως ὑπὲρ μὲν τούτων ἐξαρκεῖ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. λαβὼν δὲ τὰς προειρημένας ἐντολάς, καὶ διά τινος ῥινοπύλης ἐξελθών, ἧκε πρὸς τοὺς Μακεδόνας. βραχέα δ' αὐτοῦ διαλεχθέντος, καὶ δηλώσαντος τὴν προαίρεσιν, ἐπεβάλοντο μὲν οἱ Μακεδόνες παραχρῆμα συγκεντῆσαι. ταχὺ δὲ τινῶν ὑπερεχόντων αὐτοῦ τὰς χεῖρας, καὶ παραιτησαμένων τοὺς πολλούς, ἐπανῆλθε λαβὼν ἐντολήν· ἢ τὸν βασιλέα πρὸς αὐτοὺς ἄγονθ' ἥκειν, ἢ μηδ' αὐτὸν ἐξιέναι. Τὸν μὲν οὖν Ἀριστομένην, ταῦτ' εἰπόντες οἱ Μακεδόνες, ἀπέπεμψαν· αὐτοὶ δὲ ταῖς δευτέραις θύραις ἐγγίσαντες, ἐξέωσαν καὶ ταύτας. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα θεωροῦντες τὴν τῶν Μακεδόνων βίαν, διά τε τῶν ἐνεργουμένων, καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλοντο διὰ τῆς θύρας προτείναντες τὰς χεῖρας· ἡ δ' Ἀγαθόκλεια καὶ τοὺς μαστούς, οἷς ἔφη θρέψαι τὸν βασιλέα· δεῖσθαι τῶν Μακεδόνων, πᾶσαν προϊέμενοι φωνὴν πρὸς τὸ περιποιήσασθαι τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον. ἐπεὶ δὲ πολλὰ κατολοφυρόμενοι τὴν αὐτῶν τύχην οὐδὲν ἤνυον, τέλος ἐξέπεμψαν τὸν παῖδα μετὰ τῶν σωματοφυλάκων. οἱ δὲ Μακεδόνες παραλαβόντες τὸν βασιλέα, καὶ ταχέως ἐφ' ἵππον ἀναβιβάσαντες, ἦγον εἰς τὸ Στάδιον. Ἅμα δὲ τῷ φανῆναι, μεγάλης κραυγῆς καὶ κρότου γενηθέντος,

ἐπιση-

ἐπιστήσαντες τὸν ἵππον, καθεῖλον τὸν παῖδα. καὶ προσαγαγόντες, ἐκάθισαν εἰς τὴν βασιλικὴν θέαν. περὶ δὲ τοὺς ὄχλους ἐγένετό τις ἅμα χαρὰ καὶ λύπη. τὰ μὲν γὰρ ἦσαν περιχαρεῖς ἐπὶ τῷ κεκομίσθαι τὸν παῖδα, τὰ δὲ πάλιν δυσηρεστοῦντο μὴ συνειλῆφθαι τοὺς αἰτίους, μηδὲ τυγχάνειν τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας. διὸ καὶ συνεχῶς ἐβόων, ἄγειν κελεύοντες καὶ παραδειγματίζειν τοὺς πάντων τῶν κακῶν αἰτίους. Ηδη δὲ τῆς ἡμέρας προφαινούσης, καὶ τοῦ πλήθους ἐπ' οὐδὲν δυναμένου πέρας ἐξερείσασθαι τὴν ὁρμὴν Σωσίβιος, ὃς ἦν μὲν υἱὸς Σωσιβίου, τότε δὲ σωματοφύλαξ ὑπάρχων, μάλιστα τὸν νοῦν προσεῖχε τῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖς πράγμασιν. θεωρῶν γὰρ τήν τε τοῦ πλήθους ὁρμὴν ἀμετάθετον οὖσαν, καὶ τὸ παιδίον δυσχρηστούμενον διά τε τὴν τῶν παρεστώτων ἀσυνήθειαν, καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν ὄχλον ταραχήν, ἐπύθετο τοῦ βασιλέως εἰ παραδώσει τοῖς πολλοῖς τοὺς εἰς αὐτὸν ἢ τὴν μητέρα τι πεπλημμεληκότας. τοῦ δὲ κατανεύσαντος, τῶν μὲν σωματοφυλάκων τισὶν εἶπε, δηλῶσαι τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην. τὸ δὲ παιδίον ἀναστήσας, ἀπῆγε πρὸς τὴν θεραπείαν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν σύνεγγυς οὖσαν. τῶν δὲ διασαφούντων τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως, κατερρήγνυτο πᾶς ὁ τόπος ὑπὸ τοῦ κρότου καὶ τῆς κραυγῆς. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα καὶ τὴν Ἀγαθόκλειαν ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ διεχωρίσθησαν ἀλλήλων εἰς τὰς ἰδίας καταλύσεις. ταχὺ δὲ τῶν στρατιωτῶν τινὲς, οἱ μὲν ἐθελοντὴν, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξωθούμενοι, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ ζητεῖν τοὺς προειρημένους.

31 Τοῦ δὲ ποιεῖν αἷμα καὶ φόνους, ἐγένετό τις

equum ſiſtunt, ac detractum inde puerum propius admovent & in regibus proprio ſpectandi ſuggeſtu collocant. At turba partim lætari, partim dolere. quod puerum recepiſſent, lætitia geſtiebant; quod non & ſontes ſimul comprehenſi forent, nec meritas pœnas luerent, ægrè ferebant. Igitur continuis clamoribus malorum omnium auctores duci jubebant, ut per omnium ora traducti pœnis afficerentur. Iam exorto die, quum nihil populus inveniret in quod iram ſuam effunderet, Soſibius, Soſibii filius, inter ſatellites tunc merens, quid Regi regnoque expediret tum optime perſpexit. Nam qui iram multitudinis ſedari nullo pacto poſſe cerneret; puerum verò angore affici, partim quod eorum qui ſibi aderant nemini antea conſueſſet; partim propter turbæ tumultum; Regem interrogavit, Ecquid plebi eos foret traditurus, quicunque in ſe aut matrem ſuam aliquid deliquiſſent? eo annuente, ſatellitum nonnullis dixit, ut Regis voluntatem palàm facerent. Ipſe puerum ſede excitatum, domum ſuam, quæ aberat non longe, ad curandum corpus abducit. Satellitibus regia mandata exponentibus, plauſu & clamore omnia loca rumpebantur. Dum hæc aguntur, Agathocles & Agathoclea ſeparantur, & in ſua ſe uterque recipiunt hoſpitia. Statim verò quidam è militibus, partim ſua ſponte, partim plebis impulſu ad illos quærendos ſe accingunt. Fundendi vero ſanguinis & faciendæ cædis, caſu

fortuito

fortuito hujuſmodi exſtitit principium. Quidam è miniſtris & adulatoribus Agathoclis nomine Philo, plenus crapulæ in Stadium exivit. Hic concitatum vulgi ſtudium conſpicans, adſtantibus dixit, Si egrederetur Agathocles, futurum, ut ipſos ſicut jam antea, pœniteret. Qui audierant, alii differre hominem conviciis; alii protrudere. conanti ſe defendere, ab aliis laceratur chlamys, alii haſtarum admotis mucronibus, ipſum configunt. Qui ſimulac in arenam mediam contumeliæ ergo eſt tractus adhuc palpitans, ubi ſemel multitudo cædem guſtavit, omnes ut cæteri advenirent cupiditate ſumma exſpectabant. Nec multo poſt, adeſt Agathocles in vinculis ductus. quem ſtatim ingreſſum nonnulli, qui primi accurrerant, confoderunt: non ſane inimicorum, verùm amicorum potius officio fungentes. per eos namque eſt conſecutus, ne quem merebatur exitum faceret. Secundum hunc ductus eſt Nico, deinde Agathoclea nuda, cum ſororibus, ac deinde univerſa cognatio. Noviſſimam omnium Oenanthen è Theſmophorio avulſam, nudam, equo vehentem, in Stadium induxerunt. Quibus ſimul omnibus populo traditis, alii mordere, alii mucronibus configere, alii oculos eruere. Ut quiſque autem illorum ceciderat, jacentis membra diſtrahebant, donec artus omnium detruncaſſent. Eſt enim hoc Ægyptiis hominibus innatum, ut dum feruent ira mirum in modum ſint crudeles. Per idem quoque tempus mulierculæ nonnullæ, quæ cum Arſinoe fue-

ἐκ ταυτομάτου κατάρχη τοιαύτη. τῶν γὰρ Ἀγαθοκλέους ὑπηρετῶν καὶ κολάκων τις ὄνομα Φίλων, ἐξῆλθε κραιπαλῶν εἰς τὸ Στάδιον. οὗτος θεωρῶν τὴν ὁρμὴν τῶν ὄχλων, εἶπε πρὸς τοὺς παρεστῶτας, ὅτι πάλιν αὐτοῖς καθάπερ καὶ πρώην, ἐὰν Ἀγαθοκλῆς ἐξέλθῃ, μεταμελήσει. τῶν δ' ἀκουσάντων, οἱ μὲν ἐπελοιδόρουν αὐτὸν, οἱ δὲ προσώθουν. ἐπιβαλλομένου δ' ἀμύνεσθαι, ταχέως οἱ μὲν τὴν χλαμύδα περιέρρηξαν· οἱ δὲ τὰς λόγχας προσερείσαντες, ἐξεκέντησαν. ἅμα δὲ τῷ τοῦτον εἰς τὸ μέσον ἑλκυσθῆναι μεθ' ὕβρεως ἔτι σπαίροντα, καὶ γεύσασθαι τὰ πλήθη φόνου, πάντες ἐκαραδόκουν τὴν τῶν ἄλλων παρουσίαν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ παρῆν ἀγόμενος πρῶτος Ἀγαθοκλῆς δέσμιος, ὃν εὐθέως εἰσιόντα προσδραμόντες τινες ἄφνω συνεκέντησαν, ἔργον ποιοῦντες οὐκ ἐχθρῶν, ἀλλ' εὐνοούντων· αἴτιοι γὰρ ἐγένοντο τοῦ μὴ τυχεῖν αὐτὸν τῆς ἁρμοζούσης καταστροφῆς. μετὰ δὲ τοῦτον ἤχθη Νίκων, εἶτα Ἀγαθόκλεια γυμνὴ σὺν ταῖς ἀδελφαῖς· ἑξῆς δὲ τούτοις πάντες οἱ συγγενεῖς. ἐπὶ πᾶσιν ἐκ τοῦ Θεσμοφορείου τὴν Οἰνάνθην ἀποσπάσαντες, ἧκον εἰς τὸ Στάδιον ἄγοντες γυμνὴν ἐφ' ἵππου. παραδοθέντων δὲ πάντων ὁμοῦ τοῖς ὄχλοις, οἱ μὲν ἔδακνον, οἱ δὲ ἐκέντουν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτον. ἀεὶ δὲ τοῦ πεσόντος τὰ μέλη διέσπων, ἕως οὗ κατελώβησαν πάντας αὐτούς. Δεινὴ γάρ τις ἡ περὶ τοὺς θυμοὺς ὠμότης γίγνεται τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἀνθρώπων. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον σύντροφοι τῆς Ἀρσινόης γεγενημέναι τινὲς παιδίσκαι, πυθό-

μεναι

μέναι παραγεγονέναι τὸν Φιλάμμωνα τριταῖον ἀπὸ Κυρήνης, τὸν ἐπιστάντα τῷ φόνῳ τῆς βασιλίσσης, ὥρμησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. καὶ βιασάμεναι, τὸν μὲν Φιλάμμωνα τύπτουσαι τοῖς λίθοις καὶ τοῖς ξύλοις ἀπέκτειναν· τὸν δὲ υἱὸν ἀπέπνιξαν ἀντίπαιδα τὴν ἡλικίαν ὄντα. σὺν δὲ τούτοις τὴν γυναῖκα τοῦ Φιλάμμωνος γυμνὴν εἰς τὴν πλατεῖαν ἐξελκύσασαι, διέφθειραν. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα καὶ τὴν Ἀγαθόκλειαν καὶ τοὺς τούτων συγγενεῖς,
32 τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. Ἐγὼ δ' οὐκ ἀγνοῶ μὲν τὰς τερατείας καὶ διασκευάς, αἷς κέχρηνται πρὸς ἔκπληξιν τῶν ἀκουόντων ἔνιοι τῶν γεγραφότων τὰς πράξεις ταύτας, πλείω τὸν ἐπιμετροῦντα λόγον διατιθέμενοι τοῦ συνέχοντος τὰ πράγματα, καὶ κυρίου· τινὲς μὲν ἐπὶ τὴν τύχην ἀναφέροντες τὰ γεγονότα, καὶ τιθέντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τὸ ταύτης ἀβέβαιον καὶ δυσφύλακτον· οἱ δὲ τὸ παράδοξον τῶν συμβεβηκότων ὑπὸ λόγον ἄγοντες, πειρώμενοι τοῖς γεγονόσιν αἰτίας καὶ πιθανότητας ὑποτάττειν· Οὐ μὴν ἔγωγε προεθέμην τούτῳ χρήσασθαι τῷ χειρισμῷ περὶ τῶν προειρημένων· διὰ τὸ μήτε πολεμικὴν τόλμαν καὶ δύναμιν ἐπίσημον γεγονέναι περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, μήτε χειρισμὸν πραγμάτων ἐπιτυχῆ καὶ ζηλωτόν, μήτε τὸ τελευταῖον τὴν αὐλικὴν ἀγχίνοιαν καὶ κακοπραγμοσύνην διαφέρουσαν· ἐν ᾗ Σωσίβιος καὶ πλείους ἕτεροι κατεβίωσαν, βασιλεῖς ἐκ βασιλέων μεταχειριζόμενοι· τὰ δ' ἐναντία τούτοις συμ-

rant educatæ, audito ante triduum Alexandriam ab oppido Cyrenarum adveniſſe Philammonem, cui reginæ occidendę negotium fuerat commiſſum; in ejus domum fecerunt impetum. quò quum irrupiſſent per vim, Philammonem ſaxorum fuſtiumque ictibus occiderunt: filium, ætate plane puerum, ſtrangularunt: ad hæc conjugem Philammonis nudam traxerunt in plateam, ibique trucidarunt. Et Agathocles quidem atque Agathoclea, cum tota cognatione, hoc modo perierunt. Porrò autem non fugit me, quoſdam ex iis qui caſum hunc in literas retulerunt, ut audientium animos ſtupore percellerent, miraculoſam & ingenioſam narrationem concinnaſſe; qui etiam, orationem documenti cauſſa ſolitam adjici prolixius explicaverunt, illa quæ res ipſas continebat, & propria hiſtorię erat: dum alii, ad Fortunam omnia referentes, quàm ſit illa inconſtans, quàm difficile ſibi ab illa caveatur, ponere ob oculos volunt: alii, novitatem & miraculum illius eventus reputantes, cauſſas quæ ſimilitudinem veri habeant, rerum geſtarum commemorationi ſubjicere conantur. Mihi vero res iſtorum aliter narrari debere ſunt viſæ. quoniam Agathocles neque audacia militari aut inſigni virtute fuit præditus; neque ulla rerum adminiſtrandarum felici induſtria, & digna quam alii imitentur; poſtremò ne aulica quidem ulla ſollertia, aut eximia in dolis conſuendis verſutia: qua arte Soſibius & ſæpe multi quum excellerent, alios ex aliis Reges, quorum negotia gerebant, per omnem vitam ſuam in poteſtate

poteſtate habuerunt. In Agathocle ſecus res habuit. Nam hic à Philopatore cum admiratione omnium ad rerum curam fuit promotus; quod eſſet ipſe parum idoneus adminiſtrationi ſui regni; verum is, hac dignitate auctus, ac poſtea tempus accommodatiſſimum nactus Rege defuncto, conſervandæ ſuæ potentiæ, propter ignaviam & ſocordiam omnibus exoſus, & rerum adminiſtrationem & vitam breviſſimo tempore ſimul amiſit. Quare in hujuſmodi perſonis illa oratione utendum non eſt, quæ documenti cauſſa ſolet adjici; quaſi de Agathocle aut Dionyſio Siculo ſermo eſſet, aut de aliis qui rebus geſtis magnum ſibi nomen pepererunt. Nam illorum alter è plebeio atque humili ortus eſt principio; Agathocles verò, ut quidem eum irridens ait Timæus, figulus quum eſſet, relicta rota, argilla, & fumo, juvenis Syracuſas venit. Ac principio quidem evaſerunt ambo ſuis temporibus tyranni Syracuſarum: urbis quæ & ſplendorem & opes maximas tunc obtinuit. deinde univerſæ Siciliæ Reges ambo ſunt habiti; partem etiam Italiæ aliquam ſuæ poteſtati ſubjecerunt. hoc amplius vero Agathocles, non tantum Africæ portionem quandam ſui juris facere eſt conatus; verùm etiam tantis hiſce honoribus eſt immortuus. Propterea dicitur Publ. Scipio qui primus Carthaginienſes bello domuit, interrogatus, ecquos mortalium putaret in adminiſtratione rerum ſollertiſſimos, & cum judicio audaciſſimos; Agathoclis & Dionyſii Siculorum nomina edidiſ-

βεβηκέναι περὶ τὸν προειρημένον ἄν-
δρα. προαγωγῆς μὲν γὰρ ἔτυχε
παραδόξου διὰ τὴν τοῦ Φιλοπάτο-
ρος ἀδυναμίαν τοῦ βασιλεύειν.
τυχὼν δὲ ταύτης, καὶ παραλαβὼν
εὐφυέστατον καιρὸν μετὰ τὸν ἐκείνου
θάνατον πρὸς τὸ συντηρῆσαι τὴν
ἐξουσίαν, ἅμα τὰ πράγματα καὶ τὸ
ζῆν ἀπέβαλε διὰ τὴν ἰδίαν ἀναν-
δρίαν καὶ ῥαθυμίαν ἐν πάνυ βραχεῖ
χρόνῳ καταγνωσθείς. Διόπερ οὐ 33
χρὴ τοῖς τοιούτοις προσάπτειν τὸν
ἐπιμετρούμενον λόγον· καθάπερ εἰ-
ποί τις Ἀγαθοκλεῖ καὶ Διονυσίῳ τοῖς
Σικελιώταις, καί τισιν ἑτέροις, τῶν
ἐν πράγμασιν ἐπ' ὀνόματος γε-
γονότων. ἐκείνων γὰρ, ὁ μὲν ἕτε-
ρος ἐκ δημοτικῆς καὶ ταπεινῆς
ὑποθέσεως ὁρμηθείς· ὁ δ' Ἀγα-
θοκλῆς, ὡς ὁ Τίμαιος ἐπισκώπτων
φησὶ, κεραμεὺς ὑπάρχων, καὶ
καταλιπὼν τὸν τροχὸν καὶ τὸν πηλὸν
καὶ τὸν καπνὸν, ἧκε νέος ὢν εἰς τὰς
Συρακούσας. καὶ τὸ μὲν πρῶτον
ἐγενήθησαν ἀμφότεροι κατὰ τοὺς
ἰδίους καιροὺς τύραννοι Συρακου-
σῶν, πόλεως τῆς μέγιστον ἀξίωμα
τότε καὶ μέγιστον πλοῦτον περιποιη-
σαμένης· μετὰ δὲ ταῦτα βασι-
λεῖς ἁπάσης Σικελίας νομισθέντες,
καί τινων καὶ τῆς Ἰταλίας μερῶν κυ-
ριεύσαντες. Ἀγαθοκλῆς δ' οὐ
μόνον καὶ τῶν τῆς Λιβύης ἐνεπείρα-
σεν· ἀλλὰ καὶ τέλος ἐναπέθανε
ταῖς ὑπεροχαῖς ταύταις. Διὸ καὶ
Πόπλιον Σκιπίωνα φασὶ τὸν πρῶ-
τον καταπολεμήσαντα Καρχηδο-
νίους, ἐρωτηθέντα τίνας ὑπολαμ-
βάνει πραγματικωτάτους ἄνδρας
γεγονέναι, καὶ σὺν νῷ τολμηροτά-
τους· εἰπεῖν τοὺς περὶ Ἀγαθοκλέα
καὶ Διονύσιον τοὺς Σικελιώτας.

Καὶ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν εἰς ἐπίστασιν ἄγειν τοὺς ἀναγινώσκοντας, καί που καὶ τῆς τύχης ποιήσασθαι μνήμην, ἔτι δὲ τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, καὶ καθόλου προστιθέναι τὸν ἐπεκδιδάσκοντα λόγον· ἐπὶ δὲ τῶν προειρημένων ἀνδρῶν, οὐδαμῶς ἁρμόζει.
34 Διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας, τὸν μετ᾽ αὐξήσεως λόγον ἀπεδοκιμάσαμεν ὑπὲρ Ἀγαθοκλέους, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὸ πάσας τὰς ἐκπληκτικὰς περιπετείας μίαν ἔχειν φαντασίαν τὴν πρώτην ἀξίαν ἐπιστάσεως· τὸ δὲ λεῖπον οὐ μόνον ἀνωφελῆ γίγνεσθαι τὴν μάκρωσιν καὶ θέαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετά τινος ὀχλήσεως ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἐνέργειαν τῶν τοιούτων. Δυοῖν γὰρ ὑπαρχόντων τελῶν, ὠφελείας καὶ τέρψεως, πρὸς ἃ δεῖ τὴν ἀναφορὰν ποιεῖσθαι τοὺς διὰ τῆς ἀκοῆς ἢ διὰ τῆς ὁράσεως βουλομένους τι πολυπραγμονεῖν, καὶ μάλιστα τῷ τῆς ἱστορίας γένει τούτου καθήκοντος· ἀμφοτέρων τούτων ὁ πλεονασμὸς ὑπὲρ τῶν ἐκπληκτικῶν συμπτωμάτων ἐκτὸς πίπτει. Ζηλοῦν γὰρ τίς ἂν βουληθείη τὰς παραλόγους περιπετείας; οὐδὲ μὴν θεώμενος, οὐδ᾽ ἀκούων ἥδεται συνεχῶς οὐδεὶς τῶν παρὰ φύσιν γιγνομένων καὶ παρὰ τὴν κοινὴν ἔνοιαν τῶν ἀνθρώπων. ἀλλ᾽ εἰσάπαξ μὲν καὶ πρῶτον σπουδάζομεν ἃ μὲν ἰδεῖν, ἃ δὲ ἀκοῦσαι χάριν τοῦ γνῶναι τὸ μὴ δοκοῦν δυνατὸν εἶναι, διότι δυνατόν ἐστιν. ὅταν δὲ πιστεύομεν, οὐδεὶς τοῖς παρὰ φύσιν ἐγχρονίζων εὐδοκεῖ. τοῖς δ᾽ αὐτοῖς πλεονάκις ἐγκυρεῖν, οὐδ᾽ ὅλως ἂν βουληθείη

ſe. De ſimilibus igitur his viris agenti conveniat lectorem monere, ut quaſi gradum ſiſtat, & advertat animum; Fortunæ etiam & humanarum rerum nonnihil meminiſſe; atque omnino, illam quæ documenti cauſſa adjicitur orationem, narrationi ſubtexere: agenti vero de iis quorum caſum antea expoſuimus, nequaquam. Propterea & nos in Agathoclis rebus commemorandis exaggerationem omnem reſpuimus. Quum præſertim, omnes mirabiles & ſtupendi caſus unam dumtaxat ſpeciem habeant dignam cui immoremur; eam videlicet, per quam nobis primo innoteſcunt. de cætero autem, non ſolum ſine ullo fructu aut prolixius ii narrentur, aut diutius ſpectentur, verum etiam cum aliqua vel audientium vel intuentium id fiat moleſtia. Duo nempe fines quum ſint, utilitas & oblectatio, ad quos referre omnia eos oportet, qui vel auditus ſenſui, vel viſus aliquid ſtudent exponere; quumque in hiſtoria maxime hoc ſit obſervandum; ab utroque horum fine aliena res eſt, ſtupendis illis caſibus nimium immorari. Nam imitari quæ contra rationem eveniunt, quis optet? ſed nec ſpectare neque audire aſſidue quiſquam velit, quæ contra naturam aut communes hominum notiones contingunt. Talia enim ſemel ac prima vice libenter vel ſpectamus, vel audimus; ut diſcamus fieri illa poſſe, quæ exiſtimabamus non poſſe. cujus rei fides ubi eſt facta, nemini rebus contra naturam diutius immorari eſt gratum. occurrere vero ſibi idem ſæpius, nemo non abominetur.

Itaque

Itaque aut imitatione dignum ſit oportet, aut jucundum, id quod narratur: multa autem commemorare aut multis, quæ ad neutrum finem illorum quos diximus poſſint referri, tragœdiæ potius quam hiſtoriæ conveniat. Sed enim danda fortaſſe iis hominibus venia eſt, qui neque ad conſiderandum Naturæ opera animum attollunt: neque ad illa quę per univerſum Orbem terrarum fiunt. Putant enim iſti, ea in quæ forte inciderunt, aut quæ ab aliis audita diligentius ad animum revocarunt; omnium quæ unquam acciderunt, maxima eſſe, maximeque admirabilia. Quo fit, ut de iis rebus quæ nec ſunt novæ, quia etiam aliis prius dictæ ſunt; neque aut juvare aut oblectare queunt, prolixiores per imprudentiam ſermones quàm par ſit, ipſi habeant.

διόπερ ἢ ζηλωτὸν εἶναι δεῖ τὸ λεγόμενον, ἢ τερπνόν. ὁ δὲ τῶν ἐκτὸς τούτων συμφορᾶς πλεονασμὸς, οἰκειότερόν ἐστι τραγῳδίας, ἤπερ ἱστορίας. Ἀλλ' ἴσως ἀναγκαῖον ἐστὶ συγγνώμην ἔχειν τοῖς μὴ συνεφιστάνουσιν μήτ' ἐπὶ τὰ τῆς φύσεως, μήτ' ἐπὶ τὰ καθόλου καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης πράγματα. Δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ταῦτ' εἶναι μέγιστα καὶ θαυμαστότατα τῶν προγεγονότων, οἷς ἂν αὐτοὶ παρατυχόντες ἐγκυρήσωσιν, ἢ πυθόμενοι παρά τινων πρὸς αὐτὰ ταῦτα προσέχωσι τὸν νοῦν. διὸ καὶ λανθάνουσι πλείω τοῦ καθήκοντος διατιθέμενοι λόγον ὑπὲρ τῶν μήτε καινῶν ὄντων, διὰ τὸ καὶ ἑτέροις πρότερον εἰρῆσθαι, μήτ' ὠφελεῖν, μήτε τέρπειν δυναμένων.

ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

E POLYBII MEGA-LOPOLITANI SEXTADECIMA

HISTORIA EXCERPTA.

Ἡ περὶ Χίον ναυμαχία Φιλίππου καὶ Ἀττάλου τῶν βασιλέων, καὶ Ῥοδίων, Ἀττάλῳ συμμαχούντων.

Πῶς ὁ Φίλιππος τοῖς ὅλοις ἠλαττωμένος τῆς νίκης ἀντεποιήσατο διά τινας περιφάσεις.

1 Ὁ ΔΕ Φίλιππος, τῶν μὲν κατὰ τὴν πολιορκίαν αἰλιπιπτόντων αὐτῷ, τῶν δὲ πολεμίων ἐφορμούντων πλείοσι καταφράκτοις ναυσὶν, ἠπορεῖτο, καὶ δυσχερῶς διέκειτο περὶ

Dimicatio navalis circa Chium inter Philippum Macedonem & Attalum Reges, & Rhodios Attali ſocios.

Quomodo Philippus univerſo prælio victus, certis tamen de cauſſis victoriam ſibi vindicarit.

PHILIPPUS Rex, quum neque ſuſcepta obſidio votis reſponderet, & hoſtes in anchoris ſtantes, multis cum navibus tectis imminerent; animi anxius, quid ad cætera conſilii caperet ne-

ret neſciebat. Sed quoniam præſens ſtatus eligendi quod mallet facultatem ei non dabat, præter adverſariorum exſpectationem, claſſe eſt profectus. Nam Attalus putabat ipſum in cuniculis agendis, & operæ & temporis plus adhuc eſſe impenſurum. Ille vero hoc potiſſimum conſilio vela ſubito fecit, quod celeritate hoſtes ſe præverſurum confideret; atque ita tutò jam propter terram ad Samum perventurum. cæterùm ſpes illum ſua vehementer eſt fruſtrata. Nam Attalus & Theophiliſcus ſtatim ut oram ſolvere Philippum ſenſerunt, propoſiti memores, ei exſequendo ſe accinxerunt. Quia tamen perſuaſum habebant, ut modò dicebam, Philippum in obſidione adhuc permanere, eò factum, ut ſoluto navium ordine in eum inveherentur. Sed quum remigio eſſent uſi acerrimo, aſſecuti adortique ſunt, Attalus quidem dextram claſſis hoſtilis partem, quæ reliquum agmen antecedebat; Theophiliſcus vero eos qui ad ſiniſtram erant. Philippus anguſtiis temporis deprehenſus, data dextimis teſſera, & mandato ut proras navium in hoſtem converterent, & pugnarent acriter; ipſe cum lembis ad parvas quaſdam ſe recepit inſulas, quæ in medio trajectu ſunt ſitæ, ibique prælii eventum exſpectavit. Erat porrò numerus navium, quæ illud certamen conſeruerunt hic: Philippi quidem conſtratæ, tres & quinquaginta; item aliæ apertæ. lembi cum priſtibus centum & quinquaginta: nam eas quæ erant Sami, non potuit omnes inſtruere. Hoſtium verò longæ naves erant;

τοῦ μέλλοντος. οὐκ ἐπιδεχομένων δὲ τῶν παρόντων αἱρεῖσθαι, ἀνήχθη παρὰ τὴν τῶν πολεμίων προσδοκίαν. ἔτι γὰρ αὐτὸν ἤλπιζον οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον προσκαρτερήσειν τῇ τῶν μετάλλων κατασκευῇ. μάλιστα δ' ἐσπούδαζε ποιήσασθαι τὸν ἀνάπλουν αἰφνίδιον, πεπεισμένος καταταχήσειν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀσφαλῶς ἤδη κομισθήσεσθαι παρὰ τὴν γῆν εἰς τὴν Σάμον. διεψεύσθη δὲ παρὰ πολὺ τοῖς λογισμοῖς. οἱ γὰρ περὶ τὸν Ἄτταλον καὶ Θεοφιλίσκον ἅμα τῷ συνιδεῖν αὐτὸν ἀναγόμενον εἴχοντο τῶν προκειμένων εὐθέως. συνέβη δὲ τὸν ἀνάπλουν αὐτῶν γενέσθαι διαλελυμένον, ἅτε πεπεισμένων τὸν Φίλιππον, καθάπερ εἶπον, ἔτι μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ χρησάμενοι ταῖς εἰρεσίαις ἐνεργῶς, προσέβαλλον, Ἄτταλος μὲν τῷ δεξιῷ καὶ καθηγουμένῳ τῶν πολεμίων, Θεοφιλίσκος δὲ τοῖς εὐωνύμοις. Φίλιππος δὲ περικαταλαμβανόμενος τοῖς καιροῖς, δοὺς τὸ σύνθημα τοῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, καὶ παραγγείλας ἀντιπρώρους ποιεῖν τὰς ναῦς, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐρρωμένως, αὐτὸς ὑπὸ τὰς νησίδας ἀναχωρήσας μετὰ τῶν λέμβων, τὰς μεταξὺ τοῦ πόρου κειμένας, ἀπεκαραδόκει τὸν κίνδυνον. Ην δὲ τὸ μὲν τοῦ Φιλίππου νεῶν τὸ πλῆθος τὸ συγκαταστὰν εἰς τὸν ἀγῶνα, κατάφρακτοι τρεῖς καὶ πεντήκοντα, σὺν δὲ τούτοις ἄφρακτα. λέμβοι δὲ σὺν ταῖς πρίστισιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. τὰς γὰρ ἐν τῇ Σάμῳ ναῦς οὐκ ἠδυνήθη καταρτίσαι πάσας. τὰ δὲ τῶν πολεμίων σκάφη, κατάφρα-

τέφρακτοι μὲν ἦν ἑξήκοντα καὶ πέντε σὺν ταῖς τῶν Βυζαντίων· μετὰ δὲ τούτων ἐννέα τριημιολίαι καὶ τριήρεις τρεῖς ὑπῆρχον.
2 λαβούσης δὲ τὴν καταρχὴν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς Ἀττάλου νεὼς, εὐθέως πάντες οἱ σύνεγγυς ἀπαραγγέλτως συνέβαλον ἀλλήλοις. Ἄτταλος μὲν οὖν συμπεσὼν ὀκτήρει, καὶ προεμβαλὼν ταύτῃ καιρίαν καὶ ὕφαλον πληγὴν, ἐπὶ πολὺ τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἀγωνισαμένων, τέλος ἐβύθισε τὴν ναῦν. Ἡ δὲ τοῦ Φιλίππου δεκήρης ναυαρχὶς οὖσα, παραλόγως ἐγένετο τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριος. ὑποπεσούσης γὰρ αὐτῇ τριημιολίας, ταύτῃ δοῦσα πληγὴν βιαίαν κατὰ μέσον τὸ κύτος ὑπὸ τὸν θρανίτην σκαλμὸν, ἐδέθη, τοῦ κυβερνήτου τὴν ὁρμὴν τῆς νεὼς οὐκέτι δυνηθέντος ἀναλαβεῖν. διὸ καὶ προσκρεμαμένου τοῦ πλοίου αὐτῇ, ἐδυσχρηστεῖτο καὶ δυσκίνητος ἦν πρὸς πᾶν. ἐν ᾧ καιρῷ δύο πεντήρεις προσπεσοῦσαι, καὶ τρώσασαι τὴν ναῦν ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, καὶ τὸ σκάφος καὶ τοὺς ἐπιβάτας τοὺς ἐν αὐτῷ διέφθειραν, ἐν οἷς ἦν καὶ Δημοκράτης ὁ τοῦ Φιλίππου ναύαρχος. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Διονυσόδωρος καὶ Δεινοκράτης ὄντες ἀδελφοὶ, καὶ ναυαρχοῦντες παρ' Ἀττάλῳ, συμπεσόντες· ὁ μὲν ἑπτήρει τῶν πολεμικῶν, ὁ δ' ὀκτήρει, παραβόλως ἐχρήσαντο τῇ ναυμαχίᾳ. Δεινοκράτης μὲν πρὸς ὀκτήρη συμπεσὼν, αὐτὸς μὲν ἔξαλον ἔλαβε τὴν πληγὴν ἀναστείρου τῆς νεὼς οὔσης· τὴν δὲ τῶν πολεμίων

ſinæ ad feriendum vehementer

tectæ quidem, quinque & ſexaginta, cum iis quas Byzantini miſerant: adde his trieremiolias novem, & triremes tres. Ubi primum ab Attali navi prælium eſt commiſſum, omnes repente qui propius aberant, non exſpectato pugnæ ſigno, inter ſe concurrerunt. Attalus cum octere congreſſus, primo ſtatim impetu quum exitiali ictu infra eam partem quæ ex aqua extabat, navem vulneraſſet; licet qui ſuper tabulato erant propugnatores, diu multumque conflixerint; tandem tamen eam demerſit. Philippi deceres, quæ prætoria tunc navis erat, caſu quodam mirabili in hoſtium poteſtatem venit. Subierat ipſam trieremiolia quædam navis. in hanc ictu violento impacta, circa medium alveum ſub ſcalmo ſupremorum remigum, (thranitas vocant) illigata hæſit; neque enim gubernator potuit amplius navis impetum retinere. Itaque deceris è cujus latere navigium pendebat, magnis incommodis affecta, nullam in partem facile flecti poterat. Inter hæc duæ quinqueremes facto in decerem impetu, eaque ab latere utroque vulnerata, cum ipſam, tum omnes qui in ea fuere defenſores, depreſſerunt; inter quos erat Democrates, Philippi navarchus. Dum hæc aguntur, Dionyſodorus & Dinocrates qui & fratres erant, & navarchi apud Attalum merebant; ille cum heptere hoſtili, hic cum octere inito certamine, miram atque inſperatam belli fortunam ſunt experti. Dinocrates cum octere congreſſus, quia proram cum parte carinæ exerexerat, quum in ea parte navis ſuæ

quæ

quæ aquis extabat, vulnus accepiſſet; hoſtilem verò contrà infra aquam ſauciaſſet; principio ſeparari non poterat; quantumvis retro puppim inhibere ſæpe eſſet conatus. quare Macedonibus rem forti animo gerentibus, extremum periculum adiit. Verùm ut auxilio venit illi Attalus, eo impetu quem Rex fecit in hoſtium navem, ſolutis quæ prius invicem connexæ hærebant, Dinocrates quidem improviſò eſt liberatus: at hoſtilis navis epibatæ poſtquam certamen acre edidiſſent, omnes perierunt. Navim eorum à defenſoribus vacuam, cepit Attalus. Dionyſodorus quum magno impetu ad feriendum roſtro ferretur, ipſe quidem ab ictu quem meditabatur aberravit; ſed quum præter hoſtes tranſcurreret, dexter remorum ordo navi ipſius eſt deterſus, tignis quoque ipſis ſimul confractis, quibus turres erant ſuperſtructę. quod ut accidit, omni ipſum ex parte hoſtes circumvadunt. oritur clamor & trepidatio. ac cætera quidem propugnatorũ turba, una cum navigio eſt demerſa. Dionyſodorus verò cum duobus aliis ad triremioliã quæ ſuppetias veniebat, enatavit. Jam reliquæ naves utriuſque claſſis certamen ęquabant. nam ut pars Philippi lemborum numero vincebat: ita Attalus eo ſuperior erat, quod plureis tectas naves habebat. Et ad dextrum quidem Philippicæ claſſis cornu quod attinet, ea tunc facies rerum erat, ut cum anceps plane victoria maneret, ejus tamen obtinendæ ſpes luculentiores penes Attalum eſſent. Rhodii, qui principio cũ è portu vela in altũ dederunt, procul ab hoſtibus, ſicut dicebamus paullò antè, fuerant abrepti, quia tamen celeritate

πρῴρας ναῦν ὑπὸ τὰ * βίαχα, τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐδύνατο χωρισθῆναι, καίπερ πολλάκις ἐπιβαλλόμενος πρύμναν κρούειν. διὸ καὶ τῶν Μακεδόνων εὐψύχως ἀγωνιζομένων, εἰς τὸν ἔσχατον παρεγένετο κίνδυνον. Ἀττάλου δὲ ἐπιβοηθήσαντος αὐτῷ, καὶ διὰ τῆς εἰς τὴν πολεμίαν ναῦν ἐμβολῆς λύσαντος τὴν συμπλοκὴν τῶν σκαφῶν, ὁ μὲν Δεινοκράτης ἀπελύθη παραδόξως· οἱ δὲ τῆς πολεμίας νεὼς ἐπιβάται πάντες εὐψύχως διαγωνισάμενοι, διεφθάρησαν. τὸ δὲ σκάφος ἔρημον ἀπολειφθὲν, ὑποχείριον ἐγένετο τοῖς περὶ Ἄτταλον. Ὁ δὲ Διονυσόδωρος μετὰ βίας ἐπιφερόμενος εἰς ἐμβολὴν, αὐτὸς μὲν ἥμαρτε τῆς τρώσεως· παραπεσὼν δὲ τοῖς πολεμίοις, ἀπέβαλε τὸν δεξιὸν ταρσὸν τῆς νεὼς, ὁμοῦ συρραγέντων καὶ τῶν πυργούχων. οὗ γενομένου, περιέστησαν αὐτὸν πανταχόθεν οἱ πολέμιοι. κραυγῆς δὲ καὶ θορύβου γενομένου, τὸ μὲν λοιπὸν πλῆθος τῶν ἐπιβατῶν ἅμα τῷ σκάφει διεφθάρη, τρίτος δ' αὐτὸς ὁ Διονυσόδωρος ἀπενήξατο πρὸς τὴν ἐπιβοηθοῦσαν αὐτῷ τριημιολίαν. Τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν, τοῦ πλήθους ὁ κίνδυνος ἐφάμιλλος ἦν. καθ' ὅσον γὰρ ἐπλεόναζον οἱ παρὰ τοῦ Φιλίππου πολέμιοι, κατὰ τοσοῦτον διέφερον οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον τῷ τῶν καταφράκτων νεῶν πλήθει. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ Φιλίππου, τοιαύτην εἶχε τὴν διάθεσιν, ὥστ' ἀκμὴν ἄκριτα μένειν τὰ ὅλα, πολὺ δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον ἐπικυδεστέρας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. οἱ δὲ Ῥόδιοι κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς εὐθέως ἐκ τῆς ἀναγωγῆς ἀπεσπάσθησαν τῶν πολεμίων, καθάπερ ἐπάνω προεῖπα· τῷ δὲ ταχυναυτεῖν παρὰ

πολὺ διαφέροντες τῶν ἐναντίων, συνῆψαν τοῖς ἐπὶ τῆς οὐραγίας Μακεδόσι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὑποχωροῦσι τοῖς σκάφεσι κατὰ πρύμναν ἐπιφερόμενοι, τοὺς ταρσοὺς παρέλυον. ὡς δ' οἱ μὲν παρὰ τοῦ Φιλίππου συνεπιστρέφειν ἤρξαντο, παραβοηθοῦντες τοῖς κινδυνεύουσι· τῶν δὲ Ροδίων οἱ καθυστεροῦντες ἐκ τῆς ἀναγωγῆς συνῆψαν τοῖς περὶ τὸν Θεοφιλίσκον, τότε κατὰ πρόσωπον ἀντιπρώρους τάξαντες τὰς ναῦς, ἀμφότεροι συνέβαλον εὐψύχως ὁμοῦ ταῖς σάλπιγξι καὶ τῇ κραυγῇ παρακαλοῦντες ἀλλήλους. Εἰ μὲν οὖν μὴ μεταξὺ τῶν καταφράκτων νεῶν ἔταξαν οἱ Μακεδόνες τοὺς λέμβους, ῥᾳδίαν ἂν καὶ σύντομον ἔλαβε κρίσιν ἡ ναυμαχία. Νῦν δὲ ταῦτ' ἐμπόδια πρὸς τὴν χρείαν τοῖς Ροδίοις ἐγίνετο κατὰ πολλοὺς τρόπους. μετὰ γὰρ τὸ κινηθῆναι τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν ἐκ τῆς πρώτης συμβολῆς, πάντες ἦσαν ἀναμὶξ ἀλλήλοις. ὅθεν οὔτε διεκπλεῖν εὐχερῶς, οὔτε στρέφειν ἐδύναντο τὰς ναῦς, οὔτε καθόλου χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις προτερήμασιν, ἐμπιπτόντων αὐτοῖς τῶν λέμβων, ποτὲ μὲν εἰς τοὺς ταρσοὺς, ὥστε δυσχρηστεῖν ταῖς εἰρεσίαις· ποτὲ δὲ πάλιν εἰς τὰς πρώρας· ἔστι δ' ὅτε κατὰ πρύμναν. ὥστε παραποδίζεσθαι καὶ τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ τὴν τῶν ἐρετῶν χρείαν. Κατὰ δὲ τὰς ἀντιπρώρους συμπτώσεις, ἐποίουν τι τεχνικόν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐν πρώρα τὰ σκάφη ποιοῦντες, ἐξ ὕψους ἐλάμβανον τὰς πληγάς· τοῖς δὲ πολεμίοις ὕφαλα τραύματα διδόντες, ἀβοηθήτους ἐσκεδίαζον

navigandi claſſem Macedonicam longe ſuperabant; agmen ultimum aciei Philippicę ſunt aſſecuti. Primo igitur in retrocedentes naves à puppi invehendo, remorum ordines ipſis confringebant: ubi verò jam aciei hoſtilis naves ad defendendas eas quę invadebantur, ceperunt ſeſe convertere; & pars Rhodiæ claſſis quę portu ſerius ſolverat, alteram partem quæ cum Theophiliſco erat tandem conſecuta, ſe illi conjunxerat; utriuſque tunc claſſis naves, proris in hoſtem verſis, tubarum clangore & clamoribus ſeſe invicem cohortantes, animoſe inter ſe concurrerunt. Quod ſi Macedones inter naves tectas lembos non collocaſſent, cita & facili victoria certamen fuiſſet diremptum. Nunc ea re conatus Rhodiorum variis modis ſunt impediti. Nam ubi ſemel primo concurſu commota eſt quę inſtituta à principio fuerat aciei ordinatio, omnes inter ſe erant permiſti. unde eveniebat, ut neque libere inter ordines diſcurrere, neque naves poſſent convertere; neque ulla ratione eo quo valebant bono uti; quia lembi in ipſos incurrentes, modò in navium remos impingebantur; ut à remigio poſtea vehementer laborarent; modò in proras, modò in puppeis. adeo ut gubernatorum pariter atque remigum miniſteria præpedirentur. Quoties verò frontibus adverſis concurrebatur, non ſine arte id faciebant. qui ſuarum navium proras hoſtibus continenter obvertentes, vulnera ſemper extra aquam accipiebant; quum contra hoſtes ſub aqua ſauciantes, eos ipſis infligerent ictus, quibus nullum adhiberi poterat re-

rat remedium. Sed raro ad id certamen Rhodii deſcendebant. nam quia Macedones è tabulatis dimicantes, quoties ſtabili pugna comminus res gerebatur acerrime ſe defendebant, concurrere cum hoſte in totum declinabant crebris verò inter ordines hoſtilium navium diſcurſibus, remos illis detrahentes, reddebant ipſos inutiles; deinde rurſus, modò hinc modò illinc adnavigantes, alios à puppi invadentes, aliis impingentes obliquis, & ſeſe cum maximè vertentibus, nonnullos ſauciabant; nonnullis partem ſemper aliquam nautici inſtrumenti corrumpebant: & hoc pacto pugnantes hoſtium complures naves perdebant. Inſigne vero præ cæteris trium quinqueremium Rhodiarum fuit diſcrimen; prætoriæ, in qua Theophiliſcus erat: deinde illius cui Philoſtratus trierarchus pręerat; poſtremò illius, quę Autolycum gubernatorem habebat, & Nicoſtratum vehebat. Hęc navis, quum in hoſtilem quandam feciſſet impetum, atque in ea roſtrum reliquiſſet; evenit ut & quę icta fuerat cum ipſis viris demergeretur, & Autolycus, aqua maris per proram ingrediente, cinctus ab hoſtibus generoſe primo pugnaret; poſtea verò vulnere accepto, ut erat armatus decideret; ac cæteri quoque epibatæ ſtrenuè dimicantes morerentur. Quo tempore Theophiliſcus cum tribus quinqueremibus auxilio accurrens, navem ille quidem utpote aqua plenam, ſervare non potuit: ſed hoſtium duas ſauciavit, & defenſores ex ea ejecit. Lembis deinde pluribus, & quibuſ-

τὰς πληγάς. σπανίως δ' εἰς τοῦτο συγκατέβαινον· καθόλου γὰρ ἐξέκλινον τὰς συμπλοκὰς, διὰ τὸ γενναίως ἀμύνεσθαι τοὺς Μακεδόνας ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων ἐν ταῖς συστάδην γινομέναις μάχαις. τὸ δὲ πολὺ μετὰ μὲν τοὺς διέκπλους παρασύροντες τῶν πολεμίων νεῶν τοὺς ταρσοὺς, ἠχρείουν. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἐκπεριπλέοντες, καὶ τοῖς μὲν κατὰ πρύμναν ἐμβάλλοντες, τοῖς δὲ πλαγίοις καὶ στρεφομένοις ἀκμὴν προσπίπτοντες, οὓς μὲν ἐτίτρωσκον, οἷς δὲ παρέλυον ἀεί τι τῶν πρὸς τὴν χρείαν ἀναγκαίων. καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ μαχόμενοι, παμπληθεῖς τῶν πολεμίων ναῦς διέφθειραν.
4 Ἐπιφανέστατα δ' ἐκινδύνευσαν τρεῖς πεντήρεις τῶν Ῥοδίων· ἥ τε ναυαρχὶς, ἐφ' ἧς ἔπλει Θεοφιλίσκος· μετὰ δὲ ταύτην, ἧς ἐτριηράρχει Φιλόστρατος· τρίτη δὲ, ἣν ἐκυβέρνα μὲν Αὐτόλυκος, ἐπέπλει δὲ Νικόστρατος. ταύτης γὰρ ἐμβαλούσης εἰς πολεμίαν ναῦν, καὶ καταλιπούσης ἐν τῷ σκάφει τὸν ἔμβολον, συνέβη δὴ τὴν μὲν πληγεῖσαν, αὔτανδρον καταδῦναι· τοὺς δὲ περὶ τὸν Αὐτόλυκον εἰσρεούσης εἰς τὴν ναῦν τῆς θαλάσσης διὰ τῆς πρῴρας, κυκλωθέντας ὑπὸ τῶν πολεμίων, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀγωνίζεσθαι γενναίως· τέλος δὲ τὸν μὲν Αὐτόλυκον ἐκπεσεῖν τρωθέντα μετὰ τῶν ὅπλων εἰς θάλατταν· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπιβάτας ἀποθανεῖν μαχομένους γενναίως. Ἐν ᾧ καιρῷ Θεοφιλίσκος βοηθήσας μετὰ τριῶν πεντήρων, τὴν μὲν ναῦν οὐκ ἠδυνήθη σῶσαι, διὰ τὸ πλήρη θαλάττης εἶναι· δύο δὲ ναῦς πολεμίας τρώσας, τοὺς ἐπιβάτας ἐξέβαλε. ταχὺ δὲ περιχυθέντων αὐτῷ λέμ-

βῶν πλειόνων, καὶ καταφράκτων νεῶν, τοὺς μὲν πλείστους ἀπέβαλε τῶν ἐπιβατῶν, ἐπιφανῶς ἀγωνισαμένους· αὐτὸς δὲ τρία τραύματα λαβὼν, καὶ παραβόλως τῇ τόλμῃ κινδυνεύσας, μόλις ἐξέσωσε τὴν ἰδίαν ναῦν, ἐπιβοηθήσαντος αὐτῷ Φιλοστράτου, καὶ συναναδεξαμένου τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον εὐψύχως. συνάψας δὲ τοῖς αὑτοῦ σκάφεσι, πάλιν ἐξ ἄλλης ὁρμῆς συνεπλέκετο τοῖς πολεμίοις, τῇ μὲν σωματικῇ δυνάμει παραλυόμενος ὑπὸ τῶν τραυμάτων, τῇ δὲ τῆς ψυχῆς γενναιότητι, λαμπρότερος ὢν καὶ παραστατικώτερος, ἢ πρόσθεν. Συνέβη δὲ δύο γενέσθαι ναυμαχίας πολὺ διεστώσας ἀλλήλων. τὸ μὲν γὰρ δεξιὸν κέρας τοῦ Φιλίππου κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, ἀεὶ τῆς γῆς ὀρεγόμενον, οὐ μακρὰν ἀπεῖχε τῆς Ἀσίας· τὸ δ' εὐώνυμον διὰ τὸ παραβοηθῆσαι τοῖς ἐπὶ τῆς οὐραγίας ἐξ ὑποστροφῆς, οὐ πολὺ τῆς Χίας ἀπέχον, ἐναυμάχει τοῖς Ῥοδίοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ παρὰ πολὺ τοῦ δεξιοῦ κέρατος κατακρατούντων τῶν περὶ τὸν Ἄτταλον, καὶ συνεγγιζόντων ἤδη πρὸς τὰς νησίδας, ὑφ' αἷς ὁ Φίλιππος ὥρμει καραδοκῶν τὸ συμβησόμενον· συνιδὼν Ἄτταλος μίαν πεντήρη τῶν ἰδίων ἐκτὸς τοῦ κινδύνου τετρωμένην καὶ βαπτιζομένην ὑπὸ νεὼς πολεμίας, ὥρμησε παραβοηθήσων ταύτῃ μετὰ δύο τετρήρων. τοῦ δὲ πολεμίου σκάφους ἐγκλίναντος, καὶ ποιουμένου τὴν ἀποχώρησιν ὡς πρὸς τὴν γῆν, ἐπέκειτο φιλοτιμότερος ἐγκρατὴς γενέσθαι σπουδάζων τῆς νεώς. ὁ δὲ Φίλιππος συνθεασάμενος ἀπεσπασμένον πολὺ τὸν Ἄτταλον ἀπὸ τῶν

dam conſtratis eum circundantibus, amiſſa parte maxima ſuorum epibatarum, poſtquam inſigniter decertaſſent; ipſe tribus vulneribus ſaucius, in magnum præ audacia præcipiti adductus periculum, ægre tandem, adjuvante Philoſtrato, qui animo forti in præſenti diſcrimine comitem ſe illi adjecerat, navem ſuam ſervavit. Qui mox ubi ſuorum navibus ſe conjunxiſſet, denuo pugnam capeſſens, hoſtes eſt adortus, corporis quidem robore ſoluto ex vulneribus; ſed propter mentis generoſitatem vehementior & animi præſentioris quàm antè. Accidit autem, ut duæ navales pugnæ, admodum inter ſe diſtantes committerentur. Nam dextrum Philippi cornu terram ſemper, ut ab initio fuerat conſtitutum, petens, non procul aberat ab Aſia. at lævum quod ſe converterat ut poſtremæ aciei navibus præſidium ferret, haut longe à Chio diſtans cum Rhodiis decertavit. Jam claſſis Attali dextro cornu certam victoriam modò non manibus tenens, parvis inſulis appropinquabat, in quibus Philippus prælii eventum exſpectans, in anchoris ſtabat: quando Attalus quinqueremem unam è ſuis extra prælium animadvertens ſauciatam, quæ ab hoſtili nave demergebatur, cum duabus triremibus ad ferendum ei opem contendit. & quum inimica navis inclinaſſet in fugam, ſeque in terram recepiſſet; inſequitur Rex, cupidius quàm par erat, navis potiri ſtudens. Philippus ut Attalum vidit longo intervallo à ſuis ſeparatum, quinqueremibus quatuor

aſſumptis, & tribus hemioliis, cum ea lemborum copia quæ præſtò erat, in eum eſt profectus. Qui Attalum intercluſum à ſua claſſe coëgit, de ſua ſalute vehementer anxium, naves in continentem ejicere: quo facto, ipſe quidem Rex cum ſociis navalibus Erythras conceſſit; at naves & regiam ſupellectilem Philippus cepit. Nam Attalus & qui circa eum erant, illo tempore arte quadam uſi, pretioſiſſima quæque de ſupellectile regia ſuper tabulatum navis expoſuerunt: unde evenit, ut Macedones qui in eam lembis vecti primi inciderunt, conſpicati pocula multa, veſtem purpuream, & vaſa alia res ejuſmodi comitari ſolita, omiſſa perſequendi cura, ad ea diripienda ſe converterint. qua ex re id conſecutus eſt Attalus, ut tuto ſibi Erythras profugere liceret. Philippus qui univerſi prælii victoriam luculentam hoſti tradiderat, caſu inopinato Attali elatus, in altum vela dedit; idemque ſtudio ſummo naves ſuas colligens, bono animo eſſe militem jubebat, quando navali prælio viciſſent. Pleroſque ſane hominum, qui videbant Philippum regiam Attali navim ſuis alligatam in portum deducere, cogitatio ſubierat, non parum probabilis, quaſi Attalus periiſſet. At Dionyſodorus conjectans id quod Regi à quo ſtabat acciderat, ſublato in altum ſigno, naves ſuas coëgit: quibus ſtatim ad ipſum collectis, ad oræ Aſiaticæ ſtationes, ſine periculo ſe contulit.

ἰδίων, παραλαβὼν τέτταρας πεντήρεις καὶ τρεῖς ἡμιολίας, ἔτι δὲ τῶν λέμβων τοὺς ἐγγὺς ὄντας, ὥρμησε· καὶ διακλείσας τὸν Ἄτταλον ἀπὸ τῶν οἰκείων νεῶν, ἠνάγκασε μετὰ μεγάλης ἀγωνίας εἰς τὴν γῆν ἐκβαλεῖν τὰ σκάφη. τούτου δὲ συμβάντος, αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πληρωμάτων εἰς τὰς Ἐρυθρὰς ἀπεχώρησε· τῶν δὲ πλοίων καὶ τῆς βασιλικῆς παρασκευῆς ἐγκρατὴς ὁ Φίλιππος ἐγίνετο. Καὶ γὰρ ἐποίησάν τι τεχνικὸν ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον. τὰ γὰρ ἐπιφανέστατα τῆς βασιλικῆς κατασκευῆς, ἐπὶ τὸ κατάστρωμα τῆς νεὼς ἐξέβαλον. ὅθεν οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων συνάψαντες ἐν τοῖς λέμβοις, συνθεασάμενοι ποτηρίων πλῆθος, καὶ πορφυρεῶν ἱμάτιον, καὶ τῶν τούτοις παρεπομένων σκευῶν, ἀφέμενοι τοῦ διώκειν, ἀπένευσαν ἐπὶ τὴν τούτων ἁρπαγήν. διὸ συνέβη τὸν Ἄτταλον ἀσφαλῆ ποιήσασθαι τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὰς Ἐρυθράς. Φίλιππος δὲ τοῖς μὲν ὅλοις ἠλαττωμένος παρὰ πολὺ τὴν ναυμαχίαν, τῇ δὲ περιπετείᾳ τῇ κατὰ τὸν Ἄτταλον ἐπαρθεὶς, ἐπανέπλει, καὶ πολὺς ἦν συναθροίζων τὰς σφετέρας ναῦς, καὶ παρακαλῶν τοὺς ἄνδρας εὐθαρσεῖς εἶναι, διότι νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ. καὶ γὰρ ὑπέδραμέ τις ἔννοια καὶ πιθανότης τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἀπολωλότος τοῦ Ἀττάλου, διὰ τὸ κατάγειν τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἀναδεδεμένους τὴν βασιλικὴν ναῦν. Ὁ δὲ Διονυσόδωρος ὑπονοήσας τὸ περὶ τὸν αὐτοῦ βασιλέα γεγονὸς, ἤθροιζε τὰς οἰκείας ναῦς, ἐξαίρων σύνθημα. ταχὺ δὲ συλλεχθεισῶν πρὸς αὐτὸν, ἀπέπλει μετ' ἀσφαλείας εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν ὅρμους.

Κατὰ

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν οἱ πρὸς τοὺς Ῥοδίους ἀγωνιζόμενοι τῶν Μακεδόνων, πάλαι κακῶς πάσχοντες, ἐξέλυον αὐτοὺς ἐκ τοῦ κινδύνου, μετὰ προφάσεως, κατὰ μέρη ποιούμενοι τὴν ἀποχώρησιν, ὡς ταῖς οἰκείαις σπεύδοντες ἐπικουρῆσαι ναυσίν. οἱ δὲ Ῥόδιοι τὰς μὲν ἀναδησάμενοι τῶν νεῶν, τὰς δὲ προδιαφθείραντες ταῖς ἐμβολαῖς, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Χίον.
6 Ἐφθάρησαν δὲ τοῦ μὲν Φιλίππου ναῦς, ἐν μὲν τῇ πρὸς Ἄτταλον ναυμαχίᾳ, δεκήρης, ἐννήρης, ἑπτήρης, ἑξήρης. τῶν δὲ λοιπῶν κατάφρακτοι μὲν δέκα, καὶ τριημιολίαι τρεῖς. λέμβοι δὲ πέντε καὶ εἴκοσι, καὶ τὰ τούτων πληρώματα. ἐν δὲ τῇ πρὸς Ῥοδίους διεφθάρησαν κατάφρακτοι μὲν δέκα, λέμβοι δὲ περὶ τετταράκοντα τὸν ἀριθμόν. ἥλωσαν δὲ δύο τετρήρεις, καὶ λέμβοι σὺν τοῖς πληρώμασιν ἑπτά. τῶν δὲ παρ' Ἀττάλου κατέδυσαν μὲν τριημιολία μία καὶ δύο πεντήρεις, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως σκάφος. τῶν δὲ Ῥοδίων διεφθάρησαν μὲν δύο πεντήρεις, καὶ τριήρεις· ἥλω δ' οὐδέν. ἄνδρες δὲ τῶν μὲν Ῥοδίων ἀπέθανον εἰς ἑξήκοντα· τῶν δὲ παρ' Ἀττάλου πρὸς ἑβδομήκοντα. τῶν δὲ Φιλίππου, Μακεδόνες μὲν εἰς τρισχιλίους, τῶν δὲ πληρωμάτων εἰς ἑξακισχιλίους. ἑάλωσαν δὲ ζωγρείᾳ τῶν μὲν συμμάχων καὶ Μακεδόνων εἰς δισχιλίους, τῶν δ' Αἰγυπτίων εἰς ἑπτακοσίους.
7 Καὶ τὸ μὲν τέλος τῆς περὶ Χίον ναυμαχίας τοιοῦτο συνέβη γενέσθαι. Τῆς δὲ νίκης ὁ Φίλιππος ἀντεποιεῖτο κατὰ δύο προφάσεις. κατὰ μίαν μέν, ὅτι τὸν Ἄτταλον εἰς τὴν γῆν ἐκβαλών, ἐγκρατὴς τῆς νεὼς ἐγεγόνει· καθ' ἑτέραν δέ, ὅτι καθορμισθεὶς ἐπὶ τὸ καλούμενον Ἀργέννον, ἐδόκει πεποιῆσθαι τὸν ὅρμον ἐπὶ τῶν ναυαγίων.

Quæ dum aguntur, Macedones qui cum Rhodiis dimicabant, jamdiu laborantes, prælio exceſſerunt, & alii poſt alios, per cauſſam ſubveniendi celeriter ſuis navibus, ſeſe receperunt. At Rhodii naves alias ſuis revinctas trahentes, alias roſtrorum ictibus quaſſatas relinquentes, Chium navigarunt. Amiſit Philippus è navibus ſuis, in prælio quidem adverſus Attalum, decerem, ennerem, hepterem, hexerem. & ex cæteris, conſtratas decem, trieremiolias tres, lembos quinque & viginti cum ſociis navalibus; in conflictu cum Rhodiis perierunt eidem tectæ naves decem, lembi ad quadraginta. captæ ſunt quadriremes duæ, & lembi ſeptem cum remigibus. Attalus verò è ſuis deſideravit trieremioliam unam, & duas quinqueremes, quæ ſunt ſubmerſæ, & regiam ipſam navem. Rhodiorum periere quinqueremes duæ, & triremes. nihil autem captum fuit. Viri mortui ſunt Rhodii quidem, ad ſexaginta; de copiis vero Attali, ad ſeptuaginta. è claſſe Philippi, Macedones circiter tria millia; ſocii verò navales ad ſex millia. Capti ſunt vivi, Macedones cum ſociis, circiter bis mille; Ægyptii ad ſeptingentos. Et pugnæ quidem navalis ad Chium pugnatæ hic fuit exitus. Victoriam verò Philippus duplici prætextu ſibi vindicabat. Unus erat, quòd Attalo in terram expulſo, navem ipſius ceperat. Alter, quod naves quum ejeciſſet circa Argennum promontorium, videbatur ſtationem occupaſſe, quæ naufragiis immineret.

Conve-

Convenienter his & ſequenti die ſeſe idem geſſit, tabulas naufragii colligens, & mortuos, qui poterant agnoſci, ad ſepulturam tollens; ut eam opinionem quam dixi, in animis hominum confirmaret. Nam alioquin ne ipſi quidem Philippo eſſe perſuaſum ſe viciſſe, Rhodii & Dionyſodorus paullo poſt evicerunt. Nam die poſtero, quum in ea re Philippus eſſet adhuc occupatus, per nuntios conſilio communicato, adverſus eum ſunt profecti. collocatiſque in frontem navibus, nemine contra ipſos prodeunte, Chium ſunt reverſi. Philippus qui nunquam uno tempore neque terra neque mari tantum virorum amiſerat, dolebat ille quidem de accepta clade; adeo ut prior ille impetus magna jam ex parte in eo reſideret. apud exteros tamen ſenſum animi occulere modis omnibus conabatur; licet res ipſæ ejus rei facultatem nequaquam concederent. Nam ut alia taceam, vel illa quæ poſt prælium contigerunt, omnes qui ſpectarent pavore ſtupefaciebant. Quia enim cædes tot hominum eſſet facta, repente quidem totus ille maris tractus cadaveribus, ſanguine, armis & fractis navibus eſt refertus. Inſecutis vero diebus, cerneres per littora earum rerum omnium quas diximus inter ſe permixtarum, acervos paſſim ac temere congeſtos. quo ſpectaculo non ipſe tantum, ſed etiam cuncti Macedones haut mediocriter confuſi perturbabantur. Theophiliſcus quum diem unum ſupervixiſſet, & de prælio navali ad patriam literas exaraſſet, Cleonæum denique ſuam vicem

ἀκόλουθα δὲ τούτοις ἔπραττε καὶ
κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμέραν συνάγων
τὰ ναυάγια, καὶ τῶν νεκρῶν ποιού-
μενος ἀναίρεσιν τῶν ἐπιγινωσκομέ-
νων, χάριν τοῦ συναύξειν τὴν
προειρημένην φαντασίαν. ὅτι γὰρ
οὐδ᾽ αὐτὸς ἐπέπειστο νικᾶν, ἐξή-
λεγξαν αὐτὸν οἵ τε Ῥόδιοι καὶ Διο-
νυσόδωρος μετ᾽ ὀλίγον. κατὰ γὰρ τὴν
ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἔτι περὶ ταῦτα
γινομένου τοῦ βασιλέως, διαπεμ-
ψάμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἐπέπλευ-
σαν αὐτῷ, καὶ στήσαντες ἐν μετώπῳ
τὰς ναῦς, οὐδενὸς ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀντα-
ναγομένου, πάλιν ἀπέπλευσαν εἰς
τὴν Χίον. Ὁ δὲ Φίλιππος οὐδέποτε
τοσούτους ἄνδρας ἀπολωλεκὼς,
. . . . οὔτε κατὰ θάλατταν ἐνὶ
καιρῷ, βαρέως μὲν ἔφερε τὸ γε-
γονὸς, καὶ τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ
παρῄτειτο. πρός μέν τοί γε τοὺς
ἐκτὸς ἐπειρᾶτο κατὰ πάντα τρό-
πον ἐπικρύπτεσθαι τὴν αὐτοῦ διά-
ληψιν, καίπερ οὐκ ἐώντων αὐτῶν
τῶν πραγμάτων. Χωρὶς γὰρ τῶν
ἄλλων, καὶ τὰ μετὰ τὴν μάχην
συμβαίνοντα πάντας ἐξέπληττε τοὺς
θεωμένους. γινομένης γὰρ τοσαύ-
της φθορᾶς ἀνθρώπων, παρ᾽ αὐ-
τὸν μὲν τὸν καιρόν πως ὁ πόρος
ἐπληρώθη νεκρῶν, αἵματος, ὅ-
πλων, ναυαγίων· ταῖς δ᾽ ἑξῆς
ἡμέραις τοὺς αἰγιαλοὺς ἦν ἰδεῖν
φύρδην σεσωρευμένους ἀναμὶξ
πάντων τῶν προειρημένων. ἐξ
ὧν οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ πάν-
τες οἱ Μακεδόνες εἰς διατροπὴν
ἐνέπιπτον οὐ τὴν τυχοῦσαν. Θε- 8
οφιλίσκος δὲ μίαν ἡμέραν ἐπι-
βιώσας, καὶ τῇ πατρίδι γράψας
ὑπὲρ τῆς κατὰ τὴν ναυμαχίαν, καὶ Κλε-
ωναῖον ἡγεμόνα συστήσας ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ

τῆς

ταῖς δυνάμεσι, μετήλλαξε τὸν βίον ἐκ τῶν τραυμάτων· ἀνὴρ καὶ κατὰ τὸν κίνδυνον ἀγαθὸς γενόμενος, καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν μνήμης ἄξιος. μὴ γὰρ ἐκείνου τολμήσαντος προεπιβαλεῖν τῷ Φιλίππῳ τὰς χεῖρας, πάντες ἂν καταπροεῖντο τοὺς καιροὺς, δεδιότες τὴν τοῦ Φιλίππου τόλμαν. Νῦν δ' ἐκεῖνος ἀρχὴν πολέμου ποιήσας, ἠνάγκαζε μὲν τὴν αὑτοῦ πατρίδα συνεξαναστῆναι τοῖς καιροῖς· ἠνάγκασε δὲ τὸν Ἄτταλον μὴ μέλλειν, καὶ παρασκευάζεσθαι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ πολεμεῖν ἐρρωμένως καὶ κινδυνεύειν. τοιγαροῦν εἰκότως αὐτὸν οἱ Ῥόδιοι καὶ μεταλλάξαντα, τοιαύταις ἐτίμησαν τιμαῖς, δι' ὧν οὐ μόνον τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιγινομένους ἐξεκαλέσαντο πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος καιρούς.

exercitui præfeciſſet, ex vulneribus obiit. vir, & propter navatam egregie operam in prælio, & ob genus inſtitutorum ac conſiliorum dignus memoria. Qui ſi auctor audendi & moliendi aliquid adverſus Philippum non exſtitiſſet, videntur omnes Philippi audacia territi, rei bene gerendæ occaſionem fore prætermiſſuri. Nunc ille bellum inchoans, cives ſuos coëgit, ad oblatam opportunitatem ſeſe excitare & in Macedonem inſurgere. coëgit & Attalum non cunctari, nec jam bellum apparare, ſed gerere omnibus viribus, & periculum adire. Meritò igitur hunc Rhodii etiam mortuum ejuſmodi honoribus affecerunt, per quos non illos dumtaxat qui tum vivebant, ſed & poſteros ad bene merendum de patria neceſſariis ipſius temporibus, erant provocaturi.

Διὰ τί οἱ πολλοὶ ἀφίστανται τῶν προθέσεων.

9 Τί οὖν ἦν τὸ τῆς ὁρμῆς ἐπιλαβόμενον; οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. ἐκ πολλοῦ μὲν γὰρ ἐνίοτε πολλοὶ τῶν ἀδυνάτων ἐφίενται διὰ τὸ μέγεθος τῶν προφαινομένων ἐλπίδων, κρατούσης τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἑκάστου λογισμῶν. ὅταν δ' ἐγγίσωσι τοῖς ἔργοις, οὐδενὶ λόγῳ πάλιν ἀφίστανται τῶν προθέσεων, ἐπισκοτούμενοι καὶ παραλογιζόμενοι τοῖς λογισμοῖς, διὰ τὴν ἀμηχανίαν καὶ τὴν δυσχρηστίαν τῶν ἀπαντωμένων.

Cur multi ſæpe inceptis ſuis deſiſtant.

QUIDNAM erat igitur quod eorum inhiberet impetum? Ipſa nempe rerum natura, nec quicquam aliud. Interdum enim multi, dum è longinquo res intuentur, etiam ea quæ fieri nequeunt concupiſcunt; propter magnitudinem ſpei quæ oſtentatur, cupiditate uſum mentis & rationis in ſingulis mortalium vincente. qui ubi ad rem propius eſt ventum, temere rurſus inceptis abſiſtunt; difficultatibus atque impedimentis quæ occurrunt, oculis ipſorum caliginem offundentibus, & in varios errores ipſos inducentibus.

Quomodo

Quomodo Philippus obſeſſa Prinaſſenſium urbe, quum nihil promoveret, dolo & ſtratagemate uſus, oppido fuerit potitus.

SECUNDUM hæc Philippus, quum impreſſionibus urbem aliquoties tentaſſet, neque exitum conatus, propter egregiam loci munitionem, habuiſſet, caſtris inde motis, caſtella & agrorum vicos populari inſtitit. deinde profectus ex eo loco, ad Prinaſſum oppidum cum exercitu conſedit. Ubi cratibus & reliquo urbium obſidendarum apparatu celeriter expedito, cuniculis agendis oppugnationem eſt aggreſſus. Quoniam verò ſaxoſis locis irritum erat ejus inceptum, hujuſmodi commentum excogitavit. Sonum interdiu ſub terra edens, quaſi agerentur cuniculi; noctis ſilentio terram aliunde convehebat, & ad ora fovearum apponebat; ut oppidani terræ congeſtæ copiam ingentem ſecum reputantes, pavore quaterentur. Igitur principio quidem Prinaſſenſes obſidionem generoſe tolerare: ubi verò miſſi ſunt à Philippo qui ſignificarent, ad duo ferme jam murorum jugera ſe ſublicis ſuſpendiſſe; & quærerent ab ipſis, utrum mallent, impunitatis ne fide accepta, oppido excedere, an cum ipſa urbe poſtquam incendio conſumptæ forent ſublicæ, ſimul cuncti perire: tum enimvero fide habita eis quæ dicebantur, urbem tradiderunt.

Πῶς ὁ Φίλιππος τὴν τῶν Πειναστέων πόλιν πολιορκῶν, καὶ οὐδὲν ἀνύων, δόλῳ καὶ στρατηγήματι ἐγκρατὴς αὐτῆς ἐγένετο.

ΜΕΤΑ ταῦτα δὲ ποιησάμενος ὁ Φίλιππος τινὰς ἀπράκτους προσβολὰς διὰ τὴν ὀχυρότητα τοῦ πολίσματος, αὖθις ἀπεχώρει, πορθῶν τὰ φρούρια, καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν συνοικίας. ὅθεν ἀπαλλαττόμενος, προσεστρατοπέδευσε τῇ Πειναστῷ. ταχὺ δὲ γέρρα καὶ τὴν τοιαύτην ἑτοιμάσας παρασκευὴν, ἤρξατο πολιορκεῖν διὰ τῶν μετάλλων. οὔσης δὲ ἀπράκτου τῆς ἐπιβολῆς αὐτῷ διὰ τὸ πετρώδη τὸν τόπον ὑπάρχειν, ἐπινοεῖ τι τοιοῦτον. τὰς μὲν ἡμέρας ψόφον ἐποίει κατὰ γῆς, ὡς ἐνεργουμένων τῶν μετάλλων· τὰς δὲ νύκτας ἔξωθεν ἔφερε χοῦν, καὶ παρέβαλε παρὰ τὰ στόμια τῶν ὀρυγμάτων· ὥστε διὰ τοῦ πλήθους τῆς σωρευομένης γῆς στοχαζομένους, καταπλαγεῖς γενέσθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει. Τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς ὑπέμενον οἱ Πειναστεῖς εὐγενῶς· ἐπεὶ δὲ προσπέμψας ὁ Φίλιππος ἐνεφάνιζε διότι πρὸς δύο πλέθρα τοῦ τείχους αὐτοῖς ἐξερήρεισται, καὶ προσεπυνθάνετο πότερα βούλονται, λαβόντες τὴν ἀσφάλειαν ἐκχωρεῖν, ἢ μετὰ τῆς πόλεως συναπολέσθαι πανδημεὶ τῶν ἐρεισμάτων ἐμπρησθέντων, τηνικάδε πιστεύσαντες τοῖς λεγομένοις, παρέδωκαν τὴν πόλιν.

Τῆς

Τῆς τῶν Ἰασέων πόλεως θέσις καὶ ἀρχαιολογία.

Ἀγάλματα οὐ νιφόμενα, καὶ σώματα σκιὰν οὐ ποιοῦντα.

Περὶ τοῦ τερατεύεσθαι καὶ ψευδοδοξεῖν τοὺς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας χάριν, Πολυβίου γνώμη.

11 ΗΔΕ τῶν Ἰασέων πόλις, κεῖται μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἐν τῷ κόλπῳ τῷ μεταξὺ κειμένῳ τοῦ τῆς Μιλησίας Ποσειδίου καὶ τῆς Μυνδίων πόλεως, προσαγορευομένῳ δὲ παρὰ τοῖς πλείστοις Βαργυλιητικῷ, συνωνύμως ταῖς περὶ τὸν μυχὸν αὐτοῦ πόλεσιν ἐκτισμέναις. Εὔχονται δὲ τὸ μὲν ἀνέκαθεν Ἀργείων ἄποικοι γεγονέναι· μετὰ δὲ ταῦτα Μιλησίων, ἐπαγαγομένων τῶν προγόνων τὸν Νηλέως υἱὸν τοῦ κτίσαντος Μίλητον, διὰ τὴν ἐν τῷ Καρικῷ πολέμῳ γενομένην φθορὰν αὐτῶν. τὸ δὲ μέγεθος τῆς πόλεώς ἐστι δέκα στάδια. Καταπεφήμισται δὲ καὶ πεπίστευται παρὰ μὲν τοῖς Βαργυλιήταις, διότι τὸ τῆς Κινδυάδος Ἀρτέμιδος ἄγαλμα, καίπερ ὂν ὑπαίθριον, οὔτε νίφεται τὸ παράπαν, οὔτε βρέχεται· παρὰ δὲ τοῖς Ἰασεῦσι, τὸ τῆς Ἑστιάδος. καὶ ταῦτα τινὲς εἰρήκασι καὶ τῶν συγγραφέων. Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰς τοιαύτας ἀποφάσεις τῶν ἱστοριογράφων, οὐκ οἶδ' ὅπως παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν ἐναντιούμενος καὶ δυσχεραίνων διατελῶ. Δοκεῖ γάρ μοι τὰ τοιαῦτα παντάπασι παιδικῆς εἶναι . . . . τῆς . . ὅσα μὴ μόνον τῆς τῶν εὐλόγων ἐκτὸς πίπτει

Iaſſenſium urbis ſitus & antiquitates.

Simulacra in quæ nix nunquam cadebat; & corpora ſine umbra.

Iudicium Polybii de iis qui pietatis ergo miracula & falſas opiniones confingunt.

URBS Jaſſenſium in ora Aſiæ ſita eſt, ad ſinum qui ab altera parte Neptuni fano terminatur, in Mileſiorum ditione poſito; ab altera Myndiorum urbe; & vulgo Bargylieticus appellari ſolet; appellatione indita ab iis urbibus, quæ in ultimo ejus receſſu ſunt conditæ. Hi primam ſibi generis originem fuiſſe ab Argivis gloriantur: proximam à Mileſiis, quum majores ipſorum, poſt ingentem bello Carico acceptam ab ipſis cladem civium, filium Nelei qui Miletum coloniam deduxerat, in ſuam acciviſſent urbem. Oppidi magnitudo decem eſt ſtadiorum. Fama eſt, eaque apud Bargylietas pro vera obtinet, ſimulacrum Dianæ Cindyadis, etſi ſub divo poſitum, neque ningi unquam, neque complui. quod etiam de Veſta apud Jaſſenſes dicitur. nec deſunt, ne ex hiſtoriæ quidem ſcriptoribus, qui hæc in literas retulerunt. Ego verò dictis hujuſmodi eorum qui res geſtas ſcribunt, neſcio quo modo contradicere paſſim in hoc opere ſum ſolitus, eaque ferre impatienter. Nam equidem puerilis duco levitatis omnia, quæ propius conſiderata non ſolum à rationibus probabilibus abhorrent;

horrent; ſed etiam ab eo quod fieri poteſt. Dicere enim, quædam corpora in lumine poſita umbram non efficere, hominis eſt deploratè perditi. Hoc tamen Theopompus fecit; qui auctor eſt, eos qui in templum Jovis in Arcadia quod à nemine aditur, fuerint ingreſſi, umbræ expertes reddi. Cui ſimile eſt quod modò dicebamus. Enimvero in iis quidem quæ ad conſervandam vulgi pietatem erga numen pertinent, danda eſt nonnullis ſcriptorum venia, ſi miraculorum narrationibus & id genus fabulis indulgeant. veruntamen, quod modum excedit id illis non condonandum. Et eſt quidem fortaſſe in omni re difficile terminum invenire ubi ſiſtas: non plane tamen eius inveniendi negata eſt facultas. Itaque ſi meo ſtandum judicio, detur his venia aut ignorantibus quædam, aut falſa etiam opinantibus, dumtaxat intra modum: ſin autem res modum penitus exceſſerit, repudianda cenſetor.

Publii Scipionis reditus in Urbem, & triumphus.

Syphacis Regis mors.

NON multo poſt illa de quibus modò egimus tempora, Publius Scipio ex Africa Romam eſt reverſus. Cujus viri quum ea eſſet exſpectatio, quam par erat tantis rebus geſtis; & ſummam ſpeciem ejus pompa habuit, & multitudo erga ipſum ingentem benevolentiam exhibuit. Neque hæc temere eveniebant, ſed juſtis de cauſſis ac

θεωρίας· ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ δυνατοῦ. Τὸ γὰρ φάσκειν ἔνια τῶν σωμάτων ἐν φωτὶ τεθέμενα μὴ ποιεῖν σκιάν, ἀπηλγηκυίας ἐστὶ ψυχῆς· ὃ πεποίηκε Θεόπομπος, φήσας, τοὺς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄβατον ἐμβάντας κατ' Ἀρκαδίαν, ἀσκίους γίγνεσθαι. τούτῳ δὲ παραπλήσιόν ἐστι καὶ τὸ νῦν λεγόμενον. Ὅσα μὲν οὖν συντείνει πρὸς τὸ διασώζειν τὴν τοῦ πλήθους εὐσέβειαν πρὸς τὸ θεῖον, δοτέον ἐστὶ συγγνώμην ἐνίοις τῶν συγγραφέων, τερατευομένοις καὶ λογοποιοῦσι περὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δ' ὑπερβάλλον, οὐ συγχωρητέον. Τάχα μὲν οὖν ἐν παντὶ δυσπαράγραφός ἐστιν ἡ ποσότης· οὐ μὴν ἀπαράγραφός γε. Διὸ καὶ παρὰ βραχὺ μὲν ἢ τὸ ἀγνοεῖν ἢ καὶ ψευδοδοξεῖν, δεδόσθω συγγνώμη· τὸ δ' ὑπερβάλλον, ἀθετείσθω, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν.

Ποπλίου Σκιπίωνος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπάνοδος καὶ θρίαμβος.

Σύφακος τοῦ βασιλέως θάνατος.

ΠΟΠΛΙΟΣ δὲ Σκηπίων ἧκεν ἐκ Λιβύης οὐ 12
πολὺ κατόπιν τῶν προειρημένων καιρῶν. οὔσης δὲ τῆς προσδοκίας τῶν πολλῶν ἀκολούθου τῷ μεγέθει τῶν πράξεων, μεγάλην εἶναι συνέβαινε καὶ τὴν φαντασίαν περὶ τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν τοῦ πλήθους εὔνοιαν πρὸς αὐτόν. καὶ τοῦτο εἰκότως ἐκ τοῦ κατὰ λόγον ἐγίγνετο, καὶ

καθηκόντως. οὐδέποτε γὰρ ἂν ἐλπίσαντες Ἀννίβαν ἐκβαλεῖν ἐξ Ἰταλίας, οὐδ' ἀποτρέψασθαι τὸν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων κίνδυνον· τότε δοκοῦντες ἤδη βεβαίως οὐ μόνον ἐκτὸς γεγονέναι παντὸς φόβου καὶ πάσης περιστάσεως· ἀλλὰ καὶ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, ὑπερβολὴν οὐ κατέλιπον χαρᾶς. ὡς δὲ καὶ τὸν θρίαμβον εἰσῆγε, τότε καὶ μᾶλλον ἔτι διὰ τῆς τῶν εἰσαγομένων ἐναργείας μιμνησκόμενοι τῶν προγεγονότων κινδύνων, ἐκπαθεῖς ἐγίγνοντο κατά τε τὴν πρὸς θεοὺς εὐχαριστίαν, καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸν αἴτιον τῆς τηλικαύτης μεταβολῆς εὔνοιαν. Καὶ γὰρ ὁ Σύφαξ ὁ τῶν Μασαισυλίων βασιλεύς, ἤχθη τότε διὰ τῆς πόλεως ἐν τῷ θριάμβῳ μετὰ τῶν αἰχμαλώτων, ὃς καὶ μετά τινα χρόνον ἐν τῇ φυλακῇ τὸν βίον μετήλλαξε. Τούτων δὲ συντελεσθέντων, οἱ μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀγῶνας ἦγον καὶ πανηγύρεις ἐπιφανῶς, χορηγὸν ἔχοντες εἰς ταῦτα τὴν Σκηπίωνος μεγαλοψυχίαν.

merito. Nam qui nunquam ſperare auſi eſſent, Hannibalem ſe ex Italia ejecturos, neque amolituros ſe è ſuis cervicibus & ſuorum neceſſariorum imminens periculum: quum eo tempore non ſolum omni plane jam liberatos metu ſeſe viderent, & adverſis ſuis defunctos; ſed etiam hoſtes à ſe devictos, gaudio fruebantur ineſtimabili. Ubi verò urbem triumphans eſt invectus, tum ſane multo etiam magis, per intuitum eorum quæ traducebantur, in memoriam priorum malorum redeuntes; ad gratias diis agendas, & benevolentiam ei præſtandam, qui tantæ mutationis auctor ipſis exſtiterat, converſi, vix præ affectu apud ſe erant. Tunc etiam Syphax, Maſæſyliorum Rex, cum captivis per urbem ductus eſt in triumpho. qui non ita multo poſt, in carcere diem ſupremum obiit. His peractis, Romani per continuos dies aliquot, ludos & ſpectacula inſigni apparatu celebrarunt, Scipione in eam rem, qua fuit magnificentia, ſumptus ſuppeditante.

Πῶς ὁ Φίλιππος κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐλαττωθείς, δαιμονίως καταναστὰς τοῦ νικήσαντος Ἀττάλου καὶ Ῥοδίων, καθίκετο τῶν ἑξῆς πράξεων.

Quomodo Philippus accepta clade in navali prælio, adeo generoſe in curam incubuerit belli contra Attalum & Rhodios, ut res deinceps feliciter gereret.

Ὅτι ἀνάγκη τὸν τῆς ἀληθείας ἀντεχόμενον συγγραφέα τοὺς αὐτοὺς ποτὲ μὲν ἐπαινεῖν, ποτὲ δὲ καταμέμφεσθαι.

Hiſtoricum veritatis ſtudioſum cogi ſæpe eoſdem modò laudare, modò vituperare.

13 ἈΛΛ' ἐμοὶ δοκεῖ τὸ μὲν ἄρξασθαι καλῶς καὶ συνακμάσαι

MIHI verò, præclare aliquod negotium incipere, & ardorem illum

illum eo uſque ſervare, donec magnum incrementum res inchoata acceperit, res videtur eſſe, quam ſæpe multi præſtiterunt. at deſtinata ad exitum perducere, & ſi quid fortuna inceptis reſtiterit, prudentia ſupplere quod minus æquæ voluntati ipſius defuerit, paucis datum eſt poſſe præſtare. Propterea Attali & Rhodiorum mollitiem, jure tunc aliquis potuit accuſare: Philippi verò regium animum ac magnum, & in propoſito conſtantiam commendare: non quidem tanquam mores ejus in univerſum laudans; ſed vim illius atque impetum in rebus præſentibus admirans. Utor autem hac diſtinctione, ne quis forte arbitretur ea dicere me, quæ inter ſe pugnent: qui paullo ante Attalum & Rhodios quum laudaremus, Philippo autem ſuccenſeremus; nunc ejus contrarium faciamus. Quam etiam ob cauſſam operis initio diſerte monebam, neceſſe eſſe, ut in ſcribenda hiſtoria eoſdem aliquando laudes, aliquando vituperes; quandoquidem negotiorum mutationes in deterius & res adverſæ voluntates conſiliaque hominum ſolent mutare; ſępe etiam mutationes factæ in melius. Quin ſuapte natura homines interdum, modò ad ſalubria inclinant conſilia, modò ad contraria. Quorum aliquid in Philippo tunc temporis mihi videtur uſuveniſſe. Nam is detrimenta quæ acceperat ægerrime ferens, & pleraque omnia per iram & indignationem faciens, cum ſtupenda quadam animi præſentia & divinitus ad medēdum malis præſentibus magno conatu ſeſe accinxit; & quum ita

τῆς ὁρμῆς πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων αὔξησιν, ἐπὶ πολλῶν ἤδη γεγονέναι. τὸ δ᾽ ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν τὸ προτεθὲν, καί που καὶ τῆς τύχης ἀντιπιπτούσης, συνεκπληρῶσαι τῷ λογισμῷ τὸ τῆς προθυμίας ἐλλιπὲς, ἐπ᾽ ὀλίγων γίγνεσθαι. Διὸ καὶ τότε δικαίως ἄν τις τὴν μὲν Ἀττάλου καὶ Ῥοδίων ὀλιγοπονίαν καταμέμψαιτο· τὸ δὲ Φιλίππου βασιλικὸν καὶ μεγαλόψυχον, καὶ τὸ τῆς προθέσεως ἐπίμονον ἀποδέξαιτο· οὐχ ὡς καθόλου τὸν τρόπον ἐπαινῶν, ἀλλ᾽ ὡς τὴν πρὸς τὸ παρὸν ὁρμὴν ἐπισημαινόμενος. Ποιοῦμαι δὲ τὴν τοιαύτην διαστολὴν, ἵνα μή τις ἡμᾶς ὑπολάβῃ μαχόμενα λέγειν ἑαυτοῖς· ἄρτι μὲν ἐπαινοῦντας Ἄτταλον καὶ Ῥοδίους, Φίλιππον δὲ καταμεμφομένους, νῦν δὲ τοὐναντίον. τούτου γὰρ χάριν ἐν ἀρχαῖς τῆς πραγματείας διεστειλάμην, φήσας ἀναγκαῖον εἶναι ποτὲ μὲν εὐλογεῖν, ποτὲ δὲ ψέγειν τοὺς αὐτούς· ἐπειδὴ πολλάκις μὲν αἱ πρὸς τὸ χεῖρον τῶν πραγμάτων ῥοπαὶ καὶ περιστάσεις ἀλλοιοῦσι τὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, πολλάκις δὲ αἱ πρὸς τὸ βέλτιον. ἔστι δ᾽ ὅτε κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἄνθρωποι, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ δέον ὁρμῶσι, ποτὲ δ᾽ ἐπὶ τοὐναντίον. Ὧν ἕν τι μοι δοκεῖ καὶ τότε γεγονέναι περὶ τὸν Φίλιππον. ἀσχάλλων γὰρ ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἐλαττώμασι, καὶ τὸ πλεῖον ὀργῇ καὶ θυμῷ χρώμενος, παραστατικῶς καὶ δαιμονίως ἐνώρμησεν εἰς τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καταινέσῃ τῶν Ῥο-

δίων καὶ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου, καὶ καθίκετο τῆς ἑξῆς πράξεων. Ταῦτα μὲν οὖν προήχθην εἰπεῖν, διὰ τὸ τινὰς μὲν πρὸς τῷ τέρματι, καθάπερ οἱ κακοὶ τῶν σταδιέων, ἐγκαταλιπεῖν τὰς ἑαυτῶν προθέσεις, τινὰς δ' ἐν τούτῳ μάλιστα νικᾶν τοὺς ἀντιπάλους.

animatus adverſus Rhodios ac Regem Attalum inſurrexiſſet, quæ deinceps agere inſtituit, ea ad felicem perduxit exitum. Atque hęc ut dicerem eo ſum impulſus, quod nonnullos viderem circa ipſam metam, ſicut mali curſores in ſtadio ſolent, ſuis deſiſtere inceptis; nonnullos verô, in ea potiſſimum negotiorum parte adverſarios ſuperare.

Ἡ τῆς Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ θέσις, καὶ ἡ εὐκαιρία τῶν πόλεων.

Σύγκρισις τοῦ μεταξὺ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου πορθμοῦ πρὸς τὸν κατὰ τὰς Ἡρακλέους στήλας.

Πῶς Φιλίππου τὴν Ἄβυδον πολιορκοῦντος οἱ Ἀβυδηνοὶ τὰ πρῶτα ἐρρωμένως ὑπέμενον τὰς αὐτοῦ ἐπιβολάς.

Πρεσβεία τῶν Ἀβυδηνῶν πρὸς Φίλιππον ἄπρακτος.

Ἡ τῶν Ἀβυδηνῶν ἀπόνοια θαυμαστή τε καὶ φρικτή.

Ἡ Μάρκου Αἰμιλίου ὑπὲρ τῶν Ἀβυδηνῶν ἔντευξις πρὸς Φίλιππον ἄπρακτος.

Πῶς ἁλούσης τῆς πόλεως οἱ Ἀβυδηνοὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα διαφόροις τρόποις διεχειρίσαντο.

Situs Abydi & Seſti, & illorum oppidorum opportunitas.

Comparatio freti quod eſt inter Seſtum & Abydum, cum eo quod eſt ad columnas Herculis.

Quomodo Abydum obſidente Philippo Abydeni ejus conatibus primò fortiter reſtiterint.

Legatio Abydenorum ad Philippum, irrita.

Abydenorum deſperatio, mirabilis & horrenda.

M. Æmilii pro Abydenis cum Philippo colloquium, ſed irritum.

Quomodo urbe capta Abydeni ſe, uxores, liberos, vario genere mortis occiderunt.

14 ΤΗΝ δὲ τῆς Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ θέσιν, καὶ τὴν εὐκαιρίαν τῶν πόλεων, τὸ μὲν διὰ πλειόνων ἐξαριθμεῖσθαι, μάταιον εἶναι μοι δοκεῖ, διὰ τὸ πάντας ὧν καὶ μικρὸν ὄφελος, ἱστορηκέναι διὰ τὴν

SITUM Abydi & Seſti, earumq; urbium opportunitatem, pluribus velle perſequi, inanis, opinor, fuerit labos: quum propter peculiarem locorum naturam, eam rem omnes, niſi quis plane homo nihi-

nihili ſit, exploratam habeant. Summatim tamen velut memoriam lectorum refricare, ut eò magis advertant animum, non inutile impręſentiarum arbitror futurum. Poterit verò aliquis dictarum urbium commoditatem cognoſcere, non adeo ipſa contemplans loca illa, ac comparans eadem & contendens cum iis quę jam commemorabimus. Quemadmodum enim ex eo quem Oceanum nonnulli vocant, alii Atlanticum pelagus, ingredi in mare noſtrum nemo queat, niſi qui per fretum ad Herculis columnas tranſierit: ita neque è noſtro in Propontidem & Pontum, quiſquam veniat, qui per medium fretum inter Seſtum & Abydum non introeat. Non ſecus autem ac ſi Fortuna, in duobus hiſce fretis efficiendis, certam quandam rationem eſſet ſecuta, multis partibus Helleſpontiaco majus eſt alterum ad columnas Herculis. iſtud enim patet in latitudinem, ſtadia ſexaginta: Abydenum, duo ſolùm: idque eam ob cauſſam, ut conjectare poſſit aliquis, quia mare externum multis vicibus noſtrum magnitudine ſuperat. Cæterùm quod ad Abydum eſt majores habet opportunitates eo quod ad columnas Herculis. nam Abydenum utrinque ab hominibus habitatum, propter aſſidua inter ipſos commercia, portę inſtar obtinet. quod quidem modò ponte jungitur, ab iis qui pedeſtri itinere utramque continentem volunt adire; modò navigatur, idque continuè. Contra freto ad columnas Herculis qui utantur rari ſunt, & ii quoque rarò; tum quia cæteri populi ad eas

ἰδιότητα τῶν τόπων. κεφαλαιωδῶς γε μὴν ὑπομνῆσαι τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπιστάσεως χάριν, οὐκ ἄχρηστον εἶναι νομίζω πρὸς τὸ παρόν. Γνοίη δ' ἄν τις τὰ περὶ τὰς προειρημένας πόλεις, οὐχ οὕτως ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων τόπων, ὡς ἐκ τῆς παραθέσεως καὶ συγκρίσεως τῶν λέγεσθαι μελλόντων. Καθάπερ γὰρ ἐστ' ἐκ τοῦ παρὰ μέν τισιν Ὠκεανοῦ προσαγορευομένου, παρὰ δέ τισιν Ἀτλαντικοῦ πελάγους ἀδύνατον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν εἰσπλεῦσαι, μὴ οὐχὶ διὰ τοῦ καθ' Ἡρακλέους στήλας παρακομισθέντα στόματος· οὕτως ἐστ' ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Πόντον ἀφικέσθαι, μὴ οὐχὶ διὰ τοῦ μεταξὺ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου διαστήματος ποιησάμενον τὸν εἴσπλουν. Ὥσπερ δὲ πρός τινα λόγον τῆς τύχης ποιουμένης τὴν κατασκευὴν ἀμφοτέρων τῶν πορθμῶν, πολλαπλάσιον εἶναι συμβαίνει τὸν καθ' Ἡρακλέους στήλας πόρον τοῦ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον. ὁ μὲν γάρ ἐστιν ἑξήκοντα σταδίων· ὁ δὲ κατὰ τὴν Ἄβυδον δυοῖν, ὡσανεί τινος τεκμαιρομένου διὰ τὸ πολλαπλασίαν εἶναι τὴν ἔξω θάλατταν τῆς καθ' ἡμᾶς. εὐκαιρότερον μέν τοί γε τοῦ καθ' Ἡρακλέους στήλας στόματός ἐστι, τὸ κατὰ τὴν Ἄβυδον. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ὑπ' ἀνθρώπων οἰκούμενον, πύλης ἔχει διάθεσιν διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐπιμιξίαν· ποτὲ μὲν γεφυρούμενον ὑπὸ τῶν πεζεύειν ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἠπείρους προαιρουμένων· ποτὲ δὲ πλωτευόμενον συνεχῶς. τὸ δὲ καθ' Ἡρακλέους στήλας, σπάνιον ἔχει τὴν χρῆσιν, καὶ σπανίοις διὰ τὴν ἀνεπιμιξίαν τῶν

ἐθνῶν τῶν πρὸς τοῖς πέρασι κατοικούντων τῆς Λιβύης καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τὴν ἀγνωσίαν τῆς ἔξω θαλάττης. Αὕτη δ' ἡ τῶν Ἀβυδηνῶν πόλις περιέχεται μὲν ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν ὑπὸ τῶν τῆς Εὐρώπης ἀκρωτηρίων· ἔχει δὲ λιμένα δυνάμενον σκέπειν ἀπὸ παντὸς ἀνέμου τοὺς ἐνορμοῦντας. ἐκτὸς δὲ τῆς εἰς τὸν λιμένα καταγωγῆς, οὐδ' ὡς ἐνδεχομένη δυνατόν ἐστιν ὁρμῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, διὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βίαν τοῦ ῥοῦ τοῦ κατὰ τὸν πόρον.

15 Οὐ μὴν ἀλλ' ὅγε Φίλιππος τὰ μὲν ἀποσταυρώσας, τὰ δὲ περιχαρακώσας, τοὺς Ἀβυδηνοὺς ἐπολιόρκει, καὶ κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. Ἡ δὲ πρᾶξις αὕτη κατὰ μὲν τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις ἐπινοημάτων, δι' ὧν οἱ πολιορκοῦντες καὶ πολιορκούμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰώθασιν ἀντιμηχανᾶσθαι καὶ φιλοτεχνεῖν, οὐ μεγάλης θαυμασίας· κατὰ δὲ τὴν γενναιότητα τῶν πολιορκουμένων καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐψυχίας, εἰ καί τις ἄλλη μνήμης ἀξία καὶ παραδόσεως· τὰς μὲν γὰρ ἀρχὰς πιστεύοντες αὑτοῖς οἱ τὴν Ἄβυδον κατοικοῦντες, ὑπέμενον ἐρρωμένως τὰς τοῦ Φιλίππου παρασκευάς· καὶ τῶν τε κατὰ θάλατταν προσαχθέντων μηχανημάτων τὰ μὲν τοῖς πετροβόλοις τύπτοντες, διεσάλευσαν· τὰ δὲ τῷ πυρὶ διέφθειραν· ὥστε οὕτω καὶ τὰς ναῦς μόλις ἀνασπάσαι τοὺς πολεμίους ἐκ τοῦ κινδύνου. τοῖς δὲ κατὰ γῆν ἔργοις, ἕως μέν τινος ἀντεῖχον εὐψύχως, οὐκ ἀπελπίζοντες κατακρατήσειν τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὴ δὲ τὸ μὲν ἐκτὸς τοῦ τείχους ἔπεσε διὰ τῶν ὀρυγμάτων· μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τῶν μετάλλων ἤγγιζον οἱ Μακεδόνες τῷ

gentes, quæ fines illos ultimos Africę & Europæ colunt, rarò commeant; tum etiam quod mare exterius eſt ignotum. Hæc porrò urbs Abydus promontoriis duobus Europæ hinc & inde cingitur. Portum habet, quò ſi navem applicueris, ab omni vento eris tutus. quod ſi quis in portum non appulerit, is nulla plane ratione ad urbem ſtare in ancoris poterit; ea rapiditate & violentia labentes per fretum aquæ agitantur.

Philippus quum urbi Abydo hinc munimentum è ſudibus defixis objeciſſet, inde eos circumvallaſſet, à terra ſimul & à mari obſidione Abydenos premebat. Hæc autem obſidio, etſi quod ad magnitudinem apparatuum, & varietatem inventorum in operibus ſtruendis, quæ obſidentes obſeſſique in mutuam perniciem moliri ſolent, & ſtudioſe excogitare, nequaquam fuit admirabilis; propter obſeſſorum tamen generoſitatem, & ſupra quàm dici queat celſum animum, digna eſt profectò, ſi qua ulla alia, cujus memoria poſteris tradatur. Principio oppidani ſuis freti viribus, conatus Philippi valenter ſuſtinebant. Et illas quidem machinas quæ à mari admovebantur, partim balliſtis quaſſatas non patiebantur conſiſtere; partim igne corrumpebant: adeo ut ipſas quoque naves ægre periculo hoſtes eripuerint. Iis verò operibus quæ à terra excitabantur, quum aliquandiu fortiter reſtitiſſent, non ſine ſpe, victis hoſtibus ſuperiores ſe tandem futuros: poſtquam exteriore muro cuniculis ſubruto, Macedones agendis item cuniculis interiori jam muro

qui

qui è regione collapſi, inque ejus vicem fuerat excitatus, appropinquabant; tunc temporis obſeſſi miſſis legatis Iphiade & Pantacnoto, cum Philippo egerunt, ut urbem acciperet; milites ab Rhodiis & Attalo præſidio miſſos data fide dimitteret; liberos homines ſineret quò ſua quemque voluntas impelleret, & quò poſſet, cum eis quæ geſtarent veſtimentis, excedere. Jubente Philippo ut vel permitterent ſibi omnia, vel fortiter pugnarent, redeunt legati. Abydeni auditis quæ renuntiabantur, in deſperationem adducti, conveniunt in concionem, de rebus præſentibus conſultaturi. Viſum illis faciendum, primùm ut ſervos libertate donarent, quò fideles eos & promptos adjutores in omnibus haberent: deinde ut matronas omnes in templo Dianæ congregarent; infantes cum nutricibus in Gymnaſio; argentum dein omne & aurum in forum deferrent; pretioſam pariter veſtem in quadriremem Rhodiam & triremem Cyzicenam. Hęc cum propoſuiſſent, ac mox conſentientibus ſuffragiis, ſicut fuerat decretum, eſſent exſecuti; in concionem rurſus convenerunt. ibi delecti quinquaginta è ſenioribus, viri maxima auctoritate præditi, & eo corporis robore, ut peragere quod foret conſtitutum poſſent; Hi coram univerſis civibus jusjurandum adacti, ſe ubi interiorem murum occupatum ab hoſte vidiſſent, infantes & conjuges fore occiſuros; naves modo dictas incenſuros; argentum & aurum, ſicut devoviſſent, in mare conjectu-

κατὰ τὸ πεπτωκὸς ὑπὸ τῶν ἔνδοθεν ἀντῳκοδομημένον τεῖχος· τὸ τηνικάδε πέμψαντες πρεσβευτὰς Ἰφιάδην καὶ Παντάκνωτον, ἐκέλευον παραλαμβάνειν τὸν Φίλιππον τὴν πόλιν· τοὺς μὲν στρατιώτας ὑποσπόνδους ἀφέντα τοὺς παρὰ Ῥοδίων καὶ παρ' Ἀττάλου· τὰ δ' ἐλεύθερα τῶν σωμάτων ἐάσαντα σώζεσθαι κατὰ δύναμιν, οὗ ποτ' ἂν ἕκαστος προαιρῆται μετὰ τῆς ἐσθῆτος τῆς περὶ τὸ σῶμα. τοῦ δὲ Φιλίππου προστάττοντος περὶ πάντων ἐπιτρέπειν, ἢ μάχεσθαι γενναίως· οὗτοι μὲν ἐπανῆλθον. οἱ δ' Ἀβυδηνοὶ πυθόμενοι τὰ 16
λεγόμενα, συνελθόντες εἰς ἐκκλησίαν, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἀπονοηθέντες ταῖς γνώμαις. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, πρῶτον μὲν τοὺς δούλους ἐλευθεροῦν, ἵνα συναγωνιστὰς ἔχοιεν ἀπροφασίστους· ἔπειτα συναθροῖσαι τὰς μὲν γυναῖκας εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἁπάσας, τὰ δὲ τέκνα σὺν ταῖς τροφοῖς εἰς τὸ γυμνάσιον· ἑξῆς δὲ τούτοις τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσὸν εἰς τὴν ἀγορὰν συναγαγεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν ἀξιόλογον, εἰς τὴν τετρήρη τὴν Ῥοδίων, καὶ τὴν τριήρη τὴν τῶν Κυζικηνῶν. Ταῦτα δὲ προθέμενοι καὶ πράξαντες ὁμοθυμαδὸν κατὰ τὸ δόγμα, πάλιν συνηθροίσθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ πεντήκοντα προεχειρίσαντο τῶν πρεσβυτέρων ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα πιστευομένων, ἔτι δὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν ἐχόντων πρὸς τὸ δύνασθαι τὸ κριθὲν ἐπιτελεῖν· καὶ τούτους ἐξώρκισαν ἐναντίον ἁπάντων τῶν πολιτῶν· ἦ μὴν ἐὰν ἴδωσι τὸ διατείχισμα καταλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, κατασφάξειν μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, ἐμπρήσειν δὲ τὰς προειρημένας ναῦς, ῥίψειν δὲ κατὰ τὰς ἀρὰς τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσὸν εἰς τὴν θάλατ-

θάλατταν. Μετὰ δὲ ταῦτα παραστη-
σάμενοι τοὺς ἱερέας, ὤμνυον πάντες
ἢ κρατήσειν τῶν ἐχθρῶν, ἢ τελευτήσειν
μαχόμενοι περὶ τῆς πατρίδος. ἐπὶ
δὲ πᾶσι σφαγιασάμενοι, κατάρας
ἠνάγκαζον ἐπὶ τῶν ἐμπύρων ποιεῖσθαι
τοὺς ἱερέας καὶ τὰς ἱερείας περὶ τῶν
προειρημένων. ταῦτα δ' ἐπικυρώ-
σαντες, τοῦ μὲν ἀντιμεταλλεύειν τοῖς
πολεμίοις ἀπέστησαν· ἐπὶ δὲ ταύ-
την γνώμην κατέστησαν, ὥστ' ἐπειδὰν
πέσῃ τὸ διατείχισμα, τότ' ἐπὶ τοῦ
πτώματος διαμάχεσθαι καὶ διαπο-
17 θνήσκειν πρὸς τοὺς βιαζομένους. Ἐξ ὧν
εἴποι τις ἂν καὶ τὴν λεγομένην Φωκικὴν
ἀπόνοιαν καὶ τὴν Ἀκαρνάνων εὐψυχίαν
ὑπερηρκέναι τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν τόλ-
μαν. Φωκεῖς τε γὰρ δοκοῦσι τὰ
παραπλήσια βουλεύσασθαι περὶ
τῶν ἀναγκαίων οὐκ εἰς τέλος ἀ-
πηλπισμένας ἔχοντες τὰς τοῦ νικᾶν
ἐλπίδας, διὰ τὸ μέλλειν ποιεῖσθαι
τὸν κίνδυνον πρὸς τοὺς Θετταλοὺς
ἐν τοῖς ὑπαίθροις ἐκ παρατάξεως.
ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τῶν Ἀκαρνάνων ἔθνος,
ὅτε προειδόμενον τὴν Αἰτωλῶν ἔφο-
δον, ἐβουλεύσαντο παραπλήσια
περὶ τῶν ἐνεστώτων. ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ
μέρος ἡμεῖς ἐν τοῖς πρὸ τούτων
ἱστορήκαμεν. Ἀβυδηνοὶ δὲ συγκε-
κλεισμένοι, καὶ σχεδὸν ἀπηλπικότες τὴν
σωτηρίαν, πανδημεὶ προείλοντο
τῆς εἱμαρμένης τυχεῖν μετὰ τῶν τέκνων
καὶ τῶν γυναικῶν μᾶλλον, ἢ ζῶντες
ἔτι πρόληψιν ἔχειν τοῦ πεσεῖσθαι τὰ
σφέτερα τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὑπὸ
τὴν τῶν ἐχθρῶν ἐξουσίαν. Διὸ καὶ μά-
λιστ' ἄν τις ἐπὶ τῆς Ἀβυδηνῶν περι-
πετείας μέμψαιτο τῇ τύχῃ, διότι
τὰς μὲν τῶν προειρημένων συμφορὰς

ros. Secundum hæc præeuntibus execrabile carmen ſacerdotibus, jurarunt omnes, aut hoſtem ſuperaturos ſe, aut pro patria dimicantes mortem oppetituros. Poſtremò mactatis victimis, dum ſacra in aris adolentur, ſexus utriuſque ſacerdotes ſuper iis quæ diximus diras coëgerunt concipere. Quæ omnia ut firmarunt, à fodiendis cuniculis contra hoſtium cuniculos ſuperſederunt; verùm in eam cuncti ſententiam conſenſerunt; ut poſtquam murus interior foret dejectus, ruinis inſiſtentes adverſus irrumpentem hoſtem dimicantes, veſtigiis ſuis immorerentur. Ut poſſit aliquis meritò dicere, Abydenorum audaciam & Phocenſium deſperationem & Acarnanum animoſitatem ſuperaſſe. Nam & Phocenſes de ſuis neceſſariis idem creduntur feciſſe decretum, non prorſus deſperantes de victoria, cum inibi eſſent, ut in aperto & patentibus campis adverſus Theſſalos acie juſta decertarent. Et gens quoque Acarnanum certior facta de Ætolorum adverſus ſe ſuſcepta expeditione, ſimile conſilium ſuper rebus ſuis inivit; ſicut in ſuperioribus ſigillatim eſt à nobis oſtenſum. Abydeni verò omni ex parte concluſi, & ſalutem ſuam prope jam deſperantes, fato defungi cum liberis & conjugibus ſimul cuncti præoptarunt, quàm ut viventes cogitationem illam præciperent; & uxores mox & liberos ſuos in poteſtatem hoſtium eſſe venturos. Itaque de Abydenorum maxime caſu cum Fortuna fas ſit expoſtulare; quæ Phocenſium & Acarnanum calamitates miſerata,

in meliorem repente ſtatum eos reſtituit, victoriam ſimul & ſalutem iis largita, quos omnis penitus ſpes bona deſtituerat: de Abydenis verò mente fuit contraria. Nam viri occubuerunt; urbs capta eſt; liberi cum ipſis matribus in poteſtatem hoſtium venerunt. Poſtquam enim murus interior ceciderat, militaris ætas ruinis inſiſtens, ſicut omnes juraverant, adeo audacter in hoſtem pugnavit, ut Philippus, qui feſſis Macedonibus recentes ſubinde ad noctem uſque ſubmiſerat, pugna tandem abſtiterit, de exitu totius incepti pene jam deſperans. Non enim ſuper mortuorum cadaveribus tantum ingredientes, qui in prima acie Abydenorum ſtabant, incredibili cum ardore dimicabant; neque gladiis tantum & haſtis præcipiti quadam audacia rem gerebant; ſed etiam, ubi quidque horum redditum inutile, nulli poterat eſſe uſui, aut illud conniſi ejecerant de manibus; cum Macedonibus de cætero comminus congredientes, alios cum ſuis ipſorum armis ſubvertebant; aliorum ſariſſas confringebant, deinde illa ipſa fragmenta in contrarium vertentes, cuſpidibus facies hoſtium, & quicquid in iis nudum appareret, cædentes, tantum eis periculi faceſſerunt, ut animos penitus deſponderent. Ubi nox lucem abſtulit, prælii factus eſt finis. Quum autem plurimi illis ruinis eſſent immortui, ac reliqui præ laſſitudine & vulneribus, exhauſtis penitus eſſent viribus, Glaucides & Theognetus paucis è ſenioribus convocatis, ſpe ducti propriæ ſalutis, decus illud ingens & admirabile adeo generoſæ men-

οἷον ἐλεήσασα, παραχρῆμα διωρθώσατο, περιθεῖσα τὴν νίκην ἅμα καὶ τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀπηλπισμένοις· περὶ δὲ Ἀβυδηνῶν τὴν ἐναντίαν εἶχε διάληψιν. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀπέθανον, ἡ δὲ πόλις ἑάλω, τὰ δὲ τέκνα σὺν αὐταῖς μητράσιν ἐγένετο τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείρια.
Πεσόντος γὰρ τοῦ διατειχίσματος, 18
ἐπιβάντες ἐπὶ τὸ πτῶμα κατὰ τοὺς ὅρκους, διεμάχοντο τοῖς πολεμίοις οὕτω τετολμηκότως, ὥστε τὸν Φίλιππον καίπερ ἐκ διαδοχῆς προβαλόντα τοὺς Μακεδόνας ἕως νυκτὸς τέλος ἀποστῆναι τῆς μάχης, δυσελπιστοῦντα καὶ περὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς. Οὐ γὰρ μόνον ἐπὶ τοὺς θνήσκοντας τῶν πολεμίων ἐπιβαίνοντες ἠγωνίζοντο μετὰ παραστάσεως οἱ προκινδυνεύοντες τῶν Ἀβυδηνῶν, οὐδὲ τοῖς ξίφεσι καὶ τοῖς δόρασιν αὐτοῖς ἐμάχοντο παραβόλως· ἀλλ' ὅτε τι τούτων ἀχρειωθὲν ἀδυνατήσειεν, ἢ μετὰ βίας προοῖντο ἐκ τῶν χειρῶν, συμπλεκόμενοι τοῖς Μακεδόσιν, οὓς μὲν ἀνέτρεπον ὁμοῦ τοῖς ὅπλοις, ὧν δὲ συντρίβοντες τὰς σαρίσας, αὐτοῖς τοῖς ἐκείνων κλάσμασιν ἐκ διαλήψεως τύπτοντες αὐτῶν ταῖς ἐπιδορατίσι τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς γυμνοὺς τόπους, εἰς ὁλοσχερῆ διατροπὴν ἦγον. Ἐπιγενομένης δὲ τῆς νυκτὸς, καὶ διαλυθείσης τῆς μάχης, τῶν μὲν πλείστων τεθνεώτων ἐπὶ τοῦ πτώματος, τῶν δὲ λοιπῶν ὑπὸ τοῦ κόπου καὶ τῶν τραυμάτων ἀδυνατούντων, συναγαγόντες ὀλίγους τινὰς τῶν πρεσβυτέρων Γλαυκίδης καὶ Θεόγνητος, κατέβαλον τὸ σεμνὸν καὶ θαυμάσιον τῆς τῶν πολιτῶν προαιρέ-

πως διὰ τὰς ἰδίας ἐλπίδας. ἐβουλεύσαντο γὰρ τὰ μὲν τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ζωγρεῖν, ἅμα δὲ τῷ φωτὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰς ἱερείας ἐκπέμπειν μετὰ στεμμάτων πρὸς τὸν Φίλιππον, δεησομένους καὶ παραδιδόντας αὐτῷ τὴν πόλιν.

19 Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους Ἄτταλος ὁ βασιλεὺς ἀκούσας πολιορκεῖσθαι τοὺς Ἀβυδηνοὺς, δι' Αἰγαίου ποιησάμενος τὸν πλοῦν εἰς Τένεδον· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων Μάρκος Αἰμίλιος ὁ νεώτατος ἧκε καταπλέων εἰς αὐτὴν τὴν Ἄβυδον. Οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι τὸ σαφὲς ἀκούσαντες ἐν τῇ Ῥόδῳ περὶ τῆς τῶν Ἀβυδηνῶν πολιορκίας, καὶ βουλόμενοι πρὸς αὐτὸν τὸν Φίλιππον ποιήσασθαι τοὺς λόγους κατὰ τὰς ἐντολὰς, ἐπιστήσαντες τὴν πρὸς τοὺς βασιλέας ὁρμὴν ἐξέπεμψαν τὸν προειρημένον. ὃς καὶ συμμίξας περὶ τὴν Ἄβυδον, διεσάφει τῷ βασιλεῖ διότι δέδοκται τῇ συγκλήτῳ παρακαλεῖν αὐτὸν, μήτε τῶν Ἑλλήνων μηδενὶ πολεμεῖν, μήτε τοῖς Πτολεμαίου πράγμασιν ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας· περὶ δὲ τῶν εἰς Ἄτταλον καὶ Ῥοδίους ἀδικημάτων δίκας ὑπέχειν. καὶ διότι ταῦτα μὲν οὕτω πράττοντι, τὴν εἰρήνην ἄγειν ἐξέσται· μὴ βουλομένῳ δὲ πειθαρχεῖν, ἑτοίμως ὑπάρξειν τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. τοῦ δὲ Φιλίππου βουλομένου διδάσκειν, ὅτι Ῥόδιοι τὰς χεῖρας ἐπιβάλοιεν αὐτῷ, μεσολαβήσας ὁ Μάρκος ἤρετο· τί δ' Ἀθηναῖοι; τί δὲ Κιανοί; τί δὲ νῦν Ἀβυδηνοί; καὶ τούτων τίς, ἔφη, σοι πρότερος ἐπέβαλε τὰς χεῖρας; ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξαπορήσας κατὰ τρεῖς τρόπους ἔφησεν αὐτῷ συγγνώμην ἔχειν ὑπερηφάνως ὁμιλοῦντι· πρῶτον μὲν ὅτι νέος ἐστὶ, καὶ πραγμάτων ἄπειρος· δεύτε-

tis, civibus ſuis fuerunt detractum. Statuerunt enim, liberis ac conjugibus vitam ſervare; & prima luce ſacerdotes utriuſque ſexus cum velamentis ad Philippum mittere, qui urbem illi tradentes, exitium deprecarentur. Sub idem verò tempus Rex Attalus, audita Abydenorum obſidione, per Ægæum mare ad Tenedum venit; itemque ex iis legatis Romanis qui ad Reges Ptolemæum & Antiochum miſſi erant, M Æmilius, minimus natu, ad ipſam Abydum navigavit. Nam legati, audito Rhodi quod res erat de obſidione Abydi, cum ipſo Philippo colloqui cupientes, ſicut in mandatis acceperant, inhibito itinere ad Reges, hunc miſerant. qui ad Abydum cum Philippo congreſſus ei ſignificavit, decreviſſe ſenatum, ab ipſo petere, ne ulla cum Græcorum gente bellaret, neve Ptolemæi rebus manus injiceret: & ut pro injuriis Attalo atque Rhodiis illatis, judicium ſubiret. Hæc ſi faceret, quo minus pace frueretur, nihil vetare: ſi non obtemperaret, bellum illi à populo Rom. eſſe paratum. Quum Rex à Rhodiis ultro ſe laceſſitum docere conaretur, interfatur Æmilius, & Quid Athenienſes? ait. quid Ciani? quid nunc Abydeni? quis horum te prior laceſſivit? Tum Rex quid reſponderet nihil habens; tres cauſſas eſſe dixit, cur ipſe ei ſuperbius & ferocius ſecum agenti, daret veniam: primùm, quod juvenis & rerum rudis eſſet: deinde quod

forma

forma ſuos æquales antecederet; & erat ita re vera: tertiò quod Romanus eſſet. Ego verò, inquit, maxime quidem illud opto, ne fœdus Romani violent, & bellum nobiſcum ne gerant: ſin illud quoque fecerint; deos venerati, fortiter nos defendemus. Quæ poſtquam dicta eſſent, à Philippo diſceſſit Æmilius. Rex urbis potitus, opes Abydenorum nactus ab ipſiſmet congeſtas, ex facili eas accepit; deinde impetum tot numero civium conſpicatus, qui ſeſe, liberos ſuos, & conjuges jugulabant, occidebant, ſuſpendebant, in puteos conjiciebant, de tectis præcipites dabant, eo ſpectaculo obſtupefactus, & rem ægre ferens, edixit; Tridui ſpatium ſe illis concedere, qui laqueo vitam finire aut jugulare ſe vellent. Verum Abydeni, qui jam ita de ſe ſtatuerant, ut fuerat ab ipſis initio decretum, & prodi à ſe illos exiſtimabant, qui pro patria ſtrenuè dimicantes occubuerant; vivere diutius non ſuſtinebant, niſi forte vinculis aut alia vi præpedirentur. reliqui ſine ulla cunctatione, per cognationes ad mortem ruebant.

ρον, ὅτι κάλλιστος ὑπάρχει τῶν καθ' αὑτόν· καὶ γὰρ ἦν οὕτω κατ' ἀλήθειαν .... μάλιστα μὲν ἀξιῶ Ῥωμαίους, ἔφη, μὴ παραβαίνειν τὰς συνθήκας, μηδὲ πολεμεῖν ἡμῖν· ἐὰν δὲ καὶ τοῦτο ποιῶσιν, ἀμυνούμεθα γενναίως παρακαλέσαντες τοὺς θεούς. οὗτοι μὲν οὖν ταῦτα εἰπόντες διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ δὲ Φίλιππος κυριεύσας τῆς πόλεως, τὴν ὕπαρξιν ἅπασαν καταλαβὼν συνηθροισμένην ὑπὸ τῶν Ἀβυδηνῶν, ἐξ ἑτοίμου παρέλαβε. θεωρῶν δὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἀποσφαττόντων, κατακαινόντων, ἀπαγχόντων, εἰς τὰ φρέατα ῥιπτούντων, κατακρημνιζόντων ἀπὸ τῶν τεγῶν, ἐκπλαγὴς ἦν· καὶ διαλγῶν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις, παρήγγειλε· διότι τρεῖς ἡμέρας ἀναστροφὴν δίδωσι τοῖς βουλομένοις ἀπάγχεσθαι καὶ σφάττειν αὑτούς. Οἱ δ' Ἀβυδηνοὶ προδιειληφότες ὑπὲρ αὑτῶν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς στάσιν, καὶ νομίζοντες οἱονεὶ προδόται γίγνεσθαι τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἠγωνισμένων καὶ τεθνεώτων, οὐδαμῶς ὑπέμενον τὸ ζῆν, ὅσοι μὴ δεσμοῖς ἢ τοιαύταις ἀνάγκαις προκατελήφθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ὥρμων ἀμελλήτως κατὰ συγγενείας ἐπὶ τὸν θάνατον.

Philopœmenis Prætoris Achæorum adverſus Nabidem Lacedæmoniorum tyrannum expeditio.

Φιλοποίμενος τοῦ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγοῦ ἔξοδος κατὰ Νάβιδος τοῦ Λακεδαιμονίων τυράννου.

Qua ratione Philopœmen Achæorum copias Tegeam ita convocaverit, ut ignari totius incepti, & quò irent, omnibus

Τίνι τρόπῳ Φιλοποίμην τὴν συλλογὴν τῶν Ἀχαιῶν εἰς Τεγέαν ἐχειρίσατο, ὥστε συνέρχεσθαι αὐτοὺς ἁπανταχόθεν εἰς ἕνα καιρὸν

ῥὶν, διὰ τὸ τῆς ἐπιβολῆς μηδὲν εἰδότας, οὔτε ποῦ προάγονται.

20 Ὁ ΔΕ Φιλοποίμην ἐξελογίσατο τὰ διαστήματα τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων ἁπασῶν, καὶ ποῖαι δύνανται κατὰ τὰς αὐτὰς ὁδοὺς εἰς τὴν Τεγέαν παραγίγνεσθαι· λοιπὸν, ἐπιστολὰς ἔγραψε πρὸς πάσας τὰς πόλεις, καὶ ταύτας διέδωκε ταῖς πορρωτάτω πόλεσι, μερίσας οὕτως, ὥστε καθ' ἑκάστην ἔχειν μὴ μόνον τὰς ἑαυτῆς· ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἄλλων πόλεων, ὅσαι κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἔπιπτον. ἐγέγραπτο δ' ἐν ταῖς πρώταις τοῖς Ἀποτελείοις τοιαῦτα· Ὅταν κομίσησθε τὴν ἐπιστολὴν, παραχρῆμα ποιήσασθε τοὺς ἐν ταῖς ἡλικίαις ἔχοντας τὰ ὅπλα, καὶ πέντε ἡμερῶν ἐφόδια, καὶ πᾶν τἀργύριον ἀθροίζεσθαι παραυτίκα παῖδας εἰς τὴν ἀγοράν· ἐπειδὰν δὲ συναχθῶσιν, οἱ παρόντες ἀναλαβόντες αὐτοὺς, ἄγετε εἰς τὴν ἑξῆς πόλιν. ὅταν δ' ἐκεῖ παραγένησθε, τὴν ἐπιστολὴν ἀπόδοτε τῷ ἐπιγεγραμμένῳ τῷ παρ' ἐκείνων Ἀποτελείῳ, καὶ πειθαρχεῖτε τοῖς ἐγγεγραμμένοις. Ἐγέγραπτο δ' ἐν ταύτῃ ταὐτὰ τοῖς πρόσθεν, πλὴν διότι τὸ τῆς ἑξῆς κειμένης ὄνομα πόλεως, οὐ ταύτην εἶχεν εἰς ἣν ἔδει παράγειν. τούτου δὲ τοῦ χειρισμοῦ γινομένου κατὰ τὸ συνεχὲς, πρῶτον μὲν οὐδεὶς ἐγίγνωσκε πρὸς τίνα πρᾶξιν ἢ πρὸς ποίαν ἐπιβολήν ἐστιν ἡ παρασκευή· εἶτα ποῦ πορεύεται, πλὴν τῆς ἑξῆς πόλεως, οὐδεὶς ἁπλῶς ᾔδει. πάντες δὲ διαπορούμενοι καὶ παραλαμβάνοντες ἀλλήλους, προῆγον εἰς

ex locis tempore eodem convenirent.

PHILOPOEMEN quum intervalla omnium Achaïcarum urbium apud ſe perpendiſſet, & quænam eſſent, è quibus Tegeam viâ eâdem veniri poſſet; epiſtolas de cætero ad omnes ſcripſit; eaſque ad remotiſſimas quaſque urbes curavit perferendas; ita faſciculos earum concinnans, ut ſingulæ acciperent, non ſolum quæ ſibi eſſent ſcriptæ; ſed etiam quæ ad alia oppida, quæcunque in viam eandem incidebant. In illis primis ſcriptum erat ad Præfectos urbium: His literis acceptis, date operam ut omnis confeſtim militaris ætas armis, viatico ad dies quinque, & pecunia inſtructa, in forum ſubitò conveniat; quò ut convenerint, vos Præfecti qui aderitis ipſos ſumite, & ad proximam urbem ducite. eò poſtquam erit ventum, date Præfecto ejus oppidi epiſtolam illi inſcriptam, & quod in ea ſcriptum erit facite. Scriptum autem erat in hac quoque, idem atque in prioribus literis: niſi quod urbis deinceps ſequentis ad quam fuit pergendum non adſcribebatur idem nomen. Quæ ratio, quum in ſingulis urbibus per quas iter erat, fuiſſet obſervata, illud eveniebat, ut nemo ſciret prorſus, neque cujus facinoris aut incepti gratiâ hic fieret apparatus, neque quo iretur, excepta urbe dumtaxat proxima. verùm omnes pariter incerti, ſeſe invicem aſſumebant, & ad ulteriora perge-

pergebant. Jam quia non omnes quæ longiſſimè diſtabant à Tegea urbes pari intervallo aberant, non eadem hora cunctis illis redditæ ſunt literæ; ſed ſingulis pro ratione intervalli. Unde evenit, ut neque Tegeatis ſcientibus quid pararetur, neque iis qui adveniebant, omnes Achæi Tegeam cum armis omnibus portis ingrederentur. Hoc autem ſtratagemate ut uteretur, propterea Philopœmeni venit in mentem, quia Tyranni ſpeculatoribus & certis hominibus qui rumuſculos omnes captabant, omnia erant plena. Quo die univerſi Achæi Tegeam erant conventuri, ſelectorum manum miſit, juſſam, ubi noctem circa Sellaſiam egiſſent, ut die ſequenti ſimul illuxiſſet, Laconicam incurſarent. quod ſi miles conductitius ad ferendam opem accurreret, ac negotium eis faceſſeret, ad Scotitam ſe ut reciperent juſſit, & de cætero Didaſcalondæ Cretenſi parerent. hujus enim fidei permiſerat, & mandata de univerſo incepto dederat. Igitur ad conſtitutum locum fiduciæ pleni progrediuntur iſti: at Philopœmen, tempori cænam ſumere juſſis Achæis, Tegea exercitum eduxit. & quum per noctem citatim contendiſſet, ſub diluculum ſuos in inſidiis circa Scotitam collocavit: eſt id loci nomen inter Tegeam & Lacedæmonem. Poſtridie ejus diei, conductitiorum præſidium quod erat Pellenæ, ſimul ac incurſionem Achæorum, ſigno dato, ei qui in ſpeculis ſtabant, ſignificaſſent, è veſtigio, ſicut erant ſoliti, auxiliatum veniunt, & hoſtibus in-

πύμπεσθεν. τῷ δὲ μὴ τὸ ἴσον ἀπέχειν τῆς Τεγέας τὰς πορρωτάτω κειμένας πόλεις, οὐχ ἅμα πάσαις ἀπεδόθη τὰ γράμματα ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ λόγον ἑκάστης. ἐξ ὧν συνέβη μήτε τῶν Τεγεατῶν εἰδότων τὸ μέλλον, μήτε τῶν παραγινομένων, ἅμα πάντας τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ κατὰ πάσας τὰς πύλας εἰς τὴν Τεγέαν εἰσπορεύεσθαι σὺν τοῖς ὅπλοις. Ταῦτα 21
δὲ διεστρατήγει καὶ περιεβάλλετο τῇ διανοίᾳ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὠτακουστῶν καὶ κατασκόπων τοῦ Τυράννου. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ συναθροίζεσθαι τὸ πλῆθος ἔμελλε τῶν Ἀχαιῶν εἰς Τεγέαν, ἐξαπέστειλε τοὺς ἐπιλέκτους, ὥστε νυκτερεύσαντας περὶ Σελλασίαν, ἅμα τῷ φωτὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐπιτρέχειν τὴν Λακωνικήν. ἐὰν δ' οἱ μισθοφόροι βοηθήσαντες παρενοχλῶσιν αὐτοὺς, συνέταξε ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν ἐπὶ τὸν Σκοτίταν, καὶ τὰ λοιπὰ πειθαρχεῖν Διδασκαλώνδᾳ τῷ Κρητί. τούτῳ γὰρ ἐπεπιστεύκει καὶ διετέτακτο περὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς. οὗτοι μὲν οὖν προῆγον εὐθαρσῶς ἐπὶ τὸ συντεταγμένον. ὁ δὲ Φιλοποίμην ἐν ὥρᾳ παραγγείλας δειπνοποιεῖσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐκ τῆς Τεγέας. καὶ νυκτοπορήσας ἐνεργῶς, περὶ τὴν ἑωθινὴν ἐνεκάθισε τὴν στρατιὰν ἐν τοῖς περὶ τὸν Σκοτίταν προσαγορευομένοις τόποις, ὅς ἐστι μεταξὺ τῆς Τεγέας καὶ τῆς Λακεδαίμονος. Οἱ δ' ἐν τῇ Πελλήνῃ μισθοφόροι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἅμα τῷ σημῆναι τοὺς σκοποὺς τὴν καταδρομὴν τῶν πολεμίων, ἐκ χειρὸς ἐβοήθουν καθάπερ ἔθος ἦν αὐτοῖς, καὶ προσ-

ἔκειντο

ἔκειντο τοῖς ὑπεναντίοις. τῶν δ' Ἀχαιῶν κατὰ τὸ συνταχθὲν ὑποχωρούντων, εἵποντο κατόπιν ἐπικείμενοι θρασέως καὶ τετολμηκότως. ἅμα δὲ τῷ παραβάλλειν εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἐνέδραν τόπους, διαναστάντων τῶν Ἀχαιῶν, οἱ μὲν κατεκόπησαν, οἱ δ' ἑάλωσαν αὐτῶν.

cumbunt. Achæi, ita ut præceptum fuerat, pedem referre: illi cum ingenti audacia & ferocia inſequi atque à tergo urgere. Verùm ut in locum inſidiarum eſt ventum, conſurgentibus Achæis, partim trucidati, partim vivi ſunt capti.

ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

E POLYBII MEGALOPOLITANI SEPTIMADECIMA HISTORIA EXCERPTA.

Quomodo Rex Philippus & Romanorum Imperator T. Flaminius unà cum Amynandro Athamanum Rege & civitatum legatis prope Nicæam urbem in ſinu Maliaco ſitam, colloquium habuerint, nullo fructu.

Quomodo poſt colloquium legationes undique ad Senatum Romam fuerint miſſæ.

Quomodo Senatus auditis legationibus omnibus bellum

Πῶς ὅ, τε βασιλεὺς Φίλιππος καὶ ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς Τίτος Φλαμίνιος σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀθαμάνων Ἀμυνάνδρῳ, καὶ τοῖς τῶν συμμάχων πρέσβεσιν, ἐγγὺς Νικαίας τῆς ἐν τῷ Μηλιεῖ κόλπῳ ἀσύμβατον κοινολογίαν ἐποιήσαντο.

Πῶς πάντες οἱ προειρημένοι ἐξέπεμψαν πρέσβεις πρὸς τὴν σύγκλητον τῶν Ῥωμαίων.

Πῶς ἡ σύγκλητος πάντων ἀκούσασα πρὸς τὸν Φίλιππον

πόλεμον

πόλεμον ἐψηφίσατο.

1 ΕΠΕΛΘΟΝΤΟΣ δὲ τοῦ τεταγμένου καιροῦ, παρῆν ὁ μὲν Φίλιππος ἐκ Δημητριάδος ἀναχθεὶς εἰς τὸν Μηλιέα κόλπον, πέντε λέμβους ἔχων καὶ μίαν πρίστιν, ἐφ' ἧς αὐτὸς ἐπέπλει. Συνῆσαν δ' αὐτῷ Μακεδόνες μὲν Ἀπολλόδωρος καὶ Δημοσθένης, οἱ γραμματεῖς· ἐκ Βοιωτίας Βραχύλλης, Ἀχαιὸς δὲ Κυκλιάδας, ἐκπεπτωκὼς ἐκ Πελοποννήσου διὰ τὰς πρότερον ὑφ' ἡμῶν εἰρημένας αἰτίας. μετὰ δὲ τοῦ Τίτου παρῆν ὅ, τε βασιλεὺς Ἀμύνανδρος, καὶ παρ' Ἀττάλου Διονυσόδωρος. ἀπὸ δὲ τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων· τῶν μὲν Ἀχαιῶν Ἀρισταίνετος καὶ Ξενοφῶν· παρὰ δὲ Ῥοδίων, Ἀκεσίμβροτος ὁ ναύαρχος· παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν, Φαινέας ὁ στρατηγὸς, καὶ πλείους δ' ἕτεροι τῶν πολιτευομένων. Συνεγγίσαντες δὲ κατὰ Νίκαιαν πρὸς τὴν θάλατταν, οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἐπέστησαν παρ' αὐτὸν τὸν αἰγιαλόν. ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ, μετέωρος ἔμενε. τοῦ δὲ Τίτου κελεύοντος αὐτὸν ἀποβαίνειν, διαναστὰς ἐκ τῆς νεὼς, οὐκ ἔφησεν ἀποβήσεσθαι. τοῦ δὲ πάλιν ἐρομένου, τίνα φοβεῖται; φοβεῖσθαι μὲν ἔφησεν ὁ Φίλιππος οὐδένα, πλὴν τοὺς θεούς· ἀπιστεῖν δὲ τοῖς πλείστοις τῶν παρόντων, μάλιστα δ' Αἰτωλοῖς. τοῦ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοῦ θαυμάσαντος, καὶ φήσαντος ἴσον εἶναι πᾶσι τὸν κίνδυνον, καὶ κοινὸν τὸν καιρόν· μεταλαβὼν ὁ Φίλιππος, οὐκ ἔφησεν αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν· Φαινέου μὲν γὰρ

decreverit adverſus Philippum.

POSTQUAM conſtitutus colloquio dies aderat, Philippus ab Demetriade profectus cum quinque lembis & una priſti qua vehebatur ipſe, ad ſinum Maliacum venit. Erant cum eo è Macedonibus Apollodorus & Demoſthenes regii ſcribæ. è Bœotia, Brachylles: ex Achæis Cycliadas, qui propter cauſſas jam antè nobis expoſitas, è Peloponneſo exulabat. Cum Tito advenerunt Rex Amynander, & Dionyſodorus Attali legatus. item gentium & civitatum legati; Achæorum, Ariſtænetus & Xenophon: Rhodiorum, Aceſimbrotus ipſorum navarchus: Ætolorum, Phæneas Prætor, & plures alii ex iis qui Rempub. adminiſtrabant. Quum prope Nicæam mari proximaſſent, qui erant cum Flaminio in ipſo littore ſubſtiterunt. at Philippus ubi terræ appropinquaſſet, in ancoris ſtabat. Jubente Tito, ut in terram egrederetur; Rex in proram navis ſe erigens, facturum negavit. illo rurſus interrogante, Quem tandem timeret? Timere quidem ſe, reſpondet Rex, neminem præter deos immortales: at plurimorum qui aderant, non credere fidei, atque omnium minimè Ætolis. mirante Rom. Imperatore, & dicente; Iſtud quidem par omnibus eſſe periculum, & occaſionem communem; excipiens Rex, Titum dixit errare: nam Phænea quidem ſublato, non defore

defore multos qui Prætores Ætolorum ſint futuri: Philippus vero ſi periſſet, neminem in præſentia eſſe, qui Macedonum Rex foret. Abſurdo & inſolente principio viſus Rex omnibus colloquium inchoaſſe: Titus tamen, aperire illum quorſum veniſſet, juſſit. at Rex, non ſuam, verum Titi orationem eſſe dixit: itaque petere ſe ab eo, ut ſignificaret, quid ſibi eſſet faciendum, quò pacem tandem impetraret. tunc Rom. Imperator; Simplicem ſibi eamque evidentem ait eſſe orationem: Jubere enim, ut ex univerſa Græcia excedat; captivos & transfugas quos habet, ſingulis ut reddat; loca Illyrici Romanis tradat, quæcunque poſt pacem in Epiro factam occupaſſet; ſimiliter etiam Ptolemæo omnes ut reſtituat urbes, quas poſt Ptolemæi Philopatoris obitum illi ademiſſet. Hæc locutus Imperator, & facto dicendi fine, converſus ad alios, mandata proferre ſingulos jubet, quæ ab iis accepiſſent, quorum miſſu venerant. Primus ſermonem excepit Dionyſodorus Attali legatus; & naves regias captivoſque dixit reddendos, quæ ad Chium navali prælio capta eſſent: Veneris templum & Nicephorium quæ evaſtaſſet, pro incorruptis eſſe reſtituenda. Poſt hunc Rhodiorum navarchus Aceſimbrotus, Peræa (regio eſt continentis adverſus inſulam,) quam Rhodiis Philippus ademiſſet, excedendum ipſi eſſe: deducenda præſidia ex Jaſſo, Bargyliis, & Euromenſium urbe. Perinthios in antiquam communis juris formulam quod ipſis interce-

παθόντος τι, πολλοὺς εἶναι τοὺς στρατηγήσοντας Αἰτωλῶν· Φιλίππου δ᾽ ἀπολομένου, κατὰ τὸ παρὸν οὐκ εἶναι τὸν βασιλεύσοντα Μακεδόνων. Ἐδόκει μὲν οὖν πᾶσι φορτικῶς κατάρχεσθαι τῆς ὁμιλίας· ὅμως δὲ λέγειν αὐτὸν ἐκέλευεν ὁ Τίτος, ὑπὲρ ὧν πάρεστιν. ὁ δὲ Φίλιππος οὐκ ἔφη τὸν λόγον αὐτῷ καθήκειν, ἀλλ᾽ ἐκείνῳ· διόπερ ἠξίου διασαφεῖν τὸν Τίτον, τί δεῖν ποιήσαντα τὴν εἰρήνην ἄγειν; ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, αὐτῷ μὲν ἁπλοῦν τινα λόγον ἔφη καθήκειν καὶ φαινόμενον. Κελεύειν γὰρ αὐτὸν ἐκ μὲν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκχωρεῖν· ἀποδόντα τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους ἑκάστοις οὓς ἔχει· τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα τόπους παραδοῦναι Ῥωμαίοις, ὧν γέγονε κύριος μετὰ τὰς ἐν Ἠπείρῳ διαλύσεις· ὁμοίως δὲ καὶ Πτολεμαίῳ τὰς πόλεις ἀποκαταστῆσαι πάσας, ἃς παρῄρηται μετὰ τὸν Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος θάνατον. Ταῦτα δ᾽ εἰπὼν ὁ Τίτος, 2 αὐτὸς μὲν ἐπέσχε, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιστραφεὶς, ἐκέλευε λέγειν ἅπερ ἑκάστοις αὐτῶν οἱ πέμψαντες εἴησαν ἐντεταλμένοι. Πρῶτος δὲ Διονυσόδωρος ὁ παρ᾽ Ἀττάλου μεταλαβὼν τὸν λόγον, τάς τε ναῦς, ἔφη δεῖν αὐτὸν ἀποδοῦναι τὰς τοῦ βασιλέως, τὰς γενομένας αἰχμαλώτους ἐν τῇ περὶ Χῖον ναυμαχίᾳ, καὶ τοὺς ἅμα ταύταις ἄνδρας· ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν ἀκέραιον, καὶ τὸ Νικηφόριον, ἃ κατέφθειρε. Μετὰ δὲ τοῦτον ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος, τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, ἧς αὐτῶν παρῄρηται· τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Ἰασσοῦ καὶ Βαργυλίων, καὶ τῆς Εὐρωμέων πόλεως· ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ

Περινθίους εἰς τὴν Βυζαντίων συμπολιτείαν· παραχωρεῖν δὲ καὶ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου, καὶ τῶν ἐμπορείων καὶ λιμένων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἁπάντων. Ἐπὶ δὲ τοῖς Ῥοδίοις Ἀχαιοὶ Κόρινθον ἀπῄτουν, καὶ τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ἀβλαβῆ. Μετὰ δὲ τούτους Αἰτωλοὶ πρῶτον μὲν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκέλευον ἐξίστασθαι, καθάπερ καὶ Ῥωμαῖοι· δεύτερον δ' αὐτοῖς ἀποκαθιστάναι τὰς πόλεις ἀβλαβεῖς, τὰς πρότερον μετεχούσας τῆς τῶν Αἰτωλῶν συμπολιτείας. Ταῦτα δ' εἰπόντος τοῦ Φαινέου τοῦ τῶν Αἰτωλῶν στρατηγοῦ, μεταλαβὼν Ἀλέξανδρος ὁ προσαγορευόμενος Ἴσιος, ἀνὴρ δοκῶν πραγματικὸς εἶναι, καὶ λέγειν ἱκανός·
3 οὔτε διαλύεσθαι νῦν ἔφησε τὸν Φίλιππον ἀληθινῶς, οὔτε πολεμεῖν γενναίως, ὅταν δέῃ τοῦτο πράττειν· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς ὁμιλίαις ἐνεδρεύειν καὶ παρατηρεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ τῶν πολεμούντων ἔργα· κατ' αὐτὸν δὲ τὸν πόλεμον ἀδίκως ἵστασθαι, καὶ λίαν ἀγεννῶς· ἀφέντα γὰρ τοῦ κατὰ πρόσωπον ἀπαντᾶν τοῖς πολεμίοις, φεύγοντα τὰς πόλεις ἐμπιπράναι καὶ διαρπάζειν, καὶ διὰ ταύτης τῆς προαιρέσεως ἡττώμενον, τὰ τῶν νικώντων ἆθλα λυμαίνεσθαι. Καίτοι γε τοὺς πρότερον Μακεδόνων βεβασιλευκότας οὐ ταύτην ἐσχηκέναι τὴν πρόθεσιν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν· μάχεσθαι μὲν γὰρ πρὸς ἀλλήλους συνεχῶς ἐν τοῖς ὑπαίθροις, τὰς δὲ πόλεις σπανίως ἀναιρεῖν καὶ καταφθείρειν. τοῦτο δ' εἶναι πᾶσι φανερὸν ἔκ τε τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν, ὃν Ἀλέξανδρος ἐπολέμησε πρὸς Δαρεῖον· ἔκ τε τῆς τῶν διαδεξαμένων ἀμφισβητήσεως, καθ' ἣν ἐπολέμησαν πάντες πρὸς Ἀντίγονον ὑπὲρ τῆς Ἀσίας. παραπλησίως δὲ καὶ

dit cum Byzantiis eſſe reſtituendos: excedendum etiam Seſto, Abydo, & omnibus Aſiæ emporiis atque portibus. Secundum Rhodios Achæi Corinthum repetebant, & Argos oppidum, ſine ullo damno. Secuti deinde Ætoli, poſtularunt primo ut univerſa Græcia excederet, ſicut & Romani petierant; deinde urbes incorruptas Ætolis redderet, quæ prius juris aut ditionis eorum fuiſſent. Hæc Phæneas Ætolorum Prætor quum dixiſſet, excepit orationem ejus Alexander cognomine Iſius; vir, ut erat opinio hominum, & in rebus gerendis ſingularis ſollertiæ & facundus: qui dixit; Neque de pace cum fide Philippum nunc agere neque bella vera virtute gerere, quando eſt opus. verùm in colloquiis inſidiari, captare & omnia facere, quæcunque hoſtes ſolent: in bello iniquè & omnino parum generosè dimicare: neque enim æquo campo, collatis ſignis congredi cum hoſtibus, ſed refugientem incendere ac diripere urbes; & hoc genere inſtituti vincentium præmia victum corrumpere. At non antiquos Macedoniæ Reges hoc propoſito fuiſſe, verùm contrario potius: qui acie in campo aſſidue bellare inter ſe ſoliti, urbes raro exſcindebant aut perdebant. Liquido hoc conſtare tum ex eo bello quod in Aſia Alexander cum Dario geſſit; tum ex illa contentione quæ inter ejus ſucceſſores fuit, quando pro imperio Aſiæ cuncti adverſus Antigonum bellum geſſerunt. Quod inſtitutum omnes

qui

qui deinceps ſucceſſerunt, ad Pyrrhum uſque ſervarunt. in patentibus etenim campis ad congrediendum faciles fuiſſe, omniaque experiri ſolitos, quo ſeſe invicem armis ſuperarent: urbibus peperciſſe, ut illis ipſi victores regnarent, & honorem à ſubditis conſequerentur. Nam quorum cauſſa bellum ſit conflatum tollentem, bellum interim ipſum relinquere, furoris & quidem vehementis eſſe opus. Id autem facere nunc Philippum. Plures enim ipſum, quo tempore ex Epiri faucibus feſtinatò ſe recipiebat, urbes in Theſſalia Theſſalis amicum & ſocium evaſtaſſe, quàm ullus unquam hoſtium fecerit, qui cum ipſis bella geſſerunt. Multa ad hæc alia in eandem ſententiam quum diſſerviſſet, his ad extremum verbis eſt uſus. Philippum interrogavit, cur Lyſimachiam Ætolis ſocietate junctam, & in qua Prętor erat ab ea gente miſſus, Prætore ejecto, præſidium urbi impoſuerit? cur Cianos Ætolis ſimiliter ſocietate junctos, ipſe Ætolorum amicus, in ſervitutem addixiſſet? quid cauſſæ eſſe diceret, cur nunc Echinum, Thebas Phthias, Pharſalum & Lariſſam teneret? His dictis tacuit Alexander. Philippus quum propius terram quàm antè acceſſiſſet, ſeque in navi erexiſſet; Ætolicam nimirum inquit & theatralem orationem Alexander habuit: certo enim ſcire omnes, neminem eſſe mortalium, qui ſocios ſuos volens damnis afficiat: verum eas interdum neceſſitates temporum incidere, ut multa illis qui rebus præſunt contra ſuam voluntatem ſint neceſſariò facienda.

τοὺς τούτους διαδεξαμένους μέχρι Πύρρου κεχρῆσθαι τῇ προαιρέσει ταύτῃ. διακινδυνεύειν μὲν γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὑπαίθροις προχείρως, καὶ πάντα ποιεῖν εἰς τὸ καταγωνίσασθαι διὰ τῶν ὅπλων ἀλλήλους· τῶν δὲ πόλεων φείδεσθαι χάριν τοῦ τοὺς νικήσαντας ἡγεῖσθαι τούτων, καὶ τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς ὑποταττομένοις. Τὸ δ' ἀναιροῦντα περὶ ὧν ὁ πόλεμός ἐστι, τὸν πόλεμον αὐτὸν καταλιπεῖν, μανίας ἔργον εἶναι, καὶ ταύτης ἐρρωμένης· ὃ νῦν ποιεῖν τὸν Φίλιππον. Τοσαύτας γὰρ διεφθαρκέναι πόλεις ἐν Θετταλίᾳ φίλον ὄντα καὶ σύμμαχον, καθ' ὃν καιρὸν ἐκ τῶν ἐν Ἠπείρῳ στενῶν ἐποιεῖτο τὴν σπουδήν, ὅσας οὐδείς ποτε τῶν Θετταλοῖς πεπολεμηκότων διέφθειρε. Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθείς, τελευταίοις ἐχρήσατο τούτοις. Ἤρετο γὰρ τὸν Φίλιππον, διὰ τί Λυσιμαχίαν μετ' Αἰτωλῶν ταττομένην, καὶ στρατηγὸν ἔχουσαν παρ' αὐτῶν, ἐκβαλὼν τοῦτον κατάσχοι φρουρᾷ τὴν πόλιν; διὰ τί δὲ Κιανοὺς παραπλησίως μετ' Αἰτωλῶν συμπολιτευομένους, ἐξανδραποδίσαιτο φίλος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς; τί δὲ λέγων, κατέχει νῦν Ἐχῖνον καὶ Θήβας τὰς Φθίας, καὶ Φάρσαλον καὶ Λάρισαν; ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ταῦτ' εἰπὼν, ἀπεσιώπησεν. ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ μᾶλλον ἢ πρόσθεν, καὶ διαναστὰς ἐπὶ τῆς νεὼς, Αἰτωλικὸν ἔφη καὶ θεατρικὸν διατεθεῖσθαι τὸν Ἀλέξανδρον λόγον· σαφῶς γὰρ πάντας γινώσκειν ὅτι τοὺς ἰδίους συμμάχους ἑκὼν μὲν, οὐδεὶς διαφθείρει· κατὰ δὲ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις πολλὰ ποιεῖν ἀναγκάζεσθαι τοὺς ἡγουμένους παρὰ τὰς ἑαυτῶν προαιρέσεις.

Ἔτι δὲ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, ὁ Φαινέας ἠλαττωμένος τοῖς ὄμμασιν, ἐπὶ πλεῖον ὑπέκρουε τὸν Φίλιππον, φάσκων αὐτὸν ληρεῖν· δεῖν γὰρ ἢ μαχόμενον νικᾶν, ἢ ποιεῖν τοῖς κρείττοσι τὸ προσταττόμενον. ὁ δὲ Φίλιππος καίπερ ἐν κακοῖς ὤν, ὅμως οὐκ ἀπείχετο τοῦ καθ' αὑτὸν ἰδιώματος, ἀλλ' ἐπιστραφείς· τοῦτο μὲν, ἔφησεν, ὦ Φαινέα, καὶ τυφλῷ δῆλον. ἦν γὰρ εὔθικτος, καὶ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος εὖ πεφυκὼς πρὸς τὸ διαχλευάζειν ἀνθρώπους. αὖθις δὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστρέψας· ἐρωτᾷς με, φησὶν, Ἀλέξανδρε, διὰ τί Λυσιμάχειαν προσέλαβον; ἵνα μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν ὀλιγωρίαν ἀνάστατος γένηται, καθάπερ νῦν γέγονεν, ἡμῶν ἀπαγαγόντων τοὺς στρατιώτας διὰ τοῦτον τὸν πόλεμον· οὐ τοὺς φρουροῦντας αὐτὴν, ὡς σὺ φῄς, ἀλλὰ τοὺς παραφυλάττοντας. Κιανοῖς δ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπολέμησα, Προυσίου δὲ πολεμοῦντος, βοηθῶν ἐκείνῳ συνεξεῖλον αὐτοὺς, ὑμῶν αἰτίων γινομένων. Πολλάκις γὰρ κἀμοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διαπρεσβευομένων πρὸς ὑμᾶς, ἵνα τὸν νόμον ἄρητε τὸν διδόντα τὴν ἐξουσίαν ὑμῖν ΑΓΕΙΝ ΛΑΦΥΡΟΝ ΑΠΟ ΛΑΦΥΡΟΥ, πρότερον ἔφατε τὴν Αἰτωλίαν ἐκ τῆς Αἰτωλίας ἄρειν, ἢ
5 τοῦτον τὸν νόμον. Τοῦ δὲ Τίτου θαυμάσαντος τί τοῦτο ἐστὶν, ὁ βασιλεὺς ἐπειρᾶτο διασαφεῖν αὐτῷ λέγων· ὅτι τοῖς Αἰτωλοῖς ἔθος ὑπάρχει μὴ μόνον πρὸς οὓς ἂν αὐτοὶ πολεμῶσι, τούτους αὐτοὺς ἄγειν καὶ τὴν τούτων χώραν· ἀλλὰ κἂν ἕτεροί τινες πολεμῶσι πρὸς ἀλλήλους, ὄντες Αἰτωλῶν φίλοι καὶ σύμμαχοι, μηδὲν ἧττον ἐξεῖναι τοῖς Αἰτωλοῖς ἄνευ κοινοῦ

Hæc dicentem adhuc Philippum aſperius interpellat Phæneas, oculis debilis, & delirare dicit Philippum: aut bello enim vincendum eſſe, aut melioribus parendum. Philippus, etſi malo tunc loco res ejus erant, conſuetudine tamen ſibi propria non abſtinuit; ſed converſus, Apparet id quidem, inquit, etiam cæco. erat enim dicax, & ad ludendum jocosè in quoſvis naturam cum primis aptam habebat. Is deinde ad Alexandrum denuò converſus, Rogas me, Alexander, inquit, quare Lyſimachiam acceperim? ne per incuriam veſtram à Thracibus deleretur; quemadmodum nunc accidit, poſtquam ego ob bellum hoc milites inde deduxi; qui urbem illam, non ut tu dicis, præſidio tenebant, ſed præſidium ipſi præſtabant. Neque ego cum Cianis bellavi; ſed Pruſiæ cum iis bellanti opem ferens, in exſcindenda urbe Cio eum juvi. Atque hoc uti facerem in cauſſa vos fuiſtis. Nam quum ſæpe ego cæterique Græci per legatos vobiſcum egiſſemus, ut legem illam tolleretis, quæ poteſtatem vobis facit CAPIENDI SPOLIUM A SPOLIO, Ætoliam vos prius ex Ætolia ablaturos reſpondiſtis, quàm ut hanc legem antiquaretis. Mirante Flaminio quid hoc rei eſſet; vim legis Rex illi exponere aggreditur, &, Hæc, ait, conſuetudo apud Ætolos obtinet, ut non eos ſolum quibuſcum ipſi bellum gerunt, & agros eorum infeſtent; ſed etiam ſi quando alii inter ſe bellaverint, qui ſint Ætolorum ſocii & amici, jus ut ſit Ætolis nihilo ſecius, publica tantum auctoritate

ritate dempta, apud utroſque militare, & ditionem utrorumque agere ferre. Adeo Ætoli jura omnia vel amicitiæ vel odii ignorant; ſed omnibus qui de re aliqua contenderint, parati ſunt inimici atque hoſtes. Quo igitur jure iſti me incuſare audent, ſi amicus Ætolorum quum eſſem, idemque Pruſiæ ſocius, dum ſocietate junctos mihi defendo, ſecius aliquid in Cianos conſului? Sed quod longe omnium graviſſimum eſt, pares ſeſe Romanis faciunt, & Ætoli tanquam Romani Græcia univerſa Macedonem decedere jubent. Quæ vox quum ſit in totum ſuperba; à Romanis tamen profecta, poteſt tolerari; ab Ætolis vero non poteſt. Ecqua vos me Græcia jubetis excedere? quibus illam finibus terminatis? nam ipſorum Ætolorum plerique non ſunt Græci. neque enim Græcia eſt, ubi ſunt Agraorum, Apodotorum atque etiam Amphilochorum gentes: An igitur iſtos mihi populos conceditis? Ad hæc verba quum non tenuiſſet riſum T. Quintius; Verum iſta, Rex ait, adverſus Ætolos dixiſſe ſufficiat. Ad Rhodios & Attalum quod ſpectat; Si apud æquum judicem res ageretur, juſtius videretur, ut illi potius naves captas & viros nobis redderent, quàm ut nos ipſis. neque enim primi nos Attalum vel Rhodios laceſſivimus; ſed contra, illi nos, vel confeſſione omnium. Quia tamen ita jubes, Peræam Rhodiis, & naves Attalo cum captivis qui comparebunt, reſtituam. Nicephorium & Veneris templum, quæ ſunt vaſtata, quum nequeam aliâs in integrum

δόγματος καὶ παρ' ἀμφοτέροις πολεμοῦσι, τὴν χώραν ἄγειν τὴν ἀμφοτέρων. Ὥστε παρὰ μὲν τοῖς Αἰτωλοῖς μήτε φιλίας ὅρους ὑπάρχειν, μήτ' ἔχθρας· ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀμφισβητοῦσι περί τινος, ἑτοίμους ἐχθροὺς εἶναι τούτους καὶ πολεμίους. Πόθεν οὖν ἔξεστι τούτοις ἐγκαλεῖν νῦν, εἰ φίλος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς ἐγὼ, Προυσίου δὲ σύμμαχος, ἔπραξά τι κατὰ Κιανῶν, βοηθῶν τοῖς αὐτοῦ συμμάχοις; Τὸ δὲ δὴ πάντων δεινότατον, οἱ ποιοῦντες ἑαυτοὺς ἐφαμίλλους Ῥωμαίοις, καὶ κελεύοντες ἐκχωρεῖν Μακεδόνα ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. τοῦτο γὰρ ἀποφθέγξασθαι καὶ καθόλου μέν ἐστιν ὑπερήφανον· οὐ μὴν ἀλλὰ Ῥωμαίων μὲν λεγόντων ἀνεκτὸν, Αἰτωλῶν δ' οὐκ ἀνεκτόν. ποίας δὲ κελεύετέ με, φησὶν, ἐκχωρεῖν Ἑλλάδος; καὶ πῶς ἀφορίζετε ταύτην; αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλείους. τὸ γὰρ τῶν Ἀγραῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἀποδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ ἔστιν Ἑλλάς. ἢ τούτων μὲν παραχωρεῖτέ μοι; Τοῦ δὲ Τίτου γε- 6
λάσαντος, ἀλλὰ δὴ πρὸς μὲν Αἰτωλοὺς, ἀρκείτω μοι ταῦτ', ἔφη· πρὸς δὲ Ῥοδίους καὶ πρὸς Ἄτταλον, ἐν μὲν ἴσῳ κριτῇ, δικαιότερον ἂν νομισθείη τούτους ἡμῖν ἀποδιδόναι τὰς αἰχμαλώτους ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας, ἤπερ ἡμᾶς τούτοις. οὐ γὰρ ἡμεῖς Ἀττάλῳ πρότεροι καὶ Ῥοδίοις τὰς χεῖρας ἐπεβάλομεν, οὗτοι δ' ἡμῖν ὁμολογουμένως. οὐ μὴν ἀλλὰ σοῦ κελεύοντος, Ῥοδίοις μὲν ἀποδίδωμι τὴν Περαίαν, Ἀττάλῳ δὲ τὰς ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς διασωζομένους. τὴν δὲ τοῦ Νικηφορίου καταφθορὰν ἤδη καὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης τεμένους, ἄλλως μὲν οὐκ εἰμὶ δυνα-

τὸς ἀποκαταστήσειν· φυτὰ δὲ καὶ κηπουροὺς πέμψειν, τοὺς φροντιοῦντας θεραπείας τοῦ τόπου καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκκοπέντων δένδρων. πάλιν δὲ τοῦ Τίτου γελάσαντος, ἐπὶ τῷ χλευασμῷ, μεταβὰς ὁ Φίλιππος ἐπὶ τοὺς Ἀχαιοὺς, πρῶτον μὲν τὰς εὐεργεσίας ἐξηριθμήσατο τὰς ἐξ Ἀντιγόνου γεγενημένας εἰς αὐτοὺς, εἶτα τὰς ἰδίας· ἑξῆς δὲ τούτοις προσενέγκατο τὸ μέγεθος τῶν τιμῶν τῶν ἀπηντημένων αὐτοῖς παρὰ τῶν Ἀχαιῶν. τελευταῖον δ᾽ ἀνέγνω τὸ περὶ τῆς ἀποστάσεως ψήφισμα, καὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους μεταθέσεως. ᾗ χρησάμενος ἀφορμῇ, πολλὰ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς ἀθεσίαν εἶπε καὶ ἀχαριστίαν. ὅμως δ᾽ ἔφη, τὸ μὲν Ἄργος ἀποδώσειν· περὶ δὲ τῆς Κορίνθου βουλεύσεσθαι μετὰ τοῦ Τίτου.

7 Ταῦτα δὲ διαλεχθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἤρετο τὸν Τίτον, φήσας πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν λόγον εἶναι καὶ πρὸς Ῥωμαίους· πότερον οἴεται δεῖν ἐκχωρεῖν ὧν ἐπέκτηται πόλεων καὶ τόπων ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ἢ καὶ τούτων, ὅσα παρὰ τῶν γονέων παρείληφε; τοῦ δ᾽ ἀποσιωπήσαντος, ἐκ χειρὸς ἀπαντᾶν οἷοί τ᾽ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀρισταίνετος ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Φαινέας ὑπὲρ τῶν Αἰτωλῶν· ἤδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης, ὁ μὲν τούτων λόγος ἐκωλύθη διὰ τὸν καιρόν· ὁ δὲ Φίλιππος ἠξίου γράψαντας αὐτῷ δοῦναι πάντας, ἐφ᾽ οἷς δεήσει γίνεσθαι τὴν εἰρήνην. μόνος γὰρ ὢν οὐκ ἔχειν μεθ᾽ ὧν βουλεύσηται· βούλεσθαι δὲ ἐλθὼν αὐτὸς λόγον δοῦναι περὶ τῶν ἐπιταττομένων. Ὁ δὲ Τίτος οὐκ ἀηδῶς μὲν ἤκουε τοῦ Φιλίππου χλευάζοντος· μὴ βουλόμενος δὲ τοῖς ἄλλοις μηδὲν εἰπεῖν δοκεῖν,

reſtituere; plantas & hortulanos mittam quibus locorum cultura ſit futura curæ, & cæſarum arborum incrementum. Quum illudentis urbanitas Flaminio riſum denuo expreſſiſſet, Philippus tranſlato ad Achæos ſermone, beneficia primum recenſuit jam inde ab Antigono, in ipſos collata; deinde quæ erant à ſe profecta: honorum poſtea magnitudinem expoſuit, quos ab Achæis Macedoniæ Reges fuerant conſecuti: poſtremò decretum illud recitavit, quod de ſua à Macedonibus defectione & tranſitione ad Romanos fecerant: eaque uſus occaſione, invectus eſt graviter in eorum perfidiam & ingratum animum. Argos tamen ſe redditurum eis dixit: de Corintho cum Tito deliberaturum eſſe. Hæc locutus cum aliis, à Tito quæſivit, (jam enim ſibi cum eo & cum Romanis ſermonem eſſe;) utrum iiſne urbibus Græciæ lociſque decedere ſe æquum cenſeat, quę à ſe ipſo capta habeat; an iis etiam, quæ à majoribus ſuis accepiſſet. Silente Quintio, parabant extemplo reſpondere, Ariſtænetus quidem pro Achæis, Phæneas verò pro Ætolis: ſed quum tardior jam hora diem clauderet, temporis anguſtiis excluſa eſt eorum oratio: Poſtulavit Philippus, ſcriptas dari ſibi à ſingulis conditiones, quibus pax eſſet conventura. ſolum enim ſe eſſe, nec habere quicum deliberet: velle verò ſe reverti, ut de iis quæ imperabantur ſeriò ſecum cogitaret. Non erat Quintio ingratum acroama Philippum audire facete ludentem: qui tamen ne videretur nihil dixiſſe,

Philip-

Philippum viciſſim ipſe quoque cavillans; Et merito quidem Philippe, ait, ſolus nunc es; amicos enim omnes qui optima tibi ſuggeſturi erant conſilia, ſuſtuliſti. Macedo ubi Sardonium quendam riſum edidiſſet, conticuit. Tunc igitur poſtquam ſinguli quæ volebant ſcripto eſſent complexi, convenienter eis quę antea diximus, eaq; Philippo exhibuiſſent, & poſtero die ſe iterum Nicęam conventuros conſtituiſſent, in diverſa abierunt. Quintius poſtero die ad conſtitutum locum, ubi omnes erãt, venit: Philippus verò nullus venit. Jam diei pars magna proceſſerat, & fere jam Quintius venturum eum deſperabat; quum Philippus ſub ipſam veſperam iiſdem atq; ante comitatus, apparet: poſtquam diem cõſumpſiſſet, ut quidem ipſe dicebat, quum tam gravia imperarentur, inops conſilii & magnis difficultatibus affectus: ut vero aliis videbatur, eo fine, ut paratos in ſe invehi Achæos & Ætolos, ſpatio temporis excluderet. Animadverterat enim pridie cum diſcederet, ambos paratos verbis ſecum altercari, & querelas ſuas proferre. quã etiam ob cauſſam tunc ſimulac propius acceſſiſſet, petiit, ut ſummotis aliis, ne utriſque altercantibus verba dumtaxat funderentur, ſed aliquis tandem finis rei imponi poſſet, cum ipſo Romano Imperatore liceret ſibi colloqui. Et quum ſæpius hoc ipſum peteret, idque ut ſibi tribueretur ęquum eſſe diceret; quęſivit Titus ab iis qui aderant, Quid facto eſſet opus? Cunctis hortantibus ut congrederetur, & audiret quid eſſet dicturus; Quintius Appio

αὐτεπέσκωψε τὸν Φίλιππον, εἰπὼν
οὕτως. Εἰκότως, ἔφη, Φίλιππε
μόνος εἶ νῦν· τοὺς γὰρ φίλους τοὺς τὰ
κράτιστά σοι συμβουλεύσοντας, ἀπώ-
λεσας ἅπαντας. ὁ δὲ Μακεδὼν ὑπο-
μειδιάσας Σαρδόνιον, ἀπεσιώπησε.
καὶ τότε μὲν ἅπαντες ἐγγράπτους
δόντες τῷ Φιλίππῳ τὰς ἑαυτῶν
προαιρέσεις, ἀκολούθως τοῖς προει-
ρημένοις ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι
κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Νίκαιαν
πάλιν ἀπαντήσειν. Τῇ δ' αὔριον
οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἧκον ἐπὶ τὸν
ταχθέντα τόπον, ἐν ᾧ πάντες ἦ-
σαν, ὁ δὲ Φίλιππος οὐ παρεγί-
γνετο. τῆς δ' ἡμέρας ἤδη παραγού- 8
σης ἐπὶ πολὺ, καὶ σχεδὸν ἀπεγνωκό-
των τῶν περὶ τὸν Τίτον, παρῆν ὁ Φί-
λιππος δείλης ὀψίας ἐπιφαινό-
μενος μεθ' ὧν καὶ πρότερον· κατα-
τετριφὼς τὴν ἡμέραν, ὡς μὲν αὐ-
τὸς ἔφη, διὰ τὴν ἀπορίαν καὶ δυσ-
χρηστίαν τῶν ἐπιταττομένων· ὡς
δὲ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει, βουλόμε-
νος ἐκκλεῖσαι τῷ καιρῷ τήν τε τῶν
Ἀχαιῶν καὶ τὴν τῶν Αἰτωλῶν κα-
τηγορίαν. ἑώρα γὰρ τῇ πρόσθεν
ἀπαλλαττόμενος, ἀμφοτέρους τού-
τους ἑτοίμους ὄντας πρὸς τὸ συμπλέ-
κεσθαι καὶ μεμψιμοιρεῖν αὐτῷ. Διὸ
καὶ τότε συνεγγίσας, ἠξίου τὸν τῶν
Ῥωμαίων στρατηγὸν ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν
διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἵνα
μὴ λόγοι λέγωνται μόνον ἐξ ἀμφο-
τέρων ἀψιμαχούντων, ἀλλὰ καὶ
τέλος τι τοῖς ἀμφισβητουμένοις
ἐπιτεθῇ. πλεονάκις δ' αὐτοῦ πα-
ρακαλοῦντος καὶ προσαξιοῦντος,
ἤρετο τοὺς συμπαρόντας ὁ Τίτος, τί
δέον εἴη ποιεῖν; τῶν δὲ κελευόντων
συνελθεῖν, καὶ διακοῦσαι τῶν λεγομέ-
νων, παραλαβὼν ὁ Τίτος Ἄππιον

Κλαύδιον χιλίαρχον ὄντα τότε, τοῖς μὲν ἄλλοις μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάττης ἀναχωρήσασιν εἶπεν αὐτόθι μένειν· αὐτὸς δὲ τὸν Φίλιππον ἐκέλευσεν ἐκβαίνειν. ὁ δὲ βασιλεὺς παραλαβὼν Ἀπολλόδωρον καὶ Δημοσθένην, ἀπέβη. συμμίξας δὲ Τίτῳ, διελέγετο καὶ πλείω χρόνον. Τίνα μὲν οὖν ἦν τὰ τότε ῥηθέντα παρ' ἑκατέρου, δυσχερὲς εἰπεῖν. ἔφη δ' οὖν ὁ Τίτος μετὰ τὸ χωρισθῆναι τὸν Φίλιππον, διασαφῶν τοῖς ἄλλοις τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως· Αἰτωλοῖς μὲν ἀποδοῦναι Φάρσαλον καὶ Λάρισσαν· Θήβας δ' οὐκ ἀποδιδόναι. Ροδίοις δὲ τῆς μὲν Περαίας παραχωρεῖν· Ἰασσοῦ δὲ καὶ Βαργυλίων οὐκ ἐκχωρεῖν. Ἀχαιοῖς δὲ παραδιδόναι τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν. Ῥωμαίοις δὲ τά τε κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα φάναι παραδώσειν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας. Ἀττάλῳ δὲ τάς τε ναῦς ἀποκαταστήσειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἁλόντων ὅσοι πάρεισι.

9 Πάντων δὲ τῶν παρόντων δυσαρεστουμένων τῇ διαλύσει, καὶ φασκόντων δεῖν τὸ κοινὸν ἐπίταγμα πρῶτον ποιεῖν; (τοῦτο δ' ἦν ἁπάσης ἐκχωρεῖν τῆς Ἑλλάδος·) εἰ δὲ μή, διότι τὰ κατὰ μέρος μάταια γίνεται, καὶ πρὸς οὐδέν· θεωρῶν ὁ Φίλιππος τὴν ἐν αὐτοῖς ἀμφισβήτησιν, καὶ δεδιὼς ἅμα τὰς κατηγορίας, ἠξίου τὸν Τίτον ὑπερθέσθαι τὴν σύνοδον εἰς τὴν αὔριον, διὰ τὸ καὶ τὴν ὥραν εἰς ὀψὲ συγκλείειν. ἢ γὰρ πείσειν, ἢ πεισθήσεσθαι τοῖς παρακαλουμένοις. τοῦ δὲ συγχωρήσαντος, ταξάμενοι συμπορεύεσθαι πρὸς τὸν κατὰ Θρό-

Claudio tunc Tribuno militum ſecum aſſumpto, cæteris dixit, ut paullulum à mari ſe ſummoverent, atque ibi manerent: à Philippo deinde ut in terram egrederetur petit. Rex cum Apollodoro & Demoſthene eſt egreſſus. Qui ubi in colloquium Titi venit, non modicum temporis ſpatium ſermonem cum eo habuit. In eo congreſſu quæ fuerint ab utroque acta difficile dictu eſt; Quintius certe poſt Regis diſceſſum à Philippo dicta hæc retulit ad ſocios: Ætolis Pharſalum Lariſſamque eum reddere; Thebas non reddere. Rhodiis regione quam Peræam vocant cedere; Jaſſo & Bargyliis non exceſſurum. Achæis non Argis modo ſed etiam Corintho ceſſurum. Romanis totam Illyrici oram traditurum, & omnes captivos. Attalo naves reſtituturum, & ex iis qui præliis navalibus erant capti quotquot comparerent. Hæ conditiones pacis quum nulli omnium placerent partium, dicerentque ante omnia faciendum eſſe Regi, quod conſilium univerſum imperaverat; (id autem erat, ut tota decederet Græcia;) idque niſi faceret, inanes & nullius plane fructus iſtas de ſingulis rebus pactiones futuras; ut vidit Philippus quanta contentione res in concilio ageretur; ſimul veritus paratas in ſe criminationes; à Quintio petit, ut rem totam in craſtinum differret: quum præſertim orta veſpera diem jam clauderet: profectò aut perſuaſurum ſe, aut perſuaderi ſibi paſſurum, ut conditiones acciperet. Annuente Quintio, littus ad Thronium deſtinatur ad convenien-

niendum; atque ita ſolvitur colloquium. Poſtero die ad conſtitutum locum mature veniunt omnes. Ibi Philippus locutus pauca, & omnes qui aderant & maxime Quintium rogare, ne inſtitutam pacificationem abrumperent; quando plerorumque animi ad pacis & concordiæ ſtudium jam eſſent adducti: verùm de iis quæ in controverſia verſarentur, ſi fieri ulla ratione poſſet, per ſe convenirent; ſin hoc non poſſet, legatos dixit ſe Romam ad Senatum miſſurum; & vel perſuaſurum Patribus ut ea ſibi concederent de quibus eſſet contentio, vel quaſcunque ſenatus dediſſet leges pacis accepturum. Hanc conditionem ferente Rege, cæteri omnes bellum dixerunt eſſe apparandum; neque rationem poſtulatorum ejus habendam. at Romanus Imperator, Ne ſe quidem ignorare ait, parum fieri ſimile veri, Philippum ullam earum rerum quæ ab ipſo petebantur eſſe conceſſurum: quoniam tamen nihil quicquam ſuis inceptis noceret petitio cujus veniam ſibi dari Philippus peteret, licere hoc illi concedere. Nam ne ſic quidem firmari quicquam eorum poſſe quæ nunc agerentur, abſque auctoritate Senatus. ad explorandam verò Patrum voluntatem opportunam eſſe inſtantem tempeſtatem. Nam quum per hiemem nihil exercitus poſſint agere, non alienum, ſed potius cunctorum rationibus conveniens eſſe, ut hoc quaſi ſeponatur tempus quo præſens rerum ſtatus ad Senatum referatur. Omnibus in Quintii ſententiam citò concedentibus, quod à conſilio referendi cuncta

νιον αἰγιαλὸν, τότε μὲν ἐχωρίσθησαν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα τόπον ἐν ὥρᾳ. καὶ βραχέα διαλεχθεὶς ὁ Φίλιππος, ἠξίου πάντας, μάλιστα δὲ τὸν Τίτον, μὴ διακόψαι τὴν διάλυσιν, τῶν γε δὴ πλείστων εἰς συμβατικὴν διάθεσιν ἠγμένων· ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδέχεται, δι' αὐτῶν συμφώνους γενέσθαι περὶ τῶν ἀντιλεγομένων· εἰ δὲ μὴ, πρεσβεύσειν ἔφη πρὸς τὴν σύγκλητον, κἀκείνην πείσειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, ἢ ποιήσειν ὅ, τι ποτ' ἂν ἐπιτάττῃ. Ταῦτα δ' αὐτοῦ προτείνοντος, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφασαν δεῖν πράττειν τὰ τοῦ πολέμου, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς ἀξιουμένοις· ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, οὐκ ἀγνοεῖν μὲν οὐδ' αὐτὸς ἔφη, διότι τὸν Φίλιππον οὐκ εἰκός ἐστι ποιῆσαι τῶν παρακαλουμένων οὐδέν· τῷ δ' ἁπλῶς μηδὲν ἐμποδίζειν τὰς σφετέρας πράξεις τὴν αἰτουμένην χάριν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐκποιεῖν, ἔφη, χαρίζεσθαι. κυρωθῆναι μὲν γὰρ οὐδ' ὡς εἶναι δυνατὸν οὐδὲν τῶν νῦν λεγομένων ἄνευ τῆς συγκλήτου. πρὸς δὲ τὸ λαβεῖν πεῖραν τῆς ἐκείνων γνώμης, εὐφυῶς ἔχειν τὸν ἐπιφερόμενον καιρόν. Τῶν γὰρ στρατοπέδων οὐδ' ὡς δυναμένων οὐδὲν πράττειν διὰ τὸν χειμῶνα, τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν χρόνον εἰς τὸ προσανενεγκεῖν τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν προσπιπτόντων, οὐκ ἄθετον, ἀλλ' οἰκεῖον εἶναι πᾶσι. Ταχὺ δὲ συγκατατεθεμένων ἁπάντων διὰ τὸ θεωρεῖν τὸν Τίτον οὐκ ἀλλότριον ὄντα τῆς ἐπὶ τὴν σύγ-

κλητον ἀναφορᾶς, ἔδοξε συγχωρεῖν τῷ Φιλίππῳ πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥώμην· ὁμοίως δὲ καὶ παρ' αὐτῶν πέμπειν ἑκάστους πρεσβευτὰς τοὺς διαλεχθησομένους τῇ συγκλήτῳ καὶ κατηγορήσοντας τοῦ Φιλίππου. τοῦ δὲ πράγματος τῷ Τίτῳ τοῦ κατὰ τὸν σύλλογον κατὰ νοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς διαλογισμοὺς προκεχωρηκότος, παραυτίκα τὸ συνεχὲς τῆς ἐπιβολῆς ἐξύφαινε, τά τε καθ' αὑτὸν ἀσφαλιζόμενος ἐπιμελῶς, καὶ πρόλημμα τῷ Φιλίππῳ ποιῶν οὐδέν. Δοὺς γὰρ ἀνοχὰς διμήνους αὐτῷ, τὴν μὲν πρεσβείαν τὴν εἰς τὴν Ῥώμην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ συντελεῖν ἐπέταξε· τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν παραχρῆμα τὰς ἐκ τῆς Φωκίδος καὶ Λοκρίδος ἐκέλευσε. διεπράξατο δὲ καὶ περὶ τῶν ἰδίων συμμάχων φιλοτίμως, ἵνα κατὰ μηδένα τρόπον μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα γίγνηται κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπὸ Μακεδόνων. Ταῦτα δὲ ποιήσας πρὸς τὸν Φίλιππον ἐγγράπτως, λοιπὸν αὐτὸς ἤδη δι' αὑτοῦ τὸ προκείμενον ἐπετέλει. καὶ τὸν μὲν Ἀμύνανδρον εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπε παραχρῆμα, γινώσκων αὐτὸν εὐάγωγον μὲν ὄντα, καὶ ῥᾳδίως ἐξακολουθήσοντα τοῖς ἐκεῖ φίλοις, ἐφ' ὁπότερ' ἂν ἄγωσιν αὐτόν· φαντασίαν δὲ ποιήσοντα καὶ προσδοκίαν διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα. μετὰ δὲ τοῦτον ἐξέπεμπε τοὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις, Κόϊντόν τε τὸν Φάβιον, ὃς ἦν αὐτῷ τῆς γυναικὸς ἀδελφιδοῦς, καὶ Κόϊντον Φούλβιον· σὺν δὲ τούτοις Ἄππιον Κλαύδιον ἐπικαλούμενον Νέρωνα. παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν ἐπρέσβευον Ἀλέξανδρος Ἴσιος, Δαμόκριτος Καλυδώ-

ad Senatum non abhorrere ipſum intelligerent, placuit Philippo concedere, ut legatos Romam mitteret: ſimul etiam placuit, ut ſinguli legatos è ſuis eodem mitterent, qui cum Senatu agerent, & Philippum incuſarent. Ita quum ex animi ſententia, ut à principio cogitaverat, colloquii negotium Quintio ſucceſſiſſet, orſa deinceps ſua ſine mora ulla pertexebat; & ſecuritati ſuæ cum cura proſpiciens, & Philippo nihil prorſus quo res ejus meliores fierent, neque prærogativam ullam largiens. Nam quum inducias in duos menſes illi daret, ut eo tempore legationem Romam expediret præcepit; ſimul ut præſidia Phocide ac Locride extemplo deduceret, juſſit. qui etiam ſtudio ſummo populi Rom. ſociis cavit, ne per induciarum tempus ullam à Macedonibus quacumque ratione injuriam acciperent. Atque hæc induciarum cum Philippo pacta quum ſcripto curaſſet comprehendi, de cætero ſuum ipſe propoſitum per ſe exſequebatur. Igitur qui ſciret Amynandrum ingenio eſſe admodum flexili, nec difficulter amicis quos ipſe Quintius Romæ habebat obſecuturum, in utramvis partem ducere illum vellent; eumdemq; ob nomen regium ſpeciem legationis adjecturum, & magnam hominum opinionem concitaturum; Romam è veſtigio eum miſit. Poſt hunc Legatos à ſe miſit Q Fabium, (is uxori Quintii ſororis filius erat) & Q. Fulvium; & cum his Appium Claudium cognomine Neronem. Ætolorum nomine legationem obierunt iſti; Alexander Iſius, Damocritus Calydo-

Calydonius, Dicæarchus Trichonienſis, Polemarchus Arſinoenſis, Lamius Ambraciota, Nicomachus Acarnan. Eorum nomine qui Thurio aufugerant, & in Ambracia jam habitabant, Theodotus Pheræus è patria Theſſalia extorris, Strati inquilinus. Ab Achæis miſſus eſt Xenophon Ægienſis. ab Rege Attalo, Alexander ſolus. ab Athenienſium civitate, Cephiſodorus, & qui circa eum erant. Hi Romam prius venerunt, quam de provinciis magiſtratuum anni præſentis quicquam decreviſſent Patres; utrumne ambo Coss. in Galliam eſſent mittendi, an eorum alter adverſus Philippum. Poſtquam certo compererant Quintii amici ambos Coss. tumultus Gallici cauſſa in Italia manſuros; Legati omnes in Senatum venerunt, & in Philippum aſperrime ſunt invecti. Et cætera quidem eorum oratio ſimilis illi fuit quam apud Regem ipſum antea habuerant. Illud vero unum impensè ſtuduerunt, ut Patrum animis hanc opinionem ingenerarent; ſi Chalcis, Corinthus & Demetrias à Macedone tenerentur, non poſſe Gręcos ne cogitatione quidem libertatem conſequi. Ipſius ſiquidem Philippi dictum hoc eſſe; & veriſſime illum quidem tunc locutum, quando dixit, commemorata loca compedes Græciæ eſſe; & recte ſane ita illum pronuntiaſſe. Nam neque Peloponneſios reſpirare à malis poſſe, quandiu Corintho regium præſidium inſidebit: neque Locros, & Bœotos atque Phocenſes mutire auſuros, dum Chalcidem Philippus tenebit, & reliquam Eubœam.

νιος, Δικαίαρχος Τριχωνιεύς, Πολέμαρχος Ἀρσινοεύς, Λάμιος Ἀμβρακιώτης, Νικόμαχος Ἀκαρνάν. τῶν δ' ἐκ Θουρίου πεφευγότων, κατοικούντων δ' ἐν Ἀμβρακίᾳ, Θεόδοτος Φεραῖος φυγὰς ἐκ Θετταλίας, κατοικῶν δ' ἐν Στράτῳ. παρὰ δὲ τῶν Ἀχαιῶν Ξενοφῶν Αἰγιεύς. παρὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου μόνος Ἀλέξανδρος. παρὰ δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, οἱ περὶ Κηφισόδωρον. Οὗτοι δὲ παρε- II
γενήθησαν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸ τοῦ τὴν σύγκλητον διαλαβεῖν ὑπὲρ τῶν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν καθεσταμένων· πότερον ἀμφοτέρους ὑπάτους εἰς τὴν Γαλατίαν, ἢ τὸν ἕτερον αὐτῶν δεήσει πέμπειν ἐπὶ Φίλιππον. πεπεισμένων δὲ τῶν Τίτου φίλων μένειν τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους κατὰ τὴν Ἰταλίαν διὰ τὸν ἀπὸ τῶν Κελτῶν φόβον, εἰσελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον πάντες, κατηγόρουν ἀποτόμως τοῦ Φιλίππου. τὰ μὲν οὖν ἄλλα παραπλήσια τοῖς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα πρότερον εἰρημένοις ἦν· τοῦτο δ' ἐπιμελῶς ἐντίκτειν ἐπειρῶντο τῇ συγκλήτῳ πάντες, διότι τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Δημητριάδος ὑπὸ τῷ Μακεδόνι ταττομένων, οὐχ οἷόν τε τοὺς Ἕλληνας ἔννοιαν λαβεῖν ἐλευθερίας. ὃ γὰρ αὐτὸς Φίλιππος εἶπε τοῦτο, καὶ λίαν ἀληθὲς ἔφασαν ὑπάρχειν· ὃς ἔφη τοὺς προειρημένους τόπους εἶναι πέδας Ἑλληνικάς, ὀρθῶς ἀποφαινόμενος. οὔτε γὰρ Πελοποννησίους ἀναπνεῦσαι δυνατὸν, ἐν Κορίνθῳ βασιλικῆς φρουρᾶς ἐγκαθημένης· οὔτε Λοκροὺς καὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας θαρσῆσαι, Φιλίππου Χαλκίδα κατέχοντος καὶ τὴν ἄλλην Εὔβοιαν·

οὐδὲ

οὐδὲ μὴν Θετταλοὺς, οὐδὲ Μάγνητας δύνασθαι ἐναύσασθαι τῆς ἐλευθερίας οὐδέποτε, Δημητριάδα Φιλίππου κατέχοντος καὶ Μακεδόνων. διὸ καὶ τὸ παραχωρεῖν τῶν ἄλλων τόπων τὸν Φίλιππον, φαντασίαν εἶναι, χάριν τοῦ τὸν παρόντα καιρὸν ἐκφυγεῖν. ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ βουληθῇ, ῥᾳδίως πάλιν ὑφ᾽ αὑτὸν ποιήσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν κρατῇ τῶν προειρημένων τόπων. Διόπερ ἠξίουν τὴν σύγκλητον ἢ τούτων τῶν πόλεων ἀναγκάσαι τὸν Φίλιππον ἐκχωρεῖν, ἢ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ πολεμεῖν ἐρρωμένως πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ λελύσθαι τὰ μέγιστα τοῦ πολέμου τῶν τε Μακεδόνων προηττημένων δὶς ἤδη, καὶ κατὰ γῆν πλείστων αὐτοῖς χορηγιῶν ἐκδεδαπανημένων. Ταῦτα δ᾽ εἰπόντες, παρεκάλουν μήτε τοὺς Ἕλληνας ψεῦσαι τῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐλπίδων, μήθ᾽ ἑαυτοὺς ἀποστερῆσαι τῆς καλλίστης ἐπιγραφῆς. Οἱ μὲν οὖν παρὰ τῶν Ἑλλήνων πρέσβεις ταῦτα καὶ τούτοις παραπλήσια διελέχθησαν. οἱ δὲ παρὰ τοῦ Φιλίππου, παρεσκευάσαντο μὲν ὡς ἐπὶ πλεῖον ποιησόμενοι τοὺς λόγους, ἐν ἀρχαῖς δ᾽ εὐθέως ἐκωλύθησαν. ἐρωτηθέντες γὰρ, εἰ παραχωροῦσι Χαλκίδος, καὶ Κορίνθου, καὶ Δημητριάδος, ἀπεῖπαν μηδεμίαν ἔχειν περὶ τούτων ἐντολήν. οὗτοι μὲν οὖν ἐπιτιμηθέντες, οὕτω κατέπαυσαν τὸν λόγον. Ἡ δὲ σύγκλητος,
12 τοὺς μὲν ὑπάτους ἀμφοτέρους εἰς Γαλατίαν ἐξαπέστειλε, καθάπερ ἐπάνω προεῖπα· τὸν δὲ πρὸς τὸν Φίλιππον πόλεμον ἐψηφίσατο κατάμονον εἶναι, δοῦσα τῷ Τίτῳ τὴν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν. Ταχὺ δὲ τούτων εἰς τὴν

neque verò Theſſalos aut Magnetes vel levem ſaltem guſtum aliquem libertatis poſſe unquam percipere, ſi Philippus & Macedones Demetriadem in poteſtate haberent. Quod igitur aliis locis ceſſurum ſe Philippus diceret, ad ſpeciem hoc ſolum fieri, ut præſens periculum evitet. nam qua die primum voluntas eum ceperit, Gręcos ipſum, locorum quę diximus potientem, denuo ſibi fore ſubjecturum. Propterea Senatum obſecrabant, ut vel excedere illis oppidis Philippum cogeret, vel nihil ultra moveret, ſed cum eo totis viribus bellum gereret. Jam enim belli partem maximam eſſe confectam; bis antè & terra & mari devictis Macedonibus, & pleriſque commeatibus abſumptis. Preces ſecundum iſta adjiciebant; ne ſpem quam de libertate Græci conceperant, irent deſtitutum: neve pulcherrimi tituli gloriam ſibimet ipſi inviderent. Et Græcorum quidem legati, hæc ſimiliaque his alia diſſeruerunt. At Regis legati longiorem orationem exorſi, ſtatim à principio ſunt impediti. Interrogati namque, ceſſuri ne eſſent Chalcide, Corintho & Demetriade, mandatum de his ullum ſe accepiſſe negarunt. Atque ita à Patribus objurgati finem dicendi fecerunt. Senatus Coſs. ambobus in Galliam proficiſci juſſis, ut antea dicebam; ut duraret bellum cum Philippo decrevit, & rerum Græcanicarum arbitrium Quintio permiſit. Cujus rei nuntius quum celeriter in Græciam eſſet allatus, mirifice omnia Tito ex animi ſententia ſuccedebant; Fortuna

tuna quidem ejus conſilia nonnihil adjuvante; ſed multo magis, quod ſingulari prudentia omnia eſſent ab ipſo adminiſtrata. Nam ſi quis alius Romanorum, hic profectò vir ſollers cum primis fuit. Adeo enim dextre ſciteque & prudenter non ſolum in publicis inceptis ſe gerebat, verùm etiam in privatis congreſſibus, ut nihil poſſet magis. Et tamen juvenis admodum erat. nam annorum triginta major tum non fuit. idemque primus Romanorum cum exercitu in Græciam trajecerat.

Humanum genus ipſis brutis eſſe deterius.

QUUM videatur genus hominum verſutia & vafritie omnia animalia ſuperare: multa dici tamen poſſunt, cur deterrimum habeatur. Nam cæteræ animantes quæ ſolis cupiditatibus corporis ſerviunt, per has dumtaxat in fraudem labuntur: at humanum genus hoc amplius adſcitis imbutum opinionibus, non pauciora per inconſiderantiam & pravam ratiocinationem peccat, quàm per naturam.

Militiæ Romanæ mos, ut vallum ſinguli ferant ad uſus repentinos.

Deſcriptio valli ex uſu diſciplinæ militaris Romanæ; & quanto ſit utilior vallo Græcanico.

Ἑλλάδα διασταφηθέντων, ἐγεγόνει τῷ Τίτῳ πάντα κατὰ νοῦν. ἐπεὶ βραχὺ μὲν καὶ ταὐτομάτου συνεργήσαντος, τὸ δὲ πολὺ διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας ἁπάντων κεχειρισμένων. πάνυ γὰρ ἀγχίνους εἰ καί τις ἕτερος Ῥωμαίων, καὶ ὁ προειρημένος ἀνὴρ γέγονεν. οὕτω γὰρ εὐστόχως ἐχείριζε καὶ νουνεχῶς οὐ μόνον τὰς κοινὰς ἐπιβολάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κατ᾽ ἰδίαν ἐντεύξεις, ὥσθ᾽ ὑπερβολὴν μὴ καταλιπεῖν. Καίτοι καὶ νέος ἦν κομιδῇ. πλείω γὰρ τῶν τριάκοντα ἐτῶν οὐκ εἶχε. καὶ πρῶτος εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβεβήκει μετὰ στρατοπέδων.

Ὅτι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ τῶν ἀλόγων φαυλότερον.

ΤΟ τῶν ἀνθρώπων γένος δοκοῦν πανουργότατον εἶναι τῶν ζώων, πολὺν ἔχει λόγον τοῦ φαυλότατον ὑπάρχειν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις αὐταῖς δουλεύοντα, διὰ μόνας ταύτας σφάλλεται· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ προσδεδοξοποιημένον, οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀλογιστίαν, ἢ διὰ τὴν φύσιν ἁμαρτάνει. I 3

Ῥωμαϊκὸν ἔθος, χάρακα παρακομίζειν πρὸς τὰς ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας.

Διαφορὰ χάρακος τοῦ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀγωγὴν· καὶ ὅτι πολὺ διαφέρει τοῦ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγωγήν.

Πῶς

Πῶς ὅ, τε Ῥωμαίων στρατηγὸς καὶ Φίλιππος σὺν ταῖς αὐτῶν δυνάμεσι περὶ Φερὰς τῆς Θετταλίας καταστρατοπεδεύσαντες τοῦ κρίνειν τὰ ὅλα διὰ μάχης ἀπέστησαν.

Πῶς κατὰ πορείαν ἐγγισάντων περὶ τὸ Θετίδιον τῶν Μακεδονικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν στρατῶν, οἱ προκινδυνεύοντες μάχην οὐ τὴν τυχοῦσαν συνῆψαν.

Αἰτωλῶν ἰδίωμα πρὸς τὰς μάχας.

Πῶς ὁ Φίλιππος ἀλόγως κουφισθεὶς εἰς ὁλοσχερῆ ἀγῶνα πρὸς Τίτον Φλαμίνιον συγκατέστη περὶ Κυνὸς κεφαλὰς, λόφους οὕτω καλουμένους.

Ἔκταξις ἑκατέρου τοῦ στρατηγοῦ τῶν ἰδίων δυνάμεων.

Μάχη καρτερὰ καὶ νίκημα Ῥωμαίων.

Πολυβίου παρέκβασις, περιέχουσα σύγκρισιν τοῦ καθοπλισμοῦ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων, καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἑκατέρων.

Ὅτι Ἀννίβας καὶ Πύῤῥος ὁ μὲν καθοπλισμῷ Ῥωμαίων, ὁ δὲ καὶ ὅπλοις καὶ δυνάμεσιν Ἰταλικοῖς ἐχρήσαντο.

Ὅτι ἡ Μακεδονικὴ φάλαγξ τὴν αὐτῆς ἰδιότητα ἔχουσα ἀνυπόστατος.

Quomodo Rom. Imperator & Philippus quum prope Pheras in Theſſalia caſtra vicina haberent, à certamine de ſumma rerum ſuſcipiendo abſtinuerint.

Quomodo circa Thetidium quum Macedonicus & Romanus exercitus ſibi invicem occurriſſent per velites prælium non mediocre ſit commiſſum.

Ætolorum proprium genus pugnæ.

Quomodo Philippus temerario conſilio uſus in caſum univerſæ dimicationis venerit circa Cynoſcephalas, colles ita dictos.

Aciei ordinatio utriuſque Imperatoris.

Pugna atrox, & Romanorum victoria.

Digreſſio Polybii, continens comparationē armaturæ Romanorum & Macedonum, & aciei inſtruendæ ratio qua utrique utebantur.

Quomodo Hannibal & Pyrrhus uſi ſint, ille quidem armis Romanorum, hic vero & armis & milite Italico.

Phalangem Macedonicam quamdiu incorrupta manet, vinci non poſſe.

Menſura

Menſura areæ quam occupant ſinguli milites in phalange.

In phalange ultra quintum jugum, ſive ſeriem, ſariſſam protendi non poſſe, niſi inutiliter.

Romanorum neque armaturam neque ordinationem vi phalangis parem eſſe.

Cauſſam cur Romani phalangem vincant, eſſe quod facile ſolvitur, & eſt difficilis ejus uſus.

Philippum qui rebus lætis potentia recte uti neſcivit, in adverſis tamen prudentiſſimum fuiſſe.

QUUM non poſſet Quintius comperiri quo loco hoſtes caſtra haberent; certò tamen ſciret in Theſſaliam ipſos jam adveniſſe, militibus præcepit, ut vallos ſinguli cæderent, quos ſecum ferrent; ſi qua forte naſceretur occaſio iis utendi. Hoc autem, Græcorum quidem inſtituto videtur fieri omnino haut poſſe: Romanorum verò moribus, levis eſt labor. Nam Græci in itinere faciendo ipſum corpus ſuũ vix ſuſtinent; & vexationẽ ejus oneris vix ęgre ſufferunt. Romani quum ſcuta anſarum ſive vinculorum coriaceorum ope ex humeris ſuſpenſa geſtent, manibus ipſa pila, hoc amplius vallum ferre non detrectant. Accedit, quod ipſorum vallorum

Ἐμβαδοῦ μέτρον τῶν ἐν τῇ φάλαγγι ἱσταμένων.

Ὅτι ἐν τῇ φάλαγγι πέρα τοῦ πέμπτου ζυγοῦ προβολὴ σαρισσῶν οὐ γίνεται, ἢ οὐδὲν ἀνύει.

Ὅτι ὁ Ῥωμαίων καθοπλισμὸς καὶ τάξις οὐ δύναται μένειν κατὰ πρόσωπον τῆς φάλαγγος.

Ὅτι ἡ αἰτία παρ' ἣν συμβαίνει Ῥωμαίους νικᾶν τὴν φάλαγγα, ἐστὶν ἡ λύσις τῆς φάλαγγος, καὶ δυσχρηστία.

Ὅτι Φίλιππος ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις τὴν ἐξουσίαν οὐ φέρων ἀνθρωπίνως, ἐν τοῖς ἐλαττώμασι καὶ λίαν ἐσωφρόνει.

ΟΔΕ Τίτος οὐ δυνάμενος ἐπιγνῶναι τοὺς πολεμίους, ᾗ στρατοπεδεύουσι, τοῦτο δὲ σαφῶς εἰδώς, ὅτι πάρεισιν εἰς Θετταλίαν, προσέταξε κόπτειν χάρακας πᾶσιν, ἕνεκα τοῦ παρακομίζειν μεθ' ἑαυτῶν πρὸς τὰς ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας. Τοῦτο δὲ κατὰ μὲν τὴν Ἑλληνικὴν ἀγωγήν, ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ· κατὰ δὲ τὴν τῶν Ῥωμαίων, εὔκοπον. οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες μόλις αὐτῶν κρατοῦσι τῶν σαρκῶν ἐν ταῖς πορείαις, καὶ μόλις ὑπομένουσι τὸν ἀπὸ τούτων κόπον· Ῥωμαῖοι δέ, τοὺς μὲν θυρεοὺς τοῖς ὀχεῦσι τοῖς σκυτίνοις ἐκ τῶν ὤμων ἐξηρτηκότες, ταῖς δὲ χερσὶν αὐτοὺς τοὺς γαίσους φέροντες, ἐπιδέχονται τὴν παρακομιδὴν τοῦ χάρακος. ἅμα δὲ καὶ μεγάλην εἶναι συμβαίνει 14

τὴν δια-

τὴν διαφορὰν τούτων· οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες τοῦτον ἡγοῦνται χάρακα βέλτιστον, ὃς ἂν ἔχῃ πλείστας ἐκφύσεις καὶ μεγίστας πέριξ τοῦ πρέμνου· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχουσιν οἱ χάρακες, ὅτε δὲ πλείστας, τέτταρας. καὶ ταύτας . . . ἔχοντες λαμβάνονται . . . οὐκ ἐναλλάξ. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τήν τε κομιδὴν εὐχερῆ γίγνεσθαι τελέως, (ὁ γὰρ εἷς ἀνὴρ φέρει τρεῖς καὶ τέτταρας, συνθεὶς ἐπ' ἀλλήλους) τήν τε χρείαν ἀσφαλῆ διαφερόντως. ὁ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὅταν τεθῇ πρὸ τῆς παρεμβολῆς, πρῶτον μέν ἐστιν εὐδιάσπαστος. ὅταν γὰρ τὸ μὲν κρατοῦν καὶ πιεζόμενον ὑπὸ τῆς γῆς ἐνυπάρχῃ μόνον, αἱ δ' ἀποφύσεις ἐκ τούτου πολλαὶ καὶ μεγάλαι, κἄπειτα δύο παραστάντες ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ἀποφύσεων ἐπισπάσωνται τὸν αὐτὸν χάρακα, ῥᾳδίως ἐκσπᾶται. τούτου δὲ συμβαίνοντος, εὐθέως πύλη γίγνεται διὰ τὸ μέγεθος· καὶ τὰ παρακείμενα λέλυται, τῷ βραχείας τὰς εἰς ἀλλήλους ἐμπλοκὰς καὶ τὰς ἐπαλλάξεις γίγνεσθαι τοῦ τοιούτου χάρακος· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις συμβαίνει τοὐναντίον· τιθέασι γὰρ εὐθέως ἐμπλέκοντες εἰς ἀλλήλους οὕτως, ὥστε μήτε τὰς κεραίας εὐχερῶς ἐπιγνῶναι, ποίας εἰσὶν ἐκφύσεως τῶν ἐν τῇ γῇ κατωρυγμένων· μήτε τὰς ἐκφύσεις, ποίων κεραιῶν. λοιπὸν οὔτ' ἐπιλαβέσθαι παρείραντα τὴν χεῖρα δυνατὸν, ἅτε πυκνῶν οὐσῶν καὶ προσπιπτουσῶν αὐταῖς· ἔτι δὲ φιλοπόνως ἀπωξυμμένων τῶν κεραιῶν οὔτ' ἐπιλαβόμενον ἐκσπάσαι ῥᾴδιον, διὰ τὸ πρῶτον μὲν πάσας τὰς προσβολὰς σχεδὸν αὐτοκράτορα τὴν

differentia eſt magna. Græci, vallum putant optimum illum eſſe, qui plurimos & maximos circa ipſum ſtipitem habeat ſurculos erumpentes. Valli quibus Romani utuntur, duos ramulos aut tres habent, aut qui plurimos quatuor, & quidem ii ſumuntur valli, in quibus ſurculi ab uno latere ſint enati, non ab utroque alternatim. unde fit, ut & geſtatio eorum ſit prorſus facilis; ſinguli enim ternos quaternoſve in unum faſcem compoſitos ferunt: & uſus eximiè firmus. Græcus ſiquidem vallus pro caſtris defixus, facile poteſt evelli. quoniam enim pars ſtipitis quæ in terra obruta ipſum opus continet ſola eſt, ſurculi verò ex ipſo enati & multi ſunt & grandes; ſi acceſſerint duo aut tres, qui ſurculis prehenſis vallum convellant, nullo negotio evellitur. quod ubi accidit, ſtatim propter ſtipitis magnitudinem patet aditus; & quum ejuſmodi valli ob ſurculorum brevitatem implicari atque alternatim complecti ſeſe parum valeant; uno avulſo, eorum qui ei adſident ſolvitur compages. Apud Romanos hujus contrarium evenit: nam ſtatim à principio ſic eos inter ſe implicant, ut neque ſurculorum extrema ex qua propagine manent earum quæ in terram ſunt defoſſæ, poſſit dignoſci; nec quæ propagines ad quos pertineant ſurculos. Jam per foramina manus immittere & vallum prehendere; id vero neque fieri poteſt; impedientibus ſurculis denſis quos magno ſtudio exacuunt: & ſi apprehenderis, extrahere tamen difficile. Ratio autem eſt; quoniam quamcunque partem valli prehenderis,

deris, huic terra eam præſtat firmitudinem, ut niſi cum toto opere labefactari nequeat. deinde, quòd unum ſi attrahas ſurculum, multos ſimul, ſibi invicem propter mutuam implicationem obſequentes, tollas neceſſe eſt. Ut autem duo aut tres eundem ſimul vallum prehendant, vix ac ne vix quidem fieri queat. Quod ſi quis forte uſus concuſſione crebra & violenta, unum alterumque ſudem evulſerit; ejuſmodi fit intervallum, quod ne apparet quidem. Quum igitur adeo præſtet Romanus vallus, quia facile eſt parabilis, & quia commode geſtatur, poſtremò quia eſt ejus uſus firmus ac ſtabilis; liquet manifeſtò, ſi ulla res alia ex inſtitutis militaribus Romanorum, hanc certe, meo quidem judicio, æmulatione & imitatione eſſe dignam. Quintius igitur his præparatis ad incerta caſuum, cum univerſo exercitu gradu lento procedebat. Ubi jam quinquaginta non amplius ſtadia à Pheræorum urbe aberat, caſtra ibi locat. Poſtero die miſſi ab eo ſunt ſub lucis exortum, qui loca inſpicerent, & diligenter inquirerent, ſi forte per aliquam occaſionem diſcere poſſent, ubi tandem eſſent hoſtes, & quid agerent. Eodem quoque tempore Philippus, cognito Romanos circa Thebas conſediſſe, cum omnibus copiis Lariſſa profectus, Pheras duxit. unde quum ſtadia circiter triginta abeſſet, tunc quidem caſtra ibi fecit, & ſuis edixit, ut mature omnes corpora curarent: at ſummo mane expergefacto milite, præmiſſis iis qui agmen præcedere ſoliti, juſſit eos colles ſummos circa

ἐκ τῆς γῆς δύναμιν ἔχειν· δεύτερον δὲ, τὸ τὴν μίαν ἐπισπώμενον κεραίαν, πολλὰς ἀναγκάζεσθαι πειθομένας ἅμα βαστάζειν διὰ τὴν εἰς ἀλλήλους ἐμπλοκήν. δύο δὲ καὶ τρεῖς ἐπιλαβέσθαι τοῦ αὐτοῦ χάρακος, οὐδ' ὅλως εἰκός. ἐὰν δέποτε καὶ κατακραδήσας ἐκσπάσῃ τις ἕνα καὶ δεύτερον, ἀνεπιγνώστως γίγνεται τὸ διάστημα. Διὸ καὶ μεγάλης διαφορᾶς, τῷ καὶ τὴν εὕρεσιν ἑτοίμην εἶναι τοῦ τοιούτου χάρακος, καὶ τὴν κομιδὴν εὐχερῆ, καὶ τὴν χρείαν ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον· φανερὸν, ὡς εἰ καί τι τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἔργων ἄξιον ζήλου καὶ μιμήσεως ὑπάρχει παρὰ Ῥωμαίοις, καὶ τοῦτο κατά γε τὴν ἐμὴν γνώμην. Πλὴν ὅγε Τίτος ἑτοιμασάμενος ταῦτα πρὸς τὰς ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας, προῆγε παντὶ τῷ στρατεύματι βάδην. ἀπέχων δὲ περὶ πεντήκοντα στάδια τῆς τῶν Φεραίων πόλεως, αὐτοῦ παρενέβαλε. κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν ἐξέπεμπε τοὺς κατοπτεύσοντας καὶ διερευνησομένους, εἴ τινα δυνηθεῖεν λαβεῖν ἀφορμὴν εἰς τὸ γνῶναι ποῦ ποτέ εἰσι, καὶ τί πράττουσιν οἱ πολέμιοι. Φίλιππος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν πυνθανόμενος τοὺς Ῥωμαίους στρατοπεδεύειν περὶ τὰς Θήβας, ἐξάρας ἀπὸ τῆς Λαρίσσης παντὶ τῷ στρατεύματι, προῆγε ποιούμενος τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τὰς Φεράς. ἀπέχων δὲ περὶ τριάκοντα στάδια, τότε μὲν αὐτοῦ καταστρατοπεδεύσας ἐν ὥρᾳ, παρήγγειλε πᾶσι γίγνεσθαι περὶ τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν. ὑπὸ δὲ τὴν ἑωθινὴν ἐξεγείρας τὴν δύναμιν, τοὺς μὲν εἰθισμένους προπορεύεσθαι τῆς δυνάμεως προεξαπέστειλε· συντάξας ὑπερβάλλειν τοὺς ὑπὲρ τὰς Φερὰς

ἀκρολοφίαις· αὐτὸς δὲ τῆς ἡμέρας διαφαινούσης, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος. παρ' ὀλίγον μὲν οὖν ἦλθον ἀμφοτέρων οἱ προεξαπεσταλμένοι, τοῦ συμπεσεῖν ἀλλήλοις περὶ τὰς ὑπερβολάς. προϊδόμενοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ὀρφνήν, ἐκ πάνυ βραχέος διαστήματος ἐπέστησαν, καὶ ταχέως ἔπεμπον ἀποδηλοῦντες ἀμφότεροι τοῖς ἡγεμόσι τὸ γεγονός, καὶ πυνθανόμενοι τί δέον εἴη ποιεῖν ...... ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων στρατοπεδείων, κἀκείνους ἀνακαλεῖσθαι. τῇ δ' ἐπαύριον ἐξέπεμψαν ἀμφότεροι κατασκοπῆς ἕνεκα τῶν ἱππέων καὶ τῶν εὐζώνων, περὶ τριακοσίους ἑκατέρων. ἐν οἷς ὁ Τίτος καὶ τῶν Αἰτωλῶν δύο οὐλαμοὺς ἐξαπέστειλε διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν τόπων· οἳ καὶ συμμίξαντες ἀλλήλοις ἐπὶ τὰ τῶν Φερῶν ὡς πρὸς Λάρισσαν, συνέβαλλον ἐνθύμως. τῶν δὲ περὶ τὸν Εὐπόλεμον τὸν Αἰτωλὸν εὐρώστως κινδυνευόντων καὶ συνεκκαλουμένων τοὺς Ἰταλικοὺς πρὸς τὴν χρείαν, θλίβεσθαι συνέβαινε τοὺς Μακεδόνας. καὶ τότε μὲν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀκροβολισάμενοι, διεχωρίσθησαν εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολάς·
16 κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἀμφότεροι δυσαρεστούμενοι τοῖς περὶ τὰς Φερὰς τόποις, διὰ τὸ καταφύτους εἶναι καὶ πλήρεις αἱμασιῶν καὶ κηπίων, ἀνέζευξαν. ὁ μὲν οὖν Φίλιππος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τὴν Σκοτοῦσσαν, σπεύδων ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ἐφοδιάσασθαι, καὶ μετὰ ταῦτα γενόμενος εὐτρεπής, λαβεῖν τόπους ἁρμόζοντας ταῖς αὑτοῦ δυνάμεσιν. ὁ δὲ Τίτος ὑποπτεύσας τὸ μέλλον, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἅμα τῷ Φιλίππῳ, σπεύδων προκαταφθεῖραι τὸν ἐν τῇ Σκοτουσσαίᾳ σῖτον.

Pheras ſuperare. Ipſe, ut clarus illuxit dies, vallo copias eduxit. Non multum abfuit quin circa collium cacumina concurrerent inter ſe, qui utraque ex parte exercitus antecedere fuerant juſſi. Nam hi quum per cœli caliginem ſeſe mutuo proſpexiſſent, parvo admodum intervallo diſtantes alteri ab alteris ſubſtiterunt; & confeſtim utrinque ad ſuos duces miſerunt, qui ſignificarent quod acciderat. illis autem viſum manere in ſuis caſtris, & anteceſſores revocare. Poſtridie ejus diei duces utrinque ſpeculandi cauſſa equites tricenos cum totidem velitibus miſerunt. in his erant duæ Ætolorum turmæ, quorum opera uſus eſt Quintius propter locorum peritiam. qui prope Pheras in via quæ Lariſſam ducit congreſſi, pugnam atrocem cient. Et quum Eupolemus Ætolus acriter dimicans Italicos ad prælium pariter ineundum excitaret, premi Macedones ceperunt. deinde poſt extractam in longum tempus velitationem, in caſtra tarde utrinque eſt diſceſſum. Sequenti die damnatis locis circa Pheras, quod arboribus erant conſiti, & maceriarum pleni atque hortorum, caſtra inde movent. Philippus, cui erat in animo commeatus exercitui ſuo proſpicere ex urbe Scotuſſa, & poſtquam neceſſariis rebus omnibus eſſet probe inſtructus, apta ſuis copiis loca deligere; Scotuſſam iter avertit. Flaminius id ipſum ſuſpicatus, eodem tempore cum Philippo caſtra movit, ad corrumpendas agri Scotuſſæi ſegetes feſtinans.

Quoniam

Quoniam autem ambos exercitus in illo itinere editi in altitudinem tumuli dividebant, neque Romani quò pergerent Macedones videbant, neque Macedones quò Romani. Ejus diei itinere confecto, Titus ad Eretriam Pheræ, Philippus ad amnem Oncheſtum quum perveniſſent, ibi conſederunt, neque alter de alterius caſtris quicquam reſciverant. Poſtero die progreſſi ambo, caſtrametati ſunt, Philippus quidem ad Melambium, locum ita dictum in agro Scotuſſæo; Titus verò circa Thetidium in Pharſalia; etiâm tunc penitus ſeſe ignorantes. Effuſo imbre cum ſtupendis tonitribus, accidit ſequenti die ſub ipſum mane, ut obſcuratus nubibus aër univerſus terræ incumberet; adeo ut propter offuſam rebus caliginem nemo alium ante pedes ſtantem cerneret. Philippus tamen ad locum deſtinatum pervenire cupiens, motis caſtris copias omnes circumducebat. Sed officiente nebula ejus itineri, poſtquam viæ non multum confeciſſet, exercitui vallum circundedit: unde præſidium idoneum emiſit, dato præcepto, ut tumulorum intermediorum vertices inſiderent. Quintius circa Thetidium caſtra habens, anxius & ſollicitus quo loco eſſent hoſtes, decem equitum turmis antecedentibus velites ad mille dimiſit, juſſitq; ut locis magna cautione exploratis, agros incurſarent. Illi dum ad juga collium ire pergunt, imprudentes, propter ejus diei tenebras, in ſtationes Macedonum incidunt. Quum principio

τῆς δ' ἑκατέρων πορείας μεταξὺ κειμένων ὄχθων ὑψηλῶν, οὔθ' οἱ Ῥωμαῖοι συνεώρων τοὺς Μακεδόνας
ποῖ ποιοῦνται τὴν πορείαν, οὔθ' οἱ Μακεδόνες τοὺς Ῥωμαίους. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ἑκάτεροι διανύσαντες,
ὁ μὲν Τίτος ἐπὶ τὴν προσαγορευομένην Ἐρέτριαν τῆς Φ . . . . ς, ὁ δὲ Φίλιππος ἐπὶ τὸν Ὀγχηστὸν ποταμὸν,
αὐτοῦ κατέζευξαν, ἀγνοοῦντες ἀμφότεροι τὰς ἀλλήλων παρεμβολάς. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ προελθόντες ἐστρατοπέδευσαν·
Φίλιππος μὲν ἐπὶ τὸ Μελάμβιον προσαγορευόμενον τῆς Σκοτουσαίας· Τίτος δὲ περὶ τὸ Θετίδιον τῆς Φαρσαλίας,
ἀκμὴν ἀγνοοῦντες ἀλλήλους. ἐπιγενομένου δ' ὄμβρου καὶ βροντῶν ἐξαισίων, παντελῶς συνέβη τὸν ἀέρα τὸν ἐκ τῶν νεφῶν
κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν πεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν· ὥστε διὰ τὸν ἐφεστῶτα ζόφον μηδὲ τοὺς ἐν
ποσὶ δύνασθαι βλέπειν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅγε Φίλιππος κατανύσαι σπεύδων ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἀναζεύξας προῄει μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς.
δυσχρηστούμενος δὲ κατὰ τὴν πορείαν διὰ τὴν ὁμίχλην, βραχὺν τόπον διανύσας, τὴν μὲν δύναμιν εἰς
χάρακα παρενέβαλε, τὴν δ' ἐφεδρείαν ἀπέστειλε, συντάξας ἐπὶ τοὺς ἄκρους ἐπιβαλεῖν τῶν μεταξὺ κειμένων
βουνῶν. ὁ δὲ Τίτος στρατοπεδεύων 17
περὶ τὸ Θετίδιον, καὶ διαπορούμενος ὑπὲρ τῶν πολεμίων ποῦ ποτ' εἰσὶ, δέκα προθέμενος οὐλαμοὺς, καὶ τῶν
εὐζώνων εἰς χιλίους ἐξαπέστειλε, παρακαλέσας εὐλαβῶς ἐξερευνωμένους ἐπιπορεύεσθαι τὴν χώραν. Οἱ
καὶ προάγοντες ὡς ἐπὶ τὰς ὑπερβολὰς, ἔλαθον ἐμπεσόντες εἰς τὴν

τῶν Μακεδόνων ἐφεδρείαν διὰ τὸ δύσοπτον τῆς ἡμέρας. οὕτω μὲν οὖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐπὶ βραχὺ διαταραχθέντες ἀμφότεροι, μετ' ὀλίγον ἤρξαντο καταπειράζειν ἀλλήλων· διεπέμψαντο δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἡγεμόνας ἑκάτεροι τοὺς διασαφήσοντας τὸ γεγονός. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν συμπλοκὴν οἱ Ῥωμαῖοι κατεβαροῦντο, καὶ κακῶς ἔπασχον ὑπὸ τῆς τῶν Μακεδόνων ἐφεδρείας, πέμποντες εἰς τὴν ἑαυτῶν παρεμβολὴν, ἐδέοντο σφίσι βοηθεῖν. ὁ δὲ Τίτος παρακαλέσας τοὺς περὶ τὸν Ἀρχέδαμον καὶ τὸν Εὐπόλεμον Αἰτωλοὺς, καὶ δύο τῶν παρ' αὐτῷ χιλιάρχων ἐξέπεμψε μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ δισχιλίων πεζῶν· ὧν προσγινομένων τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀκροβολιζομένοις, παραυτίκα τὴν ἐναντίαν ἔσχε διάθεσιν ὁ κίνδυνος. οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι προσλαβόντες τὴν ἐκ τῆς βοηθείας ἐλπίδα, διπλασίως ἐπερρώσθησαν πρὸς τὴν χρείαν· οἱ δὲ Μακεδόνες, ἠμύνοντο μὲν γενναίως, πιεζόμενοι δὲ πάλιν οὗτοι καὶ καταβαρούμενοι τοῖς ὅπλοις, προσέφυγον πρὸς τοὺς ἄκρους, καὶ διεπέμποντο πρὸς τὸν βασιλέα περὶ βο-
18 ηθείας. ὁ δὲ Φίλιππος οὐδέποτ' ἂν ἐλπίσας κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁλοσχερῆ γενέσθαι κίνδυνον, διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, ἀφεικὼς ἔτυχε καὶ πλείους ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐπὶ χορτολογίαν. Τότε δὲ πυνθανόμενος τὰ συμβαίνοντα παρὰ τῶν διαποστελλομένων, καὶ τῆς ὁμίχλης ἤδη διαφαινούσης, παρακαλέσας Ἡρακλείδην τε τὸν Γυρτώνιον, ὃς ἡγεῖτο τῆς Θετταλικῆς ἵππου, καὶ Λέοντα τὸν τῶν Μακεδόνων ἱππάρχην, ἐξέπεμψε· σὺν δὲ τούτοις Ἀθηναγόραν ἔχοντα πάντας τοὺς μισθοφόρους, πλὴν τῶν Θρᾳκῶν. συναψάντων δὲ τούτων τοῖς ἐν ταῖς

& Macedones & Romanos nonnihil caſus inopinatus turbaſſet, mox tamen tentare ſeſe invicem orſi, ad duces ſuos utrique miſerunt, qui ſignificarent quod acciderat. In eo concurſu Romani quum laborare inciperent, nec jam hoſtilium ſtationum vim ſuſtinerent, ſubſidium è caſtris ſuis acciverunt. Quintius Archedamum Eupolemumque Ætolos & Tribunos militum duos cohortatus, cum equitibus quingentis & duobus peditum millibus, ſuppetias laborantibus ferre juſſit. quæ manus ut conjuncta iis fuit qui dudum cum hoſte velitabantur, prælii facies extemplo eſt mutata. Nam Romani ob præſens auxilium nova ſpe recreati, duplo animoſius pugnam capeſſebant. Macedones verò, etſi fortiter illi quidem ſeſe defendebant; preſſi tamen vice ſua, & armorum pondere gravati, ad collium vertices ſe receperunt, & auxilium per nuntios ab Rege petierunt. Philippus, qui nunquam futurum cogitaverat, ut ad univerſæ rei dimicationem eo die veniretur, eam ob cauſſam copiarum partem maximam è caſtris eductam, pabulatum dimiſerat. Tunc verò ab iis qui ſubinde mittebantur rem omnem edoctus, & per caliginem die jam illuceſcente, cohortatus Heraclidem Gyrtonium, qui Theſſalico equitatui præerat, & Leonem, equitum Macedonum Præfectum, eos ſuppetias miſit; Athenagora ipſis adjecto, qui omnes conductitios, præter Thraces, ducebat. Hi poſtquam ſtationibus

prioribus ſe conjunxiſſent, Macedones auctis viribus gravi acceſſione hujus auxilii, hoſtibus incumbunt. Itaque rurſus iſti Romanos vice verſa è ſummis depulerunt collibus. Qui, ſi equitum Ætolicorum pertinax pugna non obſtitiſſet, terga penitus vertere hoſtes coëgiſſent. Plane enim illi tunc temporis animosè & præcipiti cum audacia dimicarunt. Nam Ætoli quanto in præliis pedeſtribus ſunt aliis inhabiliores, & propter genus armorum & propter ordinationis modum quo utuntur, ad ea certamina quæ acie inſtructa de ſumma rerum inſtituuntur; tantum præſtant cæteris Græcis in præliis equeſtribus, quando catervatim aut etiam viritim, res geritur. Hi igitur etiam tunc irruentium hoſtium impetum quum eſſent remorati, ad plana uſque loca Romani non ſunt propulſi: ſed ubi aliquantum ſe ſummoviſſent ab hoſte, in eundem rurſus obverſi conſtiterunt. Titus videns, non velites ſolum & equos in fugam inclinaſſe, verum etiam univerſum exercitum propter iſtos metu conſternatum; eductis copiis omnibus, prope ipſos colles aciem inſtruit. Dum hæc agebantur alii poſt alios de ſtatione Macedonum ad Philippum accurrere, & hujuſmodi clamoribus eum compellare; Fugiunt hoſtes, ô Rex: ne occaſionem prætermiſeris: non ſuſtinent nos Barbari: tuus hic eſt dies, tua hæc opportunitas. adeo ut Philippus cui tamen loca diſplicebant, ad ſubeundam prælii aleam impelleretur. Tumuli quos diximus ob aliquam canini capitis ſimilitudinem, Cynoſcephalæ vocan-

ἐφεδρείαις, καὶ προσγινομένης τοῖς Μακεδόσι βαρείας χειρὸς, ἐνέκειντο τοῖς πολεμίοις, καὶ πάλιν οὗτοι τοὺς Ῥωμαίους ἤλαυνον ἐκ μεταβολῆς ἀπὸ τῶν ἄκρων. Μέγιστον δ᾽ αὐτοῖς ἐμπόδιον ἦν τοῦ μὴ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους ὁλοσχερῶς, ἡ τῶν Αἰτωλικῶν ἱππέων φιλοτιμία. Πάνυ γὰρ ἐκθύμως οὗτοι καὶ παραβόλως ἐκινδύνευον. Αἰτωλοὶ γὰρ καθ᾽ ὅσον ἐν τοῖς πεζικοῖς ἐλλιπεῖς εἰσὶ, καὶ τῷ καθοπλισμῷ καὶ τῇ συντάξει πρὸς τοὺς ὁλοσχερεῖς ἀγῶνας, κατὰ τοσοῦτον τοῖς ἱππικοῖς διαφέρουσι πρὸς τὸ βέλτιον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐν τοῖς κατὰ μέρος καὶ κατ᾽ ἰδίαν κινδύνοις. Διὸ καὶ τότε τούτων παρακατεχόντων τὴν ἐπιφορὰν τῶν πολεμίων, οὐκέτι συνηλάθησαν, ἕως εἰς τοὺς ἐπιπέδους τόπους· βραχὺ δ᾽ ἀπέχοντες ἐκ μεταβολῆς ἔστησαν. ὁ δὲ Τίτος θεωρῶν οὐ μόνον τοὺς εὐζώνους καὶ τοὺς ἱππέας ἐγκεκλικότας, ἀλλὰ διὰ τούτους καὶ τὴν ὅλην δύναμιν ἐπτοημένην, ἐξῆγε τὸ στράτευμα πᾶν, καὶ παρενέβαλε πρὸς τοῖς βουνοῖς. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἕτερος ἐφ᾽ ἑτέρῳ τῶν ἐκ τῆς ἐφεδρείας Μακεδόνων ἔθει πρὸς τὸν Φίλιππον ἀναβοῶν· Βασιλεῦ, φεύγουσιν οἱ πολέμιοι· μὴ παρῇς τὸν καιρόν· οὐ μένουσιν ἡμᾶς οἱ Βάρβαροι. σὴ νῦν ἐστιν ἡμέρα, σὸς ὁ καιρός. ὥστε τὸν Φίλιππον, καίπερ οὐκ εὐδοκούμενον τοῖς τόποις, ὅμως ἐκκληθῆναι πρὸς τὸν κίνδυνον. Οἱ γὰρ προειρημένοι λόφοι, καλοῦνται μὲν Κυνὸς κεφαλαί· τραχεῖς δ᾽

εἰσὶ καὶ περικεκλασμένοι, καὶ πρὸς ὕψος ἱκανὸν ἀνατείνοντες. Διὸ καὶ προορώμενος ὁ Φίλιππος τὴν δυσχρηστίαν τῶν τόπων, ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδαμῶς ἡρμόζετο πρὸς ἀγῶνα· τότε δὲ παρορμηθεὶς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐελπιστίας τῶν ἀγγελλόντων, ἕλκειν παρήγγελλε τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος.
19 Ὁ δὲ Τίτος παρεμβαλὼν τὴν αὑτοῦ στρατιὰν ἑξῆς ἅπασαν, ἅμα μὲν ἐφήδρευε τοῖς προκινδυνεύουσιν, ἅμα δὲ παρεκάλει τὰς τάξεις ἐπιπορευόμενος. ἡ δὲ παράκλησις ἦν αὐτοῦ βραχεῖα μὲν, ἐμφαντικὴ δὲ καὶ γνώριμος τοῖς ἀκούουσιν. ἐναργῶς γὰρ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἐνδεικνύμενος ἔλεγε τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις. Οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσὶν, ὦ ἄνδρες, οὓς ὑμεῖς προκατέχοντας ἐν Μακεδονίᾳ τὰς εἰς τὴν Ἐορδαίαν ὑπερβολὰς, ἐκ τοῦ προφανοῦς μετὰ Σουλπικίου βιασάμενοι πρὸς τόπους ὑπερδεξίους ἐξεβάλετε, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντες; οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσὶν, οὓς ὑμεῖς προκατέχοντας τὰς ἀπηλπισμένας ἐν Ἠπείρῳ δυσχωρίας ἐκβιασάμενοι ταῖς ἑαυτῶν ἀρεταῖς, φεύγειν ἠναγκάσατε; οἱ ῥίψαντες τὰ ὅπλα τέως εἰς Μακεδονίαν ἀνεχώρησαν. πῶς ἂν ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι καθήκει, μέλλοντας ἐξ ἴσου ποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον πρὸς αὐτούς; Τί δὲ κρροσφάλῃ τῶν προγεγονότων, ... ἀλλ' ἐ τἀναντία δι' ἐκεῖνα καὶ νῦν θαρρεῖν; διόπερ, ὦ ἄνδρες, παρακαλέσαντες σφᾶς αὐτοὺς, ὁρμᾶσθε πρὸς τὸν κίνδυνον ἐρρωμένως. Θεῶν γὰρ βουλομένων, ταχέως πέπεισμαι ταὐτὸ τέλος ἀποβήσεσθαι

tur; ſunt autem aſperi, cavi amfractique & in altitudinem ſic ſatis magnam editi. Iccirco Philippus, difficultates locorum proſpiciens, ad certamen neutiquam ab initio ſeſe comparabat; tunc vero ſpei bonæ magnitudine, quam illi oſtendebant qui eos nuntios afferebant, induci ſe paſſus eſt, ut vallo educi copias juberet. Quintius univerſa ſuorum acie ordinata, ſimul antecesſores in ſtationibus collocabat; ſimul ordines luſtrans cunctos adhortabatur. Ejus allocutio brevis illa quidem fuit, ſed efficaciæ plena, & audientibus nota. nam quaſi ſub ipſum oculorum aſpectum rem præſentem ſiſteret, ita milites alloquebatur. Nonne Macedones iſti ſunt, ô commilitones, quos in Macedonia vos quum fauces inſiderent quibus aditur Eordæa, aperto Marte aggreſſi, duce Sulpicio, & ad loca edita per vim conniſi, loco dejeciſtis, multoſque eorum occidiſtis? Nonne Macedones iſti ſunt, quos in Epiro quum illas vias invias præoccupaſſent, per quas traduci poſſe exercitum omnes deſperabant, vos veſtra virtute, magna vi irruentes, deturbaſtis, & projectis armis fugere tantiſper donec in Macedoniam ſeſe recepiſſent, coegiſtis? quî igitur nunc metuere vos deceat, ex æquo cum iiſdem pugnaturos? Quid? an rerum præclare geſtarum recordatio ſegniores vos reddet? an non potius etiam nunc per illa creſcet vobis animus? Agite igitur, commilitones, mutuis hortatibus excitati, valida vi ad prælium vos accingite. Nam qualis fuit ſuperiorum certaminum exitus, talem

talem hujus quoque dimicationis citò futurum, diis volentibus, confido. Hæc ubi Quintius dicta dedit, dextram aciei partem ſtare juſſit immotam, & ante hanc elephantos. lævam ipſe cum velitibus ſuperbo inceſſu in hoſtes induxit. Anteceſſores Romanorum ubi legionum à tergo præſidium acceſſit, iterum converſi, acriter hoſtes adoriuntur. Quo tempore Philippus, copiarum ſuarum partem maximam conſpicatus pro caſtris in acie jam ſtare, ipſe cum cetratis & dextra phalangis parte ulterius progrediens, colles ipſos raptim conſcendere inſtitit: Nicanori, cui Elephanto erat cognomen, imperat, daret operam ut è veſtigio pars aciei altera ſequeretur. Mox ubi ad ſummos colles primi pertingere ceperunt, confeſtim ad ſiniſtram ſigna convertit, & locis ſuperioribus occupatis, aciem ibi direxit. Quoniam enim Macedones qui aciem antecedebant, per longum ſpatium Romanos urſerant, ab altera parte collium quæ caſtra Romana ſpectabat inſequentes, nudata præſidio cacumina invenit. Dum adhuc dextimos Rex ordinabat, ſuperveniunt conductitii quos ſumma vi hoſtis premebat. Nam ubi velitibus Romanis graviter armati ſeſe adjunxerunt, ſicut modò dicebam, pugnanteſque ipſos adjuvare hi ſunt aggreſſi; velites, accedente eorum opera, & hoc quaſi pondere ad libramentum aſſumpto, hoſtibus acriter incumbentes, multos eorum occiderunt. Rex initio cum venit,

τῆς παρούσης μάχης τοῖς προγεγονόσι κινδύνοις. Οὗτος μὲν οὖν ταῦτ᾽ εἰπὼν, τὸ μὲν δεξιὸν μέρος ἐκέλευε μένειν κατὰ χώραν, καὶ θηρία πρὸ τούτων· τῷ δ᾽ εὐωνύμῳ μετὰ τῶν εὐζώνων ἐπῄει σοβαρῶς τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ προκινδυνεύοντες τῶν Ῥωμαίων, προσλαβόντες τὴν τῶν πεζῶν στρατοπέδων ἐφεδρείαν, ἐκ μεταβολῆς ἐνέκειντο τοῖς ὑπεναντίοις. Φίλιππος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπειδὴ τὸ πλέον μέρος ἤδη τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἑώρα παρεμβεβληκὸς πρὸ τοῦ χάρακος, αὐτὸς μὲν ἀναλαβὼν τοὺς πελταστὰς καὶ τὸ δεξιὸν τῆς φάλαγγος, προῆγε, σύντομον ποιούμενος τὴν πρὸς τοὺς λόφους ἀνάβασιν· τοῖς δὲ περὶ τὸν Νικάνορα τὸν ἐπικαλούμενον Ἐλέφαντα συνέταξε, φροντίζειν ἵνα τὸ λοιπὸν μέρος τῆς δυνάμεως ἐκ ποδὸς ἕπηται. Ἅμα δὲ τῷ τοὺς πρώτους ἅψασθαι τῆς ὑπερβολῆς, εὐθέως ἐξ ἀσπίδος παρενέβαλε καὶ προκατελάμβανε τοὺς ὑπερδεξίους. Τῶν γὰρ προκινδυνευόντων Μακεδόνων ἐπὶ πολὺ τεθλιφότων τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν λόφων, ἐρήμους κατέλαβε τοὺς ἄκρους. ἔτι δὲ παρεμβάλλοντος αὐτοῦ τὰ δεξιὰ μέρη τῆς στρατιᾶς, παρῆσαν οἱ μισθοφόροι πιεζόμενοι κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν πολεμίων. προσγινομένων γὰρ τοῖς τῶν Ῥωμαίων εὐζώνοις τῶν ἐν τοῖς βαρέσιν ὅπλοις ἀνδρῶν, καθάπερ ἀρτίως εἶπα, καὶ συνεργούντων κατὰ τὴν μάχην, προσλαβόντες οἱονεὶ σήκωμα τὴν τούτων χρείαν, βαρέως ἐπέκειντο τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἔκτεινον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς ὅτε παρεγίγνετο, θεωρῶν οὐ

μακρὰν τῆς τῶν πολεμίων παρεμβολῆς συνεστῶτα τὸν τῶν εὐζώνων κίνδυνον, περιχαρὴς ἦν· ὡς δὲ πάλιν ἐκ μεταβολῆς ἑώρα κλίνοντας τοὺς ἰδίους, καὶ προσδεομένους ἐπικουρίας, ἠναγκάζετο βοηθεῖν καὶ κρίνειν ἐκ τοῦ καιροῦ τὰ ὅλα· καίπερ ἔτι τῶν πλείστων μερῶν τῆς φάλαγγος κατὰ πορείαν ὄντων, καὶ προσαναβαινόντων πρὸς τοὺς βουνούς· προσδεξάμενος δὲ τοὺς ἀγωνιζομένους, τούτους μὲν ἤθροιζε πάντας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας καὶ τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ἱππέας· τοῖς δὲ πελτασταῖς καὶ τοῖς φαλαγγίταις παρήγγειλε διπλασιάζειν τὸ βάθος, καὶ πυκνοῦν ἐπὶ τὸ δεξιόν. γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων, τοῖς μὲν φαλαγγίταις ἐδόθη παράγγελμα καταβαλοῦσι τὰς σαρίσας ἐπάγειν, τοῖς δ' εὐζώνοις κερᾶν. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Τίτος δεξάμενος εἰς τὰ διαστήματα τῶν σημαιῶν τοὺς προκινδυνεύοντας, προσέβαλε τοῖς πολεμίοις.

21 γενομένης δὲ τῆς ἐξ ἀμφοῖν συμπτώσεως μετὰ βίας καὶ κραυγῆς ὑπερβαλλούσης, ὡς ἂν ἀμφοτέρων ὁμοῦ συναλαλαζόντων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς μάχης ἐπιβοώντων τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἦν τὸ γινόμενον ἐκπληκτικὸν καὶ παραστατικὸν ἀγωνίας. τὸ μὲν οὖν δεξιὸν τοῦ Φιλίππου λαμπρῶς ἀπήλλαττε κατὰ τὸν κίνδυνον, ἅτε καὶ τὴν ἔφοδον ἐξ ὑπερδεξίου ποιούμενον, καὶ τῷ βάρει τῆς συντάξεως ὑπερέχον, καὶ τῇ διαφορᾷ τοῦ καθοπλισμοῦ πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν χρείαν πολὺ διαλλάττον· τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῆς δυνάμεως αὐτῷ,

conſpicatus non procul ab hoſtium caſtris manus conſerere expeditos, gaudio exultare. at mox, facta commutatione, ſuos videns inclinare, & ſubſidio opus habere, ſuppetias illis venire; & quamvis pleræque partes phalangis in itinere adhuc pergebant, & ad tumulos accedebant; univerſæ tamen pugnæ aleam è re nata ſubire eſt coactus. Igitur acceptis iis qui præliabantur, omnes hos in dextro cornu pedites equiteſque congregavit. cetratis & phalangitis præcepit, ut aciem profundiorem duplo efficerent, & in dextra parte ordines ut denſarent. Eo facto, quia jam hoſtes aderant, phalangitis data eſt teſſera, ut demiſſis ſariſſis hoſtem invadant; expeditis, ut ſupra Romanæ aciei cornua ordines porrigant. Quo etiam tempore, Quintius velitibus receptis in aciei intervalla, pugnam commiſit. Et quum factus eſſet concurſus magna vi & cum clamoribus inſanùm magnis: (nam & acies utraque conſuetum illum præliantibus clamorem ſimul ſuſtulit; & qui extra prælium erant, dimicantium alacritatem ſuis acclamationibus excitabant;) prorſus terribile ſpectaculum cerneres, quodque ſpectantium animos præ anxietate conſternaret. Qui in dextra parte regiæ aciei ſtabant, ii pugnam admodum ſecundam faciebant: nam & de ſuperiore loco hoſtem petebant; & ipſo quaſi pondere ordinationis ſuæ vincebant; & genere quoque armorum ad præſentem dimicationem accommodatiſſimo, longè præſtabant. Jam quod ad reliquas partes Macedonici exercitus attinet,

tinet, partim dimicantibus ſuis cohærentes, procul ab hoſte erant ſummoti; partim altitudinem collium recens emenſi, in verticibus ſeſe oſtendebant; pars nempe aciei læva. Titus poſtquam videt phalangis impetum ſuſtineri à ſuis non poſſe, verùm ſiniſtram aciem jam eſſe impulſam, & multis occiſis, cæteros è prælio ſenſim ſe recipere; nullam denique niſi in dextra acie ſpem ſalutis ſupereſſe, eò ſeſe confeſtim contulit. ibi conſpicatus hoſtium alios decertantibus adhærere, alios è ſummis collibus cum maxime deſcendere, nonnullos ipſis tumulorum verticibus inſidere, elephantibus ante aciem conſtitutis, ſigna in hoſtes intulit. Macedones enimvero, qui neque ducem habebant ad ſignum dandum, nec cogere ſe in unum corpus, & propriam phalangis figuram conſtituere poterant, (tum quia difficultates locorum impediebant; tum etiam, quod veſtigia pugnam conferentium ſequentes, in modum procedentis agminis, non autem aciei inſtructæ, erant diſpoſiti;) ne primum quidem impetum Romanorum ex propinquo vires conferentium exceperunt; ſed à principio ſtatim ab elephantis perturbati, ſic ut ordines confunderent, in fugam inclinarunt. Fugientes iſtos plerique Romani ſunt inſecuti. Erat inter hos Tribunus quidam militum, quem ſigna non amplius viginti ſequebantur. hic ſalubri conſilio è re nata apud ſe excogitato, ad univerſam victoriam magnum fecit momentum. Cernens enim Philippum longe ultra reliquam aciem

τὰ μὲν ἐχόμενα τῶν κινδυνευόντων ἐν ἀποστάσει τῶν πολεμίων ἦν, τὰ δ' ἐπὶ τῶν εὐωνύμων ἄρτι διηνυκότα τὰς ὑπερβολὰς ἐπεφαίνετο τοῖς ἄκροις. ὁ δὲ Τίτος θεωρῶν οὐ δυναμένους τοὺς παρ' αὐτοῦ στέγειν τὴν τῆς φάλαγγος ἔφοδον, ἀλλ' ἐκπιεζομένους τοὺς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων, καὶ τοὺς μὲν ἀπολωλότας ἤδη, τοὺς δ' ἐπὶ πόδα ποιουμένους τὴν ἀναχώρησιν, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς μέρεσι καταλειπομένας τῆς σωτηρίας τὰς ἐλπίδας· ταχέως ἀφορμήσας πρὸς τούτους, καὶ συνθεασάμενος τῶν πολεμίων, τὰ μὲν συνεχῆ τοῖς διαγωνιζομένοις, τὰ δ' ἐκ τῶν ἄκρων ἀκμὴν ἐπικαταβαίνοντα, τὰ δ' ἐπὶ τοῖς ἄκροις ἐφεστῶτα· προθέμενος τὰ θηρία, προσῆγε τὰς σημαίας τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ Μακεδόνες οὐδὲ τὸν παραγγέλλοντα ἔχοντες, οὔτε συστῆναι δυνάμενοι καὶ λαβεῖν τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον σχῆμα, διά τε τὰς τῶν τόπων δυσχερείας, καὶ διὰ τὸ τοῖς ἀγωνιζομένοις ἑπόμενοι πορείας ἔχειν διάθεσιν, καὶ μὴ παρατάξεως. οὐδὲ προσεδέξαντο τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὰς χεῖρας ἔτι· δι' αὐτῶν δὲ τῶν θηρίων πτοηθέντες καὶ διασπασθέντες ἐνέκλινον. Οἱ μὲν οὖν πλεί- 23
ους τῶν Ῥωμαίων ἑπόμενοι τούτους ἔκτεινον, εἷς δὲ τῶν χιλιάρχων τῶν ἅμα τούτοις σημαίας ἔχων οὐ πλείους εἴκοσι, καὶ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς χρείας καιρὸν συμφρονήσας ὃ δέον εἴη ποιεῖν, μεγάλα συνεβάλετο πρὸς τὴν τῶν ὅλων κατόρθωσιν. Θεωρῶν γὰρ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἐπὶ πολὺ προ-

πεπτωκότας τῶν ἄλλων, καὶ πιέζοντας τῷ βάρει τὸ σφέτερον εὐώνυμον, ἀπολιπὼν τοὺς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ νικῶντας ἤδη καταφανῶς, ἐπιστρέψας δ' ἐπὶ τοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ κατόπιν ἐπιγενόμενος, προσέβαλλε κατὰ νώτου τοῖς Μακεδόσι. Τῆς δὲ τῶν φαλαγγιτῶν χρείας ἀδυνάτου καθεστώσης ἐκ μεταβολῆς καὶ κατ' ἄνδρα κινδυνεύειν, οὗτος μὲν ἐπέκειτο κτείνων τοὺς ἐν ποσὶν, οὐ δυναμένους αὑτοῖς βοηθεῖν, ἕως οὗ ῥίψαντες τὰ ὅπλα, φεύγειν ἠναγκάσθησαν οἱ Μακεδόνες· συνεπιθεμένων αὐτοῖς ἐκ μεταβολῆς καὶ τῶν κατὰ πρόσωπον ἐγκεκλικότων. Ὁ δὲ Φίλιππος ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς, καθάπερ εἶπα, τεκμαιρόμενος ἐκ τοῦ καθ' αὑτὸν μέρους, ἐπέπειστο τελέως νικᾶν· τότε δὲ συνθεασάμενος ἄφνω ῥιπτοῦντας τὰ ὅπλα τοὺς Μακεδόνας, καὶ τοὺς πολεμίους κατὰ νώτου προσβεβληκότας, βραχὺ γενόμενος ἐκ τοῦ κινδύνου μετ' ὀλίγων ἱππέων καὶ πεζῶν, συνεθεώρει τὰ ὅλα· κατανοήσας δὲ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ δίωγμα τοῦ λαιοῦ κέρως τοῖς ἄκροις ἤδη προσπελάζοντας, ἐγίγνετο . . . . πλείους ἐκ τοῦ καιροῦ συναθροίσας τῶν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων. Τίτος δὲ τοῖς φεύγουσιν ἑπόμενος, καὶ καταλαβὼν ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς ἄρτι τοῖς ἄκροις ἐπιβαλλούσας τὰς εὐωνύμους τάξεις τῶν Μακεδόνων, ταῖς μὲν . . . . ἐπέστη, τῶν πολεμίων ὀρθὰς ἀνασχόντων τὰς σαρίσας. ὅπερ ἔθος ἐστὶ ποιεῖν τοῖς Μακεδόσιν, ὅταν ἢ παραδιδῶσιν αὑτοὺς, ἢ μεταβάλλωνται,

ſuam progreſſum, lævam Romanæ aciei partem ipſo quaſi pondere obterentem; dextimis qui non ancipitem jam victoriam obtinebant relictis, ad pugnantes ſe cum ſuis avertit; quorum à tergo ut conſtitit, Macedones averſos invadit. Ac quoniam ea phalangis ratio eſt, ut retrorſum convertere ſe, & prælia viritim capeſſere nequeat; Tribunus proximum quemque Macedonum, qui defendere ipſi ſe non poterant, cædere non deſtitit, donec projectis armis fugam arripere hoſtes ſunt coacti; quum etiam à fronte Romani qui in fugam inclinaverant, ſignis converſis ipſos pariter urgerent. Rex Philippus initio, quod modò dicebam, ex illa parte in qua ipſe erat, conjecturam de univerſa pugna faciens, plenam ſibi victoriam haut dubie ſpondebat. Tum verò ut repente videt Macedones arma projicere, eorumque tergis hoſtes incumbere, prelio paullulum excedens cum equitibus & peditibus paucis, quo loco eſſet rerum ſumma cepit contemplari. Et quum animadvertiſſet, Romanos qui lævum cornu perſequebantur ſummis jam collibus appropinquare; ſubito congregata Thracum & Macedonum, quantam maximam poterat, manu, fugam adornavit. Titus interim fugientes perſequebatur: qui dum in colles aciem erigit, ſiniſtros Macedonum ordines in ſummos vertices tantum quod perveniſſe offendit; à quibus pugna laceſſendis ideo abſtinuit, quia ſariſſas tenebant in altum erectas. Macedonibus ea conſuetudo eſt, quoties aut deditionem, aut tranſi-

tionem

tionem ad hoſtes faciunt. Facti deinde cauſſam percontatus Imperator, impetum eorum quos ſecum habebat inhibuit, æquum eſſe judicans, ut pavefactis parceret. verùm hæc dum cogitabat Titus, quidam ex anteſignanis de ſuperiore loco irruentes, manus cum ipſis conſerunt. multos eorum iſti letho dederunt: pauci armis projectis fuga ſibi conſuluerunt. Poſtquam omni ex parte prælium erat confectum, & Romani victoriam obtinebant, Philippus verſus Tempe ſe recepit. Primo die circa Turrim Alexandri, ut vocant, quum tetendiſſet; ſequenti, ut Gonnos pervenit, qui locus eſt in ipſo Tempium aditu, ſubſtitit, eo conſilio ut eos qui fugâ evaſiſſent, exſpectaret. Romani aliquantiſper fugientes inſecuti, mox alii ad detrahenda mortuis ſpolia; alii ad captivos in unum locum cogendos; plures ad diripienda caſtra hoſtium ſe convertunt. Ac quoniam Ætolos eò jam irrupiſſe offenderunt, præda ſibi debita fraudari ſe rati, queri de Ætolis ceperunt, & Imperatori dicere; Pericula ipſum quidem ſibi imperare; at prædam aliis concedere. Tunc ſane in caſtra ſua reverſi, noctem ibi egerunt: inſecuto verò die, ſimul captivos & quod erat reliquum ſpoliorum coëgerunt in unum: ſimul pergentes ire, Lariſſam petierunt. Ceciderunt eo prælio è Romanorum exercitu circiter ſeptingenti;

πρὸς τοὺς ὑπεναντίους. μετὰ δὲ ταῦτα
πυθόμενος τὴν αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος,
παρακατεῖχε τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ,
φείσασθαι κρίνων τῶν ἀποδεδειλιακότων.
ἀκμὴν δὲ τοῦ Τίτου ταῦτα
διανοουμένου, τῶν προηγουμένων
τινὲς ἐπιπεσόντες αὐτοῖς ἐξ ὑπερδεξίου,
προσέφερον τὰς χεῖρας· καὶ
τοὺς μὲν πλείους διέφθειρον, ὀλίγοι
δέ τινες διέφυγον ῥίψαντες τὰ
ὅπλα. πανταχόθεν δὲ τοῦ κιν- 23
δύνου συντέλειαν εἰληφότος, καὶ
κρατούντων τῶν Ῥωμαίων, ὁ μὲν
Φίλιππος ἐποιεῖτο τὴν ἀποχώρησιν
ὡς ἐπὶ τὰ Τέμπη. Καὶ τῇ μὲν
πρώτῃ περὶ τὸν Ἀλεξάνδρου καλούμενον
πύργον ηὐλίσθη· τῇ δ' ὑστεραίᾳ
προελθὼν εἰς Γόννους ἐπὶ τὴν
εἰσβολὴν τῶν Τεμπῶν, ἐπέμεινε
βουλόμενος ἀναδέξασθαι τοὺς ἐκ τῆς
φυγῆς ἀνασωζομένους. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι
μέχρι μέν τινος ἐπακολουθήσαντες
τοῖς φεύγουσιν, οἱ μὲν
ἐσκύλευον τοὺς τεθνεῶτας, οἱ δὲ τοὺς
αἰχμαλώτους ἤθροιζον, οἱ δὲ πλείους
ὥρμησαν ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τοῦ
τῶν πολεμίων χάρακος. ἔνθα δὴ
καταλαβόντες τοὺς Αἰτωλοὺς προεμπεπτωκότας,
καὶ δόξαντες στερεῖσθαι
τῆς σφίσι καθηκούσης ὠφελείας, ἤρξαντο
καταμέμφεσθαι τοὺς Αἰτωλοὺς,
καὶ λέγειν πρὸς τὸν στρατηγὸν, ὅτι
τοὺς μὲν κινδύνους αὐτοῖς ἐπιτάττει,
τῆς δ' ὠφελείας ἄλλοις παρακεχώρηκε.
καὶ τότε μὲν ἐπανελθόντες
εἰς τὴν ἑαυτῶν στρατοπεδείαν,
ηὐλίσθησαν. εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον,
ἅμα μὲν ἠθροίζοντο τοὺς αἰχμαλώτους,
καὶ τὰ λειπόμενα τῶν σκύλων,
ἅμα δὲ προῆγον ποιούμενοι τὴν πορείαν
ὡς ἐπὶ Λαρίσσης. Ἔπεσον δὲ τῶν μὲν
Ῥωμαίων πρὸς τοὺς ἑπτακοσίους.

τῶν δὲ

τῶν δὲ Μακεδόνων ἀπέθανον μὲν οἱ πάντες, εἰς ὀκτακισχιλίους· ζωγρείᾳ δ' ἑάλωσαν οὐκ ἐλάττους πεντακισχιλίων. Καὶ τῆς μὲν ἐν Θετταλίᾳ γενομένης περὶ Κυνὸς κεφαλὰς Ῥωμαίων καὶ Φιλίππου μάχης, τοιοῦτον ἀπέβη τὸ τέλος. Ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἕκτην βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ καταλιπὼν, ὅτι λαβὼν τὸν ἁρμόζοντα καιρὸν, σύγκρισιν ποιήσομαι τοῦ καθοπλισμοῦ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἑκατέρων, τί διαφέρουσιν ἀλλήλων πρὸς τὸ χεῖρον, καὶ τί πρὸς τὸ βέλτιον· νῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν πράξεων πειράσομαι τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν.
24 Ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν Μακεδόνων σύνταξις ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρόνοις, δι' αὐτῶν τῶν ἔργων διαδοῦσα τὴν πεῖραν, ἐκράτει τῶν τε κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συντάξεων· ἡ δὲ Ῥωμαίων τῶν τε κατὰ τὴν Λιβύην καὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην πρὸς ἑσπερίων ἐθνῶν ἁπάντων· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλεονάκις γέγονε τούτων τῶν τάξεων καὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διάκρισις· χρήσιμον καὶ καλὸν ἂν εἴη τὸ τὴν διαφορὰν ἐρευνῆσαι, καὶ παρὰ τί συμβαίνει Ῥωμαίους ἐπικρατεῖν, καὶ τὸ πρωτεῖον ἐκφέρεσθαι τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων· ἵνα μὴ Τύχην λέγοντες, μόνον μακαρίζωμεν τοὺς κρατοῦντας ἀλόγως, καθάπερ οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' εἰδότες τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἐπαινῶμεν καὶ θαυμάζωμεν κατὰ λόγον τοὺς ἡγουμένους. Περὶ μὲν οὖν τῶν πρὸς Ἀννίβαν ἀγώνων γεγονότων

è Macedonibus verò deſiderati ſunt, ut omnes una ſumma complectamur, hominum circiter octo millia. capti ſunt vivi non pauciores quinque millia. Atque hic fuit exitus ejus prælii, quod ad Cynoſcephalas in Theſſalia cum Philippo Romani fecerunt. Ego vero qui in ſexto hujus operis ſum pollicitus, me ubi forem nactus occaſionem, armaturæ Romanorum & Macedonum comparationem inſtituturum, ſimiliterque ordinationis aciei utriſque propriæ; qua re alteri ab alteris differant, ſive quæ deterior, ſive quæ melior ſit: nunc in ipſis rebus geſtis, quod promiſi reapſe præſtare conabor. Quoniam enim Macedonica ordinatio ſuperioribus temporibus conſuetas Aſiaticis hominibus, & Græcis diſpoſitiones (quod ſæpe ipſis rerum experimentis eſt probatum) vincebat: pariterque Romani Africæ populos, & omnes qui ſunt in Europa occidentem verſus: noſtra verò memoria non ſemel, ſed ſæpius uſuvenit, ut tum acies horum, tum ipſi viri inter ſe committerentur; utile fuerit ac pulchrum, ſcrutari diſcrimen, & cauſſam inveſtigare, propter quam Romani vincant, & è bellicis certaminibus palmam referre ſoleant. ne Fortunæ hoc attribuentes decus, beatos dumtaxat temere ſine ratione victores, quod vaniſſimi quique mortalium faciunt, prædicemus; ſed ubi veras cauſſas noverimus, certa ratione & laudemus duces & miremur. Ac de præliis quidem quæ Romani cum Hannibale conſerverunt, & cladibus quas in iis acceperunt, pluribus jam

non eſt agendum: nam iis cladibus neque armorum genus, neque inſtruendæ aciei ratio cauſſam præbuerunt; ſed cum dexteritas, tum capitale Hannibalis ingenium, eas nomini Romano ignominias impoſuerunt: quod nos in ipſis certaminibus exponendis quum demonſtraverimus, dictis noſtris fidem aſtruit, primum quidem ipſe belli exitus: nam ſimulac Romanis Imperator eſt exortus ingenii viribus Hannibali par & ſimilis, ilicet victoria eoſdem eſt ſecuta: deinde Hannibal ipſe; qui damnato genere armorum prius conſueto, poſt primam ſtatim victoriam quam de Romanis eſt conſecutus, armis ipſorum copias ſuas quum armaſſet, iiſdem perpetuo deinceps eſt uſus. Pyrrhus ſane non armis dumtaxat, verum etiam milite Italico uti ſolitus; in bello adverſus Romanos ſigna Italicorum & cohortes phalangis more inſtructas, alternatim in acie collocabat. qui tamen, ne ſic quidem, vincere potuit; ſed ancipites ſemper certaminum exitus habuit. Hæc neceſſariò præfanda mihi erant, ne quid eſſet, quod ſententiæ ſuper his rebus noſtræ, vel in ſpeciem repugnaret. Redeo nunc ad inſtitutam comparationem. Enimvero perſpicuum eſt multis rationibus, retinente phalange proprietatem ſuam & vires, nihil quicquam poſſe reperiri, quod à fronte ei reſiſtere, aut ejus incumbentis impetum ſuſtinere valeat. Quoties denſatio fit aciei ad certamen, conſiſtit vir unâ cum armis in tribus pedibus. Sariſſæ vero longitudo, ut quidem vetus inſtitutum erat, cubitorum eſt ſexde-

Ῥωμαίοις, καὶ τῶν ἐν τούτοις ἐλαττωμάτων, οὐδὲν αὖ δέοι πλείω λέγειν· οὐ γὰρ παρὰ τὸν καθοπλισμὸν, οὐδὲ παρὰ τὴν σύνταξιν· ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τὴν Ἀννίβου καὶ τὴν ἀγχίνοιαν περιέπιπτον τοῖς ἐλαττώμασι. δῆλον δὲ τοῦτο πεποιήκαμεν ἡμεῖς ἐπ' αὐτῶν ὑποδεικνύοντες τῶν ἀγώνων. μαρτυρεῖ δὲ τοῖς ἡμετέροις λόγοις, πρῶτον μὲν τὸ τέλος τοῦ πολέμου· παραγενομένου γὰρ στρατηγοῦ τοῖς Ῥωμαίοις, παραπλησίαν δύναμιν ἔχοντος Ἀννίβᾳ, ταχέως καὶ τὸ νικᾶν συνεξηκολούθησε τοῖς προειρημένοις· εἶτα καὐτὸς Ἀννίβας, ἀποδοκιμάσας τὸν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπάρχοντα καθοπλισμὸν, ἅμα τῷ νικῆσαι τῇ πρώτῃ μάχῃ, παραχρῆμα τοῖς Ῥωμαίων ὅπλοις καθοπλίσας τὰς οἰκείας δυνάμεις, τούτοις διετέλεσε χρώμενος τὸν ἑξῆς χρόνον. Πύρρος γε μὴν οὐ μόνον ὅπλοις, ἀλλὰ καὶ δυνάμεσιν Ἰταλικοῖς συγκέχρηται, τιθεὶς ἐναλλὰξ σημαίαν καὶ σπεῖραν φαλαγγιτικὴν ἐν τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶσιν. ἀλλ' ὅμως, οὐδ' οὕτως ἐδύνατο νικᾶν, ἀλλ' ἀεί πως ἀμφίδοξα τὰ τέλη τῶν κινδύνων αὐτοῖς ἀπέβαινε. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, χάριν τοῦ μηδὲν ἀντεμφαίνειν ταῖς ἡμετέραις ἀποφάσεσιν. ἐπάνειμι δ' ἐπὶ τὴν προκειμένην σύγκρισιν. Ὅτι 25
μὲν ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὐτῆς ἰδιότητα καὶ δύναμιν, οὐδὲν ἂν ὑποσταίη κατὰ πρόσωπον, οὐδὲ μεῖναι τὴν ἔφοδον αὐτῆς, εὐχερὲς καταμαθεῖν ἐκ πολλῶν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσὶ κατὰ τὰς ἐναγωνίους πυκνώσεις. τὸ δὲ τῶν σαρισῶν μέγεθός ἐστι κατὰ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πηχῶν,

κατὰ

κατὰ δὲ τὴν ἁρμογὴν τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν δεκατεσσάρων· τούτων δὲ τοὺς τέτταρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ τοῖν χεροῖν διάστημα, καὶ τὸ κατόπιν σήκωμα τῆς προβολῆς· φανερὸν ὅτι τοὺς δέκα πήχεις προπίπτειν ἀνάγκη τὴν σάρισσαν πρὸ τῶν σωμάτων ἑκάστου τῶν ὁπλιτῶν, ὅταν εἴη δι' ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν προβαλλόμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει, τὰς μὲν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου καὶ τετάρτου πλεῖον, τὰς δὲ τοῦ πέμπτου ζυγοῦ σαρίσσας δύο προπίπτειν πήχεις ἀπὸ τῶν πρωτοστατῶν, ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὑτῆς ἰδιότητα καὶ πύκνωσιν κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην, ὡς Ὅμηρος ὑποδείκνυσιν ἐν τούτοις·

Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ.
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Νευόντων· ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι.

Τούτων δ' ἀληθινῶς καὶ καλῶς λεγομένων, δῆλον ὡς ἀνάγκη καθ' ἕκαστον τῶν πρωτοστατῶν σαρίσσας προπίπτειν πέντε, δυσὶ πήχεσι διαφερούσας ἀλλήλων κατὰ τὸ
26 μῆκος. ἐκ δὲ τούτου ῥᾴδιον ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον καὶ προσβολήν, ποίαν τινὰ εἰκὸς εἶναι, καὶ τίνα δύναμιν ἔχειν, ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος οὖσαν. ὧν ὅσοι πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρουσι, ταῖς μὲν σαρίσσαις οὐδὲν οἷοί τ' εἰσὶ συμβάλλεσθαι πρὸς τὸν κίνδυνον· διόπερ

cim: ſed ut poſtea ad veram pugnam fuit aptata, quatuordecim. hujus porro menſuræ quatuor abſumit cubitos ſpatium inter manus ambas, unâ cum libramento poſticæ partis ultra illud quod prætenditur. Quæ quum ita ſint, liquet ſariſſam cujuſque armati, quando ambabus manibus in hoſtes illam porrigit, cubitos decem ultra ejus corpus neceſſario protendi. unde fit, ut ſecundi quidem & tertii ac quarti ordinis, ſive jugi, ſariſſæ plures cubitos; quinti vero duos tandem protendantur ante præcedentium ordines; ſi modò phalanx proprietatem ſuam obtineat, & convenienter ſibi denſata ſit, ratione cujuſque armati, ſive ponè, ſive ad latus ſtantis: quam hiſce verſibus Homerus oſtendit.

Scutum ſcuto hæſit, galeæ galea, atque viro vir:
Et criſtæ è conis tangebant ſe invicem equinæ
Nutantum; ſerie ut denſa preſſere virum vir.

Quæ verè & præclare quum dicantur, apparet neceſſe eſſe, ut ſinguli eorum qui in primo ſtant ordine, quinas præ ſe prominentes ſariſſas habeant, inter quas ratione longitudinis binûm cubitorum erit diſcrimen. Jam quum phalanx à fronte introrſus in ſexdecim armatorum ordines pateat, facile cuivis eſt ex antedictis ob oculos ſibi ponere, quantam vim par ſit ipſam habere, cum porrectis ſariſſis in hoſtem incumbit. Porrò armati qui ordinem, ſive jugum, quintum excedunt; ſariſſis illi quidem pugnam adjuvare nihil queunt; eamque ob cauſ-

ob cauſſam viritim illas non prætendunt: ſed ad humeros præcedentium inclinatas & ſurſum ſpectantes eas geſtant, ut aciei ſecuritatem ab eo qui ſupra verticem eſt loco præſtent; denſitate ſariſſarum iis telis obſtante, quæ impetu ſuo ultra primos ordines delata, incidere in poſteriores poſſent. at pondere ipſo corporis iidem, quoties inducta eſt in hoſtem phalanx, dum antecedentes urgent obnitendo, & impreſſioni vim atque violentiam adjiciunt, & ordinibus primoribus retro ſe avertendi omnem penitus facultatem adimunt. Ejuſmodi quum ſit & phalangis univerſæ, & partium ejus ratio ac diſpoſitio; ſequitur ut armaturæ atque inſtructionis aciei Romanæ proprietates & differentias ad comparandum exponamus. Conſiſtunt ſane etiam Romani cum ipſis armis, in trium pedum ſpatio. Sed quum in eorum pugna ſinguli armati ſeſe moveant, quia corpus ſcuti objectu defendunt, in omnem partem unde quis ictum minetur, ſubinde ſe convertentes, iidemque cæſim pariter & punctim gladiis feriant; nemo non intelligit oportere, ut aliquantum vacui ſpatii habeant quo diſtent alter ab altero. Id autem ſpatium, ſi volumus ipſos munia ſua commode exſequi, trium erit minimum pedum, tum ratione eorum qui ad latus, tum eorum qui ponè ſtant. Ita fiet ut Romanus miles unus duos phalangitas primi ordinis habeat ſibi oppoſitos; adeo ut ſariſſis decem illi ſit occurrendum, & cum iis decertandum. quas neque cædere, quantumvis præcipiti feratur celeritate,

οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄνδρα τὴν ἐπιβολήν, παρὰ δὲ τοὺς ὤμους τῶν προηγουμένων ἀνανενευκυίας φέρουσι, χάριν τοῦ τὸν κατὰ κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἰργουσῶν τῇ πυκνώσει τῶν σαρισσῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερπετῆ τῶν πρωτοστατῶν φερόμενα, δύναται προσπίπτειν πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. αὐτοί γε μὴν τῷ τοῦ σώματος βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προηγουμένους, βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τοὔπισθεν μεταβολήν. Τοιαύτης οὔσης περὶ τὴν φάλαγγα διαθέσεως καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος, ῥητέον ἂν εἴη καὶ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ καὶ τῆς ὅλης συντάξεως τὰς ἰδιότητας καὶ διαφορὰς ἐκ παραθέσεως. Ἵστανται μὲν οὖν ἐν τρισὶ ποσὶ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ Ῥωμαῖοι. τῆς μάχης δ' αὐτοῖς κατ' ἄνδρα τὴν κίνησιν λαμβανούσης διὰ τὸ τῷ μὲν θυρεῷ σκέπειν τὸ σῶμα συμμετατιθεμένους ἀεὶ πρὸς τὸν τῆς πληγῆς καιρὸν, τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ καταφορᾶς καὶ διαιρέσεως ποιεῖσθαι τὴν μάχην· προφανὲς ὅτι χάλασμα καὶ διάστασιν ἀλλήλων ἔχειν δεήσει τοὺς ἄνδρας ἐλάχιστον τρεῖς πόδας κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην, εἰ μέλλουσιν εὐχρηστεῖν πρὸς τὸ δέον. ἐκ δὲ τούτου συμβήσεται τὸν ἕνα Ῥωμαῖον ἵστασθαι κατὰ δύο πρωτοστάτας τῶν φαλαγγιτῶν, ὥστε πρὸς δέκα σαρίσσας αὐτῷ γίνεσθαι τὴν ἀπάντησιν καὶ τὴν μάχην· ἃς οὔτε κόπτοντα τὸν ἕνα καταταχῆσαι δυνατὸν, ὅταν

ἅπαξ

ἅπαξ συνάψωσιν εἰς τὰς χεῖρας· οὔτε βιάσασθαι ῥᾴδιον, μηδέν γε τῶν ἐφεστώτων δυναμένων συμβάλλεσθαι τοῖς πρωτοστάταις, μήτε πρὸς τὴν βίαν, μήτε πρὸς τὴν τῶν μαχαιρῶν ἐνέργειαν. Ἐξ ὧν εὐκατανόητον ὡς
27 οὐχ οἷόν τε μεῖναι κατὰ πρόσωπον τὴν τῆς φάλαγγος ἔφοδον οὐδένα, τηρούσης γε τὴν αὐτῆς ἰδιότητα καὶ δύναμιν, ὡς ἐν ἀρχαῖς εἶπα. Τίς οὖν αἰτία τοῦ νικᾶν Ῥωμαίους, καὶ τί τὸ σφάλλον ἐστὶ τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους; Ὅτι συμβαίνει τὸν μὲν πόλεμον ἀορίστους ἔχειν καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τόπους τοὺς πρὸς τὴν χρείαν· τῆς δὲ φάλαγγος ἕνα καιρὸν εἶναι καὶ τόπον, ἓν γένος, ἐν οἷς δύναται τὴν αὐτῆς χρείαν ἐπιτελεῖν. Εἰ μὲν οὖν τις ἦν ἀνάγκη τοῖς ἀντιπάλοις εἰς τοὺς τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τόπους συγκαταβαίνειν, ὅτε μέλλοιεν κρίνεσθαι περὶ τῶν ὅλων· εἰκὸς ἦν κατὰ τὸν ἄρτι λόγον ἀεὶ φέρεσθαι τὸ πρωτεῖον τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους. Εἰ δὲ δυνατὸν ἐκκλίνειν, καὶ τοῦτο ποιεῖν ῥᾳδίως, πῶς ἂν ἔτι φοβερὸν εἴη τὸ προειρημένον σύνταγμα; Καὶ μὴν ὅτι χρείαν ἔχει τόπων ἐπιπέδων καὶ ψιλῶν ἡ φάλαγξ, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲν ἐμπόδιον ἐχόντων, λέγω δ' οἷον τάφρους, ἐκρήγματα, συναγκείας, ὀφρῦς, ῥεῖθρα ποταμῶν, ὁμολογούμενόν ἐστι· πάντα γὰρ τὰ προειρημένα παραποδίζειν καὶ λύειν τὴν τοιαύτην τάξιν ἱκανὰ γίνεται. Διότι δ' εὑρεῖν τόπους ποτὲ μὲν ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, ποτὲ δὲ καὶ

quiſquam poterit unus; neque perrumpet facile. quum quidem poſteriores ordines prioribus nihil conferre valeant, neque ut violentius ipſi irrumpant, neque ut gladii eorum efficaciore ictu feriant. Ex his quivis intelligat, nullam aciem eſſe poſſe tam firmam, ut impreſſionem phalangis à fronte ſuſtinere queat; ſi modo illa, ut initio dicebam, proprietatem ſuam & vires obtineat. Quænam igitur cauſſa eſt, cur vincant Romani, & cujus rei gratiâ qui phalangibus utuntur, clades accipiunt? Quia bellicorum quidem certaminum & tempora & loca ſunt incerta, atque indefinita; phalangi verò unum eſt tempus, unus locus, unus modus quibus perficere opus ſuum queat. Quod ſi qua neceſſitas adverſarios compelleret, quoties controverſias de ſumma rerum acie decernere parant, temporibus ac locis phalangi aptis ſeſe accommodare; rationi ſit conſentaneum, eos qui phalanges inſtruunt victoriam ſemper relaturos. Sin autem periculum à phalange poteſt evitari, idque adeo non magna cum difficultate fit, cur, obſecro, ea forma aciei inſtruendæ, tantopere metuenda cenſeatur? Eſt ſane in confeſſo apud omnes, opus eſſe phalangi loca plana, non arboribus veſtita, nulla item habentia impedimenta; nullas, putà, foſſas, hiatus, convalles, clivorum ſupercilia, aut amnium alveos. quidvis enim eorum quæ commemoravimus, ad impediendam ſolvendamque ejuſmodi aciem fuerit ſatis. Atenim illud quoque fatebuntur omnes, ut patentes campi modò ad

ſtadia

ſtadia viginti, modò ad plura inveniantur, aut omnino, penè dixerim, fieri non poſſe, aut admodum rarò. Verum eſto; inveniantur loca hujuſmodi. Quid? ſi hoſtes eò noluerint deſcendere, ſed paſſim fines incurſando, quà urbes, quà agros ſociorum evaſtaverint, aciei ita digeſtæ ecqua erit utilitas? quippe ſi locis immoretur ſibi aptis, adeo prodeſſe amicis nihil poterit, ut ne ſe quidem ipſa ſit ſervatura. nam commeatuum advectio ab hoſtibus nullo negotio impedietur, ubi ſemel aperta omnia loca extra munitiones, nemine repugnante, ſuæ poteſtati ſubjecerint. quod ſi loca relinquens ſibi apta conari aliquid voluerit, hoſtibus ex facili erit ſuperabilis. Sed & ſi in planitiem demiſerit ſeſe aliquis, verum is phalangi contra ſe venienti, exercitum ſuum univerſum uno eodemque tempore non objiciens, ſub ipſum diſcrimen pugnam fuga declinarit, quid ſit eventurum, facile intellectu eſt ex iis quæ nunc Romani faciunt. Nam quod modo dicebamus, id non amplius argumentis & rationibus colligendum, ſed ex iis rebus quæ jam ſunt geſtæ. Non enim aciem ſuam Macedonicæ adæquant longitudine Romani, ut copiis univerſis cum phalange frontem committant; ſed virium ſuarum parte in ſubſidium ſepoſitâ, alterâ cum hoſtibus confligunt. Sive igitur phalangitæ oppoſitam ſibi aciem impulerint, ſive ipſi ab ea fuerint impulſi, ſolutum eſt quod fuit phalangi proprium. Nam aut cedentes inſequendo, aut incumbentes fugiendo, cæteram ſuam aciem dere-

πλείους, ἐν οἷς μηδέν τι τοιοῦτον ὑπάρχῃ, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ἀδύνατόν ἐστιν, εἰ δὲ μή γε, τελέως σπάνιον· καὶ τοῦτο πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔστω τόπους εὑρῆσθαι τοιούτους. ἐὰν οὖν οἱ μὲν πολεμοῦντες εἰς μὲν τούτους μὴ συγκαταβαίνωσι, περιπορευόμενοι δὲ πορθῶσι τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν τὴν τῶν συμμάχων, τί τῆς τοιαύτης ὄφελος ἔσται συντάξεως; μένουσα μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτῇ τόποις, οὐχ οἷον ὠφελεῖν δύναιτ' ἂν τοὺς φίλους, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν σώζειν. αἱ γὰρ τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδαὶ κωλυθήσονται ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅταν ἀκονιτὶ κρατῶσι τῶν ὑπαίθρων. ἐὰν δ' ἀπολείπουσα τοὺς οἰκείους τόπους, βούληταί τι πράττειν, εὐχείρωτος ἔσται τοῖς πολεμίοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν εἰς τοὺς ἐπιπέδους συγκαταβάς τις τόπους, μὴ πᾶν ἅμα τὸ σφέτερον στρατόπεδον ὑπὸ τὴν ἐπαγωγὴν τῆς φάλαγγος κατὰ τὸν ἕνα καιρὸν ὑποβάλῃ, βραχέα δὲ φυγομαχήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τοῦ κινδύνου καιρόν· εὐθεώρητον γίνεται τὸ συμβησόμενον, ἐξ ὧν ποιοῦσι Ῥωμαῖοι νῦν. Οὐκέτι γὰρ ἐκ τοῦ 28
λόγου δεῖ τεκμαίρεσθαι τὸ νυνὶ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων. οὐ γὰρ ἐξισώσαντες τὴν παράταξιν πᾶσιν ἅμα συμβάλλουσι τοῖς στρατοπέδοις μετωπηδὸν πρὸς τὰς φάλαγγας· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐφεδρεύει τῶν μερῶν αὐτοῖς, τὰ δὲ συμμίσγει τοῖς πολεμίοις. λοιπὸν ἄν τ' ἐκπιέσωσιν οἱ φαλαγγῖται τοὺς καθ' αὐτοὺς προσβάλλοντες, ἄν τ' ἐκπιεσθῶσιν ὑπὸ τούτων, λέλυται τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον. ἢ γὰρ ἑπόμενοι τοῖς ὑποχωροῦσιν, ἢ φεύγοντες τοὺς προσκειμένους, ἀπολείπουσι τὰ λοιπὰ μέρη τῆς οἰκείας

δυνάμεως. οὗ γινομένου, δίδοται τοῖς ἐφεδρεύουσι τῶν πολεμίων διάστημα καὶ τόπος, ὃν οὗτοι κατεῖχον, πρὸς τὸ μηκέτι κατὰ πρόσωπον ὁρμᾶν, ἀλλὰ παρεισπεσόντας πλαγίους παρίστασθαι καὶ κατὰ νώτου τοῖς φαλαγγίταις. ὅταν δὲ τοὺς μὲν τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τὰ προτερήματα ῥᾴδιον εἴη φυλάξασθαι, τοὺς δὲ κατὰ τῆς φάλαγγος ἀδύνατον· πῶς οὐ μεγάλην εἰκὸς εἶναι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῶν προειρημένων; Καὶ μὴν πορευθῆναι διὰ τόπων παντοδαπῶν ἀναγκαῖον τοὺς χρωμένους φάλαγγι, καὶ καταστρατοπεδεῦσαι· ἔτι δὲ τόπους εὐκαίρους προκαταλαβέσθαι, καὶ πολιορκῆσαί τινας καὶ πολιορκηθῆναι, καὶ παραδόξοις ἐπιφανείαις περιπεσεῖν. ἅπαντα γάρ ταῦτά ἐστι πολέμου μέρη, καὶ ῥοπὰς ποιεῖ πρὸς τὸ νικᾶν, ποτὲ μὲν ὁλοσχερεῖς, ποτὲ δὲ μεγάλας. ἐν οἷς πᾶσιν ἡ μὲν Μακεδόνων ἐστὶ σύνταξις δύσχρηστος, ποτὲ δ' ἄχρηστος, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν φαλαγγίτην μήτε κατὰ τάγμα, μήτε κατ' ἄνδρα παρέχεσθαι χρείαν· ἡ δὲ Ῥωμαίων εὔχρηστος. πᾶς γὰρ Ῥωμαῖος ὅταν ἅπαξ καθοπλισθεὶς ὁρμήσῃ πρὸς τὴν χρείαν, ὁμοίως ἥρμοσται πρὸς πάντα τόπον καὶ καιρὸν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιφάνειαν. καὶ μὴν ἕτοιμός ἐστι, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, ἄν τε μετὰ πάντων δέῃ κινδυνεύειν, ἄν τε μετὰ μέρους, ἄν τε κατὰ σημαίαν, ἄν τε καὶ κατ' ἄνδρα. διὸ

nique vir cum viro manum ſit

linquunt. quo facto, ſpatium locuſque in quo illi ſtabant, hoſtibus datur, in ſubſidium præparatis; ut non jam à fronte phalangitas invadant, ſed vel ad latera progreſſi, vel etiam à tergo, in eorum ordines irrumpant. Quum ergo phalangis quidem opportunitates, & quicquid eſt quo illa præcipue valet, evitari facile queant, quæ verò contra ipſam faciunt nullo pacto ſint evitabilia; quî poteſt fieri, ut in veris pugnis diſcrimen ingens inter phalangem & Romanam aciem non inveniatur? Jam quum neceſſe ſit phalangi utentibus per cuicuimodi loca ambulare, interdum & caſtra facere; ad hæc loca opportuna præoccupare, obſidere, obſideri, & in hoſtem incidere inde apparentem unde nemo putaſſet mortalium; ſunt enim iſtæ omnes belli partes, è quibus victoria univerſa nonnunquam pendet; nonnunquam momentum ad eam parandam magnum faciunt: in his omnibus Macedonica ordinatio modò cum magna difficultate uſurpatur, modò nulli eſt uſui: quia miles phalangita, neque per cohortes, neque viritim operam poteſt navare. Romanus contra, commode ubique rem gerit. Quilibet enim Romanus miles ubi ſemel armis inſtructus ad pugnam ſe accinxit, ex æquo paratus eſt ad quemvis locum, quodvis tempus, quemvis hoſtem undeunde ille apparuerit; hoc amplius paratus eſt idem, ſervatque eundem ſtatum & rationem, ſive cum univerſa ſua legione ſit dimicandum, ſive cum ejus parte, ſive cum manipulo, ſive deconſerturus. Quum igitur commodo

modo partium uſu longe præſtent legiones Romanorum; finem quoque optatum ſuorum conſiliorum, longè melius iidem quàm cæteri conſequuntur. Ego verò, ut de hiſce rebus differerem pluribus verbis, propterea neceſſarium duxi, quod & multi Græcorum illo tempore quo victi ſunt Macedones, in eam repente cogitationem venerunt, ut rem pro incredibili haberent & quæ fidem excederet: & poſthac etiam quæſituri ſint multi, cur & quomodo phalangis inſtructio Romanorum armaturâ ſit deterior. Ceterum Philippus, quum in eo certamine nihil prætermiſiſſet, quod à ſe præſtari poſſet, univerſo tamen prælio victus, ubi eorum qui è pugna evaſerunt, quantos poterat plurimos excepiſſet: ipſe quidem per Tempe in Macedoniam contendit; è ſatellitibus verò ſuis unum ad regias chartas corrumpendas & comburendas, priore nocte Lariſſam miſit. In quo, facinus regii animi ab eo eſt editum; cum ne in afflicta quidem fortuna ſua, officii eſt oblitus. Norat enim Rex, multas ſe hoſtibus anſas præbiturum, ad negotium faceſſendum tum ſibi, tum amicis ſuis, ſi Romani eorum monimentorum potirentur. Accidit hoc & aliis fortaſſe jam antè, ut rebus lætis potentiam ferre, ſicut homines par erat, nequirent; in adverſis cautè admodum & prudenter ſtatum ſuum conſervarent: cæterùm uni ex omnibus Philippo maxime hoc uſuvenit; ſicut ex iis liquidò conſtabit quæ deinceps dicentur. Nam ut à principio quo ferretur impetu ad recta conſilia perſpicue ex-

καὶ παρὰ πολὺ τῆς κατὰ μέρος εὐχρηστίας διαφερούσης, παρὰ πολὺ καὶ τὰ τέλη συνεξακολουθεῖ ταῖς Ῥωμαίων προθέσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς τῶν ἄλλων. Περὶ μὲν τούτων ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι τὸ διὰ πλειόνων ποιήσασθαι μνήμην, διὰ τὸ καὶ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων διαλαμβάνειν, ὅτε Μακεδόνες ἡττήθησαν, ἀπίστῳ τὸ γεγονὸς ἐοικέναι· καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὺς διαπορήσειν, διὰ τί καὶ πῶς λείπεται τὸ σύνταγμα τῆς φάλαγγος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ. Φίλιππος 29
δὲ τὰ δυνατὰ πεποιηκὼς πρὸς τὸν ἀγῶνα, τοῖς δ' ὅλοις πράγμασιν ἐσφαλμένος, ἀναδεξάμενος ὅσους ἐδύνατο πλείστους τῶν ἐκ τῆς μάχης ἀνασωζομένων· αὐτὸς μὲν ὥρμησε διὰ τῶν Τεμπῶν εἰς Μακεδονίαν· εἰς δὲ τὴν Λάρισσαν ἔτι τῇ προτεραίᾳ νυκτὶ διεπέμψατο τινὰ τῶν ὑπασπιστῶν, ἐντειλάμενος ἀφανίσαι καὶ κατακαῦσαι τὰ βασιλικὰ γράμματα· ποιῶν πρᾶγμα βασιλικόν, τὸ μηδ' ἐν τοῖς δεινοῖς λήθην ποιεῖσθαι τοῦ καθήκοντος. σαφῶς γὰρ ᾔδει διότι πολλὰς ἀφορμὰς δώσει τοῖς ἐχθροῖς καὶ καθ' ἑαυτοῦ καὶ κατὰ τῶν φίλων, ἐὰν κρατήσωσι Ῥωμαῖοι τῶν ὑπομνημάτων. Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἑτέροις ἤδη τοῦτο συμβέβηκε, τὸ τὰς μὲν ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις ἐξουσίας μὴ δύνασθαι φέρειν ἀνθρωπίνως, ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις εὐλαβῶς ἵστασθαι καὶ νουνεχῶς· ἐν τοῖς δὲ μάλιστα καὶ περὶ Φίλιππον τοῦτο γέγονε· δῆλον δ' ἔσται τοῦτο διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων. Καθάπερ γὰρ καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁρμὰς ἐπὶ τὸ δέον αὐτοῦ σαφῶς ἐδηλώσα-

μένῳ, καὶ πάλιν τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολήν, καὶ πότε, καὶ διὰ τί, καὶ πῶς ἐγένετο, καὶ τὰς ἐν ταύτῃ πράξεις μετ' ἀποδείξεως ἐξηγησάμεθα· τὸν αὐτὸν τρόπον χρὴ καὶ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ δηλῶσαι, καὶ τὴν εὐστοχίαν, καθ' ἣν μετατεθέμενος τοῖς ἐκ τῆς τύχης ἐλαττώμασιν, εὐλογιστότατα δοκεῖ χρήσασθαι τοῖς καθ' αὐτὸν καιροῖς. Τίτος δὲ μετὰ τὴν μάχην ποιησάμενος τὴν καθήκουσαν πρόνοιαν περί τε τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων, ᾔει πρὸς Λάρισσαν.

poſuimus; ac deinde facta illius mutatione in deterius, quando, quam ob cauſſam, & cur id acciderit, & quas res ita immutatus egerit, narratione noſtra demonſtravimus; eodem etiam modo pœnitentiam quoq; illius, & ingenii dexteritatem neceſſum indicare; per quam una cum mutata in deteriusFortuna mutatus ipſe,neceſſario ſuo tẽpore ſummo judicio & prudentia fuiſſe uſus videtur. Quintius à pugna, ubi captivis & reliquæ prædæ quanta par erat cura proſpexiſſet, Lariſſam duxit.

Ὅτι τὸ προχείρως πιστεύειν μεγάλων αἴτιον κακῶν καὶ τοῖς πανούργοις δοκοῦσιν εἶναι.

Facile aliis fidem habere, magna detrimenta afferre, etiam iis qui præ cæteris aſtuti audiunt.

30 ΟΤΙ τοῖς αὐτοῖς καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀπατώμενοι πάντες, οὐ δυνάμεθα λῆξαι ἀνοίας. τοῦτο γὰρ τὸ γένος τῆς ῥᾳδιουργίας πολλάκις ὑπὸ πολλῶν ἤδη γέγονε. καὶ τὸ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις διαχωρεῖν, ἴσως οὐ θαυμαστόν· τὸ δὲ παρ' οἷς ἡ πηγὴ τῆς τοιαύτης ὑπάρχει κακοπραγμοσύνης. ἀλλ' ἔστιν αἴτιον, τὸ μὴ πρόχειρον ὑπάρχειν τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου καλῶς εἰρημένον· Νᾶφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

QUUM per eadem & per eoſdem cuncti mortaleis decipiamur, amentiæ tamen deſinere non poſſumus. nam fraudes hoc genus multi jam ſæpe exercuerunt. Et cæteros quidem homines locum illis dare, nihil fortaſſe fuerit mirandum. illud jure mireris, capi hac fraude etiam illos, à quibus, ceu fonte quodam, doli mali genus hoc manavit. Ratio eſt, quia præclarum Epicharmi dictum non habent in promptu; *Sobrius eſto; & nemini credere memento; hi ſunt articuli prudentiæ.*

Σύλλογος ἐν Λυσιμαχείᾳ γενόμενος τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου καὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης πρεσβευτῶν.

Conventus Lyſimachiæ habitus à Rege Antiocho, & Romanis legatis.

31 ΚΑΤΑ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἧκον μετὰ τῶν δέκα, Πόπλιος μὲν

SUB hoc tempus & decem legatorum P. Lentulus à Bargyliis L. Teren-

L. Terentius & P. Villius à Thaſſo in Helleſpontum venerunt. de quorum adventu quum citò Rex factus eſſet certior, paucis diebus omnes Lyſimachiam convenerunt. Hegeſianax quoque & Lyſias qui ad Titum miſſi fuerant, in tempus illius conventus inciderunt. Et privati quidem congreſſus Regis cum Romanis, ſimplicitatis atque humanitatis pleni fuerunt. mox verò ut in communi omnium conſeſſu de publicis rebus agi ceptum, longe alia rerum facies exſtitit. Nam L. Cornelius æquum cenſebat, ut Ptolemæo cederet Antiochus urbibus ditionis ejus, quas ipſe recens in Aſia occupaverat. iis verò quæ à Philippo eſſent poſſeſſæ, ut excederet, deûm & hominum fidem teſtans, etiam & etiam contendebat. ridiculam enim rem fore, ſi poſtquam Romani cum Philippo bellum geſſiſſent, ſuperveniens Antiochus belli præmia auferret. monebat etiam, ut à liberis civitatibus abſtineret. & in univerſum mirari ſe dixit, qua ratione ductus cum tantis copiis quà pedeſtribus, quà navalibus, in Europam trajeciſſet. nam ſi iſtud unum exceperis, quod Romanos aggredi propoſuiſſet, nihil quicquam relictum eſſe quod ſuper hoc ipſius conſilio quicunque recta ratione rem putarent, cogitare ſaltem poſſent. Et Romani quidem his dictis conticuerunt. Rex ante omnia mirari ſe dixit, quonam jure Romani de Aſiæ urbibus controverſiam ſibi moveant. hoc enim faciendi quibuſvis potius quàm Romanis jus eſſe. petiit deinde ab illis, ne ullo pacto rebus Aſiæ curioſius ſeſe

Λέντυλος ἐκ Βαργυλίων, Λούκιος δὲ Τερέντιος, καὶ Πόπλιος Οὐΐλιος ἐκ Θάσου. ταχὺ δὲ τῷ βασιλεῖ διασαφηθείσης τῆς τούτων παρουσίας, πάντες ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἠθροίσθησαν εἰς τὴν Λυσιμάχειαν. συνεκύρησαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἡγησιάνακτα καὶ Λυσίαν οἱ πρὸς τὸν Τίτον ἀποσταλέντες εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον. Αἱ μὲν οὖν κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν Ῥωμαίων, τελέως ἦσαν ἀφελεῖς καὶ φιλάνθρωποι. μετὰ δὲ ταῦτα γινομένης συνεδρείας κοινῆς ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀλλοιοτέραν ἔλαβε τὰ πράγματα διάθεσιν. ὁ γὰρ Λεύκιος ὁ Κορνήλιος, ἠξίου μὲν καὶ τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον ταττομένων πόλεων, ὅσας νῦν εἴληφε κατὰ τὴν Ἀσίαν, παραχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον· τῶν δ' ὑπὸ Φίλιππον διεμαρτύρετο φιλοτίμως ἐξίστασθαι. γελοῖον γὰρ εἶναι τὰ Ῥωμαίων ἆθλα τοῦ γεγονότος αὐτοῖς πολέμου πρὸς Φίλιππον, Ἀντίοχον ἐπελθόντα παραλαμβάνειν. παρῄνει δὲ καὶ τῶν αὐτονόμων ἀπέχεσθαι πόλεων. Καθόλου δ' ἔφη θαυμάζειν, τίνι λόγῳ τοσαύταις μὲν πεζικαῖς, τοσαύταις δὲ ναυτικαῖς δυνάμεσι πεποίηται τὴν εἰς τὴν Εὐρώπην διάβασιν. πλὴν γὰρ τοῦ προτίθεσθαι Ῥωμαίοις ἐγχειρεῖν αὐτὸν, οὐδ' ἔννοιαν ἑτέραν καταλείπεσθαι παρὰ τοῖς ὀρθῶς λογιζομένοις. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι ταῦτ' εἰπόντες, ἀπεσιώπησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν διαπορεῖν ἔφη κατὰ τίνα λόγον ἀμφισβητοῦσι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἐπὶ τῆς 3 2
Ἀσίας πόλεων. πᾶσι γὰρ μᾶλλον ἐπιβάλλειν τοῦτο ποιεῖν, ἢ Ῥωμαίοις. δεύτερον δ' ἠξίου μηδὲν αὐτοὺς πολυπραγμονεῖν καθόλου τῶν κατὰ τὴν

Ἀσίαν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς περιεργάζεσθαι
τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἁπλῶς οὐδέν. εἰς
δὲ τὴν Εὐρώπην ἔφη διαβεβηκέναι
μετὰ τῶν δυνάμεων, ἀνακτησάμενος
τὰ κατὰ τὴν Χερρόνησον καὶ τὰς ἐπὶ
Θρᾴκης πόλεις· τὴν γὰρ τῶν τόπων τού-
των ἀρχὴν, μάλιστα πάντων αὐτῷ
καθήκειν. Εἶναι μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς
τὴν δυναστείαν ταύτην Λυσιμάχου·
Σελεύκου δὲ πολεμήσαντος πρὸς
αὐτὸν, καὶ κρατήσαντος τῷ πο-
λέμῳ, πᾶσαν τὴν Λυσιμάχου βα-
σιλείαν δορύκτητον γενέσθαι Σελεύ-
κου. κατὰ δὲ τοὺς τῶν αὐτοῦ προγόνων
περισπασμοὺς ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις,
πρῶτον μὲν Πτολεμαῖον παρασπα-
σάμενον σφετερίσασθαι τοὺς τόπους
τούτους, δεύτερον δὲ Φίλιππον. αὐ-
τὸς δὲ νῦν οὐ κτᾶσθαι τοῖς Φιλίππου
καιροῖς συνεπιτιθέμενος, ἀλλ᾽ ἀνα-
κτᾶσθαι τοῖς ἰδίοις καιροῖς συγχρώ-
μενος. Λυσιμαχεῖς δὲ παραλόγως
ἀναστάτους γεγονότας ὑπὸ Θρᾳκῶν,
οὐκ ἀδικεῖν Ῥωμαίους κατάγων καὶ
συνοικίζων. ποιεῖν γὰρ τοῦτ᾽ ἔφη,
βουλόμενος οὐ Ῥωμαίοις τὰς χεῖρας
ἐπιβαλεῖν, Σελεύκῳ δ᾽ οἰκητήριον
ἑτοιμάζειν. Τὰς δ᾽ αὐτονόμους
τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων, οὐ διὰ τῆς Ῥω-
μαίων ἐπιταγῆς, δέοι εἶναι τυγχά-
νειν τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτοῦ
χάριτος. Τὰ δὲ πρὸς Πτολεμαῖον,
αὐτὸς ἔφη διεξάξειν εὐδοκουμένως
ἐκείνῳ· κρίνειν γὰρ οὐ φιλίαν μό-
νον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς φιλίας ἀναγκαι-
33 ότητα συντίθεσθαι πρὸς αὐτόν. Τῶν
δὲ περὶ τὸν Λεύκιον οἰομένων δεῖν κα-
λεῖσθαι τοὺς Λαμψακηνοὺς καὶ τοὺς
Σμυρναίους, καὶ δοῦναι λόγον αὐτοῖς,
ἐγένετο τοῦτο. παρῆσαν δὲ παρὰ μὲν

immiſcerent; nam ſe quoque de iis quæ in Italia gerantur nihil quicquam inquirere. In Europam copias trajeciſſe, ut Cherroneſum & Thraciæ urbes recuperaret: quandoquidem eorum locorum imperium ad ſe meliore quàm ad ullum alium jure pertineat. Olim nempe Lyſimachi eam dynaſtiam fuiſſe; cum eo bellum geſſiſſe Seleucum, eundemque bello viciſſe: atque ita regnum Lyſimachi univerſum, belli jure Seleuci fuiſſe factum. Poſt illa quidem accidiſſe, ut dum majores ſui aliis curis detinerentur, primum Ptolemæus, deinde Philippus, loca illa alienæ dominationi ſubtracta, ſibi vindicarent. nunc verò ſe eadem loca illa, non quidem neceſſario Philippi tempore abutentem, capere; ſed tempore ſuo recte utentem, recipere. Lyſimachenſes ex inopinato à Thracibus urbe ſua everſos quod in patriam reſtituat, eamque frequentet coloniam, nullam in eo ſe Romanis injuriam facere. neque enim id agere ſe, ut populum Romanum bello laceſſat, verùm ut Seleucus filius eam ſedem regni habeat. Græcorum liberas civitates, quæ ſunt in Aſia, libertatem nanciſci debere, non ex Romanorum juſſione, verùm ex beneficio ſuo. Quod ad Ptolemæum attinet, Ego, inquit, per me ex ipſius voluntate rem componam. ſtatuiſſe enim, non tantum amicitiam, verum etiam cum amicitia affinitatem cum ipſo jungere. Quum dixiſſet L. Cornelius æquum videri, ut Lampſaceni Smyrnæique vocarentur, & dicendi poteſtas illis fieret; ita eſt factum. Aderant Lampſacenorum

rum quidem legati Parmenion & Pythodorus: Smyrnæorum verò, Cœranus & cum ipſo alii. Quibus liberam orationem habentibus, indignatus Rex, quod videretur apud judices Romanos eorum quæ feciſſet rationem contendentibus ſecum reddere; loquentem Parmenionem interpellans, Deſine, inquit, plura dicere: non enim Romanis judicibus, ſed Rhodiis, diſceptare haſce controverſias mihi placet. Ita colloquium tunc eſt ſolutum, quum nullo modo inter ipſos conveniſſet.

Quomodo Scopas Ætolus, ut aliquanto prius Cleomenes Spartanus, Alexandriæ perierit; ſed non pariter atque ille glorioſe.

Viros impios qui contra naturam vitam inſtituunt, merito etiam morte non ſecundum naturam perire.

Ptolemæi Regis adhuc pueri Anacleteria.

AUDACIUM inceptorum & præclarorum, deſiderio quidem multi tanguntur, ſed illa vel attingere non ſane multi audent. Et tamen ad tentandum fortunam & audendum, majora præſidia Scopas habuit quàm Cleomenes. nam ille ab inimicis præventus, eò anguſtiarum eſt redactus, ut ſpes omnes ſuas in propriis dumtaxat famulis & amicis haberet ſitas: quas tamen ille ſpes nequaquam deſtituit, ſed quantum ejus fieri poterat, expertus eſt omnes;

Λαμψακηνῶν, οἱ περὶ Παρμενίωνα καὶ Πυθόδωρον· παρὰ δὲ Σμυρναίων οἱ περὶ Κοίρανον. ὧν μετὰ παρρησίας διαλεγομένων, δυσχεράνας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ δοκεῖν λόγον ὑπέχειν ἐπὶ Ῥωμαίων τοῖς πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητοῦσι, μεσολαβήσας τὸν Παρμενίωνα παῦσαι φησὶ τῶν πολλῶν· οὐ γὰρ ἐπὶ Ῥωμαίων, ἀλλὰ ἐπὶ Ῥοδίων ὑμῖν δοκῶ διακριθῆναι περὶ τῶν ἀντιλεγομένων. Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσαν τὸν σύλλογον, οὐδαμῶς εὐδοκήσαντες ἀλλήλοις.

Πῶς Σκόπας ὁ Αἰτωλὸς καθάπερ καὶ Κλεομένης ὁ Λακεδαιμόνιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀπώλετο, τὴν δ' ἐπὶ παραβόλῳ τόλμῃ δόξαν οὐχ ὁμοίως ἐκείνῳ ἤρατο.

Ὅτι οἱ ἀσεβεῖς παρὰ φύσιν ἐνστησάμενοι τὸν αὐτῶν βίον, εἰκότως παρὰ φύσιν καὶ τῆς εἱμαρμένης τυγχάνουσι.

Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, παιδὸς ἔτι ὄντος, Ἀνακλητήρια.

ΤΩΝ γὰρ παραβόλων καὶ καλῶν ἔργων ἐφίενται μὲν πολλοὶ, τολμῶσι δ' ὀλίγοι ψαύειν. καίτοι πολὺ καλλίους ἀφορμὰς εἶχε Σκόπας, ἢ Κλεομένης πρὸς τὸ παραβάλλεσθαι καὶ τολμᾶν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ προκαταληφθεὶς, εἰς αὐτὰς συνεκλείσθη τὰς ἐν τοῖς ἰδίοις οἰκέταις καὶ φίλοις ἐλπίδας, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ταύτας ἐγκατέλιπεν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἦν δυνατὸν, ἐξήλεγξε, 34

τὸ καλῶς ἀποθανεῖν, τοῦ ζῆν αἰσχρῶς περὶ πλείονος ποιησάμενος. Σκόπας δὲ καὶ χεῖρα βαρεῖαν ἔχων συνεργὸν, καὶ καιρὸν, ἅτε τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος, μέλλων δὲ βουλευόμενος προκατελήφθη. Γνόντες γὰρ αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Ἀριστομένην συναθροίζοντα τοὺς φίλους εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ συνεδρεύοντα μετὰ τούτων, πέμψαντες τινὰς τῶν ὑπασπιστῶν, ἐκάλουν εἰς τὸ συνέδριον. ὁ δ' οὕτω παρεισήκει τῶν φρενῶν, ὡς οὔτε πράττειν ἐτόλμα τῶν ἑξῆς οὐδὲν, οὔτε καλούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως, οἷός τ' ἦν πειθαρχεῖν, ὃ πάντων ἐστὶν ἔσχατον· ἕως οἱ περὶ τὸν Ἀριστομένην γνόντες αὐτοῦ τὴν ἀλογίαν, τοὺς μὲν στρατιώτας καὶ τὰ θηρία περιέστησαν περὶ τὴν οἰκίαν. Πτολεμαῖον δὲ τὸν Εὐμένους πέμψαντες μετὰ νεανίσκων, ἄγειν αὐτὸν ἐκέλευον, ἐὰν μὲν ἑκὼν βούληται πειθαρχεῖν· εἰ δὲ μὴ, μετὰ βίας. Τοῦ δὲ Πτολεμαίου παρεισελθόντος εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ δηλοῦντος ὅτι καλεῖ Σκόπαν ὁ βασιλεὺς· τὰς μὲν ἀρχὰς οὐ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ βλέπων εἰς Πτολεμαῖον ἀτενὲς ἔμενε καὶ πλείω χρόνον, ὡσανεὶ προσανατεινόμενος αὐτῷ καὶ θαυμάζων τὴν τόλμαν. ὡς δ' ἐπελθὼν ὁ Πτολεμαῖος θρασέως ἐπελάβετο τῆς χλαμύδος αὐτοῦ, τότε βοηθεῖν ἠξίου τοὺς παρόντας. ὄντων δὲ καὶ τῶν εἰσεληλυθότων νεανίσκων πλειόνων, καὶ τὴν ἔξω περίστασιν διασαφήσαντός τινος, συνείξας τοῖς παροῦσιν ἠκολούθει μετὰ τῶν φίλων. ἅμα δὲ τῷ παρελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον, βραχέα μὲν ὁ βασιλεὺς κατηγόρησε· μετὰ δὲ τοῦτον Πολυκράτης ἄρτι παραγεγονὼς ἀπὸ

mori honeſte potius quàm turpiter vivere præoptans. At Scopas quum & numeroſam militum manum haberet, cujus auxilio uteretur & tempus eſſet nactus opportunum, Rege adhuc puero; dum contatur, dum deliberat, eſt præventus. Nam ubi didicit Ariſtomenes amicos illum ſuos domum cogere, & unâ cum ipſis conſultare; miſſis ſatellitum nonnullis, ad Regium conſilium eum vocavit. Scopæ verò repente adeo externata mens eſt, ut neque eorum, quæ moliebatur tentare quicquam auderet; nec Regi parere, cum ab eo vocaretur, ſuſtineret: quæ totius dementiæ ultima eſt linea. demum Ariſtomenes cognita ipſius inopia conſilii, domum ipſius militibus & elephantis circumdat: deinde Ptolemæum Eumenis filium cum præſidio juvenum mittit, & ut Scopam adducant imperat; ſi ſponte ſua obtemperaret, volentem; ſin minus, per vim. Poſtquam in ædeis Ptolemæus irrupiſſet, dixiſſetque Scopam à Rege arceſſi; ille principio, rationem ejus nullam habuit; verùm defixis in Ptolemęum oculis, ſic ſatis diu manſit, quaſi minas illi intendens, & audaciam ejus demirans. ubi verò Ptolemæus propius ad eum accedens, audacter chlamydis laciniam prehendit, tum Scopas ut ſibi opem ferrent qui aderant, rogavit. Sed quum & plures milites eſſent ingreſſi, & dixiſſet aliquis, domum præſidio foris cinctam eſſe, præſenti fortunæ concedens, unâ cum amicis eſt ſecutus. Qui ſimulac concilium eſt ingreſſus, Rex ipſum paucis accuſavit: ſecundùm Regem Polycrates, qui recens è Cypro venerat;

fuerat; poſtremò, Ariſtomenes. Accuſationis formula, quod ad cætera, jam dictis erat ſimilis; niſi quod hoc amplius adjectum eſt, quòd amicorum cœtum coëgiſſet ad deliberandum, quodque vocanti Regi non paruiſſet. Ob quas criminationes, non ſolum qui Regis concilium participabant, omnes eum damnabant; ſed etiam è legatis exterarum gentium quotquot aderant. Ariſtomenes quando ipſum accuſaturus erat, tum alios Græcos viros illuſtres ſecum accepit, tum etiam legatos Ætolorum qui de pace fuerant miſſi: inter quos Dorymachus erat, Nicoſtrati filius. Finita horum oratione, Scopas facta ſibi dicendi poteſtate, excuſationes aliquas in medium afferre eſt orſus: ſed nemine ad ejus verba attendente, propter abſurditatem factorum, ſtatim unâ cum amicis in carcerem eſt conjectus. proxima dein nocte, Ariſtomenes Scopam quidem & ejus cognatos omnes veneno ſuſtulit: Dicæarcho verò torquendi inſtrumenta & flagra quum adhibuiſſet, ita demum vitam illi eripuit; debitas pœnas communi Græcorum nomine ab ipſo exigens. Hic enim eſt ille Dicæarchus, quem Philippus quum Cycladas inſulas per magnum nefas bello aggreſſus eſt laceſſere, ducem claſſis inſtituit, & univerſo negotio præfecit. Qui ad exſequendum facinus palàm impium quum mitteretur, adeo penſi nihil habuit ſcelus tantum patrare; ut contra væcordię immanitate deis pariter & hominibus terrorem ſe injecturum exiſtimaverit. Nam ut in portu naves conſtituit, duas excitavit aras,

Κύπρου, τελευταῖος δ' Ἀριστομένης. Ἦν δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος ἡ κατηγορία πάντων τοῖς ἄρτι ῥηθεῖσι. προσετέθη δὲ τοῖς προειρημένοις ἡ μετὰ τῶν φίλων συνεδρεία, καὶ τὸ μὴ παραχῆναι καλούμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἐφ' οἷς οὐ μόνον οἱ τοῦ συνεδρίου κατεγίνωσκον αὐτοῦ πάντες, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξωθεν τῶν πρεσβευτῶν οἱ συμπαρόντες. ὁ δ' Ἀριστομένης ὅτε κατηγορεῖν ἔμελλε, πολλοὺς μὲν καὶ ἑτέρους παρέλαβε τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς παρὰ τῶν Αἰτωλῶν δὲ πρεσβεύοντας ἐπὶ τὰς διαλύσεις. ἐν οἷς ἦν καὶ Δορύμαχος ὁ Νικοστράτου. ῥηθέντων δὲ τούτων, μεταλαβὼν ὁ Σκόπας, ἐπειρᾶτο μὲν φέρειν τινὰς ἀπολογισμούς· οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτῷ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλογίαν, εὐθέως οὗτος μὲν εἰς φυλακὴν ἀπήγετο μετὰ τῶν φίλων. ὁ δ' Ἀριστομένης ἐπιγενομένης τῆς νυκτὸς, τὸν μὲν Σκόπαν καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ φίλους πάντας διέφθειρε φαρμάκῳ. Δικαιάρχῳ δὲ καὶ στρέβλας καὶ μάστιγας προσαγαγὼν, οὕτως αὐτὸν ἐπανείλετο, λαβὼν παρ' αὐτοῦ δίκην καθήκουσαν καὶ κοινὴν ὑπὲρ πάντων τῶν Ἑλλήνων. Ὁ γὰρ Δικαίαρχος οὗτος ἦν, ὃν Φίλιππος, ὅτε προέθετο παρασπονδεῖν τὰς Κυκλάδας νήσους, καὶ τὰς ἐφ' Ἑλλησπόντου πόλεις, ἀπέδειξε τοῦ στόλου παντὸς ἡγεμόνα, καὶ τῆς ὅλης πράξεως προστάτην. ὃς ἐπὶ πρόδηλον ἀσέβειαν ἐκπεμπόμενος, οὐχ οἷον ἄτοπόν τι πράσσειν ἐνόμιζεν· ἀλλὰ τῇ τῆς ἀπονοίας ὑπερβολῇ, καὶ τοὺς θεοὺς ὑπέλαβε καταπλήξεσθαι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους. ὡς γὰρ ὁρμίσειε τὰς ναῦς, δύο κατεσκεύαζε βωμούς· τὸν μὲν

Ἀσεβείας, τὴν δὲ Παρανομίας, καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε· καὶ τούτους προσεκύνει καθαπερανεὶ δαίμονας. Διὸ καὶ δοκεῖ μοι τυχεῖν τῆς ἁρμοζούσης δίκης, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ ἀνθρώπων. παρὰ φύσιν γὰρ ἐνστησάμενος τὸν αὐτοῦ βίον, εἰκότως παρὰ φύσιν καὶ τῆς εἱμαρμένης ἔτυχε. τῶν δὲ λοιπῶν Αἰτωλῶν τοὺς βουλομένους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαλλάττεσθαι, πάντας ἀπέλυσεν ὁ βασιλεὺς
36 μετὰ τῶν ὑπαρχόντων. Σκόπα δὲ καὶ ζῶντος μὲν ἐπίσημος ἦν ἡ φιλαργυρία· πολὺ γὰρ δή τι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὑπερέθετο κατὰ τὴν πλεονεξίαν. ἀποθανόντος δὲ καὶ μᾶλλον ἐγνώσθη διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρυσίου καὶ τῆς κατασκευῆς τῆς εὑρημένης παρ᾽ αὐτῷ. λαβὼν γὰρ συνεργὸν τὴν * ἀχαριότητα τὴν Χαριμόρτου, καὶ τὴν μέθην, ἄρδην ἐξετοιχώρυχησε τὴν βασιλείαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς ἔθεντο καλῶς οἱ περὶ τὴν αὐλὴν, εὐθέως ἐγίγνοντο περὶ τὸ ποιεῖν Ἀνακλητήρια τοῦ βασιλέως. οὐδέπω τῆς ἡλικίας κατεπειγούσης· νομίζοντες δὲ λήψεσθαι τινὰ τὰ πράγματα κατάστασιν, καὶ πάλιν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῆς, δόξαντος αὐτοκράτορος ἤδη γεγονέναι τοῦ βασιλέως. χρησάμενοι δὲ ταῖς παρασκευαῖς μεγαλομερῶς, ἐπετέλουν τὴν πρᾶξιν ἀξίως τοῦ τῆς βασιλείας προσχήματος· πλεῖστα Πολυκράτους δοκοῦντος εἰς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην αὐτοῖς συνηργηκέναι. Ὁ γὰρ προειρημένος ἀνὴρ καὶ κατὰ τὸν πατέρα μὲν ἔτι νέος ὢν, οὐδενὸς ἐδόκει τῶν περὶ τὴν αὐλὴν δευτερεύειν, οὔτε

Impietatis alteram, alteram Iniquitatis; & ſuper iis rem divinam fecit, ac quaſi deos eſt iſtos veneratus. Ut equidem non dubitem, deos & homines pœnas ab eo quibus erat dignus expetiiſſe. Nam qui vitam inſtituiſſet contra naturam; merito etiam contra naturam fato eſt functus. E cæteris Ætolis ſiqui fuerunt qui redire in patriam vellent, abeundi & omnia ſua auferendi poteſtatem Rex cunctis fecit. Scopæ & dum viveret nota fuit omnibus avaritia; (nam is habendi cupiditate longo intervallo cæteros mortales antecedebat;) verùm ab ejus morte magis innotuit; ob vim auri ingentem & ſupellectilis copiam apud eum repertam. Propoſitum namque ipſius adjuvantibus .... & temulentia, ipſum prope regnum parietibus effractis funditus rapinis exhauſerat. Enimvero Ætolorum motu compoſito, è veſtigio aulici ad conſueta ſolennia, quando aliquis Rex ſalutatur, quæ Anacleteria vocant, celebranda ſe comparant; ætate quidem necdum exigente; ſed quod exiſtimarent, ubi innotuiſſet ſui juris & arbitrii Regem eſſe factum, in aliquo meliore ſtatu ipſius regnum fore quieturum, & ab eo principio aliquid ſemper deinceps incrementi accepturum. Proviſo igitur rerum omnium magnifico apparatu, pro dignitate regni quod deſtinaverant ſunt exſecuti. Opinio multorum fuit, Polycratem hujus incepti auctores longe plurimum adjuviſſe. Hic enim vir, jam inde à Ptolemæi patris temporibus, cum adhuc juvenis ipſe eſſet, nulli procerum ejus aulę fuiſſe videtur ſecundus,

cundus, neque auctoritate, neque rebus geſtis: eodemque loco fuit ſub eo qui jam regnabat. Nam quum difficilibus & variis temporibus, Cypri adminiſtratio & omnium redituum qui inde proveniunt, ejus fidei fuiſſet commiſſa; non ſolum puero Regi inſulam conſervavit; ſed etiam pecuniæ vim non mediocrem coëgit, quam ipſe tunc, tradita provincia Ptolemæo Megalopolitano, Alexandriam veniens, Regi advexerat. Eam ob cauſſam magno omnium applauſu tunc exceptus, non mediocrem inſecutis temporibus opum vim eſt adeptus: donec procedente ætate, ad omne genus libidinis, & flagitioſam vitam eſt delapſus. Quam itidem famam Ptolemæus Ageſandri filius in ſenectute obtinuit. ad quorum tempora ubi ventum fuerit, non pigebit nos turpia facta recenſere, quæ ipſi dum in magna potentia erant, admiſerunt.

κατὰ τὴν πίστιν, οὔτε κατὰ τὰς πράξεις· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἐνεστῶτα βασιλέα. Πιστευθείσης γὰρ τῆς Κύπρου καὶ τῶν ἐν ταύτῃ προσόδων ἐν καιροῖς ἐπισφαλέσι καὶ ποικίλοις, οὐ μόνον διεφύλαξε τῷ παιδὶ τὴν νῆσον, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἱκανὸν ἤθροισε χρημάτων· ἃ τότε παραγεγόνει κομίζων τῷ βασιλεῖ, παραδεδωκὼς τὴν ἀρχὴν τῆς Κύπρου Πτολεμαίῳ τῷ Μεγαλοπολίτῃ. τυχὼν δὲ διὰ ταῦτα μεγάλης ἀποδοχῆς καὶ περιουσίας ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, μετὰ ταῦτα προβαινούσης τῆς ἡλικίας, ὁλοσχερῶς εἰς ἀσέλγειαν ἐξώκειλε καὶ βίον ἀσυρῆ. παραπλησίαν δέ τινα τούτῳ φήμην ἐκληρονόμησεν ἐπὶ γήρως καὶ Πτολεμαῖος ὁ Ἀγησάνδρου. περὶ ὧν ὅταν ἐπὶ τοὺς καιροὺς ἔλθωμεν, οὐκ ὀκνήσομεν διασαφεῖν τὰ παρηκολουθήσαντα ταῖς ἐξουσίαις αὐτῶν ἀπρεπῆ.

ΕΚ ΤΩΝ
ΠΟΛΥΒΙΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΚΛΟΓΑΙ
ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ.

EX LIBRIS HISTORIARUM
POLYBII
MEGALOPOLITANI
EXCERPTA
LEGATIONUM.

ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΡΩΜΑΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ
Προοίμιον.

IN VOLUMEN LEGATIONES CONTINENS
ROMANORUM
ET ALIARUM GENTIUM
Proœmium.

QVICVNQVE olim ſive Reges, ſive ſortis privatæ homines, mente fuerunt. neque voluptatibus depravata, neque mollitie corrupta; ſed animi nobilitatem intemeratam ad virtutem conſervarunt: hi profectò & inter labores durarunt, & otium in literis conſumpſerunt; ac ſi qui illorum vitam in ſtudiis diligentius egiſſent,

ΟΣΟ τῶν πάλαι ποτὲ βασιλέων τε καὶ ἰδιωτῶν μὴ τὸν νοῦν παρεσύρησαν ἡδοναῖς, ἢ κατεμαλακίσθησαν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς ἀκηλίδωτον ἀρετῇ συνετήρησαν· οὗτοι δὴ οὗτοι καὶ πόνοις ἐνεκαρτέρησαν, καὶ λόγοις ἐνησχολήθησαν, καὶ ἄλλος ἄλλο τι, τῶν ὅσοι λογικώτερον ἐπεβίωσαν, παιδείας ἐρασταὶ γενόμε-

τες, σπουδαιότερον τινὰ συνεγράψαντο· τοῦτο μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πολυμαθείας δεῖγμα ἐναργὲς τοῖς μετέπειτα καταλιπεῖν ἱμειρόμενοι· τοῦτο δὲ καὶ εὔκλειαν ἀείμνηστον ἐκ τῶν ἐντυγχανόντων καρπώσασθαι μνώμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς τῶν τοσούτων ἐτῶν περιδρομῆς ἄπλετόν τι χρῆμα καὶ πραγμάτων ἐγίγνετο, καὶ λόγων ἐπλέκετο, ἐπ' ἄπειρόν τι καὶ ἀμήχανον ἡ τῆς ἱστορίας εὐρύνετο συμπλοκή. Ἔδει δὲ ἐπιῤῥεπέστερον πρὸς τὰ χείρω τὴν τῶν ἀνθρώπων προαίρεσιν μετατίθεσθαι χρόνοις ὕστερον, καὶ ὀλιγώρως ἔχειν πρὸς τὰ καλὰ, καὶ ῥαθυμότερον διακεῖσθαι πρὸς τὴν τῶν φθασάντων γνῶσθαι κατάληψιν, κατόπιν γινομένης τῆς τοῦ ἀληθοῦς ἐπιτεύξεως· ὡς ἐντεῦθεν ἀδηλίᾳ σκιάζεσθαι τὴν τῆς ἱστορίας ἐφεύρεσιν, τῇ μὲν σπάνει βίβλων ἐπωφελῶν, τῇ δὲ πρὸς τὴν ἐκτάδην πολυλογίαν δειμαινόντων καὶ κατοῤῥωδούντων. Ὁ τῆς πορφύρας ἀπόγονος Κωνσταντῖνος, ὁ ὀρθοδοξότατος καὶ

eruditionis amore inflammati, aliquid impenſiore cura conſcripſerunt; partim quòd multiplicis doctrinæ ſuæ certum aliquod poſteris monumentum relinquere averent; partim etiam, immortalis memoriæ deſiderio, quam apud lectores conſequerentur. Quoniam verò per tot annorum curricula & res immenſæ quotidie exoriebantur, & ſcripta contexebantur; hiſtoriæ conſcriptio ſemper latius ſeſe propagans, infinita jam res erat, & quæ humani ingenii modum excederet. Enimvero aliter evenire non poterat, quin hominum ſtudia & voluntates poſterioribus temporibus ad deteriora ſe inclinarent, honeſta ſuſque deque haberent, & ad cognoſcendas prioru͂ ſeculorum res, evaderent negligentiores, inveſtigatione veri ſemel neglecta vel deſperata. ita ut hiſtoriæ cognitio tenebris obvoluta, redderetur incerta; tum propter utilium librorum inopiam, tum quia ad illa tot & tam immenſa volumina vulgo homines ceu metu perciti expaveſcebant. Iccirco Conſtantinus Porphyrogenetus Imperator,

rator, omnium qui unquam fuerunt rectæ fidei tenaciſſimus & Chriſtianiſſimus, ingenio præditus ad rerum pulchrarum perceptionem acutiſſimo, ea denique præſtans intelligentia, ut facile quidvis ad effectum perduceret, illud primo fore optimum eſt ratus, & vulgo omnibus utile ac conducibile; ut libros omnis generis ſcientiarum doctrina varia refertos, undique ex orbis totius ſingulis partibus magna diligentia inquireret, atque in unum colligeret: deinde vaſtam illam ſcriptorum immenſitatem quæ lectores enecabat, (quum præſertim moleſta pleriſque omnibus & tædii plena ea res videretur;) in partes minutas putavit diſtribuendam; & luculentam utilitatem quæ poterat inde percipi, oculis hominum exponere. Adeo ut hoc delectu habito, majore attentione & aſſiduitate eorum ſcriptorum lectioni quæ ingenia alunt incumbere ſtudioſi queant, & diuturniore eorum tractatione facundiam orationis animo imprimere, & in ea informari. Hoc amplius Imperator, magno ſane & felici conatu, opus univerſum in tractatus

Χριστιανικώτατος τῶν πώποτε βεβασιλευκότων, ὀξυωπέστερον πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν διακείμενος, καὶ δραστήριον ἐσχηκὼς νοῦν, ἐκεῖνο βέλτιστον εἶναι καὶ κοινωφελὲς, τῷ τε βίῳ ὀνησιφόρον, πρότερον μὲν ζητητικῇ διεγέρσει βίβλους, ἄλλοθεν ἄλλας, ἐξ ἁπάσης ἑκασταχοῦ οἰκουμένης συλλέξασθαι παντοδαπῆς καὶ πολυειδοῦς ἐπιστήμης ἐγκύμονας· ἔπειτα τὸ τῆς πλατυεπείας μέγεθος καὶ ἀκοὰς ἀποκναῖον, ἄλλως τε καὶ ὀχληρὸν καὶ φορτικὸν φαινόμενον τοῖς πολλοῖς, δεῖν ᾠήθη καταμερίσαι τοῦτο εἰς λεπτομέρειαν· ἀνεπιφθόνως τε προθεῖναι κοινῇ τὴν ἐκ τούτων ἀναφυομένην ὠφέλειαν. ὡς ἐκ μὲν τῆς ἐκλογῆς προσεκτικωτέρως καὶ ἐνδελεχέστερον κατεντυγχάνειν εἰς τοὺς τροφίμους τῶν λόγων, καὶ μονιμώτερον ἐντυποῦσθαι τούτοις τὴν τῶν λόγων εὐφράδειαν· μεγαλοφυῶς τε καὶ εὐεπιβόλως πρὸς τούτοις καταμερίσαι εἰς ὑποθέσεις διαφόρους, τρεῖς ἐπὶ τοῖς πεν-

πεντήκοντα ἀριθμὸν οὔσας· ἐν αἷς ἅπασιν ἡ ἱστορικὴ μεγαλουργία συγκλείεται. Κοὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐγκειμένων, ὃ διαφεύξεται τὴν τοιαύτην τῶν ὑποθέσεων ἀπαρίθμησιν· οὐδὲν τὸ παράπαν ἀφαιρουμένης τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας τῇ διαιρέσει τῶν ἐννοιῶν· ἀλλὰ σύσσωμον σωζούσης καὶ ἑκάστῃ ὑποθέσει προσαρμοζομένης τῆς τηλικαύτης, οὐ συνόψεως, ἀληθέστερον δ' εἰπεῖν, οἰκειώσεως. Ὧν κεφαλαιωδῶν ὑποθέσεων, ἡ προκειμένη αὕτη καὶ ἐπιγραφομένη Περὶ πρεσβειῶν Ῥωμαίων πρὸς ἐθνικοὺς, τυγχάνει οὖσα ἑβδόμη ἐπὶ ταῖς εἴκοσι· τῆς πρώτης τὸ ἐπώνυμον λαχούσης Περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως. Ἐμφαίνει δὲ τουτὶ τὸ προοίμιον, τίνας οἱ λόγοι πατέρας κέκτηνται, καὶ ὅθεν ἀποκυΐσκονται. ὡς ἂν μὴ ὦσιν αἱ κεφαλαιώδεις ὑποθέσεις ἀκατονόμαστοι, καὶ μὴ γνήσιοι ἀλλὰ νόθοι τε καὶ ψευδώνυμοι. Εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν.

diverſos, numero tres & quinquaginta, cenſuit dividendum: in quibus, & ſub quorum titulis, quicquid habet hiſtoria majus & nobilius, incluſum continetur: neque ineſt quicquam hiſtoriæ inſertum, quod partitionem hanc in hoſce tractatus effugerit. Neque verò propter diverſitatem ſententiarum & argumentorum, ſeries ac diſpoſitio operis totius ullo modo corrumpitur; verùm ſervat hæc Synopſis, vel ut verius dicam, hæc rerum cognatarum in unum adunatio, in ſingulorum corporum partibus concinnandis, unicuique tractatui convenientem rationem. Horum porrò tractatuum qui hiſtoriæ ſummam complectuntur, præſens hic De legationibus Romanorum & aliarum gentium *inſcriptus, eſt viceſimus ſeptimus. primo autem nomen inditum*, De Imperatorum renunciatione. *Declarat inſuper hoc proœmium, quos patres & auctores, quæque ſcripta habeant, & quorum parta ſint ingeniis; ne tractatus hi ſummarii nominibus ſuis careant, & habeantur non pro legitimis, ſed pro ſpuriis, & pſeudonymis. Sunt autem hæc deſumpta ex Annalibus infra ſubjectis;*

I. *Petri Patricii & Magiſtri.*	α'. Πέτρου Πατρικίου ϗ Μαγίστρου.
II. *Georgii Monachi Chronica hiſtoria.*	β'. Γεωργίου μοναχοῦ Χρονικῆς.
III. *Iohannis Antiocheni.*	γ'. Ιωάννου Αντιοχέως.
IV. *Dionyſii Halicarnaſſei Antiquitatibus Romanis.*	δ'. Διονυσίου Αλικαρνασέως Ρωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας.
V.VI. *Polybii Megalopolitani & Appiani.*	ε. ς' Πολυβίου Μεγαλοπολίτου, ϗ Αππιανοῦ.
VII. *Zoſimi Aſcalonitæ.*	ζ'. Ζωσίμου Ασκαλωνίτου.
VIII. *Ioſephi Antiquitatibus Iudaïcis.*	η'. Ιωσήπου Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας.
IX. *Diodori Siculi.*	θ'. Διοδώρου Σικελιώτου.
X. *Dionis Cocceiani.*	ι'. Δίωνος Κοκκηιανοῦ.
XI. *Procopii Cæſarienſis.*	ια'. Προκοπίου Καισαρέως.
XII. *Priſci Rhetoris.*	ιβ'. Πρίσκου ῥήτορος.
XIII. *Malchi Sophiſtæ.*	ιγ'. Μάλχου σοφιστοῦ.
XIV. *Menandri Protectoris.*	ιδ'. Μενάνδρου Προτήκτορος.
XV. *Theophylacti Simocatæ Expræfecti & Reſcriptoris.*	ιε'. Θεοφυλάκτου ἀπὸ Επάρχων ϗ Αντιγραφέως, τοῦ Σιμοκάτου.

ΕΚ ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ.

E POLYBII MEGA-

LOPOLITANI HISTORIIS

EXCERPTA LEGATIONUM.

Α.

Πῶς Ἱερώνυμος ὁ βασιλεὺς Συρακουσίων, τὸ μὲν διὰ τὴν αὐτοῦ ἀβουλίαν, τὸ δὲ ὑπὸ συμβούλων κακῶν ἐπαρθεὶς, ἀθετήσας τὰς συντεθειμένας συνθήκας Ἱέρωνι τῷ πάππῳ πρὸς Ῥωμαίους, συμμαχίαν ἔθετο πρὸς Καρχηδονίους.

ΟΤΙ μετὰ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν κατὰ Ἱερωνύμου τοῦ βασιλέως Συρακουσίων, ἐκχωρήσαντος τοῦ Θράσωνος, οἱ περὶ

I.

Quomodo Hieronymus Rex Syracuſiorum, partim propria levitate, partim ſuaſu malorum conſiliariorum, rupto fœdere quod fuit Hieroni ejus avo cum Romanis, ſocietatem cum Carthaginienſibus junxerit.

POST conjurationem in caput Hieronymi Regis Syracuſarum factam, Thraſone de medio ſublato, Zoippus

Zoippus & Andranodorus Hieronymo ſunt auctores, ut legatos è veſtigio ad Hannibalem mittat. qui delectis ad id munus Polycleto Cyrenenſi, & Philodemo Argivo, hos in Italiam proficiſci jubet, datque eis mandata, ut de ſocietate ineunda verba cum Carthaginienſibus faciant: ſimul verò fratres miſit Alexandriam. Hannibal Polycletum & Philodemum humaniter excipit; adoleſcentique Hieronymo ſpes præclaras oſtentat, & ſtatim legatos dimittit: cumque his Hannibalem Carthaginienſem, triremium tunc præfectum; & unâ cum ſuperioribus viros Syracuſios Hippocratem atque Epicydem fratrem illius natu minorem. Multos jam annos hi fratres Hannibali militabant, ut qui lares Carthagini haberent; poſtquam eorum avus, quod diceretur uni è filiis Agathoclis Agatharcho manus intuliſſe, patrium Syracuſarum ſolum vertere fuerat coactus. Hi igitur ubi Syracuſas veniſſent, & legationem Polycletus ac Philodemus renuntiaſſent; mandata item quæ ab Hannibale acceperat Carthaginienſis expoſuiſſet: nulla per Regem mora fuit, quominus ſocietatem cum Carthaginienſibus ſtatim jungeret. Placuit verò illi, ut Hannibal qui miſſus ad ſe fuerat, Carthaginem celeriter proficiſceretur: quo & ipſe ſuos miſſurum ſe recepit, de communi re cum Carthaginienſibus collocuturos. Eodem tempore Prætor Rom. cujus Sicilia provincia erat, certior factus de iis quæ Syracuſanus

τὸν Ζώιππον καὶ Ἀνδρανόδωρον, πείθουσι τὸν Ἱερώνυμον, εὐθέως πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Ἀννίβαν πέμψαι· προχειρισάμενος δὲ Πολύκλειτον Κυρηναῖον, καὶ Φιλόδημον τὸν Ἀργεῖον, τούτους μὲν εἰς Ἰταλίαν ἀπέστειλε, δοὺς ἐντολὰς λαλεῖν ὑπὲρ κοινοπραγίας τοῖς Καρχηδονίοις· ἅμα δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπέπεμψεν. Ἀννίβας δὲ τοὺς περὶ Πολύκλειτον καὶ Φιλόδημον ἀποδεξάμενος φιλανθρώπως, καὶ πολλὰς ἐλπίδας ὑποχέας τῷ μειρακίῳ Ἱερωνύμῳ, σπουδῇ πάλιν ἀπέπεμπε τοὺς πρέσβεις· σὺν δὲ τούτοις Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον, ὄντα τότε τριήραρχον, καὶ τοὺς Συρακουσίους Ἱπποκράτη καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον Ἐπικύδη. Συνέβαινε δὲ τούτους τοὺς ἄνδρας καὶ πλείω χρόνον ἤδη στρατεύεσθαι μετ' Ἀννίβου, πολιτευομένους παρὰ Καρχηδονίους, διὰ τὸ φεύγειν αὐτῶν τὸν πάππον ἐκ Συρακουσῶν, δόξαντα προσενηνοχέναι τὰς χεῖρας ἑνὶ τῶν Ἀγαθοκλέους υἱῶν, Ἀγαθάρχῳ. Παραγενομένων δὲ τούτων εἰς τὰς Συρακούσας, καὶ τῶν μὲν περὶ Πολύκλειτον ἀποπρεσβευσάντων, τοῦ δὲ Καρχηδονίου διαλεχθέντος κατὰ τὰς ὑπ' Ἀννίβου δεδομένας ἐντολὰς, εὐθέως ἕτοιμος ἦν κοινωνεῖν Καρχηδονίοις τῶν πραγμάτων. καὶ τόν τε παραγεγονότα πρὸς αὐτὸν Ἀννίβαν ἔφη δεῖν πορεύεσθαι κατὰ τάχος εἰς τὴν Καρχηδόνα, καὶ παρ' αὐτοῦ συμπέμπειν ἐπηγγείλατο τοὺς διαλεχθησομένους τοῖς Καρχηδονίοις. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, ὁ τεταγμένος ἐπὶ Λιλυβαίου στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων ταῦτα πυνθανόμενος ἔπεμψε πρὸς Ἱερώνυμον

πρέσβεις τοὺς ἀνανεωσομένους τὰς πρὸς τοὺς προγόνους αὐτοῦ συντεθειμένας συνθήκας. Ὁ δὲ Ἱερώνυμος ἅτε ἐν μισεῖ ὄντων τῶν πρεσβευτῶν, ἔφη συλλυπεῖσθαι τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι κακοὶ κακῶς ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν μάχαις ἀπολώλασιν ὑπὸ Καρχηδονίων. τῶν δὲ καταπλαγέντων τὴν ἀστοχίαν, ὅμως δὲ πυνθανομένων, τίς λέγει ταῦτα περὶ αὐτῶν; ἔδειξε τοὺς Καρχηδονίους παρόντας, καὶ τούτους ἐκέλευσε διελέγχειν, εἴ τι τυγχάνουσι ψευδόμενοι. τῶν δὲ φησάντων, οὐ πάτριον εἶναι σφίσι πιστεύειν τοῖς πολεμίοις, παρακαλούντων δὲ μηδὲν ποιεῖν παρὰ τὰς συνθήκας, ὅτι τοῦτο καὶ δίκαιον ἐστὶ καὶ συμφέρειν αὐτῷ μάλιστ' ἐκείνῳ· περὶ μὲν τούτων ἔφη βουλευσάμενος αὐτοῖς πάλιν διασαφήσειν. εἴρετο δὲ πῶς πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ πάππου πλεύσαντες ἕως τοῦ Παχύνου πεντήκοντα ναυσί, πάλιν ἀνακάμψαιεν; Συμβεβήκει δὲ Ῥωμαίους, βραχεῖ χρόνῳ πρότερον ἀκούσαντας Ἱέρωνα μετηλλαχέναι, καὶ δὴ ἀγωνιάσαντας, μή τι νεωτερίσωσιν οἱ ἐν ταῖς Συρακούσαις, καταφρονήσαντες τῆς τοῦ καταλελειμμένου παιδὸς ἡλικίας, πεποιῆσθαι τὸν ἐπίπλουν· πυθομένους δὲ τὸν Ἱέρωνα ζῆν, αὖθις εἰς τὸ Λιλύβαιον ἀναδραμεῖν. Διὸ καὶ τότε παρομολογούντων πεποιῆσθαι μὲν τὸν ἐπίπλουν, θέλοντας ἐφεδρεῦσαι τῇ νεότητι τῇ ἐκείνου καὶ συνδιαφυλάξαι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ. προσπεσόντος δὲ ζῆν τὸν πάππον, ἀποπλεῦσαι πάλιν· ῥηθέντων δὲ τούτων πάλιν ἀπολαβὼν τὸ μειρά-

retuliſſe : hæc inquam quum

Rex parabat, legatos ad eum miſit, renovandi fœderis cauſâ, quod cum ejus majoribus fuerat factum. Hieronymus qui præſentem legationem odio habebat, Ego, inquit, vicem veſtram, Romani, doleo, quod mali malè à Carthaginienſibus cæſi in præliis per Italiam habitis, perieritis. Hominis importunitatem ſtupere legati; quærere tamen, quo auctore hæc diceret. ille, Carthaginienſibus qui aderant oſtenſis, Iſti, ait, mendacii vobis ſunt arguendi, ſi quid forte præter verum narrarunt. quum dicerent legati, non ſolere Romanos fidem hoſtibus habere: ipſum vero monerent, ne fidem mutaret: id enim & æquum eſſe, & rebus maxime illius expedire: Ego verò, Rex inquit, ſuper hoc deliberatione habita quod ſtatuero faciam vos ut ſciatis. Pergit deinde illos interrogare, quî factum eſſet, quod quum ante obitum avi ſui quinquaginta navium claſſe Pachynum uſque acceſſiſſent; curſum inde retro flexiſſent? Acciderat nempe aliquanto prius, ut Romani audito Hieronem fato eſſe functum, anxii ne quid ex contemptu ætatis relicti pueri, rerum novarum moveretur Syracuſis, Pachynum uſque navigarent: ſed mox ubi vivere adhuc Hieronem accepiſſent, Lilybæum extemplo redirent. Tunc igitur quum faſſi eſſent ingenuè, cò ſe quidem claſſem appuliſſe: idque eo animo, ut juventuti illius adeſſent, parati ad omne auxilium, quò regnum illi ſuum communi opera conſervarent: ſimul vero fuiſſet nuntiatum vivere ipſius avum, pedem dixiſſent legati, ſubjicit adoleſcens; Nunc

Nunc quoque, inquit, ſinite me Romani, poſtquam mutata velificatione ad ſpes Carthaginienſium me denuo contuli, meum mihi conſervare imperium. Romani cognita inclinatione animi illius, nulla tum voce edita, diſceſſerunt, & rem omnem ei à quò miſſi fuerant, ſignificarunt. atque ex illo ipſum obſervare, ſibique ab eo ut certo hoſte cavere ceperunt. Hieronymus legatos cum Hannibale ad Carthaginienſes proficiſci jubet, Agatharchum, Oneſigenem, & Hippoſthenem: præcepit his, fœdus iſtis conditionibus facerent: CARTHAGINIENSES UT TERRESTRIBUS MARITIMISQUE COPIIS OPEM SIBI FERRENT: UBI ROMANOS COMMUNI OPERA EXPULISSENT SICILIA, INSULAM ITA DIVIDERENT, UT HIMERA FLUVIUS, QUI MEDIAM FERE UNIVERSAM SICILIAM DIVIDIT, UTRIUSQUE POPULI PROVINCIARUM ESSET TERMINUS. ubi appulerunt legati, agunt de hiſce rebus cum Carthaginienſibus: quibus paratis quaſcunque conditiones probare, negotium conficiunt. Interea Hippocrates atque Epicydes in animum adoleſcentis ſe inſinuare: quem initio narrationibus oblectabant, cum illi exponerent, quomodo in Italiam Hannibal veniſſet, quas ibi pugnas ſignis collatis edidiſſet. Poſtea verò hujuſmodi ſermones apud illum ceperunt habere: nemini adeo ſicut ipſi imperium univerſę Siciliæ convenire: primò quia Nereide Pyrrhi filia ſit genitus: quem ſolum omnes Siculi & certo conſilio

κιον, Ἐάσατε τοίνυν, ἔφη, καὶ μὲ νῦν, ἄνδρες Ῥωμαῖοι, διαφυλάξαι τὴν ἀρχὴν, παλινδρομήσαντα πρὸς τὰς Καρχηδονίων ἐλπίδας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνέντες τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, τότε μὲν κατασιωπήσαντες ἐπανῆλθον, καὶ διεσάφουν τὰ λεγόμενα τοῖς πέμψασι· τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη προσεῖχον, καὶ παρεφύλαττον ὡς πολέμιον. Ἱερώνυμος δὲ προχειρισάμενος Ἀγάθαρχον καὶ Ὀνησιγένη καὶ Ἱπποσθένη πέμπει μετ' Αἰνίβου πρὸς Καρχηδονίους, δοὺς ἐντολὰς ἐπὶ τοῖσδε ποιεῖσθαι τὰς συνθήκας· ΕΦ' ΩΙ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΥΣ ΒΟΗΘΕΙΝ, ΚΑΙ ΠΕΖΙΚΑΙΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΑΙΣ ΔΥΝΑΜΕΣΙ, ΚΑΙ ΣΥΝΕΚΒΑΛΟΝΤΑ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΚ ΣΙΚΕΛΙΑΣ, ΟΥΤΩ ΔΙΕΛΕΣΘΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ, ΩΣΤΕ ΤΗΣ ΕΚΑΤΕΡΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΟΡΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟΝ ΙΜΕΡΑΝ ΠΟΤΑΜΟΝ· ΟΣ ΜΑΛΙΣΤΑ ΠΩΣ ΔΙΧΑ ΔΙΑΙΡΕΙ ΤΗΝ ΟΛΗΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝ. Οὗτοι μὲν οὖν ἀφικόμενοι πρὸς Καρχηδονίους διελέγοντο περὶ τούτων, καὶ ταῦτ' ἔπραττον, εἰς πᾶν ἑτοίμως συγκαταβαινόντων τῶν Καρχηδονίων. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἱπποκράτην λαμβάνοντες εἰς τὰς χεῖρας τὸ μειράκιον, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐψυχαγώγουν· ἐξηγούμενοι τὰς ἐν Ἰταλίᾳ πορείας Ἀννίβου καὶ παρατάξεις καὶ μάχας. μετὰ δὲ ταῦτα φάσκοντες μηδενὶ καθήκειν μᾶλλον τὴν ἁπάντων Σικελιωτῶν ἀρχὴν, ὡς ἐκείνῳ, πρῶτον μὲν διὰ τὸ τῆς Πύρρου θυγατρὸς υἱὸν εἶναι Νηρηΐδος· ὃν μόνον καὶ κατὰ προαίρεσιν καὶ κατ' εὔνοιαν, Σικε-

λιῶται πάντες εὐδόκησαν σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνα εἶναι καὶ βασιλέα· δεύτερον δὲ κατὰ τὴν Ἱέρωνος τοῦ πάππου δυναστείαν. καὶ τέλος ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωμίλησαν τὸ μειράκιον, ὥστε καθόλου μηδενὶ προσέχειν τῶν ἄλλων, διὰ τὸ καὶ φύσει μὲν ἀκατάστατον ὑπάρχειν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπ᾽ ἐκείνων τότε μετεωρισθέν. Ἀκμὴν τῶν περὶ Ἀγάθαρχον ἐν τῇ Καρχηδόνι τὰ προειρημένα διαπραττομένων, ἐπιπέμπει πρεσβευτάς, τῆς μὲν Σικελίας ἀρχὴν φάσκων αὐτῷ καθήκειν ἅπασαν· ἀξιῶν δὲ Καρχηδονίους μὲν βοηθεῖν περὶ Σικελίας, αὐτὸς δὲ Καρχηδονίοις ὑπισχνούμενος ἐπαρκεῖν εἰς τὰς κατὰ τὴν Ἰταλίαν πράξεις. Τὴν μὲν οὖν ὅλην ἀκαταστασίαν καὶ μανίαν καλῶς συνθεωρούμενοι Καρχηδόνιοι τοῦ μειρακίου, νομίζοντες δὲ κατὰ πολλοὺς τρόπους συμφέρειν σφίσι τὸ μὴ προέσθαι τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν· ἐκείνῳ μὲν ἅπαντα συγκατένευον· αὐτοὶ δὲ καὶ πρότερον ἤδη παρασκευασάμενοι ναῦς, καὶ στρατιώτας, ἐγίνοντο πρὸς τὸ διαβιβάζειν τὰς δυνάμεις εἰς τὴν Σικελίαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ταῦτα πυνθανόμενοι, πάλιν ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, διαμαρτυρόμενοι μὴ παραβαίνειν τὰς πρὸς τοὺς προγόνους αὐτοῦ τεθειμένας συνθήκας. ὑπὲρ ὧν Ἱερώνυμος ἀθροίσας τὸ συνέδριον, ἀνέδωκε διαβούλιον, τί δεῖ ποιεῖν. Οἱ μὲν οὖν ἐγχώριοι, τὴν ἡσυχίαν ἦγον, δεδιότες τὴν τοῦ προεστῶτος ἀκρισίαν. Ἀριστόμαχος δ᾽ ὁ Κορίνθιος, καὶ Δάμιππος ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ Αὐτόνους ὁ Θετταλὸς, ἠξίουν ἐμμένειν ταῖς πρὸς Ῥωμαίους συν-

& ob benevolentiam ducem ac Regem habere conſenſerint: deinde propter Hieronis avi ipſius dominatum. Ac tandem ita adoleſcentem hoc genus fabulis iſti ceperunt, ut cæterorum omnium nullam omnino rationem haberet. Nam & natura ſua levis erat: & multo etiam magis tunc iſti animum illius vana ſpe inflaverant. Igitur cùm maxime ea quę diximus Carthagine agerentur ab Agatharcho, legationem aliam mittit: qua univerſum Sicilię imperium ad ſe ſpectare dicebat: æquum etiam cenſebat, ut ſibi in dominatu Siciliæ parando opem ferrent Carthaginienſes: quum viciſſim ipſe promitteret, ſe illis auxiliaturum ad ea perficienda, quæ in Italia gerebant. Non fugit Carthaginienſes, quanta hujus adoleſcentis in omnibus rebus eſſet inconſtantia, quis furor: ſed qui multis nominibus ſua putarent intereſſe, ne res Siciliæ negligerent: Regi quidem omnia concedunt; at ipſi, quod jam antè inſtituerant, navibus militibuſque præparatis, de tranſportandis in eam inſulam copiis cogitabant. His auditis Romani, legatos denuo ad Regem mittunt, qui illum moneant obteſtenturque ne diſcederet à fœdere quod cum ejus majoribus populo Rom. fuiſſet. Super ea re convocat Hieronymus concilium: & quid ſit opus facto conſultat cum amicis. ibi tum populares Regis ſilentium tenuerunt, ſtultitiam ejus reveriti, qui præſidebat. Ariſtomachus verò Corinthius, Damippus Lacedæmonius, & Autonus Theſſalus, ut in ſocietate Romanorum maneret, auctores fuerunt.

fuerunt. ſolus Andranodorus pro ſententia dixit, Non eſſe occaſionem prætermittendam: porrò autem occaſionem unam eſſe, eamque jam inſtantem, per quam facile ei ſit Siciliȩ imperium ſibi parare. quȩ poſtquam iſte dixiſſet, Hippocratem rex interrogavit, quorum ſententiæ accederet? qui ubi Andranodoro ſe aſſentiri ſignificaſſet; concilium ſtatim eſt dimiſſum. Ac bellum quidem cum Romanis iſto modo fuit decretum: cæterùm Hieronymus dum id agit ut in dando legatis reſponſo dexteritate uſus videatur: in eam ſiniſteritatem incidit, quæ non dicam parum grata Romanis erat futura; ſed omnino palàm eos erat offenſura. Infit enim, manſurum ſe in amicitia Romanorum, ſi omne primò aurum illi redderent quod ab avo Hierone accepiſſent: deinde frumentum, & quæcunque alia munera ab eo collata fuiſſent jam inde à principio fœderis, omnia reſtituerent: tertiò concederent omnem cis amnem Imeram agrum, atque urbes, ditionis Syracuſiorum eſſe. Poſt iſta ſoluto concilio, legati diſceſſerunt. Hieronymus ex illo tempore ad bellum cepit ſe accingere, copias cogere, arma, & cætera omnia ei incepto neceſſaria comparare.

θήκαις. Ἀνδρανόδωρος δὲ μόνος, οὐκ ἔφη δεῖν παριέναι τὸν καιρόν· εἶναι δὲ τὸν ἐνεστῶτα μόνον, ἐν ᾧ καταχτήσασθαι δυνατόν ἐστι τὴν τῆς Σικελίας ἀρχήν. τοῦ δὲ ταῦτ' εἰπόντος, εἴρετο τοὺς περὶ τὸν Ἱπποκράτην, ποίας μετέχουσι γνώμης; τῶν δὲ φησάντων, τῆς Ἀνδρανοδώρου, πέρας εἶχε τὸ διαβούλιον. καὶ τὰ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ἐκεκύρωτο τὸν τρόπον τοῦτον. Βουλόμενος δὲ μὴ σκαιῶς δοκεῖν ἀποκρίνεσθαι τοῖς πρεσβευταῖς, εἰς τηλικαύτην ἀστοχίαν ἐνέπεσε, δι' ἧς τοῖς Ῥωμαίοις οὐ μόνον δυσαρεστήσειν, ἀλλὰ καὶ προσκόπτειν ἔμελλε προφανῶς. ἔφη γὰρ ἐμμένειν ἐν ταῖς συνθήκαις, ἐὰν αὐτῷ πρῶτον μὲν τὸ χρυσίον ἀποδῶσι πᾶν, ὃ παρὰ Ἱέρωνος ἔλαβον τοῦ πάππου· δεύτερον δὲ τὸν σῖτον ἐκ παντὸς ἀποκαταστήσωσι τοῦ χρόνου, καὶ τὰς ἄλλας δωρεὰς, ἃς εἶχον παρ' ἐκείνου· τὸ δὲ τρίτον, ὁμολογήσωσι τὴν ἐντὸς Ἱμέρα ποταμοῦ χώραν καὶ πόλεις εἶναι Συρακουσίων. Οἱ μὲν οὖν πρεσβευταὶ καὶ τὸ συνέδριον ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἱερώνυμον ἀπὸ τούτων τῶν καιρῶν, ἐνῆγον τὰ τοῦ πολέμου, καὶ τάς τε δυνάμεις ἤθροιζον καὶ καθώπλιζον, τάς τε λοιπὰς χορηγίας ἡτοίμαζον.

II.

Quomodo Romani in ſumma frumenti inopia, ſubſidium à Ptolemæo miſſis legatis petierint.

MISERE legatos Romani ad Ptolemæum, ut frumento ab

B.

Πῶς Ῥωμαῖοι μεγάλης παρ' αὐτοῖς οὔσης σπανίας, πρεσβευτὰς ἔστειλαν πρὸς Πτολεμαῖον, σίτου χορηγίαν αἰτοῦντες.

ΟΤΙ οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλαν πρὸς Πτολεμαῖον,

μαῖον,

μαῖον, βουλόμενοι σίτῳ χορηγηθῆναι, διὰ τὸ μεγάλην εἶναι παρ' αὐτοῖς σπάνιν· ὡς ἂν τοῦ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὑπὸ τῶν στρατοπέδων ἅπαντος ἐφθαρμένου μέχρι τῶν τῆς Ῥώμης πυλῶν. ἔξωθεν δὲ μὴ γινομένης ἐπικουρίας, ἅτε κατὰ πάντα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης πολέμων συνεστώτων, καὶ στρατοπέδων παρακαθημένων, πλὴν τῶν κατ' Αἴγυπτον τόπων. εἰς γὰρ τοσοῦτο κατὰ τὴν Ῥώμην προεβεβήκει τὰ τῆς ἐνδείας, ὥστε τὸν Σικελικὸν μέδιμνον, πεντεκαίδεκα δραχμῶν ὑπάρχειν. ἀλλ' ὅμως τοιαύτης οὔσης τῆς περιστάσεως, οὐκ ἠμέλουν τῶν πολεμικῶν.

Γ.

Πῶς Ἄτταλος ὁ βασιλεὺς μετὰ τὴν πρὸς Φίλιππον ναυμαχίαν Ἀθήναζε ἐλθὼν, εἰς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον Ἀθηναίους ἐνῆγε.

Οἵας τιμὰς ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος Ἀττάλῳ ἐψηφίσατο.

ΟΤΙ ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος, ἐξέπεμπε πρεσβευτὰς πρὸς Ἄτταλον τὸν βασιλέα, τοὺς ἅμα μὲν εὐχαριστήσοντας ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, ἅμα δὲ παρακαλέσοντας αὐτὸν ἐλθεῖν Ἀθήναζε, χάριν τοῦ συνδιαλαβεῖν περὶ τῶν ἐνεστώτων. ὁ δὲ βασιλεὺς μετά τινας ἡμέρας πυθόμενος καταπεπλευκέναι Ῥωμαίων πρεσβευτὰς εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ νομίζων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ συμμῖξαι τούτοις, ἀνήχθη κατὰ σπουδήν. Ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων δῆμος γνοὺς τὴν παρουσίαν

eo juvarentur, cujus magna in urbe tum fuit inopia. nam Italicum omne, ab exercitibus fuerat corruptum, uſque ad ipſas Romæ portas. e regionibus verò extra Italiam, nihil ſubſidii afferebatur: quum per omnes orbis terrarum partes bellaretur, eſſentque ubique locorum exercitus, Ægypto ſolùm excepta. Eò autem Romæ pervenerat annonæ inopia, ut modius Siculus drachmis quindenis æſtimaretur. & tamen etiam in hac tanta neceſſitate belli curam Patres non omittebant.

III.

Quomodo Attalus poſt prælium navale cum Philippo habitum, Athenas venerit, & populo Athenienſium perſuaſerit, ut ſocietatem belli contra Philippum inirent.

Quos honores populus Athenienſium Attalo decreverit.

MISSI ſunt à populo Athenienſi ad Regem Attalum legati; partim ob ea quæ geſta fuerant gratulaturi: partim ab eo petituri, ut ad deliberandum in commune de iis quæ inſtabant, Athenas vellet venire. Rex ubi poſt paucos dies cognoviſſet, Romanorum legatos in Piræeum appuliſſe, exiſtimans ſibi illis conventis opus, celeriter eò eſt profectus. Populus Athenienſium cognito ejus adventu, de

proce-

procedendo obviam regi, & tota ratione ejus excipiendi magnificè decernit. Attalus qua primum die navim ad Piræeum applicuit, cum Romanorum legatis colloquium habuit: quumque injecta ab iis fuiſſet mentio priſtinæ ſocietatis, & ad bellum contra Philippum paratum animum oſtendiſſent, ovare lætitia Attalus. Poſtridie ejus diei unâ cum Romanis, & Athenienſium magiſtratibus magno comitatu in urbem Athenas aſcendit. non enim magiſtratus ſolummodo aut ſacerdotes, ſed & cives omnes cum liberis & conjugibus obviam ei prodierunt. qui poſtquam venientibus juncti ſunt, tanta in eo occurſu humanitatis ac benevolentiæ cum erga Romanos, tum & multo quidem magis erga Attalum indicia ſunt præſtita, ut nihil poſſet amplius. ubi Dipylum Attalus eſt ingreſſus, utriuſque generis ſacerdotes ad dextram, ſiniſtramque illi adſtiterunt. omnia dein templa illi patuerunt: omnibus aris paratæ victimæ adſtabant; æquum cenſentibus Athenienſibus, ut ſacra ubique faceret. poſtremò tantos ei honores decreverunt, quantos nemini unquam temere ex omnibus quos ante hanc memoriam benè de ſe meritos agnoverunt. Ut cætera miſſa faciam, etiam tribum unam de nomine Attali nuncuparunt, & inter illos generis ſui auctores à quibus ſuas tribus appellarunt hujus quoque nomen conſecrarunt. Deinde populo in concionem congregato, eò regem vocarunt: qui tamen venire ſuperſedit, ea excuſatione uſus, quòd diceret rem fore illiberalē ac ſibi moleſtam, ſi ipſe incoram prodiret, ac ſua

αὐτοῦ, μεγαλομερῶς ἐψηφίσατο περὶ τῆς ἀπαντήσεως, καὶ τῆς ὅλης ἀποδοχῆς τοῦ βασιλέως. Ἄτταλος δὲ καταπλεύσας εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐχρημάτισε τοῖς ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευταῖς· θεωρῶν δὲ αὐτοὺς, καὶ τῆς προγεγενημένης κοινοπραγίας μνημονεύοντας, καὶ πρὸς τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου πόλεμον ἑτοίμους ὄντας, περιχαρὴς ἦν. τῇ δ' ἐπαύριον ἅμα τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων ἄρχουσιν ἀνέβαινεν εἰς ἄστυ μετὰ μεγάλης προστασίας. οὐ γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες, μετὰ τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ πολῖται μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἀπήντων αὐτοῖς. ὡς δὲ συνέμιξαν, τοιαύτη παρὰ τῶν πολλῶν ἐγένετο κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρωπία, πρός τε Ῥωμαίους καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Ἄτταλον, ὥσθ' ὑπερβολὴν μὴ καταλιπεῖν. ἐπεὶ δ' εἰσῄει κατὰ τὸ Δίπυλον, ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους παρέστησαν τὰς ἱερείας καὶ τοὺς ἱερεῖς. μετὰ δὲ ταῦτα πάντας μὲν τοὺς ναοὺς ἀνέῳξαν, ἐπὶ δὲ πᾶσι θύματα τοῖς βωμοῖς παραστήσαντες, ἠξίωσαν αὐτὸν θῦσαι. Τὸ δὲ τελευταῖον ἐψηφίσαντο τιμὰς τηλικαύτας, ἡλίκας οὐδενὶ ταχέως τῶν πρότερον εἰς αὐτοὺς εὐεργετῶν γεγονότων. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ φυλὴν ἐπώνυμον ἐποίησαν Ἀττάλῳ, καὶ κατένειμαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἐπωνύμους τῶν ἀρχηγετῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγόντες ἐκκλησίαν, ἐκάλουν τὸν προειρημένον. παραιτουμένου δὲ καὶ φάσκοντος εἶναι φορτικὸν, τὸ κατὰ πρόσωπον εἰσελθόντα διαπορεύεσθαι τὰς εὐεργεσίας τὰς αὐτοῦ τοῖς

εὖ πεπον-

εὖ πεπονθότι, τὴν εἴσοδον παρῆκε. γράψαντα δ' αὐτὸν, ἠξίουν ἐκδοῦναι περὶ ὧν ὑπολαμβάνει συμφέρειν πρὸς τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. οὗ δὲ πεισθέντος καὶ γράψαντος, εἰσήνεγκαν τὴν ἐπιστολὴν οἱ προεστῶτες. Ἦν δὲ τὰ κεφάλαια τῶν γεγραμμένων· ἀνάμνησις τῶν πρότερον ἐξ αὐτοῦ γεγονότων εὐεργετημάτων εἰς τὸν δῆμον· ἐξαρίθμησις τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πρὸς Φίλιππον κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς· τελευταία δὲ παράκλησις εἰς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον καὶ διορκισμὸς, ὡς ἐὰν μὴ νῦν ἕλωνται συμβαίνειν δυγενῶς εἰς τὴν ἀπέχθειαν ἅμα Ῥοδίοις καὶ Ῥωμαίοις καὶ αὐτῷ· μετὰ δὲ ταῦτα παρέντες τοὺς καιροὺς, κοινωνεῖν βούλωνται τῆς εἰρήνης, ἄλλων αὐτὴν κατεργασαμένων, ἀστοχήσειν αὐτοὺς τοῦ τῇ πατρίδι συμφέροντος. Τῆς δὲ ἐπιστολῆς αὐτῆς ἀναγνωσθείσης, ἕτοιμον ἦν τὸ πλῆθος ψηφίζεσθαι τὸν πόλεμον, καὶ διὰ τὰ λεγόμενα καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν Ἄτταλον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν Ῥοδίων ἐπεισελθόντων, καὶ πολλοὺς πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διαθεμένων λόγους, ἔδοξε τοῖς Ἀθηναίοις ἐκφέρειν τῷ Φιλίππῳ τὸν πόλεμον. ἀπεδέξαντο δὲ καὶ τοὺς Ῥοδίους μεγαλομερῶς, καὶ τόν τε δῆμον ἐστεφάνωσαν ἀριστείας στεφάνῳ· καὶ πᾶσι Ῥοδίοις ἰσοπολιτείαν ἐψηφίσαντο· διὰ τὸ κἀκείνους αὐτοῖς χωρὶς τῶν ἄλλων, τάς τε ναῦς ἀποκαταστῆσαι

ipſe beneficia in os illis commemoraret qui acceperant. Rogarunt igitur, ut brevi ſcripto illa complecteretur de quibus pro rerum præſentium ſtatu tractandum in concione exiſtimaret. quod cum rex facturum ſe recepiſſet, atque adeo feciſſet, principes Athenienſium ipſius epiſtolam ad populum detulerunt. Capita ejus ſcriptionis erant hæc. commemoratio priorum ipſius erga populum Athenienſem beneficiorum: enumeratio eorum quæ his ipſis temporibus adverſus Philippum geſſerat: poſtremò adhortatio ad bellum contra Philippum, cum adjecto jurejurando: niſi jam in odium Philippi cum Rhodiis, Romanis, atque ipſo fortiter conſenſerint: mox ubi prætermiſſa ab eis fuerit occaſio, ſi venire in ſocietatem pacis quæ fuerit ab aliis confecta optaverint, nequaquam illis integrum tunc futurum publicæ rei ſuæ conſulere. Poſt recitatam epiſtolam paratus fuit populus, bellum decernere, & propter comprehenſas ibi rationes, & propter benevolentiam qua Attalum proſequebatur. Sed ubi poſtea ingreſſi eſſent Rhodiorum legati, multaque dixiſſent quò ad idem bellum Athenienſes concitarent: tum vero plane faciendum cenſuerunt, ut Philippo bellum indicerent. Etiam in honorem Rhodiorum multa magnifice ſunt decreta. populo corona virtutis ergò delata: omnibus Rhodiis idem juris tributum quod civium quivis haberet, optimo jure qui eſſet. idque, & alias quidem ob cauſſas, cæterùm eo etiam nomine, quod captivas Athenien-

Athenienſium naves, eis reſtituiſſent, cum ipſis hominibus. Et legati quidem Rhodiorum rebus hiſce confectis, Cium verſus atque ad reliquas inſulas & Rhodum cum claſſe ſunt profecti.

IV.

Romanorum mandata ad Philippum miſſa in Græcorum gratiam & Attali.

Quo tempore Romanorum legati Athenis verſabantur, Nicanore Philippi duce agrum Atticum populante ad ipſam uſque Academiam: Romani præmiſſis ad Nicanorem caduceatoribus cum ipſo ſunt collocuti: petierunt autem ab eo, renuntiaret Philippo, Romanos eum monere, ne cui Græcorum factam injuriam vellet: injuriarum quas Attalus accepit, apud æquos judices rationem redderet. hæc ſi faceret, licere illi in bona pace cum Romanis vivere: ſin obtemperare nollet, contrarium illi eventurum. his auditis diſceſſit Nicanor. Romani verò eodem hoc de Philippo ſermone uſi ſunt apud Epirotas Phœnicæ, cùm illam oram præternavigarent; apud Amynandrum, cùm in Athamaniam aſcendiſſent; item apud Ætolos Naupacti; & apud Achæos Ægii. eò verò tempore ubi per Nicanorem hæc Philippo ſignificaſſent, ad Antiochum & Ptolemæum, ut controverſias illorum dirimerent, contenderunt.

τὰς αἰχμαλώτους γενομένας, καὶ τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις οἱ παρὰ τῶν Ῥοδίων ταῦτα διαπράξαντες, ἀνήχθησαν εἰς τὴν Κίον ἐπὶ τὰς νήσους μετὰ τοῦ στόλου.

Δ.

Ῥωμαίων πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀττάλου ἐντολαί.

Ὅτι καθ' ὃν χρόνον οἱ τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις ἐν ταῖς Ἀθήναις ἐποιοῦντο τὴν διατριβήν, Νικάνορος τοῦ παρὰ Φιλίππου κατατρέχοντος τὴν Ἀττικὴν ἕως τῆς Ἀκαδημίας, προδιαπεμψάμενοι πρὸς αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι κήρυκας, συνέμιξαν αὐτῷ, καὶ παρεκάλεσαν ἀναγγεῖλαι τῷ Φιλίππῳ· διότι Ῥωμαῖοι παρακαλοῦσι τὸν βασιλέα, τῶν μὲν Ἑλλήνων μηδενὶ πολεμεῖν· τῶν δὲ γεγονότων εἰς Ἄτταλον ἀδικημάτων δίκας ὑπέχειν ἐν ἴσῳ κριτηρίῳ. καὶ διότι πράξαντι μὲν ταῦτα, τὴν εἰρήνην ἄγειν ἔξεστι πρὸς Ῥωμαίους, μὴ βουλομένῳ δὲ πειθαρχεῖν, τἀναντία συνεξακολουθήσειν ἔφασαν. ὁ μὲν οὖν Νικάνωρ ταῦτα ἀκούσας, ἀπηλλάγη. τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον οἱ Ῥωμαῖοι καὶ πρὸς Ἠπειρώτας εἶπαν περὶ Φιλίππου, παραπλέοντες ἐν Φοινίκῃ, καὶ πρὸς Ἀμύνανδρον ἀναβάντες εἰς Ἀθαμανίαν· παραπλησίως καὶ πρὸς Αἰτωλοὺς ἐν Ναυπάκτῳ, καὶ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐν Αἰγίῳ. τότε δὲ διὰ τοῦ Νικάνορος τῷ Φιλίππῳ ταῦτα δηλώσαντες, αὐτοὶ μὲν ἀπέπλευσαν ὡς Ἀντίοχον καὶ Πτολεμαῖον ἐπὶ τὰς διαλύσεις.

V.

Ἀχαιῶν καὶ Ῥωμαίων πρεσβεῖαι πρὸς Ῥοδίους.

Ὅτι παρῆσαν μετὰ τὴν ἅλωσιν Ἀβύδου, παρὰ μὲν τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους, εἰς τὴν Ῥόδον πρεσβευταὶ, παρακαλοῦντες τὸν δῆμον, εἰς τὰς πρὸς τὸν Φίλιππον διαλύσεις· οἷς ἐπελθόντων ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευτῶν, καὶ διαλεγομένων ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖσθαι διαλύσεις πρὸς Φίλιππον ἄνευ Ῥωμαίων, ἔδοξε προσέχειν τῷ δήμῳ τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ στοχάζεσθαι τῆς τούτων φιλίας.

Legationes Achæorum & Romanorum ad Rhodios.

Post captam Abydum, advenit Rhodum legatio Achæorum, populum hortans ad pacem cum Philippo faciendam. inter hæc verò cum Roma ſuperveniſſent legati, atque illi diſſerviſſent in eam ſententiam, Romanis inconſultis nequaquam cum Philippo eſſe tranſigendum: viſum populo habendam eſſe Romanorum rationem, & eorum amicitiam reſpiciendum.

ϛʹ.

Καταρχὴ τοῦ πρὸς ἀλλήλους μίσους Ῥωμαίων καὶ Αἰτωλῶν, μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς κεφαλαῖς μάχην.

Σύλλογος Τίτου καὶ πάντων τῶν συμμάχων περὶ διαλύσεως πρὸς Φίλιππον.

Σύλλογος τῶν αὐτῶν καὶ τοῦ βασιλέως Φιλίππου, ἐν ᾧ συνεφωνήθη ἡ διάλυσις, Αἰτωλῶν καὶ πάνυ δυσαρεστούντων.

Καθόλου τῇ περὶ τὰ λάφυρα πλεονεξίᾳ τῶν Αἰτωλῶν, ... εἶτ᾽ οὐκ ἐβούλετο Φίλιππον ἐκβαλὼν ἐκ τῆς ἀρχῆς, Αἰτωλοὺς καταλιπεῖν δεσπότας τῶν Ἑλλήνων. δυσχερῶς δὲ ἔφερε καὶ τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν· θεωρῶν ἀντεπι-

VI.

Initium odii quod inter Romanos & Ætolos eſt conflatum, poſt commiſſum ad Cynoſcephalas prælium.

Conventus Titi & ſociorum omnium ad deliberandum ſuper pace.

Conventus eorundem & Regis Philippi in quo pax convenit, Ætolis multum indignantibus.

Erat omnino exoſa Tito Ætolorum avaritia & prædæ ingens cupiditas. deinde autem nolebat poſt ereptum Philippo dominatum, Ætolos relinquere Græcorum dominos. offendebat præterea Titum jactantia illorum: cùm intelligeret ipſos

ipſos victoriæ decus à Romanis ad ſe transferre, & univerſam Græciam præclaris ſuis facinoribus implere. propterea in congreſſibus ſuperbius cum iis agebat; de publicis rebus apud eos ſilebat; per ſe & amicos ſuos conſilia exſequebatur. Quum igitur hoc modo male conveniret inter utroſque, venere poſt paucos dies legati à Philippo Demoſthenes, Cycliadas, Limnæus: quibuſcum longo ſermone habito tribunis præſentibus, dierum XV inducias extemplo pepigit. conſtituit etiam ſe dum illæ durarent cum Philippo conventurum, & unâ cum illo acturum de iis quæ jam eſſent facienda. Quia autem perquam humane peractum eſt hoc colloquium, duplicatæ ſunt ſuſpiciones de Tito. Jam enim inter Græcos graſſabatur ſordida hæc munerum captatio, gratis nemine quicquam faciente: quæ morum nota cùm ubique pro legitima obtineret apud Ætolos, perſuadere ſibi illi non poterant, ſine muneribus contigiſſe hanc voluntatis Titi erga Philippum mutationem; ignari morum atque inſtitutorum in hac parte Romanorum. Verum ex ſeipſis conjecturam faciebant, & perquàm eſſe probabile diſputabant, Philippum tempori ſeſe accommodantem, magnam pecuniæ vim offerre; Titum verò oculos contra attollere non ſuſtinere. At Titus conſtituta cum Philippo die, literas extemplo ad ſocios dedit, quibus tempus illis indicabat, quo ad conventum eſſent venturi. ipſe paucis poſt diebus ad condictum locum quà patet ad Tempe aditus, ſe contulit. Quum autem

γραφομένους ἐπὶ τὸ νίκημα, καὶ πληροῦντας τὴν Ἑλλάδα τῆς αὐτῶν ἀνδραγαθίας. Διὸ καὶ κατά τε τὰς ἐντεύξεις ἀγερωχότερον αὐτοῖς ἀπήντα, καὶ περὶ τῶν κοινῶν ἀπεσιώπα, καὶ τὰ προκείμενα συνετέλει δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἰδίων φίλων. Τοιαύτης δὲ οὔσης δυσχρηστίας ἐν ἀμφοτέροις, ἧκον πρεσβευταὶ μετά τινας ἡμέρας παρὰ τοῦ Φιλίππου, Δημοσθένης καὶ Κυκλιάδας, καὶ Λιμναῖος· πρὸς οὓς κοινολογηθεὶς ὁ Τίτος ἐπὶ πλεῖον μετὰ τῶν χιλιάρχων, πεντεκαιδεχημέρους ἀνοχὰς ἐποιήσατο παραχρῆμα· συνετάξατο δὲ καὶ συμπορεύεσθαι τῷ Φιλίππῳ κοινολογησόμενος ὑπὲρ τῶν καθεστώτων ἐν ταύταις. Γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἐντεύξεως φιλανθρώπου, διπλασίως ἐξεκάετο τὰ τῆς ὑποψίας κατὰ τοῦ Τίτου. Ἤδη γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς δωροδοκίας ἐπιπολαζούσης, καὶ τοῦ μηδένα μηδὲν δωρεὰν πράττειν, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου νομιζομένου παρ' Αἰτωλοῖς, οὐκ ἐδύναντο πιστεῦσαι διότι χωρὶς δώρων ἡ τηλικαύτη μεταβολὴ γέγονε τοῦ Τίτου πρὸς τὸν Φίλιππον· οὐκ εἰδότες τὰ Ῥωμαίων ἔθη καὶ νόμιμα περὶ τοῦτο τὸ μέρος· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τεκμαιρόμενοι καὶ συλλογιζόμενοι, διότι τὸν μὲν Φίλιππον εἰκὸς ἦν προτείνειν πλῆθος χρημάτων διὰ τὸν καιρόν· τὸν δὲ Τίτον μὴ δύνασθαι τούτοις ἀντοφθαλμεῖν. Ὁ δὲ Τίτος ταξάμενος ἡμέραν πρὸς τὸν Φίλιππον, τοῖς μὲν συμμάχοις ἔγραψε παραχρῆμα διασαφῶν πότε δεήσει παρεῖναι πρὸς τὴν σύλλογον. αὐτὸς δὲ μετά τινας ἡμέρας, ἧκε πρὸς τὴν εἰσβολὴν τῶν Τεμπῶν, εἰς τὸν ταχθέντα χρόνον. ἀθροι-

σθέντων

παρόντων δὲ τῶν συμμάχων, καὶ τοῦ συνεδρίου συναχθέντος ἐξ αὐτῶν τούτων, ἀναστὰς ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐκέλευε λέγειν ἕκαστον ἐφ᾽ οἷς δεῖ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸν Φίλιππον διαλύσεις. Ἀμύνανδρος μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς βραχέα διαλεχθεὶς καὶ μέτρια, κατέπαυσε τὸν λόγον. ἠξίου γὰρ πρόνοιαν αὐτοῦ ποιήσασθαι πάντας· ἵνα μὴ χωρισθέντων Ῥωμαίων ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐκεῖνον ἀπερείδηται τὴν ὀργὴν ὁ Φίλιππος. εἶναι γὰρ εὐχειρώτους Ἀθαμᾶνας ἀεὶ Μακεδόσι, διά τε τὴν ἀσθένειαν καὶ γειτνίασιν τῆς χώρας. Μετὰ δὲ τοῦτον Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς ἀναστάς· καθότι μὲν ἤθροικε τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ περὶ τῶν διαλύσεων διαβούλιον, καὶ καθότι νῦν ἑκάστους ἀξιοῖ λέγειν τὸ φαινόμενον, ἐπῄνεσε τὸν Τίτον· τοῖς δ᾽ ὅλοις πράγμασιν ἀγνοεῖν ἔφη καὶ διαμαρτάνειν αὐτόν· εἰ πέπεισται διαλύσεις ποιησάμενος πρὸς Φίλιππον, ἢ Ῥωμαίοις τὴν εἰρήνην, ἢ τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν βέβαιον ἀπολείψειν. οὐδέτερον γὰρ εἶναι τούτων δυνατόν· ἀλλ᾽ εἰ βούλεται καὶ τὴν τῆς πατρίδος πρόθεσιν ἐπιτελῆ ποιεῖν, καὶ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις ἃς ὑπέσχηται πᾶσι τοῖς Ἕλλησι· μίαν ὑπάρχειν ἔφη διάλυσιν πρὸς Μακεδόνας, τὸ Φίλιππον ἐκβάλλειν ἐκ τῆς ἀρχῆς. τοῦτο δ᾽ εἶναι καὶ λίαν εὐχερές, ἐὰν μὴ παρῇ τὸν ἐνεστῶτα καιρόν. πλείω δὲ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθείς, κατέπαυσε τὸν λόγον. ὁ δὲ Τίτος ἀναδεξάμενος, ἀστοχεῖν αὐτὸν ἔφησεν, οὐ μόνον τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ προθέσεως, καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Ἑλλήνων συμφέροντος. Οὔτε

ſocii conveniſſent, eſſetque ex eorum numero congregatum concilium, conſurgens dux Romanus jubet dicere unumquemque illorum quibus conditionibus faciendam pacem cum Philippo cenſeat. Pauca tunc Amynander eaque modeſta ubi diſſerviſſet, finem dicendi fecit. poſtulabat autem, ut ſui rationem omnes haberent: ne poſtquam è Græcia diſceſſerint Romani, omne adverſus ſe iracundiæ virus Philippus effundat. parvo ſiquidem negotio Athamanas vinci à Macedonibus, quoties libitum ipſis fuerit, poſſe; gentem ſine viribus & Macedoniæ vicinam. Poſt hunc ſurgit Alexander Ætolus: & eo quidem nomine Titum laudat, quòd ſociorum concilium ad tractandum de pace coëgerit: quodque ſingulos jam hortetur ad dicendam ſententiam: cæterum tota rerum natura illum aberrare ait fallique, ſi ita exiſtimat, pace cum Philippo facta, aut pacem Romanis aut Græcis libertatem firmam ſe relicturum. quorum neutrum fieri queat. Nam ſi populi Rom. deſtinata velit exſequi, aut ſuas ipſius pollicitationes quibus apud Græcos ſe obſtrinxit implere, unicam eſſe belli cum Macedonibus finiendi viam, ut regno deturbetur Philippus. id vero ad prime facile eſſe, ſi modò præſentem occaſionem de manibus ſibi elabi non ſineret. in hanc ſententiam plura diſſervit; deinde conticuit. Titus ſermonem hujus excipiens, negavit eum intelligere quæ ſit populi Rom. voluntas, quod proprium ſuum conſilium, omnium vero maximè, quid ſit Græcis ex uſu. Neque

enim

enim ſolere Romanos quoties bellum primò gerant cum aliquo, illius fortunas funditus ſtatim evertere. exemplo eſſe Hannibalem & Carthaginienſes: à quibus cum graviſſima paſſi eſſent Romani, mox ubi fuit in eorum poteſtate quicquid omnino vellent in ipſos conſulere, nullum ſævitiæ aut crudelitatis exemplum in Carthaginienſes edidiſſe. Sibi quoque id animi nunquam fuiſſe, ut bellum cum Philippo ſtatueret gerendum inexpiabile. qui ſi ante prælium facere imperata voluiſſet, paratum fuiſſe ſe pacem cum ipſo facere. Mirari verò ſe ait, quî fiat ut quum celebrato tunc conventui ad pacem ineundam interfuerint omnes, nunc à pacificatione penitus abhorreant? An hoc ideo fit, quia vicimus? ait. Atqui ſummæ hoc quidem fuerit dementiæ. oportet enim viros fortes, in ipſa quidem dimicatione infeſtos hoſti eſſe, & irarum plenos; clades vero ſi fuerit accepta, generoſos & magni animi: at victoria parta, moderatos, mites & humanos; contra quam vos me nunc hortamini. Sed & Græcis quoque conducibile eſt, Macedonum regnum longe quidem quam antè humilius atque infirmius fieri; non tamen penitus tolli. alioquin ſine mora ipſos Thracum & Gallorum injurias eſſe experturos. ita enim ſæpius jam antè contigiſſe. Denique ſibi ait videri, & cæteris qui adeſſent Romanis; Si Philippus omnia facere ſuſtineret, quę prius imperata illi fuiſſent à ſociis, pacem illi concedendam, ubi prius ſuper eo Patrum ſententiam exquiſiſſent. Ætolorum in poteſtate

γὰρ Ῥωμαίους οὐδενὶ τὸ πρῶτον πολεμήσαντας, εὐθέως ἀναστάτους ποιεῖν τούτους. πίστιν δ' ἔχειν τὸ λεγόμενον, ἔκ τε τῶν κατ' Ἀννίβαν καὶ Καρχηδονίους, ὑφ' ὧν τὰ δεινότατα παθόντας Ῥωμαίους, καὶ μετὰ ταῦτα γενομένους κυρίους ὅ βουληθεῖεν πρᾶξαι κατ' αὐτῶν ἁπλῶς, οὐδὲν ἀνήκεστον βεβουλεῦσθαι περὶ Καρχηδονίων. καὶ μὴν οὐδ' αὐτὸς οὐδέποτε ταύτην ἐσχηκέναι τὴν αἵρεσιν, ὅτι δεῖ πολεμεῖν πρὸς τὸν Φίλιππον ἀδιαλύτως. ἀλλ' εἴπερ ἐβουλήθη ποιεῖν τὰ παραγγελλόμενα πρὸ τῆς μάχης, ἑτοίμως ἂν διαλελύσθαι πρὸς αὐτόν. διὸ καὶ θαυμάζειν ἔφη πῶς μετέχοντες τότε τοῦ περὶ τῆς διαλύσεως συλλόγου ἅπαντες, νῦν ἀκαταλλάκτως ἔχουσιν. ἢ δῆλον, ὅτι νενικήκαμεν; ἀλλὰ τοῦτό γε ἐστὶ πάντων ἀγνωμονέστατον. πολεμοῦντας γὰρ δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, βαρεῖς εἶναι καὶ θυμικούς, ἡττωμένους δὲ γενναίους καὶ μεγαλόφρονας. νικῶντάς γε μὴν μετρίους, καὶ πρᾳεῖς καὶ φιλανθρώπους· ὑμεῖς δὲ τἀναντία παρακαλεῖτε νῦν. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς Ἕλλησι ταπεινωθῆναι μὲν ἐπὶ πολὺ συμφέρει τὴν Μακεδόνων ἀρχήν, ἀρθῆναί γε μὴν οὐδαμῶς. τάχα γὰρ αὐτοὺς πεῖραν λήψεσθαι τῆς Θρᾳκῶν καὶ Γαλατῶν παρανομίας. τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ πλεονάκις γεγονέναι. Καθόλου δ' αὐτὸς μὲν ἔφη καὶ τοὺς παρόντας Ῥωμαίων κρίνειν· ἐὰν Φίλιππος ὑπομένῃ πάντα ποιεῖν τὰ πρότερον ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμενα, διδόναι τὴν εἰρήνην αὐτῷ, προσλαβόντας καὶ τὴν τῆς συγκλήτου γνώμην. Αἰτωλοὺς δὲ, κυρίους εἶναι βουλευομένους ὑπὲρ

σφῶν αὐτῶν. τοῦ δὲ Φαινέου μετὰ ταῦτα βουλομένου λέγειν ὅτι μάταια πάντα τὰ πρὸ τοῦ γέγονε. τὸν γὰρ Φίλιππον ἐὰν διολισθῇ τὸν παρόντα καιρὸν, ἤδη πάλιν ἀρχὴν ἄλλων ποιήσεσθαι πραγμάτων· ὁ Τίτος αὐτόθεν ἐξ ἕδρας, καὶ θυμικῶς, Παῦσαι, φησὶ, Φαινέα ληρῶν· ἐγὼ γὰρ οὕτως χειριῶ τὰς διαλύσεις, ὥστε μήτε βουληθέντα τὸν Φίλιππον ἀδικεῖν δύνασθαι τοὺς Ἕλληνας. καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παραγινομένου τοῦ βασιλέως, καὶ τῇ τρίτῃ πάντων εἰς τὸν σύλλογον ἀθροισθέντων, εἰσελθὼν ὁ Φίλιππος, εὐστόχως καὶ συνετῶς, ὑπετέμετο τὰς πάντων ὁρμάς. ἔφη γὰρ τὰ μὲν πρότερον ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμενα πάντα συγχωρεῖν καὶ ποιήσειν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπιτροπήν. τούτων δὲ ῥηθέντων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπεσιώπησαν. ὁ δὲ τῶν Αἰτωλῶν Φαινέας· τί οὖν ἡμῖν οὐκ ἀποδίδως Φίλιππε, ἔφη, Λάρισσαν τὴν Κρεμαστὴν, Φάρσαλον, Θήβας τὰς Φθίας, Ἐχῖνον; ὁ μὲν οὖν Φίλιππος ἐκέλευε παραλαμβάνειν αὐτούς. ὁ δὲ Τίτος, τῶν μὲν ἄλλων, οὐκ ἔφη δεῖν οὐδεμίαν· Θήβας δὲ μόνον τὰς Φθίας. Θηβαίους γὰρ ἐγγίσαντος αὐτοῦ μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παρακαλοῦντος σφᾶς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν, οὐ βουληθῆναι. Διὸ νῦν κατὰ πόλεμον ὑποχειρίων ὄντων, ἔχειν ἐξουσίαν ἔφη βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν ὡς ἂν προαιρῆται. τῶν δὲ περὶ τὸν Φαινέαν ἀγανακτούντων, καὶ λεγόντων, ὅτι δέον αὐτοὺς εἴη πρῶτον μὲν καθότι συνεπολέμησαν, νῦν κομίζεσθαι τὰς πόλεις τὰς πρότερον μεθ᾽

eſſe, ſibi conſulerent ſi vellent. Conante poſtea Phænea dicere, fruſtra cecidiſſe quicquid hactenus eſſet actum: Philippum enim ſi præſens periculum effugerit, alia denuò orſurum eſſe bella: Titus repente ut erat in ſedili, & iracunde, Deſine, inquit, Phænea delirare: ego enim conventionis negotium ita adminiſtrabo, ut in poteſtate Philippi non ſit futurum, ſi vel maxime voluerit Græcos lædere. ita tunc ſolutum eſt concilium. poſtridie venit Philippus: tertio autem die cum frequens concilium conveniſſet, ingreſſus Philippus, omnium animos in ſe concitatos ſollerter atque prudenter repreſſit: omnia enim quæ prius imperaſſent Romani ſociique, concedere ſe, eaque rata habere: de cæteris verò liberum Senatui arbitrium permittere. hæc quum ille dixiſſet, reliquos omnes tenuit ſilentium. At Ætolus Phæneas; Quid ergo, inquit, eſt cauſſæ, Philippe, quominus reddas nobis Lariſſam Cremaſtam, Pharſalum, Thebas Phthias & Echinum? Vos verò, reſpondens Philippus ait, illas accipite. at Titus, Cæterarum ait, nullam tradi oportet; preter unicam, Thebas Phthias. quippe ſe cum exercitu prope Thebas appropinquaſſe; & ut fidei Romanorum ſe permitterent ab illis petiſſe: quod facere ipſi recuſaverint. Nunc igitur quum bello victos teneat in poteſtate, licere ſibi ex animi ſui ſententia cum ipſis agere. Indignante Phænea, dicenteque, æquum eſſe ut urbes ipſi reciperent, quę Ætolorum concilii prius erant: idque primò quia bellum unâ cum Romanis geſſerant:

ferant; deinde ex legibus initæ inter ipſos à principio ſocietatis: ſic enim conveniſſe, ut eorum quæ bello caperentur, ſupellectilia Romanorum eſſent; urbes Ætolorum. Ad hæc Titus; in utroque horum Phæneam ignorantia labi: nam & ſocietatem illam tunc fuiſſe ſolutam, quando Ætoli pacem cum Philippo, Romanis relictis, fecerunt. ſin durare adhuc ſocietatem illam voluerint; tum verò oportere ut accipiant aut recuperent Ætoli, non eas urbes quæ ultro Romanorum fidei ſeſe permiſerint: quod jam faciant omnia Theſſaliæ oppida: ſed eas, quæ vi fuerint ſubactæ. Placuit cæteris hæc Titi oratio: quam Ætoli iniquis auribus admittebant. Jamque adeo ingentium malorum principium quoddam naſcebatur. ex iſta ſiquidem diſſenſione, & ſcintilla iſta, exarſit mox bellum contra Ætolos, & quod adverſus Antiochum eſt geſtum. Porrò cauſſa præcipua quæ Titum impellebat ad conſilia pacis, fuit, quod intellexerat Antiochum è Syria cum exercitu eſſe profectum, & Europam verſus iter inſtituiſſe. itaque anxius erat ac ſollicitus, ne forte Philippus arrepta ſpe quæ ſe offerebat, ad defenſionem urbium ſeſe converteret, & bellum trahendum: atque ita Conſul alter adveniret, ad quem decus omne rerum à ſe geſtarum reflecteretur. Propterea Philippo, ſicut ipſe poſtulabat, quatuor menſium induciæ fuere conceſſæ: qui ſi Tito præſentis pecuniæ talenta quadringenta numeraret, filiumque Demetrium & aliquot alios ex amicis daret obſides, permiſſum

αὐτῶν συμπολιτευομένας· ἔπειτα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς συμμαχίαν, καθ' ἣν ἔδει τῶν κατὰ πόλεμον ἁλόντων, τὰ μὲν ἔπιπλα Ῥωμαίων εἶναι, τὰς δὲ πόλεις Αἰτωλῶν. ὁ Τῖτος ἀγνοεῖν αὐτοὺς ἔφη κατ' ἀμφότερα· τήν τε γὰρ συμμαχίαν λελύσθαι, καθ' ὃν καιρὸν τὰς διαλύσεις ἐποιήσαντο πρὸς Φίλιππον ἐγκαταλείποντες Ῥωμαίους· εἴ τε καὶ μένειν ἔτι τὴν συμμαχίαν, δεῖν αὐτοὺς κομίζεσθαι καὶ παραλαμβάνειν, οὐκ εἴ τινες ἐθελοντὴν σφᾶς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν ἐνεχείρισαν (ὅπερ αἱ κατὰ Θετταλίαν πόλεις ἅπασαι πεποιήκασι νῦν) ἀλλ' εἴ τινες κατὰ κράτος ἑάλωσαν. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ὁ Τῖτος ἤρεσκε ταῦτα λέγων· οἱ δ' Αἰτωλοὶ βαρέως ἤκουον, καί τις οἷον ἀρχὴ κακῶν ἐγεννᾶτο μεγάλων. ἐκ γὰρ ταύτης τῆς διαφορᾶς, καὶ τούτου τοῦ σπινθῆρος μετ' ὀλίγον ὅ, τε πρὸς Αἰτωλοὺς, ὅ, τε πρὸς Ἀντίοχον ἐξεκαύθη πόλεμος. τὸ δὲ συνέχον ἦν τῆς ὁρμῆς τῆς τοῦ Τίτου πρὸς τὰς διαλύσεις, ὅτι ἐπυνθάνετο τὸν Ἀντίοχον ἀπὸ Συρίας ἥκειν μετὰ δυνάμεως, ποιούμενον τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην. διόπερ ἠγωνία, μὴ ταύτης ὁ Φίλιππος τῆς ἐλπίδος ἀντιλαμβανόμενος, ἐπὶ τὸ πολιοφυλακεῖν ὁρμήσῃ, καὶ τρίβειν τὸν πόλεμον· εἶτα ἑτέρου παραγενηθέντος ὑπάτου, τὸ κεφάλαιον τῶν πράξεων εἰς ἐκεῖνον ἀνακλασθῇ. διὸ συνεχωρήθη τῷ βασιλεῖ, καθάπερ ἠξίου, λαβόντα τετραμήνους ἀνοχὰς, παραχρῆμα μὲν δοῦναι τῷ Τίτῳ τὰ υ τάλαντα, καὶ Δημήτριον τὸν υἱὸν εἰς ὁμηρείαν, καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων. περὶ δὲ τῶν ὅλων

πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ διδέναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπιτροπήν. καὶ τότε μὲν ἐχωρίσθησαν, πιστωσάμενοι περὶ τῶν ὅλων πρὸς ἀλλήλους, ἐφ' ᾧ Τίτον, ἐὰν μὴ συντελῆται τὰ κατὰ τὰς διαλύσεις, ἀποδοῦναι Φιλίππῳ τὰ υ' τάλαντα, καὶ τοὺς ὁμήρους. μετὰ δὲ ταῦτα πάντες ἔπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην· οἱ μὲν συνεργοῦντες· οἱ δ' ἀντιπράττοντες τῇ διαλύσει.

ei eſt ut de ſumma rerum legatos Romam mitteret, & Senatui arbitrium omne deferret. His peractis alius alio diſceſſerunt: data invicem acceptaque fide, ſi exitum pacificatio inſtituta non habuerit, fore ut accepta quadringenta talenta Titus redderet Philippo cum obſidibus. Poſt hæc univerſi Romam legatos miſere, alii ut pacem adjuvarent, alii ut ſe illi opponerent.

Ζ.

Πῶς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐκυρώθησαν αἱ πρὸς τὸν Φίλιππον διαλύσεις.

Ἀνδρῶν δέκα κατάστασις τῶν χειρούντων τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀχαιῶν λόγοι πρὸς τὴν σύγκλητον περὶ συμμαχίας ἀπεῤῥίκτει.

VII.

Quomodo pax cum Philippo facta fuerit Romæ confirmata.

Decem virorum creatio ad conſtituendas res Græciæ.

Achæi ſocietatem à Senatu petunt, nec impetrant.

Ὅτι ἐπὶ Μαρκέλλου Κλαυδίου ὑπάτου, παρειληφότος τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ἧκον εἰς τὴν Ῥώμην, οἵτε παρὰ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις, οἵτε παρὰ τοῦ Τίτου καὶ τῶν συμμάχων, ὑπὲρ τῶν πρὸς Φίλιππον συνθηκῶν. λόγων δὲ πλειόνων γινομένων ἐν τῇ συγκλήτῳ, ταύτῃ μὲν ἐδόκει βεβαιοῦν τὰς ὁμολογίας· εἰς δὲ τὸν δῆμον εἰσενεχθέντος τοῦ διαβουλίου, Μάρκος αὐτὸς ἐπιθυμῶν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβάσεως, ἀντέλεγε· καὶ πολλὴν ἐποιεῖτο σπουδὴν εἰς τὸ διακόψαι τὰς συνθήκας. ὁ μὴν ἀλλ' ὁ δῆμος, κατὰ τὴν τοῦ Τίτου προαίρεσιν ἐπεκύρωσε τὰς διαλύσεις. Ὧν ἐπιτε-

CLAUDIO Marcello Cos. paullo poſtquàm initus fuit ab illo magiſtratus, Romam legati venerunt, de fœdere iciendo cum Philippo acturi; tum quos ipſe miſerat, tum quos Titus & ſocii. Poſt habitas in Senatu à pluribus orationes, placuit Patribus, probandas eſſe conditiones pacis de quibus convenerat. Ubi verò ad populum rei cognitio eſt delata, Marcus ipſe trajiciendi in Græciam cupidus, rogationi contradixit: magnoque ſtudio conatus eſt fœdus illud abrumpere. populus tamen Quintii Flaminii voluntatem ſecutus, pacificationem firmam ac ratam eſſe juſſit. Itaque pace

pace facta extemplo ſenatus x viros è primoribus legit, & in Græciam miſit, ut de communi ſententia unâ cum Tito res Græciæ componerent, & Græcis libertatem firmarent. Facta in Senatu mentio eſt à Damoxeno Ægienſi Achæorum legato, & de ſocietate: ſed quod exiſterent qui petitioni illius ſeſe opponerent; Elei namque in os dixerunt, velle ſe Achæis litem movere ſuper Triphylia; Meſſenii, ſuper Aſio & Pylo; qui populi ſocii tunc Romanorum erant: idem & Ætoli dixere de Pherarum urbe: propterea rejectum eſt negotium ad decemuiros. & in Senatu quidem Romano hæc tum temporis ſunt geſta.

λευθερωσῶν, εὐθέως ἡ σύγκλητος ἄνδρας δέκα καθεστήσασα τῶν ἐπιφανῶν, ἐξέπεμπε τοὺς χειριοῦντας τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Τίτου, καὶ βεβαιώσοντας τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν. Ἐποιήσαντο δὲ λόγους ἐν τῇ συγκλήτῳ καὶ περὶ τῆς συμμαχίας οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις, οἱ περὶ Δαμόξενον τὸν * Αἰγιέα. γενομένης δὲ ἀντιρρήσεως κατὰ τὸ παρὸν, διὰ τὸ κατὰ πρόσωπον Ἠλείους μὲν ἀμφισβητεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπὲρ τῆς Τριφυλίας, Μεσσηνίους δὲ ὑπὲρ Ἀσίου καὶ Πύλου, συμμάχους τότε Ῥωμαίων ὑπάρχοντας· Αἰτωλοὺς δὲ περὶ τῆς Ἡραιέων πόλεως· ὑπέρθεσιν ἔλαβε τὸ διαβούλιον, ἐπὶ τοὺς δέκα. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σύγκλητον ἐπὶ τούτοις ἦν.

VIII.

Quomodo Bœoti deficere à Romanis inceperint.

Cædes Brachyllæ Bœotarchæ qui ad Philippum res trahebat, facta ab iis qui Romanis favebant.

H.

Πῶς Βοιωτοὶ ἀρχὴν ἀποστάσεως ἀπὸ Ῥωμαίων ἐποιήσαντο.

Πῶς οἱ τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες Βραχύλλην τὸν Βοιωτάρχην φιλιππίζοντα ἀνείλοντο.

IN Græcia poſt prælium quo victi ſunt Macedones ad Cynoſcephalas, quum Elatiæ hibernaret Titus, Bœoti cupientes ſuos recipere qui Philippo militaverant, Legationem ad Titum miſerunt, petentes ut redire illis liceret impune. Titus, cui ſuſpectus jam tum erat Antiochus, ſtudio adjungendi ſibi Bœotorum animos, petitioni illorum facilem ſe præbuit. Quum igitur omnes

ΟΤΙ κατὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν μάχην, Τίτου παραχειμάζοντος ἐν Ἐλατείᾳ, Βοιωτοὶ, σπουδάζοντες ἀνακομίσασθαι τοὺς ἄνδρας τοὺς παρ' αὐτῶν στρατευσαμένους παρὰ τῷ Φιλίππῳ, διεπρεσβεύοντο περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, πρὸς Τίτον. ὁ δὲ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς τὴν σφετέραν εὔνοιαν, διὰ τὸ προορᾶσθαι τὸν Ἀντίοχον, ἑτοίμως συνεχώρησεν. ταχὺ δὲ πάντων ἀνακο-

ἀνακομισθέντων ἐκ τῆς Μακεδονίας,
ἐν οἷς ἦν καὶ Βραχύλλης, τοῦτον
μὲν εὐθέως Βοιωτάρχην κατέστη-
σαν. παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς
ἄλλους τοὺς δοκοῦντας εἶναι φίλους
τῆς Μακεδόνων οἰκίας ἐτίμων, καὶ
προῆγον οὐχ ἧττον ἢ πρότερον. ἔ-
πεμψαν δὲ καὶ πρεσβείαν πρὸς
τὸν Φίλιππον τὴν εὐχαριστήσου-
σαν ἐπὶ τῇ τῶν νεανίσκων ἐπα-
νόδῳ, λυμαινόμενοι τὴν τοῦ Τί-
του χάριν. ἃ συνορῶντες οἱ
περὶ τὸν Ζεύξιππον, καὶ Πεισί-
στρατον, καὶ πάντες οἱ δοκοῦντες
εἶναι Ῥωμαίων φίλοι, δυσχερῶς ἔ-
φερον, προορώμενοι τὸ μέλλον, καὶ
δεδιότες περὶ σφῶν αὐτῶν, καὶ
τῶν ἀναγκαίων. σαφῶς γὰρ ᾔ-
δεισαν, ὡς ἐὰν μὲν οἱ Ῥωμαῖοι χω-
ρισθῶσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ
Φίλιππος μένῃ παρὰ πλευρὰν
συνεπισχύων ἀεὶ τοῖς πρὸς σφᾶς
ἀντιπολιτευομένοις, οὐδαμῶς ἀ-
σφαλῆ σφίσιν ἐσομένην τὴν ἐν τῇ
Βοιωτίᾳ πολιτείαν. Διὸ καὶ συμ-
φρονήσαντες ἐπρέσβευον πρὸς Τί-
τον εἰς τὴν Ἐλάτειαν. συμμίξαντες δὲ
τῷ προειρημένῳ, πολλοὺς καὶ ποικίλους
εἰς τοῦτο τὸ μέρος διετίθεντο λόγους,
ὑποδεικνύντες τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους,
τὴν οὖσαν ἤδη τῶν καθ' αὑτῶν, καὶ τὴν
ἀχαριστίαν τῶν ὄχλων. καὶ τέλος
ἐθάῤῥησαν εἰπεῖν, ἐὰν μὴ τὸν Βρα-
χύλλην ἐπανελόμενοι καταπλήξωσι
τοὺς πολλοὺς, οὐκ εἶναι ἀσφάλειαν
τοῖς Ῥωμαίων φίλοις χωρισθέντων
τῶν στρατοπέδων. ὁ δὲ Τίτος ταῦτα
διακούσας, αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφη κοι-
νωνεῖν τῆς πράξεως ταύτης· τοὺς δὲ
βουλομένους πράττειν, οὐ κωλύειν.
καθόλου δὲ λαλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε
περὶ τούτων Ἀλεξαμένει τῷ τῶν Αἰ-

ſtatim è Macedonia eſſent reverſi, Brachyllam qui eorum fuit unus Bœotarcham conſtituerunt. ſimiliter & reliquos quorum erat notum in reges Macedoniæ ſtudium, honorabant, & ad dignitates non minus quàm antè vocabant. quin & Philippo per legatos gratias egerunt, propter juvenum reditum, beneficium quod à Tito acceperant obliterantes. quæ quum cernerent Zeuxippus, Piſiſtratus, & quicunque Romanæ partis eſſe credebantur, ægrè ferebant; quod imminentia mala præviderent, ſuæque ac neceſſariorum ſuorum ſaluti metuerent. certo enim ſciebant, ubi ſemel Romani pedem è Græcia extuliſſent, remanente Philippo qui ſuis in adminiſtratione Reipub. adverſariis vires ſubinde è propinquo ſuggerat, nequaquam tutum ſibi fore in Bœotorum civitate manere. Omnes igitur conſentientibus ſuffragiis ad Titum Elateam, ceu publico nomine legati, ſe conferunt. ibi in colloquium Titi admiſſi, multa ac varia in eam ſententiam apud eum diſſerunt: quum multitudinis concitata in ſe ſtudia illi ob oculos ponerent, & vulgi animum ingratum. tandem eo progreſſa eſt ipſorum oratio, ut dicere non vererentur; niſi ſublato de medio Brachylla terror cæteris injiceretur, nullam fore amicis Romanorum, poſtquam exercitus diſceſſerint, ſecuritatem. His auditis Titus, ſe quidem ejus conſilii participem fieri nolle ait; cæterùm, ſi quis rem velit exſequi, nullum allaturum impedimentum. denique juſſit eos cum Alexamene prætore Ætolo-

Ætolorum de his agere. dicto paruit Zeuxippus, eſtque de ea re cum Alexamene collocutus. is facile aſſenſus adductuſque ut ea probaret quæ dicebantur, tres ex Ætolicis copiis, tres ex Italicis juvenes delegit, quibus mandatum eſt, ut Brachyllæ manus afferrent.

τωλῶν στρατηγοῦ. τῶν δὲ περὶ τὸν Ζεύξιππον πειθαρχησάντων καὶ διαλεγομένων, ταχέως ὁ προειρημένος πεισθεὶς καὶ συγκαταθέμενος τοῖς λεγομένοις, τρεῖς μὲν τῶν Αἰτωλικῶν συνέστησε· τρεῖς δὲ τῶν Ἰταλικῶν νεανίσκων, τοὺς προσοίσοντας τὰς χεῖρας τῷ Βραχύλλῃ.

IX.

Senatusconſultum ſuper pace cum Philippo facta à Q. Flaminio.

Quomodo ſoli Ætoli Senatusconſultum illud carpſerunt.

Quomodo in ipſis ludis Iſthmicis præco Senatusconſultum de libertate Græcorum recitarit.

Quæ peracto ludicro decemviri cum Tito reſponſa dederint legatis Antiochi, Philippi, Ætolorum.

Θ.

Δόγμα τῆς συγκλήτου περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον διαλύσεως.

Πῶς μόνοι οἱ Αἰτωλοὶ κατελάλουν τὸ δόγμα.

Πῶς Ἰσθμοῖ τῶν Ἰσθμίων ἀγομένων ὁ κῆρυξ τὸ ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας κήρυγμα ἀνηγόρευσε.

Πῶς οἱ δέκα ἄνδρες σὺν Τίτῳ ἐχρημάτισαν τοῖς Ἀντιόχου, Φιλίππου καὶ Αἰτωλῶν πρεσβευταῖς.

Hoc ipſo tempore quo illa gerebantur, quæ modò diximus, venere Roma decem legati ad res in Græcia conſtituendas, conſultum Senatus deferentes, quod de pace cum Philippo fuerat factum. Ejus Senatusconſulti præcipua capita erant hæc: UT CÆTERI OMNES GRÆCI ET QUI IN ASIA DEGUNT, ET QUI IN EUROPA, LIBERI SINT, SUISQUE LEGIBUS UTANTUR: UT QUI IN PHILIPPI DITIONE SUNT, ET SI QUAS ILLE URBES GRÆCORUM

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ δέκα δι' ὧν ἔμελλε χειρίζεσθαι τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, κομίζοντες τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα, τὸ περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον εἰρήνης. ἦν δὲ τὰ συνέχοντα τοῦ δόγματος ταῦτα. ΤΟΥΣ ΜΕΝ ΑΛΛΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΤΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΥΠΑΡΧΕΙΝ, ΚΑΙ ΝΟΜΟΙΣ ΧΡΗΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΙΔΙΟΙΣ· ΤΟΥΣ ΔΕ ΤΑΤΤΟΜΕΝΟΥΣ ΥΠΟ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΑΣ ΕΜΦΡΟΥΡΟΥΣ

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΔΟΥΝΑΙ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΤΩΝ ΙΣΘΜΙΩΝ ΠΑΝΗΓΥΡΕΩΣ. ΕΥΡΩΜΟΝ ΔΕ ΚΑΙ ΠΗΔΑΣΑ, ΚΑΙ ΒΑΡΓΥΛΙΑ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΑΣΣΕΩΝ ΠΟΛΙΝ, ΟΜΟΙΩΣ ΑΒΥΔΟΝ, ΘΑΣΟΝ, ΜΥΡΙΝΑΝ, ΠΕΡΙΝΘΟΝ, ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΑΦΕΙΝΑΙ, ΤΑΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΕΞ ΑΥΤΩΝ ΜΕΤΑΣΤΗΣΑΜΕΝΟΝ· ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΙΑΝΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ, ΤΙΤΟΝ ΓΡΑΨΑΙ ΠΡΟΣ ΠΡΟΥΣΙΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ. ΤΑ Δ' ΑΙΧΜΑΛΩΤΑ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΜΟΛΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΑΙ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ, ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΧΡΟΝΟΙΣ· ΟΜΟΙΩΣ ΔΕ ΚΑΙ ΤΑΣ ΚΑΤΑΦΡΑΚΤΟΥΣ ΝΑΥΣ, ΠΛΗΝ ΠΕΝΤΕ ΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΑΙΔΕΚΗΡΟΥΣ. ΔΟΥΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΧΙΛΙΑ ΤΑΛΑΝΤΑ· ΤΟΥΤΩΝ ΤΑ ΜΕΝ ΗΜΙΣΗ ΠΑΡΑΥΤΙΚΑ, ΤΑ Δ' ΗΜΙΣΗ ΚΑΤΑ ΦΟΡΟΥΣ, ΕΝ ΕΤΕΣΙ ΔΕΚΑ. Τούτου δὲ τοῦ δόγματος διαδοθέντος εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες εὐθαρσεῖς ἦσαν καὶ περιχαρεῖς, μόνοι δ' Αἰτωλοὶ, δυσχεραίνοντες ἐπὶ τῷ μὴ τυγχάνειν ὧν ἤλπιζον, κατελάλουν τὸ δόγμα, φάσκοντες, οὐ πραγμάτων, ἀλλὰ γραμμάτων μόνον ἔχειν αὐτὸ διάθεσιν. καί τινας ἐλάμβανον πιθανότητας ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγγράπτων, πρὸς τὸ διασείειν τοὺς ἀκούοντας, τοιαύτας. Ἔφασκον γὰρ εἶναι δύο γνώμας ἐν τῷ δόγματι, περὶ τῶν ὑπὸ Φιλίππου φρουρουμένων πόλεων. τὴν μὲν μίαν, ἐπιτάττουσαν ἐξάγειν τὰς

PRÆSIDIIS TENET, EAS ANTE CELEBRATIONEM LUDICRI ISTHMIORUM ROMANIS PHILIPPUS TRADAT. EUROMUM, PEDASA, BARGYLIA, JASSUM, ITEM ABYDUM, THASUM, MYRINAM PERINTHUM, DEDUCTIS INDE PRÆSIDIIS, LIBERAS ESSE SINAT: DE LIBERATIONE CIANORUM SCRIBAT TITUS AD PRUSIAM, QUID SENATUI PLACEAT: CAPTIVOS ET TRANSFUGAS OMNES UT PHILIPPUS ROMANIS RESTITUAT INTRA IDEM TEMPUS: ITEM NAVEIS OMNES TECTAS, SCAPHIS QUINQUE EXCEPTIS, ET UNA QUAM SEXDECIM VERSUS REMORUM AGUNT: HOC AMPLIUS DET PHILIPPUS MILLE TALENTUM: DIMIDIUM PRÆSENS: DIMIDIUM PENSIONIBUS DECEM ANNORUM. Poſtquam hoc Senatusconſultum diditum eſt inter Græcos, cæteri quidem bonæ ſpei pleni lætitia geſtire: ſoli Ætoli, offenſi quod ea quæ ſperaverant non conſequebantur, decretum clam muſſantes, carpebant; non res, ſed verba eo contineri jactitantes. atque ut illos concitarent qui aures ipſis præbebant, ex formula decreti cavillationem hujuſmodi arripiebant. Ajebant enim duas eo decreto ſententias comprehendi ſuper urbibus, in queis præſidia habebat Philippus: alterá juberi, ut deducantur à Philippo

præſidia, urbeſque Romanis tradantur: alteram ſententiam præſidiis amotis urbibus libertatem dare. nominatim autem eas deſignari quibus libertas indulgetur: eas nempe quæ ſunt in Aſia: quæ autem Romanis tradantur, eas videlicet eſſe quæ ſunt in Europa. putà, Oreum, Eretriam, Chalcidem, Demetriadem, Corinthum. Ex quo facile omnes intelligant, Romanos vicem Philippi Græciæ compedes ſuſcipere: atque ita mutationem fieri dominorum, non libertatem quæri Græciæ. hæc ubique aſſidue ab Ætolis jactabantur. Ab Elatia profectus cum decem legatis Titus, quum Anticyram trajeciſſet, mox Corinthum pervenit. ibi cum his concilia agitabat, & de ſumma rerum tractabat. Quoniam autem in ore multitudinis erat Ætolorum criminatio, eique à multis fides habebatur, coactus eſt Quintius multis variiſque rationibus uti, ut eos doceret qui in concilio aderant; ſi vellent Græcorum præconia & laudationem ſine ulla exceptione mereri; ſi fidem omnibus facere, ad liberandam Græciam, non compendii ullius gratia, ſe mare à principio trajeciſſe; omnibus excedendum eſſe locis, & univerſas urbes eſſe liberandas, quas jam Philippus præſidiis ſuis occupet. Hæc autem difficultas inde naſcebatur in concilio, quia de cæteris quidem urbibus Romæ decem legati prius tractaverant, & expreſſa à Senatu mandata acceperant: de Chalcide verò, Corintho & Demetriade, propter Antiochum libera poteſtas facta

φρουρὰς τὸν Φίλιππον, τὰς δὲ πόλεις παραδιδόναι Ῥωμαίοις· τὴν δ' ἑτέραν, ἐξάγοντα τὰς φρουρὰς, ἐλευθεροῦν τὰς πόλεις· τὰς μὲν οὖν ἐλευθερουμένας, ἐπ' ὀνόματι δηλοῦσθαι· ταύτας δ' εἶναι τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν· τὰς δὲ παραδιδομένας Ῥωμαίοις, φανερὸν, ὅτι τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην. εἶναι δὲ ταύτας, Ὠρεὸν, Ἐρέτριαν, Χαλκίδα, Δημητριάδα, Κόρινθον. ἐκ δὲ τούτων, εὐθεώρητον ὑπάρχειν πᾶσιν, ὅτι μεταλαμβάνουσι τὰς Ἑλληνικὰς πέδας παρὰ Φιλίππου Ῥωμαῖοι. καὶ γίνεται μετάθεσις δεσποτῶν, οὐκ ἐλευθέρωσις τῶν Ἑλλήνων. Ταῦτα μὲν ὑπ' Αἰτωλῶν ἐλέγετο κατακόρως. ὁ δὲ Τίτος ὁρμήσας ἐκ τῆς Ἐλατείας μετὰ τῶν δέκα, καὶ κατάρας εἰς τὴν Ἀντίκυραν, παραυτίκα διέπλευσεν εἰς τὴν Κόρινθον. κἀκεῖ παραγενόμενος, συνήδρευε μετὰ τούτων, καὶ διελάμβανεν περὶ τῶν ὅλων. πλεοναζούσης δὲ τῆς τῶν Αἰτωλῶν διαβολῆς, καὶ πιστευομένης παρ' ἐνίοις, πολλοὺς καὶ ποικίλους ἠναγκάζετο ποιεῖσθαι λόγους ὁ Τίτος ἐν τῷ συνεδρίῳ· διδάσκων, ὡς εἴπερ βούλονται καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔκλειαν ὁλόκληρον περιποιήσασθαι, καὶ καθόλου πιστευθῆναι παρὰ πᾶσιν, διότι καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐποιήσαντο διάβασιν, οὐ τοῦ συμφέροντος ἕνεκεν, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, ἐκχωρητέον εἴη πάντων τῶν τόπων, καὶ πάντας ἐλευθερωτέον τὰς πόλεις, τὰς νῦν ὑπὸ Φιλίππου φρουρουμένας. Ταύτην δὲ συνέβαινε γίνεσθαι τὴν ἀπορίαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, διὰ τὸ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ἐν τῇ Ῥώμῃ προδιειληφέναι, καὶ ῥητὰς ἔχειν τοὺς δέκα παρὰ τῆς συγκλήτου τὰς ἐντολάς· περὶ δὲ Χαλκίδος καὶ Κορίνθου, καὶ Δημητριάδος, ἐπιτροπὴν

αὐτοῖς δεδόχθαι διὰ τὸν Ἀντίοχον· ἵνα βλέποντες πρὸς τοὺς καιροὺς, βουλεύωνται περὶ τῶν προειρημένων πόλεων, κατὰ τὰς αὐτῶν προαιρέσεις. Ὁ γὰρ προειρημένος βασιλεὺς, δῆλος ἦν, ἐπέχων πάλαι τοῖς κατὰ τὴν Εὐρώπην πράγμασιν. Οὐ μὴν, ἀλλὰ τὴν μὲν Κόρινθον ὁ Τίτος ἔπεισε τὸ συνέδριον ἐλευθεροῦν παραχρῆμα, καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγχειρίζειν διὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας. τὸν δ᾽ Ἀκροκόρινθον, καὶ Δημητριάδα, καὶ Χαλκίδα παρακατέχειν. δεξάντων δὲ τούτων καὶ τῆς Ἰσθμίων πανηγύρεως ἐπελθούσης, καὶ σχεδὸν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν συνεληλυθότων διὰ τὴν προσδοκίαν τῶν ἀποβησομένων, πολλοὶ καὶ ποικίλοι καθ᾽ ὅλην τὴν πανήγυριν ἐνέπιπτον λόγοι· τῶν μὲν ἀδύνατον εἶναι φασκόντων Ῥωμαίους ἐνίων ἀποστῆναι τόπων καὶ πόλεων. τῶν δὲ διοριζομένων, ὅτι τῶν μὲν ἐπιφανῶν εἶναι δοκούντων τόπων ἀποστήσονται, τοὺς δὲ φαντασίαν μὲν ἔχοντας ἐλάττω, χρείαν δὲ τὴν αὐτὴν παρέχεσθαι δυναμένους, καθέξουσι. καὶ τούτους εὐθέως ἐπεδείκνυσαν αὐτοὶ, καθ᾽ αὐτῶν καὶ διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὑρησιλογίας. Τοιαύτης δ᾽ οὔσης ἐν τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀπορίας, ἀθροισθέντος τοῦ πλήθους εἰς τὸ στάδιον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, προελθὼν ὁ κῆρυξ καὶ σιωπησάμενος τὰ πλήθη διὰ τοῦ σαλπιγκτοῦ, τόδε κήρυγμα ἀνηγόρευσεν. Η ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ Η ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΟΣ ΚΟΙΝΤΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΑΝΤΕΣ ΒΑΣΙΛΕΑ ΦΙΛΙΠΠΟΝ, ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΑΣ ΑΦΙΑΣΙΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ, ΑΦΡΟΥΡΗΤΟΥΣ, ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟΥΣ, ΝΟΜΟΙΣ ΧΡΩΜΕΝΟΥΣ

concilio fuerat, ut quod tempora Reipub. poſtulaſſent, id ex animi ſui ſententia de dictis urbibus ſtatuerent. Dubitabat enim nemo, quin is Rex quem commemoravimus Europæ rebus pridem immineret. Tandem concilio perſuaſit Titus, ut Corinthum liberarent, & Achæis traderent: Acrocorinthum, Demetriadem, & Chalcidem retinuit. His ita decretis, cum jam Iſthmiorum panegyris adeſſet, ac fere ex omnibus orbis partibus clariſſimi quique viri propter exſpectationem ejus quod eventurum eſſet, conveniſſent, multi variique toto conventu ſermones habebantur: quum alii dicerent; omnino fieri non poſſe, ut Romani certis locis atque urbibus ſe abſtinerent: alii futurum ſtatuerent, ut celebrioribus quidem locis abſtinerent: cæterum ea retinerent quæ celebritatis minus haberent, uſum exhibere eundem poſſent: atque ea loca ipſi deſignabant, tum apud ſe quiſque, tum in mutuis diſſertationibus. Hac incertitudine hominum mentes agitabantur, eratque in Stadio coacta multitudo ad certamen, cum ecce præco in mediam arenam procedit, & facta per tubicinem audientia, ita pronuntiat. SENATUS ROMANUS ET TITUS QUINTIUS IMPERATOR, PHILIPPO REGE ATQUE MACEDONIBUS DEVICTIS LIBEROS, SINE PRÆSIDIO, IMMUNES, SUIS LEGIBUS ESSE

JUBENT

JUBENT CORINTHIOS, PHOCENSES, LOCRENSES, EUBOEENSES, ACHÆOS QUOS NOMINANT PHTHIOTAS, MAGNETAS, THESSALOS, PERRHÆBOS. Quum autem ad prima ſtatim præconis verba ingens ſupra modum plauſus fuiſſet excitatus, nonnulli vocem præconis ne audiverunt quidem: alii iterum audire avebant. plerique hominum vix ſatis ſibi credere, & propter rei novitatem, ea quæ dicebantur velut in ſomnis ſibi videri audire. Pars alio impetu ſumpto clamare, accederet prȩco cum tubicine in medium Stadium, & iterum eadem repeteret: quum unusquiſque, ut equidem puto, non audire dumtaxat, ſed videre ipſum præconem averet, qui ea pronuntiabat, quæ ipſi credere non poterant. Ubi iterum proceſſit præco in medium, & imperato per tubicinem ſilentio tumultuque ſedato, eadem quæ prius eodemque modo pronuntiavit; tantus erupit cum clamore plauſus, ut ægre qui iſta nunc audiunt, rem cogitatione ſibi fingere valeant. Poſteaquam tandem plaudendi finis eſt factus, athletis quidem nemo fuit omnium qui intenderet: ſed omnes ſermonibus rem celebrantes, alii apud amicos invicem, alii apud ſe ipſos, velut de poteſtate mentis exierant. qui etiam dimiſſis ludis (tanta fuit gaudii illius magnitudo,) dum gratias Tito agunt, pene illum enecarunt: quippe alii ſuis ipſorum oculis incoram eum ſpectare, & ſalutis ſuæ auctorem ſalutare cupientes, alii dexteram ejus tangere geſtientes,

ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΟΙΣ· ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ, ΦΩΚΕΑΣ, ΛΟΚΡΟΥΣ, ΕΥΒΟΕΙΣ, ΑΧΑΙΟΥΣ ΤΟΥΣ ΦΘΙΩΤΑΣ, ΜΑΓΝΗΤΑΣ, ΘΕΤΤΑΛΟΥΣ, ΠΕΡΡΑΙΒΟΥΣ· κρότου δ' ἐν ἀρχαῖς εὐθέως ἐξαισίου γενομένου, τινὲς μὲν οὐδ' ἤκουσαν τοῦ κηρύγματος· τινὲς δὲ πάλιν ἀκούειν ἐβούλοντο. τὸ δὲ πολὺ μέρος τῶν ἀνθρώπων, διαπιστούμενον, καὶ δοκοῦν ὡσανεὶ καθ' ὕπνον ἀκούειν τῶν λεγομένων, διὰ τὸ παράδοξον τοῦ συμβαίνοντος, ὥς τις ἐξ ἄλλης ὁρμῆς ἐβόα προσάγειν τὸν κήρυκα, καὶ τὸν σαλπικτὴν εἰς μέσον τὸ στάδιον, καὶ λέγειν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, βουλομένων τῶν ἀνθρώπων μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ βλέπειν τὸν λέγοντα, διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀναγορευομένων. ὡς δὲ πάλιν ὁ κήρυξ προελθὼν εἰς τὸ μέσον, καὶ κατασιωπησάμενος διὰ τοῦ σαλπικτοῦ τὸν θόρυβον, ἀνηγόρευσε ταυτὰ, καὶ ὡσαύτως τοῖς πρόσθεν, τηλικοῦτον συνέβη καταῤῥαγῆναι τὸν κρότον, ὥστε μὴ ῥᾳδίως ἂν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀγαγεῖν τοῖς νῦν ἀκούουσι τὸ γεγονός. Ὡς δέ ποτε καὶ κατέληξεν ὁ κρότος, τῶν μὲν ἀθλητῶν ἁπλῶς οὐδεὶς οὐδένα λόγον εἶχεν ἔτι· πάντες δὲ διαλαλοῦντες οἱ μὲν πρὸς ἀλλήλους· οἱ δὲ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, οἱονεὶ παραστατικοὶ ταῖς διανοίαις ἦσαν· οἱ δὲ μετὰ τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς, μικροῦ διέφθειραν τὸν Τῖτον, εὐχαριστοῦντες· οἱ μὲν γὰρ ἀντοφθαλμῆσαι κατὰ πρόσωπον, καὶ σωτῆρα προσφωνῆσαι βουλόμενοι, τινὲς δὲ τῆς δεξιᾶς ἅψασθαι σπουδάζοντες·

οἱ δὲ πολλοὶ, στεφάνους ἐπιῤῥίπτοντες καὶ λημνίσκους, παρ' ὀλίγον διέλυσαν τὸν ἄνθρωπον. Δοκούσης δὲ τῆς εὐχαριστίας ὑπερβολικῆς γεγονέναι, θαῤῥῶν ἄν τις εἶπεν· διότι πολὺ καταδεεστέραν εἶναι συνέβαινε τοῦ τῆς πράξεως μεγέθους. θαυμαστὸν γὰρ ἦν καὶ τὸ Ῥωμαίους ἐπὶ ταύτης γενέσθαι τῆς προαιρέσεως, καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῶν Τίτον, ὥστε πᾶσαν ὑπομεῖναι δαπάνην, καὶ πάντα κίνδυνον χάριν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας· μέγα δὲ καὶ τὸ δύναμιν ἀκόλουθον τῇ προαιρέσει προσενέγκασθαι· τούτων δὲ μέγιστον ἔτι, τὸ μηδὲν ἐκ τῆς τύχης ἀντιπαῖσαι πρὸς τὴν ἐπιβολήν· ἀλλ' ἁπλῶς ἅπαντα πρὸς ἕνα καιρὸν ἐκδραμεῖν, ὥστε διὰ κηρύγματος ἑνὸς, ἅπαντας καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, καὶ τοὺς τὴν Εὐρώπην, ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους γενέσθαι, νόμοις χρωμένους τοῖς ἰδίοις. Διελθούσης δὲ τῆς πανηγύρεως, πρώτοις μὲν ἐχρημάτισαν τοῖς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευταῖς· διακελευόμενοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας πόλεων τῶν μὲν αὐτονόμων ἀπέχεσθαι καὶ πρὸς μηδένα πολεμεῖν· ὅσας δὲ νῦν παρείληφεν τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον καὶ Φίλιππον ταττομένων, ἐκχωρεῖν· σὺν δὲ τούτοις, προηγόρευον μὴ διαβαίνειν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ δυνάμεως· οὐδένα γὰρ ἔτι τῶν Ἑλλήνων, οὔτε πολεμεῖσθαι νῦν ὑπ' οὐδενὸς, οὔτε δουλεύειν οὐδενί. καθόλου δὲ καὶ ἐξ αὑτῶν τινὰς ἔφασαν ἥξειν πρὸς τὸν Ἀντίοχον. ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Ἡγησιάνακτα καὶ Λυσίαν λαβόντες τὰς ἀποκρίσεις ἐπανῆλθον. Μετὰ δὲ τούτους εἰσεκαλοῦντο πάντας τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων παραγεγονότας· καὶ τὰ δόξαντα τῷ συνεδρίῳ διεσάφουν.

plerique coronas & lemniſcos jacientes, parum abfuit quin homini ſpiritum eliderent. Etſi autem videtur ejuſmodi gratiarum actio modum exceſſiſſe: audacter tamen dicere queat aliquis; longe inferiorem eam fuiſſe meriti illius magnitudine. Erat enim admiratione digna res, Romanos & imperatorem illorum Quintium, in animum induxiſſe ut ad libertatem Grecis parandam, nullam impenſam recuſarent, nullum periculum: magnum & illud erat, vires incepto pares fuiſſe ab iis adhibitas: ſupra omnia maximum erat, Fortunam nulla in re huic conſilio eſſe adverſatam: ſed ita omnia penitus in unum tempus concurriſſe congruiſſeque, ut uno præconio omnes Græci, quique Aſiam quique Europam colunt, liberi, ſine præſidiis, immunes, ſuis legibus eſſe pronunciarentur. Peracta celebritate, Romani primis omnium Antiochi legatis operam dederunt: juſſeruntque eum liberis in Aſia civitatibus abſtinere, neque ullam earum bello laceſſere: iis item excedere quæ Ptolemæi aut Philippi fuiſſent, priuſquam illas occuparet; denuntiarunt inſuper, ne cum exercitu in Europam trajiceret: quum nemo jam è Græcis aut bello peteretur à quoquam; aut cuiquam ſerviret. addiderunt denique, quoſdam è ſuo numero ad Antiochum eſſe venturos. Hoc ubi reſponſum acceperunt Hegeſianax & Lyſias, ad Regem ſunt reverſi. Secundum hos vocati omnes ſunt, quos gentes aut civitates miſerant: & quæ concilium decreverat illis ſunt declarata.

Igitur

Igitur Oreſtis, (Macedonum gens ita vocatur,) quod durante adhuc bello Romanis ſe adjunxiſſent, ſuas leges reddiderunt. liberarunt etiam Perrhæbos, Dolopas, Magnetas. Theſſalis præter libertatem conceſſam etiam Phthiotas Achæos attribuerunt, Thebis Phthioticis & Pharſalo excepto: nam pro Pharſalo Ætoli acri ſtudio contendebant; ex legibus prioris fœderis eam urbem ſibi vindicantes. idem & de Leucade poſtulabant. Sed concilium deliberationem ſuper hiſce Ætolorum poſtulatis ad Senatum iterum rejecit. Phocenſes & Locrenſes habere eis permiſerunt concilio ſuo contributos, ſicut ante habuerant. Corinthum, Triphyliam, & Heream, Achæis reddiderunt. Oreum & Eretriam plures Eumeni dabant. ſed Tito cum concilio controverſante, rata ea ſententia non fuit. quare etiam paullo poſt Senatus libertatem his civitatibus dedit, & unâ cum his Caryſto. Pleurato Lychnis & Parthini dati: Illyriorum utraque civitas, ſed ſub ditione Philippi fuerat. Amynandro tenere permiſerunt caſtella, quæ per belli tempus capta Philippo ademiſſet. His ita conſtitutis, decem legati partiti ſeſe ſunt: ac Publius quidem Lentulus Bargylia nave contendit, eamque urbem liberam eſſe juſſit. Lucius Stertinius Hephæſtiam & Thaſum & Thraciæ urbes adiit, atque idem fecit. Publius Villius, & Lucius Terentius ad Regem Antiochum eſt profectus. Gnæus Cornelius ad

Μακεδόνων μὲν οὖν τοὺς Ὀρέστας καλουμένους, διὰ τὸ προσχωρῆσαι σφίσι κατὰ τὸν πόλεμον, αὐτονόμους ἀφῆκαν. ἠλευθέρωσαν δὲ Περραιβοὺς καὶ Δόλοπας, καὶ Μάγνητας. Θετταλοῖς δὲ μετὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας προσένειμαν, ἀφελόμενοι Θήβας τὰς Φθίας, καὶ Φάρσαλον· οἱ γὰρ Αἰτωλοὶ περί τε τῆς Φαρσάλου, μεγάλην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν, φάσκοντες αὐτῶν δεῖν ὑπάρχειν κατὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς συνθήκας· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ Λευκάδος. Οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ, περὶ μὲν τούτων τῶν πόλεων ὑπερέθεντο τοῖς Αἰτωλοῖς τὸ διαβούλιον πάλιν ἐπὶ τὴν σύγκλητον. τοὺς δὲ Φωκέας, καὶ τοὺς Λοκροὺς, συνεχώρησαν αὐτοῖς ἔχειν καθάπερ εἶχον καὶ πρότερον ἐν τῇ συμπολιτείᾳ. Κόρινθον δὲ καὶ τὴν Τριφυλίαν, ... ἐπὶ δὲ τὴν Ἐρετριέων πόλιν, ἐδόκει μὲν τοῖς πλείοσιν Εὐμένει δοῦναι· Τίτου δὲ περὶ τὸ συνέδριον διαστείλαντος, οὐκ ἐκυρώθη τὸ διαβούλιον. διὸ καὶ μετά τινα χρόνον ἠλευθερώθησαν αἱ πόλεις αὗται διὰ τῆς συγκλήτου, καὶ σὺν ταύταις Κάρυστος. ἔδωκαν δὲ καὶ Πλευράτῳ Λυχνίδα καὶ Πάρθον, οὔσας μὲν Ἰλλυρίδας, ὑπὸ Φίλιππον δὲ ταττομένας. Ἀμυνάνδρῳ δὲ συνεχώρησαν, ὅσα παρεσπάσατο κατὰ τὸν πόλεμον ἐρύματα τοῦ Φιλίππου, κρατεῖν τούτων. Ταῦτα δὲ διοικήσαντες ἐμέρισαν σφᾶς αὐτούς. καὶ Πόπλιος μὲν Λέντουλος εἰς Βαργύλια πλεύσας, ἠλευθέρωσε τούτους. Λεύκιος δὲ Στερτίνιος, εἰς Ἡφαιστίαν καὶ Θάσον ἀφικόμενος, καὶ τὰς ἐπὶ Θρᾴκης πόλεις, ἐποίησε τὸ παραπλήσιον. πρὸς δὲ τὸν Ἀντίοχον ὥρμησαν, Πόπλιος Οὐίλιος καὶ Λεύκιος Τερέντιος· οἱ δὲ περὶ Γνάϊον τὸν Κορ-

νήλιον

νήλιον πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον. ᾧ καὶ συμμίξαντες πρὸς τοῖς Τέμπεσι, περί τε τῶν ἄλλων διελέχθησαν, ὑπὲρ ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ πρεσβευτὰς πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὲρ συμμαχίας· ἵνα μὴ δοκῇ τοὺς καιροὺς ἐφεδρεύων ἀποκαραδοκεῖν τὴν Ἀντιόχου παρουσίαν. Τοῦ δὲ βασιλέως συγκατατεθειμένου τοῖς ὑποδεικνυμένοις, εὐθέως ἀπ' ἐκείνου χωρισθέντες, ἧκον ἐπὶ τὴν τῶν Θερμικῶν σύνοδον, καὶ παρελθόντες εἰς τὰ πλήθη, παρεκάλουν τοὺς Αἰτωλοὺς διὰ πλειόνων, μένειν ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς αἱρέσεως, καὶ διαφυλάττειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν. πολλῶν δὲ παρισταμένων, καὶ τῶν μὲν πρᾴως καὶ πολιτικῶς μεμψιμοιρούντων αὐτοῖς, ἐπὶ τῷ μὴ κοινωνικῶς χρῆσθαι τοῖς εὐτυχήμασι, μηδὲ τηρεῖν τὰς ἐξ ἀρχῆς συνθήκας· τῶν δὲ λοιδορούντων καὶ φασκόντων οὔτ' ἂν ἐπιβῆναι τῆς Ἑλλάδος οὐδέποτε Ῥωμαίους, οὔτ' ἂν νικῆσαι Φίλιππον, εἰ μὴ δι' ἑαυτούς· τὸ μὲν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστα τούτων, οἱ περὶ τὸν Γνάϊον ἀπεδοκίμασαν· παρεκάλουν δ' αὐτοὺς πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥώμην, διότι πάντων παρὰ τῆς συγκλήτου τεύξονται δικαίων, ὃ καὶ πεισθέντες ἐποίησαν. Καὶ τὸ μὲν τέλος τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν.

I.

Λευκίου Κορνηλίου πρὸς Ἀντίοχον ἄφιξις.

ΟΤΙ προχωρούσης τῷ Ἀντιόχῳ κατὰ νοῦν τῆς ἐπιβολῆς,

Regem Philippum. Quem ut convenit ad Tempe, tum de cæteris rebus cum eo eſt collocutus, prout in mandatis habebat: tum etiam conſilium ei dedit, ut ad ſocietatem petendam mitteret Romam legatos: ne temporum opportunitates captaſſe & Antiochi adventum cupide exſpectaſſe videretur. Aſſentiente Rege ei conſilio quod monſtrabatur, extemplo Cornelius ab eo diſcedens, Thermopylas ad Græcorum conventum venit. Ibi,ad multitudinem ut adiit, multis verbis Ætolos monuit ut in priore ſententia manerent, & populi Rom. amicitiam conſtanter cuſtodirent. Quum multi ad Cornelium accederent, atque alii leni civilique oratione apud eum quererentur, quod victoriæ fructus nequaquam ſecum communicaſſent; neque legibus fœderis quod initio inter ipſos eſſet factum, Romani ſtetiſſent: alii convitiis inceſſerent, dicerentque, Romanos abſque ſe fuiſſet, ne pedem quidem in Græcia fuiſſe unquam poſituros, nedum Regem Philippum debellaturos: non putavit Cornelius ſibi faciendum, ut ad ſingula horum quæ dicebantur reſponderet: tantùm monuit, legatos mitterent Romam; omnia enim æqua ipſos à Senatu impetraturos. quod & conſilio hujus uſi fecerunt. Bellum quod cum Philippo Rege eſt geſtum, hunc finem habuit.

X.

Lucii Cornelii ad Antiochum adventus.

QUUM ex animi ſententia Antiocho inceptum procederet, atque

atque is jam in Thracia eſſet, venit Selymbriam L. Cornelius. Hic legatus à Senatu miſſus fuerat ad pacem conciliandam inter ipſum Antiochum & Ptolemæum.

XI.

Reſponſum Bœotorum ad legationem Philippi.

MISERAT Philippus legatos ad Bœotos: illi reſponſum legatis dederunt: poſtquam ad nos Philippus venerit, de poſtulatis ejus conſultabimus.

XII.

Legationes Epirotarum & Eleorum ad Antiochum.

DUM Chalcide Antiochus agebat, ſub principium hiemis venere ad eum legati, Charopus miſſus ab Epirotarum gente: & Calliſtratus ab Eleorum civitate. Poſtulabant ab eo Epirotæ, ne ipſos ante tempus in bellum adverſus Romanos conjiceret; quos videbat univerſæ Græciæ verſus Italiam præjacere. quod ſi poſſet ipſe Epiro præſidens ſecuritatem ipſis præſtare, & urbibus & portubus illum ſe excepturos, ſin hoc

παρόντι ἐν Θρᾴκῃ τῷ Ἀντιόχῳ, κατέπλευσαν εἰς Σηλυμβρίαν οἱ περὶ Λεύκιον Κορνήλιον. οὗτοι δ' ἦσαν παρὰ τῆς Συγκλήτου πρέσβεις, ἐπὶ τὰς διαλύσεις ἐξαπεσταλμένοι, τὰς Ἀντιόχου καὶ Πτολεμαίου.

ΙΑ.

Βοιωτῶν ἀπόκρισις πρὸς Φιλίππου πρεσβευτάς.

ΟΤΙ Φιλίππου πρεσβεύσαντος πρὸς Βοιωτοὺς, οἱ Βοιωτοὶ ἀπεκρίναντο τοῖς πρεσβευταῖς, διότι παραγινομένου τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτοὺς, τότε βουλεύσονται περὶ τῶν παρακαλουμένων.

ΙΒ.

Ἠπειρωτῶν καὶ Ἠλείων πρὸς Ἀντίοχον πρεσβεῖαι.

ΟΤΙ Ἀντιόχου διατρίβοντος ἐν τῇ Χαλκίδι, καὶ τοῦ χειμῶνος καταρχομένου, παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν πρεσβευταὶ παρὰ μὲν τοῦ τῶν Ἠπειρωτῶν ἔθνους, οἱ περὶ Χάροπα· παρὰ δὲ τῆς τῶν Ἠλείων πόλεως, οἱ περὶ Καλλίστρατον. οἱ μὲν οὖν Ἠπειρῶται παρεκάλουν αὐτὸν, μὴ προεκβιβάζειν σφᾶς εἰς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον, θεωροῦντα, διότι πρόκεινται πάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἰταλίαν. ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς δύναται προκαθίσας τῆς Ἠπείρου, παρασκευάζειν σφίσι τὴν ἀσφάλειαν, ἔφασαν αὐτὸν δέξεσθαι καὶ ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς λιμέσι. εἰ δὲ

μὴ κρίνῃ

μὴ κρίνειε τοῦτο πράττειν κατὰ τὸ παρὸν, συγγνώμην ἔχειν ἠξίουν αὐτοῖς, δεδιότες τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων πόλεμον. οἱ δὲ Ἠλεῖοι παρεκάλουν πέμπειν τῇ πόλει βοήθειαν. ἐψηφισμένων γὰρ τῶν Ἀχαιῶν τὸν πόλεμον, εὐλαβεῖσθαι τὴν τούτων ἔφοδον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς μὲν Ἠπειρώταις ἀπεκρίθη διότι πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς διαλεχθησομένους αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων. τοῖς δ᾽ Ἠλείοις ἐξαπέστειλε χιλίους πεζοὺς, ἡγεμόνα συστήσας Εὐφάνη τὸν Κρῆτα.

non ſtatuerit facere impræſentiarum; veniam ſibi dari æquum cenſebant, ſi bellum à Romanis ſibi inferendum metuerent. Elei à rege petebant, ut ſibi ſubſidium mitteretur; quia enim bellum gerere Achæi decreverint, vereri ſe ne ab iis invadantur. Reſpondit Rex Epirotis, legatos ſe miſſurum, qui de iis quæ ad communem utilitatem ſpectant, cum ipſis agant. Eleis mille peditum ſubmiſit, duce Euphane Cretenſi.

ΙΓ.

Πῶς οἱ Αἰτωλοὶ ἁλούσης ὑπὸ Ῥωμαίων Ἡρακλείας οὐχ ἅπαξ πρὸς Ῥωμαίους πρεσβείας πέμψαντες, τέλος ἠναγκάσθησαν εἰς Ῥωμαίων πίστιν αὑτοὺς ἐγχειρίσαι.

Πῶς οἱ Αἰτωλοὶ τῷ τῆς πίστεως ὀνόματι πλανηθέντες, ἐπεὶ ἔγνωσαν ἣν δύναμιν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀποθηριωθέντες ἠκύρωσαν τὰς διαλύσεις.

Νικάνδρου τοῦ πρὸς Ἀντίοχον πεμφθέντος ἐπάνοδος, καὶ πρὸς Φίλιππον κοινολογία.

XIII.

Quomodo Ætoli poſt captam à Romanis Heracleam, miſſis ad Romanos non ſemel legatis, tandem dedere ſe in fidem populi Rom. fuerint coacti.

Quomodo Ætoli FIDEI nomine decepti, ubi vim formulæ animadverterunt, efferati animis, pacta conventa antiquarunt.

Nicandri qui ad Antiochum fuerat miſſus ab Ætolis, reditus; & habitum ab eo colloquium cum Philippo.

ΟΤΙ οἱ περὶ τὸν Φαινέαν, τὸν τῶν Αἰτωλῶν στρατηγὸν, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν Ἡράκλειαν ὑποχείριον τοῖς Ῥωμαίοις, ὁρῶντες τὸν περιεστῶτα καιρὸν τὴν Αἰτωλίαν· καὶ λαμβάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ

POSTEAQUAM fuit capta à Romanis Heraclea, Phæneas Prætor Ætolorum cogitans quantum periculum Ætoliam circunſtaret, ſibique ob oculos ponens, qui

maneret

maneret caſus reliquas civitates; induciarum paciſque petendæ oratores ad Manium ſtatuit mittere. hoc conſilio miſſi ſunt Archedamus, Pantaleo, & Chaleſus. qui ubi conſulem Rom. convenerunt, longiorem paraverant orationem: ſed interfatus Cos. ne plura dicerent impediit. M ? enim Acilius ſibi otium eſſe in præſentia negavit, occupato circa adminiſtrationem prædæ ex Heraclea: datis vero decem dierum induciis, L. Valerium Flaccum ſe cum iis dixit miſſurum, cui exponerent ſi qua vellent. Induciæ ut ſunt factæ, & Lucius una cum illis Hypatam venit, de præſenti negotio multi ſunt habiti ſermones. Ibi Ætoli defenſionem inſtituebant, merita ſua antiqua in populum Rom. commemorantes. at Lucius inhibito hoc eorum incepto, genus hoc defenſionis negavit præſenti convenire tempori. nam quum priſtina benevolentiæ officia eſſent ab iis violata, & per ipſos Ætolos accenſum hoc tantum odium; nihil jam prioribus meritis præſens tempus ſublevari. Itaque omiſſa defenſione, ut totam in preces orationem verterent, auctor illis erat, utque peccatorum veniam impetrare à Cos. precibus contenderent. Ætoli poſt longiorem diſceptationem ſuper variis quæ in ſermonem inciderant, decernunt ſummam rerum ſuarum M ? Acilio permittere, ſeque in Romanorum fidem dedere: ignari quæ verbo vis inſit: ſed FIDEI voce decepti, quaſi propter illud mitior Conſul ipſis eſſet futurus. Apud Ro-

συμβεβηκότα ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ἔκριναν διαπέμπεσθαι πρὸς τὸν Μάνιον, ὑπὲρ ἀνοχῶν καὶ διαλύσεως. ταῦτα δὲ διανοηθέντες ἐξαπέστειλαν Ἀρχέδαμον καὶ Πανταλέοντα, καὶ Χαλῆσον· οἳ συμμίξαντες τῷ στρατηγῷ τῶν Ῥωμαίων, προέθεντο μὲν καὶ πλείους ποιεῖσθαι λόγους· μεσολαβηθέντες δὲ κατὰ τὴν ἔντευξιν, ἐκωλύθησαν. ὁ γὰρ Μάνιος, κατὰ μὲν τὸ παρὸν, οὐκ ἔφασκεν εὐκαιρεῖν περισπώμενος ὑπὸ τῆς τῶν ἐκ τῆς Ἡρακλείας λαφύρων οἰκονομίας. δεχημέρους δὲ ποιησάμενος ἀνοχὰς, ἐκπέμψειν ἔφη μετ' αὐτῶν Λεύκιον, πρὸς ὃν ἐκέλευσε λέγειν, ὑπὲρ ὧν ἂν δέοιντο. Γενομένων δὲ τῶν ἀνοχῶν, καὶ τοῦ Λευκίου συνελθόντος εἰς τὴν Ὑπάτην, ἐγίνοντο λόγοι καὶ πλείους ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων. Οἱ μὲν οὖν Αἰτωλοὶ συνίσταντο τὴν δικαιολογίαν, ἀνέκαθεν προσφερόμενοι τὰ προγεγονότα σφίσι φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. ὁ δὲ Λεύκιος ἐπιτεμὼν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν, οὐκ ἔφη τοῖς παροῦσι καιροῖς ἁρμόζειν τοῦτο τὸ γένος τῆς δικαιολογίας. λελυμένων γὰρ τῶν ἐξ ἀρχῆς φιλανθρώπων δι' ἐκείνους, καὶ τῆς ἐνεστώσης ἔχθρας, δι' Αἰτωλοὺς γεγενημένης, οὐδὲν ἔτι συμβάλλεσθαι τὰ τότε φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς νῦν καιρούς. Διόπερ ἀφεμένους τοῦ δικαιολογεῖσθαι, συνεβούλευε τρέπεσθαι πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν λόγον, καὶ δεῖσθαι τοῦ στρατηγοῦ συγγνώμης τυχεῖν ἐν τοῖς ἡμαρτημένοις. Οἱ δ' Αἰτωλοὶ, καὶ πλείω λόγον ποιησάμενοι περὶ τῶν ὑποπιπτόντων, ἔκριναν ἐπιτρέπειν τὰ ὅλα Μανίῳ, δόντες αὑτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν· οὐκ εἰδότες ἣν δύναμιν ἔχει τοῦτο. τῷ δὲ τῆς ΠΙΣΤΕΩΣ ὀνόματι πλανηθέντες, ὡς ἂν διὰ τοῦτο * λειοτέρου σφίσι Λευκίου ὑπάρξοντος.

τ⊚. Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ἰσοδυναμεῖ τό, τε ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΑΥΤΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΣΑΙ, καὶ τὸ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΔΟΥΝΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ ΤΩι ΚΡΑΤΟΥΝΤΙ. Πλὴν ταῦτα κρίναντες, ἐξέπεμψαν ἅμα τῷ Λευκίῳ τοὺς περὶ Φαινέαν, διασαφήσοντας τὰ δεδογμένα τῷ Μανίῳ κατὰ πόδας. οἳ καὶ συμμίξαντες τῷ στρατηγῷ, καὶ πάλιν ὁμοίως δικαιολογηθέντες ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπὶ καταστροφῆς εἶπαν· ΔΙΟΤΙ ΚΕΚΡΙΤΑΙ ΤΟΙΣ ΑΙΤΩΛΟΙΣ ΣΦΑΣ ΑΥΤΟΥΣ ΕΓΧΕΙΡΙΖΕΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΙΣΤΙΝ. ὁ δὲ Μάνιος μεταλαβὼν, οὐκοῦν οὕτως ἔχει ταῦτα φησὶν, ὦ ἄνδρες Αἰτωλοί; τῶν δὲ κατανευσάντων· Τοιγαροῦν πρῶτον μὲν δεήσει μηδένα διαβαίνειν ὑμῶν εἰς τὴν Ἀσίαν, μήτε κατ᾽ ἰδίαν, μήτε μετὰ κοινοῦ δόγματος· δεύτερον, Δικαίαρχον ἐκδότον δοῦναι, καὶ Μενέστρατον τὸν Ἠπειρώτην, ὃς ἐτύγχανε τότε παραβεβοηθηκὼς εἰς Ναύπακτον· σὺν δὲ τούτοις, Ἀμύνανδρον τὸν βασιλέα καὶ τῶν Ἀθαμάνων, τοὺς ἅμα τούτῳ συναποχωρήσαντας πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Φαινέας, μεσολαβήσας, Ἀλλ᾽ οὔτε δίκαιον ἔφησεν, οὔθ᾽ Ἑλληνικόν ἐστιν ὦ στρατηγὲ τὸ παρακαλούμενον. ὁ δὲ Μάνιος, οὐχ οὕτως ὀργισθεὶς, ὡς βουλόμενος εἰς ἔννοιαν αὐτὸν ἀγαγεῖν τῆς περιστάσεως, καὶ καταπλήξασθαι τοῖς ὅλοις· Ἔτι γὰρ ὑμεῖς Ἑλληνοκοπεῖτε, φησὶ, καὶ περὶ τοῦ δέοντος καὶ καθήκοντος ποιεῖσθε λόγον, δεδωκότες ἑαυτοὺς εἰς τὴν πίστιν; οὓς ἐγὼ δήσας εἰς τὴν ἅλυσιν ἀπάξω πάντας, ἂν τοῦτο ἐμοὶ δόξῃ. ταῦτα λέγων, φέρειν ἅλυσιν ἐκέλευε καὶ σκύλακα σιδηροῦν ἑκάστῳ περιθεῖναι περὶ τὸν τράχηλον. οἱ

manos verò ejuſdem ſignificationis ſunt iſta: FIDEI SE PERMITTERE, & VICTORIS ARBITRIO SE PERMITTERE. Ætoli igitur hoc facto decreto, Phæneam cum Lucio miſerunt, qui Manio quæ decreta fuerant indicaret. is ut Conſulem convenit, ac ſimiliter cauſſam Ætolorum apud eum egit, ita ad extremum finivit, ut diceret, DECREVISSE ÆTOLOS, SESE FIDEI POP. ROM. PERMITTERE. excipiens Manius, Itane ergo eſt, inquit, ſicut dicitis ô Ætoli? quum affirmaret Phæneas, & qui cum eo erant: pergit Cos. Ergo oportebit primùm quidem nequis Ætolorum in Aſiam tranſeat, neque privatim neque publice: deinde Dicæarchum ut mihi dedatis, & Meneſtratum Epirotam; (is Naupactum cum præſidio erat ingreſſus;) ad hæc Amynandrum & eos Athamanes qui illum ſecuti à nobis defecerunt. Heic interfatus Phæneas, Atqui, ait, neque juſtum eſt neque moris Græcorum quod nobis Cos. imperas. ad hæc Manius, non tam ira concitatus, quàm eo conſilio, ut quò eſſent redacti tandem ſentirent, utque illis terrorem ab omni parte quam maximum incuteret: Voſne, inquit, Græculi mores veſtros adhuc mihi memoratis, & de eo quod convenit, deque officio verba facitis, qui fidei meæ vos permiſeritis? quos ego, ſi ita viſum fuerit, catenis vinctos duci omnes jubebo. ſimul cum his catenas afferri juſſit, & boiam ferream cujuſque illorum collo aptari. demirari

mirari tum Phæneas quique cum eo erant, atque omnes ſtare muti; tanquam inopinata hujuſce caſus novitas & corporum & animorum uſum ipſis ademiſſet. At Lucius & alii nonnulli qui aderant Tribuni Manium orarunt, ne quid ſecius in pręſentes Ætolos, qui legatorum perſonas ſuſtinebant, conſuleret. Adnuente Manio, cepit Phæneas: dixit namque, & ſe & Apocletos Ætolorum imperata facturos: ſed & multitudinis concilio opus eſſe, ſi firmari vellet quæ imperaſſet. Approbante Acilio quæ ille dixerat, rurſus decem dierum inducias poſtulabat Phæneas. re impetrata, ita diſceſſum eſt tum quidem. Hypatam deinde ut venit Phæneas, in concilio delectorum, (Apocletos ipſi vocant,) quæ facta dictaque fuerant exponit. quibus auditis, tum primum venit Ætolis in mentem ſui erroris, & quam duram conditionem ſubjiſſent. viſum ergo ad civitates ſcribere & Ætolos convocare, deliberaturos ſuper iis quæ imperabantur. Poſteaquam verò in vulgus innotuere quæ Phæneæ acciderant, ita efferata eſt multitudo, ut ne deliberandi quidem gratiâ convenire quiſquam vellet. Igitur, cum rei difficultas quæ Ætolorum vires ſuperabat, impediit ne de iis quæ imperabantur deliberaretur: tum etiam, ubi Nicander eo ipſo tempore ex Aſia rediens Phalaram in ſinu Maliaco, unde erat navi profectus, appulit, & propenſum Regis animum in Ætolorum gentem declaravit, quidve in poſterum polliceretur, multo adhuc magis neglexe-

μὲν οὖν περὶ τὸν Φαινέαν ἔκθαμβοι γεγονότες, ἵσταντο ἄφωνοι πάντες, οἱονεὶ παραλελυμένοι καὶ τοῖς σώμασι, καὶ ταῖς ψυχαῖς, διὰ τὸ παράδοξον τῶν ἀπαντωμένων. ὁ δὲ Λεύκιος, καί τινες ἕτεροι τῶν συμπαρόντων χιλιάρχων, ἐδέοντο τοῦ Μανίου, μηδὲν βουλεύεσθαι δυσχερὲς ὑπὲρ τῶν παρόντων ἀνδρῶν, ἐπεὶ τυγχάνουσιν ὄντες πρεσβευταί. τοῦ δὲ συγχωρήσαντος, ἤρξατο λέγειν ὁ Φαινέας· ἔφη γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς Ἀποκλήτους ποιήσειν τὰ προσταττόμενα, προσδεῖσθαι δὲ καὶ τῶν πολλῶν, εἰ μέλλει κυρωθῆναι τὰ παραγγελλόμενα. τοῦ δὲ Μανίου φήσαντος αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ἠξίου πάλιν ἀνοχὰς αὐτοῖς δοθῆναι δεχημέρους. Συγχωρηθέντος δὲ καὶ τούτου, τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν· παραγενόμενοι δ' εἰς τὴν Ὑπάταν διεσάφουν τοῖς Ἀποκλήτοις τὰ γεγονότα, καὶ τοὺς ῥηθέντας λόγους. ὧν ἀκούσαντες, τότε πρῶτον ἔννοιαν ἔλαβον Αἰτωλοὶ τῆς αὐτῶν ἀγνοίας, καὶ τῆς ἐπιφερομένης αὐτοῖς ἀνάγκης. διὸ γράφειν ἔδοξεν εἰς τὰς πόλεις, καὶ συγκαλεῖν τοὺς Αἰτωλοὺς, χάριν τοῦ βουλεύσασθαι περὶ τῶν προσταττομένων. Διαδοθείσης δὲ τῆς φήμης ὑπὲρ τῶν ἀπηντημένων τοῖς περὶ τὸν Φαινέαν, οὕτως ἀπεθηριώθη τὸ πλῆθος, ὥστ' οὐδ' ἀπαντᾶν οὐδεὶς ἐπεβάλετο πρὸς τὸ διαβούλιον. τοῦ δ' ἀδυνάτου κωλύσαντος βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐπιταττομένων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ Νικάνδρου κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον καταπλεύσαντος ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὰ Φάλαρα, τοῦ κόλπου τοῦ Μηλιέως, ὅθεν καὶ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσατο, καὶ διασαφήσαντος τὴν τοῦ βασιλέως εἰς αὐτὸν προθυμίαν καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐπαγγελίας· ἔτι μᾶλλον ὠλιγώρη-

σαν, ἢ μηδὲν γίνεσθαι πέρας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. ὅθεν ἅμα τῷ διελθεῖν τὰς ἐν ταῖς ἀνοχαῖς ἡμέρας, κατέμενον αὖθις ὁ πόλεμος ἐγεγόνει τοῖς Αἰτωλοῖς. Περὶ δὲ τῆς συμβάσης τῷ Νικάνδρῳ περιπετείας οὐκ ἄξιον παρασιωπῆσαι. παρεγενήθη μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ἐφέσου δωδεκαταῖος εἰς τὰ Φάλαρα πάλιν ἀφ' ἧς ὡρμίσθη ἡμέρας· καταλαβὼν δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἔτι περὶ τὴν Ἡράκλειαν, τοὺς Μακεδόνας μὲν ἀφεστῶτας ἀπὸ τῆς Λαμίας, οὐ μακρὰν δὲ στρατοπεδεύοντας τῆς πόλεως· τὰ μὲν χρήματα εἰς τὴν Λαμίαν διεκόμισε παραδόξως. αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς ἐπεβάλετο κατὰ τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων, διαπεσεῖν εἰς τὴν Ὑπάταν. ἐμπεσὼν δ' εἰς τοὺς προκοίτους τῶν Μακεδόνων, ἀνήγετο πρὸς τὸν Φίλιππον ἔτι τῆς συνουσίας ἀκμαζούσης προσδοκῶν πείσεσθαί τι δεινὸν πεσὼν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τὸν θυμὸν, ἢ παραδοθήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. τοῦ δὲ πράγματος ἀναγγελθέντος τῷ βασιλεῖ, ταχέως ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ὄντας, θεραπεῦσαι τὸν Νίκανδρον, καὶ τὴν λοιπὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι φιλάνθρωπον. μετὰ δέ τινα χρόνον, αὐτὸς ἐξαναστὰς συνέμιξε τῷ Νικάνδρῳ· καὶ πολλὰ καταμεμψάμενος τὴν κοινὴν τῶν Αἰτωλῶν ἄγνοιαν, ἐξ ἀρχῆς μὲν ὅτι Ῥωμαίους ἐπαγάγοιεν τοῖς Ἕλλησι μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν Ἀντίοχον, ὅμως ἔτι καὶ νῦν παρεκάλει, λήθην ποιησαμένους τῶν προγεγονότων, ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, καὶ μὴ θελῆσαι συνεπεμβαίνειν τοῖς κατ' ἀλλήλων καιροῖς. Ταῦτα μὲν οὖν παρήνει τοῖς προεστῶσι τῶν Αἰτωλῶν ἀναγγέλλειν. αὐτὸν δὲ τὸν Νίκανδρον παρακαλέσας μνημονεύειν τῆς εἰς αὐτὸν γεγενημένης εὐεργ-

runt inchoatam pacificationem ad exitum perducere. Itaque exactis induciarum diebus, bellum Ætolis cum populo Rom. manebat. Non eſt autem prætermittendus qui Nicandro contigit caſus. Is duodecimo die quàm navem conſcenderat, Epheſo revertens Phalaram tenuit. quumque offendiſſet Romanos Heracleæ adhuc hærere, Macedonas verò Lamiâ quidem caſtra moviſſe, ſed non procul ab urbe conſediſſe; pecuniam inuſitata quadam ſollertia Lamiam devexit; ipſe noctu inter utraque caſtra medio agro dum conatur Hypatam evadere, in ſtationem ſelectorum Macedonum incidit, & ad Philippum eſt deductus, nondum convivio dimiſſo: male videlicet à Rege multandus, ubi iræ ipſius fuiſſet expoſitus; aut Romanis ad ſupplicium tradendus. Verumenimuero Rex Philippus poſteaquam hoc ei nuntiatum eſt, miniſtros confeſtim jubet, ad quos ea cura pertinebat, Nicandrum ut curent, & cæteris rebus omnibus humaniter illum habere ſtudeant. Tum autem non ita multo poſt ipſe de menſa ſurgit, & Nicandrum convenit. & quum oratione longa conqueſtus multa eſſet de publica Ætolorum amentia; qui primum Romanos, deinde Antiochum in Græciam adduxiſſent: ut vel nunc præteritorum obliti amicitiam ſuam reſpicerent monuit, neque vellent adverſis rebus ſuis invicem inſultare atque inſidiari. Hæc principibus Ætolorum ut renuntiaret, eum hortatus eſt: Nicandrum deinde monitum ut beneficii quod jam à ſe accipiebat

piebat meminiſſet, cum idoneo comitatu dimiſit, juſſitque eos quibus id negotii dabat, ut Hypatam tutò ipſum deducerent. Nicander cui plane contra ſpem ſuam atque opinionem omnium ea res eveniſſet, tum quidem ad ſuos eſt reverſus: inſecutis verò temporibus, ab hoc principio benevolum ſemper animum erga regiam domum Macedonum ſervavit. quamobrem poſtea Perſici belli tempore obligatus eo quod diximus beneficio, cum Perſei conatibus lentè & invitus reſiſteret, ſuſpectus delatuſque fuit; ac tandem Romam accitus, ibi vitam cum morte commutavit.

XIV.

Legatio Lacedæmoniorum ad Senatum Romanum.

CONTIGIT tempore eodem ut & miſſa à Lacedæmoniis legatio Romam rediret, re infecta cujus perficiendæ ſpe illuc iuerat. De obſidibus & pagis agebatur. At ſenatus ad pagos quidem quod attinet, reſpondit ſe ſuper ea re mittendis legatis daturum mandata. de obſidibus, amplius velle ſe deliberare. Ad exules verò quod ſpectat, mirari ſe Achæos dixit, qui ipſos in patriam non reducerent, quando liberata jam foret Sparta.

γεσίας, ἐξέπεμπε μετὰ προπομπῆς ἱκανῆς, παραγγείλας τοῖς ἐπὶ τούτων τεταγμένοις, ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ὑπάταν αὐτὸν ἀποκαταστῆσαι. Ὁ δὲ Νίκανδρος τελέως ἀνελπίστου, καὶ παραδόξου φανείσης αὐτῷ τῆς ἀπαντήσεως, τότε μὲν ἀνεκομίσθη πρὸς τοὺς οἰκείους· κατὰ δὲ τὸν ἑξῆς χρόνον ἀπὸ ταύτης τῆς ἐντεύξεως εὔνους ὢν διετέλει τῇ Μακεδόνων οἰκίᾳ. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τοὺς Περσικοὺς καιροὺς, ἐνδεδεμένος τῇ προειρημένῃ χάριτι, καὶ δυσχερῶς ἀντιπράττων ταῖς τοῦ Περσέως ἐπιβολαῖς, εἰς ὑποψίαν καὶ διαβολὰς ἐμπεσὼν, καὶ τέλος ἀνακληθεὶς εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ μετήλλαξε τὸν βίον.

ΙΔ.

Πρεσβεία Λακεδαιμονίων πρὸς τὴν Ῥωμαίων σύγκλητον.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον συνέβη καὶ τὴν ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβείαν, ἣν ἀπέστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, παραγενέσθαι διεψευσμένην τῶν ἐλπίδων. Ἐπρέσβευον μὲν γὰρ περὶ τῶν ὁμήρων, καὶ τῶν κωμῶν. ἡ δὲ σύγκλητος περὶ μὲν τῶν κωμῶν, ἔφησεν ἐντολὰς δώσειν τοῖς παρ' αὐτῆς ἀποστελλομένοις πρέσβεσιν. περὶ δὲ τῶν ὁμήρων, ἔτι βουλεύσασθαι θέλειν· περὶ δὲ τῶν φυγάδων, τῶν Ἀχαιῶν θαυμάζειν ἔφησεν, πῶς οὐ κατάγουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκείαν, ἠλευθερωμένης τῆς Σπάρτης.

ΙΕ.

Ὅσα ἡ Σύγκλητος Φιλίππῳ ἐχαρίσατο μετὰ τὸν πρὸς Ἀντίοχον πόλεμον.

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιρούς, ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ Φιλίππου πρεσβευταῖς. ἧκον γὰρ παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἀπολογιζόμενοι τὴν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν ἣν παρέσχε τοῖς Ῥωμαίοις ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πρὸς Ἀντίοχον πολέμῳ· ὧν διακούσαντες, τὸν μὲν οὖν Δημήτριον ἀπέλυσαν τῆς ὁμηρείας παραχρῆμα· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν φόρων ἐπηγγείλαντο παράλυσιν, διαφυλάξαντος αὐτοῦ τὴν πίστιν ἐν τοῖς ἐνεστῶσι καιροῖς. παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς τῶν Λακεδαιμονίων ὁμήρους ἀφῆκε, πλὴν Ἀρμένα τοῦ Νάβιδος υἱοῦ· ὃν δὲ μετὰ ταῦτα συνέβη νόσῳ μεταλλάξαι τὸν βίον.

XV.

Indulgentia Senatus erga Philippum poſt bellum adverſus Antiochum.

Circa tempus illud quo hæc gerebantur, admiſſi ſunt in Senatum legati Regis Philippi & à Patribus auditi. Venerant enim ab eo legati, ad declarandam benevolentiam & ſtudium quo uſus Rex fuerat tempore belli adverſus Antiochum. quibus auditis, Senatus Demetrio quidem neceſſitatem extemplo remiſit manendi Romæ pro obſide: ſed & tributum quoque pariter ſe remiſſurum promiſit, ſi in bello jam inſtanti fidem Rex conſtanter ſervaret. Similiter & Lacedæmoniorum obſides dimiſſi, excepto Armena Nabidis filio: qui poſtea è morbo diem ſuum ibi obiit.

Ις.

Ἔθος Ῥωμαίων, μετὰ νίκην ἐλιννύας ἡμέρας ἄγειν.

Ὅσα ἡ Σύγκλητος Αἰτωλοῖς ἐχρημάτισε.

Ὅτι Ῥωμαίοις τῆς κατὰ τὴν ναυμαχίαν νίκης ἄρτι προσηγγελμένης, πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ παρήγγειλαν ἐλιννύας ἄγειν ἡμέρας ἐννέα. τοῦτο δ' ἐστι σχολάζειν πανδημεί, καὶ θύειν τοῖς θεοῖς χαριστήρια τῶν εὐτυχημάτων. μετὰ δὲ ταῦτα

XVI.

Mos Romanorum parta victoria, ſupplicationes decernendi.

Reſponſum Ætolis datum à Senatu.

Post navale prælium ut Romam victoria eſt nuntiata, populo edictum eſt, ut novem dies feſtos ageret. hoc autem eſt, ut ab opere omnes abſtinerent, & pro re bene geſta diis ſacrificarent. Dein-

de legatis,

de legatis, qui ab Ætolis & Manio fuerant miſſi, datus eſt Senatus. poſteaquam multa utrinque fuiſſent dicta, viſum Patribus duas conditiones Ætolis ferre: vel Senatui liberum arbitrium de ſe & ſuis omnibus permitterent: vel mille talentum confeſtim darent, eoſdemque amicos & inimicos haberent. Poſtulantibus Ætolis ut diſerte Senatus exponeret, quarum rerum in ſe arbitrium permittere eos Romanis oporteret: non admiſere Patres ejuſmodi diſtinctionem. itaque infecta pace ſunt dimiſſi.

τοὺς παρὰ τῶν Αἰτωλῶν πρέσβεις, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Μανίου, προσῆλθον τῇ Συγκλήτῳ. γινομένων δὲ πλειόνων παρ' ἀμφοῖν λόγων, ἔδοξε τῷ Συνεδρίῳ, δύο προτείνειν γνώμας τοῖς Αἰτωλοῖς· ἢ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ πάντων τῶν καθ' αὑτοὺς· ἢ χίλια τάλαντα παραχρῆμα δοῦναι, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζειν Ρωμαίοις. Τῶν δ' Αἰτωλῶν ἀξιούντων διασαφῆσαι ῥητῶς ἐπὶ τίσι δεῖ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν, οὐ προσδέχεται τὴν διαστολὴν ἡ σύγκλητος. διὸ καὶ τούτοις γέγονε κατάμονος ὁ πόλεμος.

XVII.

Athenienſium legatio ad Romanos pro Ætolis.

Ætolorum anxietas in probandis aut repudiandis conditionibus quas Romani offerebant.

QUO tempore oppidum Amphiſſenſium à Manio Acilio obſidione premebatur, populus Athenienſis cognitis eorum miſeriis, & Publii Scipionis Africani adventu, legationem cujus princeps erat Echedemus proficiſci juſſit, mandavitque ei, ut Lucium ac Publium Cornelios fratres ſalutaret: ſimul exploraret, ſi qua ratione pax genti Ætolorum conciliari poſſet. Publius eorum adventum ſibi gratum eſſe teſtatus, comiter & humane cum iis agebat: quod cerneret ad propoſita exſequenda, & ea conſilia

ΙΖ.

Πρεσβεία Ἀθηναίων ὡς Ρωμαίους ὑπὲρ Αἰτωλῶν.

Αἰτωλῶν δυσχερεία ἐπὶ τοῖς προτεινομένοις ὑπὸ Ρωμαίων.

ΟΤΙ πολιορκουμένων τῶν Ἀμφισσέων ὑπὸ Μανίου τοῦ Ρωμαίων στρατηγοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος πυνθανόμενος τήν τε τῶν Ἀμφισσέων ταλαιπωρίαν, καὶ τὴν τοῦ Ποπλίου παρουσίαν, ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς τοὺς περὶ τὸν Ἐχέδημον, ἐντειλάμενος ἅμα μὲν ἀσπάσασθαι τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ Πόπλιον· ἅμα δὲ καταπειράζειν τῆς πρὸς Αἰτωλοὺς διαλύσεως. ὧν παραγινομένων, ἀσμένως ἀποδεξάμενος ὁ Πόπλιος ἐφιλανθρώπει τοὺς ἄνδρας, θεωρῶν ὅτι παρ-

ἕξοιτο χρείαν αὐτῷ πρὸς τὰς προκειμένας ἐπιβολάς. ὁ γὰρ προειρημένος ἀνὴρ, ἐβούλετο θέσθαι μὲν καλῶς τὰ κατὰ τοὺς Αἰτωλούς· εἰ δὲ μὴ συνυπακούοιεν, πάντως διειλήφει παραλιπὼν ταῦτα, διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν· σαφῶς γινώσκων, διότι τὸ τέλος ἐστὶ τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς, οὐκ ἐν τῷ χειρώσασθαι τὸ τῶν Αἰτωλῶν ἔθνος· ἀλλ' ἐν τῷ νικήσαντας τὸν Ἀντίοχον κρατῆσαι τῆς Ἀσίας. Ἅμα τῷ μνησθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ τῆς διαλύσεως, ἑτοίμως προσδεξάμενος τοὺς λόγους, ἐκέλευσε παραπλησίως πειράζειν αὐτοὺς καὶ τῶν Αἰτωλῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον προδιαπεμψάμενοι, καὶ μετὰ ταῦτα πορευθέντες εἰς τὴν Ὑπάταν, αὐτοὶ διελέγοντο περὶ τῆς διαλύσεως τοῖς ἄρχουσι τῶν Αἰτωλῶν. ἑτοίμως δὲ κἀκείνων συνυπακουόντων, κατεστάθησαν οἱ συμμίξοντες τοῖς Ῥωμαίοις· οἳ καὶ παραγενόμενοι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Πόπλιον, καταλαβόντες αὐτοὺς στρατοπεδεύοντας ἐν ξ' σταδίοις ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης, πολλοὺς διετίθεντο λόγους, ἀναμιμνήσκοντες τῶν γεγονότων σφίσιν φιλανθρώπων πρὸς Ῥωμαίους· ἔτι δὲ * πρᾳότερον καὶ φιλανθρωπότερον ὁμιλήσαντος τοῦ Ποπλίου, καὶ προφερομένου τάς τε κατὰ τὴν Ἰβηρίαν καὶ τὴν Λιβύην πράξεις, καὶ διασαφοῦντος τίνα τρόπον κέχρηται τοῖς κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους αὐτῷ πιστεύσασι, καὶ τέλος φάσκοντος δεῖν ἐγχειρίζειν σφᾶς αὐτοὺς καὶ πιστεύειν· τὰς μὲν ἀρχὰς ἅπαντες οἱ παρόντες, εὐέλπιδες ἐγενήθησαν, ὡς αὐτίκα μάλα τελεσιουργηθησομένης τῆς διαλύσεως. ἐπεὶ δὲ πυθομένων τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ τίσι δεῖ ποιεῖσθαι τὴν

quæ animo tunc verſabat, utilem operam ipſorum futuram. Erat Publii conſilium, componere res Ætolorum: aut ſi morem gerere illi nollent, omnino eos in præſentia miſſos facere conſtituerat, & in Aſiam trajicere. Probe namque intelligebat, nequaquam in eo belli exitum & omnium quæ moliebantur eſſe ſitum, ut Ætolorum gentem ſub jugum Romani mitterent: ſed in eo potius, ut victo Antiocho Aſiam obtinerent. Itaque ſimulac pacificationis mentio injecta fuit ab Athenienſibus, lubente animo audita eorum oratione, ut viciſſim Ætolorum voluntatis periculum facerent, juſſit. Legati igitur Athenienſium præmiſſis prius nonnullis, deinde ipſi Hypatam profecti, cum principibus Ætolorum de pace verba fecerunt. Quum & illi extemplo conſilium amplecterentur, delecti ſunt, qui cum Romanis agerent. Hi ut ad Publium venerunt, octo ferme paſſuum millia ab Amphiſſa caſtra habentem, multa diſſerverunt, quibus ſuorum in populum Romanum meritorum memoriam renovabant. Quum Publius benignius adhuc & humanius quàm antè eos excepiſſet, atque is res à ſe geſtas in Hiſpania pariter & Africa commemorans, exponeret, quomodo cum iis egiſſet qui iis in locis ſuæ fidei ſe permiſiſſent: & tandem ęquum cenſeret, ut ipſi quoque dederent ſeſe, & Romanis permitterent: initio quidem magna in ſpe fuere qui aderant, pacis mox perficiendæ: ſed ubi ſciſcitantibus Ætolis quibus legibus pax eſſet con-

ventura;

ventura; dixit iis Lucius, duarum conditionum alteram eis eſſe eligendam: nam aut arbitrium de ſe ſuiſque omnibus Romanis permitterent: aut mille talentûm confeſtim darent, eoſdemque amicos & inimicos haberent: indignari vel maxime qui aderant Ætoli: quod colloquio antè habito non reſponderet hæc ſententia: veruntamen relaturos ſe ad concilium Ætolorum quæ imperarentur dixerunt. Ita iſti ad conſultandum de iis quæ fuerant propoſita ſunt reverſi. de quibus & Echedemus cæterique legati cum Apocletis deliberarunt. Porrò conditionum quæ exigebantur altera, propter imperatæ ſummæ vim ingentem, præſtari non poterat: altera Ætolos terrebat: quia jam ſemel, cum ſe ſuaque fidei permiſiſſent, formula decepti, pœne in vincula fuerant conjecti. Tantis igitur difficultatibus circumventi & conſilii inopia affecti, eoſdem legatos mittunt, oraturos ut aut ex ſumma pecuniæ demerent, aut permiſſionem extra eorum qui Rempublicam adminiſtrarant & mulierum corpora fieri juberent. Publium hi conveniunt, & quod decretum ab Ætolis fuerat ei aperiunt. Reſpondet Lucius, traditam ſibi pacis faciendæ poteſtatem, iis dumtaxat conditionibus, quas paullo antè expoſuiſſet. ita domum iſti redierunt. Echedemus & cæteri Athenienſium legati Hypatam uſque eos ſecuti, auctores Ætolis fuerunt, quandoquidem ne pax conveniret impedimenta adhuc objicerentur, inducias poſcerent & dilatione impetrata præſentium malorum,

ἠξίωσαν, ὁ Λεύκιος διεσάφησεν, διότι δυοῖν προκειμένων αὐτοῖς, αἵρεσις ὑπάρχει· δεῖ γὰρ ἢ τὴν ἐπιτροπὴν διδόναι περὶ πάντων τῶν καθ' αὑτοὺς, ἢ χίλια τάλαντα παραχρῆμα, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν αἱρεῖσθαι, καὶ φίλον Ῥωμαίοις· ἐδυσχέρησαν μὲν οἱ παρόντες τῶν Αἰτωλῶν, ὡς ἔνι μάλιστα, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὴν ἀπόφασιν ἀκόλουθον τῇ προγενομένῃ λαλιᾷ· πλὴν ἐπανοίσειν ἔφασαν ὑπὲρ τῶν ἐπιταττομένων τοῖς Αἰτωλοῖς. οὗτοι μὲν οὖν ἐπανῄεσαν βουλευσόμενοι περὶ τῶν προειρημένων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον συμμίξαντες τοῖς Ἀποκλήτοις, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν προειρημένων. ἦν δὲ τῶν ἐπιταττομένων, τὸ μὲν, ἀδύνατον διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸ δὲ φοβερὸν, διὰ τὸ πρότερον αὐτοὺς ἀπατηθῆναι, καθ' ὃν καιρὸν ἐπινεύσαντες ὑπὲρ τῆς ἐπιτροπῆς, παρὰ μικρὸν εἰς τὴν ἅλυσιν ἐνέπεσον. Διόπερ ἀπορούμενοι καὶ δυσχερευόμενοι περὶ ταῦτα, πάλιν ἐξέπεμπον τοὺς αὐτοὺς δεησομένους, ἢ χρημάτων ἀφελεῖν, ἵνα δύνωνται τελεῖν· ἢ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκτὸς ποιήσασθαι τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας. οἱ καὶ συμμίξαντες τοῖς περὶ τὸν Πόπλιον, διεσάφουν τὰ δεδογμένα. τοῦ δὲ Λευκίου φήσαντος ἐπὶ τούτοις ἔχειν παρὰ τῆς συγκλήτου τὴν ἐξουσίαν, ἐφ' οἷς ἀρτίως εἶπεν· οὗτοι μὲν αὖθις ἐπανῆλθον. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον ἐπακολουθήσαντες εἰς τὴν Ὑπάταν, συνεβούλευσαν τοῖς Αἰτωλοῖς, ἐπεὶ τὰ τῆς διαλύσεως ἐμποδίζοιτο κατὰ τὸ παρὸν, ἀνοχὰς αἰτησαμένους, καὶ τῶν ἐνεστώτων κακῶν ὑπέρθεσιν ποιησαμένους, πρε-

σεδούειν πρὸς τὴν σύγκλητον· κἂν μὲν ἐπιτυγχάνωσι περὶ τῶν ἀξιουμένων· εἰ δὲ μή, τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύειν. χείρω μὲν γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι τὰ ὑποκειμένων τὰ περὶ σφᾶς, βελτίω γε μὴν εἶναι ἀδύνατον διὰ πολλὰς αἰτίας. Φανέντων δὲ καλῶς λέγειν τὰ περὶ τὸν Ἐχέδημον, ἔδοξεν πρεσβεύειν τοῖς Αἰτωλοῖς ὑπὲρ τῶν αἰοχῶν. ἀφικόμενοι δὲ πρὸς τὸν Λεύκιον, ἐδέοντο συγχωρηθῆναι σφίσι κατὰ τὸ παρὸν, ἑξαμήνους ἀνοχάς, ἵνα πρεσβεύσωσι πρὸς τὴν σύγκλητον. ὁ δὲ Πόπλιος πάλαι πρὸς τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πράξεις παρωρμημένος, ταχέως ἔπεισε τὸν ἀδελφὸν, ὑπακοῦσαι τοῖς ἀξιουμένοις. Γραφεισῶν δὲ τῶν ὁμολογιῶν, ὁ μὲν Μάνιος, λύσας τὴν πολιορκίαν, καὶ παραδοὺς ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ τὰς χορηγίας τοῖς περὶ τὸν Λεύκιον, εὐθέως ἀπηλλάττετο μετὰ τῶν χιλιάρχων εἰς τὴν Ῥώμην.

legatos ad Senatum mitterent. fortaſſe enim quæ peterent obtenturos: ſin minus, temporum opportunitates eſſe captandas. eo ſiquidem ſtatu ipſorum eſſe fortunas, ut deterior fieri nequeat : levari per multas cauſſas minimo negotio poſſit. Amplexi ſunt hoc legatorum Athenienſium conſilium Ætoli, & legatos ad petendas inducias miſerunt. Ad Lucium ut ventum eſt, ſex menſium inducias in præſentia ſibi dari popoſcerunt quò ad Senatum legatos mitterent. Publius, qui ad res in Aſia gerendas totus dudum ferebatur, facile perſuaſit Lucio fratri, ut Ætolorum petitioni annueret. Poſtquam conventio eſt præſcripta, M? Acilius ſoluta obſidione Amphiſſæ traditoque Conſuli univerſo exercitu & belli paratibus, repente cum tribunis militum provincia deceſſit.

ΙΗ.

Πρεσβεία Φωκαιέων πρὸς Σέλευκον τὸν Ἀντιόχου.

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους οἱ τῶν Φωκαιέων ἄρχοντες δεδιότες τάς τε τῶν πολλῶν ὁρμὰς διὰ τὴν σιτοδείαν καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχιστῶν φιλοτιμίαν, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς πρὸς Σέλευκον, ὄντα περὶ τοῖς ὅροις τῆς χώρας αὐτῶν, ἀξιοῦντες μὴ πελάζειν τῆς πόλεως, ὅτι πρόκειται σφίσι τὴν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ καραδοκεῖν τὴν τῶν ὅλων κρίσιν· μετὰ δὲ ταῦτα πείθαρχεῖν τοῖς

XVIII.

Phocæenſium legatio ad Seleucum Antiochi F.

Eadem tempeſtate Phocæenſium magiſtratus quum ſuſpectas multitudinis voluntates haberent propter gravem frumenti inopiam, & quorundam ſtudia qui ad Antiochum plebem trahebant, legationem ad Seleucum Antiochi filium, qui aberat ab eorum finibus non longe, miſerunt; rogantes ne urbi ſuæ appropinquaret: ſibi enim propoſitum eſſe quieſcere atque exſpectare quem exitum bellum univerſum

verſum nanciſceretur: tum deinde imperata facere. E legatis Seleuci ſectam ſequebantur & factionis ejus erant Ariſtarchus, Caſander, Rhodon: contrarii his & Romanæ partis Hegias & Gelias. Ad regem ut ventum, extemplo Seleucus cum Ariſtarcho & cæteri ejuſdem partis familiarius verſari: Hegiam & qui cum eo ſentiebant aſpernari: dein cognita inclinatione animorum vulgi, & frumenti inopia, nullo dato reſponſo, aut habito colloquio cum iis qui venerant, urbem verſus duxit.

ἠρημένοις. ἦσαν δὲ τῶν πρεσβευτῶν ἴδιοι μὲν τοῦ Σελεύκου, καὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, Ἀρίσταρχος καὶ Κάσανδρος, καὶ Ῥόδων· ἐναντίοι δὲ καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἀπονενευκότες, Ἡγίας καὶ Γελίας. ὧν συμμιξάντων, ὁ Σέλευκος εὐθέως, τοὺς μὲν περὶ τὸν Ἀρίσταρχον ἀνὰ χεῖρας εἶχε· τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἡγίαν παρεώρα. πυθόμενος δὲ τὴν ὁρμὴν τῶν πολλῶν, καὶ τὴν σπάνιν τοῦ σίτου, παρεὶς τὸν χρηματισμὸν, καὶ τὴν ἔντευξιν τῶν παραγεγονότων, προῆγε πρὸς τὴν πόλιν.

XIX.

Literæ Lucii Conſulis.

SUB idem tempus advenere Samum literæ Seleuco & Eumeni à Lucio Conſule & Publio Scipione: quibus literis de pactis induciis cum Ætolorum gente, & profectione terreſtrium copiarum verſus Helleſpontum certiores fiebant. Antiocho ſimiliter & Seleuco eadem ab Ætolis ſunt nuntiata.

ΙΘ.

Λουκίου ὑπάτου γράμματα.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς τὴν Σάμον προσέπεσε γράμματα, τοῖς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ τὸν Εὐμένη, παρά τε Λουκίου τοῦ τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἔχοντος, καὶ παρὰ Ποπλίου Σκιπίωνος, δηλοῦντα τὰς πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς γεγενημένας συνθήκας ὑπὲρ τῶν ἀνοχῶν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον πορείαν τῶν πεζικῶν στρατοπέδων. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον, καὶ Σέλευκον, ταῦτα διεσαφεῖτο παρὰ τῶν Αἰτωλῶν.

XX.

Societas inter Eumenem Regem & Achæos.

IN Græcia quum Legatio veniſſet in Achaiam ab Eumene, ſocietatis jungendæ cauſsâ miſſa, multitudo Achæorum in concilio con-

K.

Εὐμένους καὶ Ἀχαιῶν συμμαχία.

ΟΤΙ καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, πρεσβείας παραγενομένης εἰς Ἀχαΐαν παρ' Εὐμένους τοῦ βασιλέως ὑπὲρ συμμαχίας, ἀθροισθέντες

θέντες εἰς ἐκκλησίαν οἱ πολλοὶ τῶν Ἀχαιῶν, τήν τε συμμαχίαν ἐπεκύρωσαν, καὶ νεανίσκους ἐξαπέστειλαν, πεζοὺς μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ ρ, ὧν ἡγεῖτο Διοφάνης ὁ Μεγαλοπολίτης.

ΚΑ.

Πῶς ὁ βασιλεὺς Εὐμένης εἰς Πέργαμον συγκλεισθεὶς προτεινομένην Ῥωμαίοις διάλυσιν ὑπ' Ἀντιόχου ἔπεισε μὴ δέχεσθαι.

ΟΤΙ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Πέργαμον ἐμβαλὼν, πυθόμενος δὲ τὴν παρουσίαν Εὐμένους τοῦ βασιλέως, καὶ θεωρῶν οὐ μόνον τὰς ναυτικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς πεζικὰς δυνάμεις ἐπ' αὐτὸν παραγινομένας, ἐβουλεύετο λόγους ποιήσασθαι περὶ διαλύσεως, ὁμοῦ πρός τε Ῥωμαίους καὶ τὸν Εὐμένη καὶ τοὺς Ῥοδίους. ἐξάρας οὖν ἅπαντι τῷ στρατεύματι, παρῆν πρὸς τὴν Ἐλαίαν. καὶ λαβὼν λόφον τινὰ καταντικρὺ τῆς πόλεως, τὸ μὲν πεζικὸν ἐπὶ τούτου κατέστησε· τοὺς δ' ἱππεῖς παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν παρενέβαλε πλείους ὄντας ἑξακισχιλίων. αὐτὸς δὲ μεταξὺ τούτων γενόμενος, διεπέμπετο πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον εἰς τὴν πόλιν ὑπὲρ διαλύσεως. Ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ τῶν Ῥωμαίων, συναγαγὼν τούς τε Ῥοδίους καὶ τὸν Εὐμένη, ἠξίου λέγειν περὶ τῶν ἐνεστώτων τὸ φαινόμενον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Εὔδημον καὶ Παμφιλίδαν, οὐκ ἀλλότριοι τῆς διαλύσεως ἦσαν. ὁ δὲ βασιλεὺς, οὔτ' εὐσχήμονα τὴν διάλυσιν, οὔτε δυνατὴν ἔφησε κατὰ τὸ παρὸν εἶναι. εὐσχήμονα γὰρ ἔφη, πῶς οἷόν τε γίνεσθαι

gregata ſocietatem firmavit: & juvenum manum ſuppetias ei miſit, pedites mille cum equitibus centum; Diophane Megalopolitano omnibus his copiis præpoſito.

XXI.

Quomodo Eumenes Rex Pergami incluſus, oblatam pacem ab Antiocho ne acciperent Romani auctor fuerit.

FECERAT Rex Antiochus in agrum Pergamenum impreſſionem; deinde audito Eumenem Regem adeſſe; cognito etiam non navales ſolum copias, verùm & terreſtres adverſus ipſum conveniſſe, de pace cum Romanis ſimul atque Eumene & Rhodiis agendum ſibi ſtatuit. Igitur motis caſtris ad Elæam accedit. & tumulo quodam adverſus urbem occupato, peditum omnes copias ibi conſtituit: equitatum (erant autem ſupra ſex millia equitum,) in campis ſub ipſa urbis mœnia ordinatum locat. Inter hos ipſe quum eſſet, in urbem ad Lucium miſſitavit, qui de pace agerent. Romanus Imperator in unum convocatis Rhodiis atque Eumene, ſententias eorum de præſenti negotio exquiſivit. Eudemus igitur & Pamphilidas non aſpernari pacem: Rex neque honeſtum eſſe dicere de pace agi; nec finem rei hoc tempore imponi poſſe. Quî enim, inquit, honeſta poteſt

fieri

fieri conventio, ſi mœnibus incluſi pacem fecerimus? ſed ne ratio quidem ulla eſt, ait, ejus conficiendæ. quomodo enim, ſi Conſulem non exſpectaverimus, abſque illius auctoritate fœdus de quo convenerit firmare poterimus? Ad hæc, ſi vel maxime ſpes oſtendatur concordiæ cum Antiocho ineundæ; ſcilicet neque navales copias neque pedeſtres prius reducere in patriam licebit, quàm & populus & Senatus quæ fuerint probata rata eſſe juſſerint. Reſtat igitur, ut dum exſpectabitur eorum juſſio, hiberna his in locis copiæ agant, ac bellum quidem omittant; cæterùm commeatibus præbendis & cæteris rebus neceſſariis ſocios exhauriant. deinde ſi pax Senatui non fuerit probata, inſtaurandum novum de integro bellum tunc erit, cum diis volentibus id omnino perfeciſſe poſſumus. Hæc tum ſuaſit Eumenes; cujus conſilio utens Lucius, Antiocho reſpondit, ante Proconſulis adventum, pacem fieri non poſſe. Antiochus eo reſponſo accepto, Elæenſium agrum extemplo vaſtavit. deinde autem Seleuco in his locis commorante, Antiochus cum infeſto exercitu continuis itineribus pergens, in eum quem vocant Thebes campum impreſſionem fecit; quumque in agrum opulentum & bonorum omnium ubere ac beata copia abundantem deveniſſet, præda omne genus exercitum ſuum implevit.

τὴν σύμβασιν, ἐὰν τειχήρεις ὄντες ποιώμεθα τὰς διαλύσεις; καὶ μὴν οὐδὲ δυνατὴν ἔφησε κατὰ τὸ παρόν. πῶς γὰρ ἐνδέχεται μὴ προσδεξαμένους ὕπατον, ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης, βεβαιῶσαι τὰς ὁμολογηθείσας συνθήκας; χωρὶς τε τούτων, ἐὰν ὅλως γένηταί τι σημεῖον ὁμολογίας πρὸς τὸν Ἀντίοχον· οὔτε τὰς ναυτικὰς δυνάμεις ἐνδέχεται ἐπανελθεῖν δήπουθεν εἰς τὴν ἰδίαν, οὔτε τὰς πεζικὰς, ἐὰν μὴ πρότερον, ὅ, τε δῆμος, ἥτε σύγκλητος ἐπικυρώσῃ τὰ δοχθέντα. λείπεται δὲ καραδοκοῦντας τὴν ἐκείνων ἀπόφασιν, παραχειμάζειν ἐνθάδε, καὶ πράττειν μὲν μηδέν· ἐκδαπανᾶν δὲ τὰς τῶν ἰδίων συμμάχων χορηγίας καὶ παρασκευάς. ἐπεὶ δ' ἂν μὴ * παρῇ τῇ συγκλήτῳ διαλύεσθαι, καινοποιεῖν πάλιν ἀπ' ἀρχῆς τὸν πόλεμον· ἐν οἷς δυνάμεθα θεῶν βουλομένων, πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς ὅλοις. Ὁ μὲν οὖν Εὐμένης ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Λεύκιος ἀποδεξάμενος τὴν συμβουλίαν, ἀπεκρίθη τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον, ὅτι πρὸ τοῦ τὸν ἀνθύπατον ἐλθεῖν, οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι τὰς διαλύσεις, ὧν ἀκούσαντες οἱ περὶ τὸν Ἀντίοχον, παραυτίκα μὲν ἐδῄουν τὴν τῶν Ἐλαϊτῶν χώραν. ἑξῆς δὲ τούτοις, Σέλευκος μὲν ἐπὶ τούτων ἔμενε τῶν τόπων· Ἀντίοχος δὲ κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιπορευόμενος, ἐνέβαλεν εἰς τὸ Θήβης καλούμενον πεδίον· καὶ παραβεβληκὼς εἰς χώραν εὐδαίμονα, καὶ γέμουσαν ἀγαθῶν, ἐπλήρου τὴν στρατιὰν παντοδαπῆς λείας.

KB.

Πῶς Ἀντιόχου καὶ Ῥωμαίων εἰς συμμαχίαν τὸν Προυσίαν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν παρακαλουμένων, τέλος ἐξενίκησαν οἱ Ῥωμαῖοι.

ΟΤΙ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς παραγενόμενος εἰς τὰς Σάρδεις ἀπὸ τῆς προειρημένης στρατείας διεπέμπετο συνεχῶς πρὸς Προυσίαν, παρακαλῶν αὐτὸν εἰς τὴν σφετέραν συμμαχίαν. ὁ δὲ Προυσίας κατὰ μὲν τοὺς ἀνώτερον χρόνους, οὐκ ἀλλότριος ἦν τοῦ κοινωνεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον· πάνυ γὰρ ἐδεδίει τοὺς Ῥωμαίους, μὴ ποιῶνται εἰς τὴν Ἀσίαν διάβασιν ἐπὶ καταλύσει πάντων τῶν δυναστῶν. παραγενομένης δ' ἐπιστολῆς αὐτῷ παρά τε Λευκίου καὶ Ποπλίου τῶν ἀδελφῶν, κομισάμενος ταύτην καὶ διαγνοὺς, ἐπὶ ποσὸν ἔστη τῇ διανοίᾳ καὶ προεῖδε τὸ μέλλον ἐνδεχομένως· ἅτε τῶν περὶ τὸν Πόπλιον ἐναργέσι κεχρημένων, καὶ πολλοῖς μαρτυρίοις, πρὸς πίστιν διὰ τῶν ἐγγράπτων. οὐ γὰρ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδίας προαιρέσεως ἔφερεν ἀπολογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων Ῥωμαίων· δι' ὧν παρεδείκνυον, οὐχ οἷον ἀφῃρημένοι τινὸς τῶν ἐξ ἀρχῆς βασιλέων τὰς δυναστείας, ἀλλὰ τινὰς μὲν καὶ προσκατεσκευακότες αὐτοὶ δυνάστας· ἐνίους δ' ηὐξηκότες, καὶ πολλαπλασίους αὐτῶν τὰς ἀρχὰς πεποιηκότες· ὧν κατὰ μὲν τὴν Ἰβηρίαν, Ἀνδοβάλην καὶ Κολίχαντα προεφέροντο· κατὰ δὲ τὴν Λιβύην, Μασσινάσσην· ἐν δὲ τοῖς κατὰ

XXII.

Quomodo Rege Antiocho & Romanis eodem tempore Pruſiam ad ſocietatem invitantibus, vicerint tandem Romani.

SECUNDUM expeditionem de qua diximus, Sardeis venit Rex Antiochus. atque inde loci ſubinde ad Pruſiam miſit, qui eum hortarentur ad ineundam ſecum ſocietatem. Pruſias ſuperioribus quidem temporibus non erat alienus à conſilio jungendæ cum Antiocho ſocietatis: admodum enim Romanos formidabat, ne ad tollendas omnes dominationes in Aſiam trajicerent. poſtea verò quàm allatæ ei fuerunt literæ à Lucio & Publio Scipionibus fratribus, atque ille eas accepit legitque, jactatione animi aliquantum eſt liberatus, & futurum belli eventum non levibus conjecturis eſt auguratus. Publius ſiquidem ut fidem illi faceret, multis argumentis iiſque perſpicuis & evidentibus in literis ad eum datis uſus fuerat. neque ſuum dumtaxat animum ab ea mente alienum oſtenderat, ſed & univerſi populi Rom. quem demonſtrabat adeo non ademiſſe ulli antiquo & legitimo Regi dominationem ſuam; ut contra nonnullos ipſe regulos qui ante non erant inſtituerit: quorundam majeſtatem auxerit, amplificato multis partibus eorum regno. Ex horum numero proferebantur in exemplum, ex Hiſpania Indibilis & Colchas; ex Africa Maſſaniſſa; ex Illyrico

Illyrico Pleuratus; quos omnes de regulis tenuibus ac vilibus ut certi Reges ab omnibus agnoſcerentur, populus Rom. feciſſet. Addebat pariter & de Philippo ac Nabide qui eſſent in Græcia: quorum illum bello victum, eoque neceſſitatis adactum ut obſides dare, tributa pendere conſentiret: & tamen huic, ſimul exiguum aliquod ſuæ benevolentiæ teſtimonium hoc tempore exhibuiſſet, filium & omnes juvenes eos qui unâ cum ipſo obſides Romæ erant, eſſe reſtitutos; tributa etiam ex parte aliqua remiſſa; multas item urbes redditas, quæ per bellum fuerant captæ. Nabim ut funditus tolleret in poteſtate Populi Rom. fuiſſe: quod ille non fecerit, ſed ei quamvis tyranno peperciſſe, fidei vinculis dumtaxat, prout moris eſt, acceptis. Hæc ut conſideraret Pruſias per literas monebant Scipiones: & ut poſito metu de ſuo regno, populi Romani partem amplecteretur. fore enim nunquam ut ejus conſilii ipſum pœniteat. His auditis Pruſias alium animum induit. Venit poſtea ad eum legatio cujus princeps C. Livius: tum verò Rex cum his legatis collocutus, ſpes conſiliaque ſua ab Antiocho penitus ſeparavit. Antiochus hac ſpe deſtitutus, Epheſum ſe contulit. qui quum ita judicaret, nullam eſſe aliam rationem impediendi ne pedeſtres copiæ hoſtium trajicerent, atque omnino bellum ex Aſia expellendi, quàm ſi potentem maris ſe firmè ſtabiliret, navale prælium facere, & dimicatione maritima cum hoſte cernere propoſuit.

τὴν Ἰλλυρίδα τόποις, Πλεύρατον. οὓς ἅπαντας ἔφασαν ἐξ ἐλαφρῶν καὶ τῶν τυχόντων δυναστῶν, πεποιηκέναι βασιλεῖς ὁμολογουμένους. ὁμοίως κατὰ τὴν Ἑλλάδα, Φίλιππον καὶ Νάβιν· ὧν, Φίλιππον μὲν καταπολεμήσαντες καὶ συγκλείσαντες εἰς ὅμηρα καὶ φόρους, βραχεῖαν αὐτοῦ νῦν λαβόντες ἀπόδειξιν εὐνοίας, ἀποκαθεστακέναι μὲν αὐτῷ τὸν υἱὸν, καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ συνομηρεύοντας νεανίσκους, ἀπολελυκέναι δὲ τῶν φόρων. πολλὰς δὲ τῶν πόλεων ἀποδεδωκέναι τῶν ἁλουσῶν κατὰ πόλεμον. Νάβιν δὲ δυνηθέντες ἄρδην ἐπανελέσθαι, τοῦτο μὲν οὐ ποιῆσαι· φείσασθαι δ' αὐτοῦ, καίπερ ὄντος τυράννου, λαβόντες πίστεις τὰς εἰθισμένας· εἰς ἃ βλέποντα παρεκάλουν τὸν Προυσίαν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, μὴ δεδιέναι περὶ τῆς ἀρχῆς, θαρροῦντα δὲ αἱρεῖσθαι τὰ τῶν Ρωμαίων· ἔσεσθαι γὰρ ἀμεταμέλητον αὐτῷ τὴν τοιαύτην προαίρεσιν. ὧν ὁ Προυσίας διακούσας, ἐπ' ἄλλης ἐγίνετο γνώμης. ὡς δὲ παρεγενήθησαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Γάϊον Λίβιον, τελέως ἀπέστη τῶν κατὰ τὸν Ἀντίοχον ἐλπίδων, συμμίξας τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν. Ἀντίοχος δὲ ταύτης ἀποπεσὼν τῆς ἐλπίδος, παρῆν εἰς Ἔφεσον. καὶ συλλογιζόμενος ὅτι μόνως ἂν οὕτω δύναιτο κωλύειν τὴν τῶν πεζικῶν στρατοπέδων διάβασιν, καὶ καθόλου τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀποτρίβεσθαι, εἰ βεβαίως κρατοίη τῆς θαλάττης, προέθετο ναυμαχεῖν, καὶ κρίνειν τὰ πράγματα διὰ τῶν κατὰ θάλατταν κινδύνων.

Κ Γ.

ΚΓ.	XXIII.

Ὅτι μετὰ τὴν Ῥωμαίων διάβασιν εἰς τὴν Ἀσίαν πτοηθεὶς Ἀντίοχος πρεσβείαν ἔπεμψε πρὸς Ῥωμαίους ὑπὲρ εἰρήνης.

Ὅτι Ῥωμαῖοι καὶ στρατευόμενοι τὰς πατρίους θυσίας ἐσπουδασμένως τηροῦσι.

Αἱ τοῦ Ἀντιόχου ἐντολαὶ δημοσίᾳ τε πρὸς τὸ συνέδριον, καὶ ἰδίᾳ πρὸς Πόπλιον Σκηπίωνα.

ΟΤΙ ὁ Ἀντίοχος μετὰ τὴν κατὰ τὴν ναυμαχίαν γενομένην ἧτταν, ἐν ταῖς Σάρδεσι παρεὶς τοὺς καιροὺς, καὶ καταμέλλων ἐν τοῖς ὅλοις, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν τῶν πολεμίων διάβασιν, συντριβεὶς τῇ διανοίᾳ, καὶ δυσελπίσας, ἔκρινε διαπέμπεσθαι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ Πόπλιον ὑπὲρ διαλύσεων. προχειρισάμενος οὖν Ἡρακλείδην τὸν Βυζάντιον, ἐξέπεμψε δοὺς ἐντολάς· ὅτι παραχωρεῖ τῆς τε τῶν Λαμψακηνῶν καὶ Σμυρναίων, ἔτι δὲ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, ἐξ ὧν ὁ πόλεμος ἔλαβε τὰς ἀρχάς. ὁμοίως δὲ κἄν τινας ἑτέρας ὑφαιρεῖσθαι βούλωνται τῶν κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν, ὅσαι τἀκείνων ᾕρηνται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τὴν ἡμίσειαν δώσει τῆς γεγενημένης σφίσι δαπάνης, εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν διαφοράν. Ταύτας μὲν οὖν ὁ πεμπόμενος εἶχε τὰς ἐντολὰς πρὸς τὴν κατὰ κοινὸν ἔντευξιν·

Quomodo poſt Romanorum trajectionem in Aſiam metu conſternatus Antiochus legatos de pace ad Romanos miſerit.

Romanorum in ſacris curandis patrio ritu, etiam cum in expeditione verſabantur, cura & ſtudium.

Mandata Antiochi & publice ad concilium, & privatim ad Scipionem Africanum data.

POST victores dimicatione maritima Romanos, Antiochus Sardibus hærens rei gerendæ temporibus conſumptis, & ſumma lentitudine omnia adminiſtrans, ſimul intellexit trajeciſſe hoſtes Helleſpontum; fractus animo, & deſperans rebus ſuis, legatos ad Lucium & Publium Scipiones de pace ſtatuit mittendos. Igitur Heraclidem Byzantium ad id munus deligit, & cum his mandatis mittit: Lampſaco & Smyrna nec non Alexandria, quæ urbes cauſſam bello præbuerint, ceſſurum ſe: ac ſi quas alias in Æolide & Jonia Romani, quod ſuarum partium præſenti bello fuerint, vindicare ab imperio regio velint, has quoque tradere paratum. Ad hæc, impenſæ in bellum adverſus ſe factæ partem dimidiam Regem præſtaturum. Hæc data Heraclidæ mandata ſunt in publico colloquio exponenda: alia

alia deinde addita, privatim ad Publium perferenda; quæ cujuſmodi fuerint deinceps explicabimus. Is legatus ut ad Helleſpontum venit, & Romanos eodem in loco reperit ſtativa agentes, ubi primùm poſtquam mare trajecerant, tentoria fixerant; lætari primò, quòd crederet multum ſe eo adjuvari ad impetranda quæ vellet, quòd quieti hoſtes ſe continerent, neque poſt tranſitum in Aſiam quidquam tentaſſent. mox cognitò Publium trans mare adhuc eſſe, male agi ſecum exiſtimavit: quod in illius animo & voluntate momentum maximum ad negotium conficiendum eſſet poſitum. Cauſſa autem cur in primis caſtris hæreret exercitus, & quare à legionibus Publius ſe disjunxiſſet, fuit quòd Salius ille erat: Eſt autem Saliorum collegium, ut diximus in iis quæ de populi Rom. inſtitutis diſſeruimus, unum ex illis tribus collegiis, per quæ præcipua Romæ ſacrificia diis fiunt: eſtq; ita moribus eorum receptum, ut quocunque in loco fuerint deprehenſi Salii tempore ejus ſolennitatis, ex eo ne diſcedant. Id quod Publio tunc accidit. nam quum inibi copiæ eſſent, ut in Helleſpontnm trajicerent, incidit tempus illud; adeo ut excedere loco non poſſet. inde factum ut ab exercitu ſepararetur Publius, & in Europa maneret. utque exercitus poſt tranſitum in Aſiam eodem loco conſiſteret, neque eorum quæ res poſtulabat quidquam poſſet exſequi, dum exſpectatur Publius. Qui poſtquam advenit, diebus aliquot elapſis Heraclides in concilium vocatus, &

ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Πόπλιον ἑτέρας, ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν. ἀφικόμενος δὲ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ προειρημένος πρεσβευτής, καὶ καταλαβὼν τοὺς Ῥωμαίους ἔτι μένοντας ἐπὶ τῆς στρατοπεδείας, οὗ πρῶτον κατεσκήνωσαν ἐπὶ τῆς διαβάσεως· τὰς μὲν ἀρχὰς ἤσθη, νομίζων αὐτῷ συνεργὸν εἶναι πρὸς τὴν ἔντευξιν, τὸ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ πρὸς μηδὲν ὡρμηκέναι τῶν ἑξῆς τοὺς ὑπεναντίους. πυθόμενος δὲ τὸν Πόπλιον ἔτι μένειν ἐν τῷ πέραν, ἐδυσχέρησε, διὰ τὸ τὴν πλείστην ῥοπὴν κεῖσθαι τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ἐκείνου προαιρέσει. Αἴτιον δ' ἦν καὶ τοῦ μένειν τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τῆς πρώτης παρεμβολῆς, καὶ τοῦ κεχωρίσθαι τὸν Πόπλιον ἀπὸ τῶν δυνάμεων, τὸ, Σάλιον εἶναι τὸν προειρημένον ἄνδρα. τοῦτο δ' ἔστι, καθάπερ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῆς πολιτείας εἴρηται, τῶν τριῶν ἓν σύστημα, δι' ὧν συμβαίνει τὰς ἐπιφανεστάτας θυσίας ἐν τῇ Ῥώμῃ συντελεῖσθαι τοῖς θεοῖς, * τριακονθήμερον μὴ μεταβαίνειν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θυσίας, ἐν ᾗ ἂν χώρᾳ καταληφθῶσιν οἱ Σάλιοι οὗτοι. ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι Ποπλίῳ· τῆς γὰρ δυνάμεως μελλούσης περαιοῦσθαι, κατέλαβεν αὐτὸν οὗτος ὁ χρόνος, ὥστε μὴ δύνασθαι μεταβάλλειν τὴν χώραν. Διὸ συνέβη τόν τε Σκηπίωνα χωρισθῆναι τῶν στρατοπέδων, καὶ μεῖναι κατὰ τὴν Εὐρώπην. τὰς δὲ δυνάμεις περαιωθείσας μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ μὴ δύνασθαι πράττειν τῶν ἑξῆς μηδὲν, προσαναδεχομένας τὸν προειρημένον ἄνδρα. Ὁ δὲ Ἡρακλείδης, μετά τινας ἡμέρας παραγενομένου τοῦ Ποπλίου, κληθεὶς πρὸς τὸ συνέδριον

εἰς ἔντευξιν, διελέγετο περὶ ὧν εἶχε τὰς ἐντολάς· φάσκων τῆς τε τῶν Λαμψακηνῶν καὶ Σμυρναίων, ἔτι δὲ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐκχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν, ὅσαι τυγχάνουσιν ᾑρημέναι τὰ Ῥωμαίων. πρὸς δὲ τούτοις τὴν ἡμίσειαν ἀναδέχεσθαι τῆς γεγενημένης αὐτοῖς δαπάνης εἰς τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διελέχθη, παρακαλῶν τοὺς Ῥωμαίους, μήτε τὴν τύχην λίαν ἐξελέγχειν, ἀνθρώπους ὑπάρχοντας, μήτε τὸ μέγεθος τῆς αὐτῶν ἐξουσίας ἀόριστον ποιεῖν· ἀλλὰ περιγράφειν, μάλιστα μὲν τοῖς τῆς Εὐρώπης ὅροις· καὶ γὰρ ταύτην μεγάλην ὑπάρχειν καὶ παράδοξον, διὰ τὸ μηδένα καθῖχθαι τῶν προγεγονότων αὐτῆς. εἰ δὲ πάντως καὶ τῆς Ἀσίας βούλονταί τινα προσεπιδράττεσθαι, διορίσαι ταῦτα· πρὸς πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν προσελεύσεσθαι τὸν βασιλέα. Ῥηθέντων δὲ τούτων, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ, τὸν στρατηγὸν ἀποκριθῆναι, διότι τῆς μὲν δαπάνης, οὐ τὴν ἡμίσειαν, ἀλλὰ πᾶσαν, δίκαιόν ἐστιν, Ἀντίοχον ἀποδοῦναι. φῦναι γὰρ τὸν πόλεμον ἐξ ἀρχῆς, οὐ δι' αὐτούς, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον. τῶν δὲ πόλεων, μὴ τὰς κατὰ τὴν Αἰολίδα, καὶ τὴν Ἰωνίαν μόνον ἐλευθεροῦν, ἀλλὰ πάσης τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου δυναστείας ἐκχωρεῖν. Ὁ μὲν οὖν πρεσβευτὴς ταῦτα ἀκούσας παρὰ τοῦ συνεδρίου, διὰ τὸ πολὺ τῶν ἀξιουμένων τὰς ἐπιταγὰς ὑπεραίρειν, οὐδένα λόγον ποιησάμενος, τῆς μὲν κοινῆς ἐντεύξεως ἀπέστη· τὸν δὲ Πόπλιον ἐθεράπευσε φιλοτίμως. λαβὼν δὲ

ad colloquium admiſſus, quæ acceperat mandata edidit, dixitque velle Antiochum Lampſaco, Smyrna necnon Alexandria Romanis cedere: & ſi quæ aliæ in Æolide & Jonia Romanarum partium in præſenti bello fuerint: ad hæc impenſæ in bellum iſtud factæ, partem dimidiam in ſe ſuſcipere Antiochum. Multa præterea alia ad eundem finem ſpectantia diſſeruit: quum Romanos hortaretur, ut memores homines ſe natos, neque Fortunam nimis experiri vellent, neque imperii ſui magnitudinem in infinitum producere: finirent potius illud; maximè quidem Europæ finibus: id quoque magnum eſſe & ſupra hominum fidem: utpote quale nemo ante hanc memoriam fuit conſecutus. quod ſi omnino etiam ex Aſia partem aliquam præterea abſtrahere velint, illam definiant: Regem enim ad omnia paratum venire, quę fieri poſſent. His expoſitis, de concilii ſententia in hæc verba reſpondit Conſul; Æquum eſſe, ut Antiochus impenſæ in bellum factæ non dimidiam partem, ſed totam ipſam præſtet. neque enim propter Romanos, ſed propter Regem conſtitutum initio bellum fuiſſe, æquum etiam eſſe, ut non eas dumtaxat urbes quæ ſunt in Æolide atque Jonia liberet; verùm & univerſo cis Taurum montem imperio cedat. Legatus poſtquam hæc in concilio audivit, quoniam poſtulata hæc fines mandatorum longe excedebant, quæ dicta fuerant pro indictis habuit, ac deinceps publico congreſſu abſtinuit. Publium verò privatim ſummo ſtudio coluit:

coiuit: & oportunum aliquando tempus nactus, mandata ei aperuit, quæ ab Antiocho acceperat. Erant autem hæc: Omnium primùm filium ei ſine pretio redditurum Regem dixit. (acciderat enim principio belli, ut P. Scipionis filius captus ad Antiochum deduceretur;) dixit deinde, paratum eſſe Antiochum, & jam Scipioni quantam velle ſe ſignificaſſet pecuniæ vim dare; & deinceps regni opes cum eo communicare, ſi per eum pacem iis quas propoſuerat conditionibus, impetraſſet. Publius ad hæc: quod de filio polliceretur, id ſe ait accipere: multumque ſe illi eo nomine debiturum, ſi promiſſo fides exiſteret. ad cætera quod attinet, ignorantiâ labi ipſum dixit, planeque ab utilis ſibi conſilii via aberrare, non in hoc ſolummodo privato ſecum colloquio: ſed etiam cum in concilio verba fecit. Nam ſi dum Lyſimachiam, & aditum in Cherſoneſum habuit in poteſtate, has obtuliſſet conditiones; facile ipſum quæ vellet fuiſſe conſecuturum. Similiter ſi etiam poſtquam his ceſſit, ad Helleſpontum cum exercitu occurriſſet, & ſpeciem oſtentans impedituri tranſitum noſtrum, hæc eadem per legatos petiiſſet; fieri potuiſſe, ut & ſic rem impetraret. nunc conceſſo copiis noſtris in Aſiam tranſitu, & non ſolùm frenis, ſed etiam ſeſſore accepto; qui legatus veniat pacem ex æquo petens, jure merito repulſam ferre, ac ſpe ſua deſtitui. Monebat ergo illum, rebus ſuis ut melius conſuleret, & qui ſit præſens ſuus ſtatus vere conſideraret. pro filii liberatione promiſſa

καιρὸν ἁρμόζοντα, διελέγετο περὶ ὧν εἶχε τὰς ἐντολάς· αὗται δ' ἦσαν· διότι πρῶτον μὲν, χωρὶς λύτρων ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν ἀποδώσει. Συνέβαινε γὰρ ἐν ἀρχαῖς τοῦ πολέμου, τὸν υἱὸν τὸν τοῦ Σκηπίωνος γεγονέναι τοῖς περὶ Ἀντίοχον ὑποχείριον· δεύτερον δὲ, διότι καὶ κατὰ τὸ παρὸν, ἕτοιμός ἐστιν ὁ βασιλεὺς, ὅσον ἂν ἀποδείξῃ διδόναι πλῆθος χρημάτων· καὶ μετὰ ταῦτα κοινὴν ποιεῖν τὴν ἐκ τῆς βασιλείας χορηγίαν, ἐὰν συνεργήσῃ ταῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως προτεινομέναις διαλύσεσιν. Ὁ δὲ Πόπλιος, τὴν μὲν κατὰ τὸν υἱὸν ἐπαγγελίαν, ἔφη, δέχεσθαι, καὶ μεγάλην χάριν ἕξειν ἐπὶ τούτοις, ἐὰν βεβαιώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν. περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἀγνοεῖν αὐτὸν ἔφη, καὶ παραπαίειν ὁλοσχερῶς τοῦ σφετέρου συμφέροντος, οὐ μόνον κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευξιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς τὸ συνέδριον· εἰ μὲν γὰρ ἔτι Λυσιμαχίας, καὶ τῆς εἰς τὴν Χερρόνησον εἰσόδου κύριος ὑπάρχων, ταῦτα προὔτεινε, ταχέως ἂν αὐτὸν ἐπιτυχεῖν. Ὁμοίως, εἰ καὶ τούτων ἐκχωρήσας παραγένοιτο πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ δῆλος ὢν ὅτι κωλύσει τὴν διάβασιν ἡμῶν, ἐπρέσβευε περὶ τῶν αὐτῶν τούτων· κἂν οὕτως αὐτὸν ἐφικέσθαι τῶν ἀξιουμένων. ὅτε δὲ ἐάσας ἐπιβῆναι τῆς Ἀσίας τὰς ἡμετέρας δυνάμεις, καὶ προσδεξάμενος οὐ μόνον τὸν χαλινὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναβάτην, παραγίνεται πρεσβεύων περὶ διαλύσεων ἴσων· εἰκότως ἂν ἀποτυγχάνειν, καὶ διαψεύσεσθαι τῶν ἐλπίδων. Διόπερ αὐτῷ παρῄνει, βέλτιον βουλεύεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων, καὶ βλέπειν τοὺς καιροὺς ἀληθινῶς. ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν υἱὸν ἐπαγ-

γελίας, ὑπισχνεῖτο δώσειν αὐτῷ συμβουλίαν ἀξίαν τῆς προτεινομένης χάριτος. παρεκάλει γὰρ αὐτὸν εἰς πᾶν συγκαταβαίνειν· μάχεσθαι δὲ κατὰ μηδένα τρόπον Ῥωμαίοις. Ὁ μὲν Ἡρακλείδης ταῦτα ἀκούσας, ἐπανῆλθε, καὶ συμμίξας, διεσάφει τῷ βασιλεῖ τὰ κατὰ μέρος. Ἀντίοχος νομίσας οὐδὲν ἂν βαρύτερον αὐτῷ γενέσθαι προστάγμα τοῦ νῦν ἐπιταττομένου, εἰ λειφθείη μαχόμενος· τῆς μὲν περὶ τὰς διαλύσεις ἀσχολίας ἀπέστη· τὰ δὲ πρὸς ἀγῶνα πάντα, καὶ πανταχόθεν ἡτοίμαζεν.

conſilium illi ſe pollicebatur daturum, dignum oſtenſo beneficio. Hortabatur namque ut nullam pacis conditionem recuſans, quocunque Romani vocarent, ſequeretur; bello adverſus Romanos modis omnibus ut abſiſteret. His auditis revertitur Heraclides. qui Regem ut convenit, omnia ſigillatim ei expoſuit. Antiochus, nihil gravius ſibi ſi bello eſſet victus, imperatum iri ratus, cogitatione pacis abſtinuit, & neceſſaria ad prælium omnia undique apparavit.

ΚΔ.

Πῶς ὁ Ἀντίοχος πρῶτον μὲν ἐπικηρυκευσάμενος, ἔπειτα δὲ πρέσβεις ἀποστείλας πρὸς τοὺς Σκιπίωνας, εἰρήνην διεπράξατο αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τίσιν αὐτῆς ἔτυχε.

ΟΤΙ μετὰ τὴν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι τὴν αὐτῶν πρὸς Ἀντίοχον, παρειληφότες καὶ τὰς Σάρδεις, καὶ τὰς ἀκροπόλεις ἅμα, ἧκε Μουσαῖος, ἐπικηρυκευόμενος παρ' Ἀντιόχου. τῶν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον φιλανθρώπως προσδεξαμένων αὐτόν, ἔφη βούλεσθαι τὸν Ἀντίοχον ἐξαποστεῖλαι πρεσβευτὰς τοὺς διαλεχθησομένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. διόπερ ἀσφάλειαν ἠξίου δοθῆναι τοῖς παραγινομένοις. τῶν δὲ συγχωρησάντων, οὗτος μὲν ἐπανῆλθεν. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἧκον πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου, Ζεῦξις, ὁ πρότερον ὑπάρχων Λυδίας σατράπης, καὶ Ἀντίπατρος ἀδελφιδοῦς· οὗτοι δὲ πρῶτον μὲν ἔσπευδον ἐντυχεῖν

XXIV.

Quomodo Antiochus caduceatoribus primùm miſſis, deinde legatis, pacem à Romanis impetravit, & quibus conditionibus.

Post victoriam Romanorum de Rege Antiocho, mox à captis Sardibus & arcibus aliquot, venit Muſæus caduceator ab Antiocho miſſus: qui à Publio Scipione humanè acceptus, dixit, velle Antiochum legatos mittere de ſumma rerum acturos. poſtulabat igitur commeatum dari iis qui eſſent venturi. Re impetrata, revertitur caduceator. Paucis deinde poſt diebus, venere legati à Rege Antiocho, Zeuxis qui præfectus Lydiæ fuerat, & Antipater fratris filius. hi ut prius Eumenem Regem convenirent, operam dederunt; veriti

ne pro-

ne propter ſimultates priſtinas, cupidior ipſis nocendi foret. Eo moderatiore & placatiore quàm ſperarant invento, confeſtim ut ſibi daretur concilium ſunt eniſi. Quo ipſis præbito, & alia quidem multa diſſeruerunt: cum Romanos hortarentur, ut clementer & magno animo rebus ſuis ſecundis uterentur; dicerentque non tam id Antiocho fore conducibile, quàm ipſis Romanis, quando jam illis Fortuna imperium & dominatum orbis terrarum tradidiſſet. Cæterum caput & primus ſcopus legationis erat, quid facto opus eſſet, ut pacem & amicitiam populi Romani Rex impetraret. Qui intererant concilio, quod jam antè factum ſuper his rebus fuerat, habitaque deliberatio, Publium juſſerunt ea quæ ipſi decreverant edere. tum Publius; Nunquam, inquit, Romani poſt victoriam hoſtibus ſuis implacabiliores fuerunt. nunc igitur idem reſponſi laturos ipſos à Romanis, quod prius tuliſſent, cùm ad Helleſpontum prius quàm prælium committeretur venerunt. OPORTERE NIMIRUM, UT EUROPA IPSI EXCEDERENT, ET ASIA OMNI CIS TAURUM: AD HÆC PRO IMPENSIS IN BELLUM FACTIS, AMPLIUS DARENT QUINDECIM MILLIA TALENTUM EUBOICORUM; QUINGENTA PRÆSENTIA, DUO MILLIA ET QUINGENTA, CUM POPULUS ROMANUS PACEM CONFIRMAVERIT. RELIQUA DEINDE PER DUODECIM ANNOS, ITA UT

Εὐμένει τῷ βασιλεῖ, διευλαβούμενοι μὴ διὰ τὴν προγεγενημένην παρατριβὴν, φιλοτιμότερος ᾖ πρὸς τὸ βλάπτειν αὐτούς. εὑρόντες δὲ παρὰ τὴν προσδοκίαν μέτριον αὐτὸν καὶ πρᾶον, εὐθέως ἐγίνοντο περὶ τὴν κοινὴν ἔντευξιν. Κληθέντες δ' εἰς τὸ συνέδριον, πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα διελέχθησαν, παρακαλοῦντες πρᾴως χρήσασθαι καὶ μεγαλοψύχως τοῖς εὐτυχήμασι· φάσκοντες οὐχ οὕτως Ἀντιόχῳ τοῦτο συμφέρειν, ὡς αὐτοῖς Ῥωμαίοις, ἐπειδὴ ἡ τύχη παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν τῆς οἰκουμένης ἀρχὴν καὶ δυναστείαν. Τὸ δὲ συνέχον, ἠρώτων, τί δεῖ ποιήσαντας τυχεῖν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς Ῥωμαίους. οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ πρότερον ἤδη συνηδρευκότες καὶ βεβουλευμένοι περὶ τούτων, τότε ἐκέλευον διασαφεῖν τὰ δεδογμένα τὸν Πόπλιον· ὁ δὲ προειρημένος ἀνὴρ, οὔτε νικήσαντας ἔφη Ῥωμαίους οὐδέποτε γενέσθαι βαρυτέρους· διὸ καὶ νῦν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν δοθήσεσθαι παρὰ Ῥωμαίων, ἣν καὶ πρότερον ἔλαβον, ὅτε πρὸ τῆς μάχης παρεγενήθησαν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ΔΕΙ ΓΑΡ ΑΥΤΟΥΣ, ΕΚ ΤΕ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΕΚΧΩΡΕΙΝ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΑΔΕ ΤΟΥ ΤΑΥΡΟΥ ΠΑΣΗΣ· ΠΡΟΣ ΔΕ ΤΟΥΤΟΙΣ, ΕΥΒΟΙΚΑ ΤΑΛΑΝΤΑ ΕΠΙΔΟΥΝΑΙ ΜΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΝΤΑΚΙΣΧΙΛΙΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ, ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΔΑΠΑΝΗΣ. ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ, Φ' ΜΕΝ ΠΑΡΑΧΡΗΜΑ, ΔΙΣΧΙΛΙΑ ΔΕ ΚΑΙ Φ' ΠΑΛΙΝ, ΕΠΕΙΔΑΝ Ο ΔΗΜΟΣ ΚΥΡΩΣΗι ΤΑΣ ΔΙΑΛΥΣΕΙΣ. ΤΑ ΔΕ ΛΟΙΠΑ ΤΕΛΕΙΝ ΕΝ ΕΤΕΣΙ ΙΒ', ΔΙ-

ΔΟΝΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΤΟΣ, ΧΙΛΙΑ ΤΑΛΑΝΤΑ· ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΕΥΜΕΝΕΙ Υ' ΤΑΛΑΝΤΑ ΠΡΟΣΟΦΕΙΛΟΜΕΝΑ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΕΙΠΟΝΤΑ ΣΙΤΟΝ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΣΥΝΘΗΚΑΣ. ΣΥΝ ΔΕ ΤΟΥΤΟΙΣ, ΑΝΝΙΒΑΝ ΕΚΔΟΥΝΑΙ ΤΟΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΝ, ΚΑΙ ΘΟΑΝΤΑ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟΝ, ΚΑΙ ΜΝΑΣΙΛΟΧΟΝ ΑΚΑΡΝΑΝΑ, ΚΑΙ ΦΙΛΩΝΑ, ΚΑΙ ΕΥΒΟΥΛΕΙΔΗΝ ΤΟΥΣ ΧΑΛΚΙΔΕΑΣ. ΠΙΣΤΙΝ ΔΕ ΤΟΥΤΩΝ ΟΜΗΡΟΥΣ Κ' ΔΟΥΝΑΙ ΠΑΡΑΧΡΗΜΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΟΧΟΝ, ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΝΤΑΣ. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Πόπλιος ἀπεφήνατο ὑπὲρ παντὸς τοῦ συνεδρίου· Συγκατατιθεμένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Ζεῦξιν, ἔδοξε πᾶσιν ἐξαποστεῖλαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς παρακαλέσοντας τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον, ἐπικυρῶσαι τὰς συνθήκας. Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν· ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις, οἱ Ῥωμαῖοι διεῖλον τὰς δυνάμεις. μετὰ δέ τινας ἡμέρας παραγενομένων ὁμήρων εἰς τὴν Ἔφεσον, εὐθέως ἐγίνοντο περὶ τὸ πλεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅ, τ' Εὐμένης, οἵ τε παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρεσβευταί· παραπλησίως δὲ καὶ παρὰ Ῥοδίων, καὶ παρὰ Σμυρναίων, καὶ σχεδὸν τῶν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου πάντων τῶν κατοικούντων ἐθνῶν καὶ πολιτευμάτων ἐπρέσβευον εἰς τὴν Ῥώμην.

KE.

Πῶς ὁ βασιλεὺς Εὐμένης καὶ οἱ παρὰ Ῥοδίων πρεσβευταὶ

CIO TALENTA QUOT ANNIS PENDERENT. EUMENI QUOQUE QUADRINGENTA TALENTA ADHUC DEBITA REDDERENT, ET QUOD FRUMENTI RELIQUUM ESSET, QUOD EX FOEDERE CUM PATRE ICTO DEBERETUR. HANNIBALEM PRÆTEREA CARTHAGINIENSEM DEDERENT, ET THOANTEM ÆTOLUM, NECNON MNASILOCHUM ACARNANEM, ET CUM IIS CHALCIDENSES PHILONEM ET EUBULIDAM. PIGNORIS AUTEM LOCO, DARET EXTEMPLO ANTIOCHUS OBSIDES VIGINTI, QUORUM NOMINA FUERINT ADSCRIPTA. Hæc Publius totius concilii nomine pronuntiavit. Quum acciperent conditiones Antipater & Zeuxis, placuit omnibus Romam legatos mitti, qui Senatum populumque Rom. orarent, pacem ut comprobarent. atque ita tum diſceſſum eſt. Sequentibus diebus Romani exercitum in hiberna dimiſerunt. elapſis deinde non multis diebus, poſtquam deducti Epheſum eſſent obſides, navigationem Romam præpararunt Eumenes & Romanorum legati; itemque Rhodiorum Smyrnenſium, & omnium ferme cis Taurum gentium ac civitatum oratores Romam ſunt profecti.

XXV.

Quomodo Rex Eumenes & legati à Rhodiis miſſi ſuper

non-

nonnullis Græcorum in Aſia urbibus, quæ erant libertate donandæ, apud ipſos Romanos & in Senatu diſceptaverint.

APPETENTE jam æſtate poſt victum à Romanis Antiochum, Rex Eumenes & Antiochi legati, ac Rhodiorum, aliarumque item gentium Romam venerunt. omnes enim propemodum qui Aſiam colunt populi, ſtatim à victoria ſuos Romam legatos miſere; cum ſpes omnes ſuas in poſterum univerſi in Senatu Romano haberent ſitas. Qui quum veniſſent, omnes ſingulari humanitate ab ordine ampliſſimo ſunt excepti: præcipuâ verò munificentiâ & itum eſt obviam Regi Eumeni, & lautia ei ſunt præbita: ſecundum hunc Rhodiis. Poſtquam audiendarum legationum tempus venit, primus omnium in Senatum vocatus eſt Eumenes, petitumque ab eo, ut quid ſibi à Patribus tribui vellet, omiſſa in id verecundia, diceret. Ad ea reſpondente Rege, Si ab aliis impetratum aliquid beneficii vellet, conſilio ſe Romanorum fuiſſe uſurum; ne quid aut immoderate cupiiſſe, aut petiiſſe ſupra meritum videri poſſet. nunc quando ab ipſis Romanis petitum beneficium venerit, optimum ducere ſe ipſorum munificentiam in ſe & fratres ſuos eorum arbitrii facere: aſſurgit ſeniorum aliquis, & Eumenem jubet, diceret ſine metu quid ſibi videretur: eſſe enim propoſitum Patribus, quibus poſſent cunque rebus ei gratificari.

περὶ τῶν ἐλευθερωθησομένων ἐν Ἀσίᾳ Ελλήνων ἠμφισβήτησαν ἐπὶ δικασταῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ συγκλήτῳ.

ΟΤΙ ἤδη τῆς θερείας ἐνισταμένης μετὰ τὴν νίκην τὴν Ῥωμαίων τὴν πρὸς Ἀντίοχον, παρῆν ὅ τε βασιλεὺς Εὐμένης, οἵ τε παρ' Ἀντιόχου πρέσβεις, οἵ τε παρὰ τῶν Ῥοδίων· ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων. σχεδὸν γὰρ ἅπαντες, οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν εὐθέως μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν μάχην, ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ τὸ πᾶσι τότε, καὶ πάσας τὰς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας, ἐν τῇ συγκλήτῳ κεῖσθαι. Ἁπάντας μὲν οὖν τοὺς παραγενομένους ἐπεδέχετο φιλανθρώπως ἡ σύγκλητος· μεγαλομερέστατα δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀπάντησιν, καὶ τὰς τῶν ξενίων παροχὰς, Εὐμένη τὸν βασιλέα· μετὰ δὲ τοῦτον τοὺς Ῥοδίους. Επειδὴ δ' ὁ τῆς ἐντεύξεως καιρὸς ἦλθεν, εἰσεκαλέσαντο πρῶτον τὸν βασιλέα, καὶ λέγειν ἠξίουν μετὰ παρρησίας, ὧν βούλεται τυχεῖν παρὰ τῆς συγκλήτου. τοῦ δ' Εὐμένους φήσαντος, διότι, εἰ καὶ παρ' ἑτέρων τυχεῖν τινὸς ἐβούλετο φιλανθρώπου, Ῥωμαίοις ἂν ἐχρήσατο συμβούλοις, πρὸς τὸ μήτ' ἐπιθυμεῖν μηδενὸς παρὰ τὸ δέον, μήτ' ἀξιοῦν μηδὲν πέρα τοῦ καθήκοντος· ὁπότε δ' αὐτὸς πάρεστι δεόμενος Ῥωμαίων, ἄριστον εἶναι νομίζει τὸ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν ἐκείνοις, καὶ περὶ αὑτοῦ καὶ περὶ τῶν ἀδελφῶν. τῶν δὲ πρεσβυτέρων τινὸς ἀναστάντος, καὶ κελεύοντος μὴ καταρρωδεῖν, ἀλλὰ λέγειν τὸ φαινόμενον· διότι πρόκειται τῇ συγκλήτῳ πᾶν αὐτῷ χαρίζεσθαι τὸ δυνατόν·

ἔμενεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης. Χρόνου δ' ἐγγινομένου, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐξεχώρησεν, ἡ δὲ σύγκλητος ἐβουλεύετο τί δεῖ ποιεῖν. ἔδοξεν οὖν τὸν Εὐμένη παρακαλεῖν, αὐτὸν ὑποδεικνύναι θαρροῦντα, περὶ ὧν πάρεστιν· καὶ γὰρ εἰδέναι τὰ διαφέροντα τοῖς ἰδίοις πράγμασιν ἐκεῖνον ἀκριβέστερον, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν. δοξάντων δὲ τούτων εἰσεκλήθη, καὶ τῶν πρεσβυτέρων τινὸς ἐπιδείξαντος τὰ δεδογμένα, λέγειν ἠναγκάσθη περὶ τῶν προκειμένων. Ἔφασκεν οὖν ἄλλο μὲν οὐδὲν εἰπεῖν περὶ τῶν καθ' αὑτὸν, ἀλλὰ μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης, τελέως διδοὺς ἐκείνοις τὴν ἐξουσίαν. ἕνα δὲ τόπον ἀγωνιᾶν, τὸν κατὰ τοὺς Ῥοδίους. διὸ καὶ προήχθαι νῦν εἰς τὸ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων. ἐκείνους γὰρ παρεῖναι μὲν οὐδὲν ἧττον ὑπὲρ τοῦ τῆς σφετέρας πατρίδος συμφέροντος σπουδάζοντας, ἢ περ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς φιλοτιμεῖσθαι κατὰ τὸ παρόν. τοὺς δὲ λόγους αὐτῶν τὴν ἐναντίαν ἔμφασιν ἔχειν τῇ προθέσει τῇ κατὰ τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δ' εἶναι ῥᾴδιον καταμαθεῖν· ἐρεῖν μὲν γὰρ αὐτοὺς, ἐπειδὰν εἰσπορευθῶσι, διότι πάρεισιν, οὔτε παρ' ὑμῶν αἰτησόμενοι τὸ παράπαν οὐδὲν οὔθ' ἡμᾶς βλάπτειν θέλοντες κατ' οὐδένα τρόπον. πρεσβεύονται δὲ περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων Ἑλλήνων. τοῦτο δ' οὐχ οὕτως αὐτοῖς εἶναι κεχαρισμένον φήσουσιν, ὡς ὑμῖν καθῆκον καὶ τοῖς γεγονόσιν ἔργοις ἀκόλουθον. ἡ μὲν οὖν διὰ τῶν λόγων φαντασία, τοιαύτη τις αὐτῶν ἔσται· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἐναντίαν ἔχοντα τούτοις εὑρεθήσεται διάθεσιν. Τῶν γὰρ πόλεων ἐλευθερωθεισῶν, ὡς αὐτοὶ

perſtat Rex in eadem ſententia. Quum aliquandiu ita certatum eſſet, Eumenes templo exceſſit: Senatus qui remanſerat, quid opus facto conſultat. Placuit igitur Regem hortari, ut expromeret ipſe fidenter, quorum cauſſa veniſſet: ipſum enim optimè ſcire, quæ regno ſuo ſint accommoda Aſiamque melius noſſe. his ita decretis reductus eſt: & cum ſeniorum aliquis Patrum voluntatem ei indicaſſet, coactus eſt quæ vellet dicere. tum ergo Rex: Aliud quidem nihil de rebus ſuis dicturum, ait, eademque in ſententia perſeveraturum, atque omnino ipſorum arbitrio rem permiſſurum. Una in parte anxium laborare ſe, quæ ad Rhodios pertineret: propterea ſui officii putaſſe, ut de præſenti negotio verba apud eos faceret. Nam & illos adeſſe non minore cum ſtudio patriæ commoda promovendi, quàm cupiat ipſe regno ſuo eſſe conſultum. cæterùm eorum orationem contrariam ſpeciem oſtendere, ejus quod re vera ab ipſis agitur. id quod cognitu ſit facile. dicturos enim ubi datus eis fuerit Senatus; veniſſe non ut quicquam omnino petant à vobis, aut ut nos ulla re lædant: ſed ad impetrandam Græcorum, qui in Aſia ſunt, libertatem eſſe miſſos: quod non tam gratum ſibi dicent futurum, quàm vos decere, & antefactis convenire. Et orationis quidem illorum hic color erit: at rem ipſam contrario plane modo ſe habere invenietis. Nam ſi, quod ipſi poſtulabunt, liberatæ

civitates fuerint, eveniet, ut maximum potentia eorum capiat incrementum; noſtra quodammodo tollatur. libertatis enim nomen & indulgentia ſuis legibus vivendi, omnes penitus à nobis avertet, non ſolùm qui jam liberabuntur, ſed etiam veteres ſubditos noſtros; ubi ſemel veſter hic animus illis innotuerit: eademque res hos omnes Rhodiis adjunget. Quippe ita natura comparatum eſt, ut hi per Rhodios liberati, (ſic enim ipſi ſibi perſuadebant,) verbo quidem ſocii eorum ſint futuri; re autem vera imperata omnia illorum ſint facturi, tanto obligati beneficio. Oramus igitur vos, Patres conſcripti, caveatis hac in parte, ne per incogitantiam alios ex ſociis præter modum extollatis; alios ſine ratione deprimatis. Simul videte, ne ſi in illos qui adverſum vos arma tulerint, beneficia veſtra conferatis; veros amicos præ illis contemnatis atque aſpernemini. Equidem in aliis rebus jure meo quocunque, ſine pertinacia cuilibet cedam: in certamine verò amicitiæ veſtræ & benevolentiæ erga vos, nemo plane eſt mortalium à quo vinci me, pro mea virili, æquo animo ſim paſſurus. neque dubito parentem meum, ſi eſſet in vivis, eadem quæ ipſe dico, fore dicturum. Nam & ille primus ferme omnium Aſiam Græciamque incolentium, in amicitiam ſocietatemque veſtram quum veniſſet, conſtantiſſima fide ad extremum finem vitæ, hanc ſervavit: neque id animo dumtaxat, ſed etiam factis.

παρακαλοῦσιν, τὴν μὲν τούτων συμβήσεται δύναμιν αὐξηθῆναι πολλαπλασίως· τὴν δὲ ἡμετέραν, τρόπον τινὰ καταλυθῆναι· τὸ γὰρ τῆς ἐλευθερίας ὄνομα, καὶ τῆς αὐτονομίας, ἡμῖν μὲν ἄρδην ἀποσπάσει πάντας, οὐ μόνον τοὺς νῦν ἐλευθερωθησομένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρότερον ἡμῖν ὑποταττομένους, ἐπειδὰν ὑμεῖς ἐπὶ ταύτης ὄντες φανεροὶ γένησθε τῆς προαιρέσεως· τούτοις δὲ προσθήσει πάντας. τὰ γὰρ πράγματα φύσιν ἔχει τοιαύτην. δόξαντες γὰρ ἐλευθερῶσθαι διὰ τούτους, ὀνόματι μὲν ἔσονται σύμμαχοι τούτων· τῇ δ' ἀληθείᾳ, πᾶν ποιήσουσι τὸ κελευόμενον ἑτοίμως, τῇ μεγίστῃ χάριτι γεγονότες ὑπόχρεοι. Διόπερ, ὦ ἄνδρες, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς, τοῦτον τὸν τόπον ὑπιδέσθαι, μὴ λάθητε τοὺς μὲν παρὰ τὸ δέον αὔξοντες, τοὺς δὲ ἐλαττοῦντες τῶν φίλων ἀλόγως· ἅμα δὲ τούτοις, τοὺς μὲν πολεμίους γεγονότας εὐεργετοῦντες· τοὺς δ' ἀληθινοὺς φίλους παρορῶντες, καὶ καταλιγωροῦντες τούτων· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ὅτου δέοι παντὸς παραχωρήσαιμι τοῖς πέλας ἀφιλονείκως· περὶ δὲ τῆς ἡμετέρας φιλίας καὶ τῆς εἰς ὑμᾶς εὐνοίας, ἁπλῶς οὐδέποτ' ἂν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐκχωρήσαιμι κατὰ δύναμιν. Δοκῶ δὲ καὶ τὸν πατέρα τὸν ἡμέτερον, εἴπερ ἔζη, τὴν αὐτὴν ἂν προέσθαι φωνὴν ἐμοί. καὶ γὰρ ἐκεῖνος πρῶτος μετασχὼν τῆς ὑμετέρας φιλίας καὶ συμμαχίας, σχεδὸν πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα μενόντων, εὐγενέστατα διεφύλαξε ταύτην ἕως τῆς τελευταίας ἡμέρας, οὐ μόνον κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πράξεις.

πάντων γὰρ ὑμῖν ἐγγινομένων τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολέμων καὶ πλείστους μὲν εἰς τούτους πεζικὰς, καὶ ναυτικὰς δυνάμεις παρείχετο τῶν ἄλλων συμμάχων. πλείστην δὲ συνεβάλλετο χορηγίαν, καὶ μεγίστους ὑπέμεινε κινδύνους· τέλος δὲ εἰπεῖν, κατέστρεψε τὸν βίον, ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις, κατὰ τὸν Φιλιππικὸν πόλεμον, παρακαλῶν Βοιωτοὺς εἰς τὴν ὑμετέραν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Ἐγὼ δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, τὴν μὲν προαίρεσιν τὴν τοῦ πατρὸς διεφύλαξα· ταύτην γὰρ οὐχ οἷόν τ' ἦν ὑπερθέσθαι· τοῖς δὲ πράγμασιν ὑπερεθέμην. οἱ γὰρ καιροὶ τὴν ἐκ πυρὸς βάσανον ἐμοὶ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ προσῆγον. Ἀντιόχου γὰρ σπουδάζοντος ἡμῖν θυγατέρα δοῦναι, καὶ συνοικειωθῆναι τοῖς ὅλοις, διδόντος παραχρῆμα μὲν τὰς πρότερον ἀπηλλοτριωμένας ἀφ' ἡμῶν πόλεις, μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν ὑπισχνουμένου ποιήσειν, εἰ μετάσχοιμεν τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου· τοσοῦτον ἀπέχομεν τοῦ προσδέξασθαί τι τούτων, ὥστε πλείστας μὲν καὶ πεζικαῖς καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσι τῶν ἄλλων συμμάχων, ἠγωνίσμεθα μεθ' ὑμῶν πρὸς Ἀντίοχον. πλείστας δὲ χορηγίας συμβεβλήμεθα πρὸς τὰς ὑμετέρας χρείας, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καιροῖς· εἰς πάντας δὲ τοὺς κινδύνους δεδώκαμεν αὐτοὺς ἀπροφασίστως, μετά γε τῶν ὑμετέρων ἡγεμόνων. τὸ δὲ τελευταῖον, ὑπεμείναμεν συγκλεισθέντες εἰς αὐτὴν τὴν Πέργαμον πολιορκεῖσθαι καὶ κινδυνεύειν ἅμα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρχῆς, διὰ τὴν πρὸς τὸν ὑμέτερον δῆμον εὔνοιαν. Ὥσθ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, πολλοὺς μὲν γεγονότας αὐτόπτας, πάντας δὲ

omnibus enim bellis quæ in Græcia geſſiſtis pater interfuit: & ad illa, terreſtribus navalibuſque copiis, ut nemo ſociorum veſtrorum, vobis eſt auxiliatus: ſed & commeatibus idem vos adjuvit plurimis, maximaque pro vobis pericula adiit: ac poſtremò cùm Bœotos ad amicitiam ſocietatemque veſtram hortaretur bello Philippico, in ipſis laboribus vitam finivit. Hujus ego regnum ut ſuſcepi, voluntatem quidem & ſtudium patris erga vos ſervavi: etenim erant illa inexuperabilia: rebus ipſis meritiſque ſuperavi. tempora enim mihi magis quàm illi tribuerunt materiam, ut velut in ignes fides mea probaretur, Nam quum Antiochus filiam ſuam in matrimonium mihi dare vellet, & rebus omnibus mihi conjungi optaret, civitates extemplo reſtitueret, quæ defecerant à nobis, quidvis in poſterum polliceretur, ſi bellum adverſus vos cum eo gereremus: tantum abfuit, ut quicquam eorum acciperemus, ut contra plurimis pedeſtribus navalibuſque copiis quàm ullus ſociorum veſtrorum contra Antiochum pro vobis ſteterimus: plurimis commeatibus, neceſſariis maxime temporibus vos adjuverimus: omnibus periculis abſque ulla tergiverſatione, cum veſtris ducibus, nos objecerimus: poſtremò includi in urbem Pergamum ſuſtinuerimus, atque in ea obſeſſi de vita ſimul & regno, propter conſtantem erga populum Rom. benevolentiam, ſimus periclitati. Quum igitur, Patres conſcripti, multi veſtrûm ſpectatores fuerint eorum quæ dixi, omnes

omnes exploratum habeatis vera illa eſſe, æquum eſt, parem & vos meritis noſtris curam habere noſtri. Eſſet enim res omnium indigniſſima, ſi Maſſaniſſam, qui non ſolum hoſtis veſter aliquando fuerat, ſed etiam ad extremum, cum paucis equitibus in caſtra veſtra confugerat: quia uno contra Carthaginienſes bello fidem ſervaſſet; magnæ partis Africæ Regem coſtitueritis: Pleuratum vero nihil quicquam omnino de vobis meritum, eo ſolum nomine quod in fide manſiſſet, omnium totius Illyrici regulorum maximum conſtitueritis: nos verò, qui & ipſi & majores noſtri, in maximis pulcherrimiſque inceptis vos adjuvimus, contemptui habueritis. Quid igitur eſt quod ego poſtulo? & quid tribui mihi à vobis æquum cenſeo? dicam equidem libere, quandoquidem exigitis hoc à me, ut quid ſentiam vobis dicam. Si vobis ſedet animo, partem aliquam terrarum cis montem Taurum, quæ Antiocho prius parebant, tenere; hoc verò eſt, quod omnium maxime optaverimus. ſic enim regnum noſtrum fore tutiſſimum exiſtimamus, ſi vobis finitimi fuerimus: & potentia veſtra frui quàm maxime potuerimus. Sed ſi alia vobis mens eſt, & univerſa deceditis Aſia; neminem digniorem eſſe cui belli præmiis cedatis quàm me, dicere auſim. At Hercule, honeſtius eſt civitates quę ſerviunt liberari. Ita, opinor, ſi ea audacia non fuerunt, ut cum Antiocho bellum adverſus vos gererent. ſin autem hoc patrare ſuſtinuerunt, multo eſt honeſtius, veris amicis gratias pro meritis referre,

γινώσκοντας, διότι λέγομεν ἀληθῆ, δίκαιόν ἐστι τὴν ἁρμόζουσαν πρόνοιαν ποιήσασθαι περὶ ἡμῶν. καὶ γὰρ ἂν πάντων γένοιτο δεινότατον, εἰ Μασσανάσσην μὲν τὸν οὐ μόνον ὑπάρξαντα πολέμιον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τελευταῖον καταφυγόντα πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἱππέων· τοῦτον, ὅτι καθ' ἕνα πόλεμον τὸν πρὸς Καρχηδονίους ἐτήρησε τὴν πίστιν, βασιλέα τῶν πλείστων μερῶν τῆς Λιβύης πεποιήκατε. Πλευράτον δὲ πράξαντα μὲν ἁπλῶς οὐδέν, διαφυλάξαντα δὲ μόνον τὴν πίστιν, μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα δυναστῶν ἀναδεδείχατε· ἡμᾶς δὲ τοὺς διὰ προγόνων τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν ἔργων ὑμῖν συγκατειργασμένους παρ' οὐδὲν ποιήσετε. τί οὖν ἐστιν ὃ παρακαλῶ; καὶ τίνος φημὶ δεῖν ἡμᾶς τυγχάνειν παρ' ὑμῶν; ἐρῶ μετὰ παρρησίας, ἐπείπερ ἡμᾶς ἐξεκαλέσασθε πρὸς τὸ λέγειν ὑμῖν τὸ φαινόμενον. εἰ μὲν αὐτοὶ κρίνετε εἶναί πως διακατέχειν τῆς Ἀσίας, τῶν ὄντων μὲν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου, ταττομένων δὲ πρότερον ὑπ' Ἀντίοχον· τοῦτο καὶ μάλιστα βουλοίμεθ' ἂν ἰδεῖν γενόμενον· καὶ γὰρ ἀσφαλέστατα βασιλεύειν ὑμῖν γειτνιῶντες ὑπολαμβάνομεν, καὶ μάλιστα μετέχοντες τῆς ὑμετέρας ἐξουσίας. εἰ δὲ τοῦτο μὴ κρίνετε ποιεῖν, ἀλλ' ἐκχωρεῖν τῆς Ἀσίας ὁλοσχερῶς, οὐδενί φαμεν δικαιότερον εἶναι παραχωρεῖν ὑμᾶς τῶν ἐκ τοῦ πολέμου γεγονότων ἄθλων, ἤπερ ἡμῖν. Νὴ Δία, κάλλιόν ἐστι τοὺς δουλεύοντας ἐλευθεροῦν. εἴγε μὴ μετ' Ἀντιόχου πολεμεῖν ὑμῖν ἐτόλμησαν· ἐπεὶ δὲ τοῦθ' ὑπέμειναν, πολλῷ κάλλιον, τὸ τοῖς ἀληθινοῖς φίλοις τὰς ἁρμοζούσας χάριτας ἀποδιδόναι μᾶλ-

λον, ἢ τοὺς πολεμίους γεγονότας εὐεργετεῖν. Ὁ μὲν οὖν Εὐμένης, ἱκανῶς εἰπὼν ἀπηλλάγη· τὸ δὲ συνέδριον, αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τὰ ῥηθέντα φιλοφρόνως ἀπεδέχετο, καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν προθύμως εἶχεν αὐτῷ χαρίζεσθαι. Μετὰ δὲ τοῦτον, ἐβούλοντο μὲν εἰσάγειν Ῥοδίους. ἀφυστεροῦντος δέ τινος τῶν πρεσβευτῶν, εἰσεκαλέσαντο τοὺς Σμυρναίους. οὗτοι δὲ πολλοὺς μὲν ἀπολογισμοὺς εἰσήνεγκαν περὶ τῆς αὐτῶν εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχηνται Ῥωμαίοις κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. οὔσης δὲ τῆς περὶ αὐτῶν δόξης ὁμολογουμένης, διότι γεγόνασι πάντων ἐκτενέστατοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας αὐτονομουμένων, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγούμεθα εἶναι τοὺς κατὰ μέρος ἐκτίθεσθαι λόγους. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰσῆλθον οἱ Ῥόδιοι, καὶ βραχέα προσενεγκάμενοι περὶ τῶν κατ' ἰδίαν σφίσι πεπραγμένων εἰς Ῥωμαίους, ταχέως εἰς τὸν περὶ τῆς πατρίδος ἐπανῆλθον λόγον· ἐν ᾧ μέγιστον αὐτοῖς ἔφασαν γεγενῆσθαι σύμπτωμα κατὰ τὴν πρεσβείαν, πρὸς ὃν οἰκειότατα διάκεινται βασιλέα καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν, πρὸς τοῦτον αὐτοῖς ἀντιπεπτωκέναι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. τῇ μὲν γὰρ αὐτῶν πατρίδι δοκεῖν τοῦτο κάλλιστον εἶναι, καὶ μάλιστα πρέπον Ῥωμαίοις, τὸ τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἕλληνας ἐλευθερωθῆναι, καὶ τυχεῖν τῆς αὐτονομίας, τῆς ἅπασιν ἀνθρώποις προσφιλεστάτης· Εὐμένει δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ἥκιστα τοῦτο συμφέρειν. φύσει γὰρ πᾶσαν μοναρχίαν, τὸ μὲν ἴσον ἐχθαίρειν, ζητεῖν δὲ, πάντας, εἰ δὲ μή γ', ὡς πλείστους, ὑπηκόους

quàm eorum commodis conſulere qui hoſtes veſtri fuerunt. Ubi ſatis eſſet locutus Eumenes, templo exiit. & Regem & ejus orationem benevolis animis Patres exceperunt: eratque illorum voluntas propenſa ad bene de eo merendum quibuſcunque rebus poſſent. Poſt hunc ſtatuerat Senatus Rhodios introducere: ſed quia non aderant quidam ex illa legatione, Smyrnæos vocarunt. Multa hi de ſua benevolentia & animo quem bonum & fidelem Romanis præſenti bello præſtitiſſent, diſſeruerunt. Quoniam autem hæc de illis fama apud cunctos obtinet, omnium civitatum liberarum quæ in Aſia ſunt, conſtantiſſimam in fide Romanis ſervanda hanc fuiſſe, nihil arbitramur eſſe opus, ut quæ ab illis ſunt dicta ſigillatim exponamus. Secundum hos Rhodii ſunt ingreſſi. qui ubi pauca in medium attulêre, quæ privatim Romanis pręſtitiſſent; mox ad ſermonem de patria orationem ſuam retulerunt. Perquàm autem incommode illud ſibi in hac legatione uſuveniſſe dixerunt, ut cum eo Rege, quicum & publice & privatim conjunctiſſimi ſint, ipſa rerum natura ipſos commiſerit. patriæ namque ſuę pulcherrimum illud videri & Romanis convenientiſſimum, ut Græci qui in Aſia ſunt liberentur, & eam juris æqualitatem conſequantur, quæ omnibus mortalibus eſt jucundiſſima. Eumeni vero & fratribus, nequaquam id eſſe commodum. Quippe ita natura comparatum, ut omne unius imperium æqualitatem juris oderit: omnes autem, vel certè quàm plurimos, ſibi eſſe

eſſe ſubjectos, & dicto audientes cupiat. Verumtamen licet hęc ita ſe habeant, quin ſint quod tendant impetraturi, nullo modo dubitare: non quia majore gratia apud Romanos polleant, quàm Eumenes: ſed quòd juſtiora ſint quæ ipſi ſuadeant, & ſine controverſia omnibus utiliora. Nam ſi non poſſent Romani gratiam meritorum aliter Eumeni referre, quàm tradendis liberis civitatibus; merito difficilis & impedita præſens deliberatio cenſeretur. vel enim amici veri parum habenda eſſet ratio; vel quod ſit honeſtum & ipſis conveniens fore negligendum, & rerum à ſe geſtarum gloriam obſcurandam atque deponendam. ſed ſi utrique rei provideri abunde poteſt, quis amplius dubitationi ſupereſt locus? Enimvero ut in lauto convivio, ſuppeditant quæ omnibus abundè ſufficiant, & eo plura etiam. Lycaoniam enim, Phrygiam ad Helleſpontum, Piſidiam, item Cherſoneſum, quæque circumjacent Europæ, dare quibus volueritis, vobis licet. Harum regionum una quælibet adjuncta regno Eumenis, decem partibus majus quam nunc ſit, illud effecerit. omnes verò aut pleræque attributæ, quavis alia dominatione regnum illius poſſunt reddere nihilo deterius. Licet igitur vobis P. C. & amicos augere commodis, & inſtituti veſtri gloriam non abjicere, neque deponere. Non eſt enim vobis idem actionum finis propoſitus, ac cæteris eſſe ſolet; verùm longe diverſus. Alii omnes bella ſuſcipiunt cupiditate impulſi

εἶναι σφίσι καὶ πειθαρχεῖν. Ἀλλὰ καίπερ τοιούτων ὄντων τῶν πραγμάτων, ὅμως ἔφασαν πεπεῖσθαι, διότι καθίξονται τῆς προθέσεως οὐ τῷ πλεῖον Εὐμένους δύνασθαι παρὰ Ῥωμαίοις· ἀλλὰ τῷ δικαιότερα φαίνεσθαι λέγοντες, καὶ συμφορώτερα πᾶσιν ὁμολογουμένως. Εἰ μὲν γὰρ μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως Εὐμένει χάριν ἀποδοῦναι Ῥωμαίους, εἰ μὴ παραδοῖεν αὐτῷ τὰς αὐτονομουμένας πόλεις, ἀπορεῖν εἰκὸς ἦν περὶ τῶν ἐνεστώτων· ἢ γὰρ φίλον ἀληθινὸν ἔδει παριδεῖν, ἢ τοῦ καλοῦ καὶ καθήκοντος αὐτοῖς ὀλιγωρῆσαι, καὶ τὸ κλέος τῶν ἰδίων πράξεων ἀμαυρῶσαι καὶ καταβαλεῖν. εἰ δ' ἀμφοτέρων τούτων ἱκανῶς ἔξεστιν προνοηθῆναι· τίς ἂν ἔτι περὶ τούτου διαπορήσειεν; Καὶ μὴν ὥσπερ ἐν δείπνῳ πολυτελεῖ, πάντα ἔνεστιν ἱκανὰ πᾶσιν, καὶ πλείω τῶν ἱκανῶν. καὶ γὰρ Λυκαονίαν, καὶ Φρυγίαν, τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντου, καὶ τὴν Πισιδικήν, πρὸς δὲ ταύταις Χερρόνησον, καὶ τὰ προσοροῦντα ταύταις τῆς Εὐρώπης ἔξεστιν ὑμῖν, οἷς ἂν βούλησθε, δωρεῖσθαι. ὧν ἑνός τινος προστεθέντος πρὸς τὴν Εὐμένους βασιλείαν, δεκαπλασίας αὐτὴν δύναται ποιεῖν τῆς νῦν ὑπαρχούσης· πάντων δὲ τούτων ἢ τῶν πλείστων αὐτῇ προσμερισθέντων, οὐδεμιᾶς ἂν γένοιτο τῶν ἄλλων δυναστειῶν καταδεεστέρα. Ἔξεστιν οὖν, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς φίλους μεγαλομερῶς σωματοποιῆσαι, καὶ τὸ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως λαμπρὸν μὴ καταβαλεῖν. οὐ γὰρ δὴ ὑμῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ταὐτὸ τέλος τῶν ἔργων, ἀλλ' ἕτερον. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ὁρμῶσι πρὸς τὰς πράξεις,

πράξεις, ὀρεγόμενοι τοῦ καταστρέψασθαι καὶ παρασπάσειν πόλεις, χορηγίας, ναῦς· ὑμᾶς δὲ πάντων τούτων ἀπροσδεήτους πεποιήκατε, πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην τεθεικότες ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν. τίνος οὖν ἔτι προσδεῖσθε, καὶ τίνος ἂν ἔτι δέοι πρόνοιαν ὑμᾶς ποιεῖσθαι τὴν ὀχυρωτάτην; δῆλον, ὡς ἐπαίνου καὶ δόξης παρ' ἀνθρώποις· ἃ καὶ κτήσασθαι μέν ἐστι δυσχερέστερον, κτησαμένους δὲ διαφυλάξαι χαλεπώτατον. γνοίητε δ' ἂν τὸ λεγόμενον οὕτως. Ἐπολεμήσατε πρὸς Φίλιππον, καὶ πᾶν ὑπεμείνατε χάριν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας· τοῦτο γὰρ προέθεσθε, καὶ τοῦθ' ὑμῖν ἆθλον ἐξ ἐκείνου τοῦ πολέμου παραγέγονεν, ἕτερον δ' ἁπλῶς οὐδέν. ἀλλ' ὅμως εὐδοκεῖτε τούτῳ μᾶλλον, ἢ τοῖς παρὰ Καρχηδονίων φόροις· καὶ μάλα δικαίως. Τὸ μὲν γὰρ ἀργύριόν ἐστι κοινόν τι πάντων ἀνθρώπων κτῆμα· τὸ δὲ καλὸν, καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ τιμὴν ἀνῆκον, θεῶν καὶ τῶν ἔγγιστα τούτοις πεφυκότων ἀνδρῶν ἐστί. τοιγαροῦν σεμνότατον τῶν ὑμετέρων ἔργων ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθέρωσις. τούτῳ νῦν ἐὰν μὲν προσθῆτε τ' ἀκόλουθον, τελειωθήσεται τὰ τῆς ὑμετέρας δόξης. ἐὰν δὲ παρίδητε, καὶ τὸ πρὶν ἐλαττωθήσεται φανερῶς. Ἡμεῖς οὖν ὦ ἄνδρες, καὶ τῆς προαιρέσεως γεγονότες αἱρετισταί, καὶ τῶν μεγίστων ἀγώνων καὶ κινδύνων ἀληθινῶς ὑμῖν μετεσχηκότες, καὶ νῦν οὐκ ἐγκαταλείπομεν τὴν τῶν φίλων τάξιν. ἀλλ' ἅ γε νομίζομεν ὑμῖν καὶ πρέπειν καὶ συμφέρειν, οὐκ ὠκνήσαμεν ὑπομνῆσαι μετὰ παρρησίας· οὐδενὸς στοχαζόμενοι τῶν

populos ſubigendi, & occupandi urbes; commeatus, naves. Vos ne iſtiuſmodi egeretis, nunc effeciſtis, cum quicquid ubique eſt in orbe terrarum ditioni veſtræ ſubjeciſtis. qua igitur re adhuc egetis? aut quid eſt, cui providere vos quàm diligentiſſimè oporteat? laus nimirum & gloria apud omne genus humanum: quæ res & parantur difficilius quàm alia; & partæ conſervantur difficillime. Id ita eſſe ſic facile intelligetis. Geſſiſtis cum Philippo bellum, omniaque dura eſtis perpeſſi, pro libertate Græciæ: hoc enim vobis propoſueratis, & hoc præmium unicum ex hoc bello retuliſtis; aliud omnino nihil. in quo tamen ipſi lubentius acquieſcitis quàm in illis terribilibus pœnis, quas à Carthaginienſibus exegiſtis. & merito quidem. Pecuniæ namque, communis eſt omnibus mortalibus poſſeſſio: honeſtas ac decus & quicquid ad laudem honoremque ſpectat, diis & iis hominibus qui ad illorum naturam proxime accedunt, convenit. igitur omnium veſtrorum operum glorioſiſſimum eſt libertas Græcis reddita. In hoc incepto, ſi quo cepiſtis pede perrexeritis, perveniet ad cumulum veſtra gloria. ſin autem illud neglexeritis, etiam ei quæ parta jam eſt nonnihil manifeſtò decedet. Nos igitur P.C. qui & in hoc inſtituto vobiſcum conſpiravimus, & maxima certamina & pericula vobiſcum animo ſincero adjimus, ne nunc quidem amicorum partes deſeruimus; ſed quæ exiſtimabamus vobis convenire & conducibilia eſſe, eorum auſi ſumus cum ingenua libertate vos admonere; nihil aliud ſpectan-

ſpectantes, neque pluris quicquam æſtimantes, quam officium. Hæc quum dixiſſent Rhodii, modeſtè & pulchrè de rebus præſentibus viſi ſunt diſſeruiſſe. Poſt iſtos ſunt introducti legati Antiochi, Antipater & Zeuxis; qui quum ſupplicantium & rogantium verbis eſſent uſi, Patres ejus pacis conditiones quæ in Aſia facta fuerat, comprobaverunt. & quum paucos poſt dies etiam populus eam juſſiſſet eſſe ratam, cum Antipatro fœdus icerunt, quo pacta illa confirmabantur. Secundum hæc alios introduxerunt, qui ex Aſia Legati venerant. quibus raptim auditis, idem omnibus reſponſum dederunt, quod fuit hujuſmodi: decem legatos ſenatum eſſe miſſurum ad controverſias inter civitates diſceptandas. Hoc dato reſponſo, mox decem legatos decreverunt, quorum arbitrio permiſſa eſt rerum particularium adminiſtratio. de ſumma rerum ipſi conſtituerunt: ut è cis Taurum montem incolentibus populis, qui Antiocho Regi quondam paruiſſent, Eumeni attribuerentur, præter Lyciam Cariamque uſque, ad Mæandrum amnem; ea civitatis Rhodiorum eſſent. è civitatibus Græcanicis, quæ Attali ſtipendiariæ fuiſſent, hæ ut idem ſtipendium Eumeni præberent: quę Antiocho tantum, eæ liberæ atque immunes eſſent. haſce totius adminiſtrationis formulas ubi dedere Patres decem legatis, in Aſiam eos ad Gnæum conſulem proficiſci juſſerunt. Omnibus deinde rebus compoſitis, accedunt iterum legati Rhodii ad Senatum, & de Solis urbe quæ

ἄλλων, οὐδὲ περὶ πλείονος οὐδὲν ποιησάμενοι τοῦ καθήκοντος αὐτοῖς. Οἱ μὲν οὖν Ῥόδιοι ταῦτα εἰπόντες, πᾶσιν ἐδόκουν μετρίως καὶ καλῶς διειλέχθαι περὶ τῶν προκειμένων. Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσήγαγον τοὺς παρ' Ἀντιόχου πρεσβεύοντας, Ἀντίπατρον καὶ Ζεῦξιν. ὧν μετ' ἀξιώσεως καὶ παρακλήσεως ποιησαμένων τοὺς λόγους, εὐδόκησαν ταῖς γεγενημέναις ὁμολογίαις, πρὸς τοὺς περὶ τὸν Σκηπίωνα κατὰ τὴν Ἀσίαν. καὶ μετά τινας ἡμέρας τοῦ δήμου συνεπικυρώσαντος, ἔτεμον ὅρκια περὶ τούτων πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀντίπατρον. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους εἰσῆγον, ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ τῆς Ἀσίας πρεσβεύοντες, ὧν ἐπὶ βραχὺ μὲν διήκουσαν· ἅπασι δὲ τὴν αὐτὴν ἔδωκαν ἀπόκρισιν. αὕτη δ' ἦν, ὅτι δέκα πρεσβευτὰς ἐξαποστελοῦσι, τοὺς ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἀμφισβητουμένων ταῖς πόλεσι διαγνωσομένους. δόντες δὲ ταύτας τὰς ἀποκρίσεις, μετὰ ταῦτα κατέστησαν δέκα πρεσβευτάς, οἷς περὶ μὲν τῶν κατὰ μέρος ἔδωκαν τὴν ἐπιτροπήν· περὶ δὲ τῶν ὅλων αὐτοὶ διέλαβον, ὅτι δεῖ τῶν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου κατοικούντων, ὅσοι μὲν ὑπ' Ἀντίοχον ἐτάττοντο, τούτους Εὐμένει δοθῆναι, πλὴν Λυκίας καὶ Καρίας, τὰ μέχρι τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ· ταῦτα δὲ Ῥοδίων ὑπάρχειν. τῶν πόλεων τῶν Ἑλληνίδων, ὅσαι μὲν Ἀττάλῳ φόρον ἐπετέλουν, ταύτας τὸν αὐτὸν Εὐμένει τελεῖν· ὅσαι δὲ Ἀντιόχῳ μόνον, ταύτας ἀφεῖσθαι τῶν φόρων. δόντες δὲ τοὺς τύπους τούτους ὑπὲρ τῆς ὅλης διοικήσεως, ἐξέπεμπον τοὺς δέκα πρὸς Γνάϊον τὸν ὕπατον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἤδη δὲ τούτων διῳκημένων, προσῆλθον αὖθις οἱ Ῥόδιοι πρὸς τὴν σύγκλητον, ἀξιοῦντες περὶ

Σόλων

Σόλων τῶν Κιλικίων· διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν ἔφασαν καθήκειν αὐτοῖς, προνοηθῆναι τῆς πόλεως ταύτης. εἶναι γὰρ Ἀργείων ἀποίκους Σολεῖς, καθάπερ καὶ Ῥοδίους· ἐξ ὧν ἀδελφικὴν οὖσαν ἀπεδείκνυον τὴν συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους· ὧν ἕνεκα δίκαιον ἔφασαν εἶναι τυχεῖν αὐτοὺς τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ Ῥωμαίων, διὰ τῆς Ῥοδίων χάριτος: ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα περὶ τούτων, εἰσεκαλέσατο τοὺς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευτάς· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπέταττε πάσης Κιλικίας ἐκχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον. οὐ προσδεχομένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον, διὰ τὸ παρὰ τὰς συνθήκας εἶναι, πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Σόλων ἐποιοῦντο τὸν λόγον. φιλοτίμως δὲ πρὸς τοῦτο διερειδομένων τῶν πρεσβευτῶν, τούτους μὲν ἀπέλυσαν· τοὺς δὲ Ῥοδίους εἰσκαλεσάμενοι, διεσάφουν τὰ συναντώμενα παρὰ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον, καὶ προσεπέλεγον, ὅτι πᾶν ὑπομένουσιν, εἰ πάντως τοῦτο κέκριται Ῥοδίοις. τῶν δὲ πρεσβευτῶν εὐδοκουμένων τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς συγκλήτου, καὶ φασκόντων οὐδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν· ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων ἔμεινεν. Ἤδη δὲ πρὸς ἀναζυγὴν τῶν δέκα, καὶ τῶν ἄλλων πρεσβευόντων, κατέπλευσαν τῆς Ἰταλίας εἰς Βρεντήσιον, οἱ περὶ τὸν Σκηπίωνα καὶ Λεύκιον, οἱ τῇ ναυμαχίᾳ νικήσαντες τὸν Ἀντίοχον. οἳ καὶ μετά τινας ἡμέρας, εἰσελθόντες εἰς τὴν Ῥώμην, ἦγον θριάμβους.

Κϛ.

Ἀμυνάνδρου μετὰ τὸ ἀναλαβεῖν τὴν ἀρχὴν πρεσβεία πρὸς τοὺς Σκηπίωνας.

in Cilicia eſt, cum iis agunt: nam propter generis communionem ſui eſſe officii, ut civitati illi conſulant. Argis & illos ſicut ſeſe oriundos eſſe: ab ea germanitate fraternam inter ipſos vigere charitatem. æquum igitur eſſe ut Solenſes gratiâ Rhodiorum nixi, libertatem à populo Rom. impetrarent. His auditis vocati ſunt à Patribus Antiochi legati: ac principio quidem imperatum à Senatu ut omni Cilicia Antiochus excederet. quod quum recuſaret Antipater, & fœdera teſtaretur adverſus quæ iſtud eſſet; iterum Patres de Solis cum eo egerunt. qui quum huic poſtulato ſumma vi reniteretur, Senatus eo dimiſſo Rhodios vocat; & quomodo eorum petitio ab Antipatro eſſet excepta, ſignificat: deinde hæc verba Patres adjiciunt; ſi utique decretum hoc à Rhodiis eſſet, Senatum quidvis eſſe facturum. poſtquam oſtendiſſent legati, hoc tantum Senatus ſtudium ſatis ſibi eſſe, dixiſſentque nihil amplius ſe poſtulare, in eodem ſtatu Soli manſerunt. Sub id verò tempus quo decem legati, & alii qui ex Aſia miſſi fuerant, profectionem ab urbe parabant, Brunduſium in Italiam Publius Scipio & Lucius appulerunt, qui dimicatione navali Antiochum vicerant: atque hi paucos poſt dies triumphantes Romam ſunt invecti.

XXVI.

Amynander in regnum reſtitutus legatos mittit ad Scipiones Epheſum.

Expedi-

Expeditio Ætolorum qua ſubjiciũt ſibi Amphilochiam, Aperantiam, & Dolopiam.

Quomodo Ætoli Antiocho devicto ſuis fortunis deſperantes, opera Athenienſium & Rhodiorum ſunt uſi ad molliendam Romanorum iram adverſus ſe.

Αἰτωλῶν στρατεία καὶ καταδούλωσις Ἀμφιλοχίας, Ἀπεραντίας, Δολοπίας.

Πῶς Αἰτωλοὶ νικηθέντος Ἀντιόχου δυσελπίσαντες διὰ τῆς τῶν Ἀθηναίων καὶ Ῥοδίων μεσιτείας παρῃτοῦντο τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων.

Rex Athamanum Amynander, recuperata poſſeſſione tuta, ut rebatur, ſui regni, legatos Romam miſit, & ad Scipiones in Aſiam: adhuc enim Epheſi morabantur: partim excuſans ſeſe, quod per Ætolos in regnum eſſet reſtitutus: partim Philippum incuſans. præcipue vero Romanos rogabat, ut ſe in ſocietatem reciperent. Ætoli opportunum tempus nactos ſeſe rati ad recuperandam Amphilochiam, & Aperantiam; expeditionem in ea loca ſuſcipiunt. Itaque poſtquam exercitum ex univerſo populo Nicander Prætor congregaſſet, in Amphilochiæ fines impreſſionem faciunt. Quum plerique horum voluntati ſe dedidiſſent, in Aperantiam tranſierunt. ea quoque ultro ſe dedente, in Dolopiam duxerunt. Hi aliquandiu ſpeciem oſtenderunt hominum qui eſſent reſtituri, fide Regi Philippo ſervata. cæterùm poſteaquam ob oculos ſibi poſuerunt quæ Athamanibus acciderant, & Philippi fugam; citò pœnitentia ducti, Ætolis ſe conjunxerunt. Ubi Ætolis cuncta ex animo proceſſiſ-

Ὅτι Ἀμύνανδρος ὁ τῶν Ἀθαμάνων βασιλεύς, δοκῶν ἤδη τὴν ἀρχὴν ἀνειληφέναι βεβαίως, εἰς Ῥώμην ἐξέπεμπε πρεσβευτὰς, καὶ πρὸς τοὺς Σκηπίωνας εἰς τὴν Ἀσίαν· ἔτι γὰρ ἦσαν περὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἔφεσον τόπους. τὰ μὲν, ἀπολογούμενος, τῷ δοκεῖν δι' Αἰτωλῶν πεποιῆσθαι τὴν κάθοδον· τὰ δὲ, κατηγορῶν τοῦ Φιλίππου. τὸ δὲ πολὺ, παρακαλῶν προσδέξασθαι πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν συμμαχίαν. Οἱ δ' Αἰτωλοὶ νομίσαντες ἔχειν εὐφυῆ καιρὸν, πρὸς τὸ τὴν Ἀμφιλοχίαν, καὶ τὴν Ἀπεραντίαν ἀνακτήσασθαι, προέθεντο στρατεύειν εἰς τοὺς προειρημένους τόπους. ἀθροίσαντος δὲ Νικάνδρου τοῦ στρατηγοῦ πάνδημον στρατιὰν, ἐνέβαλον εἰς τὴν Ἀμφιλοχίαν. τῶν δὲ πλείστων αὐτοῖς ἐθελοντὴν προσχωρησάντων, μετῆλθον εἰς τὴν Ἀπεραντίαν. καὶ τούτων δὲ προσθεμένων ἑκουσίως, ἐστράτευσαν εἰς τὴν Δολοπίαν, οὗτοι δὲ βραχὺν μέν τινα χρόνον ὑπέδειξαν, ὡς ἀντιποιησόμενοι, τηρήσαντες τὴν πρὸς Φίλιππον πίστιν. λαβόντες δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ περὶ τοὺς Ἀθαμᾶνας καὶ τὴν τοῦ Φιλίππου φυγὴν, ταχέως μετενόησαν, καὶ προσέθεντο πρὸς τοὺς Αἰτωλούς. γενομένης δὲ τῆς τῶν πραγμάτων εὐ-

ρείας τοιαύτης, ἀπήγαγε τὸ στρατὸν ὁ Νίκανδρος εἰς τὴν οἰκείαν, δοκῶν ἠσφαλίσθαι τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν τοῖς προειρημένοις ἔθνεσι καὶ τόποις· τοῦ μηδένα δύνασθαι κακοποιεῖν τὴν χώραν αὐτῶν. Ἄρτι δὲ τούτων συμβεβηκότων, καὶ τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι φρονηματιζομένων, προσέπεσε φήμη περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν μάχης, ἐν ᾗ γνόντες ἡττημένον ὁλοσχερῶς τὸν Ἀντίοχον, αὖθις ἀνετράπησαν ταῖς ψυχαῖς· ὡς δὲ παραγενηθεὶς ἐκ Ῥώμης ὁ Δαμοτέλης, τόν τε πόλεμον ἀνήγγειλε διότι μένει κατάμονος, καὶ τὴν τοῦ Μάρκου, καὶ τῶν δυνάμεων διάβασιν ἐπ᾽ αὐτούς· τότε δὴ παντελῶς εἰς ἀμηχανίαν ἐνέπιπτον, καὶ διηπόρουν πῶς δεῖ χρήσασθαι τοῖς ἐπιφερομένοις πράγμασιν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς πρός τε Ῥοδίους πέμπειν, καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ἀξιοῦντας καὶ παρακαλοῦντας πρεσβεῦσαι περὶ αὐτῶν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ παραιτησαμένους τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων, ποιήσασθαί τινα λύσιν τῶν περιεστώτων κακῶν τῇ Αἰτωλίᾳ· ὁμοίως δὲ καὶ παρ᾽ αὐτῶν ἐξέπεμψαν πάλιν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, Ἀλέξανδρον τὸν Ἴσιον ἐπικαλούμενον, καὶ Φαινέαν, σὺν δὲ τούτοις Χάροπα, ἔτι δ᾽ Ἄλυπον τὸν Ἀμβρακιώτην, καὶ Λύκωπον.

ΚΖ.

Πῶς Ῥωμαῖοι Ἀμβρακίαν πολιορκεῖν ἐπεχείρησαν συμβουλευσάντων Ἠπειρωτῶν.

Πῶς ἁλόντων ἐν Ἠπείρῳ τριῶν

ſent, Nicander exercitum domum reduxit; adjectione harum gentium & locorum, ſecuritati Ætoliæ probe conſultum exiſtimans: ita ut hoſtiliter in ejus fines incurſionem facere nemo poſſet. Vix hæc erant peracta, cum Ætolis ſucceſſu rerum ſuarum ferocientibus, fama affertur de pugna in Aſia pugnata totis viribus, qua eſſet penitus fuſus Antiochus; quæ res eorum animos vehementer iterum terruit. Mox ut Damoteles ab Roma rediit, & manere ipſis bellum renuntiavit, Marcum quoque Fulvium Conſulem jam cum exercitu belli gerendi cauſſa trajeciſſe: tum enimvero inopia conſilii laborare, & qua ratione imminentis belli molem ſuſtinerent anxii dubitare. Viſum igitur ipſis faciendum, ut ad Rhodios & Athenienſes mitterent, eoſque rogarent & hortarentur ad legatos ſuâ gratiâ Romam mittendos: qui Romanorum iram deprecati, inſtantibus malis Ætoliam aliquo modo liberarent. ipſi quoque à ſe pariter Romam proficiſci legatos juſſerunt, Alexandrum cognomine Iſium, & Phæneam: cumque his Charopem, nec non Alypum Ambracienſem, & Lycopum.

XXVII.

Quomodo Romani legatorum Epirotarum ſecuti conſilium Ambraciam obſidere cœperint.

Quomodo captis in Epiro tribus

tribus Ætolorum legatis, avaritiam unius illorum horrendam caſus adjuverit.

VENERANT ad Conſulem Romanum ex Epiro legati. cum iis conſultabat Fulvius de ſua adverſus Ætolos expeditione. illis placebat Ambraciam aggredi: (nam ea tempeſtate Ambracienſes Ætolico concilio ſeſe contribuerant:) cujus ſententiæ rationes has afferebant: ſive ad certamen deſcendere Ætoli vellent, pulcherrimos circa campos ad dimicandum eſſe: ſive metu detrectarent certamen, facilem ejus urbis expugnationem fore. abundare enim regionem copia materiæ ad belli uſus, & opera facienda. & Arethontem amnem præter ipſa mœnia fluere, tum ad comportanda quæ caſtrenſi uſui ſunt neceſſaria per anni tempus, (æſtas enim erat) opportunum; tum operibus etiam munimento futurum. Cos. probato hoc legatorum conſilio, caſtra movet, & per Epirum Ambraciam ducit. eò ut ventum, non audentibus Ætolis contra prodire, Fulvius urbem circumit, ſitum diligenter obſervans, & magno ſtudio oppugnationem illius urget. At qui Romam miſſi fuerant legati, à Siberto Petrati filio in Cephallenia deprehenſi, Charandrum ſunt deducti. Epirotis principio placuit Buletum eos transferre, & diligenter cuſtodire. deinde lapſis aliquot diebus, pretium ab iis exegerunt, quoniam bellum ſibi eſſet cum

ἐξ Αἰτωλίας πρεσβευτῶν, ἑνὸς αὐτῶν τῇ παραδόξῳ πλεονεξίᾳ ταὐτόματον συνήργησεν.

ΟΤΙ παραγινομένων πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων ἐξ Ἠπείρου πρεσβευτῶν, ἐκοινολογεῖτο τούτοις περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς στρατείας. τῶν δὲ πρεσβευτῶν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν συμβουλευόντων (συνέβαινε γὰρ τότε πολιτεύεσθαι τοὺς Ἀμβρακιώτας μετὰ τῶν Αἰτωλῶν) καὶ φερόντων ἀπολογισμοὺς, διότι ἐάν τε πρὸς τὸ μάχεσθαι τοῖς στρατοπέδοις, ἐὰν εἰς τοῦτο βούλωνται συγκαταβαίνειν Αἰτωλοὶ, καλλίστους εἶναι τόπους συμβαίνει περὶ τὴν προειρημένην πόλιν· κἂν ἀποδειλιῶσιν, εὐφυῶς αὐτὴν κεῖσθαι πρὸς πολιορκίαν· καὶ γὰρ ἄφθονον ἔχειν τὴν χώραν εἰς χρείαν, πρὸς τὰς τῶν ἔργων παρασκευάς· καὶ τὸν Ἀρέθοντα ποταμὸν ῥέοντα παρὰ τὴν πόλιν συνεργήσειν, πρός τε τὰς τοῦ στρατοπέδου χρείας, ἅτε θέρους ὄντος, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔργων ἀσφάλειαν. Δοξάντων δὲ τῶν πρεσβευτῶν καλῶς συμβουλεύειν, ἀναζεύξας ὁ στρατηγὸς, ἦγε διὰ τῆς Ἠπείρου τὸ στράτευμα ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν. ἀφικόμενος δὲ, καὶ τῶν Αἰτωλῶν οὐ τολμώντων ἀπαντᾷν, περιῄει κατασκεπτόμενος τὴν πόλιν, καὶ ἐνήργει τὰ τῆς πολιορκίας φιλοτίμως. Καὶ οἱ εἰς τὴν Ῥώμην ἀποσταλέντες πρέσβεις, παρατηρηθέντες ὑπὸ Σιβύρτου τοῦ Πετραίου περὶ τὴν Κεφαλληνίαν, κατήχθησαν εἰς Χάραδρον. τοῖς δὲ Ἠπειρώταις ἔδοξεν, τὰς μὲν ἀρχὰς εἰς Βουχετὸν ἀποθέσθαι, καὶ φυλάττειν ἐπιμελῶς τοὺς ἄνδρας· μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀπῄτουν αὐτοὺς λύτρα, διὰ τὸ, πόλεμον ὑπάρχειν

σφίσι πρὸς τοὺς Αἰτωλούς. Συνέβαινε δὲ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον πλουσιώτατον εἶναι πάντων τῶν Ἑλλήνων· τοὺς δὲ λοιποὺς οὐ καθυστερεῖν τοῖς βίοις· πολὺ δὲ λείπεσθαι τοῦ προειρημένου ταῖς οὐσίαις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ἐκέλευον ἕκαστον ἀποδοῦναι πέντε τάλαντα. τοῦτο δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις οὐδ᾽ ὅλως ἀπήρεσκεν, ἀλλ᾽ ἐβούλοντο· περὶ πλείστου ποιούμενοι τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηρίαν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐκ ἂν ἔφη συγχωρῆσαι· πολὺ γὰρ εἶναι τὸ ἀργύριον φαίνεσθαι· καὶ τὰς νύκτας διαγρυπνῶν ὠλοφύρετο πρὸς αὑτόν, εἰ δεήσει πέντε τάλαντα καταβάλλειν. οἱ δ᾽ Ἠπειρῶται προορώμενοι τὸ μέλλον, καὶ διαγωνιῶντες, μὴ γνόντες οἱ Ῥωμαῖοι, διότι πρεσβεύοντας πρὸς αὐτοὺς κατέσχηκασι, κἄπειτα γράψαντες παραγγείλωσι, καὶ κελεύωσιν ἀπολύειν τοὺς ἄνδρας, συγκαταβάντες, τρία τάλαντα πάλιν ἀπῄτουν ἕκαστον. Ἀσμένως δὲ τῶν ἄλλων προσδεξαμένων, οὗτοι μὲν διεγγυηθέντες ἐπανῆλθον. ὁ δ᾽ Ἀλέξανδρος, οὐκ ἂν ἔφη δοῦναι πλεῖον ταλάντου· καὶ γὰρ τοῦτ᾽ εἶναι πολύ· καὶ τέλος ἀπογνοὺς αὑτόν, ἔμεινεν ἐν τῇ φυλακῇ· πρεσβύτερος ἄνθρωπος, πλειόνων ἢ διακοσίων ταλάντων ἔχων οὐσίαν· ἐμοὶ δοκεῖ, κἂν ἐκλιπεῖν τὸν βίον, ἐφ᾽ ᾧ μὴ δοῦναι τὰ τρία τάλαντα. Τοσαύτη τις ἐνίοις πρὸς τὸ πλεῖον ὁρμὴ παρίσταται, καὶ προθυμία. τότε δ᾽ ἐκείνῳ, καὶ τὸ αὐτόματον συνήργησε πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, ὥστε παρὰ πᾶσιν ἐπαίνου καὶ συγκαταθέσεως τυχεῖν τὴν ἀλογίαν αὐτοῦ διὰ τὴν περιπέτειαν· μετ᾽ γὰρ ὀλίγας ἡμέρας γραμμάτων παραγγελθέντων ἐκ τῆς Ῥώμης περὶ τῆς ἀφέσεως, αὐτὸς μόνος

Ætolis. Porrò autem Alexander legationis hujus princeps, omnium Græcorum erat ditiſſimus: cæteri non erant illi quidem inopes, cenſum tamen longe minorem dicto viro habebant. Initio juſſere eos Epirotæ quina talenta dare. id vero reliqui plane non abnuere, ſed ultro etiam optare; ut qui ſalute ſua nihil antiquius haberent. Alexander contra negare ſe facturum: magnam enim ſibi eam pecuniam videri. qui etiam noctes inſomnes ducens, ſecum lamentabatur; ſi quinque talentorum ſumma ſibi eſſet pendenda. Epirotæ providentes quod futurum erat, & admodum ſolliciti ne Romani, cognitò eos detinuiſſe legatos ad ſe miſſos, per literas cum ipſis agerent, & captivos juberent miſſos facere; remiſſa pretii parte, terna talenta à captivis exigebant. Quam conditionem cum cæteri lubente animo accepiſſent, datis prædibus domum redierunt. Alexander verò amplius talento ſe daturum negavit; id quoque multum eſſe: ac tandem ſpreta ſalute ſua in carcere manſit: homo ſenex, ducentorum amplius talentorum cenſum habens: qui vel vitam, puto equidem, projecturus erat, priuſquam tria talenta daret. Adeo nonnullis avaritia ſedet animo, & opum cupiditas. Tunc tamen ſordes illius caſus etiam adjuvit, ita ut ex eventu omnes illum laudarent, & ſtultitiam ejus comprobarent: nam poſt dies non ita multos, quum Roma literæ eſſent allatæ de eorum liberatione, ipſe ſolus ſine

pretio eſt dimiſſus. Ætoli intellecto ejus caſu Damotelem iterum delegerunt, qui Romam legatus profiſciſceretur: is vt Leucadem venit, certior factus Conſulem per Epirum Ambraciam verſus exercitum ducere, deſperato legationis exitu, in Ætoliam eſt reverſus.

XXVIII.

Quomodo Ambracia poſt multorum dierum obſidionem M. Fulvio Cos. tandem fuerit tradita.

Quomodo Aetolorum genti pax data fuerit à Conſule Romano.

Exemplum fœderis cum Ætolis facti.

Eo tempore Athenienſium & Rhodiorum legati ad caſtra Romana venerunt, ad pacem impetrandam Æolos adjuturi. eodem & Amynander Rex Athamanum fide accepta à Marco pro tempore, ſe contulit; Ambracienſes è præſentibus malis eripere ſatagens. hos enim ſingulari charitate complectebatur, quod majorem partem temporis Ambraciæ exulaverat. Acarnanes item nonnulli poſt dies paucos venerunt, Damotelem adducentes. Marcus enim certior factus de eorum legatorum caſu, ad Thyrenſes ſcripſerat, ut eos ad ſe reducerent.

αὐτῶν, ἔγραψε τοῖς Θυρεεῦσιν, ἀνα-

ἀπελύθη χωρὶς λύτρων. οἱ δ᾽ Αἰτωλοὶ γνόντες τὴν αὐτοῦ περιπέτειαν, Δαμοτέλη προεχειρίσαντο πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτήν. ὃς ἐκπλεύσας μέχρις Λευκάδος, καὶ γνοὺς προάγοντα διὰ τῆς Ἠπείρου μετὰ τῶν δυνάμεων Μάρκον ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν, ἀπογνοὺς τὴν πρεσβείαν, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

ΚΗ.

Πῶς Μάρκῳ Φουλβίῳ ὑπάτῳ Ἀμβρακία ἱκανὸν ἤδη χρόνον πολιορκουμένη τέλος παρεδόθη.

Πῶς οἱ Αἰτωλοὶ διελύθησαν πρὸς τὸν ὕπατον τῶν Ῥωμαίων.

Τὰ κατὰ μέρος τῶν συνθηκῶν τῶν πρὸς τοὺς Αἰτωλούς.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, οἱ παρὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἧκον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων, συνεπιληψόμενοι τῆς διαλύσεως. ὅ, τε βασιλεὺς τῶν Ἀθαμάνων Ἀμύνανδρος παρεγένετο, σπουδάζων ἐξελέσθαι τοὺς Ἀμβρακιώτας ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν, δοθείσης αὐτῷ τῆς ἀσφαλείας ὑπὸ τοῦ Μάρκου διὰ τὸν καιρόν. πάνυ γὰρ οἰκείως εἶχε πρὸς τοὺς Ἀμβρακιώτας, διὰ τὸ καὶ πλείω χρόνον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατετρίφθαι κατὰ φυγήν. ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀκαρνάνων μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ἄγοντες τινὲς τοὺς περὶ Δαμοτέλη. ὁ γὰρ Μάρκος, πυθόμενος τὴν περιπέτειαν κομίζειν τοὺς ἄνδρας ὡς αὐτόν.

πάντων δὲ τούτων ἠθροισμένων, ἐνηργεῖτο φιλοτίμως τὰ περὶ τὰς διαλύσεις. Ὁ μὲν οὖν Ἀμύνανδρος κατὰ τὴν αὑτοῦ πρόθεσιν, εἴχετο τῶν Ἀμβρακιωτῶν, παρακαλῶν σώζειν σφᾶς αὐτούς· εἶναι δὲ τοῦτο οὐ μακράν, ἐὰν βουλεύσωνται βέλτιον περὶ αὑτῶν. πλεονάκις δὲ προσπελάζοντος αὐτοῦ τῷ τείχει, καὶ διαλεγομένου περὶ τούτων, ἔδοξε τοῖς Αμβρακιώταις εἰσκαλέσασθαι τὸν Ἀμύνανδρον εἰς τὴν πόλιν· τοῦ δὲ στρατηγοῦ συγχωρήσαντος τῷ βασιλεῖ τὴν εἴσοδον, οὗτος μὲν οὖν εἰσελθὼν διελέγετο τοῖς Ἀμβρακιώταις περὶ τῶν ἐνεστώτων. Οἱ δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ῥοδίων πρεσβεῖς, λαμβάνοντες εἰς τὰς χεῖρας τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ποικίλως ὁμιλοῦντες, πραΰνειν ἐπειρῶντο τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. τοῖς δὲ περὶ τὸν Δαμοτέλη καὶ Φαινέαν, ὑπέθετό τις, ἔχεσθαι καὶ θεραπεύειν τὸν Γάιον Οὐαλέριον. οὗτος δ' ἦν Μάρκου μὲν υἱός, τοῦ πρώτου συνθεμένου πρὸς Αἰτωλοὺς τὴν συμμαχίαν· Μάρκου δὲ τοῦ τότε στρατηγοῦντος, ἀδελφὸς ἐκ μητρός· ἄλλως δὲ πρᾶξιν ἔχων νεανικήν, ἣ μάλιστα παρὰ τῷ στρατηγῷ πιστευόμενος ἦν· ὃς παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δαμοτέλη, καὶ νομίσας ἴδιον εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ καθήκειν αὐτῷ τὸ προστατῆσαι τῶν Αἰτωλῶν, πᾶσαν εἰσεφέρετο σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν ἐξελέσθαι σπουδάζων τὸ ἔθνος ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν. ἐνεργῶς δὲ πανταχόθεν προσταττομένης τῆς φιλοπονίας, ἔλαβε τὸ πρᾶγμα συντέλειαν. οἱ μὲν γὰρ Ἀμβρακιῶται πεισθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐπέτρεψαν τὰ καθ' αὑτοὺς τῷ στρατηγῷ τῶν Ῥωμαίων, καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν, ἐφ' ᾧ τοὺς Αἰ-

hiſce omnibus in unum coactis, de pacificatione ſummo ſtudio agebatur. Amynander ſicut initio ei propoſitum fuerat, finem nullum faciebat Ambracienſes monendi, hortandi, ut ſaluti conſulerent ſuæ, quæ non longe petenda ipſis eſſet, ſi modò ſaniora vellent inire conſilia. Qui quum perſæpe muris ſuccederet, deque iis rebus colloqueretur, placuit Ambracienſibus Amynandrum in urbem vocare; quod & Conſul Regi permiſit ut faceret. Et ille quidem oppidum ingreſſus, de præſenti negotio cum Ambracienſibus colloquebatur: interea verò legati Athenienſium & Rhodiorum aſſidue Romanum Imperatorem convenire, variaque oratione illum aggredi, quò iram ejus mollirent. Damoteli verò & Phæneæ ſuggeſſit aliquis, ut C. Valerium impenſius colerent. hic M. Lævini filius erat, qui primus cum Ætolorum gente ſocietatem pepigerat; Marci conſulis frater, matre genitus eadem; juvenis alioquin gnavus atque eximie induſtrius; quo præcipuè nomine apud Cos. gratia pollebat: rogatus à Damotele, ſuique maxime operis id eſſe ratus, ſibique convenire, ut Ætolorum patrocinium ſuſciperet; omne ſtudium atque contentionem animi adhibebat, quò eam gentem tot malis circumſtantibus eriperet. eſtque tandem id negotium omnibus acriter connitentibus ad exitum perductum. Ambracienſes enim à Rege compulſi, Romano Conſuli ſe permiſerunt, & pacti ut ſine fraude abirent Ætoli,

urbem

urbem tradiderunt: id primum ab iis eſt exceptum, fidem erga ſocios ſervantibus. Marcus verò, his legibus pacem cum Ætolis fieri conſenſit: UT DUCENTA EUBOICA TALENTA PRÆSENTIA ROMANI AB ÆTOLIS ACCIPERENT: TRECENTA PER ANNOS SEX PENSIONIBUS ÆQUIS. CAPTIVOS PERFUGASQUE OMNES QUI APUD IPSOS ESSENT, INTRA PROXIMOS SEX MENSES SINE PRETIO REDDERENT ROMANIS: URBEM NEQUAM FORMULÆ SUI JURIS HABERENT, AUT POSTEA FACERENT, QUÆ POST ID TEMPUS QUO TITUS QUINTIUS TRAJECISSET IN TERRAM GRÆCIAM, AUT VI CAPTA AB ROMANIS ESSET, AUT VOLUNTATE IN AMICITIAM VENISSET. CEPHALLENES UNIVERSI UT EXTRA JUS FOEDERIS ESSENT. Hæc ſumma capita ſunt ejus pacis, cujus prima delineatio tunc temporis facta eſt. Quæ priuſquam rata eſſent, oportebat ut ante omnia Ætoli ea comprobarent; deinde ut ad Romanos omnia referrentur. Igitur Athenienſes & Rhodii in caſtris manſerunt, reſponſum Ætolorum exſpectantes. Damoteles verò, quique erant cum ipſo, in Ætoliam reverſi quæ impetraverant, Ætolis expoſuerunt. Illi cæteris quidem aſſentiri omnibus; omnia enim ſupra eorum ſpem erant: de urbibus verò quæ concilii Ætolorum prius

τωλοὺς ὑποσπόνδους ἀπελθεῖν. τοῦτο γὰρ ὀφείλοντο πρῶτον, τηροῦντες τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους πίστιν. Ο δὲ Μάρκος συγκατέθετο τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις· ΩΣΤΕ ΔΙΑΚΟΣΙΑ ΜΕΝ ΕΥΒΟΙΚΑ ΤΑΛΑΝΤΑ ΠΑΡΑΧΡΗΜΑ ΛΑΒΕΙΝ. ΤΡΙΑΚΟΣΙΑ Δ᾽ ΕΝ ΕΤΕΣΙΝ ΕΞ, ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΚΑΘ᾽ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΤΟΣ. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΘΗΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΜΟΛΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΑΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡ᾽ ΑΥΤΟΙΣ ΟΝΤΑΣ, ΕΝ ΕΞ ΜΗΣΙ ΧΩΡΙΣ ΛΥΤΡΩΝ. ΠΟΛΙΝ ΔΕ ΜΗΔΕΜΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΕΝ ΤΗι ΣΥΝΠΟΛΙΤΕΙΑι, ΜΗΔΕ ΤΙΝΑΣ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΠΡΟΣΛΑΒΕΣΘΑΙ ΤΟΥΤΩΝ, ΟΣΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΙΤΟΥ ΚΟΙΝΤΙΟΥ ΔΙΑΒΑΣΙΝ ΕΑΛΩΣΑΝ ΥΠΟ ΡΩΜΑΙΩΝ, Η ΦΙΛΙΑΝ ΕΠΟΙΗΣΑΝΤΟ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ· ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΟΥΣ ΔΕ ΠΑΝΤΑΣ ΕΚΣΠΟΝΔΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΤΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ. Ταῦτα μὲν οὖν ὑπετυπώθη τότε κεφαλαιωδῶς περὶ τῶν διαλύσεων. ἔδει δὲ τούτοις, πρῶτον μὲν εὐδοκῆσαι τοὺς Αἰτωλούς· μετὰ δὲ ταῦτα γίνεσθαι τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ Ῥωμαίους. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Ῥόδιοι, παρέμενον αὐτοῦ, καραδοκοῦντες τὴν τῶν Αἰτωλῶν ἀπόφασιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Δαμοτέλη ἐπανελθόντες, διεσάφουν τοῖς Αἰτωλοῖς περὶ τῶν συγκεχωρημένων. Τοῖς μὲν οὖν ὅλοις εὐδόκουν· καὶ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἅπαντα παρὰ τὴν προσδοκίαν· περὶ δὲ τῶν πόλεων τῶν πρότερον συμπολιτευομένων αὐτοῖς

αὖθις διαπορήσαντες ἐπὶ πόσον, τέλος συγκατέθεντο τοῖς προτεινομένοις. ὁ δὲ Μάρκος παραλαβὼν τὴν Ἀμβρακίαν, τοὺς μὲν Αἰτωλοὺς ἀφῆκεν ὑποσπόνδους· τὰ δ' ἀγάλματα, καὶ τοὺς ἀνδριάντας, καὶ τὰς γραφὰς, ἀπήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως· ὄντα καὶ πλείω, διὰ τὸ γεγονέναι βασίλειον Πύρρου τὴν Ἀμβρακίαν. ἐδόθη δ' αὐτῷ καὶ στέφανος, ἀπὸ ταλάντων πεντήκοντα καὶ ρ'. Ταῦτα δὲ διοικησάμενος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν εἰς τὴν μεσόγειον τῆς Αἰτωλίας, θαυμάζων ἐπὶ τῷ μηδένα αὐτῷ παρὰ τῶν Αἰτωλῶν ἀπαντᾶν. παραγενόμενος δὲ πρὸς Ἄργος τὸ καλούμενον Ἀμφιλοχικὸν κατεστρατοπέδευσεν, ὃ περὶ ἀπέχει τῆς Ἀμβρακίας ρπ' στάδια. ἐκεῖ δὲ συμμιξάντων αὐτῷ τῶν περὶ τὸν Δαμοτέλη, καὶ διασαφούντων ὅτι δέδοκται τοῖς Αἰτωλοῖς βεβαιοῦν τὰς δι' ἑαυτῶν γεγενημένας ὁμολογίας, διεχωρίσθησαν, Αἰτωλοὶ μὲν εἰς τὴν οἰκείαν· Μάρκος δὲ εἰς τὴν Ἀμβρακίαν. κἀκεῖσε παραγενόμενος, οὗτος μὲν ἐγίνετο περὶ τὸ περαιοῦν τὴν δύναμιν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. οἱ δ' Αἰτωλοὶ προχειρισάμενοι Φαινέαν καὶ Νίκανδρον πρεσβευτὰς ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Ῥώμην περὶ τῆς εἰρήνης. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν ἦν κύριον τῶν προειρημένων, εἰ μὴ καὶ τῷ δήμῳ δόξαι τῷ τῶν Ῥωμαίων. Οὗτοι μὲν οὖν παραλαβόντες τούς τε Ῥοδίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἔπλεον ἐπὶ τὸ προκείμενον· παραπλησίως δὲ καὶ Μάρκος ἐξαπέστελλε Γάϊον τὸν Οὐαλέριον καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων, πράξοντας τὰ περὶ τῆς εἰρήνης. Ἀφικομένων δ' εἰς τὴν Ῥώμην, πάλιν ἐκαινοποιήθη τὰ τῆς ὀργῆς πρὸς Αἰτωλοὺς διὰ Φιλίππου τοῦ βασιλέως·

fuerant, quum aliquandiu inter ſeſe diſputaſſent, tandem oblatas conditiones acceperunt. Romanus Imperator tradita ſibi Ambracia, Ætolos, ut erat conventum, poſt datam fidem abire permiſit. ſigna, ſtatuas, & tabulas pictas urbe avexit: quarum rerum eò major ibi reperta eſt copia, quod regia Pyrrhi quondam Ambracia fuerat. data & corona aurea Conſuli, centum quinquaginta pondo. His ad hunc modum adminiſtratis, in mediterranea Ætoliæ Marcus proficiſcitur; admirans quòd nemo Ætolorum ſibi occurreret. Ad Argos Amphilochium, quod Ambracia tria ferme & viginti millia paſſuum diſtat, ut venit, caſtra ibi poſuit. eo loci Damoteles ipſum convenit, & Ætolorum decretum aperuit, quo pacem à ſe impetratam à Romanis comprobaverant. deinde diſceſſerunt, Ætoli quidem in patriam; Marcus verò ad Ambraciam: quò ubi ventum eſt, dum ipſe in Cephalleniam copias trajicit, Ætoli Phæneam & Nicandrum legatos Romam mittunt acturos de pace. omnino enim nihil eorum quæ dicta ſunt ratum erat, priuſquam populus Rom. id comprobaſſet. Ita iſti Rhodiorum & Athenienſium legatis aſſumptis, ad perficiendum quod deſtinaverant ſunt profecti. Sed & Marcus C. Valerium & quoſdam alios ex amicorum cohorte in urbem miſit, qui in petenda pace Ætolos adjuvarent. Romæ verò poſtquam eò legati advenerunt, revocata eſt ira adverſus Ætolos per Philippum Regem:

qui Athamaniam & Dolopiam injuriâ ſibi fuiſſe ereptas ab Ætolis exiſtimans, per legatos cum amicis egerat, ut ſuâ gratiâ Patres Ætolis iraſcerentur, neque pacem probarent. Itaque ingreſſos in Senatum Ætolos Patres negligenter audiverunt: ſed deprecantibus pro illis Rhodiorum & Athenienſium legatis, mutatus eſt eorum animus, & Ætoli æquis auribus ſunt auditi: quum uiſus eſſet Damis Iceſiæ filius, tum alia multa præclare in oratione quam habuit dixiſſe: tum & exemplo ad id quod agebatur accommodatiſſimo eſſe uſus. Dixit enim, jure quidem Romanos Ætolis iraſci; qui magnis a populo Rom. beneficiis affecti, nequaquam pro iis parem gratiam retuliſſent; ſed Romanorum imperium, excitato bello adverſus Antiochum, in magnum periculum adduxiſſent. cæterùm errare Romanos in eo, quòd univerſæ genti propterea ſuccenſeant. ſimile enim in civitatibus evenire multitudini, ac ſolet in mari. Nam mare natura quidem ſua tranquillum ſemper eſſe ac ſedatum, & omnino ejuſmodi ut accedentibus ad ſe & periculum ſui facientibus nullam exhibeat moleſtiam: ubi vero irruentium ventorum vi fuerit concitatum, & præter naturam ſuam agitatum: nihil jam ſævius neque terribilius eſſe mari. Id ipſum & Ætolis hoc tempore eveniſſe. hos quandiu mentis ſuę compotes fuerunt, præcipua inter omnes Græcos benevolentia populum Rom. eſſe proſecutos, inque omnibus inceptis conſtantiſſime adjuviſſe: poſtea verò quàm ab Aſia Thoas & Dicæarchus,

ἐκεῖνος γὰρ δοκῶν ἀδίκως ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἀφῃρῆσθαι τὴν Ἀθαμανίαν, καὶ τὴν Δολοπίαν, διεπέμψατο πρὸς τοὺς φίλους, ἀξιῶν αὐτοὺς συνοργισθῆναι, καὶ μὴ προσδέξασθαι τὰς διαλύσεις. Διὸ καὶ τῶν μὲν Αἰτωλῶν εἰσπορευθέντων, παρήκουσεν ἡ σύγκλητος· τῶν δὲ Ῥοδίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἀξιούντων, ἀνετράπη καὶ προσέσχε τὸν νοῦν. καὶ γὰρ ἐδόκει Δάμις ὁ Ἰκεσίου, ἄλλα τε καλῶς εἰπεῖν καὶ παραδείγματι πρὸς τὸ παρὸν οἰκείῳ χρήσασθαι κατὰ τὸν λόγον. Ἔφη γὰρ ὀργίζεσθαι μὲν εἰκότως τοῖς Αἰτωλοῖς· πολλὰ γὰρ εὖ πεπονθότας τοὺς Αἰτωλοὺς ὑπὸ Ῥωμαίων, οὐ χάριν ἀποδεδωκέναι τούτων· ἀλλ' εἰς μέσον ἐμβεβληκέναι κίνδυνον τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, ἐκκαύσαντας τὸν πρὸς Ἀντίοχον πόλεμον. ἐν τούτῳ δὲ διαμαρτάνειν τὴν σύγκλητον, ἐν ᾧ τὴν ὀργὴν φέρει ἐπὶ τοὺς Αἰτωλούς. εἶναι γὰρ τὸ συμβαῖνον ἐν ταῖς πολιτείαις περὶ τὰ πλήθη, παραπλήσιον τῷ γινομένῳ περὶ τὴν θάλασσαν· καὶ γὰρ ἐκείνην, κατὰ μὲν τὴν αὑτῆς φύσιν, ἀεί ποτ' εἶναι γαληνὴν καὶ καθεστηκυῖαν, καὶ συλλήβδην τοιαύτην, ὥστε μηδέποτ' ἂν ἐνοχλῆσαι μηδένα τῶν προσπελαζόντων αὐτῇ καὶ χρωμένων· ἐπειδὰν δ' ἐμπεσόντες εἰς αὐτὴν ἄνεμοι βίαιοι ταράξωσι, καὶ παρὰ φύσιν ἀναγκάσωσι κινεῖσθαι, τότε μηδὲν ἔτι δεινότερον εἶναι, μηδὲ φοβερώτερον θαλάττης· ὃ καὶ νῦν τοῖς κατὰ τὴν Αἰτωλίαν συμπεσεῖν. ἕως μὲν γὰρ ἦσαν ἀκέραιοι, πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρχον ὑμῖν εὐνούστατοι καὶ βεβαιώτατοι συνεργοὶ πρὸς τὰς πράξεις· ἐπεὶ δ' ἀπὸ μὲν τῆς Ἀσίας πνεύσαντες Θόας καὶ Δικαίαρχος

ἀπὸ δὲ τῆς Εὐρώπης Μενέστας καὶ Δαμόκριτος συνετάραξαν τοὺς ὄχλους, καὶ παρὰ φύσιν ἠνάγκασαν πᾶν καὶ λέγειν καὶ πράττειν· τότε δὴ κακῶς φρονοῦντες, ἐβουλήθησαν μὲν ὑμῖν, ἐγένοντο δ' αὐτοῖς αἴτιοι κακῶν. Δεῖ δὲ ὑμᾶς πρὸς μὲν ἐκείνους ἔχειν ἀπαραιτήτως· ἐλεεῖν δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ διαλύεσθαι πρὸς αὐτούς· εἰδότας, ὅτι γενόμενοι πάλιν ἀκέραιοι, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἔτι νῦν ὑφ' ὑμῶν σωθέντες, εὐνούστατοι πάλιν ἔσονται πάντων Ἑλλήνων. Ὁ μὲν οὖν Ἀθηναῖος ταῦτα εἰπὼν, ἔπεισε τὴν σύγκλητον διαλύεσθαι πρὸς τοὺς Αἰτωλούς. Δόξαντος δὲ τῷ συνεδρίῳ. καὶ τοῦ δήμου συνεπιψηφίσαντος, ἐκυρώθη τὰ κατὰ τὰς διαλύσεις. Τὰ δὲ κατὰ μέρος ἦν τῶν συνθηκῶν ταῦτα. Ο ΔΗΜΟΣ Ο ΤΩΝ ΑΙΤΩΛΩΝ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΔΟΛΩΣ ΤΗΡΕΙΤΩ. ΜΗ ΔΙΑΓΕΤΩ ΔΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΕΠΙ ΡΩΜΑΙΟΥΣ, Η ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΑΥΤΩΝ· ΜΗΔΕ ΧΟΡΗΓΕΙΤΩ ΜΗΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΑι ΒΟΥΛΗι. ΕΧΘΡΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΝ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΧΕΤΩ ΤΟΙΣ ΡΩΜΑΙΟΙΣ. ΚΑΙ ΕΑΝ ΠΟΛΕΜΩΣΙ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑΣ ΡΩΜΑΙΟΙ, ΠΟΛΕΜΕΙΤΩ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ Ο ΔΗΜΟΣ Ο ΤΩΝ ΑΙΤΩΛΩΝ. ΤΟΥΣ ΔΕ ΔΡΑΠΕΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥΣ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΑΠΟΔΟΤΩΣΑΝ ΑΙΤΩΛΟΙ (ΧΩΡΙΣ

ab Europa Meneſtas & Damocritus flare cepiſſent, & multitudinem concitaſſent, ac contra naturam ſuam quidvis dicere & facere compuliſſent: tum enimverò, inquit, pravis conſiliis uſi, ſtudio vobis nocendi, tanta hæc mala ſibi arceſſiverunt. Vos igitur erga illos quidem oportet eſſet inexorabiles; multitudinem verò miſerari, & cum ea conciliari; perſuaſos, Ætolorum populum mentis ſuæ iterum compotem factum, cum ad cætera beneficia veſtra hic cumulus acceſſerit, ut jam ſervati à vobis fuerint, benevolentia erga vos Græcos omnes denuo eſſe ſuperaturum. Hac oratione perſuaſit Patribus legatus Athenienſis, ut pacem cum Ætolis facerent. Quod quum Senatus cenſuiſſet, populus juſſiſſet, pacis leges ſunt confirmatæ. Fuerunt autem ejus pacis conditiones hę. IMPERIUM MAJESTATEMQUE POPULI ROM. GENS ÆTOLORUM CONSERVATO SINE DOLO MALO. NE QUEM EXERCITUM, QUI ADVERSUS ROMANOS AUT SOCIOS AMICOSQUE EORUM DUCETUR, PER FINES SUOS ET URBES TRANSIRE SINITO: NEVE ULLA OPE AUT PUBLICO CONSILIO JUVATO. HOSTES EOSDEM ET AMICOS HABETO, QUOS POPULUS ROM. SI ADVERSUS QUOS ROMANI BELLUM GERANT, CONTRA EOSDEM ET POPULUS ÆTOLORUM BELLUM GERITO. PERFUGAS FUGITIVOS, CAPTIVOSQUE ROMANORUM AUT SOCIORUM REDDUNTO ÆTOLI: PRÆTERQUAM

QUAM SI QUI CAPTI, CUM DOMOS REDISSENT ITERUM CAPTI SUNT: AUT SI QUI EO TEMPORE EX IIS CAPTI SUNT, QUI TUM HOSTES ERANT ROMANIS, CUM INTER AUXILIA ROMANA ÆTOLI ESSENT. ALII INTRA DIES CENTUM POST FOEDUS ICTUM CORCYRÆORUM MAGISTATIBUS TRADANTUR. QUI NON COMPAREBUNT, QUANDO QUISQUE EORUM INVENTUS FUERIT SINE DOLO MALO TRADATUR. ATQUE HIS POST FOEDUS IN ÆTOLIAM REDITUS NE ESTO. ARGENTI, QUOD ATTICO DETERIUS NON ESSET, DUCENTA EUBOICA TALENTA PRÆSENTIA PROCONSULI IN ACHAIA AGENTI, ÆTOLI DARENT. PRO TERTIA ARGENTI PARTE AURUM SI DARE MALLENT, DARENT; DUM PRO ARGENTEIS DECEM MINIS, UNAM AURI PENDERENT: A QUO DIE SANCITUM FOEDUS ESSET, IN PROXIMOS SEX ANNOS QUINQUAGINTA TALENTA ANNUA UTI PENDERENT. EAQUE PECUNIA UT ROMAM TUTO CURETUR, IPSI PROVIDENTO. OBSIDES XL ARBITRATU CONSULIS DANTO, NE MINORES DUODECIM ANNORUM: NEU MAJORES QUADRAGINTA IN ANNOS SEX. OBSES NE ESTO PRÆTOR, PRÆFECTUS EQUITUM,

ΤΩΝ, ΟΣΟΙ ΚΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΝ ΑΛΟΝΤΕΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΑΠΗΛΘΟΝ, ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΕΑΛΩΣΑΝ. ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΩΝ ΟΣΟΙ ΠΟΛΕΜΙΟΙ ΡΩΜΑΙΩΝ ΕΓΕΝΟΝΤΟ, ΚΑΘ' ΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΑΙΤΩΛΟΙ ΜΕΤΑ ΡΩΜΑΙΩΝ ΣΥΝΕΠΟΛΕΜΟΥΝ) ΕΝ ΗΜΕΡΑΙΣ Ρ' ΑΦ' ΗΣ ΑΝ ΤΑ ΟΡΚΙΑ ΤΕΛΕΣΘΗι ΤΩι ΑΡΧΟΝΤΙ ΤΩι ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑι· ΕΑΝ ΔΕ ΜΗ ΕΥΡΕΘΩΣΙ ΤΙΝΕΣ ΕΝ ΤΩι ΧΡΟΝΩι ΤΟΥΤΩι, ΟΤΑΝ ΕΜΦΑΝΕΙΣ ΓΕΝΩΝΤΑΙ, ΤΟΤΕ ΑΠΟΔΟΤΩΣΑΝ ΧΩΡΙΣ ΔΟΛΟΥ· ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΟΡΚΙΑ ΜΗ ΕΣΤΩ ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΤΩΛΙΑΝ. ΔΟΤΩΣΑΝ ΔΕ ΑΙΤΩΛΟΙ ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΜΗ ΧΕΙΡΟΝΟΣ ΑΤΤΙΚΟΥ, ΠΑΡΑΧΡΗΜΑ ΜΕΝ ΤΑΛΑΝΤΑ ΕΥΒΟΙΚΑ Σ' ΤΩι ΣΤΑΤΗΓΩι ΤΩι ΕΝ ΤΗι ΕΛΛΑΔΙ· ΑΝΤΙ ΤΡΙΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΙΟΥ, ΧΡΥΣΙΟΝ ΕΑΝ ΒΟΥΛΩΝΤΑΙ ΔΙΔΟΝΤΕΣ, ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΜΝΩΝ ΑΡΓΥΡΙΟΥ, ΧΡΥΣΙΟΥ ΜΝΑΝ ΔΙΔΟΝΤΕΣ. ΑΦ' ΗΣ ΑΝ ΗΜΕΡΑΣ ΤΑ ΟΡΚΙΑ ΤΜΗΘΗι ΕΝ ΕΤΕΣΙ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ ΕΞ, ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΕΚΑΣΤΟΝ, ΤΑΛΑΝΤΑ Ν'· ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΚΑΘΙΣΤΑΤΩΣΑΝ ΕΝ ΡΩΜΗι· ΔΟΤΩΣΑΝ ΑΙΤΩΛΟΙ ΟΜΗΡΟΥΣ ΤΩι ΣΤΡΑΤΗΓΩι Μ'. ΜΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΕΤΩΝ ΙΒ'. ΜΗΔΕ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ Μ', ΕΙΣ ΕΤΗ ΕΞ, ΟΥΣ ΑΝ ΡΩΜΑΙΟΙ ΠΡΟΚΡΙΝΩΣΙ, ΧΩΡΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, ΚΑΙ ΙΠΠΑΡΧΟΥ,

ΧΟΥ, ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΜΗΡΕΥΚΟΤΩΝ ΕΝ ΡΩΜΗι· ΚΑΙ ΤΑ ΟΜΗΡΑ ΚΑΘΙΣΤΑΘΩΣΑΝ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΑΠΟΘΑΝΗι ΤΩΝ ΟΜΗΡΩΝ, ΑΛΛΟΝ ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑΤΩΣΑΝ. ΠΕΡΙ ΔΕ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ, ΜΗ ΕΣΤΩ ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΥΝΘΗΚΑΙΣ. ΟΣΑΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΑΣ (ΟΙΣ ΟΥΤΟΙ ΕΧΡΩΝΤΟ ΕΠΙ ΤΙΤΟΥ ΚΟΙΝΤΙΟΥ, ΚΑΙ ΓΝΑΙΟΥ ΔΟΜΙΤΙΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ) Η ΥΣΤΕΡΟΝ ΕΑΛΩΣΑΝ, Η ΕΙΣ ΦΙΛΙΑΝ ΗΛΘΟΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ, ΤΟΥΤΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΥΤΑΙΣ ΜΗΔΕΝΑ ΠΡΟΣΛΑΒΕΤΩΣΑΝ ΑΙΤΩΛΟΙ. Η ΔΕ ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Η ΧΩΡΑ Η ΤΩΝ ΟΙΝΙΑΔΩΝ, ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ ΕΣΤΩ. Τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ἐπὶ τούτοις, συνετέλεστο τὰ τῆς εἰρήνης. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς, καὶ καθόλου τοὺς Ἕλληνας τοιαύτην ἔσχε τὴν ἐπιστροφήν.

SCRIBA PUBLICUS: NEU QUIS QUI ANTE OBSES FUERIT APUD ROMANOS. OBSIDES ROMAM TRANSPORTANDOS IPSI CURANTO. SI QUIS OBSIDUM DIEM SUUM OBIERIT, ALIUM VICEM ILLIUS DANTO. CEPHALLENIA EXTRA PACIS LEGES ESTO. QUI AGRI, QUÆ URBES, QUI HOMINES ÆTOLORUM JURIS ALIQUANDO FUERUNT; QUI EORUM T. QUINTIO CN. DOMITIO COSS. POSTVE EOS COSS. AUT ARMIS SUBACTI, AUT VOLUNTATE IN DITIONEM P. R. VENERUNT NE QUAM EARUM URBIUM, AUT HOMINUM QUI IN IIS SUNT, ÆTOLI RECEPISSE VELINT. OENIADÆ CUM URBE AGRISQUE ACARNANUM SUNTO. His legibus icto fœdere, pax conſummata fuit. Et in Ætolos quidem, atque adeo in univerſos Græcos, ita à Romanis eſt animadverſum.

ΚΘ.

Ὁ χρόνος τοῦ πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γαλάτας γινομένου πολέμου ὑπὸ Μανλίου τοῦ ὑπάτου.

ΟΤΙ καθ' ὃν καιρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ περὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς Ἀντίοχον, καὶ καθόλου περὶ τῆς Ἀσίας αἱ πρεσβεῖαι διεπράττοντο· κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα, τὸ τῶν Αἰτωλῶν ἔθνος ἐπολεμεῖτο· κατὰ τοῦτο συνέβη τὸν περὶ τὴν Ἀσίαν πρὸς τοὺς Γαλάτας πόλεμον ἐπιτελεσθῆναι, ὑπὲρ οὗ νῦν ἐνιστάμεθα τὴν διήγησιν.

XXIX.

Tempus quo geſtum eſt bellum contra Gallogræcos à Cn. Manlio Cos.

QUO tempore Romæ de pace cum Antiocho agebatur, & legatis qui undique ad Romanos ex Aſia venerant opera dabatur, urgente in Græcia bello adverſus Ætolos: tunc etiam in Aſia cum Gallogræcis bellum eſt confectum, quod nunc ordiri pergam.

XXX.

XXX.

Quomodo Moagetes Cibyræ tyrannus ægrè adduci ſe paſſus ſit, ut pecunia ſalutem propriam redimeret.

ERAT Moagetes Cibyræ tyrannus, homo crudelis & doloſus: veruntamen appropinquante conſule Rom. Cibyræ, & C. Helvio ad tentandum ejus animum præmiſſo, legatos miſit; orans ut cohiberet à populatione agri militem: ſe enim populi Rom. amicum eſſe, & imperata facturum. ſimul hæc dicens coronam offerebat quindecim pondo. His auditis Helvius, integros à populatione agros ſervaturum pollicitus, ire ad Conſulem legatos, & de ſumma rerum apud eum diſceptare juſſit: à tergo enim ſequi illum cum exercitu. Quod cum eſſet factum, & miſiſſet Moagetes cum legatis fratrem ſuum, Cnæus qui in itinere eis occurrerat minaciter & aſpere cum iis eſt locutus: dixitque, non animum dumtaxat alienatum à populo Rom. habuiſſe Moagetem præ cæteris Aſiæ regulis: ſed etiam vires omnes ſuas ad evertendum imperium Rom. contuliſſe: proinde dignum animadverſione & pœna potius quàm amicitia Romanorum. Legati hac vehemente Cos. ira perturbati, cęteris mandatis omiſſis, tantum illud petere, ut cum Moagete ipſe colloqui vellet. quo impetrato, Cibyram ſunt reverſi. Poſtero autem die exiit tyrannus cum amicis,

Λ.

Πῶς Μοαγέτης ὁ τῆς Κιβύρας τύραννος, μόλις ἐπείσθη χρημάτων μέρος προέσθαι, μᾶλλον ἢ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν.

ΟΤΙ Μοαγέτης ὁ τῆς Κιβύρας τύραννος, ὠμὸς ἦν καὶ δόλιος· πλὴν συνεγγίζοντος ὑπάτου Ῥωμαίων τῇ Κιβύρᾳ, καὶ τοῦ Ελουΐου πεμφθέντος εἰς ἀπόπειραν, ἐπὶ τίνος ἐστὶ γνώμης, πρεσβευτὰς ἐξέπεμψε, παρακαλῶν μὴ φθεῖραι τὴν χώραν, ὅτι φίλος ὑπάρχοι Ῥωμαίων, καὶ πᾶν ποιήσαι τὸ παραγγελλόμενον· καὶ ταῦτα λέγων ἅμα προὔτεινε στέφανον ἀπὸ πεντεκαίδεκα ταλάντων. ὧν ἀκούσας, αὐτὸς μὲν ἀφέξεσθαι τῆς χώρας ἔφη· πρὸς δὲ τὸν στρατηγὸν ἐκέλευσε πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν ὅλων. ἕπεσθαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῆς στρατείας κατὰ πόδας. γενομένου δὲ τούτου, καὶ πέμψαντος τοῦ Μοαγέτου, μετὰ τῶν πρεσβευτῶν καὶ τὸν ἀδελφὸν, ἀπαντήσας κατὰ πορείαν ὁ Γνάϊος, ἀνατατικῶς καὶ πικρῶς ὡμίλησε τοῖς πρεσβευταῖς· φάσκων οὐ μόνον ἀλλοτριώτατον γεγονέναι Ῥωμαίων τὸν Μοαγέτην πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστῶν· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ * … Ῥώμην ὅλην εἰς καθαίρεσιν τῆς ἀρχῆς· καὶ ἄξιον ἐπιστροφῆς εἶναι καὶ κολάσεως μᾶλλον, ἢ φιλίας. οἱ δὲ πρεσβευταὶ καταπλαγέντες τὴν ἐπίτασιν τῆς ὀργῆς, τῶν μὲν ἄλλων ἐντολῶν ἀπέστησαν, ἠξίουν δ' αὐτὸν εἰς λόγους ἐλθεῖν τῷ Μοαγέτῃ. συγχωρήσαντος δὲ, τότε μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Κιβύραν· εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἐξῆλθε μετὰ τῶν φίλων ὁ τύραννος,

κατά

κατά τε τὴν ἐσθῆτα καὶ τὴν ἄλλην περιστασίαν, λιτὸς καὶ ταπεινὸς, ἔν τε τοῖς ἀπολογισμοῖς καταλοφυρόμενος τὴν ἀδυναμίαν τὴν αὑτοῦ, καὶ τὴν ἀσθένειαν ὧν ἐπῆρχε πόλεων· καὶ ἠξίου προσδέξασθαι τὰ ιέ τάλαντα τὸν Γνάϊον. ἐκράτει δὲ τῆς Κιβύρας καὶ Συλείου, καὶ τῆς Αλίνδης πόλεως. ὁ δὲ Γνάϊος καταπλαγεὶς τὴν ἀπόνοιαν, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ φ' τάλαντα μετὰ μεγάλης χαρᾶς, οὐ τὴν χώραν ἔφη φθερεῖν, ἀλλὰ τὴν πόλιν αὐτὴν πολιορκήσειν, καὶ διαρπάσειν. Ὅθεν ὁ Μοαγέτης καταρρωδήσας τὸ μέλλον, ἐδεῖτο μηδὲν ποιῆσαι τοιοῦτον, καὶ προσετίθει κατὰ βραχὺ τῶν χρημάτων· καὶ τέλος ἔπεισε τὸν Γνάϊον, ρ' τάλαντα, καὶ μυρίους μεδίμνους λαβόντα πυρῶν, προσδέξασθαι πρὸς τὴν φιλίαν αὐτόν.

& veſtitus & comitatus tenuiter atque abjectè. & de ſuis rebus locutus, deque inopia ſua multum queſtus, & de urbium ſuæ ditionis egeſtate, Cnæum orabat, ut xv talenta acciperet. Erant autem ſub eo Cibyra, Syleum, & Alinda urbes. At Cnæus perditam hominis impudentiam miratus, aliud ei nihil reſpondit: ſed ſi quingenta talenta alacri animo ſibi non numeraret, non agros tantum ſe populaturum dixit, verùm ipſam quoque urbem obſeſſurum, & direpturum. Itaque impendentis mali metu perculſus Moagetes, ne quid ejuſmodi faceret orare, & paullatim ad ſummam aliquid adjicere. tandem Conſuli perſuaſit, ut acceptis centum talentis, & decem millibus medimnûm frumenti, in amicitiam populi Rom. ipſum ſuſciperet.

Λ Α.

Ὅσα Μάνλιος πρὸς Γαλάτας πολεμῶν διεπράξατο πρὸς τινὰς ἐν Παμφυλίᾳ καὶ Καρίᾳ πόλεις.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν ἡνίκα Γνάϊος διῄει τὸν Κολοβάτον προσαγορευόμενον ποταμὸν, ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, ἐκ τῆς Ισιόνδα προσαγορευομένης πόλεως, δεόμενοι σφίσι βοηθῆσαι. τοὺς γὰρ Τελμισεῖς ἐπισπασαμένους Φιλόμηλον, τήν τε χώραν ἔφασαν αὐτῶν ἀνάστατον πεποιηκέναι, καὶ τὴν πόλιν διηρπακέναι, νῦν τε πολιορκεῖν τὴν ἄκραν συμπεφευγότων εἰς αὐτὴν πάντων

XXXI.

Manlii res obiter geſtæ in Pamphylia & Caria, quo tempore bellum cum Gallogræcis gerebat.

Quo tempore Cnæus Manlius Colobatum quem vocant amnem trajecit, venerunt ad eum legati à civitate quæ Iſionda dicitur, orantes ut ſibi ferret opem. Telmeſſenſes namque accitis Philomelienſibus agrum omni clade belli pervaſtaſſe, urbem diripuiſſe, nunc quoque arcem obſidere, quò cives univerſi cum conjugi-

bus & liberis confugiſſent. Cnæus his auditis ſuum illis auxilium prolixè eſt pollicitus. ac ſtatim lucro deputans hanc ſibi offerri occaſionem, Pamphyliam verſus agmen duxit. cæterum ubi Telmiſſo appropinquaſſet, acceptis quinquaginta talentis, amicitiam cum iis pepigit; ſimiliter & cum Aſpendiis: deinde aliarum quoque civitatum legatis in Pamphylia ſuſceptis; cum in congreſſibus eadem illa eis perſuaſiſſet quæ ante ſunt dicta; atque etiam Iſiondenſes obſidione exemiſſet, Gallogræcos repetere inſtituit.

XXXII.

Progreſſus expeditionis contra Gallogræcos.

CYRMASIS urbe capta, & multa præda, Cos. caſtra movit. cui propter paludes progredienti, occurrerunt legati à Lyſinoe fidei illius ſeſe permittentes. quibus ſuſceptis in Sagalaſſenum agrum venit, & præda ingente abacta, quid conſilii capturi eſſent oppidani exſpectabat. deinde ut legati venerunt, iis admiſſis accepta corona quinquaginta talentorum & xx millibus hordei, ac totidem tritici, pacem Sagallaſſenſibus dedit.

τῆς πόλεως, ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις. ὧν διακούσας ὁ Γνάϊος, ἐκείνοις μὲν ὑπέσχετο βοηθήσειν μετὰ μεγάλης χάριτος· αὐτὸς δὲ νομίσας ἕρμαιον εἶναι τὸ προσπεπτωκὸς, ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ Παμφυλίας. ὁ δὲ Γνάϊος συνεγγίσας τῇ Τελμισσῷ, πρὸς μὲν τούτους συνέθετο φιλίαν, λαβὼν ν′ τάλαντα, παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς Ἀσπενδίους· ἀποδεξάμενος δὲ καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἄλλων πόλεων πρεσβεύοντας κατὰ τὴν Παμφυλίαν, καὶ τὴν προειρημένην δόξαν ἐνεργασάμενος ἑκάστοις κατὰ τὰς ἐντεύξεις· ἅμα δὲ καὶ τοὺς Ἰσιονδεῖς ἐξελόμενος ἐκ τῆς πολιορκίας, αὖθις ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τοὺς Γαλάτας.

ΛΒ.

Τὰ ἑξῆς τῆς κατὰ Γαλατῶν στρατείας.

ΟΤΙ Κύρμασα πόλιν λαβὼν ὁ Γνάϊος, καὶ λείαν ἄφθονον, ἀνέζευξε. προάγοντος δὲ αὐτοῦ παρὰ τὴν λίμνην, παρεγένοντο πρέσβεις ἐκ Λυσινόης, διδόντες αὑτοὺς εἰς τὴν πίστιν· οὓς προσδεξάμενος, ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν Σαγαλασσέων γῆν, καὶ πολὺ πλῆθος ἐξελασάμενος λείας, ἀπεκαραδόκει τοὺς ἐκ τῆς πόλεως, ἐπὶ τίνος ἔσονται γνώμης. παραγινομένων δὲ πρεσβευτῶν ὡς αὐτὸν, ἀποδεξάμενος τοὺς ἄνδρας, καὶ λαβὼν ν′ ταλάντων στέφανον, καὶ δισμυρίους κριθῶν μεδίμνους, καὶ δισμυρίους πυρῶν, προσεδέξατο τούτους εἰς τὴν φιλίαν.

ΛΓ

ΛΓ.

Ἐποσογνάτου Γαλάτου δυνάστου πρὸς Γαλάτας ἄλλους πρεσβεία ἄπρακτος.

ΟΤΙ Γνάϊος ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν Ἐποσόγνατον τὸν Γαλάτην, ὅπως πρεσβεύσῃ πρὸς τοὺς τῶν Γαλατῶν βασιλεῖς. καὶ ὁ Ἐποσόγνατος ἔπεμψε πρὸς Γνάϊον πρέσβεις, καὶ παρεκάλει τὸν Γνάϊον τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν, μὴ προεξαναστῆναι, μηδ᾽ ἐπιβαλεῖν χεῖρας τοῖς Τολιστοβογίοις Γαλάταις· καὶ διότι πρεσβεύσεται πρὸς τοὺς βασιλεῖς αὐτὸς Ἐποσόγνατος, καὶ ποιήσεται λόγους ὑπὲρ τῆς φιλίας, καὶ πείσεσθαι πρὸς πᾶν αὐτοὺς παραστήσεσθαι τὸ καλῶς ἔχον. ὄντος δὲ τοῦ Γναΐου πρὸς τὸ πολισμάτιον τὸ καλούμενον Γορδεῖον, ἧκον παρ᾽ Ἐποσογνάτου πρέσβεις ἀποδηλοῦντες ὅτι πορευθεὶς διαλεχθείη τοῖς τῶν Γαλατῶν βασιλεῦσιν. οἱ δ᾽ ἁπλῶς εἰς οὐδὲν συγκαταβαίνοιεν φιλάνθρωπον· ἀλλ᾽ ἠθροικότες ὁμοῦ τέκνα καὶ γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ἅπασαν εἰς τὸ καλούμενον ὄρος Ὄλυμπον, ἕτοιμοι πρὸς μάχην εἰσίν.

XXXIII.

Epoſognatus Gallorum regulus ad alios regulos ejuſdem gentis legationem obit, fruſtra.

CN. Manlius Romanus Imperator legatos miſit ad Epoſognatum; unum ex regulis Gallogræcorum; ut legationem ipſe obiret ad ejus gentis regulos. Epoſognatus miſſis ad Cos. legatis, eum oravit, ne præpropere caſtra moveret, neve Toliſtobogios Gallos hoſtiliter invaderet. ipſum enim ad Reges iturum Epoſognatum; & ut Romanorum amicitiam reſpiciant fore illis auctorem, perſuaſurumque adeo ipſis, ut nullam conditionem modicam & tolerabilem detrectent. Ad oppidulum quod Gordium vocant ſtativa habente Cos. legati ab Epoſognato venerunt nuntiantes profectum eum ad reges Gallorum, cum ipſis eſſe collocutum: ſed ad nullam æquam conditionem potuiſſe perduci. qui quidem liberos ſimul atque uxores, cum reliqua ſubſtantia univerſa in montem contulerint, quem Olympum nominant, ſintque ad pugnandum parati.

ΛΔ.

Πῶς οἱ Τεκτόσαγες Γαλάται προσποιούμενοι κοινολογίας ἔφεσιν, τῷ Ῥωμαίων στρατηγῷ ἐνήδρευσαν.

ΟΤΙ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν τῶν Γαλατῶν νίκην στρατοπεδευόν-

XXXIV.

Quomodo Galatæ Tectoſages ſpecie colloquii Romano Imperatori inſidias ſtruxerint.

ROMANIS ad Ancyram poſt victos in Olympo monte Gallos ſta-

ſos ſtativa habentibus, quum inibi eſſet Cnæus Coſ. ut vlterius progrederetur, oratores Tectoſagum venerunt, petentes ab eo ut relictis eo loci copiis ipſe poſtero die in medium locum inter bina caſtra progrederetur: adfuturos & reges Gallorum, ut de pace agant. quum Cnæus eſſet aſſenſus, & ſicut conſtitutum fuerat, quingentis equitibus comitatus veniſſet, Reges non adfuerunt. Conſule in caſtra Romana reverſo, redeunt legati, ad excuſationem Regum ſuorum cauſſas quaſdam prætexentes: rogantes etiam, ut iterum venire vellet: Reges enim Gallogræcorum principes gentis miſſuros, quibuſcum de rebus omnibus poſſet tractari. Cnæus iterum pollicitus, ipſe quidem in caſtris remanet: ſed Attalum cum Tribunis quibuſdam, & trecentorum equitum præſidio mittit. Ad hoc colloquium acceſſerunt Galli ut convenerat, ſuntque pacis conditiones dictæ. at finem rebus poſſe imponi de quibus eſſet actum, aut confirmari quæ placita eſſent, negarunt poſſe. verùm poſtero die Reges venturos affirmabant, pactaque cum Cnæo, ſi modo ille adfuerit, inituros, & negotio finem impoſituros. Promittente Attalo adfuturum Conſulem, utrinque diſceſſum eſt. Fruſtratio hæc Gallorum & dolus quo Romanos appetierunt, eò ſpectabat, ut conjuges pleraſque & liberos cum rebus ſuis trans Halym trajicerent. præcipuè verò Conſulem Romanum, ſi poſſet fieri, capere cupiebant: aut certè, ſi id minus poſſet, omnino occidere. hoc

των περὶ τὴν Αγκυραν πόλιν, καὶ τοῦ Γναΐου τοῦ στρατηγοῦ παράγειν εἰς τοὔμπροσθεν μέλλοντος, παραγίνονται πρέσβεις παρὰ τῶν Τεκτοσάγων, ἀξιοῦντες τὸν Γνάϊον, τὰς μὲν δυνάμεις ἐᾶσαι κατὰ χώραν, αὐτὸν δὲ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν προελθεῖν εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων· ἥξειν δὲ καὶ τοὺς παρ᾽ αὐτῶν βασιλεῖς κοινολογησομένους ὑπὲρ τῶν διαλύσεων. τοῦ δὲ Γναΐου συγκαταθεμένου καὶ παραγενηθέντος κατὰ τὸ συνταχθὲν μετὰ φ΄ ἱππέων· τότε μὲν οὐκ ἦλθον οἱ βασιλεῖς· ἀνακεχωρηκότος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολήν, αὖθις ἧκον οἱ πρέσβεις, ὑπὲρ μὲν τῶν βασιλέων, σκήψεις τινὰς λέγοντες· ἀξιοῦντες δὲ πάλιν ἐλθεῖν αὐτόν, ὅτι τοὺς πρώτους ἄνδρας ἐκπέμψουσι κοινολογησομένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. ὁ δὲ Γνάϊος καταινεύσας ἥξειν, αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας· Ατταλον δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τινὰς ἐξαπέστειλεν μετὰ τριακοσίων ἱππέων. οἱ δὲ τῶν Γαλατῶν, ἦλθον μὲν κατὰ τὸ συνταχθέν, καὶ λόγους ἐποιήσαντο περὶ τῶν πραγμάτων· τέλος δ᾽ ἐπιθεῖναι τοῖς προειρημένοις, ἢ κυρῶσαί τι τῶν δοξάντων, οὐκ ἔφασαν εἶναι δυνατόν. τοὺς δὲ βασιλεῖς τῇ κατὰ πόδας ἥξειν διωρίζοντο, συνθησομένους καὶ πέρας ἐπιθήσοντας, εἰ καὶ Γνάϊος ὁ στρατηγὸς ἔλθοι πρὸς αὐτούς. Τῶν δὲ περὶ τὸν Ατταλον ἐπαγγελλαμένων ἥξειν τὸν Γνάϊον, τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διελύθησαν. Εποιοῦντο δὲ ὑπερθέσεις ταύτας οἱ Γαλάται, καὶ διεστρατήγουν τοὺς Ρωμαίους, βουλόμενοι τῶν τε σωμάτων τινὰ τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν χρημάτων ὑπερθέσθαι πέραν Αλυος ποταμοῦ· μάλιστα δὲ τὸν στρατηγὸν τῶν Ρωμαίων, εἰ δυνηθεῖεν, λαβεῖν ὑποχείριον· εἰ δὲ μή γε, πάντως ἀποκτεῖ-

ναι. Ταῦτα περιθέμενοι, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐκαραδόκουν τὴν παρουσίαν τῶν Ρωμαίων, ἑτοίμους ἔχοντες ἱππεῖς εἰς χιλίους. ὁ δὲ Γναῖος διακούσας τὰ περὶ τὸν Ἄτλαλον, καὶ πισθεὶς ἥξειν τοὺς βασιλεῖς, ἐξῆλθε καθάπερ εἰώθει μετὰ φ' ἱππέων. συνέβη δὲ ταῖς πρότερον ἡμέραις τοὺς ἐπὶ τὰς ξυλίας καὶ χορτολογίας ἐκπορευομένους ἐκ τῆς τῶν Ρωμαίων χάρακος ἐπὶ ταῦτα τὰ μέρη πεποιῆσθαι τὴν ἔφοδον * ἐπὶ τοὺς ἐφεδρείᾳ χρωμένους τοῖς ἐπὶ τὸν σύλλογον προσδυομένοις ἱππεῦσιν. οὗ καὶ τότε γενομένου, καὶ πολλῶν ἐξεληλυθότων, συνέταξαν οἱ χιλίαρχοι τοὺς εἰθισμένους ἐφεδρεύειν τοῖς προνομεύουσιν ἱππεῖς, ἐπὶ ταῦτα τὰ μέρη ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον. ὧν ἐκπορευθέντων αὐτομάτως τὸ δέον ἐγένηθη πρὸς τὴν ἐπιφερομένην χρείαν.

consilio die ſequenti adventum Romanorum exſpectabant, paratis in id mille circiter equitibus. Conſul affirmanti Attalo venturos Reges fidem habens, caſtris exiit, ut erat ei moris, cum quingentis equitibus. Acciderat autem ut ſuperioribus diebus lignatores & pabulatores qui è Rom. caſtris exierant, eam partem incurſarent, in qua præſidium equitum qui Cos. ad colloquium comitabantur, pro ſtatione ac præſidio haberent. id quum tunc quoque factum eſſet, multique exiiſſent, Tribuni equitum ſtationem pabulatores conſequi ſolitam eam partem petere juſſerunt. quo facto, proviſum fuit caſu ei malo quod impendebat.

ΛΕ.

Ὅτι Μάλλιος ὁ τῶν Ρωμαίων στρατηγὸς παραχειμάζων ἐν Ἐφέσῳ ἐχρημάτισε τοῖς ἁπανταχόθεν τῆς Ἀσίας παραγενομένοις πρεσβευταῖς.

Ἔγγραπτα συνθηκῶν τῶν συγχωρηθεισῶν Ἀντιόχῳ νικηθέντι ὑπὸ τῶν νικησάντων Ρωμαίων.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους, κατὰ τὴν Ἀσίαν Γναίου τοῦ τῶν Ρωμαίων στρατηγοῦ παραχειμάζοντος ἐν Ἐφέσῳ, κατὰ τὸν τελευταῖον ἐνιαυτὸν τῆς ὑποκειμένης Ὀλυμπιάδος, παρεγένοντο πρέσβεις παρά τε τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, καὶ παρ' ἑτέρων πλειόνων, συμ-

XXXV.

Manlii Romani Imperatoris Epheſi hibernantis reſponſa, legatis data, qui ex omnibus Aſiæ partibus ad ipſum convenerant.

Formula fœderis, quod devicto Antiocho Regi Romani victores conceſſerunt.

EODEM ferme tempore anno præſentis Olympiadis ultimo ad Cn. Manlium proconſulem Epheſi in Aſia hibernantem, legationes ex civitatibus Græcorum aliiſque multis gentibus venerunt, pro-

pter

pter victoriam de Gallis coronas illi undique afferentes. Omnes enim qui regiones cis Taurum colunt non adeo lætati ſunt victo Antiocho, quòd liberati eſſent alii tributis, alii præſidio, omnes neceſſitate parendi juſſis illius; quàm quòd metus à Barbaris eſſet ipſis ademptus, neque amplius injurias gentis immanis eſſent toleraturi. Venit & miſſus ab Antiocho Muſæus, & Gallorum legati, ut ſcirent quibus legibus pacem à Romanis eſſent impetraturi. Similiter quoque oratores miſſi ſunt & ab Ariarathe Cappadocum rege: nam hic quòd inita cum Antiocho ſocietate fortunarum omnium & totius ſpei, in acie pro illo contra Romanos ſteterat, metuebat ſibi & de ſtatu ſuo etiam atque etiam anxius erat. Quamobrem miſſis ſæpius legatis ſcire avebat, quid dare quidve facere oporteret, ut noxam errore contractam ne lueret. Proconſul civitatum oratores omnes laudatos comiterque exceptos, dimiſit: Gallis reſpondit, poſtquam veniſſet Eumenes, de pace cum iis ſe acturum: legatis Ariarathis dixit, pacem daturum, ubi prius talenta ſexcenta numeraſſet. Cum Antiochi legato conſtituit, venturum ſe cum exercitu ad fineis Pamphyliæ, & talentûm duo millia & quingenta, cum frumento, quod ante pacem metiri militibus Romanis tenebatur Rex, pacto cum Lucio Scipione fœdere, accepturum. Secundum hæc, luſtrato exercitu, appetente jam vere, aſſumptoque Attalo, profectus,

φερούσαις στεφάνους τῷ Γναΐῳ, διὰ τὸ νενικηκέναι τοὺς Γαλάτας. ἅπαντες γὰρ οἱ τὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου κατοικοῦντες, οὐχ οὕτως ἐχάρησαν Ἀντιόχου λειφθέντος, ἐπὶ τῷ δοκεῖν ἀπολελύσθαι, τινὲς μὲν φόρων, οἱ δὲ φρουρᾶς, καθόλου δὲ πάντες, βασιλικῶν προσταγμάτων· ὡς ἐπὶ τῷ τὸν ἀπὸ τῶν βαρβάρων αὐτοῖς φόβον ἀφῃρῆσθαι, καὶ δοκεῖν ἀπηλλάχθαι τῆς τούτων ὕβρεως καὶ παρανομίας. ἦλθε δὲ καὶ παρ' Ἀντιόχου Μουσαῖος, καὶ παρὰ τῶν Γαλατῶν πρεσβευταὶ, βουλόμενοι μαθεῖν ἐπὶ τίσιν αὐτοὺς δεῖ ποιήσασθαι τὴν φιλίαν. ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ Ἀριαράθου, τοῦ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέως· καὶ γὰρ οὗτος, μετασχὼν Ἀντιόχῳ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων, καὶ κοινωνήσας τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης, ἐδεδίει καὶ διηπορεῖτο περὶ τῶν καθ' αὑτόν. Διὸ καὶ πλεονάκις πέμπων πρεσβευτὰς, ἐβούλετο μαθεῖν τί δοὺς, ἢ τί πράξας, δύναιτ' ἂν παραιτήσασθαι τὴν σφετέραν ἄγνοιαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς τὰς μὲν παρὰ τῶν πόλεων πρεσβείας πάσας ἐπαινέσας, καὶ φιλανθρώπως ἀποδεξάμενος, ἐξαπέστειλε· τοῖς δὲ Γαλάταις ἀπεκρίθη, διότι προσδεξάμενος Εὐμένη τὸν βασιλέα, τότε ποιήσεται τὰς πρὸς αὐτοὺς συνθήκας· τοῖς δὲ παρὰ Ἀριαράθου εἶπεν, ἑξακόσια τάλαντα δόντας, τὴν εἰρήνην ἔχειν. πρὸς δὲ τοὺς τοῦ Ἀντιόχου πρεσβευτὰς, συνετάξατο μετὰ τῆς δυνάμεως ἥξειν ἐπὶ τοὺς τῆς Παμφυλίας ὅρους, τά τε δισχίλια τάλαντα καὶ φʹ κομιούμενος, καὶ τὸν σῖτον ὃν ἔδει δοῦναι τοῖς στρατιώταις αὐτοὺς πρὸ τῶν συνθηκῶν, κατὰ τὰς πρὸς Λεύκιον ὁμολογίας. Μετὰ δὲ ταῦτα, καθαρμὸν ποιησάμενος τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ὥρας παραδιδούσης, παραλαβὼν Ἄτταλον ἀνέζευξεν

καὶ παραγενόμενος εἰς Ἀπάμειαν ὀγδοαῖος, ἐπέμεινε τρεῖς ἡμέρας· κατὰ δὲ τὴν τετάρτην, ἀναζεύξας προῆγε, χρώμενος ἐνεργοῖς ταῖς πορείαις. ἀφικόμενος δὲ τριταῖος, εἶδε τὸν συνταχθέντα τόπον τοῖς περὶ Ἀντίοχον, καὶ αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε. συμμιξάντων δὲ τῶν περὶ τὸν Μουσαῖον, καὶ παρακαλούντων αὐτὸν ἐπιμεῖναι, διότι καθυστεροῦσιν αἵ θ' ἅμαξαι καὶ τὰ κτήνη τὰ παρακομίζοντα τὸν σῖτον, καὶ τὰ χρήματα, πεισθεὶς τούτοις, ἐπέμεινε τρεῖς ἡμέρας. τῆς δὲ χορηγίας ἐλθούσης, τὸν μὲν σῖτον ἐμέτρησε ταῖς δυνάμεσι· τὰ δὲ χρήματα παραδοὺς τινὶ τῶν χιλιάρχων, συνέταξε παρακομίζειν εἰς Ἀπάμειαν. αὐτὸς δὲ πυνθανόμενος τὸν ἐπὶ τῆς Πέργης καθεσταμένον ὑπ' Ἀντιόχου φρούραρχον, οὔτε τὴν φρουρὰν ἐξάγειν, οὔτ' αὐτὸν ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς πόλεως, ὥρμησε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Πέργην. Ἐγγίζοντος δ' αὐτοῦ τῇ πόλει, παρῆν ἀπ' αὐτῆς ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῆς φρουρᾶς, ἀξιῶν καὶ δεόμενος, μὴ προκαταγινώσκειν αὐτοῦ· ποιεῖν γὰρ ἕν τι τῶν καθηκόντων· παραλαβὼν γὰρ ἐν πίστει παρ' Ἀντιόχου τὴν πόλιν, τηρεῖν ἔφη ταύτην, ἕως ἂν διασαφηθῇ πάλιν παρὰ τοῦ πιστεύσαντος τί δεῖ ποιεῖν· μέχρι δὲ τοῦ νῦν ἁπλῶς οὐδὲν αὐτῷ παρ' οὐδενὸς ἀποδεδηλῶσθαι. διόπερ ἠξίου λθ' ἡμέρας, χάριν τοῦ διαπεμψάμενος ἐρέσθαι τὸν βασιλέα τί δεῖ πράττειν. ὁ δὲ Γνάϊος θεωρῶν τὸν Ἀντίοχον ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις εὐσυνθετοῦντα, συνεχώρησε πέμπειν, καὶ πυνθάνεσθαι τοῦ βασιλέως. καὶ μετά τινας ἡμέρας πυθόμενος, παρέδωκε τὴν πόλιν. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ δέκα πρεσβευταὶ καὶ ὁ βασιλεὺς Εὐμένης εἰς Ἔφεσον κατέπλευσαν, ἤδη τῆς θερείας ἐναρχομένης· καὶ δύο ἡμέρας ἐκ

die octavo Apameam venit. ibi triduum ſtativis habitis, quarto die motis caſtris, magnis itineribus pergit ire. tertiis caſtris ad locum conſtitutum legatis Antiochi pervenit, ibique conſedit. mox à Muſæo conventus rogatuſque eſt, ut commoraretur eo loci: quoniam plauſtra & jumenta quæ frumentum & pecuniam advehebant ad diem condictam necdum convenerant. Ita rogatu hujus triduum ibi ſtativa habuit. deinde quum omnia eſſent advecta, frumentum copiis diviſit, pecuniam uni Tribunorum militum traditam, Apameam deportari juſſit. Ipſe factus certior Præfectum præſidii quod Pergæ impoſuerat Antiochus, neque præſidium educere, neque ipſum urbe excedere, Pergam exercitum ducit. Appropinquanti occurrit egreſſus urbe præſidii Præfectus, petens atque orans ne ſe cauſſa incognita damnaret: facere enim quod ſui ſit officii: commiſſam enim fidei ſuæ urbem ab Antiocho ſervare velle, donec is à quo illam provinciam acceperit, quid eſſet opus facto ſibi ſignificaſſet: de quo ad hunc diem nihil penitus ei eſſet indicatum. orabat igitur XXXIX dierum ſpatium concedi, ad voluntatem Regis ſuper eo per nuntios ſciſcitandum. Manlius quum videret in cæteris omnibus Antiochum fidem ſervare, ut mitteret Regemque conſuleret permiſit. Cognita Regis voluntate, urbem tradidit. Sub idem tempus, decem legati & Rex Eumenes ineunte jam æſtate Epheſum appulerunt: ubi cum è

nauſea

nauſea biduum ſe refeciſſent, Apameam aſcenderunt. Proconſul audito eorum adventu, fratrem Lucium cum quatuor millibus militum ad Oroandenſes miſit, ad reliquum pecuniæ ex eo quod pepigerant accipiendum: ſive admonendi tantum ii eſſent, ſive etiam cogendi: ipſe cum exercitu profectus pergebat ire, ut quamprimum Eumenem conveniret. Apameam ut venit, invento ibi Rege cum decem legatis, de iis quæ agenda eſſent conſultabat. Primum igitur placuit ipſis ictum cum Antiocho fœdus pacemque confirmare: de qua diſceptare amplius nihil attineret, cum ex ſcriptis legibus eſſet tranſigendum. Ejus fœderis formula, qua de rebus ſingulis cavebatur, talis fuit. AMICITIA UT ESSET ANTIOCHO CUM POPULO ROM. PERPETUA, LEGES FOEDERIS SERVANTI. NE QUOS HOSTES POPULI ROM. REX PER FINEIS REGNI SUI, EORUMVE QUI SUB DITIONE EJUS ESSENT, TRANSIRE SINERET, NEU COMMEATU, NEU QUA ALIA OPE JUVARET. IDEM ROMANI SOCIIQUE, ANTIOCHO, ET IIS QUI SUB IMPERIO EJUS ERUNT, PRÆSTENT. BELLI GERENDI JUS ANTIOCHO NE SIT CUM IIS QUI INSULAS COLUNT, NEVE CUM HIS QUI SUNT IN EUROPA. EXCEDITO URBIBUS, AGRIS, VICIS, CASTELLIS CIS TAURUM MONTEM USQUE AD TANAIM AMNEM, ET A VALLE TAURI USQUE AD JUGA

τοῦ πλοῦ προσαναλαβόντες αὑτοὺς, ἀνέβαινον εἰς τὴν Ἀπάμειαν. ὁ δὲ Γνάϊος προσπεσούσης αὐτῷ τῆς τούτων παρουσίας, Λεύκιον μὲν τὸν ἀδελφὸν μετὰ τετρακισχιλίων ἐξαπέστελλε πρὸς τοὺς Ὀροανδεῖς πῇ δ᾽ ἀνάγκης ἔχοντας διάθεσιν, χάριν τοῦ κομίσασθαι τὰ προσοφειλόμενα τῶν ὁμολογηθέντων χρημάτων· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας, ἐπείγετο, σπεύδων συνάψαι τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη. παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν Ἀπάμειαν, καὶ καταλαβὼν τόν τε βασιλέα καὶ τοὺς δέκα, συνήδρευε περὶ τῶν πραγμάτων. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς κυρῶσαι πρῶτον τὰ πρὸς Ἀντίοχον ὅρκια, καὶ τὰς συνθήκας, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἂν δέοι πλείω διατίθεσθαι λόγον, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγγράπτων, ποιεῖσθαι τὰς διαλύσεις. Ἦν δὲ τοιαύτη τίς ἡ τῶν κατὰ μέρος διάταξις· ΦΙΛΙΑΝ ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΑΝΤΙΟΧΩι ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΕΙΣ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟΝ, ΠΟΙΟΥΝΤΙ ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ· ΜΗ ΔΙΙΕΝΑΙ ΔΕ ΒΑΣΙΛΕΑ ΑΝΤΙΟΧΟΝ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΤΑΤΤΟΜΕΝΟΥΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΩΝ ΧΩΡΑΣ ΕΠΙ ΡΩΜΑΙΟΥΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ, ΠΟΛΕΜΙΟΥΣ· ΜΗΔΕ ΧΟΡΗΓΕΙΝ ΑΥΤΟΙΣ ΜΗΔΕΝ. ΟΜΟΙΩΣ ΔΕ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ, ΕΠ᾽ ΑΝΤΙΟΧΟΝ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠ᾽ ΕΚΕΙΝΟΝ ΤΑΤΤΟΜΕΝΟΥΣ. ΜΗ ΠΟΛΕΜΗΣΑΙ ΔΕ ΑΝΤΙΟΧΟΝ ΤΟΙΣ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΝΗΣΟΙΣ, ΜΗΔΕ ΤΟΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ. ΕΚΧΩΡΕΙΤΩ ΔΕ ΠΟΛΕΩΝ, ΚΑΙ

R 3 ΧΩΡΑΣ,

ΧΩΡΑΣ, ... ΜΗ ΕΞΑΓΑΓΕΤΩ ΜΗΔΕΝ ΠΛΗΝ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΩΝ ΦΕΡΟΥΣΙΝ ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ. ΕΙ ΔΕ ΤΙ ΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙΝ ΑΠΕΝΗΝΕΓΜΕΝΟΙ, ΚΑΘΙΣΤΑΤΩΣΑΝ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΥΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ· ΜΗΔ᾽ ΥΠΟΔΕΧΕΣΘΩΣΑΝ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ΜΗΤΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΣ, ΜΗΤ᾽ ΑΛΛΟΝ ΜΗΔΕΝΑ. ΕΙ ΔΕ ΤΙΝΕΣ, ΕΞ ΩΝ ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΟΥΣΙΝ ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΠΟΛΕΩΝ, ΜΕΤΑ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΕΙΣΙΝ ΑΝΤΙΟΧΟΥ, ΤΟΥΤΟΥΣ ΕΙΣ ΑΠΑΜΕΙΑΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΩΣΑΝ. ΤΟΙΣ ΤΕ ΡΩΜΑΙΟΙΣ, ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΣΥΜΜΑΧΟΙΣ ΕΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΕΝ, * ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ * ΕΙΝΑΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΝΕΙΝ ΕΙ ΒΟΥΛΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΕΧΕΙΝ. ΤΟΥΣ ΔΕ ΔΟΥΛΟΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΑΠΟΔΟΤΩ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, ΚΑΙ ΟΙ ΥΠ᾽ ΑΥΤΟΝ ΤΑΤΤΟΜΕΝΟΙ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΜΟΛΗΣΑΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΕΙ ΤΙΝΑ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΝ ΠΟΘΕΝ ΕΙΛΗΦΑΣΙΝ. ΑΠΟΔΟΤΩ ΔΕ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, ΕΑΝ ΗΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΑΥΤΩΙ, ΚΑΙ ΑΝΝΙΒΑΝ ΑΜΙΛΚΟΥ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΝ, ΚΑΙ ΜΝΑΣΙΛΟΧΟΝ ΑΚΑΡΝΑΝΑ, ΚΑΙ ΘΟΑΝΤΑ ΑΙΤΩΛΟΝ, ΕΥΒΟΥΛΙΔΑΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝΑ ΧΑΛΚΙΔΕΙΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΤΩΛΩΝ ΟΣΟΙ ΚΟΙΝΑΣ ΕΙΛΗΦΑΣΙΝ ΑΡΧΑΣ. ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΑΠΑΜΕΙΑΙ ΠΑΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΜΗΚΕΤΙ ΑΛΛΟΥΣ ΕΧΕΤΩ. ΑΠΟΔΟΤΩ

QUÆ IN LYCAONIAM VERGUNT. NE QUA, PRÆTER ARMA SUA, MILITES EX IIS LOCIS EFFERRENT. SI QUÆ EXTULISSENT, IN EASDEM URBES RECTE RESTITUERENT. NE MILITEM NEU QUEM ALIUM EX REGNO EUMENIS RECIPERET. SI QUI EARUM URBIUM QUAS REGI AUFERUNT ROM. IN EXERCITU ANTIOCHI FUERINT, APAMEAM OMNES UT REMITTERET. APUD ROMANOS SOCIOSQUE SI QUI SINT EX REGNO ANTIOCHI, IIS JUS MANENDI ABEUNDIQUE UT SIT. SERVOS ROMANORUM AUT SOCIORUM REDDITO ANTIOCHUS, QUIQUE ILLI PAREBUNT: ITEM BELLO CAPTOS, TRANSFUGAS, ET SICUNDE QUEM CAPTIVUM ACCEPERINT. REDDITO ANTIOCHUS, SI IN EJUS POTESTATE FUERIT, ET HANNIBALEM HAMILCARIS FILIUM, ET MNASILOCHUM ACARNANEM ET THOANTEM ÆTOLUM, EUBULIDAM ET PHILONEM CHALCIDENSES, ET QUICUNQUE ÆTOLORUM SUAM REMPUBLICAM ADMINISTRASSINT. ELEPHANTOS OMNES QUOS APAMEÆ HABET TRADITO, NEQUE ALIOS PARATO.

TRA-

TRADITO ET NAVES LONGAS CUM VELIS ARMAMENTISQUE EARUM. NEVE PLUREIS QUAM DECEM NAVEIS TECTAS HABETO: NULLAM ITEM, QUÆ TRIGINTA REMIS AGATUR HABETO, NEVE MINOREM EX BELLI CAUSSA QUOD IPSE ILLATURUS ERIT. NEVE NAVIGATO CITRA CALYCADNUM PROMONTORIUM: EXTRA QUAM SI QUA NAVIS STIPENDIUM, AUT LEGATOS, AUT OBSIDES PORTABIT: MILITES MERCEDE CONDUCENDI EX IIS GENTIBUS QUÆ SUB DITIONE POPULI ROM. SUNT, JUS ANTIOCHO NE ESTO, NEVE EXULES RECIPIENDI. RHODIORUM SOCIORUMVE QUÆ ÆDES INTRA FINES REGNI ANTIOCHI SUNT, EÆ RHODIORUM SUNTO, UT ANTE BELLUM AB ANTIOCHO ILLATUM. SI QUÆ PECUNIÆ IPSIS DEBENTUR, EARUM EXACTIO ESTO. ITEM SI QUID ADEMPTUM, ID CONQUISITUM REDDITOR. QUÆ AD RHODIOS SPECTANT IMMUNIA SUNTO, UT ANTE BELLUM ERANT. SI QUAS URBES QUAS TRADERE ANTIOCHUM OPORTET, IDEM REX ALIIS DEDIT, ETIAM EX HIS PRÆSIDIA EDUCITO. SI QUI POST FACTAM PACEM AD EUM VELINT CONFUGERE, EOS UT NE SUSCIPERET. ARGENTI OPTIMI DATO ANTIOCHUS

ΔΕ ΚΑΙ ΤΑΣ ΝΑΥΣ ΤΑΣ ΜΑΚΡΑΣ, ΚΑΙ ΤΑ ΕΚ ΤΟΥΤΩΝ ΑΡΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΚΕΥΗ. ΚΑΙ ΜΗΚΕΤΙ ΕΧΕΤΩ ΠΛΗΝ Ι' ΚΑΤΑΦΡΑΚΤΩΝ· ΜΗΔΕ ΤΡΙΑΚΟΝΤΟΚΩΠΟΝ ΕΧΕΤΩ ΕΛΑΥΝΟΜΕΝΟΝ· ΜΗΔ' ΑΥΤΟ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΝΕΚΕΝ, ΟΥ ΑΥΤΟΣ ΚΑΤΑΡΧΗΙ. ΜΗΔΕ ΠΛΕΙΤΩΣΑΝ ΕΠΙ ΤΑΔΕ ΤΟΥ ΚΑΛΥΚΑΔΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ, ΕΙ ΜΗ ΦΟΡΟΥΣ, Η ΠΡΕΣΒΕΙΣ, Η ΟΜΗΡΟΥΣ ΑΓΟΙΕΝ. ΜΗ ΕΞΕΣΤΩ ΔΕ ΑΝΤΙΟΧΩΙ, ΜΗΔΕ ΞΕΝΟΛΟΓΕΙΝ ΕΚ ΤΗΣ ΥΠΟ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΤΑΤΤΟΜΕΝΗΣ· ΜΗΔ' ΥΠΟΔΕΧΕΣΘΩ ΤΟΥΣ ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ. ΟΣΑΙ ΔΕ ΟΙΚΙΑΙ ΡΟΔΙΩΝ, Η ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΗΣΑΝ ΕΝ ΤΗΙ ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΑ ΑΝΤΙΟΧΟΝ ΤΑΤΤΟΜΕΝΗΙ, ΤΑΥΤΑΣ ΕΙΝΑΙ ΡΟΔΙΩΝ, ΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟ ΤΟΥ * ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΕΞΗΓΚΑΝ. ΚΑΙ ΕΙ ΤΙ ΧΡΗΜΑ ΟΦΕΙΛΕΤ' ΑΥΤΟΙΣ, ΟΜΟΙΩΣ ΕΣΤΑΙ ΠΡΑΞΙΜΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΤΙ ΑΠΕΛΗΦΘΗ ΑΠ' ΑΥΤΩΝ, ΑΝΑΖΗΤΗΘΕΝ ΑΠΟΔΟΘΗΤΩ. ΑΤΕΛΗ ΔΕ ΟΜΟΙΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΟΔΙΟΥΣ ΥΠΑΡΧΕΤΩ. ΕΙ ΔΕ ΤΙΝΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, ΑΣ ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΔΕΙ ΑΝΤΙΟΧΟΝ, ΕΤΕΡΟΙΣ ΔΕΔΩΚΕΝ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, ΕΞΑΓΕΤΩ ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥΤΩΝ ΤΑΣ ΦΡΟΥΡΑΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΑΣ. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΝΕΣ ΥΣΤΕΡΟΝ ΑΠΟΤΡΕΧΕΙΝ ΒΟΥΛΩΝΤΑΙ, ΜΗ ΠΡΟΣΔΕΧΕΣΘΑΙ· ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΔΕ ΔΟΤΩ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΑΤΤΙΚΟΥ, ΡΩ-

ΜΑΙΟΙΣ ΑΡΙΣΤΟΥ, ΤΑΛΑΝΤΑ ΜΥΡΙΑ ΔΙΣΧΙΛΙΑ ΕΝ ΕΤΕΣΙΝ ΙΒ΄. ΔΙΔΟΥΣ ΚΑΘ᾽ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΤΟΣ ΧΙΛΙΑ· ΜΗ ΕΛΑΤΤΟΝ Δ᾽ ΕΛΚΕΤΩ ΤΟ ΤΑΛΑΝΤΟΝ ΛΙΤΡΩΝ ΡΩΜΑΙΚΩΝ Π΄, ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΙΤΟΥ Φ΄ ΚΑΙ Μ΄. ΕΥΜΕΝΕΙ ΤΑΛΑΝΤΑ ΤΝΘ΄, ΕΝ ΕΤΕΣΙ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ Ε΄, ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΤΩι ΕΠΙΒΑΛΛΟΜΕΝΩι ΚΑΙΡΩι ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΡΩΜΑΙΟΙΣ· ΑΠΟΔΟΤΩ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΙΤΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΕΤΙΜΗΣΕΝ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, ΤΑΛΑΝΤΑ ΡΚΖ΄. ΚΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ ΧΙΛΙΑΣ Σ΄ ΟΚΤΩ, ΑΣ ΣΥΝΕΧΩΡΗΣΕΝ ΕΥΜΕΝΗ ΛΑΒΕΙΝ, ΓΑΖΑΝ ΕΥΑΡΕΣΤΟΥΜΕΝΗΝ ΕΑΥΤΩι. ΟΜΗΡΟΥΣ ΔΕ ΔΙΔΟΤΩ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, ΔΙ᾽ ΕΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΛΛΟΥΣ ΑΝΤΑΠΟΣΤΕΛΛΩΝ, ΜΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΕΤΩΝ ΙΗ΄, ΜΗΔΕ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ ΜΕ΄. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙ ΔΙΑΦΩΝΗΣΗι ΤΩΝ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΤΩι ΕΧΟΜΕΝΩι ΕΤΕΙ ΑΠΟΔΟΤΩΣΑΝ. ΑΝ ΔΕ ΤΙΝΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, Η ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ Α ΓΕΓΡΑΠΤΑΙ ΜΗ ΠΟΛΕΜΕΙΝ ΑΝΤΙΟΧΟΝ, ΠΡΟΤΕΡΟΙ ΕΚΦΕΡΩΣΙ ΠΟΛΕΜΟΝ, ΕΞΕΣΤΩ ΠΟΛΕΜΕΙΝ ΑΝΤΙΟΧΩι. ΤΩΝ ΔΕ ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΩΝ ΤΟΥΤΩΝ, ΜΗ ΕΧΕΤΩ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΝ ΑΥΤΟΣ· ΜΗΔ᾽ ΕΙΣ ΦΙΛΙΑΝ ΠΡΟΣΑΓΕΣΘΩ. ΠΕΡΙ ΔΕ ΤΩΝ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

ROMANIS ATTICA TALENTA XII MILLIA, INTRA DUODECIM ANNOS, PENSIONIBUS ÆQUIS, TALENTUM NE MINUS PONDO OCTUAGINTA ROMANIS PONDERIBUS PENDAT. ET TRITICI QUADRAGINTA SUPRA QUINGENTA MILLIA MODIUM. EUMENI TALENTA CCCLIX INTRA PROXIMOS QUINQUE ANNOS, PENSIONIBUS ÆQUIS, EODEM QUO ET ROMANIS TEMPORE, REPENDITO. ET PRO TRITICO, QUOD ÆSTIMATIONE FIAT AB ANTIOCHO, TALENTA CXXVII. ET DRACHMAS CIϽϽCCVIII. QUAS PERMISIT ...... EUMENI UT ACCIPERET, QUI EAM SUMMAM SIBI SATIS ESSE ACCEPTAM OSTENDIT: OBSIDES ROMANIS XX DATO, ET PRO TRIENNIO MUTATO: NE MINORES OCTONUM DENUM ANNORUM, NEU MAJORES QUINUM QUADRAGENUM. IN SINGULORUM ANNORUM PENSIONIBUS, SI QUID A PACTIS DISCREPAVERIT, ANNO PROXIMO PENDITO. SI QUÆ URBES AUT GENTES ADVERSUS QUAS NE BELLUM GERAT ANTIOCHUS, HOC FOEDERE CAUTUM EST IPSI ULTRO BELLUM INFERENT, BELLANDI JUS ESTO ANTIOCHO. DUM NE QUAM URBIUM HARUM BELLI JURE TENEAT, AUT IN AMICITIAM ACCIPIAT. CONTROVERSIAS INTER SE

ORTAS

ORTAS JURE AC JUDICIO DISCEPTENT. SI QUID POSTEA ADDI DETRAHIVE DE COMMUNI SENTENTIA PLACUISSET, UT ID SALVO FOEDERE LICEAT. His legibus fœdere icto, & jurejurando firmato confeſtim Proconſul Q. Minucium Thermum & Lucium fratrem, qui tum forte ab Oroandenſibus pecunias aſportaverant, in Syriam miſit, qui ab Rege jusjurandum exigerent, & omnes conditiones firmarent. Q. Fabio Labeoni, qui claſſi præerat, literas per certos tabellarios miſit, jubens ipſum Patara ut rediret, quæque ibi naves regiæ eſſent, eas ut tradi ſibi juſſas, cremaret.

ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΚΡΙΣΙΝ ΠΡΟΣΚΑΛΕΙΣΘΩΣΑΝ. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙ ΘΕΛΩΣΙ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ ΑΜΦΟΤΕΡΟΙ ΚΟΙΝΩι ΔΟΓΜΑΤΙ ΠΡΟΣΤΕΘΗΝΑΙ Η ΑΦΑΙΡΕΘΗΝΑΙ, ΕΠ' ΑΥΤΩΝ ΕΞΕΣΤΩ. Τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ἐπὶ τούτοις, εὐθέως ὁ στρατηγὸς Κόϊντον Μινούκιον Θέρμον καὶ Λεύκιον τὸν ἀδελφὸν, ἄρτι κεκομικότας τὰ χρήματα παρὰ τῶν Ὀροανδέων εἰς Συρίαν ἐξαπέστειλε, συντάξας κομίζεσθαι τοὺς ὅρκους παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ διαβεβαιώσασθαι τὰ κατὰ μέρος ὑπὲρ τῶν συνθηκῶν. πρὸς δὲ Κόϊντον Φάβιον τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγὸν, ἐξέπεμψε γραμματοφόρους, κελεύων πάλιν πλεῖν αὐτὸν εἰς Πάταρα, καὶ παραλαβόντα τὰς ὑπαρχούσας αὐτόθι ναῦς διαπρῆσαι.

XXXVI.

Decem legatorum ordinatio ſummæ rerum.

APAMEÆ decem legati, & Proconſul populi Rom. auditis omnibus qui eò convenerant, iis qui de agro aut pecunia, aut ſimili re alia inter ſe contendebant, urbes ex communi conſenſu aſſignarunt, in quibus ſuas controverſias diſceptarent. De ſumma rerum hoc modo conſtituerunt. Quæ civitates liberæ, ante bellum ſtipendium Antiocho Regi pendebant, atque in eo bello fidem populo Romano ſervaverant,

Λϛʹ.

Η τῶν δέκα περὶ τῶν ὅλων διάληψις.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Ἀπάμειαν, οἵ τε δέκα καὶ Γνάϊος ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων διακούσαντες πάντων τῶν ἀπηντηκότων, τοῖς μὲν περὶ χώρας, ἢ χρημάτων, ἢ τινὸς ἑτέρου διαφερομένοις, πόλεις ἀπέδωκαν ὁμολογουμένας ἀμφοτέροις, ἐν αἷς διακριθήσονται περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τὴν δὲ περὶ τῶν ὅλων ἐποιήσαντο διάληψιν τοιαύτην. Ὅσαι μὲν τῶν αὐτονόμων πόλεων, πρότερον ὑπετέλουν Ἀντιόχῳ φόρον, τότε δὲ διεφύλαξαν τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν,

τούτους μὲν ἀπέλυσαν τῶν φόρων. ὅσοι δ᾽ Ἀττάλῳ σύνταξιν ἐτέλουν, τούτους ἐπέταξαν τὴν αὐτὴν Εὐμένει διδόναι φόρον. εἰ δέ τινες ἀποστάντες τῆς Ῥωμαίων φιλίας, Ἀντιόχῳ συνεπολέμησαν, τούτους ἐκέλευσαν Εὐμένει διδόναι τοὺς Ἀντιόχῳ διαταχθέντας φόρους. Κολοφωνίους δὲ τοὺς τὸ Νότιον οἰκοῦντας, καὶ Κυμαίους καὶ Μυλασεῖς, ἀφορολογήτους ἀφῆκαν. Κλαζομενίοις δὲ καὶ δωρεὰν προσέθηκαν τὴν Δρυμοῦσσαν καλουμένην νῆσον. Μιλησίοις δὲ τὴν ἱερὰν χώραν ἀποκατέστησαν, ἧς διὰ τοὺς πολεμίους πρότερον ἐξεχώρησαν. Χίους δὲ, καὶ Σμυρναίους, ἔτι δ᾽ Ἐρυθραίους, ἔντε τοῖς ἄλλοις προῆγον, καὶ χώραν προσένειμαν, ἧς ἕκαστοι κατὰ τὸ παρὸν ἐπεθύμουν, καὶ σφίσι καθήκειν ὑπελάμβανον· ἐντρεπόμενοι τὴν εὔνοιαν καὶ σπουδὴν, ἣν παρέσχηντο κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς. ἀπέδωκαν δὲ καὶ Φωκαιεῦσι τὸ πάτριον πολίτευμα, καὶ τὴν χώραν ἣν καὶ πρότερον εἶχον. Μετὰ δὲ ταῦτα Ῥοδίοις ἐχρημάτισαν· διδόντες Λυκίαν, καὶ Καρίαν τὰ μέχρι Μαιάνδρου ποταμοῦ, πλὴν Τελμισσοῦ. περὶ δὲ τοῦ βασιλέως Εὐμένους καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἔντε ταῖς πρὸς Ἀντίοχον συνθήκαις τὴν ἐνδεχομένην πρόνοιαν ἐποιήσαντο, καὶ τότε τῆς μὲν Εὐρώπης αὐτῷ προσέθηκαν Χερρόνησον, καὶ Λυσιμαχίαν, καὶ τὰ προσορίζοντα τούτοις ἐρύματα καὶ χώραν, ἧς Ἀντίοχος ἐπῆρχε· τῆς δ᾽ Ἀσίας Φρυγίαν τὴν ἐφ᾽ Ἑλλήσποντον, Φρυγίαν τὴν μεγάλην, Μυσοὺς, οὓς πρότερον αὐτὸς παρεσπάσατο, Λυκαονίαν, Μιλύαδα, Λυδίαν, Τράλλεις, Ἔφεσον, Τελμισσόν. ταύτας μὲν οὖν ἔδωκαν Εὐμένει τὰς δωρεάς· περὶ δὲ τῆς Παμ-

iis immunitatem dederunt. quæ vectigales Attalo fuerant, eas vectigal idem pendere Eumeni juſſerunt. quæ à Romanis defecerant & partium Antiochi fuerant, eas idem ſtipendium Eumeni juſſerunt pendere, quod prius Antiocho pendebant. Colophonios qui Notium habitant, Cymæos, Mylaſſenſes immunes in poſterum ab omni penſitatione tributi futuros pronuntiarunt. Clazomeniis ſuper immunitatem & Drymuſſam inſulam dono dederunt. Mileſiis Sacrum agrum quo propter hoſtes prius ceſſerant, reſtituerunt. Chios, Smyrnæos, Erythræos pro ſingulari fide erga populum Romanum quam eo bello præſtiterant, & in omni præcipuo honore habuerunt, & impræſentiarum agro donarunt, quem quique illorum cupiebant, & ad ſe pertinere autumabant: Phocæenſibus & priſtinæ leges reſtitutæ, & ager quem ante habuerant redditus. Secundum hæc cum Rhodiis eſt actum: Lycia & Caria datæ uſque ad Mæandrum amnem, præter Telmeſſum. Regis Eumenis fratrumque ejus & in pace cum Antiocho rationem habuerunt quantum fieri poterat; & tunc in Europa Cherſoneſum & Lyſimachiam, finitimaque caſtella & agrum quibus finibus tenverat Antiochus adjecerunt. in Aſia Phrygiam utramque, (alteram ad Helleſpontum, majorem alteram vocant,) Myſos quos prius ipſe ſubegerat, Lycaoniam, Milyada, Lydiam, Tralles, Epheſum, Telmeſſum; has regiones & urbes decem legati Eumeni donaverunt. de Pamphylia quam Eumenes citra

nes citra Taurum eſſe dicebat, legati Antiochi ultra Taurum, diſceptatum quum eſſet, integra res ad Senatum rejicitur. Jam autem omnibus rebus ordinatis, aut iis ſaltem quæ maximè erant neceſſariæ, cum omni exercitu ad Helleſpontum ſunt profecti, ut in tranſitu quæ geſta erant cum Gallis firmarent.

φυλίας, Εὐμένους μὲν εἶναι φάσκοντος αὐτὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου, τῶν δὲ παρ' Ἀντιόχου πρεσβευτῶν, ἐπέκεινα, διαπορήσαντες, ἀνέθεντο περὶ τούτων εἰς σύγκλητον. σχεδὸν δὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων, καὶ πλείστων αὐτοῖς διῳκημένων, ἀναζεύξαντες, προῆγον ἐφ' Ἑλλήσποντον, βουλόμενοι καὶ τὴν πάροδον ἔτι τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀσφαλίσασθαι.

XXXVII.

ΛΖ.

Quomodo facta cædes Lacedæmoniorum ab exulibus qui in ora maritima habitabant cauſſa diſsidii fuit inter Rom. & Achæos.

Legatio Ptolemæi Regis Ægypti ad gentem Achæorum, & hujus ad illum.

Πῶς ἡ ἐν Κομπασίῳ γενομένη Λακεδαιμονίων ἐπαναίρεσις ἀρχὴ δυσχρηστίας ἐγένετο μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀχαιῶν.

Πρεσβεία Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, καὶ τῶν Ἀχαιῶν πρὸς αὐτόν.

POST illam hominum cædem, quæ Compaſii facta eſt, Lacedæmoniorum nonnulli ægre rem ferentes, exiſtimanteſque vim & auctoritatem Romanorum ſolutam eſſe, Romam profecti Philopœmenem & adminiſtrationem ejus incuſarunt. tandemque à M. Lepido, qui poſtea fuit Pontifex, tunc Conſule, literas expreſſerunt ad commune Achæorum; quibus literis Achæos increpabat, ob pravè adminiſtratas res Lacedæmoniorum. his Romam profectis, extemplo Philopœmenes Nicodemum Eleum delegit, quem Romam mitteret.

ΟΤΙ μετὰ τὴν ἐν τῷ Κομπασίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐπαναίρεσιν, δυσαρεστήσαντές τινες τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι τοῖς γεγονόσι, καὶ νομίσαντες ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος ἅμα τὴν δύναμιν καὶ τὴν προστασίαν καταλελύσθαι τὴν Ῥωμαίων, ἐλθόντες εἰς Ῥώμην, κατηγορίαν ἐποιήσαντο τῶν διῳκημένων, καὶ τοῦ Φιλοποίμενος. καὶ τέλος ἐξεπορίσαντο γράμματα πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς παρὰ Μάρκου Λεπίδου, τοῦ μετὰ ταῦτα γενηθέντος ἀρχιερέως, τότε δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν εἰληφότος· ὃς ἔγραφε τοῖς Ἀχαιοῖς, φάσκων οὐκ ὀρθῶς αὐτοὺς κεχειρικέναι τὰ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους· ὧν πρεσβευόντων, εὐθέως ὁ Φιλοποίμην πρεσβευταῖς καταστήσας τοὺς περὶ τὸν Νικόδημον τὸν Ἠλεῖον, ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην.

Κατὰ

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἧκεν καὶ παρὰ Πτολεμαίου πρεσβύτης, Δημήτριος Ἀθηναῖος, ἀνανεωσόμενος τὴν προϋπάρχουσαν συμμαχίαν τῷ βασιλεῖ, πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἀχαιῶν. ὧν προθύμως ἀναδεξαμένων τὴν ἀνανέωσιν, κατεστήσαν πρεσβευτὰς πρὸς Πτολεμαῖον Λυκόρταν, ὅσπερ ἡμῶν πατὴρ, καὶ Θεοδωρίδας, καὶ Ῥωσιτέλης Σικυώνιοι· χάριν τοῦ δοῦναι τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἐγενήθη δέ τι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον πάρεργον μὲν ἴσως, ἄξιον δὲ μνήμης. Μετὰ γὰρ τὸ συντελεσθῆναι τὴν ἀνανέωσιν τῆς συμμαχίας ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, ὑπεδέξατο τὸν πρεσβύτην ὁ Φιλοποίμην. γινομένης δὲ παρὰ τὴν συνουσίαν μνήμης τοῦ βασιλέως, ἐπιβαλὼν ὁ πρεσβύτης, πλείους τινὰς διετίθετο λόγους, ἐγκωμιάζων τὸν Πτολεμαῖον, καί τινας ἀποδείξεις προεφέρετο, τῆς τε περὶ τὰς κυνηγίας εὐχερείας καὶ τόλμης· ἑξῆς τε τῆς περὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα δυνάμεως, καὶ τῆς ἐν τούτοις ἀσκήσεως. τελευταίῳ δ' ἐχρήσατο μαρτυρίῳ πρὸς πίστιν τῶν εἰρημένων· ἔφη γὰρ αὐτὸν κυνηγετοῦντα, ταῦρον βαλεῖν ἐφ' ἵππου μεσαγκύλῳ.

ΛΗ.

Πῶς Βοιωτοὶ κατ' ὀλίγον διεβλήθησαν πρὸς Ῥωμαίους τε καὶ Ἀχαιούς.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Βοιωτίαν, μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὰς πρὸς Ἀντίοχον Ῥωμαίοις συνθήκας, ἀποκοπεισῶν τῶν ἐλπίδων πᾶσι τοῖς καινοτομεῖν

Circa idem tempus venit Alexandria Demetrius Athenienſis, Ptolemæi legatus, ad renovandam ſocietatem Regis nomine cum gente Achæorum. qui fœdere libenter renovato, legatos ad Regem mittendos delegerunt; Lycortam parentem noſtrum, & Theodoridam, & Rhoſitelem Sicyonios: ut & præſtarent ipſi jusjurandum, & à Rege exigerent. Accidit tunc aliquid, quod etſi præter rem eſt, non tamen fortaſſe indignum quod commemoretur. Quum enim poſt renovatam ſocietatem cum Achæis, convivio legatum Ptolemæi Philopœmenes excepiſſet, orto ſuper menſam ſermone de Rege, legatus arrepta anſa laudare Ptolemæum multis verbis cepit: ſingularem illius dexteritatem atque audaciam in venando aliquot argumentis comprobans: deinde quantum in regendis equis, & tractandis armis poſſet, quantumque illarum rerum uſum haberet, commemoravit. poſtremo ad confirmanda quæ dixerat hoc quaſi luculentum teſtimonium addidit, Regem a mentato jaculo taurum confeciſſe.

XXXVIII.

Quomodo Bœoti paulatim inimici facti ſint Romanorum & Achæorum.

Post factam pacem à Romanis cum Rege Antiocho, præciſa omni ſpe rerum novandarum cupidis illarum, in Bœotia admini-

adminiſtratio publicarum rerum aliam denuo formam & faciem ſuſcepit. Itaque quum ab annis vigintiquinque continuum ferme juſtitium obtinviſſet, cepere per omnes civitates ſpargi hominum voces, dicentium, jam mutuas controverſias eſſe diſceptandas, privatorumque lites terminandas. Poſt multas verò ſuper eo contentiones, quòd plures turbatores otii propter ſuam inopiam eſſent, quàm divites, caſus extitit qui bonarum partium homines plurimum adjuvit. Jam pridem id operam dabat Titus Flamininus Romæ, ut Zeuxippo reditus in Bœotiam pateret: quòd in bellis contra Antiochum & Philippum fideli ejus opera plurimum eſſet uſus. Is igitur illo tempore à Senatu impetravit, ut ad Bœotos de Zeuxippo & cæteris qui cum ipſo exulabant, revocando in patriam ſcriberent. Iis literis acceptis, veriti Bœoti, ne ſi illi ab exilio eſſent revocati, ab amicitia Regum Macedoniæ avellerentur, ut publico omnium conſenſu condemnatio Zeuxippi cui ante ſubſcripſerant confirmaretur, conventum inſtaurarunt. atque ita reſtitutis judiciis, cognitio celebrata eſt accuſationum Zeuxippi; qui uno judicio ſacrilegii eſt condemnatus, quod menſæ Jovis argenteas laminas detraxiſſet: altero judicio cædis, quod Brachyllam occidiſſet. His peractis, nulla ratio habita eſt literarum Senatus: ſed Romam miſſa legatio, cujus caput Callicritus, ut denuntiarent non poſſe ſe antiquare quod ex legibus ſuis ſemel ſtatuiſſent.

ἐπιβαλλομένοις, ἄλλην ἀρχὴν καὶ διάθεσιν ἐλάμβανον αἱ πολιτεῖαι. Διὸ καὶ τῆς δικαιοδοσίας ἑλκομένης παρ' αὐτοῖς σχεδὸν ἐξ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν, τότε λόγοι διεδίδοντο κατὰ τὰς πόλεις, φασκόντων τινῶν διότι δεῖ γίνεσθαι διέξοδον καὶ συντέλειαν τῶν πρὸς ἀλλήλους. Πολλῆς δὲ περὶ τούτων ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης, διὰ τὸ πλείους εἶναι τοὺς καχέκτας τῶν εὐπόρων, ἐγένετό τι συνέργημα τοῖς τὰ βέλτιστα αἱρουμένοις ἐκ ταυτομάτου τοιοῦτον. Ὁ γὰρ Τίτος ἐν τῇ Ῥώμῃ πάλαι μὲν ἐσπούδαζε περὶ τοῦ καταπορευθῆναι τὸν Ζεύξιππον εἰς τὴν Βοιωτίαν· ἅτε κεχρημένος αὐτῷ συνεργῷ πρὸς πολλὰ κατὰ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καὶ Φιλιππικοὺς καιρούς. κατὰ δὲ τοὺς τότε χρόνους ἐξειργάσατο γράψαι τὴν σύγκλητον τοῖς Βοιωτοῖς, διότι δεῖ κατάγειν Ζεύξιππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν φυγάδας εἰς τὴν οἰκείαν. ὧν προσπεσόντων, δείσαντες οἱ Βοιωτοὶ, μὴ κατελθόντων τῶν προειρημένων, ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῆς Μακεδόνων εὐνοίας, βουλόμενοι κατακυρωθῆναι τὰς κρίσεις τὰς κατὰ τῶν περὶ τὸν Ζεύξιππον, ἃς ἦσαν πρότερον αὐτοὶ ἔτι ὑπογεγραμμένοι· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῶν δικῶν, μίαν μὲν αὐτῶν κατεδίκασαν ἱεροσυλίας, διότι λεπίσαιεν τὴν τοῦ Διὸς τράπεζαν ἀργυρᾶν οὖσαν· μίαν δὲ θανάτου, διὰ τὸν Βραχύλλου φόνον. Ταῦτα δὲ διοικήσαντες, οὐκ ἔτι προσεῖχον τοῖς γραφομένοις, ἀλλ' ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, τοὺς περὶ Καλλίκριτον, φάσκοντες οὐ δύνασθαι τὰ κατὰ τοὺς νόμους ᾠκονομημένα παρ' αὐτοῖς ἄκυρα ποιεῖν.

Ἐν δὲ

Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τούτοις πρεσβεύσαντος αὐτοῦ τοῦ Ζευξίππου πρὸς τὴν σύγκλητον, οἱ Ῥωμαῖοι τὴν τῶν Βοιωτῶν προαίρεσιν ἔγραψαν πρός τε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ πρὸς Ἀχαιοὺς, κελεύοντες κατάγειν Ζεύξιππον εἰς τὴν οἰκείαν. οἱ δὲ Ἀχαιοὶ τοῦ μὲν διὰ στρατοπέδων ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον, ἀπέχον· πρεσβευτὰς δὲ προεχειρίσαντο πέμπειν τοὺς παρακαλέσοντας τοὺς Βοιωτοὺς, τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πειθαρχεῖν, καὶ τὴν δικαιοδοσίαν καθάπερ καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς, οὕτω καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. συνέβαινε γὰρ καὶ τὰ πρὸς τούτους συναλλάγματα παρέλκεσθαι πολὺν ἤδη χρόνον. ὧν διακούσαντες οἱ Βοιωτοὶ, στρατηγοῦντος Ἱππίου παρ' αὐτοῖς, παραχρῆμα μὲν ὑπέσχοντο ποιήσειν τὰ παρακαλούμενα· μετ' ὀλίγον δὲ πάντων ὠλιγώρησαν. διόπερ ὁ Φιλοποίμην, Ἱππίου μὲν ἀποτεθειμένου τὴν ἀρχὴν, Ἀλκέτου δὲ παρειληφότος, ἀπέδωκε τοῖς αἰτουμένοις τὰ ῥύσια κατὰ τῶν Βοιωτῶν· ἐξ ὧν ἐγένετο καταρχὴ διαφορᾶς τοῖς ἔθνεσιν οὐκ εὐκαταφρόνητος. παραυτίκα γὰρ ἔλαβε τῶν Μυῤῥίχου θρεμμάτων καὶ τοῦ Σίμωνος. καὶ περὶ ταῦτα γινομένης συμπλοκῆς, οὐκ ἔτι πολιτικῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ πολεμικῆς ἔχθρας ἐγίνετο καταρχὴ καὶ προοίμιον. εἰ μὲν οὖν ἡ σύγκλητος προσέθηκε τὸ ἀκόλουθον περὶ τῆς καθόδου τῶν περὶ τὸν Ζεύξιππον, ταχέως ἂν ἐξεκαύθη πόλεμος. νῦν δὲ ἐκείνη τε παρεσιώπησεν, οἵ τε Μεγαρεῖς ἐπέσχον τὰ ῥύσια * διαπρεσβευσαμένων τοῖς συναλλάγμασιν.

Eodem verò tempore quum Zeuxippus ipſe ad ſenatum legatus veniſſet, Romani quid Bœoti decreviſſent Ætolis & Achæis ſignificarunt, eoſque juſſerunt, ut Zeuxippo reditum conficerent. Achæi cum exercitu quidem eum reducendum non cenſuerunt: ſed legatos proficiſci ad Bœotos juſſerunt, qui eos monerent ut Romanis obtemperarent, & ut quemadmodum jus ſibi inter ſe reddere ceperant, ita etiam Achæis redderent, quibus eſſet aliquid cum ipſis negotii. Jamdudum enim lites trahebantur ex contractibus natæ quos forte cum Bœotis Achæi contraxiſſent. His auditis Bœoti quum eſſet apud illos prætor Hippias, polliciti in præſentia facturos quæ petebant Achæi; mox nullam penitus eorum rationem habuerunt. Quapropter Philopœmenes poſt Hippiæ Præturam, cum in ejus locum ſubſtitutus eſſet Alcetas, poſtulantibus facultatem dedit res à Bœotis per vim repetendi. unde belli non levis inter illas gentes cauſſa extitit. Confeſtim enim pecorum Myrrichi & Simonis pars eſt abacta: quumque de præda pugnatum eſſet, non jam civilis controverſiæ, verùm odii hoſtilis jacta ſunt principia. quòd ſi Zeuxippi reditum ab exilio Senatus uti inceperat, urgere perrexiſſet, bellum ſtatim exarſiſſet. at è contrario, tum Senatus rem ſilentio tranſmiſit. Tum & Megarenſes legatione miſſa ſuper contractibus quos habebant Achæi cum Bœotis, violentam rerum repetitionem inhibuerunt.

XXXIX.

XXXIX.

Quam ob cauſſam inimicati inter ſe ſint Lycii & Rhodii.

ORTA eſt inter Lycios & Rhodios controverſia ex hujuſmodi cauſſa. Quo tempore decem legati res Aſiæ ordinabant, adiere illos Rhodiorum legati, Theætetus & Philophron, orantes ut ſibi Lycia & Caria pro benevolentia & fide quam bello adverſus Antiochum Romanis pręſtitiſſent, darentur. adierunt eoſdem & legati Ilienſium Hipparchus & Satyrus; qui pro mutua inter ipſos cognatione eos rogarunt, ut Lyciis veniam delictorum darent. Utraque legatione audita, conati ſunt decemuiri utrique genti, quod in ipſis eſſet, ſatisfacere. Nam in gratiam Ilienſium, nihil aſperius in Lycios conſuluerunt: Rhodiis verò ut gratificarentur, Lyciorum gentem eis contribuerunt. Ex eo decreto motus & bellum non pœnitendum inter Lycios & Rhodios eſt ortum. Nam Ilienſes quidem Lyciorum urbes circumeundo omnibus nuntiarunt, ſua opera placatos eis eſſe Romanos, & libertatem ſe ipſis impetraſſe. Theætetus verò in patriam ubi rediit, renunciavit Rhodiis, Lyciam & Cariam uſque ad Mæandrum amnem Romanos dono ipſis dediſſe. Poſt hoc Lycii Rhodiorum ſocietatem miſſis legatis petierunt. at Rhodii civium ſuorum certo numero delecto, ad res ſingulas ordinandas in urbibus Lyciæ &

ΛΘ.

Ἐκ ποίας αἰτίας ἐγένετο Λυκίοις διαφορὰ πρὸς Ῥοδίους.

ΟΤΙ ἐγένετο Λυκίοις διαφορὰ πρὸς Ῥοδίους, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Καθ᾽ οὓς καιροὺς, οἱ δέκα διῴκουν τὰ περὶ τὴν Ἀσίαν, τότε παρεγενήθησαν πρέσβεις παρὰ μὲν Ῥοδίων Θεαίτητος, καὶ Φιλόφρων, ἀξιοῦντες αὐτοῖς δοθῆναι τὰ κατὰ Λυκίαν, καὶ Καρίαν, χάριν τῆς εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχηνται σφίσι κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον· παρὰ δὲ τῶν Ἰλιέων ἧκον Ἵππαρχος καὶ Σάτυρος, ἀξιοῦντες διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα, συγγνώμην δοθῆναι Λυκίοις τῶν ἡμαρτημένων. ὧν οἱ δέκα διακούσαντες, ἐπειράθησαν ἑκατέρων στοχάσασθαι κατὰ τὸ δυνατόν. διὰ μὲν γὰρ τοὺς Ἰλιεῖς, οὐθὲν ἐβουλεύσαντο περὶ αὐτῶν ἀνήκεστον. τοῖς δὲ Ῥοδίοις χαριζόμενοι, προσένειμαν ἐν δωρεᾷ τοὺς Λυκίους. Ἐκ ταύτης τῆς διαλήψεως ἐγενήθη στάσις καὶ διαφορὰ τοῖς Λυκίοις πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ῥοδίους οὐκ εὐκαταφρόνητος. Οἱ μὲν γὰρ Ἰλιεῖς ἐπιπορευόμενοι τὰς πόλεις αὐτῶν ἀπήγγελλον, ὅτι παρῄτηνται τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων, καὶ παραίτιοι γεγόνασιν αὐτοῖς τῆς ἐλευθερίας. οἱ δὲ περὶ τὸν Θεαίτητον ἐποιήσαντο τὴν ἀγγελίαν ἐν τῇ πατρίδι, φάσκοντες Λυκίας καὶ Καρίας μέχρι τοῦ Μαιάνδρου δεδόσθαι Ῥοδίοις ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν δωρεᾷ· λοιπὸν οἱ μὲν Λύκιοι πρεσβεύοντες ἧκον εἰς τὴν Ῥόδον ὑπὲρ συμμαχίας· οἱ δὲ Ῥόδιοι προχειρισάμενοι τινὰς τῶν πολιτῶν, ἐξαπέστελλον τοὺς διατάξοντας ταῖς κατὰ Λυκίαν καὶ Καρίαν πόλεσιν, ὡς

ἕκαστα

ἔπραττε δεῖ γίνεσθαι. μεγάλης δ' οὔσης τῆς παραλλαγῆς περὶ τὰς ἑκατέρων ὑπολήψεις· ἕως μέν τινος, οὐ πᾶσιν ἔκδηλος ἦν ἡ διαφορὰ τῶν προειρημένων· ὡς δ' εἰσελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ Ῥόδιοι, διελέγοντο περὶ συμμαχίας· καὶ μετὰ τούτους Ποθίων ὁ Πρύτανις τῶν Ῥοδίων, ἀναστὰς ἐξήτησε τὴν ἑκατέρων αἵρεσιν, καὶ προσεπετίμησεν τοῖς Λυκίοις· πᾶν γὰρ ὑπομένειν ἔφασαν μᾶλλον, ἢ ποιήσειν Ῥοδίοις τὸ προσταττόμενον.

Cariæ miſerunt. & quũ adeo diſcreparent mentes & ſententiæ amborum populorum, initio non omnes intelligebant, quàm diverſa inter ſe ſentirent: poſtea verò quàm Lycii in concionem prodierunt, & de ſocietate ineunda verba facere ceperunt: & poſtea Rhodiorum Prytanis Pothion ſurrexit, civeſque in ſuffragia miſit; Lycios autem ob poſtulatum ejuſmodi objurgavit: tum verò patuit error: dixerunt enim Lycii, quidvis ſe potius perpeſſuros quàm ut Rhodiis eſſent dicto audientes.

Μ.

Πρεσβεῖαι πολλῶν ἐθνῶν πρὸς Ῥωμαίους κατὰ Φιλίππου.

Πρεσβεία Ῥωμαίων πρὸς Φίλιππον.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἧκον εἰς τὴν Ῥώμην παρά τε τοῦ βασιλέως Εὐμένους πρεσβευταὶ, διασαφοῦντες τὸν ἐξοδιασμὸν τοῦ Φιλίππου τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων· καὶ παρὰ Μαρωνιτῶν οἱ φυγάδες, κατηγοροῦντες, καὶ τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες τῆς αὐτῶν ἐκπτώσεως ἐπὶ τὸν Φίλιππον· ἅμα δὲ τούτοις Ἀθαμᾶνες, Περραιβοὶ, Θετταλοὶ φάσκοντες κομίζεσθαι δεῖν αὐτοὺς τὰς πόλεις ἃς παρείλετο Φίλιππος αὐτῶν κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον. ἧκον δὲ καὶ παρὰ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις πρὸς ἅπαντας τοὺς κατηγοροῦντας ἀπολογησόμενοι. Γενομένων δὲ πλειόνων λόγων πᾶσι τοῖς προειρημένοις πρὸς τοὺς παρὰ τοῦ Φιλίππου πρε-

XL.

Variarum gentium legationes ad Romanos contra Philippum.

Romanorum legatio ad Philippum.

CIRCA eadem tempora Romam venerunt Eumenis legati de Thraciis oppidis per vim à Philippo tributum pendere coactis acturi; venerunt & Maronitarum exules, eundem Regem accuſantes, & exilii ſui cauſſam ad illum referentes. Cum his præterea erant Athamanes, Perrhæbi, Theſſali, æquum eſſe dicentes, ut urbes reciperent, quas per Antiochici belli tempus ipſis ademiſſet Philipppus. Sed & Philippi legati venere, ut omnium illorum accuſationibus reſponderent. Quum autem multæ habitæ fuiſſent diſceptationes inter oratores quos diximus & Philippi legatos;

placuit

placuit Senatui, extemplo legationem mittere, quæ de Philippi rebus cognoſceret, & ſecuritatem omnibus præſtaret, qui coram rege expoſtulare & eum incuſare vellent. Decreti autem ſunt legati Q. Cæcilius, & M. Bæbius, & Tib. Sempronius.

σβεύτας, ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ παραυτίκα καταστῆσαι πρεσβείαν, τὴν ἐπισκεψομένην τὰ κατὰ τὸν Φίλιππον, καὶ παρέξουσαν ἀσφάλειαν τοῖς βουλομένοις κατὰ πρόσωπον λέγειν τὸ φαινόμενον, καὶ κατηγορεῖν τοῦ βασιλέως. Καὶ κατεστάθησαν οἱ περὶ τὸν Κόϊντον Καικίλιον, καὶ Μάρκον Βαίβιον καὶ Τιβέριον Σεμπρώνιον.

XLI.

ΜΑ.

Concilium Achæorum Prætore Ariſtæno habitum, in quo de variis actum negotiis, & reſponſa data legatis diverſis, qui à multis Regibus, & civitatibus ad gentem Achæorum fuerant miſſi.

Factiones duæ in concilio Achæorum, Ariſtæni & Diophanis cum ſuis, & Philopœmenis ac Lycortæ patris Polybii.

Ὅτι ἐν συνόδῳ Ἀχαιῶν, στρατηγοῦντος Ἀρισταίνου συνελθούσῃ, ᾠκονομήθη περὶ διαφόρων πραγμάτων καὶ πρὸς πρέσβεις τοὺς πολλαχόθεν ἀπὸ βασιλέων τε καὶ πόλεων πολλῶν παραγινομένους.

Ἀντιπολιτεία ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς Ἀρισταίνου καὶ Διοφάνους καὶ τῶν ἅμα τούτοις αἱρετιστῶν, πρὸς τοὺς περὶ Φιλοποίμενα καὶ Λυκόρταν.

Quod ad res Pheloponneſi attinet, jam diximus gentem Achæorum quando Philopœmenes erat Prætor, legatos Romam miſiſſe de civitate Lacedæmoniorum; & ad Ptolemæum Regem, qui veterem cum eo ſocietatem renovarent. Hoc vero tempore Prætore Achæorum Ariſtæno, redierunt qui ad Ptolemæum miſſi fuerant legati, cum Megalopoli Achæorum conventus celebraretur. quo etiam Eumenes legatos miſerat, centum xx

ΟΤΙ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ἔτι Φιλοποίμενος στρατηγοῦντος, εἴς τε τὴν Ῥώμην ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος, ὑπὲρ τῆς Λακεδαιμονίων πόλεως, πρός τε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον, τοὺς ἀνανεωσομένους τὴν προϋπάρχουσαν αὐτῷ συμμαχίαν, ἐδηλώσαμεν. Κατὰ δὲ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, Ἀρισταίνου στρατηγοῦντος, οἵ τε παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἧκον, ἐν Μεγαλοπόλει τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν ὑπαρχούσης. ἐξαπεστάλκει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Εὐμένης πρεσβευ-

τις, ἐπαγγελλόμενος ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα δώσειν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐφ' ᾧ δανειζομένων τούτων ἐκ τῶν τόκων μισθοδοτεῖσθαι τὴν βουλὴν τῶν Ἀχαιῶν, ἐπὶ ταῖς κοιναῖς συνόδοις. Ἧκον δὲ καὶ παρὰ Σελεύκου τοῦ βασιλέως πρεσβευταὶ, τήν τε φιλίαν ἀνανεωσόμενοι, καὶ δεκαναΐαν μακρῶν πλοίων ἐπαγγελλόμενοι δώσειν τοῖς Ἀχαιοῖς. Ἐχούσης δὲ τῆς συνόδου πραγματικῶς, πρῶτοι παρῆλθον οἱ περὶ Νικόδημον τὸν Ἠλεῖον, καὶ τούς τε ῥηθέντας ἐν τῇ συγκλήτῳ λόγους ὑφ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πόλεως διῆλθον τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀνέγνωσαν· ἐξ ὧν ἦν λαμβάνειν ἐκδοχὴν, ὅτι δυσαρεστοῦνται μὲν καὶ τῇ τῶν τειχῶν καθαιρέσει καὶ τῇ καταλύσει . . . . . τῶν ἐν τῷ Κομπασίῳ διαφθαρέντων· οὐ μὴν ἄκυρόν τι ποιεῖν· οὐδενὸς δ' οὔτ' ἀντειπόντος, οὔτε συνηγορήσαντος, οὕτω πως παρεπέμφθη. Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆλθον οἱ παρ' Εὐμένους πρέσβεις, καὶ τήν τε συμμαχίαν τὴν πατρικὴν ἀνενεώσαντο, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων ἐπαγγελίαν διεσάφησαν τοῖς πολλοῖς. καὶ πλείους δὲ πρὸς ταύτας ὑποθέσεις διαλεχθέντες, καὶ μεγάλην εὔνοιαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως ἐμφήναντες πρὸς τὸ ἔθνος, κατέπαυσαν τὸν λόγον. Μεθ' οὓς Ἀπολλώνιος ὁ Σικυώνιος ἀναστὰς, κατὰ μὲν τὸ πλῆθος τῶν διδομένων χρημάτων, ἀξίαν ἔφη τὴν δωρεὰν τῶν Ἀχαιῶν· κατὰ δὲ τὴν προαίρεσιν τοῦ διδόντος, καὶ τὴν χρείαν εἰς ἣν δίδονται, πασῶν αἰσχίστην, καὶ παρανομωτάτην. Τῶν γὰρ νόμων

talenta ſe Achæis daturum pollicens, ut fœnore legitimo occupatâ eâ ſummâ, è reditibus alerentur qui in publicis conventibus ad concilium conveniſſent. Præterea venerunt etiam Seleuci legati, tum renovandæ amicitiæ, tum ut decem naves longas Achæis pollicerentur. Quum in concilio de rebus agi ſeriò cepiſſet, primus omnium eſt ingreſſus Nicodemus Eleus; qui habitos in Romano Senatu ſermones de Achæis ſuper civitate Lacedæmoniorum, concilio renunciavit. datum deinde reſponſum lectum eſt; ex quo facile poterat fieri conjectura, diſplicuiſſe Patribus, & quod mœnia Spartæ eſſent dejecta, & quod ſoluta eſſet illorum Reipub. forma; nec non cædem eorum qui in Compaſio fuerant occiſi. nihil tamen Senatus eorum quæ ſtatuiſſent Achæi irritum jubebat eſſe. Nemine reperto qui vel ad repugnandum, vel ad aſſentiendum verba faceret, ſilentio res eſt tranſmiſſa. Secundum hęc ingreſſi ſunt legati Eumenis, & ſocietatem quę patri ipſius fuerat cum Achęis renovavit: de pecunia etiam pollicitationem Regis multitudini aperuit, quumq; in eam ſententiam multa diſſeruiſſent, ſummamque Regis benevolentiam & humanitatem erga Achęorum gentem palàm feciſſent, dicere deſierunt. Poſt hæc ſurgit Apollonius Sicyonius, & pecuniam quę dono offerebatur, ſi magnitudo illius ſpectaretur, dignam Achęis eſſe dixit: ſin animus donantis, & finis quò pertineret illa liberalitas, rem eſſe turpiſſimam & iniquiſſimam. Nam quum legibus cautum

tum eſſet, ne quis ſive privatus, ſive in magiſtratu conſtitutus, dona à Rege quacunque tandem ex cauſſa, caperet; iniquiſſimum facinus futurum, ſi accepta ea pecunia, omnes palàm acceptorum munerum rei eſſent futuri. Ad hæc dubitare neminem poſſe, quin ſummum dedecus cum re eſſet conjunctum. Nam quis non videat, & probroſum & noxium fore, ſi quotannis publicum concilium ſtipendia à Rege Eumene acciperet, & ad deliberandum de publicis rebus velut eſcâ prius deglutitâ, accederent. Nunc pecunias largiri Eumenem: mox Pruſiam largiturum: Seleucum deinde facturum idem. Quum autem Regum & liberarum civitatum res inter ſe natura ſua pugnent, & plurimæ ac maximę quęque conſultationes noſtrę ſint de controverſiis quas habemus cum Regibus; duorum alterum manifeſtò neceſſarium erit, aut ut Regum utilitatem noſtris commodis anteponamus; aut ſi aliter fecerimus, ut ingrati videamur, ſi iis nos opponamus, quorum erimus mercenarii. Hortari igitur Achęos, non ſolum ut munus recuſent, verum etiam, ut Eumenem quod ei talis largitionis in mentem venerit, odio habeant. Surrexit poſt hunc Caſander Ægineta, & Achæis in memoriam revocat Æginetarum calamitatem, in quam propterea inciderant, quoniam concilii Achæorum erant. Publium Sulpicium claſſe in Æginam veniſſe, & miſeros Æginetas venum dediſſe omnes: quibus de rebus locuti antè ſumus: oſtendimuſq; quomodo Ætoli urbis potiti, ex pacto fœderis

κωλυόντων μηδένα, μήτε ἰδιωτῶν, μήτε τῶν ἀρχόντων παρὰ βασιλέως δῶρα λαμβάνειν κατὰ μηδ' ὁποίαν οὖν πρόφασιν, πάντας ἅμα δωροδοκεῖσθαι προφανῶς προσδεξαμένους τὰ χρήματα, πάντων εἶναι παρανομώτατον· πρὸς δὲ τούτοις αἴσχιστον ὁμολογουμένως. Τὸ γὰρ ὀψωνιάζεσθαι τὴν βουλὴν ὑπ' Εὐμένους, καθ' ἕκαστον ἔτος, καὶ βουλεύεσθαι περὶ τῶν κοινῶν καταπεπωκότας οἱονεὶ δέλεαρ, πρόδηλον ἔχειν τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν βλάβην· νῦν μὲν γὰρ Εὐμένη διδόναι χρήματα· μετὰ δὲ ταῦτα Προυσίαν δώσειν· καὶ πάλιν Σέλευκον. Τῶν δὲ πραγμάτων ἐναντίαν φύσιν ἐχόντων, τοῖς τε βασιλεῦσιν καὶ ταῖς δημοκρατίαις, καὶ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων διαβουλίων αἰεὶ γινομένων περὶ τῶν πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἡμῖν διαφερόντων, φανερῶς ἀνάγκη, δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ τῶν βασιλέων λυσιτελὲς ἐπίπροσθεν γίνεσθαι τοῦ ἰδίου συμφέροντος· ἢ τούτου μὴ συμβαίνοντος, ἀχαρίστους φαίνεσθαι πᾶσιν ἀντιπράττοντας τοῖς αὐτῶν μισθοδόταις. Διὸ μὴ μόνον ἀπείπασθαι παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀλλὰ καὶ μισεῖν τὸν Εὐμένη, διὰ τὴν ἐπίνοιαν τῆς δόσεως. μετὰ δὲ τοῦτον ἀναστὰς Κάσανδρος Αἰγινήτης, ἀνέμνησε τοὺς Ἀχαιοὺς τῆς Αἰγινητῶν ἀκληρίας, ᾗ περιέπεσον διὰ τὸ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτεύεσθαι· ὅτε Πόπλιος Σουλπίκιος ἐπιπλεύσας τῷ στόλῳ, πάντας ἐξηνδραποδίσατο τοὺς ταλαιπώρους Αἰγινήτας, ὑπὲρ ὧν διεσαφήσαμεν, τίνα τρόπον Αἰτωλοὶ κύριοι γενόμενοι τῆς πόλεως, κατὰ τὰς πρὸς

Ῥωμαίους συνθήκας Ἀττάλῳ παραδοῖεν, τριάκοντα τάλαντα παρ' αὐτοῦ λαβόντες. τοῦτ' οὖν τιθεὶς τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν, ἠξίου τὸν Εὐμένη, μὴ διάφορα προτείνοντα, θηρεύειν τὴν τῶν Ἀχαιῶν εὔνοιαν, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἀποδιδόντα, τυγχάνειν πάντων τῶν φιλανθρώπων ἀναντιρρήτως. τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς παρεκάλει μὴ δέχεσθαι τοιαύτας δωρεὰς, δι' ὧν φανήσονται καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας ἀφαιρούμενοι τῆς Αἰγινητῶν σωτηρίας. Τοιούτων δὲ γινομένων λόγων, ἐπὶ τοσοῦτον παρέστη τὸ πλῆθος, ὥστε μὴ τολμῆσαι μηδένα συνειπεῖν τῷ βασιλεῖ· πάντας δὲ μετὰ κραυγῆς ἐκβαλεῖν τὴν προτεινομένην δωρεὰν, καίτοι δοκούσης αὐτῆς ἔχειν τι δυσαντιόφθαλμον, διὰ τὸ πλῆθος τῶν προτεινομένων χρημάτων. Ἐπὶ δὲ τοῖς προειρημένοις, εἰσήχθη τὸ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου διαβούλιον, ἐν ᾧ προσκληθέντων τῶν ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πρὸς Πτολεμαῖον, προσελθὼν Λυκόρτας μετὰ τῶν πρεσβευτῶν, ἀπελογίσατο πρῶτον μὲν, τίνα τρόπον, καὶ δοῖεν καὶ λάβοιεν τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῆς συμμαχίας· εἶτα, ὅτι κομίζοιεν δωρεὰν κοινῇ τοῖς Ἀχαιοῖς, ἑξακισχίλια μὲν ὅπλα χαλκᾶ πελταστικὰ, διακόσια δὲ τάλαντα, νομίσματος ἐπισήμου χαλκοῦ· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπῄνεσε τὸν βασιλέα καὶ βραχέα περὶ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ, καὶ προθυμίας τῆς εἰς τὸ ἔθνος εἰπὼν, κατέστρεψε τὸν λόγον. ἐφ' οἷς ἀναστὰς ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς Ἀρίσταινος, εἴρετο τόν τε παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευτὴν, καὶ τοὺς ἐξαποσταλμένους ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τὴν ἀνανέωσιν, ποίαν

quod illis erat cum Romanis, Attalo eam tradidiſſent, triginta talentis addictam. Hæc ille ob oculos Achæis ponens, æquum cenſebat ut non pecuniarum largitione Achæorum benevolentiam captaret; ſed urbem redderet, ſeque eo facto benevolentiæ teſtimonia ſummo cunctorum aſſenſu impetraturum confideret. Ab Achæis vero petebat, ne ejuſmodi admitterent dona, quæ ſpem ſalutis etiam in poſterum Æginetis ſint ademptura. Hac oratione adeo concitata eſt multitudo, ut cauſſam Regis tueri nemo auderet: ſed cum clamore oblatam largitionem, etſi propter vim oſtenſæ pecuniæ ſupra modum blandientem, reſpuerent. Secundum hæc profertur Ptolemæi decretum: cum quidem vocatis qui ad Ptolemæum miſſi ab Achæis fuerant, ingreſſus Lycortas cum cæteris legatis, primùm expoſuit quonam modo & præſtitiſſent & exegiſſent à Rege jusjurandum: addidit deinde, attuliſſe ſe donum communi Achæorum, arma ænea ad peltaſtas inſtruendos, ſex millia. pecuniæ ſignatæ æreæ talenta ducenta: poſt hæc Regis laudes commemoravit: tum ubi pauca de Regis benevolentia & prompto animo erga gentem Achæorum diſſeruiſſet, finem dicendi fecit. Surgens dein Ariſtænus Prætor Achæorum, & ab legato Ptolemæi, & ab iis qui renovando fœderi miſſi ab Achæis fuerant, ſciſcitatur, ec-

quam

quam ſocietatem renovaturus venerit? Quum reſponderet nemo, & mutuo ſeſe omnes interrogarent, magna in concilio exorta eſt dubitatio. Oriebatur autem dubitatio ex eo, quod, quum plura fuiſſent fœdera Achæis cum Regibus Ptolemæi majoribus, quæ pro conditione temporum plurimum inter ſe differrent; neque legatus Ptolemæi ullam diſtinctionem fecerat, cum fœdus renovabat; ſed universè de negotio fuerat locutus: neque etiam illi quos Achæi miſerant: verùm quaſi ſemel dumtaxat ſocietatem pepigiſſent, jusjurandum ſimpliciter nulla adhibita diſtinctione, & præſtiterant ipſi, & acceperant à Rege. Itaque promente in medium Prætore omnia priora fœdera, & ſingula diſtinctè expendente, quoniam longè diverſa illa erant, volebat multitudo cognoſcere, ecquod jam fœdus renovaret. Id vero docere quum neque Philopœmenes poſſet, qui Prætor renovandi fœderis auctor fuerat, neque Lycortas, cæterive legati, qui Alexandriam iuerant; hi quidem temere atque inconſiderate rem geſſiſſe publicam exiſtimati ſunt: Ariſtænus verò opinionem magnam inde retulit, ut qui ſolus judicio uteretur: ac tandem decretum illud firmari non eſt paſſus: ſed rem de qua omnes dubitarent, in aliud tempus rejecit. Ingreſſis poſtea Seleuci legatis, placuit Achæis amicitiam quidem cum Rege Seleuco renovare: ſed navium quas donabat munus in præſentia non accipere. His ita tum conſtitutis, in ſuam quiſque patriam ſoluto conventu diſceſſerunt.

ἥκε συμμαχίαν ἀνανεωσόμενος; οὐδενὸς δ' ἀποκρινομένου, πάντων δὲ διαλαλούντων πρὸς ἀλλήλους, πλῆρες ἦν τὸ βουλευτήριον ἀπορίας. ἦν δὲ τὸ ποιοῦν τὴν ἀλογίαν, ὅτι οὐσῶν καὶ πλειόνων συμμαχιῶν τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς τὴν Πτολεμαίου βασιλείαν, καὶ τούτων ἐχουσῶν μεγάλας διαφορὰς, κατὰ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις· οὔθ' ὁ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευτὴς οὐδεμίαν ἐποιήσατο διαστολὴν, ὅτε ἀνενεοῦτο, καθολικῶς δὲ περὶ τοῦ πράγματος ἐλάλησεν· οὔθ' οἱ πεμφθέντες πρέσβεις· ἀλλ' ὡς μιᾶς ὑπαρχούσης, αὐτοί τε τοὺς ὅρκους ἔδωκαν, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἔλαβον· ὅθεν προφερομένου τοῦ στρατηγοῦ πάσας τὰς συμμαχίας, καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκάστῃ διαστελλομένου, μεγάλης οὔσης διαφορᾶς, ἐζήτει τὸ πλῆθος εἰδέναι ποίαν ἀνανεοῖτο συμμαχίαν. οὐ δυναμένου δὲ λόγον ὑποσχεῖν, οὔτε τοῦ Φιλοποίμενος, ὃς ἐποιήσατο στρατηγῶν τὴν ἀνανέωσιν, οὔτε τῶν περὶ τὸν Λυκόρταν, τῶν πρεσβευσάντων εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν· οὗτοι μὲν ἐγκεχειρικότες ἐφαίνοντο τοῖς κοινοῖς πράγμασιν· ὁ δ' Ἀρίσταινος μεγάλην ἐφείλκετο φαντασίαν ὡς μόνος εἰδὼς τί λέγει· καὶ τέλος οὐκ εἴασε κυρωθῆναι τὸ διαβούλιον· ἀλλ' εἰς ὑπέρθεσιν ἤγαγε τὴν προειρημένην ἀλογίαν. Τῶν δὲ παρὰ τοῦ Σελεύκου πρέσβεων εἰσελθόντων, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς, τὴν μὲν φιλίαν ἀνανεώσασθαι πρὸς τὸν Σέλευκον· τὴν δὲ τῶν πλοίων δωρεὰν, κατὰ τὸ παρὸν ἀπείπασθαι. καὶ τότε μὲν περὶ τούτων βουλευσάμενοι, διέλυσαν εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστοι πόλεις.

Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς πανηγύρεως ἀκμαζούσης, ἧκε Κόϊντος Καικίλιος ἐκ Λακεδαιμονίας, ἀνακάμπτων ἀπὸ τῆς πρεσβείας, ἣν ἐπρέσβευσε πρὸς Φίλιππον. καὶ συναχθέντος Ἀρισταίνου τοῦ στρατηγοῦ τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν, εἰσελθὼν ὁ Κόϊντος, ἐμέμφετο, φάσκοντος αὐτοὺς βαρύτερον καὶ πικρότερον τοῦ δέοντος κεχρῆσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ παρεκάλει διὰ πλειόνων διορθώσασθαι τὴν προγεγενημένην ἄγνοιαν. Ὁ μὲν οὖν Ἀρίσταινος εἶχε τὴν ἡσυχίαν, δῆλος ὢν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σιωπᾶν, ὅτι δυσαρεστεῖται τοῖς ᾠκονομημένοις, καὶ συνευδοκεῖ τοῖς ὑπὸ Καικιλίου λεγομένοις. Ὁ δὲ Διοφάνης ὁ Μεγαλοπολίτης, ἄνθρωπος στρατιωτικώτερος ἢ πολιτικώτερος, ἀναστὰς, οὐχ οἷον ἀπελογήθη τι περὶ τῶν Ἀχαιῶν· ἀλλὰ καὶ προσυπέδειξε τῷ Καικιλίῳ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα παρατριβὴν, ἕτερον ἔγκλημα κατὰ τῶν Ἀχαιῶν. Ἔφη γὰρ οὐ μόνον τὰ κατὰ Λακεδαίμονα κεχειρίσθαι κακῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ Μεσσήνην. ἦσαν δὲ περὶ τῶν φυγαδικῶν τοῖς Μεσσηνίοις ἀντιρρήσεις τινὲς πρὸς ἀλλήλους περὶ τὸ τοῦ Τίτου διάγραμμα, καὶ τὴν τοῦ Φιλοποίμενος διόρθωσιν· ὅθεν ὁ Καικίλιος, δοκῶν ἔχειν καὶ τῶν Ἀχαιῶν αὐτῶν τινὰς ὁμογνώμονας, μᾶλλον ἠγανάκτει τῷ μὴ κατακολουθεῖν ἑτοίμως τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ παρακαλουμένοις τοὺς συνεληλυθότας. τοῦ δὲ Φιλοποίμενος καὶ Λυκόρτα, σὺν δὲ τούτοις Ἄρχωνος, πολλοὺς καὶ ποικίλους διατεινομένων λόγους, ὑπὲρ τοῦ καλῶς μὲν διῳκῆσθαι τὰ κατὰ τὴν Σπάρτην, καὶ συμφερόντως ἂν τοῖς μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις·

Secundum hæc dum celebratur ſolennitas, venit Q. Cæcilius, revertens è legatione quam ad Philippum obierat. Poſtquam Ariſtænus Prætor principes Achæorum in Argivorum urbem convocaſſet, ingreditur Cęcilius, & verba facere incipit: quum diceret, Lacedęmonios durius & aſperius, quàm par eſſet, fuiſſe tractatos. multis dein monere, culpam ut emendarent. Ad hæc illius verba Ariſtænus ſilentium tenuit: eo ipſo quod taceret, palàm faciens diſplicere ſibi quæ facta eſſent, & orationem Cæcilii probare. Diophanes verò Megalopolitanus, homo militaris vitæ quàm civilis majorem uſum habens, non ſolum non excuſavit factum illud Achæorum; verum etiam propter ſimultatem quam cũ Philopœmene exercebat, aliam Achęorum indicavit criminationem. Dixit enim, non ſolum Lacedæmonios male fuiſſe tractatos; ſed etiam cum Meſſeniis iniquè actum eſſe ab iiſdem Achæis. Erant autem Meſſeniis quædam inter ipſos controverſię circa Titi decretum, ſuper iis qui ab exilio fuerant revocati, & circa moderationem quam ei decreto Philopœmenes adhibuerat. Cæcilius igitur, qui Achęorum nonnullos ſecum ſentire animadverteret, eo gravius indignari, quod in ſententiam quam ipſe dixerat univerſum concilium non ſtatim pedibus iret. Sed quum multis variiſque rationibus Philopœmenes & Lycortas & ſimul cum his Archon demonſtraſſent, recte omnia quæ ad Lacedæmonios pertinebant fuiſſe adminiſtrata; atque ex ipſorum imprimis Lacedæmoniorum

rum utilitate; neque poſſe quicquam eorum quæ fuerant facta, mutari, quin omnia humana, divinàque jura violarentur; viſum eſt concilio, nihil moveri oportere: & in hanc ſententiam legato dandum reſponſum. Cæcilius horum intellecta voluntate, poſtulat ut concilium gentis Achęorum ſibi detur. tum verò principes Achæorum ab eo petunt, ſcripta mandata ederet, quę de eo acceperat à Senatu. qui quum taceret, negare illi ſe concionem multitudinis convocaturos: neque enim per leges id prius licere, quàm edita eſſent mandata ſcripto comprehenſa, de iis rebus quarum cauſſa poſtuletur concilium. Cæcilius in tantam exarſit iram, quod nullum ſuorum poſtulatorum admitti videret, ut reſponſum accipere à principibus Achæorum noluerit, ſed ſine reſponſo abjerit. Achæi ejus licentiæ quam & antea M. Fulvius & jam Q. Cæcilius uſurpaſſent, cauſſam referebant ad Ariſtęnum & Diophanem. hos enim quòd in Republica diſſiderent à Philopœmene, illos à cæteris abalienatos ſibi adjunxiſſe. & erant vulgo apud multitudinem Ariſtænus & Diophanes ſuſpecti. hęc igitur tum in Peloponneſo gerebantur.

ἀδύνατον δ' εἶναι τὸ κινῆσαί τι τῶν ὑποκειμένων, ἄνευ τοῦ παραβῆναι καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια, μένειν ἔδοξε τοῖς παροῦσιν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ ταύτην δοῦναι τῷ πρεσβευτῇ τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ δὲ Καικίλιος, ὁρῶν τὴν τούτων προαίρεσιν, ἠξίου τοὺς πολλοὺς αὐτοὺς συναγαγεῖν εἰς ἐκκλησίαν. οἱ δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἄρχοντες, ἐκέλευον αὐτὸν δεῖξαι τὰς ἐντολὰς, ἃς εἶχε παρὰ τῆς συγκλήτου περὶ τούτων. τοῦ δὲ παρασιωπῶντος, οὐκ ἔφασαν αὐτῷ συνάξειν τὴν ἐκκλησίαν· τοὺς γὰρ νόμους οὐκ ἐᾶν, ἐὰν μὴ φέρῃ τις ἔγγραπτα παρὰ τῆς συγκλήτου περὶ ὧν οἴεται δεῖν συνάγειν. ὁ δὲ Καικίλιος ἐπὶ τοσοῦτον ὠργίσθη, διὰ τὸ μηθὲν αὐτῷ συγχωρεῖσθαι τῶν ἀξιουμένων, ὥστ' οὐδὲ τὴν ἀπόκρισιν ἠβουλήθη δέξασθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἀναπόκριτος ἀπῆλθεν. Οἱ δ' Ἀχαιοὶ, τὴν αἰτίαν ἀνέφερον, καὶ τῆς πρότερον παρρησίας τῆς Μάρκου τοῦ Φολουΐου καὶ τῆς τότε τῆς περὶ τὸν Καικίλιον ἐπὶ τὸν Ἀρίσταινον, καὶ τὸν Διοφάνην, ὡς τούτους ἀντισπασαμένους διὰ τὴν ἀντιπολιτείαν τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα. καί τις ἦν ὑποψία τῶν πολλῶν, πρὸς τοὺς προειρημένους ἄνδρας. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πελοπόννησον ἐν τούτοις ἦν.

XLII.

Legationes variæ Romam miſſæ; & vice verſa a Romanis ad Philippum & Græcos.

ΜΒ.

Πρεσβεῖαι διάφοροι πρὸς Ῥωμαίους, καὶ πάλιν Ῥωμαίων πρός τε Φίλιππον καὶ πρὸς Ἕλληνας.

Ἀπόκρισις τῆς Συγκλήτου ἣν Ἀχαιοῖς ἔδωκε Καικιλίου καὶ Λακεδαιμονίων πολλὰ τοῦ ἔθνους καταδολεσχησάντων.

ΟΤΙ τῶν περὶ τὸν Καικίλιον ἀνακεχωρηκότων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ διασεσαφηκότων τῇ συγκλήτῳ, περί τε τῶν κατὰ Μακεδονίαν καὶ τῶν κατὰ Πελοπόννησον, εἰσῆγον εἰς τὴν σύγκλητον τοὺς περὶ τούτων γεγονότας πρεσβευτάς. εἰσελθόντων δὲ πρῶτον τῶν παρὰ τοῦ Φιλίππου, καὶ παρ' Εὐμένους· ἔτι δὲ τῶν ἐξ Αἴνου καὶ Μαρωνείας φυγάδων, καὶ ποιησαμένων τοὺς λόγους ἀκολούθως τοῖς ἐν Θετταλονίκῃ ῥηθεῖσιν, ἐπὶ τῶν περὶ τὸν Καικίλιον· ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ πέμπειν πάλιν ἄλλους πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Φίλιππον, τοὺς ἐπισκεψομένους, πρῶτον μὲν εἰ παρακεχώρηκε τῶν ἐν Περραιβίᾳ πόλεων κατὰ τὴν τῶν περὶ τὸν Καικίλιον ἀπόκρισιν· εἶτα τοὺς ἐπιτάξοντας αὐτῷ τὰς φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Αἴνου καὶ Μαρωνείας· καὶ συλλήβδην ἀποβαίνειν ἀπὸ τῶν παραθαλαττίων τῆς Θρᾴκης ἐρυμάτων, καὶ τόπων καὶ πόλεων. Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆγον τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου παραγεγονότας· οἵ τε γὰρ Ἀχαιοὶ πρεσβευτὰς ἀπεστάλκεισαν τοὺς περὶ Ἀπολλωνίδαν τὸν Σικυώνιον δικαιολογησομένους πρὸς τὸν Καικίλιον ὑπὲρ τοῦ μὴ λαβεῖν αὐτὸν ἀπόκρισιν, καὶ καθόλου διδάξοντας ὑπὲρ τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων· ἔκ τε τῆς Σπάρτης Ἀρεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης ἐπρέσβευον· οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἀρχαίων φυγάδων, τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος, καὶ τῶν Ἀχαιῶν νεωστὶ κατηγμένων

Reſponſum à Senatu datum Achæis, poſtquam Cæcilius & Lacedæmonii multa de iis jure vel injuria apud Patres eſſent queſti.

CUM Q. Cæcilius cæterique legati è Græcia diſceſſiſſent, & legationem ſuam quam in Macedonia & Peloponneſo obierant renuntiaſſent, legatos, qui ex iis locis venerant, in Senatum introduxerunt. & quum eſſent ingreſſi primo legati Philippi & Eumenis, deinde Æni & Maroneæ exules, atque ea iteraſſent, quæ Theſſalonicæ prius dixerant apud Cæcilium & reliquos legatos: Patres aliam legationem ad Philippum decreverunt, ad viſendum redditæne civitates Perrhæbiæ eſſent, ſicut Cæcilius & cæteri legati pronuntiaverant: jubendumque ut ab Æno & Maronea præſidia deduceret: utque omnibus maritimæ oræ in Thracia caſtellis, locis, urbibus excederet. Poſt hos introducti qui è Peloponneſo venerant: nam & Achæi legatos Apollonidam & Sicyonium miſerant, ut Cæcilio qui nullum reſponſum acceperat, pro Achæis reſponderent in Senatu, & omnia Patres edocerent quæ Lacedæmone eſſent geſta. Etiam è Sparta Areus & Alcibiades legati Romam venerant. Ex antiquis exulibus iſti erant, quos recens Philopœmenes & Achæi in patriam reſtituerant. quæ

præcipuè res iram Achæorum accendit: quod quum tanto tamque recenti beneficio ab Achæis hi exules fuiſſent affecti, adeo ingrati in ipſos repente exſtitiſſent, ut legationem adverſus gentem Achæorum ſuſciperent & infeſta jam oratione apud rerum dominos accuſarent illos, à quibus præter ſpem ſervati, & in patriam reducti fuiſſent. quum utriuſque partis legatos inter ſe Patres commiſiſſent, atque illi ſuæ cauſſæ juſta expoſuiſſent; & hinc Apollonidas Sicyonius perſuadere Senatui contendiſſet, non potuiſſe ulla ratione melius res Spartæ adminiſtrari, quàm factum eſſet ab Achæis & Philopœmene: hinc Areus contrarium demonſtrare eſſet conatus; dixiſſetque primûm exhauſtas vireis civitatis abducta per vim plebe; deinde continuis periculis urbem eſſe objectam, redactam ad tam paucos, qui etiam nudati muris eſſent: ad hæc libertatem civitati penitus ademptam; ut quæ non ſolum publicis decretis Achæorum parere haberet: ſed etiam Prætoribus illorum ſemper ancillari cogeretur: his auditis placuit Patribus, ut de his quoque rebus iiſdem legatis darentur mandata. Decreta autem eſt legatio in Græciam, cujus princeps Appius Claudius fuit. Reſponderunt etiam in Senatu Cæcilio pro Achæorum principibus qui miſſi ab illis fuerant; dixerunt, nihil eos peccaſſe, neque jure accuſari poſſe, quòd concilium populi non convocaſſent. Lege enim cautum apud Achæos eſſe, ne concilium liceret indicere aliter,

εἰς τῶν οἰκείων· ὃ καὶ μάλιστα τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ὀργὴν ἦγε, τῷ δοκεῖν μεγάλης οὔσης καὶ προσφάτου τῆς εἰς τοὺς φυγάδας εὐεργεσίας, ἐξαυτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἀχαριστεῖσθαι παρ' αὐτοῖς, ὥστε καὶ καταπρεσβεύειν, καὶ κατηγορίαν ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κρατοῦντας τῶν ἀνελπίστως αὐτοὺς σωσάντων, καὶ καταγαγόντων εἰς τὴν πατρίδα. ποιησαμένων δὲ καὶ τούτων πρὸς ἀλλήλους ἐκ συγκαταθέσεως τὴν δικαιολογίαν, καὶ διδασκόντων τὴν σύγκλητον· τῶν μὲν περὶ τὸν Ἀπολλωνίδαν τὸν Σικυώνιον, ὡς οὐκ ἂν δυνατὸν εἴη τὸ παράπαν ἄμεινον χειρισθῆναι τὰ κατὰ τὴν Σπάρτην ἢ νῦν κεχείρισται διὰ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ διὰ Φιλοποίμενος· τῶν τε περὶ τὸν Ἀρέα τἀναντία πειρωμένων λέγειν, καὶ φασκόντων πρῶτον μὲν καταλελύσθαι τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, ἐξηγμένου τοῦ πλήθους μετὰ βίας· εἶτ' ἐν αὐτοῖς * ἐπισφαλῆ μὲν ὀλίγοις οὖσι, καὶ τούτοις τῶν τειχῶν περιῃρημένων. ἀπαρρησίαστον δὲ διὰ τὸ μὴ μόνον τοῖς κοινοῖς δόγμασι τῶν Ἀχαιῶν πειθαρχεῖν· ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπηρετεῖν τοῖς ἀεὶ καθισταμένοις ἄρχουσι. διακούσασα δὲ τούτων ἡ σύγκλητος ἔκρινε τοῖς αὐτοῖς πρεσβευταῖς δοῦναι καὶ περὶ τούτων ἐντολάς, καὶ κατέστησε πρεσβευτὰς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς περὶ Ἄππιον Κλαύδιον. ἀπελογήθησαν δὲ καὶ πρὸς τὸν Καικίλιον ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις ἐν τῇ συγκλήτῳ, φάσκοντες οὐθὲν ἀδικεῖν αὐτούς, οὐδ' ἀξίους ἐγκλήματος ὑπάρχειν, ἐπὶ τῷ μὴ συνάγειν τὴν ἐκκλησίαν· νόμον γὰρ εἶναι παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς, μὴ συγκαλεῖν τοὺς πολλούς,

ἐὰν μὴ περὶ συμμαχίας ἢ πολέμου δέῃ γίνεσθαι διαβούλιον· ἢ παρὰ συγκλήτου τις ἐνέγκῃ γράμματα. διὸ καὶ δικαίως τότε βουλεύσασθαι μὲν τοὺς ἄρχοντας συγκαλεῖν τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ἐκκλησίαν· κωλύεσθαι δ᾽ ὑπὸ τῶν νόμων, διὰ τὸ μήτε γράμματα φέρειν αὐτὸν παρὰ τῆς συγκλήτου, μήτε τὰς ἐντολὰς ἐγγράπτους ἐθέλειν διδόναι τοῖς ἄρχουσιν. ὧν ῥηθέντων, ἀναστὰς Καικίλιος, τοῦ τε περὶ τὸν Φιλοποίμενα καὶ Λυκόρταν κατηγόρησε· καὶ καθόλου τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τῆς οἰκονομίας, ἣν περὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων ἐνεχείρισαν πόλεως. ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν λεγομένων, ἔδωκε τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπόκρισιν· ὅτι περὶ μὲν τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πέμψει τοὺς ἐπισκεψομένους· τοῖς δὲ πρεσβευταῖς τοῖς ἀεὶ παρ᾽ ἑαυτῶν ἐκπεμπομένοις παρῄνει προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ καθόλου ἣν ποιεῖσθαι τὴν ἁρμόζουσαν καθάπερ καὶ Ῥωμαῖοι ποιοῦνται τῶν παραγινομένων πρὸς αὐτοὺς πρεσβευτῶν.

quàm ſi de ſocietate aut de bello foret deliberandum: aut literas ab Senatu aliquis afferret. meritò igitur tunc principes Achæorum de convocanda multitudine conſultaſſe: ſed id quo minus facerent, per leges ſtetiſſe: quoniam neque literas Senatus afferret Cæcilius, neque mandata ſcripta vellet edere. Poſt hæc verba, ſurgit Cæcilius, & Philopœmenem ac Lycortam incuſat; atque omnes in univerſum Achæos, & ordinationem qua uſi erant in rebus Lacedæmoniorum componendis. Senatus omnibus auditis quæ dicta fuerant, reſponſum Achæis dedit; miſſurum ſe legatos ad viſendum quomodo cum Lacedæmoniis eſſet actum. monuit verò, ut populi Ro. legatos qui in Græciam mitterentur, obſervarent & quanto par eſſet cum honore ſuſciperent: ſicut Romani facerent in iis qui ad ipſos venirent.

ΜΓ.

Σύνοδος Ἀχαιῶν ἐν Κλείτορι τῆς Ἀρκαδίας, καὶ παρουσία Ῥωμαίων.

ΟΤΙ κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ μ´ Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς ρ´, παρουσία ἐγένετο πρεσβευτῶν Ῥωμαίων εἰς Κλείτορα, καὶ σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν· καὶ οἱ ῥηθέντες ὑπὸ ἀμφοτέρων λόγοι, περὶ τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς Ἀχαιοῖς ταῦτα κεφαλαιωδῶς.

XLIII.

Concilium Achæorum Clitore in Arcadia Romanis legatis datum.

OLYMPIADE CXLVIII. Clitorem in Arcadia Ro. legati venerunt, & concilium Achæorum ibidem celebratum. narrantur deinde Polybio ſermones utrinque habiti de rebus Lacedæmoniorum, quæque ab Achæis decreta in eam rem facta fuerint: atque hęc ſummatim.

XLIV.

XLIV.

Philippi facinus impium in Maronitas admiſſum.

Demetrius Philippi F. Romam à patre mittitur obſes futurus.

Rex Philippus à ſuis legatis qui Romæ erant per miſſos in id ipſum certior factus, fore illi neceſſario cedendum civitatibus Thraciæ; ægre nuntium illum ferens, quod regni fines undiquaque imminui ſibi cerneret, in miſeros Maronitas iram effudit. Onomaſto enim, (is Thraciæ pręfectus erat,) ad ſe venire juſſo, de ſuo incepto egit cum ipſo. Qui ut in Thraciam rediit, Caſandrum in urbem Maroneam miſit, vulgo omnibus ibi notum ac familiarem, quod ut plurimum eo loci habitaret. Pridem enim Philippus aulicos ſuos in iis urbibus locaverat, effeceratque ut conſuetus & familiaris eſſet indigenis regiorum ad ſe horum adventus. poſt paucos verò dies ubi parati erant Thraces, iis per Caſandrum nocte intromiſſis, fit cædes ingens, multique Maronitarum pereunt. Philippus hoc modo punitis qui ſuæ parti adverſabantur, exſatiata ira, legatorum adventum exſpectabat. nihil dubitans, perculſis omnibus terrore, neminem hiſcere adverſus ſe auſurum. Non multo poſt veniunt Appius & legati alii; qui re ſtatim cognita.

ΜΔ.

Φιλίππου δεινὸν ἀσέβημα εἰς τοὺς Μαρωνίτας.

Δημήτριος ὁ τοῦ Φιλίππου ὁμηρεύσων εἰς Ῥώμην πέμπεται.

ΟΤΙ Φίλιππος ὁ βασιλεὺς, διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ῥώμης τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν, καὶ δηλούντων, ὅτι δεήσει κατ' ἀνάγκην ἀποβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων· πυθόμενος ταῦτα, καὶ βαρέως φέρων ἐπὶ τῷ δοκεῖν πανταχόθεν αὐτοῦ περιτέμνεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἐναπηρείσατο τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς ταλαιπώρους Μαρωνίτας. μεταπεμψάμενος γὰρ Ὀνόμαστον τὸν ἐπὶ Θρᾴκης τεταγμένον, ἐκοινολογήθη τούτῳ περὶ τῆς πράξεως. ὁ δ' Ὀνόμαστος ἀναχωρήσας, εἰσαπέστειλε Κάσανδρον εἰς Μαρώνειαν, συνήθη τοῖς πολλοῖς ὑπάρχοντα, διὰ τὸ πεποιῆσθαι τὴν πλείονα χρόνον ἐκεῖ τὴν διατριβήν· ἅτε τοῦ Φιλίππου πάλαι τοὺς αὐλικοὺς ἐγκαθικότος εἰς τὰς πόλεις ταύτας, καὶ συνήθεις πεποιηκότος τοὺς ἐγχωρίους τῆς τούτων παρεπιδημίας. μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἑτοιμασθέντων τῶν Θρᾳκῶν, καὶ τούτων ἐπεισελθόντων διὰ τοῦ Κασάνδρου νυκτὸς, ἐγένετο μεγάλη σφαγὴ, καὶ πολλοὶ τῶν Μαρωνιτῶν ἀπέθανον. κολασάμενος δὲ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοὺς ἀντιπράττοντας ὁ Φίλιππος, καὶ πληρώσας τὸν ἴδιον θυμὸν, ἐκαραδόκει τὴν τῶν πρεσβευτῶν παρουσίαν πεπεισμένος, μηδένα τολμήσειν κατηγορήσειν αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον. Μετὰ δέ τινα χρόνον παραγενομένων τῶν περὶ τὸν Ἄππιον, καὶ ταχέως πυθο-

μένων

μένων τὰ γεγονότα κατὰ τὴν Μαρώνειαν, καὶ πικρῶς τῷ Φιλίππῳ μεμψιμοιρούντων ἐπὶ τούτοις, ἐβούλετο μὲν ἀπολογεῖσθαι, φάσκων μὴ κεκοινωνηκέναι τῆς παρανομίας· ἀλλὰ τοὺς ἐν αὐτοῖς στασιάζοντας Μαρωνίτας· καὶ τοὺς μὲν ἀποκλίνοντας πρὸς Εὐμένη κατὰ τὴν εὔνοιαν· τοὺς δὲ πρὸς ἑαυτὸν, εἰς ταύτην ἐμπεπτωκέναι τὴν ἀτυχίαν. καλεῖν δ' ἐκέλευε κατὰ πρόσωπον εἴ τις αὐτοῦ κατηγορεῖ. Τοῦτο δ' ἐποίει πεπεισμένος μηδένα τολμήσειν διὰ τὸν φόβον, τῷ δοκεῖν τὴν μὲν ἐκ Φιλίππου τιμωρίαν ἐκ χειρὸς ἔσεσθαι τοῖς ἀντιπράξασι· τὴν δὲ Ῥωμαίων ἐπικουρίαν μακρὰν ἀφεστάναι. τοῦ δὲ περὶ τὸν Ἄππιον φασκόντων προσδεῖσθαι δικαιολογίας· σαφῶς γὰρ εἰδέναι τὰ γεγονότα, καὶ τὸν αἴτιον τούτων· εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτεν ὁ Φίλιππος· καὶ τὴν μὲν πρώτην ἔντευξιν ἄχρι τούτου προβάντες ἔλυσαν. Κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οἱ περὶ τὸν Ἄππιον πέμπειν ἐπέταττον τῷ Φιλίππῳ τὸν Ὀνόμαστον καὶ τὸν Κάσανδρον ἐξαυτῆς εἰς τὴν Ῥώμην, ἵνα πύθηται ἡ σύγκλητος περὶ τῶν γεγονότων. ὁ δὲ βασιλεὺς διατραπεὶς ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ διαπορήσας ἐπὶ πλείω χρόνον, τὸν μὲν Κάσανδρον ἔφη πέμψειν τὸν αὐθέντην γεγονότα τῆς πράξεως, ὡς ἐκεῖνοί φασιν, ἵνα πύθηται περὶ τούτου τῆς ἀληθείας ἡ σύγκλητος· τὸν δ' Ὀνόμαστον ἐξῃρεῖτο, καὶ παρ' αὐτά, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς πρεσβευταῖς ἐντυγχάνων· ἀφορμῇ μὲν χρώμενος, τῷ μὴ οἷον ἐν τῇ Μαρωνείᾳ παραγεγονέναι τὸν Ὀνόμαστον, κατὰ τὸν τῆς σφαγῆς καιρόν· ἀλλὰ μηδ' ἐπὶ τῶν συνεγγὺς τόπων γεγονέναι. τῇ δ' ἀληθείᾳ, δεδιὼς μὴ παραγενηθεὶς εἰς τὴν Ῥώ-

cum graviter Philippo eo nomine ſuccenſerent; ille enimvero purgare ſe velle, & ad ſe pertinere tantum ſcelus abnuere; verùm ad cives ipſos Maronitas, qui ſeditione inter ſe dimicaſſent: quorum alii quum pro ſua benevolentia ad Eumenem inclinarent, alii ad ſe; ex ea contentione in tantum incidiſſe infortunium. denique ſi quis accuſare vellet, eum jubebat vocari, ut in ſuum conſpectum veniret. Hoc autem ille faciebat, perſuaſus neminem præ metu prodire auſurum. propterea quod adverſantibus paratum à Philippo ſupplicium; præſidium verò à Romanis longe erat abfuturum. Negante Appio excuſationem opus eſſe; ſcire enim ſe certò quæ facta eſſent & quo auctore, cepit Philippo aqua hærere. ac primo quidem congreſſu hactenus productum colloquium; deinde diſceſſum eſt. Sequente die Appius jubet Philippum ut Onomaſtum & Caſandrum Romam ſine mora mitteret; de iis quæ acciderant â Patribus interrogandos. Ea voce Philippus perturbari quàm vehementiſſime; ut perdiu quid conſilii caperet animi dubius neſciret. deinde Caſandrum quidem ſe miſſurum reſpondet, à quo ſcelus eſſet patratum, ut quidem ipſi dicerent; quò poſſent Patres rei veritatem ex eo cognoſcere. Onomaſtum, & tum repente, & quoties poſtea cum legatis eſt locutus, ſemper excepit: eo utens prætextu, quod cædis illius tempore non modò Maroneæ ille, ſed ne in regione quidem propinqua fuiſſet: vera autem cauſſa erat, quod metueret, ne ſi Ro-

mam

mam Onomaſtus veniret, quem multorum talium facinorum miniſtrum & conſcium habebat, non ſolùm in Maronitas admiſſum ſcelus, ſed etiam alia omnia Romanis indicaret. Tandem Onomaſto quęſtioni exempto, Caſandrum cum legatis proficiſci juſſum, miſſis qui Epirum uſque eum proſequerentur, veneno ſuſtulit. Legati à Philippo ita ſunt digreſſi ut non dubitarent, quin & ſceleris Maroneæ admiſſi reus eſſet Philippus, & animum à Romanis alienatum haberet. Philippus per ſe tum rem putans, & habita cum amicis Apelle & Philocle conſultatione, certò cognovit, longe proceſſiſſe ſuam cum Romanis controverſiam; eamque non jam occultam eſſe, verùm pleriſque hominum innotuiſſe. Itaque ad ulciſcendum ſe modis omnibus, & injurias ſuas perſequendas erat in univerſum paratus. Sed quoniam ad nonnulla quæ in eam rem poſtea excogitaverat imparatus erat, cogitare cepit quanam ratione moram aliquam impetrare poſſet, & tempus ad bellum præparandum. Statuit igitur Demetrium minorem filium mittere Romam, ſimul ad purganda crimina, ſimul ad petendam veniam, etiam ſi quid in iis eſſet peccatum. prorſus namque perſuaſum habebat, per hunc quiduis a Senatu obtineri poſſe; quòd juvenis Romę obſes ſpecimē præſtantiſſimę indolis dediſſet. Hæc animo verſans, ſimul neceſſaria parabat ad mittendum Demetriū & amicos quos in comitatū erat illi adjūcturus: ſimul Byzātiis promiſit, opem ſe ipſis laturū;

μην, καὶ πολλῶν ἔργων αὐτῷ κεκοινωνηκὼς τοιούτων, οὐ μόνον τὰ κατὰ τοὺς Μαρωνίτας, ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα διασαφήσῃ τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ τέλος τὸν μὲν Ὀνόμαστον ἐξείλετο· τὸν δὲ Κάσανδρον μετὰ τὸ τοὺς πρεσβεύοντας ἀπελθεῖν, ἀποστείλας, καὶ παραπέμψας ἕως Ἠπείρου, φαρμάκῳ διέφθειρεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄππιον κατεγνωκότες τοῦ Φιλίππου, καὶ περὶ τῆς εἰς τοὺς Μαρωνίτας παρανομίας, καὶ περὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητος, τοιαύτας ἔχοντες διαλήψεις ἐχωρίσθησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς γενόμενος καθ' ἑαυτὸν, καὶ συμμεταδοὺς τῶν φίλων Ἀπελλεῖ καὶ Φιλοκλεῖ περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἔγνω σαφῶς ἐπὶ πολὺ προβεβηκυῖαν αὐτοῦ τὴν πρὸς Ῥωμαίους διαφορὰν, καὶ ταύτην οὐκ ἔτι λανθάνουσαν, ἀλλὰ καταφανῆ τοῖς πλείστοις οὖσαν. Καθόλου μὲν οὖν πρόθυμος ἦν, εἰς τὸ κατὰ πάντα τρόπον ἀμύνασθαι καὶ μετελθεῖν αὐτούς· πρὸς ἔνια δὲ τῶν ἐπινοουμένων ἀπόχρος ὢν ἐπεβάλετο, πῶς ἂν ἐπιγένοιτό τις ἀναστροφὴ, καὶ λάβοι χρόνον πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ τὸν νεώτερον υἱὸν Δημήτριον πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην· τὰ μὲν ἀπολογισόμενον ὑπὲρ τῶν ἐγκαλουμένων· τὰ δὲ καὶ παραιτησόμενον, εἰ καί τις ἄγνοια γεγόνει περὶ αὐτῶν. πάνυ γὰρ ἐπέπειστο διὰ τούτου πᾶν τὸ προτεθὲν ἀνύεσθαι παρὰ τῆς συγκλήτου· διὰ τὴν ὑπεροχὴν τὴν γεγενημένην τοῦ νεανίσκου κατὰ τὴν ὁμηρείαν. Ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἅμα μὲν ἐγίνετο περὶ τὴν ἐκπομπὴν τούτου, καὶ τῶν ἅμα τούτῳ συνεξαποσταλησομένων φίλων· ἅμα δὲ τοῖς Βυζαντίοις ὑπέσχετο βοηθήσειν

οὐχ

οὐχ οὕτως ἐκείνων στοχαζόμενος, ὡς ἐπὶ τῇ ἐκείνων προφάσει, βουλόμενος καταπλήξασθαι τοὺς τῶν Θρᾳκῶν δυνάστας τῶν ὑπὸ τὴν Προποντίδα κατοικούντων, χάριν τῆς προκειμένης ἐπιβολῆς.

ΜΕ.

Τῶν ἀπὸ Ῥώμης πρεσβευτῶν εἰς Κρήτην ἄφιξις, καὶ διάλυσις τῶν οὐσῶν Κρησὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορῶν.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Κρήτην, κοσμοῦντος ἐν Γορτύνῃ Κυδάτου Ἀντιτάλκους, κατὰ πάντα τρόπον ἐλαττούμενοι Γορτύνιοι τοὺς Κνωσσίους, ἀποτεμόμενοι τῆς χώρας αὐτῶν, τὸ μὲν καλούμενον Λυκάστιον προσένειμαν Ῥαυκίοις· τὸ δὲ Διατόνιον, Λυκτίοις. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Κρήτην τῶν περὶ τὸν Ἄππιον, χάριν τοῦ διαλῦσαι τὰς ἐνεστώσας αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους διαφοράς, καὶ ποιησαμένων λόγους ὑπὲρ τούτων * τῶν Κνωσσίων καὶ Γορτυνίων· πεισθέντες οἱ Κρηταιεῖς, ἐπέτρεψαν τὰ καθ᾽ αὐτοὺς τοῖς περὶ τὸν Ἄππιον. Οἱ δὲ πεισθέντες, Κνωσσίοις μὲν ἀποκατέστησαν τὴν χώραν· Κυδωνιάταις δὲ προσέταξαν τοὺς μὲν ὁμήρους ἀπολαβεῖν, οὓς ἐγκατέλειπον δόντες τοῖς περὶ Χασμίωνα πρότερον· τὴν δὲ Φαλασάρναν ἀφεῖναι, μηδὲν ἐξ αὐτῆς νοσφισαμένους. περὶ δὲ τὸ κατὰ κοινοδίκαιον συνεχώρησαν αὐτοῖς, βουλομένοις μὲν αὐτοῖς, ἐξεῖναι μετέχειν· μὴ

non tam quod illis cuperet, quàm ut per ſpeciem auxilii Byzantiis ferendi, regulis Thracum qui ad Propontidem habitant, terrorem injiceret, ne ad ea quæ moliebatur ſibi impedimento eſſent.

XLV.

Legatorum Romanorum adventus in Cretam; & turbatarum ibi rerum compoſitio ipſorum operâ.

Quo tempore Gortynæ in Creta Coſmus erat, (id nomen eſt magiſtratus apud Cretenſes,) Cydates Antitalcis filius, Gortynii omnibus modis Cnoſſiorum vires attenvare cupientes, parte agrorum illis adempta, Lycaſtium, quod vocant, Rauciis contribuerunt; Diatonium Lyctiis. ea verò tempeſtate quum veniſſet in Cretam Romana legatio, cujus princeps erat Appius, ut exortas inter ipſos ſeditiones componeret: poſtquam de iis rebus apud Cnoſſios & Gortynios verba feciſſent, tandem perſuaderi ſibi paſſi ſunt Cretenſes, ut liberum de ſe Appio & cæteris legatis arbitrium permitterent. Hi exorati ut de cauſſa vellent cognoſcere, Cnoſſiis ademptum agrum reſtituerunt: Cydoniatis præceperunt ut obſides ſuos reciperent, quos Chaſmioni prius datos, poſtea dereliquerant: iidem Phalaſarna ut excederent, neque ex ea quicquam auferrent. Permiſit etiam illis, ut concilii publici eſſent ſi vellent: ſi verò nollent,

ſent, id quoque ut liberum illis eſſet, modò cætera abſtinerent Creta. neque hoc ſolum iis, ſed & Phalaſarnenſibus, qui Menœtium, clariſſimum ſuæ civitatis virum, occiderant, conceſſerunt.

XLVI.

Cujuſmodi reſponſa dederit Senatus Romanus legatis qui ex univerſa Græcia ad accuſandum Philippum venerant: itemque Demetrio Philippi, quem pater ob id ipſum Romam proficiſci juſſerat.

OLYMPIADE centeſima quadrageſima nona Romam convenerunt legati ex Græcia, tanto numero, quantus vix unquam antè fuerat conſpectus. Poſtea enim quàm eò redactus eſt Philippus, ut diſceptare è formula fœderis cogeretur cum finitimis; eſtque fama vulgata, Romanos crimina querimoniaſque de Philippo non aſpernari, atque adeo curæ illis eſſe ſalutem eorum qui controverſias cum Rege habent: omnes Macedonię accolæ, alii priuatim, alii civitatum, alii gentium nomine, quæ pro ſe quæque in id conſpiraverant, Romam ad Philippum incuſandum venerunt. Sed & Eumenis legatio unà adfuit, cum fratre ejus Atheneęo, ad querendum de eodem: ſimul quòd non deducerentur ex Thraciæ urbibus præſidia; ſimul quod in Bithyniam Pruſiæ auxilia miſſa fo-

βουλομένοις δὲ, καὶ τοῦτ' ἐξεῖναι, πάσης ἀπεχομένοις τῆς ἄλλης Κρήτης, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἐκ Φαλασάρνης φυγάσιν, οἳ ἀπέκτειναν τοὺς περὶ Μενοίτιον ἐπιφανεστάτους ὄντας τῶν πολιτῶν.

Μϛ.

Ὅσα ἡ Ῥωμαίων σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρεσβευταῖς πολλὰ κατηγορήσασι τοῦ Φιλίππου, καὶ τῷ Δημητρίῳ τῷ τοῦ Φιλίππου, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ πατρὸς πεμφθέντος.

ΟΤΙ κατὰ τὴν θ' καὶ μ' Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς ρ', εἰς τὴν Ῥώμην ἠθροίσθησαν πρεσβειῶν πλῆθος ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ὅσον οὐ ταχέως πρότερον. Τοῦ γὰρ Φιλίππου συγκλεισθέντος εἰς τὰς κατὰ τὸ σύμβολον δικαιοδοσίας πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, καὶ τῶν Ῥωμαίων γνωσθέντων, ὅτι προσδέχονται τὰς κατὰ Φιλίππου κατηγορίας, καὶ πρόνοιαν ποιοῦνται τῆς ἀσφαλείας τῶν πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητούντων· ἅπαντες οἱ παρακείμενοι τῇ Μακεδονίᾳ παρῆσαν· οἱ μὲν κατ' ἰδίαν, οἱ δὲ κατὰ πόλιν, οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐθνικὰς συστάσεις, ἐγκαλοῦντες τῷ Φιλίππῳ. Σὺν δὲ τούτοις, οἱ παρ' Εὐμένους ἧκον, ἅμ' Ἀθηναίῳ τῷ τοῦ βασιλέως ἀδελφῷ, κατηγορήσοντες αὐτοῦ, περί τε τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων, καὶ περὶ τῆς ἀποσταλείσης Πρου-

σίᾳ

σίας βοηθείας. Ἧκε δὲ καὶ Δημήτριος ὁ τοῦ Φιλίππου, πρὸς πάντας τούτους ἀπολογησόμενος, ἔχων Ἀπελλῆν καὶ Φιλοκλῆ μεθ' ἑαυτοῦ, τοὺς τότε δοκοῦντας εἶναι πρώτους φίλους τοῦ βασιλέως. Παρῆσαν δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, ἀφ' ἑκάστου γένους τῶν ἐν τῇ πόλει. Πρῶτον μὲν οὖν ἡ σύγκλητος εἰσεκαλέσατο τὸν Ἀθήναιον, καὶ δεξαμένη τὸν στέφανον, ὃν ἐκόμιζεν ἀπὸ μυρίων καὶ πεντακισχιλίων χρυσῶν, ἐπῄνεσέ τε μεγαλομερῶς τὸν Εὐμένη, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τῆς ἀποκρίσεως· καὶ παρεκάλεσε μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως. ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸν Δημήτριον εἰσαγαγόντες οἱ στρατηγοὶ, παρεκαλέσαντο τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ Φιλίππου πάντας· καὶ παρῆγον κατὰ μίαν πρεσβείαν. Οὐσῶν δὲ τῶν πρεσβειῶν πολλῶν, καὶ τῆς εἰσόδου τούτων γινομένης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτεν ἡ σύγκλητος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ χειρισθῆναι τὰ κατὰ μέρος. παρά τε γὰρ Θετταλῶν, καὶ κατὰ κοινὸν ἧκον καὶ κατ' ἰδίαν ἀφ' ἑκάστης πόλεως πρεσβευταί· παρά τε Περραιβῶν, ὁμοίως δὲ καὶ παρ' Ἀθαμάνων, καὶ παρ' Ἠπειρωτῶν, καὶ παρ' Ἰλλυριῶν· οἱ μὲν περὶ χώρας, οἱ δὲ περὶ σωμάτων· οἱ δὲ περὶ θρεμμάτων ἧκον ἀμφισβητοῦντες· ἔνιοι δὲ περὶ συμβολαίων, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς ἀδικημάτων. τινὲς μὲν οὖν φάσκοντες μὴ δύνασθαι τυχεῖν τοῦ δικαίου κατὰ τὸ σύμβολον, διὰ τὸ τὸν Φίλιππον ἐγκόπτειν τῇ δικαιοδοσίᾳ· τινὲς δ' ἐγκαλοῦντες τοῖς κρίμασιν, ὡς παραβεβραβευμένοι, διαφθείραντος τοῦ Φιλίππου τοὺς δικαστάς. Καθόλου δὲ ποικίλη τις ἦν

rent. Venit & Demetrius Philippi filius ad omnes horum criminationes reſponſurus; habens in comitatu ſuo Apellem, & Philoclem, qui ea tempeſtate principem locum in amicitia Philippi obtinebant. Aderant & Lacedæmoniorum legationes diverſæ, à ſingulis factionibus civitatis ſeparatim miſſæ. Ante omnes alios Senatus vocavit Athenæum: & accepta corona quam attulerat aureorum quindecies mille, ita reſpondit, ut verbis magnificis Eumenem & ejus fratres laudaret: rogavit etiam, hunc animum ut ſervarent. deinde Coſs. Demetrium introduxerunt, & ad cauſſam agendam omnes hortati ſunt qui Philippi incuſandi gratia venerant: eaſque legationes ſeparatim ſingulas produxerunt. Quum autem plurimæ eſſent legationes illæ, eæque per triduum jam auditæ fuiſſent; Patres dubitatio inceſſit, quonam modo in hoc negotio ſe gererent: nam è Theſſalia legati venerant, alii communi totius gentis nomine; alii miſſu urbium ſingularum; eodemque modo è Perrhæbia, Athamania, Epiro, Illyrico: quorum alii agro multatos ſe querebantur; alii mancipia adempta; aut pecus abactum. quidam pacta violata objiciebant. nonnulli dicere, jus æquum ſecundum pacta obtineri à Philippo non poſſe; quia Rex quominus jus redderetur impediret. alii de judiciis queri, in quibus prævalente gratia Philippi apud judices quos corrupiſſet, facta ſibi eſſet injuria. Atque omnino, ex objectis criminibus varia quædam

In audientium animis confuſio exiſtebat, quum tot res ſimul memoria complecti haut facile eſſet. Senatus igitur, qui nec ſatis cognoſcere ipſe omnia poterat, & ęquum non cenſebat ut Demetrius horum omnium ſingillatim rationem redderet: (erat enim Senatus propenſo in Demetrium animo; & juvenem admodum eum eſſe videbat, longe impa rem vafris verſutiſque accuſatorum ingeniis. quum præſertim Patribus eſſet propoſitum, non Demetrium orantem audire; ſed Philippi mentem certo experimento cognoſcere:) Demetrio neceſſitatem reſpondendi ad ſingula remiſit: à juvene & ipſius comitibus quæſiuit, ecquem de his rebus commentarium à Rege accepiſſent; quem reſpondiſſet, accepiſſe ſe; & libellum quendam non magnum manu porrecta oſtendiſſet; Senatus juſſit ipſum ad ſingulas criminationes ea dicere, quæ commentario continerentur in brevem ſententiam coacta. In eo libro Rex, de aliis feciſſe ſe quod decreto Romanorum juſſus fuerat: de aliis quominus decreto obtemperaretur per eos ſtetiſſe, qui accuſarent. Ad pleraque autem capita erant hæc verba adjecta: LICET ÆQUO JURE NOBISCUM IN HAC RE CÆCILIUS CÆTERIQUE LEGATI NON EGERINT. &, ETSI INIQUE HÆC ADVERSUS NOS SUNT DECRETA. Quum in ſingulis cauſſis hic animus Philippi ſe oſtenderet, Senatus auditis legationibus omnibus, unica ſententia omnia eſt complexus: Demetrio namque per Cos. magnifice laudato, & benigne habito, multiſque verbis eum hortatus, ut populi Rom. amicus eſſet,

ἀκρισία καὶ δυσχώρητος ἐκ τῶν κατηγορουμένων. ὅθεν ἡ σύγκλητος οὔτ' αὐτὴ δυναμένη διευκρινεῖν, οὔτε τὸν Δημήτριον κρίνουσα δεῖν ἐφ' ἑκάστοις τούτων λόγον ὑπέχειν· ἅτε καὶ φιλανθρώπως πρὸς αὐτὸν διακειμένη, καὶ θεωροῦσα νέον ὄντα κομιδῇ, καὶ πολὺ τῆς τοιαύτης συστροφίας καὶ ποικιλίας ἀπολειπόμενον· μάλιστα δὲ βουλομένη, μὴ τῶν Δημητρίου λόγων ἀκούειν· ἀλλὰ τῆς Φιλίππου γνώμης ἀληθινὴν λαβεῖν πεῖραν· αὐτὸν Δημήτριον παρέλυσε τῆς δικαιολογίας. ἤρετο δὲ τὸν νεανίσκον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φίλους, εἴ τινα περὶ τούτων ὑπομνηματισμὸν ἔχουσι παρὰ τοῦ βασιλέως; τοῦ δὲ Δημητρίου φήσαντος ἔχειν, καὶ προτείναντος τὸ βιβλίδιον, οὐ μέγα· λέγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν ἥνπερ τὰ ὑπομνήματα περιεῖχε πρὸς ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων, ἀπόφασιν κεφαλαιώδη. Ὁ δὲ, τὸ μὲν πεποιηκέναι τὸ προσταχθὲν ὑπὸ Ῥωμαίων ἔφασκεν· ἢ τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ πεπρᾶχθαι τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀνετίθει. προσέκειτο δὲ πρὸς ταῖς πλείσταις ἀποφάσεσιν· ΚΑΙΤΟΙ ΟΥΚ ΙΣΩΣ ΧΡΗΣΑΜΕΝΩΝ ΗΜΙΝ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΚΑΙΚΙΛΙΟΝ ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ. καὶ πάλιν, ΚΑΙΤΟΙΓΕ ΟΥ ΔΙΚΑΙΩΣ ΗΜΩΝ ΤΑΥΤΑ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ. Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς Φιλίππου γνώμης ἐν πάσαις ταῖς ἀποφάσεσι, διακούσασα τῶν παραγεγονότων ἡ σύγκλητος, μίαν ἐποιήσατο περὶ πάντων διάληψιν· ἀποδεξαμένη γὰρ τὸν Δημήτριον μεγαλομερῶς καὶ φιλανθρώπως διὰ τοῦ στρατηγοῦ, πολλοὺς καὶ παρακλητικοὺς πρὸς αὐτὸν διαθεμένη λόγους, ἀπεκρι-

σιν ἔδωκε· διότι περὶ πάντων τ᾽ εἰρημένων ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ τ᾽ ἀνεγνωσμένων Δημητρίῳ πιστεύει· διότι τὰ μὲν, γέγονε· τὰ δὲ, ἔσται, καθάπερ δίκαιον ἐστὶ γίνεσθαι. ἵνα δὲ καὶ Φίλιππος εἰδῇ, διότι τ᾽ χάριν ταύτην ἡ σύγκλητος Δημητρίῳ δίδωσιν, ἐξαποστελεῖν ἔφη πρεσβευτὰς ἐποψομένους, εἰ γίνεται πάντα κτ᾽ τ᾽ τ᾽ συγκλήτου βούλησιν· ἅμα δὲ διασαφήσοντας τῷ βασιλεῖ, διότι τ᾽ συμπεριφορᾶς τυγχάνει ταύτης διὰ Δημήτριον. καὶ ταῦτα μὲν τοιαύτης ἔτυχε διεξαγωγῆς. Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆλθον οἱ παρ᾽ Εὐμένους πρέσβεις, περί τε τ᾽ βοηθείας τ᾽ ἀποσταλείσης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ Προυσίᾳ, κατηγορήσαντες, καὶ περὶ τ᾽ ἐπὶ Θρᾴκης τόπων· φάσκοντες οὐδ᾽ ἔτι καὶ νῦν αὐτὸν ἐξαγηοχέναι τὰς φρουρὰς ἐκ τ᾽ πόλεων. Τοῦ δὲ Φιλοκλέους ὑπὲρ τούτων βουληθέντος ἀπολογεῖσθαι, διὰ τὸ καὶ πρὸς τ᾽ Προυσίαν πεπρεσβευκέναι, καὶ τότε περὶ τούτων ἐξαπεστάλθαι πρὸς τ᾽ σύγκλητον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου· βραχύν τινα χρόνον ἡ σύγκλητος ἐπιδεξαμένη τοὺς λόγους, ἔδωκεν ἀπόκρισιν· διότι τ᾽ ἐπὶ Θρᾴκης τόπων, ἐὰν μὴ καταλάβωσιν οἱ πρεσβευταὶ πάντα διῳκημένα κτ᾽ τ᾽ τ᾽ συγκλήτου γνώμην, καὶ πάσας τὰς πόλεις εἰς τ᾽ Εὐμένους πίστιν ἐγκεχειρισμένας, οὐκ ἔτι συνήσεται φέρειν, οὐδὲ καρτερεῖν παρακρουομένη περὶ τούτων. Καὶ τ᾽ μὲν Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων διαφορᾶς ἐπὶ πολὺ προβαινούσης, ἐπίτασις ἐγενήθη κτ᾽ τὸ παρὸν, διὰ τ᾽ τοῦ Δημητρίου παρουσίαν· πρὸς μέντοιγε τ᾽ καθόλου τ᾽ οἰκίας ἀτυχίαν, οὐ μικρὰ συνέβη τ᾽ εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ νεανίσκου πρεσβείαν συμβάλλεσθαι. Ἥτε γὰρ σύγκλητος ἀναδεδεγμένη τ᾽ χάριν ἐπὶ τὸν Δημήτριον, ἐμετεώρισε μὲν τὸ

ita reſpondit : De omnibus quæ vel dixiſſet, vel legiſſet Demetrius, Senatum ipſi credere, & confidere, patrem ejus quà feciſſe, quà facturum eſſe omnia ut ęquum juſtumque eſt. atque ut ſciret Philippus Demetrio beneficium hoc tribui à Senatu, miſſuros eſſe Patres legatos, ad viſendum an ex voluntate Senatus cuncta adminiſtrentur : ſimul ut Regi ſignificent, propter Demetrium hanc ipſi veniam eſſe indultam. hunc exitum habuit id negotium. Poſt hos ingreſſi ſunt Eumenis oratores, ad querendum de miſſis auxiliis Pruſiæ à Philippo ; & de urbibus Thraciæ ; quod dicerent, ne nunc quidem pręſidia ab Rege eſſe deducta. Quum vellet Philocles dicere aliquid ad excuſandum Regem, quòd & ad Pruſiam legationem obierat, & de iiſdem rebus eo tempore miſſus fuerat à Philippo ad Senatum : Patres oratione ipſius aliquandiu patienter audita, reſponſum dederunt ; Quod ad loca illa ſita in Thracia attineret, niſi omnia ex voluntate Senatus facta invenirent legati, omneſque urbes in fidem Eumeni permiſſas ; Senatum non amplius toleraturum, neque paſſurum ſibi in ea re diutius verba dari. Ita creſcente in dies ſimultate inter Philippum & Romanos, Demetrii adventus Romam in præſentia moram rebus injecit. Cæterum ad univerſam regiæ domus calamitatem, momentum non paruum attulit hęc juvenis illius legatio. Nam Senatus qui uni Demetrio hoc beneficium volvit imputari, & adoleſcentis ani-

mum

inum inani ſpe ſuſtulit: & Perſeum Philippumque offendit graviter: quòd non propter ſe, verùm propter Demetrium benignitatem populi Rom. viderentur experiri. Quo quidem tempore aliquis, ſeducto adoleſcente, & arcano cum ipſo habito, nec brevi colloquio, perniciem domus ipſe quoque multum adjuvit. nam & juvenem blanda ſpe demulſit, quaſi eſſent Romani non multo poſt Regem eum conſtituturi: & Philippum quoque non mediocriter irritavit, hortatus illum per literas, ut iterum Romam Demetrium cum amicis mitteret: magno namque ipſi uſui & commodo eo loci illum futurum. His ſiquidem occaſionibus impulſus Perſeus, mox patri perſuaſit, ut in Demetrii mortem conſentiret. quæ omnia quomodo acciderint, ſigillatim in ſequentibus declarabimus. Poſt iſtos vocati ſunt Lacedæmoniorum legati. Horum erant factiones quatuor. Quidam ad liberationem impetrandam veterum exulum venerant: poſtulantes, ut omnes poſſeſſiones, quas irrogati ſibi exilii tempore habebant, ipſis reſtituerentur. Areus & Alcibiades petebant, ut exulibus de ſuis bonis ad unius talenti æſtimationem redderetur: cætera bene meritis civibus dividerentur. Serippi legatio eò ſpectabat, ut in eo ſtatu Reſpubl. conſervaretur qui tum fuit, cùm Achæorum concilii erant. Cauſſam eorum qui mortis damnati ab Achæis aut in exilium pulſi fuerant Charon agebat; poſtulans ut reditus in patriam iis concederetur, & ut reſp. in priorem ſta-

μειράκιον· ἐλύπησε δὲ καὶ τὸν Περσέα, καὶ τὸν Φίλιππον ἰσχυρῶς, τῷ δοκεῖν μὴ δι᾽ αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ Δημήτριον τυγχάνειν τῆς παρὰ Ῥωμαίων φιλανθρωπίας. Ὅτε καὶ τὶς ἐκκαλεσάμενος τὸ μειράκιον, καὶ παραβιβάσας εἰς λόγους ἀπορρήτους, οὐκ ὀλίγα συνεβάλετο πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. τόν τε γὰρ νεανίσκον ἐψυχαγώγησεν, ὡς αὐτίκα μάλα συγκατασκευασόντων αὐτῷ Ῥωμαίων τὴν βασιλείαν· τούς τε περὶ τὸν Φίλιππον ἠρέθισε γράψας, ἐξ αὐτῆς τὸν Δημήτριον ἀποστέλλειν πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τῶν φίλων, ὡς πλεῖστον ὠφέλιμον καὶ χρησιμώτατον. ταύταις γὰρ ταῖς ἀφορμαῖς χρησάμενος ὁ Περσεὺς, μετ᾽ ὀλίγον ἔπεισε τὸν πατέρα συγκαταθέσθαι τῷ Δημητρίου θανάτῳ. Περὶ μὲν οὖν τούτων ὡς ἐχειρίσθη τὰ κατὰ μέρος, ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν. Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσεκλήθησαν οἱ παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις· Τούτων δ᾽ ἦσαν διαφοραὶ δ΄. οἱ μὲν γὰρ περὶ λύσεως ἥκοντες τῶν ἀρχαίων φυγάδων, ἐπρέσβευον φάσκοντες δεῖν ἔχειν αὐτοὺς πάσας τὰς κτήσεις, ἐφ᾽ ὧν ἐξ ἀρχῆς ἔφυγον· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρέα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἐφ᾽ ᾧ ταλαντιαίαν λαβόντες κτῆσιν ἐκ τῶν ἰδίων, τὰ λοιπὰ διαδοῦναι τοῖς ἀξίοις τῆς πολιτείας. Σήριππος δὲ ἐπρέσβευε, περὶ τοῦ μένειν τὴν ὑποκειμένην κατάστασιν, ἣν ἔχοντες ποτὲ συνεπολιτεύοντο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν. Ἀπὸ δὲ τῶν τεθανατωμένων, καὶ τῶν ἐκπεπτωκότων, κατὰ τὰ τῶν Ἀχαιῶν δόγματα παρῆσαν οἱ περὶ Χάρωνα, κάθοδον αὐτοῖς ἀξιοῦντες συγχωρηθῆναι, καὶ τὴν πολιτείαν ἀποκατασταθῆναι

γίνεσθαι πάντων. ἐποιοῦντο δὲ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς οἰκείους τῆς ἰδίας ὑποθέσεως λόγους. οὐ δυναμένη δὲ διευκρινεῖν ἡ σύγκλητος τὰς τῶν μέρων διαφορὰς, προεχειρίσατο τρεῖς ἄνδρας, τοὺς καὶ πρότερον ἤδη πεπρεσβευκότας περὶ τούτων εἰς τὴν Πελοπόννησον. οὗτοι δ' ἦσαν Τίτος, Κόιντος, Καικίλιος. ἐφ' οἷς γενομένων λόγων πλειόνων, ὑπὲρ μὲν τοῦ καταπορεύεσθαι τοὺς καταπεφευγότας καὶ τεθανατωμένους, καὶ περὶ τοῦ μένειν τὴν πόλιν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἐγένετο πᾶσι σύμφωνον· περὶ δὲ τῶν κτήσεων, πότερον δεῖ τι τάλαντον, εἰς * τε γὰρ φυγάδας ἐκ τῶν ἰδίων ἐκλέξασθαι, περὶ τούτων διημφισβήτουν πρὸς ἀλλήλους· ἵνα δὲ μὴ πάλιν ἐξ ἀκεραίου περὶ πάντων ἀντιλέγωσιν, ἔγγραπτον ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων γίνεσθαι ἐκέλευον, ἐφ' ᾧ πάντες ἐπεβάλλοντο τὰς ἰδίας σφραγῖδας. οἱ δὲ περὶ τὸν Τίτον βουλόμενοι καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν ὁμολογίαν ἐμπλῆξαι, προσεκαλέσαντο τοὺς περὶ Ξέναρχον. οὗτοι γὰρ ἐπρέσβευον τότε παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἅμα μὲν ἀνανεούμενοι τὴν συμμαχίαν· ἅμα δὲ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων διαφορᾷ προσεδρεύοντες· καὶ παρὰ τὴν προσδοκίαν ἐρωτώμενοι περὶ τῶν γεγραμμένων, εἰ συνευδοκοῦσιν, ἐν οὐδ' ὅπως εἰς ἀπορίαν ἐνέπεσον· δυσαρεστοῦντο μὲν γὰρ τῇ καθόδῳ τῶν φυγάδων, καὶ τῶν τεθανατωμένων, διὰ τὸ γίνεσθαι παρὰ τὰ τῶν Ἀχαιῶν δόγματα, καὶ παρὰ τὴν στήλην· εὐδοκοῦντο δὲ τοῖς ὅλοις, τῷ γράφεσθαι, διότι δεῖ τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων πολιτεύειν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν· καὶ πέρας τὰ μὲν ἀπορούμενοι, τὰ δὲ

tum reſtitueretur. Omnes hi cum Achæis ſic agebant, uti poſtulabat cauſſa quam defenſum venerant. Senatus cùm tot haſce controverſias non ſatis caperet, tres viros delegit, qui jam antè de iis rebus legati in Peloponneſum miſſi fuerant. hi autem erant Titus * Quintius, Cæcilius. apud quos poſtquam eſſet hęc controverſia diu multumque agitata, de reditu quidem in patriam quà exulum, quà mortis damnatorum; item de eo ut in concilio Achæorum civitas maneret, facile inter omnes convenit: de poſſeſſionibus verò, & an æquum eſſet, ut exules è bonis ſuis ad talenti unius æſtimationem optarēt; hęc erant de quibus inter ipſos non conveniebat. Porrò ne ſuper omnibus iterum de integro altercarentur, referri in ſcripta quę partium conſenſu eſſent probata, & omnium ſigna pactis ſcriptis imprimi, juſſerūt. Cupiens verò Titus Achęos injecto terrore ad conſentiendum impellere, Xenarchum ad ſe vocavit, qui partim de renovanda ſocietate legatus Romam venerat: partim ut ad controverſiam quę Achæis erat cum Lacedæmoniis, attenderet. Hic ex inopinato interrogatus de ſcriptis conditionibus ecquid illis conſentiret, neſcio quomodo incertus quid reſponderet hęſit. erat enim hoc ei moleſtum, quod exulibus & mortis damnatis in patriam reditus concedebatur, quum Achęorum decreto id repugnaret, & inſcriptioni ſtelæ: rem tamen in univerſum probabat, quia ſcriptum erat, ut concilii Achæorum civitas Lacedæmoniorum eſſet. tandem, partim ex conſilii inopia,

opia, partim quia Romani terruerant, ſignum ſuum imprimit. Senatus Q. Marcium decrevit legatum, & tum in Macedoniam, tum in Peloponneſum proficiſci juſſit.

XLVII.

Quomodo Philopœmen Prætor Achæorum Titi conſilio & contrariæ factionis hominum, ſollerter reſtitit.

DINOCRATES Meſſenius Romam legatus venit: ubi quum offendiſſet Titum legationem obire juſſum ad Pruſiam & Seleucum, ſupra modum lætatus eo eſt: exiſtimabat enim Titum, qui ſibi amicus eſſet, (nam bello Laconico familiariter cum illo vixerat:) Philopœmenis autem inimicus, ubi in Græciam veniſſet, res Meſſeniorum ex ſua voluntate adminiſtraturum. Itaque omni cura alia omiſſa, Titum unum aſſiduè colere, in hoc ſpes ſuas univerſas reponere. Venit mox in Græciam cum Tito Dinocrates: nihil dubitans, ſimul pedem in Peloponneſo Titus poſuiſſet, res Meſſeniorum ex ipſius voluntate ordinatum iri. At Philopœmenes, cui certo conſtabat Titum de rebus Græciæ nullum à Senatu mandatum accepiſſe, nihil movere, ſed adventum ejus exſpectare. Qui Naupactum ut appulit, literas ad Prætorem & magiſtratus gentis

καταπληττόμενοι τοὺς ἄνδρας, ἐπεβάλλοντο τῇ σφραγῖδι. ἡ δὲ σύγκλητος προχειριζομένη Κόϊντον Μάρκιον πρεσβευτὴν ἐξαπέστειλεν ἐπί τε τὰ κατὰ Μακεδονίαν, καὶ τὰ κατὰ Πελοπόννησον.

MZ.

Πῶς Φιλοποίμην ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς τῇ τε Τίτου καὶ τῶν ἀντιστασιαστῶν προαιρέσει πραγματικῶς ἀντέστη.

ΟΤΙ Δεινοκράτης ὁ Μεσσήνιος παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτὴς, καὶ καταλαβὼν τὸν Τίτον πρεσβευτὴν καθεσταμένον ὑπὸ τῆς συγκλήτου πρός τε Προυσίαν καὶ τὸν Σέλευκον περιχαρὴς ἐγενήθη· νομίζων τὸν Τίτον διά τε τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, (ἐγεγόνει γὰρ αὐτῷ συνήθης κατὰ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον·) καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα διαφορὰν, παραγενόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα, χειριεῖν τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην πάντα κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. Διὸ καὶ παρεὶς τἄλλα, προσεκαρτέρει τῷ Τίτῳ, καὶ πάσας εἰς τοῦτον ἀπηρείσατο τὰς ἐλπίδας. Καὶ ὁ Δεινοκράτης παρῆν μετὰ τοῦ Τίτου εἰς τὴν Ἑλλάδα, πεπεισμένος, ἐξ ἐφόδου τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην ἐγχειρισθήσεσθαι κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλοποίμενα, σαφῶς ἐπεγνωκότες, ὅτι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὁ Τίτος οὐδεμίαν ἐντολὴν ἔχει παρὰ τῆς συγκλήτου, τὴν ἡσυχίαν εἶχον, καραδοκοῦντες αὐτοῦ τὴν παρουσίαν. Ἐπεὶ δὲ καταπλεύσας εἰς Ναύπακτον, ἔγραφε τῷ

στρατηγῷ καὶ τοῖς δημιουργοῖς τῶν Ἀχαιῶν, κελεύων συνάγειν τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ἐκκλησίαν· οἱ δ' ἀντέγραψαν αὐτῷ διότι ποιήσουσιν, ἂν γράψῃ περὶ τίνων βούλεται διαλεχθῆναι τοῖς Ἀχαιοῖς. τοὺς γὰρ νόμους ταῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιτάττειν. τοῦ δὲ μὴ τολμῶντος γράφειν, αἱ μὲν τοῦ Δεινοκράτους ἐλπίδες, καὶ τῶν ἀρχαίων λεγομένων φυγάδων, τότε δὲ προσφάτως ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐκπεπτωκότων, καὶ συλλήβδην ἡ τοῦ Τίτου παρουσία, καὶ προσδοκία, τοῦτον τὸν τρόπον διέπεσεν.

Achæorum, (demiurgos vocant) dedit, jubens ad concilium cogi multitudinem. Reſcriptum eſt, factum iri uti jubebat, ſi per literas ſignificaſſet qua de re cum populo velit agere: ita enim leges imperare magiſtratibus. Tito non audente ſcribere quid vellet, ſpes Dinocratis, & eorum exulum, quos veteres vocant, qui tunc recens è Lacedęmone fuerant ejecti, atque omnino Titi adventus & exſpectatio ad irritum iſto pacto cecidit.

MH.

Πῶς Φίλιππος ἀπὸ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης Ἑλληνίδων πόλεων ἀπέστη.

Τοῦ αὐτοῦ στρατεία ἐπὶ τοὺς Βαρβάρους.

ΟΤΙ τῶν περὶ τὸν Κόϊντον τὸν Μάρκιον πρεσβευόντων εἰς Μακεδονίαν, ἀπέστη μὲν ἀπὸ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης Ἑλληνίδων πόλεων ὁλοσχερῶς ὁ Φίλιππος, καὶ τὰς φρουρὰς ἐξήγαγεν· ἀπέστη δὲ βαρυνόμενος καὶ στένων. διωρθώσατο δὲ καὶ τἄλλα πάντα, περὶ ὧν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέταττον, βουλόμενος ἐκείνοις μὲν, μηδεμίαν ἔμφασιν ποιεῖν ἀλλοτριότητος, λαμβάνειν δὲ ἀναστροφὴν πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς· τηρῶν δὲ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ἐξῆγε στρατείαν ἐπὶ τοὺς Βαρβάρους· διελθὼν δὲ διὰ μέσης τῆς Θρᾴκης, ἐνέβαλεν εἰς Ὀδρύσας, Βέσσους, καὶ Δενθηλήτους. Παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τὴν προσαγορευομένην Φιλιππούπολιν, φυγόντων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰς ἀκρωρείας,

XLVIII.

Quomodo Philippus è Thraciçis Græcorum urbibus exceſſit.

Ejuſdem expeditio adverſus Barbaros.

POSTQUAM Q. Marcius in Macedoniam legatus venit, exceſſit quidem penitus ex urbibus Thraciæ quas Græci habitabant, Philippus, & præſidia ex iis deduxit; ſed exceſſit invitus ac gemens. Omnia item alia Romanorum imperata fecit: quod cuperet nullum alienati animi indicium ipſis dare, ſed moram temporis nanciſci ad bellum præparandum. Quo etiam conſilio expeditionem adverſus Barbaros ſuſcepit & per mediam Thraciam in fines Odryſarum, Beſſorum, Dentheletarum expeditionem ſuſcepit. Ad urbem quam Philippopolim dicunt, ut venit, primo impetu illam occupat, fugâ oppidanorum deſertam,

qui in montes confugerant: deinde per campos, quàm latè patent vagatus, aliis vi domitis, aliis in fidem acceptis, præſidio Philippopoli impoſito, in regnum ſuum eſt reverſus. id verò præſidium non multo poſt ab Odryſis, fidem Regi non ſervantibus, fuit expulſum.

XLIX.

Lacedæmoniorum exulum legatio Romam miſſa.

Eo tempore miſſi ſunt Romam legati ab iis qui Lacedæmone exulabant: inter quos erant Arceſilaus & Ageſipolis, qui in ætate puerili Rex Spartæ fuerat. In hos legatos piratæ in mari inciderunt eoſque occiderunt. Qui in eorum locum ſuffecti ſunt, ii Romam incolumes pervenerunt.

L.

Principium eorum malorum quæ paullo poſt Demetrio acciderunt.

Postea quàm Demetrius ab Roma in Macedoniam eſt reverſus, Senatus reſponſum afferens, quo ſignificabant Romani, uni Demetrio ferri acceptum debere, quod veniam Philippo dediſſent, eique crediſiſſent: omnia enim feciſſe & porrò facturos in Demetrii gratiam; Macedones Demetrium

ἐξ ἐφόδου κατέσχε τὴν πόλιν. Μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν τὸ πεδίον ἐπιδραμὼν, καὶ τοὺς μὲν ἐκπορθήσας, παρ' ὧν δὲ πίστεις λαβὼν, ἐπανῆλθε, φρουρὰν καταλιπὼν ἐν τῇ Φιλίππου πόλει. ταύτην δὲ συνέβη μετά τινα χρόνον ἐκπεσεῖν ὑπὸ τῶν Ὀδρυσῶν, ἀθετησάντων τὰς πρὸς τὸν βασιλέα πίστεις.

ΜΘ.

Πρεσβεία εἰς Ῥώμην τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς, ἐξαπεστάλησαν ὑπὸ τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην, ἐν οἷς ἦν Ἀρκεσίλαος, καὶ Ἀγησίπολις, ὃς ἔτι παῖς ὢν, ἐγενήθη βασιλεὺς ἐν τῇ Σπάρτῃ. τούτους μὲν οὖν λῃσταί τινες περιπεσόντες ἐν τῷ πελάγει διέφθειραν. Οἱ δὲ μετὰ τούτων καθεσταθέντες διεκομίσθησαν εἰς τὴν Ῥώμην.

Ν.

Καταρχὴ τῆς μετ' οὐ πολὺ συμβάσης περὶ τὸν Δημήτριον τραγῳδίας.

ΟΤΙ τοῦ Δημητρίου παραγενηθέντος ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ κομίζοντος τὰς ἀποκρίσεις, ἐν αἷς οἱ Ῥωμαῖοι πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῶν χάριν καὶ πίστιν εἰς τὸν Δημήτριον ἀπηρείδοντο, καὶ διὰ τοῦτον ἔφασαν πάντα πεποιηκέναι καὶ ποιήσειν· οἱ μὲν Μακεδόνες ἀπεδέχοντο τὸν Δημή-

τὸν Δημήτριον, μεγάλων ὑπολαμβάνοντες ἀπολελύσθαι φόβων καὶ κινδύνων. προσεδόκων γὰρ ὅσον οὔπω τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς ἥξειν, διὰ τὰς τοῦ Φιλίππου παρατριβάς. Ὁ δὲ Φίλιππος καὶ Περσεὺς, οὐχ ἡδέως ἑώρων τὸ γινόμενον, οὐδ' ἤρεσκεν αὐτοῖς, τὸ δοκεῖν τοὺς Ῥωμαίους αὐτῶν μὲν μηδένα λόγον ποιεῖσθαι· τῷ δὲ Δημητρίῳ πᾶσαν ἀναθεῖναι τὴν ἐξ αὐτῶν χάριν. Οὐ μὴν ὁ μὲν Φίλιππος ἐπεκρύπτετο τὴν ἐπὶ τούτοις δυσαρέστησιν· ὁ δὲ Περσεὺς, οὐ μόνον ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίᾳ παρὰ πολὺ τἀδελφοῦ λειπόμενος· ἀλλὰ καὶ περὶ τἄλλα πάντα καθυστερῶν, καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ κατασκευῇ, δυσχερῶς ἔφερε· τὸ δὲ συνέχον, ἐδεδίει περὶ τῆς ἀρχῆς, μὴ πρεσβύτερος ὢν ἐξωσθῇ, διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας· διὸ τούς τε φίλους ἔφθειρε τοὺς τοῦ Δημητρίου....

cum favore conſpiciebant, magno metu magniſque periculis per eum liberatos ſe exiſtimantes. Nam propter Philippi offenſiones, exiſtimabant non multo poſt Romanos cum infeſto exercitu adfuturos. At Philippus & Perſeus iniquo animo hoc ferebant: neque placebat ipſis, quod Romani nulla ipſorum ratione habita, Demetrio imputari vellent omnia ſua beneficia. Sed Philippus quidem diſplicere hæc ſibi diſſimulat: Perſeus verò qui non ſolùm benevolentia populi Romani à fratre vincebatur: ſed & pleriſque aliis in rebus, cum ingenio tum diſciplina & uſu longe erat illi inferior, dolorem ſuum prodebat. Cujus quidem præcipua cauſſa erat, quod metuebat ne qui ætate major eſſet, regno tamen propter dictas cauſſas extruderetur: iccirco amicos Demetrii corrumpebat.

ΝΑ.

Ἀποκρίσεις διάφοροι τῆς συγκλήτου τῶν Ῥωμαίων διαφόροις πρεσβευταῖς δοθεῖσαι.

Δυσαρέστησις τῆς συγκλήτου πρὸς τοὺς Ἀχαιούς.

ΟΤΙ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, ἡ σύγκλητος παραγενομένων πρέσβεων παρὰ Εὐμένους καὶ Φαρνάκου, καὶ παρὰ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους· ἔτι δὲ παρὰ τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐκπεπτωκότων, καὶ παρὰ τῶν κατεχόντων τὴν πόλιν, ἐχρημάτισε τούτοις. Ἧκον δὲ καὶ Ῥόδιοι πρεσβεύοντες ὑπὲρ τῆς

LI.

Reſponſa diverſa Romani Senatus, diverſis legatis data.

Abalienatio Senatus ab Achæis.

ANNO altero hujus Olympiadis venerunt Romam legati ab Eumene, & Pharnace, & Achæorum gente, item ab iis Lacedæmoniis qui patria ſua erant extorres; necnon ab iis qui eam civitatem tenebant: quibus omnibus Senatus eſt datus. Adfuerunt & legati Rhodiorum, querentium de

Sino-

Sinopenſium clade. His igitur & iis quos Eumenes ac Pharnaces miſerant, reſponſum à Patribus: legatos ad res Sinopenſium ſpeculandas, & Regum controverſias cognoſcendas, miſſurum Senatum. Quum autem ex Græcia recens Q. Marcius rediiſſet, & ſtatum Macedoniæ ac Peloponneſi Patres edocuiſſet, non exiſtimabat quidem Senatus, opus eſſe ut alios de iiſdem rebus audiret: veruntamen introductis Peloponneſiis Macedonibuſque legatis, aures quidem illis commodavit: cæterùm & in reſponſis dandis & in ſententiis de rebus ferendis, non eorum habuerunt rationem quæ dixiſſent legati; ſed eorum quæ Martius in legatione ſibi cognita dixerat. Is autem de Rege Philippo renuntiaverat, feciſſe illum quidem imperata, ſed gravatè omnia feciſſe: ac data occaſione quidvis eum adverſus Romanos moliturum. Propterea Philippi legatis reſpondens Senatus, Philippum ita laudavit ob ea quæ fecerat, ut cavendum illi in poſterum diceret, ne quid adverſus populum Rom. faceret. De rebus Peloponneſi hæc retulerat Marcius: Achæos nihil ad Senatum referre velle; ſed ſublatis ſpiritibus, id agere, ut omnia per ſe adminiſtrent. hos ſi in præſentia negligenter ſolùm audirent, & ſignificationem quamvis levem darent, ſibi facta illorum diſplicere; extemplo Lacedæmonem & Meſſenen conſenſuras. quod ſi accideret, cum multis precibus Romam, velut ad perfugium ſuum, συμφρονήσει. τούτου δὲ γενομένου μετὰ μεγά-

Σινωπέων ἀτυχίας. Τούτοις μὲν οὖν καὶ τοῖς παρ' Εὐμένους καὶ Φαρνάκου πρεσβεύουσιν, ἡ σύγκλητος ἀπεκρίθη· διότι πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς ἐπισκεψομένους περί τε Σινωπέων καὶ περὶ τῶν τοῖς βασιλεῦσιν ἀμφισβητουμένων. Τοῦ δὲ Κοΐντου Μαρκίου προσφάτως ἐκ τῆς Ἑλλάδος παραγεγονότος, καὶ περί τε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διασεσαφηκότος, οὐκ ἔτι πολλῶν προσεδεήθη λόγων ἡ σύγκλητος· ἀλλ' εἰσκαλεσαμένη καὶ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ Μακεδόνας πρεσβεύοντας, διήκουσε μὲν τῶν λόγων· τάς γε μὴν ἀποκρίσεις ἔδωκε, καὶ τὴν διάληψιν ἐποιήσατο τῶν πραγμάτων, οὐ πρὸς τοὺς τῶν πρεσβευτῶν λόγους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀποπρεσβείαν ἁρμοσαμένη τοῦ Μαρκίου. ὃς ὑπὲρ μὲν τοῦ Φιλίππου τοῦ βασιλέως ἀπηγγέλκει, διότι πεποίηκε μὲν τὰ προσταττόμενα, πεποίηκε δὲ ταῦτα πάντα βαρυνόμενος· καὶ ὅτι λαβὼν καιρὸν, πᾶν τι ποιήσει κατὰ Ῥωμαίων. Διὸ τοῖς μὲν παρὰ τοῦ Φιλίππου πρεσβευταῖς, τοιαύτην ἔδωκε τὴν ἀπόκρισιν, δι' ἧς ἐπὶ μὲν τοῖς γεγονόσιν ἐπῄνει τὸν Φίλιππον· εἰς δὲ τὸ λοιπὸν ᾤετο δεῖν προσέχειν αὐτὸν, ἵνα μηδὲν ὑπεναντίον φαίνηται πράττων Ῥωμαίοις. Περὶ δὲ τῶν κατὰ Πελοπόννησον ὁ Μάρκιος, τοιαύτην ἐπεποίητο τὴν ἐπαγγελίαν· διότι τῶν Ἀχαιῶν οὐ βουλομένων ἀναφέρειν οὐδὲν ἐπὶ τὴν σύγκλητον· ἀλλὰ φρονηματιζομένων, καὶ πάντα δι' ἑαυτῶν πράττειν ἐπιβαλλομένων· ἐὰν παρακούσωσι μόνον αὐτῶν κατὰ τὸ παρὸν καὶ βραχεῖαν ἔμφασιν ποιήσωσι δυσαρεστήσεως, ταχέως ἡ Λακεδαίμων τῇ Μεσσήνῃ λης χάριτος ἥξειν τοὺς Ἀχαιοὺς ἔφη,

καταπεφευγότας ἐπὶ Ῥωμαίους. Διὸ τοῖς μὲν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπεκρίθησαν τοῖς περὶ Σήριππον, βουλόμενοι μετέωρον ἐᾶσαι τὴν πόλιν· διότι πάντα πεποιήκασιν αὐτοῖς τὰ δυνατά· κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐ νομίζουσιν εἶναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα πρὸς αὐτούς. Τῶν δὲ Ἀχαιῶν παρακαλούντων, εἰ μὲν δυνατόν ἐστι, βοήθειαν αὐτοῖς πέμψαι κατὰ τὴν συμμαχίαν ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους· εἰ δὲ μή, προνοηθῆναι, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐξ Ἰταλίας, μήθ' ὅπλα, μήτε σῖτον, εἰς τὴν Μεσσήνην εἰσαγάγῃ· τούτων μὲν οὐδενὶ προσεῖχον· ἀπεκρίθησαν δὲ, διότι οὐδ' ἂν ὁ Λακεδαιμονίων ἢ Κορινθίων ἢ Ἀργείων ἀφίστηται δῆμος, οὐ δεήσει τοὺς Ἀχαιοὺς θαυμάζειν, ἐὰν μὴ πρὸς αὐτοὺς ἡγῶνται. Ταύτην δὲ τὴν ἀπόκρισιν ἐκθέμενοι, κηρύγματος ἔχουσαν διάθεσιν τοῖς βουλομένοις ἕνεκεν Ῥωμαίων ἀφίστασθαι τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας· λοιπὸν τοὺς πρεσβευτὰς παρακατεῖχον, καραδοκοῦντες τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, πῶς προχωρήσει τοῖς Ἀχαιοῖς. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

venturos Achæos affirmabat. Icc irco Patres legationi Lacedæmoniorum cujus princeps erat Serippus, quum exſpectatione ſuſpenſam civitatem illam vellent relinquere, reſponderunt: Se illos antea omni ope adjuviſſe: nunc verò ita exiſtimare Senatum, ad curam ſuam id negotium non pertinere. Petentibus Achæis, ut ſi fieri poſſet, auxilia ſibi ſecundum fœderis leges mitterent adverſus Meſſenios: ſin hoc nollent, providerent certè ne quis ex Italia arma frumentumue Meſſenam importaret: neglectis hiſce poſtulatis, reſponderunt; Etiamſi Lacedæmonii, aut Corinthii, aut Argivi ab iis ſe abjungerent, mirari Achæos non debere, ſi nihil ad ſe eam rem pertinere Patres ducerent. Hoc edito reſponſo, quod inſtar præconii fuit, ſi quis vellet ab Achæorum concilio recedere, ut per Romanos id ſibi ſciret licere; legatos Romæ detinuerunt, auide exſpectantes, quem exitum Achæi habituri eſſent eorum quæ contra Meſſenios parabant. Hæc in Italia tum quidem gerebantur.

N B.

Πῶς ὁ Λυκόρτας τοὺς Μεσσηνίους πολιορκησάμενος, πάντας τοὺς μετεσχηκότας τοῦ φόνου τοῦ Φιλοποίμενος ἐπανείλετο.

ΟΤΙ ὁ Λυκόρτας ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς, τοὺς Μεσσηνίους καταπληξάμενος τῷ

L I I.

Quomodo Lycortas poſtquam Meſſenios facere deditionem coëgiſſet, auctores cædis Philopœmenis omnes ſuſtulerit.

QUUM Lycortas Achæorum Imperator Meſſenios bello terruiſſet; omnibus antea muſſan-

muſſantibus ob terrorem magiſtratuum, ægre tum nonnulli præſidio freti hoſtium, vocem liberam auſi ſunt mittere; ac dicere, legatos de pace eſſe mittendos. Dinocrates non amplius reſiſtere multitudini auſus, quod undique cinctus teneretur, temporum neceſſitati cedens, in ſuas ædes ſe recepit. multitudo autem, ſeniorum hortatu, & maxime legatorum, qui è Bœotia venerant, (ii erant Epænetus & Apollo dorus, qui quum jam antè ad agendum de pace veniſſent, opportunè tunc Meſſenæ ſunt reperti:) horum igitur hortatibus impulſi Meſſenii, legatos ad petendam pacem decreverunt miſeruntque, delictorum veniam poſcentes. Achæorum Imperator magiſtratibus in concilium aſſumptis, audita legatione Meſſeniorum; Unicam patere illis viam ad pacem obtinendam ab Achæorum gente dixit: ſi auctores rebellii & cędis Philopœmenis ſtatim ſibi dederent: de cæteris omnibus liberum Achæis arbitrium permitterent; in arcem præſidium ſine mora reciperent. Quæ ubi multitudini ſunt nuntiata, qui belli auctores male jam dudum oderant, eos corripere & dedere parati erant; alii qui nihil mali ab Achæis manere ſe confidebant, conditionem facile probarunt, ut omnium arbitrium illis permitteretur. Caput autem illud erat; quod quum optandi quid vellent poteſtas illis nulla eſſet, conditiones quæ ſibi offerebantur communi conſenſu acceperunt. Igitur Lycortas arce ſtatim

πολέμῳ ..... πάλαι μὲν οἱ Μεσσήνιοι καταπεπληγμένοι τὴν πρὸ τοῦ χρόνον τοὺς προεστῶτας, τότε μόλις ἐθάῤῥησαν τινὲς αὐτῶν φωνὴν ἀφιέναι (πιστεύσαντες τῇ τῶν πολεμίων ἐφεδρείᾳ) καὶ λέγειν, ὅτι δεῖ πρεσβεύειν ὑπὲρ διαλύσεως. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Δεινοκράτην οὐκ ἔτι δυνάμενοι πρὸς τὸ πλῆθος ἀντοφθαλμεῖν, διὰ τὸ περιέχεσθαι, τοῖς πράγμασιν εἴξαντες, ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἰδίας οἰκήσεις. οἱ δὲ πολλοὶ παρακληθέντες ὑπό τε τῶν πρεσβυτέρων, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ Βοιωτίας πρεσβευτῶν, (οἳ πρότερον ἤδη παραγεγονότες ἐπὶ τὰς διαλύσεις, Ἐπαινετὸς καὶ Ἀπολλόδωρος, εὐκαίρως τότε παρέτυχον ἐν τῇ Μεσσήνῃ,) ταχέως ἐπακολουθήσαντες ἐπὶ τὰς διαλύσεις οἱ Μεσσήνιοι, κατέστησαν πρεσβευτὰς, καὶ τούτους ἐξέπεμψαν· δεόμενοι τυχεῖν συγγνώμης ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν παραλαβὼν τοὺς συνάρχοντας, καὶ διακούσας τῶν παραγεγονότων, μίαν ἔφη Μεσσηνίοις πρὸς τὸ ἔθνος εἶναι διάλυσιν· ἐὰν μὲν τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς Φιλοποίμενος ἀναιρέσεως ἤδη παραδῶσιν αὐτῷ· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιτροπὴν δῶσιν τοῖς Ἀχαιοῖς· εἰς δὲ τὴν ἄκραν ἐνδέξωνται παραχρῆμα φυλακήν. Ἀναγγελθέντων δὲ τούτων εἰς τοὺς ὄχλους, οἱ μὲν πάλαι πικρῶς διακείμενοι πρὸς τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου, πρόθυμοι τούτους ἦσαν ἐκδιδόναι καὶ συλλαμβάνειν· οἱ δὲ, πεπεισμένοι μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ἑτοίμως συγκατέβαινον εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐπιτροπήν. τὸ δὲ συνέχον, οὐκ ἔχοντες αἵρεσιν περὶ τῶν παρόντων, ὁμοθυμαδὸν ἐδέξαντο τὰ προτεινόμενα. Τὴν μὲν οὖν ἄκραν εὐθέως

θέως παραλαβὼν ὁ στρατηγὸς, τοὺς πελταστὰς εἰς αὐτὴν παρήγαγε. μετὰ δὲ ταῦτα παραλαβὼν τοὺς ἐπιτηδείους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν· καὶ συναγαγὼν τοὺς ὄχλους, παρεκάλεσε τὰ πρέποντα τοῖς ἐνεστῶσι καιροῖς, ἐπαγγελλόμενος ἀμεταμέλητον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν πίστιν. Τῆς μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν ὅλων διαλήψεως τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐποιήσατο. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπίτηδες συνέβαινε τότε πάλιν συναγαγέσθαι τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς Μεγάλην πόλιν ἐπὶ τὴν δευτέραν σύνοδον. τῶν δὲ ἐν ταῖς αἰτίαις, ὅσοι μὲν μετέσχον τοῦ παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐπανελέσθαι τὸν Φιλοποίμενα, τούτοις ἐπέταξε παραχρῆμα, πάντας αὐτοὺς ἐξάγειν ἐκ τοῦ ζῆν.

ſibi tradita, cetratos in eam induxit: deinde cum delectis ex omni exercitu urbem eſt ingreſſus: & concione convocata, convenienter præſenti Fortunæ eos eſt hortatus: pollicitus datam ipſis fidem nunquam iri violatum. Deliberationem porrò de ſumma rerum ad gentem Achæorū rejecit. etenim quaſi de induſtria tunc commodùm accidit, ut iterum Megalopolim ad conventum alterum Achæorum concilium conveniſſet. Ex iis qui maleficii alicujus accuſabantur; univerſis per quos factum fuerat, ut Philopœmenes ſtatim captus interficeretur, ut educerent ipſi ſeſe è vivis, imperavit.

ΝΓ.

Μεσσηνίων ἀποκατάστασις διὰ Λυκόρτα.

Ῥωμαίων πολιτικὴ συνυπόκρισις πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ ἡ ἄγαν φιλοτιμία αὐτῶν.

Ἡ τῆς Σπάρτης μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτεία.

Πρεσβεῖαι διάφοροι πρὸς Ῥωμαίους ἀπὸ τῆς Σπάρτης καὶ τῶν φυγάδων.

LIII.

Meſſenii virtute Lycortæ in integrum reſtituti.

Romanorum diſſimulatio mentis ſuæ erga Achæos; & eorundem ambitio.

Sparta contribuitur concilio Achæorum.

Legationes variæ tum à Lacedæmoniorum civitate miſſæ, tum ab exulibus.

ΟΤΙ οἱ Μεσσήνιοι διὰ τὴν αὑτῶν ἄγνοιαν, εἰς τὴν ἐσχάτην παραγενόμενοι διάθεσιν, ἀποκατέστησαν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν τῆς συμπολιτείας, διὰ τὴν Λυκόρτα καὶ τῶν Ἀχαιῶν μεγαλοψυχίαν. ἡ δ᾽ Ἀβία, καὶ Θουρία καὶ

QUUM Meſſenii culpa ſua in ſtatum omnium miſerrimum deveniſſent, magnanimitate Lycortæ & Achæorum in priſtinum locum ſunt reſtituti, ut eſſent concilii Achæorum. Ea tempeſtate Abia,

Thuria,

Thuria, Phara à Meſſeniis divulſæ, ac propria columna erecta, concilii Achæorum ſingulæ participes ſunt factæ. Romani ut cognoverunt, ex animi ſententia Achæis bellum cum Meſſeniis ceſſiſſe, diſſimulata priore ſententia, aliud iiſdem legatis reſponſum dant: certioreſque illos faciunt, Senatum providiſſe, ne quiſquam ex Italia aut arma aut frumentum Meſſenam importaret. Qua re declaratum eſt à Romanis, adeo non repudiare aut contemnere ſe externa negotia; licet parum ad ipſos attinentia; ut contra etiam indignentur, ſi ad ipſos omnia non referantur, neque ex ipſorum ſententia cuncta adminiſtrentur. Poſtea verò quàm Lacedæmonem legati Rom. cum Senatus reſponſo, venerunt; extemplo Achæorum Prætor, Meſſeniaco bello confecto, multitudinis concilium Sicyonem indixit. Quò ut ventum, de recipienda Sparta in ſocietatem Reipub. deliberationem propoſuit: Romanos enim, quibus liberum de ea urbe arbitrium fuerat prius permiſſum, jam negotium totum reſpuere: reſpondiſſe enim, res Lacedæmoniorum nihil ad ſe pertinere. Quoniam verò cupiant qui Spartæ in præſentia rerum potiuntur, participes concilii Achæorum fieri; hortari Prætor gentem Achæorum, ut eos reciperent. id enim duas ob cauſſas rationibus ipſorum conducere. primum quia homines ſibi adjungent, qui Achæorum genti fidem ſervarunt: deinde quia veteres exules quorum ingratum

Φαρὰς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἀπὸ μὲν τῆς Μεσσήνης ἐχωρίσθησαν· ἰδίαν δὲ θέμεναι στήλην, ἑκάστη μετεῖχε τῆς κοινῆς συμπολιτείας. Ῥωμαῖοι δὲ πυθόμενοι κατὰ λόγον κεχωρηκέναι τοῖς Ἀχαιοῖς τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι τῆς πρότερον ἀποφάσεως, ἄλλην ἔδωκαν τοῖς αὐτοῖς πρεσβευταῖς ἀπόκρισιν· διασαφοῦντες, ὅτι πρόνοιαν πεποίηνται τοῦ μηδένα τῶν ἐξ Ἰταλίας, μήθ' ὅπλα, μήτε σῖτον εἰσάγειν εἰς τὴν Μεσσήνην. Ἐξ οὗ καταφανεῖς ἅπασιν ἐγενήθησαν, ὅτι τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα τῶν ἐκτὸς πραγμάτων ἀποτρίβεσθαι καὶ παρορᾶν, ὡς τοὐναντίον καὶ δυσχεραίνουσιν ἐπὶ τῷ μὴ πάντων τὴν ἀναφορὰν ἐφ' ἑαυτοὺς γίνεσθαι, καὶ πάντα πράττεσθαι μετὰ τῆς αὐτῶν γνώμης. Εἰς δὲ τὴν Λακεδαίμονα παραγινομένων τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ κομιζόντων τὴν ἀπόκρισιν, εὐθέως ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν μετὰ τὸ συντελέσαι τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, συνῆγε τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν. ἀθροισθέντων δὲ τῶν Ἀχαιῶν, ἐδίδου διαβούλιον ὑπὲρ τοῦ προσλαβέσθαι τὴν Σπάρτην εἰς τὴν συμπολιτείαν, φάσκων Ῥωμαίους μὲν ἀποτρίβεσθαι τὴν πρότερον αὐτοῖς δοθεῖσαν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης· ἀποκεκρίσθαι γὰρ αὐτοὺς νῦν, μηθὲν εἶναι τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων εἰς αὐτούς· τοὺς δὲ κυριεύοντας τῆς Σπάρτης κατὰ τὸ παρὸν βούλεσθαι σφίσιν μετέχειν τῆς συμπολιτείας. Διὸ παρεκάλει προσδέξασθαι τὴν πόλιν· εἶναι γὰρ τοῦτο κατὰ δύο τρόπους συμφέρον· καθ' ἕνα μὲν ὅτι τούτους προσλήψουσι, τοὺς διατετηρηκότας τὴν πρὸς τὸ ἔθνος πίστιν· καθ' ἕτερον δὲ, διότι τῶν ἀρχαίων φυγάδων τοὺς

ἀχαρί-

ἀχαρίστως καὶ ἀσεβῶς ἀνεστραμμένους εἰς αὐτοὺς, οὐχ ἕξουσι κοινωνοὺς τῆς πολιτείας· ἀλλ' ἑτέρους αὐτῶν ἐκκεχωρηκότων τῆς πόλεως· οἳ βεβαιώσαντες τὰς ἐκείνων προαιρέσεις, ἅμα τῷ ἁρμόζουσαν αὐτοῖς χάριν ἀποδώσουσιν μετὰ τῆς τῶν θεῶν προνοίας. Ὁ μὲν οὖν Λυκόρτας ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λέγων, παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς προσδέξασθαι τὴν πόλιν. ὁ δὲ Διοφάνης, καί τινες ἕτεροι, βοηθεῖν ἐπειρῶντο τοῖς φυγάσι, καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀχαιοὺς μὴ συνεπιθέσθαι τοῖς ἐκπεπτωκόσιν· μηδὲ δι' ὀλίγους ἀνθρώπους, συνεπισχύσαι τοῖς ἀσεβῶς καὶ παρανόμως αὐτοὺς ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβεβληκόσι. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ ῥηθέντα παρ' ἑκατέρων· οἱ δ' Ἀχαιοὶ διακούσαντες ἀμφοτέρων, ἔκριναν προσλαβέσθαι τὴν πόλιν· καὶ μετὰ ταῦτα, στήλης προγραφείσης, συνεπολιτεύετο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἡ Σπάρτη, προσδεξαμένων τῶν ἐν τῇ πόλει τούτους τῶν ἀρχαίων φυγάδων, ὅσοι μηδὲν ἐδόκουν ἀγνωμόνως πεποιηκέναι κατὰ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους. οἱ δ' Ἀχαιοὶ ταῦτα κυρώσαντες, πρεσβευτὰς ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς περὶ Βίππον τὸν Ἀργεῖον, διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ περὶ πάντων. ὁμοίως δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς περὶ Χάρωνα κατέστησαν. ἐξαπέστειλαν δὲ καὶ οἱ φυγάδες τοὺς περὶ Κλῆτιν Διακτόριον, τοὺς καταστησομένους ἐν τῇ συγκλήτῳ πρὸς τοὺς παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβευτάς. Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν, παρά τε τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν· ἅμα δὲ καὶ τῶν παρ' Εὐμένους, καὶ παρ' Ἀριαράθου τοῦ βασιλέως ἡκόντων, καὶ τῶν παρὰ Φαρνάκου· τούτοις πρώτοις

animum atque impietatem eſſent experti, participes ſuæ Reipub non eſſent habituri: ſed iis urbe excedentibus, alios recepturi, qui decreta concilii Achæorum confirmabunt, & pro accepto beneficio parem gratiam, volentibus diis, reddent. Has & ſimiles his rationes Lycortas afferebat, cum Achæos hortabatur, ut Spartam reciperent. Diophanes verò & alii nonnulli, exulibus patrocinari conabantur: monebantque Achæos, ne hominum extorrium fortunam urgere etiam ipſi vellent: neve propter paucos ſuam potentiam iis commodarent, à quibus impie & contra jus expulſi eſſent è patria. Hæc ab utraque parte dicta ſunt: quibus omnibus auditis, ſtatuunt Achæi urbem recipere: & ex illo tempore, poſtquam ſcripta & poſita fuit columna, concilio Achæorum contributa eſt Sparta: ſuntque in urbem reſtituti è numero exulum illi, qui ingrati adverſus gentem Achæorum animi nullum ſpecimen dediſſent. Poſteaquam hæc ita Achæi tranſegerunt, legationem ad populum Romanum obire juſſerunt Bippum Argivum, qui de omnibus rebus Senatum faceret certiorem. Lacedæmonii quoque Charonem legarunt: ſed & exules Cletim Diactorium miſerunt, ut apud Senatum contra legatos Achæorum cauſſam ſuam tueretur. Quum autem veniſſent Romam tum omnes illi, quos modò commemoravimus legati; tum quos Eumenes, & Ariarathes miſerant, & quos Pharnaces: Patres his primum dederunt

Sena-

Senatum. Ac quoniam non multò antè Marcius & cæteri legati, quos ad cognoſcendum de bello inter Eumenem & Pharnacem Patres legaverant, legationem ſuam renuntiaverant, & moderationem Eumenis in omnibus rebus, Pharnacis verò avaritiam & ingentem ſuperbiam pluribus expoſuerant; Senatus auditis eorum legatis, quid ſtatuendum foret non diu dubitavit. Reſpondit autem; iterum ſe legatos miſſurum, qui de eorum Regum controverſiis diligentius cognoſcerent. Ingreſſis deinde Lacedæmoniis exulibus, & cum his qui ab civitate illa miſſi fuerant, Senatus eorum orationibus diligenter auditis, civitatis quidem legatis ob illa quæ acciderant, nihil quicquam ſuccenſuit: exulibus verò promiſit, ſcripturum ſe ad Achæos, ut in patriam reſtituerentur. Poſt aliquot dies, quum introductus eſſet Bippus Argivus, quem gens Achæorum miſerat, & de reſtituta in priorem ſtatum Meſſena certiorem Senatum faceret, Patres, nihil omnino improbantes eorum quæ geſta fuerant, legatos benigne acceperunt.

ἐχρημάτισεν ἡ σύγκλητος. βραχεῖ δὲ χρόνῳ πρότερον, ἀνηγγελκότων τῶν περὶ τὸν Μάρκιον πρεσβευτῶν, οὓς ἀπεστάλκεισαν, ἐπὶ τὸν Εὐμένει καὶ Φαρνάκῃ συνεστηκότα πόλεμον, καὶ διασεσαφηκότων περί τε τῆς Εὐμένους μετριότητος ἐν πᾶσιν, καὶ περὶ τῆς Φαρνάκου πλεονεξίας, καὶ καθόλου τῆς ὑπερηφανίας· οὐκ ἔτι πολλῶν προσεδεήθη λόγων ἡ σύγκλητος, διακούσασα τῶν παραγεγονότων. ἀπεκρίθη δὲ διότι πάλιν πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς φιλοτιμότερον ἐπισκεψομένους ὑπὲρ τῶν διαφερόντων τοῖς προειρημένοις. Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος φυγάδων εἰσπορευθέντων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἅμα τούτοις, ἐπὶ πολὺ διακούσασα, τοῖς μὲν ἐκ τῆς πόλεως, οὐδὲν ἐπετίμησε περὶ τῶν γεγονότων· τοῖς δὲ φυγάσιν ἐπηγγείλατο γράψειν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς περὶ τοῦ κατελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκείαν. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἰσπορευθέντων τῶν περὶ Βίππον τὸν Ἀργεῖον, οὓς ἀπεστάλκει τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος, καὶ διασαφούντων περὶ τῆς Μεσσηνίων ἀποκαταστάσεως· οὐθὲν δυσαρεστήσασα περὶ τῶν οἰκονομουμένων ἡ σύγκλητος, ἀπεδέξατο φιλανθρώπως τοὺς πρεσβευτάς.

LIV.

De reſtitutione exulum Lacedæmoniorum.

QUUM Lacedæmonii exules in Peloponneſum reverſi eſſent ab Roma, & genti Achæorum à Senatu literas attuliſſent, quibus agebant cum illis Patres ut da-

ΝΔ.

Περὶ τῆς καθόδου τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος φυγάδων.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Πελοπόννησον παραγενομένων ἐκ Ῥώμης τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος φυγάδων, καὶ κομιζόντων παρὰ τῆς συγκλήτου γράμματα τοῖς Ἀχαιοῖς,

ὑπὲρ

ὑπὲρ τοῦ προσδεηθῆναι ὑπὲρ τῆς αὐτῶν καθόδου καὶ σωτηρίας εἰς τὴν οἰκείαν, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπερθέσθαι τὸ διαβούλιον, ἕως ἂν οἱ παρ' αὐτῶν ἔλθωσι πρεσβευταί. ταῦτα δὲ τοῖς φυγάσιν ἀποκριθέντες, συνέθεντο τὴν πρὸς Μεσσηνίους στήλην, συγχωρήσαντες αὐτοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις φιλανθρώποις, καὶ τριῶν ἐτῶν ἀτέλειαν, ὥστε τὴν τῆς χώρας καταφθορὰν μηδὲν ἧττον βλάψαι τοὺς Ἀχαιοὺς, ἢ Μεσσηνίους. τῶν δὲ περὶ τὸν Βίππον, παραγενομένων ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ διασαφούντων γραφῆναι τὰ γράμματα περὶ τῶν φυγάδων, οὐ διὰ τὴν τῆς συγκλήτου σπουδὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν φυγάδων φιλοτιμίαν, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

rent operam, quò revocati ab exilio patriæ ſuæ reſtituerentur: viſum Achæis, deliberationem ſuper eo negotio tantiſper differre, donec legati quos ipſi miſerant rediiſſent. Hoc dato exulibus reſponſo, columnam icti fœderis cum Meſſeniis poſuerunt; conceſſa ipſis, ſuper cætera beneficia, etiam triennii immunitate: adeo ut populatio agrorum non minus Achæis quàm Meſſeniis noxia fuerit: Ubi verò reverſus Roma Bippus renuntiavit, quæ de exulibus fuerant ſcripta, non tam è Senatus voluntate eſſe profecta, quàm ipſorum importunitate fuiſſe expreſſa; ſtatuerunt Achæi nihil movendum.

ΝΕ.

Σπουδὴ ἄπρακτος Ῥωμαίων πρὸς τὸ διαλύειν Φαρνάκην πρὸς Εὐμένη καὶ Ἀριαράθην.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Ἀσίαν Φαρνάκης ὁ βασιλεὺς, πάλιν ὀλιγωρήσας τῆς γεγενημένης ἐπὶ Ῥωμαίους ἀναφορᾶς, Λεώκριτον μὲν ἔτι κατὰ χειμῶνα μετὰ μυρίων στρατιωτῶν ἐξαπέστειλε πορθήσοντα τὴν Γαλατίαν· αὐτὸς δὲ, τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἀποφαινούσης, ἤθροιζε τὰς δυνάμεις, ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν Καππαδοκίαν. ἃ πυνθανόμενος Εὐμένης, δυσχερῶς μὲν ἔφερε τὸ συμβαῖνον, διὰ τὸ πάντας τοὺς τῆς πίστεως ὅρους ὑπερβαίνειν τὸν Φαρνάκην· ἠναγκάζετο δὲ τὸ παραπλήσιον ποιεῖν. Ἤδη δ' αὐτοῦ συνηθροικότος τὰς δυνάμεις, κατέπλευ-

LV.

Bellum inter Pharnacem & Eumenem atque Ariarathem conflatum Romani dirimere conantur; fruſtra.

IN Aſia Rex Pharnaces aſpernatus iterum nomen Romanum, quum cauſſæ cognitio ad Senatum fuiſſet delata, Leocritum per hiemis tempus cum decem militum millibus ad devaſtandam Galatiam miſit. ipſe vere ineunte copias cogere, ceu facturus in Cappadociam impreſſionem. quæ Eumenes ut cognovit, etſi graviſſime indignabatur, quod omnes fidei leges migraſſet Pharnaces; ipſe tamen idem facere cogebatur. Quum jam conve-

niſſet

niſſet ejus exercitus, venit Roma Attalus. poſtquam unâ congreſſi de præſenti negotio inter ſe tractaſſent, ſubitò cum copiis caſtra moverunt. in Galatiam reverſi, Leocritum quidem ibi non offenderunt: ſed quum Carſignatus & Gæzotoris qui antea Pharnaci adhæſerant legatos ſubinde mitterent, ne quid ſibi noceretur poſcentes, & imperata cuicuimodi illa eſſent, facturos ſe pollicentes; repudiata horum petitione, quia fidem prius mutaſſent, cum omni exercitu adverſus Pharnacem proficiſcuntur. Quintis caſtris Calpito ad Halym amnem eſt ventum. ſexto deinde die Amiſum pervenerunt. ubi poſtquam Ariarathes Cappadocum Rex cum ſuis ſe illis conjunxiſſet, agrum Amiſenum ſunt ingreſſi. Quum vix metati caſtra eſſent, nuntius affertur, adeſſe legatos populi Rom. ad pacem conficiendam. quo cognito Eumenes Attalum miſit qui illos exciperet; ipſe copias duplicare, & magno ſtudio ornare, tum ut paratæ eſſent ad belli uſum, ſi opus foret: tum ut Romanis oſtenderet, ſatis ſibi eſſe virium ad Pharnacem ulciſcendum & debellandum. Hortantibus legatis poſt ſuum adventum, ut bellandi finem faceret, reſpondent Eumenes & Ariarathes, paratos ſe ad omnia quæ vellent ſuaderentque. orant vero Romanos, ut ſi fieri poſſet conventum cogerent, cui intereſſet Pharnaces: ut dum in præſentia negotium tractaretur, magis ac magis perfidiam hominis & crudelitatem animadverterent: quod ſi fieri id

σαν ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον. ὁμοῦ δὲ γενόμενοι καὶ κοινολογηθέντες ἀλλήλοις, ἀνέζευξαν παραχρῆμα μετὰ τῆς στρατιᾶς. ἀφικόμενοι δ' εἰς τὴν Γαλατίαν, τὸν μὲν Λεώκριτον, οὐκ ἔτι κατέλαβον· τοῦ δὲ Καρσιγνάτου, καὶ τοῦ Γαιζοτερίου διαπεμπομένων πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ ἀσφαλείας, οἵτινες ἐτύγχανον ἔτι πρότερον ᾑρημένοι τὰ Φαρνάκου, καὶ πᾶν ὑπισχνουμένων ποιήσειν τὸ προσταττόμενον, ἀπεπτάμενοι τούτους διὰ τὴν προγεγενημένην ἀθεσίαν· ἐξάραντες παντὶ τῷ στρατεύματι, προῆγον ἐπὶ τὸν Φαρνάκην. παραγενόμενοι δ' ἐκ Καλπίτου πεμπταῖοι πρὸς τὸν Ἅλυν ποταμὸν, ἑκταῖοι πάλιν ἀνέζευξαν εἰς Ἀμισόν· ἔνθα καὶ Ἀριαράθης ὁ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεὺς συνέμιξεν αὐτοῖς μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως· καὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἀμισέων χώραν. ἄρτι δὲ κατεστρατοπεδευκότων αὐτῶν, προσέπεσε παραγενέσθαι τοὺς ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβεύοντας ἐπὶ τὰς διαλύσεις. Ὧν ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Εὐμένης, Ἄτταλον μὲν ἐξαπέστελλε τούτους ἐκδεξόμενον· αὐτὸς δὲ τὰς δυνάμεις ἐδιπλασίαζε, καὶ διεκόσμει φιλοτίμως· ἅμα μὲν ἁρμοζόμενος πρὸς τὰς ἀληθινὰς χρείας· ἅμα δὲ βουλόμενος ἐνδείκνυσθαι τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι δι' αὑτοῦ δυνατός ἐστι τὸν Φαρνάκην ἀμύνασθαι καὶ καταπολεμεῖν. Παραγενομένων δὲ τῶν πρέσβεων, καὶ παρακαλούντων λύειν τὸν πόλεμον, ἔφασκον μὲν οἱ περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀριαράθην, ἕτοιμοι πρὸς πᾶν εἶναι τὸ παρακαλούμενον· ἠξίουν δὲ τοὺς Ῥωμαίους, εἰ μὲν ἔτι δυνατὸν, σύλλογον αὐτοὺς συναγαγεῖν πρὸς τὸν Φαρνάκην· ἵνα κατὰ πρόσωπον λεγομένων τῶν λόγων, ἴδωσι τὴν ἀθεσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὠμότητα διὰ πλειόνων· εἰ δὲ μὴ τοῦτ' εἴη

δυνατὸν, αὐτοὺς γενέσθαι κριτὰς τῶν πραγμάτων, ἴσους καὶ δικαίους. Τῶν δὲ πρεσβευτῶν ἀναδεχομένων, πάντα τὰ δυνατὰ καὶ καλῶς ἔχοντα ποιήσειν· ἀξιούντων δὲ τὴν στρατιὰν ἀπάγειν ἐκ τῆς χώρας (ἄτοπον γὰρ εἶναι παρόντων αὐτῶν καὶ λόγους ποιουμένων ὑπὲρ διαλύσεων, ἅμα παρεῖναι τὰ τοῦ πολέμου, καὶ κακοποιεῖν ἀλλήλους·) συνεχώρησαν οἱ περὶ τὸν Εὐμένη, καὶ τῇ κατὰ πόδας εὐθέως ἀναζεύξαντες, οὗτοι προῆγον ὡς ἐπὶ Γαλατίας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν Φαρνάκην συμμίξαντες, πρῶτον μὲν ἠξίουν αὐτὸν εἰς λόγους ἐλθεῖν τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη· μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω τυχεῖν τὰ πράγματα διεξαγωγῆς. τοῦ δὲ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀντιβαίνοντος, καὶ τέλος ἀπειπαμένου, δῆλον μὲν εὐθέως ἦν τοῦτο καὶ Ῥωμαίοις, ὅτι καταγινώσκει προφανῶς ἑαυτοῦ καὶ διαπιστεῖ τοῖς σφετέροις πράγμασι· πάντη δὲ πάντως βουλόμενοι λῦσαι τὸν πόλεμον, προσεκαρτέρουν ἕως οὗ συνεχώρησε πέμψειν αὐτοκράτορας ἐπὶ θάλατταν τοὺς συνθησομένους τὴν εἰρήνην, ἐφ᾽ οἷς ἂν οἱ πρεσβευταὶ κελεύσωσιν. Ἀφικομένων δὲ τῶν πρέσβεων, καὶ συνελθόντων ὁμοῦ τῶν τε Ῥωμαίων, καὶ τῶν περὶ Εὐμένη, καὶ τούτων μὲν εἰς ἅπαν ἑτοίμως συγκαταβαινόντων, χάριν τοῦ συντελεσθῆναι τὴν εἰρήνην· τῶν δὲ παρὰ τοῦ Φαρνάκου πρὸς πᾶν διαφερομένων καὶ τοῖς ὁμολογηθεῖσιν οὐκ ἐμμενόντων, ἀλλ᾽ ἀεί τι προσεπιζητούντων, καὶ μεταμελομένων· ταχέως τοῖς Ῥωμαίοις ἐγίνετο δῆλον ὅτι ματαιοπονοῦσιν· οὐ γὰρ οἷός ἦν συγκαταβαίνειν ὁ Φαρνάκης εἰς τὰς

non poſſet, petere ab illis, ut juſtè & eque diſceptarent ſuas controverſias. Promittentibus legatis omnia ſe pro virili facturos, quæ æqua forent; petentibuſque ut exercitus ex hoſtico deduceretur: (etenim rem fore abſurdam, ſi eodem tempore, quo de pace Romani agerent, bello ſe ipſi invicem laceſſerent, & armis infeſtarent;) aſſenſus eſt Eumenes, ac ſequenti die motis ſignis in Galatiam ducere exercitum cepit. Romani poſteaquam cum Pharnace ſunt congreſſi, omnium primum ab eo petierunt, ut in colloquium cum Eumene venire ne gravaretur; quoniam rerum tranſigendarum hæc munitiſſima eſſet via. Huic petitioni quum Pharnaces repugnaret, ac tandem facere quod rogabatur penitus negaſſet, facile ſtatim & Romani intellexerunt, Pharnacem palàm damnare ſpes ſuas, ac rebus ſuis diffidere: ſed quia bello finem imponere omnino propoſuerant, non prius deſtiterunt, quàm pollicitus eſt ſe miſſurum legatos ad oram maritimam, cum libera poteſtate pacem iis legibus conficiendi, quas ipſi legati dixiſſent. Poſtquam venerunt legati, inſtituto colloquio, cui ipſi intererant, cum Romanis & Eumene, hic quidem ſtudio pacis ad omnes conditiones paratus erat deſcendere: contra verò legati Pharnacis controverſiam de omnibus rebus movere, pactis non ſtare, ſed amplius ſemper aliquid poſcere, ſententiam dein mutare: ut facile intelligerent Romani, fruſtra ſe laborare: quum non is eſſet Pharnaces

qui

qui conſentire paci vellet. Itaque ſoluto infecta pace colloquio, quum Romani Pergamo diſceſſiſſent, & Pharnacis legati eſſent dimiſſi, duravit inter Reges bellum, & neceſſaria in eam rem apparare inſtitit Eumenes: qui tamen eodem tempore obnixe rogatus ab Rhodiis, celeriter ad eos ſe contulit, ut bellum contra Lycios adminiſtraret.

διαλύσεις· ὅθεν ἀπράκτου γενομένης τῆς κοινολογίας, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπαλλαγέντων ἐκ τοῦ Περγάμου, καὶ τῶν παρὰ τοῦ Φαρνάκου πρέσβεων ἀπολυθέντων εἰς τὴν οἰκείαν, ὁ μὲν πόλεμος ἐγεγένητο κατάμονος· οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐμένη πάλιν ἐγίνοντο περὶ τὰς εἰς τοῦτον παρασκευάς. Ἐν ᾧ καιρῷ τῶν Ῥοδίων ἐπισπασαμένων τὸν Εὐμένη, καὶ φιλοτίμως, οὗτος μὲν ἐξώρμησε μετὰ πολλῆς σπουδῆς, πράξων τὰ κατὰ τοὺς Λυκίους.

LVI.

Quomodo Eumenes fratres ſuos Romam miſerit; quos Patres magnificentia ſingulari quum ſuſcepiſſent, mox iiſdem promiſerunt, omnino ſe liberaturos Eumenem à cura belli contra Pharnacem.

Νϛʹ.

Πῶς Εὐμένους εἰς Ῥώμην πέμψαντος τοὺς ἀδελφούς, ἡ σύγκλητος μεγαλοπρεπέστατα τούτους δεξαμένη, κατὰ πάντα τρόπον λύσειν τὸν πρὸς Φαρνάκην πόλεμον ὑπέσχετο.

POSTEAQUAM ictum eſſet fœdus inter Pharnacem, Attalum & cæteros, cum ſuis quiſque copiis domum omnes ſunt reverſi. Per idem tempus, Eumenes Pergami tum commorans, è gravi morbo convaluerat. Qui poſt Attali fratris adventum, ubi omnia quæ geſta fuerant cognoviſſet, approbaſſetque, fratres omnes ſuos Romam mittere ſtatuit. Nam & iis mittendis legatis finem ſe tandem impoſiturum bello adverſus Pharnacem ſperabat; & præterea fratres commendare optabat, cum privatim amicis atque aliis quibuſcum jus hoſpitii illi erat

ΟΤΙ γενομένων συνθηκῶν πρὸς ἀλλήλους Φαρνάκου καὶ Ἀττάλου, καὶ τῶν λοιπῶν, ἅπαντες μετὰ τῶν οἰκείων δυνάμεων ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκείαν. Εὐμένης δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπολελυμένος τῆς ἀρρωστίας, καὶ διατρίβων ἐν Περγάμῳ, παραγενομένου τἀδελφοῦ, καὶ διασαφοῦντος περὶ τῶν ᾠκονομημένων, εὐδοκήσας τοῖς γεγονόσιν, προέθετο πέμπειν τοὺς ἀδελφοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Ῥώμην· ἅμα μὲν ἐλπίζων, πέρας ἐπιθήσειν τῷ πρὸς τὸν Φαρνάκην πολέμῳ διὰ τῆς τούτων πρεσβείας· ἅμα δὲ συστῆσαι σπουδάζων τοὺς ἀδελφούς, τοῖς τε ἰδίᾳ φίλοις καὶ ξένοις ὑπάρχουσιν αὐτῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ συγ-

κλήτῳ κατ' ἰδίαν. περιθύμων δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν Ἄτ͵αλον ὑπαρχόντων, ἐγένοντο περὶ τὴν ἐνδημίαν. Καὶ τούτων παραγινομένων εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ κατ' ἰδίαν μὲν πάντες, ἀπεδέχοντο τοὺς νεανίσκους φιλανθρώπως, ἅτε συνήθειαν ἐσχηκότες ἐν ταῖς περὶ τὴν Ἀσίαν στρατείαις· ἔτι δὲ μεγαλομερέστερον ἡ σύγκλητος ἀπεδέξατο τὴν παρουσίαν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ξένια καὶ παροχὰς τὰς μεγίστας ἐξέθηκεν αὐτοῖς, καὶ περὶ τὴν ἔντευξιν καλῶς ἀπήντησεν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄτ͵αλον εἰσελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον, τά τε προϋπάρχοντα φιλάνθρωπα διὰ πλειόνων λόγων ἀνενεώσαντο, καὶ τοῦ Φαρνάκους κατηγορήσαντες, παρεκάλεν ἐπιστροφήν τινὰ ποιήσασθαι, δι' ἧς τεύξεται τῆς ἁρμοζούσης δίκης. ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα, φιλανθρώπως ἀπεκρίθη, διότι πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς κατὰ πάντα τρόπον λύσοντας τὸν πόλεμον. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν οὕτως εἶχεν.

Romæ; tum publice Senatui. Atque hoc etiam Attalo quum apprime gratum accidiſſet, itineri ſe accinxerunt. Romam deinde ut ventum, privatim pro ſe quiſque eos juvenes, quos in bellis Aſiaticis notos habuerant, comiter accipere. ſed longe magnificentius Senatus advenientes eos excepit. Nam & hoſpitia & lautia uberrima iis exhibuit; & ab iis appellatus benigne reſpondit. Attalus in Senatum ingreſſus, priſtina ſuorum merita luculenta oratione in memoriam revocavit; & de Pharnacis queſtus injuriis, negotium Patres ut ſuſciperent oravit, & Pharnacem pro commerita noxa ut caſtigarent. Patres re audita, benigne reſponderunt, miſſuros ſe legatos, qui bello huic omnino finem ſint impoſituri. Et in Italia quidem hæc tum ſunt geſta.

ΝΖ.

Τίνος χάριν οἱ Ἀχαιοὶ πρεσβευτὰς πρὸς τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον προχειρίσαντο Λυκόρταν τὸν τοῦ συγγραφέως πατέρα, καὶ Πολύβιον αὐτὸν, καὶ Ἄρατον τὸν τοῦ Ἀράτου.

LVII.

Quam ob cauſſam Achæorum gens legatos ad Ptolemæum Regem decreverit Lycortam patrem Polybii, Polybium ipſum, & Aratum Arati filium.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς βουλόμενος ἐμπλέκεσθαι τῷ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνει, διεπέμψατο πρεσβευτὴν· ἐπαγγελλόμενος δεκανααίαν δώσειν ἐντελῆ πεντηκοντηρικῶν πλοίων.

CIRCA tempus idem Rex Ptolemæus cupiens ſocietatem inire cum gente Achæorum, legatum miſit decem naves pollicens quinquaginta remorum, omnibus rebus inſtructas.

Achæi, quòd eſſet munus dignum cujus haberetur gratia, promiſſionem ejus cupidè ſuſceperunt. Accedit enim ſumptus earum navium ad ſummam talentorum ferme decem. Poſt hanc deliberationem legati decernuntur Lycortas & Polybius, unaque cum his Aratus, Arati Sicyonii filius: qui & Regi gratias agerent pro armis quæ prius miſerat, & pro pecunia: ſimul qui naves ab eo acciperent, & in Peloponneſum devehendas curarent. Legatos autem propterea hos potiſſimum delegerunt: Lycortam, quia Prætor quum is eſſet quando Ptolemæus ſocietatem renovavit, impenſo ſtudio illi faverat. Polybium licet annis minorem quàm per leges liceret, quia hoc ipſum fœdus pater ejus Lycortas, legatus ad Regem Ptolemæum quum veniſſet, renovaverat: idemque arma & pecuniam Achæis advexerat, quæ Rex genti ipſorum muneri miſerat: pariter & Aratum propter notitiam & amicitiam quæ majoribus ejus cum Ægypti Regibus interceſſerat. Sed enim patriæ fines legatio iſta, interveniente morte Ptolemæi ſub idem tempus, non exceſſit.

LVIII.

Lycortæ in Achæorum conventu generoſo & libero cive digna ſententia.

Legatio ab Achæis ad Senatum miſſa.

Quomodo Callicrates, unus ex illis legatis, perperam legationem obiens, & libertatem

οἱ δ' Ἀχαιοὶ καὶ διὰ τὸ δοκεῖν τὴν δωρεὰν ἀξίαν εἶναι χάριτος, ἀσμένως ἀπεδέξαντο τὴν ἐπαγγελίαν. Δοκεῖ γὰρ ἡ δαπάνη, οὐ πολὺ λείπειν τῶν δέκα ταλάντων. Ταῦτα δὲ βουλευσάμενοι, προεχειρίσαντο πρεσβευτὰς, Λυκόρταν, καὶ Πολύβιον, καὶ σὺν τούτοις Ἄρατον, υἱὸν Ἀράτου τοῦ Σικυωνίου· καὶ τοὺς ἅμα μὲν εὐχαριστήσοντας τῷ βασιλεῖ, περί τε τῶν ὅπλων, ὧν πρότερον ἀπέστειλε, καὶ τοῦ νομίσματος· ἅμα δὲ παραληψομένους τὰ πλοῖα, καὶ πρόνοιαν ποιησομένους, περὶ τῆς ἀποκομιδῆς αὐτῶν. Κατέστησαν δὲ τὸν μὲν Λυκόρταν, διὰ τὸ κατὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἐποιεῖτο τὴν ἀνανέωσιν τῆς συμμαχίας ὁ Πτολεμαῖος, στρατηγοῦντα τότε συνεργῆσαι φιλοτίμως αὐτῷ· τὸν δὲ Πολύβιον, νεώτερον ὄντα τῆς κατὰ τοὺς νόμους ἡλικίας, διὰ τὸ, τὴν τότε συμμαχίαν αὐτοῦ τὸν πατέρα πρεσβεύσαντα πρὸς Πτολεμαῖον ἀνανεώσασθαι· καὶ τὴν δωρεὰν τῶν ὅπλων καὶ τοῦ νομίσματος ἀγαγεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς· παραπλησίως δὲ καὶ τὸν Ἄρατον διὰ τὰς προγονικὰς συστάσεις πρὸς τὴν βασιλείαν. Οὐ μὴν συνέβη γε τὴν πρεσβείαν ταύτην ἐξελθεῖν, διὰ τὸ μεταλλάξαι τὸν Πτολεμαῖον περὶ τοὺς καιροὺς τούτους.

ΝΗ.

Λυκόρτα γνώμη γενναία καὶ φιλελεύθερος ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν Ἀχαιῶν.

Πρεσβεία ὑπ' Ἀχαιῶν πεμφθεῖσα πρὸς τὴν σύγκλητον.

Πῶς Καλλικράτης εἷς ὢν τῶν πρεσβευτῶν, παραπρεσβεύσας καὶ προδοὺς τοῖς Ῥωμαίοις

τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν, πρῶτος αἴτιος ἐγένετο τοῦ ἀφαιρεθῆναι τοῖς Ἀχαιοῖς, μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, τὴν ἰσολογίαν.

patriæ Romanis prodens, primus auctor & cauſſa exſtiterit, cur Romani Achæis, atq; adeo Græcis omnibus jus ademerint ſecum ex æquo agendi.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναδόντος Ὑπερβάτου τοῦ στρατηγοῦ διαβούλιον ὑπὲρ τῶν γραφομένων παρὰ Ῥωμαίων, ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων καθόδου, τί δεῖ ποιεῖν· οἱ μὲν περὶ τὸν Λυκόρταν παρεκάλουν μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων· διότι Ῥωμαῖοι ποιοῦσι μὲν τὸ καθῆκον αὐτοῖς, συνυπακούοντες τοῖς ἀκληρεῖν δοκοῦσιν εἰς τὰ μέτρια τῶν ἀξιουμένων· ὅταν μέντοι γε διδαχθῶσί τις αὐτούς, ὅτι τῶν παρακαλουμένων, τὰ μέν ἐστιν ἀδύνατα, τὰ δὲ μεγάλην αἰσχύνην ἐπιφέρει καὶ βλάβην τοῖς φίλοις· οὔτε φιλονεικεῖν εἰώθασιν, οὔτε παραβιάζεσθαι περὶ τῶν τοιούτων. Διὸ καὶ νῦν ἐάν τις αὐτοὺς διδάξῃ, ὅτι συμβήσεται τοῖς Ἀχαιοῖς, ἂν πειθαρχήσωσι τοῖς γραφομένοις, παραβῆναι τοὺς ὅρκους, τοὺς νόμους, τὰς στήλας, ἃ συνέχει τὴν κοινὴν συμπολιτείαν ἡμῶν· ἀναχωρήσουσι καὶ συγκαταθήσονται, διότι καλῶς ἐπέχομεν, καὶ παραιτούμεθα περὶ τῶν γραφομένων. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν ἔλεγον· οἱ δὲ περὶ τὸν Ὑπέρβατον καὶ Καλλικράτην, πειθαρχεῖν τοῖς γραφομένοις παρῄνουν, καὶ μήτε νόμον, μήτε στήλην, μήτ' ἄλλο μηδὲν τούτου νομίζειν ἀναγκαιότερον. Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἀντιλογίας, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς

EADEM illa tempeſtate quum ad concilium retuliſſet Prętor Hyperbatus, quæ de exulum reſtitutione Romani ſcripſerant, ut ſuper eo deliberaretur: Lycortas Achæis auctor fuit, ne quicquam propterea mutarent. Romanos enim, facere illos quidem pro ſuo officio, quum miſerorum hominum precibus ac voluntati, quæ præſertim æqua videatur, morem gerunt: cæterum ubi aliquis ipſos docuerit, ea quæ poſtulentur partim fieri non poſſe, partim conjuncta eſſe cum ingenti ſociorum pop. Rom. dedecore & damno; non eſſe moris illorum cõtendere pertinaciter, & invitos ad talia compellere. Itaq; etiam in hac re, poſteaquam cognoverint non poſſe Achæos ipſorum voluntati per literas ſignificatę, aliter obtemperare, quàm ut jusjurandum, leges, fœdera ſtelis inſcripta, quibus communis eorum Reſp. continetur, violent; diſceſſuros à propoſito & conſenſuros, juſtam habere nos cauſſam cur moras trahamus, & literis ipſorum parere detrectemus. ita quidem Lycortas: Hyperbatus verò & Callicrates, exſequendi quod ſcripſerant Romani auctores erant Achęis: neve ullius legis, fœderis ſtelæ inſcripti, aut omnino cujuſquam rei alius, potiorem habendam rationem cenſerent. Hoc pacto diſſidentibus ſententiis eorum: qui concilio intererant, viſum Achæis

Achæis faciendum, ut Romam legatos mitterent, ad illa exponenda Senatui, quæ diſſeruerat Lycortas. Decreti ſtatim ſunt Callicrates Leonteſius, Lyſiadas Megalopolitanus, Aratus Sicyonius; quos cum mandatis proficiſci juſſerunt. Romam ut ventum, eſtque Senatus Callicrati datus, tantum abeſt ut convenienter acceptis mandatis cum Patribus ageret; ut plane è contrario aggrederetur, non ſolum eos audacter incuſare qui à ſe in Rep. diſſiderent: ſed ipſum quoque Senatum ſui officii monere. Ipſos namque Romanos in cauſſa eſſe dixit, cur minus morigeros Græci ſe adverſus illos præberent; ſive aliquid ipſis ſcriberent, ſive aliquid imperarent. Nam quum duæ jam ſint, ajebant, factiones in omnibus quæ populari ſtatu reguntur civitatibus: quumque alii dicant exſequi oportere omnia de quibus ſcriberent Romani, neque aut legem, aut fœdus ſtelæ inſcriptum, aut quicquam aliud ducendum eſſe antiquius Romanorum voluntate; contrà alii leges in medium afferant, jusjurandum, & poſitas columnas; atque iidem hortentur populos ne illa temere migrent: horum ſententiam vulgo Achæorum multo acceptiorem eſſe, faciliuſque eam vincere apud multitudinem poſſe. ex quo fieri, ut qui Romanæ ſunt partis inglorii apud vulgum ſint, & calumniis obnoxii: contrarium verò in Repub. ſentientes diverſa omnia experiantur. Quod ſi aliquam Senatus daret ſignificationem, illa ſe curare, citò & omnes civitatum principes ad Romanam partem eſſe

πρεσβευτὰς ἐξαποστεῖλαι πρὸς τὴν σύγκλητον, τοὺς διδάξοντας ἃ Λυκόρτας λέγει. καὶ παραυτίκα κατέστησαν πρεσβευτὰς, Καλλικράτην Λεοντήσιον, Λυσιάδαν Μεγαλοπολίτην, Ἄρατον Σικυώνιον· καὶ δόντες ἐντολὰς ἀκολούθους τοῖς προειρημένοις, ἐξαπέστειλαν. Ὧν καὶ παραγινομένων εἰς τὴν Ῥώμην, εἰσελθὼν ὁ Καλλικράτης εἰς τὴν σύγκλητον, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ ταῖς ἐντολαῖς ἀκολούθως διδάσκειν τὸ συνέδριον· ὥστε τοὐναντίον, ἐκ καταβολῆς ἐπεχείρησεν, οὐ μόνον τῶν ἀντιπολιτευομένων κατηγορεῖν θρασέως, ἀλλὰ καὶ τὴν σύγκλητον νουθετεῖν. Ἔφη γὰρ, αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους αἰτίους εἶναι τοῦ μὴ πειθαρχεῖν αὐτοῖς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ παρακούειν, καὶ τῶν γραφομένων, καὶ τῶν παραγγελλομένων. δυεῖν γὰρ οὐσῶν αἱρέσεων κατὰ τὸ παρὸν ἐν πάσαις ταῖς δημοκρατικαῖς πολιτείαις, καὶ τῶν μὲν φασκόντων δεῖν ἀκολουθεῖν τοῖς γραφομένοις ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ μήτε νόμον, μήτε στήλην, μήτ' ἄλλο μηδὲν, προυργιαίτερον νομίζειν τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως· τῶν δὲ τοὺς νόμους προφερομένων, καὶ τοὺς ὅρκους καὶ στήλας, καὶ παρακαλούντων τὰ πλήθη μὴ ῥᾳδίως ταῦτα παραβαίνειν· ἀχαϊκωτέραν εἶναι παρὰ πολὺ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νικητικωτέραν ἐν τοῖς πολλοῖς· ἐξ οὗ τοῖς μὲν αἱρουμένοις τὰ Ῥωμαίων, ἀδοξίαν συνεξακολουθεῖν παρὰ τοῖς ὄχλοις καὶ διαβολήν· τοῖς δ' ἀντιπράττουσι τἀναντία. Ἐὰν μὲν οὖν ὑπὸ τῆς συγκλήτου γίνηταί τις ἐπισημασία, ταχέως καὶ τοὺς πολιτευομένους μεταθέσθαι πρὸς τὴν Ῥωμαίων αἵρεσιν,

καὶ τοὺς πολλοὺς τούτοις ἐπακολουθήσειν διὰ τὸν φόβον. ἐὰν δὲ παρολιγωρῆται τοῦτο τὸ μέρος, ἅπαντας ἀπονεύσειν ἐπ' ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν· ἐνδοξοτέραν γὰρ εἶναι καὶ καλλίω παρὰ τοῖς ὄχλοις. Διὸ καὶ νῦν ἤδη τινὰς οὐδὲν ἕτερον προφερομένους δίκαιον πρὸς φιλοδοξίαν, δι' αὐτὸ τοῦτο τῶν μεγίστων τυγχάνειν τιμῶν παρὰ τοῖς ἰδίοις πολιτεύμασι, διὰ τὸ δοκεῖν ἀντιλέγειν τοῖς ὑφ' ὑμῶν γραφομένοις, χάριν τοῦ διαμένειν τοὺς νόμους ἰσχυροὺς καὶ τὰ δόγματα τὰ γινόμενα παρ' αὐτοῖς. Εἰ μὲν οὖν ἀδιαφόρως ἔχουσιν ὑπὲρ τοῦ πειθαρχεῖν αὐτοῖς τοὺς Ἕλληνας, καὶ συνυπακούειν τοῖς γραφομένοις· ἄγειν αὐτοὺς ἐκέλευε τὴν ἀγωγὴν, ἣν καὶ νῦν ἄγουσιν. εἰ δὲ βούλονται γίνεσθαι σφίσι τὰ παραγγελλόμενα, καὶ μηδένα καταφρονεῖν τῶν γραφομένων, ἐπιστροφὴν ποιήσασθαι παρεκάλει τοῦ μέρους τούτου τὴν ἐνδεχομένην. σαφῶς γὰρ εἰδέναι, διότι τἀναντία συμβήσεται ταῖς ἐπινοίαις αὐτῶν· ὃ καὶ νῦν ἤδη γινόμενον. Πρώην μὲν γὰρ ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς, πολλὰ ποιησαμένου Κοΐντου Μαρκίου, πρὸς τὸ μηδὲν τοὺς Ἀχαιοὺς βουλεύσασθαι περὶ Μεσσηνίων ἄνευ τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως, παρακούσαντας καὶ ψηφισαμένους αὐτοὺς τὸν πόλεμον, οὐ μόνον τὴν χώραν αὐτῶν καταφθεῖραι πᾶσαν ἀδίκως· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν, οὓς μὲν φυγαδεῦσαι, τινὰς δ' αὐτῶν ἐκδότους λαβόντας, αἰκισαμένους πᾶσαν αἰκίαν, ἀποκτεῖναι· διότι προεκαλοῦντο περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἐπὶ Ῥωμαίους. Νῦν δ' πάλιν ἐκ πλείονος χρόνου

tranſituros; & vulgus etiam ubique, præ metu, eorum exemplum ſecuturum. ſin hoc facere Patres neglexerint; ilicet à Romanis omnes ad contrariam factionem defecturos, quæ apud vulgus paratam laudem & honeſtatis opinionem habeat. Jamque adeo nonnullos cernere eſſe, qui quum aliud nihil ad magiſtratus ambiendos adferrent, unam illam ob cauſſam maximos in ſuis civitatibus honores ſint conſecuti, quod literis veſtris ſe oppoſuerint, patriæque leges & decreta prius facta propugnaverint. Siquidem igitur non curarent Romani, dicto ſibi audientes ut eſſent Græci, & literis ipſorum ut obtemperarent; tenerent ſanè inſtituta quibus hactenus eſſent uſi: at ſi morem geri ſuis mandatis, neque aſpernari quemquam vellent quæ ſcripſiſſent; Patres hortabatur, ut in hanc curam ſeriò incumberent. certo enim ſcire ſe, contrarium eventurum ejus quod ipſi cogitaverint: ſicut in præſentia eveniſſet. Nam antea belli Meſſeniaci tempore, quum ſummo ſtudio Quintus Marcius id egiſſet, ne Romanis inconſultis quicquam Achæi ſuper rebus Meſſeniorum decernerent: illos contra, neglecto populi Romani imperio, ac bello etiam propria ſua auctoritate decreto, non ſolùm agrum omnem eorum iniquè vaſtaſſe, ſed & civium clariſſimos quoſque, partim in exilium expuliſſe, partim deditione acceptos, omni genere cruciatus vexatos occidiſſe: idque non aliam ob cauſſam, niſi hanc, quod ad controverſiam diſceptandam, Romanos appellaſſent. Nunc quoque idem eveniſſe;

niſſe. Nam quum literas de reſtituendis Lacedæmoniorum exulibus ad Achæos mittere pridem Romani non ceſſent: tantum abeſſe ut morem voluntati eorum gerant, ut fœdus icerint, & columnę inſcripſerint, ac jurejurando fidem ſuam obſtrinxerint, nunquam exules iri reſtitutum. quæ cogitare ipſos, & in poſterum providere ęquum cenſebat. Hęc ſimiliaque his Callicrates dixit; deinde abiit. Secundum hæc introducuntur exules qui pauca de ſe locuti, nonnullis etiam in medium allatis, quæ ad excitandum vulgo miſericordiam valent, receſſerunt. Senatus probato conſilio quod ſuggerebat Callicrates, differentibus etiam nonnullis, oportere conditionem illorum meliorem facere, qui decreta ipſius propugnarent: illos vero qui ſe eis opponerent, humiliores infirmioreſque redigere: ita demum inſtituit, omnes qui in ſuis civitatibus bonarum eſſent partium, deprimere: eos verò qui ſuam ſectam, quo jure quave injuria, ſequerentur, alere, omnibuſque rebus ornare. ex quo paullatim factum eſt cum procedente tempore ut Senatus aſſentatoribus abundaret, amicis veris deſtitueretur. Tunc igitur, de reditu quidem exulum non ſolum ad Achæos ſcripſit, hortans ut ad rem perficiendam vires contenderent: ſed etiam ad Ætolos, Epirotas, Athenienſes quoque, Bœotos & Acarnanes, quaſi fidem omnium appellans, ad frangendam Achæorum potentiam. de Callicrate verò nominatim, nulla cæterorum legatorum mentione facta, adjectum eſt reſponſo, ita ſingulos in civitatibus debere eſſe animatos, ut

γραφόντων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς καθόδου τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων· τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ πειθαρχεῖν, ὡς καὶ στήλην τεθεῖσθαι καὶ πεποιῆσθαι πρὸς τοὺς κατέχοντας τὴν πόλιν ὅρκους, ὑπὲρ τοῦ μηδέποτε καταλύσεσθαι τοὺς φυγάδας. εἰς ἃ βλέποντας αὐτοὺς, ἠξίου πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοῦ μέλλοντος. Ο μὲν οὖν Καλλικράτης ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἰπὼν, ἀπῆλθεν. οἱ φυγάδες δ᾽ ἐπεισελθόντες, καὶ βραχέα περὶ αὐτῶν διδάξαντες, καί τινα τῶν πρὸς τὸν κοινὸν ἔλεον εἰπόντες, ἀνεχώρησαν. ἡ δὲ σύγκλητος δόξασα τὸν Καλλικράτην λέγειν τι τῶν αὐτῇ συμφερόντων, καὶ διδαχθεῖσα, διότι δεῖ τοὺς γε τοῖς αὐτῆς δόγμασι συνηγοροῦντας αὔξειν· τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας ταπεινοῦν· οὕτω καὶ τότε πρῶτον ἐπεβάλετο τοὺς μὲν κατὰ τὸ βέλτιστον ἱσταμένους ἐν τοῖς ἰδίοις πολιτεύμασιν ἐλαττοῦν· τοὺς δὲ καὶ δικαίως ..... προστρέχοντας αὐτῇ σωματοποιεῖν. Ἐξ ὧν αὐτῇ συνέβη κατὰ βραχὺ, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, κολάκων μὲν εὐπορεῖν, φίλων δὲ σπανίζειν ἀληθινῶν. Ου μὴν ἀλλὰ τότε, περὶ μὲν τῆς καθόδου τῶν φυγάδων, οὐ μόνον τοῖς Ἀχαιοῖς ἔγραψε, παρακαλοῦσα συνεπισχύειν· ἀλλὰ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ τοῖς Ἠπειρώταις, σὺν δὲ τούτοις, Ἀθηναίοις, Βοιωτοῖς, Ἀκαρνᾶσιν· πάντας ὡσανεὶ προδιαμαρτυρομένη χάριν τοῦ συντρίψαι τοὺς Ἀχαιούς. περὶ δὲ τοῦ Καλλικράτους αὐτοῦ, κατ᾽ ἰδίαν παρασιωπήσασα τοὺς συμπρεσβευτὰς, κατέταξεν εἰς τὴν ἀπόκρισιν· διότι δεῖ τοιούτους ὑπάρχειν ἐν τοῖς πολιτεύμασιν ἄνδρας, οἷος ἐστὶ

Καλλικράτης. ὁ δὲ προειρημένος ἔχων τὰς ἀποκρίσεις ταύτας, παρῆν εἰς τὴν Ἑλλάδα περιχαρής· οὐκ εἰδὼς ὅτι μεγάλων κακῶν ἀρχηγὸς γέγονε πᾶσι μὲν τοῖς Ἕλλησι, μάλιστα δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς. Ἔτι γὰρ τούτοις ἐξῆν καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους κατὰ ποσὸν ἰσολογίαν ἔχειν πρὸς Ῥωμαίους, διὰ τὸ τετηρηκέναι τὴν πίστιν ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις καιροῖς, ἐξ οὗ τὰ Ῥωμαίων εἵλοντο. λέγω δὲ τοῖς κατὰ Φίλιππον καὶ Ἀντίοχον· ὅτι δὲ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους ηὐξημένου, καὶ προκοπὴν εἰληφότος κατὰ τὸ βέλτιστον, ἀφ' ὧν ἡμεῖς ἱστοροῦμεν χρόνων, αὕτη πάλιν ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐγένετο μεταβολῆς, ... τὸ Καλλικράτους θράσος. ὅτι Ῥωμαῖοι ὄντες ἄνθρωποι, καὶ ψυχῇ χρώμενοι λαμπρᾷ, καὶ προαιρέσει καλῇ, πάντας μὲν ἐλεοῦσι τοὺς ἐπταικότας, καὶ πᾶσι πειρῶνται χαρίζεσθαι τοῖς καταφεύγουσιν ὡς αὐτούς. ὅταν μέντοι γέ τις ὑπομνήσῃ τῶν δικαίων, τετηρηκὼς τὴν πίστιν, ἀνατρέχουσι καὶ διορθοῦνται σφᾶς αὐτοὺς κατὰ δύναμιν ἐν τοῖς πλείστοις. Ὁ δὲ Καλλικράτης πρεσβεύσας κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας καιροὺς εἰς τὴν Ῥώμην χάριν τοῦ λέγειν τὰ δίκαια περὶ τῶν Ἀχαιῶν· χρησάμενος κατὰ τοὐναντίον τοῖς πράγμασι, καὶ συνεπισπασάμενος τὰ κατὰ Μεσσηνίους, ὑπὲρ ὧν οὐδ' ἐνεκάλουν Ῥωμαῖοι, παρῆν εἰς Ἀχαΐαν προσανατεινόμενος τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων φόβον, καὶ διὰ τὴν ἀποπρεσβείαν καταπληξάμενος, καὶ συντρίψας τοὺς ὄχλους· διὰ τὸ μηδὲν εἰδέ-

Callicratem. Is igitur cum his reſponſis gaudio ovans in Græciam revertitur: nihil cogitans, quantorum malorum cum in univerſum Græcis, tum maximè Achæis auctor extitiſſet. Nam ad hanc uſque diem, Achæi ſocietatem ex æquo cum Romanis aliquò ſaltem modo colebant: quoniam ex quo ſectam populi Rom. ceperunt ſequi, fidem conſtanter temporibus maxime inſignibus ſervaverant: tempora dico, bellorum quæ Philippus & Antiochus geſſerunt. Quum igitur gens Acheorum ab iis temporibus quæ hiſtoria noſtra complectitur, præclaris inſtitutis uſa, incrementa aſſiduè accepiſſet; per Callicratis audaciam factum, ut in deterius mutare inciperet. Nam Romani etſi pro ſua humanitate, magnitudine animi, & honeſto propoſito, omnium infortuniis moveri ſolent, & omnibus opem ferre qui ad præſidium ipſorum confugiunt, enituntur: ſi qui tamen expertæ fidei ſocii juris ſui illos admoneant, ut plurimum ad ſeſe confeſtim redeunt, & ſecius admiſſa pro virili corrigunt. At Callicrates legatione ad populum Rom. ea tempeſtate functus, ut cauſſam Acheorum tueretur: quum plane contrarium ejus feciſſet, cujus cauſſa miſſus fuerat; quum etiam Meſſeniorum negotium acciviſſet, licet eo nomine querela Romanorum nulla unquam fuiſſet audita; ubi in Achaiam eſt reverſus, metum P. R. omnibus incutere, & renuntiatione legationis ſuæ omnes terrere: univerſæ denique multitudinis animos dejicere. Itaque

ergo,

ergo, quod nihil quidquam eorum populus ſciret quæ revera ipſe in Senatu dixerat; primum quidem Prætor eſt creatus: homo ut cætera ſileam vitia, etiam munerum largitione corruptus: deinde poſtquam magiſtratum iniiſſet, exules Lacedæmoniorum & Meſſeniorum in ſuam quemque patriam reſtituit.

ναι τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατ᾽ ἀλήθειαν εἰρημένων ἐν τῇ συγκλήτῳ τοὺς πολλούς· πρῶτον μὲν ᾑρέθη στρατηγὸς, πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ δωροδοκηθείς· ἑξῆς δὲ τούτοις, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, κατῆγε τοὺς ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Μεσσήνης φυγάδας.

LIX.

Quomodo & quibus conditionibus bellum ſit terminatum, quod Eumenes & Ariarathes cum Pharnace geſſerunt.

PHARNACES ſubita & gravi hoſtium impreſſione territus, ad quaſcunque pacis conditiones accipiendas paratus fuit: quare etiam legatos ad Eumenem & Ariarathem miſit. Quum autem Eumenes & Ariarathes mentionem de pace factam æquis auribus accepiſſent, & ſuos ſtatim legatos ad Pharnacem miſiſſent; idque ſæpius ab utraque parte factum eſſet; his tandem conditionibus pax convenit: EUMENI, PRUSIÆ, ET ARIARATHI CUM PHARNACE ET MITHRIDATE PAX ESTO PERPETUA. GALATIAM PHARNACES NE INGREDITOR ULLO MODO. QUÆCUNQUE ANTEA PHARNACI CUM GALLIS FOEDERA FUERUNT, DIRIMUNTOR. PAPHLAGONIA PA-

ΝΘ.

Πῶς καὶ ἐπὶ τίσι διελύθη ὁ συστὰς Φαρνάκῃ πρὸς Εὐμένη καὶ Ἀριαράθην πόλεμος.

ΟΤΙ ὁ Φαρνάκης, ἐξαπιναίου καὶ βαρείας αὐτῷ τῆς ἐφόδου γινομένης, ἕτοιμος ἦν πρὸς πᾶν τὸ προτεινόμενον· πρέσβεις γοῦν ἐξαπέστελλε πρὸς Εὐμένη καὶ Ἀριαράθην. Τῶν δὲ περὶ Εὐμένη, καὶ Ἀριαράθην, προσδεξαμένων τοὺς λόγους, καὶ παραχρῆμα συνεξαποστειλάντων πρεσβευτὰς παρ᾽ αὐτῶν πρὸς τὸν Φαρνάκην, καὶ τούτου γινομένου πλεονάκις παρ᾽ ἑκατέρων, ἐκυρώθησαν αἱ διαλύσεις ἐπὶ τούτοις· ΕΙΡΗΝΗΝ ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΕΥΜΕΝΕΙ ΚΑΙ ΠΡΟΥΣΙΑι, ΚΑΙ ΑΡΙΑΡΑΘΗι ΠΡΟΣ ΦΑΡΝΑΚΗΝ, ΚΑΙ ΜΙΘΡΙΔΑΤΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΝΤΑ ΧΡΟΝΟΝ· ΓΑΛΑΤΙΑΝ ΜΗ ΕΠΙΒΑΙΝΕΙΝ ΦΑΡΝΑΚΗΝ, ΚΑΤΑ ΜΗΔΕΝΑ ΤΡΟΠΟΝ· ΟΣΑΙ ΓΕΓΟΝΑΣΙΝ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΦΑΡΝΑΚΗι ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ, ΑΚΥΡΟΥΣ ΥΠΑΡΧΕΙΝ. ΟΜΟΙΩΣ ΠΑ-

ΦΛΑ-

ΦΛΑΓΟΝΙΑΣ ΕΚΧΩΡΕΙΝ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΟΝΤΑ ΤΟΥΣ ΟΙΚΗΤΟΡΑΣ, ΟΥΣ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΕΞΑΓΗΟΧΕΙ, ΣΥΝ ΔΕ ΤΟΥΤΟΙΣ, ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΒΕΛΗ, ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΛΛΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ. ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΑΡΙΑΡΑΘΗι ΤΩΝ ΤΕ ΧΩΡΙΩΝ, ΟΣΑ ΠΑΡΗιΡΗΤΟ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΥΠΑΡΧΟΥΣΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΟΜΗΡΟΥΣ. ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΗΙΟΝ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟΝ. ὃ μετ᾽ ὀλίγον χρόνον Εὐμένης ἔδωκεν Προυσίᾳ πεισθεὶς, ὑπὸ μεγάλης χάριτος. ἐγράφη δὲ καὶ ΤΟΥΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΑΙ ΦΑΡΝΑΚΗΝ ΧΩΡΙΣ ΛΥΤΡΩΝ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΜΟΛΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑΣ· ΠΡΟΣ ΔΕ ΤΟΥΤΟΙΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΖΗΣ, ΗΣ ΑΠΗΝΕΓΚΕ ΠΑΡΑ ΜΟΡΖΙΟΥ ΚΑΙ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ, ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΤΟΙΣ ΠΡΟΕΙΡΗΜΕΝΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΙΝ, ΕΝΝΑΚΟΣΙΑ ΤΑΛΑΝΤΑ· ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΕΥΜΕΝΗ, Τ′ ΠΡΟΣΘΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΔΑΠΑΝΗΣ. ἐπεγράφη δὲ καὶ ΜΙΘΡΙΔΑΤΗι ΤΩι ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ ΣΑΤΡΑΠΗι Τ′ ΤΑΛΑΝΤΑ, ΔΙΟΤΙ ΠΑΡΑΒΑΣ ΤΑΣ ΠΡΟΣ ΕΥΜΕΝΗ ΣΥΝΘΗΚΑΣ, ΕΠΟΛΕΜΗΣΕΝ ΑΡΙΑΡΑΘΗι. Συμπεριελήφθησαν δὲ ταῖς συνθήκαις, τῶν μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστῶν, Ἀρταξίας ὁ τῆς πλείστης Ἀρμενίας ἄρχων, καὶ Ἀκουσίλοχος· τῶν δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπην, Γάταλος ὁ Σαρμάτης· τῶν δ᾽ αὐτονομουμένων, Ἡρακλεῶται,

RITER EXCEDITO, ET QUOS PRIUS INDE EDUXIT INCOLAS RESTITUITO: ET SIMUL CUM HIS ARMA, TELA ET RELIQUUM OMNEM APPARATUM. REDDITO ETIAM ARIARATHI LOCA OMNIA QUÆ FUERE EI ADEMPTA, CUM OMNI INSTRUMENTO QUOD PRIUS IBI FUIT; ITEMQUE OBSIDES. REDDITO ETIAM TEJUM QUOD EST AD PONTUM. id oppidum aliquanto poſt Eumenes Pruſiæ dedit ab eo exoratus, in magnam accipientis gratiam. Adhoc ſcriptum in fœdere: UT CAPTIVOS TRANSFUGASQUE OMNES SINE PRETIO PHARNACES REDDERET. ITEM UT EX EA PECUNIA ET GAZA QUAM A MORZIA ET ARIARATHE ABSTULISSET, REGIBUS ANTE NOMINATIS NONGENTA REDDERET TALENTA. EUMENI VERO HOC AMPLIUS PRO BELLI IMPENSIS, TRECENTA TALENTA PENDERET. præterea ſcriptum, UT MITHRIDATES PRÆFECTUS ARMENIÆ TRECENTA SOLUERET TALENTA, QUIA BELLUM CUM ARIARATHE GESSIT, CONTRA FOEDUS QUOD CUM EUMENE HABUIT. Comprehenſi ſunt hoc fœdere, è dynaſtis Aſiæ, Artaxias majoris partis Armeniæ regulus, & Acuſilochus: ex Europæis, Gatalus Sarmata: è liberis civitatibus, Heracleotæ, Meſembriani, Cherroneſi-

roneſitæ, & cum his præterea Cyziceni. Poſtremo loco adjectum de obſidibus, quot numero & cujus conditionis eos dare Pharnacem oporteret. qui ſimul venerunt, reverſæ ſunt copiæ. itaque belli, quod Eumenes & Ariarathes cum Pharnace geſſerunt, hic fuit exitus.

L X.

Quomodo Lycii miſſis Romam legatis Senatum à Rhodiis abalienarint.

Laodice Perſei ſponſa ad ſponſum à Rhodiis deducta.

POSTQUAM miſſi Coss. fuiſſent Tiberius & Claudius in expeditionem contra Iſtros & Agrios, Senatus exeunte jam æſtate Lyciorum legatis operam dedit: qui Romam venerant poſtquam bello jam Lycii fuerant devicti, quum longo antè tempore fuiſſent miſſi. Nam Xanthii ſub tempus belli imminentis, & in Achaiam & Romam legationem miſerant cujus princeps Nicoſtratus. Hi Romam ut venerunt, multos Patrum ad miſericordiam commoverunt, quum & Rhodiorum crudelitatem, & calamitatem ſuam ob oculos illis ponerent. ac tandem eò Senatum adduxerunt, ut legatos Rhodum mitterent, qui ſignificarent, inſpectis commentariis quos decem legati in Aſia fecerant, quo tempore

Μεσημβριανοί, Χερρονησῖται· σὺν δὲ τούτοις, Κυζικηνοί. περὶ δὲ τῶν ὁμήρων, τελευταῖον ἐγράφη, πόσους δώσει καὶ τίνας δεήσει τὸν Φαρνάκην· ὧν καὶ παραγγελθέντων, ἐξ αὐτῆς ἀνέζευξαν αἱ δυνάμεις. Καὶ τοῦ μὲν Εὐμένει καὶ Ἀριαράθῃ πρὸς Φαρνάκην συστάντος πολέμου, τοιοῦτον ἀπέβη τὸ τέλος.

Ξ.

Πῶς οἱ Λύκιοι πρέσβεις εἰς Ῥώμην ἀπεσταλκότες, τὴν σύγκλητον κατὰ τῶν Ῥοδίων παρώξυναν.

Νυμφαγωγία Λαοδίκης πρὸς Περσέα ὑπὸ Ῥοδίων.

ΟΤΙ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑπάτων Τιβερίου καὶ Κλαυδίου τῶν πρὸς Ἴστρους καὶ Ἀγρίους, ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ τῶν Λυκίων ἥκουσι πρεσβευταῖς, ἤδη τῆς θερείας ληγούσης, οἵτινες παρεγένοντο μὲν εἰς τὴν Ῥώμην, ἤδη καταπεπολεμημένων τῶν Λυκίων· ἐξαπεστάλησαν δὲ χρόνοις ἱκανοῖς ἀνώτερον. Οἱ γὰρ Ξάνθιοι, καθ' ὃν καιρὸν ἔμελλον εἰς τὸν πόλεμον ἐμβαίνειν, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς εἴς τε τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὴν Ῥώμην τοὺς περὶ Νικόστρατον· οἳ τότε παραγενηθέντες εἰς τὴν Ῥώμην, πολλοὺς εἰς ἔλεον ἐξεκαλέσαντο τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ, τιθέντες ὑπὸ τὴν ὄψιν, τήν τε Ῥοδίων βαρύτητα, καὶ τὴν αὐτῶν περίστασιν. καὶ τέλος εἰς τοῦτο ἤγαγον τὴν σύγκλητον, ὥστε πέμψαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥόδον τοὺς διασαφήσοντας, ὅτι τῶν ὑπομνηματισμῶν ἀναληφθέντων, οὓς οἱ δέκα πρέσβεις ἐποιήσαντο κατὰ τὴν Ἀσίαν,

τ̃ Ἀσίαν, ὅτε τὰ πρὸς Ἀντίοχον ἐχείριζον, εὗρον δ' Λύκιοι δεδομένοι Ῥοδίοις, οὐκ ἐν δωρεᾷ· τὸ δὲ πλεῖον, ὡς φίλοις καὶ συμμάχοις. Τοιαύτης δὲ γινομένης διαλύσεως, οὐδ' ὅλως ἤρεσκε πολλοῖς τὸ γεγονός. ἐδόκουν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ κατὰ τοὺς Ῥοδίους καὶ Λυκίους διαγωνοθετεῖν, θέλοντες ἐκδαπανᾶσθαι τὰς παραθέσεις τ̃ Ῥοδίων καὶ τοὺς θησαυρούς, ἀκηκοότες τήν τε νυμφαγωγίαν τ̃ νεωστὶ τῷ Περσεῖ γεγενημένην ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὴν ἀνάπειραν τῶν πλοίων. Συνέβαινε γὰρ βραχεῖ χρόνῳ πρότερον, ἐπιφανῶς καὶ μεγαλομερῶς τῇς παρασκευῇς ἀναπεπειρᾶσθαι τοὺς Ῥοδίους ἅπασι τοῖς σκάφεσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς. καὶ γὰρ ξύλων πλῆθος εἰς ναυπηγίαν ἐδίδοτο παρὰ τ̃ Περσέως τοῖς Ῥοδίοις· καὶ στλεγγίδα χρυσῆν ἑκάστῳ τῶν * φρακτήτων ἐδεδώρητο, τ̃ νεωστὶ νενυμφαγωγηκότων αὐτῷ τὴν Λαοδίκην.

cum Antiocho res compoſuerunt; repertum eſſe Lycios Rhodiis fuiſſe conceſſos, non pro munere; ſed potius, tanquam amicos & ſocios. Hoc negotium quum ita eſſet transactum, multitudini nequaquam res probabatur. exiſtimabantur enim Romani propoſito præmio, ceu fieri amat a præſidibus ludorum, Rhodios & Lydios inter ſe committere, ad exhauriendos apparatus Rhodiorum, & theſauros: poſtquam audiviſſent quomodo Perſei ſponſam Rhodii claſſe ad eum deduxerant, & quomodo navium ſuarum periculum feciſſent. Acciderat namque paullo antè, ut Rhodii cum inſigni & magnifico apparatu omnium quas habebant navium experimentum agerent. Perſeus enim navalis materiæ ad claſſem ædificandam ingentem copiam illis fuerat largitus: qui etiam ſingulis militibus à quibus paullo antè Laodice ſponſa ipſius fuerat deducta, tæniam ex auro donavit.

ΞΑ.

Ῥοδίων δυσαρέστησις πρὸς Ῥωμαίους ἐπὶ τῷ ὑπὲρ Λυκίων δόγματι.

ΟΤΙ εἰς τ̃ Ῥόδον παραγινομένων τ̃ ἐκ τ̃ Ῥώμης πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ δεδογμένα τῇ συγκλήτῳ, θόρυβος ἦν ἐν τῇ Ῥόδῳ, καὶ πολλὴ ταραχὴ περὶ τοὺς πολιτευομένους· ἀγανακτούντων ἐπὶ τῷ μὴ φάσκειν ἐν δωρεᾷ δεδόσθαι τοὺς Λυκίους αὐτοῖς,

LXI.

Rhodii ægre ferunt decretum Senatus Romæ factum in gratiam Lyciorum.

POSTQUAM populi Rom. legatio Rhodum venit, & Senatus decretum expoſuit, tumultus Rhodi & magna perturbatio inter cives eſt orta: omnibus iniquo animo ferentibus, quod dicerent Romani Lycios datos Rhodiis fuiſſe, non loco muneris, verùm ut pro ſociis eos

ciis eos haberent. Nam quum res Lyciorum ordinaſſe recte non multo antè ſibi viderentur; aliud denuo moleſtiarum principium ſibi videbant exoriri. Lycii enim ſimul ac venerunt Romani, & iſta Rhodiis declararunt, ſeditionem iterum excitarunt: ſeque paratos oſtenderunt omnia pati, quò legibus ſuis & libertati redderentur. Rhodii verò legatione audita, Romanos à Lyciis fuiſſe deceptos rati, legatum ſtatim Lycophronem miſerunt, qui Senatum de omnibus quæ diximus edoceret. Et harum quidem rerum hic fuit tum ſtatus. quum crederentur Lycii brevi admodum tempore adverſus Rhodios rebellaturi.

LXII.

Dardaniorum legatio metum à Baſtarnis & Perſeo Rege, Romanis nuntians.

SENATUS poſt legationis Rhodiorum adventum, ea audita, reſponſum dare diſtulit. quum autem Dardanii veniſſent, & de Baſtarnis expoſuiſſent, quanta eorum multitudo, quàm ingentia eorum corpora, quanta in periculis eſſet illorum audacia; docuiſſent etiam, de ſocietate cum iis inita à Perſeo & Gallis: dixiſſentque, majori ſibi Perſeum quàm Baſtarnas eſſe terrori; ac propterea, opem ſibi ferri poſtulaſſent: quum præterea Theſſali qui aderant, quæ dixerant Dardanii ſuo teſtimonio confirmaſſent, & auxilium etiam ipſi popoſciſ-

ἀλλὰ κατὰ συμμαχίαν. Ἄρτι γὰρ δοκοῦντες καλῶς τεθεῖσθαι τὰ κατὰ Λυκίους, αὖθις ἄλλην ἀρχὴν ἑώρων φυομένην πραγμάτων. εὐθέως γὰρ οἱ Λύκιοι τῶν Ῥωμαίων παραγινομένων, καὶ διασαφούντων ταῦτα τοῖς Ῥοδίοις, πάλιν ἐστασίαζον· καὶ πᾶν ὑπομένειν οἷοί τ' ἦσαν, ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας. Οὐ μὴν, ἀλλ' οἵγε Ῥόδιοι ἀκούσαντες τῶν πρεσβευτῶν, καὶ νομίσαντες ἐξηπατῆσθαι τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν Λυκίων, παραχρῆμα κατέστησαν τοὺς περὶ Λυκόφρονα πρεσβευτὰς, διδάξοντας τὴν σύγκλητον περὶ τῶν προειρημένων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν· ὅσον οὔπω δοκούντων πάλιν ἐπαναστήσεσθαι τῶν Λυκίων.

ΞΒ.

Δαρδανίων πρεσβεία πρὸς Ῥωμαίους τὸν ἀπὸ Βασταρνῶν καὶ Περσέως φόβον ἀγγέλλουσα.

ΟΤΙ ἡ σύγκλητος παραγενομένων τῶν ἐκ τῆς Ῥόδου πρεσβευτῶν, διακούσασα τῶν λόγων, ὑπερέθετο τὴν ἀπόκρισιν. ἡκόντων δὲ τῶν Δαρδανίων, καὶ περὶ τοῦ πλήθους τῶν Βασταρνῶν, καὶ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις τόλμης ἐξηγουμένων, καὶ διασαφούντων περὶ τῆς Περσέως κοινοπραγίας, καὶ τῆς Γαλατῶν· καὶ φασκόντων τοῦτον ἀγωνιᾶν μᾶλλον ἢ τοὺς Βαστάρνας· καὶ διὰ ταῦτα δεομένων σφίσι βοηθεῖν· παρόντων δὲ καὶ Θετταλῶν καὶ συνεπιμαρτυρούντων τοῖς Δαρδανίοις, καὶ παρακαλούντων καὶ τούτων

ἐπὶ τ

ἐπὶ τὴν βοήθειαν· ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ πέμψαι τινάς, τοὺς αὐτόπτας ἐσομένους τῶν προσαγγελλομένων. καὶ παραυτίκα καταστήσαντες Αὖλον Ποστούμιον ἐξαπέστειλαν· καὶ σὺν τούτῳ τινὰς τῶν νέων.

ΞΓ.

Πῶς τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἀλογιστίᾳ κατὰ πόλεις διεσκορπίσθη.

Ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, παρεγένοντο πρέσβεις, παρὰ μὲν Θεσπιέων, οἱ περὶ Λάσυν καὶ Καλλίαν· παρὰ δὲ Νέωνος, Ἰσμηνίας. οἱ μὲν περὶ Λάσυν ἐνεχείριζον τὴν ἑαυτῶν πατρίδα Ῥωμαίοις. ὁ δὲ Ἰσμηνίας κατὰ κοινὸν πάσας τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις διδοὺς εἰς τὴν τῶν πρεσβευτῶν πίστιν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν ἐναντιώτατον τοῖς περὶ τὸν Μάρκιον· τὸ δὲ κατὰ πόλιν διελεῖν τοὺς Βοιωτοὺς οἰκειότατον. Διὸ τοὺς μὲν περὶ τὸν Λάσυν, καὶ τοὺς Χαιρωνεῖς, καὶ τοὺς Λεβαδεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ τῶν πόλεων, ἀσμένως ἀπεδέχοντο καὶ κατέψων· τὸν δὲ Ἰσμηνίαν παρεδειγμάτιζον ἀποτριβόμενοι καὶ παρορῶντες. Ὅτε καὶ συνεπιθέμενοί τινες τῶν φυγάδων, μικροῦ κατέλευσαν τὸν Ἰσμηνίαν, εἰ μὴ κατέφυγεν ὑπὸ τὰ δίφρα τῶν Ῥωμαίων. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν ταῖς Θήβαις συνέβαινε ταραχὰς εἶναι καὶ στάσεις· οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν δεῖν διδόναι τὴν πόλιν εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν· οἱ δὲ Κορωνεῖς καὶ Ἁλιάρτιοι, συνδεδραμηκότες

ſent: decrevit Senatus quoſdam mittere, ad viſendum quid eorum eſſet, quæ nuntiabantur. & ſtatim Aulo Poſtumio negotium datum, ut eò proficiſceretur: ſuntque cum ipſo proficiſci juſſi è junioribus nonnulli.

LXIII.

Quomodo commune Bœotorum propria ipſorum culpa fuerit ſolutum, & oppidatim diviſum.

Ea tempeſtate venerunt legati, Theſpienſium quidem miſſu, Laſys & Callias: Neonis verò, Iſmenias. Laſys patriam ſuam Romanis tradebat. Iſmenias, omnes Bœotiæ urbes in commune, eaſque fidei legatorum permittebat. id verò à propoſito Marcii alieniſſimum erat: ſicut contra conſiliis ejus accommodatiſſimum ut ſeparata per ſingulas civitates concilia Bœoti haberent. Itaque Laſym, Chæronenſes, Lebadenſes, & reliquos à civitatibus miſſos læti ſuſcipiebant & demulcebant: Iſmeniam decretis ſuis eludebant, ſummoventes ipſum atque aſpernantes. Quo quidem tempore exules nonnulli, conſpiratione facta, Iſmeniam tantum non ſaxis obruiſſent; niſi ſub Romanorum legatorum tribunal confugiſſet. Per id tempus vigebant Thebis tumultus & ſeditiones: nam alii urbem fidei Romanorum permittendam cenſebant: Coronæi verò & Haliartii facto Thebas concurſu rerum

curam

curam acriter ad ſe trahebant, & in ſocietate Perſei manendum eſſe contendebant. Ac fuerunt quidem aliquandiu paria contendentium ſtudia: ſed ubi primus omnium Olympichus Coronæus mutata ſententia adhærendum eſſe Romanis dixit; animorum totius multitudinis facta inclinatio eſt & mutatio. Primo igitur Dicetan legatum proficiſci ad Marcium compulerunt, qui de ſocietate cum Perſeo illi ſatisfaceret. Neonem deinde atque Hippiam ejecerunt, impetumque in eorum domos fecerunt: juſſerunt etiam ut univerſæ adminiſtrationis ſuæ rationem redderent: hi namque erant quorum auctoritate contracta fuerat cum Perſeo ſocietas. Qui morem extemplo quum geſſiſſent, concione advocata, ante omnia quoſdam elegerunt qui ad Romanos proficiſcerentur, deinde magiſtratibus præceperunt, ut de ſocietate cum iis agerent; poſtremò legatos decreverunt, qui Romanis urbem traderent: exuleſque ſuos in priſtinas ſedes reſtituerunt. Hæc dum ita geruntur Thebis, exules qui Chalcide erant, duce atque auctore Pompida Iſmeniam, Neonem, & Dicetam deferre inſtituerunt. Quum autem manifeſtus eſſet illorum error & Romani exulibus faverent, ad extremum periculi & inopiæ conſilii Hippias, & qui earum erant partium, venerunt: adeo ut concitata vehementius multitudine, etiam de vita repente periclitarentur: donec Romani aliquam ſibi curam eſſe de eorum ſalute oſtendentes, ruentis turbæ impetum inhibuerunt. Ubi

εἰς τὰς Θήβας ἀκμὴν ἀντεποιοῦντο τῶν πραγμάτων, καὶ μένειν ἔφασαν δεῖν ἐν τῇ πρὸς τὸν Περσέα συμμαχίᾳ. Καὶ μέχρι μέν τινος, ἐφάμιλλος ἦν ἡ διάθεσις τῶν στασιαζόντων· Ὀλυμπίχου δὲ τοῦ Κορωνέως πρώτου μεταθεμένου, καὶ φάσκοντος δεῖν ἀντέχεσθαι Ῥωμαίων, ἐγένετο καὶ ὁλοσχερὴς ῥοπὴ, καὶ μετάπτωσις. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Δικέταν ἠνάγκασαν πρεσβεύειν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Μάρκιον, ἀπολογησόμενον ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Περσέα συμμαχίας. Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς περὶ τὸν Νέωνα, καὶ Ἱππίαν ἐξέβαλλον συντρέχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν. καὶ κελεύοντες αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογεῖσθαι περὶ τῶν διῳκονομημένων· οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ τὰ περὶ τὴν συμμαχίαν οἰκονομήσαντες. τούτων δὲ παραχωρησάντων, ἐξαυτῆς ἀθροισθέντες εἰς ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲν τινὰς ἐψηφίσαντο . . . . . καὶ τοῖς Ῥωμαίοις· εἶτα ἐνεργεῖν ἐπέταξαν τοῖς ἄρχουσι τὴν συμμαχίαν. ἐπὶ δὲ πᾶσι πρεσβεύτας κατέστησαν τοὺς ἐγχειριοῦντας τὴν πόλιν Ῥωμαίοις, καὶ κατάξοντας τοὺς παρ' αὐτῶν φυγάδας. Τούτων δὲ συντελουμένων ἐν ταῖς Θήβαις, οἱ φυγάδες ἐν τῇ Χαλκίδι προστησάμενοι Πομπίδην, κατηγορίαν ἐποιοῦντο τῶν περὶ τὸν Ἰσμηνίαν, καὶ Νέωνα, καὶ Δικέταν. Προδήλου δὲ τῆς ἀγνοίας οὔσης τῶν προειρημένων, καὶ τῶν Ῥωμαίων συνεπισχυόντων τοῖς φυγάσιν, εἰς τὴν ἐσχάτην διάθεσιν ἦλθον οἱ περὶ τὸν Ἱππίαν· ὥστε καὶ τῷ βίῳ κινδυνεῦσαι παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ πλήθους· ἕως οὗ βραχύ τι τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν προυνοήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, παρακατασχόντες τὴν ἐπιφορὰν τῶν ὄχλων. τῶν

δὲ Θηβαίων παραγινομένων, καὶ κομιζόντων τὰ προειρημένα δόγματα καὶ τὰς τιμάς, ταχέως ἕκαστα τῶν πραγμάτων ἐλάμβανε τὴν ἀνταπόδοσιν· ἅτε τῶν πόλεων παρακειμένων ἀλλήλαις, ἐν πάνυ βραχεῖ διαστήματι. πλὴν ἀποδεξάμενοι τοὺς Θηβαίους οἱ περὶ τὸν Μάρκιον, τήν τε πόλιν ἐπήνεσαν, καὶ τοὺς φυγάδας συνεβούλευσαν ἀπαγαγεῖν εἰς τὴν οἰκείαν. εὐθύς τε παρήγγειλαν πρεσβεύειν πᾶσι τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Ῥώμην διδόντας αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν κατ' ἰδίαν ἑκάστους. πάντων δὲ κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῖς χωρούντων· ταῦτα δ' ἦν τὸ διαλῦσαι τῶν Βοιωτῶν τὸ ἔθνος, καὶ λυμήνασθαι τὴν τῶν πολλῶν εὔνοιαν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν· οὗτοι μὲν μεταπεμψάμενοι Σερούϊον ἐξ Ἄργους, καὶ καταλιπόντες ἐπὶ τῆς Χαλκίδος, προῆγον ἐπὶ Πελοπόννησον. Νέων δὲ μετά τινας ἡμέρας ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰσμηνίαν καὶ Δικέταν, τότε μὲν ἀπήχθησαν εἰς φυλακήν. μετὰ δέ τινα χρόνον ἀπήλλαξαν αὑτοὺς ἐκ τοῦ ζῆν. Τὸ δὲ τῶν Βοιωτῶν ἔθνος ἐπὶ πολὺν χρόνον συντετηρηκός τε τὴν κοινὴν συμπολιτείαν, καὶ πολλοὺς καὶ ποικίλους καιροὺς διαπεφευγὸς παραδόξως, τότε προπετῶς καὶ ἀλογίστως, ἑλόμενον τὰ παρὰ Περσέως, εἰκῇ καὶ παιδαριωδῶς πτοηθὲν, κατελύθη καὶ διεσκορπίσθη κατὰ πόλεις. οἱ δὲ περὶ τὸν Αὖλον καὶ Μάρκιον, παραγενηθέντες εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν, ἐχρημάτισαν ταῖς συναρχίαις ταῖς τῶν Ἀχαιῶν, καὶ παρεκάλεσαν Ἄρχωνα τὸν στρατηγὸν, χιλίους ἐκπέμψαι στρατιώτας εἰς Χαλκίδα παραφυλάξοντας τὴν πόλιν μέχρι τῆς Ῥωμαίων διαβάσεως. Τοῦ δὲ Ἄρχωνος ἑτοίμως συνυπακού-

verò advenerunt Thebani, qui decreta Thebanorum, & delatos Romanis honores nuntiabant, extemplo omnia in vicem contrariam ſunt mutata; maxime propter intervallum exiguum quo duæ illæ urbes inter ſe diſtant. Cæterum Marcius benigne exceptis legatis, civitatem dilaudavit, & conſilium iis dedit ut exules in patriam reducerent. monuit inſuper, ut ex omnibus civitatibus Romam mitterentur legati, qui ſingulas illas in fidem Romanorum permitterent. omnibus deinde rebus ex animi ſententia confectis, diſſoluta nempe ſocietate mutua gentis Bœotorum, & averſis populorum animis à Macedonum domo regia; Marcius cæterique Romani Argis accito Servio, Chalcidi eum præficiunt; ipſi in Peloponneſum proficiſcuntur. Neon poſt paucos dies in Macedoniam ſe transfert: Iſmenias & Dicetas in carcerem tunc conjecti, non multo poſt mortem ſibi conſciverunt. At gens Bœotorum, quæ unam Rempub. longo tempore coluerat, & cum admiratione omnium multa magnaque pericula evaſerat; quum temerario vel potius nullo conſilio, Perſei partes eſſet amplexa, puerilem in modum ſine cauſſa, conſternata, ſoluta eſt & oppidatim diſſipata. Aulus & Marcius poſtquam Argos ventum; cum magiſtratibus Achæorum, qui eò loci convenerant, egerunt, & Prætorem Archonem rogarunt, ut Chalcidem milites mille præſidii cauſſa mitterent, donec Romani illuc trajicerent. quod quum ab Archone

ſine

ſine mora eſſet factum, Romani hiſce rebus per hiemem in Græcia geſtis, & Publio convento, Romam navibus petierunt.

LXIV.

Quomodo Hegeſilochus Rhodiorum Prytanis amicitiam populi Romani civibus ſuis conſervarit.

CIRCA tempus idem Tiberius & Poſtumius inſulas circumeuntes, & Aſiæ urbes, Rhodum quoque adierunt; etſi Rhodii tempeſtate illa hac inſpectione nequaquam opus habebant. Hegeſilochus enim, qui in ſummo tum magiſtratu erat, (Prytanim ipſi vocant;) magnæ vir dignationis, qui etiam poſtea legatione Romam eſt functus; jam antea ſimul ac cognitum eſt, bellum à Romanis cum Perſeo geſtum iri: tum ad cætera quod attinet ſuos cives fuerat cohortatus, ut ſpes ſuas cum Romanis jungerent: tum etiam auctor Rhodiis fuerat, ut quadraginta naves reficerent; ne ſi quæ tempora inciderent, ut iis populo Romano opus eſſet, in apparanda claſſe tunc cum peteretur, eſſent occupati: ſed rebus antè præparatis, extemplò quod decretum foret præſtarent. Hæc ille tum Romanis oſtentans, & apparatus ipſos oculis eorum ſubjiciens, legatos dimiſit, de civitate optime ſentientes. Tiberius ſtudio Rhodiorum collaudato, Romam eſt reverſus.

σαντος, οὗτοι μὲν ταῦτα διαπραξάντες ἐν τοῖς Ἕλλησι κατὰ χειμῶνα, καὶ τῷ Ποπλίῳ συμμίξαντες, ἀπέπλεον εἰς τὴν Ῥώμην.

ΞΔ.

Πῶς Ἡγησίλοχος ὁ τῶν Ῥοδίων πρύτανις τὴν Ῥωμαίων φιλίαν τοῖς αὐτοῦ πολίταις διετήρησε.

ΟΤΙ οἱ περὶ τὸν Τιβέριον, καὶ Ποστούμιον, κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς, ἐπιπορευόμενοι τὰς νήσους, καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις· ..... πλεῖστον δ' ἐν τῇ Ῥόδῳ, καίπερ οὐ προσδεομένων τῶν Ῥοδίων κατὰ τοὺς τότε χρόνους· Ἡγησίλοχος γὰρ τότε πρυτανεύων ἀνὴρ τῶν εὐδοκιμούντων, ὁ καὶ μετὰ ταῦτα πρεσβεύσας εἰς τὴν Ῥώμην, ἔτι πρότερον ἅμα τῷ φανερὸν γενέσθαι διότι μέλλουσι πολεμεῖν Ῥωμαῖοι τῷ Περσεῖ, τά τ' ἄλλα τε παρακεκλήκει τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τοῦ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν ἐλπίδων· καὶ μ' ναῦς συμβουλεύσας τοῖς Ῥοδίοις ὑποζωννύειν· ἵνα ἐάν τις ἐκ τῶν καιρῶν γένηται χρεία, μὴ τότε παρασκευάζωνται πρὸς τὸ παρακαλούμενον, ἀλλ' ἑτοίμως διακείμενοι πράττωσι τὸ κριθὲν ἐξαυτῆς· ἃ τότε προσφερόμενος τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ δεικνὺς ὑπὸ τὴν ὄψιν τὰς παρασκευὰς, εὐδοκουμένας τῇ πόλει, τοὺς πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον ἀποδεδεγμένοι τὴν τῶν Ῥοδίων εὔνοιαν, ἐκομίζοντο εἰς τὴν Ῥώμην.

Ξ Ε.

Περσεὺς τῆς Ροδίων προαιρέσεως ἀπόπειραν λαμβάνειν βουλόμενος, πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἀποστέλλει.

ΟΤΙ Περσεὺς μὲν μετὰ τὸν σύλλογον τὸν πρὸς τοὺς Ρωμαίους τῶν Ἑλλήνων, πάντα τὰ δίκαια κατέταττεν εἰς τὴν ἐπιστολήν, καὶ τοὺς ὑφ᾽ ἑκατέρων ῥηθέντας λόγους· ἅμα μὲν ὑπολαμβάνων, ὑπερδέξιος φανήσεσθαι τοῖς δικαίοις· ἅμα δὲ βουλόμενος ἀπόπειραν λαμβάνειν τῆς ἑκάστων προαιρέσεως. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἄλλους, διὰ τῶν γραμματοφόρων ἔπεμπε τὰς ἐπιστολάς· εἰς δὲ τὴν Ρόδον, καὶ πρεσβευτὰς συναπέστελλεν, Ἀντήνορα καὶ Φίλιππον. οἳ καὶ παραγενηθέντες, τὰ γεγραμμένα τοῖς ἄρχουσιν ἀπέδωκαν. καὶ μετά τινας ἡμέρας ἐπελθόντες ἐπὶ τὴν βουλήν, παρεκάλουν τοὺς Ροδίους, κατὰ μὲν τὸ παρόν, ἡσυχίαν ἔχειν, ἀποθεωροῦντας τὸ γινόμενον· ἐὰν δὲ Ρωμαῖοι παρὰ τὰς συνθήκας ἐγχειρῶσι ταῖς χερσὶν ἐπιβάλλειν τῷ Περσεῖ καὶ Μακεδόσιν, πειρᾶσθαι διαλύειν· τοῦτο γὰρ πᾶσι μὲν συμφέρειν· πρέπειν δὲ μάλιστα Ροδίοις. ὅσῳ γὰρ πλεῖον ὀρέγονται τῆς ἰσηγορίας καὶ παρρησίας, καὶ διατελοῦσι προστατοῦντες, οὐ μόνον τῆς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας· τοσούτῳ καὶ τὴν ἐναντίαν προαίρεσιν μάλιστα δεῖν αὐτοὺς * προορᾶσθαι καὶ φυλάττεσθαι κατὰ δύναμιν. ταῦτα καὶ πλείω τούτοις παραπλήσια διαλεχθέντων τῶν πρέσβεων, ἤρεσκε μὲν ἅπασι τὰ λεγόμενα· προκατεχόμενοι δὲ τῇ πρὸς

L XV.

Perſeus ad explorandas voluntates populi Rhodiorum, legatos Rhodum mittit.

PERSEUS poſt colloquium cum Romanis habitum, omnia ſuæ cauſſæ jura epiſtolæ unius forma eſt complexus, & quæ ab utraque parte fuerant dicta: ſimul, quia futurum arbitrabatur, ut ſuperior fuiſſe in diſceptatione videretur: ſimul, quòd cupiebat omnium animos periclitari.& circa alias quidem civitates, per tabellarios dumtaxat, literas illas formatas miſit; Rhodum verò etiam legatos ire juſſit, Antenorem & Philippum. Qui ubi eò ventum, literas magiſtratibus tradunt: deinde poſt paucos dies in Senatum veniunt, à Rhodiis petunt, ut in præſentia quidem nihil moveant, ſed quid geratur velut è ſpecula proſpiciant: verùm ſi Romani contra fœderis leges Perſeum & Macedones aggrediantur laceſſere, pacem ut conciliare inter ipſos conentur. Id enim fieri, & intereſſe omnium, & Rhodiis præcipue convenire. Nam quò plus ipſi quàm cæteri æquabilitati juris & libertati ſtudeant, (ut qui non ſuæ tantum libertatis ſint cuſtodes ac vindices, ſed & reliquorum etiam Græcorum:) eo diligentius obſervare, ſibique pro virili cavere ipſos debere ab illis, quorum mens & conſilia in contrarium tendant. Hæc & ſimilia his plura quum diſſeruiſſent legati, etſi placebat omnibus eorum oratio: quia tamen præoccupati benevolentia Roma-

Romanorum animi erant, & partis melioris auctoritas vincebat; cæteris quidem rebus comes ſe erga legatos exhibent: cæterùm reſponſi loco Perſeum rogant, nequid hujuſmodi à ſe poſtularet, unde poſſint exiſtimari voluntati Romanorum contrarium aliquid facere. Antenor reſponſum quidem non accepit: verum reliqua Rhodiorum civilitate & humanitate uſus, in Macedoniam eſt reverſus.

Ῥωμαίους εὔνοια, καὶ νικῶντος αὐτοῖς τοῦ βελτίονος, τὰ ἄλλα μὲν ἀπεδέξαντο φιλανθρώπως τοὺς πρεσβευτάς· ἠξίουν δὲ τὸν Περσέα διὰ τῆς ἀποκρίσεως, εἰς μηδὲν αὐτοὺς παρακαλεῖν τοιοῦτο, ἐξ οὗ φανήσονται πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀντιπράττοντες βούλησιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντήνορα τὴν μὲν ἀπόκρισιν οὐκ ἔλαβον, τὴν δὲ λοιπὴν φιλανθρωπίαν ἀποδεξάμενοι τῶν Ῥοδίων, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

LXVI.

Legationes Perſei ad Bœotorum urbeis, & nonnullarum ex urbibus Bœotiæ ad ipſum.

Quum eſſet relatum Perſeo, nonnullas è civitatibus Bœotiæ in ſuſcepta erga ſe benevolentia adhuc perſtare, legatum eò miſit Antigonum Alexandri filium. qui in Bœotiam ubi venit, cæteras quidem civitates, quòd nullam occaſionem jungendæ cum iis ſocietatis inveniret, prætermiſit: Coroneam verò atq; Haliartum adiit, & ut ab amicitia Macedonum ne diſcederent, cives eſt hortatus. Qui propenſis animis ejus orationem quum excepiſſent, & legatos in Macedoniam mittendos decreviſſent; abit Antigonus, & ad Perſeum reverſus, quid in Bœotia egiſſet, illi expoſuit. Nec multo poſt adſunt legati, præſidium mitti petentes ad illas civitates, quæ ſectam Macedonum ſequerentur:

Ξϛ΄.

Πρεσβεῖαι Περσέως τε πρὸς τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις, καὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν Περσέα.

ΟΤΙ Περσεὺς πυνθανόμενος ἔτι τινὰς τῶν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεων ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, Ἀντίγονον ἐξαπέστειλε τὸν Ἀλεξάνδρου, πρεσβευτήν· ὃς καὶ παραγενόμενος εἰς Βοιωτοὺς, τὰς μὲν ἄλλας πόλεις παρῆκε, διὰ τὸ μηδεμίαν ἀφορμὴν λαμβάνειν ἐπιπλοκῆς· εἰς δὲ Κορώνειαν καὶ * Θήβας, ἔτι δὲ Ἁλίαρτον εἰσελθὼν, παρεκάλεσε τοὺς ἀνθρώπους ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς Μακεδόνας εὐνοίας. τῶν δὲ προθύμως ἀποδεχομένων τὰ λεγόμενα, καὶ πρεσβευτὰς ψηφισαμένων πέμπειν εἰς Μακεδονίαν, οὗτος μὲν ἀπέπλευσε, καὶ συμμίξας τῷ βασιλεῖ, διεσάφει τὰ κατὰ τὴν Βοιωτίαν. παραγινομένων δὲ καὶ τῶν πρεσβευτῶν μετ' ὀλίγον, καὶ παρακαλούντων βοήθειαν ἐκπέμψαι ταῖς πόλεσι ταῖς αἱρουμέναις τὰ Μακεδόνων

τοὺς γὰρ Θηβαίους βαρεῖς ὄντας ἐπικεῖσθαι καὶ παρενοχλεῖν αὐτοὺς, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι συμφρονεῖν σφίσιν, μηδ' αἱρεῖσθαι τὰ Ῥωμαίων· ἅπερ ὁ Περσεὺς διακούσας, βοήθειαν μὲν οὐδαμῶς ἔφη δύνασθαι πέμπειν οὐδενὶ διὰ τὰς ἀνοχάς· καθόλου δ' αὐτοὺς παρεκάλει, Θηβαίους μὲν ἀμύνασθαι κατὰ δύναμιν, Ῥωμαίοις δὲ μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ἔχειν.

ΞΖ.

Ἡ τῶν παρὰ Ῥοδίοις περσιζόντων σπουδὴ πρὸς τὸ ἀπάγειν τοὺς πολίτας ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων συμμαχίας.

ΟΤΙ Γάϊος ἔτι περὶ τὴν Κεφαλληνίαν ὁρμῶν, ἐξέπεμψε τοῖς Ῥοδίοις γράμματα περὶ πλοίων ἐξαποστολῆς, συνθεὶς τὴν ἐπιστολὴν ἀλείπτῃ τινὶ Σωκράτει. παραγενομένων δὲ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ῥόδον Στρατοκλέους πρυτανεύοντος τὴν δευτέραν ἕκμηνον, καὶ τοῦ διαβουλίου προτεθέντος· τοῖς μὲν περὶ τὸν Ἀγαθάγητον καὶ Ῥοδοφῶντα, καὶ Ἀστυμήδην, καὶ ἑτέροις πλείοσιν, ἐδόκει πέμπειν τὰς ναῦς, καὶ συνάπτεσθαι τῆς ἐξ ἀρχῆς εὐθέως τοῦ πολέμου, μηδεμίαν πρόφασιν ποιουμένους. οἱ δὲ περὶ τὸν Δίνωνα, καὶ Πολυάρατον, δυσαρεστοῦντες μὲν καὶ τοῖς ἤδη γεγονόσι φιλανθρώποις πρὸς Ῥωμαίους, τότε δὲ προθέμενοι τὸ τοῦ βασιλέως Εὐμένους πρόσωπον, ἤρξαντο λυμαίνεσθαι τὴν τῶν πολλῶν προαί-

imminere enim illis infeſtos Thebanos & moleſtias exhibere, quod ſecum in ſuſcipienda Romanorum parte conſentire nollent. Horum poſtulatis reſponſum à Perſeo eſt; præſidium quidem ſe, propter inducias cum Romanis factas, mittere non poſſe: cęterùm ſuadere, ut à Thebanorum quidem injuriis, quibus poſſent rationibus ſeſe vindicarent: cum Romanis verò, ne bellum ſuſciperent, ſed pacem cum iis colerent.

LXVII.

Conatus ejus factionis quæ apud Rhodios Perſeo favebat, abducendæ civitatis à ſocietate Romanorum.

CAJUS Lucretius Prætor, dum circa Cephalleniam ſtabat claſſis, per literas cum Rhodiis egit, naves ſibi mitti petens: eamque epiſtolam Socrati aliptæ tradidit perferendam. Hæc Rhodum illo tempore eſt perlata, quo poſterioris ſemeſtris Stratocles Prytanis erat, qui ſummus eſt apud Rhodios magiſtratus. Quum ea de re conſultatio haberetur, Agathageto quidem & Rhodophonti, & Aſtymedi ac pluribus aliis placebat, ut ſine ulla tergiverſatione, naves mitterent Rhodii, & ut jam inde à principio belli, cum Romanis ſeſe jungerent. at Dino & Polyaratus, quibus ne illa quidem probabantur quæ antea Romanorum ad gratiam fuerant decreta, interpoſita tunc Eumenis perſona alienare animos multitudinis

dinis ceperunt. Quippe ſuſpectus vulgo Regis Eumenis animus erat; quicum & controverſiam aliquam habebant, partim ob veterem cauſſam ex bello contra Pharnacem: cum Helleſponti fretum ſuis navibus obſidente Eumene, ne cui navi in Pontum tranſitus pateret, Rhodii ſe oppoſuerunt, & conatum ipſius impedierunt: partim quod paucis antè annis, occaſione Lyciaci belli recruduerant inter ipſos odia: propter caſtella quædam & agrum, qui in extremis finibus ſitus oppoſitæ continentis Rhodiorum, (Peræam vulgo nominant;) à præſidiariis Eumenis quotidie infeſtabatur. quas omnes ob cauſſas cupidis auribus univerſa admittebant, quæ contra Regem diceretur. Hac arreptâ anſâ, Dino epiſtolam ludibrio habere: cum diceret, non à Romanis eam fuiſſe miſſam, ſed ab Eumene, qui id omni ſtudio ageret, ut ad bellum ipſos traheret, ac populo impenſas & moleſtias non neceſſarias conciliaret. Confirmandæ ſuæ ſententiæ argumentum hoc afferebat; quòd ea epiſtola ab alipta neſcio quo, vilis hoc genus ſortis homine, allata Rhodum fuiſſet: quum nequaquam id ſit moris Romanorum; qui ad perferendos ejuſmodi nuntios, vel præcipuæ dignationis viros magno ſtudio deligere ſoleant. Hæc autem illi dicebant, non quia ignorarent eam epiſtolam à Lucretio fuiſſe ſcriptam. nam id probe ſciebant: ſed ut multitudini perſuaderent, ne ulla in re faciles ſe erga Romanos præberent, ſed in omnibus lentos ac difficiles; quò offenſionum & ſimultatis cauſ-

ρεσιν. Ὑπαρχούσης γὰρ τοῖς Ῥοδίοις ὑποψίας, καὶ διαφορᾶς πρὸς τὸν Εὐμένη, πάλαι μὲν ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Φαρνάκην· ὅτε τοῦ βασιλέως Εὐμένους ἐφορμοῦντος ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον στόματος, χάριν τοῦ κωλύειν τοὺς πλέοντας εἰς τὸν Πόντον, ἐπελάβοντο τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ, καὶ διεκώλυσαν Ῥόδιοι· μικροῖς δ᾽ ἀνώτερον χρόνοις ἐκ τῶν Λυκιακῶν ἀναξαινομένης τῆς διαφορᾶς, ἔκ τινων ἐρυμάτων καὶ χώρας, ἣν συνέβαινε κεῖσθαι μὲν ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς τῆς τῶν Ῥοδίων Περαίας, κακοποιεῖσθαι δὲ συνεχῶς διὰ τῶν ὑπ᾽ Εὐμένει ταττομένων· ἐκ πάντων δὲ τούτων δυσηκόως διέκειντο πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον κατὰ τοῦ βασιλέως. Διὸ ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀφορμῆς οἱ περὶ τὸν Δίνωνα, διέσυρον τὴν ἐπιστολήν, φάσκοντες, οὐ παρὰ Ῥωμαίων αὐτὴν ἥκειν, ἀλλὰ παρ᾽ Εὐμένους, θέλοντος αὐτοὺς ἐκείνους κατὰ πάντα τρόπον ἐκβιβάζειν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ προσάπτειν τῷ δήμῳ δαπάνας, καὶ κακοπαθείας οὐκ ἀναγκαίας. καὶ μαρτύριον ἐποίουν τῆς ἑαυτῶν ἀποφάσεως τὸ παραγεγονέναι φέροντα τὴν ἐπιστολὴν, ἀλείπτην τινὰ, καὶ τοιοῦτον ἄνθρωπον, οὐκ εἰωθότων τοῦτο ποιεῖν Ῥωμαίων· ἀλλὰ καὶ λίαν μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προστασίας διαπεμπομένων ὑπὲρ τῶν τοιούτων. Ἔλεγον δὲ ταῦτα, καλῶς μὲν εἰδότες ὅτι συμβαίνει γεγράφθαι τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τοῦ Λουκρητίου· βουλόμενοι δὲ τοὺς πολλοὺς διδάσκειν μηδὲν ἐξ ἑτοίμου ποιεῖν Ῥωμαίοις, ἀλλ᾽ ἐν πᾶσι δυσχρηστεῖν καὶ διδόναι προσκοπῆς καὶ δυσαρεστήσεως

ἀφορμάς. ἦν γὰρ τὸ προκείμενον αὐτοῖς ἀεὶ μὲν τῆς πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίας ἀλλοτριοῦν τὸν δῆμον· εἰς δὲ τὴν τοῦ Περσέως φιλίαν ἐμπλέκειν καθόσον οἷοί τ' ἦσαν. Συνέβαινε δὲ τοὺς προειρημένους οἰκείους ὑπάρχειν, διὰ τὸ, τὸν μὲν Πολυάρατον, ἀλαζονικώτερον ὄντα καὶ κενόδοξον, ὑπόχρεων πεποιηκέναι τὴν οὐσίαν· τὸν δὲ Δίνωνα φιλάργυρον ὄντα καὶ θρασὺν ἐξ ἀρχῆς, οἰκεῖον εἶναι τῆς ἐκ τῶν δυναστῶν καὶ βασιλέων ἐπανορθώσεως. ἐφ' οἷς Στρατοκλῆς ὁ Πρύτανις ἐπαναστὰς, καὶ πολλὰ μὲν κατὰ τοῦ Περσέως εἰπὼν, πολλὰ δὲ περὶ Ῥωμαίων ἐπ' ἀγαθῷ, παρώρμησε τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ κυρῶσαι τὸ ψήφισμα, τὸ περὶ τῆς ἐξαποστολῆς τῶν πλοίων. καὶ παραυτίκα καταρτίσαντες τριήρεις ἓξ, πέντε μὲν ἐξαπέστειλαν ἐπὶ Χαλκίδος, ἡγεμόνα συστήσαντες ἐπ' αὐτῶν Τιμαγόραν· τὴν δὲ μίαν εἰς Τένεδον, ἐφ' ἧς ἄρχων ἐπέπλει Τιμαγόρας. Ὃς καὶ καταλαβὼν ἐν Τενέδῳ Διοφάνην ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Περσέως πρὸς Ἀντίοχον, αὐτοῦ μὲν οὐκ ἐγενήθη κύριος, τοῦ δὲ πληρώματος. ὁ δὲ Λουκρήτιος πάντας ἀποδεξάμενος φιλανθρώπως, τοὺς κατὰ θάλατταν παραγεγονότας συμμάχους, ἀπέλυσε τῆς χρείας· φήσας οὐ προσδεῖσθαι τὰ πράγματα τῆς κατὰ θάλατταν βοηθείας.

ſæ naſcerentur: id enim compoſitum ipſis erat, ut quantum poſſent ab Romanis eorum animos abalienarent, & Perſeo conciliarent. Cauſſæ autem cur Perſeo dicti viri faverent, erant: quod Polyaratus quidem homo ad oſtentationem & inanem gloriam comparatus; contracto ære alieno, bona ſua omnia creditoribus oppoſuerat. Dino verò avaritiæ deditus, atque audax, jam inde à principio vitæ rei familiari potentum & Regum largitionibus augendæ, ſtudebat. Adverſus iſtos quum Prytanis Stratocles ſeſe comparaſſet, & multa contra Perſeum diſſeruiſſet, Romanos è contrario multis laudaſſet; Rhodios pervicit, ut decretum de mittendis navibus ſanciretur. Itaque ſex triremibus extemplò inſtructis, Chalcidem quinque miſerunt duce Timagora: unam Tenedum, cui præfectus eſt Timagoras alter. Hic inventum in Tenedo Diophanem, qui à Perſeo ad Antiochum fuerat miſſus; ipſum quidem capere non potuit; at navem cum omni inſtrumento cepit. Lucretius, omnibus ſociis quorum naves convenerant, benigne exceptis: quia nuſquam erat maritimum bellum, opera eorum non eſt uſus.

ΞΗ.

Πρόσταγμα τοῖς Περσέως πρεσβευταῖς, καὶ τῆς Ἰταλίας ὑπὲρ τοῦ ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπαλλάττεσθαι.

ΟΤΙ οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας παραγεγονότων πρεσβευτῶν διακούσαντες, τά

LXVIII.

Edictum Senatus, quo jubentur legati Perſei Urbe excedere & finibus Italiæ.

ROMANI legationibus auditis quæ ex Aſia venerant, Rhodiorum & reliquarum civitatum

tum ſtatu cognito, legatis Perſei Senatum præbuerunt. Tum igitur Solon atque Hippias de univerſis rebus dicere, & Patrum iram deprecari ſunt conati. præcipuâ tamen curâ inſidiarum Eumeni factarum crimen defenſum. Poſtquam peroraſſent, Senatus, qui bellum jam ante decreverat, denuntiavit eis, ut & ipſi, & quicunque è gente Macedonum Romam tum forte adveniſſet, extemplo mœnibus Urbis, Italia intra trigeſimum diem excederent. vocatos deinde in Senatum Conſules hortati ſunt Patres conſcripti, ut ad omnes occaſiones intenti, nulla in re ceſſarent.

LXIX.

Quomodo Perſeus poſt relatam de Romanis victoriam, pacem petens, impetrare illam non potuit.

Populi Romani conſuetudo, rebus adverſis animos attollere; lætis, ſummittere.

POST victoriam Macedonum concilium habenti Perſeo de ſumma rerum, fuerunt ex ejus amicis, qui pro ſententia dicerent, oportere ut legatos Rex mitteret ad Conſulem; & conditionem etiamnum illi offerrent, eadem penden di tributa, quæ olim pater bello devictus promiſiſſet; iiſdemque locis excedendi. Nam ſi his legibus pax daretur, glorioſum ſibi finem

τε κατὰ τὴν Ῥόδον, καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις, προσεκαλέσαντο τοὺς παρὰ τοῦ Περσέως πρεσβευτάς· οἱ δὲ περὶ τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Ἱππίαν, ἐπεχείρουν μὲν, καὶ περὶ τῶν ὅλων λέγειν τι, καὶ παραιτεῖσθαι τὴν σύγκλητον· τὸ δὲ πλέον ἀπελογοῦντο περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ τὸν Εὐμένη. Ληξάντων δὲ τῆς δικαιολογίας αὐτῶν, πάλαι προδιειληφότες ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν, προσέταξαν αὐτοῖς ἐκ μὲν τῆς Ῥώμης εὐθέως ἀπαλλάττεσθαι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι Μακεδόσιν, ὅσοι παρεπιδημοῦντες ἔτυχον· ἐκ δὲ τῆς Ἰταλίας, ἐν τριάκοντα ἡμέραις ἐκχωρεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ὑπάτους ἀνακαλεσάμενοι παρώρμων ἔχεσθαι τοῦ καιροῦ, καὶ μὴ καθυστερεῖν.

ΞΘ.

Πῶς Περσεὺς ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους μάχῃ ἐπὶ κρεισσόνων γεγονὼς, καὶ εἰρήνης ὀρεγόμενος, ταύτης οὐκ ἔτυχε.

Ῥωμαίων ἔθος, ἐν τοῖς ἐλαττώμασι μέγα φρονεῖν· ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις μέτρια.

ΟΤΙ μετὰ τὴν νίκην τῶν Μακεδόνων, συνεδρίου παρὰ τῷ Περσεῖ συναχθέντος, ὑπέδειξαν τινὲς τῶν φίλων, διότι δεῖ πρεσβείαν πέμψαι τὸν βασιλέα πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, ὑποδεχόμενον ἔτι καὶ νῦν, ὅτι φόρους δώσει Ῥωμαίοις, ὅσους πρότερον ὑπέσχετο ὁ πατὴρ καταπολεμηθεὶς, καὶ τόπων ἐκχωρήσει τῶν αὐτῶν. Ἐὰν γὰρ δέξωνται τὰς διαλύσεις, καλὴν ἔφασαν

ἐπειδὴ τῷ βασιλεῖ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ πολέμου, περιπεποιηκότι διὰ τῶν ὑπαίθρων· καὶ καθόλου πρὸς τὸ μέλλον εὐλαβεστέρους ὑπάρξειν τοὺς Ῥωμαίους, πεῖραν εἰληφότας τῆς Μακεδόνων ἀνδρείας, εἰς τὸ μηδὲν ἄδικον, μηδὲ βαρὺ προστάττειν Μακεδόσιν. ἐάν τε μὴ δέξωνται θυμομαχοῦντες ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐκείνοις μὲν δικαίως νεμεσήσειν τὸ δαιμόνιον· αὐτῷ δὲ διὰ τὴν μετριότητα, συναγωνιστὰς ὑπάρξειν τοὺς θεοὺς, καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ταῦτα μὲν ἐδόκει τοῖς πλείοσι τῶν φίλων· συγκατατεθεμένου δὲ τοῦ Περσέως, ἐπέμπεντο παραχρῆμα πρεσβευταὶ, Πάνταυχος Βαλάκρου, καὶ Μήδων Βερροιεύς· ὧν παραγενομένων πρὸς τὸν Λικίνιον, εὐθέως ὁ στρατηγὸς συνῆγε τὸ συνέδριον. τῶν δὲ πρέσβεων διασαφησάντων τὰ κατὰ τὰς ἐντολὰς, μεταστησάμενοι τοὺς περὶ τὸν Πάνταυχον, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν προσπεπτωκότων. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ὁμοθυμαδὸν, ὡς βαρυτάτην δοῦναι τὴν ἀπόκρισιν. Ἴδιον γὰρ τοῦτο πάντη παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος, καὶ πάτριόν ἐστι· τὸ κατὰ μὲν τὰς ἐλαττώσεις αὐθαδεστάτους καὶ βαρυτάτους φαίνεσθαι· κατὰ δὲ τὰς ἐπιτυχίας, ὡς μετριωτάτους. τοῦτο δὲ διότι καλὸν, πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν· εἰ δὲ καὶ δυνατὸν ἐν ἐνίοις καιροῖς, εἰκότως ἄν τις ἐπαπορήσειεν. Πλὴν τότε γε τοιαύτην ἔδωκαν τὴν ἀπόκρισιν. ἐκέλευον γὰρ ἐπιτρέπειν τὸν Περσέα τὰ καθ' αὑτόν· καὶ καθόλου διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἂν αὐτῇ δοκῇ βουλεύεσθαι περὶ τῶν κατὰ τὴν Μακεδονίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Πάνταυχον ταῦτα ἀκούσαντες, ἐ-

bello Regem impoſiturum; poſtquam patentibus campis acie victoriam eſſet adeptus: Romanos verò qui Macedonum virtutem forent experti, cautiores in poſterum futuros, neque iniquum aut grave quicquam imperare Macedonibus auſuros. Quod ſi animis magis quàm viribus poſt cladem acceptam pertenderent, & oblatas conditiones reſpuerent: eorum quidem ſuperbiam jure merito numen fore ulturum: ipſius vero moderationi, deos hominesque auxiliatores futuros. Hæc quum pleriſque amicorum probaretur ſententia, iiſque & Perſeus eſſet aſſenſus; confeſtim legati mittuntur Pantauchus Balacri filius & Medo Berœenſis. qui poſtquam ad Licinium veniſſent, Conſul frequens concilium ad legatos audiendos dum mandata exponerent, adhibuit: deinde his ſummotis, de re propoſita conſultari ceptum. Omnium ea ſententia fuit; reſponſum dandum quàm aſperrimum. Eſt enim hoc perpetui moris Romanorum, quem à majoribus acceperunt; acceptis detrimentis maxime pervicaces, & hoſtibus infeſtos ſe oſtendere: victoria verò parta, maxime moderatos. quod pulcherrimum eſſe inſtitutum, nemo diffiteatur: ſed id an omni tempore locum habere queat, jure aliquis dubitet. tum quidem certè reſponſum ejuſmodi ab illis datum: juſſerunt enim Perſeum Romanis ſeſe permittere, atque omnino liberam Senatui poteſtatem facere ſtatuendi de Macedonia quod ipſi libitum eſſet. quo reſponſo accepto, Pantauchus &

Medo

Medo ad Perſeum reverſi, Regi amiciſque ejus legationem renuntiarunt. Quidam illorum ſuperbiam admirati eaque re irritati, auctores Perſeo fuerunt, ne quem poſthac legatum neque nuntium ulla de re mitteret. at Perſeo non ea mens fuit: qui ſummam pecuniæ adaugens, ad Licinium ſubinde mittebat. ſed quum nihil proficeret, & plerique amici conſilium reprehenderent, dicerentque, victorem ipſum facere, quæ victum aliquem fractis rebus deceat: tum demum poſita ſpe rei per legationes conficiendæ, Sycurium verſus unde erat profectus, caſtra movere eſt coactus. Atque hæc quidem ita ſe habebant.

πανῆλθον καὶ διεσάφουν τῷ Περσεῖ καὶ τοῖς φίλοις· ὧν τινες ἐκπληττόμενοι τὴν ὑπερηφανίαν, παρωξύνοντο, καὶ συνεβούλευον τῷ Περσεῖ, μήτε διαπρεσβεύεσθαι μηκέτι, μήτε διαπέμπεσθαι περὶ μηδενός. οὐ μὴν ὁ Περσεὺς τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ προστιθεὶς καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῦ τῶν χρημάτων, διεπέμπετο πλεονάκις πρὸς τὸν Λικίνιον. προκόπτων δ' οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων φίλων ἐπιτιμώντων αὐτῷ, καὶ φασκόντων, ὅτι νικῶν ποιεῖ τὰ τοῦ λειπομένου καὶ τοῖς ὅλοις ἐπταικότος· οὕτως ἠναγκάσθη, τὰς διαπρεσβείας ἀπογνοὺς, μεταστρατοπεδεῦσαι πάλιν ἐπὶ τὸ Συκύριον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν.

LXX.

Rhodiorum cum Rege Perſeo ſuper redemptione captivorum conventio.

Quo tempore liberatus eſt Perſeus bello contra Romanos, quum veniſſet Rhodum Antenor miſſu Perſei ad redimendos captivos qui cum Diophane navigabant, magnopere hæſitatum eſt ab iis qui Rempub. adminiſtrabant, quid opus eſſet facto. nam Philophroni & Theæteto nullo placebat modo, ut Rhodii Perſei rebus ſe immiſcerent. Dinoni contra & Polyarato id placebat. ac tandem facta eſt cum Perſeo ſuper captivorum redemptione conventio.

Ο.

Ῥοδίων διάταξις πρὸς τὸν Περσέα, περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων διαλυτρώσεως.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν, ἡνίκα Περσεὺς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ἀπελύθη, Ἀντήνορος παραγινομένου παρὰ τοῦ Περσέως περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων διαλυτρώσεως, τῶν μετὰ Διοφάνους πλεόντων, ἐνέπεσε μεγάλη τοῖς πολιτευομένοις ἀπορία, περὶ τοῦ τί δέον εἴη ποιεῖν. τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Θεαίτητον, οὐδαμῶς ἤρεσκε προσδέχεσθαι τῆς τοιαύτης ἐπιπλοκῆς· τοῖς δὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ Πολυάρατον ἤρεσκε. καὶ τέλος ἐποιήσαντο διάταξιν πρὸς τὸν Περσέα, περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων διαλυτρώσεως.

ΟΑ.

Πρεσβεία Ἀντιόχου πρὸς Ῥωμαίους.

ΟΤΙ Ἀντίοχος ὁρῶν ἐκφανῶς ἤδη τοὺς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν παρασκευαζομένους εἰς τὸν περὶ Κοίλης Συρίας πόλεμον· εἰς μὲν τὴν Ῥώμην ἔπεμψε πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Μελέαγρον, ἐντειλάμενος λέγειν τῇ συγκλήτῳ, καὶ διαμαρτύρασθαι, διότι παρὰ πάντα τὰ δίκαια Πτολεμαῖος αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπιβάλλει.

LXXI.

Antiochi legatio ad Romanos.

ANTIOCHUS ubi vidit manifeſto jam Regem Alexandriæ ad bellum pro Cœle Syria ſe parare, Meleagrum miſit Romam legatum, qui mandatu ſuo Patribus conſcriptis nuntiaret & teſtans fœdera diceret, præter omne jus à Ptolemæo ſe invadi.

ΟΒ.

Πρεσβεῖαι πρὸς τὴν σύγκλητον Ἀντιόχου καὶ Πτολεμαίου τῶν βασιλέων.

ΟΤΙ τοῦ πολέμου τοῦ περὶ Κοίλης Συρίας ἤδη καταρχὴν λαβόντος, Ἀντιόχῳ καὶ Πτολεμαίῳ τοῖς βασιλεῦσιν, ἧκον πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην· παρὰ μὲν Ἀντιόχου, Μελέαγρος, καὶ Σωσιφάνης, καὶ Ἡρακλείδης· παρὰ δὲ Πτολεμαίου, Τιμόθεος, καὶ Δάμων. Συνέβαινε δὲ κρατεῖν τὸν Ἀντίοχον τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην πραγμάτων. ἐξ οὗ γὰρ Ἀντίοχος ὁ πατὴρ τοῦ νῦν λεγομένου βασιλέως, ἐνίκησε τῇ περὶ τὸ Πάνιον μάχῃ τοὺς Πτολεμαίου στρατηγούς· ἀπ' ἐκείνων τῶν χρόνων ἐπείθοντο πάντες οἱ προειρημένοι τόποι τοῖς ἐν Συρίᾳ βασιλεῦσι. Διόπερ ὁ μὲν Ἀντίοχος ἡγούμενος τὴν κατὰ πόλεμον ἰσχυροτάτην

LXXII.

Antiochi & Ptolemæi Regum legationes ad Senatum miſſæ.

QUUM jam eſſet inchoatum à Regibus Antiocho & Ptolemæo bellum pro Cœla Syria, Romam legati venerunt; Antiochi quidem, Meleager, Soſiphanes & Heraclides; Ptolemæi verò, Timotheus & Damon. Erat autem illo tempore Antiochus, in Cœle Syria & Phœnice rerum dominus. nam poſteaquam Antiochus, pater illius de quo nunc loquimur Regis, ad Panium duces Ptolemæi devicit, ex illo tempore omnia commemorata loca Syriæ Regibus paruerunt. Itaque Antiochus, qui bello quæſitorum juſtiſſimam atque

hone-

honeſtiſſimam poſſeſſionem eſſe exiſtimabat, pro ſuis illa habebat. at Ptolemæus, qui putaret priorem Antiochum contra jus & fas pupillari patris ſui ætati inſidiatum, urbes ipſi eripuiſſe quas in Syria Cœla habebat, cedere ei locis illis non poterat. Propterea venit Meleager, ut Senatum teſtaretur, priorem Ptolemæum contra omne jus ipſum laceſſere. Timotheus verò ad renovandam amicitiam venerat, & imponendum finem bello contra Perſeum: præcipuè autem ad obſervandos Meleagri cum Romanis congreſſus. Sed de pace quidem cum Perſeo, M. Æmilii conſilium ſecutus, ne facere quidem verba eſt auſus. amicitiam verò ubi renovaſſet, & congruentia poſtulatis ſuis reſponſa accepiſſet, Alexandriam eſt reverſus. Meleagro Senatus reſpondit, Quinto Marcio ſe permiſſurum, ut de iis rebus ad Ptolemæum ſcribat, ita ut eſſe è re populi Rom. fideque ſua viderit. Et hæ quidem res impræſentiarum hoc pacto ſunt adminiſtratæ.

καὶ καλλίστην εἶναι κτῆσιν, ὡς ὑπὲρ ἰδίαν ἐποιεῖτο τὴν σπουδήν. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἀδίκως ὑπολαμβάνων τὸν πρότερον Ἀντίοχον συνεπιθέμενον τῇ τοῦ πατρὸς ὀρφανίᾳ παρῃρῆσθαι τὰς κατὰ Κοίλην Συρίαν πόλεις αὐτοῦ, οὐχ οἷός τε ἦν ἐκείνῳ παραχωρεῖν τῶν τόπων τούτων. Διόπερ οἱ περὶ τὸν Μελέαγρον ἧκον, ἐντολὰς ἔχοντες μαρτύρεσθαι τὴν σύγκλητον, διότι Πτολεμαῖος αὐτῷ παρὰ πάντα τὰ δίκαια τὰς χεῖρας ἐπιβάλλει πρότερος· οἱ δὲ περὶ τὸν Τιμόθεον, περί τε τῆς φιλανθρώπων ἀνανεώσεως, καὶ τοῦ διαλύειν τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον· μάλιστα δὲ παρατηρεῖν τὰς τῶν περὶ τὸν Μελέαγρον ἐντεύξεις. Περὶ μὲν οὖν τῆς διαλύσεως, οὐκ ἐθάρρησαν εἰπεῖν, Μάρκου συμβουλεύσαντος αὐτοῖς Αἰμιλίου. περὶ δὲ τῶν φιλανθρώπων, ἀνανεωσάμενοι, καὶ λαβόντες ἀποκρίσεις ἀκολούθους τοῖς ἀξιουμένοις, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. τοῖς δὲ περὶ τὸν Μελέαγρον, ἡ σύγκλητος ἀπεκρίθη· διότι Κοΐντῳ Μαρκίῳ δώσει τὴν ἐπιτροπὴν γράψαι τε περὶ τούτων πρὸς Πτολεμαῖον, ὡς αὐτῷ δοκεῖ συμφέρειν ἐκ τῆς ἰδίας πίστεως. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐχειρίσθη κατὰ τὸ παρόν.

LXXIII.

Rhodii per legatos & amicitiam cum Romanis renovant: & frumenti exportandi veniam impetrant.

ILLIS ipſis temporibus inclinante æſtate & Rhodiorum

ΟΓ.

Ῥόδιοι διὰ πρεσβείας τήν τε πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν ἀνανεοῦνται, καὶ σίτου ἐξαγωγὴν ἑαυτοῖς ἐξεργάζονται.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους, ἦλθον καὶ παρὰ Ῥοδίων

πρέσβεις

πρέσβεις, ἤδη τῆς θερείας ληγούσης, Ἡγησίλοχος, καὶ Νικαγόρας, καὶ Νίκανδρος· τήν τε φιλίαν ἀνανεωσόμενοι, καὶ σίτου θέλοντες ἐξαγωγὴν λαβεῖν· ἅμα δὲ καὶ περὶ τῶν διαβολῶν ἀπολογησόμενοι, τῶν λεγομένων κατὰ τῆς πόλεως. Ἐκφανέστατα γὰρ ἐδόκουν στασιάζειν ἐν τῇ Ῥόδῳ οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀγαθάγητον καὶ Φιλόφρονα, καὶ Ῥοδοφῶντα, καὶ Θεαίτητον, ἀπερειδόμενοι πάσας τὰς ἐλπίδας ἐπὶ Ῥωμαίους· οἱ δὲ περὶ τὸν Δίνωνα, καὶ Πολυάρατον, ἐπὶ Περσέα καὶ Μακεδόνας. ἐξ ὧν πλεονάκις ἐν τοῖς ἐκείνων πράγμασι ἀντιρρήσεως γινομένης, καὶ διελκομένων τῶν διαβουλίων, ἐλάμβανον ἀφορμὰς οἱ βουλόμενοι λογοποιεῖν κατὰ τῆς πόλεως. Οὐ μὴν ἥγε σύγκλητος τότε προσεποιήθη τούτων οὐδὲν, καίπερ σαφῶς εἰδυῖα τὰ γινόμενα παρ' αὐτοῖς. σίτου δὲ δέκα μυριάδας μεδίμνων ἐξάγειν ἐκ Σικελίας ἀφῆκαν. Ταῦτα μὲν οὖν ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε διὰ τῶν Ῥοδίων πρεσβευτῶν. ἀναλόγως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀπήντησε τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παραγεγονόσι, τηροῦσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

legati venerunt, Hegeſilochus, Nicanor & Nicander: tum ad renovandam amicitiam, tum ut facultatem exportandi frumenti acciperent: ſimul ut criminationibus reſponderent, quæ civitati objiciebantur. Erat namque notiſſimum, inteſtina ſeditione laborare Rhodios: quum Agathagetus, Philophron, Rhodophon & Theætetus ſpes omnes ſuas in Romanis defixiſſent: Dino contrà & Polyaratus, in Perſeo & Macedonibus. ex quo perſæpe fiebat, ut rebus quæ ad deliberandum proponebantur in contrarias partes diſceptatis, & diſſidentibus ſententiis, occaſionem inde ſumerent, qui detractum ire civitati cupiebant. Verum Patres nihil eorum ſibi innotuiſſe ſimulabant; qui tamen omnia quæ apud illos fuerant geſta probe norant. frumenti verò exportandi è Sicilia ad centum mille modiûm poteſtatem fecerunt. At Senatus quidem Rom. cum Rhodiorum legatis ita egit. itemque erga omnes alios Græcorum legatos, qui eandem ſequebantur ſectam, ſimiliter ſe geſſit. hic tum fuit Italiæ ſtatus.

ΟΔ.

Τῶν περὶ Γάϊον Ποπίλιον περιπορευομένων τὰς τῆς Ἀχαΐας πόλεις, συνάγεται αὐτοῖς εἰς Αἴγιον τῶν Ἀχαιῶν ἡ βουλή.

Τοῖς αὐτοῖς ἐν Αἰτωλίᾳ συνάγεται ἐκκλησία εἰς Θέρμον.

LXXIV.

C. Popilio legato Rom. urbes Græciæ circumeunte, datur illi concilium Achæorum Ægii.

Eadem legatio ad multitudinem admittitur in Ætolia Thermi.

Factio-

Factiones duæ in conventu Ætolico, aliis res ad Romanos trahentibus, aliis aliter ſentientibus.

Conſultatio principum gentis Achæorum ſuper iſta legatione Rom. & imminente Perſico bello.

Archonis Prætura, & Polybii Præfectura equitum.

Attalus petit ab Achæis ut fratris ſui Regis Eumenis honores dejectos reſtituere in integrum velint.

PER idem tempus Aulus Hoſtilius proconſul, hiberna cum copiis in Theſſalia habens, legatos circum civitates Græciæ miſit, C. Popilium, & Cn. Octavium: qui Thebas primò venerunt; ubi laudatis civibus, hortati eos ſunt ut in populi Rom. amicitia manerent. Secundum hæc Peloponneſi omnes urbes adeunt, & Senatuſconſultum, de quo paullo antè ſumus locuti, oſtentantes clementiam humanitatemque Senatus ubique prædicant: ſimul in ſermonibus ſignificationem dabant, notos ſibi eſſe in ſingulis civitatibus, eos qui ab amicitia Romanorum longius quàm par eſſet recederent: ſimiliterque illos, qui pronis animis in eam incumberent. eratque omnibus manifeſtum, non minus offenſæ apud ipſos contrahi, ſi quis lentum ſe præberet, quam ſi palam factionis eſſet contratriæ. Quæ res ſollicito & an-

Στάσις τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ συνόδου, τῶν μὲν ῥωμαϊζόντων, τῶν δὲ πρὸς τοὐναντίον προτρεπόντων.

Σκέψις τῶν ἐν Ἀχαιοῖς προεστώτων ὑπὲρ τῆς πρεσβείας ταύτης τῶν Ῥωμαίων.

Ἄρχωνος στρατηγία, καὶ Πολυβίου ἱππαρχία.

Ἀττάλου δέησις ὑπὲρ τοῦ ἀποκατασταθῆναι ἐν Ἀχαιοῖς τὰς τοῦ Εὐμένους τιμάς.

ΟΤΙ Αὖλος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ἀντιστράτηγος ὤν, καὶ παραχειμάζων ἐν Θετταλίᾳ μετὰ τῶν δυνάμεων, ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς, εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους, Γάϊον Ποπίλλιον, καὶ Γνάϊον Ὀκταούϊον· οἳ πρῶτον μὲν εἰς Θήβας ἐλθόντες, ἐπῄνεσαν καὶ παρεκάλεσαν τοὺς Θηβαίους, διαφυλάττειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν. Ἑξῆς δὲ τούτοις ἐπιπορευόμενοι τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις, ἐπιδεικνύειν ἐπειρῶντο τοῖς ἀνθρώποις, τὴν τῆς συγκλήτου πρᾳότητα, καὶ φιλανθρωπίαν· προφερόμενοι τὰ δόγματα τὰ μικρῷ πρότερον ῥηθέντα· ἅμα δὲ διὰ τῶν λόγων παρενέφαινον, ὡς εἰδότες τοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων παρὰ τὸ δέον ἀναχωροῦντας· ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς προσπίπτοντας. καὶ δῆλοι πᾶσι ἦσαν δυσαρεστούμενοι τοῖς ἀναχωροῦσιν, οὐχ ἧττον ἢ τοῖς ἐκφανῶς ἀντιπράττουσιν. ἐξ ὧν τοὺς πολλοὺς εἰς ἐπί-

στασιν

στάσιν καὶ διαπόρησιν ἦγον, ὑπὲρ τοῦ, τί ποτ' ἂν ἢ λέγοντες ἢ πράττοντες εὐστοχοῖεν τῶν παρεστώτων καιρῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Γαΐον, συναχθείσης τῆς τῶν Ἀχαιῶν ἐκκλησίας, ἐλέγοντο μὲν βεβουλεῦσθαι κατηγορήσειν τῶν περὶ τὸν Λυκόρταν, καὶ τὸν Ἄρχωνα, καὶ Πολύβιον, καὶ παραδείξειν ἀλλοτρίους ὑπάρχοντας τῆς τῶν Ρωμαίων αἱρέσεως, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἄγοντας κατὰ τὸ παρὸν, οὐ φύσει τοιούτους ὄντας· ἀλλὰ παρατηροῦντας τὰ συμβαίνοντα, καὶ τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύοντας. Οὐ μὴν ἐθάρρησαν τοῦτο ποιῆσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν εὔλογον ἀφορμὴν ἔχειν κατὰ τῶν προειρημένων ἀνδρῶν. Διὸ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς βουλῆς εἰς Αἴγιον, ἀσπαστικήν τε καὶ παρακλητικὴν ποιησάμενοι τὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἔντευξιν, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Αἰτωλίαν. καὶ πάλιν ἐκεῖ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας εἰς Θέρμον, παρελθόντες εἰς τοὺς πολλοὺς, παρακλητικοὺς καὶ φιλανθρώπους διετίθεντο λόγους. τὸ δὲ συνέχον αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας, ὁμήρους ἔφασαν δεῖν δοθῆναι σφίσι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν. τούτων δὲ καταβάντων, Πρόανδρος ἐπαναστὰς, ἐβούλετο τινὰς εὐχρηστίας πρὸς αὐτοὺς γεγενημένας εἰς τοὺς Ρωμαίους προφέρεσθαι, καὶ κατηγορεῖν τῶν διαβαλλόντων αὐτόν· ἐφ' ὃν Γάϊος πάλιν ἐπαναστὰς καὶ καλῶς εἰδὼς ἀλλότριον αὐτὸν ὄντα Ρωμαίων, ὅμως ἐπῄνεσε, καὶ πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἀνθωμολογήσατο. Μετὰ δὲ τοῦτον, παρελθὼν Λυκίσκος, ἐπ' ὀνόματος μὲν, οὐδενὸς ἐποιήσατο κατηγορίαν· καθ' ὑπόνοιαν δὲ, πολλῶν. Ἔφη γὰρ, περὶ μὲν τῶν κορυφαίων, καλῶς βεβουλεῦσθαι Ρωμαίους, ἀπαγαγόντας αὐτοὺς εἰς τὴν Ρώμην· λέγων τοὺς περὶ τὸν Εὐπόλεμον καὶ Νίκανδρον· τοὺς δὲ συνα-

xios pleroſq; reddebat, quibus dictis factiſve ſuas rationes ad præſentem ſtatum ſatis accommodare poſſent. Enimverò Popilius cæterique legati, convocato Achaico concilio accuſaturi Lycortam, Archonem, & Polybium dicebãtur; & probaturi alienos eos eſſe à conſiliis populi Romani; eoſque in præſentia quieſcere, non quòd quietis & publice tranquillitatis ſtudio ducãtur; ſed quia exitus rerũ obſervent & temporũ opportunitatibus immineant. Id tamen facere non ſunt auſi legati; ut qui nihil haberent quod dictis viris cum aliqua ſimilitudine veri objicerent. Itaque poſteaquam coactũ Ægii concilium adiiſſent, benigneque omnes ſalutaſſent, cohortatiq; eſſent, in Ætoliam trajecerunt. Ibi quoq; congregatum Thermi concilium adeunt, benigna & prolixa oratione multitudinem ad officium hortaturi. Cæterum cauſſa præcipua convocati concilii erat, quòd obſides ſibi dari ab Ætolis poſtulabant. qui ubi advenissent, ſurgit Proander, & commemoratis aliquot ſuis in populum Rom. meritis, invehi in eos incipiebat, qui ſe falſis criminationibus onerarent; at Cajus iterum ſurgens, licet probe perſpectum ejus alienum a Romanis animum haberet; laudavit tamen, & omnibus quæ dixerat eſt aſſenſus. Poſt hunc procedit in medium Lyciſcus, nominatim quidem neminem accuſans; ſuſpiciones verò in multos jaciens. Dixit enim; Recte quidem Romanos conſuluiſſe in eo quod gentis principes (Eupolemum & Nicandrum intelligens) Romam abduxiſſent: ſed remanere adhuc in Ætolia

Ætolia adjutores illorum, & eorundem conſiliorum participes: quos omnes, niſi liberos ſuos ultro obſides Romanis tradant, ſimili ratione ad bonam mentem eſſe revocandos. maxime autem Archidamum & Pantaleontem ſermo ejus deſignabat. Hic verò quum dicendi vices alii conceſſiſſet, ſurgit Pantaleon; & poſtquam paucis verbis Lyciſco feciſſet convitium, quem ſine pudore, & illiberaliter potentioribus adulari dixit: ad Thoantem ſe convertit; hunc ratus eſſe cujus calumniis peteretur, quæ fidem eo magis mererentur, quod nulla mutui inter ipſos odii eſſet ſuſpicio. Hic igitur, partim revocatis in memoriam Antiochici belli temporibus, partim ingrati animi vitio illi exprobrato; quòd quum deditione traditus Romanis fuiſſet; per ſuam & Nicandri legationem, inſperatam ſalutem eſſet adeptus: citò Achæos impulit, ut non ſolum Thoanti obſtreperent quoties verba facere conaretur; verum etiam communi conſenſu lapidibus eum peterent. Quæ ubi acciderunt, Popilius brevi ſermone caſtigata Ætolorum amentia, qui Thoantem lapidabant: mox cum legationis collega in Acarnaniam eſt profectus, facto de obſidibus ſilentio: erantque omnia in Ætolia ſuſpicionum mutuarum, & tumultuum plena. Dum in Acarnania morantur legati advertit animos Græcorum hæc legatio, ut quid ageretur ducerent accuratius ſibi obſervandum. Iis igitur aſſumptis, qui in reliqua adminiſtratione publicæ rei conſentiebant, (hi erant Arceſilaus, Ariſton Megalopolitanus, Stra-

γωνιστάς, καὶ τοὺς παραστάτας τοὺς ἐκείνων· ἔτι μὲν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν ὡς δεῖν ἅπαντας τῆς αὐτῆς τυχεῖν ἐκείνοις ἐπιστροφῆς, ἂν μὴ πέμψωσι τὰ τέκνα Ῥωμαίοις εἰς ὁμηρίαν· μάλιστα δὲ κατ' Ἀρχιδάμου καὶ Πανταλέοντος ἐποίει τὰς ἐμφάσεις. τούτου δὲ παραχωρήσαντος, Πανταλέων ἀναστάς, τὸν μὲν Λυκίσκον, διὰ βραχέων ἐλοιδόρησε, φήσας αὐτὸν ἀναισχύντως καὶ ἀνελευθέρως κολακεύειν τοὺς ὑπερέχοντας· ἐπὶ δὲ τὸν Θόαντα μετέβη, τοῦτον ὑπολαμβάνων εἶναι τὸν ἀξιοπίστως ἐνιέντα τὰς κατ' αὐτῶν διαβολάς, τῷ δοκεῖν μηδεμίαν ὑπάρχειν αὐτοῖς πρὸς τοῦτον διαφοράν· καὶ τὰ μὲν ὑπομνήσας τῶν κατ' Ἀντίοχον καιρῶν, τὰ δὲ ὀνειδίσας εἰς ἀχαριστίαν αὐτῷ· διότι δοθεὶς ἔκδοτος Ῥωμαίοις, πρεσβευσάντων αὐτοῦ καὶ Νικάνδρου, τύχῃ τῆς σωτηρίας ἀνελπίστως, ταχέως ἐξεκαλέσατο τοὺς Ἀχαιούς, εἰς τὸ μὴ μόνον θορυβεῖν τὸν Θόαντα, ὅτε βουληθείς τι λέγειν, . . . καὶ βάλλειν ὁμοθυμαδόν. Γενομένων δὲ τούτων, βραχέα καταμεμψάμενος ὁ Γάϊος τοὺς Αἰτωλούς, ἐπὶ τῷ βάλλειν τὸν Θόαντα· οὗτος μὲν εὐθέως μετὰ τοῦ συμπρεσβεύοντος ἀπῆρεν εἰς Ἀκαρνανίαν, ἐκσιωπηθεὶς περὶ τῶν ὁμήρων. τὰ δὲ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν, ἐν ὑποψίαις ἦν πρὸς ἀλλήλους καὶ ταραχαῖς ὁλοσχερέσιν. Κατὰ δὲ τὴν Ἀκαρνανίαν, ... ὅτι ἔδοξε τοῖς Ἕλλησι περὶ τῆς πρεσβείας ἐπιστάσεως χρείαν ἔχειν τὸ γινόμενον. παρακαλοῦντες οὖν τοὺς κατὰ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὁμογνωμονοῦντας, οὗτοι δ' ἦσαν Ἀρκεσίλαος, Ἀρίστων Μεγαλοπολίτης, Στρά-

κος Τριταιεύς, Ξένων Παταρεύς, Απολλωνίδης Σικυώνιος, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἐνεστώτων. ὁ μὲν οὖν Λυκόρτας, ἔμενεν ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως, κρίνων μήτε Περσεῖ, μὴ Ρωμαίοις συνεργεῖν μηδὲν ὁμοίως, μηδ᾽ ἀντιπράττειν μηδετέροις. τὸ μὲν γὰρ συνεργεῖν, ἀλυσιτελὲς ἐνόμιζεν εἶναι πᾶσι τοῖς Ελλησιν, προορώμενος τὸ μέγεθος τῆς ἐσομένης ἐξουσίας περὶ τοὺς κρατήσαντας· τὸ δ᾽ ἀντιπράττειν ἐπισφαλές, διὰ τὸ πολλοῖς καὶ τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ρωμαίων ἀντωφθαλμηκέναι περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων κατὰ τοὺς ἀνωτέρω καιρούς· ὁ δὲ Απολλωνίδης καὶ Στράτων, ἀντιπράττειν μὲν ἐπιτηδὲς Ρωμαίοις οὐκ ᾤοντο δεῖν· τοὺς δ᾽ ὑπερκυβιστῶντας καὶ διὰ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἰδίᾳ χάριν ἀποτιθεμένους παρὰ Ρωμαίοις, καὶ τοῦτο πράττοντας παρὰ τοὺς νόμους, καὶ παρὰ τὸ κοινῇ συμφέρον, τούτους ἔφασαν δεῖν κωλύειν, καὶ πρὸς τούτους ἀντοφθαλμεῖν εὐψύχως. ὁ δ᾽ Αρχων ἀκολουθεῖν ἔφη δεῖν τοῖς καιροῖς, καὶ μὴ διδόναι τοῖς ἐχθροῖς ἀφορμὴν εἰς διαβολήν, μηδὲ περιέσθαι σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἐλθεῖν διάθεσιν τοῖς περὶ Νίκανδρον· οἵτινες πρὶν ἢ λαβεῖν πεῖραν τῆς τούτων ἐξουσίας, ἐν ταῖς μεγίσταις εἰσὶ ταλαιπωρίαις. Ταύτης δὲ τῆς γνώμης μετέσχον, Πολύαινος, Αρκεσίλαος, Αρίστων, Ξένων. Διὸ καὶ τὸν μὲν Αρχωνα πρὸς τὴν στρατηγίαν ἔδοξεν αὐτοῖς εὐθέως προπορεύεσθαι· τὸν δὲ Πολύβιον πρὸς τὴν ἱππαρχίαν. Τούτων δὲ νεωστὶ γεγονότων, καὶ προδιειληφότων τῶν περὶ τὸν Αρχωνα, διότι δεῖ συμπράττειν Ρωμαίοις καὶ τοῖς τούτων φίλοις, τυχικῶς πως συνέβη τὸν Ατταλον πρὸς ἑτοίμους ὄντας ποιήσασθαι τοὺς

tius Trittæenſis, Xeno Patarenſis, Apollonides Sicyonius:) de re propoſita conſultabant. Et Lycortas quidem in ſententia manens quam à principio habuerat; cenſebat Perſeo Romaniſque pariter neque opem ferendam, neque reſiſtendum. nam auxiliari quidem, omnibus Græcis conducibile non eſſe auturnabat: quanta eſſet futura victoris potentia animo proſpiciens: reſiſtere vero, periculoſum rebatur; quod jam antea in publicis conſiliis auſi eſſent multis, iiſque clariſſimis, proceribus Romanis ſe opponere. Apollonides & Strato, ut Græci ex profeſſo Romanis adverſarentur, non probabant: verùm ſi qui aleam periculoſiſſimam jaci vellent, & proditione ſalutis publicæ privatim ſibi Romanorum gratiam irent quæſitum; horum impediendos eſſe conatus, & fortiter iis eſſe reſiſtendum. Archoni placebat, ut temporum rationem haberent; ne hoſtibus calumniandi occaſio daretur: denique cavendum eſſe ne ſua culpa idem infortunium incurrerent, cum Nicandro; qui priuſquam Romanorum potentiam eſſet expertus, in maximas calamitates incidiſſet. Eadem fuit ſententia & Polyæni, Arceſilai, Ariſtonis, & Xenonis. Propterea placuit, ut ad Præturam gentis ſtatim procederet Archo: ad equitum verò præfecturam Polybius. Hæc quum ita eſſent geſta, & jam haberet conſtitutum Archo, auxiliandum eſſe Romanis & eorum amicis; caſu evenit, ut Attalus regis Eumenis frater paratum offenderet,

quando

quando ipſum convenit. Itaque lætus Archon aſſentiri illi, & ad impetranda quæ poſtulabat ſuam operam ei polliceri. Miſſi deinde ſunt ab Attalo legati, qui gentis concilium adierunt, quod erat prius è duobus legitimis. Ubi quum apud Achæos verba feciſſent de reſtituendis Regi honoribus; rogaſſentque ut in Attali gratiam hoc facerent: quæ ſuper eo multitudinis voluntas eſſet cognoſci non poterat: ad contradicendum verò multi multis de cauſſis ſurrexerunt. Nam qui auctores initio fuerant tollendorum Eumenis honorum, ratam manere ſuam ſententiam volebant: alii ſuo privatim nomine Regi offenſi, ejus ulciſcendi opportunum tempus nactos ſe putabant: quoſdam impellebat invidia erga fautores Attali; ut omni ſtudio contenderent, ne is rem perficeret. Tandem ſurgit Archon, ut legatorum petitionem adjuvaret: res namque ipſa poſtulabat, ut Prætor ſententiam diceret. Is locutus pauca diſcedit: veritus ne quia magnis impenſis magiſtratus ipſi conſtabat, ſpe lucelli cujuſdam ductus, id conſilium dare videretur. In ſumma omnium perturbatione & conſilii inopia, ſurgit Polybius; qui longam orationem habuit, multitudini præcipuè gratam, qua de facto ab Achæis decreto ſuper tollendis honoribus differens; eſſe in eo ſcriptum oſtendebat, honores illos tollendos, qui eſſent indecori & contra leges: nequaquam verò omnes tollendos. Sed Soſigenem & Diopithem Rhodios, qui per id tempus judicia exercebant, offenſos privatis ex cauſſis

λόγους. Διὸ καὶ προθύμως αὐτῷ κατανεύσαντες, ὑπέσχοντο συμπράξειν ὑπὲρ τῶν παρακαλουμένων. Τοῦ δ' Ἀττάλου πέμψαντος πρεσβευτάς, καὶ παραγενομένων τούτων εἰς τὴν πρώτην ἀγοράν, καὶ διαλεγομένων τοῖς Ἀχαιοῖς περὶ τοῦ τὰς τιμὰς ἀποκατασταθῆναι τῷ βασιλεῖ, καὶ παρακαλούντων ποιῆσαι τοῦτο, διὰ τὴν Ἀττάλου χάριν· ὁ μὲν ὄχλος ἄδηλος ἦν, ἐπὶ τίνος ὑπάρχῃ γνώμης· πρὸς δὲ τὴν ἀντιλογίαν ἀνίσταντο πολλοί, καὶ διὰ πολλὰς αἰτίας. οἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς αἴτιοι γενόμενοι τῆς ἀναιρέσεως τῶν τιμῶν, βεβαιοῦν ἐβούλοντο τὴν αὐτῶν γνώμην· οἱ δὲ ἐκ τῶν κατ' ἰδίαν ἐγκλημάτων, ὑπέλαβον καιρὸν ἔχειν ἀμύνεσθαι τὸν βασιλέα· τινὲς δὲ διὰ τὸν πρὸς τοὺς συμπράττοντας φθόνον, ἐφιλοτιμοῦντο μὴ κρατῆσαι τὸν Ἄτταλον τῆς ἐπιβολῆς. ὁ δ' Ἄρχων ἀνέστη μὲν βοηθήσων τοῖς πρεσβευταῖς· ἐκάλει γὰρ τὰ πράγματα τὴν τοῦ στρατηγοῦ γνώμην· βραχέα δ' εἰπὼν ἀνεχώρησε διευλαβηθείς· μὴ δόξῃ κέρδους τινὸς ἕνεκεν συμβουλεύειν, διὰ τό, πλῆθος ἱκανὸν χρημάτων εἰς τὴν ἀρχὴν δεδαπανηκέναι. Πολλῆς δ' οὔσης ἀπορίας, ὁ Πολύβιος ἀναστάς, ἐποιήσατο μὲν καὶ πλείονας λόγους, μάλιστα δὲ προσέδραμεν πρὸς τὴν τῶν πολλῶν γνώμην· ὑποδείξας τὸ γεγονὸς ἐξ ἀρχῆς ψήφισμα τῶν Ἀχαιῶν ὑπὲρ τῶν τιμῶν, ἐν ᾧ γεγραμμένον ἦν, ὅτι δεῖ τὰς ἀπρεπεῖς ἀρθῆναι τιμάς, καὶ τὰς παρανόμους, οὐ μὰ Δί' ἁπάσας· τοὺς δὲ περὶ Σωσιγένη καὶ Διοπείθη Ῥοδίους, δικαστὰς ὑπάρχοντας κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, καὶ διαφερομένους ἔκ τινων ἰδίων πρὸς τὸν Εὐμένη, λα-

βομένους ἔφη τῆς ἀφορμῆς ταύτης, πάσας ἀνατετροφέναι τὰς τιμὰς τοῦ βασιλέως· καὶ τοῦτο πεποιηκέναι παρά τε τὸ τῶν Ἀχαιῶν δόγμα, καὶ παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν· καὶ τὸ μέγιστον, παρά τε τὸ δίκαιον, καὶ τὸ καλῶς ἔχον. οὐ γὰρ ὡς ἠδικημένους τοὺς Ἀχαιοὺς βουλεύσασθαι τὰς τιμὰς αἴρειν τὰς Εὐμένους· ἀλλὰ μείζους αὐτοῦ ζητοῦντος τῶν εὐεργεσιῶν, τούτῳ προσκόψαντας ψηφίσασθαι τὸ πλεονάζον παρελεῖν. Διόπερ ἔφη δεῖν, καθάπερ οἱ δικασταὶ τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐπίπροσθεν ποιησάμενοι τοῦ τῶν Ἀχαιῶν εὐσχήμονος, ἀνέτρεψαν πάσας τὰς τιμάς· οὕτω τοὺς Ἀχαιοὺς κυριώτατον ἡγησαμένους τὸ σφίσι καθῆκον καὶ πρέπον, διορθώσασθαι τὴν τῶν δικαστῶν ἁμαρτίαν καὶ καθόλου τὴν πρὸς τὸν Εὐμένη γεγενημένην ἀλογίαν. ἄλλως τε καὶ μέλλοντας, μὴ μόνον ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τὴν χάριν ἀποδιδόναι ταύτην, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἀδελφὸν Ἄτταλον. Τοῦ δὲ πλήθους εὐδοκήσαντος τοῖς λεγομένοις, ἐγράφη δόγμα προστάττον τοῖς ἄρχουσι πάσας ἀποκαταστῆσαι τὰς Εὐμένους τοῦ βασιλέως τιμάς, πλὴν εἴ τινες ἀπρεπές τι περιέχουσι τῷ κοινῷ τῶν Ἀχαιῶν, ἢ παράνομον. τοῦτον μὲν δὴ τὸν τρόπον, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν Ἄτταλος διωρθώσατο τὴν γεγενημένην ἀλογίαν περὶ τὰς [illegible] Εὐμένει τ' ἀδελφῷ τιμὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον.

Eumeni, hanc arripuiſſe occaſionem, & omnes Regis honores evertiſſe. Id verò feciſſe illos contra Achæorum decretum, mandatæque ſibi poteſtatis fines exceſſiſſe; & quod præcipuum, jus omne atque honeſtatem migraſſe. neque enim accepta aliqua injuria irritatos ſtatuiſſe Achæos Eumeni honores detrahere; ſed quod majores ipſe quam pro beneficiis ſuis in Achæorum gentem poſtulaſſet, ea re offenſos decreviſſe, ut quod modum excedebat detraheretur. Oportere igitur, ajebat Polybius, ut quemadmodum judices illi potiore odii ſui ratione habita, quàm decori & officii Achæorum, omnes ſimul honores everterant: ita Achæi officium ſuum atque honeſtatem omnibus rebus anteponentes, culpam illorum judicum, & quidquid omnino priore contemptu in Eumenem peccatum eſſet, id emendarent: quum præſertim, non Regem dumtaxat eo facto eſſent demerituri; verùm etiam fratrem quoque illius Attalum. Hæc ſententia multitudini quum placuiſſet, factum eſt decretum, quo jubebantur magiſtratus, omnia quæ ad Eumenis honorem ſpectabant inſtaurare: niſi quid forte in iis eſſet, quod aut Achæorum commune parum deceret, aut legibus repugnaret. Ita igitur Attalus, quæ temere in Peloponneſo peccata fuerant circa Eumenis fratris honores, tunc temporis emendavit.

LXXV.

LXXV.

Romanis in Acarnania res ordinantibus, quidam cives inducendi in vrbes præſidii ſunt auctores; alii contrarium ſuadent.

Acarnanum concilio Thurii congregato, Æſchrion, Glaucus & Chremes, qui Romanis favebant, Popilium hortabantur, ut præſidia in Acarnaniam induceret: non deeſſe enim inter cives, qui ad Perſeum & Macedonas res traherent. Contrarium huic conſilium Diogenes dabat: neque enim ullam in urbem præſidium eſſe inducendum; quod iis fieret, qui hoſtes Romanis & bello victi eſſent: Acarnanas feciſſe nihil, cur ulla ratione mererentur præſidia recipere. at Chremem & Glaucum ſtudio firmandæ ſuæ privatim potentiæ, eos qui à ſe diſſideant in Repub. per calumniam criminari; & præſidium velle attrahere, cujus ope, ſuam habendi cupidinem ſint expleturi. Poſtquam hæc dicta eſſent, cernens Popilius iniquo animo ferri præſidia à populis, qui Senatus propoſitum ſequi volebant; Diogenis ſententiæ atque conſilio aſſenſus, poſt laudatos Acarnanas, Lariſſam ad Proconſulem eſt profectus.

ΟΕ.

Ῥωμαίοις εἰς Ἀκαρνανίαν ἀφικομένοις συμβουλεύουσιν, οἱ μὲν φρουρὰς εἰσάγειν εἰς τὰς πόλεις· οἱ δὲ μὴ εἰσάγειν.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν συναχθείσης τῆς ἐκκλησίας εἰς Θύρρεον, Αἰσχρίων μὲν καὶ Γλαῦκος καὶ Χρέμης, φίλοι ὄντες Ῥωμαίων, παρεκάλουν τοὺς περὶ τὸν Γάϊον, ἔμφρουρον ποιῆσαι τὴν Ἀκαρνανίαν· εἶναι γὰρ περὶ αὐτοὺς, τοὺς ἀποφέροντας τὰ πράγματα πρὸς Περσέα καὶ Μακεδόνας. Διογένης δὲ τὴν ἐναντίαν ἐποιήσατο τούτοις συμβουλίαν· οὐ γὰρ ἔφη δεῖν φρουρὰν εἰσάγειν εἰς οὐδεμίαν πόλιν. ταῦτα γὰρ ὑπάρχειν ταῖς πολεμίοις γενομέναις, καὶ καταπολεμηθείσαις ὑπὸ Ῥωμαίων· οὐδὲν δὲ πεποιηκότας Ἀκαρνᾶνας, οὐκ ἀξίους εἶναι φρουρὰν προσδέχεσθαι κατ' οὐδένα τρόπον· τοὺς δὲ περὶ Χρέμην καὶ Γλαῦκον, ἰδίαν ἐθέλοντας κατασκευάζεσθαι δυναστείαν, διαβάλλειν τοὺς ἀντιπολιτευομένους, καὶ θέλειν ἐπισπᾶσθαι φρουρὰν τὴν συνεπισχύσουσαν ταῖς αὐτῶν πλεονεξίαις. Ῥηθέντων δὲ τούτων, οἱ περὶ τὸν Γάϊον, θεωροῦντες τοὺς ὄχλους δυσαρεστουμένους ταῖς φρουραῖς, καὶ βουλομένους στοιχεῖν τῇ τῆς συγκλήτου προθέσει, συγκατατεθέμενοι τῇ τοῦ Διογένους γνώμῃ, καὶ συνεπαινέσαντες, ἀπῆραν ἐπὶ Λαρίσης πρὸς τὸν ἀνθύπατον.

Οϛʹ.

Πρεσβεία ὑπὸ Περσέως ἀποσταλεῖσα ὡς Γένθιον τὸν βασιλέα.

Ὅτι Περσεὺς πρὸς Γένθιον τὸν βασιλέα ἀπέστειλε πρεσβευτάς, Πλευρατόν τε τὸν Ἰλλυριὸν ὄντα φυγάδα παρ' αὐτῷ, καὶ τὸν Βεροιαῖον Ἀδαῖον, δοὺς ἐντολὰς διασαφεῖν τὰ πεπραγμένα κατὰ τὸν πόλεμον πρός τε Ῥωμαίους αὐτῷ, καὶ πρὸς Δαρδανίους· ἔτι δὲ καὶ πρὸς Ἠπειρώτας, καὶ πρὸς Ἰλλυριοὺς κατὰ τὸ παρόν· καὶ παρακαλεῖν αὐτὸν πρὸς τὴν τούτου καὶ Μακεδόνων φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Οἱ καὶ ποιησάμενοι τὴν πορείαν ὑπὲρ τὸ Σκόρδον ὄρος, διὰ τῆς Ἐρήμου καλουμένης Ἰλλυρίδος, ἣν οὐ πολλοῖς χρόνοις ἀνώτερον ἀνάστατον ἐποίησαν Μακεδόνες, διὰ τὸ δυσεργεῖς ποιῆσαι τοῖς Δαρδανεῦσι τὰς εἰς τὴν Ἰλλυρίδα εἰσβολάς· πλὴν οἵ γε περὶ τὸν Ἀδαῖον, διὰ τούτων τῶν τόπων, μετὰ πολλῆς κακοπαθείας ἦλθον εἰς Σκόρδαν, καὶ πυθόμενοι τὸν Γένθιον ἐν Λίσσῳ διατρίβειν, διεπέμψαντο πρὸς αὐτόν. Τοῦ δὲ ταχέως αὐτοὺς μεταπεμψαμένου, συμμίξαντες διελέγοντο, περὶ ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς. Ὁ δὲ Γένθιος ἐδόκει μὲν ἀλλότριος εἶναι τῆς πρὸς τὸν Περσέα φιλίας· ἐσκήπτετο δὲ τῷ μὴ παραχρῆμα συγκατατίθεσθαι τοῖς ἀξιουμένοις, τὴν ἀχορηγησίαν, καὶ μὴ δύνασθαι χωρὶς χρημάτων ἀναδέξασθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. Οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀδαῖον ταύτας λαβόντες τὰς ἀποκρίσεις ἐπανῆγον. ὁ δὲ Περσεὺς παραγενόμενος εἰς Στυβέρραν τήν τε λείαν ἐλαφυροπώλησε, καὶ τὴν δύναμιν ἀνέπαυε, προσδεχόμενος τοὺς

LXXVI.

Legatione miſſa tentat Perſeus Gentii Regis animum.

Perseus legatos ad Gentium regem Pleuratum Illyrium exulantem apud ſe, & Adæum Macedonem Berœæum, miſit: quibus mandavit ut exponerent quæ bello egiſſet adverſus Romanos Dardanoſque: adjicerent præſentis expeditionis in Epiro & Illyrico opera: hortarentur Gentium ad amicitiam ac ſocietatem ſecum & cum Macedonibus jungendam. Hi transgreſſi jugum Scordi montis, per Illyrici quas vocant ſolitudines, (eam terram non multis antè annis de induſtria Macedones populando à cultoribus vacuam fecerant, quò tranſitus difficiles Dardanis in Illyricum redderent;) per ea inquam loca cum ingenti vexatione Adæus & Pleuratus Scordam pervenerunt. qui cognito Liſſi Gentium morari, ad illum miſerunt. ac mox ab illo acciti, ut eò ventum, mandata exponunt. Gentius videbatur quidem non eſſe alienus ab amicitia cum Perſeo contrahenda: verùm ne ſtatim legatorum poſtulatis adnueret, hoc prætextu eſt uſus; quod à rebus bello neceſſariis eſſet imparatus; quodque ſine pecunia bellum adverſus Romanos ſuſcipere non poſſet. Hoc accepto reſponſo Adæus ad Perſeum redit. Stuberam Rex tunc venerat, & prædam ac ſpolia ibi vendebat, ſuoſque milites reficiebat,

bat, Pleurati reditum exſpectans. qui ut eſt reverſus, poſtquam intellexit Perſeus, quæ reſponderat Gentius; extemplo Adæum remittit, addito Glaucia ex numero cuſtodum corporis, & quodam Illyrio, quod linguæ Illyricæ is eſſet peritus, cum iiſdem mandatis. quaſi parum perſpicuè declaraſſet Gentius, qua ſibi re eſſet opus; & quo pacto flecti poſſet, ut poſtulatis eorum adnueret. iis iter aggreſſis ipſe cum exercitu Ancyram petit.

περὶ τὸν Πλεύρατον. παραγινομένων δ' αὐτῶν, ἀκούσας τὰ παρὰ τοῦ Γεντίου, πάλιν ἐξ αὐτῆς ἐπιπέμπει τὸν Ἀδαῖον, καὶ σὺν τούτῳ τὸν Γλαυκίαν, ἕνα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ τρίτον τὸν Ἰλλυριόν, διὰ τὸ τὴν διάλεκτον εἰδέναι τὴν Ἰλλυρίδα, δοὺς ἐντολὰς τὰς αὐτάς. ὥσπερ οὐ κυρίως τοῦ Γεντίου διασεσαφηκότος, τίνος προσδεῖται, καὶ τίνος γινομένου δύναται συγκαταβῆναι εἰς τὰ παρακαλούμενα. τούτων δ' ἀφορμησάντων, ἀναζεύξας αὐτὸς μετὰ τῆς δυνάμεως, ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ἐπ' Ἄγκυραν.

LXXVII.

Quomodo Perſeus, loco pecuniæ miſſis iterum legatis ad Gentium, fatali quadam væcordia rerum magnarum gerendarum facultatem ipſe ſibi præripuit.

Sub id tempus qui ad Gentium miſſi fuerant redierunt; quum neque feciſſent quicquam amplius quam antea; neque amplius quicquam renuntiarent, quàm antea; manente Gentio in eadem voluntate. Gentius enimvero paratus erat conſilia ſua omnia cum Perſeo conſociare. ſed pecunia ſibi opus eſſe dicebat. quam rem Perſeus contemptim audiens, Hippiam iterum mittit, ad fœdus firmandum; nulla ejus mentione facta in quo uno totius negotii cardo vertebatur; quum tamen unica illa eſſet ratio qua poſſet benevolum Gentium ſibi reddere. Ut

ΟΖ.

Ὅτι Περσεὺς πέμψας πάλιν πρὸς Γέντιον πρέσβεις, δέον ἀργύριον πέμπειν, μεγίστων πραγμάτων ἀφορμὰς ὑπὸ δαιμονοβλαβείας ἑαυτὸν ἀφείλετο.

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον οἱ πρὸς τὸν Γέντιον ἀποσταλέντες πρέσβεις· οὔτ' ᾠκονομηκότες πλεῖον οὐδὲν τῶν πρότερον, οὔτ' ἀναγγέλλοντες πλεῖον οὐδὲν ὧν καὶ πρότερον, διὰ τὸ τὸν Γέντιον μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως· ὄντα μὲν ἕτοιμον τῷ Περσεῖ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν πραγμάτων· χρημάτων δὲ φάσκοντα χρείαν ἔχειν. ὧν ὁ Περσεὺς παρακούσας, πάλιν ἔπεμπε τοὺς περὶ τὸν Ἱππίαν, βεβαιωσομένους ὑπὲρ τῶν ὁμολογιῶν· τὸ συνέχον παραλιπὼν, δι' οὗ ἐξλῶ μόνου δύνασοῦται ποιῆσαι τὸν Γέντιον. ὥστε διαπορεῖν, πότερα

δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἀλογιστίαν, ἢ δαιμονοβλάβειαν. δοκῶ μὲν, ὅτι, δαιμονοβλάβειαν. οἵτινες ἐφίενται μὲν τοῦ μεγάλα τολμᾶν, καὶ παραβάλλονται μὲν τῇ ψυχῇ· παρίασιν δὲ τὸ συνέχον ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, βλέποντες αὐτὸ, καὶ δυνάμενοι πράττειν. Ὅτι γὰρ εἰ Περσεὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἠβουλήθη προέσθαι χρήματα, καὶ κοινῇ τοῖς πολιτεύμασι, καὶ κατ᾽ ἰδίαν τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς πολιτευομένοις, οὐ λέγω μεγαλομερῶς, καθάπερ ἐξῆν αὐτῷ, χορηγιῶν ἕνεκεν, ἀλλὰ μετρίως μόνον· πάντας ἂν συνέβη καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βασιλεῖς, εἰ δὲ μή γε, τοὺς πλείστους ἐξελεγχθῆναι· δοκῶ μηδένα τῶν νοῦν ἐχόντων πρός με διαμφισβητῆσαι περὶ τούτων. Νῦν δὲ καλῶς ποιῶν, οὐκ ἦλθε ταύτην τὴν ὁδὸν, δι᾽ ἧς ἢ κρατήσας τῶν ὅλων, ἐξουσίαν ὑπερήφανον ἔσχεν, ἢ σφαλεὶς, πολλοὺς ἂν ἐποίησε τῆς αὐτῆς * πείρας αὐτῷ λαχεῖν· ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν, δι᾽ ἧς ὀλίγοι τελέως ἠλογήθησαν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν τῆς πράξεως καιρόν.

ΟΗ.

Ἀχαιῶν δόγμα περὶ τοῦ πανδημεὶ βοηθεῖν Ῥωμαίοις κατὰ Περσέως.

Πολυβίου πρὸς τὸν τῶν Ῥωμαίων ὕπατον πρεσβεία.

Πρεσβεία πρὸς Ἄτταλον.

equidem dubitem, peccata hujuſcemodi hominum, imprudentiamne appellem, an fatalem amentiam & divinitus immiſſam. puto autem iſtud potius quam illud eis convenire. qui quidem magna cupiunt moliri, & cuivis periculo ſuam objiciunt vitam; id tamen omittunt, quod in conſiliis ſuſcipiendis præcipuum eſt, idque ſcientes & prudentes, quum in poteſtate ipſorum ſit illud præſtare. Nam illa tempeſtate ſi pecunias largiri Perſeus voluiſſet, & publice civitatibus, & privatim Regibus, atque iis qui publica negotia tractabant; non dicam ea qua poterat magnificentia impenſas ſubminiſtrando, ſed modica tantum liberalitate utendo; eveniſſet, ut omnes Græciæ populi, omneſque vel certe quàm plurimi Reges voluntates ſuas nudarent. de quo non arbitror quemquam prudentum fore mecum diſputaturum. Nunc recte fecit Perſeus, qui hanc non ingreſſus ſit viam; per quam, aut plenâ victoriâ partâ dominationem ſuperbam erat obtenturus: aut ſi vinceretur, in ejuſdem pernitiei ſocietatem multos ſecum attracturus, ſed contrariam potius viam inſtitit: unde factum, ut pauci omnino Græci, per occaſionem ejus belli quod ipſe geſſit, in fraudem inciderint.

LXXVIII.

Decretum Achæorum, de ſubmittendis Marcio pro viribus auxiliis.

Polybii ad Cos. cum Perſeo bellum gerentem legatio.

Legatio ad Attalum miſſa.

Ptole-

Ptolemæi Regis Anacleteria, & eo nomine miſſa ab Achaïs legatio gratulãdi cauſſa.

Polybii cum Conſule colloquium.

Ejuſdem in patriam reverſi præclarum facinus, quo ſumptu ingenti gens Achæorum eſt liberata.

QUO tempore dicebatur Perſeus Theſſaliam cum exercitu venturus, & probabili ratione adducti homines credebant, univerſo bello finem impoſitum iri; viſum Archoni rebus ipſis ſuſpiciones & calumnias in Achæos collatas, iterum refutare. Iccirco auctor Achæis fuit, ut decretum facerent de expeditione cum univerſę gentis copiis ſuſcipienda verſus Theſſaliam, ut omnis fortunæ periculum unà cum Romanis adirent. Hoc facto decreto, placuit Achæis, ut conſcribendi curam Archo ſuſciperet, & eorum omnium parandorum, quæ expeditioni eſſent neceſſaria; ad Conſulem legati ut mitterentur in Theſſaliam, qui de hoc Achæorum decreto certiorem illum facerent: & ab eo diſcerent quando & quo in loco ipſorum copias velit Romano exercitui ſe conjungere. Ac ſtatim decrevere legatum Polybium & alios. ſummoque ſtudio Polybio mandarunt, ut ſi placeat Conſuli mitti exercitum, reliquos legatos extemplo mitteret, id renuntiaturos, ne ſerius quàm oporteret ad illum copiæ Achaicæ venirent.

Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως Ἀνακλητήρια, καὶ πρὸς αὐτὸν συγχαρητικὴ Ἀχαιῶν πρεσβεία.

Ἔντευξις Πολυβίου πρὸς τὸν Ὕπατον.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθόντος ἐπιτήδευμα πρὸς τὸ παραλυθῆναι τὸ ἔθνος δαπάνης μεγίστης.

ΟΤΙ τοῦ Περσέως * βουλομένου ἥξειν μετὰ δυνάμεως εἰς Θετταλίαν, καὶ λήψεσθαι τὰ ὅλα κρίσιν ἐκ τῶν κατὰ λόγον· ἔδοξε τοῖς περὶ τὸν Ἄρχωνα, δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀπολογεῖσθαι πάλιν πρὸς τὰς ὑπονοίας καὶ διαβολάς. Εἰσήνεγκαν οὖν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς δόγμα, διότι δεῖ πανδημεὶ ποιησαμένους τὴν ἔξοδον εἰς Θετταλίαν, κοινωνῆσαι τῶν πραγμάτων ὁλοσχερῶς τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ τούτου κυρωθέντος, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς τὸν Ἄρχωνα γίνεσθαι εἰς τὴν συναγωγὴν τοῦ στρατεύματος, καὶ περὶ τὰς εἰς τὴν ἔξοδον παρασκευάς· πρὸς δὲ τὸν ὕπατον πρεσβευτὰς πέμπειν εἰς Θετταλίαν, τοὺς τὰ δεδογμένα τοῖς Ἀχαιοῖς διασαφήσοντας, καὶ πευσομένους, πότε, καὶ ποῦ δεῖ συμμιγνύειν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. καὶ κατέστησαν πρεσβευτὰς παραχρῆμα Πολύβιον καὶ ἄλλους· καὶ ἐνετείλαντο τῷ Πολυβίῳ φιλοτίμως, ἐὰν ὁ στρατηγὸς εὐδοκῇ τῇ παρουσίᾳ τοῦ στρατοπέδου, τοὺς μὲν πρεσβευτὰς ἐξαυτῆς πέμπειν διασαφήσοντας, ἵνα μὴ καθυστερῶσι τοῦ καιροῦ

αὐτὸν δὲ φροντίζειν, ἵνα τὸ στράτευμα πάντως ἐν ταῖς πόλεσιν ἀγορὰς ἔχῃ, δι' ὧν ἂν ἐμπορεύηται, καὶ μηδὲν ἐλλείπῃ τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις. ταύτας μὲν οὖν ἔχοντες οἱ προειρημένοι τὰς ἐντολὰς ἐξώρμησαν. Κατέστησαν δὲ καὶ πρεσβευτὰς πρὸς Ἄτταλον τοὺς περὶ Τηλέκριτον, ἀποκομίζοντας τὸ δόγμα τὸ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Εὐμένους τιμῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ περὶ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου προσπεσόντος τοῖς Ἀχαιοῖς, διότι γέγονεν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα γίνεσθαι τοῖς βασιλεῦσιν, ὅταν εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν, Ἀνακλητήρια, νομίσαντες σφίσι καθήκειν ἐπισημήνασθαι τὸ γεγονὸς, ἐψηφίσαντο πέμπειν πρεσβευτὰς ἀνανεωσομένους τὰ προϋπάρχοντα τῷ ἔθνει φιλάνθρωπα πρὸς τὴν βασιλείαν· καὶ παραυτίκα κατέστησαν Ἀλκίθον καὶ Πασιάδαν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύβιον καταλαβόντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐκ μὲν τῆς Θετταλίας κεκινηκότας, τῆς δὲ Περραιβίας στρατοπεδεύοντας Ἀζωρίου μεταξὺ καὶ Δολίχης· τὴν μὲν ἔντευξιν ὑπερέθεντο, διὰ τοὺς περιεστῶτας καιρούς· τῶν δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς εἰς Μακεδονίαν κινδύνων μετεῖχον. ἐπεὶ δὲ τοῦ στρατεύματος καταίροντος ἐπὶ τοὺς καθ' Ἡράκλειαν τόπους ἔδοξε καιρὸς εἶναι πρὸς ἔντευξιν, ἅτε τοῦ στρατηγοῦ δοκοῦντος ἠνύσθαι τὸ μέγιστον τῶν προκεχειρισμένων· τότε λαβόντες καιρὸν, τὸ ψήφισμα τῷ Μαρκίῳ προσήνεγκαν, καὶ διεσάφουν τὴν τῶν Ἀχαιῶν προαίρεσιν· διότι βουληθεῖεν αὐτῷ πανδημεὶ τῶν αὐτῶν μετέχειν ἀγώνων καὶ κινδύνων· καὶ

Interea verò proſpiceret ipſe, ut quaſcunque urbes in tranſitu aditurus eſſet exercitus, in iis commeatus haberet, quo ne militibus quicquam deeſſet. his mandatis acceptis Polybius cæterique abiere. Decreverunt inſuper Achæi legatum Telocritum ad Attalum; qui decretum ei afferret, quo reſtituti erant Eumeni omnes honores. Per idem tempus quum fama eſſet allata Achæis, celebrata fuiſſe in honorem Ptolemæi Regis Anacleteria, ſicut eſt moris Ægypti Regibus, ubi ad legitimam regnandi ætatem pervenerunt; officii ſui eſſe exiſtimantes, ut ſuæ ob id quod geſtum erat lætitiæ ſignificationem darent, legatos decreverunt mittere; ad renovandam amicitiam quæ genti Achæorum erat cum Ægypti Regibus. Statim igitur Alcithus & Paſidas ſunt delecti. At Polybius nactus Romanos ex Theſſalia progreſſos, & in Perrhæbiâ inter Azorium ac Dolichen ſtativa habentes, convenire quidem illos propter circunſtantia pericula in præſentia omiſit; certaminum verò omnium quæ in Macedoniæ ingreſſu habita ſunt, fuit particeps. deinde ubi jam Heracleam uſque exercitus perveniſſet, opportunum viſum eſt tempus Imperatoris conveniendi: utpote quum videretur Cos. partem jam maximam ſuſceptæ expeditionis confeciſſe. Tum igitur, ut primum ejus faciendi opportunitatem eſt nactus, decretum Achæorum Q. Marcio tradit; & ſtudium Achæorum illi exponit, qui cum univerſis ſuis viribus certaminum ac periculorum omnium fieri participes decreve-

creverint. Ad hæc oſtendit, quomodo ad omnia de quibus vel ſcripſiſſent vel aliquod mandatum dediſſent Romani, toto belli hujus tempore, obſequentes fuiſſent. Marcius eorum voluntate verbis magnificis laudata, laboris & impenſæ gratiam Achæis fecit; quod nihil jam opus eſſet amplius ad hoc bellum ſociorum auxiliis. Igitur redeuntibus cæteris legatis in Achaiam, Polybius in caſtris remanens, rebus quæ gerebantur interfuit: donec relatum eſt Marcio, Appium Centonem poſtulaſſe ab Achæis, ut quinque millia militum in Epirum ſibi mitterent. tum vero Marcius Polybium redire juſſit, multumque monuit curaret, ne ii milites Appio darentur, neve gens Achæorum impenſas adeo graves fruſtra faceret: nullam enim cauſſam habere Appium, cur auxiliarem illam manum poſceret. Studione erga Achæos hoc ille fecerit, an ut Appio facultatem res gerendi eriperet, difficile dictu. Cæterum Polybius in Peloponneſum reverſus, poſtquàm acceptæ jam ex Epiro literæ eſſent, coacto non multo poſt Sicyonem Achæorum concilio, in quæſtionem ac dubitationem penitus magnam incidit. Nam ubi de Centonis poſtulatis haberi conſultatio cepit, quæ privatim à Marcio acceperat mandata negligere nefas ducebat: at recuſare palàm militum auxilium, quibus nihil opus habebant Achæi; hoc vero adprime periculoſum erat. In tam difficili & ancipiti deliberatione, ad ſe expediendum uſus eſt Polybius decreto Senatus, quo erat cautum, ne ulla ratio

πρὸς τούτοις ὑπέδειξαν, διότι πᾶν τὸ γραφὲν ἢ παραγγελθὲν τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων, κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον, ἀναντίρρητον γέγονεν. τοῦ δὲ Μαρκίου τὴν μὲν προαίρεσιν ἀποδεχομένου τῶν Ἀχαιῶν μεγαλωστί, τῆς δὲ κακοπαθείας αὐτοὺς καὶ τῆς δαπάνης παραλύοντος, διὰ τὸ μηκέτι χρείαν ἔχειν τοὺς καιροὺς τῆς τῶν συμμάχων βοηθείας· οἱ μὲν ἄλλοι πρέσβεις, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀχαΐαν· ὁ δὲ Πολύβιος αὐτοῦ μείνας μετεῖχε τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων· ἕως ὁ Μάρκιος ἀκούσας Ἄππιον τὸν Κέντωνα πεντακισχιλίους στρατιώτας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς Ἤπειρον, ἐξαπέστειλε τὸν προειρημένον, παρακαλέσας φροντίζειν, ἵνα μὴ δοθῶσιν οἱ στρατιῶται, μηδὲ τηλικοῦτον δαπάνημα μάταιον γένηται τοῖς Ἀχαιοῖς· πρὸς οὐδένα γὰρ λόγον αἰτεῖν τοὺς στρατιώτας τὸν Ἄππιον. πότερα δὲ τοῦτ' ἐποίει κηδόμενος τῶν Ἀχαιῶν, ἢ τὸν Ἄππιον ἀπραγεῖν βουλόμενος, χαλεπὸν εἰπεῖν· πλὴν ὅγε Πολύβιος ἀναχωρήσας εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤδη τῶν γραμμάτων ἐκ τῆς Ἠπείρου προσπεπτωκότων, καὶ μετ' οὐ πολὺ συναχθέντων εἰς Σικυῶνα τῶν Ἀχαιῶν, εἰς πρόβλημα παμμεγέθες ἐνέπεσε. Τοῦ γὰρ διαβουλίου προτεθέντος ὑπὲρ ὧν ὁ Κέντων ᾐτεῖτο στρατιωτῶν, ἃ μὲν ὁ Μάρκιος αὐτῷ καταφροντίζειν ἰδίᾳ ἐνετείλατο, ταῦτα * φροντίζειν οὐδαμῶς ἔκρινεν· τὸ δὲ μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης χρείας φανερῶς ἀντιλέγειν τῇ βοηθείᾳ, τελέως ἦν ἐπισφαλές. Δυσχρήστου δὲ καὶ ποικίλης οὔσης τῆς ὑποθέσεως, ἐχρήσατο βοηθήματι πρὸς τὸν καιρὸν τῷ τῆς συγκλήτου δόγματι· τῷ κελεύοντι

μηδένα

μηδένα προσέχειν τοῖς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν γραφομένοις, ἐὰν μὴ τοῦτο ποιῶσιν, κατὰ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου. τοῦτο δ' οὐκ ἦν προσκείμενον τοῖς γράμμασιν. διὸ καὶ κατεκράτησε τοῦ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸν ὕπατον γενέσθαι, καὶ δι' ἐκείνου παραλυθῆναι τῆς δαπάνης τὸ ἔθνος, οὔσης ὑπὲρ ἑκατὸν εἴκοσι τάλαντα. τοῖς γε μὴν βουλομένοις διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἄππιον, μεγάλας ἀφορμὰς ἔδωκεν, ἅτε διακόψας τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ, τὴν περὶ τῆς βοηθείας.

ΟΘ.

Τῶν ἐν Κρήτῃ Κυδωνιατῶν πρὸς Εὐμένη πρεσβεία.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Κρήτην, δεδιότες Κυδωνιᾶται τοὺς Γορτυνίους, διὰ τὸ καὶ πρότερον ἔτι παρ' ὀλίγον κεκινδυνευκέναι τῇ πόλει, τῶν περὶ Νοθοκράτην ἐπιβαλλομένων αὐτὴν κατασχεῖν, ἐξέπεμψαν πρέσβεις πρὸς Εὐμένη, βοήθειαν αἰτούμενοι κατὰ τὴν συμμαχίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς προχειρισάμενος Λέοντα, καὶ στρατιώτας μετὰ τούτου τ', ἐξαπέστειλε κατὰ σπουδήν. ὧν παραγενομένων, οἱ Κυδωνιᾶται τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν τῷ Λέοντι παρέδωκαν, καὶ καθόλου τὴν πόλιν ἐνεχείρισαν.

Π.

Πρεσβεῖαι δισσαὶ Ῥοδίων· Ἀγησιλόχου μὲν εἰς τὴν Ῥώμην, Ἀγησιπόλιδος δὲ πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ ὕπατον Μάρκιον.

eorum haberetur, quæ à magiſtratibus Romanis ſcriberentur, niſi ex Senatus conſulto id facerent. quod quia literis Appii Centonis non erat adjectum; tandem obtinuit Polybius, ut res ad Cos. referretur: & per illum Achæi impenſa, quæ centum & viginti talentorum ſummam ſuperabat, liberarentur. At ſi quis de ipſo detrahere apud Appium vellet, ei benignam materiam hoc pacto ſuppeditavit: ut pote qui inceptum illius de impetrandis auxiliis fregiſſet.

LXXIX.

Cydoniatarum Cretenſium ad Eumenem Regem legatio.

CYDONIATÆ, qui populus eſt Cretæ, metuentes ſibi a Gortyniis, à quibus jam antè ne caperetur ipſorum urbs in præſentiſſimum periculum venerat, quando eam occupare Nothocrates eſt aggreſſus; legatos ad Eumenem miſerunt, auxilium ex fœdere eum poſcentes. Rex Leonem ducem delegit, quem eò celeriter cum trecentorum militum manu miſit. Id ubi advenit præſidium, Cydoniatæ portarum claveis Leoni tradiderunt, & univerſam civitatem ejus curæ permiſerunt.

LXXX.

Populi Rhodii legationes duæ; Ageſilocho Romam miſſo, Ageſipoli vero ad Marcium Cos. bellum in Macedonia adminiſtrantem.

Marcii

Marcii Cos. fraudulenta molitio in Rhodios: & ipſorum Rhodiorum inſignis imprudentia ac levitas.

GLISCEBANT Rhodi magis magiſque in dies contrariæ factiones. Nam quum de Senatus decreto famâ cognoviſſent, quo ſanciebant Patres, non quæ magiſtratus Rom. imperaſſent, verùm quæ ipſi decreviſſent, ea eſſe deinceps præſtanda; vulgo omnibus Senatus prudentiam laudantibus, Philophron & Theætetus hac occaſione arrepta, pergebant porrò in ſuo propoſito: dicebantque legatos ad Senatum eſſe mittendos, & ad Conſulem Q. Marcium Philippum: necnon ad C. Marcium Figulum, cui claſſis provincia erat. Jam tum enim omnibus notum erat, quoſdam ex iis magiſtratibus qui recenter Romæ inierant, in Græciæ regiones fore venturos. Hæc ſententia quum poſt multam altercationem obtinuiſſet, Romam ineunte æſtate miſſi ſunt Hegeſilochus Hegeſiæ filius, Nicagoras Nicandri filius: ad Conſulem verò, & claſſis præfectum Ageſipolis, Ariſton, Pancrates. Mandatum his omnibus erat, ut amicitiam cum populo Romano renovarent, utque criminationibus iis reſponderent, quibus nonnulli civitatem onerabant. at Hegeſilocho Hegeſiæ hoc inſuper negotii impoſitum, ut de exportando frumento faceret mentionem. Quos igitur ſermones apud Senatum iſti legati habuerint, quæ à Patribus reſponſa tulerint, & quomodo omne

Μαρκίου σκαιωρία κατὰ Ῥοδίων· καὶ αὐτῶν Ῥοδίων παράδοξος ἀλογιστία καὶ κέπφωσις.

ΟΤΙ ἐν τῇ Ῥόδῳ τὰ τῆς ἀντιπολιτείας ἀεὶ μᾶλλον ἐπέτεινεν. Προσπεσόντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ τῆς συγκλήτου δόγματος, ἐν ᾧ διεσάφει, μηκέτι προσέχειν τοῖς τῶν στρατηγῶν ἐπιτάγμασιν, ἀλλὰ τοῖς αὐτῆς δόγμασιν. καὶ τῶν πολλῶν ἀποδεχομένων τὴν τῆς συγκλήτου πρόνοιαν, οἱ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Θεαίτητον ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀφορμῆς ταύτης, ἐξειργάζοντο τὸ ἀκόλουθον· φάσκοντες δεῖν ἐκπέμπειν πρεσβευτὰς πρὸς τὴν σύγκλητον, καὶ τὸν Κόϊντον Μάρκιον τὸν ὕπατον, καὶ πρὸς Γάϊον τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ. Τότε γὰρ ἤδη γνώριμον ἦν ἅπασιν, ὥς τινες τῶν καθισταμένων ἀρχόντων ἐν τῇ Ῥώμῃ παραγίνεσθαι μέλλουσιν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους. κρατηθείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως, καίπερ ἀντιρρήσεως γινομένης, ἀπεστάλησαν εἰς μὲν τὴν Ῥώμην ἀρχομένης θερείας, Ἡγησίλοχος Ἡγησίου, Νικαγόρας Νικάνδρου· πρὸς δὲ τὸν ὕπατον, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγὸν, Ἀγησίπολις, Ἀρίστων, Παγκράτης· ἐντολὰς ἔχοντες ἀνανεοῦσθαι τὰ φιλάνθρωπα πρὸς Ῥωμαίους, καὶ πρὸς τὰς διαβολὰς ἀπολογεῖσθαι τὰς λεγομένας ὑπό τινων κατὰ τῆς πόλεως· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἡγησίλοχον, ἅμα τοῖς προειρημένοις, καὶ περὶ σιτικῆς ἐξαγωγῆς ποιησόμενοι λόγους. Τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τούτων ῥηθέντα πρὸς τὴν σύγκλητον, καὶ τὰς δοθείσας αὐτοῖς ἀποκρίσεις ὑπὸ τῆς συγκλήτου, καὶ διότι

καὶ διότι πάντων τῶν φιλανθρώπων τυχόντες ἐπανῆλθον, ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς εἴπομεν. Περὶ δὲ τούτου τοῦ μέρους, χρήσιμον ἐστὶ πλεονάκις ὑπομιμνήσκειν, ὃ δὴ καὶ πειρώμεθα ποιεῖν· διότι πολλάκις ἀναγκαζόμεθα τὰς ἐντεύξεις τῶν πρεσβευτῶν, καὶ τοὺς χρηματισμοὺς προτέρους ἐξαγγέλλειν τῆς καταστάσεως, καὶ τῆς ἐξαποστολῆς. Ἐπεὶ γὰρ καθ᾽ ἕκαστον ἔτος τὰς κατ᾽ ἀλλήλων πράξεις γράφοντες, πειρώμεθα ἐν ἑνὶ καιρῷ συγκεφαλαιοῦσθαι τὰς παρ᾽ ἑκάστοις πράξεις· δῆλον ὡς ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῦτο συμβαίνειν περὶ τὴν γραφήν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγεσίπολιν, ἀφικόμενοι πρὸς τὸν Κόϊντον, καταλαβόντες αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς Ἡράκλειαν στρατοπεδεύοντα, διελέγοντο περὶ ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς. ὁ δὲ διακούσας, οὐχ οἷον αὐτὸς ἔφη προσέχειν ταῖς διαβολαῖς· ἀλλὰ κἀκείνους παρεκάλει μηδενὸς ἀνέχεσθαι τῶν λέγειν τι βλασφημούντων κατὰ Ῥωμαίων· καὶ πολλὰ καθόλου τῶν εἰς φιλανθρωπίαν ἡκόντων ἐπεμέτρησεν. ἔγραψε δὲ ταῦτα καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων. Τοῦ δ᾽ Ἀγεσιπόλιδος ἐψυχαγωγημένου κατὰ τὴν ὅλην ἀπάντησιν ἰσχυρῶς, λαβὼν αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν εἰς τὰς χεῖρας ὁ Κόϊντος, θαυμάζειν ἔφη, πῶς οὐ πειρῶνται διαλύειν οἱ Ῥόδιοι τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον, μάλιστα τοῦ πράγματος ἐκείνοις καθήκοντος. Πότερον δὲ τοῦτ᾽ ἐποιεῖτο, Ἀντίοχον ὑποπτεύων, μήποτε κρατήσας τῆς Ἀλεξανδρείας, βαρὺς ἔφεδρος αὐτοῖς γένηται τοῦ πρὸς τὸν Περσέα πολέμου χρόνον λαμβάνοντος· ἤδη

genus humanitatis & comitatis experti redierint; in expoſitione rerum Italicarum jam diximus. Eſt verò lector nobis ſæpe hujus admonendus, ſicut etiam ſtudioſe facimus: quod non raro orationes habitas à legatis & data illis reſponſa, cogimur prius exponere, quàm de ipſorum legatione decreta & de miſſione verba fecerimus. Quoniam enim per annos ſingulos res geſtas quæ tempore inter ſe congruunt ſcribentes, quę apud quamque gentem ſunt facta ſummatim uno tempore conamur referre: perſpicuum eſt, id inter ſcribendum ita neceſſario evenire. Ageſipolis ut ad Q. Marcium venit, quem in Macedonia eſt aſſecutus ad Heracleam caſtra habentem, mandata ſua illi expoſuit. quibus auditis Cos. non ſolum dixit nullam ſe iis fidem habere, qui de Rhodiis detraherent: ſed legatos etiam eſt hortatus, ne quemquam eorum ferrent, qui de Romanis aliquid blaterare auderent: multaque omnino humanitatis officia cumulate iis præſtitit. ſcripſit & de iiſdem rebus ad populum Rom. Quum autem Ageſipolis comitate Cos. quam hoc congreſſu omnibus in rebus experiebatur, mirificè captus eſſet; ſeducit eum Marcius ad familiare colloquium; & mirari ſe ait, cur Rhodii bellantes pro Cœle Syria Reges componere inter ſe non conarentur: id enim ipſis vel maxime convenire. Hoc verò quo animo Cos. faceret, utrumne quia Antiochi animum ſuſpectum habebat; ne forte ſi Alexandriam occupaſſet, bello adverſus Perſea moram trahente, infeſtus ac gravis hoſtis Romanis immi-

immineret. quum præſertim bellum pro Cœle Syria jam tum ferme palàm concitatum crederetur: an quia videbat paullo poſt de ſumma re decretum iri cum Perſeo, ſpemque de victoria magnam conceperat, quod jam Romanæ legiones in Macedoniam perveniſſent; ſtimulare voluerit Rhodios, quò ſe medios interponerent inter Reges, atque eo pacto occaſionem Romanis darent, ſtatuendi de ipſis prout vellent; utrum inquam horum cogitarit, pro certo affirmari non poteſt: veruntamen quod poſterius dixi, puto verius: idque Rhodiorum caſus confirmant, qui paullo poſt illis acciderunt. Ageſipolis ad Cajum claſſi præfectum mox profectus, benigneque ab eo habitus, ac multo etiam comius quàm fuiſſet à Marcio Cos. brevi Rhodum eſt reverſus. Ubi poſtquam legationem renuntiaſſet, quum viderentur ambo duces Romani in comitate atque humanitate verbis declaranda, & benevolentia in reſponſo ſignificanda, ex ęquo invicem certaſſe; erigi animis omnes Rhodii, ac vana ſpe inflari: at non omnes eodem modo. Nam pars ſanior ob Romanorum benignitatem lætitia geſtiebat: qui rerum novarum cupidi erant, & in præſentem ſtatum male affecti, ii cogitare apud ſe inſtiterunt; ingentem hanc ſupra modum comitatem Romanorum indicio eſſe, terreri ipſos imminenti periculo, neque ex animi ſententia res ipſis ſuccedere. Poſtea verò quàm inſuper accidiſſet, ut inter quoſdam effutiret Ageſipolis, privatim ſibi à Marcio fuiſſe mandatum, ut in Se-

γὰρ τότε συνέβαινε συγκεχύσθαι τὸν περὶ Κοίλης Συρίας πόλεμον· ἢ θεωρῶν ὅσον οὔπω κριθησόμενα τὰ κατὰ τὸν Περσέα, τῶν Ρωμαϊκῶν στρατοπέδων ἐν Μακεδονίᾳ παραβεβληκότων· καὶ καλὰς ἐλπίδας ἔχων ὑπὲρ τῶν ἀποβησομένων, ἐβούλετο τοὺς Ροδίους προεξώσας μεσίτας ἀποδεῖξαι· καὶ τοῦτο πράξαντας, δοῦναι τοῖς Ρωμαίοις ἀφορμὰς εὐλόγους, εἰς τὸ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ὡς ἂν αὐτοῖς φαίνηται· τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν· δοκῶ δὲ μᾶλλον τὸ τελευταῖον εἰρημένον, ἐξ ὧν ἐμαρτύρησε τὰ μετ᾽ ὀλίγον συμβάντα τοῖς Ροδίοις. Οἵγε περὶ τὸν Αγεσίπολιν, ἐξ αὐτῆς βαδίσαντες πρὸς τὸν Γάϊον, καὶ πάντων τυχόντες τῶν φιλανθρωπιῶν, ὑπερβολικώτερον ἢ παρὰ τοῦ Μαρκίου, ταχέως εἰς τὴν Ρόδον ἀνεχώρησαν. Γινομένης δὲ τῆς ἀποπρεσβείας, καὶ τῆς τε διὰ τῶν λόγων φιλανθρωπίας, καὶ τῆς διὰ τῶν ἀποκρίσεων εὐνοίας, ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐφαμίλλου γινομένης, ὀρθοὶ καὶ μετέωροι ταῖς διανοίαις ἐγενήθησαν οἱ Ρόδιοι· οὐ μὴν πάντες ὡσαύτως. Οἱ μὲν γὰρ ὑγιαίνοντες, περιχαρεῖς ἦσαν ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῶν Ρωμαίων· οἱ δὲ κινηταὶ καὶ καχέκται συνελογίζοντο παρ᾽ αὐτοῖς, σημεῖον εἶναι τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας, τοῦ δεδιέναι τὴν περίστασιν τοὺς Ρωμαίους, καὶ μὴ χωρεῖν αὐτοῖς τὰ πράγματα κατὰ λόγον. Οτε δὲ καὶ τὸν Αγεσίπολιν συνέβη παραφθέγξασθαι πρός τινας τῶν φίλων, ὅτι παρὰ τοῦ Μαρκίου κατ᾽ ἰδίαν ἐν-

τολὰς

τολὰς εἴληφε, μνημονεύειν πρὸς τὴν βουλὴν ὑπὲρ τοῦ διαλύειν τὸν πόλεμον· τότε δὴ τελέως οἱ περὶ τὸν Δείνωνα, συνέθεντο ἐν κακοῖς μεγάλοις εἶναι τοὺς Ρωμαίους. ἀπέστειλαν δὲ καὶ πρεσβευτὰς εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, τοὺς διαλύσοντας τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον, Ἀντιόχῳ καὶ Πτολεμαίῳ.

natu Rhodiorum de componenda pace inter Reges mentionem faceret: tum enimvero nihil dubitare Dino, quin peſſimo loco res Romanorum eſſent. ergo etiam legati Alexandriam, ad dirimendum bellum quod inter Antiochum & Ptolemæum erat conflatum, mittuntur.

ΠΑ.

LXXXI.

Πῶς Ἀντίοχος παραλαβὼν τὰ κατὰ Αἴγυπτον ἐχρήσατο τοῖς πράγμασι.

Πρεσβεῖαι διάφοροι παρ' Ἑλλήνων πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἃς ἐν Αἰγύπτῳ κατέλαβεν ὁ Ἀντίοχος.

Quomodo Antiochus occupata Ægypto in rebus ordinandis ſe geſſerit.

Legationes diverſæ Græcorum in Ægypto repertæ ab Antiocho, quæ ad Ptolemæum fuerant miſſæ.

ΟΤΙ μετὰ τὸ παραλαβεῖν Ἀντίοχον τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἔδοξε τοῖς περὶ τὸν Κομανὸν καὶ Κινέαν συνεδρεύουσι μετὰ τοῦ βασιλέως, κοινοβούλιον καταγράφειν ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων, τὸ βουλευσόμενον περὶ τῶν ἐνεστώτων. πρῶτον οὖν ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παρεπιδημήσαντας πέμπειν πρεσβευτὰς ὡς τὸν Ἀντίοχον, κοινολογησομένους ὑπὲρ διαλύσεως. Ἦσαν δὲ τότε παρὰ μὲν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβεῖαι διτταί· μία μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν φιλανθρώπων ἀνανεώσεως, ἣν ἐπρέσβευον Ἀλκιθος Ξενοφῶντος, Αἰγιεύς, καὶ Πασιάδας· ἄλλη δὲ περὶ τοῦ τῶν ἀνταγωνιστῶν ἀγῶνος· ἦν δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίων πρεσβεία περὶ δωρεᾶς, ἧς ἡγεῖτο Δημάρατος

POSTEAQUAM Ægyptus ab Antiocho fuit occupata, Comano & Cinea de ſumma rerum cum Rege conſultantibus, viſum eſt faciendum; ut concilium ex illuſtriſſimis quibuſque ducibus conſcriberetur, de cujus ſententia omnia deinceps gererentur. Ei concilio ante omnia placuit, ut advenæ Græci qui forte ibi reperiebantur, legati ad Antiochum proficiſcerentur, de pace cum eo acturi. Erant tunc eo loci legationes duæ ab Achæorum gente miſſæ: una ad renovandam cum Rege amicitiam: quæ mandata fuerat Alcitho Xenophontis filio, Ægienſi, & Paſiadæ: altera de antagoniſtarum agone. Erat & miſſa ab Athenienſibus de donatione quadam legatio, cujus princeps Demaratus. item ſacræ legationes ab iiſ-

ab iiſdem duæ: una de feſto Panathenæorum: cujus caput fuit Callias quinquertio. altera de myſteriis, quam obibat Cleoſtratus, qui ſuper eo ad Regem orationem habuit. Mileto aderant Eudemus & Iceſius: Clazomenis Apollonides & Apollonius. cum his legatos miſit Rex etiam Tlepolemum & Ptolemæum rhetorem. hi igitur adverſo flumine navigantes, obviam proceſſerunt.

καὶ θεωρίαι δισσαὶ, μία μὲν ὑπὲρ τῶν Παναθηναίων, ἧς προειστήκει Καλλίας ὁ παγκρατιαστής· ἡ δ' ἄλλη περὶ μυστηρίων, ὑπὲρ ἧς Κλεόστρατος ἐποιεῖτο τὸν χρηματισμὸν καὶ τοὺς λόγους. ἐκ δὲ Μιλήτου παρῆσαν Εὔδημος, καὶ Ικέσιος· ἐκ δὲ Κλαζομενῶν Ἀπολλωνίδης, καὶ Ἀπολλώνιος. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Τληπόλεμον καὶ Πτολεμαῖον τὸν ῥήτορα πρεσβευτάς. οὗτοι μὲν οὖν ἔπλεον ἀνὰ τὸν ποταμὸν εἰς τὴν ἀπάντησιν.

LXXXII.

ΠΒ.

Colloquium Antiochi Ægypto occupata, & legatorum è Græcia miſſorum.

Iura Regum Syriæ, quibus probabant pertinere ad ipſos Cœlam Syriam.

Κοινολογία τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρεσβευτῶν πρὸς τὸν Ἀντίοχον τὴν Αἴγυπτον κατασχόντα.

Τῶν ἐν Συρίᾳ βασιλέων δίκαια, δι' ὧν δεικνύουσι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ Κοίλη Συρία.

Quo tempore Ægyptus in poteſtatem Antiochi venit, convenerunt eodem Græci legati de pace ad ipſum miſſi. quos quum benigne ſuſcepiſſet, primo die ad epulas magnifice ſtructas invitavit: poſtridie verò ſui conveniendi poteſtatem fecit, & mandata juſſit expromere. Primi igitur omnium verba apud Regem fecerunt legati Achæorum; deinde Athenienſium, Demaratus. ſecundum hos Eudemus Mileſius. Qui quum eodem tempore eademque de re omnes diſſererent, eveniebat, ut rationes quas ſinguli afferebant per quam ſimiles eſſent. Omnes enim Eulæi culpa

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν, ὅτε Ἀντίοχος τὴν Αἴγυπτον παρέλαβε, συνῆψαν τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρεσβευτῶν, οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὰς διαλύσεις. ἀποδεξάμενος δὲ τοὺς ἄνδρας φιλανθρώπως, τὴν μὲν πρώτην ὑποδοχὴν αὐτῶν ἐποιήσατο μεγαλομερῶς· κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἔδωκεν ἔντευξιν, καὶ λέγειν ἐκέλευσε περὶ ὧν ἔχουσι τὰς ἐντολάς. Πρῶτοι μὲν οὖν οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐποιήσαντο λόγους· τούτοις δ' ἑξῆς Δημάρατος ὁ παρὰ τῶν Ἀθηναίων· μετὰ δὲ τοῦτον Εὔδημος ὁ Μιλήσιος. Πάντων δὲ περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διαλεγομένων, παραπλησίους εἶναι συνέβαινε καὶ τοὺς κατὰ μέρος αὐτῶν λόγους. τὴν μὲν γὰρ αἰτίαν τῶν συμβεβηκό-

τῶν πάντες ἀνέφερον ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Εὐλαῖον· τὴν δὲ συγγένειαν, καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν τοῦ Πτολεμαίου προφερόμενοι, παρῃτοῦντο τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως. Ἀντίοχος δὲ πᾶσι τούτοις ἀνθομολογησάμενος, καὶ προσαυξήσας τὴν ἐκείνων ὑπόθεσιν, ἤρξατο λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικαίων, δι' ὧν ἐπειρᾶτο συνιστάνειν τῶν ἐν Συρίᾳ βασιλέων ὑπάρχουσαν κτῆσιν τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν τόπων. Ἰσχυροποιῶν μὲν τὰς ἐπικρατείας τὰς Ἀντιγόνου τοῦ πρώτου κατάρξαντος τῆς ἐν Συρίᾳ βασιλείας· προφερόμενος δὲ τὰ συγχωρήματα τὰ γενόμενα Σελεύκῳ διὰ τῶν ἀπὸ Μακεδονίας βασιλέων, μετὰ τὸν Ἀντιγόνου θάνατον· ἑξῆς δὲ τούτοις ἀπερειδόμενος ἐπὶ τὴν τελευταίαν κατὰ πόλεμον Ἀντιόχου τοῦ πατρὸς ἔκτησιν· ἐπὶ δὲ πᾶσιν ἐξαρνούμενος τὴν ὁμολογίαν, ἣν ἔφασαν οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν γενέσθαι Πτολεμαίῳ, τῷ νεωστὶ μετηλλαχότι πρὸς Ἀντίοχον τὸν ἐκείνου πατέρα· ὅτι δεῖ λαβεῖν αὐτὸν ἐν φερνῇ Κοίλην Συρίαν, ὅτ' ἐλάμβανε Κλεοπάτραν, τὴν τοῦ νῦν βασιλεύοντος μητέρα. Πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθεὶς καὶ πείσας, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπηντηκότας, ὡς δίκαια λέγει, τότε μὲν διέπλευσεν εἰς τὴν Ναύκρατιν· χρησάμενος δὲ καὶ τούτοις φιλανθρώπως, καὶ δοὺς ἑκάστῳ τῶν Ἑλλήνων τῶν κατοικούντων χρυσοῦν, προῆγεν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας· τοῖς δὲ πρεσβευταῖς τὴν ἀπόκρισιν ὑπέχετο δώσειν, ὅταν οἱ περὶ τὸν Ἀριστείδην καὶ Θῆριν ἀνακάμψωσιν ὡς αὐτόν· ἐξαπεσταλκέναι γὰρ ἐκείνους ἔφη πρὸς τὸν Πτολεμαῖον·

ſuſceptum bellum dicere: dein cognationem atque ætatem Ptolemæi allegantes, Regis iram deprecari. Antiochus quum orationibus illorum eſſet aſſenſus, atque ipſe etiam plura in eandem ſententiam diſſerviſſet: juſta ſua commemorare cepit; magno ſtudio probare contendens, pertinere ad Syriæ Reges Cœlæ Syriæ poſſeſſionem. Principio dicere, idque multis ſtudioſe confirmare, Antigonum primum à quo regnum Syriæ conditum, ea loca imperio ſuo tenuiſſe; proferre deinde in medium inſtrumenta conceſſionis poſt mortem Antigoni Seleuco à Macedonicis Regibus factæ: ſecundum iſta, Antiochum patrem bello noviſſimo Cœlam Syriam recepiſſe, multumque eo jure niti. poſtremò negare verum eſſe de pactis quæ legati Alexandrini facta dicebant fuiſſe inter Ptolemæum nuper mortuum, & Antiochum hujus patrem: quibus pactis nomine dotis concedebatur Ptolemæo Cœle Syria, quando in uxorem duceret Cleopatram, ejus qui jam regnat matrem. In hanc ſententiam Rex quum multa diſſerviſſet, nec tantum ſibi, ſed etiam omnibus qui præſentes erant, cauſſam ſuam probaviſſet; Naucratim tunc quidem navibus petiit: atque eo etiam loco benigne appellatis tractatiſque civibus, in Græcos vero qui ibi commorabantur, aureis ſingulis diviſis, Alexandriam iter inſtituit: at legatis pollicitus eſt daturum ſe iis reſponſum, poſtquam Ariſtides & Theris eſſent reverſi. hos namque à ſe ad Ptolemæum miſſos eſſe: velle enim

enim ſe, omnium conſiliorum ſuorum conſcios ac teſtes habere Græcos legatos.

LXXXIII.

Antiochus ex Ægypto Romam & legatos mittit & pecuniam.

POSTEAQUAM Alexandriam oppugnare deſiiſſet Antiochus, legatos Romam miſit. hi autem erant Meleager, Soſiphanes, Heraclides; centum quinquaginta talenta pactus ſe daturum: quinquaginta ad coronam Romanis: reliquam ſummam, ut quibuſdam Græcis civitatibus dividatur.

LXXXIV.

Rhodiorum legatorum congreſſus cum Antiocho habitus dum erat in Ægypto.

PER eoſdem dies Rhodiorum legatio, cujus princeps erat Pratio ad componendam pacem miſſa, Alexandriam portum tenvit: eademque mox in caſtra ad Regem venit. Hi in colloquium Antiochi admiſſi, dum patriæ conjunctionem cum utroque regno commemorant, & mutua inter ambos Reges neceſſitudinis jura, quæque ad utrumque ex pace confecta reditura ſint commoda, longam orationem ſunt exorſi: at Rex dicentem legatum interpellans; longiore oratione ni-

βούλεσθαι δὲ πάντων συνίστορας εἶναι καὶ μάρτυρας τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρεσβευτάς.

ΠΓ.

Ἀντίοχος ἐξ Αἰγύπτου πρέσβεις καὶ ἀργύριον εἰς Ῥώμην πέμπει.

ΟΤΙ Ἀντίοχος μετὰ τὸ καταλιπεῖν Ἀλεξάνδρειαν πολιορκεῖν, πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπεν. οὗτοι δ' ἦσαν, Μελέαγρος, Σωσιφάνης, Ἡρακλείδης, συνθεὶς ρʹ καὶ νʹ τάλαντα· πεντήκοντα μὲν στέφανον Ῥωμαίοις· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν χρημάτων εἰς δωρεὰν τισὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων.

ΠΔ.

Τῶν ἀπὸ Ῥόδου πρέσβεων ἔντευξις πρὸς Ἀντίοχον, ἐν Αἰγύπτῳ τότε ὄντα.

ΟΤΙ κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας κατέπλευσαν ἐκ Ῥόδου πρέσβεις εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ τὰς διαλύσεις, οἱ περὶ Πρατίωνα· καὶ μετ' οὐ πολὺ παρῆσαν εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς Ἀντίοχον. γενομένης δὲ τῆς ἐντεύξεως, πολλοὺς διετίθεντο λόγους, τήν τε τῆς ἰδίας πατρίδος εὔνοιαν προφερόμενοι πρὸς ἀμφοτέρας τὰς βασιλείας, καὶ τὴν αὐτῶν τῶν βασιλέων ἀναγκαιότητα πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὸ συμφέρον ἑκατέροις ἐκ τῆς διαλύσεως· ὁ δὲ βασιλεὺς ἔτι λέγοντα τὸν πρεσβευτὴν ἐπιτιμῶν, οὐκ

ἔφη περιττὸν εἶναι πολλῶν λόγων· τὴν μὲν γὰρ βασιλείαν εἶναι Πτολεμαίου τοῦ πρεσβυτέρου· πρὸς δὲ τοῦτον καὶ διαλελύσθαι πάλαι, καὶ φίλον ὑπάρχειν· καὶ νῦν βουλομένων τῶν ἐν τῇ πόλει κατάγειν τοῦτον, μὴ κωλύειν Ἀντίοχον· καὶ δὴ πεποίηκεν.

hil opus eſſe ait: regnum enim ad Ptolemæum majorem pertinere: cum iſto verò pacem dudum ſe feciſſe, & amicum eſſe. atque adeo, inquit Antiochus, ſi ab exilio eum revocare cives voluerint, per ſe licere. & ita fecit.

ΠΕ.

Περσέως πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον παρασκευαί, καὶ διάφοροι πρεσβεῖαι πρὸς Γέντιον, Εὐμένη, Ἀντίοχον τοὺς βασιλέας, καὶ πρὸς τοὺς Ῥοδίους.

ΟΤΙ παραγενομένων περὶ τοῦ χειμῶνα τῶν περὶ τὸν Ἱππίαν, οὓς ἀπεστάλκει πρεσβευτὰς ὁ Περσεὺς πρὸς Γέντιον ὑπὲρ τῆς συμμαχίας, καὶ διασαφούντων, ὅτι πρόθυμος ὁ βασιλεύς ἐστιν ἀναδέχεσθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον, ἐὰν αὐτῷ δοθῇ τριακόσια τάλαντα καὶ πίστεις αἱ προσήκουσαι περὶ τῶν ὅλων· πυθόμενος ταῦτα καὶ κρίνων ἀναγκαίαν εἶναι τὴν Γεντίου κοινοπραγίαν, προχειρισάμενος Πάνταυχον ἕνα τῶν πρώτων φίλων, καὶ τοῦτον ἐξαπέστελλε, δοὺς ἐντολάς· πρῶτον μὲν ὁμολογήσαντα περὶ τῶν χρημάτων, ὅρκους καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ὑπὲρ τῆς συμμαχίας· εἶτα τοὺς ὁμήρους ἐξ αὐτῆς κἀκεῖνον πέμπειν ὡς ἂν δοκῇ Πανταύχῳ, καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν, οὓς ἂν ἀποφήνῃ Γέντιος διὰ τῶν ἐγγράπτων· αὐτὸν δὲ τούτοις διατάξασθαι περὶ τῆς κομιδῆς τῶν τριακοσίων ταλάντων.

LXXXV.

Perſei apparatus ad bellum contra Romanos gerendum: item legationes variæ, ad Reges Gentium, Eumenem, Antiochum; & populum Rhodium.

QUUM ante hiemem rediiſſet Hippias quem ſocietatis juvandæ cauſſa Perſes ad Gentium miſerat, atque is renuntiaret paratum Regem eſſe, bellum adverſus Romanos ſuſcipere, ſi trecenta ſibi talenta numerarentur; & de ſumma re idonea ratione ſibi caveretur: his Rex auditis, neceſſariam ſibi eſſe judicans Gentii ſocietatem, Pantauchum ex fidiſſimis amicis delectum, datis mandatis miſit, qui primum quidem pecuniam daturum pactus, jusjurandum ſuper ſocietate præſtaret atque exigeret: deinde ut obſides ſtatim mitteret, prout Pantaucho videretur, & ab eo acciperet, quos Gentius in fœderis formula nominatim indicaſſet. ad hæc ut de tranſvectione illorum trecentorum talentorum, cum Gentio conſtitueret.
Pantau-

Pantauchus ſtatim profectus, ubi Medeonem Labeatidis venit, obvium ibi nactus Gentium, facile adoleſcenti perſuaſit, ut ſpes omnes ſuas cum Perſeo conjungeret. icto fœdere ſocietatis & conſcripto, extemplo Gentius, ſimul obſides miſit, quos Pantauchus ſcripſerat: ſimul Olympionem cum his, qui jusjurandum à Perſeo & obſides exigeret: itemque alios qui pecuniam tuto curarent. perſuaſit etiam Pantauchus Gentio, ut unà cum iis quos diximus, legatos mitteret qui iis comitati quos Perſeus erat miſſurus, Rhodum legationem obirent, de communi ſocietate acturi. Id ſi fieret, & belli ſocietatem inire ſecum Rhodii vellent, nullum plane futurum negotium Romanos vincere aſſerebat. Gentius hiſce omnibus poſtulatis annuit; Parmenionem & Morcum deligit, & cum iſtis mandatis mittit, ut poſtquam jusjurandum atque obſides à Perſeo accepiſſent, & de pecunia conveniſſet, Rhodum legationem ſuſciperent. Igitur hi omnes in Macedoniam ire: Pantauchus verò ad fodiendum Regi latus manere; qui juvenem aſſidue moneret urgeretque, ne in bello apparando ceſſaret, ſed compararet ſe, quò poſſet loca, urbes, ſocios hoſti præcipere. maxime autem illum hortabatur, ut ad navale bellum neceſſaria pararet. Nam quum Romani ab ea parte penitus eſſent imparati, ipſum in Epiri ora & Illyrici nullo

ὁ δὲ Πάνταυχος ἐξαυτῆς ποιησάμενος τὴν ὁρμήν, καὶ παραγενόμενος εἰς Μετέωνα τῆς Λαβεάτιδος· κἀνταῦθα συμμίξας τῷ Γεντίῳ, ταχέως παρεστήσατο τὸν νεανίσκον πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῷ Περσεῖ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ὑπὲρ τῆς συμμαχίας καὶ καταγραφέντων, εὐθέως ὁ Γένθιος, ἅμα τοὺς ὁμήρους ἔπεμπε τοὺς ὑπὸ τοῦ Πανταύχου καταγραφέντας· καὶ σὺν τούτοις Ὀλυμπίωνα, παραληψόμενον τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς ὁμήρους παρὰ τοῦ Περσέως· ἑτέρους δὲ τοὺς περὶ τῶν χρημάτων ἕξοντας τὴν ἐπιμέλειαν. σὺν δὲ τοῖς προειρημένοις, ἔπεισεν ὁ Πάνταυχος τὸν Γένθιον, καὶ πρεσβευτὰς συνεξαποστέλλειν. οἵτινες ἅμα τοῖς παρὰ τοῦ Περσέως πεμπομένοις εἰς τὴν Ῥόδον πρεσβεύσωσιν, ὑπὲρ τῆς κοινῆς συμμαχίας. τούτου γενομένου, καὶ συνεμβάντων τῶν Ῥοδίων εἰς τὸν πόλεμον, τελέως εὐκαταγωνίστους ἐσομένους ἀπέφαινε τοὺς Ῥωμαίους. ὁ δὲ πεισθεὶς τοῖς παρακαλουμένοις, καὶ προχειρισάμενος Παρμενίωνα καὶ Μόρκον ἐξαπέστειλε, δοὺς ἐντολάς, ὅταν λάβωσι τοὺς ὅρκους παρὰ τοῦ Περσέως, καὶ τοὺς ὁμήρους, καὶ περὶ τῶν χρημάτων γένηται σύμφωνον, πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥόδον. Οὗτοι μὲν οὖν πάντες προῆγον εἰς τὴν Μακεδονίαν. ὁ δὲ Πάνταυχος μένων παρὰ πλευράν, ὑπεμίμνησκε καὶ παρώξυνε τὸν νεανίσκον, πρὸς τὸ μὴ καθυστερεῖν τῶν παρασκευῶν· ἀλλ' ἕτοιμον ὄντα προκαταλαμβάνειν καὶ τόπους καὶ πόλεις, καὶ συμμάχους· μάλιστα δ' αὐτὸν ἠξίου παρασκευάζεσθαι πρὸς τὴν κατὰ θάλατταν μάχην. Τῶν γὰρ Ῥωμαίων εἰς τέλος ἀπαρασκεύων ὄντων πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, κατά τε τοὺς περὶ τὴν Ἤπειρον καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἰλλυρίδα τόπους,

ἀκονητὶ πᾶν τὸ προτεθὲν ἐπιτελεσθήσεσθαι δι' αὑτοῦ, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένων. Ὁ μὲν οὖν Γένθιος τούτοις τοῖς λόγοις ἀναπειθόμενος, ἐγίνετο περί τε τὰς κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν παρασκευάς. ὁ δὲ Περσεὺς παραγινομένων εἰς τὴν Μακεδονίαν τῶν πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Γενθίου, καὶ τῶν ὁμηρευόντων, ὁρμήσας ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Ἐνιπέα ποταμὸν παρεμβολῆς μετὰ πάντων τῶν ἱππέων, ἀπήντα τοῖς προειρημένοις εἰς τὸ Δῖον· καὶ συμμίξας πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῆς συμμαχίας, ἐναντίον πάντων τῶν ἱππέων· πάνυ γὰρ ἐβούλετο σαφῶς εἰδέναι τοὺς Μακεδόνας, τὴν τοῦ Γενθίου κοινοπραγίαν ἐλπίζων εὐθαρσεστέρους αὐτοὺς ὑπάρξειν, προσγινομένης ταύτης τῆς ῥοπῆς. ἔπειτα δὲ τοὺς ὁμήρους παρελάμβανε, καὶ παρεδίδου τοὺς ἑαυτοῦ τοῖς περὶ Ὀλυμπίωνα, ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι, Λίμναιος ὁ Πολεμοκράτους, καὶ Βάλαυχος ὁ Παντεύχου. μετὰ δὲ ταῦτα, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ χρήματα παρόντας, εἰς Πέλλαν ἐξέπεμπεν, ὡς ἐκεῖ παραληψομένους. τοὺς δὲ πρεσβευτὰς τοὺς εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς Μητρόδωρον, συντάξας ἑτοίμους εἶναι πρὸς τὸν πλοῦν· ἔπεισε δὲ καὶ τοὺς Ῥοδίους συμβαίνειν εἰς τὸν πόλεμον. Ταῦτα δὲ διοικήσας, Κρυφῶντα μὲν ἐξέπεμψε πρεσβευτὴν πρὸς Εὐμένη, καὶ πρότερον ἤδη ἀπεσταλμένον· Τηλέμναστον δὲ τὸν Κρῆτα, πρὸς τὸν Ἀντίοχον μὴ παρορᾶν τὸν καιρὸν, μηδ' ὑπολαμβάνειν πρὸς αὐτὸν μόνον ἀνήκειν τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ τὴν βαρύτητα τῶν Ῥωμαίων· σαφῶς δὲ γινώσκειν, ὡς ἐὰν μὴ καὶ νῦν αὐτὸς συνεπιλαμ-

labore quicquid deſtinaſſet, & per ſe & per alios quos eò mitteret, eſſe effecturum. Gentius igitur hujuſmodi ſermonibus perpulſus, terra marique neceſſaria bello comparabat. Perſeus verò venientibus in Macedoniam legatis Gentii, & illis qui futuri erant obſides, ab iis caſtris, ſtatim quæ ad Enipeum amnem habebat, cum omni equitatu profectus, ad Dium occurrit. Quò ubi conventum, ante omnia Perſeus juſivrandum dedit, circumfuſo agmine equitum: admodum enim volebat Rex, Macedones certo exploratam habere initam cum Gentio ſocietatem: quod ſperaret, acceſſionem huius momenti ad rem bene gerendam animos illis adjecturam. Secundum hæc miſſos obſides ſuſcepit, ſuoſque viciſſim Parmenioni tradidit. eorum nobiliſſimi erant, Limnæus Polemocratis filius, & Balauchus Pantauchi filius. deinde eos qui ad pecunias acccipiendas venerant, Pellam miſit, ibi illam accepturos. Legati Rhodum ituri Theſſalonicam ad Metrodorum miſſi, & ut parati eſſent ad navem conſcendendam juſſi. Hæc legatio Rhodiis perſuaſit, ut Perſeo ad hoc bellum ſe conjungerent: qua re confecta, Cryphontem legatum ad Eumenem, qui jam antè parem legationem objerat, miſit: Telemnaſtum Cretenſem ad Antiochum; ne occaſionem miſſam faceret, neve arbitraretur, ad unum ſe Romanorum ſuperbiam & dura imperia ſpectare: quin potius pro certo haberet, ejuſdem ſe quoque fortunæ periculum brevi facturum, niſi nunc ipſum

ipſum adiuvaret, maxime quidem concilianda pace: ſin minus, opem ferendo.

LXXXVI.

Legatio gemina populi Rhodij; una ad Romanos, ad dirimendum bellum contra Perſeum: altera ad Cretenſes, de amicitia & ſocietate.

QUUM fuiſſent indicta à Rhodiis comitia, vicit in illis eorum ſententia, quibus placebat legatos de pace mitti. Ac Rhodiorum quidem diſſidentes animos, hoc modo ſicut dictum eſt, quum de more conciones ad populum habendi ageremus, decretum iſtud palàm fecit. quod eos plus poſſe manifeſtò arguit, qui Perſeo faverent, quàm eos qui patriæ ſaluti ac legibus conſultum vellent. Prytanes igitur legationes extemplo inſtituerunt, ad dirimendum bellum: Romam quidem Ageſipolim & Cleombrotum: ad Cos. verò & Perſeum Damonem, Nicoſtratum, Ageſilochum, & Telephum. Secundum hæc etiam reliqua convenienter iſtis adminiſtrarunt, tandemque peccata peccatis adeo cumularunt, ut excuſationi nullus relinqueretur locus. Protinus enim etiam in Cretam legatos miſerunt, ad renovandam cum univerſis Cretenſibus amicitiam: monendùmque ut temporum conditionem ac periculum imminens attenderent; & cum Rhodiorum populo conſentientes, eundem inimicum atque amicum

βάνηται, μάλιστα μὲν διαλύων τὸν πόλεμον· εἰ δὲ μή, βοηθῶν, ταχέως πεῖραν λήψεται τῆς αὐτῆς ἑαυτῷ τύχης.

Π ϛʹ.

Πρεσβεῖαι Ροδίων δισσαί· ἡ μὲν πρὸς Ρωμαίους, διαλύουσα τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον· ἡ δὲ εἰς Κρήτην, περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας.

ΟΤΙ προτεθείσης χειροτονίας τοῖς Ροδίοις, ἐνίκων οἷς ἤρεσκε πέμπειν τοὺς πρεσβευτὰς ὑπὲρ τῆς διαλύσεως· καὶ τὴν μὲν Ροδίων ἀντιπολιτείαν, τοῦτον τὸν τρόπον ὡς ἐν τῷ περὶ δημηγορίας τέθειται, διέκρινε τὸ διαβούλιον· ἐν ᾧ πλεῖον ἐφάνησαν ἰσχύοντες οἱ τὰ τοῦ Περσέως αἱρούμενοι, τῶν σώζειν σπουδαζόντων τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους. οἱ δὲ Πρυτάνεις παραχρῆμα πρεσβευτὰς κατέστησαν τοὺς διαλύσοντας τὸν πόλεμον· εἰς μὲν τὴν Ρώμην Αγεσίπολιν καὶ Κλεόμβροτον· πρὸς δὲ τὸν στρατηγὸν καὶ Περσέα, Δάμωνα, καὶ Νικόστρατον, καὶ Αγησίλοχον, καὶ Τήλεφον. Τούτων δ' ἑξῆς τὸ συνεχὲς ἐξειργάζοντο, καὶ προσετίθεσαν, ποιοῦντες ἀναπολόγητον τὴν ἁμαρτίαν. εὐθέως γὰρ εἰς τὴν Κρήτην ἔπεμπον πρεσβευτάς, τοὺς ἀνανεωσομένους πρὸς πάντας Κρῆτας τὰ ὑπάρχοντα φιλάνθρωπα, καὶ παρακαλέσοντας βλέπειν τοὺς καιροὺς καὶ τὴν περίστασιν, καὶ συμφρονεῖν τῷ δήμῳ, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν αἱρεῖσθαι

καὶ φίλον· ὁμοίως δὲ καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς τὰς πόλεις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν διαλεχθησομένους.

ΠΖ.

Ὅτι ἐπράχθη παρὰ Ῥοδίοις μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν παρὰ Γεντίου πρεσβευτῶν.

ΟΤΙ τῶν περὶ τὸν Παρμενίωνα καὶ Μόρκον, καὶ τῶν παρὰ τοῦ Γεντίου, καὶ σὺν τούτοις τοῦ Μητροδώρου παραγινομένων εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ συναχθείσης τῆς βουλῆς, πάντα πᾶσιν θορυβώδης ἦν ἡ ἐκκλησία· τῶν μὲν περὶ τὸν Δείνωνα φανερῶς ἤδη τολμάντων λέγειν τὰ τοῦ Περσέως· τῶν δὲ περὶ Θεαίτητον, καταπεπληγμένων τὰ συμβαίνοντα. καὶ γὰρ ἡ τῶν λέμβων παρουσία, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων ἱππέων, καὶ ἡ τοῦ Γεντίου μετάθεσις, συνέτριβεν αὐτούς. Διὸ καὶ τὸ πέρας τῆς ἐκκλησίας ἀκόλουθον ἐγενήθη τοῖς προειρημένοις. ἔδοξε γὰρ τοῖς Ῥοδίοις ἀποκριθῆναι φιλανθρώπως ἀμφοτέροις τοῖς βασιλεῦσι, καὶ διασαφεῖν, ὅτι δέδοκται διαλύειν αὐτοῖς τὸν πόλεμον, καὶ παρακαλεῖν κἀκείνους εὐδιαλύτους ὑπάρχειν. ἐδέξαντο δὲ καὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἐπὶ τὴν κοινὴν ἑστίαν τοὺς παρὰ τοῦ Γεντίου, μετὰ πολλῆς φιλανθρωπίας.

ΠΗ.

Παραδειγματισμὸς τῶν ἀπὸ Ῥόδου πρέσβεων ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων συγκλήτου ἐπὶ μεγίστῃ αὐτῶν ἀλογίᾳ καὶ οἰήσει.

ducerent. miſſi item ſunt ad ſingulas civitates, qui de iiſdem rebus cum illis agerent.

LXXXVII.

Quæ Rhodi ſunt geſta poſtquam eò advenerunt Gentii Regis legati.

POSTEAQUAM Parmenio & Morcus Gentii legati, & una cum his Metrodorus Perſei, Rhodum perveniſſent, convocato populo ad deliberandum, tumultuoſa modis omnibus concio fuit: quum & Dinon jam favere palàm Perſeo auderet: & Theætetum contrà, quæ acciderant terrerent. nam & lemborum adventus, & numerus ingens occiſorum equitum, & Gentii tranſitus ad Perſei partem, animos illi dejiciebant. Itaque exitum ea concio habuit convenientem iis quæ diximus. decretum enim à Rhodiis, benignum ambobus Regibus reſponſum dare: iiſque ſignificare, ſtatuiſſe Rhodios bello finem imponere: ipſoſque adeo monere, faciles ſe ad pacem ut præberent. ſuntque etiam Gentii legati in Prytaneo magna comitate ab iis excepti.

LXXXVIII.

Rhodiorum legati à Senatu Romano, pro commerita ejus populi noxa & levitate inſigni, excipiuntur.

Quo

Quo tempore victus Perſeus effugit, placuit Senatui legatos Rhodiorum, qui ad pacem cum Perſeo faciendam venerant, in Curiam vocare: Fortuna velut de induſtria in ſcenam producente Rhodiorum ſtultitiam: ſi tamen Rhodiorum dicenda ea eſt, & non potius certorum hominum, qui Rhodi tunc multum præ cæteris poterant. Enimvero legati, quorum princeps Ageſipolis, Senatum ingreſſi, miſſos ſe dixerunt ad dirimendum bellum: id enim conſilii Rhodios, quia bellum diutius trahebatur, ſuſcepiſſe; quod animadverterent, tum univerſis Græcis id bellum eſſe incommodum: tum ipſis quoque Romanis, propter magnitudinem impenſarū. nunc quando finitum bellum eſſet, ita ut ſemper optaverāt Rhodii, gratulari ſe illis. Hæc ubi breviter dixiſſet Ageſipolis, Curia exceſſit. Senatus ea occaſione uſus, quum publicare ad exemplum aliorum ſtultitiam Rhodiorum vellet, reſponſum edidit, cujus præcipua capita hæc erant: Exiſtimare Senatum; Rhodios, neque propter utilitatem Græciæ, neque ſtudio populi Rom. ſed pro Perſeo legationem eam miſiſſe: nām ſi pro Græcis legatos mittere in animo habuiſſent, opportunius illud tempus fuiſſe, quando Perſeus Græcorum agros atque urbes vaſtabat; toto ferme biennio in Theſſalia caſtra habens. quòd igitur eo prætermiſſo tempore, nunc veniant & bellum dirimere conentur, poſtquam noſtri exercitus in Macedoniam ſint transgreſſi, & incluſus Perſeus exiguam prorſus ſalutis ſpem habeat:

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν ἐν ᾧ Περσεὺς ἡττηθεὶς ἀνεδίδρασκεν, ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ τοὺς παρὰ τῶν Ῥοδίων πρεσβευτὰς παραγεγονότας ὑπὲρ τοῦ διαλύειν τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον προσκαλέσασθαι· τῆς τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες ἀναβιβαζούσης ἐπὶ σκηνὴν, τὴν τῶν Ῥοδίων ἄγνοιαν· εἰ χρὴ Ῥοδίων λέγειν, ἀλλὰ μὴ τῶν ἐπιπολασάντων ἀνθρώπων τότε κατὰ τὴν Ῥόδον. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγέπολιν εἰσπορευθέντες, ἐλθεῖν μὲν ἔφασαν διαλύσοντες τὸν πόλεμον· τὸν γὰρ δῆμον τῶν Ῥοδίων ἑλκομένου τοῦ πολέμου καὶ πλείω χρόνον, θεωροῦντα διότι πᾶσι μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἀλυσιτελὲς, καὶ αὐτοῖς δὲ Ῥωμαίοις, διὰ τὸ μέγεθος τῶν δαπανημάτων, ἐλθεῖν ἐπὶ ταύτην τὴν γνώμην· νῦν δὲ λελυμένου τοῦ πολέμου κατὰ τὴν τῶν Ῥοδίων βούλησιν, συγχαίρειν αὐτοῖς. Ταῦτα μὲν οἱ περὶ τὸν Ἀγέπολιν εἰπόντες, βραχέως ἐπανῆλθεν. Ἡ δὲ σύγκλητος χρωμένη τῷ καιρῷ, καὶ βουλομένη παραδειγματίσαι τοὺς Ῥοδίους, ἀπόκρισιν ἐξέβαλεν, ἧς ἦν τὰ συνέχοντα ταῦτα· διότι τὴν πρεσβείαν ταύτην, οὔτε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκεν ὑπολαμβάνουσιν ἐσταλκέναι τοὺς Ῥοδίους, οὔθ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ Περσέως· εἰ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων χάριν ἐπρέσβευον, ἐκεῖνον οἰκειότερον εἶναι τὸν καιρὸν, ὅτε ὁ Περσεὺς τὴν τῶν Ἑλλήνων χώραν ἐπόρθει καὶ τὰς πόλεις· στρατοπεδεύων μὲν ἐν Θετταλίᾳ, σχεδὸν ἐπὶ δύο ἐνιαυτούς.... τὸ δὲ παρέντας ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, νῦν παρεῖναι σπουδάζοντας διαλύειν τὸν πόλεμον, ὅτε παρεμβεβληκότων τῶν ἡμετέρων στρατοπέδων εἰς Μακεδονίαν, συγκεκλεισμένος ὁ Περσεὺς, ὀλίγας παντάπασιν ἐλπίδας εἶχε τῆς σωτηρίας.

περιφανὲς εἶναι τοῖς ὀρθῶς σκοπουμένοις, διότι τὰς πρεσβείας ἐξέπεμψαν, οὐ διαλύειν ἐθέλοντες τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐξελέσθαι τὸν Περσέα καὶ σῶσαι, καθ' ὅσον εἰσὶ δυνατοί. δι' ἃς αἰτίας οὔτ' εὐεργετεῖν, οὔτε φιλανθρώπως αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι κατὰ τὸ παρὸν ὀφείλειν ἔφασαν. Ταῦτα μὲν ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ τῶν Ῥοδίων πρεσβευταῖς.

ΠΘ.

Περὶ τῶν τῆς Αἰγύπτου βασιλέων βοήθειαν τοὺς Ἀχαιοὺς αἰτησάντων, καὶ ἰδίᾳ τόν τε Λυκόρταν καὶ τὸν Πολύβιον· καὶ περὶ τούτου διαβούλια τῶν Ἀχαιῶν καὶ πλείω.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἔτι κατὰ χειμῶνα πρεσβείας παραγινομένης παρὰ τῶν βασιλέων ἀμφοτέρων Πτολεμαίου, καὶ Πτολεμαίου περὶ βοηθείας, ἐγένηθη διαβούλια καὶ πλείω, πολλὴν ἔχοντα φιλοτιμίαν· τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὸν Καλλικράτην καὶ Διοφάνην, καὶ σὺν τούτοις Ὑπερβάτονον, οὐκ ἤρεσκε διδέναι βοήθειαν. τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἀρχωνα, καὶ Λυκόρταν, καὶ Πολύβιον, ἤρεσκε τὸ διδέναι τοῖς βασιλεῦσι κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν συμμαχίαν. ἤδη γὰρ συνέβαινε τότε τὸν νεώτερον Πτολεμαῖον ὑπὸ τῶν ὄχλων ἀναδεδεῖχθαι βασιλέα διὰ τὴν περίστασιν· τὸν δὲ πρεσβύτερον ἐκ τῆς Μέμφεως καταπεπορεῦσθαι, καὶ συμβασιλεύειν τἀδελφῷ. Καὶ δεόμενοι παντοδαπῆς ἐπικουρίας, ἐξαπέστειλαν πρεσβευτὰς

perſpicuum eſſe recte judicantibus, Rhodios legationem miſiſſe non ad pacem faciendam, ſed ad Perſeum ex periculo, quod in ipſis foret, eripiendum. Propterea cenſere Patres, neque lautia aut aliud beneficium, neque ullum benignum reſponſum legatis dare ſe debere. Atque eo modo cum Rhodiorum legatis actum à Patribus.

LXXXIX.

Quomodo Ægypti Reges auxiliares copias ab Achæis petierint, & nominatim, Lycortam ac Polybium: deque ea re variæ in variis conventibus Achæorum conſultationes.

QUUM ante exitum hiemis ab utroque Rege, Ptolemæo, inquam, & Ptolemæo, legatio de auxilio ferendo in Peloponneſum veniſſet: variè conſultatum eſt, & quidem acri multorum contentione: nam Callicrati quidem & Diophani & Hyperbatono qui ſe iſtis adjunxerat, opem ferri illis non placebat: Archoni verò, Lycortæ & Polybio, ex fœderis legibus auxilium mittendum videbatur. Jam enim eo tempore junior Ptolemæus propter conditionem rerum ac temporum à multitudine Rex fuerat renuntiatus: & unâ cum fratre major regnabat Memphi reverſus & regię reſtitutus. Ac quia omnis generis auxiliis indigebant, Eumenem &

Diony-

Dionyſodorum legatos ad gentem Achæorum miſerant: qui pedites mille, equites ducentos petebant: ducem autem auxiliarium omnium copiarum Lycortam, equitum verò Polybium. Iidem ad Sicyonium Theodoridam ſcripſerant, rogantes ut mercenarios milites conduceret, ad mille. Porrò viri illi quos nominavimus, ex rebus geſtis plurimis, de quibus antè diximus, Ægypti Regibus probe noti erant. Poſt adventum vero legatorum, quo tempore Achæorum conventus Corinthi agitabatur, quum illi veterem amicitiam quam multis argumentis invicem fuerant teſtati, renovaſſent, & afflictum Regum ſtatum ob oculos poſuiſſent, opem poſcentes; erat quidem parata multitudo non parte aliqua copiarum, ſed omnibus viribus, ſi opus eſſet, Regibus (ambo namque & diademate & regia poteſtate erant prædit;) ire ſuppetias. ſed huic ſententiæ adverſari Callicrates, & qui cum eo ſentiebant. dicebant enim, cùm in univerſum alienis negotiis eſſe abſtinendum Achęis; tum verò hoc potiſſimum tempore, quando ab omni alia cura liberi, Romanis operam navare debeant: nam tunc cum maxime opinio hominum erat, totis viribus brevi certatum iri: ut pote Q. Marcio Philippo in Macedonia hibernante: erantque vulgo omnes ſolliciti, ne Romanis defuiſſe, aut parum in tempore adfuiſſe viderentur. Heic Lycortas & Polybius ſuſcepto ſermone, dicere ſunt orſi, tum alia multa afferentes in medium, tum etiam, quod ſuperiore anno quum eſſet factum ab

Εὐμένη καὶ Διονυσόδωρον πρὸς Ἀχαιούς, αἰτοῦντες πεζοὺς μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους· ἡγεμόνα δὲ τῆς ὅλης συμμαχίας Λυκόρταν, τῶν δ' ἱππέων Πολύβιον. Πρὸς δὲ Θεωδωρίδαν τὸν Σικυώνιον διεπέμψαντο παρακαλοῦντες αὐτὸν, συστήσασθαι ξενολόγιον χιλίων ἀνδρῶν. Συνέβαινε δὲ τοὺς μὲν βασιλεῖς τὴν ἐπὶ πλεῖον σύστασιν ἔχειν πρὸς τοὺς εἰρημένους ἄνδρας ἐκ τῶν πράξεων, ὧν εἰρήκαμεν. Τῶν δὲ πρεσβευτῶν παραγινομένων, τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν οὔσης ἐν Κορίνθῳ, καὶ τότε φιλάνθρωπα πρὸς τὴν βασιλείαν ἀνανεωσαμένων, ὄντα μεγάλα, καὶ τὴν περίστασιν τῶν βασιλέων ὑπὸ τὴν ὄψιν ἀγόντων, καὶ δεομένων σφίσι βοηθεῖν· τὸ μὲν πλῆθος τῶν Ἀχαιῶν ἕτοιμον ἦν, οὐ μέρει τινὶ, πανδημεὶ δὲ συγκινδυνεύειν, εἰ δέοιτο, τοῖς βασιλεῦσιν. ἀμφότεροι γὰρ εἶχον τό τε διάδημα καὶ τὴν ἐξουσίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλικράτην ἀντέλεγον, φάσκοντες δεῖν καθόλου μὲν μὴ πραγματοκοπεῖν ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς, μηδ' ὅλως· ἀλλ' ἀπερισπάστους ὑπάρχοντας, Ῥωμαίοις παρέχεσθαι χρείας· μάλιστα γὰρ ἦν τότε προσδόκιμος ὁ περὶ τῶν ὅλων κίνδυνος, ἅτε τοῦ Κοΐντου τοῦ Φιλίππου τὴν παραχειμασίαν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ποιουμένου. Τῶν δὲ πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐμπιπτόντων, μὴ δόξωσι Ῥωμαίων ἀστοχεῖν, μεταλαβόντες τοὺς λόγους οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν καὶ Πολύβιον, ἐδίδασκον ἄλλα τε καὶ πλείω προφερόμενοι· καὶ διότι τῷ πρότερον ἔτει ψηφισαμένων τῶν Ἀχαιῶν, πανδημεὶ στρα-

τεύειν

τεύειν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ πεμψάντων πρεσβευτὴν τὸν Πολύβιον, ὁ Κόϊντος ἀποδεξάμενος τὴν προθυμίαν, ἀπείπατο μὴ χρείαν ἔχειν τῆς βοηθείας, ἐπεὶ κεκράτηκε τῆς εἰς Μακεδονίαν εἰσβολῆς· ἐξ ὧν ἀπεδείκνυται σκῆψιν οὖσαν τὴν Ῥωμαίων χρείαν, πρὸς τὸ διακωλῦσαι τὸ βοηθεῖν. διὸ παρεκάλουν τοὺς Ἀχαιοὺς ὑποδεικνύοντες τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως, ἐν ᾗ συνέβαινε τότε τὴν βασιλείαν ὑπάρχειν, μὴ παριδεῖν τὸν καιρόν· ἀλλὰ μνημονεύοντας τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν εὐεργεσιῶν, μάλιστα δὲ τῶν ὅρκων, ἐμπεδοῦν τὰς συνθήκας. Τῶν δὲ πολλῶν ἐπιφερομένων πάλιν, βοηθεῖν· τότε μὲν οἱ περὶ τὸν Καλλικράτην, ἐξέβαλον τὸ διαβούλιον, διασείσαντες τοὺς ἄρχοντας ὡς οὐκ οὔσης ἐξουσίας κατὰ τοὺς νόμους ἐν ἀγορᾷ βουλεύεσθαι περὶ βοηθείας. Μετὰ δέ τινα χρόνον συγκλήτου συναχθείσης εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν, ἐν ᾗ συνέβαινε μὴ μόνον συμπορεύεσθαι τὴν βουλὴν, ἀλλὰ πάντας τοὺς ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν· καὶ λόγων γενομένων πλειόνων, καὶ μάλιστα τοῦ Πολυβίου διοριζομένου, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ χρείαν μὴ ἔχειν τοὺς Ῥωμαίους τῆς βοηθείας, καὶ δοκοῦντος οὐκ εἰκῇ ταῦτα λέγειν (διὰ τὸ γεγονέναι τὴν παρελθοῦσαν * νύκτα ἐν τῇ Μακεδονίᾳ) παρὰ τῷ Φιλίππῳ· δεύτερον δὲ φάσκοντος, ἐὰν καὶ δέονται Ῥωμαῖοι τῆς συμμαχίας, οὐ διὰ τοὺς διακοσίους ἱππεῖς καὶ χιλίους πεζοὺς τοὺς ἀποστελλομένους εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀδυνατήσειν τοὺς Ἀχαιοὺς βοηθεῖν Ῥωμαίοις· καλῶς γὰρ ποιή[illegible] αὐτούς, καὶ τρεῖς ἄγειν καὶ τέτταρας μυριάδας ἀνδρῶν μαχίμων·

Achæis decretum de ferenda Romanis ope totis viribus gentis, miſſuſque in eam rem eſſet Polybius; Marcius laudata eorum voluntate, auxilio ſibi opus eſſe negarat, poſtquam ſemel ſuperato ſaltu trangreſſus eſſet in Macedoniam. Sine cauſſa igitur Romanorum utilitatem prætexi ab iis, qui id agerent, ne auxilia Regibus mittantur. hortari ergo Achęos, quibus periculi magnitudinem, in quo regnum illud verſabatur, oſtendebant, ne occaſionem prætermitterent: ſed pactorum, & acceptorum beneficiorum, imprimis verò jurisjurandi memores, ſocietatis leges ſervarent. Quum iterum multitudo acclamaſſet, opem ferendam; Callicrates deliberationem illam fregit, metu magiſtratibus injecto quaſi leges poteſtatem ipſis non concederent, in ejuſmodi conventu de auxiliis deliberandi. Paullo poſt verò concilio in urbem Sicyoniorum convocato, cui non magiſtratus ſolummodo intererant, verum etiam omnes annis triginta majores; poſtquam multi ſermones habiti eſſent, & Polybius imprimis confirmaſſet, nullo Romanos auxilio habere opus; quod non temere dici ab illo videbatur; quia ſuperiore anno cum Marcio Philippo Cos. in Macedonia fuerat: deinde adjeciſſet, ſi vel maxime auxiliis Achęorum indigeant Romani, propter equites ducentos, pedites mille, quos Alexandriam miſerint, nihilo tamen difficilius Achæis futurum, auxilia eis ſubmittere: nullo enim ſuo incommodo triginta, vel etiam quadraginta bellatorum millia ducturos: movit

movit Polybii oratio multitudinis animos; eoque omnes inclinabant, ut Regibus ſubſidia mitterentur. Poſtridie verò ejus diei, quo die ſecundum leges oportebat, ut qui ſententias dixerant decreta ad diſceptandum proponerent: Lycortas hujuſmodi decretum propoſuit: Auxilium eſſe mittendum: Callicrates verò hujuſmodi: Legatos oportere mitti ad pacem inter Reges & Antiochum faciendam. de quibus quum iterum diſceptari cepiſſet, acri contentione res acta: ſed in qua longe vincebat Lycortas: comparatione ſi quidem inter hæc regna inſtituta, magnum diſcrimen inveniebatur. Nam ad Syriacum quidem Antiochi quod attinet, vix ullum alicujus neceſſitudinis, quæ illi fuerit cum Græcis hominibus, argumentum afferri poterat; de prioribus temporibus loquor: nam ejus qui tum regnabat magnus & liberalis animus Græcis erat notus: at regni Ptolemaïci tot & tanta in Achæos merita extiterant, ut nihil ſupra. Hoc vero argumentum Lycortas ita ut par erat verbis ornans, magnificam Regum illorum ſpeciem hominum animis inſinuabat: ipſa quippe comparatio res eſſe genere toto diverſas arguebat. ut enim regum Alexandriæ beneficia percenſere erat difficile: ita nullum omnino poterat inveniri ab Antiochi regno profectum, quo res Achæorum adjuviſſet.

εὐδοκοῦντες τοῖς λεγομένοις ἔρεπον οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ πέμπειν τὴν συμμαχίαν. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, ἐν ᾗ κατὰ τοὺς νόμους ἔδει τὰ ψηφίσματα προσφέρειν τοὺς βουλομένους· οἱ μὲν περὶ τὸν Λυκόρταν προσήνεγκαν, διότι δεῖ πέμπειν τὴν βοήθειαν· οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλικράτην, διότι δεῖ πρεσβευτὰς ἐξαποστέλλειν τοὺς διαλύσοντας τοὺς βασιλεῖς πρὸς τὸν Ἀντίοχον. πάλιν δὲ τῶν διαβουλίων προτεθέντων, ἀγὼν ἐγίνετο νεανικός· πολύ γε μὴν ὑπερεῖχον οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν· αἵ τε γὰρ βασιλεῖαι συγκρινόμεναι, μεγάλην εἶχον διαφοράν. ὑπὸ μὲν γὰρ τοῦ Ἀντιόχου, σπάνιον ἦν εὑρεῖν οἰκεῖόν τι γεγονὸς καθόλου πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔν γε τοῖς ἀνώτερον χρόνοις· καὶ γὰρ ἡ τοῦ τότε βασιλεύοντος μεγαλοψυχία, δῆλος ἐγένετο τοῖς Ἕλλησιν· ὑπὸ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγεγόνει φιλάνθρωπα κατὰ τοὺς ἀνώτερον χρόνους, ὥστ᾽ ἂν μηδενὶ πλεῖον. Ἃ διατιθέμενος ἀξίως ὁ Λυκόρτας, μεγάλην ἐποιεῖτο φαντασίαν· ἅτε τῆς παραθέσεως ὁλοσχερῆ τὴν διαφορὰν ἐχούσης. Καθ᾽ ὅσον γὰρ οὐκ ἐξαριθμήσασθαι ῥᾴδιον ἦν, τὰς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλέων εὐεργεσίας, κατὰ τοσοῦτον ἁπλῶς οὐδὲν ἦν εὑρεῖν φιλάνθρωπον, ἐκ τῆς Ἀντιόχου βασιλείας ἀπηντημένον εἰς πραγμάτων λόγον τοῖς Ἀχαιοῖς.

Ϟ.

Πρεσβεία Ῥωμαίων εἰς Αἴγυπτον.

Ὅτι ἡ σύγκλητος πυνθανομένη τὸν Ἀντίοχον, τῆς μὲν Αἰγύπτου κύριον γεγονέναι, τῆς δ᾽ Ἀλεξανδρείας παρ᾽ ὀλίγον· νομίζουσα πρὸς αὑτὴν τι διατείνειν τὴν αὔξησιν τοῦ προειρημένου βασιλέως, κατέστησε πρεσβευτὰς, τοὺς περὶ Γάϊον Ποπίλλιον, τόν τε πόλεμον λύσοντας, καὶ καθόλου θεασομένους τὴν τῶν πραγμάτων διάθεσιν, ποῖα τίς ἐστιν. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

XC.

Romanorum legatio in Ægyptum miſſa.

Quum intelligeret Senatus Antiochum cætera Ægypto occupata, inibi eſſe ut Alexandriam occuparet: ratus nonnihil ad ſe pertinere incrementa hujus Regis, legationem decrevit, cujus princeps Cajus Popillius, tum ad pacem faciendam; tum ad viſendum quæ in univerſum rerum iſthic facies eſſet. Ac in Italia quidem iſta tum gerebantur.

ϞΑ.

Καλλικράτους μηχανὴ πρὸς τὸ διαλύειν τὴν Ἀχαιῶν σπουδὴν τοῦ βοηθεῖν τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεῦσι· καὶ Πολυβίου ἐπὶ τούτῳ δυσαρέστησις.

Ὅτι ἕως μέν τινος οἱ περὶ τὸν Ἀνδρονίδαν καὶ Καλλικράτην ἐχρῶντο τοῖς ὑπὲρ τῆς διαλύσεως λόγοις· οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτοῖς, ἐπεισήγαγον μηχανήν. Παρῆν γὰρ ἐκ πορείας εἰς τὸ θέατρον γραμματηφόρος, φέρων ἐπιστολὴν παρὰ Κοΐντου Μαρκίου· δι᾽ ἧς παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀκολουθοῦντας τῇ Ῥωμαίων προαιρέσει, πειρᾶσθαι διαλύειν τοὺς βασιλεῖς. Συνέβαινε γὰρ καὶ τὴν σύγκλητον ἀπεσταλκέναι πρεσβευτὰς τοὺς περὶ * Νεμέσιον, διαλύσοντας τοὺς βασιλεῖς. * ἦν

XCI.

Callicratis commentum ad impediendū quominus Achai Regibus Ægypti auxilia mitterent, ut cupiebant: & ex ea re Polybii indignatio.

Perstiterunt aliquandiu Andronidas & Callicrates in ſuſcepta ſententia ſuadenda, de pace inter Reges facienda: ſed quum ipſis nemo ſe adjungeret, aſtu adverſarios aggrediuntur. Inductus eſt enim in theatrum rectâ ab itinere, tabellarius literas Q. Marcii afferens: quibus Achæos hortabatur, ut Romanorum voluntatem ſecuti, conciliare invicem Reges conarentur. Nam & Senatus legationem miſerat, cujus princes erat * Nemeſius ad pacificandum inter Reges. Hoc vero aliud

nihil

nihil erat, niſi prætextus quidam. Titus enim quum eos conciliare non potuiſſet, re penitus infecta, Romam redierat. Tum Polybius reſpectu Marcii contradicere epiſtolæ nolens, publicarum rerum cura & adminiſtratione ſe abdicavit. atque ita evenit, ut auxiliorum quæ petebant ſpe Reges exciderent. Decretum igitur ab Achæis factum eſt, de mittendis legatis qui de pace agerent. ea legatio mandata eſt Archoni Ægiratæ, Arceſilao & Ariſtoni Megalopolitanis. Legati verò Ptolemæi ſpe auxiliorum amiſſa, epiſtolam Regum, quam paratam habebant, magiſtratibus tradiderunt; quibus petebant ab Achæis, ut ad bellum quod ſuſtinebant, Lycortam & Polybium ſibi mitterent.

XCII.

C. Popillii legati P. R. celeberrima ad Regem Antiochum legatio in Ægyptum. Ejuſdem in Cyprum adventus, & res ibi geſtæ.

QUUM Antiochus ad Ptolemæum Ægypti Regem occupandi Peluſii gratia veniſſet, Popillius dux Romanus procul ſalutanti Regi & dexteram porrigenti, tabellas quas manibus tenebat, Senatusconſultum continentes tradit: atque omnium primum id legere jubet. noluit enim, ut equidem arbitror, amicitiæ teſſeram prius dare,

γὰρ ἦν τὸ κατὰ τῆς ὑποθέσεως. Οἱ γὰρ περὶ τὸν Τίτον ἀδυνατήσαντες διαλύειν, ἀνακεχωρήκεσαν εἰς τὴν Ῥώμην ἄπρακτοι τελέως. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Πολύβιον οὐ βουλόμενοι διὰ τὸν Μάρκιον πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀντιλέγειν, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν πραγμάτων. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν βοήθειαν, οὕτω διέπεσε τοῖς βασιλεῦσι. Τοῖς δ' Ἀχαιοῖς ἔδοξε πρεσβευτὰς ἀποστέλλειν τοὺς διαλύσοντας, καὶ κατεστάθησαν Ἄρχων Αἰγειράτης, Ἀρκεσίλαος καὶ Ἀρίστων, Μεγαλοπολῖται. Οἱ δὲ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευταὶ διαψευσθέντες τῆς συμμαχίας, ἀνέδωκαν τοῖς ἄρχουσιν ἑτοίμους ἔχοντες ἐπιστολὰς παρὰ τῶν βασιλέων, δι' ὧν ἠξίουν τοὺς Ἀχαιοὺς ἐκπέμπειν Λυκόρταν καὶ Πολύβιον, ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον.

ϞΒ.

Ἡ πολυθρύλλητος Ποπιλλίου τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ ὡς τὸν βασιλέα Ἀντίοχον πρεσβεία. Τοῦ αὐτοῦ εἰς Κύπρον ἄφιξις, καὶ αἱ ἐκεῖ πράξεις.

ΟΤΙ τοῦ Ἀντιόχου πρὸς Πτολεμαῖον ἕνεκεν τοῦ τὸ Πηλούσιον κατασχεῖν ἀφικομένου, ὁ Ποπίλλιος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, τοῦ βασιλέως πόρρωθεν ἀσπαζομένου διὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντος, πρόχειρον ἔχων τὸ δελτάριον, ἐν ᾧ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα κατεγέγραπτο, προὔτεινεν αὐτῷ, καὶ τοῦτ' ἐκέλευσε πρῶτον ἀναγνῶναι τὸν Ἀντίοχον. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, πρότερον ἀπ-

αξιῶν

ἀξιῶν τὸ τῆς φιλίας σύνθημα ποιεῖν, πρὶν ἢ τὴν προαίρεσιν ἐπιγνῶναι τοῦ δεξιουμένου· πότερα φίλιος ἢ πολέμιός ἐστιν. Ἐπεὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἀναγνοὺς, ἔφη βούλεσθαι μεταδοῦναι τοῖς φίλοις ὑπὲρ τῶν προσπεπτωκότων· ἀκούσας ὁ Ποπίλλιος, ἐποίησε πρᾶγμα, βαρὺ μὲν δοκοῦν εἶναι, καὶ τελέως ὑπερήφανον. ἔχων γὰρ περὶ χεῖρας ἀμπελίνην βακτηρίαν, περιέγραψε τῷ κλήματι τὸν Ἀντίοχον· ἐν τούτῳ τε τῷ γύρῳ τὴν ἀπόφασιν ἐκέλευσε δοῦναι περὶ τῶν γεγραμμένων. ὁ δὲ βασιλεὺς ξενισθεὶς τὸ γινόμενον καὶ τὴν ὑπεροχὴν, βραχὺν χρόνον διαπορήσας, ἔφη ποιήσειν πᾶν τὸ παρακαλούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων· οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλλιον, τότε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ λαμβάνοντες ἅμα πάντες, ἠσπάζοντο φιλοφρόνως. ἦν δὲ τὰ γεγραμμένα, λύειν ἐξ αὐτῆς τὸν πρὸς Πτολεμαῖον πόλεμον. δι' ὃ καὶ δοθεισῶν αὐτῷ ῥητῶν ἡμερῶν, οὗτος μὲν ἀπήγετο τὰς δυνάμεις εἰς τὴν Ἀγρίαν βαρυνόμενος, καὶ στένων· εἴκων δὲ τοῖς καιροῖς κατὰ τὸ παρόν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλλιον καταστησάμενοι τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ παρακαλέσαντες τοὺς βασιλεῖς ὁμονοεῖν, ἅμα δὲ προστάξαντες αὐτοῖς Πολυάρατον ἀναπέμπειν εἰς Ῥώμην, ἀνέπλευσαν ἐπὶ τὴν Κύπρον· βουλόμενοι καὶ τὰς ἐκεῖ ὑπαρχούσας δυνάμεις ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς νήσου κατὰ σπουδήν. Ἀφικόμενοι δὲ καὶ καταλαβόντες ἡττημένους μάχῃ τοὺς τοῦ Πτολεμαίου στρατηγοὺς, καὶ καθόλου φερόμενα ..... τὰ κατὰ τὴν Κύπρον, ταχέως ἀνέστησαν τὸ στρατόπεδον ἐκ τῆς χώρας, καὶ παρήδρευσαν, ἕως ἀπέπλευσαν αἱ δυνάμεις ἐπὶ Συρίας. Καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ὅσον οὔπω καταπι-

quàm voluntate ſalutantis cognita, utrum amicus an hoſtis eſſet perſpectum haberet. perlectis tabellis, quum velle ſe, adhibitis amicis, de præſenti negotio deliberare, Antiochus dixiſſet: eo audito, Popillius rem fecit in ſpeciem aſperam, & omnino ſuperbam. Erat forte illi in manibus pro geſtamine vitis; hac ille vite Regem circunſcripſit; ac prius quàm circulo deſcripto excederet, tabellis eum reſpondere juſſit. Obſtupefactus Rex iſto adeo inſolito atque imperioſo facto, ubi parumper hæſitaſſet; Faciam, ait, quicquid populus Romanus jubet: tum demum Popillius & qui cum eo erant, Regis dextram omnes prehendere, & comiter ipſum ſalutare. Ejus Senatusconſulti mens erat: ut extemplo bellum adverſus Ptolemæum finiret. itaque paucorum dierum ac numero certo definitorum ſpatio conceſſo, Antiochus copias Agriam ſuas, gravate ille quidem ac gemens, ſed tamen abduxit, in præſentia tempori cedendum ratus. Popillius rebus Alexandriæ compoſitis, & ad concordiam Reges hortatus, ut Polyaratum Romam mitterent, juſſit. Quibus rebus hoc modo peractis, mox Cyprum navigat; idque ea fine & conſilio, ut quantocyus Antiochi copias quæ ibi erant ex inſula dimitteret. Ibi quum devictos Ptolemæi duces inveniſſet, atque omnino res Cypri malo poſitas loco adveniens offendiſſet; caſtris confeſtim motis, in propinquo tantiſper conſedit, donec in Syriam is exercitus abiiſſet. Hoc pacto Romani regnum Ptolemæi, quod

quod tantum non labefactatum jam erat, conſervarunt. Ita namque Fortuna res Perſei ac Macedonum pro arbitrio ſuo adminiſtravit: ut Alexandriam atque univerſam Ægyptum, quæ ad extremum periculi venerant, id potiſſimum erexerit ac reſtituerit; quod cum Perſeo debellatum prius fuerit. Nam hoc niſi accidiſſet, neque de ea re conſtitiſſet, nunquam, opinor, eſſet adductus Antiochus, ut imperata faceret.

Finis trigeſimi libri Hiſtoriarum.

XCIII.

Quomodo Attalus Regis Eumenis frater, Romam quum veniſſet, comitate Romanorum inflatus, & ſpe elatus lautioris fortunæ, propemodum fuit impulſus ad conturbandum ſtatum & univerſum regnum Regum Pergamenorum: niſi ab inconſulto conſilio eum Stratius medicus revocaſſet.

Quomodo Rhodiorum legati iram populi Rom. fuerint deprecati, ac tandem impetrarint, ne duriſſima ſententia adverſus ipſorum urbem pronuntiaretur.

Aſtymedem legatum Rhodium reprehendit Polybius, quod defenſionem patriæ ſuæ ita inſtituiſſet, ut cum crimi-

πονημένην τὴν Πτολεμαίου βασιλείαν, τούτῳ τῷ τρόπῳ διέσωσαν· τῆς τύχης οὕτω βραβευούσης τὰ κατὰ τὸν Περσέα πράγματα καὶ τοὺς Μακεδόνας· ὥστε καὶ πρὸς τὸν ἔσχατον καιρὸν ἐλθόντα τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τὴν ὅλην Αἴγυπτον, παρὰ τοῦτο πάλιν ὀρθωθῆναι, παρὰ τὸ φθάσαι κριθέντα τὰ κατὰ τὸν Περσέα πράγματα. Μὴ γὰρ γινομένου τούτου καὶ πιστωθέντος, οὐκ ἄν μοι δοκεῖ, πειθαρχῆσαι τοῖς ἐπιταττομένοις Ἀντίοχον.

Τέλος τοῦ τριακοστοῦ λόγου.

ϞΓ.

Πῶς Ἄτταλος ὁ τοῦ βασιλέως Εὐμένους ἀδελφὸς εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος ταῖς τῶν Ῥωμαίων φιλανθρωπίαις κατενεχθεὶς, καὶ μετέωρος ταῖς ἐλπίσι γενόμενος, παρ' ὀλίγον ἦλθε τοῦ λυμήνασθαι τὰ σφέτερα πράγματα, καὶ τὴν ὅλην βασιλείαν· εἰ μὴ Στράτιος ὁ ἰατρὸς ἀνεκάλεσεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀλόγου φορᾶς.

Πῶς οἱ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων παρῃτήσαντο, καὶ τέλος ἐξενίκησαν μηδὲν αὐτοὺς ἀνήκεστον βουλεύσασθαι περὶ τῆς σφετέρας πόλεως.

Ἀστυμήδους τοῦ Ῥοδίου πρεσβευτοῦ ἐξέλεγχος, ὅτι συνεστήσατο τὴν τῆς πατρίδος δικαιο-

λογίαν ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κατηγορίας.

Τὰ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῖς Ῥοδίοις συμβάντα, καὶ ὑπ' αὐτῶν πραχθέντα.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἦλθε παρὰ τοῦ βασιλέως Εὐμένους, ἀδελφὸς Ἄτταλος, ἔχων μὲν πρόφασιν, εἰ καὶ μὴ τὸ κατὰ τοὺς Γαλάτας ἐγεγόνει σύμπτωμα περὶ τὴν βασιλείαν, ὅλως ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ἕνεκεν τοῦ συγχαρῆναι τῇ συγκλήτῳ, καὶ τυχεῖν τινὸς ἐπισημασίας, διὰ τὸ συμπεπολεμηκέναι, καὶ πάντων εὐμενῶς σφίσι μετεσχηκέναι τῶν κινδύνων· τότε δὲ καὶ διὰ τὴν Γαλατικὴν περίστασιν ἠναγκασμένος, ἧκεν εἰς τὴν Ῥώμην. Πάντων δὲ φιλοφρόνως αὐτὸν ἀποδεχομένων, διά τε τὴν ἐν τῇ στρατείᾳ γεγενημένην συνήθειαν, καὶ διὰ τὸ δοκεῖν εὔνοιαν αὐτοῖς ὑπάρχειν, καὶ γινομένης τῆς ἀπαντήσεως ὑπὲρ τὴν προσδοκίαν· μετέωρος ἐγενήθη ταῖς ἐλπίσιν, οὐκ εἰδὼς τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς ἀποδοχῆς. Διὸ καὶ παρ' ὀλίγον ἦλθε τοῦ λυμήνασθαι τὰ σφέτερα πράγματα, καὶ τὴν ὅλην βασιλείαν. Τῶν γὰρ πλείστων Ῥωμαίων ἀπηλλοτριωμένων τῆς τοῦ βασιλέως Εὐμένους εὐνοίας, καὶ πεπεισμένων αὐτὸν πλάγιον ἐν τῷ πολέμῳ γεγονέναι, λαλοῦντα τῷ Περσεῖ, καὶ τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύοντα τοῖς κατ' αὐτῶν· ἔνιοι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λαμβάνοντες εἰς τὰς χεῖρας τὸν Ἄτταλον παρεκάλουν

natione omnium Græcorum eſſet conjuncta.

Caſus varii qui per illa tempora Rhodiis acciderunt, & res ab iis geſtæ.

PER idem tempus venit Romam à fratre Eumene Rege miſſus Attalus: qui, ut illa clades non accidiſſet quam regno intulerant Galli; omnino tamen Romam veniendi cauſſam habebat; quo nempe Senatui gratularetur; & ut, quoniam eo bello Romanos adjuverat, & ad omnia pericula hilarem ſe ac promptum præbuerat ſocium, quàm gratum id officium Patribus eſſet, aliquo favoris & benevolentiæ teſtimonio experiretur: tum verò propter Gallicum tumultum, etiam neceſſario Romam venerat. Quum autem benigne omnes illum exciperent, partim ob præcedentem conſuetudinem, quòd ſimul eo bello militaverant; partim quia amicum ſibi illum eſſe credebant: quumque majore quàm ſperaſſet ipſe comitatu, obviam ei eſſet proceſſum: inflari vana ſpe cepit, veræ cauſſæ ignarus, cujus gratia adeo benigne fuiſſet exceptus. Itaque nihil propius factum, quàm ut omnia ejus regni perturbaret, ipſumque adeo regnum everteret. Nam quum plerorumque è Romanis alienati animi ab Eumene eſſent, atque eum obliquè in hoc bello ſe geſſiſſe crederent; colloquia cum Perſeo habentem, & temporibus Romanorum imminentem: quidam è principibus ſeducere ad familiaria colloquia Attalum, atque

atque hortari inſtiterunt, ut quam pro fratre ſuſceperat legationem poneret, ac pro ſe loqueretur. Senatum enim à fratre ejus alienatum, proprium ipſi dominatum ac potentiam velle conciliare. Ex quo fiebat, ut Attalo erigerentur animi, & ut in privatis colloquiis locum daret hujuſcemodi hortatibus. eò denique progreſſus eſt, ut nonnullis è proceribus reciperet, in Curiam ſe venturum, ut de ea re verba apud Patres faceret. Hæc dum animo volueret Attalus, præſagiens animo Rex Eumenes quod futurum erat, Romam poſt fratrem mittit Stratium, medicum, magnæ apud ſe fidei atque auctoritatis virum. Huic re communicata dat in mandatis, induſtriam omnem ſuam ut in eo poneret, ne Attalus eorum ſequeretur conſilia, qui ipſorum regnum perditum cupiebant. Is Romam ut venit, multos ac varios cum Attalo ſermones arcanò habuit: & erat Stratius vir prudentiæ cujuſdam ſingularis, & ad perſuadendum efficax: atque ille quidem ægre, ſed tamen fecit quod deſtinaverat, & Attalum ab illo parum ſano impetu revocavit. Poſuerat enim ei ob oculos, & jam in præſentia regnare ipſum, non minus quàm fratrem; à quo hoc dumtaxat differat, quod præcipuum capitis inſigne non gerat, neque Rex audiat: cætera par atque idem & ipſi quoque eſſe imperium. in poſterum regni non dubium ſucceſſorem ipſum relinqui: neque verò eam ſpem abeſſe longe: quum propter infirmitatem corporis in dies, atque in horas, vitæ

τὴν μὲν ὑπὲρ τἀδελφοῦ πρεσβείαν ἀποθέσθαι, περὶ δ' αὐτοῦ ποιεῖσθαι τοὺς λόγους· βούλεσθαι γὰρ αὐτῷ τὴν σύγκλητον συγκατασκευάζειν ἰδίαν ἀρχὴν καὶ δυναστείαν, διὰ τὴν ἀλλοτριότητα τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν. ἐφ' οἷς συνέβαινε τὸν Ἄτταλον ἐπὶ πολὺ μετεωρίζεσθαι, καὶ συγκατανεύειν ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν ὁμιλίαις τοῖς εἰς τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸν παρορμῶσι. τέλος δὲ πρός τινας τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν συνέθετο, παρελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον ποιήσεσθαι τοὺς περὶ τούτων λόγους. Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς διαθέσεως περὶ τὸν Ἄτταλον, ὑπιδόμενος ὁ βασιλεὺς τὸ μέλλον, ἐπιπέμπει Στράτιον τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὃς μεγίστην παρ' αὐτῷ πίστιν εἶχε, τὰ μὲν ὑποδείξας, τὰ δὲ ἐντειλάμενος, πᾶσαν ὑπενέγκασθαι μηχανὴν, πρὸς τὸ μὴ κατακολουθῆσαι τὸν Ἄτταλον τοῖς βουλομένοις λυμήνασθαι τὴν βασιλείαν αὐτῶν. Ὁ δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας τὸν Ἄτταλον, πολλοὺς μὲν καὶ ποικίλους διέθετο λόγους· καὶ γὰρ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἔχων τι νουνεχὲς καὶ πιθανόν· μόλις δὲ καθίκετο τῆς προθέσεως, καὶ μετεκάλεσε τὸν Ἄτταλον ἀπὸ τῆς ἀλόγου φορᾶς, θεὶς ὑπὸ τὴν ὄψιν, ὅτι κατὰ μὲν τὸ παρὸν συμβασιλεύει τἀδελφῷ, τούτῳ διαφέρων ἐκείνου, τῷ μὴ διάδημα περιτίθεσθαι, μηδὲ χρηματίζειν βασιλεύς· τὴν δὲ λοιπὴν ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν ἔχειν ἐξουσίαν. εἰς δὲ τὸ μέλλον ὁμολογουμένως καταλείπεσθαι διάδοχος τῆς ἀρχῆς· οὐ μακρὰν ταύτης ἐλπίδος ὑπαρχούσης, ἅτε τοῦ βασιλέως διὰ μὲν τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν, ἀεὶ προσδοκῶντος τὴν

ἐκ τοῦ βίου μετάστασιν· διὰ δὲ τὴν ἀπαιδίαν, οὐδ᾽ εἰ βουληθείη, δυνάμενος τὴν ἀρχὴν ἄλλῳ καταλιπεῖν. οὐδέπω γὰρ ἀναδεδειγμένος ἐτύγχανε κατὰ φύσιν υἱὸς ὢν αὐτοῦ, ὁ μετὰ ταῦτα διαδεξάμενος τὴν ἀρχήν. τὸ δὲ συνέχον, θαυμάζειν ἔφη πόσα βλάπτει τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. μεγάλην γὰρ εἰδέναι πᾶσι τοῖς θεοῖς χάριν, εἰ συμπνεύσαντες καὶ μιᾷ γνώμῃ χρώμενοι, δύναιντο τὸν ἀπὸ Γαλατῶν φόβον ἀπώσασθαι, καὶ τὸν ἀπὸ τούτων ἐφεστῶτα κίνδυνον· εἰ δὲ νῦν εἰς στάσιν καὶ διαφορὰν ἥξει πρὸς τὸν ἀδελφὸν, πρόδηλον εἶναι διότι καταστρέψει τὴν βασιλείαν, καὶ στερήσει μὲν αὑτὸν καὶ τῆς παρούσης ἐξουσίας καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδος· στερήσει δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δυναστείας. Ταῦτα δὲ καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια διατιθέμενος ὁ Στράτιος, ἔπεισε τὸν Ἄτταλον μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων. Διόπερ εἰσελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον ὁ προειρημένος, συνεχάρη μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, καὶ περὶ τῆς καθ᾽ αὑτὸν εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρείχετο εἰς τὸν κατὰ τὸν Περσέα πόλεμον ἀπελογίσατο. παραπλησίως δὲ καὶ περὶ τοῦ πέμψαι πρεσβευτὰς, τοὺς παρακαθέξοντας τὴν τῶν Γαλατῶν ἀπόνοιαν· καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς αὐτοὺς ἀποκαταστήσοντας διάθεσιν, παρεκάλεσε διὰ πλειόνων. ἐποιήσατο δὲ λόγους καὶ περὶ τῆς Αἰνίων, καὶ τῆς Μαρωνιτῶν πόλεως, ἀξιῶν αὐτῷ δοθῆναι ταύτας ἐν δωρεᾷ. τὸν δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως λόγον, καὶ τὸν περὶ τοῦ μερισμοῦ τῆς ἀρχῆς, εἰς τέλος παρεσιώπησεν. Ἡ δὲ σύγκλητος ὑπολαμβάνουσα πάλιν αὐτὸν ἰδίᾳ περὶ

finem exſpectet Eumenes: qui liberos nullos habens, ne ſi cupiat quidem, regnum aliis poſſit relinquere. necdum enim is naturalis filius Eumenis fuerat declaratus, qui poſtea illi ſucceſſit. Hoc verò unicum præcipue mirari ſe Stratius dicere; cur hoc potiſſimum tempore tantum communi regno periculum iret creatum. quippe diis omnibus maximas fore agendas gratias, ſi conſentientes omnes atque animis invicem juncti, præſentem Galaticum tumultum, & imminens ab ea gente periculum potuerint evitare: quod ſi ſeditionem ac controverſiam cum fratre nunc moveret, proculdubio regnum everſurum eſſe; & tum ea potentia quam jam habeat ſeſe ipſum privaturum; tum ea etiam ſpe, quæ ipſum in poſterum maneat. privaturum etiam fratres regno, & ea quam in regno obtineant potentia. Hæc & ſimilia his alia diſſerens Stratius, Attalum pervicit, ut nihil quicquam moveret. Qui in Senatum ut venit, gaudium de Perſeo victo ſuum teſtatus, de fide atque alacritate animi ſua quam ad id bellum adhibuerat diſſeruit. tum de mittendis legatis qui Gallorum perditam audaciam ſua præſentia reprimerent, & ad ſtatum priorem eos redigerent, multis verbis apud Patres egit. adjecit etiam de Æniorum & Maronitarum urbibus, quas ſibi dono dari poſtulabat. accuſationem fratris & petitionem de dividendo regno penitus omiſit. Senatus qui exiſtimaret Attalum iterum ad ſe

aditu-

aditurum, & de iis rebus ſeparatim acturum; legatos miſſurum ſe promiſit, & in muneribus largiendis quę moris eſt dare, magnificentia ſingulari eſt uſus: urbes etiam illas daturum ſe eſt pollicitus. Sed quum poſt exhibita ſibi omnia humanitatis officia urbe exiiſſet Attalus, neque eorum quę ſperabat Senatus quicquam feciſſet; fruſtrati Patres ſua ſpe, quatenus nihil aliud poterant, dum is eſſet adhuc in Italia Ænum & Maroneam liberas pronuntiarunt; promiſſione quam Attalo fecerant revocata. legationem etiam, cujus princeps P. Licinius, ad Gallogræcos miſerunt; cui mandata quænam dederint, ut difficile dictu eſt; ita conjectare ex iis quæ poſtea contigerunt, non eſt difficile. res ſiquidem ipſæ quas geſſerunt id arguent.

Venit tunc Romam legatio duplex Rhodiorum. priorem Philocrates obibat; poſteriorem Philophron & Aſtymedes. Rhodii enim reſponſo illo accepto, quod ſtatim poſt pugnatam cum Perſeo pugnam Agepolidi datum fuerat; ira Patrum adverſus ſe cognita, & minis auditis, extemplo legationes illas miſerunt. Porro Aſtymedes & Philophron ex hominum ſermonibus quos conveniebant, ſuſpectos ſe intelligentes, omniumque voluntates à Rhodiis abalienatas, animis prorſus conciderunt, ut quò ſe verterent neſcirent. At quum Prætorum unus è Roſtris concionans, rogationem ad populum tuliſſet de bello Rhodiis indicendo; tum enimvero pavore lymphatis non conſtare mens, patriæ periculum reputantibus:

τούτων εἰσπορεύσεσθαι, τούς τε πρεσβευτὰς συμπέμψειν ὑπέσχετο, καὶ τοῖς εἰθισμένοις δώροις ἐτίμησεν αὐτὸν μεγαλομερῶς· ἐπηγγείλατο δὲ καὶ τὰς προειρημένας πόλεις δώσειν. Ἐπειδὴ δὲ παρατυχὼν τῶν φιλανθρωπιῶν ὥρμησεν ἐκ τῆς Ῥώμης, οὐδὲν ποιήσας τῶν προσδοκωμένων· διαψευσθεῖσα τῶν ἐλπίδων ἡ σύγκλητος, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχεν ποιεῖν· ἔτι δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὄντος αὐτοῦ, τὴν μὲν Αἶνον καὶ τὴν Μαρωνίαν ἠλευθέρωσεν, ἀθετήσασα τὴν ἐπαγγελίαν. τοὺς δὲ περὶ τὸν Πόπλιον Λικίνιον ἔπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς τοὺς Γαλάτας· οἷς ποίας μὲν ἔδωκεν ἐντολὰς, εἰπεῖν οὐ ῥᾴδιον· στοχάζεσθαι δὲ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων οὐ δυσχερές. τοῦτο δ᾽ ἔσται δῆλον ἐκ τῶν πράξεων αὐτῶν.

Ἧκον δὲ καὶ παρὰ Ῥοδίων πρέσβεις, πρῶτον μὲν οἱ περὶ Φιλοκράτην· μετὰ δὲ τούτους, οἱ περὶ Φιλόφρονα καὶ Ἀστυμήδην. οἱ γὰρ Ῥόδιοι κομισάμενοι τὴν ἀπόκρισιν, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἀγέπολιν ἔλαβον εὐθέως μετὰ τὴν παράταξιν, καὶ θεωροῦντες ἐκ ταύτης τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν, καὶ τὴν ἀνάτασιν τῆς συγκλήτου, παραυτίκα τὰς προειρημένας πρεσβείας ἐξέπεμψαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀστυμήδην καὶ Φιλόφρονα καταινοοῦντες ἐκ τῶν ἐντεύξεων, καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν τὴν ὑφόρασιν καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς αὐτοὺς, εἰς ἀθυμίαν ὁλοσχερῆ καὶ δυσχρηστίαν ἐνέπιπτον. ὡς δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν τις ἀναβὰς ἐπὶ τοὺς Ἐμβόλους, παρεκάλει τοὺς ὄχλους ἐπὶ τὸν κατὰ Ῥοδίων πόλεμον· τότε δὲ παντάπασιν ἔξω τῶν φρενῶν γινόμενοι, διὰ τὸν περὶ τῆς πατρίδος κίνδυνον,

εἰς τοιαύτην ἦλθον διάθεσιν, ὥστε καὶ φαιὰ βαλεῖν ἱμάτια, καὶ κατὰ τὰς παρακλήσεις μηκέτι παρακαλεῖν, μηδ' ἀξιοῦν τοὺς φίλους, ἀλλὰ δεῖσθαι μετὰ δακρύων, μηδὲν ἀνήκεστον βουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν. Κατὰ δέ τινας ἡμέρας, εἰσαγαγόντος αὐτοὺς Ἀντωνίου τοῦ δημάρχου, καὶ τὸν στρατηγὸν τὸν παρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον κατασπάσαντος ἀπὸ τῶν Ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺς λόγους, πρῶτον μὲν Φιλόφρων, μετὰ δὲ τοῦτον Ἀστυμήδης. ὅτε δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ κύκνειον ἐξηχήσαντες ἔλαβον ἀπόκρισιν τοιαύτην, δι' ἧς τοῦ μὲν ὁλοσχεροῦς φόβου τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον, ἔδοξαν παραλελύσθαι· περὶ δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐγκλημάτων αὐτοῖς ἡ σύγκλητος πικρῶς καὶ βαρέως ὠνείδισεν. Ἦν δ' ὁ νοῦς τῆς ἀποκρίσεως τοιοῦτος. Ὅτι εἰ μὴ δι' ὀλίγους ἀνθρώπους τοὺς αὐτῶν φίλους, καὶ μάλιστα δι' αὐτούς, ᾔδεισαν καλῶς καὶ δικαίως, ὡς δέον ἦν αὐτοῖς χρήσασθαι. Ὁ δ' Ἀστυμήδης, αὐτῷ μὲν ἐδόκει καλῶς ἑστηκέναι περὶ τῆς πατρίδος· οὐ μὴν τοῖς γε παρεπιδημοῦσιν, οὔτε τοῖς ἐκεῖ ἀθρόουσι τῶν Ἑλλήνων, οὐδαμῶς ἤρεσκεν. ἐξέβαλε γὰρ ἔγγραπτον μετὰ ταῦτα ποιήσας τὴν σύνταξιν τῆς δικαιολογίας· ἣ τοῖς πλείστοις τῶν ἀναλαμβανόντων εἰς τὰς χεῖρας, ἄτοπος ἐφαίνετο καὶ τελέως ἀπίθανος. Συνεστήσατο γὰρ τὴν δικαιολογίαν, οὐ μόνον ἐκ τῶν τῆς πατρίδος δικαίων· ἔτι δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς τῶν ἄλλων κατηγορίας. τὰ μὲν γὰρ ἐνεργήματα καὶ συνεργήματα παραβάλλων καὶ συγκρίνων, τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἐπειρᾶτο ψευδοποιεῖν καὶ

tanto denique metu affici, ut pullata veſte ſe amicirent, & quum amicos hortarentur ad ferendam opem, non hortantium, neque poſtulantium verbis uterentur, ſed preces mixtas lacrymis adhiberent, ne quid durius in patriam ipſorum vellent ire conſultum. Die quadam ab Antonio tribuno plebis ad populum ſunt introducti, & Prætor ille qui de bello ipſis indicendo promulgationem tulerat, de Roſtris ab eo detractus: ipſi verba ad populum fecerunt, prius quidem Philophron, deinde etiam Aſtymedes. cum quidem olorina quod ajunt voce edita, ejuſmodi reſponſionem acceperunt, quæ extremo quidem illo periculo belli quod metuebant, Rhodios eximebat: verùm de injuriis multa ſigillatim aſpere, ac dure exprobrabantur in eo à Patribus. Erat autem reſponſi hæc fere ſententia: Niſi per paucos populo Rom. amicos ſtaret, ac maxime per ipſos legatos, ſcire probe Senatum, quid ſibi in Rhodios juris fuerit. Cæterum Aſtymedes qui viſus ſibi eſt ea actione patriam pulchre defendiſſe; Gręcis tamen hominibus probatus non eſt: neque iis qui forte illuc advenerant, neque iis qui inibi habitabant. & quum poſtea in literas ab eo relata publicataque ea concio fuiſſet; qui illam legebant, & abſurdam & in totum ad perſuadendum ineptam pronuntiabant. Namque ille patriæ cauſſam non magis ejus juſtis commemorandis eſt tutatus; quàm aliorum criminationibus. quę enim pro Romanis vel ſoli fecerant Rhodii, vel ipſos adjuvando, comparans contendenſque, merita omnium

mnium aliorum mendaciis obſcurare atque elevare conabatur: Rhodiorum verò facta ſimilia, (& erat multus in explicanda ea ſimilitudine) quàm maxime poterat exaggerabat. In peccatis contra: ſua delicta aliis aſpere & odioſe exprobrans, Rhodiorum culpas minuebat: ut ex illa comparatione, quæ erant à ſuis admiſſa, parva eſſe & venia digna oſtenderet; aliorum adprime gravia, & quæ nullam mererentur veniam. & tamen, ajebat, omnibus his delictorum gratia à Romanis eſt facta. Enimvero defenſionis hoc genus viro politico nequaquam convenire exiſtimamus. nam & ex iis qui ſocietatem occulti cujuſdam facinoris habuerunt, non illos laudamus, qui ob metum aut vexationem conſcios indicaverint: verùm illos potius, qui nullis tormentis aut ſuppliciis potuerint adigi, ut eorundem conſiliorum ſocios in eandem calamitatem trahant. Hi ſunt quos laudare ſolemus, quos pro viris bonis habere. Aſtymedes verò qui propter ancipitem metum omnia aliorum peccata ob oculos imperantibus ponere ſuſtinuit, & eorum memoriam renovare, quorum oblivionem principis populi animis tempus induxerat, quî poterat intelligentibus non diſplicere? Cęterùm hoc edito reſponſo, extemplò Rhodum abiit Philocrates: Aſtymede in urbe remanente, qui omnia ſollicitus obſervaret, ne quid forte ipſos lateret eorum, quæ quotidie nuntiabantur, aut adverſus patriam dicebantur. Hoc reſponſo Rhodum allato, quia maximo illo metu belli à Romanis inferendi videbantur libe-

ταπεινοῦν· τὰ δὲ τῶν Ῥοδίων ηὔξανε, πολλαπλασιάζων καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν. τὰ δ' ἁμαρτήματα κατὰ τοὐναντίον, τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἐξωνείδιζε πικρῶς καὶ δυσμενικῶς, τὰ δὲ τῶν Ῥοδίων ἐπειρᾶτο παραστέλλειν· ἵνα κατὰ τὴν παράθεσιν, τὰ μὲν οἰκεῖα μικρὰ καὶ συγγνώμης ἄξια φανῇ, τὰ δὲ τῶν πέλας, ἀπαραίτητα, καὶ μεγάλα τελέως· ἐφ' οἷς ἔφη συγγνώμης τετευχέναι τοὺς ἡμαρτηκότας ἅπαντας. Τὸ δὲ γένος τοῦτο τῆς δικαιολογίας, οὐδαμῶς ἂν πρέπειν ἀνδρὶ πολιτικῷ δόξειεν· ἐπεί τοι καὶ τῶν κοινοπραγησάντων περί τινων ἀπορρήτων, οὐ τοὺς διὰ φόβον ἢ πόνον μηνυτὰς γινομένους τῶν συνειδότων ἐπαινοῦμεν· ἀλλὰ τοὺς πᾶσαν ἐπιδεξαμένους βάσανον καὶ τιμωρίαν, καὶ μηδενὶ τῶν συνειδότων παραιτίους γινομένους τῆς αὐτῆς συμφορᾶς, τούτους ἀποδεχόμεθα, καὶ τούτους ἄνδρας ἀγαθοὺς νομίζομεν. Ὁ δὲ διὰ τὸν ἄδηλον φόβον πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα θεὶς ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῖς κρατοῦσιν, καὶ καινοποιήσας, ὑπὲρ ὧν ὁ χρόνος εἰς λήθην ἀγηόχει τοὺς ὑπερέχοντας, πῶς οὐκ ἔμελλε δυσαρεστήσειν τοῖς ἰσορήσασι; Τὴν δὲ προειρημένην ἀπόκρισιν οἱ μὲν περὶ τὸν Φιλοκράτην λαβόντες ἐξαυτῆς ὥρμησαν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀστυμήδην αὐτόθι μένοντες παρήδρευον, χάριν τοῦ μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν τῶν προσπιπτόντων, ἢ λεγομένων κατὰ τῆς πατρίδος. Προσπεσούσης δὲ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης εἰς τὴν Ῥόδον, δόξαντες ἀπολελύσθαι τοῦ μεγίστου φόβου

τὸν κατὰ τὸν πόλεμον, τ' ἄλλα καίπερ ἀκμὴν ὄντα δυσχερῆ, ῥᾳδίως ἔφερον. οὕτως ἀεὶ τὰ μείζω τῶν προσδοκωμένων κακῶν λήθην ποιεῖ τῶν ἐλαττόνων συμπτωμάτων. Διὸ καὶ παραχρῆμα ψηφισάμενοι τῇ Ῥώμῃ στέφανον ἀπὸ μυρίων χρυσῶν, καὶ καταστήσαντες πρεσβευτὴν ἅμα καὶ ναύαρχον Θεόδοτον, ἐξέπεμπον θερείας ἀρχομένης, ἄγοντα τὸν στέφανον· καὶ μετὰ τούτου τοὺς περὶ Ῥοδοφῶντα, πειρασομένους κατὰ πάντα τρόπον συμμαχίαν συνθέσθαι πρὸς Ῥωμαίους. Τοῦτο δ' ἐποίησαν, βουλόμενοι οὐ διὰ τοῦ ψηφίσματος καὶ πρεσβείας ἀποτυχεῖν, ἐὰν ἄλλως δόξῃ Ῥωμαίοις· δι' αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ ναυάρχου προαιρέσεως τὴν καταπεῖραν ποιήσασθαι. τὴν γὰρ ἐξουσίαν εἶχε ταύτην ὁ ναύαρχος ἐκ τῶν νόμων. οὕτω γὰρ ἦν πραγματικὸν τὸ πολίτευμα τῶν Ῥοδίων, ὡς σχεδὸν ἔτη τετταράκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν, κεκοινωνηκὼς ὁ δῆμος Ῥωμαίοις τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ καλλίστων ἔργων, οὐκ ἐπεποίητο πρὸς αὐτοὺς συμμαχίαν. τίνος δὲ χάριν οὕτως ἐχείριζον οἱ Ῥόδιοι τὰ καθ' αὑτοὺς, οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν. Βουλόμενοι γὰρ μηδένα τῶν ἐν ταῖς ὑπεροχαῖς καὶ δυναστείαις ἀπελπίζειν τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπικουρίαν καὶ συμμαχίαν, οὐκ ἐβούλοντο συνδυάζειν, οὐδὲ προκαταλαμβάνειν σφᾶς αὐτοὺς ὅρκοις καὶ συνθήκαις· ἀλλ' ἀκέραιοι διαμένοντες κερδαίνειν τὰς ἐξ ἑκάστων ἐλπίδας. Τότε δὲ μεγάλην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν, βουλόμενοι ταύτης τῆς τιμῆς τυχεῖν παρὰ Ῥωμαίων, οὐ κατεπειγόμενοι συμμαχίας, οὐδ' ἀγωνιῶντες ἁπλῶς οὐδένα κατὰ τὸ παρὸν,

ſocietatibus ſtuderent, aut quòd

rati; cætera etſi erant admodum triſtia, æquo animo ferebant. Adeo majora exſpectata mala, leviorum caſuum facile ſemper oblivionem inducunt. Itaque coronam confeſtim è decem millibus aureorum Romæ decernunt. Theodoto legationem eam ſimul & claſſis præfecturam mandant, & ineunte æſtate ad deferendam coronam proficiſci jubent. Simul cum hoc legationem aliam cujus princeps Rhodophon, miſerunt, ut modis omnibus ſocietatem cum Romanis eniterentur contrahere. Hoc autem eo conſilio fecerunt, ne ſi aliter Romanis videretur, prętER irritam legationem, & facti decreti pœniteret: itaque per ipſum claſſis Præfectum tentare animos Romanorum ſtatuerunt. Ex legibus namque ſanciendæ ſocietatis poteſtatem claſſis Præfectus habebat. Porrò autem civitas Rhodiorum tanta prudentia atque ſollertia regebatur, ut qui nobiliſſimas pulcherrimaſque victorias Romanorum adjuverant, per annos centum & quadraginta fœdus ſocietatis nullum cum iis percuſſiſſent. Et eſt operæ non prætermittere, cujus rei gratia ita Remp. ſuam Rhodii gubernarint. Qui enim nulli Regum aut dynaſtarum ſpem auxilii ſocietatiſque ſuæ vellent abſcindere, arctius ſe cum quoquam copulare, & libertatem ſibi jurejurando ac pactis præcipere nolebant: ſed omnia ſibi ſervantes integra, ſpes ſingulorum lucrari. Illo verò tempore ſumma contentione ſunt eniſi, quò illum honorem à Romanis impetrarent: non adeo quòd novis quemquam præter ipſos Romanos

in

in præſentia metuerent: verùm ut ex recentis conſilii comparatione, ſuſpiciones eorum qui de ſua civitate triſtius aliquid cogitabant, tollerent. Vix Romam legatio illa appulerat, cujus princeps Theætetus, cum deſcivere Caunii: Mylaſſenſes quoque Euromenſium oppida occuparunt. Sub idem fere tempus editum eſt à Patribus Senatusconſultum, quo Caribus & Lyciis omnibus quos Rhodiis poſt confectum bellum Antiochicum attribuerant, libertas concedebatur. Igitur ad Caunios quidem quod attinet atque Euromenſes, ea moleſtia citò defuncti ſunt Rhodii: miſſo enim Lyco cum exercitu, quanquam Cybiratarum aderant auxilia, coëgerunt imperio parere. in Euromenſium quoque provinciam expeditione ſuſcepta, Mylaſſenſes Alabandenoſque, qui ad ipſos Orthoſiam uſque conjunctis viribus venerant, acie vicerunt. At poſtquam de facto pro Lyciis Caribuſque decreto nuntium acceperunt; ilicet mentes ipſis iterum pavore ſunt concuſſæ: male metuentibus, ne & coronam fruſtra donaſſent: & ſocietatem fruſtra ſperaſſent.

XCIV.

Quomodo poſt debellatum Perſeum undique ex univerſa Græcia legati ad Romanos, qui in Macedonia res ordinabant, fuerint miſſi.

πλὴν αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων· ἀλλὰ βουλόμενοι κατὰ τὴν ὑπέρθεσιν τῆς ἐπιβολῆς, ἀφαιρεῖσθαι τὰς ἐπινοίας τῶν δυσχερές τι διανοουμένων περὶ τῆς πόλεως. Ἄρτι δὲ τῶν περὶ τὸν Θεαίτητον καταπεπλευκότων, ἀπέστησαν Καύνιοι· κατελάβοντο δὲ καὶ Μυλασσεῖς τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ σύγκλητος ἐξέβαλε δόγμα, διότι δεῖ Κᾶρας καὶ Λυκίους, ἐλευθέρους εἶναι πάντας, ὅσους προσένειμε Ῥοδίοις μετὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τοὺς Καυνίους καὶ τοὺς Εὐρωμεῖς, ταχέως οἱ Ῥόδιοι διορθώσαντο. τοὺς μὲν Καυνίους, Λύκον ἀποπέμψαντες μετὰ στρατιωτῶν, ἠνάγκασαν πάλιν ὑφ᾽ αὑτοῖς τάττεσθαι, καίπερ Κιβυρατῶν αὐτοῖς παραβοηθησάντων. ἐπὶ δὲ τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις στρατεύσαντες, ἐνίκησαν μάχῃ Μυλασσεῖς, καὶ Ἀλαβανδεῖς· ἀμφοτέρων παραγινομένων μετὰ στρατιᾶς ἐπ᾽ Ὀρθωσίαν. Τοῦ δὲ περὶ τῶν Λυκίων καὶ Καρῶν δόγματος αὐτοῖς προσπεσόντος, πάλιν ἀπεσοβήθησαν ταῖς διανοίαις, δείσαντες μήποτε μάταιος μὲν αὐτοῖς ἡ τοῦ στεφάνου δόσις γέγονε· μάταιαι δὲ αἱ περὶ τῆς συμμαχίας ἐλπίδες.

ϙΔ.

Πῶς μετὰ τὴν τοῦ Περσέως κατάλυσιν, πανταχόθεν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρέσβεις ἐξεπέμφθησαν ὡς τοὺς τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὺς εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Πῶς τότε οἱ δέκα ἄνδρες ἐχρήσαντο τοῖς Ἕλλησι.

ΟΤΙ μετὰ τὴν τοῦ Περσέως κατάλυσιν, ἅμα τῷ κριθῆναι τὰ ὅλα, πανταχόθεν ἐξέπεμπον πρεσβεῖς συγχαρησομένους τοῖς στρατηγοῖς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν. τῶν δὲ πραγμάτων ὁλοσχερῶς ἐπὶ Ῥωμαίους κεκλικότων, ἐπιπλάζοντες διὰ τὸν καιρὸν οἱ δοκοῦντες εἶναι φίλοι Ῥωμαίων ἐν πᾶσι τοῖς πολιτεύμασιν, εἴς τε τὰς πρεσβείας οὗτοι καθίσταντο καὶ τὰς ἄλλας χρείας· διὸ συνέδραμον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐκ μὲν Ἀχαΐας, Καλλικράτης, Ἀριστόδαμος, Ἀγησίας, Φίλιππος· ἐκ δὲ Βοιωτίας, οἱ περὶ Μνάσιππον· ἐκ δὲ τῆς Ἀκαρνανίας, οἱ περὶ Χρέμην· παρὰ δὲ τῶν Ἠπειρωτῶν, οἱ περὶ τὸν Χάροπα καὶ Νικίαν· παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν, οἱ περὶ τὸν Λυκίσκον, καὶ Τίσιππον. Ἁπάντων δὲ τούτων ὁμοῦ γινομένων, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἁμιλλωμένων προθύμως, καὶ μηδενὸς ὑπάρχοντος ἀνταγωνιστοῦ, διὰ τὸ τοὺς ἀντιπολιτευομένους ἅπαντας, εἴκοντας τοῖς καιροῖς, ἀνακεχωρηκέναι τελέως, ἀκονιτὶ κατεκράτησαν τῆς ὑποθέσεως οἱ προειρημένοι. Πρὸς μὲν οὖν τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ τὰς ἐθνικὰς συστάσεις, οἱ δέκα δι' αὐτῶν τῶν στρατηγῶν ἐποιήσαντο τὴν ἐπιταγὴν, οὓς δεήσει πορεύεσθαι τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν Ῥώμην. οὗτοι δ' ἦσαν οὓς ἀπεῖπαν, οὓς ἀπέγραψαν οἱ προειρημένοι κατὰ τὰς ἰδίας ἀντιπαραγωγὰς, πλὴν ὀλίγων τελέως, τῶν ἐκδηλόν τι πεποιηκότων· πρὸς δὲ τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος πρεσβευτὰς ἐξέπεμψαν, τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας

Quomodo tunc temporis erga Græcos Romani ſe geſſerint.

POST everſum Perſei regnum, ſtatim à victoria quæ bello finem impoſuit, undique legationes mittebantur, ad gratulandum ducibus Romanis ob rem bene geſtam. & quum ad Romanos ſumma rerum inclinaret, quoniam in ſingulis civitatibus ſuperiores tum erant, pro conditione temporum, qui exiſtimabantur amici Romanorum eſſe; & legationes & aliarum rerum adminiſtrationes illis mandabantur. Venerunt igitur tempore eodem in Macedoniam ex Achaia Callicrates, Ariſtodamus, Ageſias, Philippus: è Bœotia, Mnaſippus: ex Acarnania, Chremes: ex Epiro, Charops & Nicias: ex Ætolia, Lyciſcus & Tiſippus. Hi ut ſimul convenerunt, quum ad eundem ſcopum omnes ſtudioſius collimarent in orationibus ſuis; neque exſtaret quiſquam qui ſe illis opponeret; quia omnes quicunque aliarum erant partium, temporibus cedentes à gubernaculis Reipublicæ penitus ſeſe removerant; nullo penitus negotio deſtinata perfecerunt. Igitur aliis quidem civitatibus & gentium conciliis decem legati per duces imperarunt, quos Romam mitti vellent. ii autem erant, quos ipſi renuntiaverant, quorum nomina ipſi dederant, factionis ſuæ quiſque præter oppidò paucos, eximio aliquo merito inſignes. Ad gentem vero Achæorum clariſſimos è decem legatorum numero miſe-

runt, Cajum Claudium, & Cnæum Domitium, idque duas ob cauſſas: primum quia verebantur, ne Achæi facere quæ literis eſſent imperata, nollent: atque etiam ne in periculum Callicrates veniret; ut pote qui, quæcunque in univerſos Græcos per calumniam erat molitus, jam perfeciſſet; quod ſane ita erat: deinde quia in literis quæ fuerant captæ, nihil explorati, aut certi adverſus quemquam Achæorum erat repertum. Verùm de his aliquanto poſt literas ad Achæos Conſul miſit: qui tamen, ad propriam quidem ipſius voluntatem quod attinet, Lyciſci & Callicratis calumnias nequaquam probabat: quod etiam poſtea rebus ipſis manifeſtum eſt factum.

XCV.

Ptolemæi & Ptolemæi Ægypti Regum legatio Romam miſſa, & Menalcidæ dimiſſio rogatu Popillii.

AEGYPTI Reges liberati bello contra Antiochum, ante omnia legatum Romam miſerunt Numenium ex numero amicorum, gratias pro acceptis beneficiis acturum. miſſum etiam fecerunt Menalcidam Lacedæmonium qui neceſſariis regum temporibus ſedulò erat abuſus, ad rem familiarem augendam: quia C. Popillius miſſionem ejus ac liberationem loco beneficii à Regibus petierat.

τῶν δέκα Γάϊον Κλαύδιον, καὶ Γνάϊον Δομέτιον διὰ δύο αἰτίας· πρῶτον μὲν εὐλαβούμενοι τοὺς Ἀχαιοὺς, μή ποτ' οὐ πειθαρχήσωσι τοῖς γραφομένοις, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύσωσιν οἱ περὶ τὸν Καλλικράτην, δόξαντες ἐξειργάσθαι τὰς κατὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων διαβολάς· ὃ κατ' ἀλήθειαν ἦν· δεύτερον δὲ διὰ τὸ μηθὲν ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις γράμμασιν ἀκριβὲς εὑρῆσθαι κατὰ μηδενὸς τῶν Ἀχαιῶν. Περὶ μὲν οὖν τούτων, μετά τινα χρόνον, ἐξέπεμπεν ὁ στρατηγὸς τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τοὺς πρέσβεις, καίπερ οὐκ εὐδοκούμενος, κατά γε τὴν αὑτοῦ γνώμην, ταῖς τῶν περὶ τὸν Λυκίσκον καὶ Καλλικράτην διαβολαῖς· ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὕστερον ἐγένετο καταφανές.

ϞΕ.

Τῶν τῆς Αἰγύπτου βασιλέων πρεσβεία πρὸς Ῥωμαίους, καὶ Μεναλκίδου ἀπόλυσις εἰς χάριν Ποπιλλίου.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Αἴγυπτον οἱ βασιλεῖς ἀπολελυμένοι τοῦ πρὸς Ἀντίοχον πολέμου, πρῶτον μὲν εἰς Ῥώμην πρεσβευτὴν ἐξέπεμψαν Νουμήνιον, ἕνα τῶν φίλων, εὐχαριστήσοντα περὶ τῶν εἰς αὐτοὺς γεγονότων εὐεργετημάτων. ἀπέλυσαν δὲ καὶ τὸν Λακεδαιμόνιον Μεναλκίδαν, ἐνεργῶς κεχρημένον τοῖς κατὰ τὴν βασιλείας καιροῖς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπανόρθωσιν· Γαΐου Ποπιλλίου τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπολύσεως χάριν αἰτησαμένου παρὰ τῶν βασιλέων.

ϟϛʹ.

Τίνος χάριν ἡ Σύγκλητος τὸν Κότυος υἱὸν αἰχμάλωτον ὄντα ἀπέλυσε.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, Κότυς, ὁ τῶν Ὀδρυσῶν βασιλεὺς ἀπέστειλε πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, ἀξιῶν ἀποδοθῆναι τὸν υἱὸν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς γενομένης πρὸς Περσέα κοινοπραγίας δικαιολογούμενος. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι νομίσαντες ἠνύσθαι σφίσι τὸ προκείμενον, τοῦ πρὸς τὸν Περσέα πολέμου κατὰ νοῦν προκεχωρηκότος· τὴν δὲ πρὸς Κότυν διαφορὰν, πρὸς οὐδὲν ἔτι διατείνειν· συνεχώρησαν αὐτῷ κομίζεσθαι τὸν υἱὸν, ὃς ὁμηρείας χάριν δοθεὶς εἰς Μακεδονίαν, ἑαλώκει μετὰ τῶν Περσέως τέκνων· βουλόμενοι τὴν αὑτῶν πρᾳότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμφαίνειν· ἅμα δὲ καὶ τὸν Κότυν αἰδούμενοι, διὰ τῆς τοιαύτης χάριτος.

XCVI.

Quid ſpectarit Senatus, cum Cotyi Regi filium captivum reddidit.

PER idem tempus Odryſarum Rex Cotys legatos Romam miſit, qui filium ſibi reddi poſtularet, & de inita cum Perſeo ſocietate rationem redderet. Romani re jam perfecta quam deſtinaverant, quum ex animi ſententia bellum adverſus Perſeum eis ſucceſſit: neque quicquam amplius ipſorum intereſſet, ut inimicitias cum Cotye exercerent: filium ſuum ipſi tradi promiſerunt; qui obſes in Macedoniam à patre miſſus, unâ cum Perſei liberis fuerat captus. ut eo pacto & benignitatem ſuam atque animi magnitudinem oſtenderent, & Cotyi hoc beneficio honorem habuiſſe viderentur.

ϟζʹ.

Προυσίου τοῦ Βιθυνοῦ ἐν βασιλικῇ τύχῃ ἀνδραποδώδης ψυχή.

Τῆς συγκλήτου πραγματικὸν διαβούλιον πρὸς τὸ λάθρα ταπεινοῦν τὸν Εὐμένη.

ΟΤΙ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦλθε καὶ Προυσίας ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ῥώμην, συγχαρησόμενος τῇ συγκλήτῳ, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν. ὁ δὲ Προυσίας οὗτος, οὐδαμῶς γέγονεν ἄξιος

XCVII.

Pruſiæ Regis Bithyniæ in fortuna regia animus mancipio dignus.

Senatus aſtutum decretum, ut Eumenem humiliorem infirmioremque redigerent.

EODEM quoque tempore & Pruſias Bithyniæ Rex Romam venit, ad gratulandum Senatui & militibus de parta victoria. Porrò hic Pruſias nequaquam majeſtate regia

regia ullo modo dignus erat: quod ex his facile aliquis colligat. Jam primùm, quum legati ad ipſum venirent, raſo capite, pileatus, togatus, & more Romano calceatus obviam iis proceſſit: plane eo habitu ornatus, qualis ſolet eſſe apud Romanos recens manumiſſorum, quos libertos vocant: & quum legatos ſalutaſſet, Ecce me, inquit, veſtrum libertum, omnia veſtra cauſſa cupientem, inſtituta omnia veſtra imitari paratum. qua voce nulla fingi poteſt minus generoſa. Tum verò ingreſſus Curiam, ad januam ſtans Curiæ, ex adverſo Patrum, demiſſis manibus limen ſalutavit, Senatorumque conſeſſum, & ſimul, Saluete, inquit, dii ſervatores mei. quæ vox adeo indigna viro eſt, adeo muliebres ſapit blanditias & adulationem, ut nihil fœdius ventura poſt ætas ſit latura. Similis iſtis & oratio fuit quam ingreſſus Curiam habuit: cujus vel meminiſſe hoc loco dedecet. hujus ſumma vilitate animadverſa, Romani reſponſum tanto benignius dederunt. Secundum quæ fama eſt allata, adventare Eumenem: quæ res ſollicitos non mediocriter habuit Patres. nam quum odium illius concepiſſent, certaque ac fixa ſtaret illis ſententia: indicium hujus ſuæ voluntatis nullo pacto dare volebant. Qui enim oſtenderant Regem ſe Eumenem omnium primum & maximum ex populi Romani amicis habere; ſi cum eo congrederentur, & poteſtatem ei

τῆς βασιλείας προκεχειρισμένος· τεκμήραιτο δ' ἄν τις ἐκ τούτων. Ὅς γε πρῶτον μὲν πρεσβευτῶν παραγεγονότων Ῥωμαϊκῶν πρὸς αὐτὸν, ἐξυρημένος τὴν κεφαλὴν, καὶ πῖλον ἔχων, καὶ τήβενναν καὶ καλικίους, ἀπήντα τούτοις· καὶ καθόλου τοιαύτῃ διασκευῇ κεχρημένος, οἵαν ἔχουσιν οἱ προσφάτως ἠλευθερωμένοι παρὰ Ῥωμαίοις, οὓς καλοῦσι λιβέρτους· καὶ δεξιωσάμενος τοὺς πρεσβευτὰς, ὁρᾶτ', ἔφη, τὸν ὑμέτερον λίβερτον ἐμὲ, πάντα βουλόμενον χαρίζεσθαι, καὶ μιμεῖσθαι τὰ παρ' ὑμῖν· ἧς ἀγεννεστέραν φωνὴν, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν. τότε δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν σύγκλητον, στὰς κατὰ τὸ θύρετρον, ἀντίος τοῦ συνεδρίου, καὶ καθεὶς τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας, προσεκύνησε τὸν οὐδὸν· καὶ τοὺς καθημένους ἐπιφθεγξάμενος, Χαίρετε θεοὶ σωτῆρες· ὑπερβολὴν οὐ καταλιπὼν ἀνανδρίας, ἅμα δὲ καὶ γυναικισμοῦ καὶ κολακείας, οὐδενὶ τῶν ἐπιγινομένων. Ἀκόλουθα δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν κοινολογίαν εἰσελθὼν ἐπετελέσατο· περὶ ὧν καὶ τὸ γράφειν ἀπρεπὲς ἦν. φανεὶς δὲ τελέως εὐκαταφρόνητος, ἀπόκρισιν ἔλαβε, δι' αὐτὸ τοῦτο φιλάνθρωπον. Ἤδη δὲ τούτου τὰς ἀποκρίσεις εἰληφότος, προσέπεσε παραγίνεσθαι τὸν Εὐμένη· τοῦτο δὲ τὸ πρᾶγμα πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχε τοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ. Διαβεβλημένοι γὰρ πρὸς αὐτὸν, καὶ διαλήψεις ἀμεταθέτους ἔχοντες, οὐκ ἐβούλοντο κατ' οὐδένα τρόπον ἐμφανίζειν αὑτούς. Πᾶσι γὰρ ἀναδεδειχότες πρῶτον καὶ μέγιστον φίλον τὸν βασιλέα τοῦτον, ἔμελλον εἰς ὄψιν ἐλθόντες, καὶ προσδεξάμενοι δικαιολογίαν· εἰ μὲν τὸ δοκοῦν ἀποκριθεῖεν, ἀκολουθοῦντες ταῖς ἰδίαις

διαλή-

διαλήψεσιν, ἐκθηριεῖν αὐτούς· εἰ τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετίμησαν ἐν τοῖς ἀνώτερον χρόνοις. εἰ δὲ δουλεύοντες τῇ τῶν ἐκτὸς φαντασίᾳ, φιλανθρώπως ἀποκριθεῖεν, παρόψεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ τῇ πατρίδι συμφέρον. Διόπερ ἐξ ἑκατέρας τῆς ἀποφάσεως, μέλλοντός τινος ἀπηθοῦς τινὸς αὐτοῖς ἐξακολουθήσειν, εὕροντο λύσιν τοῦ προβλήματος τοιαύτην· ὡς γὰρ καθόλου δυσαρεστούμενοι ταῖς τῶν βασιλέων ἐπιδημίαις, δόγμα τι τοιοῦτον ἐξέβαλον· μηδένα βασιλέα παραγίνεσθαι πρὸς αὐτούς. Μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενοι τὸν Εὐμένη καταπεπλευκέναι τῆς Ἰταλίας εἰς Βρεντέσιον, ἐπαπέστειλαν τὸν ταμίαν, φέροντα τὸ δόγμα, καὶ κελεύοντα λέγειν πρὸς αὐτόν, εἰ δὲ μηδενὸς δεῖται, παραγγέλλοντα τὴν ταχίστην αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαλλάττεσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς συμμίξαντος αὐτῷ τοῦ ταμίου, γνοὺς τὴν τῆς συγκλήτου προαίρεσιν, εἰς τέλος ἀπεσιώπησεν, οὐδενὸς φήσαντος προσδεῖσθαι. Καὶ δὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ, συνέβη τὸν Εὐμένη κωλυθῆναι τῆς εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβάσεως. Συνηκολουθήκει δὲ καὶ ἕτερόν τι πραγματικὸν τούτῳ τῷ διαβουλίῳ· μεγάλου γὰρ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν ἐπικρεμαμένου κινδύνου τῇ βασιλείᾳ, προφανὲς ἦν ὅτι διὰ τὸν σκυβαλισμὸν τοῦτον, οἱ μὲν τοῦ βασιλέως σύμμαχοι ταπεινωθήσονται πάντες· οἱ δὲ Γαλάται διπλασίως ἐπιρρωσθήσονται πρὸς τὸν πόλεμον· διὸ πάντῃ πάντως βουλόμενοι ταπεινοῦν αὐτόν, ἐπὶ ταύτην κατηνέχθησαν τὴν γνώμην. Τούτων δὲ

facerent cauſſæ ſuæ defendendæ: aut dato ex animi ſui ſententia reſponſo, imprudentiam ſuam publicaturi erant; qui hominem iis moribus tanti feciſſent antea: aut famæ publicæ ſerviendo, ac benignum ei reſponſum dando, in veritatem & utilitatem patriæ erant peccaturi. Quoniam igitur utroque modo eventura erant quæ nollent, huic incommodo ſic occurrerunt: nam quaſi in univerſum ipſis diſpliceret Romam adventus Regum; Senatus conſultum eſt ab iis editum, quo vetabant Reges ullos ad ſe venire: deinde certiores facti Eumenem Brunduſium in Italiam appuliſſe; Quæſtorem ad eum miſerunt, qui decretum Senatus ei afferret; & dicere eum juberet, Ecquid ope Senatus in aliquo eſſet ei opus: quod ſi Patres nihil poſceret, denuntiaret ei, ut quàm primum Italia excederet. Rex habito cum Quæſtore colloquio, intellecta Senatus voluntate, verbum nullum commutauit, nulla re opus habere ſe confirmans. Hoc pacto conſecuti ſunt Romani, ne Eumenes Romam veniret. Sed & aliud quid præterea hoc Senatusconſulto ſunt adepti, quod adprime ad rem faciebat: nam quum ingens illi regno periculum immineret à Gallogræcis, non erat dubium quin propter hanc contumelioſam Eumenis rejectionem, amicis quidem omnibus illius animi conciderent: Galatæ vero duplo ad perſequendum bellum animoſiores eſſent futuri. Qui igitur cuperent omnes modis omnibus Eumenem deprimere, hoc conſilium injuerunt. Atque hæc ineunte hieme

ſunt

ſunt facta. Secundum quæ, omnibus legationibus datus eſt Senatus. nulla namque fuit civitas, nullus dynaſta, nullus Rex, qui tempore illo legatos ad gratulandum populo Rom. non miſiſſet: quibus omnibus benevole & comiter reſponſum; exceptis Rhodiis: quos Senatus, modò ſpe, modò metu in poſterum oſtentato dimiſit. ſed & Athenienſibus irati Patres erant.

γινομένων, ἔτι κατ' ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, λοιπὸν ἡ σύγκλητος ἅπασι τοῖς παραγεγονόσι κατὰ πρεσβείαν (οὐ γὰρ ἦν οὔτε πόλις, οὔτε δυνάστης, οὔτε βασιλεὺς ὃς οὐκ ἐπεστάλκει πρεσβείαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, τὴν συγχαρησομένην ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν) εἰς ἅπασιν οἰκείως ἀπήντησε, καὶ φιλανθρώπως πλὴν τῶν Ῥοδίων. τούτους δὲ παρέπεμπε ποικίλας ἐμφάσεις ποιοῦσα περὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπείχετο δὲ καὶ κατὰ τοὺς Ἀθηναίους.

XCVIII.

Quomodo Athenienſes miſerorum vicinorum calamitates in compendii ſui occaſionem vertere ſint conati: & ſuper eo Polybii judicium.

ϞΗ.

Πῶς Ἀθηναῖοι τὰς τῶν ἠκληρηκότων συμφορὰς εἰς κέρδους πρόφασιν τρέπειν ἐπεχείρησαν· καὶ τούτου περὶ Πολυβίου ἐπίκρισις.

VENERANT Romam Athenienſium legati, præcipuè quidem ad deprecandum pro ſalute Haliartiorum. quæ illorum oratio quum audita eſſet contemptim, aliud agere ceperunt, & ſermone de Delo, Lemno atque agro Haliartiorum inſtituto, eorum ſibi poſſeſſionem depopoſcerunt. acceperant enim de his rebus duplicia mandata. quæ ad Delum quidem & Lemnum quod attinet, cur quiſquam reprehendat cauſſæ nihil dici poteſt: nam & jam antè ea loca ſibi Athenienſes vindicaverant: de Haliartiorum vero agro jure aliquis eis ſuccenſeat. Urbem enim omnium ferme Bœoticarum antiquiſſimam, gravi caſu oppreſſam, non adjuvare modis omni-

ΟΤΙ οἱ Ἀθηναῖοι παρεγένοντο πρεσβεύοντες, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ τῆς τῶν Αλιαρτίων σωτηρίας. παρακουόμενοι δὲ περὶ τούτου τοῦ μέρους, ἐκ μεταθέσεως διελέγοντο περὶ Δήλου καὶ Λήμνου, καὶ τῆς τῶν Αλιαρτίων χώρας, εἰς ἑαυτοὺς ἐξαιτούμενοι τὴν κτῆσιν. εἶχον γὰρ διττὰς ἐντολάς· οἷς περὶ μὲν τῶν κατὰ Δῆλον καὶ Λῆμνον, οὐκ ἄν τις ἐπιτιμήσειε, διὰ τὸ καὶ πρότερον ἀντιπεποιῆσθαι τῶν νήσων τούτων· περὶ δὲ τῆς τῶν Αλιαρτίων χώρας, εἰκότως ἄν τις καταμέμψαιτο. Τὸ γὰρ πόλιν σχεδὸν ἀρχαιοτάτην τῶν κατὰ τὴν Βοιωτίαν ἐπταικυῖαν, μὴ

συνε-

συνεπανορθοῦν κατὰ πάντα τρόπον· τὸ δ' ἐναντίον, ἐξαλείφειν, ἀφαιρουμένους καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας τῶν ἠκληρηκότων· δῆλον ὡς οὐδενὶ μὲν ἂν δέξαι τῶν Ἑλλήνων καθήκειν, ἥκιστα δὲ τῶν ἄλλων Ἀθηναίοις. τὸ γὰρ τὴν μὲν ἰδίαν πατρίδα, κοινὴν ποιεῖν ἅπασι, τὰς δὲ τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, οὐδαμῶς οἰκεῖον ἂν φανείη τοῦ τῆς πόλεως ἤθους· πλὴν ἥγε σύγκλητος καὶ τὴν Δῆλον αὖθις ἔδωκε καὶ τὴν Λῆμνον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Ἀθηναίους τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν.

bus, ut in integrum reſtitueretur: ſed contra delere velle ex hominum memoria, præciſa miſeris ſpe etiam omni aliquando ſe erigendi: hoc vero tum Græcorum nemini, tum autem minus quàm cæteris conveniat Athenienſibus. Parum enim moribus atque inſtitutis ejus civitatis congruat, communem omnibus patriam urbem ſuam declarare: & ſuas aliis patrias ire deletum. veruntamen Senatus dedit eis Delum & Lemnum. & Athenienſium quidem res ita ſe habebant.

ϞΘ.

Ῥόδιοι ἔκτε Καύνου καὶ Στρατονικείας φρουρὰς ἐξάγουσι.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, Θεαίτητος εἰσελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον, λόγους μὲν ἐποιήσατο περὶ τῆς συμμαχίας· ὑπερτιθεμένης δὲ τῆς συγκλήτου τὸ διαβούλιον, οὗτος μὲν μετήλλαξε τὸν βίον κατὰ φύσιν· ἔτη γὰρ εἶχε πλείω τῶν ὀγδοήκοντα. Παραγινομένων δὲ φυγάδων, ἔκτε Καύνου, καὶ Στρατονικείας εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ παρελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον, ἐγένετο δόγμα· Ῥοδίους ἐξάγειν τὰς φρουρὰς ἔκ τε Καύνου, καὶ Στρατονικείας. οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλόφρονα, καὶ Ἀστυμήδην, λαβόντες ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, ἀπέπλευσαν κατὰ σπουδὴν εἰς τὴν οἰκείαν· δεδιότες μὴ παρακούσαντες οἱ Ῥόδιοι περὶ τοῦ τὰς φρουρὰς ἐξαγαγεῖν, αὖθις ἄλλην ἀρχὴν ἐγκλημάτων ποιήσωσιν.

XCIX.

Rhodii è Cauno & Stratonicea præſidia ſua educunt.

EODEM etiam tempore Theætetus quum ei Senatus eſſet datus, de ſocietate verba fecit: ſed dum Patres moras nectunt, illum interea fatum occupat: erat enim octogenario major. Deinde advenerunt Romam Caunii & Stratonicenſes exules: qui poſtquam in Senatu eſſent auditi, factum eſt Senatusconſultum, quo jubebantur Rhodii præſidia Cauno & Stratonicea educere. Eo reſponſo accepto Philophron & Aſtymedes, feſtinanter in patriam ſunt profecti; verebantur enim, ne Rhodii ſi præſidia educere neglexiſſent, aliarum denuo calamitatum principium ſuæ civitati exoriretur.

C.

Cnoſſiorum & Gortyniorum bellum contra Raucios.

Rhodiorum legatio Romam, ad ſocietatem petendam, fruſtra.

PER idem tempus Cnoſſii & Gortynii bellum cum Rhaucis gerebant: icto fœdere inter ipſos, quod & jurejurando firmaverant; non prius ſe bellandi finem facturos, quàm Rhaucum vi expugnaſſent. Rhodii cognita Cauniorum legatione, quum animadverterent nihil remittere Romanorum iram; obſecuti per omnia eorum voluntati quam reſponſo ſignificaverant, legationem cujus Ariſtoteles princeps erat, Romam miſerunt. His mandatum erat, ut ſocietatis iterum mentionem facerent, inque eam curam incumberent. Sed quum adulta jam æſtate in urbem legati iſti veniſſent, & dato ipſis Senatu, poſt expoſitum Rhodiorum obſequium in omnibus quæ imperata fuerant, ad ſocietatem multis variiſque rationibus Patres eſſent hortati; Senatus ejuſmodi reſponſum dedit, in quo nulla amicitiæ mentione facta, ut ſocietatem Rhodiis indulgerent, Patres ſui officii negarunt eſſe.

P.

Κνωσσίων καὶ Γορτυνίων πρὸς τοὺς Ῥαυκίους πόλεμος.

Ῥοδίων πρεσβεία εἰς Ῥώμην ὑπὲρ συμμαχίας ἄπρακτος.

ΟΤΙ ἐπολέμησαν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Κνώσσιοι μετὰ Γορτυνίων πρὸς τοὺς Ῥαυκίους· καὶ συνθήκας ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἐνόρκους, μὴ πρότερον λύσειν τὸν πόλεμον πρὶν ἢ κατὰ κράτος ἑλεῖν τὴν Ῥαῦκον. Οἱ δὲ Ῥόδιοι, κομισάμενοι τὰ περὶ τῶν Καυνίων, καὶ θεωροῦντες οὐ καταλήγουσαν τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων, ἐπειδὴ περὶ πάντων ἀκολούθως ταῖς ἀποκρίσεσιν ἐπεπειθάρχησαν, εὐθέως τοὺς περὶ Ἀριστοτέλην πρεσβευτὰς καταστήσαντες, ἐξέπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην, δόντες ἐντολάς, πειράζειν πάλιν περὶ τῆς συμμαχίας. Οἱ καὶ παραγενηθέντες εἰς τὴν Ῥώμην θερείας ἀκμαζούσης, εἰσῆλθον εἰς τὴν σύγκλητον· καὶ παραυτίκα περὶ τοῦ πεπειθαρχηκέναι τὸν δῆμον τοῖς ἐπιταττομένοις διεσάφουν, καὶ παρεκάλουν ὑπὲρ τῆς συμμαχίας, πολλοὺς καὶ ποικίλους διαθέμενοι λόγους. ἡ δὲ σύγκλητος ἔδωκεν ἀπόκρισιν, ἐν ᾗ τὴν μὲν φιλίαν παρεσιώπησε· περὶ δὲ τῆς συμμαχίας, οὐκ ἔφη καθήκειν αὐτῇ τοῦτο συγχωρεῖν Ῥοδίοις κατὰ τὸ παρόν.

CI.

Antiochi dexteritas in excipiendo Tiberio legato.

MOX à confectis hiſce certaminibus, legatus venit ad

PA.

Ἀντιόχου ἐπιδεξιότης πρὸς Τιβέριον Ῥωμαίων πρεσβευτήν.

ΟΤΙ μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν ἀγώνων ἄρτι τούτων γεγονότων,

ἧκον οἱ περὶ τὸν Τιβέριον πρεσβευταί, κατασκόπων ἔχοντες τάξιν· οἷς οὕτως ἐπιδεξίως ἀπήντησεν Ἀντίοχος καὶ φιλοφρόνως, ὥστε μὴ οἷον τοὺς περὶ τὸν Τιβέριον ὑποπτεῦσαί τι περὶ αὐτοῦ πραγματικόν, ἢ παρατριβῆς ἔμφασιν ἔχον, ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ἀλλὰ καὶ τῶν λεγόντων τι τοιοῦτον καταγινώσκειν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρωπίας. ὅς γε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῆς αὐλῆς παρεχώρησε τοῖς πρεσβευταῖς, μικροῦ δὲ καὶ τοῦ διαδήματος κατὰ τὴν ἐπίφασιν· καίπερ οὐκ ὢν τῇ προαιρέσει τοιοῦτος, ἀλλὰ τοὐναντίον.

Antiochum Tiberius, ad explorandum rerum ſtatum miſſus: quem ea dexteritate excepit Rex, ut non ſolum moliri eum res novas nihil ſuſpicaretur, aut ullum ſignum animadverteret animi propter illa quæ Alexandriæ acciderant, ſubalienati: ſed etiam omnibus ſe opponeret, qui ejuſmodi aliquid dicerent. tantam humanitatem in eo congreſſu Tiberio Antiochus exhibuerat. Qui, ut cætera taceam, aula conceſſit legatis Romanis, & ipſo etiam, prope dixerim, diademate, in ſpeciem quidem: quum tamen, non ad Romanos voluntas ejus inclinaret, ſed in contrariam potius partem.

ΡΒ.

Τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας πρέσβεων εἰς Ῥώμην ἄφιξις.

ΟΤΙ τοῖς παρὰ τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας Γαλατῶν πρεσβευταῖς συνεχώρησαν τὴν αὐτονομίαν, μένουσιν ἐν ταῖς ἰδίαις κατοικίαις, καὶ μὴ στρατευομένοις ἐκτὸς τῶν ἰδίων ὅρων.

CII.

Gallogræcorum legatio Romam miſſa.

LEGATIS qui à Gallogræcis miſſi fuerant, permiſerunt Patres, ut ſuis legibus uterentur; ſi modò intra habitationes proprias ſeſe continerent, & extra fines armati non prodirent.

ΡΓ.

Τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ὀργὴ πρὸς Καλλικράτην.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκέτι θόρυβος ἦν, ἀλλ᾽ ὀργὴ καὶ μῖσος ἐκφανὲς πρὸς τοὺς περὶ τὸν Καλλικράτην.

CIII.

Ira Peloponneſiorum adverſus Callicratem.

QUOD ad Peloponneſum, poſtquam reverſi ſunt legati, & reſponſa quæ acceperant ediderunt; non jam tumultuari omneis, ſed iram atque odium palàm concipere adverſus Callicratem.

CIV.

CIV.

Eumenes accuſatur Romæ à Pruſiæ legatis.

Aſtymedis legatio altera Romam, qua ſocietatem patriæ ſuæ tandem à Romanis impetravit.

VENERANT Romam legati, & ab aliis quidem pluribus miſſi, ſed inter quos eminebant hi: Aſtymedes à Rhodiis: ab Achæis Eureas, Anaxidamus & Satyrus: à Pruſia, Pytho. atque his omnibus Senatus eſt datus. Legatus Pruſiæ Eumenem Regem accuſabat, quædam loca ab eo ſibi adempta conquerens: & quod à Galatia omnino non abſtineret, nec Senatus decretis morem gereret: ſed eos quidem, qui ſuas partes ſequerentur, aleret omnibuſque rebus ornaret: eos vero qui Romanæ partis erant, & ex Senatus decretis adminiſtrari Remp. cupiebant, humiliores redigeret. Aderant & è civitatibus Aſiaticis nonnulli, qui Regem accuſabant, & initam ab eo ſocietatem cum Antiocho ſignificabant. His auditis Senatus, neque criminationes reſpuit, neque mentem apervit ſuam, ſed clam apud ſe habuit; Eumeni atque Antiocho in omnibus rebus diffidens. Gallis interim aliquid ſemper deferebat, & in libertate vindicanda adjuvabat. Introducti deinde ſunt in Curiam Rhodii, auditique. Fuit tum Aſtymedis moderata oratio, ac civilior

ΡΔ.

Κατηγορία Εὐμένους ὑπὸ τῶν Προυσίου πρεσβευτῶν.

Ἀστυμήδους δευτέρα Ῥώμην ἄφιξις, δι' οὗ τῆς Ῥωμαίων συμμαχίας οἱ Ῥόδιοι ἔτυχον.

ΟΤΙ εἰς τὴν Ῥώμην παραγεγονότων πρεσβευτῶν πλειόνων καὶ ἑτέρων, ἐπιφανεστάτων δέ, παρὰ μὲν Ῥοδίων τῶν περὶ Ἀστυμήδην· παρὰ δὲ τῶν Ἀχαιῶν, τῶν περὶ Εὐρέαν καὶ Ἀναξίδαμον, καὶ Σάτυρον· παρὰ δὲ Προυσίου, τῶν περὶ Πύθωνα· τούτοις ἐχρημάτισεν ἡ σύγκλητος. Οἱ μὲν οὖν παρὰ τοῦ Προυσίου, κατηγορίαν ἐποιοῦντο Εὐμένους τοῦ βασιλέως, φάσκοντες αὐτοῦ τε τινὰ χωρία παραιρεῖσθαι τὸν Εὐμένη, καὶ τῆς Γαλατίας οὐκ ἀφίστασθαι τὸ παράπαν, οὐδὲ πειθαρχεῖν τοῖς τῆς συγκλήτου δόγμασιν· ἀλλὰ τοὺς τὰ σφέτερα μὲν φρονοῦντας σωματοποιεῖν· τοὺς δὲ τὰ Ῥωμαίων αἱρουμένους, καὶ βουλομένους πολιτεύεσθαι τοῖς τῆς συγκλήτου δόγμασιν ἀκολούθως, κατὰ πάντα τρόπον ἐλαττοῦν. Ἦσαν δέ τινες πρεσβευταὶ, καὶ παρὰ τῶν τῆς Ἀσίας πόλεων, οἳ κατηγόρουν τοῦ βασιλέως, ἔμφασιν ποιοῦντες τῆς πρὸς τὸν Ἀντίοχον κοινοπραγίας. Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν κατηγορούντων, οὔτ' ἀπέρριπτε τὰς διαβολάς, οὔτ' ἐξέφαινε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, ἀλλὰ συνετήρει παρ' ἑαυτῇ, διαπιστοῦσα καθόλου τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀντίοχον· τοῖς γε μὴν Γαλάταις ἀεί τι προσετίθει καὶ συνεπίσχυε περὶ τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ δὲ ταῦτα προσκαλεσαμένη τοὺς Ῥοδίους, διήκουε τούτων. ὁ δ' Ἀστυμήδης εἰσελθὼν μετρίως ἔφη, καὶ βέλτιον ἢ κατὰ τὴν

περὶ ταύτης πρεσβείαν. ἀφέμενος γὰρ τοῦ κατηγορεῖν τῶν ἄλλων, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ παραιτεῖσθαι, καθάπερ οἱ μαστιγούμενοι, τὰς πληγάς· φάσκων ἱκανοῖς προστίμοις περιπεπτωκέναι τὴν πατρίδα, καὶ μείζοσι τῆς ἁμαρτίας. καὶ προσθέμενος, ἐξηγεῖτο τὰς ἐλαττώσεις κεφαλαιωδῶς διεξιών· πρῶτον μὲν ὅτι Λυκίαν καὶ Καρίαν ἀπολωλέκασιν, εἰς ἣν ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐδαπάνησαν χρημάτων ἱκανὸν πλῆθος, τρισσοὺς πολέμους ἀναγκασθέντες πολεμεῖν αὖθις· νυνὶ δὲ προσόδων ἐστέρηνται πολλῶν, ὧν ἐλάμβανον παρὰ τῶν προειρημένων· ἀλλ' ἴσως, ἔφη, ταῦτα μὲν ἔχει λόγον. καὶ γὰρ ἐδώκαθ' ὑμεῖς αὐτὰ τῷ δήμῳ, μετὰ χάριτος τῆς εὐνοίας .... καὶ χαρίζοντες αὐτὰ κατὰ λόγον ἐδοκεῖτε τοῦτο πράττειν, ἐμπεσούσης τινὸς ὑποψίας καὶ διαφορᾶς ὑμῖν· ἀλλὰ Καῦνον δήπου διακοσίων ταλάντων ἐξηγοράσαμεν παρὰ τῶν Πτολεμαίου στρατηγῶν· καὶ Στρατονίκειαν ἐλάβομεν ἐν μεγάλῃ χάριτι παρ' Ἀντιόχου, καὶ Σελεύκου, καὶ παρὰ τούτων τῶν πόλεων ἀμφοτέρων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα τῷ δήμῳ πρόσοδος ἔπιπτε καθ' ἕκαστον ἔτος· τούτων ἁπασῶν ἐστερήμεθα τῶν προσόδων, θέλοντες πειθαρχεῖν τοῖς ὑμετέροις προστάγμασιν. ἐξ ὧν μείζονα φόρον ἐπιτεθείκατε τοῖς Ῥοδίοις τῆς ἀγνοίας, ἢ Μακεδόσι τοῖς διὰ παντὸς πολεμίοις ὑμῖν ὑπάρξασι. Τὸ δὲ μέγιστον σύμπτωμα τῆς πόλεως, καταλέλυται γὰρ ἡ τοῦ λιμένος πρόσοδος, ὑμῶν Δῆλον μὲν ἀτελῆ πεποιηκότων, ἀφῃρημένων δὲ τὴν τοῦ δήμου παρρησίαν, δι' ἧς καὶ τὰ κατὰ τὸν λιμένα, καὶ τἄλλα πάντα τῆς πόλεως ἐτύγχανε τῆς ἁρμοζούσης προστασίας.

quam priore legatione. omiſſa enim criminatione aliorum, id unum egit, ut ad inſtar eorum qui flagellantur, majus ſupplicium deprecaretur, ſatis pœnarum dediſſe patriam dicens, & longe ſupra delictum. Addebat deinde breviter, particularem detrimentorum enumerationem. Jam primum Lyciam Cariamque Rhodios amiſiſſe, quæ magnis ipſis conſtarent impenſis, quod tria bella adverſus ipſos ſuſtinere fuiſſent coacti. nunc reditibus multis eſſe privatos, quos ex illis populis percipiebant. ſed hæc fortaſſe non ſine cauſſa; ipſi enim populo noſtro beneficii loco dederatis: qui nunc cum beneficium veſtrum revocaſtis, ſuſpicione quadam & controverſia interveniente, jure veſtro eſtis uſi. Atenim Caunum à Ptolemæi ducibus talentis ducentis redemimus: iidemque Stratoniceam pro magno beneficio ab Antiocho & Seleuco accepimus. quarum urbium utraque centum viginti annua talenta civitati noſtræ pendebat: nunc omnibus reditibus privati ſumus, dum juſſis veſtris morem gerimus. ita ut Rhodii propter delictum ex imprudentia profectum, gravius à vobis ſint multati, quàm Macedones perpetui hoſtes veſtri. Præcipua verò Rhodiorum calamitas illa eſt, quod portus vectigal amiſit: quum & Delum juſſeritis eſſe immunem, & populo libertatem ademeritis ſtatuendi, ſicut antè faciebat, tum de portorio, tum de cæteris publicis rebus.

Id ita

Id ita eſſe, nullo negotio poteſt intelligi. Portorium enim quod ſuperioribus temporibus decies centenis drachmarum millibus redimebatur, ut nunc locatur, ad centum quinquaginta millia vix pervenit. Adeo potiſſima quæque loca noſtræ urbis iræ veſtræ, Patres conſcripti, incendio conflagrarunt. Quod ſi publico conſilio peccatum adverſus vos eſſet, alienatuſque à vobis populus eſſet; fortaſſe & vobis juſta foret cauſſa, cur in ſuſcepta ira inexorabiles permaneritis. nunc quum liquido conſtet vobis, paucorum culpa id delictum eſſe admiſſum, eoſque adeo omnes à populo ſuppliciis eſſe affectos; quid eſt cur placari erga illos qui nihil deliquerunt nolitis? vos qui benignitate & magnanimitate, quam aliis omnibus præſtitiſtis, cæteros univerſos populos longe antecellitis. Omnibus igitur vectigalibus ſuis nudatus populus, libertate etiam amiſſa; quæ duo ut retineret nullum ad hanc uſque diem laborem, nullam ærumnam recuſavit; poſtulat nunc à vobis, Romani, petitque, ut poſt pœnas exactas pro delicto ſatis grandes, poſita ira redire in gratiam, ſocietatem ſecum velitis inire. quò omnes intelligant vos non amplius populo Rhodio iratos, ad priſtinam mentem & benevolentiam rediiſſe, qua aliquando eum complectebamini. hoc enim eſt quo nunc patriæ noſtræ eſt opus, non autem belli & armorum ulla ſocietate. Hæc ſimiliaque his quum dixiſſet Aſtymedes, viſa omnibus illius oratio præſenti Rhodiorum ſtatui convenire.

Ὅτι δὲ τοῦτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὐ δυσχερὲς καταμαθεῖν. Τοῦ γὰρ ἐλλιμενίου κατὰ τοὺς ἀνώτερον χρόνους, εὑρίσκοντος ἑκατὸν μυριάδας δραχμῶν, νῦν * εὑρήκατε πεντεκαίδεκα μυριάδας, ὥστε καὶ λίαν ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι τὴν ὑμετέραν ὀργὴν ἧφθαι τῶν κυρίων τόπων τῆς πόλεως. Εἰ μὲν συμβεβήκει πάνδημον γεγονέναι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τοῦ δήμου, τάχα ἴσως ἐδοκεῖτε καὶ ὑμεῖς εὐλόγως, ἐπίμονον καὶ δυσπαραίτητον ἔχειν τὴν ὀργήν. εἰ δὲ σαφῶς ἴστε παντάπασιν ὀλίγους γεγονότας αἰτίους τῆς τοιαύτης ἀλογίας, καὶ τούτους ἅπαντας ἀπολωλότας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δήμου, τί πρὸς τοὺς μηδὲν αἰτίους ἀκαταλλάκτως ἔχετε; καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἶναι δοκοῦντες πρᾳότατοι καὶ μεγαλοψυχότατοι; Διόπερ ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, ἀπολωλεκὼς ὁ δῆμος τὰς προσόδους, τὴν παρρησίαν, τὴν ἰσολογίαν, ὑπὲρ ὧν τὸν πρὸ τοῦ χρόνον πᾶν ἀναδεχόμενος διατετέλεκεν, ἀξιοῖ καὶ δεῖται πάντων ὑμῶν, ἱκανὰς ἔχων πληγὰς, λήξαντας τῆς ὀργῆς, διαλυθῆναι καὶ συνθέσθαι τὴν συμμαχίαν· ἵνα γένηται τοῦτο ἐμφανὲς ἅπασιν, ὅτι τὴν μὲν ὀργὴν ἀποτέθεισθε τὴν πρὸς Ῥοδίους, ἀνακεχωρήκατε δ' ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς αἵρεσιν, καὶ φιλίαν. τούτου γὰρ χρείαν ἔχει νῦν ὁ δῆμος, οὐ τῆς διὰ τῶν ὅπλων καὶ στρατιωτῶν συμμαχίας. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τούτοις παραπλήσια διαλεχθεὶς Ἀστυμήδης, ἐδόκει πρεπόντως τοῖς καιροῖς πεποιῆσθαι τοὺς λόγους.

πλεῖστα γε μὴν συνήργησαν τοῖς Ῥοδίοις πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς συμμαχίας, οἱ περὶ τὸν Τιβέριον ἄρτι παραγεγονότες· οὗτοι γὰρ ἐπιμαρτυρήσαντες, πρῶτον μὲν πᾶσι τοῖς τῆς συγκλήτου δόγμασι πεπειθαρχηκέναι τοὺς Ῥοδίους, ἔπειτα πάντας τοὺς αἰτίους τῆς ἀλλοτριότητος κατακεκρίσθαι θανάτῳ παρ' αὐτοῖς, ἥττησαν τοὺς ἀντιλέγοντας, καὶ ἐποιήσαντο τὴν πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν.

plurimum tamen Rhodios ad impetrandam ſocietatem Tiberius adjuvit, nuper ex Aſiatica legatione reverſus. Qui quum renuntiaſſet, omnibus Patrum decretis obtemperatum fuiſſe à Rhodiis: deinde omnes capitis fuiſſe damnatos, quorum opera alienatus populus fuerat à Romanis; dicentibus contrarium os obturavit & ut ſocietatem Romani cum Rhodiis inirent, pervicit.

ΡΕ.

Ῥωμαίων ἀπόκρισις κατὰ τῶν περιϊσταμένων ἐν ταῖς πατρίσιν Ἑλλήνων, τότε κατεχομένων· καὶ ἐκ τούτου ὁλοσχερὴς πάντων ἀθυμία καὶ παράλυσις ψυχῆς.

ΟΤΙ μετά τινα χρόνον εἰσῆλθον οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις, ἔχοντες ἐντολὰς ἀκολούθως τῇ ἀποκρίσει, ἣν πρότερον ἔλαβον. αὗται δ' ἦσαν· διότι θαυμάζουσι, πῶς ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ κεκρίκασι, περὶ τούτων αὐτοὺς παρακαλοῦσι κρίνειν. διὸ τότε παρῆσαν οἱ περὶ τὸν Εὐρέαν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐμφανίζοντες, διότι τὸ μὲν ἔθνος οὔτε δικαιολογουμένων ἀκήκοε τῶν κατῃτιαμένων, οὔτε κρίσιν οὐδεμίαν πεποίηται περὶ αὐτῶν· τὴν δὲ σύγκλητον ἀξιοῦσι, πρόνοιαν ποιήσασθαι τῶν ἀνθρώπων, ἵνα κρίσεως τύχωσι, καὶ μὴ καταφθαρῶσιν ἄκριτοι· καὶ μάλιστα μὲν αὐτὴν ἐξ-

CV.

Romanorum ſententia adverſus Græcos nonnullos, qui patrias ſuas ad Perſeum trahere voluiſſe accuſati, captivi tunc tenebantur. & ex ea re ſecuta animorum conſternatio & pavor omnium.

ALIQUANTO poſt Achæorum legati in Curiam ſunt ingreſſi, convenientia habentes mandata ei reſponſo, quod à Senatu antè acceperāt. reſponſum autem fuerat; Mirari populum Romanum Achęos, qui arbitrium Senatui ejus rei deferant, de qua ipſi jam ſtatuerint. iccirco legatio hæc fuerat miſſa, cujus princeps Eureas, ut Patribus iterum confirmaret, neque in judicio fuiſſe unquam auditos ab Achæis eos, quorum nomina erant delata: neque ullam adverſus ipſos ſententiam ab iis eſſe pronuntiatam. propterea poſtulare Achæos à Senatu, ut cognoſci de eorum hominum

cauſſa

cauſſa jubeat, neque indemnatos perire miſeros patiatur. quod ſi poſſet fieri, maxime optare Achæos, ut Senatus ipſe re inquiſita quinam ex his ſontes ſint, ſua ſententia declaret: ſin hoc per occupationes varias non licet; negotium Achæis ut permitterent: qui odium ſuum erga improbos in ſcelerum auctoribus ſint palàm facturi. In hanc ſententiam ſicut mandatum fuerat, diſſerentes legatos quum audiſſent Patres, inceſſit eorum animos dubitatio, quid eſſet opus facto; quoniam quicquid ſtatuerent, prodebantur eorum conſilia. Nam ut judicium de reis peragerent, convenire ſibi non arbitrabantur: ſine judicio autem eos dimittere, cum manifeſta pernicie eorum erat conjunctum, qui populi Romani ſectam ſequebantur. Itaque partim coacti Patres, partim quia ſpem omnem multitudini præcidere volebant de eorum ſalute qui tenebantur captivi, ut omnes deinceps labia compeſcerent, & juſſis parerent; in Achaia quidem ad Callicratem; in aliis vero civitatibus, ad eos qui Romanę partis erant hujuſmodi reſponſum miſerunt: Neque vobis neque populis veſtris conducibile eſſe exiſtimamus, ut iſti homines in patriam revertantur. Hoc edito reſponſo, Græcorum omnium mentes, nedum eorum qui Romam fuerant evocati; conſternatio ingens ſubiit, ut plane animos univerſi deſponderent, velut in communi omnium luctu: quod videretur hoc reſponſo miſeris hominibus ſpes ſalutis in perpetuum eſſe præciſa. At Tiberius ex Aſiatica legatione reverſus, certius nihil de Eumenis & Antiochi conſiliis,

ἐπίσχωσιν, διασαφήσαι τοὺς ἐνόχους ὄντας τοῖς ἐγκλήμασιν· εἰ δὲ διὰ τοὺς περισπασμοὺς αὐτὴ μὴ δύναται τοῦτο ποιῆσαι, τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπιτρέψαι περὶ τοῦ πράγματος· οἳ πειράσονται μισοπονήρως χρήσασθαι τοῖς αἰτίοις. Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν πρεσβευτῶν, ἀκολούθως ταῖς ἐντολαῖς διειλεγμένων, καὶ δυχερήσουσα, διὰ τὸ πανταχόθεν ἐξελέγχεσθαι· τό, τε γὰρ κρίνειν οὐκ ἐνόμιζεν αὐτῇ καθήκειν· τό, τε χωρὶς κρίσεως ἀπολύειν τοὺς ἄνδρας, πρόδηλον ἔχειν ἐδόκει τὸν ὄλεθρον τοῖς φίλοις αὐτῶν. διόπερ ἀναγκαζομένη καὶ βουλομένη παρελέσθαι καθόλου τὴν ἐλπίδα τῶν πολλῶν ὑπὲρ τῆς τῶν κατεχομένων σωτηρίας, ἵνα * συμμίξαντες πειθαρχῶσιν· ἐν μὲν Ἀχαΐᾳ τοῖς περὶ τὸν Καλλικράτην· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πολιτεύμασι τοῖς δοκοῦσιν εἶναι Ῥωμαίων ..... ἔγραψαν ἀπόκρισιν τοιαύτην· ὅτι ὑμῖν οὐχ ὑπολαμβάνομεν συμφέρειν, οὔτε τοῖς ὑμετέροις δήμοις, τοὺς ἄνδρας ἐπανελθεῖν εἰς οἶκον. Ταύτης δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἐκπεσούσης, οὐ μόνον περὶ τοὺς ἀνακεκλημένους ἐγένετό τις ὁλοσχερὴς ἀθυμία καὶ παράλυσις τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς Ἕλληνας, ὡσανεὶ κοινόν τι πένθος· ὡς τε δοκούσης τῆς ἀποκρίσεως ὁλοσχερῶς ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τῶν ἀνακεκλημένων. Οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον ἥκοντες ἀπὸ τῆς πρεσβείας, οὐδὲν περιττότερον ἠδυνήθησαν, οὔτ᾽ αὐτοὶ διαλαβεῖν, οὔτε τῇ

συγκλήτῳ διασαφῆσαι περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀντίοχον, ἢ περὶ ἃ καὶ πρότερον ὄντες ἐν τῇ Ῥώμῃ διελάμβανον. οὕτως αὐτοὺς οἱ βασιλεῖς ἐξετέμοντο τῇ κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρωπίᾳ. Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα διαγγελθείσης ἀποκρίσεως τῆς τοῖς Ἀχαιοῖς δεδομένης ὑπὲρ τῶν κατῃτιαθέντων, τὰ μὲν πλήθη συνετρίβη ταῖς διανοίαις· καί τις οἷον ἀπελπισμὸς ὑπέδραμε τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δὲ περὶ τὸν Χάροπον καὶ Καλλικράτην, καὶ πάντες οἱ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως προεστῶτες, μετέωροι πάλιν ἐγενήθησαν.

neque ipſe cognoſcere, neque Senatui renuntiare potuit, illis quæ jam antè quàm Roma proficiſceretur, cognoverat. Adeo comitate ſua Reges in mutuis congreſſibus eum ſibi adjunxerant. Cæterùm ubi per Græcorum civitates reſponſum illud eſt vulgatum, quod Achæis dederant Romani ſuper illis qui accuſati fuerant; vulgo omnium dejecti ſunt animi, deſperatione quadam mentes ſingulos invadente. at Charopus & Callicrates, & quicunque eam ſectam ſequebantur, nova iterum ſpe ſunt elati.

ΡϚʹ.

Πῶς οἱ περὶ Ἄτταλον καὶ Ἀθήναιον ἀπολογησάμενοι ὑπὲρ τἀδελφοῦ Εὐμένους πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐξέλυσαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐπιφερομένων αἰτιῶν.

ΟΤΙ Τιβέριος τοὺς Καμμανοὺς, τὰ μὲν βιασάμενος, τὰ δὲ παραλογισάμενος, ὑπηκόους ἐποίησε Ῥωμαίοις. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην καὶ πλειόνων παραγεγονότων, ἐχρημάτισεν ἡ σύγκλητος τοῖς περὶ Ἄτταλον καὶ τὸν Ἀθήναιον. συνέβαινε γὰρ τὸν Προυσίαν, οὐ μόνον αὐτὸν ἐνεργῶς κεχρῆσθαι ταῖς διαβολαῖς, ταῖς κατὰ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἄτταλον, ἀλλὰ καὶ τοὺς Γαλάτας παρωξυνέναι, καὶ τοὺς Σελγεῖς, καὶ πλείους ἑτέρους κατὰ τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. ὧν χάριν ὁ βασιλεὺς Εὐμένης ἐξαπεστάλκει τοὺς ἀδελφοὺς, ἀπολογησομένους πρὸς τὰς ἐπιφερομένας δι-

CVI.

Quomodo Attalus & Athenæus inſtituta apud Senatum excuſatione fratris Eumenis, ab impoſitis criminationibus eum liberarunt.

TIBERIUS Cammanos partim vi partim dolo & aſtutia in ditionem populi Rom. redegit. Romam verò quum plures legati veniſſent, Senatus Attalo & Athenæo eſt datus. Pruſias enim, non ſolum calumniabatur ipſe omni ſtudio Eumenem & Attalum, verùm etiam Gallos ac Selgenſes, multoſque alios Aſiæ populos ad faciendum idem impulerat. Iccirco Rex Eumenes fratres Romam miſerat, qui ad omnes criminationes reſponderent. Hi igitur

Curiam ingreſſi, omnibus qui aliquid objicerent, non male viſi ſunt reſpondiſſe: ac tandem, non ſolum omnia quæ objiciebātur crimina diluerunt; ſed etiam honoribus, priuſquam in patriam redirent, ſunt auċti. At non propterea ſuſpicionem dudum conceptam adverſus Eumenem & Antiochum, remiſit Senatus: ſed C. Sulpitium & Manium Sergium decrevit legatos, miſitque; partim ut res Græcorum propius aſpicerent: partim ut inter Megalopolitanos & Lacedæmonios controverſiam diſceptarent, quæ ſuper agro quodam dubii juris fuerat inter ipſos exorta. Præcipuus tamen legationis hujuſce erat finis, ut de conſiliis Antiochi atque Eumenis accurate inquirerent; nunquid bello neceſſaria appararent, ac ſocietatem adverſus Romanos junxiſſent.

ἀπολάς· οἱ καὶ παρελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον, ἐνδεχομένως ἔδοξαν πρὸς ἅπαντας τοὺς κατηγοροῦντας ποιήσασθαι τὴν ἀπολογίαν. καὶ τέλος, οὐ μόνον ἀποτρεψάμενοι τὰς ἐπιφερομένας αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τιμηθέντες ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀσίαν. Οὐ μὴν τήν γε κατὰ τὸν Εὐμένη, καὶ κατὰ τὸν Ἀντίοχον ὑποψίας ἔληγεν ἡ σύγκλητος· ἀλλὰ Γάϊον Σουλπίκιον, καὶ Μάνιον Σέργιον, καταστήσασα πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλεν· ἅμα μὲν ἐποπτεύσοντας τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας· ἅμα δὲ τοῖς Μεγαλοπολίταις, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις διευκρινήσοντας περὶ τῆς ἀντιλεγομένης χώρας· μάλιστα δὲ πολυπραγμονήσοντας τὰ κατὰ τὸν Ἀντίοχον, καὶ τὰ κατὰ τὸν Εὐμένη· μή τις ἐξ αὐτῶν παρασκευὴ γίνεται, καὶ κοινοπραγία κατὰ Ῥωμαίων.

CVII.

Demetrius Seleuci F. obſes Romæ, à Senatu petens ut in regnum patrium reſtitueretur, nihil obtinet.

Quid ſecutus ſit Romanus Senatus, cum puerum Regem in regno obtinendo Demetrio viro anteponit.

Legatio Romanorum, res variorum Regum inſpectura.

DEMETRIUS Seleuci filius, quum multos jam annos obſes Romæ eſſet detentus, ille quidem jam dudum injuriâ detineri ſe querebatur. datum enim ſe fuiſſe à Seleuco patre, fidei ejus

ΡΖ.

Δημήτριος ὁμηρεύων ἐν Ῥώμῃ παρακαλῶν τὴν σύγκλητον καταγεῖν αὐτὸν, οὐδὲν ἀνύει.

Τίνος χάριν ἡ σύγκλητος τὸν ἀπολελειμμένον παῖδα προτιμᾷ τοῦ Δημητρίου.

Πρεσβεία Ῥωμαίων, τὰ τῶν βασιλέων πράγματα ἐπισκεψομένη.

ΟΤΙ Δημήτριος ὁ τοῦ Σελεύκου, πολὺν ἤδη χρόνον κατεχόμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ὁμηρείαν, πάλαι μὲν ἐδόκει παρὰ τὸ δίκαιον κατέχεσθαι· δοθῆναι γὰρ ὑπὸ Σελεύκου τοῦ πατρὸς, τῆς ἐκείνου

πίστεως ἕνεκεν· Ἀντιόχου δὲ μετειληφότος τὴν βασιλείαν, οὐκ ὀφείλειν ὑπὲρ ἐκείνου τέκνων ὁμηρεύειν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν μὲν πρὸ τοῦ χρόνον, ἦγε τὴν ἡσυχίαν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀδυναμίαν, ἦν γὰρ ἔτι παῖς· τότε δὲ τὴν ἀκμαιοτάτην ἔχων ἡλικίαν, ἐποιήσατο λόγους, εἰσελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον, ἀξιῶν καὶ παρακαλῶν, κατάγειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. καθήκειν γὰρ αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τοῖς Ἀντιόχου τέκνοις τὴν ἀρχήν. Διατιθεμένου δὲ καὶ πλείονας λόγους αὐτοῦ πρὸς τὴν προειρημένην ὑπόθεσιν, καὶ μάλιστα προσδραμόντος ἐν τῷ λέγειν, διότι συμβαίνει καὶ πατρίδα καὶ τροφὸν, τὴν Ῥώμην ὑπάρχειν αὐτῷ· καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου ἅπαντας, ἀδελφῶν ἔχειν διάθεσιν· τοὺς δὲ βουλευτὰς πατέρων, διὰ τὸ παραγενέσθαι μὲν ἔτι νήπιος· τότε δὲ καὶ ἡλικίαν ὑπάρχειν ἐτῶν εἴκοσι καὶ τριῶν· συνετρέποντο μὲν ἅπαντες ἀκούοντες ἐν ἑαυτοῖς· κοινῇ γε μὴν ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, τὸν μὲν Δημήτριον κατέχειν· τῷ δὲ καταλελειμμένῳ παιδὶ, συγκατασκευάζειν τὴν ἀρχήν. Τοῦτο δ' ἐποίησεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπιδομένη τὴν ἀκμὴν τοῦ Δημητρίου· μᾶλλον δὲ κρίνασα συμφέρειν τοῖς σφετέροις πράγμασι τὴν νεότητα, καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ παιδὸς τοῦ διαδεδεγμένου τὴν βασιλείαν. Ἐγένετο δὲ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων· εὐθέως γὰρ καταστήσαντες πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Γνάϊον Ὀκταούϊον, καὶ Σπόριον Λουκρήτιον, καὶ Λεύκιον Αὐρήλιον, ἐξέπεμψαν τοὺς διοικήσοντας τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτὴ προῃρεῖτο, διὰ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἐμποδὼν στησόμενον εἶναι τοῖς ἐπιτεταγμένοις· τοῦ μὲν βασιλέως παι-

obſidem : nunc quum patris loco Antiochus regnaret, ut pro illius liberis obſes remaneret, id verò æquum non eſſe. Sed hactenus quidem Demetrius, ut qui propter ætatem puerilem ſupereſſe rebus ſuis non poſſet, nihil moverat : tum verò quum tempus ætatis florentiſſimæ ageret, in Curiam ingreſſus, à Patribus poſtulavit, petiitque, ut per populum Rom. in regnum reſtitueretur. ad ſe enim potius quàm ad Antiochi filios regnum pertinere. Et quum in hanc ſententiam plura diſſeruiſſet, atque illud præſertim ſubinde repetiiſſet, patriam ſibi & altricem terram eſſe Romanam; omnes ſenatorum filios inſtar fratrum; ipſos ſenatores loco patrum; ut qui Romam puer veniſſet, jam autem annos tres & viginti eſſet natus: etſi movebantur Patres quum hæc dicentem audirent: omnes tamen communi conſenſu decreverunt, Demetrium eſſe detinendum: & puero quem Antiochus reliquerat regnum firmandum. Cujus conſilii, ea, niſi fallor, cauſſa fuit: quod florem ætatis in qua tum erat Demetrius ſuſpectum Senatus habebat, conducibilioremque rebus ſuis ætatem infirmam illius qui relictus erat ſucceſſor judicabat. Atque hoc quæ poſtea ſunt ſecuta palàm fecerunt. extemplo enim legatos decreverunt, Cn. Octavium, Sp. Lucretium, & L. Aurelium : quos ad regnum illud adminiſtrandum ex voluntate ipſius Senatus, miſerunt: quippe fore neminem impedimento, Rege puero,

& prin-

& principibus aulæ bene agi ſecum exiſtimantibus, ſi Romani Demetrio regnum non traderent, quod futurum exiſtimabant. Profectus igitur eſt Cnæus cum cæteris legatis poſtquam mandata hujuſmodi eſſent accepta; ante omnia, ut naves tectas comburerent: deinde ut elephantis nervos inciderent: Et uno verbo, regias opes quam maxime poſſent imminuerent. Præterea mandatum iſtis eſt, ut Macedoniam inviſerent: nam Macedones qui popularis ſtatus inſolentes erant, & publici concilii uſum nullum habebant, ſeditiones inter ſe agitabant. Juſſi etiam fuerant hi legati, res Gallogræcorum, & Ariarathis regnum diligenter inviſere, deinde miſſæ ad illos ſunt literæ, quibus jubebantur Reges Alexandriæ omni ſtudio invicem conciliare.

CVIII.

M. Iunii ad Ariarathem regem legatio.

PER id tempus venerunt Roma legati, primo quidem M. Junius, ad diſceptandas controverſias inter Gallogræcos & Regem Ariarathem: poſtquam enim Trocmi regni Cappadociæ nullam partem occupare potuerunt; (etenim Cappadoces ingenti aſſumpta audacia, urbem . . . . . repente munierant,) confugientes ad Romanos, Ariarathem in odium illorum adducere ſunt conati. Iccirco miſſa eſt ad Regem legatio, cujus princeps Junius: cum his Rex pro tempore

δὲς ὄντος, τῶν δὲ πρεσβευτῶν ἀσμενιζόντων ἐπὶ τῷ μὴ παραδιδόναι τὰ πράγματα τῷ Δημητρίῳ· μάλιστα γὰρ τοῦτο προσεδόκων. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Γνάϊον ἐξώρμησαν, ἔχοντες ἐντολὰς, πρῶτον μὲν, τὰς ναῦς τὰς καταφράκτους διαπρῆσαι· μετὰ δὲ ταῦτα, τοὺς ἐλέφαντας νευροκοπῆσαι, καὶ καθόλου λυμήνασθαι τὴν βασίλειον δύναμιν. Προσενετείλαντο δὲ τούτοις, καὶ τὰ κατὰ τὴν Μακεδονίαν ἐπισκέψασθαι. συνέβαινε γὰρ τοὺς Μακεδόνας ἀήθεις ὄντας δημοκρατικῆς καὶ συνεδριακῆς πολιτείας, στασιάζειν πρὸς αὑτούς. ἔδει δὲ τοὺς περὶ τὸν Γνάϊον καὶ τὰ περὶ τοὺς Γαλάτας, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀριαράθου βασιλείαν ἐποπτεῦσαι. μετὰ δέ τινα χρόνον αὐτοῖς ἐπαπεστάλη γράμματα παρὰ τῆς συγκλήτου, καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλεῖς διαλῦσαι κατὰ δύναμιν.

PH.

Μάρκου Ἰουνίου πρὸς Ἀριαράθην πρεσβεία.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους παρεγένοντο πρέσβεις ἐκ τῆς Ῥώμης, πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Μάρκον Ἰούνιον διευκρινήσοντες τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας διαφέροντα τῷ βασιλεῖ· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ Τρόκμοι δι᾽ αὑτῶν ἀποτεμέσθαι τῆς Καππαδοκίας οὐδέν· ἀλλ᾽ ἐκ χειρὸς ὠκοδομήσαντο τὴν * δίκην ἐπιβαλόμενοι τόλμαν, καταφυγόντες ἐπὶ Ῥωμαίους, διαβάλλειν ἐπειρῶντο τὸν Ἀριαράθην. ὧν χάριν ἀπεστάλησαν οἱ περὶ τὸν Ἰούνιον. πρὸς οὓς

ὁ βασι-

ὁ βασιλεὺς ποιησάμενος τοὺς ἁρμόζοντας λόγους, καὶ τἄλλα φιλανθρώπως ὁμιλήσας, ἐκείνους μὲν εὐλογοῦντας ἀπέστειλε· μετὰ δὲ ταῦτα παραγινομένων πρεσβευτῶν τῶν περὶ Γνάϊον Ὀκτάουϊον, καὶ Σπόριον Λουκρήτιον, καὶ διαλεγομένων τῷ βασιλεῖ πάλιν περὶ τῶν πρὸς τοὺς Γαλάτας αὐτῷ διαφερόντων, βραχέα περὶ τούτων κοινολογησάμενος, καὶ φήσας εὐεπαγώγως εἶναι πρὸς τὸ κριθὲν· λοιπὸν ἤδη τὸν πλείω λόγον ὑπὲρ τῶν κατὰ Συρίαν ἐποιεῖτο πραγμάτων, εἰδὼς ἐκεῖσε προάγοντας τοὺς περὶ τὸν Ὀκτάουϊον· ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὴν ἀκαταστασίαν τῆς βασιλείας, καὶ τὴν οἰκειότητα τῶν προεστώτων αὐτῆς· καὶ προσεπαγγελλόμενος, ἀκολουθήσειν μετὰ δυνάμεως, καὶ συνεφεδρεύειν τοῖς καιροῖς, ἕως ἂν ἐπανέλθωσιν πάλιν ἐκ τῆς Συρίας ἀσφαλῶς. Οἱ δὲ περὶ τὸν Γνάϊον ἐν πᾶσιν ἀποδεχόμενοι τὴν τοῦ βασιλέως εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, κατὰ μὲν τὸ παρὸν, οὐκ ἔφασαν προσδεῖσθαι τῆς παραπομπῆς· εἰς δὲ τὸ μέλλον, ἐάν τις ὑποπίπτῃ χρεία, διασαφήσειν ἀόκνως· κρίνειν γὰρ αὐτὸν ἕνα τῶν ἀληθινῶν Ῥωμαίοις φίλων.

ΡΘ.

Πῶς Ἀριαράθης διὰ πρέσβεων τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν ἀνενεώσατο.

ΟΤΙ παρεγένοντο κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν παρὰ Ἀριαράθου τοῦ νεωστὶ διαδεδεγμένου τὴν Καππαδοκῶν βασιλείαν πρέσβεις, ἀνανεωσόμενοι τήν τε φιλίαν

locutus, quod prolixa humanitate eos accepiſſet, ſuas ipſius laudes prædicantes dimiſit. Poſtea legati alii venerunt, Gn. Octavius & Spurius Lucretius. qui ubi Regem denuo allocuti eſſent ſuper controverſia quam habebat cum Gallogræcis; ille paucis rem omnem exponere, ac dicere, in eorum judicio facile ſe acquieturum. cæterùm de Syriæ rebus pleraque omnis ejus fuit oratio, quod ſciret eò pergere Octavium. oſtendit igitur legatis, & regni illius quàm incertus eſſet ſtatus, & quanta ſibi cum illis neceſſitudo intercederet, qui rerum ibi potirentur. Pollicitus item eſt illis, cum copiis ſe eos comitaturum, & paratum intentumque ad omnem occaſionem futurum, donec abſq; omni periculo ex Syria eſſent reverſi. Legati ubi ſignificaſſent quàm grata ſibi eſſet hæc Regis benevolentia & propenſus animus, in præſentia quidem ejus comitatu opus ſibi non eſſe dixerunt: in poſterum verò ſi qua in re præſidio opus haberent, illi ſe abſque ulla cunctatione ſignificaturos: quem inter verè amicos populi Rom. numerarent.

CIX.

Ariarathes Rex per legatos amicitiam cum populo Rom. renovat.

EODEM tempore ab Ariarathe, qui regni Cappadociæ ſucceſſionem paullo antè adierat, venerunt legati, ad renovandam amicitiam & ſocietatem, quæ jam antè

antè illi erat cum populo Romano: hortandumquè Senatum, ut Regem qui publice privatimque univerſis Romanis cupiebat, benevolentia ſua complecteretur. Senatus audita ejus oratione, non ſolum amicitiam ſocietatemque renovavit; ſed etiam laudato Regis animo comiter legatos excepit. Hoc autem propterea factum, quia Tiberius qui ad cognoſcenda Regum conſilia fuerat miſſus, reverſus ab ea legatione, de hujus Regis & patris ipſius animo erga populum Romanum, atque in univerſum de eorum regno, multa benigna retulerat. Itaque Patres ei fidem habentes, tum legatos tractarunt humanè, tum etiam Ariarathis animum laudarunt.

καὶ συμμαχίαν τὴν προϋπάρχουσαν, καὶ καθόλου παρακαλέσοντες τὴν σύγκλητον ἀποδέξασθαι τὴν τοῦ βασιλέως εὔνοιαν, καὶ προθυμίαν ἣν ἔχει, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς ἅπαντας Ῥωμαίους. ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν λόγων, τήν τε φιλίαν ἀνενεώσατο καὶ τὴν συμμαχίαν· καὶ καθόλου τὴν ὅλην αἵρεσιν ἀποδεξαμένη τοῦ βασιλέως, φιλάνθρωπος ἐγενήθη. Τοῦτο δ' ἐγένετο μάλιστα διὰ τὸ τοὺς περὶ τὸν Τιβέριον, καθ' ὃν καιρὸν ἐξαπεστάλησαν ἐπισκεψόμενοι τὰ κατὰ τοὺς βασιλεῖς, ἐπανελθόντας, εὐφήμους λόγους ποιήσασθαι, περί τε τοῦ πατρὸς καὶ καθόλου τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Οἷς πιστεύσαντες οἱ τοῦ συνεδρίου, τούς τε πρεσβευτὰς φιλανθρώπως ἀπεδέξαντο, καὶ τὴν ὅλην αἵρεσιν τοῦ βασιλέως.

CX.

Rhodiorum legatio ad populum Rom.

RHODII poſteaquam ex illa priore calamitate reſpirarunt, legatos Romam Cleagoram & Lygdamim proficiſci juſſerunt, qui . . . . . ſibi concedi poſtularent; deinde ut eorum nomine qui in Lycia & Caria prædia habebant, peterent, quo illa ſibi pari atque antea jure poſſidere liceret. Inſuper decreverunt iidem in honorem populi Romani coloſſum cubitorum triginta in æde Minervæ dedicare.

ΡΙ.

Ῥοδίων ὡς Ῥωμαίους πρεσβεία.

ΟΤΙ Ῥόδιοι διαπεπνευκότες ἐκ τῆς περὶ αὐτοὺς γενομένης δυσχερείας, ἔπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Κλεαγόραν καὶ Λύγδαμιν ἀξιώσοντας σφίσι παραχωρηθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἐχόντων ἐν τῇ Λυκίᾳ καὶ Καρίᾳ κτήσεις, αἰτησομένους τὴν σύγκλητον, ἵνα αὐτοῖς ἔχειν ἐξῇ, καθὰ καὶ πρότερον. Ἐψηφίσαντο δὲ καὶ κολοσσὸν στῆσαι τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερῷ, τριακοντάπηχυν.

PIA.

Πῶς Καλυνδεῖς ἀποστάντες Καυνίων Ῥοδίοις ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν.

ΟΤΙ τῶν Καλυνδέων ἀποστάντων Καυνίων, καὶ μετὰ ταῦτα πολιορκεῖν ἐπιβαλλομένων αὐτοὺς τῶν Καυνίων, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀπεκαλέσαντο Κνιδίους οἱ Καλυνδεῖς· ὧν δὲ παραπεσόντων κατὰ βοήθειαν ἐπὶ ποσὸν ἀντεῖχον τοῖς ὑπεναντίοις. Αγωνιῶντες δὲ τὸ μέλλον, πρέσβεις ἐξέπεμψαν πρὸς Ῥοδίους, ἐγχειρίζοντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ῥόδιοι πέμψαντες βοήθειαν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, τήν τε πολιορκίαν ἔλυσαν, καὶ παρέλαβον τὴν πόλιν. Συνέβη δὲ καὶ τὴν σύγκλητον αὐτοῖς βεβαιῶσαι τὴν τῶν Καλυνδέων κτῆσιν.

CXI.

Calyndenſes populus Cariæ à Cauniis ad Rhodios deficiunt.

QUUM à Cauniis Calyndenſes defeciſſent, ac poſtea obſidionem eorum aggreſſi eſſent Caunii; illi principio quidem à Cnidiis auxilia popoſcerunt: quorum adventu aliquandiu hoſtibus reſtiterunt: ſed mox de exitu belli anxii & ſolliciti, legationem ad Rhodios miſerunt, ſe ſuamque urbem illis dedentes. Rhodii terra marique auxilio miſſo, urbem obſidione liberarunt, eamque ſibi traditam acceperunt. Mox & Senatus ejus poſſeſſionis retinendæ jus & poteſtatem illis conceſſit.

PIB.

Ἀριαράθης τυχὼν τῆς Ῥωμαίων εὐνοίας θύει χαριστήρια.

Τοῦ αὐτοῦ πρεσβεία πρὸς Λυσίαν ὑπὲρ ἀνακομιδῆς τῶν μητρός τε καὶ ἀδελφῆς ὀστῶν.

Ο ΔΕ Ἀριαράθης ὁ βασιλεὺς Καππαδοκίας προσδεδεγμένος τοὺς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπεσταλέντας πρεσβεύτας, νομίσας ἐκ τῶν ἀποκρίσεων ἐν ὀρθῷ κεῖσθαι τὴν βασιλείαν αὐτῷ, ἐπειδὴ καθίκετο τῆς Ῥωμαίων εὐνοίας, ἔθυε τοῖς

CXII.

Ariarathes diis ſacra facit ob Romanorum erga ſe benevolentiam.

Idem per legatos cum Lyſia agit, ut ab Antiochia ſibi mittatur matris ſuæ ſororiſq; oſſa.

REX Cappadociæ Ariarathes, poſt reditum eorum legatorum quos Romam miſerat, perſuaſus ex eorum reſponſis in tuto ſibi regnum eſſe collocatum, quando ſemel benevolentiam Romanorum eſſet nactus; ut pro tanto beneficio diis gratias ageret, rem ſacram facere

facere inſtituit, & duces ſuos convivio excepit. Secundum hæc Antiochiam legatos ad Lyſiam miſit, quo ſororis matriſque oſſa reciperet. Igitur de ſcelere impio quod fuerat admiſſum expoſtulare in præſentia ſuperſedendum ſibi eſſe exiſtimavit, quantumvis iniquo animo rem ferret; ne ſi Lyſiam irritaret, voti ſui compos fieri non poſſet. Propterea proficiſcentibus legatis mandata dedit, cum poſtulatis precibuſque conjuncta. Quum autem, permittente Lyſia reportatæ reliquiæ ad illum fuiſſent, magnifico apparatu illa ſuſcepit, & ſummo ſtudio juxta patris tumulum poſuit.

θεοῖς χαριστήρια τῶν γεγονότων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας εἱστία. Μετὰ δὲ ταῦτα πρεσβεύοντας ἀπέστειλε πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λυσίαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, σπουδάζων ἀνακομίσασθαι τὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ μητρὸς ὀστᾶ. Τὸ μὲν οὖν ἐγκαλεῖν ὑπὲρ τοῦ γεγονότος ἀσεβήματος, ἀπεδοκίμαζεν, οὐ βουλόμενος ἐρεθίζειν τοὺς περὶ τὸν Λυσίαν, ἵνα μὴ διαψευσθῇ τῆς προθέσεως, καίπερ βαρέως φέρων τὸ γεγονός· ἀξιωματικὰς δὲ δοὺς ἐντολὰς, ἐξαπέστειλε τοὺς πρέσβεις. Τῶν δὲ περὶ τὸν Λυσίαν συγχωρησάντων, καὶ τῶν ὀστῶν ἀνακομισθέντων ὡς αὐτὸν, ἀποδεξάμενος μεγαλομερῶς τὴν παρουσίαν αὐτῶν, ἔθαψε παρὰ τὸν τοῦ πατρὸς τάφον κηδεμονικῶς.

CXIII.

Ptolemæi junioris in Urbem adventus, quò per Senatum Romanum reſtitueretur in Cypri regnum.

Polybii obſervatio ſuper Romanis; quibus ſemper ſtultitia aliorum occaſio fuit amplificandi imperii.

POSTQUAM Ptolemæi regnum ſunt partiti, venit Romam Ptolemæus junior, ut inſtitutam cum fratre partitionem redderet infectam: quod diceret, non ſponte ſe, verùm difficultatibus temporum neceſſario cedentem, id feciſſe quod juſſus erat: petere igitur à Senatu, ut Cyprum ſibi adjudicaret.

ΡΙΓ.

Πτολεμαίου τοῦ νεωτέρου εἰς Ῥώμην ἄφιξις, δεομένου διὰ τῆς συγκλήτου ἐπὶ τὴν Κύπρον κατάγεσθαι.

Πολυβίου ἐπίστασις περὶ τοῦ πῶς Ῥωμαῖοι διὰ τῆς τῶν πέλας ἀγνοίας αὔξουσι τὴν ἰδίαν ἀρχήν.

ΟΤΙ μετὰ τὸ μερίσαι τοὺς Πτολεμαίους τὴν βασιλείαν, παρεγένετο Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος εἰς τὴν Ῥώμην, ἀθετεῖν βουλόμενος τὸν γεγονότα μερισμὸν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφόν· φάσκων, οὐχ ἑκὼν, ἀλλὰ κατ᾽ ἀνάγκην τῷ καιρῷ περιληφθεὶς, πεποιηκέναι τὸ προσταττόμενον· καὶ παρεκάλει τὴν σύγκλητον μερίσαι τὴν Κύπρον αὐτῷ· καὶ

γὰρ καὶ

γὰρ καὶ τούτου γινομένου, καταδεεστέραν ἕξειν μερίδα τοῦ ἀδελφοῦ παρὰ πολύ. Τῶν δὲ περὶ τὸν Κανουλήϊον καὶ Κόϊντον ἀπομαρτυρούντων τοῖς περὶ τὸν Μενίθυλλον, τοῖς παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου παραγεγονόσι πρεσβευταῖς, διότι καὶ Κυρήνην ὁ νεώτερος καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοὺς ἔχοι· τοιαύτην γενέσθαι τὴν τῶν ὄχλων πρὸς αὐτὸν ἀλλοτριότητα καὶ προσκοπήν· διὸ καὶ παρ' ἐλπίδα καὶ παραδόξως δεδομένων αὐτῷ τῶν κατὰ Κυρήνην πραγμάτων, ἀσμένως δέξασθαι· καὶ σφαγίων τμηθέντων καὶ λαβεῖν τοὺς ὅρκους παρὰ τἀδελφοῦ, καὶ δοῦναι περὶ τούτου· τοῦ δὲ Πτολεμαίου πᾶσι τούτοις ἀντιλέγοντος· ἡ σύγκλητος, ἅμα μὲν ὁρῶσα τὸν μερισμὸν οὐ γεγονότα τελέως, ἅμα δὲ βουλομένη διελεῖν τὴν βασιλείαν πραγματικῶς, αὐτῶν αἰτίων γινομένων τῆς διαιρέσεως· συγκατέθετο τοῖς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου παρακαλουμένοις ἐπὶ τῷ σφετέρῳ συμφέροντι. Πολὺ γὰρ ἤδη τοῦτο τὸ γένος ἐστὶ τῶν διαβουλίων παρὰ Ῥωμαίοις, ἐν οἷς διὰ τῆς τῶν πέλας ἀγνοίας αὔξουσι καὶ κατασκευάζονται τὴν ἰδίαν ἀρχήν· πραγματικῶς ἅμα χαριζόμενοι, καὶ δοκοῦντες εὐεργετεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας. Διὸ καὶ καθορῶντες τὸ μέγεθος τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας, καὶ δεδιότες ἄν ποτε τύχῃ προστάτου, μὴ μεῖζον φρονῇ τοῦ καθήκοντος, κατέστησαν πρεσβευτὰς, Τίτον Τορκουάτον, καὶ Γνάϊον Μερούλαν, τοὺς κατάξοντας ἐπὶ τὴν Κύπρον τὸν Πτολεμαῖον, καὶ τελειώσοντας ἅμα τὴν ἐκείνων καὶ τὴν αὑτῶν πρόθεσιν. Καὶ παραχρῆμα τούτους ἐξαπέστειλαν, δόντες, ἐντολὰς διαλῦσαι τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ κατασκευάσαι τῷ νεωτέρῳ τὴν Κύπρον χωρὶς πολέμου.

nam etiam ſic, longe deteriorem ſuam portionem futuram, portione fratris. Et quum Canulejus ac Quintus ſuo teſtimonio confirmarent, quod dicebat legatio à majore fratrum miſſa, cujus princeps Menithyllus: Ptolemæum nempe juniorem, non ſolum Cyrenen, ſed & ipſam vitam ſua opera retinere: adeò vulgo omnium animos ab eo alienatos eſſe, tantamque offenſam contractam, ut pro magno beneficio conceſſum ſibi præter ſpem ſuam & omnium opinionem Cyrenæ regnum acciperet: idque pactum ſacris rite peractis, fide data invicemque accepta eſſe firmatum; omnibus his contradicente Ptolemæo, Senatus, partim quod partitionem non plane peractam animadverteret, partim quòd cato conſilio, auctoribus ipſis fratribus regnum optaret dividi, utilitatis ſuæ cauſſa poſtulata junioris accepit. Multum enim Românі hoc genere conſiliorum utuntur; ita ſollerter ſe gerentes, ut videantur eo tempore beneficium dare imprudentibus, quando per aliorum imprudentiam imperiū ſuum adaugent atque amplificant. Tunc igitur potentia regni Ægyptiaci intellecta, veriti ne ſi caput contingeret illi imperio, altius quàm par eſſet ſpiraret; Titum Torquatum & Gn. Merulam legatos decreverunt, qui Ptolemæum in Cyprum reducerent & qui ex ſua atque ipſius voluntate, negotium illud conficerent. Protinus ergo & legatio hæc miſſa eſt, cum mandatis, ut pacem inter fratres conciliarent, & juniori regnum Cypri traderent.

CXIV.

CXIV.

Quomodo Demetrius Seleuci F. quum Romæ eſſet obſes, & poſt patris mortem, regnum ipſi à Romanis eßet nullo jure ademptum, ſolutus priore obligatione; quia facultatem repetendi Syriam impetrare à Senatu non poterat, ſollerti aſtu ab urbe egreſſus, abiit: uſus in eo incepto, conſilio quidem Polybii; miniſterio verò aliorum, oppidò paucorum.

Eodem fere tempore, poſtquàm eſſet Romam nuntius allatus de caſu Cnæi, qui occiſus fuerat; quum etiam legati Antiochi quos Lyſias miſerat, Romam veniſſent, & multa diſſeruiſſent quò probarent cædis ejus conſcium Regem non fuiſſe: Senatus legatos remiſit, nulla prolata ſententia, quia mentem ſuam prodere omnino nolebat. at Demetrius hoc nuntio perculſus, Polybium arceſſit, & cum eo deliberat, deberetne iterum de ſuis rebus cum Patribus agere. Polybius Demetrium monuit, caveret ad eundem lapidem bis offendere: quin potius ſpes ſuas in ſeipſo poneret, auderetque aliquid regno dignum: multas enim ipſi præſentem rerum ſtatum occaſiones exhibere. Demetrius animadverſo quò hoc conſilium ſpectaret, in præſentia verbum non dicere: at

ΡΙΔ.

Πῶς Δημήτριος ὁμηρεύων παρὰ Ῥωμαίοις, λυθείσης τῆς ὁμηρείας μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν, καὶ τῆς βασιλείας ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἀλόγως στερηθείς· οὐ συγχωρούσης αὐτῷ τῆς βουλῆς εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθεῖν, πραγματικῶς ἐξελθὼν τῆς Ῥώμης ἀπῆρε· συμβούλῳ μὲν Πολυβίῳ χρησάμενος, συνεργοῖς δὲ ἄλλοις τισὶ πάνυ ὀλίγοις.

Ὅτι περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον προσπεσούσης τῆς περὶ τὸν Γνάϊον περιπετείας, ὡς ἀνῃρέθη· καὶ τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου πρεσβευόντων, ὧν ὁ Λυσίας ἔπεμψε, παραγεγονότων, καὶ πολλοὺς διατιθεμένων λόγους, ὑπὲρ τοῦ μὴ κεκοινωνηκέναι τῆς πράξεως τοὺς τοῦ βασιλέως φίλους· ἡ μὲν σύγκλητος παρέπεμπε τοὺς πρεσβεύοντας, οὐ βουλομένη διδόναι περὶ τούτων ἀπόφασιν οὐδεμίαν, οὐδ᾽ ἐκτίθεσθαι καθόλου τὴν αὐτῆς γνώμην. ὁ δὲ Δημήτριος ταραχθεὶς ἐπὶ τοῖς ἠγγελμένοις, ἐξ αὐτῆς προσεκάλει τὸν Πολύβιον, καὶ προσανέφερεν διαπορῶν, εἰ δέοι πάλιν ἐντυχεῖν τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν καθ᾽ αὐτόν. ὁ δὲ παρεκάλει μὴ δὶς πρὸς αὐτὸν λίθον προσπταίειν· ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτῷ τὰς ἐλπίδας ἔχειν, καὶ τολμᾶν τι βασιλείας ἄξιον· πολλὰς γὰρ ὑποδεικνύειν ἀφορμὰς τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. Ὁ δὲ Δημήτριος συννοήσας τὸ λεγόμενον, τότε μὲν ἀπεσιώπησε·

μετ' ὀλίγον δέ τινι τῶν συνήθων Ἀπολλωνίῳ μετέδωκε περὶ τῶν αὐτῶν. ὁ δὲ προειρημένος ἄκακος ὢν, καὶ κομιδῆ νέος, συνεβούλευε πεῖραν ἐπιλαβεῖν τῆς συγκλήτου· πεπεῖσθαι γάρ, ἐπεὶ τῆς βασιλείας ἀλόγως αὐτὸν ἐστέρησε, τῆς γε ὁμηρείας αὐτὸν ἀπολύσειν. ἄτοπον γὰρ εἶναι τελέως, Ἀντιόχου τοῦ παιδὸς διαδεδεγμένου τὴν ἐν Συρίᾳ βασιλείαν, Δημήτριον ὁμηρεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ. Τούτοις μὲν οὖν τοῖς λόγοις πεισθεὶς πάλιν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον ὁ προειρημένος, καὶ παρεκάλει τῆς γε κατὰ τὴν ὁμηρείαν ἀνάγκης αὐτὸν ἀπολύειν, ἐπεὶ τὴν βασιλείαν ἔκριναν Ἀντιόχῳ συγκατασκευάζειν. καὶ πλείω δὲ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ διαλεχθέντος, ἔμεινεν ἡ σύγκλητος ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως· ὅπερ εἰκὸς ἦν. καὶ γὰρ πρότερον, οὐ διὰ τὸ μὴ λέγειν τὰ δίκαια τὸν Δημήτριον, ἔκρινεν τὴν ἀρχὴν τῷ παιδὶ συνδιαφυλάσσειν· ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρειν τοῖς σφετέροις πράγμασιν. μενόντων δὲ τῶν ὅλων ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαθέσεως, μένειν εἰκὸς ἦν καὶ τὴν τῆς συγκλήτου διάληψιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως. Πλὴν ὅγε Δημήτριος μάτην ἐξηχήσας τὸ κύκνειον, καὶ γνοὺς ὅτι καλῶς αὐτῷ συνεβούλευεν ὁ Πολύβιος, μὴ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον πταίειν· μεταμεληθεὶς ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, ἅμα δὲ καὶ φύσει μεγαλόφρων ὑπάρχων, καὶ τόλμαν ἱκανὴν ἔχων πρὸς τὸ κριθὲν σύντονος ἐκάλει Διόδωρον, προσφάτως ἐκ τῆς Συρίας παραγεγονότα, καὶ μετεδίδου περὶ τῶν καθ' αὐτόν. Ὁ δὲ Διόδωρος, τροφεὺς μὲν ἐγεγόνει τοῦ Δημητρίου· πανοῦργος δὲ ὤν, καὶ κατωπτευκὼς ἐπιμελῶς τὰ

non multo poſt, de iiſdem rebus cum Apollonio ex familiarium numero communicare. Is, ut homo minime malus & admodum juvenis, iterum explorandam voluntatem Senatus cenſebat: neque enim dubitare ſe, quoniam ſine cauſſa regno eum Patres ſpoliaſſent, quin neceſſitatem certe manendi Romæ pro obſide forent illi remiſſuri. rem enim eſſe penitus abſurdam, quum in regno Syriæ Antiochus ſucceſſiſſet, obſidem fidei illius ipſum retineri. Hujus oratione perſuaſus Demetrius, iterum in Curiam venit, & ut ſaltem neceſſitate liberaretur manendi Romæ pro obſide, orat, quando regnum Antiocho firmaſſent. In hanc mentem quum plura etiam Demetrius dixiſſet, nihilominus tamen in ſententia Senatus manſit. & merito quidem; nam & antea regnum puero conſervandum decreverat, non quia injuſta eſſet Demetrii oratio: ſed quia ita Reip. expediret. & quum ſtatus rerum idem maneret, rationi conſentaneum erat, ut & Senatus ſententia in eodem propoſito maneret. Cæterum Demetrius fruſtra olorina voce edita, poſtquam experientia magiſtra cognoviſſet, rectum fuiſſe Polybii conſilium, ne ad eundem lapidem bis offenderet; pœnitentia ductus ſui facti, quum præſertim magni vir animi eſſet, & ſatis audaciæ haberet, ad exſequendum quod ſemel ſtatuiſſet; Diodorum ad ſe vocat, qui recens è Syria venerat, deque ſuis rebus cum eo deliberat. Fuerat hic Diodorus, Demetrii educator, homo vafer: qui Syriæ ſtatu accuratè perſpecto,

dicebat

dicebat illi, rebus ibi turbatis propter Cnæi cædem; quum neque populi Lyſiæ fiderent, neque Lyſias populis; & Senatus crederet fraude aulicorum Regis ſuos legatos fuiſſe violatos; opportuniſſimum eſſe tempus ad aliquid moliendum, ut in ipſo regno repente hominibus ſeſe oſtenderet: ſtatim enim Syros regnum fore in ipſum tranſlaturos, ſi vel uno puero comitatus veniret. neque enim auſuros Patres puero Regi opem ferre: neque potentiam Lyſiæ à quo tantum ſcelus admiſſum, ſuis viribus ſtabilituros. Supereſſe nunc illam curam, ut Roma inſciis omnibus diſcederet, priuſquam de ejus conſilio ulla ſuſpicio cuiquam oboriretur. Hoc conſilio probato, Demetrius Polybium ad ſe vocat: quid pararet ſignificat: orat, vellet ſe in hoc incepto ire adjutum, & unâ ſecum deliberare, qua ratione poſſet evadere. Forte illo tempore erat Romæ Menithyllus Alabandenſis, miſſus à ſeniore Ptolemæo, ut patrocinium ſuæ cauſſæ ageret apud Patres, & adverſus juniorem Ptolemæum certamen pro ſe ſuſciperet: huic Menithyllo arcta familiaritas & neceſſitudo cum Polybio intercedebat. qui ratus aptiſſimum eum eſſe ad hoc miniſterium obeundum, quanto maximo poterat ſtudio illum Demetrio commendavit. Is igitur particeps conſilii factus, & navem & quæcunque ad iter forent neceſſaria paraturum ſe recepit. Ac quum in oſtio Tiberis Carthaginienſium navem quæ ſacra geſtabat inveniſſet, hanc ad vecturam con-

κατὰ τὴν Συρίαν, ὑπεδείκνυεν αὐτῷ διότι τῶν μὲν ἐκεῖ ταραχῶν μενόντων διὰ τὸν Γναΐου φόνον· καὶ διαπιστούντων τῶν μὲν πολλῶν τοῖς περὶ τὸν Λυσίαν, τῶν δὲ περὶ τὸν Λυσίαν τοῖς πολλοῖς· τῆς δὲ συγκλήτου πεπεισμένης ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως φίλων γεγονέναι τὴν εἰς τοὺς σφετέρους πρεσβευτὰς παρανομίαν· κάλλιστον εἶναι καιρὸν ἐπιφανῆναι τοῖς πράγμασι· ταχέως γὰρ τοὺς μὲν ἐκεῖ μεταρρίψειν τὴν βασιλείαν εἰς αὐτόν, κἂν ὅλως μετὰ παιδὸς ἑνὸς ποιήσηται τὴν παρουσίαν· τὴν δὲ σύγκλητον οὐ τολμήσειν ἐπιβοηθήσειν, οὐδὲ συνεπισχύειν τοῖς περὶ τὸν Λυσίαν, τοιαῦτα διειργασμένοις· λοιπὸν εἶναι τὸ λαθεῖν, ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπελθόντας, καὶ μηδένα λαβεῖν ἔννοιαν τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ. Δοξάντων δὲ τούτων, μεταπέμπεται τὸν Πολύβιον· καὶ δηλώσας τὰ δεδογμένα, παρεκάλει συνεπιλαβέσθαι τῆς ἐπιβολῆς, καὶ συνδιανοηθῆναι πῶς ἂν χειρισθείη τὰ κατὰ τὸν δρασμόν. Συνέβαινε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, Μενίθυλλον μὲν τὸν Ἀλαβανδέα παρεῖναι πρεσβεύοντα παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως Πτολεμαίου, χάριν τοῦ συγκαταστῆναι καὶ δικαιολογηθῆναι πρὸς τὸν νεώτερον Πτολεμαῖον· ἐτύγχανε δὲ προϋπάρχουσα τῷ Πολυβίῳ πρὸς τὸν Μενίθυλλον ἰσχυρὰ συνήθεια καὶ πίστις. διὸ καὶ νομίσας αὐτὸν ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν χρείαν, συνέστησε τῷ Δημητρίῳ, μετὰ μεγάλης σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας. Ὁ δὲ κοινωνήσας τῆς ἐπιβολῆς, ἀνεδέξατο, τήν τε ναῦν ἑτοιμάσας, καὶ τἄλλα πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαρκεῖν. Οὗτος μὲν οὖν εὑρὼν ἐν τῷ στόματι τοῦ Τιβέριος ὁρμοῦσαν Καρχηδονίαν ναῦν ἱεραγωγόν, ταύτην

ἐναυλάσαιτο. Συμβαίνει δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα, κατ' ἐκλογὴν λαμβάνεσθαι ἐκ τῆς Καρχηδόνος, ἐφ' οἷς εἰς τὴν Τύρον ἐκπέμπουσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὰς πατρίους ἀπαρχὰς τοῖς θεοῖς· ἐναυλοῦτο δὲ φανερῶς εἰς τὴν ἰδίαν ἀνακομιδήν. διὸ καὶ τήν τε τῶν ἐπιμηνίων παρασκευὴν ἀνυπόπτως ἐποιεῖτο καὶ φανερῶς ἐλάλει, καὶ συνετίθε τοῖς ναυτικοῖς. Ἐπεὶ δ' ἦν πάντα ἕτοιμα τῷ ναυκλήρῳ, καὶ λοιπὸν ἔδει τὸν Δημήτριον ἀπαρτίζειν τὰ καθ' αὑτόν· τὸν τροφέα προαπέστειλεν εἰς τὴν Συρίαν ὠτακουστήσοντα καὶ κατοπτεύσοντα τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα περὶ τοὺς ὄχλους. Ὁ δὲ σύντροφος Ἀπολλώνιος ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ μετεῖχε τῆς ἐπιβολῆς. δυοῖν δ' ὑπαρχόντων ἀδελφοῖν, Μελεάγρου καὶ Μενεσθέως, τούτοις ἐκοινώνητο τὴν πρᾶξιν· ἄλλῳ δ' οὐδενὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, καίτοι πλειόνων ὄντων. οὗτοι δ' ἦσαν Ἀπολλωνίου κατὰ φύσιν υἱοὶ, τοῦ μεγάλην μὲν δυναστείαν ἔχοντος παρὰ Σελεύκῳ, μεταστάντος δὲ κατὰ τὴν Ἀντιόχου μετάληψιν τῆς ἀρχῆς εἰς Μίλητον. Τῆς δὲ συνταχθείσης ἡμέρας πρὸς τοὺς ναυτικοὺς συνεγγιζούσης, ἔδει γενέσθαι παρά τινι τῶν φίλων ὑποδοχὴν πρὸς τὴν ἔξοδον. παρὰ γὰρ αὑτῷ ποιεῖν τὸ δεῖπνον οὐχ οἷόν τ' ἦν. εἴθιστο γὰρ ἐπιμελῶς καλεῖν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν ἀεί· οἱ δὲ συνειδότες τὴν πρᾶξιν, ἔμελλον ἐξ οἴκου δειπνήσαντες, ἐπὶ τὸ πλοῖον ἥξειν, ἔχοντες ἕνα παῖδα μεθ' ἑαυτῶν ἕκαστος· τοὺς γὰρ λοιποὺς ἀπεστάλκεισαν εἰς Ἀναγνείας, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν αὐτοὶ συμπορευσόμενοι. Τῷ δὲ Πολυβίῳ

ducit. Solent autem cum cura hæ naves deligi ex omni numero navium quæ ſunt Carthagine ad deferendas Tyrum primitias, quas illuc Carthaginienſes diis patriis mittunt. conduxit autem palàm ad reditum ſuum. Icciro etiam commeatus ſine cujuſquam ſuſpicione apparabat, & cum nautis in oculis omnium colloquebatur, & tempus conſtituebat. Poſtquam nauclerus omnia parata habuit, & nihil jam reſtabat, niſi ut Demetrius ad iter ſe compararet: ſuum illum educatorem in Syriam præmiſit, qui omnes ibi rumuſculos colligeret, & quis populorum eſſet ſenſus exploraret. Apollonius verò qui educatus cum ipſo fuerat, hujus incepti jam à principio conſcius erat: quod etiam duobus ejus fratribus Meleagro & Meneſtheo ſolis ex omnibus familiaribus & convictoribus, qui multi erant, communicaverat. hos fratres Apollonius ille genuerat, qui plurimum gratia apud Seleucum aliquando valuit: deinde ubi ad Antiochum regnum fuit tranſlatum, Miletum ex aula migravit. Poſtquam conſtituta cum nautis dies venit, ut exiret urbe Demetrius, apud quendam ex amicis convivium celebraturus erat. nam in hoſpitio quidem ſuo cœnare non poterat; quod eſſet illi conſuetudo, quam diligenter ſervaverat, omnes qui circa ipſum erant invitare. deinde qui arcani conſcii erant, cœnatione egreſſi, navim rectâ cum ſingulis quiſque pueris petere debebant. nam reliquos Anagniam miſerant, tanquam eodem poſtridie & ipſi eſſent ituri. Accidit

autem

autem, ut quum hæc gererentur, æger Polybius in lectulo decumberet: quem tamen nihil eorum quæ fiebant fugiebat: quum Menethyllus, ut quidque novi acciderat, de ſingulis continuò eum moneret. Is igitur vehementer ſollicitus, ne quia Demetrius natura ſua conviviis plurimum gaudebat, & juvenis admodum tunc erat, extracta in tempus longius compotatione, exeundi conſilium propter temulentiam aliquomodo impeditum hereret: brevi pittacio conſcripto atq; obſignato, puerum è ſuis, quum jam tenebreſceret, mittit, eique mandat, ut pincerna Demetrii vocato, pittacium illi traderet; non addito, quis ipſe eſſet, aut à quo mitteretur: juberetque Demetrio id extemplo legendum dari. Factum eſt plane uti juſſerat: & Demetrius acceptum pittacium legit. In eo hæ gnomæ erant deſcriptæ.

Cunctaris? illuc nempe, tendis, ô miſer,
Vbi atra nox. Fortuna forteis adjuvat.
Aude, periclitare, age quid. non feceris,
Aut feceris. prius omnia quàm te deſeras.
Sobrius eſto: nemini fidem habēdam memento: hi ſunt nervi prudentiæ.

His lectis Demetrius, cognito & quò hæc præcepta ſpectarent, & à quo ſibi mitterentur, extemplo nauſeabundum ſe ſimulans, convivio exceſſit, amicis ſimul cum eo egredientibus. Ad tentorium ut ventum, famulos ad illud iter minus aptos, Anagniam proficiſci jubet; mandatque illis, ut cum retibus ac

συνέβαινε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠσθενηκότα, μένειν κατακλινῆ· εἰδέναι δὲ πάντα τὰ πραττόμενα, τοῦ Μενιθύλλου συνεχῶς αὐτῷ μεταδιδόντος ἀεὶ περὶ τῶν ὑποπιπτόντων. Διόπερ ἀγωνιάσας ὁ προειρημένος, μὴ τῆς συνηθείας ἑλκυσθείσης, ἅτε τοῦ Δημητρίου συμποτικοῦ φυσικῶς καὶ νεωτέρου τελέως ὑπάρχοντος, ἀπόρημά τι γένηται περὶ τὴν ἔξοδον διὰ τὴν μέθην· γράψας βραχὺ πιττάκιον καὶ σφραγισάμενος, πέμπει παρ' αὐτοῦ παῖδα, συσκοτάζοντος ἄρτι τοῦ θεοῦ· συντάξας ἐκκαλεσάμενον τὸν οἰνοχόον τοῦ Δημητρίου, δοῦναι τὸ πιττάκιον, μηδὲν εἰπόντα, τίς ἢ παρὰ τίνος· καὶ κελεύειν ἀποδιδόναι τῷ Δημητρίῳ ὡς παραχρῆμα διαναγνῶναι. Γενομένων δὲ πάντων κατὰ τὸ συνταχθὲν, λαβὼν ὁ Δημήτριος ἐπανέγνω. τὸ δὲ πιττάκιον περιεῖχε τὰς γνώμας ταύτας.

Ὁ δρῶν τὰ τοῦ μέλλοντος, οἴχεται φέρων
Εἰς ὃ φέρει νύξ· τοῖς δὲ τολμῶσι τι πλέον.
Τόλμα τι, κινδύνευε, πρᾶττε, ἀποτύγχανε,
Ἐπίτυχε· πάντα μᾶλλον, ἢ σαυτὸν πρόου.
Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Ταῦτα διαναγνοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ συννοήσας τὰς ὑποθέσεις, καὶ τίνες, καὶ παρὰ τίνος εἰσὶ, παραυτίκα προσποιηθεὶς ὡς ἐπιναύσιος χειρῶς, ἀπηλλάττετο, συμπροπεσόντων αὐτῷ καὶ τῶν φίλων. παραγενόμενος δ' ἐπὶ σκηνὴν, τοὺς μὲν ἀνεπιτηδείους τῶν οἰκετῶν ἐξέπεμψεν εἰς τὰς Ἀναγνίας, συντάξας

λαβόντας τὰ λίνα, καὶ τοὺς κύνας ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸ Κίρκαιον· ἐκεῖ γὰρ ἐπιμελῶς εἰώθει κυνηγετεῖν τὸ πρίν· ἐξ οὗ καὶ τὰ πρὸς τὸν Πολύβιον αὐτῷ συνηθείας τῆς καταρχὴν γενέσθαι συνέπεσε. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς περὶ τὸν Νικάνορα, διεσάφησε τὴν ἐπιβολήν, καὶ κοινωνεῖν παρεκάλει τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. Πάντων δὲ προθύμως δεξαμένων τὸν λόγον, παρήγγειλε κατὰ σπουδὴν ἐπανελθόντας ἐπὶ τὰς ἰδίας καταλύσεις, τοῖς μὲν παισὶ συντάττειν προάγειν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν εἰς τὰς Ἀναγνίας, καὶ μετὰ τῶν κυνηγῶν ἀπαντᾶν εἰς τὸ Κίρκαιον· αὐτοὺς δὲ λαβόντας ἐσθῆτας τὰς ὁδοιπορικάς, ἀνακάμπτειν ὡς αὐτόν, εἰπόντας τοῖς οἰκέταις, ὅτι μετὰ τοῦ Δημητρίου συμμίξουσιν αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπὶ τὸν προειρημένον τόπον. Γενομένων δὲ πάντων καθὼς προείρηται, προῆγον εἰς τὴν Ὠστίαν νυκτὸς ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ Τιβέριδος. Ὁ δὲ Μενίθυλλος προπορευόμενος ἐκοινολογεῖτο τοῖς ναυτικοῖς, φάσκων αὐτῷ προσπεπτωκέναι παρὰ τοῦ βασιλέως· διὸ δέον ἐστίν, αὐτὸν μὲν μένειν κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ· τῶν δὲ νεανίσκων τοὺς εὐπιστοτάτους ἐκπέμψαι πρὸς αὐτόν, παρ᾽ ὧν ἐπιγνώσεται πάντα τὰ κατὰ τὸν ἀδελφόν· διόπερ αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφησεν ἐμβαίνειν, τοὺς δὲ νεανίσκους ἥξειν περὶ μέσας νύκτας τοὺς μέλλοντας πλεῖν. τῶν δὲ ναυκλήρων ἀδιαφορούντων διὰ τὸ μένειν αὐτοῖς τὸ ταχθὲν ναῦλον ἐξ ἀρχῆς, καὶ πάντα κατηρτικότων ἐκ πολλοῦ τὰ πρὸς τὸν πλοῦν· παρῆσαν οἱ περὶ τὸν Δημήτριον, κατὰ τρίτην φυλακὴν λήγουσαν, ὄντες ὀκτὼ καὶ παῖδες πέντε, καὶ παιδάρια

canibus venaticis ad Circæum ſibi occurrerent: ubi ſolitus erat antea ſtudioſe venari: unde etiam contigerat, ut Polybium propius noſcendi occaſio primùm ei daretur. Secundùm hæc Nicanori & ejus comitibus, quod deſtinabat aperit, atque illos hortatur, ut eorundem conſiliorum ſecum velint eſſe participes. Quum operam prolixe omnes pollicerentur; monuit eos, ut domum ſuam quiſque celeriter repeterent: & famulis imperarent, ut mane orto Anagniam proficiſcerentur, & cum venatoribus Circæum ſibi occurrerent: ipſi interim viatoriis ſumptis veſtibus ad ſe redirent, famuliſque dicerent, poſtridie ejus diei in illum quem diximus locum ad ſe venirent: ibi enim cum Demetrio ſeſe futuros. Poſtquam omnia eſſent adminiſtrata ut mandaverat, noctu ad Oſtiam, ubi oſtium Tiberis, progreditur. Interea loci Menithyllus præcedit illos, & nautis ſignificat, novi aliquid à Rege ſe accepiſſe; cujus gratia oporteat ut ipſe quidem in urbe adhuc hæreret; ſed juvenes probatiſſimæ fidei ad illum mitteret, qui de fratre omnia ei ſint renuntiaturi. Propterea ſe quidem navim non conſcenſurum, verùm eos juvenes, qui iter ſint confecturi, circa mediam noctem eſſe venturos. Nauclerus, cui de conſtituta ab initio mercede nihil propterea deperibat, omnia dudum parata habens ad ſolvendum, id ſe non curare oſtendit. Interea exeunte tertia vigilia adeſt Demetrius cum ſuis comitibus: ii autem erant omnino octo, cum famulis quinque & tenerioris

ætatis pueris tribus. deinde ubi cum his locutus eſſet Menithyllus, & præparatum commeatum illis oſtendiſſet; quum etiam nauclero & vectoribus eos ſtudio magno commendaſſet; navem conſcenderunt. Gubernator ſimul illuxit, ancoras tollere, & navigationi ſimpliciter ſe accingere; ut qui de eo quod erat geſtum nihil cogitaret: ſed tanquam milites quoſdam à Menithyllo ad Ptolemæum deveheret. Romæ verò poſtridie illius diei nemini in mentem venit, ut Demetrium aut eos qui cum ipſo erant egreſſi, inquireret. Nam qui ibi remanſerant, Circæum rebantur ipſum eſſe profectum: qui erant Anagniæ, eodem ſe contulerunt, tanquam ibi eum reperturi. Itaque prorſus evaſio illius ex urbe latuit: donec aliquis puerorum, qui Anagniam ad dictum locum venerant, flagris cæſus, Circæum curriculo petit, ut Demetrium ibi conveniret: quo non invento, Romam iterum accurrit, ratus in itinere ſe illi occurſurum. tum autem, quum nuſquam Demetrium offendiſſet, amicis qui Romæ erant, & iis quos domi Demetrius reliquerat, rem declaravit. Itaque, poſtquam die quarto à diſceſſu quæſitus eſſet Demetrius, oborta eſt quædam hominibus ſuſpicio ejus quod geſtum erat. Die quinto Senatus ea de re eſt habitus: cum quidem Demetrius, ſextum jam agens ab exitu ab urbe diem ad fretum Siculum pervenerat. abeuntem Patres perſequendum non duxerunt: quod perſuaſum haberent, multum jam itineris eſſe ab eo confectum: ſecundo enim vento navigabat: ſimul cogitarent, ſi vellent

τρία. τοῦ δὲ Μενιθύλλου κοινολογηθέντος αὐτοῖς, καὶ παραδείξαντος τὴν τῶν ἐπιμηνίων παρασκευήν, ἔτι δὲ συστήσαντος τῷ ναυκλήρῳ καὶ τοῖς ἐπιβάταις ἐκτενῶς, οὗτοι μὲν ἐπέβησαν· ὁ δὲ κυβερνήτης ἅμα τῷ διαφώσκοντος, ἄρας τὰς ἀγκύρας. ἔπλει τὸν πλοῦν ἁπλῶς, οὐδεμίαν ἔννοιαν ἔχων τοῦ πράγματος· ἀλλ' ὡς στρατιώτας τινὰς ἄγων παρὰ τοῦ Μενιθύλλου πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν οὐδεὶς ἐπιζητήσειν ἔμελλε τὸν Δημήτριον, οὐδὲ τοὺς μετ' ἐκείνου προάγοντας. Οἱ μὲν γὰρ αὐτοῦ μένοντες ὡς ἐπὶ τὸ Κίρκαιον ὡρμηκότα διελάμβανον· οἱ δ' ἐν ταῖς Ἀναγνείαις, ἀπιόντων ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ὡς ἐκεῖ παρεσομένου· δι' ὃ συνέβαινε τελέως ἄσημον εἶναι τὸν δρασμόν, ἕως οὗ τῶν παίδων τις μεμαστιγωμένος ἐν ταῖς Ἀναγνείαις, ἀπαντῶν ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ἔδραμεν ἐπὶ τὸ Κίρκαιον, ὡς ἐκεῖ τῷ Δημητρίῳ συμμίξαν. οὐχ εὑρὼν δέ, πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην ἔτρεχεν, ὡς κατὰ πορείαν ἀπαντήσων. οὐδαμῇ δὲ συντυχὼν αὐτῷ, τοῦτο διεσάφησε τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις, καὶ τοῖς καταλελειμμένοις ἐπὶ τῆς οἰκίας. ἐπιζητουμένου δὲ τοῦ Δημητρίου κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀφ' ἧς ὥρμησεν, ὑπενοήθη τὸ γεγονός. τῇ δὲ πέμπτῃ σύγκλητος εὐθέως συνήγετο περὶ τούτων, ἐν ᾗ συνέβαινε τὸν Δημήτριον ἑκταῖον ἤδη, ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ κατὰ Σικελίαν ὑπάρχειν. τὸ μὲν οὖν διώκειν ἀπέγνωσαν, ἅμα μὲν ὑπολαμβάνοντες αὐτὸν πολὺ προειληφέναι κατὰ τὸν πλοῦν· καὶ γὰρ εἶχε φορὸν ἄνεμον. ἅμα δὲ προορώμενοι τὸ βουληθέν-

τες κωλύειν, ἀδυνατήσειν. πρεσβευτὰς δὲ κατέστησαν μετά τινας ἡμέρας τοὺς περὶ Τιβέριον Γράκχον, καὶ Λεύκιον Λέντλον, καὶ Σερουΐλιον Γλαυκίαν· οἵ τινες ἔμελλον πρῶτον μὲν ἐποπτεύσειν τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας· ἔνθεν ἐπιβάλλοντες ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, τά τε κατὰ τὸν Δημήτριον καραδοκήσειν, καὶ τὰς τῶν ἄλλων βασιλέων προαιρέσεις ἐξετάσειν, καὶ τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀντιλεγόμενα τοῖς προειρημένοις διευκρινήσειν. διὸ τὸν Τιβέριον κατεστήσαντο πάντων αὐτόπτην γεγονέναι. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

ΡΙΕ.

Τῶν τῆς Αἰγύπτου βασιλέων διάστασις· καὶ τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου πεῖραι διάφοροι πρὸς τὸ ὑποτάττειν αὐτῷ τὴν Κύπρον καὶ τὴν Κυρήνην.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος παραγενόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν πρεσβευτῶν, συνήθροιζε ξενολόγιον ἐμβριθές· ἐν οἷς προσελάβετο καὶ Δαμάσιππον τὸν Μακεδόνα· ὃς κατασφάξας ἐν τῷ Φακῷ τοὺς συνέδρους, ἔφυγε μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ἐκ τῆς Μακεδονίας. ἀφικόμενος δὲ εἰς τὴν τῶν Ῥοδίων Περαίαν, καὶ ξενισθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, προέθετο πλεῖν εἰς τὴν Κύπρον. οἱ δὲ περὶ τὸν Τορκουάτον θεωροῦντες αὐτὸν συνεσταμένον ξενικὴν χεῖρα βαρεῖαν, ὑπεμίμνησκον τῶν ἐντολῶν· διότι δεῖ χωρὶς πολέμου ποι-

gabat: ſimul cogitarent, ſi vellent eum impedire, in ſua poteſtate non futurum. poſt paucos deinde dies Tiberium Gracchum, Lucium Lentulum & Servilium Glauciam legatos decreverunt, qui res in Græcia inſpicerent: deinde in Aſiam tranſgreſſi, quid moliretur Demetrius obſervarent, animos item aliorum regum explorarent: & controverſias eorum cum Gallogræcis diſceptarent. hæc omnia Tiberius præſens cognoſcere juſſus eſt à Patribus. Et in Italia quidem iſta tum gerebantur.

CXV.

Regum Ægypti inter ipſos contentio; & junioris Ptolemæi conatus diverſi ad ſubjiciendam imperio ſuo Cyprum, & Cyrenen.

SECUNDUM hæc Ptolemæus junior in Græciam venit, ibique ſtrenuorum adprime militum manum conduxit: inter quos etiam Damaſippum Macedonem aſſumpſit, qui poſt jugulatos Phaci; quod Macedoniæ eſt oppidum, publici concilii conſeſſores, cum uxore & liberis è Macedonia aufugerat. Rex quum in oppoſitam Rhodiis continentem, Peræam dicunt, veniſſet, à populo exceptus hoſpitio, Cyprum navigare conſtituit. Torquatus cæterique legati ut vident magnam mercenariorum militum vim ab eo coactam, Patrum mandata in memoriam revocaverunt; quibus ſine armis

armis eum reducere jubebantur. tandem perſuaſerunt ei, ut poſtquam Sidam uſque militem mercenarium adduxiſſet, miſſos omnes faceret, & ab adeunda Cypro abſtineret, daretque operam ut in Cyrenaïcis finibus eum poſſent convenire. ſe interim Alexandriam profecturos, & Regis voluntatem ad ea quæ ab ipſo poſcebantur inclinaturos, & ad fines illos ei occurſuros, ipſumque Regem ſecum adducturos. Flexit hæc oratio juniorem Ptolemæum, effecitque ut de Cypri occupatione deſperans, conductitium militem dimitteret, atque ipſe in Cretam rectà abiret, unà cum Damaſippo, & Gn. Merula, qui fuit unus ex numero legatorum. dein quum milites mille in Creta conduxiſſet, inde profectus Libynam venit, & ad Apim portum tenuit. Torquatus interim & Titus Alexandriam delati, perſuadere conati ſunt ſeniori Ptolemæo, ut redire in gratiam cum fratre vellet, eique Cyprum concederet. ſed Ptolemæo quædam pollicente, quædam negligenter audiente, atque hoc modo tempus extrahente; junior fratrum caſtris in Libyna ad Apim poſitis, ut convenerat, ægerrime ferens, nihil ſecum ea de re fuiſſe actum: primo Cnæum Alexandriam miſit, tanquam per hunc & Torquatum quod cupiebat eſſet effecturus. Sed quum hoc quoque conſilium eundem exitum habuiſſet, quem priora: atque ita tempus in longum extraheretur; jamque adeo dies quadraginta præteriiſſent, quum interim nuntius nullus afferretur, de ſumma rerum dubitare cepit.

εἰσάγειν τὴν κάθοδον. καὶ τέλος ἔπεισαν αὐτὸν, ἕως Σίδης προσαγαγόντα τὸ ξενολόγιον, διαλύσασθαι, καὶ τῆς εἰς Κύπρον ἐπιβολῆς ἀποστῆναι, καὶ συμμίσγειν αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς τῶν Κυρηναίων ὅρους. αὐτοὶ δὲ πλεύσαντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔφασαν παραστήσεσθαι τὸν βασιλέα πρὸς τὰ παρακαλούμενα, καὶ συναντήσειν ἐπὶ τοὺς ὅρους, ἔχοντες κἀκεῖνον μεθ' αὐτῶν. Τούτοις μὲν οὖν τοῖς λόγοις πεισθεὶς ὁ νεώτερος Πτολεμαῖος, ἀπογνοὺς τὰ κατὰ τὴν Κύπρον, τὸ μὲν ξενολόγιον διέλυσεν· αὐτὸς δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰς Κρήτην ἀπέπλευσεν, τόν τε Δαμάσιππον ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τῶν πρεσβευτῶν ἕνα Γνάϊον Μερούλαν. ξενολογήσας δ' ἐκ τῆς Κρήτης περὶ χιλίους στρατιώτας, ἀνήχθη· καὶ διάρας εἰς τὴν Λιβύην, κατέσχεν ἐπὶ τὴν Ἄπιν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Τορκουάτον καὶ τὸν Τίτον διακομισθέντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπειρῶντο μὲν παρακαλεῖν τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον διαλύεσθαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν Κύπρον· τοῦ δὲ Πτολεμαίου τὰ μὲν ἐπαγγελλομένου, τὰ δὲ παρακούοντος, καὶ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ κατατρίβοντος τὸν χρόνον· στρατοπεδεύων ὁ νεώτερος μετὰ τῶν Κρητῶν ἐν τῇ Λιβύῃ περὶ τὴν Ἄπιν κατὰ τὸ συντεταγμένον, καὶ τελέως ἀσχάλλων ἐπὶ τῷ μηδὲν διασαφήσασθαι· τὸ μὲν πρῶτον ἐξαπέστειλε τὸν Γνάϊον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὡς διὰ τούτου, καὶ τῶν περὶ τὸν Τορκουάτον ἐπιγινομένων. συνεξομοιωθέντος δὲ τούτου τοῖς πρότερον, καὶ τοῦ χρόνου διελκομένου, καὶ τετταράκοντα διελθουσῶν ἡμερῶν, καὶ μηδενὸς προσπίπτοντος, εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτε περὶ τῶν ὅλων.

Ὁ γὰρ πρεσβύτερος βασιλεὺς παραγενόμενος, δεξιοκείας προσφερόμενος, πάντας ἐξιδιάσατο τοὺς πρεσβεύοντας, καὶ παρακατέχετο πλεῖον οὐχ ἑκόντας, ἀλλὰ ἄκοντας. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, προσέπεσε τῷ νεωτέρῳ Πτολεμαίῳ τούς τε Κυρηναίους ἀφεστάναι, καὶ τὰς πόλεις συμφρονεῖν τούτοις· κεκοινωνηκέναι δὲ περὶ τῆς ἀποστάσεως, καὶ Πτολεμαῖον τὸν * συμπέτησιν, ὃς ἦν τὸ γένος Αἰγύπτιος· ἐπιστεύθη δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὅλων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καθ' ὃν καιρὸν ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν εἰς τὴν Ῥώμην. Τούτων δὲ προσπιπτόντων τῷ βασιλεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον, διότι στρατοπεδεύουσιν ἐν τοῖς ὑπαίθροις οἱ Κυρηναῖοι, δείσας μὴ βουλόμενος προσλαβεῖν τὴν Κύπρον, καὶ τὴν Κυρήνην ἀπολέσῃ· πάντα τἄλλα πάρεργα θέμενος, ἀνέζευξεν ἐπὶ Κυρήνης. Παραγενόμενος δ' εἰς τὸν Μέγαν καλούμενον Καταβαθμὸν, κατέλαβε τοὺς Λίβυας, μετὰ τῶν Κυρηναίων κατέχοντας τὰς δυσχωρίας. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἀπορούμενος ἐπὶ τῷ συμβαίνοντι, τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν στρατιωτῶν ἐμβιβάσας εἰς τὰ πλοῖα, περιπλεῖν τὰς δυσχωρίας ἐπέταξε, καὶ κατανοεῖν τοῦ τοῖς πολεμίοις ἐπιφαίνεσθαι· τοὺς δ' ἡμίσεις ἔχων αὐτὸς, ἐβιάζετο κατὰ στόμα πρὸς τὴν ἀνάβασιν. τῶν δὲ Λιβύων καταπλαγέντων τὴν ἐξ ἀμφοῖν ἔφοδον, καὶ λιπόντων τοὺς τόπους, ἅμα τῆς ἀναβάσεως ἐγένετο κύριος, καὶ τῆς ὑποκειμένης τετραπυργίας, ἐν ᾗ συνέβαινε πλῆθος ἄφθονον ὕδατος ὑπάρχειν. ὅθεν ἀφορμήσας ἑβδομαῖος ἧκε διὰ τῆς ἐρήμου. Παραπλεόντων δ' αὐτῷ καὶ τῶν ἐπὶ Μοχυρίνου, συνέβαινε τοὺς Κυρηναίους στρατοπεδεύειν, ὄντας εἰς ὀκτακισχι-

Advenerat enim major fratrum, & miris blanditiis legatos ſibi conciliaverat, ibique detinuerat, invitos magis quàm volentes. Inter hæc Ptolemæo juniori ſignificatur, rebellaſſe Cyrenenſes, & civitates cum ipſis conſpiraſſe. conſcium etiam defectionis eſſe Ptolemæum . . . . . genere Ægyptium ; quem Rex quum Romam navigationem inſtitueret, univerſo regno præfecerat. Hæc ubi Regi nuntiata, & mox addito, Cyrenenſes ſub ſignis exercitum jam habere, metuens ne dum imperio Cyprum cupit adjicere, etiam Cyrenen amittat ; omnem aliarum rerum curam inſuperhabens Cyrenen revertitur. Ad magnum quem vocant Catabathmon ut ventum, locorum anguſtias à Libynis cum Cyrenenſibus reperit occupatas. Ptolemæus hac difficultate ſibi objecta, dimidiam militum partem navibus imponit, & loca anguſta circumnavigare jubet, dareque operam ut hoſtes nec opinantes ex improviſo invadant: ipſe cum altera parte exercitus à fronte eos aggreſſus, ſuperare montem conabatur. Libynæ metu perculſi quòd utrinque peti ſe viderent, ſtationes deſerunt. ita Rex non liberè tantum adſcenſu potitur ; ſed etiam ſubjectam quatuor turrium munitionem, ubi magna erat aquæ copia, in poteſtatem redigit. inde ſeptimis caſtris ſolitudinem emenſus, Cyrenen pervenit. Quum manus militum qui Mochyrini erant maritimo itinere illum comitaretur ; ſub pellibus jam in armis Cyrenenſes erant; pedites ad octo millia, equites ad

ad quingentos. Nam Cyrenenſes, ex iis quæ Ptolemæus Alexandriæ geſſerat animadverſa ejus voluntate; quum cernerent nihil regii in ejus animo atque adminiſtratione ineſſe; ſed tyrannice omnia ab eo adminiſtrari; ut ſua ſponte ſe illi ſubjicerent inducere in animum non poterant: quin potius perpeti omnia ſuſtinebant, prius quàm ſpem libertatis deſererent. tum igitur illo appropinquante, aciem eduxerunt. ac tandem etiam victus eſt Ptolemæus.

λίους, ἱππεῖς δὲ περὶ πεντακοσίους. Οἱ γὰρ Κυρηναῖοι πεῖραν εἰληφότες τῆς τοῦ Πτολεμαίου προαιρέσεως, ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πεπραγμένων, καὶ θεωροῦντες οὐ βασιλικὴν, ἀλλὰ τυραννικὴν οὖσαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ὅλην αἵρεσιν, οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ἐθελοντὴν σφᾶς αὐτοὺς ὑποτάττειν, ἀλλὰ πᾶν ὑπομένειν ἐτόλμων, ἀντεχόμενοι τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐλπίδος· διὸ καὶ τότε συνεγγίσαντος αὐτοῦ, ἐξαυτῆς παρετάξαντο, καὶ τέλος ἡττήθη.

C XVI.

ΡΙϛ'.

Legati Romam miſsi à Ptolemæo Rege minore natu fratrum.

Πρέσβεις παρὰ τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου εἰς Ῥώμην πεμφθέντες.

CIRCA idem tempus & Cn. Merula venit Alexandriâ, nuntiavitque Regi nihil eorum quæ à fratre ejus fuerant poſtulata potuiſſe impetrari: quod diceret pactis eſſe ſtandum quæ facta eſſent ab initio. his auditis Rex Comanum & Ptolemæum fratres Romam legatos proficiſci jubet cum Cnæo Merula, qui de iniquitate fratris & contemptu erga populum Rom. cum Senatu agerent. eodem etiam tempore legati in itinere pergentes, Titum re infecta dimiſerunt. Hic tum erat Alexandrinarum, & Cyrenaicarum rerum ſtatus.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧλθε καὶ Γνάϊος ὁ Μερούλας ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας διασαφῶν τῷ βασιλεῖ, διότι εἰς οὐθὲν τῶν ἀξιουμένων προσελήλυθεν ὁ ἀδελφός· ἀλλὰ φησὶ, δεῖν μένειν ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς διωμολογημένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα διακούσας, εὐθέως προχειρισάμενος Κομανὸν καὶ Πτολεμαῖον τοὺς ἀδελφοὺς, ἐξαπέστελλε πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τοῦ Γναίου διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ περὶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ πλεονεξίας, καὶ καταφρονήσεως. ἀπέλυσαν δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τοὺς περὶ Τίτον ἀπράκτους οἱ πρεσβεύονται πορευόμενοι. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Κυρήνην ἐπὶ τούτων ἦν.

PIZ.

Πῶς ἐπείσθη ἡ σύγκλητος ὑπὸ τῶν πρέσβεων τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου συνεπισχύειν μὲν αὐτῷ, τὴν δὲ πρὸς τὸν πρεσβύτερον συμμαχίαν ἀναιρεῖν.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς ἧκον παρὰ τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου, πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Κομανὸν, καὶ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου παραπλησίως, οἱ περὶ τὸν Μενίθυλλον τὸν Ἀλαβανδέα· ὧν εἰσελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον, καὶ πολλῶν λόγων γινομένων καὶ φιλονεικιῶν κατὰ πρόσωπον εἰς ἀλλήλους· καὶ τῶν περὶ Τίτον καὶ Γνάϊον ἀπομαρτυρούντων, καὶ συνεπισχυόντων τῷ νεωτέρῳ μετὰ πολλῆς σπουδῆς· ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, τοὺς περὶ Μενίθυλλον ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτρέχειν ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ τὴν συμμαχίαν ἀναιρεῖν τὴν πρὸς τὸν πρεσβύτερον· πρὸς δὲ τὸν νεώτερον πέμψαι πρεσβευτὰς τοὺς διασαφήσοντας τὰ δεδογμένα τῇ συγκλήτῳ. καὶ κατεστάθησαν Πόπλιος Ἀπούστιος, καὶ Γάϊος Λέντλος. οἳ καὶ πλεύσαντες ἐξαυτῆς εἰς τὴν Κυρήνην, ἀνήγγειλαν τῷ Πτολεμαίῳ τὰ δεδογμένα μετὰ πολλῆς σπουδῆς. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἐπαρθεὶς αὐτοῖς ἐξενολόγει, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς ὅλος καὶ πᾶς ἦν περὶ τὴν Κύπρον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν.

PIH.

Πῶς ὁ Μασσανάσσης πρὸς τοὺς Καρχηδονίους διαφερόμενος,

CXVII.

Quomodo per legatos ſuos junior Ptolemæus Senatum impulerit, ut ſibi quidem faveret, majoris vero natu Ptolemæi amicitiæ renuntiaret.

PER illa tempora de quibus loquimur, venit à Ptolemæo juniore miſſa legatio, cujus princeps Comanus, & à majore item fratre alia, cujus caput Menithyllus Alabandenſis: Poſtquam legati in Senatum ſunt ingreſſi, longa inter ipſos altercatione habita, quum alter alteri os convitio verberaſſet; quia Titus & Cnæus ſuo teſtimonio & favore omni ac ſtudio cauſſam junioris ſublevabant; decrevit Senatus, ut intra dies quinque Menithyllus urbe excederet, & ut fœdus quod cum majore natu Ptolemæo erat, tolleretur. Legatos præterea decrevit ad juniorem mittendos, qui hoc Patrum decretum illi adferrent. Legati lecti ſunt, Publius Apuſtius, & Cajus Lentulus: qui extemplo Cyrenam profecti, nuntium eorum quæ geſta fuerant, magna diligentia ad Regem pertulerunt. Ille confeſtim nova ſpe inflatus, milites conducere, & animum atque mentem omnem ad conſilia de Cypro occupanda transferre. hæc tum in Italia ſunt geſta.

CXVIII.

Quomodo Maſſaniſſa in iis contentionibus quas habuit cum populo Carthaginienſi, per

Per Romanos ſemper vicit, jure vel injuria.

In Africa Rex Maſſaniſſa, quum animadvertiſſet quàm multæ urbes circa minorem Syrtim eſſent conditæ; quæ illius agri bonitas quem vocant Emporia; jam olim cupiditatis oculis ad eos reditus adjectis qui uberrimi inde proveniebant; tandem circa illa fere tempora de quibus diximus, Carthaginienſium patientiam tentare inſtituit. & agrum quidem facile illi fuit occupare, omnium quæ in aperto erant locorum potenti: quòd Carthaginienſes & aliâs natura ſua ad gerendum terrâ bellum inepti, tum propter longam pacem penitus erant effœminati: urbes verò capere Maſſaniſſa non potuit, Carthaginienſibus illas cuſtodientibus. Quum autem ambo controverſias ſuas ad Senatum referrent, & multæ propterea ab utriſque miſſæ legationes Romam veniſſent; ſemper judicio Romanorum cauſſa Carthaginienſium erat deterior; non quia juſtis deficerentur, ſed quia è re ſua judices eſſe exiſtimabant, ut ſic judicarent. Annis verò aliquot priùs Maſſaniſſa ipſe Aphtheratum qui ab ipſo defecerat, cum exercitu perſequens, à Carthaginienſibus petierat, ut ſibi per hunc ipſum agrum liceret tranſire: qui, ceu nihil agro illo ad Maſſaniſſam pertinente, recuſarunt. Veruntamen eò tandem neceſſitatis redacti ſunt Carthaginienſes, ut non ſolùm agri, & urbium illarum jacturam facerent; ſed hoc

Ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων παρὰ τὸ δίκαιον ἐσωματοποιήθη.

Ὅτι κατὰ τὴν Λιβύην Μασσανάσσης, θεωρῶν τὸ πλῆθος τῶν πόλεων τῶν περὶ τὴν μικρὰν Σύρτιν ἐκτισμένων, καὶ τὸ κάλλος τῆς χώρας, ἣν καλοῦσιν Ἐμπόρια, καὶ πάλαι τὸ πλῆθος τῶν προσόδων τῶν γινομένων ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὀφθαλμιῶν, ἐπεβάλετο καταπειράζειν τῶν Καρχηδονίων, οὐ πολλοῖς ἀνώτερον χρόνοις τῶν λεγομένων καιρῶν. Τῆς μὲν οὖν χώρας ταχέως ἐγενήθη κύριος, ἅτε τῶν ὑπαίθρων κρατῶν· διὰ τὸ τοὺς Καρχηδονίους ἀεὶ μὲν ἀλλοτρίους ὑπάρχειν τῆς ἐν τῇ γῇ χρείας, τότε δὲ καὶ τελέως ἐκτεθηλύνθαι, διὰ τὴν πολυχρόνιον εἰρήνην. τῶν δὲ πόλεων οὐκ ἠδυνήθη γενέσθαι κύριος, διὰ τὸ τοὺς Καρχηδονίους ἐπιμελῶς τηρεῖν αὐτάς. Ἀμφοτέρων δὲ ποιουμένων τὴν διαφορὰν ἐπὶ τὴν σύγκλητον ὑπὲρ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ πρεσβευτῶν πολλάκις ἐληλυθότων διὰ ταῦτα παρ' ἑκατέρων, αἰεὶ συνέβαινε τοὺς Καρχηδονίους ἐλαττοῦσθαι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, οὐ τῷ δικαίῳ, ἀλλὰ τῷ πεπεῖσθαι τοὺς κρίνοντας συμφέρειν σφίσι τὴν τοιαύτην γνώμην. ἐπεὶ τοῖς χρόνοις οὐ πολλοῖς ἀνώτερον, αὐτὸς ὁ Μασσανάσσης διώκων τὸν Ἀφθήρατον ἀποστάτην μετὰ στρατοπέδου δίοδον ᾐτήσατο τοὺς Καρχηδονίους, διὰ ταύτης τῆς χώρας. οἱ δὲ οὐχ ὑπήκουσαν, ὡς οὐδὲν αὐτῷ προσηκούσης. Οὐ μὴν ἀλλὰ τέλος εἰς τοῦτο συνεκλείσθησαν οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τῶν ἀποφάσεων, διὰ τοὺς νῦν λεγομένους καιρούς· ὥστε μὴ μόνον τὰς

πόλεις

πόλεις καὶ τὴν χώραν ἀποβαλεῖν, ἀλλὰ καὶ πεντακόσια τάλαντα προσθεῖναι τῆς καρπίας τῶν χρόνων, ἐξ οὗ συνέβη γενέσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν.

ΡΙΘ.

Τῶν βασιλέων Προυσίου, Εὐμένους, Ἀριαράθου εἰς Ῥώμην πρεσβεῖαι.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Ἀσίαν Προυσίας μὲν ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβευτὰς μετὰ Γαλατῶν, τοὺς κατηγορήσοντας Εὐμένους· οὗτος δὲ πάλιν τὸν ἀδελφὸν Ἄτταλον ἀπολογησόμενον πρὸς τὰς διαβολάς. Ἀριαράθης δὲ τῇ τε Ῥώμῃ, στέφανον ἐξαποστείλας ἀπὸ χρυσῶν μυρίων, ἔπεμψε καὶ πρεσβευτὰς τοὺς διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ τήν τε πρὸς τὸν Τιβέριον ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ καθόλου παρακαλέσοντας διασαφεῖν ὑπὲρ ὧν ἂν δέωνται, διότι πᾶν ποιεῖν ἕτοιμός ἐστι Ῥωμαίοις τὸ παραγγελλόμενον.

amplius, talenta quingenta fructuum nomine, quos à principio controverſiæ perceperant penderent.

CXIX.

Legationes Romam miſſæ à tribus Regibus; Pruſia, Eumene, Ariarathe.

QUOD ad res attinet Aſiaticas, Pruſias Rex legationem communem cum Gallogræcis Romam miſit, qui de Eumene quererentur. Eumenes viciſſim fratrem Attalum, qui ſuam cauſſam ageret. Ariarathes verò Romæ coronam miſit aureorum decies mille, & ſimul legatos; qui Senatui ſignificarent, quomodo Tiberium excepiſſet; & paratum ipſum eſſe quicquid imperarent Romani, mandatis eorum obtemperare.

ΡΚ.

Δημητρίου τοῦ βασιλέως τῶν ἀπὸ Ῥώμης πρέσβεων θεραπεία· καὶ εἰς Ῥώμην ἀποστολὴ πρέσβεων σὺν δώροις καὶ τοῖς τοῦ γεγενημένου φόνου ἐνόχοις.

ΟΤΙ τοῦ Μηνοχάρους παραγενηθέντος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν πρὸς Δημήτριον, καὶ διασαφήσαντος τῷ βασιλεῖ τὴν γεγενημένην ἔντευξιν αὐτῷ πρὸς τοὺς περὶ Τιβέ-

CXX.

Demetrii Regis ſtudium demerendi legatos Roma miſſos: & in urbem legatio cum muneribus ac cædis factæ legati Romani reis.

POSTQUAM Menochares ad Demetrium Antiochiam veniſſet, & ſermones Regi expoſuiſſet, quos in Cappadocia cum Tiberio aliiſque legatis habuerat, exiſtimans

ſtimans Rex ſupra omnia neceſſarium ſuis rebus eſſe in præſentia, ut prædictos viros omnibus modis ſibi adjungeret & placaret; relictis rebus, ad eos miſit primùm in Pamphyliam: deinde iterum Rhodum, quidvis facturum ſe in gratiam Romanorum promittens, donec perfecit, ut Rex ab illis ſalutaretur. Tiberius enim, qui ex animo illi cupiebat, plurimum illum adjuvit ad impetrandum quod cupiebat, & ad jus regni ei conciliandum. Demetrius occaſionem nactus quam diximus, legatos extemplo Romam miſit, qui coronam adferrent, & illum cujus manu Cnæus fuerat occiſus Romanis adducerent, ac ſimul criticum Iſocratem.

ειον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ, νομίσας ὁ βασιλεὺς ἀναγκαιότατον εἶναι τῶν παρόντων, τὸ τοὺς προειρημένους ἄνδρας ἐξομιλῆσαι καθόσον οἷός τ' ἦν· πάντα τἆλλα πάρεργα ποιησάμενος, διεπέμπετο πρὸς τούτους, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Παμφυλίαν· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν εἰς Ῥόδον, πάντα ποιήσειν Ῥωμαίοις ἀναδεχόμενος, ἕως ἐξειργάσατο, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν προσαγορευθῆναι. καὶ γὰρ ἦν ὁ Τιβέριος εὔνους αὐτῷ διαφερόντως. Διὸ καὶ μεγάλα συνεβάλλετο πρὸς τὸ καθικέσθαι καὶ κτήσασθαι τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ Δημήτριος τυχὼν τῆς προειρημένης ἀφορμῆς, εὐθέως εἰς τὴν Ῥώμην ἔπεμπε πρεσβευτάς, στέφανόν τε κομίζοντας, καὶ τὸν αὐτόχειρα τοῦ Γναΐου γεγονότα, καὶ σὺν τούτοις τὸν κριτικὸν Ἰσοκράτην.

CXXI.

Senatus comitas in excipiendis legatis quos Ariarathes miſerat, & Attalo.

EODEM tempore venerunt Ariarathis legati, coronam aureorum decies mille adferentes; ac voluntatem egregiam Regis erga populum Rom. declarantes: cujus rei teſtem citabant ipſum Tiberium & reliquos legatos. Quorum ubi conſentiens eorum orationi teſtimonium eſt auditum; Patres coronam magni beneficii loco acceperunt, & viciſſim quæ plurimi apud Romanos æſtimari ſolent dona, ſcipionem, ſellamque eburneam, illi miſerunt. atque hos legatos Senatus

ΡΚΑ.

Φιλοφροσύνη τῆς συγκλήτου περὶ τοὺς ἀπὸ Ἀριαράθου πρέσβεις, καὶ περὶ τὸν Ἄτταλον.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἧκον παρὰ Ἀριαράθου πρέσβεις, στέφανόν τε κομίζοντες ἀπὸ μυρίων χρυσῶν, καὶ διασαφοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ἣν ἔχει πρὸς τὰ Ῥωμαίων πράγματα· καὶ τούτων μάρτυρας * ἐπέμποντο τοὺς περὶ τὸν Τιβέριον. ὧν ἀνθομολογησαμένων, ἡ σύγκλητος τὸν στέφανον ἀπεδέξατο μετὰ μεγάλης χάριτος, καὶ τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτῇ νομιζομένων δώρων ἀντεπέστειλε, τίν τε σκηπίωνα καὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον. τούτους μὲν ἐξαυτῆς, ἔτι πρὸ

ἔτι πρὸ τοῦ χειμῶνος ἀπέλυσεν ἡ σύγκλητος. Μετὰ δὲ τούτους, Ἀττάλου παραγενηθέντος, ἤδη τῶν ὑπάτων τὰς ἀρχὰς εἰληφότων, καὶ τῶν Γαλατῶν αὐτοῦ κατηγορησάντων, οὓς ἀπέσταλκε Προυσίας, καὶ πλειόνων ἑτέρων ἀπὸ τῆς Ἀσίας· διακούσασα πάντων ἡ σύγκλητος, οὐ μόνον ἀπέλυσε τῶν διαβολῶν τὸν Ἄτταλον· ἀλλὰ καὶ προσαυξήσασα τοῖς φιλανθρώποις ἐξαπέστειλε. καθ' ὅσον γὰρ ἀπηλλοτρίωτο τοῦ βασιλέως, καὶ διεφέρετο πρὸς τὸν Εὐμένη, κατὰ τοσοῦτον ἐφιλοφρονεῖτο καὶ συνηύξετο τὸν Ἄτταλον.

ΡΚΒ.

Τῶν Δημητρίου πρέσβεων εἰς Ῥώμην ἄφιξις.

Λεπτίνου τοῦ αὐτόχειρος τοῦ Γναΐου παράστημα τῆς ψυχῆς θαυμαστὸν καὶ ἐπιτυχές.

Ἰσοκράτους ἀνθρώπου λάλου καὶ πετέρου ἀτύχημα, καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου ἀποθηρίωσις.

Ἀχαιῶν πρεσβεία εἰς Ῥώμην ὑπὲρ Πολυβίου καὶ Στρατίου.

ΟΤΙ ἧκον καὶ παρὰ τοῦ Δημητρίου τοῦ βασιλέως πρέσβεις, οἱ περὶ τὸν Μηνόχαριν, στέφανον ἀπὸ μυρίων χρυσῶν τῇ Ῥώμῃ κομίζοντες· ἅμα δὲ καὶ τὸν προσενηνεγμένον τῷ Γναΐῳ τὰς χεῖρας ἄγοντες. ἡ δὲ σύγκλητος ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον διηπόρησε περὶ τούτων, πῶς δεῖ χρήσασθαι τοῖς πράγμασιν. ὅμως δὲ προσεδέξατο καὶ τοὺς πρεσβευτὰς καὶ

abſque mora ante hiemis initium dimiſit. Poſt iſtos venit Attalus, poſtquam novi jam Conſules iniviſſent. hic à Gallogræcis accuſatus, quos miſerat Pruſias, itemque ab aliis qui aderant ex Aſia, à Senatu qui omnes audiverat, non ſolùm liberatus eſt à criminationibus: ſed etiam honore auctus, & ſumma humanitate exceptus eſt ac dimiſſus. quantum enim erant alienati Patrum animi à Rege Eumene, quem oderant; tantum benevolentiæ erga Attalum præ ſe ferebant, & ſtudii amplificandæ ejus dignitatis.

CXXII.

Legatorum Demetrii adventus in Urbem.

Leptinæ qui legatum Rom. occiderat conſtantia ſive audacia mirabilis & felix.

Iſocratis hominis locutuleii & vani infortunium, & præ metu efferatio.

Achæorum legatio Romam miſſa ad liberandum Polybium & Stratium.

QUUM & Demetrii Regis legati, Menocharis aliique veniſſent coronam aureorum decies mille ROMÆ adferentes; & illum ſimul adducentes qui Cnæo manus intulerat: perdiu dubitatum eſt à Patribus, quid eſſet opus facto: tandem & legatos ſuſcepit Senatus & coronam accepit: homines verò

qui

qui fuerant adducti, rejecit; etſi miſſus a Demetrio fuerat non ſolum Leptines, qui Cnæi cædem manu propria patraverat; verũ etiam Iſocrates. Hic erat grammaticus, ex eorum numero qui recitationes publicas habere ſolent: homo natura loquax, putidus oſtentator, odioſus & ipſis quoq; Gręcis exoſus. ut quẽ Alcęus in commiſſionibus urbanitate dictorum laceſſere atque irridere fuerit ſolitus. Iſte quum in Syriam veniſſet, ingenia Syrorum habens deſpectui, non continens ſe intra profeſſionis fines, etiam de publicis rebus verba facere & ſententiam pronuntiare ſuam cepit: quum diceret, jure occiſum fuiſſe Cnæum: quin cæteros quoque populi Romani legatos eſſe jugulandos, ut ne unus quidem relinqueretur ſuperſtes, qui cladis nuntium Romam adferret. ut deſinant tandem ajebat, ſuperbe adeo imperare aliis, & hanc impudentem dominandi licentiam uſurpare. Et ille quidem hujuſmodi verba funditans, hoc ipſe ſibi infortunium arceſſivit. Eſt autem cum primis memorabile quod utrique horum virorum accidit. nam Leptines poſt patratam Cnæi cædem, extemplo Laodiceæ verſatus eſt in publico, auditaque eſt illius vox, jure cæſum eſſe Cnæum, neque ſine numine deûm id eſſe factum. & poſtquam Demetrius regnum ſuſcepit, adire regem Leptines, orare ne cæde Cnæi moveretur, neve propterea in Laodicenſes gravius quicquam iret conſultum. ipſum enim ſe Romam profecturum, & Senatui probaturum, diis volentibus id à ſe admiſſum. demum quia

τὸν στέφανον· τούς γε μὴν ἀγομένους ἀνθρώπους οὐ προσεδέξατο. καίτοι γε Δημήτριος, οὐ μόνον τὸν Λεπτίνην ἀπέστειλε τὸν αὐτόχειρα τοῦ Γναίου γενόμενον· ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰσοκράτην. Οὗτος δὲ ἦν μὲν γραμματικὸς, τῶν τὰς ἀκροάσεις ποιουμένων· φύσει δὲ ὢν λάλος καὶ πέρπερος καὶ κατακορὴς, προσέκοπτε μὲν καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἅτε καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀλκαῖον ἐν ταῖς συγκρίσεσιν ἐπιδεξίως σκωπτόντων αὐτὸν, καὶ διαχλευαζόντων. Παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν Συρίαν, καὶ καταφρονήσας τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἠρκεῖτο περὶ τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων ποιούμενος τοὺς λόγους· ἀλλὰ καὶ πραγματικὰς ἀποφάσεις ἐξέβαλε, φάσκων δίκαια πεπονθέναι τὸν Γνάϊον· δεῖν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πρεσβευτὰς ἀπολωλέναι, πρὸς τὸ μηδὲ τὸν ἀγγελοῦντα καταλειφθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις τὸ γεγονὸς, ἵνα παύσωνται τῶν ὑπερηφάνων ἐπιταγμάτων, καὶ τῆς ἀναιδοῦς ἐξουσίας. Τοιαῦτα μὲν οὖν ῥιψολογῶν, ἐνέπεσεν εἰς τὴν προειρημένην ἀτυχίαν. Ἐγένετο δέ τι περὶ τοὺς προειρημένους ἄξιον μνήμης. ὁ μὲν γὰρ Λεπτίνης μετὰ τὸ προσενέγκαι Γναίῳ τὰς χεῖρας, εὐθέως ἐν τῇ Λαοδικείᾳ περιῄει, φανερῶς φάσκων δίκαια πεπονθέναι τὸν Γνάϊον, καὶ μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ταῦτα πεπραχέναι. τοῦ δὲ Δημητρίου παραλαβόντος τὰ πράγματα, προσεπορεύετο τῷ βασιλεῖ, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ δεδιέναι τὸν Γναίου φόνον, μηδὲ βουλεύεσθαι μηδὲν δυσχερὲς κατὰ τῶν Λαοδικέων. αὐτὸς γὰρ εἰς τὴν Ῥώμην πορεύσεσθαι, καὶ διδάξειν τὴν σύγκλητον, ὅτι μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ταῦτα πεποίηκεν· καὶ πέρας, διὰ τὴν

ἐξιμότητα καὶ προθυμίαν ὥστε μὲν ἄνευ δεσμῶν ἤχθη καὶ φυλακῆς· ὁ δὲ Ἰσοκράτης ἐμπεσὼν εἰς τὴν αἰτίαν, ὁλοσχερῶς παρεξέστη τῇ διανοίᾳ· καὶ ἐπεὶ κλοιοῦ αὐτῷ περὶ τὸν τράχηλον περιτεθέντος, καὶ τῆς ἁλύσεως, σπανίως μὲν ἐπὶ τὴν τροφὴν προσίετο, τῆς δὲ τοῦ σώματος θεραπείας εἰς τέλος ἀπέστη. δι' ὃ καὶ παρεγένετο εἰς τὴν Ῥώμην, θέαμα θαυμάσιον· εἰς ὃν ἀποβλέψας ἄν τις ὁμολογήσειε, διότι καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν οὐδέν ἐστι ἀνθρώπου φοβερώτερον, ὅταν ἅπαξ ἀποθηριωθῇ. ἥ τε γὰρ ὄψις ἐκτόπως ἦν αὐτοῦ φοβερὰ καὶ θηριώδης, ὡς ἀνθρώπου πλεῖον ἐνιαυτοῦ μήτε τὸν ῥύπον, μήτε τοὺς ὄνυχας, μήτε τὰς τρίχας ἀφῃρημένου· πάντη κατὰ τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς τῶν ὀμμάτων ἐμφάσεως καὶ κινήσεως, τοιαύτην ἐποιεῖτο τὴν φαντασίαν· ὥστε τὸν θεασάμενον, πρὸς πᾶν ζῶον ἑτοιμότερον ἂν προσελθεῖν, ἢ πρὸς ἐκεῖνον. ὁ δὲ Λεπτίνης μένων ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προαιρέσεως, εἴς τε τὴν σύγκλητον ἕτοιμος ἦν εἰσπορεύεσθαι, πρός τε τοὺς ἐντυγχάνοντας ἁπλῶς ἀνθωμολογεῖτο περὶ τῆς πράξεως· καὶ προσδιωρίζετο μηδὲν αὐτῷ δυσχερὲς ἀπαντήσειν ὑπὸ Ῥωμαίων· καὶ τέλος εὐστόχησε τῆς ἐλπίδος. Ἡ γὰρ σύγκλητος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπολαβοῦσα, διότι δόξει τοῖς πολλοῖς [illegible] δίκην, ἐὰν τοὺς αἰτίους [illegible] τιμωρήσηται· [illegible], * μικρὸν [illegible] ἀκεραίους, [illegible] ἐξουσίαν ὅτε βουληθείη, [illegible] τοῖς ἐγκλήμασι. Διὸ καὶ [illegible] τοιαύτην τῷ Δημητρίῳ· διότι τεύξεται τῆς φι-

ſponte ſua atque alacris ibat, ſine vinculis & cuſtodibus Romam hic ductus eſt. Iſocrates contra, ſimul ac nomen ejus fuit delatum, mente captus eſt, atque in totum alienatus: ubi verò etiam collum ſibi boja circundari vidit, & vincula admoveri; cibum raro ſumere, corporis cultum penitus aſpernari. Itaque Romam ut venit, mirum hominibus ſpectaculum præbuit: ut qui illud conſideraverit cogatur fateri, & corpore & animo maxime omnium formidabile animal eſſe hominem, quando ſemel in ferinam rabiem fuerit verſus. nam & aſpectus illius ſupra modum terribilis, atque efferatus erat; ut hominis qui per annuum ſpatium & eo amplius, neque ſordes, neque ungues, neque pilos purgaſſet. animi verò habitum oculorum ſpecies ac motus eum eſſe arguebant, ut qui ſpectaret nullius feræ occurſum æquè refugeret, atque illius. Leptines contra ſibi ſemper conſtans, in Senatum venire paratus erat, & quum cædem à ſe patratam apud omnes quibuſcum loquebatur fateretur; illud conſtanter affirmabat, nihil ſibi Romanos eſſe nocituros. Quæ ſpes tandem eum non fefellit: nam Senatus, quod judicaret, ut equidem exiſtimo, vulgo omnibus viſum iri ſe debitas pro cæde pœnas exegiſſe, ſi traditos ſibi ejus necis auctores ſupplicio affeciſſet: hos quidem ſuſcipere noluit.... ſed integra omnia ſibi ſervabat, ut quoties vellet vindicandi criminis poteſtatem haberet. Iccirco etiam Demetrio hujuſmodi reſponſum dedit; Senatum ſuam illi benevolentiam

tiam impertiturum, ſi idonea ratione caverit, ſe in ipſius poteſtate futurum, ſicut eſſet olim. Venerant & Achæorum legati Xeno & Telecles, ut impoſitas criminationes diluerent, idque Polybii maxime gratia atque Stratii. nam cæterorum plurimos & præcipuos quoſque, longa dies abſumpſerat. Venerant autem hi legati nudas preces pro mandatis adferentes; ne ulla in re voluntati aut judicio Senatus viderentur ſeſe velle opponere. Ii quum in Curiam eſſent ingreſſi, & convenientem propoſito ſuo orationem habuiſſent; ne ſic quidem quicquam impetrarunt. nam contra decrevit Senatus nihil eſſe movendum.

λανθρώπων, ἐὰν τὸ ἱκανὸν ποιῇ τῇ συγκλήτῳ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐξουσίαν. Ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβεῖς οἱ περὶ Ξένωνα καὶ Τηλεκλῆ, ὑπὲρ τῶν κατῃτιαμένων, καὶ μάλιστα τοῦ Πολυβίου, καὶ τοῦ Στρατίου χάριν. τοὺς μὲν γὰρ πλείστους σχεδὸν ἀπηνάλωκει ὁ χρόνος ἤδη καὶ ἀνήλωκε, τούς γε δὴ καὶ μνήμης ἀξίους. παρῆσαν δ᾽ οἱ πρεσβεῖς ἐντολὰς ἔχοντες ἁπλῶς ἀξιωματικὰς, χάριν τοῦ πρὸς μηδὲν ἀντιφιλονεικεῖν τῇ συγκλήτῳ. εἰσπορευθέντων δὲ καὶ ποιησαμένων τοὺς ἁρμόζοντας λόγους, οὐδ᾽ ὣς οὐδὲν ἠνύσθη· τὸ δ᾽ ἐναντίον ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ, μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

CXXIII.

Legationes Romam miſſæ ab Athenienſibus & Achæis, de cauſſa Deliorum, qui in Achaiam ſeſe tranſtulerant.

ΡΚΓ.

Πρέσβεις ὡς τοὺς Ῥωμαίους παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ὑπὲρ Δηλίων τῶν εἰς Ἀχαΐαν μεταστάντων.

VENIT Romam legatio, cujus principes erant Thearidas & Stephanus, ab Athenienſibus & Achæis pro cauſſa Deliorum miſſa. Nam Delii poſt acceptum reſponſum, quo permiſſa Athenienſibus Delo, ipſi excedere inſula jubebantur, ſua omnia exportantes; fortunas ſuas in Achaiam tranſtulerant. Ubi, concilii publici participes facti, ex æquo agere cum Athenienſibus volebant, juxta leges fœderis, quod erat iiſdem Athenienſibus cum Achæis. & quum negarent Athenienſes ejus fœderis jura quicquam pertinere ad

ΟΤΙ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἧκον πρέσβεις καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν οἱ περὶ Θεαρίδαν, καὶ Στέφανον, ὑπὲρ τῶν Δηλίων. Τοῖς γὰρ Δηλίοις διαδοθείσης ἀποκρίσεως παρὰ Ῥωμαίων, μετὰ τὸ συγχωρηθῆναι τὴν Δῆλον τοῖς Ἀθηναίοις· αὐτοῖς μὲν ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς νήσου, τὰ δ᾽ ὑπάρχοντα κομίζεσθαι· μεταστάντες εἰς Ἀχαΐαν οἱ Δήλιοι καὶ πολιτογραφηθέντες, ἐβούλοντο τὸ δίκαιον ἐκεῖ λαβεῖν παρὰ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὸ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς σύμβολον. τῶν δ᾽ Ἀθηναίων φασκόντων, μηδὲν εἶναι πρὸς αὐτοὺς τῆς δικαιοδο-

σίας ταύτης, ἠτιῶντο ῥύσια τοὺς Ἀχαιοὺς οἱ Δήλιοι κατὰ τῶν Ἀθηναίων. ὑπὲρ ὧν τότε πρεσβεύσαντες, ἔλαβον ἀπόκρισιν· κυρίας εἶναι τὰς κατὰ τοὺς νόμους γεγενημένας παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς οἰκονομίας περὶ τῶν Δηλίων.

ΡΚΔ.

Λισσίων καὶ Δαορσῶν πρέσβεις, κατηγοροῦντες τῶν Δαλματέων.

ΟΤΙ τῶν Λισσίων καὶ τῶν Δαορσῶν, πλεονάκις διαπρεσβευσάντων εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ διασαφούντων, ὅτι Δελματεῖς τὴν χώραν ἀδικοῦσι, καὶ τὰς πόλεις τὰς μετ᾽ αὐτῶν ταττομένας· αὗται δέ εἰσιν, Ἐπέτιον καὶ Τραγύριον· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Δαορσῶν ἐγκαλούντων· ἐξαπέστειλεν ἡ σύγκλητος πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Γάϊον Φάννιον, ἐποπτεύσοντας τὰ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα· καὶ μάλιστα τούτων τὰ κατὰ τοὺς Δελματεῖς. Οὗτοι δὲ μέχρι μὲν ἔζη Πλευρᾶτος, ὑπήκουον ἐκείνῳ· μεταλλάξαντος δὲ τούτου τὸν βίον, καὶ διαδεξαμένου Γεντίου τὴν βασιλείαν, ἀποστάντες ἀπὸ τούτου, τοῖς ὁμόροις προσεπολέμουν, καὶ κατεστρέφοντο τοὺς ἀστυγείτονας· ὧν ἔνιοι καὶ φόρους αὐτοῖς ἔφερον· ὁ δὲ φόρος ἦν, θρέμματα καὶ σῖτος. Καὶ οἱ μὲν περὶ Φάννιον, ἐπὶ τούτοις ἐξώρμησαν.

ΡΚΕ.

Δελματέων πρὸς τοὺς ἀπὸ Ῥώμης πρεσβευτὰς παράνομος ἀπάντησις.

Delios; poſtulabant Delii ab Achæis, ut res Athenienſium agere ferre jus ſibi faſque eſſet. De his rebus, quum hi legati veniſſent, reſponſum tulerunt; Placere Senatui ſervari illa, quæ in cauſſa Deliorum legitime ordinata eſſent ab Achæis.

CXXIV.

Liſſiorum, & Daorſorum legati ad Dalmatas accuſandos miſſi.

POSTEAQUAM Liſſii & Daorſi ſæpius communi conſenſu legatos Romam miſiſſent; quibus ſignificabant Liſſii Dalmatas & agros & urbes ſuæ ditionis infeſtare: hæ autem ſunt Epetium & Tragurium; ſimilique modo etiam Daorſi de iiſdem querebantur: Senatus legatum miſit Cajum Fannium ad res Illyrici viſendas, & maxime Dalmatarum. Hic populus, quandiu vixit Pleuratus, ei paruit: poſt obitum verò illius, quum in regno Gentius ſucceſſiſſet, ab illo defecerant Dalmatæ, & bella cum finitimis gerebant, vicinoſque populos imperio ſuo ſubjiciebant: ita ut eorum nonnulli tributa ipſis penderent. tributum autem erat, pecus & frumentum. Atque hæc legationis Fannii cauſſa fuit.

CXXV.

Dalmatæ legatos Romæ miſſos feritate Barbara excipiunt.

Belli

Belli Romanorum contra Dalmatas, quæ fuerit vera cauſſa, qui item prætextus & color.

QUUM ex Illyrico reverſus C. Fannius, renuntiaſſet Senatui, tantum ab eo abeſſe Dalmatas, ut ſatisfacere iis, quos continuis injuriis laceſſiverant, ullo modo vellent; ut ne aureis quidem ſibi præbere ſuſtinuiſſent: quod dicerent, nihil ſibi commune eſſe cum Romanis: addebat Fannius, neque hoſpitii factam ſibi copiam, neque aliud quicquam eorum quæ neceſſaria ſunt fuiſſe præbitum: equos quin etiam per vim ſibi ademptos eſſe, quos habebant ex alia urbe: ſed & manus ſibi inferre eos voluiſſe; niſi tempori cedentes cum magno ſilentio eorum finibus exceſſiſſent. His diligenter à Senatu auditis, etſi offendebatur contumaci & ſcævo Dalmatarum ingenio: magis tamen eo movebatur, quod multas ob cauſſas opportunum rebatur eſſe tempus belli cum gente illa gerendi. Nam Romani, ex quo Demetrium Pharium ejecerant, penitus eam partem Illyrici, quæ ad Adriaticum mare inclinat neglexerant. Accedit, quòd Italicos homines longa pace torpere omnino nolebant. agebatur autem duodecimus jam annus à bello cum Perſeo & Macedonibus geſto. Itaque bello adverſus iſtos ſuſcepto, quà renovare in ſuis, ut ſic dicam, ſpiritum illum militarem & alacritatem pugnandi

Τοῦ πρὸς Δελματεῖς πολέμου τίς ἐγένετο Ῥωμαίοις καὶ ἡ ἀληθὴς αἰτία, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐκτὸς πρόφασις.

ΟΤΙ τῶν περὶ τὸν Γάϊον Φάννιον παραγεγονότων ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος, καὶ διασαφούντων ὅτι τοσοῦτον ἀπέχοιεν οἱ Δελματεῖς τοῦ διορθοῦσθαί τι τῶν ἐγκαλουμένων πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν φάσκοντας ἀδικεῖσθαι συνεχῶς· ὥστε οὐδὲ λόγον ἐπιδέχοιντο καθόλου παρ' αὐτῶν· λέγοντες, οὐδὲν αὐτοῖς εἶναι καὶ Ῥωμαίοις κοινόν. πρὸς δὲ τούτοις διεσάφουν μὴ κατάλυμα δοθῆναι σφίσι, μήτε παροχὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵππους οὓς εἶχον παρ' ἑτέρας πόλεως, ἀφελέσθαι τοὺς Δελματεῖς μετὰ βίας αὐτῶν· ἑτοίμους δ' εἶναι καὶ τὰς χεῖρας προσάγειν· εἰ μὴ συνείξαντες τῷ καιρῷ, μετὰ πολλῆς ἡσυχίας ἐποιήσαντο τὴν ἀπόλυσιν. Ὧν ἡ σύγκλητος ἀκούσασα μετ' ἐπιστάσεως, ἠγανάκτει μὲν, καὶ ἐπὶ τῇ τῶν Δελματέων ἀπειθείᾳ, καὶ σκαιότητι· τὸ δὲ πλεῖστον, ὑπέλαβε τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὸ πολεμῆσαι τοῖς προειρημένοις διὰ πλείους αἰτίας. Τά τε γὰρ μέρη πάντα τῆς Ἰλλυρίδος τὰ νεύοντα πρὸς τὴν Ἀδρίαν, ἀνεπίσκεπτα τελέως ἦν αὐτοῖς, ἐξ οὗ Δημήτριον τὸν Φάριον ἐξέβαλον. τούς τε κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀνθρώπους, οὐκ ἐβούλοντο κατ' οὐδένα τρόπον ἀπολῦσαι διὰ τὴν πολυχρόνιον εἰρήνην. ἔτος γὰρ ἦν τότε δωδέκατον, ἀπὸ τοῦ πρὸς Περσέα πολέμου, καὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πράξεων. Διόπερ ἐβουλεύοντο πόλεμον ἐνστησάμενοι πρὸς τοὺς προειρημένους, ἅμα μὲν ὡσπερεὶ καινοποιῆσαι τὰς ὁρμὰς καὶ προθυμίας τῶν ἰδίων

ὄχλων· ἅμα δὲ καὶ καταπληξόμενοι τοὺς Ἰλλυριοὺς, ἀναγκάσειν πειθαρχεῖν τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν παραγγελλομένοις. αὗται μὲν οὖν ἦσαν αἰτίαι, δι᾽ ἃς ἐπολέμησαν Ῥωμαῖοι Δαλματεῦσι· τοῖς γε μὴν ἐκτὸς .... τὸν πόλεμον ἀναδεικνύειν, ὡς διὰ τὴν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς ὕβριν κεκρικότες πολεμεῖν.

cupiebant; quà terrorem Illyricis injicere, ut imperata facere poſthac cogerentur. Propter has cauſſas Dalmatis bellum indixerunt: ipſi tamen apud externos hanc afferebant cauſſam, quòd contumeliam legatis ſuis factam, bello ſibi perſequendam judicaſſent.

ΡΚϚʹ.

Ἀριαράθης ἐπταικὼς τοῖς ἰδίοις πράγμασιν εἰς Ῥώμην παραγίνεται, καὶ πάλιν ἐκεῖ ὑπὸ τῆς Δημητρίου καὶ Ὀλοφέρνους πρέσβεων παραγκωνίζεται.

ΟΤΙ ὁ βασιλεὺς Ἀριαράθης παρεγένετο εἰς τὴν Ῥώμην, ἔτι θερείας οὔσης· τότε δὲ παρειληφότων τὰς ἀρχὰς τῶν περὶ τὸν Σέξτον Ἰούλιον, ἐγίνετο περὶ τὰς κατ᾽ ἰδίαν ἐντεύξεις, οἰκείαν ποιούμενος τὴν κατήφειαν καὶ φαντασίαν τῆς ὑποκειμένης περιστάσεως. Παρῆσαν δὲ καὶ παρὰ Δημητρίου πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Μιλτιάδην, πρὸς ἑκατέραν τὴν ὑπόθεσιν ἡρμοσμένοι· καὶ γὰρ περὶ Ἀριαράθου ἀπολογεῖσθαι, καὶ κατηγορεῖν αὐτοῦ παρεσκευάζοντο φιλαπεχθῶς. ἀπεστάλκει δὲ καὶ Ὀλοφέρνης πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Τιμόθεον καὶ Διογένην, στέφανόν τε κομίζοντας τῇ Ῥώμῃ, καὶ τὴν φιλίαν, καὶ τὴν συμμαχίαν ἀνανεωσομένους· τὸ δὲ πλεῖον συνηγ[illegible] ἀντιταξομένους τῷ Ἀριαράθῃ· καὶ τὰ μὲν ἀπολογησομένους, τὰ δὲ κατηγορήσοντας. Ἐν μὲν οὖν ταῖς κατ᾽ ἰδίαν ἐντεύξεσιν, μείζω φαντασίαν εἶχον οἱ περὶ τὸν Διογένην

C X X V I.

Ariarathes poſt acceptum grande aliquod infortunium Romam venit, ubi iterum à legatis Demetrii & Holophernis ſuperatur.

VENIT Romam Rex Ariarathes, priuſquam exiiſſet æſtas. & quum magiſtratum eo tempore iniiſſet Sextus Julius cum collega, ad illum adivit, convenientem calamitati in qua verſabatur fortunam atque ſpeciem præ ſe ferens. Venerat & Demetrii legatio, cujus princeps Miltiades, in utrumque paratus: nam & ad excuſanda quæ objiceret Ariarathes inſtructus erat, & ad criminandum illum odioſè. Holophernes quoque legatos miſerat, Timotheum & Diogenem; ut coronam Romæ adferrent, & amicitiam atque ſocietatem renovarent. cæterùm præcipua legationis cauſſa erat, ut in judiciali contentione adverſus Ariarathem ſtarent: & quà defenderent facta à ſuis; quà illum accuſarent. Enimvero Diogenes & Miltiades tum in privatis congreſſibus ſpeciem majorem

rem oſtentabant; ut pote plureis cum uno compoſiti: & præterea qui omnibus fortunæ rebus florentes ſpectarentur; ille afflictus & miſer: tum etiam ubi ad res exponendas ventum, longè ſuperiores fuerunt. quidvis enim dicere, & ad omnia reſpondere, ſpreta veritate, audebant. porrò quæ ab illis dicebantur ea nec confutata manebant: quia aderat nemo qui veritatem tueretur. Quum igitur ſine difficultate vinceret mendacium, viſi ſunt quod volebant efficere.

CXXVII.

Legatio Romam miſſa ab urbe Epiri Phœnica.

CIRCA idem tempus, venerunt ex Epiro legati, qui ab incolis Phœnicæ miſſi erant, & qui ab exulibus. hi apud Senatum cauſſam ſuam præſentes diſceptarunt. deinde reſponſum acceperunt; Senatum de eorum rebus mandata legatis daturum, qui cum C. Marcio in Illyricum erant profecturi.

CXXVIII.

Athenæus ab Attalo fratre ac Rege miſsus, Romam venit queſtum de Pruſiæ injuriis.

ATTALUS à Pruſia victus fratrem Athenæum cum Pub. Lentulo proficiſci juſſit, ad

καὶ Μιλτιάδην, ὥστε καὶ κατὰ τὸ πλῆθος πρὸς ἕνα συγκρινόμενοι, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην περιστάσιν εὐτυχοῦντες, πρὸς ἐπτωχηκότα θεωρούμενοι· παραπλησίως δὲ καὶ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐξήγησιν πολὺ περιῆσαν. πᾶν μὲν γὰρ καὶ πρὸς παντοῖα λέγειν ἐθάῤῥουν, οὐδένα λόγον ποιούμενοι τῆς ἀληθείας. τὸ δὲ λεγόμενον ἀνυπεύθυνον ἦν, οὐκ ἔχον τὸν ἀπολογησόμενον. λοιπὸν ἀνανδρί τοῦ ψεύδους ἐπικρατοῦντος, ἐδόκει σφίσι τὰ πράγματα κατὰ γνώμην χωρεῖν.

ΡΚΖ.

Πρεσβεία εἰς Ρώμην ἀπὸ τῆς ἐν Ηπείρῳ Φοινίκης.

ΚΑΤΑ τὸν καιρὸν τοῦτον παραγεγονότων πρεσβευτῶν ἐξ Ηπείρου, παρά τε τῶν τὴν Φοινίκην κατεχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐκπεπτωκότων, καὶ ποιησαμένων λόγους κατὰ πρόσωπον ἔδωκεν ἀπόκρισιν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος, ὅτι δώσει περὶ τούτων ἐντολὰς τοῖς ἀποστελλομένοις πρεσβευταῖς εἰς τὴν Ιλλυρίδα μετὰ Γαΐου Μαρκίου.

ΡΚΗ.

Αθήναιος ὑπὸ Ατλάλου τοῦ ἀδελφοῦ πεμφθεὶς εἰς Ρώμην παραγίνεται Προυσίου κατηγορήσων.

ΟΤΙ Ατλαλος ἡτληθεὶς παρὰ Προυσίου, προχειρισάμενος Αθήναιον τὸν ἀδελφὸν, ἐξαπέστελλε

ἔστειλε μετὰ τὸν Πόπλιον Λέντλον, ἀπαγγελοῦντα τῇ συγκλήτῳ τὸ γεγονός. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ μὲν Ἀνδρονίκου παραγενομένου καὶ διασαφοῦντος τὰ περὶ τὴν πρώτην ἔφοδον τῶν πολεμίων, οὐ προσεῖχον· ἀλλ' ὑπενόουν τὸν Ἄτταλον βουλόμενον αὐτὸν ἐπιβαλεῖν τῷ Προυσίᾳ τὰς χεῖρας, προφάσεις προκατασκευάζεσθαι, καὶ προκαταλαμβάνειν διαβολαῖς· ἅμα δὲ τοῦ τε Νικομήδους, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀντίφιλον τῶν παρὰ τοῦ Προυσίου πρεσβευόντων διαμαρτυρομένων μηδὲν εἶναι τούτων, ἔτι μᾶλλον ἠπίστει τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ Προυσίου. μετὰ δέ τινα χρόνον, ἐπιδιασαφουμένης τῆς πραγματείας, ἀμφιδοξήσασα περὶ τῶν προσπιπτόντων ἡ σύγκλητος, ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς Λεύκιον Ἀπουλήϊον, καὶ Γάϊον Πετρώνιον, τοὺς ἐπισκεψομένους πῶς ἔχει τὰ κατὰ τοὺς προειρημένους βασιλεῖς.

declarandum Senatui quod acciderat. Romani enim poſt Andronici adventum, quum ille primam hoſtium impreſſionem narraret, dictis non movebantur: ſed in ſuſpicionem veniebant, Attalum quod cuperet ipſe Pruſiam adoriri, occaſiones belli præparare, & criminationibus eum antevertere. dein Nicomede, & Antiphilo Pruſiæ legatis teſtantibus, nihil eorum quæ dicerentur eſſe facta; multo adhuc minus fidei habere Patres iis quæ de Pruſia nuntiabantur. Mox verò magis magiſque re omni explorata, incerti Patres quantum his nuntiis tribuere fidei deberent, L. Apulejum, & C. Petronium legatos miſerunt, ad inviſendum quo loco Regum illorum res eſſent.

ΡΚΘ.

Πρεσβεία Ῥωμαίων πρὸς Προυσίαν ὑπὲρ Ἀττάλου.

Ῥωμαίων διαβούλιον περὶ τῶν κατηπαμένων Ἀχαιῶν, καὶ ἐν αὐτῷ πολιτικὸν στρατήγημα Αὔλου Ποστουμίου.

ΟΤΙ ἡ σύγκλητος ἔτι κατὰ χειμῶνα διακηκουῖα τῶν περὶ Πόπλιον Λέντλον ὑπὲρ τῶν κατὰ Προυσίαν, διὰ τὸ νεωστὶ παραγεγονέναι τούτους ἐκ τῆς Ἀσίας, εἰσεκαλέσατο καὶ τὸν Ἀθήναιον τὸν Ἀττάλου τοῦ βασιλέως ἀδελφόν. Ου

CXXIX.

Legatio à Romanis miſſa ad Pruſiam in Attali Regis gratiam.

Romanorum deliberatio ſuper Achæis qui Romæ detinebantur; & in eorum fraudem Auli Poſtumii verſuta malitia.

QUUM ſub hiemis exitum Senatus Pub. Lentulum qui recens ex Aſia redierat, ſuper iis quæ fecerat Pruſias audiviſſet, Athenæum quoque Attali Regis fratrem in Curiam revocavit. Ibi non fuit

multis verbis opus, ſed ſtatim cum prædicto legatos mittere decrevit C. Claudium Centonem, L Hortenſium & C. Auruncülejum, quibus mandata dedit, ut prohiberent Pruſiam quo minus bellum cum Attalo gereret. Xeno quoque Ægienſis & Telecles Tegeata Romam ab Achæis miſſi fuerant de iis qui captivi tenebantur. Ea legatione in Senatu audita, eaque re ad deliberandum propoſita, parum abfuit quin Patres reos abſolverent. quod quominus fieret, per Aulum Poſtumium Pretorem, qui Senatum tunc habebat, ſtetit. Nam quum tres dictæ ſententiæ eſſent, una eorum qui dimittendos cenſebant; altera contrarium cenſentium; tertia eorum quibus placebat abſolvi quidem illos, ſed in præſentia retineri: pleriſque de abſolutione conſentientibus; Prætor una ſententia prætermiſſa, duas rogatione ſua eſt complexus: QUI EVOCATOS SENTITIS DIMITTENDOS, in hanc partem; QUI ALIA OMNIA, in illam partem ite. tum verò qui retinendos in præſentia cenſuerant, iis ſe adjunxerunt, qui abſolvendos negabant: & ita auctores contrariæ ſententiæ numero vicerunt. eo tum loco fuit iſtud negotium.

CXXX.

Teleclis & Anaxidami Achæorum legatio ad Romanos.

POSTEAQUAM legati qui Romam iuerant reverſi in Achajam renuntiaſſent, nihil propius

μέντοι πολλῶν προσεδεήθη λόγων, ἀλλ᾽ εὐθέως καταστήσασα πρεσβευτὰς, συνεξαπέστελε τῷ προειρημένῳ τοὺς περὶ Γάϊον Κλαύδιον Κέντωνα, καὶ Λεύκιον Ορτήσιον, καὶ Γάϊον Αὐρουκουλήϊον, ἐντολὰς δοῦσα, κωλύειν τὸν Προυσίαν Ἀττάλῳ πολεμεῖν. Παρεγένοντο δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις εἰς Ῥώμην ὑπὲρ τῶν κατεχομένων, οἱ περὶ Ξένωνα τὸν Αἰγιέα, καὶ Τηλεκλέα τὸν Τεγεάτην. ὧν ποιησαμένων λόγους ἐν τῇ συγκλήτῳ, καὶ τοῦ διαβουλίου προτεθέντος, παρ᾽ ὀλίγον ἦλθον ἀπολῦσαι τοὺς κατῃτιαμένους οἱ τοῦ συνεδρίου. τὴν δὲ αἰτίαν ἔσχε τοῦ μὴ συντελεσθῆναι τὴν ἀπόλυσιν Αὖλος Ποστούμιος, στρατηγὸς ὢν ἐξαπέλεκυς, καὶ βραβεύων τὸ διαβούλιον. Τριῶν γὰρ οὐσῶν γνωμῶν, μιᾶς μὲν τῆς ἀφιέναι κελευούσης· ἑτέρας δὲ τῆς ἐναντίας ταύτῃ· τρίτης δὲ τῆς ἀπολύειν μὲν, ἐπισχεῖν δὲ κατὰ τὸ παρόν. καὶ πλείστων δὲ ὄντων τῶν ἀφιεμένων, παρελθὼν τὴν μίαν γνώμην, διερώτα τὰς δύο καθολικῶς. ΟΙΣ ΔΟΚΕΙ ΤΟΥΣ ΑΝΑΚΕΚΛΗΜΕΝΟΥΣ ΑΦΙΕΝΑΙ· ΚΑΙ ΤΟΥΝΑΝΤΙΟΝ· λοιπὸν οἱ πρὸς τὸ παρὸν ἐπέχειν κελεύοντες, προσέθεντο πρὸς τοὺς μὴ φάσκοντας δεῖν ἀπολύειν, καὶ πλείους ἐγενήθησαν τῶν ἀφιέντων. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν.

ΡΑ.

Τηλεκλέους καὶ Ἀναξιδάμου τῶν Ἀχαιῶν εἰς Ῥώμην πρεσβεία.

ΟΤΙ τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευτῶν ἀνακαμψάντων εἰς τὴν Ἀχαΐαν, καὶ διασαφούντων

ὅτι παρ' ὀλίγον ἔλθοι τὰ πράγματα τοῦ πάντας ἐπανελθεῖν τοὺς κατεχομένους· εὐέλπιδες γενόμενοι καὶ μετεωρισθέντες οἱ πολλοί, πάλιν ἐξ αὐτῆς ἔπεμπον Τηλεκλέα τὸν Μεγαλοπολίτην καὶ Ἀναξίδαμον. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πελοπόννησον, ἐπὶ τούτων ἦν.

factum eſſe, quàm ut omnes redirent qui captivi tenebantur: plerique omnes eo nuntio in ſpem adducti erigere animos ceperunt; atque exemplo Teleclem Megalopolitanum & Anaxidamum Romam denuo proficiſci jubent. hic tum fuit rerum in Peloponneſo ſtatus.

ΡΛΑ.

Μασσαλιητῶν εἰς Ῥώμην πρεσβεία ὑπὲρ βοηθείας.

ΟΤΙ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἧκον πρεσβευταὶ καὶ παρὰ Μασσαλιητῶν· οἱ πάλαι μὲν κακῶς πάσχοντες ὑπὸ τῶν Λιγυστινῶν· τότε δὲ συγκλειόμενοι τελέως, καὶ πρὸς τούτοις καὶ πολιορκουμένων τῶν πόλεων Ἀντιπόλεως, καὶ Νικαίας, ἐξαπέστειλαν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, τούς τε τὰ γινόμενα διασαφήσοντας, καὶ δεομένους σφίσι βοηθεῖν. Ὧν δὲ παρελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ, πρεσβευτὰς πέμψαι, τοὺς ἅμα μὲν αὐτόπτας γενησομένους τῶν γινομένων, ἅμα δὲ πειρασομένους λόγῳ διορθώσασθαι τὴν τῶν Βαρβάρων ἄγνοιαν.

CXXXI.

Maſſilienſes per legatos opem Romanos poſcunt.

CIRCA tempus idem adfuerunt & Maſſilienſium legati, quos jampridem Ligures vexabant: tum verò in magnas anguſtias redegerant: nam & urbes eorum Antipolis atque Nicæa obſeſſæ à Liguribus tenebantur. Propterea legatos Romam miſerant, qui & quo loco res eorum eſſent Romanis ſignificarent; & opem ſibi ferri peterent. Hi quum in Senatu fuiſſent auditi, legatio decreta eſt, partim ad inviſendum regionum illarum ſtatum: partim ſi fieri poſſet, ad emendandum ſine armis quæ peccata erant à Barbaris.

ΡΛΒ.

Πτολεμαίου τοῦ νεωτέρου εἰς Ῥώμην ἄφιξις καὶ βοηθείας ἐπιτυχία.

ΟΤΙ κατὰ τοὺς καιροὺς καθ' οὓς ἐξέπεμψεν ἡ σύγκλητος τὸν Ὀπίμιον ἐπὶ τὸν τῶν Ὀξυβίων πόλεμον, ἧκε Πτολεμαῖος ὁ νεώτε-

CXXXII.

Ptolemæus junior Romam venit, & à Romanis impetrat ut opem ſibi ſerio ferant.

QUO tempore Senatus Opimium ad gerendum bellum adverſus Oxybios miſit, junior Ptolemæus in Urbem venit; qui

qui ut ingreſſus eſt in Curiam, fratrem cepit accuſare, auctoremque eum dicere inſidiarum quibus fuerat attentatus. ſimul vulnerum cicatrices oculis ſpectandas exhibebat; multiſque deinceps verbis rei atrocitatem exaggerans, ad miſerationem ſui flectere animos hominum conabatur. Sed & ſenioris Ptolemæi legati aderant, Neolaidas & Andromachus; qui ad criminationes omnes fratris reſponderent. Verùm iſtorum Senatus ne admittere quidem ad aureis orationem voluit. adeo mentes omnium accuſationibus fratris erant occupatæ. His igitur extemplo Roma juſſis faceſſere, legati quinque ſunt decreti, inter quos erant Cn. Merula, & L. Thermus, & ſingulis quinqueremes attributæ. Datum iis negotium fuit, ut cum juniore Ptolemæo profecti, in inſulam Cyprum eum reſtituerent. ſcriptum etiam ad ſocios Græcos & Aſiaticos, licere illis Ptolemæum in recuperatione Cypri adjuvare.

ρος εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ παρελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον, ἐποιεῖτο κατηγορίαν τἀδελφοῦ, φέρων τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιβουλῆς ἐπ' ἐκεῖνον. ἅμα δὲ τὰς ἐκ τῶν τραυμάτων οὐλὰς ὑπὸ τὴν ὄψιν δεικνὺς, καὶ τὴν λοιπὴν δεινολογίαν ἀκόλουθον τούτοις διατιθέμενος, ἐξεκαλεῖτο τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἔλεον. Ἧκον δὲ καὶ παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου πρέσβεις, οἱ περὶ τὸν Νεολαΐδαν, καὶ Ἀνδρόμαχον, ἀπολογούμενοι πρὸς τὰς τἀδελφοῦ γινομένας κατηγορίας. ὧν ἡ σύγκλητος οὐδ' ἀνασχέσθαι δικαιολογουμένων ἠβουλήθη, προκατειλημμένη ταῖς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου διαβολαῖς· ἀλλὰ τούτοις μὲν ἀπανάγειν ἐκ τῆς Ῥώμης προσέταξεν ἐξαυτῆς· τῷ δὲ νεωτέρῳ πέντε πρεσβευτὰς καταστήσασα τοὺς περὶ Γνάϊον Μερούλαν, καὶ Λεύκιον Θέρμον, καὶ πεντήρη δοῦσα τῶν πρεσβευτῶν ἑκάστῳ, τούτοις μὲν παρήγγειλε κατάγειν Πτολεμαῖον εἰς Κύπρον· τοῖς δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν συμμάχοις ἔγραψαν, ἐξεῖναι συμπράττειν τῷ Πτολεμαίῳ τὰ κατὰ τὴν κάθοδον.

CXXXIII.

Decem legati à Senatu miſſi ad coërcendas Pruſiæ injurias.

QUUM Hortenſius & Auruncułejus Pergamo reverſi renuntiaſſent, quanto contemptui Senatus mandata Pruſias habuiſſet, qui violato fœdere adverſus ipſos & Attalum Pergami inclu-

ΡΛΓ.

Δέκα πρέσβεις ὑπὸ τῆς συγκλήτου πεμφθέντες εἰς καταστολὴν Προυσίου.

ΟΤΙ τῶν περὶ τὸν Ὁρτήσιον καὶ Αὐρουγκουλήιον παραγεγονότων ἐκ τοῦ Περγάμου, καὶ διασαφούντων τήν τε τοῦ Προυσίου καταφρόνησιν τῶν τῆς συγκλήτου παραγγελμάτων, καὶ διότι παρασπονδήσας, καὶ συγκλείσας εἰς τὸ Πέργα-

μον

μὲν αὐτούς τε καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον, πάντων βίαν ἐνεδείξατο καὶ παρανομίαν· ἡ σύγκλητος ὀργισθεῖσα, καὶ βαρέως φέρουσα τὸ γεγονὸς, ἐξ αὐτῆς δέκα πρεσβευτὰς κατέστησε, τοὺς περὶ Λεύκιον Ἀνίκιον, καὶ Γάϊον Φάννιον, καὶ Κόϊντον Φάβιον Μάξιμον· καὶ παραχρῆμα ἐξαπέστειλεν, ἐντειλαμένη αὐτοῖς διαλῦσαι τὸν πόλεμον, καὶ τὸν Προυσίαν ἀναγκάσαι δίκας ὑποσχεῖν Ἀττάλῳ τῶν κατὰ πόλεμον ἀδικημάτων.

ſus, omnem vim atque injuriam eſſet expertus: Patres irati, & indignatione facinoris commoti, decem extemplo legatos decreverunt; in queis L. Anicius, & C. Fannius, & Q. Fabius Maximus: eoſque ſtatim cum mandatis miſerunt, ut bello finem imponerent; & Pruſiam pro injuriis bello illatis pœnas Attalo pendere cogerent.

ΡΛΔ.

Πῶς Ῥωμαῖοι δεομένων τῶν Μασσαλιητῶν τὸν κατὰ Ὀξυβίων καὶ Δεκιητῶν πόλεμον καὶ ἀνεστήσαντο καὶ συνετέλεσαν.

Ὅτι τῶν Μασσαλιητῶν διαπρεσβευσαμένων πρὸς Ῥωμαίους, κακῶς πάσχειν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Λιγυστινῶν, παραχρῆμα κατέστησαν Φλαμίνιον, καὶ Ποπίλλιον Λαινάτην, καὶ Λεύκιον Πόπιον πρεσβευτάς· οἳ καὶ πλέοντες μετὰ τῶν Μασσαλιητῶν προσέσχον τῆς Ὀξυβίων χώρας κατὰ πόλιν Αἴγιτναν. οἱ δὲ Λιγυστινοὶ, συνακηκοότες ὅτι πάρεισιν ἐπιτάξοντες αὐτοῖς λύειν τὴν πολιορκίαν, τοὺς μὲν ἄλλους ἔτι καθορμιζομένους ἐπελθόντες ἐκώλυσαν τῆς ἀποβάσεως· τὸν δὲ Φλαμίνιον καταλαβόντες ἀποβεβηκότα καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἀποτεθειμένον, τοὺς μὲν πρῶτον ἐκέλευον αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάττεσθαι· οὐ προσέχοντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξαντο τὰ σκεύη διαρπάζειν· τῶν δὲ παίδων, καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἀντιποιουμένων καὶ κωλυόντων, ἀπεβιάζοντο. καὶ

CXXXIV.

Quomodo Romani rogatu Maſſilienſium bellum adverſus Oxybios & Decietas Ligures ſuſceperunt ac confecerunt.

Quum veniſſet Romam legatio Maſſilienſium, quæ vexari eos à Liguribus nuntiabat, extemplo decrevit Senatus legatos Flaminium, Popillium Lænatem, ac L. Pupium. qui cum Maſſilienſibus profecti, Ægitnam urbem in agro Oxybiorum naves appulerunt. At Ligures audito veniſſe illos, ut ſolvi obſidionem juberent: cæteros quidem dum adhuc portum ingrediuntur, ſupervenientes ipſi facere eſcenſionem prohibuerunt: Flaminium verò quum navi jam egreſſum inveniſſent, & ſarcinas in terram expoſitas, principio excedere agro ſuo juſſerunt; deinde quia imperium contemnebat, impedimenta illius diripere, eos qui pro ſarcinis dimicabant & quo minus diriperentur impediebant, vi repellere, manuſ-

manuſque ipſis inferre. cum quidem Flaminio ſuis opem ferente, ipſe vulneratus, duo è familia humi proſtrati, reliqui in navim ſunt compulſi. ut Flaminius ipſe ruden tibus anchoriſque præciſis, ægre ſaluti ſuæ conſuluerit. Is igitur Maſſiliam delatus, omni ſtudio ac diligentia curabatur. Senatus vero de iis quæ acciderant factus certior, extemplo alterum Cos. Q. Opimium cum exercitu proficiſci juſſit, ad bellum cum Oxybiis & Deciatis gerendum. Opimius die militi edicta ad conveniendum in agrum Placentinorum, Apenninis montibus ſuperatis, in fines Oxybiorum pervenit. dein poſitis ad Apronem fluvium caſtris, hoſtes quos congregari in unum intellexerat, & acie confligere paratos eſſe, ibi exſpectavit. mox admotis copiis ad oppidum Ægitnam, ubi violati fuerant populi Rom. legati, vi illam occupat, cives mulctat ſervitute, auctores injuriæ catenis oneratos Romam mittit: atque his rebus peractis, obviam hoſtibus procedit. Oxybii ſpem nullam veniæ ſupereſſe rati poſt admiſſum in legatos delictum; temeraria æſtuantes ira, cæcum ac furioſum capiunt impetum; & priuſquam ſe cum iis Deciatæ junxiſſent, qui ad numerum quatuor millium convenerant, inimicos invadunt. Conſul impreſſionem atque audaciam Barbarorum ut videt; mirari ille quidem deſperatorum hominum furorem; ſed qui in incepto hoſtium iſto rationem nullam deprehenderet, homo

προσφέρειν τούτοις τὰς χεῖρας. ἐν ᾧ καιρῷ καὶ τοῦ Φλαμινίου βοηθοῦντος τοῖς ἰδίοις, τοῦτον μὲν κατέτρωσαν· δύω δὲ τῶν οἰκετῶν κατέβαλον· τοὺς δὲ λοιποὺς κατεδίωξαν εἰς τὴν ναῦν· ὥστε τὸν Φλαμίνιον μόγις ἀποκόψαντα τὰ ἀπόγαια καὶ τὰς ἀγκύρας, διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον. Οὗτος μὲν ἀποκομισθεὶς εἰς Μασσαλίαν, ἐθεραπεύετο μετὰ πάσης ἐπιμελείας· ἡ δὲ σύγκλητος πυθομένη τὰ γεγονότα, παραχρῆμα τὸν ἕνα τῶν ὑπάτων Κόϊντον Ὀπίμιον ἐξαπέστειλε μετὰ δυνάμεως, πολεμήσοντα τοῖς Ὀξυβίοις, καὶ Δεκιήταις. Ὁ δὲ Κόϊντος συναθροίσας τὰς δυνάμεις εἰς τὴν τῶν Πλακεντίνων πόλιν, καὶ ποιησάμενος τὴν πορείαν διὰ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν, ἧκεν εἰς τοὺς Ὀξυβίους. στρατοπεδεύσας δὲ παρὰ τὸν Ἄπρωνα ποταμὸν, ἀνεδέχετο τοὺς πολεμίους, πυνθανόμενος αὐτοὺς ἀθροίζεσθαι, καὶ προθύμους εἶναι πρὸς τὸ διακινδυνεύειν. καὶ προσαγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ Κόϊντος πρὸς τὴν Αἴγιτναν, ἐν ᾗ συνέβη τοὺς πρεσβευτὰς παρασπονδηθῆναι· τὴν πόλιν κατὰ κράτος ἑλὼν, ἐξηνδραποδίσατο, καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ὕβρεως ἀπέστειλε δεσμίους εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ ταῦτα διαπραξάμενος, ἀπήντα τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ Ὀξύβιοι νομίζοντες ἀπαραίτητον αὐτοῖς εἶναι τὴν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς ἁμαρτίαν· παραλόγῳ τινὶ χρησάμενοι θυμῷ, καὶ λαβόντες ὁρμὴν παραστατικὴν, πρὶν ἢ τοὺς Δεκιήτας αὐτοῖς συμμῖξαι, περὶ τετρακισχιλίους ἀθροισθέντες, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Ὁ δὲ Κόϊντος ἰδὼν τὴν ἔφοδον καὶ τὸ θράσος τῶν Βαρβάρων, τὴν μὲν ἀπόνοιαν αὐτῶν κατεπλάγη· θεωρῶν δὲ μηδενὶ λόγῳ

ταύτῃ

τόλμῃ χρωμένους τοὺς ἐχθροὺς, δύναμεις δὲ, ὥστε πλεῖον ἐν πράγμασιν ἔχων, καὶ τῇ φύσει διαφερόντως ἀγχίνους ὑπάρχων. Διόπερ ἐξαγαγὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν, καὶ παρακαλέσας τὰ πρέποντα τοῖς καιροῖς, ἦγε βάδην ἐπὶ τοὺς πολεμίους. χρησάμενος δὲ συντόνῳ προσβολῇ, ταχέως ἐνίκησε τοὺς ἀντιταξαμένους· καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε· τοὺς δὲ λοιποὺς ἠνάγκασε φυγεῖν προτροπάδην. Οἱ δὲ Δεκιῆται ἠθροισμένοι παρῆσαν, ὡς μεθέξοντες τοῖς Ὀξυβίοις τῶν αὐτῶν κινδύνων. ὑστερήσαντες δὲ τῆς μάχης, τοὺς φεύγοντας ἐξεδέξαντο, καὶ μετ᾽ ὀλίγον συνέβαλον τοῖς Ρωμαίοις, μετὰ μεγάλης ὁρμῆς καὶ προθυμίας. ἡττηθέντες δὲ τῇ μάχῃ, παραχρῆμα πάντες παρέδωκαν σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τὴν πόλιν εἰς τὴν Ρωμαίων πίστιν. ὁ δὲ Κόιντος, κύριος γενόμενος τούτων τῶν ἐθνῶν, παραυτίκα μὲν τῆς χώρας, ὅσην ἐνεδέχετο, προσέθηκε τοῖς Μασσαλιήταις· εἰς δὲ τὸ μέλλον ὁμήρους τοὺς Λιγυστινοὺς ἠνάγκασε διδόναι, κατά τινας τακτοὺς χρόνους τοῖς Μασσαλιήταις. αὐτὸς δὲ παροπλίσας τοὺς ἀντιταξαμένους, καὶ διελὼν τὴν δύναμιν κατὰ τὰς πόλεις, αὐτοῦ τὴν παραχειμασίαν ἐποιήσατο. Καὶ ταῦτα μὲν ὀξεῖαν ἔλαβε καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν συντέλειαν.

prudens & eximia quadam atque ſingulari ſagacitate mentis præditus, de exitu prælii bene ſperabat. Igitur copias caſtris educere, milites ut res atque tempus monebat alloqui: deinde ſenſim in hoſtem vadere. Primo impetu, quem dedit vehementiſſimum, oppoſitam aciem cito perculit. multi ſunt occiſi; reliqui in effuſam fugam dare ſe coacti. Interim congregatis copiis adveniunt Deciatæ, ut in omnibus periculis quæ Oxybii adirent, ſocios ſe illis præberent. ſed quia poſt pugnam pugnatam venerant, fugientium è clade fugam ſiſtunt, & mox cum Romanis vi magna atque alacritate confligunt. Eo prælio victi, ſine mora omnes & ſe & urbem ſuam in fidem Romanis dedunt. Conſul his populis ſuperatis, agri capti quantam maximam poterat partem Maſſilienſibus ſtatim attribuit: Ligures deinde compulit, ut certis temporibus renovandos Maſſilienſibus darent obſides. ipſe eas gentes quæ ſecum pugnaverant exarmat; & diſtributo per oppida exercitu, hiberna ibi egit. Atque ita bellum hoc & ſuſceptum eſt, & magna celeritate confectum.

ΡΛΕ.

Πῶς οἱ ἀπὸ Ρώμης πρέσβεις τῷ Προυσίᾳ ἀπειθοῦντι τὴν φιλίαν ἀπειπάμενοι, τὰ ἑξῆς ἐπράξαντο.

CXXXV.

Quomodo miſſi à Romanis legati Pruſiæ non obtemperanti mandatis Senatus amicitiam renuntiarint, & bellum deinceps apparaverint.

ΟΤΙ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἄτταλος ἔτι κατὰ χειμῶνα συνηθροικὼς μεγά-

Quod ad res Aſiæ, Attalus dum adhuc eſſet hiems, magnum exerci-

exercitum coëgit: quum & Ariarathes & Mithridates ejus ſocii copias ipſi tum equeſtres tum pedeſtres, duce Demetrio Ariarathis filio, ſubmiſiſſent. In his apparatibus dum occupatur Attalus, legati Romani veniunt: qui Regem Quadis convenerunt, & de omnibus rebus cum eo locuti, ad Pruſiam rectâ ſunt profecti. Eò ut ventum, voluntatem Senatus ſeriò illi declararunt. Pruſias ex iis quæ imperabantur nonnulla facturum ſe pollicitus, de pleriſque negabat. Itaque Romani legati pertinaciâ illius offenſi, amicitiæ & ſocietati ipſius renuntiarunt: atque extemplo omnes eo relicto ad Attalum pergere. Tum verò Pruſias pœnitentia ductus, orans obſecranſque legatos aliquandiu ſequi: & quum nihil proficeret, domum reverſus, in ſumma conſilii inopia verſari. Interim Romani Attalo auctores ſunt, ut cum exercitu in regni finibus manens, ipſe quidem bello neminem laceſſat, ſed urbes ſuas ac pagos ab injuria defendat. Ipſi in varias partes diviſi, partim Romam properant, ad ſignificandam Senatui Regis Pruſiæ pertinaciam; partim in Joniæ regiones tendunt: quidam ad Helleſpontum, & vicinos Byzantio tractus: quorum omnium unum idemque erat propoſitum; ut ab amicitia & ſocietate Pruſiæ homines revocarent: Attalo verò benevolentiam cunctorum conciliarent, & quibus poſſent cunque modis eum adjuvarent.

λας δυνάμεις· ἅτε δὲ τῶν περὶ Ἀριαράθην, καὶ τὸν Μιθριδάτην ἐξαπεσταλκότων αὐτῷ στρατιὰν ἱππέων καὶ πεζῶν κατὰ τὴν συμμαχίαν, ὧν ἡγεῖτο Δημήτριος Ἀριαράθου. ὄντος δὲ περὶ ταύτας αὐτοῦ τὰς κατασκευάς, ἧκον ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ πρεσβευταί· οἱ δὲ συμμίξαντες αὐτῷ περὶ Κάδους, καὶ κοινολογηθέντες περὶ τῶν πραγμάτων, ὥρμησαν πρὸς τὸν Προυσίαν. ἐπειδὴ δὲ συνέμιξαν, διεσάφουν αὐτῷ τὰ παρὰ τῆς συγκλήτου, μετὰ πολλῆς ἐπιστάσεως. ὁ δὲ Προυσίας ἔνια μὲν τῶν προσταττομένων προσεδέχετο, τοῖς δὲ πλείστοις ἀντελέγετο· διόπερ οἱ Ῥωμαῖοι προσκόψαντες αὐτῷ, τήν τε φιλίαν ἀπείπαντο, καὶ τὴν συμμαχίαν, καὶ πάντες ἐξαυτῆς ἀπηλλάττοντο πάλιν ὡς τὸν Ἄτταλον. ὁ δὲ Προυσίας μετανοήσας, μέχρι μέν τινος ἐπηκολούθει λιπαρῶν· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἤνυεν, ἀπαλλαγείς, ἐν ἀμηχανίαις ἦν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸν μὲν Ἄτταλον ἐκέλευον προκαθῆσθαι τῆς αὐτοῦ χώρας μετὰ δυνάμεως, αὐτὸν μὲν μὴ κατάρχειν τοῦ πολέμου· ταῖς δὲ πόλεσι ταῖς αὐτοῦ, καὶ ταῖς κώμαις, τὴν ἀσφάλειαν παρασκευάζειν. αὐτοὶ δὲ μερίσαντες σφᾶς αὐτούς, οἱ μὲν ἔπλεον κατὰ σπουδὴν ἀπαγγέλλοντες τῇ συγκλήτῳ τὴν ἀπείθειαν τοῦ Προυσίου· τινὲς δὲ ἐπὶ τῆς Ἰονίας ἐχωρίσθησαν· ἕτεροι δὲ ἐφ' Ἑλλησπόντου, καὶ τῶν κατὰ τὸ Βυζάντιον τόπων· μίαν ἔχοντες καὶ τὴν αὐτὴν πρόθεσιν ἅπαντες, ἀπὸ μὲν τῆς Προυσίου φιλίας καὶ συμμαχίας ἀποκαλεῖν τοὺς ἀνθρώπους, Ἀττάλῳ δὲ προσνέμειν τὴν εὔνοιαν καὶ συμμαχεῖν κατὰ δύναμιν.

ΡΛϚʹ.

Διάλυσις πολέμου ὃν πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν οἱ περὶ Ἀριαράθην καὶ Ἄτταλον.

ΚΑΤΑ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀττάλου ἀδελφὸς Ἀθήναιος κατέπλευσε, ναυσὶ καταφράκτοις ὀγδοήκοντα· ὧν αἱ πέντε μὲν τριήρεις ἦσαν Ῥοδίων, τῶν ἀποσταλεισῶν εἰς τὸν Κρητικὸν πόλεμον· εἴκοσι δὲ Κυζικηνῶν· ἑπτὰ δὲ ἐπὶ ταῖς εἴκοσι τῶν περὶ τὸν Ἄτταλον· αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. Ποιησάμενος δὲ τὸν πλοῦν ἐφ' Ἑλλησπόντου, καὶ συνάψας ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ Προυσίαν ταττομέναις, ἀποβάσεις τε συνεχεῖς ἐποιεῖτο, καὶ κακῶς διετίθει τὴν χώραν. Ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα τῶν παρὰ τοῦ Προυσίου πρεσβευτῶν ἀνακεχωρηκότων, ἐξαυτῆς τρεῖς ἄλλους ἀπέστελλεν, Ἄππιόν τε τὸν Κλαύδιον, καὶ Λεύκιον Ὄππιον, καὶ Αὖλον Ποστούμιον· οἳ καὶ παραγενόμενοι εἰς τὴν Ἀσίαν, διέλυσαν τὸν πόλεμον, εἰς τὰς τοιαύτας συνθήκας ἐπαναγαγόμενοι τοὺς βασιλέας ἀμφοτέρους· ΩΣΤΕ ΠΑΡΑΧΡΗΜΑ ΜΕΝ, ΕΙΚΟΣΙ ΚΑΤΑΦΡΑΚΤΟΥΣ ΝΗΑΣ ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ ΠΡΟΥΣΙΑΝ ΑΤΤΑΛΩι· ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑ ΔΕ ΤΑΛΑΝΤΑ ΚΑΤΕΝΕΓΚΕΙΝ, ΕΝ ΕΤΕΣΙΝ ΕΙΚΟΣΙ· ΤΗΝ ΔΕ ΧΩΡΑΝ ΑΜΦΟΤΕΡΟΥΣ ΕΧΕΙΝ, ΗΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΕΙΧΟΝ, ΟΤΕ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΕΝΕΒΑΙΝΟΝ· ΔΙΟΡΘΩΣΑΣΘΑΙ ΔΕ ΠΡΟΥΣΙΑΝ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΦΘΟΡΑΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ, ΤΗΣ ΤΕ ΜΗΘΥΜΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΓΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΜΑΙΩΝ,

CXXXVI.

Belli quod inter ſe gerebant Ariarathes & Attalus Reges terminatio.

CIRCA idem tempus, Athenæus Attali frater claſſem adduxit navium tectarum octoginta; quarum quinque triremes Rhodiorum erant, quæ ad bellum Creticum fuerant miſſæ: viginti Cyzicenorum: ſeptem & viginti Attali: reliquæ aliorum ſociorum. Is directo curſu in Helleſpontum, quoties aliquam præterveheretur earum urbium quæ Pruſiæ parebant, crebras eſcenſiones faciens, agrum illarum populabatur. Senatus auditis legatis, qui à Pruſia redierant, tres alios continuò miſit, Appium Claudium, Lucium Oppium, & Aulum Poſtumium. Hi in Aſiam ubi venerunt, bello finem impoſuerunt; & ut Reges ambo in hujuſmodi conditiones conſentirent, pervicerunt. PRUSIAS UT ATTALO VIGINTI NAVES TECTAS CONFESTIM TRADAT: TALENTA QUINGENTA INTRA VIGINTI ANNORUM SPATIUM PENDAT. AGRUM UTERQUE UT POSSIDEAT, QUEM ANTE INCHOATUM HOC BELLUM OBTINEBAT. ITEM UT PRUSIAS DAMNA SARCIAT AGRIS ILLATA METHYMNÆORUM, ÆGIENSIUM; CUMÆORUM,

ET HERACLEOTARUM: CENTUMQUE ILLIS TALENTA SOLVAT. Hoc fœdere iſtis ſcripto, Attalus copias ſuas, & navales & terreſtres domum reduxit. Atque hoc modo ſingula ſunt eo bello geſta, quod Attali & Pruſiæ controverſia excitaverat.

CXXXVII.

Legatio Achæorum pro evocatis Romam.

EODEM fere tempore, quum Achæorum legati qui Romæ erant, in Curiam veniſſent, de iis qui ad cauſſam dicendam fuerant evocati, viſum Patribus, nihil movendum.

CXXXVIII.

Heraclidæ adventus in Urbem cum liberis Antiochi Regis.

Rhodiorum legatio ſuper bello cum Cretenſibus.

ADHUC æſtas erat, cum Romam Heraclides advenit, & Laodicen atque Alexandrum eò adduxit. Qui dum in Urbe commoratur, magnæ fortunæ ſpeciem oſtentavit, vafrè agens omnia, & conſultò tempus extrahens, ut Senatum ad ea quæ moliebatur flecteret. Venit etiam Romam Aſtymedes Rhodiorum legatus, quem & claſſis

ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΩΝ· ΕΚΑΤΟΝ ΤΑΛΑΝΤΑ ΔΟΝΤΑ ΤΟΙΣ ΠΡΟΕΙΡΗΜΕΝΟΙΣ. Γραφέντων δὲ τούτοις τῶν συνθηκῶν, ἀπῆγον τὰς δυνάμεις εἰς τὴν οἰκείαν οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον, τάς πεζικὰς καὶ τὰς ναυτικάς. Καὶ τὰ μὲν Ἀττάλου καὶ Προυσίου διαφορᾶς, τοιοῦτος τότε κατὰ μέρος χειρισμὸς ἐγενήθη τῶν πράξεων.

ΡΛΖ.

Ἀχαιῶν πρεσβεία ὑπὲρ τῶν ἀνακεκλημένων.

ΟΤΙ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν τῇ Ῥώμῃ τῶν ἐκ τῆς Ἀχαΐας πρεσβευτῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον περὶ τῶν ἀνακεκλημένων, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

ΡΛΗ.

Ἡρακλείδου εἰς Ῥώμην ἄφιξις μετὰ τῶν Ἀντιόχου τέκνων.

Ῥοδίων πρεσβεία ὑπὲρ τοῦ πρὸς Κρῆτας πολέμου.

ΟΤΙ ὁ Ἡρακλείδης ἔτι τῆς θερείας ἀκμαζούσης, παρῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην ἄγων τὴν Λαοδίκην καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. ποιούμενος δὲ τὴν παρεπιδημίαν μετὰ τερατείας ἅμα καὶ κακουργίας, ἐνεχρόνιζε κατασκευαζόμενος τὰ περὶ τὴν σύγκλητον. Καὶ Ἀστυμήδης ὁ Ῥόδιος πρεσβευτὴς ἅμα καὶ ναύαρχος καθεσταμένος, παρελθὼν ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν σύγκλητον, διελέγετο περὶ τοῦ πο-

λέμου τοῦ πρὸς Κρηταιεῖς. ἡ δὲ σύγκλητος προσέχουσα τὸν νοῦν ἐπιμελῶς, παραχρῆμα πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλε τοὺς περὶ Κόϊντον λύσοντας τὸν πόλεμον.

ΡΛΘ.

Κρητῶν καὶ Ροδίων πρεσβεῖαι εἰς τοὺς Ἀχαιούς.

Ἀντιφάτου τοῦ Κρητικοῦ πρεσβευτοῦ ἔπαινος.

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ Κρηταιεῖς πρεσβεύοντας ἀπέστελλον πρὸς Ἀχαιοὺς ὑπὲρ βοηθείας, τοὺς περὶ Ἀντιφάτην Τηλεμνάστου Γορτύνιον· παραπλησίως δὲ καὶ Ῥόδιοι τοὺς περὶ Θεοφάνην. οὔσης δὲ τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν ἐν Κορίνθῳ, καὶ διαλεχθέντων τῶν πρεσβευτῶν ἑκατέρων ὑπὲρ τῆς βοηθείας, ἔρρεπον ταῖς γνώμαις οἱ πολλοὶ μᾶλλον ἐπὶ τοὺς Ῥοδίους· ἐντρεπόμενοι καὶ τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα, καὶ τὴν ὅλην αἵρεσιν τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἀνδρῶν. Εἰς ἃ βλέπων Ἀντιφάτης, ἐβουλήθη πάλιν ἐπεισελθεῖν. τοῦ δὲ στρατηγοῦ συγχωρήσαντος, ἐχρήσατο λόγοις βαρυτέροις ἢ κατὰ Κρῆτα καὶ σπουδαιοτέροις. καὶ γὰρ ἦν ὁ νεανίσκος οὐδαμῶς Κρητικὸς, ἀλλὰ πεφευγὼς τὴν Κρητικὴν ἀναγωγήν. διὸ καὶ συνέβαινε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπιδέχεσθαι τὴν παρρησίαν αὐτοῦ· καὶ μᾶλλον ἔτι διὰ τὸ τὸν πατέρα τοῦ προειρημένου Τηλέμναστον, μετὰ πεντακοσίων Κρητῶν ἐλθόντα, συμπεπο-

præfectum fecerant. qui ſine mora ad Senatum adiit, & de bello adverſus Cretenſes verba fecit. Patres eo audito, & re ſeriò cognita, extemplò Quintum legatum miſerunt ad finem bello imponendum.

CXXXIX.

Cretenſium & Rhodiorum legationes ad gentem Achæorum.

Antiphatis legati Cretici laus.

EODEM quoque tempore Cretenſes ad Achæorum gentem miſere legatos, in queis erat Antiphates Telemnaſti F. Gortynius, opem ſibi ferri petentes: miſerunt & Rhodii Theophanem. Tunc temporis Achæorum concilium Corinthi convenerat: ubi quum eſſet audita utraque legatio ad petenda auxilia miſſa: in Rhodios plerorumque propenſior voluntas fuit: quum partim ſplendor urbis & dignitas homines moveret: partim civitatis illius inſtituta & ipſorum civium mores. Quæ quum animadverteret Antiphates, iterum venire in Curiam voluit; atque ut permiſſu Cos. eò venit, orationem habuit gravem & ſeriam, nec pro Cretenſis hominis captu. etenim hic juvenis Creticum nihil omnino ſapiebat, eratque penitus à perverſa inſtitutione Cretenſium alienus. propterea Achæis grata erat illius in dicendo libertas: eo quidem impenſiùs, quod pater ejus Telemnaſtus, tempore belli adverſus Nabidem geſti, auxiliaribus copiis quin-

quingentorum Cretenſium adductis, magno uſui illis fuerat. Nihilominus tamen etiam poſt auditam hujus orationem, manebant in ſententia plerique, & operam Rhodiis ferendam eſſe cenſebant: donec ſurgeret Callicrates Leonteſius, qui dixit; non licere Achæis abſque Romanorum voluntate, neque bellum cuiquam inferre, neque auxilia ulli populo adverſus quemcunque hoſtem ſubmittere. hac ille oratione pervicit, ne quid omnino moveretur.

λεμηκέναι τὸν πρὸς Νάβιν πόλεμον ἐκθύμως αὐτοῖς· πλὴν διακούσαντες, οὐδὲν ἧττον ὁρμὴν εἶχον οἱ πολλοὶ τοῖς Ῥοδίοις βοηθεῖν, ἕως Καλλικράτης ὁ Λεοντήσιος ἀναστὰς, Οὐκ ἔφη δεῖν οὔτε πολεμεῖν οὐδενὶ χωρὶς τῆς Ῥωμαίων γνώμης, οὔτε βοήθειαν πέμπειν οὐδενὶ κατ' οὐδενός. καὶ διὰ ταῦτα κατίσχυσε μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

CXL.

Attali Eumenis filii, itemque Demetrii, Demetrii F. in Urbem adventus.

Quomodo Heraclides à Romano Senatu impetrarit, ut liceret Antiochi liberis in regnum patrium reverti.

QUUM plures legationes Romam veniſſent, primo omnium Attalo Eumenis Regis filio, Senatus eſt datus. Nam is puer admodum eo tempore Romam venerat, ut Senatui ſe commendaret, & amicitiam hoſpitiique jus, quod patri fuerat cum populo Romano, renovaret. Hic igitur à Senatu & paternis amicis ſingulari humanitate ſuſceptus, accepto reſponſo ex animi ſui ſententia, honoribuſque affectus, qui puero id ætatis conveniebant, poſt paucos dies domum eſt reverſus: omnibus Græciæ civitatibus per quas iter

ΡΜ.

Ἄφιξις εἰς Ῥώμην Ἀττάλου τε τοῦ Εὐμένους υἱοῦ, καὶ Δημητρίου τοῦ Δημητρίου.

Πῶς Ἡρακλείδης κάθοδον εἰς τὴν βασιλείαν τοῖς Ἀντιόχου τέκνοις παρὰ τῆς συγκλήτου διεπράξατο.

ΟΤΙ πρεσβειῶν διαφόρων παραγινομένων εἰς τὴν Ῥώμην, ἡ σύγκλητος πρῶτον μὲν εἰσεκαλέσατο τὸν Εὐμένους τοῦ βασιλέως υἱὸν Ἄτταλον. παρεγεγόνει γὰρ ἔτι παῖς ὢν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς Ῥώμην, χάριν τοῦ τῇ τε συγκλήτῳ συσταθῆναι, καὶ τὰς πατρικὰς ἀνανεώσασθαι φιλανθρωπίας καὶ ξενίας. Οὗτος μὲν οὖν φιλανθρώπως, ὑπό τε τῆς συγκλήτου, καὶ τῶν πατρικῶν φίλων ἀποδεχθεὶς, καὶ λαβὼν ἀποκρίσεις ἃς ἐκάλει, καὶ τιμὰς ἁρμοζούσας τῇ καθ' αὑτὸν ἡλικίᾳ, μετά τινας ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκείαν· πασῶν αὐτὸν τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πό-

λεων ἐκτενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἀποδεξαμένων κατὰ τὴν δίοδον. Ἧκε δὲ καὶ Δημήτριος κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν. τυχὼν δὲ μετρίας ἀποδοχῆς ὡς παῖς, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκείαν. Ὁ δ' Ἡρακλείδης κεχρονικὼς ἐν τῇ Ῥώμῃ, παρῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Λαοδίκην, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. Πρῶτον μὲν οὖν ὁ νεανίσκος, ἐποιήσατο τινὰς μετρίους λόγους· ἠξίου δὲ Ῥωμαίους μνησθῆναι τῆς πρὸς τὸν Ἀντίοχον, τὸν αὐτοῦ πατέρα, φιλίας καὶ συμμαχίας· μάλιστα δὲ συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν βασιλείαν· εἰ δὲ μὴ, συγχωρῆσαι τὴν κάθοδον, καὶ μὴ κωλῦσαι τοὺς βουλομένους συμπράττειν αὐτῷ πρὸς τὸ καθικέσθαι τῆς πατρῴας ἀρχῆς. ὁ δ' Ἡρακλείδης παραλαβὼν τὸν λόγον, καὶ πολλήν τινα ποιησάμενος, Ἀντιόχου μὲν μνεῖαν ἐπ' ἀγαθῷ, Δημητρίου δὲ κατηγορίαν, εἰς τοῦτο κατέστησεν· ὅτι δεῖ συγχωρεῖν τὴν κάθοδον τῷ νεανίσκῳ καὶ τῇ Λαοδίκῃ, κατὰ τὸ δίκαιον, οὖσιν Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως ἐκγόνοις κατὰ φύσιν. Τοῖς μὲν οὖν μετρίοις τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν ἤρεσκε τούτων· ἀλλὰ καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ δράματος ἐνενόουν, καὶ τὸν Ἡρακλείδην ἐβδελύττοντο περιφανῶς. οἱ δὲ πολλοὶ, τετερατευμένοι διὰ τῆς Ἡρακλείδου γοητείας, συγκατενέχθησαν ἐπὶ τὸ γράφειν δόγμα τοιοῦτον. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΥΙΟΙ, ΦΙΛΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΟΥ ΗΜΕΤΕΡΟΥ ΓΕΓΕΝΗΜΕΝΟΥ, ΕΠΕΛΘΟΝΤΕΣ ΕΠΙ ΤΗΝ ΣΥΓΚΛΗΤΟΝ, ΛΟΓΟΥΣ ΕΠΟΙΗΣΑΝΤΟ . . . .

faciebat, ſummo ſtudio & magnificentia eum excipientibus. Adfuit ibidem per id tempus & Demetrius: qui modico paratu ut puer, exceptus, in patriam denuo ſe contulit. Heraclides verò diuturniore mora in urbe facta, in Curiam unâ cum Laodice & Alexandro venit. Ibi primò adoleſcens pauca eſt locutus: poſtulavitque ut meminiſſent Romani amicitiæ & ſocietatis, quæ Antiocho parenti ſuo cum illis fuiſſet: deinde ut maximè quidem in recuperando ſuo regno ſe adjuvarent: ſin id minus vellent, redire ſaltem ſibi in Syriam permitterent, neque eos impedirent, qui ad paternum regnum obtinendum opem ſibi ferre eſſent parati. Mox Heraclides ſermonem excipere; & poſtquam laudes ac merita Antiochi pluribus expoſuiſſet, adjecta criminatione Demetrii; poſtremò ſubjicere, æquum juſtumque eſſe, ut adoleſcentulo huic & Laodicæ, qui ſunt legitima ſtirps Regis Antiochi, reditus in patriam concedatur. Sed eorum omnium quæ dicebat iſte, nihil quicquam placebat ſanæ mentis hominibus: qui & fictam eam eſſe commentitiamque fabulam intelligebant; & Heraclidem palàm abominabantur. At vulgus Senatorum quos pręſtigiis ſuis Heraclides ſibi conciliaverat, in eam ſententiam omnes conſenſerunt, ut hujuſmodi Senatusconſultum ſcriberetur: QUOD ALEXANDER ET LAODICE REGIS F. F. QUI AMICUS SOCIUSQUE POP. R. FUIT, IN SENATU VERBA FECERUNT . . . .

SENATUS UT IN PATRIS REGNUM VELUT POSTLIMINIO REVERTERENTUR, IIS PERMISIT. ET FERRE IPSIS OPEM, UTI POSTULAVERUNT, DECREVIT. Hac arrepta occaſione Heraclides, militem extemplo conducere, & multos viros illuſtres ſibi adjungere. dein Epheſum ut venit, bellum quod moliebatur ſedulo apparare cepit.

CXLI.

Adventus Romam legatorum, quos partim populi ſocii ex Hiſpania miſerant, partim Aranacæ hoſtes.

Quomodo ubi Senatus bellum adverſus Aranacas decreſſet, neq; Tribuni militum, neque legati, neque milites Romæ ſunt reperti, præ pavore.

Quomodo Africanus poſterior, juvenis quum eſſet ad bellum contra Aranacas ſeſe ultro Coss. obtulerit, eoſque magna difficultate expedierit.

CELTIBERI inducias pacti cum M. Claudio duce Romani exercitus, Romam ſuos legatos miſerunt. deinde autem exſpectantes reſponſum Senatus, quieti ſe continebant. At Marcus expeditione facta adverſus Luſitanos, poſtquam urbem Ercobricam vi

Η ΔΕ ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ ΑΥΤΟΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΕΔΩΚΕΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΩιΑΝ ΑΡΧΗΝ ΚΑΤΑΠΟΡΕΥΕΣΘΑΙ, ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙΝ ΑΥΤΟΙΣ, ΩΣ ΗΞΙΟΥΝ, ΕΔΟΞΕΝ. Ὁ δ' Ἡρακλείδης ἐπιλαβόμενος τῆς ἀφορμῆς ταύτης, εὐθέως ἐξενολόγει, καὶ προσεκαλεῖτο τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν . . . ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν Ἔφεσον, ἐγίνετο περὶ τὴν παρασκευὴν τῆς προκειμένης ἐπιβολῆς.

ΡΜΑ.

Ἄφιξις εἰς Ῥώμην πρέσβεων παρά τε Βελλῶν καὶ Τίττων τῶν συμμάχων, καὶ παρὰ Ἀρουάκων τῶν πολεμίων.

Πῶς ψηφισθέντος πολέμου κατὰ τῶν Ἀρουάκων, οὔτε χιλίαρχοι, οὐδὲ πρεσβευταί, οὔτε στρατιῶται ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ τῆς πτοίας μετέχειν τῆς πείρας ἤθελον.

Πῶς ἀπορούσης τῆς συγκλήτου Πόπλιος Κορνήλιος Ἀφρικανὸς νέος ὢν τὴν κατ' Ἀρουάκων στρατείαν ἑκὼν ὑπεστήσατο.

ΟΤΙ ἐπειδὴ οἱ Κελτίβηρες ἀνοχὰς ποιησάμενοι πρὸς Μάρκον Κλαύδιον τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, ἐξαπέστειλαν τὰς πρεσβείας εἰς τὴν Ῥώμην. οὗτοι μὲν ἡσυχίαν ἦγον, καραδοκοῦντες τὴν ἀπόφασιν τῆς συγκλήτου. Μάρκος δὲ στρατεύσας εἰς τοὺς Λυσιτανούς, καὶ τὴν Ἐρκόβρικα πόλιν κατὰ κράτος ἑλών,

 ἐν Κορ-

ἐν Κορδύβῃ τὴν παραχειμασίαν ἐποιεῖτο. τῶν δὲ πρεσβειῶν εἰς τὴν Ῥώμην παραγινομένων, τοὺς μὲν παρὰ τῶν Βελλῶν καὶ Τίττων ὅσοι τὰ Ῥωμαίων ᾑροῦντο, παρεδέξαντο πάντας εἰς τὴν πόλιν· τοὺς δὲ παρὰ τῶν Ἀραυάκων, πέραν τοῦ Τιβέρεως ἐκέλευον καταϲκηνοῦν, διὰ τὸ πολεμίους ὑπάρχειν, ἕως βουλεύσωνται περὶ τῶν ὅλων. Γενομένου δὲ καιροῦ πρὸς ἔντευξιν, κατὰ πόλιν ὁ στρατηγὸς εἰσῆγε πρότερον τοὺς συμμάχους· οἱ δὲ καίπερ ὄντες βάρβαροι διεστέλλοντο λόγους, καὶ πάσας ἐξευκρινεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς, ὑποδεικνύντες, ὡς εἰ μὴ συστήσονται καὶ τεύξονται τῆς ἁρμοζούσης κολάσεως οἱ πεπολεμηκότες, παραυτίκα μὲν ἐπανελθόντων τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων ἐκ τῆς Ἰβηρίας, ἐκ χειρὸς προσεπιθήσουσι τὴν δίκην αὐτοῖς, ὡς προδόταις γεγονόσι· ταχὺ δὲ πάλιν αὐτοὶ κινήσουσι πραγμάτων ἀρχήν, ἐὰν ἀνεπιτίμητοι διαφύγωσιν ἐκ τῆς πρώτης ἀκρασίας· ἑτοίμους δὲ πάντας πρὸς καινοτομίαν ποιήσουσι τοὺς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ὡς ἱκανοὶ γεγονότες ἀντίπαλοι Ῥωμαίοις. Διόπερ ἠξίουν ἢ μένειν τὰ στρατόπεδα κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, καὶ διαβαίνειν καθ' ἕκαστον ἔτος ὕπατον, ἐφεδρεύσοντα τοῖς συμμάχοις, καὶ κολάσοντα τὰς Ἀραυάκων ἀδικίας· ἢ βουλομένους ἀπάγειν τὰς δυνάμεις, παραδειγματιστέον εἶναι τὴν τῶν προειρημένων ἐπανάστασιν, ἵνα μηδεὶς ἔτι ποιεῖν θαρρῇ τὸ παραπλήσιον τούτοις. Οἱ μὲν οὖν Βελλῶν καὶ Τίττων συμμαχοῦντες Ῥωμαίοις, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια διελέχθησαν. Ἐπὶ δὲ τού-

cepiſſet, Cordubæ hiberna agebat. Romę verò poſt legatorum adventũ qui à Bellis & Tingis, partis Romanæ populis, mittebantur, ii omnes in urbem admiſſi: at quos Aranacæ mittebant, quod ea gens eſſet inimica; donec de tota illorum cauſſa deliberatum eſſet, à Patribus, ultra Tiberim tendere ſunt juſſi. dein ubi viſum eſt commodùm dare eis Senatum, Cos. ſocios primum vocavit, ſeparatim cujuſque civitatis. illi etſi erant Barbari, orationem tamen habuerunt, qua de variis ſuorum generibus hominum & factionum inter ſuos enucleate diſſerebant; oſtendebantque, niſi res in tuto collocarent Romani, & ab iis qui bellum cum ipſis geſſerant, pœnas prout erant meriti exigerent, futurum omnino, ut ſimulac Romani exercitus Hiſpania exceſſerint, in ſe, tanquam patrię proditores, extemplo ab hoſtibus Romani nominis ſæviatur. Nam ſi præterita maleficia impune ferrent, non multo poſt novas turbas ab iiſdem iri excitatum: facileque eos effecturos ut ad res novandas omnes in Hiſpania cum ipſis conſpirent, quod Romanæ potentiæ ſuſtinendæ pares ſe præbuerint. orare igitur, ut vel retinerent in Hiſpania legiones, ad quas Conſul quotannis mitteretur, qui præſidio foret ſociis, & injurias Aranacarum reprimeret: aut ſi revocare exercitus vellent, plane faciendum illis eſſe, hos ut caſtigarent exempli cauſſa, ne poſthac in mentem cuiquam veniat tale quid audere. Hæc & ſimilia his apud Patres conſcriptos Belli & Tingi, qui Romanorum ſectam ſequebantur ſunt locuti,

cuti. Secundum hos, legati hoſtium ſunt introducti. Prodeunt igitur in medium Aranacæ, demiſſa atque humili in ſpeciem oratione utentes; cæterùm animos præ ſe ferentes, nondum fractos, & qui verbis ſimiles nequaquam eſſent. Nam & incertos Fortunæ caſus ſæpe commemorabant; & temporum pugnas ita ancipiti Marte pugnatas ſignificabant, ut exiſtimandum relinquerent, ſuperiores ſe è præliis diſceſſiſſe: poſtremò ſummam ſuæ legationis hanc eſſe; ſi mulctæ nomine pro admiſſa culpa aliquid certi ſibi imperaretur, facturos imperata; id verò ubi feciſſent, fœdus reſtitui ſibi poſtulabant, quod C o s. Tiberio, cum Senatu icerant. Patres audita utraque hac legatione, eos acciverunt quos Marcellus miſerat. quos quum ad pacem proniores eſſe cernerent, & Conſulem hoſtium petitioni potius favere, quam ſociorum, reſponſum Aranacis, pariter & ſociis dederunt; Ambos in Hiſpania voluntatem Senatus à Marcello eſſe intellecturos. iidem tamen rati vera eſſe ac Reip. conducibilia, quæ dixerant ſocii; & Aranacas quidem ingentes admodum animos fovere, Marcellum verò bellum metu refugere: legatis ſuis arcana dederunt mandata, ut bellum fortiter atque ut Romanos decebat, gererent. decreta autem continuatione belli, quia virtuti Marcelli diffidebant, ante omnia de mittendo alio duce cogitarunt: jam enim novi Coss. inierant Aulus Poſtumius, & Lu-

τοις εἰσῆγον τοὺς παρὰ τῶν πολεμίων· οἱ δ' Ἀρανάκαι παρελθόντες, κατὰ μὲν τὴν ὑπόκρισιν ἐχρῶντο τοῖς λόγοις, ὑποκεπτωκότως καὶ ταπεινῶς· τῇ γε μὴν προαιρέσει ὡς διέφαινον, οὐκ εἴκουσι τοῖς λόγοις, οὐδ' ἡττωμένῃ. Καὶ γὰρ τὰ τῆς τύχης ἄδηλα πολλάκις ὑπεδείκνυσαν, καὶ τὰς προγεγενημένας μάχας ἀμφιδηρίτους ποιοῦντες ἐν πάσαις ταῖς ἐμφάσεσιν ἀπέλιπον, ὡς ἐπικυδεστέρων αὐτῶν γεγονότων. τέλος δ' εἶναι τῶν λόγων· εἰ μὲν δεῖ τι ῥητὸν πρόστιμον ὑπομένειν τῆς ἀγνοίας, αὐτοὶ δὲ πράξειν τοῦτο ἔφασαν. τελεσθέντος δὲ τοῦ προστάγματος, ἐπανάγειν ἠξίουν ἐπὶ τὰς κατὰ Τιβέριον ὁμολογίας αὐτοῖς γενομένας πρὸς τὴν σύγκλητον. Οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ διακούσαντες ἀμφοτέρων, εἰσῆγαγον τοὺς παρὰ τοῦ Μαρκέλλου πρέσβεις. θεωροῦντες δὲ καὶ τούτους ἐπινεύοντας ἐπὶ τὴν διάλυσιν, καὶ τὸν στρατηγὸν προσνέμοντα τὴν αὑτοῦ γνώμην τοῖς πολεμίοις, μᾶλλον ἢ τοῖς συμμάχοις· τοῖς μὲν Ἀρανάκαις ἔδωκαν καὶ τοῖς συμμάχοις ἀπόκρισιν, ὅτι Μάρκελλος ἀμφοτέροις ἐν Ἰβηρίᾳ διασαφήσει τὴν τῆς συγκλήτου γνώμην. οὗτοι δὲ νομίσαντες τοὺς συμμάχους ἀληθῆ καὶ συμφέροντα σφίσι λέγειν, τοὺς δὲ Ἀρανάκας ἀκμὴν μεγαλοφρονεῖν, τὸν δὲ στρατηγὸν ὑποδειλιᾶν τὸν πόλεμον· ἐντολὰς ἔδωκαν δι' ἀπορρήτων τοῖς παρ' ἐκείνου πρεσβευταῖς, πολεμεῖν γενναίως, καὶ τῆς πατρίδος ἀξίως. Ἐπειδὴ δὲ τὸν πόλεμον ἐποιήσαντο κατὰ μόνον, πρῶτον μὲν τῷ Μαρκέλλῳ διαπιστήσαντες, ἕτερον στρατηγὸν ἔμελλον διαπέμπειν εἰς τὴν Ἰβηρίαν· ἤδη γὰρ ἔτυχον ὕπατοι τότε καθεσταμένοι, καὶ τὰς ἀρχὰς παρειληφότες, Αὖλος Ποστούμιος, καὶ

Λεύκιος Λικίνιος Λεύκολλος. ἔπειτα περὶ τὰς παρασκευὰς ἐγίνοντο φιλοτίμως καὶ μεγαλομερῶς· νομίζοντες διὰ ταύτης τῆς πράξεως κριθήσεσθαι τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν. Κρατηθέντων μὲν γὰρ τῶν ἐχθρῶν, πάντας ὑπέλαβον σφίσι ποιήσειν τὸ προσταττόμενον· ἀποστρεψαμένων δὲ τὸν ἐνεστῶτα φόβον, οὐ μόνον Ἀρανάκας καταθαρρήσειν . . . . . Ὅσῳ δὲ φιλοτιμότερον ἡ σύγκλητος ἔκειτο πρὸς τὸν πόλεμον, τοσούτῳ σφίσι τὰ πράγματα ἀπέβαινε παραδοξότερα. τοῦ μὲν γὰρ Κοΐντου τοῦ τὸν πρότερον ἐνιαυτὸν στρατηγήσαντος ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ στρατευσαμένων, ἠγγελκότων εἰς τὴν Ῥώμην, τήν τε συνέχειαν τῶν ἐκ παρατάξεως κινδύνων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων, καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν Κελτιβήρων· τοῦ δὲ Μαρκέλλου προφανῶς ἀποδειλιῶντος τὸν πόλεμον, ἐνέπεσέ τις πτοία τοῖς νέοις παράλογος, οἵαν οὐκ ἔφασαν οἱ πρεσβύται γεγενημένην πρότερον. εἰς γὰρ τοῦτο προύβη τὰ τῆς ἀποδειλίας, ὥστε μήτε χιλιάρχους προσπορεύεσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν τοὺς ἱκανούς, ἀλλ' ἐλλείπειν τὰς χώρας· τὸ πρότερον εἰθισμένων πολλαπλασίων προσπορεύεσθαι τῶν καθηκόντων· μήτε τοὺς εἰσφερομένους ὑπὸ τῶν ὑπάτων πρεσβευτὰς ὑπακούειν, οὓς ἔδει πορεύεσθαι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ· τὸ δὲ μέγιστον, τοὺς νέους διακλίνειν τὰς καταγραφάς, καὶ τοιαύτας πορίζεσθαι προφάσεις, ἃς λέγειν μὲν αἰσχρὸν ἦν, ἐξετάζειν δ' ἀπρεπές, ἐπιτιμᾶν δ' ἀδύνατον. τέλος δὲ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ

cius Licinius Lucullus. Secundum hæc ad belli apparatus ſe converterunt, ſummo adhibito ſtudio, ut omnium rerum ingens ſuppeteret copia: quòd exiſtimarent bello Hiſpanienſi finem ea expeditione iri impoſitum. Nam ſemel ſubactis hoſtibus, omnes imperata facturos rebantur: ſin contra evitatum ab iis eſſet belli hujus periculum, non Aranacas dumtaxat, verùm omnes reliquos populos rebeliaturos. Quò autem vehementius in hujus belli curam Senatus incumbebat, eò majori fuit admirationi quod tunc accidit. Quum enim Quintus, qui anno ſuperiore rem bellicam in Hiſpania adminiſtraverat, & qui ſub illo ſtipendia fecerant, Romam renuntiaſſent, aſſidue fuiſſe acie inſtructa pugnandum; quàm multi in iis præliis eſſent occiſi; quanta Celtiberorum virtus extitiſſet: præterea Marcello belli hujus metum palàm profitente; ejuſmodi pavor juniorum mentes inceſſit, ut nihil ſimile unquam accidiſſe ſeniores affirmarent. Tantus enim terror animos hominum occupavit, ut neque Tribuni quot erat opus magiſtratibus nomina darent; qui prius ſolebant multo plures quam quibus opus eſſet, ſeſe offerre: neque legati quos unâ cum belli duce oportebat proficiſci, delecti à Conſulibus conditionem acciperent: & quod maximum erat, juniores ad nomina non reſponderent: ſed eas excuſationes comminiſcerentur, quarum meminiſſe turpe erat, examinare indecorum, pœna afficere nefas. Tandem, quum neque Senatus neque magiſtratus habe-

haberent quò ſe verterent, neque ſcirent quem finem juvenes facturi eſſent impudentiæ; (nam hoc verbo coacti ſunt propter rei novitatem uti;) Pub. Cornelius Africanus, ætate juvenis, ſed qui belli ſuaſor fuerat, adoleſcens probitatis & temperantiæ laude inſignis; verùm cui laus bellica adhuc deerat; quum cerneret in quantis anguſtiis Patres verſarentur, ſurgit è medio, dixitque: ſive Tribunum, ſive legatum vellent ſe mittere in Hiſpaniam cum conſulibus, in poteſtate Senatus ſe futurum; ad utrumque enim eſſe paratum: etſi, inquiebat, ſi mei privatim commodi rationem habeam, profectio in Macedoniam, tum ad ſecuritatem, tum ad utilitatem potior mihi fuerit: (eo ſiquidem tempore Macedones nominatim Scipionem poſcebant ad diſceptandas controverſias, quas inter ſe habebant:) ſed me, ajebat Scipio, tempora Reip. magis movent, quæ veræ laudis cupidos in Hiſpaniam vocant. Quum mira eſſet omnibus viſa Scipionis oratio, qua ſuam Reip. operam offerebat, & propter etatem & propter aliorum cunctationem, ac metum; repente omnes adoleſcentem complecti, atque laudare: quod etiam die ſequenti impenſiùs adhuc fecerunt. Nam qui meticuloſi prius apparuerant, metuentes jam, ne comparati cum Scipione ignominiam reportarent, partim legatos ſe cum belli ducibus profecturos ultro ſunt profeſſi: partim militiæ catervatim & per ſodalitates nomina dabant.

τῶν ἀρχόντων ἐν ἀμηχανίᾳ ὄντων, τί τὸ πέρας ἔσται τῆς τῶν νέων ἀναισχυντίας (τούτῳ γὰρ ἠναγκάζοντο χρῆσθαι τῷ ῥήματι διὰ τὸ συμβαῖνον.) Πόπλιος Κορνήλιος Ἀφρικανὸς, νέος μὲν ὢν, δοκῶν δὲ σύμβουλος γεγονέναι τοῦ πολέμου, ἐπὶ καλοκἀγαθίᾳ καὶ σωφροσύνῃ δόξαν ὁμολογουμένην πεποιημένος, τῆς δὲ ἐπ' ἀνδρείας φήμης προσδεόμενος· θεωρῶν τὴν σύγκλητον ἀπορουμένην, ἀναστὰς εἶπεν, εἴτε χιλίαρχον, εἴτε πρεσβευτὴν, πέμπειν αὐτὸν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, μετὰ τῶν ὑπάτων, ἐξεῖναι· πρὸς ἀμφότερα γὰρ ἑτοίμως ἔχειν. καίτοιγ' ἔφη κατ' ἰδίαν μὲν αὐτῷ τὴν εἰς Μακεδονίαν ἔξοδον, ἅμα μὲν ἀσφαλεστέραν εἶναι . . . . . (Συνέβαινε γὰρ τότε τοὺς Μακεδόνας ἐπ' ὀνόματος καλεῖν τὸν Σκηπίωνα, διαλύσοντα τὰς ἐν αὐτοῖς στάσεις·) ἀλλὰ τοὺς τῆς πατρίδος καιροὺς ἔφη κατεπείγειν μᾶλλον, καὶ καλεῖν εἰς τὴν Ἰβηρίαν τοὺς ἀληθινῶς φιλοδοξοῦντας. πᾶσι δὲ παραδόξου φανείσης τῆς ἐπαγγελίας, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὴν ἄλλων εὐλάβειαν· παραυτίκα μὲν εὐθέως συνέβη μεγάλην ἀποδοχὴν γενέσθαι τοῦ Σκηπίωνος· ἔτι δὲ μᾶλλον τῆς ἑξῆς ἡμέρας. Οἱ γὰρ πρότερον ἀποδειλιῶντες, ἐκτρεπόμενοι τὸν ἐκ παραθέσεως ἔλεγχον, οἱ μὲν πρεσβεύσειν ἐθελοντὴν ἐπηγγέλλοντο τοῖς στρατηγοῖς· οἱ δὲ πρὸς τὰς στρατιωτικὰς καταγραφὰς προσέτρεχον, κατὰ συστρέμματα καὶ συνηθείας.

ΡΜΒ.

Καταρχὴ τοῦ πρὸς Καρχηδονίους τρίτου πολέμου.

Πῶς οἱ Καρχηδόνιοι ἀπειλούντων τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν Ἰτυκαίων τὰ αὑτῶν τῇ συγκλήτῳ ἐπιτρεψάντων, ὁλοσχεροῦς περιστάσης αὐτοὺς ἀμηχανίας, τέλος καὶ αὐτοὶ ἔδωκαν αὑτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπιτροπήν.

Τί δύναται παρὰ Ῥωμαίοις, τὸ ΔΟΥΝΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ.

Τὰ συμβάντα τοῖς Καρχηδονίοις μετὰ τὸ δοῦναι αὑτούς.

ΟΤΙ τῶν Καρχηδονίων πάλαι βουλευομένων περὶ τῆς ἀπαντήσεως δεῖ πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀπόκρισιν, καὶ τῶν Ἰτυκαίων ὑποτεμνομένων τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν, τοῖς Ῥωμαίοις τὴν ἑαυτῶν παραδιδόντων πόλιν, ὁλοσχερὴς ἀμηχανία περιέστη τοὺς ἀνθρώπους. Μιᾶς γὰρ ἐλπίδος ἔτι φαινομένης αὐτοῖς, εἰ συγκαταβαῖεν εἰς τὸ δοῦναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ αὐτῶν, διότι πάντως εὐδοκεῖν ποιήσουσι τοὺς Ῥωμαίους, διὰ τὸ μηδέποτ᾽ ἐν ταῖς μεγίσταις περιστάσεσι καταπολεμηθέντας, καὶ περὶ τοῖς τείχεσι τῶν πολεμίων ὑπαρχόντων, μηδέποτε τὴν ἐπιτροπὴν δεδωκέναι τῆς πατρίδος· καὶ ταύτης τῆς ἐπινοίας τὸν καρπὸν ἀπέβαλον, προκαταλη-

CXLII.

Principium belli Punici tertii.

Quomodo Carthaginienſes, Romanis adverſus ipſos iratis poſtquam Uticenſes ſeſe in fidem Po. Rom. dedidiſſent; ad ſummam conſilii inopiam redacti, tandem ipſi quoque facere idem fuerint coacti.

Quam vim habeat apud Romanos DEDERE SE IN FIDEM.

Quæ Carthaginienſibus acciderunt, poſtquam ſeſe Romanis dediderunt.

QUUM Carthaginienſes poſt acceptum Romanorum reſponſum, quid facto eſſet opus dudum deliberaſſent, & excogitati ab ipſis conſilii gratiam Uticenſes præripuiſſent, tradita maturè urbe ſua in Romanorum poteſtatem; prorſus quò ſe verterent, aut quam ad ſalutem inirent viam neſciebant. Nam illi quidem ſpem ſibi ſupereſſe hanc unicam exiſtimabant, ſi eò deſcenderent, ut liberum de ſe arbitrium Romanis permitterent: ſic enim illis ſe omnino ſatisfacturos: quando ſuperioribus temporibus, ne tum quidem cum bello victi extremam periculi aleam ſubiiſſent, atque adeo pro mœnibus hoſtis eſſet, adduci unquam potuerant, ut patriam Romanis dederent. Sed hujus quoque conſilii fructum occuparant

parant Uticenſes, atque illis ademerant: nam ſi vel maximè eorum quos diximus exemplum ſequerentur, nihil tamen novi neque miri eos feciſſe, Romani erant exiſtimaturi. Veruntamen quoniam duorum malorum alterum erat eligendum; ut vel bellum fortiter ſuſtinerent, vel poteſtati alienæ ſe ſuaque permitterent: poſt multas in Senatu dictas arcanò ſententias, legatos decreverunt qui ſuo arbitrio Reip. conſulerent; eoſque cum his mandatis proficiſci juſſerunt, ut præſentis ſtatus ratione habita, ea facerent quæ è Rep. eſſe viderentur. Hanc legationem obierunt Giſcon, qui Strytanus dictus, Hamilcar, Miſdes, Gillicas, & Mago. Venerunt igitur Romam hi Carthaginienſium legati: qui bellum decretum invenerunt, & duces cum exercitibus jam profectos. Itaque quum tempus ad deliberandum res nullum darent, arbitrio Romanorum ſe ſuaque omnia permiſerunt. Quam vim hoc habeat PERMITTERE ARBITRIO, diximus quidem jam antè: ſed breviter heic quoque repetendum. Nam qui Pop. Rom. arbitrio ſe ſuaque permittunt, ii agrum primo illis dant omnem quem habent, & urbes quæcunque ſunt in illo: ad hæc viros pariter & fœminas, quotquot in agro fuerint; amnes, portus, ſacra, monumenta denique: ita ut omnium domini fiant Romani: ipſi vero qui ſe permittunt, omnium omnino rerum dominium amittant. Poſtquam Carthaginienſes hanc pactionem fecerunt, accitis mox in Curiam, expoſuit Conſul

ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰτυκαίων· οὐδὲν γὰρ ξένον, οὐδὲ παράδοξον ἔμελλε φανήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις, εἰ ταυτὸν ποιήσαιεν τοῖς προειρημένοις. Ου μιὼ κακῶν αἱρέσεως καταλειπομένης, ἢ τὸν πόλεμον ἀναδέχεσθαι γενναίως, ἢ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ τῶν καθ' αὐτοὺς, πολλοὺς καὶ ποικίλους ἐν τῷ συνεδρίῳ δι' ἀπορρήτων ποιησάμενοι λόγους, κατέστησαν πρέσβεις αὐτοκράτορας, καὶ τούτους ἐξαπέστελλον· δόντες ἐντολὴν, βλέποντας πρὸς τὰ παρόντα πράττειν τὸ δοκοῦν συμφέρειν τῇ πατρίδι. Ἦσαν δὲ πρεσβεύοντες Γίσκων, Στρυτάνος ἐπικαλούμενος, Ἀμίλκας, Μίσδης, Γιλλίκας, Μάγων. Ἧκον δὲ οἱ πρέσβεις παρὰ τῶν Καρχηδονίων εἰς Ῥώμην· καὶ καταλαβόντες πόλεμον δεδογμένον, καὶ τοὺς στρατηγοὺς ὡρμηκότας μετὰ τῶν δυνάμεων, οὐκ ἔτι διδόντων βουλὴν αὐτοῖς τῶν πραγμάτων, ἔδωκαν τὴν ἐπιτροπὴν περὶ αὐτῶν. Περὶ δὲ τῆς ἐπιτροπῆς, εἴρηται μὲν ἡμῖν καὶ πρότερον· ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ καὶ νῦν ὑπομνῆσαι κεφαλαιωδῶς. Οἱ γὰρ διδόντες αὐτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπιτροπὴν, διδόασι πρῶτον μὲν χώραν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς, καὶ πόλεις τὰς ἐν ταύτῃ· σὺν δὲ τούτοις ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ταῖς πόλεσιν ἅπαντας· ὁμοίως ποταμοὺς, λιμένας, ἱερὰ, τάφους συλλήβδην· ὥστε πάντων εἶναι κυρίους Ῥωμαίους· αὐτοὺς δὲ τοὺς διδόντας ἁπλῶς, μηκέτι μηδενός. Γενομένης δὲ τῆς ἀνθομολογήσεως τοιαύτης ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσκληθέντων αὐτῶν εἰς τὸ συνέδριον, ἔλεγεν ὁ στρατηγὸς τὴν τῆς

συγκλή-

συγκλήτου γνώμην. Ὅτι καλῶς αὐτῶν βεβουλευμένων, δίδωσιν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος, τήν τ᾽ ἐλευθερίαν, καὶ τοὺς νόμους, ἔτι δὲ τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ τὴν τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων κτῆσιν, καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ταῦτ᾽ ἀκούσαντες, ἔχαιρον· δόξαντες ὡς ἐν κακῶν αἱρέσει, καλῶς σφίσι κεχρῆσθαι τὴν σύγκλητον· ἅτε τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ μεγίστων αὐτοῖς συγκεχωρημένων. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ στρατηγοῦ διασαφοῦντος, διότι τεύξονται τούτων, ἐὰν τριακοσίους ὁμήρους εἰς τὸ Λιλύβαιον ἐκπέμψωσιν, ἐν τριάκονθ᾽ ἡμέραις, τοὺς υἱοὺς τῶν ἐκ συγκλήτου καὶ τῆς γερουσίας, καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ὑπάτων παραγγελλομένοις πειθαρχήσωσιν· ἐπὶ ποσὸν ἠπόρησαν, ποῖα διὰ τῶν ὑπάτων αὐτοῖς ἔσται παραγγελλόμενα· πλὴν τότε γε ἐξαυτῆς ὥρμησαν, σπεύδοντες ἀναγγεῖλαι τῇ πατρίδι περὶ τούτων. Παραγενόμενοι δ᾽ εἰς τὴν Καρχηδόνα, διεσάφουν τοῖς πολίταις τὰ κατὰ μέρος. οἱ δὲ διακούσαντες, τἄλλα μὲν ἐνδεχομένως ἐνόμιζον βεβουλεῦσθαι τοὺς πρεσβευτάς· περὶ δὲ πόλεων μὴ γεγονέναι μνείαν, εἰς μεγάλην ἐπίστασιν αὐτοὺς ἦγε, καὶ πολλὴν ἀμηχανίαν. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ φασὶ Μάγωνα τὸν Βρέττιον χρήσασθαι λόγοις ἀνδρώδεσι καὶ πραγματικοῖς. Δύο γάρ, ὡς ἔοικε, καιροὺς ἔφασκεν εἶναι τοῦ βουλεύσασθαι περὶ σφῶν καὶ τῆς πατρίδος· ὧν τὸν μὲν ἕνα παρεῖσθαι· δεῖν γὰρ οὐ μὰ Δία νῦν διαπορεῖν, τί διὰ τῶν ὑπάτων αὐτοῖς παραγγελθήσεται, καὶ διὰ τί περὶ πόλεων οὐδεμίαν ἐποιήσατο μνείαν ἡ σύγκλητος· ἀλλὰ καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐδίδοσαν τὴν ἐπιτροπήν· δόντες

Senatus ſententiam. Quod rectam conſilii viam iniiſſent, concedere illis Patres libertatem, leges ſuas, & agrum inſuper omnem, & omnium aliorum bonorum poſſeſſionem, quę ad Remp. aut ad privatos pertineret. his auditis lætari Carthaginienſes: quod putarent clementer ſecum, ut in malis, Senatum agere; qui maxima quæque & ſummè neceſſaria ſibi concederet. Poſtea adjiciente Cos. iſta eos eſſe impetraturos, ſi intra dies triginta obſides trecentos Lilybæum miſerint, ſenatorum aut ſeniorum liberos: & ea fecerint quæ Coss. imperarent: dubitatum aliquandiu eſt à legatis, cujuſmodi futura eſſent, quæ Conſules imperarent. Cæterum ex urbe profecti extemplo ſunt, ut de iis quæ geſta fuerant nuntium in patriam afferrent. Carthaginem ut ventum, omnia ordine civibus expoſuerunt. Qui iis auditis, cætera ſic ſatis commode à legatis fuiſſe adminiſtrata exiſtimantes; quod tamen urbium nulla eſſet mentio facta, cauſſam vehementer requirebant; eaque res mirifice anxios & ſollicitos illos habebat. Fama eſt, Magonem Bretium illo tempore oratione uſum & forti & prudente: quum diceret, duo tempora Carthaginienſes habuiſſe ad deliberandum de ſua & patriæ ſalute: quorum alterum eſſet ab iis prætermiſſum: nam quærendi quidnam Conſules eſſent imperaturi, & cur nullam Senatus urbium fecerit mentionem, non mehercule tempus jam eſſe; verùm tunc fuiſſe, cum arbitrio Romanorum ſeſe permitterent.

Nunc

Nunc poſtquam id feciſſent, certò ſtatuere eos debere, omnia quæ forent imperata facienda eſſe, niſi quid plane ſuperbum, & inopinatum imperaretur. id enim ſi eveniret, denuò fore ipſis deliberandum; num ditioni ſuæ illatum bellum ſuſtinere, & quæcunque manare ab eo mala ſolent, vellent tolerare: an potius adventum hoſtium horrentes, quæcunque forent imperata ultro facerent. Quum omnes præſentis belli metu, & propter incerta caſuum, ad parendum Romanis inclinarent, decretum eſt, Lilybæum obſides eſſe mittendos. Confeſtim igitur trecentos è juventute delectos, mittunt; non ſine magnis ejulatibus & lacrymis; ut pote quum neceſſarii & cognati ſui quemque illorum proſequerentur: maximeque propter mulieres miſerabilis ejus ſpectaculi facies erat. Poſteaquam Lilybæum obſides appulerunt, Conſules illos Q. Fabio Maximo tradiderunt: quoniam illo tempore Siciliam ex Prætura nactus Fabius regebat. qui eos Romam tutò curavit deferendos; ubi fuerunt ſimul omnes in unum è navalibus concluſi. Et obſides quidem hoc pacto collocati ibi ſunt: duces verò interim exercitus ad Uticæ promontorium claſſem appellunt: quod ubi Carthaginem fuit nuntiatum, ſuſpenſi omnium civium animi, pleni metus propter exſpectationis incertitudinem, fuerunt. viſum tamen illis faciendum, ut legatos mitterent, quæſituros à Conſulibus, quid facto opus eſſet; illiſque nuntiaturos, Carthaginienſes paratos eſſe

δὲ, σαφῶς γινώσκειν, διότι πᾶν τὸ παραγγελλόμενον ἐπιδεκτέον ἐστὶν, ἐὰν μὴ τελέως ὑπερήφανον ᾖ, καὶ παρὰ τὴν προσδοκίαν· εἰ δὲ μὴ, τότε πάλιν βουλεύεσθαι, πότερα δεῖ προσδέχεσθαι τὸν πόλεμον εἰς τὴν χώραν, καὶ πάσχειν ὅ, τι ποτ' ἂν οὗτος ἐπιφέρῃ τῶν δεινῶν· ἢ καταῤῥωδήσαντας τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἐθελοντὴν ἀναδέχεσθαι πᾶν τὸ προσταττόμενον. Πάντων δὲ διὰ τὸν ἐφεστῶτα πόλεμον, καὶ διὰ τὸ τῆς προσδοκίας ἄδηλον, φερομένων ἐπὶ τὸ πειθαρχεῖν τοῖς παραγγελλομένοις, ἔδοξε πέμπειν τοὺς ὁμήρους εἰς τὸ Λιλύβαιον· καὶ παραυτίκα καταλέξαντες τριακοσίους τῶν νέων, ἐξέπεμπον μετὰ μεγάλης οἰμωγῆς καὶ δακρύων· ἅτε προπεμπόντων ἕκαστον τῶν ἀναγκαίων καὶ συγγενῶν· καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν ἐκκαιουσῶν τὴν τοιαύτην διάθεσιν. Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσαν εἰς τὸ Λιλύβαιον, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς παρεδόθησαν διὰ τῶν ὑπάτων Κοΐντῳ Φαβίῳ Μαξίμῳ· συνέβαινε γὰρ τοῦτον ἐπὶ τῆς Σικελίας τετάχθαι στρατηγὸν τότε· δι' οὗ παρακομισθέντες ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ῥώμην, συνεκλείσθησαν ὁμοῦ πάντες εἰς τὸ τῆς * ἐκκαιδεκήτου νεώριον. Καὶ τῶν μὲν ὁμήρων ἐκεῖσε ὑπαρχόντων, οἱ στρατηγοὶ κατήχθησαν εἰς τὴν τῆς Ἰτύκης ἄκραν. Τούτων δὲ προσπεπτωκότων τοῖς Καρχηδονίοις, ὀρθὴ καὶ περίφοβος ἦν ἡ πόλις διὰ τὴν ἀδηλότητα τῶν προσδοκωμένων. οὐ μὴν ἀλλ' ἔδοξεν αὐτοῖς πρεσβευτὰς πέμπειν τοὺς πευσομένους τῶν ὑπάτων τί δεῖ ποιεῖν, καὶ διασαφήσοντας ὅτι πρὸς πᾶν τὸ

παραγ-

παραγγελλόμενον, ἕτοιμοι πάντες εἰσίν. τῶν δὲ πρεσβευτῶν ἀφικομένων εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων παρεμβολήν, καὶ τοῦ συνεδρίου συναχθέντος, εἰσελθόντες οἱ πρέσβεις διελέγοντο κατὰ τὰς ἐντολάς. ὁ δὲ πρεσβύτερος τῶν ὑπάτων ἐπαινέσας αὐτῶν τὴν πρόθεσιν καὶ προαίρεσιν, ἐκέλευε παραδιδόναι τά τε ὅπλα καὶ τὰ βέλη πάντα χωρὶς δόλου καὶ ἀπάτης. οἱ δὲ πρέσβεις ποιήσειν μὲν ἔφασαν τὸ παραγγελλόμενον, σκέψασθαι δ' αὐτοὺς ἠξίουν τὸ συμβησόμενον, ἐὰν αὐτοὶ μὲν παραχωρήσωσι τῶν ὅπλων, ἐκεῖνοι δὲ λαβόντες, ἀποπλεύσωσιν. ὅμως ταῦτα ἔδωκαν.

Ex τοῦ ΛΓ λόγου.

ΡΜΓ.

Καταρχὴ τῆς μετὰ ταῦτα γενομένης Ῥωμαίοις διαφορᾶς ὁλοσχεροῦς πρὸς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος.

ΟΤΙ παραγινομένων ἐκ Πελοποννήσου τῶν περὶ τὸν Αὐρήλιον πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ συμβεβηκότα περὶ αὐτούς, ὅτι παρ' ὀλίγον τοῖς ὅλοις ἐκινδύνευσαν, καὶ λεγόντων μετ' αὐξήσεως καὶ καινολογίας· οὐ γὰρ ὡς κατὰ περιπέτειαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκοντος τοῦ δεινοῦ διεσάφουν· ἀλλ' ὡς κατὰ πρόθεσιν ὡρμηκότων τῶν Ἀχαιῶν, ἐπὶ τὸ παραδειγματίζειν αὐτούς· ἡ σύγκλητος ἠγανάκτησεν μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ὡς οὐδέποτε· καὶ παραχρῆμα πρεσβευτὰς καταστήσασα τοὺς περὶ τὸν Ἰούλιον· ἐ τούτους

quæcunque forent imperata facere. Poſtquam legati in caſtra Romanorum veniſſent, & in concilio mandata quæ acceperant expoſuiſſent: major natu è Conſulibus laudato ipſorum conſilio & voluntate, arma telaque omnia ſine dolo & fallaciis tradere eos juſſit. legati facturos ſe quidem imperata reſponderunt: orare tamen Romanos, cogitarent etiam atque etiam, quid eſſet futurum, ſi Carthaginienſes tradidiſſent arma, ipſique in diſceſſu illa exportarent. hæc tamen mox tradiderunt.

Ex Hiſtoria XXXIII.

CXLIII.

Principium ſimultatum & odii quod poſtea Romani conceperunt adverſus gentem Achæorum.

QUUM ea legatio cujus princeps fuerat Aurelius Romam è Peloponneſo rediiſſet, & quæ ſibi accidiſſent, renuntiaſſet; quàm prope eſſet factum, ut & vitæ & omnium rerum periculum adirent: atque eam rem ipſi verborum inuſitata atrocitate auxiſſent: (neque enim ſic illa narrabant, ut caſu in tantum periculum incidiſſe videri poſſent: ſed quaſi certo conſilio eos invaſiſſent Achæi, ut exemplum in ipſos ſtatuerent:) indignari Senatus, ut ſi unquam aliâs: & ſtatim legationem decernere: cujus princeps Julius fuit. mox cum hujuſmodi mandatis

datis ii legati ſunt miſſi: leviter ac moderatè ut increparent Achæos, & de injuria accepta cum iis expoſtularent: magis tamen ut eos cohortarentur, ne pessimorum conſiliorum auctoribus aureis præberent: neve alienari ſe à populi Rom. amicitia per imprudentiam ſinerent. adhuc tempus eſſe emendandi quod peccatum fuiſſet; ſi auctores ſceleris culpam præſtare cogerent. Ex quibus conſtare liquido potuit unicuique, ne illa quidem mandata quæ Aurelio data fuerant eò ſpectaſſe, ut gentis Achæorum diſſiparetur concilium: ſed ut pavore terroreque injecto pervicaciam & odium Romani nominis caſtigarent. Erant qui exiſtimarent, ſimulatè hæc agi à Romanis; quod manente adhuc Carthagine nondum ei bello finis erat impoſitus. ſed aliter omnino res habuit. nam quia Achęorum gentem dudum in amicitiam ſuam receperant, pluſque in ea fidei eſſe credebant, quàm in ullo alio Græciæ populo, concuſſis armis terrere eos decreverant, quòd ſpiritus ſupra quàm par eſſet attollerent: bellum vero ſuſcipere, aut omnino illos inimicare nullo modo volebant.

CXLIV.

Sexti legati Romanorum in Achaiam adventus.

Romanorum ſtudium conſervandi Achæos; & è contrario, ipſorum Achæorum fatalis amentia, per quam exitium ipſi ſibi mox acciverunt.

ἔπεμπε δοὺς τοιαύτας ἐντολάς. Διότι δεῖ μετρίως ἐπιτιμήσαντας καὶ μεμψαμένους ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, τὸ πλεῖον παρακαλεῖν καὶ διδάσκειν τοὺς Ἀχαιούς· μήτε τοῖς ἐπὶ τὰ χείρω παρακαλοῦσι προσέχειν, μήτ' αὐτοὺς λαθεῖν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητα διαπεσόντας· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ποιήσασθαι τὴν διόρθωσιν τῶν ἠγνοημένων, ἀναθεμένους τὴν ἄγνοιαν ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἁμαρτίας. Ἐξ ὧν καὶ λίαν δῆλον ἐγίνετο, διότι καὶ τοῖς περὶ τὸν Αὐρήλιον ἔδωκε τὰς ἐντολάς, οὐ διασπάσαι βουλομένη τὸ ἔθνος· ἀλλὰ πτοῆσαι, καὶ καταπλῆξαι βουλομένη τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν Ἀχαιῶν. Τινὲς μὲν οὖν ὑπελάμβανον καθ' ὑπόκρισιν τοὺς Ῥωμαίους .... διὰ τὸ μένειν ἀτελῆ τὰ κατὰ Καρχηδόνα. τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως εἶχε· ἀλλὰ παραδεδεγμένοι τὸ ἔθνος ἐκ πολλοῦ χρόνου, καὶ νομίζοντες ἔχειν αὐτὸ πιστὸν μάλιστα τῶν Ἑλληνικῶν, ἀναστῆσαι μὲν ἔκριναν διὰ τὸ φρονηματίζεσθαι πέρα τοῦ δέοντος· πόλεμον δ' ἀναλαβεῖν, ἢ διαφορὰν ὁλοσχερῆ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς οὐδαμῶς ἐβούλοντο.

ΡΜΔ.

Σέξτου τοῦ Ῥωμαίων πρεσβευτοῦ ἄφιξις εἰς τὴν Ἀχαΐαν.

Ῥωμαίων τὸ κηδεμονικὸν τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐκ τοὐναντίου αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν ἡ δαιμονοβλάβεια ὀλέθρου αὐτοῖς μετ' ὀλίγον πρόξενος.

ΟΤΙ

ΟΤΙ δὲ οἱ περὶ τὸν Σέξτον προάγοντες ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀπήντησαν τοῖς περὶ τὸν Θεαρίδαν, οἳ ἦσαν πρεσβευταὶ πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, παραιτησόμενοι καὶ διδάξοντες τὴν σύγκλητον, ὑπὲρ τῶν εἰς τοὺς περὶ τὸν Αὐρήλιον γενομένων ἀσελγημάτων. οἷς καὶ συμμίξαντες οἱ προειρημένοι, παρεκάλεσαν αὐτοὺς ἀνακάμπτειν εἰς τὴν Ἀχαΐαν· ὅτι περὶ πάντων τούτων ἔχουσιν ἐντολὰς αὐτοὶ διαλέγεσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς. Παραγενομένων δὲ τῶν περὶ τὸν Σέξτον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διαλεγομένων τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν τῇ τῶν Αἰγιέων πόλει, καὶ προφερομένων πολλοὺς καὶ φιλανθρώπους λόγους· καὶ τὸ περὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἔγκλημα παραπεμπόντων, καὶ σχεδὸν οὐδὲ προσδεομένων δικαιολογίας, ἀλλὰ βέλτιον ἐκδεχομένων τὸ γεγονὸς αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν· καθόλου δὲ παρακαλούντων μὴ περαιτέρω προβῆναι τῆς ἁμαρτίας, μήτε τῆς εἰς αὐτούς, μήτε τῆς εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους· τὸ μὲν σωφρονοῦν μέρος, ἀσμένως ἀπεδέχετο τὰ λεγόμενα· καὶ λίαν ἐνετρέπετο συνειδὸς αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνον τὰ συμβαίνοντα τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀντιταττομένοις. τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ἀντιλέγειν μὲν οὐδὲν εἶχε τοῖς ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Σέξτον λεγομένοις δικαίοις, ἀλλ' ἦγε τὴν ἡσυχίαν· ἔμενε δὲ νοσοῦν καὶ διεφθαρμένον. Οἱ δὲ περὶ τὸν Δίαιον καὶ Κριτόλαον, καὶ πάντες οἱ μετέχοντες αὐτοῖς τῆς αὐτῆς γνώμης· οὗτοι δὲ ἦσαν ὥσπερ ἐπίτηδες ἐξ ἑκάστης πόλεως, κατ' ἐκλογὴν οἱ χείριστοι, καὶ τοῖς θεοῖς ἐχθροί, καὶ λοιμῶι αἴτιοι . . . τὸ δὲ ἔθνος, καθάπερ ἡ παροιμία ἔφη, οὐ μόνον τὰ

SEXTUS Roma in Peloponneſum tendens, in Thearidam cæteroſque legatos incidit, quos Achæi miſerant, ut de Aurelio qui in legatione ſua fuerat fœdo facinore violatus, rationem Senatui redderet, & rei veritatem ipſum doceret. Cum his locutus Sextus, auctor ſuaſorq; iis extitit, in Achajam revertendi. ſibi enim eſſe datum negotium, ut de his omnibus cum Achæis ageret. Qui poſtquam in Peloponneſum venit, cum Achæis in Ægienſium urbe colloquium habuit. & quum eſſet ejus oratio prolixa humanitate temperata, nullamque de ſcelere in legatos admiſſo faceret mentionem, ut ne excuſatione quidem ulla propemodum opus eſſe videretur; ſed clementius quàm ipſi Achæi, illud factum interpretaretur; hortaretur denique eos, ut neque Romanos neque Lacedęmonios, injuriis laceſſere amplius vellent: ſaniori quidem Achæorum parti gratiſſimi erant hujuſmodi ſermones: terrebat enim optimum quemque admiſſi facinoris conſcientia: jamque ob oculos illis erant omnia mala quæ populi Romani hoſtibus evenire ſolent. At vulgus hominum, etſi quid opponeret juſtiſſimæ Sexti orationi habebat nihil, ac propterea ſilebat: nihilominus tamen ægram mentem & corruptam ſervabat. In his fuere Diæus, Critolaus, & quicunque alii ejuſdem cum iſtis conſilii participes erant. qui ex omnibus civitatibus quaſi de induſtria delecti fuerant, peſſimus quiſque, & diis exoſus, peſtiferi quidam homines. At gens Achæorum,

non ſolùm quæ dextra dabantur à Romanis, ut eſt in proverbio, læva accipiebat manu; ſed planè, ut verbo expediam, delirabat. exiſtimabant enim univerſi, Romanos propter bella quæ in Africa atque Hiſpania gerebant, metu Achæorum, ne & ipſi arma in ipſos ſumerent, quiduis pati & quidvis dicere paratos eſſe. Iccirco ſuum hoc tempus eſſe rati, legatis quidem benigne reſpondent: velle ſe nihilominus Thearidam legatum Romam ad Senatum mittere: ipſi interim Tegeam irent, & cum Lacedæmoniis agerent, ut de conſenſu omnium finis aliquis huic bello imponatur. Hoc dato reſponſo, miſeram gentem in ſocietatem deſtinatæ pridem malitiæ ſuæ deinceps trahunt. neq; hoc ſane mirum; quum & rerum omnium rudes & pravi homines eſſent, qui ad gubernacula publicæ rei tunc ſedebant. Ultima verò pernities hoc modo eſt conſummata. Nam quum Tegeam Sextus veniſſet, eoque Lacedæmonios adduxiſſet, ut pactum aliquod cum Achęis inirent ſuper ſatisfactione, tum pro cæteris injuriis, tum pro iis quas bello acceperant, donec mitterentur à Romanis, qui de ſumma rerum ſtatuerent: coacto concilio, qui circa Critolaum erant faciendum decreverunt, ut cæteri quidem ad indictum cœtum non venirent: ſed ſolus Critolaus Tegeam ſe conferret. Eò igitur ille, poſtquam Sextus omnem prope jam ſpem ejus adventus amiſerat, pervenit: ubi verò ceptum de controverſiis diſputari cum Lacedæmoniis, nihil remittere Critolaus; quod diceret

διδόμενα τῇ δεξιᾷ παρὰ Ῥωμαίων, ἐδέχοντο τῇ λαιᾷ χειρί· καθόλου δὲ καὶ συλλήβδην παρέπαιον τοῖς λογισμοῖς. ὑπέλαβον γὰρ τοὺς Ῥωμαίους, διά τε τὰς ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν πράξεις, δεδιότας τὸν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν πόλεμον, πᾶν ὑπομένειν, καὶ πᾶσαν προΐεσθαι φωνήν· διὸ νομίσαντες ἴδιον τὸ παρὸν, ἀπεκρίθησαν φιλανθρώπως τοῖς πρεσβεύουσι· τοὺς μὲν περὶ τὸν Θεαρίδαν ὅμως ἀποστέλλειν εἰς τὴν σύγκλητον· αὐτοὶ δὲ παρακολουθήσαντες εἰς τὴν Τεγέαν, καὶ κοινολογηθέντες τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἵνα γένηταί τις ὡμολογημένη λύσις περὶ τοῦ πολέμου...... Ταῦτα δ' ἀποκριθέντες, ἐν τοῖς ἑξῆς ἦγον ἐπὶ τὴν πάλαι προκειμένην αὐτοῖς ἄγνοιαν τὸ ταλαίπωρον ἔθνος· καὶ τοῦτ' εἰκότως συνέβαινε γίνεσθαι, δι' ἀπειρίαν καὶ κακίαν τῶν κρατούντων. Τὸ δὲ τέλος τῆς ἀπωλείας, ἠνύσθη τοιῷδέ τινι τρόπῳ· παραγενομένων γὰρ εἰς τὴν Τεγέαν τῶν περὶ τὸν Σέξτον, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισπασαμένων χάριν τοῦ σύμφωνον αὐτοῖς γενέσθαι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς τήν τε περὶ τῶν προγεγονότων ἐγκλημάτων δικαιοδοσίαν, καὶ τὴν κατὰ τὸν πόλεμον, ἕως ἂν πέμψωσι Ῥωμαῖοι τοὺς περὶ τῶν ὅλων ἐπισκεψομένους· συνεδρεύσαντες οἱ περὶ τὸν Κριτόλαον, ἔκριναν πλείστους μὲν ἄλλους διακλῖναι τὴν ἀπάντησιν· τὸν δὲ Κριτόλαον παράγειν εἰς τὴν Τεγέαν. Ὁ μὲν οὖν προειρημένος, ἤδη σχεδὸν ἀπηλπικότων τῶν περὶ τὸν Σέξτον ἦλθε. γενομένης δὲ συγκαταστάσεως πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς οὐδὲν συγκατέβαινεν· φήσας οὐκ ἔχειν

ἐξουσίαν οὐδὲν οἰκονομεῖν ἄνευ τῆς τῶν πολλῶν γνώμης· ἐπανοίσειν δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς εἰς τὴν ἑξῆς, ἔφη, σύνοδον, ἥτις ἔμελλε γίνεσθαι μετὰ μῆνας ἕξ. Διὸ σαφῶς ἐπιγνόντες οἱ περὶ τὸν Σέξτον, ἐθελοκακοῦντα τὸν Κριτόλαον, καὶ δυσχεραίνοντες ἐπὶ τοῖς ἀπαντωμένοις, τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἀπέλυσαν εἰς τὴν οἰκείαν· αὐτοὶ δ᾽ ἐπανῆγον εἰς τὴν Ἰταλίαν, κατεγνωκότες ἄγνοιαν καὶ μανίαν τοῦ Κριτολάου. Ὁ δὲ Κριτόλαος χωρισθέντων τούτων, ἐπιπορευόμενος κατὰ τὸν χειμῶνα τὰς πόλεις, ἐκκλησίας συνῆγε, προφάσει μὲν χρώμενος, ὅτι βούλεται τὰ ῥηθέντα πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Τεγέᾳ διασαφεῖν αὐτοῖς· τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ κατηγορίαν ποιούμενος Ῥωμαίων, καὶ πᾶν τὸ λεγόμενον ὑπ᾽ ἐκείνων ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκδεχόμενος· ἐξ ὧν δυσμένειαν καὶ μῖσος ἐνειργάζετο τοῖς ὄχλοις. Ἅμα δὲ τούτοις, παρήγγειλε τοῖς ἄρχουσι, μὴ πράττειν τοὺς ὀφειλέτας, μηδὲ παραδέχεσθαι τοὺς ἀπαγομένους εἰς φυλακὴν πρὸς τὰ χρέα, καὶ τοὺς ἐράνους ἐπιμόνους ποιεῖν, ἕως ἂν λάβῃ τὰ τοῦ πολέμου κρίσιν. λοιπὸν ἐκ τῆς τοιαύτης δημαγωγίας, πᾶν τὸ λεγόμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ πιστὸν ἐγίνετο, καὶ πρὸς πᾶν τὸ παραγγελλόμενον ἕτοιμον ἦν τὸ πλῆθος· περὶ μὲν οὖν τοῦ μέλλοντος ἀδυνατοῦν προνοεῖσθαι, τῇ δὲ παρ᾽ αὐτοῦ χάριτι, καὶ ῥᾳστώνῃ δελεαζόμενον. Ὁ δὲ Κόϊντος ὁ Καικίλιος ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τάδε πυνθανόμενος, καὶ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ γινομένην ἀκρισίαν καὶ ταραχὴν, ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς, Γνάϊον Παπίριον, καὶ τὸν νεώτερον Σκηπίωνα Ἀφρικανόν· σὺν δὲ τούτοις Αὖλον Γαβίνιον, καὶ

abſque populi conſenſu de nulla re ſtatuere ſe poſſe: cæterùm omnia ſe ad Achæos proximo conventu, qui poſt ſex menſes erat celebrandus, dixit relaturum. Sextus igitur, qui certò cognoverat Critolaum data poteſtate de induſtria uti nolle, iniquo animo quod acciderat ferens, Lacedęmoniis domum ſuam dimiſſis, ipſe in Italiam rediens, hoc de Critolao judicium retulit, & pravi ingenii hominem eſſe, & plane furioſum. Critolaus enimvero poſt horum diſceſſum, civitates omnes per hiemem circumiẽs, populum ubiq; in concionem vocare: in ſpeciem quidem, ut quæ acta cum Lacedæmoniis eſſent, & cum aliis qui Tegeam convenerant, exponeret: re autem vera, ut Romanos accuſaret, omnia illorum dicta in deterius interpretans. qua ratione efficiebat, ut vulgi turba ubique inimicitias atque odium ingens Romani nominis conciperet. Simul cum magiſtratibus egit, ut exigendi nomina jus ne eſſet, neve ducenten ſequi æris alieni gratiâ neceſſe eſſet, ad belli finem uſq; debitorum ſolutione dilata. His artibus delinitæ plebes, quicquid ille diceret pro certo habere: quicquid imperaret, velle exſequi. Quippe multitudo futuri improvida, præſenti ejus beneficio, & commodo, quod inde capiebat ineſcabatur. Q. Cæcilius Macedoniæ Præſes cognito quàm pravis conſiliis, quàm perturbatè res in Peloponneſo adminiſtrarentur, Cn. Papirium & Scipionem Africanum juniorem legatos miſit; & unâ cum his Aulum Ga-

binium & C. Fannium. Hi quum Achæorum concilium Corinthi celebraretur, forte & ipſi eodem tempore illuc adveniunt: productique ad populum, ſingulari humanitate conditos ſermones habent, iis plane geminos; quibus antè Sextus fuerat uſus: ſummo ſtudio impedire contendentes, ne Achæi, vel propter diſcordias quæ illis erant cum Lacedæmoniis, vel propter alienatam mentem à populi Romani amicitia, odium illius penitus ſuſciperent. Hæc turbæ quum audirent, continere ſe nequiverunt: ſed legatos ſubſannantes, cum tumultu ac clamore concione ejecerunt. tanta enim hominum in officinis degere aſſuetorum, & ſordidas artes exercentium multitudo convenerat, quanta vix temere aliâs. & quum omnes tunc civitates, ſtultitia, quaſi populari quodam morbo, tenerentur; Corinthiorum tamen præ cæteris publica extitit amentia inſignita. Pauci quidam fuere, quibus legatorum oratio ad prime placebat. at Critolaus occaſionem nactus qualem ferme poterat optare, concionem etiam pariter ſecum furentē, & alienatam mente, adverſus magiſtratus cepit inſurgere: eos quoq; irridens, qui à ſe in Rep. diſſidebant: tum autem Romanos legatos licenter appellabat, & amicos quidem velle ſe habere Romanos dicebat: ſin dominos ſibi ipſe acciviſſet, nunquam in eo acquieturum. hortari denique Achæos, ac dicere, ſi viri eſſent, ſocios non defuturos: ſin autem ſemiviri, dominos. multa item alia in eam ſententiam proprii lucri cauſſa jactans, & ad fallendum

Γάϊον Φάννιον. Οἳ καὶ συνηγμένων τῶν Ἀχαιῶν εἰς Κόρινθον, κατὰ τύχην ἐλθόντες εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ παραχθέντες εἰς τὰ πλήθη, διετίθεντο πολλοὺς οὗτοι καὶ φιλανθρώπους λόγους, παραπλησίους τοῖς τῶν περὶ τὸν Σέξτον· πᾶσαν ἐνδεικνύμενοι φιλοτιμίαν, χάριν τοῦ μὴ παραβῆναι τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ὁλοσχερεστέραν ἀπέχθειαν πρὸς Ῥωμαίους, μήτε διὰ τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους προφάσεως, μήτε διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους ἀλλοτριότητος. ὧν οἱ μὲν πολλοὶ διακούοντες, οὐδαμῶς ἀνείχοντο· χλευάζοντες δὲ τοὺς πρέσβεις, μετὰ θορύβου καὶ κραυγῆς ἐξέβαλλον. καὶ γὰρ συνηθροίσθη πλῆθος ἐργαστηριακῶν καὶ βαναύσων ἀνθρώπων, ὅσον οὐδέποτε· πᾶσαι μὲν ἐκόρυζον αἱ πόλεις, πανδημεὶ δὲ καὶ μάλιστά πως ἡ τῶν Κορινθίων· ὀλίγοις δέ τισι καὶ λίαν ἤρεσκε τὰ λεγόμενα διὰ τῶν πρεσβευτῶν. ὁ δὲ Κριτόλαος, ὥσπερ κατ' εὐχὴν ὑποθέσεως ἐπιλημμένος, καὶ θεάτρου συνενθουσιῶντος, καὶ παρεστηκότος ταῖς διανοίαις, κατανίστατο μὲν τῶν ἀρχόντων· διέσυρε δὲ τοὺς ἀντιπολιτευομένους, ἐνεπαρρησιάζετο δὲ τοῖς τῶν Ῥωμαίων πρεσβευταῖς, φάσκων βούλεσθαι μὲν Ῥωμαίους φίλους ὑπάρχειν· δεσπότας δ' οὐκ ἂν εὐδοκῆσαι κτησάμενος. καθόλου δὲ παρῄνει λέγων· ὡς ἐὰν μὲν ἄνδρες ὦσιν, οὐκ ἀπορήσουσι συμμάχων· ἐὰν δ' ἀνδρόγυνοι, κυρίων. καὶ πολλὰ δή τινα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐμπορεύων καὶ μεθοδευό-

μένος, ἐκίνει καὶ παρώξυνε τοὺς ὄχλους. Ἐποίει δ' ἐμφάσεις, καὶ περὶ τοῦ μὴ τυχόντως χρῆσθαι ταῖς ἐπιβολαῖς· ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλέων τινὰς, καὶ τῶν πολιτευμάτων ἔνια κοινωνεῖν αὐτῷ τῆς προθέσεως. Τῶν δὲ τῆς γερουσίας, βουλομένων ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ κωλύειν αὐτὸν τῶν τοιούτων λόγων, περισπασάμενος τοὺς στρατιώτας, καταινίσατο κελεύων προσελθεῖν, ἐγγίσαι, τολμῆσαί τινα μόνον ἅψασθαι τῆς χλαμύδος. Καθόλου δ' ἔφη, πολὺν ἤδη χρόνον παρακατεσχηκὼς αὐτὸν, οὐκ ἔτι δύνασθαι καρτερεῖν, ἀλλ' ἐρεῖν τὸ φαινόμενον. δεῖν γὰρ οὐ Λακεδαιμονίους, οὐδὲ Ῥωμαίους ἀγωνιᾶν οὕτως, ὡς τοὺς ἐξ αὐτῶν συνεργοῦντας τοῖς ἐχθροῖς· εἶναι γάρ τινας, τοὺς πλεῖον Ῥωμαίοις εὐνοοῦντας, καὶ Λακεδαιμονίοις, ἢ τοῖς σφετέροις πράγμασι· καὶ τούτων πίστιν ἔφερεν. Ἔφη γὰρ Εὐαγόραν τὸν Αἰγιέα, καὶ τὸν Τριταιέα Στρατήγιον, πάντα τὰ λεγόμενα δι' ἀπορρήτων ἐν ταῖς συναρχίαις διασαφεῖν τοῖς περὶ τὸν Γναῖον· τοῦ δὲ Στρατηγίου, συμμεμιχέναι μὲν τοῖς ἀνθρώποις ὁμολογοῦντος, καὶ μετὰ ταῦτα συμμίξειν φάσκοντος, φίλοις οὖσι καὶ συμμάχοις· ἀπηγγελκέναι δὲ ὀρκιζόμενος μηδὲν τῶν ἐν ταῖς συναρχίαις εἰρημένων· ὀλίγοι μέν τινες ἐπίστευον· οἱ δὲ πλείους ἀπεδέχοντο τὰς διαβολάς. ὁ δὲ Κριτόλαος παροξύνας τοὺς ὄχλους, διὰ τῆς τούτων κατηγορίας ἔπεισε τοὺς Ἀχαιούς, πάλιν ψηφίσασθαι, λόγῳ μὲν τὸν πρὸς Λακεδαι-

comminiſcens, hominum fæcem commovebat, atque concitabat. Quinetiam ex dictis factiſque ſuis intelligi volebat, non temere hæc ſe moliri; verum & Regum nonnullos, & quaſdam etiam Reſp. conſpirare ſecum in eodem propoſito. & quum reprehendere ipſum Senatus vellet, & ne ejuſmodi ſermones haberet impedire, manu militari ſuccinctus, ad vim faciendam ſe comparabat; jubens magiſtratum ut accederet, appropinquaret ſibi, auderet aliquis vel chlamydem ſuam attingere. Poſtremo dixit, quum perdiu ſe continviſſet ægre, temperare jam ſibi non poſſe, quominus animi ſui ſententiam aperiret: debere Achæos, non tam de Lacedæmoniis aut Romanis eſſe ſollicitos, quàm de civibus qui cum hoſtibus facerent. eſſe enim nonnullos qui Romanis & Lacedæmoniis magis quàm ſuæ Reip. faveant. ejus verò certum argumentum eſſe dicebat, quod Euagoras Ægienſis, & Strategius Trittæenſis omnia quæ arcanò dicerentur in conventibus magiſtatuum, Gnæo renuntiarent. Strategio verò, locutum quidem ſe cum Romanis fatente & poſthac etiam locuturum confirmante; ut pote qui amici ac ſocii gentis Achæorum eſſent; ſed renuntiaſſe quicquam illis eorum quæ in cōventibus magiſtratuum eſſent dicta, cum jurejurando negante; pauci fuere qui fidem illius verbis haberent; plures pronis auribus calumnias admiſerunt. Critolaus vero criminatione iſtorum multitudine concitata, Achæis perſuaſit, ut denuo bellū decernerent, verbis quidem adver-
ſum

ſum Lacedæmonios: revera adverſus Romanos. hoc amplius iniquum alterum decretum expreſſit; ut quęcumque aliquis loca expeditione iſta cepiſſet, eorum dominus eſſet. Hoc ille pacto effecit, ut ſolus in Achæorum gente monarchicam, prope dixerim, potentiam obtineret. Atque his ita præſtructis, ſedulo id cepit agere, ut res novas moliretur, & Romanos aggrederetur: ſine cauſſa ille quidem; ſed contra potius rem auſus maxime impiam atque injuſtiſſimam. E legatis Cnæus Athenas eſt profectus, inde Spartam; temporum occaſiones eo loci præſtolaturus: alius Naupactum abiit; reliqui duo ad Cæcilii adventum uſque Athenis ſubſtiterunt. Ea tum in Peloponneſo rerum facies erat.

μονίους πόλεμον, ἔργῳ δὲ τὸν πρὸς Ῥωμαίους· καὶ προσεμέτρησεν ἕτερον ψήφισμα παράνομον· ὥστε κυρίους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους, * οὓς ἂν ἐπὶ στρατοπεδείας αἱρήσωνται· δι' οὗ τρόπον τινὰ μοναρχικὴν ἀνέλαβεν ἐξουσίαν· οὗτος μὲν οὖν ταύτῃ διοικησάμενος, ἐγίνετο περὶ τὸ πραγματοκοπεῖν, καὶ Ῥωμαίοις ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας, οὐδενὶ λόγῳ τοῦτο πράττων· ἀλλὰ πάντων ἀσεβεστάτοις καὶ παρανομωτάτοις ἐπιβαλόμενος. Τῶν δὲ πρέσβεων, ὁ μὲν Γνάϊος, ἐς Ἀθήνας ἀπῆρεν, κἀκεῖθεν εἰς Λακεδαίμονα, προσεδρεύσων τοῖς καιροῖς· ὁ δὲ ἄλλος εἰς Ναύπακτον· οἱ δὲ δύο μέχρι τῆς τοῦ Καικιλίου παρουσίας ἔμειναν ἐν ταῖς Ἀθήναις. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐν τούτοις ἦν.

ΕΚ ΤΩΝ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΚΛΟΓΑΙ

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

EX LIBRIS HISTORIARUM

POLYBII

MEGALOPOLITANI

EXCERPTA

DE VIRTUTIBUS ET VITIIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

ARGUMENTUM

LIBRI PRIORIS, DE VIRTUTIBUS ET VITIIS.

Editore & interprete Henrico Valeſio.

QUICUNQUE olim ſive Reges, ſive ſortis privatę homines, mente fuerunt, neque voluptatibus depravata, neque mollicie corrupta, ſed animi nobilitatem intemeratam ad virtutem conſervarunt: hi profecto & inter labores durarunt, & otium in literis conſumpſerunt. Ac ſi qui illorum vitam in ſtudiis diligentius egiſſent, eruditionis amore inflammati aliquid impenſiore cura conſcripſerunt, partim quod multiplicis doctrinæ ſuæ certum aliquod poſteris monimentum relinquere averent: partim etiam immortalis memoriæ deſiderio, quam apud lectores conſequerentur. Quoniam verò per tot annorum curricula & res immenſę quotidie exoriebantur & ſcri-

ΟΣΟΙ τῶν πάλαι ποτὲ βασιλέων τε καὶ ἰδιωτῶν μὴ τὸν νοῦν παρεσύρησαν ἡδοναῖς ἢ κατεμαλακίσθησαν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς ἀκηλίδωτον ἀρετῇ συνετήρησαν· οὗτοι δὴ οὗτοι καὶ πόνοις ἐνεκαρτέρησαν, καὶ λόγοις ἐνεσχολήθησαν, καὶ ἄλλος ἄλλό τι τῶν ὅσοι λογικώτερον ἐπεβίωσαν, παιδείας ἐρασταὶ γεγονότες σπουδαιότερόν τινα συνεγράψαντο. οἱ μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πολυμαθίας δεῖγμα ἐναργὲς τοῖς μετέπειτα καταλιπεῖν ἱμειρόμενοι· οἱ δὲ καὶ εὔκλειαν ἀείμνηστον ἐκ τῶν ἐντυγχανόντων καρπώσασθαι μνώμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς τῶν τοσούτων ἐτῶν περιδρομῆς ἄπλετόν τι χρῆμα καὶ πραγμάτων ἐγίγνετο, καὶ λόγων ἐ-

πολυχεῖ τε, ἐπ' ἄπειρόν τε καὶ ἀμήχανον ἡ τῆς ἱστορίας εὐρύνετο συμπλοκή. ἔδει δ' ἐπιρρεπέστερον πρὸς τὰ χείρω τῆς τῶν ἀνθρώπων προαίρεσιν μεταπεπτίθεσθαι χρόνοις ὕστερον, καὶ ὀλιγώρως ἔχειν πρὸς τὰ καλά, καὶ ῥαθυμότερον διακεῖσθαι πρὸς τὴν τῶν φθασάντων γνῶσιν καὶ κατάληψιν, καὶ τοῦ τὴν γινομένης τῆς ἀληθοῦς ἐπιτεύξεως· ὡς ἐντεῦθεν ἀδηλίᾳ σκιάζεσθαι τὴν τῆς ἱστορίας ἐφεύρεσιν, πῇ μὲν σπάνει βίβλων ἐπωφελῶν, πῇ δὲ πρὸς τὴν ἐκτάδην πολυλογίαν δειμαινόντων. καὶ καταπρ' ἀδειώτων· ὁ τῆς Πορφύρας ἀπόγονος Κωνσταντῖνος ὁ ὀρθοδοξότατος καὶ χριστιανικώτατος τῶν πώποτε βεβασιλευκότων, ὀξυωπέστερον πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν διακείμενος, καὶ δραστήριον ἐσχηκὼς νοῦν. ἔκρινε βέλτιστον εἶναι καὶ κοινωφελές, τῷ τε βίῳ ὀνησιφόρον· πρότερον μὲν ζητητικῇ διεγέρσει βίβλους ἄλλοθεν ἄλλας ἐξ ἁπάσης ἑκασταχοῦ οἰκουμένης συλλέξασθαι, παντοδαπῆς καὶ πολυειδοῦς ἐπιστήμης ἐγκύμονας· ἔπειτα τὸ τῆς πλατυεπείας μέγεθος καὶ ἀκοὰς ἀποκναῖον, ἄλλως τε καὶ ὀχληρὸν καὶ φορτικὸν φαινόμενον τοῖς πολλοῖς, δεῖν ᾠήθη καταμερίσαι τοῦτο εἰς λεπτομέρειαν, ἀνεπιφθόνως τε προθεῖναι πᾶσι κοινῇ τὴν ἐκ τούτων ἀναφυομένην ὠφέλειαν· ὡς ἐκ μὲν τῆς ἐκλογῆς προσεκτικωτέρους καὶ ἐνδελεχέστερον κατεντυγχάνειν τοὺς τροφίμους τῶν λόγων, καὶ μονιμώτερον ἐντυποῦσθαι τούτοις τὴν τῶν λόγων εὐφράδειαν. μεγαλοφυῶς τε καὶ εὐεπηβόλως πρὸς ἐπὶ τούτοις καταμερίσαι εἰς ὑπο-

pta contexebantur: hiſtoriæ conſcriptio ſemper latius ſeſe propagans, infinita jam res erat, & quæ humani ingenii vim excederet. Enimverò aliter evenire non poterat, quin hominum ſtudia & voluntates poſterioribus temporibus ad deteriora ſe inclinarent, honeſta ſuſque deque haberent, & ad cognoſcendas priorum ſæculorum res evaderent negligentiores: inveſtigatione veri ſemel neglecta. Ita ut hiſtoriæ cognitio tenebris obvoluta redderetur incerta, tum propter librorum utilium inopiam, tum quia ad illa tot & tanta volumina vulgo homines expaveſcebant. Idcircò Conſtantinus Porphyrogeneta Imperator omnium qui unquam fuerunt rectæ fidei tenaciſſimus & Chriſtianiſſimus, ingenio præditus ad rerum pulchrarum perceptionem acutiſſimo, ea denique præſtans intelligentia, ut facilè quidvis ad effectum perduceret, illud primo fore optimum eſt ratus & vulgo omnibus utile: ut libros undique ex omnibus orbis partibus doctrina varia refertos conquireret: deinde vaſtam illam librorum molem, quæ lectores enecabat (cum præſertim moleſta pleriſque omnibus & tædii plena ea res videretur) in partes minutas putavit diſtribuendam: & luculentam utilitatem quæ poterat inde percipi, oculis hominum exponendam. Adeò ut hoc delectu habito majori attentione & aſſiduitate lectioni incumbere ſtudioſi queant, & ſermonis facundiam altius ac penitius animo imprimere. Hoc amplius Imperator magno & felici conatu Opus univerſum in tractatus diverſos nu-

ſos numero tres & quinquaginta cenſuit diſtribuendum, in quibus quidquid magnificum habet hiſtoria, incluſum continetur. neque ineſt quidquam hiſtoriæ inſertum, quod partitionem hanc in hoſce tractatus effugerit. Neque vero ob diviſionem ſententiarum, ſeries Operis totius ullo modo corrumpitur. Verum ſervat hæc Synopſis, vel ut verius dicam, hæc rerum cognatarum adunatio in ſingulis partibus concinnandis unicuique tractatui convenientem rationem. Horum verò tractatuum præſens hic qui DE VIRTUTIBUS ET VITIIS inſcribitur, ordine eſt quinquageſimus. Primus autem inſcriptionem habet DE IMPERATORUM RENUNCIATIONE. Continetur etiam hoc procemio quos patres habeant, & auctores ſingula ſcripta, & quorum parta ſint ingeniis; ne Excerpta hæc nominibus careant, & habeantur non pro legitimis, ſed pro ſpuriis & ſubdititiis fœtibus. Sunt autem hæc excerpta ex Annalibus infra ſubjectis.

I. *Ex Ioſephi Antiquitatum libris.*
II. *Ex Gregorio Monacho.*
III. *Ex Chronico Ioannis Malelæ.*
IV. *Ex Ioannis Antiocheni Chronico.*
V. *Ex Diodori Siculi univerſali hiſtoria.*
VI. *Ex Nicolai Damaſceni univerſali hiſtoria.*
VII. *Ex Herodoto Halicarnaſſeo.*
VIII. *Ex Thucydide.*
IX. *Ex Xenophontis libris de Inſtitutione Cyri, & de Expeditione Cyri Paryſatidis filii.*

θέσεις διαφόρους, τρεῖς ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσας, ἐν αἷς καὶ ὑφ' αἷς ἅπασα ἱστορικὴ μεγαλουργία συγκλείεται. καὶ οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν συγκειμένων, ὃ διαφεύξεται τὴν τοιαύτην τῶν ὑποθέσεων ἀπαρίθμησιν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀφαιρουμένης τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας τῇ διαιρέσει τῶν ἐννοιῶν· ἀλλὰ σύσσωμον σωζούσης, καὶ ἑκάστῃ ὑποθέσει προσαρμοζομένης τηλικαύτης οὐ συνόψεως, ἀληθέστερον δ' εἰπεῖν, οἰκειώσεως. ὧν κεφαλαιωδῶν ὑποθέσεων ἡ προκειμένη αὕτη καὶ ἐπιγραφομένη, ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ, πεντηκοστὴ οὖσα τυγχάνει. τῆς πρώτης τὸ ἐπώνυμον λαχούσης ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ· ἐμφαίνει δὲ τοῦτο τὸ προοίμιον τίνας οἱ λόγοι πατέρας κέκτηνται, καὶ ὅθεν ἀποκυΐσκονται, ὡς ἂν μὴ ὦσιν αἱ κεφαλαιώδεις ὑποθέσεις ἀκατονόμαστοι καὶ μὴ γνήσιοι, ἀλλὰ νόθοι τε καὶ ψευδώνυμοι. εἰσὶ δ' ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν,

α' Ἰωσήπου ἀρχαιολογίας.
β' Γεωργίου μοναχοῦ.
γ' Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς.
δ' Ἰωάννου Ἀντιοχέως χρονικῆς ἱστορίας.
ε' Διοδώρου Σικελιώτου καθολικῆς ἱστορίας.
ς' Νικολάου Δαμασκηνοῦ καθολικῆς ἱστορίας.
ζ' Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέως.
η' Θουκυδίδου.
θ' Ξενοφῶντος Κύρου παιδείας καὶ ἀναβάσεως Κύρου τοῦ Παρυσάτιδος.

ι' Ἀῤῥια-

ι' Ἀῤῥιανοῦ Ἀλεξ......

ια' Διονυσίου Ἁλικαρνησσέως Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.

ιβ' Πολυβίου τοῦ Μεγαλοπολίτου Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.

ιγ' Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκῆς τῆς ἐπίκλην βασιλικῆς.

ιδ' Δίωνος Κοκκιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. καὶ οἱ ἐφεξῆς ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει ἐπιγράψονται.

ΙΑΜΒΟΙ ΣΗΜΑΙΝΟΝΤΕΣ

τὴν βασιλικὴν ἀγωγήν.

Αἰὼν ὁ μακρὸς ὥσπερ ἄνθη τοὺς λόγους
Ἀπανταχοῦ γῆς εἶχεν ἐσκεδασμένους,
Ἀνθοῦντας, οὐ πέμποντας εὔπνοον χάριν.
Ταῦτα δὲ τούτους εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος
Δρέψας, ἀγείρας ἐμμελεῖ μουσουργίᾳ
Προὔθηκε πᾶσι θελκτικὴν εὐοσμίαν,
Ὅσοις λόγου μέτεστιν εὐώδεις λόγους.
Ὃν τοῖς λόγοις στέφοιμεν ὡς λόγων φίλον.
Ἀσυγκρίτως γὰρ ἐν μέδουσιν ἐκπρέπει.
Λάμπων, προφαίνων χρηστότητα τοῦ κράτους
Γίγας φερανγῆς ὥσπερ ἡλίου φάος
Ἐχθροῖς ἅπασιν, εὐνόοις θ' ὑπηκόοις.
Οὐκοῦν βοάτω πρὸς θεὸν πᾶς τις μέροψ.
Τιθωνὸν αὐτὸν δεῖξον ἄλλον ἐν χρόνοις.
Ὡς ἂν τὰ λῷστα τῷ βίῳ συνεισφέρει.

X. *Ex Arriani hiſtoria de rebus geſtis Alexandri.*

XI. *Ex Dionyſii Halicarnaſſei hiſtoria Romana.*

XII. *Ex Polybii Megalopolitani hiſtoria Romana.*

XIII. *Ex Appiani hiſtoria Romana quæ inſcribitur Regia.*

XIV. *Ex Dionis Cocceiani hiſtoria Romana.*

Sequentes auctores in ſecundo libro recenſebuntur.

JAMBICI VERSUS DE STUDIIS

Conſtantini Porphyrogenetæ.

Immenſa lapſi temporis longinquitas
Diſerta paßim ſcripta diſsipaverat,
Florida, at odoris deſtituta gratia:
Collecta quæ nunc cum labore ſedulo
Communicaſti litteratis omnibus,
Auguſte Conſtantine, principum decus.
Igitur amantem litterarum principem
Ab litteratis concelebrari decet.
Namque ille Reges inter eximius nitet
Tanquam Gigas ſoliſve flammivomi jubar,
Clementiamque oſtentat imperii ſui
Simul benevolis ſubditis, & hoſtibus.
Ergo univerſi fundite has Deo preces:
Annos ei donare Tithoni velis,
Bona erogare pergat ut mortalibus.

ΕΚ ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

Μεγαλοπολίτου, βίβλ. ς΄.

EX

POLYBII ME-
GALOPOLITANI

Hiſtor. Lib. VI.

Lucius Demarati Corinthii filius Romam ſe contulit, tum in ſe ipſo, tum in opibus ſuis magnam ſpem collocans. Eaſque ob cauſas nulli ſe in Repub. inferiorem fore ſperabat. Uxorem quoque habebat cùm ad alia utilem, tum ad res agendas conſilio & induſtria præditam. Romam igitur ingreſſus, ac civitate donatus ſtatim ad Regis obſequium ſeſe accommodavit: atque ob liberalitatem, & ingenii dexteritatem, maxime vero propter liberalem à puero inſtitutionem, brevi maximam gratiam atque auctoritatem apud Regem eſt conſecutus. Ac progreſ-

ΟΤΙ Λεύκιος ὁ Δημαράτου τοῦ Κορινθίου υἱὸς εἰς Ῥώμην ὥρμησε, πιστεύων αὑτῷ τε καὶ τοῖς χρήμασι, πεπεισμένος οὐδενὸς ἔλαττον ἕξειν ἐν τῇ πολιτείᾳ διά τινας ἀφορμάς. ἔχων γυναῖκα χρησίμην πρός τ' ἄλλα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιβολὴν πραγματικὴν εὐφυῆ συνεργόν. παραγενόμενος δ' εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ τυχὼν τῆς πολιτείας, εὐθέως ἡρμόσατο πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἀρέσκειαν. ταχὺ δὲ διὰ τὴν χορηγίαν, καὶ διὰ τὴν τῆς φύσεως ἐπιδεξιότητα, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἐκ παίδων ἀγωγήν, ἁρμόσας τῷ προεστῶτι μεγάλης ἀποδοχῆς ἔτυχε καὶ πίστεως παρ' αὐτῷ. χρόνου δὲ προ-

δὲ προϊόντος εἰς τοῦτ' ἦλθε παραδοχῆς, ὥστε συνοικεῖν καὶ συγχωρίζειν τῷ Μαρκίῳ τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν. ἐν δὲ τούτοις ἐπ' ἀγαθῷ πᾶσι γινόμενος καὶ συνεργῶν, καὶ συγκατασκευάζων τοῖς δεομένοις ἀεί τι τῶν χρησίμων, ἅμα δὲ καὶ τῇ τοῦ βίου χορηγίᾳ μεγαλοψύχως εἰς τὸ δέον ἑκάστοτε καὶ σὺν καιρῷ χρώμενος, ἐν πολλοῖς μὲν ἀπετίθετο χάριν, ἐν πᾶσι δ' εὔνοιαν ἐνειργάσατο καὶ φήμην ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ, καὶ τῆς βασιλείας ἔτυχεν.

Ὅτι πάντα χρὴ τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα τοὺς καλῶς ἀσκοῦντας, ἐκ παίδων ἀσκεῖν, μάλιστα δὲ τὴν ἀνδρείαν.

Ὅτι τινὲς τῶν λογογράφων τῶν ὑπὲρ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἱερωνύμου γεγραφότων, πολλήν τινα πεποίηνται λόγον, καὶ πολλήν τινα διατέθεινται τερατείαν, ἐξηγούμενοι μὲν τὰ πρὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς γινόμενα σημεῖα, καὶ τὰς ἀτυχίας τὰς Συρακουσίων, τραγῳδοῦντες δὲ τὴν ὠμότητα τῶν τρόπων, καὶ τὴν ἀσέβειαν τῶν πράξεων, ἐπὶ δὲ πᾶσι τὸ παράλογον καὶ τὸ δεινὸν τῶν περὶ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ συμβάντων, ὥστε μήτε Φάλαριν, μήτ' Ἀπολλόδωρον, μήτ' ἄλλον μηδένα γεγονέναι τύραννον ἐκείνου πικρότερον· * καὶ παῖς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, εἶτα μῆνας οὐ πλείω τριῶν καὶ δέκα βιώσας, μετήλλαξε τὸν βίον. κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον, ἕνα μέν τινα καὶ δεύτερον ἐστρεβλῶσθαι, καί τινας τῶν φίλων καὶ τῶν ἄλλων Συρακουσίων ἀπεκτάνθαι δυνατόν· ὑπερβολὴν δὲ γεγονέναι παρανομίας, καὶ παρηλ-

* *f.* καί τοι.

ſu temporis eò gratiæ proceſſit, ut regni negotia unà cum Marcio adminiſtraret. In qua ille adminiſtratione cùm omnium civium utilitati proſpiceret, ac ſingulos qui ab eo quidpiam poſtulabant, gratia atque opera ſua adjuvaret, ac divitiis ſuis pro loco ac tempore magnifice uteretur, multos quidem ſibi devinctos beneficiis tenebat, benevolentiam vero ac laudem virtutiſque famam apud omnes ſibi comparaverat, quocirca & regnum adeptus eſt.

Eos qui rectę inſtitutioni ſtudent, cùm omnes virtutes ſtatim à puero condiſcere atque exercere oportet, tum maximè fortitudinem.

Ex Lib. VII.

Quidam hiſtoriæ ſcriptores qui de Hieronymi interitu ſcripſere, plurimis verbis ad commovendam admirationem abuſi ſunt; dum partim prodigia quæ illius tyrannidem præceſſere narrant, & Syracuſanorum calamitates, partim crudelitatem ingenii ac res ab eo impiè geſtas tragicorum more exaggerant, ac poſtremò novitatem atque atrocitatem eorum quæ in ipſius obitu acciderunt, ut nec Phalaris, neque Apollodorus, neque alius porrò quiſquam illo acerbior tyrannus unquam extiterit. Qui tamen cùm admodum puer regnum ſuſcepiſſet, atque exinde non ampliùs quàm menſes tredecim vixiſſet, ſtatim è vita diſceſſit. Hoc autem temporis ſpatio fieri ſane potuit, ut unus aut alter cruciatus ſit, & ex ipſius amicis ac reliquis Syracuſanis nonnulli interfecti fuerint, ſingularem verò crudelitatem atque inauditam impieta-

pietatem illam fuiſſe minime credibile eſt. Ac natura quidam temerarium atque injuſtum illum fuiſſe fatendum omninò eſt: nulli tamen ante dictorum tyrannorum eſt conferendus. Sed qui particulares hiſtorias conſcribunt, cùm argumenta brevia atque anguſta tractanda ſuſceperint, mihi videntur rerum inopia laborantes eò neceſſitatis adduci, ut res exiguas in immenſum extollant, ac de rebus ne mentione quidem dignis multa verba faciant. Quidam etiam præ judicii inopia in idem vitium incurrunt. Quantò enim rectiùs quis hujuſmodi ſermonem qui librorum explendorum cauſa narrationibus cumuli vicem adjici ſolet, ad Hieronem potiùs ac Gelonem tranſtuliſſet, omiſſo Hieronymo. Hic enim audiendi diſcendique cupidis longè gratior ſermo atque utilior foret. Namque Hiero primum quidem Syracuſanorum ac ſociorum principatum ſua induſtria ſibi comparavit, cùm neque opes, neque gloriam, neque aliud porrò quidquam à fortuna paratum habuiſſet, præterea nemine è civibus occiſo aut in exilium miſſo, nemine vel moleſtia affecto, ſuo Marte Syracuſanorum regnum eſt adeptus, quod quidem maximam habet admirationem. Illud verò non minus mirabile, quòd regnum non modò ita eſt aſſecutus, ſed etiam iiſdem artibus conſervavit. Nam cùm annos quatuor & quinquaginta regnaverit, patriæ quidem ſuæ pacem, ſibi vero ſecurum ab inſidiis regnum præſtitit, atque adeò invidiam quæ ſumma quæque comitari ſolet, effu-

λαγμένην ἀσέβειαν οὐκ εἰκός. καὶ τῷ μὲν τρόπῳ διαφερόντως εἰκαῖον αὐτὸν γεγονέναι καὶ παράνομον φατέον. οὐ μὴν εἴς γε σύγκρισιν ἀκτέον οὐδενὶ τῶν προειρημένων τυράννων. ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ τὰς ἐπὶ μέρους γράφοντες πράξεις, ἐπειδὰν ὑποθέσεις δὲ περιλήπτους ὑποστήσωνται καὶ στενὰς, πτωχεύοντες πραγμάτων ἀναγκάζεσθαι τὰ μικρὰ μεγάλα ποιεῖν, καὶ περὶ τῶν μηδὲ μνήμης ἀξίων πολλούς τινας διατίθεσθαι λόγους· ἔνιοι δὲ καὶ δι' ἀκρισίαν εἰς τὸ παραπλήσιον τούτοις ἐμπίπτουσιν. ὅσῳ γὰρ ἄν τις εὐλογώτερον καὶ περὶ ταῦτα τὸν ἀναπληροῦντα τὰς βίβλους, καὶ τὸν ἐπιμετροῦντα λόγον τῆς διηγήσεως εἰς Ἱέρωνα καὶ Γέλωνα διάγοιτο, παρεὶς Ἱερώνυμον. καὶ γὰρ τοῖς φιληκόοις ἡδίων οὗτος καὶ τοῖς φιλομαθοῦσι τῷ παντὶ χρησιμώτερος. Ἱέρων μὲν γὰρ, πρῶτον μὲν δι' αὑτοῦ κατεκτήσατο τὴν Συρακουσίων καὶ τῶν συμμάχων ἀρχὴν, οὐ πλοῦτον, οὐ δόξαν, οὐχ ἕτερον οὐδὲν ἐκ τῆς τύχης ἕτοιμον παραλαβών· καὶ μὴν οὐκ ἀποκτείνας, οὐ φυγαδεύσας, οὐ λυπήσας οὐδένα τῶν πολιτῶν, δι' αὑτοῦ βασιλεὺς κατέστη τῶν Συρακουσίων· ὃ πάντων ἐστὶ παραδοξότατον. ἔτι δὲ τὸ, μὴ μόνον κτήσασθαι τὴν ἀρχὴν οὕτως, ἀλλὰ καὶ διαφυλάξαι τὸν αὐτὸν τρόπον· ἔτη γὰρ ν' καὶ τέτταρα βασιλεύσας, διετήρησε μὲν τῇ πατρίδι τὴν εἰρήνην, διεφύλαξε δ' αὑτῷ τὴν ἀρχὴν ἀνεπιβούλευτον, διέφυγε δὲ τὸν ταῖς ὑπεροχαῖς παρεπόμενον φθόνον,

ἔς γε

ἐς γε πολλάκις ἐπιβαλόμενος ἀποθέσθαι τὴν δυναστείαν, ἐκωλύθη κατὰ κοινὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν. εὐεργετικώτατος δὲ καὶ φιλοδοξότατος γενόμενος εἰς τοὺς Ἕλληνας, μεγάλην μὲν αὑτῷ δόξαν, οὐ μικρὰν δὲ Συρακουσίοις εὔνοιαν παρὰ πᾶσιν ἀπέλιπε. καὶ μὴν ἐν περιουσίᾳ καὶ τρυφῇ, καὶ δαψιλείᾳ πλείστῃ διαγενόμενος, ἔτη μὲν ἐβίωσε πλείω ϙ΄. διεφύλαξε δὲ τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας, διετήρησε δὲ πάντα καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἀβλαβῆ. ὃ τοι δέ μοι δοκεῖ σημεῖον οὐ μικρὸν, ἀλλὰ παμμέγεθες εἶναι βίου σώφρονος.

git. Qui cùm ſæpius principatu ſe abdicare tentaſſet, à civibus publicè eſt prohibitus. Cùmque eſſet liberaliſſimus in Græcos & cupidiſſimus gloriæ, & maximam ſibi famam & Syracuſanis non mediocrem apud omnes benevolentiam conciliavit. Denique cum in omnium rerum abundantia ac deliciis ſummaque copia degeret, annos tamen amplius nonaginta vixit, ſenſuſque omnes & cuncta corporis membra integra ac ſana retinuit, quod mihi quidem certiſſimnm temperantiæ argumentum videtur.

Ὅτι Γέλων πλείω τῶν ν΄ βιώσας ἐτῶν, σκοπὸν προέθηκε κάλλιστον ἐν τῷ ζῆν, τὸ πειθαρχεῖν τῷ γεννήσαντι, καὶ μήτε πλοῦτον, μήτε βασιλείας μέγεθος, μήτ' ἄλλο περὶ πλείονος ποιήσασθαι μηδὲν τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς εὐνοίας καὶ πίστεως.

Gelo annos amplius quinquaginta cùm vixerit, hunc pulcherrimum vitæ ſcopum ſibi propoſuit, ut parenti morem gereret, ac nec divitias nec regni majeſtatem, neque aliud quidquam benevolentia ac fide quæ parentibus debetur pluris faceret.

Ὅτι Γόργος ὁ Μεσσήνιος οὐδενὸς ἦν δεύτερος Μεσσηνίων πλούτῳ καὶ γένει, διὰ δὲ τὴν ἄθλησιν κατὰ τὴν ἀκμὴν πάντων ἐνδοξότατος ἐγεγόνει τῶν περὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας φιλοστεφανούντων. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τὴν τοῦ λοιποῦ βίου προστασίαν, ἔτι δὲ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν στεφάνων, οὐδενὸς ἐλείπετο τῶν καθ' αὑτόν. καὶ μὴν ὅτε καταλύσας τὴν ἄθλησιν, ἐπὶ τὸ πολιτεύεσθαι καὶ τὸ πράττειν τὰ τῆς πατρίδος ὥρμησε, καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἐλάττω δόξαν ἐξεφέρετο τῆς πρότερον ὑπαρχούσης αὐτῷ· πλεῖστον μὲν ἀπέχειν δοκῶν τῆς τοῖς ἀθληταῖς παρεπομένης ἀγωνίας, πρακτικώτατος δὲ καὶ νουνεχέστατος εἶναι νομιζόμενος περὶ τὴν πολιτείαν.

Gorgus Meſſenius opibus ac generis ſplendore Meſſeniorum nulli ſecundus; quod ad Athleticam verò laudem attinet, in adoleſcentia omnium qui in gymnicis ludis coronæ ſtudio decertant celeberrimus fuerat. Nam & formæ dignitate, & totius vitæ exteriore cultu, præterea etiam coronarum numero nulli ætatis ſuæ concedebat. Quinetiam poſtquam relictis certaminibus gymnicis ad Rempub. & negotia patriæ tractanda ſe contulit, hac quoque ex parte non minorem quàm ex ante acta vita gloriam retulit. Nam & plurimum abeſſe videbatur ab illo ſtupore qui athletas fere comitari ſolet, & ad res gerendas gnaviſſimus, ac prudentiſſimus in Rep. habebatur.

Hîc

Hîc verò, ait Polybius, orationis curſum ſiſtere ac pauca de Philippo dicere lubet, eo quod hoc illi initium mutationis & proni in pejora impetus fuit. Atque iis qui in Repub. verſantur ſi aliquem ex hiſtoria fructum percipere cupiant, nullum illuſtrius exemplum proponi poſſe arbitror. Nam cùm ob regni ipſius famam, tum ob indolis præſtantiam illuſtres, atque omnibus Græcis notiſſimi in utramque partem hujus Regis impetus fuerunt, notiſſimi quoque caſus qui utraque ejus inſtituta conſecuti ſunt. Nam quemadmodum ſimulac regnum accepit, Theſſalia ſimul ac Macedonia atque omnes Regni ejus provinciæ omni obſequio ac benevolentia eum amplexæ ſunt, quanta neminem Regum antea, tametſi adhuc adoleſcens regnum Macedoniæ ſuſcepiſſet, id verò inde perſpici facilè poteſt. Cùm enim belli adverſus Ætolos, ac Lacedæmonios ſuſcepti cauſa continuè à Macedonia diſtineretur, non modò ex ſupra dictis gentibus nulla rebellavit, ſed nec vicinorum quiſquam Barbarorum Macedoniæ fines contingere eſt auſus. Jam benevolentiam erga illum ac ſtudium omnium amicorum, & maximè Alexandri ac Chryſogoni, ne quidem exprimere dicendo quiſquam poſſit, nec quot ac quanta breviſſimo temporis ſpatio beneficia contulerit in Peloponneſios, ac Bœotos, ſimùlque Epirotas & Acarnanas. Quod ſi quid tantiſper exaggerando dicere licet, jure optimo

Οὗ φησιν ὁ Πολύβιος, ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ παρὸν ἐπιστήσας τὴν διήγησιν βραχέα βούλομαι διαλεχθῆναι περὶ Φιλίππου, διὰ τὸ ταύτην τὴν ἀρχὴν γενέσθαι τῆς εἰς τοὔμπαλιν μεταβολῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπὶ χεῖρον ὁρμῆς, καὶ μεταθέσεως. δοκεῖ γάρ μοι τοῖς καὶ κατὰ βραχὺ βουλομένοις τῶν πραγματικῶν ἀνδρῶν περιποιεῖσθαι τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας διόρθωσιν, ἐναργέστατον εἶναι τοῦτο παράδειγμα. καὶ γὰρ διὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιφανὲς, καὶ διὰ τὸ τῆς φύσεως λαμπρὸν, ἐκφανεστάτας συμβαίνει καὶ γνωριμωτάτας γεγονέναι πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τὰς εἰς ἑκάτερον τὸ μέρος ὁρμὰς τοῦ βασιλέως τούτου, παραπλησίως δὲ καὶ τὰ συνεξακολουθήσαντα ταῖς ὁρμαῖς ἑκατέραις ἐκ παραθέσεως. ὅτι μὲν οὖν αὐτῷ μετὰ τὸ παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν τά τε κατὰ Θετταλίαν καὶ Μακεδονίαν, καὶ συλλήβδην τὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν οὕτως ὑποπεπτώκει, καὶ συνέκλινε ταῖς εὐνοίαις ὡς οὐδενὶ τῶν πρότερον βασιλέων. καίτοι νέῳ ὄντι παραλαβόντι τὴν Μακεδόνων δυναστείαν, εὐχερὲς καταμαθεῖν ἐκ τούτων. συνεχέστατα γὰρ αὐτοῦ περισπασθέντος ἐκ Μακεδονίας, διὰ τὸν πρὸς Αἰτωλοὺς καὶ Λακεδαιμονίους πόλεμον, οὐχ οἷον ἐστασίασέ τι τῶν προειρημένων ἐθνῶν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν περιοικούντων ἐτόλμησε βαρβάρων οὐδεὶς ἅψασθαι τῆς Μακεδονίας. καὶ μὴν περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Χρυσογόνου, καὶ τῶν ἄλλων φίλων εὐνοίας, καὶ προθυμίας εἰς αὐτὸν, οὐδ' ἂν εἰπεῖν τις δύναιτ' ἀξίως, 1 τῶν δὲ Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν, ἅμα δὲ τούτοις Ἠπειρωτῶν, Ἀκαρνάνων, ὅσων ἑκάστοις ἀγαθῶν ἐν βραχεῖ χρόνῳ παραίτιος ἐγένετο· καθόλου γε μὴν 2 ἤδη μικρὸν ὑπερβολικώτερον εἰπεῖν, οἰκειότατ' ἂν οἶμαι περὶ Φι-

1 ἴσ. τῶν, 2 ἴσ. εἰ δεῖ.

λίππου τοῦτο ῥηθῆναι, διότι κοινός τις οἷον ἐρώμενος ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὸ τῆς αἱρέσεως εὐεργετικόν. ἐκφανέστατον δὲ καὶ μέγιστον δεῖγμα περὶ τοῦ τί δύναται προαίρεσις καλοκἀγαθικὴ καὶ πίστις, τὸ πάντας Κρηταιεῖς συμφρονήσαντας καὶ τῆς αὐτῆς μεταλαβόντας συμμαχίας, ἕνα προστάτην ἑλέσθαι τῆς νήσου Φίλιππον, καὶ ταῦτα συντελεσθῆναι χωρὶς ὅπλων καὶ κινδύνων, ὃ πρότερον οὐ ῥᾳδίως ἂν εὕροι τις γεγονός. ἀπὸ δὲ τῶν κατὰ Μεσσηνίους ἐπιτελεσθέντων, ἅπαντα τἀναντίαν ἐλάμβανε διάθεσιν αὐτῷ, καὶ τοῦτο συνέβαινε κατὰ λόγον. τραπεὶς γὰρ ἐπὶ τὴν ἀντικειμένην προαίρεσιν τῇ πρόσθεν, καὶ ταύτῃ προστιθεὶς ἀεὶ τὸ ἀκόλουθον, ἔμελλε καὶ τὰς τῶν ἄλλων διαλήψεις περὶ αὑτοῦ τρέψειν εἰς τἀναντία, καὶ ταῖς τῶν πραγμάτων συντελείαις [1] ἐγχρήσειν ἐναντίαις ἢ πρότερον. ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι, δῆλον δὲ τοῦτο ἔσται τοῖς προσέχουσιν ἐπιμελῶς, διὰ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων πράξεων.

Ὅτι ὁ Ἄρατος θεωρῶν τὸν Φίλιππον ὁμολογουμένως τόν τε πρὸς Ῥωμαίους ἀναλαμβάνοντα πόλεμον, καὶ κατὰ τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους αἵρεσιν ὁλοσχερῶς ἠλλοιωμένον, πολλὰς εἰσενεγκάμενος ἀπορίας καὶ σκήψεις, μόλις ἀπετρέψατο τὸν Φίλιππον. ἡμεῖς δὲ [2] τοῦ κατὰ τὴν ε´. βίβλον ἡμῖν ἐν ἐπαγγελίᾳ καὶ φάσει μόνον εἰρημένου, νῦν δι᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν πίστιν εἰληφότος, βουλόμεθα προσαναμνῆσαι τοὺς συνεφιστάνοντας τῇ πραγματείᾳ, πρὸς τὸ μηδεμίαν τῶν ἀποφάσεων ἀναπόδεικτον μηδ᾽ ἀμφισβη-

1 f. ἐγκύρσειν. 2 mſ. τοῦτο.

id de Philippo dici poſſe exiſtimo, amorem ac delicias Græcorum omnium illum fuiſſe, ob illius prolixam de omnibus bene merendi voluntatem. Quantum autem valeat præclarum vitæ inſtitutum ac concepta ſemel opinio, hoc celeberrimo & maximo teſtimonio demonſtrari poteſt, quod omnes ſimul Cretenſes concordia inter ſe ac ſocietate inita unum Philippum Dictatorem ad res inſulæ conſtituendas publicè elegerunt, quodque citra vim ac periculum cuncta effecta ſunt, quod ſuperiori memoria haud facilè quis factum eſſe recordetur. At verò ob crudelitatem ac perfidiam qua ille in Meſſenios eſt uſus, omnia illi in contrarium vertere, idque ſane jure optimo. Nam cum vitæ inſtitutum priori contrarium eſſet amplexus, ac quotidie malum malo cumularet, conſentaneum erat ut contrariam de illo opinionem cuncti conciperent, & ipſe contrarios longeq; alios quàm anteà rerum ſucceſſus experiretur. Quod quidem ei poſteà contigit, ut ex iis quæ deinceps narrabimus, attentus hiſtoriæ lector manifeſtè perſpiciet.

Aratus cùm Philippum videret bellum adverſus Romanos apertè ſuſcipere, atque erga ſocios longè alia ac priùs voluntate affectum eſſe, variis difficultatibus ac rationibus in medium allatis, ægrè Philippum ab incepto deterruit. Cæterùm cùm id quod in libro quinto ſimpliciter tantum & abſolutè poſuimus, nunc rebus ipſis confirmetur, admonendos eſſe hîc duximus hiſtoriæ lectores, ne qua fortè propoſitio abſque demonſtratio-

ſtratione à nobis relinquatur. Nam cum bellum Ætolicum narrantes eo loci conſtitiſſemus, quo Philippum diximus nimio animi impetu porticus, & reliqua donaria Thermi oppidi deſtruxiſſe, atque hujus facti culpam non tam ipſum in Regem ob illius adhuc ætatem, quam in Regis amicos & Comites conferri debere, de Arato quidem aſſeruimus reliquam ejus vitam hujuſmodi omne facinus ab eo amoliri, Demetrii autem Pharii prorſus tale vitæ inſtitutum fuiſſe: atque id nos poſteà oſtenſuros eſſe tum polliciti, hunc in locum ſermonis illius demonſtrationem diſtulimus. quando ſcilicet Philippus Demetrio quidem præſente, ut in Meſſenicarum rerum narratione oſtendimus, Arato autem uno duntaxat die tardiùs delato, teterrima facinora aggredi cœpit, & deguſtato ſemel humano cruore, & ſocios trucidandi fœduſque omne violandi initio ſumpto, non ex homine lupus, quod in Arcadica eſt fabula, ut ait Plato, ſed ex legitimo Rege acerbus tyrannus evaſit. Sed altero etiam longè certiori argumento declarari poteſt, utriuſque hominis ſecta ac ſententia, illo ſcilicet conſilio quod de Meſſeniorum arce uterque Regi dedit, de quo ſupra commemoravi, ut jam de iis quę in Ætolia geſta ſunt nullus ſit dubitandi locus. Quę cum ita ſint, quæ in utroque fuerit inſtituti diverſitas facilè colligi poteſt. Nam quemadmodum Philippus Arati conſilium ſecutus Meſſeniis quod ad arcem pertinet fidem ſervavit, & ingenti ut

τεθεῖμεν καταλιπεῖν. καθ' ὃν γὰρ καιρὸν ἐξηγούμενοι τὸν Αἰτωλικὸν πόλεμον ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς διηγήσεως ἐπέστημεν· ἐν ᾧ Φίλιππον ἔφαμεν τὰς ἐν Θέρμῳ στοὰς καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀναθημάτων θυμικώτερον διαφθεῖραι· καὶ δεῖν τούτων τὴν αἰτίαν οὐχ οὕτως ἐπὶ τὸν βασιλέα διὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς ἐπὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ φίλους ἀναφέρειν, τότε περὶ μὲν Ἀράτου τὸν βίον ἐφήσαμεν ἀπολογεῖσθαι τὸ μηδὲν ἂν ποιῆσαι μοχθηρόν, Δημητρίου δὲ τοῦ Φαρίου τὴν τοιαύτην εἶναι προαίρεσιν· δῆλον δὲ τοῦτο ποιήσειν ἐπηγγειλάμεθα διὰ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων, εἰς τοῦτον ὑπερθέμενοι τὸν καιρὸν τὴν πίστιν τῆς ῥηθείσης ἀποφάσεως· ἐν ᾧ παρὰ μίαν ἡμέραν Δημητρίου μὲν παρόντος, ὡς ἀρτίως ὑπὲρ τῶν κατὰ Μεσσηνίους ὑπεδείξαμεν, Ἀράτου δὲ καθυστερήσαντος, ἤρξατο Φίλιππος ἅπτεσθαι τῶν μεγίστων ἀσεβημάτων· καὶ καθάπερ ἂν ἐγγευσάμενος αἵματος ἀνθρωπίνου, καὶ τοῦ φονεύειν, καὶ παρασπονδεῖν τοὺς συμμάχους, οὐ λύκος ἐξ ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Ἀρκαδικὸν μῦθον, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ τύραννος ἐκ βασιλέως ἀπέβη πικρός. τούτου δ' ἐναργέστερον ἔτι δεῖγμα τῆς ἑκατέρου γνώμης τὸ περὶ τῆς ἄκρας συμβούλευμα τὸ ῥηθὲν ἐν τοῖς πολιτικοῖς, πρὸς τὸ μηδὲ περὶ τῶν κατ' Αἰτωλοὺς διαπορεῖν. ὧν ὁμολογουμένων εὐμαρὲς ἤδη συλλογίσασθαι τὴν διαφορὰν τῆς ἑκατέρου προαιρέσεως. καθάπερ γὰρ νῦν Φίλιππος πεισθεὶς Ἀράτῳ διεφύλαξε τὴν πρὸς Μεσσηνίους πίστιν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἄκραν, καὶ μεγάλῳ τὸ δὴ λε-

γενόμενον ἕλκει τῷ προγεγονότι περὶ τὰς σφαγάς, μικρὸν ἴαμα προσέθηκεν. οὕτως ἐν τοῖς κατ' Αἰτωλοὺς Δημητρίῳ κατακολουθήσας ἠσέβει μὲν εἰς τοὺς θεούς, τὰ καθιερωμένα τῶν ἀναθημάτων διαφθείρων· ἡμάρτανε δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὑπερβαίνων τοὺς τοῦ πολέμου νόμους· ἠστόχει δὲ τῆς σφετέρας προαιρέσεως ἀπαραίτητον καὶ πικρὸν ἑαυτὸν ἀποδεικνύων ἐχθρὸν τοῖς διαφερομένοις. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τὰ κατὰ Κρήτην· καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων Ἀράτῳ μὲν καθηγεμόνι χρησάμενος περὶ τῶν ὅλων· οὐχ οἷον ἀδικήσας, ἀλλ' οὐδὲ λυπήσας οὐδένα τῶν κατὰ τὴν νῆσον, ἅπαντας μὲν εἶχε Κρηταιεῖς ὑποχειρίους, ἅπαντας δὲ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν ἐπήγετο διὰ τὴν σεμνότητα τῆς προαιρέσεως. οὕτω πάλιν ἐπακολουθήσας Δημητρίῳ, καὶ παραίτιος γενόμενος Μεσσηνίοις τῶν ἄρτι ῥηθέντων ἀτυχημάτων, ἅμα τὴν παρὰ τοῖς συμμάχοις εὔνοιαν, καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀπέβαλε πίστιν· τηλικαύτην τοῖς νέοις βασιλεῦσι ῥοπὴν ἔχει καὶ πρὸς ἀτυχίαν, καὶ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἀρχῆς ἡ τῶν παρεπομένων φίλων ἐκλογὴ καὶ κρίσις, ὑπὲρ ἧς οἱ πλείους οὐκ οἶδ' ὅπως ῥαθυμοῦντες οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ποιοῦνται πρόνοιαν.

Ὅτι Φίλιππος παραγενόμενος εἰς τὴν Μεσσήνην ἔφθειρε τὴν χώραν δυσμενικῶς, θυμῷ τὸ πλεῖον ἢ λογισμῷ χρώμενος. ἤλπιζε γάρ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, βλάπτων συνεχῶς, οὐδέποτε ἀγανακτήσειν οὐδὲ μισήσειν τοὺς κακῶς πάσχοντας· προήχθην δὲ καὶ νῦν καὶ διὰ τῆς προτέρας βίβλου σαφέστερον ἐξηγήσασθαι περὶ τούτων, οὐ

ajunt vulneri, cædes dico quas in urbe ediderat, leve medicamentum adhibuit: ſic in bello adverſus Ætolos Demetrio obſecutus, & Deos impiè offendebat, quorum donaria vaſtabat, & humano generi injuriam faciebat jura belli transgrediendo. ac præterea contra inſtitutum ac propoſitum ſibi ab initio ſcopum peccabat, dum implacabilem atque acerbum adverſariis hoſtem ſe prębebat. Idem in rebus Cretenſibus exiſtimandum eſt. Namque in iis quamdiu Arati conſilio eſt uſus, neminem ex tota inſula non modò injuria, ſed ne moleſtia quidem afficiens, cùm omnes Cretenſes dicto audientes habuit, tum vero omnes Græcos gravitate conſilii ad ſui amorem pellexit. At contra magiſtro uſus Demetrio, cùm Meſſeniis eas, quas memoravi, calamitates intuliſſet, unà ſociorum benevolentiam, atque apud omnes Græcos fidei opinionem amiſit. Tantùm in Regum adoleſcentia ad infelicitatem aut ad confirmationem regni valet delectus amicorum & Comitum. de quo tamen plerique neſcio cujuſmodi negligentiæ minimè laborant.

Ex Lib. VIII. pag. 721.

Philippus Meſſeniam ingreſſus, agros hoſtiliter vaſtare cœpit, ira magis quàm conſilio ductus. Sperabat enim, ut mihi quidem videtur, cùm aſſiduè aliis damnum inferret, miſeros homines nunquam id moleſtè laturos, neque ipſum odio habituros eſſe. Ac de his quidem & nunc & ſuperiore libro enucleatius verba ut facerem impulſus ſum, non ob

eas tantùm cauſas, quas priùs adduxi, ſed etiam eò quod hiſtoriæ ſcriptores partim damna omnia à Philippo Mſſeniis illata ſilentio prætermiſerint: partim benevolentia in Principes aut contrà metu, impietatem ac crudelitatem illam, qua in Meſſenios ſæviit Philippus, non modò vitio non verterint, verumetiam tanquam præclarum facinus laude proſecuti ſint. Nec verò in iis ſolùm quæ ad Meſſenios pertinent, idem admiſſum eſt, ab iis qui res Philippi in literas retulerunt, ſed etiam in aliis pleriſque. Quo fit ut eorum libri hiſtoriæ quidem nullam ſpeciem, ſed potius encomii formam habeant. Ego vero ita exiſtimo, nec vituperari falſò, nec laudari Reges oportere, (quod tamen plerique fecerunt) ſed ſingulorum factis ac conſiliis conſentaneum aſſiduè ſermonem accommodandum. Verum fortaſſe id dictu facile, factu autem imprimis arduum eſt. Multæ enim ac variæ neceſſitates in vita occurrunt, quibus fracti homines ea quæ ſibi videntur liberè loqui aut ſcribere vetantur. Quamobrem nonnullis quidem eorum danda eſt venia, aliis vero minimè indulgenda. Ac maximè omnium Theopompus hac in parte reprehenſionem meretur, qui cùm initio hiſtoriæ Philippi, hac maximè cauſa ſe ad ſcribendum impulſum eſſe dixiſſet, quod Philippo Amyntæ filio parem virum nunquam antea Europa protuliſſet, repente tum in ipſo proœmio, tum per totam hiſtoriam eum in mulieres intemperantiſſimè exarſiſſe memorat,

μόνον διὰ τὰς πρότερον ἡμῖν εἰρημένας αἰτίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τῶν συγγραφέων τοὺς μὲν ὅλως παραλελοιπέναι τὰ κατὰ τοὺς Μεσσηνίους. τοὺς δὲ καθόλου διὰ τὴν πρὸς τοὺς μονάρχους εὔνοιαν ἢ τἀναντία φόβον, οὐχ οἷον ἐν ἁμαρτίᾳ γεγονέναι τὴν εἰς τοὺς Μεσσηνίους ἀσέβειαν Φιλίππου καὶ παρανομίαν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐν ἐπαίνῳ καὶ κατορθώματι τὰ πεπραγμένα διασαφεῖν ἡμῖν. οὐ μόνον δὲ περὶ Μεσσηνίους τοῦτο πεποιηκότας ἰδεῖν ἐστὶ τοὺς γράφοντας τοῦ Φιλίππου τὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων παραπλησίως. ἐξ ὧν ἱστορίας μὲν οὐδαμῶς ἔχειν αὐτοῖς συμβαίνει διάθεσιν τὰς συντάξεις, ἐγκωμίου δὲ μᾶλλον. ἐγὼ δ' οὔτε λοιδορεῖν ψευδῶς φημὶ δεῖν τοὺς μονάρχους, οὔτ' ἐγκωμιάζειν, ὃ πολλοῖς ἤδη συμβέβηκεν· τὸν ἀκόλουθον δὲ τοῖς προγεγραμμένοις ἀεὶ καὶ τὸν πρέποντα ταῖς ἑκάστων προαιρέσεσι λόγον ἐφαρμόζειν. ἀλλ' ἴσως τοῦτ' εἰπεῖν μὲν εὐμαρές, πρᾶξαι δὲ καὶ λίαν δυσχερές, διὰ τὸ πολλὰς καὶ ποικίλας εἶναι διαθέσεις καὶ περιστάσεις· αἷς εἴκοντες ἄνθρωποι κατὰ τὸν βίον, οὔτε λέγειν, οὔτε γράφειν δύνανται τὸ φαινόμενον. ὧν χάριν τισὶ μὲν αὐτῶν συγγνώμην δοτέον, ἐνίοις γε μὴν οὐ δοτέον· μάλιστα δ' ἄν τις ἐπιτιμήσειε περὶ τοῦτο τὸ μέρος Θεοπόμπῳ. ὅς γ' ἐν ἀρχῇ τῆς Φιλίππου συντάξεως δι' αὐτὸ μάλιστα παρορμηθῆναι φήσας πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τῆς πραγματείας, διὰ τὸ μηδέποτε τὴν Εὐρώπην ἐνηνοχέναι τοιοῦτον ἄνδρα παράπαν, οἷον τὸν Ἀμύντου Φίλιππον, μετὰ ταῦτα παραπόδας ἔν τε τῷ προοιμίῳ, καὶ παρ' ὅλην δὲ τὴν ἱστορίαν, ἀκρατέστατον μὲν αὐτὸν ἀποδείκνυσι πρὸς γυναῖκας

ὥστε καὶ τὸν ἴδιον οἶκον [1] ἐσφαλκέναι τὸ καθ' αὑτὸν διὰ τὴν πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ὁρμὴν καὶ προστασίαν· ἀδικώτατον δὲ καὶ κακοπραγμονέστατον περὶ τὰς τῶν φίλων καὶ συμμάχων κατασκευάς. πλείστας δὲ πόλεις ἐξηνδραποδισμένον καὶ πεπραξικοπηκότα μετὰ δόλου καὶ βίας, ἐκπαθῆ δὲ γεγονότα καὶ πρὸς τὰς [2] ἀκροποσίας ὥστε καὶ μεθ' ἡμέραν πλεονάκις μεθύοντα καταφανῆ γενέσθαι τοῖς φίλοις. εἰ δέ τις ἀναγνῶναι βουληθείη τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνάτης καὶ μʹ αὐτῷ βίβλου, παντάπασι ἂν θαυμάσαι τὴν ἀτοπίαν τοῦ συγγραφέως. ὅς γε χωρὶς τῶν ἄλλων τετόλμηκε καὶ ταῦτα λέγειν· αὐταῖς γὰρ λέξεσιν, αἷς ἐκεῖνος κέχρηται, κατατετάχαμεν. εἰ γάρ τις ἦν ἐν
,, τοῖς Ἕλλησιν ἢ τοῖς βαρβάροις φη-
,, σὶ λάσταυρος ἢ θρασὺς τὸν τρόπον,
,, οὗτοι πάντες εἰς Μακεδονίαν ἀ-
,, θροιζόμενοι πρὸς Φίλιππον, ἑ-
,, ταῖροι τοῦ βασιλέως προσηγορεύ-
,, οντο. καθόλου γὰρ ὁ Φίλιππος τοὺς
,, μὲν κοσμίους τοῖς ἤθεσι καὶ τῶν ἰδίων
,, βίων ἐπιμελουμένους ἀπεδοκίμα-
,, ζε. τοὺς δὲ πολυτελεῖς καὶ ζῶντας ἐν
,, μέθαις καὶ κύβοις ἐτίμα, καὶ προῆ-
,, γεν. τοιγαροῦν οὐ μόνον ταῦτ' ἔχειν
,, αὐτοὺς παρεσκεύαζεν, ἀλλὰ καὶ τῆς
,, ἄλλης ἀδικίας καὶ βδελυρίας ἀ-
,, θλητὰς ἐποίησεν. τί γὰρ τῶν αἰσχρῶν
,, ἢ δεινῶν αὐτοῖς οὐ προσῆν; ἢ τί τῶν
,, καλῶν καὶ σπουδαίων οὐκ ἀπῆν; ὧν
,, οἱ μὲν ξυρόμενοι καὶ λεαινόμενοι
,, διετέλουν ἄνδρες ὄντες· οἱ δ' ἀλ-
,, λήλοις ἐτόλμων ἐπανίστασθαι πώ-
,, γωνας ἔχουσι· καὶ περιήγοντο μὲν
,, δύο καὶ τρεῖς τοὺς ἑταιρευομένους,
,, αὐτοὶ δὲ τὰς αὐτὰς ἐκείνοις χρήσεις
,, ἑτέροις παρείχοντο. ὅθεν καὶ δι-

1 Suidas in ἐσφαλκέναι. 2 f. ἀκρατοπ. ex Suida in ἐκπαθής.

adeò ut propter illíus hac in parte cupiditatem atque inſaniam domus Regia in periculum inciderit. Eundem prætereà injuſtiſſimum atque erga amicos ac ſocios perfidiſſimum deſcribit : & qui urbes plurimas per vim ac fraudem captas in ſervitutem redegerit. Eundem quoque ebrietati valde deditum fuiſſe narrat, adeò ut diurno etiam tempore ebrius ab amicis plerumque ſit deprehenſus : quod ſi quis libri noni ac quadrageſimi principium in manus ſumpſerit, ſcriptoris omnino importunitatem mirabitur. qui inter cætera hæc etiam dicere non dubitavit, eadem enim verba quibus ille uſus eſt, hic apponenda eſſe duximus.
,, Nam ſi quis inter Græcos
,, aut barbaros impudicus erat ac
,, protervus, illico Macedoniam ad
,, Philippum delatus, ſodalis Regis
,, vocabatur. Omnino enim Philip-
,, pus modeſtos ac frugi homines
,, reſpuebat : helluones autem ac
,, prodigos, & vino atque aleæ dedi-
,, tos colebat, atque evehebat ma-
,, ximè. Itaque non ſolum in ſuis
,, illis priſtinis vitiis eos confirmabat,
,, verumetiam ad omnis nequitiæ
,, ac ſpurcitiæ certamen provoca-
,, bat. quòd enim turpitudinis ac
,, flagitii genus eis non inerat? quid
,, contra honeſtatis ac virtutis non
,, deerat? cum hi quidem raſi ac læ-
,, vigati eſſent, illi vero viros barba-
,, tos conſtuprare non dubitarent.
,, ac duos quidem treſve meritorios
,, pueros ſecum circumducebant,
,, cæterum ipſi eandem ſui copiam
,, aliis faciebant. Quamobrem me-

,, ritè

,, ritò quis non amicos illos, ſed ami-
,, cas, nec milites, ſed meretrices
,, potiùs appellaſſet. nam cùm na-
,, tura eſſent cruenti, morbo tamen
,, erant cinædi. atque ut paucis ab-
,, ſolvam, præſertim cum tot ac
,, tanta mihi negotia incumbant,
,, ſic apud me exiſtimo, quotquot
,, amici ac Comites Philippi dice-
,, bantur, teterrimas fuiſſe belluas,
,, quales nec Centauri qui Pelium
,, incoluere, nec Læſtrygones qui
,, Leontinos campos tenuiſſe perhi-
,, bentur, nec ulla alia hujuſmodi
,, monſtra extiterunt. Hanc vero acerbitatem ac linguæ temeritatem Theopompi quis non meritò damnet? non enim eo ſolùm quod propoſito ſuo contraria ac pugnantia loquitur, objurgandus eſt, ſed quia cum de Rege ipſo, tum de ejus amicis falſa dicit, ac maxime quod mendacium ſuum putidè ac turpiter protulit. Nam ſi de Sardanapalo aliquo, aut de ejus ſodalibus ſermo eſſet inſtitutus, vix quiſquam hac verborum turpitudine uti ſuſtineret: tametſi hujus hominis inſtitutum atque intemperantiam ex ipſa ſepulchri inſcriptione ſatis colligamus, ſic enim habet inſcriptio:.

Hæc habeo quæ edi, quæque exſaturata libido
Hauſit, ———

de Philippo autem ejuſque comitibus nemo eſt qui non vereatur, non dico mollitiem aliquam, aut etiam impudentiam eis affingere, ſed contra ne laudationem eorum aggreſſus vim ac fortitudinem, & cæ-

,, καίως ἄν τις αὐτοὺς οὐχ ἑταίρους [1]
,, ὑπελάμβανεν εἶναι, οὐδὲ στρατιώ-
,, τας, ἀλλὰ χαμαιτύπας προσηγό-
,, ρευσεν. ἀνδροφόνοι γὰρ τὴν φύσιν
,, ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν.
,, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ἵνα παύσωμαι
,, φησὶ μακρολογῶν, ἄλλως τε καὶ
,, τοσούτων μοι πραγμάτων ἐπικεχυ-
,, μένων, ἡγοῦμαι τοιαῦτα θηρία γε-
,, γονέναι, καὶ τοιούτους τὸν τρόπον τοὺς φί-
,, λους καὶ τοὺς ἑταίρους Φιλίππου
,, προσαγορευθέντας, οἵους οὔτε τοὺς
,, Κενταύρους τοὺς τὸ Πήλιον κατα-
,, σχόντας, οὔτε τοὺς Λαιστρυγόνας τοὺς
,, τὸ Λεοντίνων πεδίον οἰκήσαντας, οὔτ'
,, ἄλλους οὐδ' ὁποίους. ταύτην δὲ τήν τε πικρίαν καὶ τὴν ἀθυρογλωσσίαν τοῦ συγγραφέως τίς οὐκ ἂν ἀποδοκιμάσειεν; οὐ γὰρ μόνον ὅτι μαχόμενα λέγει πρὸς τὴν αὑτοῦ πρόθεσιν, ἄξιός ἐστιν ἐπιτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ διότι κατέψευσται τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν φίλων, καὶ μάλιστα διότι τὸ ψεῦδος αἰσχρῶς καὶ ἀπρεπῶς διατέθειται. εἰ γὰρ περὶ Σαρδαναπάλλου τις ἢ τῶν ἐκείνου συμβιωτῶν ἐποιεῖτο τοὺς λόγους, μόλις ἂν ἐθάρρησε τῇ κακορρημοσύνῃ ταύτῃ χρήσασθαι. οὗ τὴν ἐν τῷ βίῳ προαίρεσιν καὶ τὴν ἀσέλγειαν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐπὶ τοῦ τάφου τεκμαιρόμεθα. λέγει γὰρ ἡ ἐπιγραφή.

Ταῦτ' ἔχω ὅσσ' ἔφαγον καὶ ἐφύβρισα καὶ μετ' ἔρωτος
Τέρπν' ἔπαθον.

περὶ δὲ Φιλίππου καὶ τῶν ἐκείνου φίλων εὐλαβηθείη τις ἂν οὐχ οἷον εἰς μαλακίαν καὶ ἀνανδρίαν ἔτι δ' ἀναισχυντίαν λέγειν, ἀλλὰ τοὐναντίον μήποτ' ἐγκωμιάζειν ἐπιβαλλόμενος οὐ δυνηθῇ καταξίως εἰπεῖν τῆς ἀνδρείας καὶ φιλοπο-

1 ἀλλ' ἑταίρας adde ex Athenæo lib. 6. pag. 260.

νίας,

νίας, καὶ συλλήβδην τῆς ἀρετῆς τῶν προειρημένων ἀνδρῶν. οἵ γε προφανῶς ταῖς σφετέραις φιλοπονίαις καὶ τόλμαις ἐξ ἐλαχίστης μὲν βασιλείας ἐνδοξοτάτην καὶ μεγίστην Μακεδόνων ἀρχὴν κατεσκευάκασι· χωρὶς δὲ τῶν ὑπὸ Φιλίππου πράξεων, αἱ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἐπιτελεσθεῖσαι μετ' Ἀλεξάνδρου, πᾶσιν ὁμολογουμένην τὴν ἐπ' ἀρετῇ φήμην παραδεδώκασι περὶ αὐτῶν. μεγάλην γὰρ ἴσως μερίδα νετέον τῷ προεστῶτι τῶν ὅλων Ἀλεξάνδρῳ, καίπερ ὄντι νέῳ παντελῶς. οὐκ ἐλάττω μέντοι γε τοῖς συνεργοῖς καὶ φίλοις. οἳ πολλαῖς μὲν καὶ παραδόξοις μάχαις ἐνίκησαν τοὺς ὑπεναντίους· πολλοὺς δὲ καὶ παραβόλους ὑπέμειναν πόνους καὶ κινδύνους, καὶ ταλαιπωρίας. πλείστης δὲ περιουσίας κυριεύσαντες, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς ἐπιθυμίας πλείστης εὐπορήσαντες ἀπολαύσεως, οὔτε κατὰ τὴν σωματικὴν δύναμιν οὐδέποτε διὰ ταῦτ' ἠλαττώθησαν, οὔτε κατὰ τὰς ψυχικὰς ὁρμὰς οὐδὲν ἄδικον οὐδὲ ἀσελγὲς ἐπετήδευσαν. ἅπαντες δ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, βασιλικοὶ καὶ ταῖς μεγαλοψυχίαις, καὶ ταῖς σωφροσύναις, καὶ ταῖς τόλμαις ἀπέβησαν Φιλίππῳ, καὶ μετ' Ἀλεξάνδρῳ συμβιώσαντες. ὧν οὐδὲν ἂν δέοι μνημονεύειν ἐπ' ὀνόματος. μετὰ δὲ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον οὕτω περὶ τῶν πλείστων μερῶν τῆς οἰκουμένης ἀμφισβητήσαντες, παράσημον ἐποίησαν τὴν ἑαυτῶν δόξαν ἐν πλείστοις ὑπομνήμασιν. ὥστε τὴν μὲν Τιμαίου τοῦ συγγραφέως πικρίαν ᾗ κέχρηται κατ' Ἀγαθοκλέους τοῦ Σικελίας δυνάστου καίπερ ἀνυπέρβλητον εἶναι δοκοῦσαν,

teras tantorum hominum virtutes dicendo adæquare non valeat: qui ut conſtat ſua induſtria ac magnitudine animi, regnum Macedoniæ ex tenuiſſimo ampliſſimum ac celeberrimum effecerunt: ac præter ea quæ ſub Philippo geſſere, res ab iiſdem poſt illius obitum in commilitio Alexandri geſtæ receptam apud omnes virtutis famam eis comparaverunt. Magna enim fortaſſe hujus gloriæ pars Alexandro, cujus auſpiciis cuncta gerebantur, tametſi admodum adoleſcenti tribuenda eſt, non minor tamen ejus Comitibus ac miniſtris debetur: qui multis & maximis præliis hoſtes ſuperarunt, multoſque ac difficillimos caſus & labores ac pericula perpeſſi ſunt. atque maximarum opum compotes facti, cum omnibus copiis ad explendas cupiditates idoneis abundarent, tamen nec corporis vires ideò illis imminutæ ſunt, neque animi ſtudia ad injuſtitiam ac libidinem deflexerunt: ſed universi quotquot Philippi ac deinde Alexandri Comites fuerunt, & animi magnitudine, & temperantia, & audacia prorſus Regia extiterunt: quos quidem nominatim recenſere haudquaquam neceſſe eſt. Poſt obitum autem Alexandri, cum de maximis partibus orbis terrarum inter ſe decertaſſent, famam nominis ſui plurimis hiſtoriæ monimentis teſtatam poſteris reliquerunt. Quo fit ut Timæi quidem maledicentia qua adverſus Agathoclem Siciliæ tyrannum invectus eſt, tametſi omnes modeſtiæ fines excedat, rationem tamen aliquam

habere

habere videatur: quippe inimici & mali hominis & tyranni vituperationem inſtituit. At vero Theopompi maledicentia omni ratione deſtituitur Nam cum de Rege optima indole ad virtutem prædito ſcribere inſtituiſſet, nihil eſt tam turpe & tam grave quod in opere ſuo non dixerit. Reliquum eſt ut vel ipſo in principio ac veſtibulo hiſtoriæ ſuæ mendax & adulator fuiſſe dicatur, aut certè in particularibus ſuis demonſtrationibus amens penitus ac puerilis: ſi quidem importuna ac merito caſtiganda vituperatione id ſe conſecuturum eſſe ſperavit, ut & ſibi major auctoritas, & laudationibus Philippi major fides accederet. Sed neque ipſum conſilium antedicti ſcriptoris ab ullo homine probabitur, qui cùm res Græciæ inde, ubi deſinit Thucydides, ſcribere eſſet aggreſſus, poſtquam ad Leuctrica tempora ac res Græciæ celeberrimas pervenit, ipſam quidem Græciam cum ſuis factis valere juſſit: commutato autem argumento Philippi geſta ſcribere conſtituit. Atqui longè præſtantius erat ac juſtius, in Opere Rerum Græcarum geſta Philippi quam in geſtis Philippi res Græciæ comprehendere. Neque enim quiſquam Regio nomine ac fortè etiam poteſtate præoccupatus, ad nomen perſonamque Græciæ opportunè tranſeunti manum injiceret ac vetaret: à Græcia autem ſumpto principio, nemo ſanæ mentis ubi paululum legendo proceſſerit, ad Regis ſpeciem atque vitam repentè

ὅμως λόγον ἔχειν· ὡς γὰρ κατ' ἐχθροῦ, καὶ πονηροῦ καὶ τυράννου διατίθεται τὴν κατηγορίαν. τὴν δὲ Θεοπόμπου μηδ' ὑπὸ λόγον πίπτειν. προθέμενος γὰρ ὡς περὶ βασιλέως εὐφυεστάτου πρὸς ἀρετὴν γεγονότος, οὐκ ἔστι τῶν αἰσχρῶν καὶ δεινῶν ὅπερ ἀπολέλοιπεν. λοιπὸν, ἢ περὶ τὴν ἀρχὴν καὶ προέκθεσιν τῆς πραγματείας ἀνάγκη ψεύστην καὶ κόλακα φαίνεσθαι τὸν ἱστοριογράφον. ἢ περὶ τὰς κατὰ μέρος ἀποφάσεις ἀνόητον καὶ μειρακιώδη τελείως. εἰ διὰ τῆς ἀλόγου καὶ ἐπικλήτου λοιδορίας, ὑπέλαβε πιστότερος μὲν αὐτὸς φανήσεσθαι, παρεχῆς δὲ μᾶλλον ἀξιωθήσεσθαι τὰς ἐγκωμιαστικὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ περὶ Φιλίππου. καὶ μὴν οὐδὲ περὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαλήψεις οὐδεὶς ἂν εὐδοκήσειε τῷ προειρημένῳ συγγραφεῖ. ὅς γε ἐπιβαλόμενος γράφειν τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις, ἀφ' ὧν Θουκυδίδης ἀπέλιπεν, καὶ συνεγγίσας τοῖς Λευκτρικοῖς καιροῖς, καὶ τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ἑλληνικῶν ἔργων, τὴν μὲν Ἑλλάδα μεταξὺ καὶ τὰς ταύτης ἐπιβολὰς ἀπέρριψε. μεταλαβὼν [1] δὲ τὴν ὑπόθεσιν, τὰς Φιλίππου πράξεις προὔθετο γράφειν. καίτοι γε πολλῷ σεμνότερον ἦν καὶ δικαιότερον τῇ περὶ τῆς Ἑλλάδος ὑποθέσει τὰ πεπραγμένα Φιλίππῳ συμπεριλαβεῖν, ἤπερ ἐν τῇ Φιλίππου τὰ τῆς Ἑλλάδος. οὐδὲ γὰρ προκαταληφθεὶς ὑπὸ βασιλικῆς δυναστείας, [2] καὶ τυχὼν ἐξουσίας, οὐδεὶς ἂν ἐπέσχε σὺν καιρῷ ποιήσασθαι μετάβασιν ἐπὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος ὄνομα καὶ πρόσωπον. ἀπὸ δὲ ταύτης ἀρξάμενος καὶ προβὰς ἐπὶ ποσὸν, οὐδ' ὅλως οὐδεὶς ἂν ἠλλάξατο μονάρχου πρόσχημα καὶ βίον ἀκεραίως γράμε-

1 leg. μεταβαλών. 2 leg. τυχόν.

νος γνώμη. καὶ τί δήποτ' ἦν τὸ τὰς τηλικαύτας ἐναντιώσεις βιασάμενον παρελθεῖν τὸν Θεόπομπον; εἰ μὴ νὴ Δία ὅτι ἐκείνης μὲν τῆς ὑποθέσεως τέλος ἦν τὸ καλόν· τῆς δὲ κατὰ Φίλιππον τὸ συμφέρον. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς μὲν ταύτην τὴν ἁμαρτίαν, καθὸ μετέβαλε τὴν ὑπόθεσιν, ἴσως ἂν εἶχέ τι λέγειν, εἴ τις αὐτὸν ἤρετο περὶ τούτου. πρὸς δὲ τὴν κατὰ τῶν φίλων αἰσχρολογίαν οὐκ ἂν οἶμαι δυνηθῆναι λόγον αὐτὸν ἀποδοῦναι· συγχωρῆσαι δὲ διότι πολύ τι παρέπεσε τοῦ καθήκοντος. Φίλιππος δὲ τοὺς μὲν Μεσσηνίους πολεμίους γεγονότας οὐδὲν ἄξιον ἠδυνήθη λόγου βλάψαι, *& cætera quæ leguntur in Excerptis è l.* 8. *cap.* 9.

Ὅτι Καύαρος ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ Γαλατῶν βασιλικὸς ὑπάρχων τῇ φύσει καὶ μεγαλόφρων, πολλὴν μὲν ἀσφάλειαν παρεσκεύαζε τοῖς προσπλέουσι τῶν ἐμπόρων εἰς τὸν Πόντον· μεγάλας δὲ παρείχετο χρείας τοῖς Βυζαντίοις ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Θρᾶκας καὶ Βιθυνοὺς πολέμοις.

Ὅτι Ξέρξου βασιλεύοντος πόλεως Ἀρμόσατα, ἣ κεῖται πρὸς τῷ καλῷ πεδίῳ καλουμένῳ, μέσον Εὐφράτου καὶ Τίγριδος, ταύτῃ τῇ πόλει παραστρατοπεδεύσας Ἀντίοχος ὁ βασιλεύς, ἐπεβάλετο πολιορκεῖν αὐτήν. θεωρῶν δὲ τὴν παρασκευὴν τοῦ βασιλέως ὁ Ξέρξης, τὸ μὲν πρῶτον αὐτὸν ἐκποδὼν ἐποίησε· μετὰ δέ τινα χρόνον δείσας μὴ τοῦ βασιλείου κρατηθέντος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τἄλλα τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διατραπῇ, μετεμελήθη καὶ διεπέμψατο πρὸς τὸν Ἀντίοχον, φάσκων βούλεσθαι συνελθεῖν εἰς λόγους. οἱ μὲν οὖν πιστοὶ τῶν φίλων οὐκ ἔφασκον δεῖν προΐεσθαι τὸν νεανίσκον

converti partiatur. Quid verò erat quod Theopompum cogeret, tot ac tantas contrarietates contemnere? niſi mehercle quod illius quidem argumenti finis erat honeſtus, hujus autem operis de geſtis Philippi erat finis utilior. Enimvero quod ad illud peccatum mutati argumenti pertinet, ſi quis Theopompum interrogaret, ſuppeteret illi fortaſſe aliqua defenſio. Illius autem maledicentię quàm in Philippi amicos effudit, nullam ab eo rationem reddi poſſe arbitror, ſed fatendum ipſi eſſe multum ſe ab officio & verò aberraſſe. Cæterum Philippus Meſſenios hoſtes declaratos, &c. quæ leguntur in lib. VIII. cap. 9.

Cavarus Gallorum qui in Thracia ſiti ſunt regulus cum Regia indole ac magnitudine animi preditus eſſet, & mercatoribus in Pontum navigantibus ſecuritatem magnam præſtitit, & Byzantiis in bello adverſus Thraces ac Bithynos magno adjumento fuit.

Cum Antiochus caſtris poſitis ad Armoſata (urbs eſt inter Euphratem & Tigridem ſita in campo qui pulcher dicitur) urbis obſidionem appararet, Xerxes illius urbis regulus intellecto Regis apparatu primùm quidem fuga ſibi conſuluit. Poſtea veritus ne occupata ab hoſtibus regiâ regnum ipſius omne everteretur, conſilium ſuum damnavit, Legatiſque ad Antiochum miſſis libenter cum eo collocuturum ſe eſſe dixit. Et Antiochi quidem amici ajebant dimittendum non eſſe juve-

nem

tiem quem in poteſtate haberent; ſed occupata urbe ejus imperium Mithridati ſororis Antiochi filio tradendum eſſe. At Rex poſthabito eorum conſilio, evocato ad ſe juveni inimicitiam condonavit, ac tributorum quæ ab illius patre debebantur maximam ei partem remiſit. acceptiſque confeſtim trecentis talentis, ac mille equis, jumentiſque totidem una cum ornamentis ac phaleris regnum ejus ipſe ordinavit. & copulata eidem ſorore Antiochide, omnes harum regionum incolas ad ſui amorem allexit ac provocavit, cum magno ac prorſus regio animo in his uſus eſſe videretur.

Ex lib. IX.

Carthaginenſium duces qui hoſtibus ſuperiores fuerant, ſui ipſorum compotes eſſe non poterant. & qui bellum adverſus populum Romanum ſuſcepiſſe videbantur, ipſi inter ſe hoſtiliter diſſidebant. ac præ cupiditate atq; ambitione Pœnis inſita aſſidue altercabantur. Inter quos Haſdrubal Giſconis filius ob poteſtatem eò inſolentiæ proceſſit, ut ab uno è ſociis tota Hiſpania fideliſſimo Indibile, (qui Carthaginenſium cauſa olim regno ejectus, & ob fidem in eos ac benevolentiam nuper in regnum reſtitutus fuerat) pecuniam flagitare non dubitaverit. quod cum ille facere neglexiſſet ſua erga Carthaginienſes conſtanti fide fretus: Haſdrubal conficta adverſus eum calumnia, filias ſuas obſides dare ipſum coegit.

Omnium quæ Romanis ac Carthaginenſibus eo tempore evenie-

λαβόντες εἰς χεῖρας. ἀλλὰ συνεβούλευον κυριεύσαντα τῆς πόλεως, Μιθριδάτῃ παραδοῦναι τὴν δυναστείαν, ὃς ἦν υἱὸς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κατὰ φύσιν. ὁ δὲ βασιλεὺς τούτων μὲν οὐδενὶ προσέσχε· μεταπεμψάμενος δὲ τὸν νεανίσκον διελύσατο τὴν ἔχθραν. ἀφῆκε δὲ τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων ἃ συνέβαινε τὸν πατέρα προσοφείλειν αὐτῷ τῶν φόρων. λαβὼν δὲ παραχρῆμα τριακόσια τάλαντα παρ' αὐτοῦ καὶ χιλίους ἵππους, καὶ χιλίους ἡμιόνους μετὰ τῆς ἐπισκευῆς, τά τε κατὰ τὴν ἀρχὴν ἅπαντα κατέστησε. καὶ συνοικίσας αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Ἀντιοχίδα, πάντας τοὺς ἐκείνων τῶν τόπων ἐψυχαγώγησε καὶ προσεκαλέσατο, δόξας μεγαλοψύχως καὶ βασιλικῶς τοῖς πράγμασι κεχρῆσθαι.

Ὅτι οἱ τῶν Καρχηδονίων ἡγεμόνες κρατήσαντες τῶν ὑπεναντίων, σφῶν αὐτῶν οὐκ ἠδύναντο κρατεῖν. καὶ δόξαντες τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἀνῃρηκέναι, πρὸς αὐτοὺς ἐστασίαζον. καὶ παρατριβόμενοι * διὰ τὴν ἔμφυτον Φοίνιξι πλεονεξίαν καὶ φιλαρχίαν. ὧν ὑπάρχων Ἀσδρούβας ὁ Γέσκωνος εἰς τοῦτο κακοπραγμοσύνης προήχθη διὰ τὴν ἐξουσίαν, ὡς τὸν πιστότατον τῶν κατ' Ἰβηρίαν φίλον Ἀνδοβάλην πάλαι μὲν ἀποβαλόντα τὴν ἀρχὴν διὰ Καρχηδονίους, ἄρτι δὲ πάλιν ἀπειληφότα διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους εὔνοιαν, ἐπεβάλετο χρημάτων πλῆθος αἰτεῖν. τοῦ δὲ παρακούσαντος διὰ τὸ θαρρεῖν ἐπὶ τῇ προγεγενημένῃ πίστει πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, ψευδῆ διαβολὴν ἐπενέγκας, ἠνάγκασε τὸν Ἀνδοβάλην δοῦναι τὰς ἑαυτοῦ θυγατέρας εἰς ὁμηρείαν.

Ὅτι τῶν ἑκατέροις Ῥωμαίοις φημὶ καὶ Καρχηδονίοις προσπιπτόντων καὶ

* deeſt διετέλουν.

συμβαι-

συμβαινόντων εἷς ἦν ἀνὴρ αἴτιος καὶ μία ψυχή. λέγω δὲ τὴν Ἀννίβου. τά τε γὰρ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὁμολογουμένως οὗτος ἦν ὁ χειρίζων, τά τε κατὰ τὴν Ἰβηρίαν διὰ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν Ἀσδρούβου, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τοῦ πρεσβύτου Μάγωνος. οἱ γὰρ τοὺς τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὺς ἀποκτείναντες ἅμα, κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἦσαν οὗτοι. καὶ μὴν τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν ἔπραττε, τὰς μὲν ἀρχὰς διὰ τοὺς περὶ τὸν Ἱπποκράτην· ὕστερον δὲ διὰ Μυττόνου τοῦ Λίβυος. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰλλυρίδα. καὶ τὸν ἀπὸ τούτων τῶν τόπων φόβον ἀνατεινόμενος ἐξέπληττε καὶ περιέσπα Ῥωμαίους διὰ τῆς πρὸς Φίλιππον κοινοπραγίας. οὕτω μέγα τι χρῆμα καὶ θαυμάσιον ἀνὴρ καὶ ψυχὴ δεόντως ἁρμοσθεῖσα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν, πρὸς ὅ τι ἂν ὁρμήσῃ τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων. ἐπεὶ δ᾽ ἡ πραγμάτων διάθεσις εἰς ἐπίστασιν ἡμᾶς εἶχε περὶ τῆς Ἀννίβου φύσεως, ἀπαιτεῖν ὁ καιρὸς δοκεῖ μοι τὰς μάλιστα διαπορουμένας ἰδιότητας ὑπὲρ αὐτοῦ δηλῶσαι· τινὲς μὲν γὰρ ὠμὸν αὐτὸν οἴονται γεγονέναι καθ᾽ ὑπερβολὴν, τινὲς δὲ φιλάργυρον. τὸ δ᾽ ἀληθὲς εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐν πράγμασιν ἀναστρεφομένων οὐ ῥᾴδιον. ἔνιοι μὲν γὰρ ἐλέγχεσθαί φασι τὰς φύσεις ὑπὸ τῶν περιστάσεων. καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἐξουσίαις καταφανεῖς γίνεσθαι, κἂν ὅλως τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ἀναστέλλωνται· τοὺς δὲ πάλιν ἐν ταῖς ἀτυχίαις. ἐμοὶ δ᾽ ἔμπαλιν οὐχ ὑγιὲς εἶναι δοκεῖ τὸ λεγόμενον. οὐ γὰρ ὀλίγα μοι φαίνονται, τὰ δὲ πλεῖστα, ποτὲ μὲν διὰ τὰς τῶν φίλων παραθέσεις, ποτὲ δὲ διὰ τὰς τῶν πραγμά-

bant, unum caput atque una mens in cauſa erat, Hannibal ſcilicet. Namque in Italia quidem, ut inter omnes conſtat, ipſe omnia gerebat. Hiſpaniam vero per ſeniorem è fratribus Haſdrubalem, ac deinde per Magonem majorem adminiſtrabat. ab his enim ambo Prætores Romani in Hiſpania cæſi fuere. prę terea in Sicilia prius quidem Hippocratis, deinde Myttoni Afri miniſterio res regebat. pariterque in Græcia ac per Illyricum, quibus ex locis formidinem intentans ob ſocietatem cum Philippo initam terrebat aſſidue ac diſtinebat Romanos. Tantum in omnibus rebus, quas aggredi placuerit, hominis mens valet, ad conſilium ſemel captum probe directa ac conformata. Sed quoniam ipſe rerum ſtatus ad notandum Hannibalis ingenium nos perpulit, haudquaquam alienum fuerit, meo quidem judicio, ſingularia quædam in illo homine de quibus alii aliter ſentiunt declarare. Sunt enim qui exiſtimant crudeliſſimum eum fuiſſe; ſunt qui avaritiæ deditum. Cæterum cum in ipſo tum in omnibus qui maximas res obeunt veritatem plane aſſequi difficile eſt. Etenim nonnulli animum uniuscujuſque ex fortuna ac temporibus maximè deprehendi ajunt: atque hos quidem in imperio ac poteſtate, illos in calamitatibus ingenium ſuum prodere, tametſi antea texerint. Ego vero huic illorum ſententiæ non accedo. Qui enim magnas res tractant, nunc amicorum gratia nunc ob varietates temporum ac caſuum

plurima

plurima contra ſuum inſtitutum & dicere & facere coguntur. quod in multis ex ſuperiori memoria ſi quis animum adjecerit facile deprehendet. quis eſt enim qui neſciat, Agathoclem Siciliæ tyrannum cum inter initia conſtituendæ dominationis ſæviſſimus eſſet habitus, poſteaquam ſatis confirmatam eam eſſe exiſtimavit, omnium clementiſſimum & mitiſſimum eſſe viſum? Quid Spartanus Cleomenes? Nonne idem Rex optimus, tyrannus autem acerbiſſimus, idem cum privatus eſſet, jucundiſſimus ac beneficentiſſimus fuiſſe dicitur. Et tamen haud credibile eſt in eadem natura adeo inter ſe contrarias ineſſe conſtitutiones. Sed revera plerique principes pro inclinationibus ac mutationibus temporum flectere ſe ac convertere coacti, ſæpenumero longe diverſum ab ingenio ſuo inſtitutum foris oſtendunt. quare tantum abeſt ut hujuſmodi factis eorum animus prodatur, quin potius abſconditur. Idem ob amicorum gratiam & uſum accidere ſolet non ſolum Imperatoribus ac Principibus & Regibus, verumetiam urbibus. Ab Athenienſibus pauca admodum reperias acerbe facta, plurima vero benigne ac graviter, quamdiu Ariſtides & Pericles Reipublicæ præfuerunt: at contra dum Cleo & Chares civitatis principes fuere. Lacedæmoniis quoque Græciæ principibus quæcunque Rex Cleombrotus geſſit, cuncta ex civili ac ſociali conſilio ſunt

τῶν ποικιλίας ἄνθρωποι παρὰ τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν ἀναγκάζεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν· γνοίη δ' ἄν τις ἐπὶ πολλῶν τῶν ἤδη γεγονότων ἐπιστήσας. τίς γὰρ Ἀγαθοκλέα τὸν Σικελίας τύραννον οὐχ ἱστόρηκε, διότι δόξας ὠμότατος εἶναι κατὰ τὰς πρώτας ἐπιβολὰς καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς δυναστείας, μετὰ ταῦτα νομίσας βεβαίως ἐνδεδέσθαι τὴν Σικελιωτῶν ἀρχήν· πάντων ἡμερώτατος δοκεῖ γεγονέναι καὶ πρᾳότατος. ἔτι δὲ Κλεομένης ὁ Σπαρτιάτης, οὐ χρηστότατος μὲν βασιλεύς, πικρότατος δὲ τύραννος, εὐτραπελώτατος δὲ πάλιν ἰδιώτης καὶ φιλανθρωπότατος; καίτοι γοῦν οὐκ εἰκὸς ἦν περὶ τὰς αὐτὰς φύσεις τὰς ἐναντιωτάτας διαθέσεις ὑπάρχειν. ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι ταῖς τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς συμμετατίθεσθαι, τὴν ἐναντίαν τῇ φύσει πολλάκις ἐμφαίνουσι διάθεσιν ἔνιοι τῶν δυνατῶν πρὸς τοὺς ἐκτός. ὥστε μὴ οἷον ἐλέγχεσθαι τὰς φύσεις διὰ τούτων, τὸ δ' ἐναντίον ἐπισκοτεῖσθαι μᾶλλον. τὸ δ' αὐτὸ καὶ διὰ τὰς τῶν φίλων προαιρέσεις εἴωθε συμβαίνειν οὐ μόνον ἡγεμόσι καὶ δυνάσταις καὶ βασιλεῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλεσιν. Ἀθηναίων γοῦν εὕροι τις ἂν ὀλίγα μὲν τὰ πικρά, πλεῖστα δὲ τὰ χρηστὰ καὶ σεμνὰ τῆς πολιτείας Ἀριστείδου καὶ Περικλέους προεστώτων· Κλέωνος δὲ καὶ Χάρητος τἀναντία. Λακεδαιμονίων ἡγουμένων τῆς Ἑλλάδος, ὅσα μὲν διὰ Κλεομβρότου τοῦ βασιλέως πράττοιτο, πάντα συμμαχικὴν εἶχε τὴν

αἵρεσιν,

αἵρεσιν. ὅσα δ' Ἀγησιλάου τοὐναντίον. ὥστε καὶ τὰ τῶν πόλεων ἤθη ταῖς τῶν προεστώτων διαφοραῖς συμμεταπίπτειν. Φίλιππος δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτε μὲν Ταυρίων ἢ Δημήτριος αὐτῷ συμπράττοιεν, ἦν ἀσεβέστατος· ὅτε δὲ πάλιν Ἄρατος ἢ Χρυσόγονος ἡμερώτατος. παραπλήσια δέ μοι δοκεῖ τούτοις καὶ τὰ κατ' Ἀννίβαν γεγονέναι. καὶ γὰρ περιστάσεσι παραδόξοις καὶ ποικίλαις ἐχρήσατο, καὶ φίλοις τοῖς ἔγγιστα μεγάλας ἔχουσι διαφοράς. ὥστε καὶ λίαν ἐκ τῶν κατ' Ἰταλίαν πράξεων δυσθεώρητον εἶναι τὴν τοῦ προειρημένου φύσιν. τὰς μὲν οὖν τῶν περιστάσεων ὑπερβολάς, εὐχερὲς καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων καταμαθεῖν. τὰς δὲ τῶν φίλων οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν. ἄλλως τε καὶ διὰ μιᾶς γνώμης 1 ἱκανὴν τοῦ πράγματος ἔμφασιν λαβεῖν. καθ' ὃν γὰρ καιρὸν Ἀννίβας ἐξ Ἰβηρίας τὴν εἰς Ἰταλίαν πορείαν ἐπενόει στέλλεσθαι μετὰ τῶν δυνάμεων, μεγίστης προφαινομένης δυσχρηστίας περὶ τὰς τροφάς, καὶ τὴν ἑτοιμότητα τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατοπέδοις· ἅτε καὶ κατὰ τὸ μῆκος ἄλυτον ἔχειν τι δοκούσης τῆς ὁδοῦ, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν μεταξὺ κατοικούντων βαρβάρων. τότε δοκεῖ καὶ πλεονάκις ἐν τῷ συνεδρίῳ περὶ τούτου τοῦ μέρους ἐμπιπτούσης ἀπορίας, εἷς τῶν φίλων Ἀννίβας ὁ Μονομάχος ἐπικαλούμενος ἀποφήνασθαι γνώμην. διότι μία τις ὁδὸς αὐτῷ προφαίνεται, δι' ἧς ἐστιν εἰς Ἰταλίαν ἐλθεῖν ἐφικτόν. τοῦ δ' Ἀννίβου λέγειν κελεύσαντος διδάξαι δεῖν ἔφη τὰς δυνάμεις ἀνθρωποφαγεῖν, καὶ τούτου ποιῆσαι συνήθεις. ΖΗΤΕΙ ΤΑ

1 deeſt ἐξὸν.

profecta. quæ vero ſunt ab Ageſilao geſta, contrariam ſpeciem habent. Adeo civitatum ingenia pro varietate ducum immutantur. Rex item Philippus quoties Taurione ac Demetrio miniſtris utebatur, peſſimus erat. quoties verò ex Arati aut Chryſogoni conſilio agebat, clementiſſimus. Idem quoque Hannibali contigiſſe exiſtimo: nam & varios atque inopinos caſus eſt expertus, & amicorum contraria prorſus indole præditorum conſuetudine uſus eſt. adeo ut ex his quæ in Italia geſſit difficillimum ſit hominis illius ingenium conjicere. Ac caſuum quidem quibus conflictatus eſt magnitudinem cùm ex antè dictis, tum ex iis quę poſtea memorabimus, diſcere in promptu eſt. Amicorum autem illius diſcrepantiam omittere minime oportet; præſertim cùm ex uno exemplo idonea totius rei cognitio percipi poſſit. Etenim quo tempore Annibal cum copiis in Italiam trajicere cogitabat, cùm maxima difficultas ſeſe objiceret in annona & commeatibus ad alendum militem comparandis. (quippe & ipſa itineris magnitudo atque occurrentium barbarorum numerus ac ferocitas prope inexplicabilem difficultatem afferebat) re ſæpius in medio propoſita, cunctiſque è concilio variè ambigentibus, unus ex Hannibalis amicis Hannibal cognomento Monomachus hanc ſententiam dixiſſe fertur; unicam ſibi porro viam videri, qua in Italiam perveniri poſſit. Rogante verò Hannibale eam ut aperiret, ad eſum inquit humanæ carnis militem condocefaciendum eſſe. RELI-

QUA

QUA QUÆRENDA SUNT IN EXCERPTIS STRATEGEMATUM. At Hannibal tum quidem ad hujus conſilii audaciam & efficaciam nihil habuit quod opponeret. ſed ut rei ipſius periculum faceret, neque ipſe, neque amicorum quiſquam in animum inducere potuit. Hujus Monomachi cuncta illa facinora eſſe dicuntur, quæ ſunt in Italia crudeliter geſta, & quæ Hannibali vulgò tribuuntur. horum etiam non minima pars caſibus ac temporibus accepto ferri debet. Cæterùm Hannibal ſupra modum avarus fuiſſe, atque amico avaro Magone uſus videtur, qui res in Brutiis adminiſtrabat. Atque hanc ego rem cùm ab ipſis Carthaginenſibus accepi: (indigenæ enim non modò ventorum ſtationes, ut proverbio dicitur, ſed & popularium hominum mores optimè norunt) tum à Maſiniſſa diſtinctius didici. Is in genere de omnium Pœnorum, ſed maximè de Hannibalis ac Magonis cognomento Samnitis avaritia argumenta afferebat. Inter cætera enim ajebat antedictos homines jam inde à prima ætate in Republica ſimul verſatos, ac multis urbibus cùm in Hiſpania, tum in Italia partim vi, partim deditione potitos, nunquam tamen in ejuſdem facti ſocietatem ambos veniſſe, ſed ipſos veriùs quàm hoſtes id ſemper providiſſe, ut invicem disjuncti nunqam in expugnatione alicujus oppidi alter alteri occurreret. ne qua inter ipſos diſſenſio ex hujuſmodi rebus oriretur, neve prædam ac lucrum partiri opus eſſet, cùm ambo-

1 Suidas in ἐγχώριον.

ΛΟΙΠΑ ΕΝ ΤΩ ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑΤΩΝ. Ἀννίβας δὲ πρὸς μὲν τὸ τόλμημα καὶ τὸ πρακτικὸν τῆς ἐπινοίας οὐδὲν ἀντειπεῖν ἐδυνήθη. τοῦ δὲ πράγματος λαβεῖν ἔννοιαν, οὔθ' αὑτὸν, οὔτε τοὺς φίλους ἐδύνατο πεῖσαι. τούτου δὲ τἀνδρὸς εἶναί φασιν ἔργα, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰς Ἀννίβαν ἀναφερόμενα περὶ τῆς ὠμότητος· οὐχ ἧττον δὲ καὶ τῶν περιστάσεων. φιλάργυρός γε μὴν δοκεῖ γεγονέναι διαφερόντως, καὶ φίλῳ χρῆσθαι φιλαργύρῳ Μάγωνι, τῷ κατὰ τὴν Βρεττίαν χειρίζοντι. ταύτην δὲ τὴν ἱστορίαν ἐγὼ παρέλαβον μὲν καὶ παρ' αὐτῶν Καρχηδονίων. 1 ἐπιχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν. ἔτι δὲ Μασσανάσσου ἀκριβέστερον διήκουσα φέροντος ἀπολογισμούς. καθόλου μὲν περὶ πάντων Καρχηδονίων, μάλιστα δὲ περὶ τῆς Ἀννίβου καὶ Μάγωνος τοῦ Σαυνίτου προσαγορευομένου φυλαργυρίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἔφη γενναιότατα κεκοινωνηκότας ἑαυτοῖς πραγμάτων τοὺς προειρημένους ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας, καὶ πολλὰς μὲν πόλεις κατ' Ἰβηρίαν, πολλὰς δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰληφότας ἑκατέρους, τὰς μὲν κατὰ κράτος, τὰς δ' ἐκ παραδόσεως· οὐδέποτε μετεσχηκέναι τῆς αὐτῆς πράξεως ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἀεὶ μᾶλλον ἑαυτοὺς ἢ τοὺς πολεμίους 2 στρατηγεῖν, χάριν τοῦ μὴ συμπαρεῖναι θάτερον θατέρῳ πόλεως καταλαμβανομένης. ἵνα μήτε διαφέρωνται πρὸς σφᾶς ἐκ τῶν τοιούτων, μήτε μερίζωνται τὸ λυσιτελὲς, ἐφαμίλλου τῆς

2 καταστρατηγεῖν.

ὑπεροχῆς αὐτῶν ὑπαρχούσης· πλὴν ὅτι γε καὶ τὴν Ἀννίβου φύσιν οὐ μόνον ἡ τῶν φίλων παράθεσις, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ τῶν πραγμάτων περίστασις ἐβιάζετο καὶ μετετίθετο πολλάκις, ἔκ τε τῶν προειρημένων καὶ τῶν λέγεσθαι μελλόντων ἐστὶ φανερόν. ἅμα γὰρ τῷ γενέσθαι τὴν Καπύην τοῖς Ῥωμαίοις ὑποχείριον, εὐθέως ἦσαν, ὥσπερ εἰκὸς, αἱ πόλεις μετέωροι, καὶ περιέβλεπον ἀφορμὰς καὶ προφάσεις τῆς πρὸς Ῥωμαίους μεταβολῆς. ὅτε δὴ καὶ δοκεῖ μάλιστα δυσχρησθεὶς Ἀννίβας εἰς ἀπορίαν ἐμπεσεῖν ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων. οὔτε γὰρ τηρεῖν τὰς πόλεις πάσας πολὺ διεστώσας ἀλλήλων δυνατὸς ἦν, καθήμενος εἰς ἕνα τόπον τῶν πολεμίων, καὶ πλείοσι στρατοπέδοις ἀντιπαραταττόντων· οὔτε διαιρεῖν εἰς πολλὰ μέρη τὴν αὑτοῦ δύναμιν οἷός τ' ἦν. εὐχείρωτος γὰρ ἔμελλε τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρξειν, καὶ διὰ τὸ λείπεσθαι τῷ πλήθει, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πᾶσιν αὐτοῖς συμπαρεῖναι. διόπερ ἠναγκάζετο τὰς μὲν προδήλως ἐγκαταλείπειν τῶν πόλεων, ἐξ ὧν δὲ τὰς φρουρὰς ἐξάγειν. ἀγωνιῶν μὴ κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων συγκαταφθερῇ τοὺς ἰδίους στρατιώτας, ἐνίας γὰρ καὶ 1 παρασπονδῆσαι ὑπέμεινε μετανιστὰς εἰς ἄλλας πόλεις, καὶ ποιῶν ἀναρπάστους αὐτῶν τοὺς βίους. ἐξ ὧν προσκόπτοντες οἱ μὲν ἀσέβειαν, οἱ δ' ὠμότητα κατεγίνωσκον. καὶ γὰρ ἁρπαγὴ χρημάτων ἅμα τοῖς προειρημένοις καὶ φόνοι, καὶ βίαιοι προφάσεις ἐγίγνοντο, διά τε τῶν ἐξιόντων καὶ διὰ τῶν εἰσιόντων στρατιωτῶν εἰς τὰς πόλεις. ἑκάστων ὑπειληφότων, ὅσον οὔπω ἤδη τοὺς ὑπολειπομένους μεταβαλεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπεν-

1 mſ. δεῖς. f. δεῖν, & ἐνίας χρῶ.

rum æqualis foret dignitas. Quod verò non ſolùm amicorum conſuetudo, ſed & temporum neceſſitas interdum Hannibalis ingenium detorquebant, tum ex ſuprà dictis, tum ex his quæ deinceps proſequemur clariſſimum fit. Poſtquam enim Capua à Romanis in ditionem redacta eſt, ſtatim cunctæ civitates animis ut ſolet ſuſpenſę, occaſiones cauſaſque ad Romanos deficiendi circumſpiciebant. Quo tempore Hannibal de præſenti rerum ſtatu ambigens, maximis difficultatibus conflictatus fuiſſe videtur. Nam neque univerſas civitates procul inter ſe diſſitas continere poterat ipſe uno in loco ſedens, atque hoſte pluribus locis ſparſo exercitu ingruente, neque in plures partes diſtribuere & carpere copias ſuas poterat, ne hoſti facilem victoriam præberet. cùm & numero inferior eſſet, neque univerſis opem ſimul ferre poſſet. Quare cogebatur has quidem civitates apertè derelinquere, ex illis verò præſidium educere, veritus ne fortunæ rerumque mutatione etiam milites ſui corrumperentur. quinetiam nonnullos contra fœdera violare ſuſtinuit, transductis in alias urbes civibus, atque eorum opibus in prædam conceſſis. Ex quibus cùm in offenſionem plurium veniſſet, alii impietatem, alii crudelitatem ei objiciebant. Nam præter illa quæ modò memoravi, direptiones bonorum & cædes & violentæ calumniæ ab egredientibus & ingredientibus in urbes militibus exercebantur: cùm ſinguli exiſtimarent reliquos propediem ad Romanorum partes defecturos eſſe.

Quamobrem difficile admodum eſt de Hannibalis ingenio aliquid affirmare, cum ob amicorum conſuetudinem, tum ob temporum & caſuum varietatem. Fama tamen obtinuit, apud Carthaginenſes avarum, apud Romanos verò crudelem eum fuiſſe.

Ex Libro X.

Dicturi de rebus à P. Scipione in Hiſpania geſtis atque in univerſum de omnibus iis quæ toto vitæ ſpatio confecit, neceſſarium eſſe duximus auditorem præmonere de ingenio hujus viri atque ſecta. Nam cùm penè omnium ſuperiori memoria celeberrimus extiterit, quis & qualis fuerit ſcire omnes cupiunt, quàq; indole, & quo rerum uſu prǫditus tot tantaſque res perfecit. Sed coguntur in ignoratione verſari, aut certè conjecturâ falli. propterea quod qui de illo viro ſcripſêre, multùm à veritate aberrarunt. vera autem eſſe quæ à nobis nunc dicuntur, ex narrationis noſtræ ſerie iis demùm patebit, qui pulcherrima ac fortiſſima illius facinora obſervare poſſunt. Et ſcriptores quidem alii omnes. *&c. quæ edita ſunt in libro decimo* c. 2.

Euryleo Prætor Achæorum ignavus erat, & à re militari prorſus alienus. Cæterùm cùm ad principium rerum Philopœmenis narrationis ordine pervenerimus, operǫ pretium facturus videor, quemadmodum magnorum omnium virorum ingenium atque inſtitutionem oſtendere conati ſumus, ſi in hoc quoque viro idem præſtemus. Abſurdum enim ſit ſcriptores quidem de Originibus

* f. τῷ.

αντίους. ἐξ ὧν καὶ λίαν δυσχερὲς ἀποφήνασθαι περὶ τῆς Αννίβου φύσεως, διά τε τὴν τῶν φίλων παράθεσιν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων περίστασιν. κρατεῖ γε μὴν ἡ φήμη, παρὰ μὲν Καρχηδονίοις ὡς φιλαργύρου, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ὡς ὠμοῦ γενομένου αὐτοῦ.

Ὅτι μέλλοντες ἱστορεῖν τὰ πραχθέντα Ποπλίῳ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, συλλήβδην δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸν βίον ἐπιτελεσθείσας αὐτῷ πράξεις· ἀναγκαῖον ἡγούμεθα τὸ προεπιστῆσαι τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ τὴν αἵρεσιν καὶ φύσιν τἀνδρός. * τὸ γὰρ σχεδὸν ἐπιφανέστατον αὐτὸν γεγονέναι τῶν πρὸ τοῦ, ζητοῦσι μὲν πάντες εἰδέναι τίς ποτ' ἦν, καὶ ἀπὸ ποίας φύσεως ἢ τριβῆς ὁρμηθεὶς τὰς τηλικαύτας καὶ τοσαύτας ἐπετελέσατο πράξεις. ἀγνοεῖν δὲ καὶ ψευδοδοξάζειν ἀναγκάζονται, διὰ τὸ τοὺς ἐξηγουμένους ὑπὲρ αὐτοῦ παραπεπαικέναι τῆς ἀληθείας. ὅτι δέ ἐστιν ὑγιὲς τὸ νυνὶ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, δῆλον ἔσται διὰ τῆς ἡμετέρας ἐξηγήσεως, τοῖς ἐπισημαίνεσθαι δυναμένοις τὰ κάλλιστα καὶ παραβολώτατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, *& cætera quæ edita ſunt in l. x. cap. 2.*

Ὅτι Εὐρυλέων ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς ἄτολμος ἦν καὶ πολεμικῆς χρείας ἀλλότριος· τοῦ δὲ καιροῦ τοῦ κατὰ τὴν διήγησιν ἐφεστηκότος ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Φιλοποίμενος πράξεων καθήκειν ἡγούμεθα, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν, τὰς ἑκάστων ἀγωγὰς καὶ φύσεις ἐπειράθημεν ὑποδεικνύναι, καὶ περὶ τούτου ποιῆσαι τὸ παραπλήσιον. ἔστι γὰρ ἄτοπον τὰς μὲν τῶν πόλεων κτίσεις τοὺς

συγγραφέας, καὶ πότε, καὶ πῶς καὶ διὰ τίνων ἐπετελέσθησαν, ἔτι δὲ τὰς διαθέσεις καὶ περιστάσεις μετ' ἀποδείξεως ἐξαγγέλλειν· τὰς δὲ τῶν τὰ ὅλα χειρισάντων ἀνδρῶν ἀγωνίας καὶ ζήλους παρασιωπᾶν, καὶ ταῦτα τῆς χρείας μεγάλην ἐχούσης τὴν διαφοράν. ὅσῳ γὰρ ἄν τις καὶ ζηλῶσαι καὶ μιμήσασθαι δυνηθείη μᾶλλον τοὺς ἐμψύχους ἄνδρας τῶν ἀψύχων κατασκευασμάτων, τοσούτῳ καὶ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον διαφέρειν εἰκὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀκουόντων. εἰ μὲν οὖν μὴ κατ' ἰδίαν ἐπεποιήμεθα τὴν περὶ αὐτοῦ σύνταξιν, ἐν ᾗ διεσαφοῦμεν, καὶ τίς ἦν καὶ τίνων, καὶ τίσιν ἀγωγαῖς ἐχρήσατο νέος ὤν, ἀναγκαῖον ἦν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν προειρημένων φέρειν ἀπολογισμόν. ἐπεὶ δὲ πρότερον ἐν τρισὶ βιβλίοις ἐκτὸς ταύτης τῆς συντάξεως τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πεποιήμεθα λόγον, τήν τε παιδικὴν ἀγωγὴν διασαφοῦντες, καὶ τὰς ἐπιφανεστάτας πράξεις, δῆλον ὡς ἐν τῇ νῦν ἐξηγήσει πρέπον ἂν εἴη, τῆς μὲν νεωτερικῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν νεωτερικῶν ζήλων κατὰ μέρος ἀφελεῖν. τοῖς δὲ κατὰ τὴν ἀκμὴν αὐτοῦ κεφαλαιωδῶς ἐκεῖ δεδηλωμένοις ἔργοις προσθεῖναι καὶ τὰ κατὰ μέρος, ἵνα τὸ πρέπον ἑκατέρᾳ τῶν συντάξεων τηρῶμεν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τόπος ὑπάρχων ἐγκωμιαστικὸς ἀπῄτει τὸν κεφαλαιώδη καὶ μετ' αὐξήσεως τῶν πράξεων ἀπολογισμόν, οὕτως ὁ τῆς ἱστορίας κοινὸς ὢν ἐπαίνου καὶ ψόγου, ζητεῖ τὸν ἀληθῆ καὶ τὸν μετ' ἀποδείξεως, καὶ τῶν ἑκάστοις παρεπομένων συλλογισμῶν. Φιλοποίμην τοίνυν πρῶτον μὲν ἔφυ καλῶς, ἦν γὰρ ἐξ ἀνδρῶν τῶν ἐπιφανεστάτων κατ' Ἀρκαδίαν· τραφεὶς δὲ καὶ παιδευθεὶς ὑπὸ Κλέανδρον Μαντινέα, πατρικὸν μὲν αὐτοῖς ξένον

urbium, earumque conſtitutionibus & caſibus, quo modo & quando ſunt, & à quibus conditæ, accuratè commemorare. Clariſſimorum autem virorum qui Rempub. geſſerunt, inſtitutionem ac ſtudia prætermittere; cùm tamen in altero longè major ſit utilitas. Nam quò facilius eſt vivos ſpirantesque homines, quàm inanima ædificia æmulari atque imitari, tantò inſtitutus de hujuſmodi viris ſermo præſtat ad emendationem & fructum auditorum. Quod niſi jam de antedicto viro proprium volumen compoſuiſſem, in quo & genus hominis & in adoleſcentia educationem aperui, neceſſe nunc mihi eſſet de iiſdem rebus ſermonem inſtituere. Sed quoniam tribus jam libris extra hoc hiſtoriæ corpus, de puerili ejus inſtitutione, ac celeberrimis factis abundè diſſerui, conſentaneum in præſenti fuerit, de ejus quidem adoleſcentis educatione ac ſtudiis minuta quæque ac ſingularia detrahere, iis verò quæ virili ætate geſſit, quorum ſumma dumtaxat capita ibi delibavimus, nunc ſigillatim cuncta adjicere, ut in utroque opere decorum ſervetur. Nam quemadmodum rerum per capita narrationē cum amplificatione ille laudationis locus poſtulabat, ita hic hiſtoriȩ locus medius inter laudem ac vituperationem verum ac minime fucatū cum demonſtratione atq; omnium conſequentium nexu ſermonem requirit. Igitur Philopœmen claro genere ortus, (ſiquidem ejus majores totius Arcadiȩ erant clariſſimi) altus atque inſtitutus eſt à Cleandro Mantinienſi, paterno

terno hoſpite, viro Mantinienſium omnium principe, qui tunc temporis forte exulabat. Poſtea adoleſcentiam ingreſſus, Ecdemum ac Demophanem ſectari cœpit. Hi genere Megalopolitani erant, cæterùm tyrannorum odio patriâ profugi, atque Arceſilai Philoſophi convictu uſi, cùm exules eſſent, tamen libertatem patriæ ſuæ reſtituerunt, conſpiratione in Ariſtodemũ tyrannum facta. quin etiam in evertendo Nicocle Sicyoniorum tyranno Aratum opera ſua adjuverunt. præterea à Cyrenæis evocati, præclarè eis præfuerunt, ac libertatem eis ſuam conſervarunt. Horum in convictu diu verſatus in adoleſcentia Philopœmen, brevi inter æquales ſuos eminuit, & audaciâ & laboribus cum in bello, tum in venando fortiter tolerandis. Erat autem & in ipſo victu accuratus, & in omni apparatu tenuis, cùm hanc ſententiam à ſuprà dictis viris accepiſſet, fieri non poſſe ut is Reipublicæ rectè præeſſet, qui in privata vita eſſet negligens: neque à diripienda publica pecuniâ ſibi temperaturum qui ſumptuoſius viveret quàm privati reditus ferrent. Iis autem quæ modò dicebam temporibus Præfectus Equitum ab Achæis creatus, cùm equitum turmas omnibus modis corruptas atque animis penitùs fractas accepiſſet; non ſolùm meliores quàm antea fuiſſent, ſed etiam hoſtibus præſtantiores brevi temporis ſpatio præſtitit, omnibus ad veram exercitationem atque efficax æmulandi ſtudium excitatis. Nam plerique alii in eo Magiſtratu conſtituti, par-

ὑπάρχοντα· φυγαδεύοντα δὲ κατ᾽ ἐκείνους τοὺς καιρούς, ὄντα δὲ Μαντινέων ἐπιφανέστατον. μετὰ δὲ ταῦτα παραγενόμενος εἰς ἡλικίαν ἐγένετο ζηλωτὴς Ἐκδήμου καὶ Δημοφάνους. οἳ τὸ μὲν γένος ἦσαν ἐκ Μεγάλης Πόλεως, φυγόντες δὲ τοὺς τυράννους καὶ συμβιώσαντες Ἀρκεσιλάῳ τῷ φιλοσόφῳ, κατὰ μὲν τὴν φυγὴν, ἠλευθέρωσαν μὲν τὴν αὑτῶν πατρίδα, συστησάμενοι δὲ κατ᾽ Ἀριστοδήμου τοῦ τυράννου πρᾶξιν. συνελάβοντο δὲ καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Σικυωνίων τυράννου Νικοκλέους, κοινωνήσαντες Ἀράτῳ τῆς ἐπιβολῆς. ἔτι δὲ Κυρηναίων αὐτοὺς μεταπεμψαμένων, ἐπιφανῶς προέστησαν καὶ διεφύλαξαν αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν. οἷς κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἐπὶ πολὺ συμβιώσας, διέφερε μὲν εὐθέως τῶν καθ᾽ αὑτὸν περί τε τὰς ἐν τοῖς κυνηγίοις κακοπαθείας καὶ τόλμας· περί τε τὰς ἐν τοῖς πολεμικοῖς. ἦν δὲ καὶ περὶ τὸν βίον ἐπιμελής, καὶ λιτὸς κατὰ τὴν περικοπὴν, παρειληφὼς παρὰ τῶν προειρημένων ἀνδρῶν τοιαύτας τινὰς δόξας ὡς οὐχ οἷόν τε τῶν κοινῶν προστατεῖν καλῶς τὸν ὀλιγωροῦντα τῶν κατὰ τὸν ἴδιον βίον· οὔτε μὴν ἀποσχέσθαι τῶν τῆς πατρίδος, ὅστις πολυτελέστερον ζῇ τῆς κατὰ τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν χορηγίας. πλὴν κατασταθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἱππάρχης ἐν τοῖς προειρημένοις καιροῖς, καὶ παραλαβὼν τὰ συντάγματα τῶν ἱππέων παντὶ τρόπῳ κατεφθαρμένων, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνδρῶν ἡττημένας· οὐ μόνον αὐτοὺς ἑαυτῶν βελτίους, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπεναντίων κρείττους ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεσκεύασε, πάντας εἰς ἀληθινὴν ἄσκησιν καὶ ζῆλον ἐπιτευκτικὸν ἐμβιβάσας. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ πλεῖστοι καὶ τῶν καθισταμένων

ἐπὶ τὴν προειρημένην ἀρχήν, οἱ μὲν διὰ τὴν ἰδίαν ἀδυναμίαν ἐν τοῖς ἱππικοῖς, οὐδὲ τοῖς πλησίον τολμῶσιν 1 οὐδὲν ὧν καθήκει προστάττειν. οἱ δὲ τῆς στρατηγίας ὀρεγόμενοι, διὰ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἐξιδιοῦνται τοὺς νέους, καὶ παρασκευάζουσιν εὔνους συναγωνιστὰς εἰς τὸ μέλλον, οὐκ ἐπιτιμῶντες τῷ δέοντι, δι' οὗ τρόπου σώζεται τὰ κοινά, συμπεριστέλλοντες τὰς ἁμαρτίας, καὶ μικρᾷ χάριτι μεγάλα βλάπτοντες τοὺς πιστεύοντας. εἰ δέ ποτε γένοιντο τῶν 2 ἀρχόντων τινὲς τῇ τε κατὰ σῶμα χρείᾳ δυνατοί, πρός τε τὸ τῶν κοινῶν ἀπέχεσθαι πρόθυμοι, πλείω κακὰ τῶν ὀλιγωρούντων διὰ τὴν καινοζηλασίαν ἀπεργάζονται τοὺς πεζούς, ἔτι δὲ μᾶλλον τοὺς ἱππεῖς. ΖΗΤΕΙ ΕΝ ΤΩ ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑΤΩΝ.

Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς Μακεδόνων μετὰ τὸ ἐκτελέσαι τὸν τῶν Νεμέων ἀγῶνα, αὖθις εἰς Ἄργος ἐπανῆλθε, καὶ τὸ μὲν διάδημα καὶ τὴν πορφύραν ἀπέθετο, βουλόμενος αὑτὸν ἴσον τοῖς πολλοῖς, καὶ πρᾷόν τινα καὶ δημοτικὸν ὑπογράφειν. ὅσῳ δὲ τὴν ἐσθῆτα δημοτικωτέραν περιετίθετο, τοσούτῳ τὴν ἐξουσίαν ἐλάμβανε μείζω καὶ μοναρχικωτέραν. οὐ γὰρ ἔτι τὰς χήρας ἐπείρα γυναῖκας, οὐδὲ τὰς ὑπάνδρους ἤρκειτο μοιχεύων, ἀλλ' ἐκ προστάγματος ἣν αὐτῷ φανείη προσπέμψας ἐκάλει, ταῖς δὲ μὴ παραχείροις συνυπακουούσαις ἐνύβριζε, κώμους ποιούμενος ἐπὶ τὰς οἰκίας. καὶ τῶν μὲν τοὺς υἱεῖς, τῶν δὲ τοὺς ἄνδρας ἀνακαλούμενος ἐπὶ προφάσεσιν ἀλόγοις διέσειεν, καὶ πολλὴν

1 mſ. οὐδέναν καθῆκεν προστατεῖν. 2 f. ἱππαρχόντων.

tim ob imperitiam pugnę equeſtris, ne proximis quidem quidquam quod facto opus eſt mandare poſſunt: partim quod Præturam votis appetunt, hoc Magiſtratu juvenes ſibi devinciunt, atque eorum gratiam ac benevolentiam ſibi in poſterum ad ſuffragia comparant: minimè objurgando cùm res poſtulat, (qua ratione Reſpub. conſervatur) ſed diſſimulando delicta, ac parva ejuſmodi gratia maximum iis damnum inferentes, à quibus Præfecturam Equitum acceperunt. Quod ſi qui interdum Præfecti reperiantur rei militaris peritiâ ac robore prædıti, & ab omni peculatu longè alieni: ii tamen ob pravam æmulationem gravius corrumpunt pedites, ac multo magis Equites, quàm qui officio ſuo deſunt. Reliqua petenda sunt ex Strategematum Excerptis.

Philippus Macedonum Rex curatis Nemeorúm ludis Argos regreſſus eſt, poſito diademate ac purpura, ut eo pacto cæteris ſe in ſpeciem æquaret, comemque ac popularem oſtendederet. Verùm quanto civiliorem habitvm induerat, tanto majorem ſibi ac magis regiam licentiam ſumpſerat. Neque enim jam mulieres viduas ſollicitabat, aut maritas; ſed ſi qua oculis placuerat, pro imperio ad ſe evocabat. quæ non illicò paruiſſent, iis contumeliam faciebat, pro ædibus earum comiſſabundus. atque harum quidem liberos, harum viros accitos varia cauſatus territabat, maximamque

impu-

impudentiam ac libidinem oſtentabat. Quamobrem cùm, quamdiu Argis moratus eſt, inſolenter potentiâ abuſus eſſet, multos ac præciquè modeſtiſſimum quemque Achæorum offendit. tamen ob bella quæ undique imminebant, inviti injuriam ferre cogebantur.

Nemo è ſuperioribus Regibus plures virtutes Philippo, nemo eodem plura vitia ad regnum attulit. ac mihi videntur virtutes quidem à natura ei inſitæ fuiſſe, vitia verò proceſſu ætatis acceſſiſſe, quemadmodum ſeneſcentibus equis evenire ſolet. De quibus nos non in procemio, quod cæteri ſcriptores facere conſueverunt; ſententiam noſtram proponimus; ſed ubi ad res ipſas ventum eſt, conſentaneum iis ſermonem accommodantes, de Principibus viris ac Regibus judicium noſtrum affirmamus. hujuſmodi enim obſervationem arbitramur cum ſcriptori tum legentibus commodiorem eſſe.

Finis libri X.

Ex Libro XI.

Philippus ad Trichonidem paludem progreſſus, poſtquam Thermum advenit, quo in oppido Apollinis templum erat, quæcunque ex donariis prius intacta reliquerat, tum omnia rurſus diſturbavit, & tunc & antea pravo animi impetu actus. Nam ex concepto adverſus homines furore ad violandos etiam Deos ferri, ſummæ dementiæ eſt.

1 mſ. καθάπερ.

ἀσέλγειαν ἐναπεδείκνυτο καὶ παρανομίαν. διὸ καὶ χρώμενος τῇ κατὰ τὴν παρεπιδημίαν ἐξουσίᾳ ἀναιδῆν, πολλοὺς ἐλύπει τῶν Ἀχαιῶν, καὶ μάλιστα τοὺς μετρίους ἄνδρας. πιεζόμενοι δὲ βίᾳ τῷ πανταχόθεν αὐτοῖς περιεστάναι τὸν πόλεμον, ἠναγκάζοντο καρτερεῖν καὶ φέρειν τὰ παρὰ φύσιν.

Ὅτι Φιλίππου οὔτ᾽ ἀγαθὰ μείζω τις ἐνοίη περὶ βασιλείαν οὐδεὶς τῶν πρότερον, οὐδὲ κακὰ τούτου τοῦ βασιλέως. καί μοι δοκεῖ τὰ μὲν ἀγαθὰ φύσει περὶ αὐτὸν ὑπάρξαι· τὰ δὲ κακὰ προβαίνοντι κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐπιγενέσθαι, καθάπερ ἐνίοις ἐπιγίνεται γηράσκουσι τῶν ἵππων. 1 ἅπερ ἡμεῖς οὐκ ἐν τοῖς προοιμίοις ὥσπερ τῶν λοιπῶν συγγραφέων προφερόμεθα τὰς τοιαύτας διαλήψεις· ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων αἰεὶ τὸν καθήκοντα λόγον ἁρμόζοντες ἀποφαινόμεθα, περί τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, νομίζοντες ταύτην οἰκειοτέραν εἶναι καὶ τοῖς γράφουσι, καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὴν ἐπισημασίαν.

Τέλος τοῦ δεκάτου λόγου τῆς Πολυβίου ἱστορίας.

ΛΟΓΟΣ ιά.

Ὅτι Φίλιππος προσθεὶς ἐπὶ τὴν Τριχωνίδα λίμνην, καὶ παραγενόμενος εἰς τὸν Θέρμον ἔνθα ἦν ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ὅσα πρότερον ἀπέλειπε τῶν ἀναθημάτων, τότε πάλιν ἅπαντα διελωβήσατο. κακῶς μὲν πρότερον, κακῶς δὲ τότε χρώμενος τῷ θυμῷ. τὸ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὀργιζόμενον εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν, τῆς πάσης ἀλογιστίας ἐστὶ σημεῖον.

Οἷα πολλὰ ἱστορεῖ ψευδῆ ὁ Τίμαιος ὥς φησι Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, καὶ δοκεῖ τὸ παράπαν οὐκ ἄπειρος ὢν οὐδενὸς τῶν τοιούτων, ὑπὸ δὲ τῆς φιλονεικίας ἐπισκοτούμενος, ὅταν ἅπαξ ἢ ψέγειν ἢ τοὐναντίον ἐγκωμιάζειν τινὰ πρόθηται, πάντων ἐπιλανθάνεται, καὶ πολύ τι τοῦ καθήκοντος παρεκβαίνει. πλὴν ταῦτα μὲν ἡμῖν ὑπὲρ Ἀριστοτέλους εἰρήσθω, πῶς καὶ τίνι προσέχων τοιαύτην ἐποιήσατο τὴν περὶ τῶν Λοκρῶν ἐξήγησιν. τὰ δὲ λέγεσθαι μέλλοντα περὶ Τιμαίου καὶ τῆς ὅλης συντάξεως αὐτοῦ, καὶ καθόλου περὶ τοῦ καθήκοντος τοῖς πραγματευομένοις ἱστορίαν, τοιάνδε τινὰ λήψεται τὴν ἀπάντησιν. ὅτι μὲν οὖν ἀμφότεροι κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πεποίηνται τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ διότι πλείους εἰσὶ πιθανότητες ἐν τῇ κατ' Ἀριστοτέλην ἱστορίᾳ, δοκῶ πᾶς ἄν τις ἐκ τῶν εἰρημένων ὁμολογήσειεν. ἀληθὲς μέντοι γε καὶ καθάπαξ διισχυρίσασθαι περί τινος οὐδὲν ἐστὶν ἐν τούτοις. οὐ μὴν ἀλλ' ἔστω τὸν Τίμαιον εἰκότα λέγειν μᾶλλον. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν δεήσει πᾶν ῥῆμα καὶ πᾶσαν φωνὴν ἀκούειν, καὶ μόνον οὐ θανάτου κρίσιν ὑπέχειν, τοὺς ἐν ταῖς ἱστορίαις ἧττον εἰκότα λέγοντας; οὐ δήπου· τοῖς μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν ψευδογραφοῦσιν ἔφαμεν δεῖν διόρθωσιν εὐμενικὴν καὶ συγγνώμην ἐξακολουθεῖν, τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν ἀπαραίτητον κατηγορίαν. ἢ δεικτέον οὖν τὸν Ἀριστοτέλην κατὰ τὸν ἄρτι λόγον τὰ περὶ Λοκρῶν εἰρηκότα χάριτος ἢ κέρδους ἢ διαφορᾶς ἕνεκεν. ἢ μηδὲ τολμῶντας τοῦτο λέγειν, ὁμολογητέον ἀγνοεῖν, καὶ παραπαίειν τοὺς τοιαύτῃ χρωμένους ἀπεχθείᾳ καὶ πικρίᾳ κατὰ τῶν πέλας,

Ex Libro XII.

Multa hujuſmodi Timæus malâ fide retulit, ac mihi quidem videtur minimè harum rerum ignorantia lapſus, ſed potius pertinacia occæcatus quoties laudare aliquem aut vituperare ſtatuit, repente ſui ipſius oblivìſci atque omnes officii leges excedere. Atque hæc quidem pro Ariſtotele à nobis dicta ſint, cur & quibus argumentis impulſus hæc de Locris commemoravit. Cęterùm occaſionem hinc opportunè nactus videor, de tota Timæi hiſtoria atque in univerſum de hiſtorici officio deinceps narrandi. Igitur utrumque ex conjectura duntaxat locutum eſſe, atque Ariſtotelis narrationem veri eſſe ſimiliorem, cuncti, ut arbitror, ex iis quæ diſſervi, ſatis intelligunt: ut verò his in rebus veritatem diſtinctè aſſequaris atque aſſeveres, ne fieri quidem poteſt. ſed fingamus ſi placet Timæum probabiliora dixiſſe. Ideone eos qui minus probabilia afferunt, adeo acerbè accipi oportebit, ac tantum non capitis judicium ſubire? Minimè verò. Etenim iis qui ignorantia lapſi falſa in hiſtoriis retulere, veniam ac correctionem benivolè commodandam eſſe oſtendimus: qui autem id facinus conſilio admiſere, eos citra veniæ ſpem objurgandos. Aut igitur ea quæ Ariſtoteles de Locris prodidit, gratiæ aut utilitati aut inimicitiæ dediſſe monſtrandus eſt: aut ſi nemo eſt qui id aſſerere auſit, fateri oportet graviter aberrare eos, qui ejuſmodi odio & acerbitate feruntur, cujuſmodi Timæus

in

in Ariſtotelem eſt uſus. Ait enim audacem illum ac levem & temerarium fuiſſe, ac de civitate Locrorum gnaviter mentitum, cùm coloniam ex fugitivis mancipiis, mœchis ac plagiariis collectam eſſe dixit: atque hæc illum ea auctoritate affirmare, quaſi unus è Ducibus fuiſſet, & ad Cilicias portas noviſſimè Perſas fudiſſet; ac non potius odioſus ſeròque eruditus eſſet Sophiſta, atque is qui celebrem pharmacopolæ officinam paulo ante clauſiſſet. Præterea paraſitum eundem appellat, qui in aulas atque ædes omnes ultro inſilire ſolitus ſit, & helluonem & cuppedinarium ac gulæ ubique ſervientem. Quod ſi quis ex illa circumforanea ac petulanti multitudine hujuſmodi verba in judicio effutiret, ne ferendus quidem mihi videtur, quippe modeſtiæ fines tranſgreſſus; ſcriptorem autem rerum geſtarum, ac germanum auctorem hiſtoriæ nunquam hujuſmodi quidquam cogitaturum, nedum ſcriptis mandaturum eſſe arbitror. ſed inſpiciamus propius Timæi ſententiam, & utriuſque rationes quibus de hac colonia uterque eſt uſus, invicem componamus, ut manifeſtius fiat uter magis reprehenſionem meretur. Affirmat igitur eodem in libro Timęus, ſe haudquaquam conjectura nuda adductum, ſed certiſſimis argumentis exploratam rei veritatem tenere. Ad Locros enim qui in Græcia ſunt, profectum ſe eſſe narrat, atque hos primùm quidem ſibi fœdera oſtendiſſe in tabulis inciſa, quæ etiamnum viſuntur, quibus hujuſmodi præfixum ſit exordium,

οἵα κέχρηται Τίμαιος κατ' Ἀριστοτέλους. φησὶ γὰρ αὐτὸν εἶναι θρασὺν, εὐχερῆ, προπετῆ, πρὸς δὲ τούτοις κατατετολμηκέναι τῆς τῶν Λοκρῶν πόλεως, εἰπόντα τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν οἰκετῶν, μοιχῶν, ἀνδραποδιστῶν. καὶ ταῦτα λέγειν αὐτὸν φησὶν οὕτως ἀξιοπίστως, ὥστε δοκεῖν ἕνα τῶν ἐστρατηγηκότων ὑπάρχειν, καὶ τοὺς Πέρσας ἐν ταῖς Κιλικίαις πύλαις ἄρτι παρατάξει νενικηκότα διὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἀλλ' οὐ σοφιστὴν ὀψιμαθῆ καὶ μισητὸν ὑπάρχοντα, καὶ τὸ πολυτίμητον ἰατρεῖον ἀρτίως ἀποκεκλεικότα· πρὸς δὲ τούτοις εἰς πᾶσαν αὐλὴν καὶ σκηνὴν ἐμπεπηδηκότα, πρὸς δὲ γαστρίμαργον, ὀψαρτυτὴν, ἐπὶ στόμα φερόμενον ἐν πᾶσι. δοκεῖ δή μοι τὰ τοιαῦτα μόλις ἄνθρωπος ἀγύρτης καὶ προπετὴς ἐπὶ δικαστηρίου ῥιψολογῶν ἀνεκτὸς φανῆναι· μέτριος μὲν γὰρ οὐ δοκεῖ. συγγραφεὺς δὲ κοινῶν πράξεων καὶ προστάτης ἱστορίας ἀληθινὸς, οὐδ' ἂν αὐτὸς αὑτῷ διανοηθῆναι, * μή τι δὴ καὶ γράφειν τολμῆσαι τοιοῦτον· σκεψώμεθα δὴ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Τιμαίου προαίρεσιν, καὶ τὰς ἀποφάσεις συγκρίνωμεν ἐκ παραθέσεως, ἃς πεποίηται περὶ τῆς αὐτῆς ἀποικίας. ἵνα γνῶμεν πότερος ἄξιος ἔσται τῆς τοιαύτης κατηγορίας· φησὶ τοιγαροῦν κατὰ τὴν αὐτὴν βίβλον οὐκέτι κατὰ τὸν αὐτὸν εἰκότα λόγον χρώμενος τοῖς ἐλέγχοις, ἀλλ' ἀληθινῶς αὐτὸς ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα Λοκροὺς ἐξετάζειν τὰ περὶ τῆς ἀποικίας· τοὺς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδεικνύειν αὐτῷ συνθήκας ἐγγράπτους, ἔτι καὶ νῦν διαμενούσας

* mſ. μήτι.

αὐτοὺς τοὺς ἐξαπεσταλμένους. αἷς ὑπογεγράφθαι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην· ΩΣ ΓΟΝΕΥΣΙ ΠΡΟΣ ΤΕΚΝΑ. πρὸς δὲ τούτοις εἶναι δόγματα, καθ' ἃ πολιτείαν ὑπάρχειν ἑκατέροις πρὸς ἑκατέρους. καθόλου δὲ ἀκούοντας τὴν Ἀριστοτέλους ἐξήγησιν περὶ τῆς ἀποικίας, θαυμάζειν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ συγγραφέως. μεταβὰς δὲ πάλιν ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροὺς, εὑρίσκειν ἀνάλογα καὶ τοὺς νόμους φησὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς καὶ τοὺς ἐθισμοὺς, οὐ τῇ τῶν οἰκετῶν ῥᾳθυμίᾳ, τῇ δὲ τῶν ἐλευθέρων ἀποικίᾳ. πάντως γὰρ καὶ τοῖς ἀνδραποδισταῖς ἐπιτίμια τετάχθαι παρ' αὐτοῖς· ὁμοίως τοῖς μοιχοῖς, τοῖς δραπέταις, ὧν οὐδὲν ἂν ὑπάρχειν εἰ συνῄδησαν αὑτοῖς ἐκ τούτων πεφυκόσι. πρῶτον δὴ διαπορήσαι τις ἄν, πρὸς τίνας τῶν Λοκρῶν παραγενόμενος ἐπυνθάνετο περὶ τούτων. εἰ μὲν γὰρ συνέβαινε καθάπερ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροὺς μίαν πόλιν ἔχειν, οὕτω καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα· τυχὸν οὐκ ἔδει διαπορεῖν, ἀλλ' ἦν ἂν εὐθεώρητον. ἐπεὶ δὲ δύο ἔθνη Λοκρῶν ἐστὶ, πρὸς ποτέρους ἦλθε καὶ πρὸς ποίας πόλεις τῶν ἑτέρων· καὶ παρὰ τίσιν εὗρε τὰς συνθήκας ἀναγεγραμμένας; οὐδὲν γὰρ ἡμῖν διασαφεῖται τούτων. καίτοι διότι τοῦτ' ἴδιόν ἐστι Τιμαίου, καὶ ταύτῃ παρημίλληται τοὺς ἄλλους συγγραφέας καὶ καθόλου τῇδε τῇ 1 τῆς ἀποδοχῆς (λέγω δὲ κατὰ τὴν ἐν τοῖς χρόνοις καὶ ταῖς ἀναγραφαῖς ἐπίδειξιν τῆς ἀκριβείας, καὶ τὴν περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐπιμέλειαν) ἐκεῖνο πάντες γινώσκομεν. διὸ καὶ θαυμάζειν ἐστὶν ἄξιον, πῶς οὔτε τὸ τῆς πόλεως ὄνομα παρ' οἷς εὗρεν, οὔτε τὸν τόπον ἐν ᾧ συμβαίνει τὴν συνθήκην ἀναγεγρά-

1 deeſt τυγχάνει.

Ut parentes erga liberos decet. Præterea etiam decreta publica extare, quibus civitatis jus commune inter ſe habeant: Denique auditâ Ariſtotelis narratione de hac colonia, temeritatem hominis miratos eſſe. Deinde ad Locros qui in Italia incolunt delatum, leges apud illos & conſuetudines hujuſmodi reperiſſe ſe teſtatur, quæ non mancipiorum levitati, ſed ingenvorum hominum coloniæ convenirent. pœnas quinetiam adverſus plagiarios, itidemque in adulteros ac fugitivos ab illis eſſe conſtitutas. quæ certè nunquam feciſſent, ſi conſcii ſibi eſſent, ſe ex ejuſmodi hominibus orginem ducere. Sed primò quidem jure quis dubitaverit, quoſnam è Locris in Græciam delatus de his rebus interrogavit. Nam ſi quemadmodum Locri qui in Italia ſunt, ita etiam in Græcia Locri unam civitatem haberent, nullus dubitationi locus ſupereſſe videretur. Jam verò cùm duæ ſint in Græcia gentes Locrorum, utram gentem, quas urbes alterius è ſuprà dictis gentibus adiit Timæus? apud quos fœdera illa conſcripta reperit? nihil enim de his diſtinctè docet. Et tamen proprium id eſſe Timæi, atque hoc uno illum cum cæteris ſcriptoribus contendere, & hiſtoriam ſuam maximè jactare ſtudium dico ac diligentiam in temporum rerumque notatione, omnes ut opinor intelligimus. Quamobrem mirari ſubit, cur neque urbis nomen in qua id reperit, neque locum in quo id

fœdus inciſum eſt, nec Magiſtratus à quibus Commentarios accepit, & cum quibus collocutus eſt, nobis commemoravit: ne cui dubitandi locus relinqueretur, ſed ùrbe ac loco deſignatis rei veritas requiri poſſet. Igitur qui hæc omnia prætermiſit, conſcius ſibi eſſe mendacii deprehenditur. Nam Timæum ſi quid hujuſmodi nactus eſſet, nunquam id omiſſurum fuiſſe, ſed ambabus, quod ajunt, ulnis amplexurum, ex his perſpicuum eſt. Nam qui Echecratis teſtimonio nominatim innititur, (quocum ait ſe de Locris, qui in Italia ſunt, ſermonem habuiſſe, & à quo id ſeſe accepiſſe memorat, atque ut ne ab levi ac ſpernendo auctore audiiſſe videatur, illud adjungit, hujus Echecratis patrem mandatu Dionyſii tyranni olim legationem obiiſſe.) an idem unquam publicum ſcriptum aut antiquam tabulam nactus reticuiſſet? Etenim hic ipſe eſt, qui Ephoros à prima inſtitutione cum Spartanorum Regibus comparat, qui Magiſtratus Athenienſium, & ſacerdotes Junonis apud Argivos cum Olympicorum victoribus confert, & qui in Commentariis publicis civitatum, errorem hac in re admiſſum ob trimeſtris ſpatii differentiam redarguit. Hic eſt qui tabulas poſt ædem ſacram, qui apud Phliaſios monumenta publici hoſpitii primus reperit. ipſe inquam Timæus, quem neque hujuſmodi quidquam ignoraſſe fas eſt, neque cùm inveniſſet, præteriiſſe credendum, nec ſi eſt mentitus, ullatenus ei condonandum eſt.

θῆναι διεσάφησεν ἡμῖν, οὔτε τοὺς ἄρχοντας τοὺς δείξαντας αὐτῷ τὴν ἀναγραφήν, καὶ πρὸς οὓς ἐποιεῖτο τὸν λόγον, ἵνα μηδὲν διαπορεῖν ἐξῇ, ἀλλ᾽ ὡρισμένου τοῦ τόπου καὶ τῆς πόλεως ἐνῇ τοῖς ἀμφισβητοῦσιν εὑρεῖν τὴν ἀκρίβειαν. ὁ δὲ πάντα ταῦτα παραλελοιπὼς, δῆλός ἐστι συνειδὼς αὑτῷ κατὰ πρόθεσιν ἐψευσμένῳ. διότι γὰρ τῶν τοιούτων ἐπιλαβόμενος οὐδὲν ἂν παρέλειπε Τίμαιος, ἀλλὰ 1 περὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν ἐπέβη, περιφανὲς ἐκ τούτων. ὁ γὰρ πρὸς τὴν Ἐχεκράτους πίστιν ἀπερειδόμενος ἐπ᾽ ὀνόματος, 2 πῶς φησὶ περὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν ποιήσασθαι τοὺς λόγους, καὶ παρ᾽ οὗ πυθέσθαι περὶ τούτων, καὶ προσεξειργασμένος, ἵνα μὴ φανῇ τοῦ τυχόντος ἀκηκοὼς, ὅτι συνέβαινε τὸν τούτου πατέρα πρεσβείας κατηξιῶσθαι πρότερον ὑπὸ Διονυσίου· ἦπου γ᾽ ἂν οὗτος δημοσίας ἀναγραφῆς ἐπιλαβόμενος, ἢ παραδοσίμου στήλης παρεσιώπησεν; ὁ γὰρ τὰς συγκρίσεις ποιούμενος ἀνέκαθεν τῶν Ἐφόρων πρὸς τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι· καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς Ἀθήνησι, καὶ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει παραβάλλων πρὸς τοὺς Ὀλυμπιονίκας, καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν πόλεων περὶ τὰς ἀναγραφὰς τὰς τούτων ἐξελέγχων παρὰ τρίμηνον ἐχούσας τὸ διαφέρον, οὗτός ἐστι· καὶ μὴν ὁ τὰς ὀπισθοδόμους στήλας καὶ τὰς ἐν ταῖς φλιαῖς τῶν νεῶν προξενίας ἐξευρηκὼς Τίμαιός ἐστιν. ὃν οὔθ᾽ ὑπάρχοντι τῶν τοιούτων ἀγνοεῖν, οὔθ᾽ εὑρόντα παραλιπεῖν πιστευτέον, οὔτε ψευσαμένῳ συγγνώμην δοτέον οὐδαμῶς.

1 leg. ἀπρὶξ. 2 leg. πρὸς ὃν.

πικρὸς γὰρ γεγονὼς καὶ ἀπαραίτητος ἐπιτιμητὴς τῶν πέλας, εἰκότως ἂν καὶ ὑπὸ τῶν πλησίον αὐτὸς ἀπαραιτήτου τυγχάνοι κατηγορίας. οὐ μὴν ἀλλὰ προφανῶς ἐν τούτοις ἐψευσμένος, μεταβὰς ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροὺς, πρῶτον μέν φησι τήν τε πολιτείαν καὶ τὰ λοιπὰ φιλάνθρωπα τοῖς Λοκροῖς ἀμφοτέροις Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον κατεψεῦσθαι τῆς πόλεως. ἐγὼ δ' οὐκ ἀγνοῶ μὲν, ὅτι * καὶ ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ ἀναγκασθήσομαι παρεκβαίνειν διοριζόμενος καὶ διαβεβαιούμενος περὶ τούτων. οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν εἰς ἕνα τόπον ὑπερεθέμην τὸν περὶ Τιμαίου λόγον, ἵνα μὴ πολλάκις ἀναγκάζωμαι τοῦ καθήκοντος ὀλιγωρεῖν.

Ὅτι Τίμαιός φησι Δημοχάρην ἡταιρηκέναι μὲν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ σώματος, οὐκ εἶναι δ' ἄξιον τὸ ἱερὸν πῦρ φυσᾶν, ὑπερβεβηκέναι δὲ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τὰ Βότρυος ὑπομνήματα καὶ τὰ Φιλαινίδος καὶ τῶν ἄλλων ἀναισχυντογράφων· ταύτην δὲ τὴν λοιδορίαν καὶ τὰς ἐμφάσεις, οὐχ οἷον ἄν τις διέθετο πεπαιδευμένος ἀνὴρ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀπὸ τέγους ἀπὸ τοῦ σώματος εἰργασμένων οὐδείς. οὐδ' ἵνα πιστὸς φανῇ κατὰ τὴν αἰσχρολογίαν, καὶ τὴν ὅλην ἀναισχυντίαν καὶ προσκατέψευσται τἀνδρὸς κωμικόν τινα μάρτυρα προσεπισπασάμενος ἀνώνυμον· πόθεν δ' ἐγὼ καταστοχάζομαι τοῦτο; πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ πεφυκέναι καὶ τετράφθαι καλῶς Δημοχάρην, ἀδελφιδοῦν ὄντα Δημοσθένους. δεύτερον ἐκ τοῦ μὴ μόνον στρατηγίας αὐτὸν ἠξιῶσθαι παρ' Ἀθηναίοις, ἀλλὰ καὶ τῶν

* f. κἂν.

Nam cùm alios ipſe acerbè atque inclementer objurgare ſoleat, jure merito ab aliis pari inclementia tractabitur. Cęterùm in his reus manifeſti mendacii convictus, ubi ad Locros in Italia degentes tranſivit, primum quidem Ariſtotelem ait ac Theophraſtum in his quæ ad Remp. Locrorum & civilia apud utroſque Locros inſtituta pertinent, mentitos eſſe. Ego verò non ambigo, mihi in hoc opere neceſſe fore ab inſtituto curſu interdum divertere, ut meam de hujuſmodi rebus ſententiam proferam ac confirmem. Sed tamen vel eò maximè ſum adductus, ut hunc de Timæo ſermonem unum in locum conferrem, ne ſæpius à propoſito recedere cogerer.

Idem Timæus ſcribit Democharem ſuperioribus corporis partibus impudicum fuiſſe, neque dignum qui ignem ſacrum flatu accenderet. eundemque Botryis ac Philænidis, aliorumque hujuſmodi laſcivię ſcriptorum commentarios obſcœnitate ſua ſuperaſſe. Iſtud verò convicium atque eam turpitudinem non ſolùm nemo paulo humanior protulerit, ſed ne ullus quidem ex iis qui in fornice quæſtum corpore fecerunt. Hic deinde ut ſuis obſcœnis atque impudentibus maledictis fidem adſtrueret, mendacium quoque adverſus eundem virum confinxit, Comico quodam abſque nomine teſte advocato. Cæterùm mentiri Timæum ego inde conjicio, primùm quod Demochares & natus eſt & educatus liberaliter, quippe Demoſthenis ſororis filius. deinde quod non Præturâ ſolùm, ſed & cæteris honoribus ab Athe-

Athenienſibus eſt ornatus. quæ profectò nunquam eſſet adeptus, ſi hujuſmodi probris contaminatus fuiſſet. Itaque Timæus mihi quidem videtur non tam Democharem quàm Athenienſes conviciis inceſſere, qui talem virum evexerint, eique Remp. ac ſingulorum vitam commendarint. ſed longe aliter ſe res habet. neque enim Archedicus poëta Comicus hęc unus de Demochare dixiſſet, ut vult Timæus, ſed cùm ex Antipatri familiaribus multi, in quem Demochares multa dixit, quæ non ipſum modò Antipatrum, ſed ejus etiam hęredes atque amicos offendere poterant, tum verò plurimi ex iis qui diverſas in Rep. partes ſequebantur, inter quos fuit & Demetrius Phalereus. quem quidem ille non leviter in hiſtoria ſua perſtrinxit. Ait enim eam ejus adminiſtrationem fuiſſe, atque ejuſmodi rebus inſignem, propter quas publicanus aliquis aut vilis opifex ſeſe efferant. Nam quod multa in urbe vili precio væneant, quodque abundent copiæ ad victum neceſſariæ, eò maximè Demetrium gloriari ſcribit, & quod teſtudo fidicularum ope gradiens, ac ſalivam expuens, in pompa ei præibat; ac præterea per theatrum juvenes dimittebantur canentes, Athenienſium civitatem conceſſa cæteris Græcis omnium honeſtarum rerum gloriâ, Caſſandro in omnibus dicto audientem eſſe. atque illum ait horum non puduiſſe. Et tamen neque Demetrius, neque alius quiſquam hujuſmodi quid de Demochare dixit. Quo fit ut teſtimonium patriæ Timæi acerbitati anteponendum

ἄλλων τιμῶν. ὧν οὐδὲν ἂν αὐτῷ συνεξέδραμε τοιαύταις ἀτυχίαις παλαίοντι. διὸ καὶ δοκεῖ μοι Τίμαιος οὐχ οὕτω Δημοχάρους κατηγορεῖν ὡς Ἀθηναίων· οἳ τοιοῦτον ἄνδρα προῆγον, καὶ πιστεύων τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ἰδίους βίους ἐνεχείριζον. ἀλλ' οὐκ ἔστι τούτων οὐδέν. οὐ γὰρ ἂν Ἀρχέδικος ὁ κωμῳδιογράφος ἔλεγε ταῦτα μόνος περὶ Δημοχάρους, ὡς Τίμαιός φησιν· ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἂν τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, καθ' οὗ πεπαρρησίασται πολλὰ καὶ δυνάμενα λυπεῖν οὐ μόνον αὐτὸν Ἀντίπατρον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνου διαδόχους καὶ φίλους γεγονότας· πολλοὶ δὲ τῶν ἀντιπεπολιτευμένων, ὧν ἦν καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς. οὗ κεῖνος οὐ τὴν τυχοῦσαν πεποίηται κατηγορίαν ἐν ταῖς ἱστορίαις· φάσκων αὐτὸν τοιοῦτον γεγονέναι προστάτην τῆς πατρίδος· καὶ ἐπὶ τούτοις σεμνύνεσθαι κατὰ τὴν πολιτείαν, ἐφ' οἷς ἂν καὶ τελώνης σεμνυνθείη βάναυσος. ἐπὶ γὰρ τῷ πολλὰ καὶ λυσιτελῶς πωλεῖσθαι κατὰ τὴν πόλιν, καὶ δαψιλῆ τὰ πρὸς τὸν βίον ὑπάρχειν πᾶσιν, ἐπὶ τούτοις φησὶ μεγαλαυχεῖν αὐτόν. καὶ διότι κοχλίας αὐτόματος βαδίζων προηγεῖτο τῆς πομπῆς αὐτῷ σίαλον ἀναπτύων· σὺν δὲ τούτοις ἄνθρωποι διεπέμποντο διὰ τοῦ θεάτρου, 1 διότι δὴ πάντων τῶν τῆς Ἑλλάδος καλῶν ἡ πατρὶς παρακεχωρηκυῖα τοῖς ἄλλοις, ἐποίει Κασσάνδρῳ τὸ προσταττόμενον· ἐπὶ τούτοις αὐτὸν οὐκ αἰσχύνεσθαί φησιν. ἀλλ' ὅμως οὔτε Δημήτριος, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς εἰρήκει περὶ Δημοχάρους τοιοῦτον οὐδέν. ἐξ ὧν ἐγὼ βεβαιοτέραν τὴν τῆς πατρίδος ἡγούμενος μαρτυρίαν,

1 deeſt ἄδοντες.

ἢ τὴν Τιμαίου πικρίαν· θαρρῶν ἀποφαίνομαι μηδενὶ τὸν Δημοχάρους βίον ἔνοχον εἶναι τῶν τοιούτων κατηγορημάτων. καίπερ εἰ κατ' ἀλήθειαν ὑπῆρχέ τι τοιοῦτον ἀτύχημα περὶ Δημοχάρην, ποῖος καιρὸς ἢ ποία πρᾶξις ἠνάγκασε Τίμαιον ταῦτα κατατάττειν εἰς τὴν ἱστορίαν· καθάπερ γὰρ οἱ νοῦν ἔχοντες, & *cætera quæ leguntur in lib.* XII. *cap.* 6. *uſque ad illa* γεγονότα ἐν ταῖς ἱστορίαις. ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἐπιμετροῦν τῆς ἀπεχθείας αὐτοῦ χάριν ἀφήκαμεν, τὰ δ' οἰκεῖα τῆς προθέσεως αὐτοῦ οὐ παρελείψαμεν.

Ὅτι κατὰ τοῦ Ἐφόρου Τίμαιος πλείστην πεποίηται καταδρομήν, αὐτὸς ὢν δυσὶν ἁμαρτήμασιν ἔνοχος· τῷ μὲν ὅτι πικρῶς κατηγορεῖ τῶν πέλας ἐπὶ τούτοις, οἷς αὐτὸς ἔνοχός ἐστιν. τῷ δὲ διότι καθόλου διέφθαρται τῇ ψυχῇ, τοιαύτας ἀποφάσεις ἐκτιθέμενος ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, καὶ τοιαύτας ἐντίκτων δόξας τοῖς ἐντυγχάνουσι. πλὴν εἰ τὸν Καλλισθένην θετέον εἰκότως κολασθέντα μεταλλάξαι τὸν βίον, τί χρὴ πάσχειν Τίμαιον; πολὺ γὰρ ἂν δικαιότερον τούτῳ νεμεσήσαι τὸ δαιμόνιον ἢ Καλλισθένει. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀποθεοῦν Ἀλέξανδρον οὐκ ἐβουλήθη. Τίμαιος δὲ μείζω ποιεῖ Τιμολέοντα τῶν ἐπιφανεστάτων θεῶν, καὶ Καλλισθένης μὲν ἄνδρα τοιοῦτον, ὃν πάντες μεγαλοφυέστερον ἢ κατ' ἄνθρωπον γεγονέναι τῇ ψυχῇ συγχωροῦσιν. οὗτος δὲ Τιμολέοντα τὸν οὐχ οἷον δόξαντά τι πεπραχέναι μεγαλεῖον, ἀλλ' οὐδ' ἐπιβαλόμενον. μίαν δὲ τῷ βίῳ γραμμὴν διανύσαντα, καὶ

eſſe ratus, conſtanter affirmare auſim Democharis vitam ab omni ejuſmodi crimine puram atque integram fuiſſe. Sed tametſi hac culpa revera laboraſſet Demochares, quæ vero res aut ratio Timęum cogebat, id ut hiſtoriæ mandaret? Nam quemadmodum viri prudentes, &c. *quæ leguntur in lib.* 12. *cap.* 6. *uſque ad illa verba*, Quę geſta ſunt, non commemoret. *quibus adde.* Nos verò, id quod nimium videbatur, odii illius cauſa rejecimus; quod autem ejus inſtituto conveniebat, non prætermiſimus.

Idem Timæus Ephorum vehementer inſectatus eſt, cum ipſe duobus peccatis ſit obnoxius. uni quidem, quòd alios acerbè criminetur ob ea maximè delicta quibus ipſe conſtringitur. alteri verò, quod ingenio fuerit planè corrupto, qui ejuſmodi ſententias commentariis ſuis prodiderit, eaſque opiniones legentium animis intuderit. Sed ſi Calliſthenem meritò pœnas dediſſe ſtatuendum eſt, quid Timæum pati oportet? Huic enim multò juſtius numen infenſum fuerit quàm Calliſtheni. quippe Calliſthenes Alexandrum in Deorum numerum referre noluit. Timæus vero Timoleontem ſupra omnes Deos attollit. Et Calliſthenes quidem eum virum, quem omnes præſtantiore vi mentis quam humana ferat conditio fuiſſe conſentiunt. Hic verò Timoleontem, qui non modo nihil magnificum videtur geſſiſſe, ſed ne ſuſcepiſſe quidem, & qui unicum in tota vita ſpatium decucurrit, atque illud parum

parum illuſtre præ orbis terrarum magnitudine, intervallum ſcilicet quod eſt Corintho Syracuſas uſque. Sed prorſus mihi videtur Timæus perſuaſum habuiſſe, ſi Timoleon qui in ſola Sicilia tanquam in acetabulo gloriam captaſſet, celeberrimis tamen heroibus comparandus eſſe videretur, ita & ſeipſum tametſi de Italia tantum ac Sicilia tractaviſſet, cum iis ſcriptoribus meritò comparatum iri, qui univerſi orbis hiſtoriam condiderunt. Hæc igitur pro Ariſtotele ac Theophraſto & Calliſthene, itemque pro Ephoro ac Demochare adverſus Timæi convicia dicta ſufficiant, ſimulque adverſus eos qui hunc ſcriptorem abſque ambitione veritatem proferre perſuaſum habent.

τούτην οὐδὲ σπουδαίαν τρόπον τινὰ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς οἰκουμένης· λέγω δὲ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος εἰς Συρακούσας. ἀλλά μοι δοκεῖ πεισθῆναι Τίμαιος, ὡς ἂν Τιμολέων πεφιλοδοξηκὼς ἐν αὐτῇ Σικελίᾳ καθάπερ ἐν ὀξυβάφῳ, σύγκριτος φανῇ τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν ἡρώων, κἂν αὐτὸς ὑπὲρ Ἰταλίας μόνον καὶ Σικελίας πραγματευόμενος, εἰκότως παραβολῆς ἀξιωθῆναι τοῖς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης καὶ τῶν καθόλου πράξεων πεποιημένοις τὰς συντάξεις. περὶ μὲν οὖν Ἀριστοτέλους, καὶ Θεοφράστου, καὶ Καλλισθένους· ἔτι δ' Ἐφόρου καὶ Δημοχάρους ἱκανὰ τὰ θ' ἡμῖν ἐστὶ πρὸς τὴν Τιμαίου καταδρομήν, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀφιλοτίμως πεπεισμένους ἀληθεύειν τὸν συγγραφέα τοῦτον.

De Timæi autem ſecta atque inſtituto meritò quis dubitaverit. Etenim ipſe dicit Poëtas & Hiſtoricos frequenti earundem vocum in ſcriptis ſuis repetitione ingenia ſua prodere ſolere. atque Homerum quod hoc verbo *δαιτρεύειν* (quod eſt cibos diſtribuere) ſæpius utitur, helluonem ſeſe ſatis oſtendere. Ariſtotelem quoque qui ſuis in Commentariis paſſim obſonia condiat, obſonii appetentem & catillonem fuiſſe. Idem de Dionyſio tyranno, qui lectos ornaret diligenter, & velorum bonitatem ac varietatem ſtudioſè inquireret aſſiduè. Ita etiam de Timæo conſequenter exiſtimandum eſt, vario ac moroſo ingenio illum fuiſſe. Etenim in aliorum quidem vitiis objurgandis

Ὅτι διαπορεῖν ἐστι περὶ τῆς αἱρέσεως Τιμαίου· φησὶ γὰρ τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφέας διὰ τὸν ὑπεράγαν πλεονασμὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι διαφαίνειν τὰς ἑαυτῶν φύσεις. λέγων τὸν μὲν ποιητὴν ἐκ τοῦ 1 δαιτρεύειν πολλαχοῦ τῆς ποιήσεως, ὡσανεὶ γαστρίμαργον παρεμφαίνειν· τὸν δ' Ἀριστοτέλην ὀψαρτύοντα πλεονάκις ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ὀψοφάγον εἶναι καὶ λίχνον· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ Διονυσίου τοῦ τυράννου κλινοκοσμοῦντος καὶ τὰς τῶν ὑφασμάτων ἰδιότητας καὶ ποικιλίας ἐξεργαζομένου συνεχῶς. ἀνάγκη τὸ ἀκόλουθον ποιεῖσθαι διάληψιν, καὶ δυσαρεστεῖσθαι κατὰ τὴν προαίρεσιν. οὗτος γὰρ ἐν μὲν ταῖς τῶν πέλας κατηγορίαις πολλὴν

1 Suidas in *δαιτρεύειν*.

ἐπι-

ἐπιφαίνει δεινότητα καὶ τόλμαν· ἐν δὲ ταῖς ἰδίαις ἀποφάσεσιν ἐνυπνίων καὶ τεράτων καὶ 1 θυμῶν ἀπιθάνων, καὶ συλλήβδην δεισιδαιμονίας ἀγεννοῦς καὶ τερατείας γυναικώδους ἐστὶ πλήρης. οὐ μὴν ἀλλὰ διότι γε συμβαίνει διὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ κακοκρισίαν πολλοὺς ἐνίοτε καθάπερ εἰς τὸ παρόντα τρόπον τινὰ μὴ παρεῖναι, καὶ βλέποντας μὴ βλέπειν, ἐκ τῶν εἰρημένων γενικῶς καὶ τῷ Τιμαίῳ συμβεβηκότων γέγονε φανερόν.

Ὅτι περὶ τοῦ ταύρου τοῦ χαλκοῦ τοῦ παρὰ Φαλάριδος κατασκευασθέντος ἐν Ἀκράγαντι, εἰς ὃν ἐνεβίβαζεν ἀνθρώπους, κἄπειτα πῦρ ὑποκαίων ἐλάμβανε τιμωρίαν παρὰ τῶν ὑποταττομένων τοιαύτην· ὥστε ἐκπυρουμένου τοῦ χαλκοῦ, τὸν μὲν ἄνθρωπον πανταχόθεν περιοπτώμενον καὶ περιφλεγόμενον διαφθείρεσθαι, κατὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀλγηδόνος ὁπότε ἀναβοήσειεν, μυκηθμῷ παραπλήσιον τὸν ἦχον ἐκ τοῦ κατασκευάσματος προσπίπτειν τοῖς ἀκούουσι. τούτου δὲ τοῦ ταύρου κατὰ τὴν ἐπικράτειαν Καρχηδονίων μετενεχθέντος ἐξ Ἀκράγαντος εἰς Καρχηδόνα, καὶ τῆς θυρίδος διαμενούσης περὶ τὰς συνομοσίας, δι' ἧς συνέβαινε καθίεσθαι τοὺς ἐπὶ τὴν τιμωρίαν· καὶ ἑτέρας αἰτίας, δι' ἣν ἐν Καρχηδόνι κατεσκευάσθη τοιοῦτος ταῦρος οὐδαμῶς δυναμένης εὑρεθῆναι τὸ παράπαν, ὅμως Τίμαιος ἐπεβαλε καὶ τὴν κοινὴν φήμην ἀνασκευάζειν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ψευδοποιεῖν. φάσκων μήτ' εἶναι τὸν ἐν Καρχηδόνι ταῦρον ἐξ Ἀκράγαντος, μήτε γεγονέναι τοιοῦτον ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει. καὶ πολλούς δέ τινας εἰς τὸ τοιοῦτο μέρος διατέθειται λόγους, κατὰ τοῦ Τιμαίου, τί ποτε δεῖ λέγειν ὀνο-

magnam gravitatis & celſi animi ſpeciem oſtendit: in ſuis verò narrationibus ipſe ſomniis & prodigiis refertus eſt, & fabulis ab omni fide remotis, ac poſtremò degeneri ac muliebri ſuperſtitione. Igitur nonnullis præ imperitia ac judicii pravitate uſuvenire, ut cùm præſentes ſint, tamen abeſſe videantur, & videntes quodammodo non videant, ex hís quæ Timæo contigiſſe oſtendimus, perſpici poteſt.

Agrigenti taurus olim æneus fuit à Phalaride fabricatus, in quem homines vivos immittebat, ac deinde ſuppoſito igne miſeros eo ſupplicio cruciabat, ut ære concalefacto inclusi, & undique ardentes interirent; ac ſi quando præ doloris acerbitate exclamarent, ſonus mugienti tauro ſimilis exaudiretur. hic taurus cùm iis temporibus quibus Pœni Siciliæ imperium obtinebant, Agrigento Carthaginem tranſlatus ſit, maneatque etiamnum feneſtra circa ejus interſcaplia, qua damnati immittebantur, cumque nulla demùm alia cauſa reperiri potuerit, propter quam hujuſmodi taurus Carthagine fabricatus ſit: nihilominus Timæus communem ac pervulgatam famam evertere eſt aggreſſus, & Poëtarum atque Hiſtoricorum teſtimonia falſi convincere. Affirmat enim Taurum qui Carthagine eſt, Agrigento advectum non eſſe, neque ejuſmodi taurum Agrigenti unquam extitiſſe. atque in hanc ſententiam multa dicit, adverſus illam Timæi, quo-

1 leg. μύθων ex Suida in δεισιδαιμονία.

modo

modo appellem neſcio. nullum eſt enim tam acerbũ genus convicii, quo ille adverſus alios utitur, quod huic illius facto non arbitrer convenire. Rixoſum igitur ac mendacem illum fuiſſe atque impudentem, ſatis ſuperque in ſuperioribus oſtendimus. Quod verò philoſophiæ imperitus, prorſuſque indoctus ſcriptor fuerit, ex his quæ mox dicentur perſpicuum fiet. Nam in primo & viceſimo libro, ſub finem, in illa Timo- ,, leontis exhortatione hæc ait, *Cùm ,, orbis terrarum ſit omnis diviſus in ,, tres partes, & hæc quidem Aſia, ,, illa autem Africa, tertia Europa ,, appelletur.* Hæc porrò, non dico Timæum, ſed ne Margitem quidem illum protuliſſe, credibile nulli videatur. quis eſt enim adeo ignarus non illorum, qui hiſtorias conſcribunt?

Ex Libro XIII.

Ætoli cùm ob bellorum aſſiduitatem, tum ob ſuum in privata vita luxum paulatim ac ſine ſenſu graviſſimum æs alienum contraxerunt. Quare ad res novas animis propenſi Duumviros legibus ſcribendis conſtituerunt, Dorimachum & Scopam, quos & ingenio factioſos eſſe norant, & quod ad facultates ſpectat, multis delictorum nominibus implicitos. Hi accepta poteſtate leges ſcripſere.

Scopas Ætolorum Prætor, fruſtratus principatu, cujus maximè cauſâ leges conſcribere auſus fuerat, Alexandriam cogitabat, ratus ſeſe illius urbis opibus inopiam ſuam atque immenſam animi cupiditatem facilè expleturum; ſed reverat

μα καὶ ῥῆμα· πάντα γὰρ ἐπιδέχεσθαί μοι δοκεῖ τὰ πικρότατα τὸ γένος, οἷς ἐκεῖνος κέχρηται κατὰ τῶν πλησίον. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶ φιλαπεχθὴς, καὶ ψεύστης, καὶ τολμηρὸς, σχεδὸν ἱκανῶς ἐκ τῶν προειρημένων ὑπεδείχθη. διότι δ' ἀφιλόσοφός ἐστι καὶ συλλήβδην ἀναγωγὸς συγγραφεὺς, ἐκ τῶν λέγεσθαι μελλόντων ἔσται συμφανές. ἐν γὰρ τῇ μιᾷ καὶ εἰκοστῇ βίβλῳ, καὶ ταύτης ἐπὶ τελευτῇ, λέγει κατὰ τὴν τοῦ Τιμολέοντος παράκλησιν ταῦτα. διότι τῆς γῆς τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης εἰς τρία μέρη διῃρημένης, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς δὲ Λιβύης, τῆς δ' Εὐρώπης προσαγορευομένης. ταῦτα γὰρ οὐχ οἷον Τίμαιον εἰρηκέναι τις ἂν πιστεύσειεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν λεγόμενον Μαργίτην ἐκεῖνον. τίς γὰρ οὕτως ἐστὶν ἀδαὴς οὐ λέγω τῶν πρὸς ὑπομνήμασι γεγονότων;

ΖΗΤΕΙ.

Οτι Αἰτωλοὶ διά τε τὴν συνέχειαν τῶν πολέμων, καὶ διὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν βίων, ἔλαθον οὐ μόνον ἄλλους, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς κατάχρεοι γενηθέντες. διὸ καὶ οἰκείως διακείμενοι πρὸς καινοτομίαν τῆς οἰκείας πολιτείας, εἵλοντο νομογράφους Δωρίμαχον καὶ Σκόπαν, θεωροῦντες τούτους κατά τε τὰς προαιρέσεις κινητικοὺς ὑπάρχοντας, καὶ κατὰ τὰς οὐσίας ἐνδεδεμένους εἰς πολλὰ τῶν βιωτικῶν συναλλαγμάτων. οἱ δὲ παραλαβόντες τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔγραψαν νόμους.

Οτι Σκόπας ὁ Αἰτωλῶν στρατηγὸς, ἀποτυχὼν τῆς ἀρχῆς, ἧς χάριν ἐτόλμα γράφειν τοὺς νόμους, μετέωρος ἦν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. ταῖς γὰρ ἐκεῖθεν ἐλπίσι πεπεισμένος ἀναπληρώσειν τὰ λείποντα τοῦ βίου, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ πλεῖον

ἐπιθυ-

ἐπιθυμίαν. ἀλλ᾽ ἀκόρεστος ἦν. τοῦτο γὰρ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, πρὸς ταῖς ἐκ τῶν 1 ὑπέρων ὠφελείαις, ὧν ἦν αὐτὸς κύριος διὰ τὸ πιστεύεσθαι περὶ τῶν ὅλων· καὶ τῆς ἡμέρας ἑκάστης ὀψώνιον ἐξέθηκεν ὁ βασιλεὺς αὐτῷ μὲν δεκαμναιαῖον· τοῖς δὲ ἐπί τινος ἡγεμονίας μετ᾽ αὐτὸν τεταγμένοις μναιαῖον. ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἠρκεῖτο τούτοις, ὃς τὸ πρότερον προσκαρτερῶν τῷ πλείονι διετέλεσε. μέχρι διὰ τὴν ἀπληστίαν καὶ παρ᾽ αὐτοῖς τοῖς διδοῦσι φθονηθεὶς, τὸ πνεῦμα προσέθηκε τῷ χρυσίῳ.

Ὅτι Ἡρακλείδης, &c. *quæ leguntur in lib.* 13. *cap.* 2.

Ὅτι Δαμοκλῆς, ὁ μετὰ Πυθίωνος πεμφθεὶς κατάσκοπος πρὸς Ῥωμαίους, ὑπηρετικὸν ἦν σκεῦος εὐφυὲς καὶ πολλὰς ἔχον ἀφορμὰς εἰς πραγμάτων οἰκονομίαν.

Ὅτι τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος Νάβις ἔτος ἤδη τρίτον ὑπῆρχεν. ὃς ὁλοσχερὲς μὲν οὐδὲν ἐπεβάλετο, &c. *quæ leguntur in lib.* 13. *uſque ad* διέφθειρε τῶν ἐξαρνουμένων· καὶ τὰ λοιπὰ δ᾽ ἦν τούτοις ὅμοια καὶ σύστοιχα κατὰ τὴν ἀρχήν. ἐκοινώνει μὲν γὰρ τοῖς Κρησὶ τῶν κατὰ θάλατταν λῃστειῶν· εἶχε δὲ καθ᾽ ὅλην τὴν Πελοπόννησον ἱεροσύλους, ὁδοιδόκους, φονέας, οἷς μερίτης γινόμενος τῶν ἐκ τῆς ῥᾳδιουργίας λυσιτελῶν, ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρείχετο τούτοις τὴν Σπάρτην. πλὴν κατά γε τοὺς καιροὺς τούτους ξένοι τῶν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας εἰς τὴν Λακεδαίμονα παρεπιδημήσαντες ἐψυχαγώγησάν τινα τῶν τοῦ Νάβιδος ἱπποκόμων ὥστε συναποχωρῆσαι μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἔχοντα λευκὸν ἵππον, ὃς ἐδόκει γενναιότατος εἶναι τῶν ἐκ τῶν τυ-

cupiditate erat inexplebili. Namque Alexandriam delatus, præter commoda atque emolumenta militiæ, cui ipſe præfectus erat, cùm rerum ſumma ejus fidei committeretur, in ſingulos dies decem minas ſtipendii nomine ab Rege accipiebat; cæteris in inferiori gradu conſtitutis unica mina dabatur. Neque his tamen contentus, adhuc plura ut antea concupiſcebat: donec ob hujuſmodi cupidinem etiam ipſis qui ei tantas opes largiebantur inviſus, auro ſimul ac ſpiritu privatus eſt.

Enimvero Heraclides, &c. *quæ leguntur, in libro* 13. *cap.* 2.

Erat Damocles induſtrius miniſter, & ad res tractandas apprimè utilis. Iſtum unâ cum Pythione ad ſpeculanda Romanorum conſilia miſſus fuerat.

Nabis Lacedæmoniorum tyrannus, &c. *quæ extant in libro* 13. *cap.* 4. *uſque ad illa verba*, Hoc modo multos ſuſtulit, qui pecunias dare recuſabant.] Reliqua erant in ejus imperio his ſimilia ac conſentanea. Maritimarum enim prędarum ſocietatem cum Cretenſibus injerat, ac per univerſam Peloponneſum ſacrilegos, latrones & ſicarios ſparſos habebat, quibus ipſe, particeps lucri hujuſmodi ſcelere parti, arcem ac refugium Spartam præbebat. Fortè iis temporibus peregrini ex Bœotia Lacedæmonem profecti, quendam ex Nabidis equiſonibus ſollicitaverant, ut cum ipſis unà iter faceret, capto priùs equo albo, qui totius Regii ſtabuli generoſiſſimus habe-

1 ὑπαίθρων leg.

batur,

batur. cumque aſſenſiſſet equiſo, repente miſſi à Nabide ſatellites comprehenſum Megalopoli equiſonem cum equo abduxere nemine refragante: mox peregrinis etiam manus injecere. At Bœoti initio quidem poſtulabant ut ad urbis Magiſtratum ducerentur. Sed cùm nemo commoveretur, quidam ex illis civium fidem implorare contenta voce cœpit. Concurſu repente incolarum facto, cùm ad Magiſtratum ducendos eſſe omnibus placeret, miſſi à Nabide ſatellites dimiſſis peregrinis abſcedere ſunt coacti. At Nabis qui criminandi cauſas, ac ſpecioſum belli prætextum jampridem quærebat, hunc tum nactus, continuò Proagoræ aliorumque armenta hoſtiliter abegit, quod principium belli fuit.

Ex LIBRO XIV.

Ne quis autem fortè miretur, cur cùm ſingulis annis res omnes geſtas conjunctim ſcribere ſoleamus, in ſolis Ægypti rebus commemorandis tanto à tempore repetitam narrationem inſtituimus; velim is ſciat hujuſmodi rationibus nos maximè eò adductos eſſe. Ptolemæus Rex, de quo hîc ſermo eſt, cognomento Philopator, confecto in Cœleſyria bello, à ſtudio rerum honeſtarum ad luxurioſum ac perditum vivendi genus ſe contulit, ut proximè à nobis oſtenſum eſt. [RELIQUA QUÆRENDA. DEERANT ENIM XLVIII. FOLIA, IN QUIBUS DE PTOLEMÆO ET ARSINOE CONTINEBATUR.] Sero tandem rerum neceſſitate compulſus in id bellum incidit, de quo nunc agimus. quo

ρανικῆς ἱπποστάσεως. τούτου δὲ πιθέντος καὶ πράξαντος τὸ προειρημένον, καταδιώξαντες οἱ παρὰ τοῦ Νάβιδος εἰς τὴν Μεγάλην Πόλιν καὶ καταλαβόντες, τὸν μὲν ἵππον εὐθὺς ἀπῆγον, καὶ τὸν ἱπποκόμον οὐδενὸς ἀντιποιουμένου. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοῖς ξένοις ἐπέβαλον τὰς χεῖρας. οἱ δὲ Βοιωτοὶ τὸ μὲν πρῶτον ἠξίουν ἄγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἀρχήν. οὐδενὸς δὲ προσέχοντος ἀνεβόα τις τῶν ξένων, βοήθεια. συνδραμόντων δὲ τῶν ἐγχωρίων καὶ μαρτυρομένων τοὺς ἄνδρας ἐπανάγειν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἠναγκάσθησαν προϊέμενοι τοὺς ἀνθρώπους οἱ παρὰ τοῦ Νάβιδος ἀπελθεῖν. ὁ δὲ 1 πάλιν ζητῶν ἀφορμὰς ἐγκλημάτων καὶ πρόφασιν εὔλογον διαφορᾶς, τότε λαβόμενος ταύτης, εὐθέως ἔλαυνε τὰ Προαγόρου θρέμματα καί τινων ἑτέρων. ἐξ ὧν ἐγένετο ἀρχὴ τοῦ πολέμου.

Ὅσοι δέ τινες ἐπαποροῦντες, πῶς ἡμεῖς τὰς ἄλλας πράξεις ἁπάσας κατ᾽ ἐνιαυτὸν γράφοντες τὰς παραλλήλους, περὶ μόνων τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον ἐν καιρῷ 2 τῷ νῦν ἐκ πλείονος χρόνου πεποιήμεθα τὴν ἐξήγησιν· ἡμεῖς δὲ τοῦτο πεποιήκαμεν διά τινας τοιαύτας αἰτίας. Πτολεμαῖος ὁ βασιλεύς, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, ὁ Φιλοπάτωρ μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὸν περὶ Κοίλην Συρίαν πόλεμον, ἀποστὰς πάντων τῶν καλῶν, ἐτράπη πρὸς βίον ἄσωτον καὶ τοιοῦτον οἷον ἀρτίως διεληλύθαμεν, ΖΗΤΕΙ. ΕΝΕΛΕΙΠΕ ΓΑΡ ΦΥΛΛΑ μη΄. ΕΝ ΟΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΕΝΕΦΕΡΕΤΟ ΚΑΙ ΑΡΣΙΝΟΗΣ. ὀψὲ δέ ποτε βιασθεὶς ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐνέπεσεν εἰς τὸν νῦν δεδηλωμένον πόλεμον.

1 leg. πάλαι. 2 leg. τόσην.

ὃς χωρὶς τῆς εἰς ἀλλήλους ὠμότητος καὶ παρανομίας, οὔτε παράταξιν, οὔτε ναυμαχίαν, οὔτε πολιορκίαν, οὔτ᾽ ἕτερον οὐδὲν ἔχει μνήμης ἄξιον. διόπερ ὑπέδραμεν οὕτω κἀμοὶ τὴν γραφὴν ῥᾳδίαν ἔσεσθαι καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσιν εὐμαθεστέραν τὴν διήγησιν, εἰ μὴ κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐπιψαύων μικρῶν καὶ οὐκ ἀξίων ἐπιστάσεως πραγμάτων ἀποδιδοίην τὸν λόγον· ἀλλ᾽ εἰσάπαξ οἱονεὶ σωματοειδῆ ποιήσας τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν ἀπαγγείλαιμι περὶ αὐτῆς.

Ὅτι Μολπαγόρας τις ἦν παρὰ τοῖς Κίοις ἀνὴρ καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἱκανός, κατὰ δὲ τὴν αἵρεσιν πλεονέκτης. ὃς πρὸς χάριν ὁμιλῶν τῷ πλήθει, καὶ τοὺς εὐκαιροῦντας τοῖς βίοις ὑποβάλλων τοῖς ὄχλοις· καί τινας μὲν εἰς τέλος ἀναιρῶν, τινὰς δὲ φυγαδεύων, καὶ τὰς οὐσίας τὰς τούτων δημεύων, καὶ διαδιδοὺς τοῖς πολλοῖς, ταχέως τῷ τοιούτῳ τρόπῳ περιποιήσατο μοναρχικὴν ἐξουσίαν.

Ὅτι ὁ Φίλιππος κύριος γενόμενος τῆς τῶν Κιανῶν πόλεως περιχαρὴς ἦν, ὡς καλήν τινα καὶ σεμνὴν πρᾶξιν 1 ἐπιτελεσάμενος, *&c. quæ edita ſunt in lib.* XV. *cap.* 22.

Ὅτι Φίλιππος κατὰ τὸν ἀνάπλουν ἕτερον ἐφ᾽ ἑτέρῳ παρασπόνδημα μεταχειριζόμενος προσέσχε περὶ μέσον ἡμέρας πρὸς τὴν τῶν Θασίων πόλιν, καὶ ταύτην φιλίαν οὖσαν ἐξηνδραποδίσατο.

Ὅτι Σωσίβιος ὁ ψευδεπίτροπος Πτολεμαίου ἐδόκει γεγονέναι σκεῦος ἀγχίνουν καὶ πολυχρόνιον· ἔτι δὲ κακοποιὸν ἐν βασιλείᾳ, ὃς πρῶτον μὲν ἀρτῦσαι φόνον Λυσιμάχῳ, ὃς

quidem in bello præter mutuam crudelitatem atque inhumanitatem, nullum pedeſtre, nullum navale prælium, nulla obſidio, nihil denique quidquam memoria dignum extitit. Quamobrem cùm ſcribenti mihi, tum legentibus faciliorem & planiorem fore narrationem exiſtimavi, ſi non per ſingulos annos minima quęque nec obſervatu digna carpens atque delibans verba facerem; ſed ſimul ac ſemel quaſi uno corpore complexus, hujus Regis ſtudia ac mores aperirem.

Ex Libro XV.

Molpagoras quidam fuit apud Cianos vir cùm ad dicendum, tum ad agendum promptus, ſed ingenio ambitioſus. Is populi benevolentiam captans, & locupletiſſimos homines damnandos populo objiciens, nonnullis etiam neci datis, aut in exilium pulſis, bona eorum publicans, atque inter multitudinem dividens, brevi regiam poteſtatem ſibi comparavit.

At Philipus urbis Cianorum potitus, *&c. quæ extant libro* 15. *cap.* 22.

Philippus per reditum alios ſubinde atque alios contra fœderis leges violans, circiter meridiem Thaſum appulit, eamque, licet amicam ac ſociam, in ſervitutem redegit.

Hic Soſibius ſubditicius Ptolemæi tutor, callidus ac recoctus & maleficus in aula miniſter videtur fuiſſe. ac primo quidem omnium Lyſimacho Ptolemæi filio, & Arſinoes Lyſi-

1 mſ. ἐπιτελεσμένος. in editionibus Τελεσμ.

machi

machi filiæ necem comparaſſe. Deinde Magæ filio Ptolemæi ac Berenicæ Magæ filiæ. Poſteaque Berenicæ Ptolemæi Philopatoris matri. Itemque Cleomeni Spartano, ac poſtremò Arſinoæ Berenices filiæ.

Agathocles falſus Ptolemæi tutor, poſtquam celeberrimum quemque è medio removit, ac multitudinis furorem reſtitutione ſtipendiorum compreſſiſſe ſibi viſus eſt, è veſtigio ad priſtinos mores rediit, ac dignitates omnes Palatii tum vacuas, amicis ſuis conceſſit, producto ex ultimis ac ſervilibus miniſteriis viliſſimo quoque atque impudentiſſimo. Ipſe dies noctèſque in vino atque iis quæ vinum conſequi ſolent, libidinibus agebat; nec nuptis, nec ſponſis, nec virginum pudori parcens, atque hæc cuncta cum intolerabili ſuperbia factitabat. Quare cùm præſentem rerum ſtatum univerſi ægrè ferrent, nullum autem ſolatium ac remedium adhiberetur; contrà, potius inſolentia, ſuperbia, ac deſidia quotidie invaleſceret, rurſus priſtinum vulgi odium exarſit, cunctiq; clades & calamitates regni ab his hominibus profectas memoria repetebant. Sed cùm idoneus vir deeſſet, cujus ductu atque opera iram ſuam in Agathoclem & Agathocliam effunderent, interim quieſcebant, vnicam ſpem adhuc in Tlepolemo habentes, qua ſe tantiſper ſuſtentabant.

Rex Antiochus initio quidem

1 mſ. μάγα καὶ Πτολ. τῆς Βερονίκης.
2 Suidas in Σωσίβιος.

ἦν υἱὸς Ἀρσινόης τῆς Λυσιμάχου, καὶ Πτολεμαίου. δευτέρῳ δὲ 1 Μάγᾳ τῷ Πτολεμαίου καὶ Βερενίκης τῆς Μάγα. τρίτῃ δὲ Βερενίκῃ τῇ Πτολεμαίου μητρὶ τοῦ Φιλοπάτορος, τετάρτῳ Κλεομένει τῷ Σπαρτιάτῃ· πέμπτῃ θυγατρὶ Βερενίκης Ἀρσινόῃ.

Ὅτι Ἀγαθοκλῆς ὁ ψευδεπίτροπος Πτολεμαίου ἐπεὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἀνδρῶν ἐκποδὼν ἐποίησε, καὶ τὸ πολὺ τῆς τοῦ πλήθους ὀργῆς παρακατέσχε τῇ τῶν ὀψωνίων ἀποδόσει· παραυτίκα πόδας εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς συνήθειαν ἐπανῆλθε. καὶ τὰς μὲν τῶν φίλων χώρας ἀνεπλήρωσε, παρεισαγαγὼν ἐκ τῆς διακονίας καὶ τῆς ἄλλης ὑπηρεσίας τοὺς εἰκαιοτάτους καὶ θρασυτάτους. αὐτὸς δὲ τὸ πολὺ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐν μέθῃ διέτριβε, καὶ ταῖς τῇ μέθῃ παρεπομέναις ἀκρασίαις, οὐ φειδόμενος οὔτ' ἀκμαζούσης γυναικὸς, οὔτε νύμφης, οὔτε παρθένου, καὶ πάντα ταῦτα ἔπραττε μετὰ τῆς ἐπαχθεστάτης φαντασίας· ὅθεν πολλῆς μὲν καὶ παντοδαπῆς γινομένης δυσαρεστήσεως, οὐδεμιᾶς δὲ θεραπείας οὐδὲ βοηθείας προσαγομένης· τὸ δ' ἐναντίον ἀεὶ προσεπαγομένης ὕβρεως, ὑπερηφανίας, ῥᾳθυμίας, 2 ἀνεθυμιᾶτο πάλιν ἐν τοῖς πολλοῖς τὸ προϋπάρχον μίσος, καὶ πάντες ἀνενεοῦντο τὰ προγεγενημένα περὶ τὴν βασιλείαν ἀτυχήματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους. τῷ δὲ μηδὲν ἔχειν πρόσωπον ἀξιόχρεον τὸ προστησόμενον, καὶ δι' οὗ τὴν ὀργὴν εἰς τὸν Ἀγαθοκλέα καὶ τὴν Ἀγαθόκλειαν ἀποσείσονται, τὴν ἡσυχίαν ἦγον. ἔτι μίαν ἐλπίδα καραδοκοῦντες τὴν κατὰ τὸν Τληπόλεμον, καὶ ταύτῃ προσανέχοντες.

Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἐδόκει

κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς γεγονέναι μεγαλεπίβολος καὶ τολμηρὸς, καὶ τοῦ προτεθέντος ἐξεργαστικός. προβαίνων δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφάνη πολὺ καταδεέστερος αὑτοῦ καὶ τῆς τῶν ἐκτὸς προσδοκίας.

Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς παραγινόμενος εἰς τὸ Πέργαμον, καὶ νομίζων οἷον αὐτόχειρ Ἀττάλου γενέσθαι, πᾶσαν αἰτίαν ἐναπεδείκνυτο. χαριζόμενος γὰρ οἱονεὶ λυσσῶντι τῷ θυμῷ, τὸ πλεῖον τῆς ὀργῆς οὐκ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς τοὺς θεοὺς διετίθετο. καὶ μὲν γὰρ τοὺς ἀκροβολισμοὺς εὐχερῶς αὐτὸν ἀπέρυκον διὰ τὰς τῶν τόπων ὀχυρότητας, οἱ τὸ Πέργαμον παραφυλάττοντες· ἀπὸ δὲ τῆς χώρας οὐδὲν ὠφελεῖτο, τῷ προνενοῆσθαι τὸν Ἄτταλον ὑπὲρ τούτων ἐπιμελῶς. λοιπὸν, εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕδη καὶ τεμένη διετίθετο τὴν ὀργὴν, ὑβρίζων οὐκ Ἄτταλον, ὥς γέ μοι δοκεῖ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἑαυτόν. οὐ γὰρ μόνον ἐνεπίμπρα καὶ κατασκάπτων ἔρριπτε τοὺς νεὼς καὶ τοὺς βωμοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς λίθους ἔθραυε πρὸς τὸ μηδὲ πάλιν ἀνασταθῆναι μηδὲν τῶν καταφθαρμένων. ἐπὶ δὲ τὸ Νικηφόριον ἐλυμήνατο, τὸ μὲν ἄλσος ἐκτεμὼν, τὸν δὲ περίβολον διαρρίψας, τούς τε ναοὺς ἐκ θεμελίων ἀνέσκαψε πολλοὺς καὶ πολυτελεῖς ὑπάρχοντας, ὥρμησε τὰς μὲν ἀρχὰς ἐπὶ Θυατείρων, ἐκεῖθεν δὲ ποιησάμενος τὴν ἀναζυγὴν εἰς τὸ Θήβης πεδίον εἰσέβαλε, νομίζων εὐπορήσειν λείας μάλιστα περὶ τούτους τοὺς τόπους. ἀποπεσὼν δὲ καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος, καὶ παραγινόμενος εἰς Ἱερὰν κώμην, διεπέμπετο πρὸς Ζεῦξιν, παρακαλῶν αὐτὸν σῖτον χορηγῆσαι, καὶ τὰ λοιπὰ

maximarum rerum capax eſſe viſus eſt, & ad perficiendum id quod ſemel ſuſcepiſſet, ſingulari audacia præditus: ſed in ipſo progreſſu ætatis longè cum ſeipſo, tum externorum hominum expectatione inferior apparuit.

Ex Libro XVI.

Philippus cùm Pergamum uſque veniſſet, tantumnon in manus ſuas Attalum veniſſe ratus, nullum crudelitatis ſpecimen omiſit. animo enim rabie quadam percito obſecutus, iram ſuam in Deos magis quàm in homines effudit. atque in velitationibus quidem, facilè à militibus qui Pergamum cuſtodiebant, ob locorum munitiones repellebatur. ex agris autem nullam prædam faciebat, quippe cùm Attalus diligenter hujuſmodi omnibus providiſſet. Quod erat reliquum: in Deorum ſimulacra ac templa ſæviebat, non Attalo, ut mihi quidem videtur, ſed ſibi ipſi injuriam faciens. Neq;enim ſolùm inflammabat templa, aras diſturbabat, ſed etiam lapides ipſos confringebat, ne diſſipatæ ædes poſthac reſtitui poſſent. Ac poſtquam Nicephorium vaſtavit, luco penitùs exciſo, everſoque ſepto, multaque ibidem ac precioſiſſima fana ſolo æquavit; principio quidem verſus Thyatira eſt profectus, mox inde reflexo itinere Campum petiit, qui Thebes appellatur, ratus ſe per eas regiones maxima præda potiturum eſſe. Qua ſpe iterum fruſtratus, delatuſque ad Hieran Comen, Legatos ad Zeuxim miſit, poſtulans ut commeatum ſubminiſtrare, ac reliqua

ſibi

ſibi præſtare ex præſcripto fœderis vellet. At Zeuxis parere quidem fœderi velle ſe imprimis ſimulabat, ſed reipſa nolebat Philippum opibus ac potentia augere.

Cæterùm, quod ab initio fuerit inſtitutum Nabidis Lacedæmoniorum tyranni, ac quomodo expulſis civibus ſervos ad libertatem vocavit, ac dominorum uxoribus & filiabus matrimonii jure conjunxit, ſatis ſuperque ſuperioribus libris oſtendimus; ac præterea quomodo potentiam ſuam tanquam aſylum quoddam cunctis ob impietatem ac malitiam patriâ profugis oſtentans, perditorum hominum colluviem Spartam congregavit. Nunc verò quemadmodum iis temporibus quæ ſuperiùs notavi, ſocius cùm eſſet Ætolorum, Elidenſium ac Meſſeniorum, iiſque omnibus ubi opus eſſet, opem ferre teneretur cùm ex juramento ſolenniter præſtito, tum ex fœdere; nihilominus calcata omni fide Meſſeniorum urbem violare eſt aggreſſus, deinceps referam.

Sed quoniam nonnulli ex iis qui particulares hiſtorias condiderunt, de his quoque temporibus ſcripſêre, quibus ea quæ proxime memoravi, Meſſeniis ac cæteris ſociis contigerunt, fert animus pauca de iis diſſerere. Dicam autem, non de omnibus, ſed de iis duntaxat qui memoratu maximè digni atque illuſtres extiterunt. Hi ſunt Zeno atque Antiſthenes Rhodii, quos multis ex cauſis nobiliſſimos eſſe exiſtimavi. Nam & illis temporibus vixerunt,

συμπεράττειν κατὰ τὰς συνθήκας. [ὁ δὲ Ζεῦξις ὑπεκρίνετο μὲν ποιεῖν τὰ κατὰ τὰς συνθήκας, οὐκ ἐβούλετο δὲ ἀληθινῶς σωματοποιεῖν τὸν Φίλιππον.] *hæc poſtrema addidi ex Suida in* σωματοποιεῖν.

Ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον, τίνα μὲν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν ἐνεστήσατο Νάβις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος, καὶ πῶς ἐκβαλὼν τοὺς πολίτας ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους, καὶ συνῴκισε ταῖς τῶν δεσποτῶν γυναιξὶ καὶ θυγατράσιν· ὁμοίως δὲ καὶ τίνα τρόπον ἀναδείξας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν οἷον ἄσυλον ἱερὸν τοῖς ἢ δι' ἀσέβειαν ἢ πονηρίαν φεύγουσι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ἤθροισε πλῆθος ἀνθρώπων ἀνοσίων εἰς τὴν Σπάρτην, ἐν τοῖς περὶ τούτων δεδηλώκαμεν. πῶς δὲ καὶ τίνα τρόπον κατὰ τοὺς προειρημένους καιροὺς, σύμμαχος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς, Ἠλείοις, Μεσσηνίοις, καὶ πᾶσι τούτοις ὀφείλων καὶ κατὰ τοὺς ὅρκους, καὶ κατὰ τὰς συνθήκας βοηθεῖν, εἴ τις ἐπ' αὐτοὺς ἴοι, παρ' οὐδὲν ποιησάμενος τὰς προειρημένας πίστεις, ἐπεβάλετο παρασπονδῆσαι τὴν τῶν Μεσσηνίων πόλιν, νῦν ἐροῦμεν.

Ὅτι φησὶ Πολύβιος, ἐπεὶ δέ τινες τῶν τὰς κατὰ μέρος γραφόντων πράξεις γεγράφασι καὶ περὶ τούτων τῶν καιρῶν, ἐν οἷς τά τε κατὰ Μεσσηνίους, καὶ τὰ κατὰ τὰς προειρημένας συμμαχίας συνετελέσθη, βούλομαι βραχέα περὶ αὐτῶν διαλεχθῆναι. ποιήσομαι δὲ οὐ πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' ὅσους ὑπολαμβάνω μνήμης ἀξίους εἶναι καὶ διαστολῆς. εἰσὶ δ' οὗτοι Ζήνων καὶ Ἀντισθένης οἱ Ῥόδιοι· τούτους δὲ ἀξίους εἶναι κρίνω διὰ πλείους αἰτίας. καὶ γὰρ κατὰ τοὺς καιροὺς γεγόνασι,

καὶ 1 περὶ τῶν πεπολιτευμένων, καὶ καθόλου πεποίηνται τὴν πραγματείαν, οὐκ ὠφελείας χάριν, ἀλλὰ δόξης καὶ τοῦ καθήκοντος ἀνδράσι πολιτικοῖς. τῷ δὲ τὰς αὐτὰς γράφειν ἡμῖν πράξεις, ἀναγκαῖόν ἐστι μὴ παρασιωπᾶν, ἵνα μὴ τῷ τῆς πατρίδος ὀνόματι καὶ τῷ δοκεῖν οἰκειοτάτας εἶναι Ῥοδίοις τὰς κατὰ θάλατταν πράξεις, ἡμῶν ἀντιδοξούντων πρὸς αὐτούς, ἔνιοι μᾶλλον ἐπακολουθήσωσιν ἐκείνοις ἢ ἡμῖν οἱ φιλομαθοῦντες. οὗτοι τοιγαροῦν ἀμφότεροι, πρῶτον μὲν τὴν περὶ Λάδην ναυμαχίαν οὐχ ἥττω τῆς περὶ Χῖον, ἀλλ' ἐνεργεστέραν καὶ παραβολωτέραν ἀποφαίνουσι καὶ τῇ κατὰ μέρος τοῦ κινδύνου χρείᾳ καὶ συντελείᾳ, καὶ καθόλου φασὶ τὸ νίκημα γεγονέναι κατὰ τοὺς Ῥοδίους. ἐγὼ δὲ διότι μὲν δεῖ ῥοπὰς διδόναι ταῖς αὐτῶν πατρίσι τοὺς συγγραφέας συγχωρήσαιμ' ἄν, οὐ μὴν τὰς ἐναντίας τοῖς συμβεβηκόσιν ἀποφάσεις ποιεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ἱκανὰ γὰρ τὰ κατ' ἄγνοιαν γινόμενα τοῖς γράφουσιν, ἃ διαφυγεῖν ἄνθρωπον δυσχερές. ἐὰν δὲ κατὰ προαίρεσιν ψευδογραφῶμεν, ἢ πατρίδος ἕνεκεν, ἢ φίλων, ἢ χάριτος, τί διοίσομεν τῶν ἀπὸ τούτου τὸν βίον πορίζομένων; ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι τῷ λυσιτελεῖ μετροῦντες, ἀδοκίμους ποιοῦσι τὰς αὐτῶν συντάξεις· οὕτως οἱ πολιτικοὶ τῷ μισεῖν ἢ τῷ φιλεῖν ἑλκόμενοι, πολλάκις εἰς αὐτὸ τέλος ἐμπίπτουσι τοῖς προειρημένοις. διὸ δεῖ καὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐπιμελῶς τοὺς μὲν ἀναγινώσκοντας παρατηρεῖν, τοὺς δὲ γράφοντας αὐτοὺς

1 f. πρόσεστι.

& Rempublicam adminiſtrarunt, atque poſtremò non utilitatis propriæ causâ, ſed gloriæ ſtudio, prout viros decet in Repub. verſatos, ad ſcribendum ſe contulerunt. Sed quoniam eaſdem res ac nos ipſi hiſtoriæ mandarunt, pauca admonere neceſſe habeo: ne hiſtoriæ ſtudioſi, patriæ celebritate, eaque opinione inducti, quod rei navalis gloria Rhodiorum propria eſſe videtur, ſi quando ab illis ſcriptoribus diſſentiamus, illorum ſententiæ libentius quàm noſtræ accedant. Igitur ambo illi primum quidem ajunt prælium illud navale ad Laden non inferius fuiſſe alterâ ad Chium pugnâ, ſed longè acrius ac formidoloſius. Et cùm particulatim in ſingulis pugnæ momentis, atque in rei diſcrimine tum in ſumma victoriam penes Rhodios ſtetiſſe affirmant. Ego verò ſcriptores rerum geſtarum paululum in patriæ ſuæ gratiam inclinare debere equidem non diffiteor: ita tamen ut ne adverſus rei veritatem ei faveant. Etenim ſuperſunt alia peccata plurima, in quę ex veri ignoratione ſcriptores incurrunt; quæ quidem cùm homines nati ſimus, vitare difficile eſt. Quod ſi de induſtria falſum ſcientes ſcribamus, aut in patriæ, aut in amicorum gratiam, quid intereſt inter nos atque eos qui ejuſmodi facto victum ſibi comparant? Nam quemadmodum veritatem illi utilitate ſua metiendo, ſcriptis ſuis auctoritatem detrahũt; ſic viri in Rep. exercitati, ſæpenumero odio aut amore attracti, in idem atque illi vitium incidere ſolent. Proinde lectores ab hac parte diligenter ſibi cavere oportet,

oportet, ac ſcriptores quoque ipſos. Atque hoc ex iis quæ in manibus nunc habemus, perſpicuum eſt. Nam cùm auctores illi ſuperiùs nominati ſigillatim fateantur, in pugna navali ad Laden, duas Rhodiorum quinqueremes cum ipſis hominibus ab hoſte eſſe captas, & in ipſo diſcrimine cùm navis una vulnerata, jamjamque ſubmergenda dolonem ſuſtuliſſet, multos ex proximis navibus exemplum ſecutos, in altum refugiſſe, tandemque Præfectum claſſis cum paucis relictum idem invitum feciſſe: ac tum quidem in Myndiam tempeſtate ejectos, poſtridie ad inſulam Co delatos aufugiſſe. Hoſtes verò & quinqueremes captas ad naves ſuas religaſſe, & ſubductis navibus ad inſulam Ladem in ipſis Rhodiorum caſtris ſtationem feciſſe Præterea Mileſios rei eventu obſtupefactos, non Philippo ſolùm, ſed etiam Heraclidi urbem ingreſſis coronas obtuliſſe. Hæc cùm illi fateantur quæ victos manifeſtò arguunt, nihilominus cùm in ſingulis partibus tũ generali ſententia Rhodios victores pronuntiant. idque cùm etiamnum in prytaneo extent litteræ, his de rebus tum maximè à Navarcho ſcriptæ ad Senatum Magiſtratuſque Rhodiorum: eæque non Antiſthenis ac Zenonis narrationi, ſed noſtræ potius conſentientes. Poſtea iidem auctores ſubjungunt de injuria contra fœderis leges Meſſeniis illata. Quo loco ſcribit Zeno Nabim Lacedæmone profectum, trajecto Eurota fluvio juxta rivum qui Hoplites vocatur, via

1 Suidas in ἀπουρωσ.

παραφυλάττεσθαι. δῆλον δ' ἐστὶ τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ἐνεστώτων. ὁμολογοῦντες γὰρ οἱ προειρημένοι διὰ τῶν κατὰ μέρος, ἐν τῇ περὶ Λάδην ναυμαχίᾳ δύο μὲν αὐτάνδρους πεντήρεις τῶν Ῥοδίων ὑποχειρίους γενέσθαι τοῖς πολεμίοις· ἐκ δὲ τοῦ κινδύνου μιᾶς νηὸς ἐπαραμένης τὸν δόλωνα διὰ τὸ τετρωμένην αὐτὴν θαλαττοῦσθαι, πολλοὺς καὶ τῶν ἐγγὺς τὸ παραπλήσιον ποιοῦντας ἀποχωρεῖν πρὸς τὸ πέλαγος, τέλος δὲ μετ' ὀλίγων καταλειφθέντα τὸν ναύαρχον ἀναγκασθῆναι ταὐτὸ τοῖς προειρημένοις πράττειν. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν Μυνδίαν 1 ἀπουρώσαντας καθορμισθῆναι· τῇ δ' ἐπιούσῃ ἀναχθέντας εἰς Κῶ, διᾶραι τοὺς πολεμίους· τὰς δὲ πεντήρεις ἐνάψασθαι, καὶ καθορμισθέντας ἐπὶ τὴν Λάδην, ἐπὶ τῇ κείνων στρατοπεδείᾳ ποιήσασθαι τὴν ἔπαυλιν. ἔτι δὲ τοὺς Μιλησίους καταπλαγέντας τὸ γεγονὸς, οὐ μόνον τὸν Φίλιππον ἀλλὰ καὶ τὸν Ἡρακλείδην στεφανῶσαι διὰ τὴν ἔφοδον. ταῦτα δ' εἰρηκότες ἃ προφανῶς ἐστιν ἴδια τῶν ἡττημένων, ὅμως καὶ διὰ τῶν κατὰ μέρος καὶ διὰ τῆς καθολικῆς ἀποφάσεως νικῶντας ἀποφαίνουσι τοὺς Ῥοδίους. καὶ ταῦτα τῆς ἐπιστολῆς ἔτι μενούσης ἐν τῷ πρυτανείῳ, τῆς ὑπ' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου πεμφθείσης περὶ τούτων τῇ τε βουλῇ καὶ τοῖς πρυτάνεσιν, οὐ ταῖς Ἀντισθένους καὶ Ζήνωνος ἀποφάσεσιν, ἀλλὰ ταῖς ἡμετέραις. ἑξῆς δὲ τοῖς προειρημένοις γράφουσι περὶ τοῦ κατὰ Μεσσηνίους παρασπονδήματος· ἐν ᾧ φησὶν ὁ Ζήνων ὁρμήσαντα τὸν Νάβιν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, καὶ διαβάντα τὸν Εὐρώταν ποταμὸν παρὰ τὸν ὁπλίτην προσαγορευόμενον πο-

πορεύεσθαι διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Στενῆς παρὰ τὸ Πολιάσιον, ἕως ἐπὶ τοὺς κατὰ ἕλλας ἀφίκετο τόπους. ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ Θαλάμας ἐπιβαλόντα κατὰ Φάρας παραγενέσθαι πρὸς τὸν Πάμισον ποταμόν. ὑπὲρ ὧν οὐκ οἶδα πῶς χρὴ λέγειν. τοιαύτην γὰρ φύσιν ἔχει τὰ προειρημένα πάντα συλλήβδην, ὥστε μηδὲν διαφέρειν τοῦ λέγειν, ὅτι ποιησάμενός τις ἐκ Κορίνθου τὴν ὁρμὴν καὶ διαπορευθεὶς τὸν Ἰσθμὸν, καὶ συνάψας ταῖς Κυρυνίσιν, εὐθέως ἐπὶ τὴν Κοντοπορείαν ἐπεβάλετο καὶ περὶ τὰς Μυκήνας ἐποιεῖτο τὴν πορείαν εἰς Ἄργος. ταῦτα γὰρ οὐχ οἷον παρὰ μικρὸν ἐστιν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν διάθεσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Ἰσθμὸν ἐστι καὶ τὰς Σκιρωνίδας πρὸς ἀνατολαῖς τοῦ Κορίνθου. τὰ δὲ κατὰ τὴν Ποντοπορείαν καὶ Μυκήνας, ἔγγιστα πρὸς δύσεις χειμερινάς. ὥστ' εἶναι τελέως ἀδύνατον ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἐπιβαλεῖν τοῖς προειρημένοις τόποις. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τοὺς κατὰ τὴν Λακεδαίμονα συμβέβηκεν. ὁ μὲν γὰρ Εὐρώτας καὶ τὰ περὶ τὴν Σελλασίαν κεῖται τῆς Σπάρτης ὡς πρὸς τὰς θερινὰς ἀνατολάς. τὰ δὲ κατὰ Θαλαμίας, καὶ Φάρας, καὶ Πάμισον ὡς πρὸς τὰς χειμερινὰς δύσεις. ὅθεν οὐχ οἷον ἐπὶ τὴν Σελλασίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν Εὐρώταν δέον ἐστὶ διαβαίνειν τὸν προτιθέμενον παρὰ Θαλαμίας ποιεῖσθαι τὴν πορείαν εἰς τὴν Μεσσηνίαν. πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς Μεσσήνης πεποιῆσθαι τὸν Νάβιν κατὰ τὴν πύλην τὴν φέρουσαν ἐπὶ Τεγέαν. τοῦτο δ' ἐστὶν ἄλογον. πρόκειται γὰρ τῆς Τεγέας ἡ Μεγάλη Πόλις ὡς πρὸς τὴν Μεσσήνην, ὥστ' ἀδύνατον εἶναι καλεῖσθαί τινα πύλην παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις ἐπὶ Τεγέαν.

quam Sthenem, ſeu Anguſtam vocant, iter feciſſe ſecundùm Poliaſium, donec ad Sellaſiæ agrum pervenit. Inde Thalamas delatum per oppidum Pharas ad Pamiſum fluvium veniſſe. De quibus equidem quid dicam non habeo. Prorſus enim idem eſt ac ſi diceres Corintho profectum quempiam, trajecto Iſthmo poſtquam Scironidas ad petras acceſſit, rectà Contoporiam veniſſe, ac ſecundùm Mycenas iter Argos feciſſe. Hæc enim haudquaquam levi differentia, ſed planè contrario ſitu ſibi invicem ſunt oppoſita. quippe Iſthmus & Scironia ſaxa ad ortum ſunt Corintho. Contoporia autem ac Mycenæ proximè ad occaſum Hibernum. Proinde fieri nullo modo poteſt, ut qui iter illud teneat ad loca ſuperiùs memorata, unquam accedat. Idem quoque contingit in illa Nabidis profectione. Namque Eurotas & ager Sellaſiorum ad Orientem æſtivum Spartæ ſiti ſunt, Thalamæ verò & Pharæ ac Pamiſus amnis proximè ad occaſum hibernum. Quo fit non modò ut Sellaſiam pervenire, ſed ne Eurotam quidem trajicere poſſit is qui per Thalamas in Meſſeniam iter inſtituerit. Inſuper ſcribit Nabidem Meſſenâ reverſum eſſe portâ qua iter eſt Tegeam. quod eſt abſurdum. Namque ex adverſo Tegeæ, versùs ipſam Meſſenam, ſita eſt Megalopolis, ut nulla penitùs porta apud Meſſenios ita vocari poſſit ad Tegeam,

1 mſ. βελλ. hic & infra.

Eſt

Eſt quidem apud eos porta, quæ Tegeatis appellatur, quâ Nabis domum reverſus eſt. qua re inductus Zeno, proximam Meſſenæ Tegeam eſſe exiſtimavit, cùm tamen aliter res habeat. Nam Laconicus ac Megalopolitanus ager Meſſeniam inter ac Tegeatidem interjacet. Poſtremò affirmat idem Zeno, Alpheum ab ipſo ſtatim fonte occultatum, poſtquam per longinqua terræ ſpatia ſubterraneus fluxit circa Lycoam Arcadiæ oppidum ſeſe egerere. At hic fluvius non procul à ſuis fontibus infra terram ſubiens, ac per decem ſtadia occultus, rurſus erumpit, ac deinceps per Megalopolitanum agrum fluens, initio quidem modicus, poſtea incremento accepto, celebris univerſam illam regionem permeat per ducenta ſtadia, & ſic demùm Lycoam attingit, adſcito jam flumine Luſio confragoſus, nec vado permeabilis. DESUNT NONNULLA. Enimvero cuncta hujuſmodi mihi quidem peccata eſſe videntur, ſed quæ excuſationem ac veniam admittant. Hæc enim ex ignoratione veri profecta ſunt. Illud verò in deſcriptione pugnæ navalis ex innato erga patriam amore fluxit. Quamquam non immeritò aliquis Zenonem accuſet, quod non in ipſa rerum inquiſitione neque in argumenti ſui tractatione, ſed in dictionis elegantia plurimum ſtudium impendit. atq; in eo ſæpiuſculè ſe jactat, quod & pleriq; alii ſcriptores celeberrimi nominis fecêre. Ego verò, curam quidem ac ſtudium in eo collocandum eſſe cenſeo, ut res geſtę eleganter atq; ornatè proferantur; neq;

ἀλλ᾽ ἔστι παρ᾽ αὐτοῖς πύλη Τεγεᾶτις προσαγορευομένη, καθ᾽ ἣν ἐποιήσατο τὴν ἐπάνοδον Νάβις· ᾧ πλανηθεὶς, ἔγγιον ὑπέλαβε τὴν Τέγεαν εἶναι μόνον. τὸ δ᾽ ἔστιν οὐ τοιοῦτον, ἀλλ᾽ ἡ Λακωνικὴ καὶ ἡ Μεγαλοπολῖτις χώρα μεταξὺ κεῖται τῆς Μεσσηνίας καὶ Τεγεάτιδος. τὸ δὲ τελευταῖον. φησὶ γὰρ τὸν Ἀλφειὸν ἐκ τῆς πηγῆς εὐθέως κρυφθέντα καὶ πολὺν ἐνεχθέντα τόπον ὑπὸ γῆς, ἐκβάλλειν περὶ Λυκόαν τῆς Ἀρκαδίας. ὁ δὲ ποταμὸς οὐ πολὺν τόπον ἀπέχων τῆς πηγῆς καὶ κρυφθεὶς ἐπὶ δέκα στάδια, πάλιν ἐκπίπτει, καὶ τὸ λοιπὸν φερόμενος διὰ τῆς Μεγαλοπολίτιδος, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐλαφρὸς, εἶτα λαμβάνων αὔξησιν, καὶ διανύσας ἐπιφανῶς πᾶσαν τὴν προειρημένην χώραν ἐπὶ σ᾽ σταδίους, γίνεται πρὸς Λυκόαν ἤδη προσειληφὼς καὶ τὸ τοῦ Λυσίου ῥεῦμα, καὶ παντελῶς ἄβατος καὶ βαρύς. ΖΗΤΕΙ, ΟΛΙΓΑ ΔΙΕΛΕΙΠΕ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντα μοι δοκεῖ τὰ προειρημένα διαπτώματα μὲν εἶναι, πρόφασιν δὲ ἐπιδέχεσθαι καὶ παραίτησιν. τὰ μὲν γὰρ δι᾽ ἄγνοιαν γέγονε· τὸ δὲ περὶ τὴν ναυμαχίαν διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα φιλοστοργίαν. εἴ τις οὖν εἰκότως ἂν Ζήνωνι μέμψαιτο, διότι τὸ πλεῖον οὐ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων ζήτησιν, οὐδὲ περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ περὶ τὴν τῆς λέξεως κατασκευὴν ἐσπούδακε, καὶ δῆλός ἐστι πολλάκις ἐπὶ τούτῳ σεμνυνόμενος, καθάπερ καὶ πλείους ἕτεροι τῶν ἐπιφανῶν συγγραφέων. ἐγὼ δὲ, φημὶ μὲν δεῖν πρόνοιαν ποιεῖσθαι καὶ σπουδάζειν ὑπὲρ τοῦ δεόντως ἐξαγγέλλειν τὰς πράξεις. δῆλον γὰρ ὡς οὐ μικρὰ,

μεγάλα δὲ συμβάλλεται τοῦτο πρὸς τὴν ἱστορίαν· οὐ μὴν ἡγεμονικώτατόν γε καὶ πρῶτον αὐτὸ παρά γε τοῖς μετρίοις ἀνδράσι τίθεσθαι. πολλοῦ γε δεῖν· ἀλλὰ γὰρ ἂν εἴη κάλλιω μέρη τῆς ἱστορίας, ἐφ' οἷς ἂν μᾶλλον σεμνυνθείη πολιτικὸς ἀνήρ. ὃ δὲ λέγειν βούλομαι, γένοιτ' ἂν οὕτω μάλιστα καταφανές. ἐξηγούμενος γὰρ ὁ προειρημένος συγγραφεὺς τήν τε Γάζης πολιορκίαν καὶ τὴν γενομένην παράταξιν Ἀντιόχου πρὸς Σκόπαν ἐν κοίλῃ Συρίᾳ περὶ τὸ Πάνιον, περὶ μὲν τὴν τῆς λέξεως κατασκευὴν δῆλός ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδακώς, ὡς ὑπερβολὴν τερατείας μὴ καταλιπεῖν τοῖς τὰς ἐπιδεικτικὰς καὶ πρὸς ἔκπληξιν τῶν πολλῶν συντάξεις ποιουμένοις. τῶν γε μὴν πραγμάτων ἐπὶ τοσοῦτον ὠλιγώρηκεν, ὥστε πάλιν ἀνυπέρβλητον εἶναι τὴν εὐχέρειαν καὶ τὴν ἀπειρίαν τοῦ συγγραφέως. προθέμενος γὰρ πρώτην διασαφεῖν τὴν τοῦ περὶ τὸν Σκόπαν ἔνταξιν, τὸ μὲν δεξιὸν κέρας φησὶ τῆς ὑπωρείας ἔχειν τὴν φάλαγγα μετ' ὀλίγων ἱππέων, τὸ δ' εὐώνυμον αὐτῆς καὶ τοὺς ἱππεῖς πάντας τοὺς ἐπὶ τούτου τεταγμένους ἐν τοῖς ἐπιπέδοις κεῖσθαι. τὸν δ' Ἀντίοχον ἐπὶ μὲν τῆς ἑωθινῆς ἐκπέμψαι φησὶ τὸν πρεσβύτερον υἱὸν Ἀντίοχον, ἔχοντα μέρος τι τῆς δυνάμεως, ἵνα προκαταλάβηται τῆς ὀρεινῆς τοὺς ὑπερκειμένους τῶν πολεμίων τόπους. τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἅμα τῷ φωτὶ διαβιβάσαντα τὸν ποταμόν, μεταξὺ τῶν στρατοπέδων ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ἐκτάττειν, τιθέντα τοὺς μὲν φαλαγγίτας ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν κατὰ μέσην τὴν τῶν πολεμίων τάξιν, τῶν δ' ἱππέων τοὺς μὲν ἐπὶ τὸ λαιὸν κέρας τῆς φάλαγγος, τοὺς δ' ἐπὶ τὸ δεξιόν, ἐν οἷς εἶναι καὶ τὴν κατάφρακτον ἵππον, ἧς ἡγεῖτο πα-

enim exigua, ſed maxima inde utilitas hiſtoriæ accedit; ita tamen, ut ne prima ac potiſſima ea pars à viris moderatis habeatur. tantum abeſt: Aliæ enim ſunt præſtantiores hiſtoriæ partes, in quibus vir rerum civilium gnarus, juſtiùs ſeſe oſtentet. Exempli gratia, Hic idem ſcriptor ubi Gazæ obſidionem atque illud prælium narrat, quo Antiochus in Syria Cœle ad oppidum Panium cum Scopa conflixit, in ſermonis ornatu tantum ſtudium poſuiſſe deprehenditur, ut illos etiam qui ex profeſſo ad oſtentationem ac plauſum ſcripta ſua componunt, longo intervallo ſuperarit. In rebus autem ipſis adeò negligens fuit, ut hac levitate illius atq; imperitiâ nulla major eſſe poſſit. Ordinem enim inſtructæ à Scopa aciei priore loco dicere exorſus, in dextro quidem cornu phalangem cum modica parte equitatus ad pedem montis conſtitiſſe ſcribit; cornu verò ejuſdem ſiniſtrum, atque omnes in eo cornu ordinatos equites planiciem tenviſſe. Cæterum Antiochum prima luce partem copiarum Præfecto majore è filiis Antiocho præmiſiſſe, ut editiora montium loca quæ hoſtibus imminebant, occuparet. Sole demùm illuceſcente, trajecto cum reliquis copiis fluvio, inter utraque caſtra in planicie aciem inſtruxiſſe, ac phalangem quidem rectâ mediȩ hoſtium aciei oppoſuiſſe. Equitatus verò partem ad ſiniſtrum phalangis cornu conſtituiſſe, partem ad dextrum, in quo & cataphracti erant equites, quibus Antiochus junior

erat

erat præfectus. Deinde ſubdit, Elephantos ante ipſam phalangem in prima acie certis intervallis ordinatos fuiſſe cum equitibus Tarentinis, quibus præerat Antipater. Intervalla autem belluarum ſagittariis ac funditoribus Antiochum compleviſſe. Ipſum cum ala amicorum, quam Hetæricen vocant, & corporis cuſtodibus poſt belluas ſtetiſſe. Atque his ita præmiſſis mox juniorem Antiochum, quem in planicie è regione ſiniſtri hoſtium cornu Cataphractis equitibus præfectum poſuerat, eundem ait ſubitò ex collibus coortum, equites quibus Ptolemæus Æropi filius præerat, in fugam vertiſſe, ac diu perſecutum eſſe: qui quidem Ptolemæus Ætolos in planicie ad læ vam poſitos ducebat; ipſas autem phalanges ubi congreſſæ invicem ſunt, acre prælium feciſſe. Atqui non animadvertit prorſus fieri non potuiſſe ut in prima acie conſiſtentibus Elephantis & equitibus, levique armatura phalanges inter ſe congrederentur. Poſtea ſubjicit, Macedonum phalangem loci iniquitate preſſam, urgentibus cummaximè Ætolis, pede preſſo receſſiſſe: Elephantos verò cùm cedentes reciperent, atque in hoſtem ferrentur, magno adjumento fuiſſe. Porrò qua ratione elephanti à tergo phalangis fuerint, aut ita mutati, quod magnum commodum attulerint, intelligere difficile eſt. Simul enim ac legiones inter ſe conflixere, dijudicare belluæ non poſſunt uter cedentium amicus, uter hoſtis ſit. Præterea equitatum ait Ætolorum inuſitata belluarum ſpecie inter pugnandum territum eſſe.

σης ὁ νεώτερος Ἀντίοχος τῶν υἱῶν. μετὰ δὲ ταῦτα φησὶ τὰ θηρία προτάξαι τῆς φάλαγγος ἐν διαστήματι, καὶ τοὺς μετ᾽ Ἀντιπάτρου Ταραντίνους· τὰ δὲ μεταξὺ τῶν θηρίων πληρῶσαι τοῖς τοξόταις καὶ σφενδονήταις. αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς ἑταιρικῆς ἵππου καὶ τῶν ὑπασπιστῶν κατόπιν ἐπιστῆσαι τοῖς θηρίοις. ταῦτα δὲ ὑποθέμενος, τὸν μὲν νεώτερον Ἀντίοχόν φησιν, ὃν ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ἔθηκε κατὰ τὸ λαιὸν τῶν πολεμίων, ἔχοντα τὴν κατάφρακτον ἵππον, τοῦτον ἐκ τῆς ὀρεινῆς ἐπενεχθέντα τρέψασθαι τοὺς ἱππέας τοὺς περὶ τὸν Πτολεμαῖον τὸν Ἀερόπου καὶ καταδιώκειν, ὃς ἐτύγχανε τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπιτεταγμένος ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ἐπὶ τῶν εὐωνύμων. τὰς δὲ φάλαγγας ἐπεὶ συνέβαλον ἀλλήλαις, μάχην ποιεῖν ἰσχυράν. ὅτι δὲ συμβαλεῖν ἀδύνατον ἦν, τῶν θηρίων καὶ τῶν ἱππέων, καὶ τῶν εὐζώνων προτεταγμένων, τοῦτο οὐκέτι συνορᾷ. μετὰ δὲ ταῦτα φησὶ καταβαρουμένην τὴν φάλαγγα ταῖς δυσχερείαις, καὶ πιεζομένην ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἀναχωρεῖν ἐπὶ πόδα· τὰ θηρία τοὺς ἐγκλίνοντας ἐκδεχόμενα, καὶ συμπίπτοντα τοῖς πολεμίοις μεγάλην παρέχεσθαι χρείαν. πῶς δὲ ταῦτα γέγονεν ὀπίσω τῆς φάλαγγος, οὐ ῥᾴδιον καταμαθεῖν, ἢ πῶς γινόμενα παρέσχε χρείαν μεγάλην. ὅτε γὰρ ἅπαξ αἱ φάλαγγες συνέπεσον ἀλλήλαις, οὐκέτι δυνατὸν ἦν κρῖναι τὰ θηρία, τίς ὑποπιπτόντων φίλιος ἢ πολέμιός ἐστι. πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τοὺς Αἰτωλῶν ἱππέας δυσχρηστεῖσθαι κατὰ τὸν κίνδυνον διὰ τὴν ἀσυνήθειαν τῆς τῶν θηρίων φαντασίας. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐπὶ

τῶν δε-

τοῦ δεξιοῦ ταχθέντες ἐξ ἀρχῆς ἀκέραιοι διέμενον, ὡς αὐτός φησι. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἱππέων τὸ μερισθὲν ἐπὶ τὸ λαιὸν, ὑπὸ φυγὴν πᾶν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον ἡττημένον. ποῖον οὖν μέρος τῶν ἱππέων ἦν κατὰ μέσην τὴν φάλαγγα τὸ τοὺς ἐλέφαντας ἐκπληττόμενον; ποῦ δὲ ὁ βασιλεὺς γέγονε; καὶ τίνα παρέσχηται χρείαν ἐν τῇ μάχῃ τὸ κάλλιστον σύστημα περὶ αὐτὸν ἐσχηκὼς καὶ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων; ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν εἴρηται περὶ τούτων. ποῦ δὲ ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν Ἀντίοχος, ὁ μετὰ μέρους τινὸς τῆς δυνάμεως προκαταλαβόμενος τοὺς ὑπερδεξίους τόπους; οὗτος μὲν γὰρ οὐδὲ εἰς τὴν στρατοπεδείαν ἀνακεχώρηκεν αὐτῷ μετὰ τὴν μάχην, εἰκότως· δύο γὰρ Ἀντιόχους ὑπέθετο τοῦ βασιλέως υἱοὺς ὄντας, ἑνὸς τότε συνεστρατευμένου. πῶς δὲ ὁ Σκόπας ἅμα μὲν 1 αὐτῷ πρῶτος, ἅμα δ' ἔσχατος ἀπελέλυκεν ἐκ τοῦ κινδύνου; φησὶ γὰρ αὐτὸν ἰδόντα τοὺς περὶ τὸν νεώτερον Ἀντίοχον ἐκ τοῦ διώγματος ἐπιφαινομένους κατὰ νώτου τοῖς φαλαγγίταις, καὶ διὰ τοῦτο τὰς τοῦ νικᾶν ἐλπίδας ἀπογνόντα ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν· μετὰ δὲ ταῦτα συστῆναι τὸν μέγιστον κίνδυνον κυκλωθείσης τῆς φάλαγγος ὑπό τε τῶν θηρίων καὶ τῶν ἱππέων, καὶ τελευταῖον ἀποχωρῆσαι τὸν Σκόπαν ἀπὸ τοῦ κινδύνου. ταῦτα δέ μοι δοκεῖ καὶ καθόλου τὰ τοιαῦτα τῶν ἀλογημάτων πολλὴν ἐπιφέρειν αἰσχύνην τοῖς συγγραφεῦσι· διὸ δεῖ μάλιστα μὲν πειρᾶσθαι πάντων κρατεῖν τῶν τῆς ἱστορίας μερῶν· καλὸν γάρ. εἰ δὲ μὴ τοῦτο δυνατὸν, τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ τῶν μεγίστων ἐν αὐτῇ πλείστην ποιεῖσθαι πρόνοιαν.

1 leg. αὐτὸς.

Atqui in dextro locati cornu, incolumes atque integri perſtitere, ut idem refert. Cæteri equites in ſiniſtro cornu diſtributi, ab juniore Antiocho ſuperati, terga verterunt. quinam igitur ſunt equites illi in media phalange poſiti, qui belluarum adſpectu cohorruerunt? Ubinam Rex ipſe adfuit; quem ſui uſum in pugna præbuit? cùm lectiſſimum & peditum & equitum agmen circa ſe haberet? Neque enim de his quidquam omnino dicit, ubinam gentium eſt major Antiochus, qui cum parte exercitus præmiſſus ſuperiora loca occupaverat? hic enim ne confecto quidem prælio in caſtra reverſus dicitur. atque id meritò. duos enim Antiochi filios poſuit, cùm tamen unicus tum ad bellum cum patre ſit profectus. Quomodo item Scopas primus ſimul ac poſtremus ex pugna diſceſſit? Etenim Scopam ſcribit, cùm juniorem Antiochum à perſequendo reverſum à tergo legionariis inſtare cerneret, tum penitùs de victoria deſperantem ſe recepiſſe. poſtea verò maximum in diſcrimen adductam rem eſſe incluſa inde ab elephantis, inde ab equitibus phalange, Scopamque poſtremum ceſſiſſe ex diſcrimine. Hæc verò atque ejuſmodi cætera errata magno pudori ſcriptoribus eſſe exiſtimo. Proinde maximè quidem enitendum eſt, ut omnes hiſtoriæ partes ac numeros impleamus; id enim inprimis laudabile eſt. Sin verò id aſſequi non poſſumus, maximè in præcipuis ac ſummè neceſſariis ejus partibus elaborandum eſt.

Atque hæc ut dicerem eò ſum adductus, quod perinde ut in cæteris artibus ac ſtudiis, ſic etiam in hiſtoria veram germanamque ſpeciem & utilitatem plerumque negligi videam: illum verò ornatum ad oſtentationem & pompam compoſitum laudari ac probari, tanquam magnū aliquid atque mirabile. cùm tamen id genus ut ferè in pictura & factu ipſo, & approbatione facilius ſit. Cæterùm de illa ſitus Laconicæ ignoratione, eò quod gravis eſſe is error videretur, ad ipſum Zenonem literas ſcribere non dubitavi, hominis ingenui eſſe arbitratus, non ex alienis erratis gloriam captare, quod nonnulli ſolent, ſed cùm noſtris, tum etiam alienis commentariis utilitatis publicæ gratia, quantum in nobis eſt, curam atque emendationem adhibere. Porrò ipſe acceptâ epiſtolâ, cùm exemplaria emendari non poſſe cerneret, quia jam in vulgus edita eſſent, ęgrè quidem admodum, ut conjicere eſt, id tulit. cæterùm conſilium noſtrum benivolè probavit. Idem quoque ab his qui nos ſequentur ipſemet poſtulo, ſicubi fortè in hoc opere de induſtria mentitus, aut veritatem ſciens, diſſimulaſſe compertus fuero, ut acerbè citra veniæ ſpem increpare ne dubitent: ſin verò ignoratione lapſus, veniam indulgeant; ac maximè omnium nobis, propter operis magnitudinem rerumque copiam quas hîc complexi ſumus.

Tlepolemus, qui Ægyptiaci regni negotia adminiſtrabat, ætate quidem juvenis erat, atque in militari

ταῦτα μὲν οὖν προήχθην εἰπεῖν θεωρῶν νῦν καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, καὶ ἐπιτηδευμάτων, τὸ μὲν ἀληθινὸν καὶ πρὸς τὴν χρείαν ἀνῆκον ἐν ἑκάστοις ἐπισεσυρμένον. τὸ δὲ πρὸς ἀλαζονείαν καὶ φαντασίαν ἐπαινούμενον καὶ ζηλούμενον, ὡς μέγα τι καὶ θαυμάσιον· ὃ καὶ τὴν κατασκευὴν ἔχει ῥᾳδιεστέραν, καὶ τὴν εὐδόκησιν ὀλιγοδεεστέραν, καθάπερ αἱ λοιπαὶ τῶν γραφῶν· περὶ δὲ τῆς τῶν τόπων ἀγνοίας τῶν κατὰ τὴν Λακωνικὴν, διὰ τὸ μεγάλην εἶναι τὴν παράπτωσιν, οὐκ ὤκνησα γράψαι καὶ πρὸς αὐτὸν Ζήνωνα, κρίνων καλὸν εἶναι τὸ μὴ τὰς τῶν πέλας ἁμαρτίας ἴδια προτερήματα νομίζειν, καθάπερ ἔνιοι ποιεῖν εἰώθασιν· ἀλλὰ μὴ μόνον τῶν ἰδίων ὑπομνημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλοτρίων καθόσον οἷοί τε ἐσμὲν, ποιεῖσθαι πρόνοιαν καὶ διόρθωσιν χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας. ὁ δὲ λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν, καὶ γνοὺς ἀδύνατον οὖσαν τὴν μετάθεσιν, διὰ τὸ προεκδεδωκέναι τὰς συντάξεις, ἐλυπήθη μὲν ὡς ἔνι μάλιστα φαίνεται. ποιεῖν δ᾽ οὐδὲν εἶχε. τὴν γε μὴν ἡμετέραν αἵρεσιν ἀπεδέξατο φιλοφρόνως. ὃ δὴ κἂν ἐγὼ παρακελεύσαιμι [1] περὶ αὑτοῦ καθ᾽ ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐπιγινομένους, ἐὰν μὲν κατὰ πρόθεσιν εὑρισκώμεθα που κατὰ πραγματείαν διαψευδόμενοι, καὶ παρορῶντες τὴν ἀλήθειαν, ἀπαραιτήτως ἐπιτιμᾶν. ἐὰν δὲ κατ᾽ ἄγνοιαν, συγγνώμην ἔχειν, καὶ μάλιστα πάντων ἡμῖν διὰ τὸ μέγεθος τῆς συντάξεως, καὶ διὰ τὴν καθόλου περιβολὴν τῶν πραγμάτων.

Ὅτι ὁ Τληπόλεμος ὁ τὰ τῆς βασιλείας τῶν Αἰγυπτίων πράγματα μεταχειριζόμενος ἦν μὲν κατὰ τὴν

ἡλικίαν

[1] f. πράττειν,

ἡλικίαν νέος, καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ἐν στρατιωτικῷ βίῳ διεγεγόνει μετὰ φαντασίας. ἦν δὲ καὶ τῇ φύσει μετέωρος καὶ φιλόδοξος, καὶ καθόλου πολλὰ μὲν εἰς πραγμάτων λόγον ἀγαθὰ προσεφέρετο, πολλὰ δὲ καὶ κακά. στρατηγεῖν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὑπαίθροις, καὶ χειρίζειν πολεμικὰς πράξεις δυνατὸς ἦν, καὶ ἀνδρώδης ὑπῆρχε τῇ φύσει, καὶ πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ὁμιλίας εὐφυῶς διέκειτο. πρὸς δὲ ποικίλων πραγμάτων χειρισμὸν δεόμενον ἐπιστάσεως καὶ νήψεως, καὶ πρὸς φυλακὴν χρημάτων, καὶ καθόλου τῆς περὶ τὸ λυσιτελὲς οἰκονομίας ἀφυέστατος ὑπῆρχε πάντων· ᾗ καὶ ταχέως οὐ μόνον ἔσφηλεν, ἀλλὰ καὶ τὴν βασιλείαν ἠλάττωσε. παραλαβὼν γὰρ τὴν τῶν χρημάτων ἐξουσίαν, τὸ μὲν πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας κατέτριβε σφαιρομαχῶν καὶ πρὸς τὰ μειράκια διαμιλλώμενος ἐν τοῖς ὅπλοις. ἀπὸ δὲ τούτων γινόμενος εὐθέως πότους συνῆγε καὶ τὸ πλεῖον μέρος τοῦ βίου περὶ ταῦτα, καὶ σὺν τούτοις εἶχε τὴν διατριβήν. ὃν δέ ποτε χρόνον τῆς ἡμέρας ἀπεμέριζε πρὸς ἐντεύξεις, ἐν τούτῳ διεδίδου, μᾶλλον δ' εἰ δεῖ τὸ φαινόμενον εἰπεῖν, διερρίπτει τὰ βασιλικὰ χρήματα τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παραγεγονόσι πρεσβευταῖς, καὶ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν ἡγεμόσι καὶ στρατιώταις· καθόλου γὰρ ἀνανεύειν οὐκ ᾔδει. τῷ δὲ πρὸς χάριν ὁμιλήσαντι πᾶν ἐξ ἑτοίμου τὸ φανὲν ἐδίδου. τὸ λοιπὸν, ηὔξανε τὸ κακὸν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνον τὴν ἐπίδοσιν. πᾶς γὰρ ὁ παθὼν εὖ παρὰ τὴν προσδοκίαν, καὶ τοῦ γεγονότος χάριν καὶ τοῦ μέλλοντος ὑπερεβάλλετο ταῖς τῶν λόγων εὐχα-

vita aſſiduè cum ſplendore verſatus; ingenio autem tumido, gloriæque avido. Denique & multas ad rerum adminiſtrationem animi & corporis virtutes, & multa vitia attulerat. Namque exercitum ducere, res bellicas tractare idoneus erat inprimis; naturâ quoque robuſtus, & ad militares congreſſus ac ſermones aptiſſimus. Ad civilium autem rerum tractationem, quæ attentionem ac vigilantiam animi deſiderant, & ad pecuniæ cuſtodiam, atque in univerſum ad utilitatis rationem ineundam, ineptiſſimus erat omnium mortalium. Itaque brevi non ſolùm ipſe concidit, ſed regnum etiam labefactavit. Pecnniæ enim regiæ adminiſtrationem nactus, maximam diei partem pilæ luſu, & armorum exercitatione cũ adoleſcentibus conterebat. Ab his deinde ad convivia & compotationes tranſibat, ac maximam vitæ partem his in rebus atque in hujuſmodi contubernio exigebat. quod ſi interdum aliquod diei tempus audiendis negotiis vacabat, tum verò diſtribuebat, aut ut veriùs dicam, diſſipabat regiam pecuniam, eamque Legatis è Græcia advectis, & ſcenicis artificibus, ac maximè degentibus in aula Ducibus ac militibus erogabat. Prorſus enim recuſare & abnuere non poterat; ſed unicuique qui ad ejus gratiam aliquid dixiſſet, quidquid ad manum erat, temerè donabat. quod malum ipſomet fovente atque augente poſtea increbuit: quicunque enim præter ſpem beneficium ab eo acceperant, cum ob præteritum, tum futuri ſpe in agenda gratia omnibus eum laudibus

dibus cumulabant. Cumque ipſe laudes ſuas ab omnibus prædicari acciperet, & in conviviis Tlepolemum ad ſingula pocula appellari, audiret quoque inſcriptiones & ludicra carmina per urbem ab acroamatis de ipſo cani ſolita, tandem efferri cœpit, magiſque ac magis in dies intumeſcere, atque ad peregrinas ac militares largitiones eò facilius ferri. Quamobrem indignati aulici, omnia ejus facta dictaque improbabant, atque ejus faſtum ægrè ferebant. Contrà verò Soſibium comparantes admirabantur. Namque hic Regis curam majori prudentia gerere videbatur, quâm ejus ætas ferret, atque in congreſſibus cum extraneis eam ſpeciem atque auctoritatem ſervare, quàm locus ejus ac dignitas poſtulabat. Regii enim & annuli & corporis cuſtodia ipſi mandata erat. Circa hæc tempora Ptolemæus Soſibii filius à Philippo ex Macedonia eſt reverſus. qui quidem priuſquam Alexandriâ ſolviſſet, cùm ſuopte ingenio, tum ob paternas opes faſtu turgebat. Poſtquam verò in Macedoniam appulſus, cum illius aulæ juventute familiariter verſatus eſt, Macedonum virtutem in ipſa calceamenti ac veſtis proprietate poſitam eſſe ratus, cuncta hujuſmodi ſtudioſè æmulatus tum aderat; atque ex hac ſua profectione quod cum Macedonibus congreſſus fuiſſet, unum modò ſe virum eſſe ſibi perſuaſerat, cæteros verò Alexandrinos mancipia ac fatuos eſſe. Quamobrem ſtatim Tleplemo obtrectare cœpit. Porrò univerſis aulicis ei faventibus, eò quod Tlepolemus ne-

ἐξουσίαις. ὁ δὲ πυνθανόμενος τὸν γινόμενον ἐκ πάντων ἔπαινον ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐν τοῖς πότοις 1 ἐπιλύσεις, ἔτι δὲ τὰς ἐπιγραφάς, καὶ τὰ διὰ τῶν ἀκροαμάτων εἰς αὐτὸν ᾀδόμενα παίγνια κατὰ τὴν πόλιν, εἰς τέλος ἐχαυνοῦτο καὶ μᾶλλον ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐξετυφοῦτο, καὶ προχειρότερος ἐγίνετο πρὸς τὰς ξενικὰς καὶ στρατιωτικὰς χάριτας. ἐφ᾽ οἷς οἱ περὶ τὴν αὐλὴν ἀχάλλοντες πάντα παρεσημαίνοντο, καὶ βαρέως ἀνδρὸς τὴν αὐθάδειαν ὑπέφερον, τὸν δὲ Σωσίβιον ἐκ παραθέσεως ἐθαύμαζον. ἐδόκει γὰρ οὗτος τοῦ τε βασιλέως προεστάναι φρονιμώτερον ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν. τήν τε πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀπάντησιν 2 ἀξίαν ποιεῖσθαι τῆς ἐγκεχειρισμένης αὐτῷ πίστεως· αὕτη δ᾽ ἦν ἡ σφραγίς, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀνακομιζόμενος ἧκε παρὰ τοῦ Φιλίππου Πτολεμαῖος ὁ Σωσιβίου· καὶ πρὶν μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκπλεῦσαι, πλήρης ἦν τύφου διά τε τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ διὰ τὴν προγεγενημένην ἐκ τοῦ πατρὸς εὐκαιρίαν. ὡς δὲ καταπλεύσας εἰς τὴν Μακεδονίαν, συνέμιξε τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν νεανίσκοις, ὑπολαβὼν εἶναι τὴν Μακεδόνων ἀνδρείαν ἐν τῇ τῆς ὑποδέσεως καὶ τῇ τῆς ἐσθῆτος διαφορᾷ, παρῆν ταῦτα πάντα ἐζηλωκώς. καὶ πεπεισμένος αὐτὸν μὲν ἄνδρα γεγονέναι διὰ τὴν ἐκδημίαν, καὶ διὰ τὸ Μακεδόσιν ὡμιληκέναι. τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀνδράποδα καὶ βλᾶκας διαμένειν. διόπερ εὐθέως ἐζηλοτύπει καὶ παρετρίβετο πρὸς τὸν Τληπόλεμον. πάντων δ᾽ αὐτῷ συγκατατιθεμένων τῶν περὶ τὴν αὐλήν, διά τε τὸν Τληπόλεμον καὶ τὰ πράγματα, καὶ τὰ

1 f. ἐπικλήσεις. 2 mſ. ἄξια.

καὶ τὰ χρήματα μὴ ὡς ἐπίτροπον, ἀλλ' ὡς κληρονόμον χειρίζειν, ταχέως ηὐξήθη τὰ τῆς διαφορᾶς· καθ' ὃν καιρὸν ὁ Τληπόλεμος προσπιπτόντων αὐτῷ λόγων δυσμενικῶν ἐκ τῆς τῶν αὐλικῶν παρατηρήσεως καὶ κακοπραγμοσύνης, τὰς μὲν ἀρχὰς παρήκουε καὶ κατεφρόνει τῶν λεγομένων. ὡς δέ ποτε καὶ κοινῇ συνεδρεύσαντες ἐτόλμησαν ἐν τῷ μέσῳ καταμέμφεσθαι τὸν Τληπόλεμον, ὡς κακῶς χειρίζοντα τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν οὐ παρόντος αὐτοῦ, τότε δὴ παροξυνθεὶς συνῆγε τὸ συνέδριον, καὶ παρελθὼν ἐκείνους μὲν ἔφη λάθρα καὶ κατ' ἰδίαν ποιεῖσθαι κατ' αὐτοῦ τὰς διαβολάς. αὐτὸς δ' ἔκρινε κοινῇ καὶ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν κατηγορίαν. ΖΗΤΕΙ ΕΝ ΤΩ ΠΕΡΙ ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ.

Ὅτι μετὰ τὴν δημηγορίαν ἔλαβε καὶ τὴν σφραγῖδα παρὰ Σωσιβίου, καὶ ταύτην παρειληφὼς ὁ Τληπόλεμος, λοιπὸν ἤδη πάντα τὰ πράγματα κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἔπραττεν.

Ὅτι Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τὴν τῶν Γαζαίων πόλιν πορθήσαντος φησὶν ὁ Πολύβιος· ἐμοὶ δὲ καὶ δίκαιον ἅμα καὶ πρέπον εἶναι δοκεῖ τὸ τοῖς Γαζαίοις ἀποδοῦναι τὴν καθήκουσαν μαρτυρίαν. οὐδὲν γὰρ διαφέροντες ἀνδρείᾳ τῶν κατὰ τὴν κοίλην Συρίαν πρὸς τὰς πολεμικὰς πράξεις, ἐν κοινωνίᾳ πραγμάτων καὶ τῷ τηρεῖν τὴν πίστιν πολὺ διαφέρουσι· καὶ συλλήβδην ἀνυπόστατον ἔχουσι τὴν τόλμαν. κατὰ γὰρ τετάρτην ἔφοδον ἐκπλαγέντων τῶν ἄλλων διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας, καὶ πάντων ἐγχειρισάντων σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰς πατρίδας Μήδοις, μόνοι τὸ δεινὸν ὑπέμειναν, πάντες τὴν πολιορκίαν ἀναδεξάμενοι· κατὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου παρουσίαν

gotia ac pecuniam regiam, non ut curator, ſed quaſi hæres adminiſtrabat, brevi diſſenſio in majus aucta eſt. At Tlepolemus cùm infenſi de ipſo ſermones ab aulicorum obſervatione ac malitia profecti ad eum deferrentur, initio quidem hæc ſpernebat, ſed poſtea quam conſilio publicè habito cùm Tlepolemus abeſſet, de prava ejus adminiſtratione palàm conqueri ſunt auſi, commotus tum demùm conſilium coëgit, atque in medium progreſſus, ipſos quidem clàm & ſingulos ſeipſum calumniari dixit. Sibi verò in animo eſſe adverſus ipſos ſimul omnes coràm accuſationem inſtituere. Reliqua petenda sunt ex Excerptis Concionum.

Poſtquam Tlepolemus dicendi finem feciſſet, annulum quoque a Soſibio accepit, quo accepto, cuncta deinceps arbitratu ſuo adminiſtravit.

De Gazenſium urbe ab Antiocho vaſtata hæc Polybius ſcribit. Mihi verò æquum atque opportunum hic videtur Gazæos meritò virtutis teſtimonio minimè fraudare. Nam cùm fortitudine in rebus bellicis nihil à reliquis Cœleſyriæ incolis differant, tamen in ſocietate ineunda ac ſervanda fide longè illos ſuperant, & invicta quadam audacia utuntur. Nam cùm Perſæ olim in Syriā irrupiſſent, cunctis potentiæ magnitudine attonitis, ſeque ac urbes ſuas ultrò dedentibus, ſoli Gazæi reſiſtere auſi, obſidionem pertulêre. Expeditione quoque Alexandri, cùm non modò

univerſi deditionem feciſſent, ſed & Tyrus vi capta, atque in ſervitutem redacta eſſet, atque adverſus vim & impetum Alexandri nulla propemodum ſalutis ſpes reſiſtentibus appareret, ſoli è Syris non ceſſêre, ſed ad omne diſcrimen parati nihil intentatum reliquêre. Eadem conſtantiâ nunc quoque uſi reperiuntur. Nam dum Ptolemæo fidem præſtare ſtudent, nihil penitùs ab illis eſt omiſſum. Quamobrem ut ſigillatim in hoc noſtro opere viros fortes collaudare ſolemus, ita & civitates quæ rerum honeſtarum ſtudia, ſive exemplo à majoribus tradito, ſive ſua ſponte ſectantur, ſuæ virtutis laude afficere oportet.

Philippus Rex ineunte jam hyeme qua P. Sulpitius Galba Romæ Conſul creatus eſt, Bargyliis moratus, cùm Attalum & Rhodios intelligeret non modò copias navales non dimittere, ſed remige etjam ac militibus naves inſtrvere, majorique animo vigiliis ac cuſtodiæ oræ maritimæ incumbere, ipſe maxima in difficultate verſabatur, multaque ac varia conſilia animo agitabat. Simul enim eruptionem è portu Bargyliorum timebat, ac maritimum diſcrimen prævidebat. Ex alia parte Macedonicis rebus diffidens, prorſus hyemare in Aſia nolebat, quippe Ætolos verebatur ac Romanos. Neque enim ignorabat legationes, quæ utpote confecto jam Punico bello Romam undique adverſus ipſum mittebantur. Proinde maxima anxietate diſtractus, cogebatur interim ibidem ſedens, lupino,

1 deest π.

οὐ μόνον τῶν ἄλλων παραδεδωκότων αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ Τυρίων ἐξηνδραποδισμένων μετὰ βίας, καὶ σχεδὸν ἀνελπίστου τῆς σωτηρίας ὑπαρχούσης τοῖς ἐναντιουμένοις πρὸς τὴν ὁρμὴν καὶ βίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, μόνοι τῶν κατὰ Συρίαν ὑπέστησαν καὶ πάσας ἐξήλεγξαν τὰς ἐλπίδας. τὸ δὲ παραπλήσιον ἐποίησαν καὶ κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. οὐδὲν γὰρ ἀπέλιπον τῶν ἐνδεχομένων σπουδάζοντες διαφυλάξαι τὴν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον πίστιν. διὸ καθάπερ καὶ κατ' ἰδίαν ἐπισημαινόμεθα τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, τὸν αὐτὸν τρόπον χρὴ καὶ κοινῇ τῶν πόλεων τῶν ἐπ' ἀγαθῷ ποιήσασθαι μνήμην, ὅσαι 1 τῶν καλῶν ἐκ παραδόσεως τε καὶ προθέσεως πράττειν εἰώθασιν.

Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος ἤδη καταρχομένου καθ' ὃν Πόπλιος Σολπίκιος ὕπατος κατεστάθη ἐν Ῥώμῃ· ποιούμενος τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Βαργυλίοις, θεωρῶν καὶ τοὺς Ῥοδίους καὶ τὸν Ἄτταλον οὐχ οἷον διαλύοντας τὸ ναυτικὸν, ἀλλὰ καὶ προσπληροῦντας ναῦς, καὶ φιλοτιμότερον προσέχοντας ταῖς φυλακαῖς, δυσχερῶς διέκειτο, καὶ πολλὰς καὶ ποικίλας εἶχε περὶ τοῦ μέλλοντος ἐπινοίας. ἅμα μὲν γὰρ ἠγωνία τὸν ἐκ τῶν Βαργυλίων ἔκπλουν, καὶ προεωρᾶτο τὸν κατὰ θάλατταν κίνδυνον. ἅμα δὲ τοῖς κατὰ τὴν Μακεδονίαν πράγμασι διαπιστῶν, οὐδαμῶς ἐβούλετο παραχειμάζειν κατὰ τὴν Ἀσίαν. φοβούμενος μὲν οὖν καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τοὺς Ῥωμαίους. καὶ γὰρ οὐδ' ἠγνόει τὰς ἐξαποστελλομένας κατ' αὐτοῦ πρεσβείας εἰς Ῥώμην, διὸ τὸ πέρας εἶχε τὰ κατὰ τὴν Λιβύην. ἐξ ὧν ἐδυσχέραινε μὲν ὑπερβαλόντως, ἠναγκάζετο δὲ κατὰ τὸ παρὸν ἐπιμένειν αὐτοῦ, τὸ δὴ λεγόμενον,

λύκου βίον ζῆν. παρ' ὧν μὲν γὰρ ἁρπάζων καὶ κλέπτων, τοὺς δὲ ἀποβιαζόμενος, ἐνίους δὲ παρὰ φύσιν αἰκάλλων διὰ τὸ λιμώττειν αὐτοῦ τὸ στράτευμα· ποτὲ μὲν ἐσιτεῖτο κρέα, ποτὲ δὲ σῦκα, ποτὲ δὲ σιτάρια βραχέα παντελῶς, ὧν τινὰ μὲν αὐτῷ Ζεῦξις ἐχορήγει, τινὰ δὲ Μυλασεῖς, καὶ Ἀλαβανδεῖς, καὶ Μάγνητες. οὓς ὁπότε μέν τι δοῖεν, ἔσαινεν, ὅτε δὲ μὴ δοῖεν, ὑλάκτει καὶ ἐπεβούλευεν αὐτοῖς. τέλος ἐπὶ τὴν Μυλασέων πόλιν πράξεις συνεστήσατο διὰ Φιλοκλέους, ἐσφάλη δὲ διὰ τὴν ἀλογίαν τῆς ἐπιβολῆς. τὴν δ' Ἀλαβανδέων χώραν ὡς πολεμίαν κατέφθειρε, φήσας ἀναγκαῖον εἶναι πορίζειν τῷ στρατεύματι τὰ πρὸς τὴν τροφήν [παρὰ δὲ Μαγνήτων ἐπεὶ σῖτον οὐκ εἶχον, σῦκα ἔλαβε. διὸ καὶ Μυοῦντος κυριεύσας τοῖς Μάγνησιν ἐχαρίσατο τὸ χωρίον ἀντὶ τῶν σύκων.]

Ὅτι ὁ Τίτος στρατηγὸς ἦν τῶν Ῥωμαίων. τούτῳ δὲ ἐγεγόνει πάντα κατὰ νοῦν, &c. *quæ edita ſunt in libro* XVII. *cap.* 12.

Ὅτι φησὶν ὁ Πολύβιος περὶ προδοτῶν. ἐμοὶ ἔστι πολλάκις μὲν, καὶ ἐπὶ πολλοῖς θαυμάζειν ἐπέρχεται τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων, μάλιστα δ' ἐπὶ τοῖς κατὰ τοὺς προδότας· διὸ καὶ βούλομαι τὰ πρέποντα τοῖς καιροῖς διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. καίτοι γε οὐκ ἀγνοῶ διότι δυσθεώρητον ὁ τόπος ἔχει τι καὶ δυσπαράγραφον. τίνα γὰρ ὡς ἀληθῶς προδότην δεῖ νομίζειν, οὐ ῥᾴδιον ἀποφήνασθαι. δῆλον γὰρ ὡς οὔτε τοὺς ἐξ ἀκεραίου συμπιθομένους τῶν ἀνδρῶν πρός τινας βασιλεῖς ἢ δυνάστας [1] κοινωνεῖν πραγμάτων, εὐθέως προδότας νομιστέον· οὔτε τοὺς κατὰ περιστάσεις μεταθέντας τὰς αἰ-

ut ajunt, ritu vivere: ab his enim per furtum ac latrocinium, ab his vi rapiens, aliis præter ingenium blanditus, eò quod ejus copiæ fame laborabant, modò carnes, modò ficus, interdum frumentum oppidò modicum veſcebatur. quorum partem ei Zeuxis, partem Mylaſenſes & Alabandenſes & Magnetes ſuppeditabant, eiſque cùm aliquid offerrent, adulabatur; cùm nihil dabant, allatrabat, & inſidias comparabat. Denique Mylaſenſium oppido ſtructis operâ Philoclis inſidiis, ob imprudentiam fruſtratus receſſit, & Alabandenſium agros quaſi hoſtiles vaſtavit, cauſatus alimenta militi ſuo conquirenda eſſe.

Ex libro XVII.

Omnia Tito ex animi ſententia ſuccedebant, *&c. quæ edita ſunt in libro* 17. *cap.* 12.

Mihi verò ſæpenumero mirari ſubit hominum in pleriſque rebus ignorantiam, ſed maximè in eo quod ad proditores ſpectat. Quamobrem operæpretium fore arbitror pauca de iis pro tempore ac loco diſſerere, atque hunc locum judicatu & explicatu difficilem eſſe, equidem non ignoro; qui enim revera proditor ſit exiſtimandus, definire haud facile eſt. Etenim conſtat, neque eos qui rebus integris ſocietatis cum Regibus aut principibus ineundæ auctores ſunt, neque eos qui ob temporum neceſſitatem cives ſuos ab amicitia ac ſocietate jam conſtitu-

1 mſ. νίαν.

ſtitutâ, ad nova fœdera cum aliis ferienda traducunt, proditores habendos eſſe. Multùm certè abeſt. quippe hujuſmodi homines ſæpè maximorum bonorum civibus ſuis auctores fuêre. Ac ne longiùs exempla repetamus, ex his quæ præ manibus nunc habemus, id facillimè perſpici poteſt. Niſi enim Ariſtænetus ab Philippi ſocietate Achæos ad amicitiam populi Romani opportunè tum traduxiſſet, actum erat de gente Achæorum. At nunc præter ſecuritatem quam ſingulis Achæis ea tempeſtate præſtitit, inter omnes conſtat ei viro, atque huic ejus conſilio incrementum Reipublicæ Achæorum deberi. Itaque is non ut proditor, ſed ut optime meritus, ac ſervator gentis ab omnibus colebatur. Idem de aliis quoque dicendum eſt, qui pro rerum ac temporum neceſſitate eadem in Republica præſtant. Quare etiam Demoſthenes, vir alioqui maxima laude dignus, in hac parte alicui reprehendendus fortè videatur, quod viris totius Græciæ celeberrimis temerè & abſque judicio turpiſſimi criminis notam inuſſit. Etenim Cercidam & Hieronymum & Eucampidam in Arcadia, Meſſenæ Iphiadis filios Neonem & Thraſylochum, Argis Myrtim & Teledamum & Mnaſiam, Daochum ſimiliter ac Cineam in Theſſalia, apud Bœotos autem Theogitonem ac Timolaum proditores Græciæ fuiſſe dicit, eò quod Philippi ſocietatem eſſent amplexi. Alios quoque plures ex ſingulis civitatibus nominatim recenſet,

τῶν πατρίδας ἀπό τινων ὑποκειμένων πρὸς ἑτέρας φιλίας καὶ συμμαχίας, οὐδὲ τούτους, πολλοῦ γε δεῖ. ἐπεί τοι γε πολλάκις οἱ τοιοῦτοι μεγίστων ἀγαθῶν γεγόνασιν αἴτιοι ταῖς ἰδίαις πατρίσιν. ἵνα δὲ μὴ πόρρωθεν τὰ παραδείγματα φέρωμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεστώτων ῥᾳδίως ἔσται τὸ λεγόμενον κατανοεῖν. εἰ γὰρ μὴ σὺν καιρῷ τότε μετέβαλε τοὺς Ἀχαιοὺς Ἀρισταίνετος ἀπὸ τῆς Φιλίππου συμμαχίας πρὸς τὴν Ῥωμαίων, φανερῶς ἂν ἄρδην ἀπολώλει τὸ ἔθνος. νῦν δὲ χωρὶς τῆς κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀσφαλείας ἑκάστοις περιγενομένης, αὐξήσεως τῶν Ἀχαιῶν ὁμολογουμένως ὁ προειρημένος ἀνὴρ, κἀκεῖνο τὸ διαβούλιον, αἴτιος ἐδόκει γεγονέναι. διὸ καὶ πάντες αὐτὸν οὐχ ὡς προδότην, ἀλλ' ὡς εὐεργέτην καὶ σωτῆρα τῆς χώρας ἐτίμων. ὁ δ' αὐτὸς ἂν εἴη λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι κατὰ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις τὰ παραπλήσια τούτοις πολιτεύονται καὶ πράττουσιν. ᾗ καὶ Δημοσθένην κατὰ πολλά τις ἂν ἐπαινέσας, ἐν τούτῳ μέμψαιτο, διότι πικρότατον ὄνειδος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ἑλλήνων εἰκῆ καὶ ἀκρίτως προσέρριψε, φήσας ἐν μὲν Ἀρκαδίᾳ τοὺς περὶ Κερκιδᾶν, καὶ Ἱερώνυμον, καὶ Εὐκαμπίδαν προδότας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, ὅτι Φιλίππῳ συνεμάχουν. ἐν δὲ Μεσσήνῃ τοὺς Φιλιάδου παῖδας Νέωνα καὶ Θρασύλοχον· ἐν Ἄργει δὲ τοὺς περὶ Μύρτιν καὶ Τελέδαμον, καὶ Μνασίαν. παραπλησίως ἐν Θετταλίᾳ μὲν τοὺς περὶ Δάοχον καὶ Κινέαν· παρὰ δὲ Βοιωτοῖς τοὺς περὶ Θεογείτονα καὶ Τιμόλαον. σὺν δὲ τούτοις καὶ πλείους ἑτέρους ἐξηρίθμηται κατὰ πόλιν ὀνομάζων. καίτοι γε πάντων μὲν τῶν προειρημένων

ἀνδρῶν πολλὴν ἐχόντων λόγον καὶ φαινομένων ὑπὲρ τῶν καθ' αὑτοὺς δικαίων· πλεῖστον δὲ τῶν ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Μεσσήνης. οὗτοι γὰρ ἐπισπασάμενοι Φίλιππον εἰς Πελοπόννησον, καὶ ταπεινώσαντες Λακεδαιμονίους, πρῶτον μὲν ἐποίησαν ἀναπνεῦσαι καὶ λαβεῖν ἐλευθερίας ἔννοιαν πάντας τοὺς τὴν Πελοπόννησον κατοικοῦντας. ἔπειτα δὲ τὴν χώραν ἀνακομισάμενοι καὶ τὰς πόλεις, ἃς παρῄρηντο Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν εὐκαιρίαν, Μεσσηνίων, Μεγαλοπολιτῶν, Τεγεατῶν, Ἀργείων, ηὔξησαν τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὁμολογουμένως. ἀνθ' ὧν οὐ πολεμεῖν ὤφειλον Φιλίππῳ καὶ Μακεδόσιν, ἀλλὰ πάντα κατὰ δύναμιν ἐνεργεῖν, ὅσα πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν ἀνῆκεν. εἰ μὲν οὖν ταῦτ' ἔπραττον ἢ φρουρὰν παρὰ Φιλίππου δεχόμενοι ταῖς πατρίσιν, ἢ καταλύοντες τοὺς νόμους ἀφῃροῦντο τὴν ἐλευθερίαν καὶ παρρησίαν τῶν πολιτῶν χάριν τῆς ἰδίας πλεονεξίας ἢ δυναστείας, ἄξιοι τῆς προσηγορίας ἦσαν ταύτης. εἰ δὲ τηροῦντες τὰ πρὸς τὰς πατρίδας δίκαια κρίσει πραγμάτων διεφέροντο, νομίζοντες οὐ ταὐτὸ συμφέρειν Ἀθηναίοις εἶναι καὶ ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν, οὐ δήπου διὰ τοῦτο καλεῖσθαι προδότας ἐχρῆν αὐτοὺς ὑπὸ Δημοσθένους. ὁ δὲ πάντα μετρῶν πρὸς τὸ τῆς ἰδίας πατρίδος συμφέρον, καὶ πάντας ἡγούμενος δεῖν τοὺς Ἕλληνας ἀποβλέπειν πρὸς Ἀθηναίους, εἰ δὲ μή, προδότας ἀποκαλῶν, ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ καὶ πολὺ παραπαίειν τῆς ἀληθείας. ὃ πεποίηκε Δημοσθένης, ἄλλως τ

tametſi omnes illi multis & graviſſimis rationibus factum ſuum defendere poſſint, atque in primis Arcades ac Meſſenii. Namque hi accito in Peloponneſum Philippo, cum Lacedæmonios depreſſiſſent, primùm quidem id effecerunt ut univerſi Peloponneſii reſpirare, & libertatis ſpeciem aliquam concipere poſſent. Deinde recuperato agro atque oppidis & urbibus, quas Spartani cùm potentiâ valerent, Meſſeniis, Megalopolitanis, Tegeatibus atque Argivis eripuerant, rebus ſuis maximum incrementum attulêre. Pro quibus ſanè meritis æquum erat, non ut Philippo ac Macedonibus bellum indicerent, ſed potius ut pro virili parte honori illius & gloriæ ſervirent. Quod ſi id præſtitiſſent, aut præſidio Macedonum in civitates ſuas recepto, aut Republica ac legibus ſublatis libertatem ciuibus ſuis ademiſſent, ſuæ ipſorum potentiæ confirmandæ cauſa; eſſet cur eo nomine digni eſſe viderentur. ſin verò omnibus officiis patriæ ſatisfacientes, judicio duntaxat in Republica gubernanda, & providentiâ præſtiterunt cæteris, haudquaquam communes rati Athenienſibus ac ſuis civitatibus temporum eſſe rationes, non idcirco à Demoſthene proditores dici debuerunt. Atenim ille patriæ ſuæ utilitate cuncta permenſus, idque perſuaſum habens univerſos Græcos civitatem Athenienſium ſpectare oportere, ſin minus, proditores eſſe appellandos, falli & à veritate procul aberrare mihi quidem videtur: præſertim cum ea quæ tum Græciæ contigerunt, non

non Demoſthenis ipſius, ſed Eucampidæ & Hieronymi ac Cercidæ & Iphiadis liberorum conſilia ſuo ſuffragio comprobarint. Etenim Athenienſes quidem immodica adverſus Philippum contentione, in maximas tandem calamitates delapſi ſunt, accepta ad Chæroneam clade. ac niſi Regis ipſius magnitudo animi & gloriæ cupiditas obſtitiſſet, longè graviora ex Demoſthenis conſiliis adhuc perpeſſi fuiſſent. Contrà Arcadibus & Meſſeniis cum univerſis ſecuritas à Spartanorum viribus ope illorum virorum præſtita eſt, tum ſingulatim ipſorum civitatibus multa & maxima commoda acceſſerunt. Quibus igitur maximè id nomen competat, diſtinctè affirmare difficile eſt: ſed proximè ad veritatem acceſſerit, qui eis tribuet quotquot difficillimis Reipublicæ temporibus, ſive incolumitatis & utilitatis propriæ cauſa, ſive ob diſſenſionem cum illis qui contrarias in Republica partes tuentur, patriam hoſtibus tradunt: vel quotquot admiſſo in urbem præſidio, externiſque auxiliis ad conſilia ſua & conatus ad exitum perducendos abuſi, patriam potentiorum imperio ſubjiciunt. Hujuſmodi omnes proditorum nomine meritò cenſeantur: quibus nullus unquam fructus, nullum operæpretium, ſed prorſus alia omnia contigerunt, ut inter omnes conſtat. Itaque, ut initio dixi, mirari ſubit, quid in animo habentes, & quibus demum rationibus adducti homines, in eam calamitatem præcipites feruntur.

δὴ καὶ τῶν συμβάντων τότε τοῖς Ἕλλησιν οὐ Δημοσθένει μεμαρτυρηκότων, ὅτι καλῶς προεωράθη τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' Εὐκαμπίδᾳ καὶ Ἱερωνύμῳ, καὶ Κερκιδᾷ, καὶ τοῖς Φιλιάδου παισίν. Ἀθηναίοις μὲν γὰρ τῆς πρὸς Φίλιππον ἀντιπαραγωγῆς τὸ τέλος ἀπέβη τὸ πεῖραν λαβεῖν τῶν μεγίστων συμπτωμάτων ἀποτυχοῦσι τῇ μάχῃ περὶ Χαιρώνειαν. εἰ δὲ μὴ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως μεγαλοψυχίαν καὶ φιλοδοξίαν, καὶ πορρωτέρω τὰ τῆς ἀτυχίας ἂν αὐτοῖς προέβη διὰ τὴν Δημοσθένους πολιτείαν. διὰ δὲ τοὺς προειρημένους ἄνδρας, κοινῇ μὲν Ἀρκάσι καὶ Μεσσηνίοις ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἀσφάλεια καὶ ῥᾳστώνη παρεσκευάσθη. κατ' ἰδίαν δὲ ταῖς αὐτῶν πατρίσι πολλὰ καὶ λυσιτελῆ συνεξηκολούθησε. τίσιν οὖν εἰκότως ἂν ἐπιφέροι τις τὴν ὀνομασίαν ταύτην, ἔστι μὲν δυσπαράγραφον. μάλιστα δ' ἂν περιτρέχοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τοιούτους φέρων, ὅσοι τῶν ἀνδρῶν κατὰ τὰς ὁλοσχερεῖς περιστάσεις, ἢ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας καὶ λυσιτελείας χάριν, ἢ τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους διαφορᾶς ἐγχειρίζουσι τοῖς ἐχθροῖς τὰς πόλεις. ἢ καὶ νὴ Δία πάλιν, ὅσοι φρουρὰν εἰσδεχόμενοι καὶ [1] συγχρώμενοι ταῖς ἔξωθεν ἐπικουρίαις πρὸς τὰς ἰδίας ὁρμὰς καὶ προθέσεις, ὑποβάλλουσι τὰς πατρίδας ὑπὸ τὴν τῶν [2] πλεόνων δυνάμεων ἐξουσίαν. τοὺς τοιούτους ὑπὸ τὸ τῆς προδοσίας ὄνομα μετρίως ἄν τις ὑποτάττοι πάντας. οἷς λυσιτελὲς μὲν ἀληθῶς ἢ καλὸν οὐδὲν οὐδέποτε συνεξηκολούθησε, τὰ δ' ἐναντία πᾶσιν ὁμολογουμένας. ἢ καὶ θαυμάζειν ἔστι πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον, πρὸς τί ποτε βλέποντες ἢ τίσι χρώμενοι διαλογισμοῖς ὁρμῶσι

1 mſ. συγχωρούμ. 2 l. πλείω δυναμένων.

[illegible] πρὸς τῶν τοιούτων ἀτυχίαν. οὐδὲ γὰρ ἔλαθέ πω ποτε προδοὺς οὐδεὶς πόλιν, ἢ στρατόπεδον, ἢ φρούριον, ἀλλ' εἰ καὶ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς πράξεως καιρὸν ἠγνοήθη τις, ὅ γε ἐπιγινόμενος χρόνος ἐποίησε φανεροὺς ἅπαντας, οὐδὲ μὴν γνωσθεὶς οὐδεὶς, οὐδέποτε μακάριον ἔσχε βίον· ἀλλ' ὡς μὲν ἐπίπαν ὑπ' αὐτῶν τούτων, οἷς χαρίζονται τυγχάνουσι τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας. χρῶνται μὲν γὰρ τοῖς προδόταις οἱ στρατηγοὶ καὶ δυνάσται πολλάκις διὰ τὸ συμφέρον. ὅταν γε μὴν ἀποχρήσωνται, χρῶνται λοιπὸν ὡς προδόταις, κατὰ τὸν Δημοσθένην. μάλ' εἰκότως ἡγούμενοι τὸν ἐγχειρίσαντα τοῖς ἐχθροῖς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ἐξ ἀρχῆς φίλους, μηδέποτ' ἂν εὔνουν σφίσι γενέσθαι, μηδὲ διαφυλάξαι τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐὰν καὶ τὰς τούτων διαφύγωσι χεῖρας, τάς γε δὴ τῶν παραδοθέντων οὐ ῥᾳδίως ἐκφεύγουσιν. ἐὰν δέ ποτε καὶ τὰς ἀμφοτέρων τούτων ἐπιβολὰς διολισθῶσιν, ἥ γε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις φήμη τιμωρὸς αὐτοῖς ἕπεται παρ' ὅλον τὸν βίον, πολλοὺς μὲν φόβους ψευδεῖς, πολλοὺς δ' ἀληθεῖς ὑπογράφουσα, καὶ νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. πᾶσι δὲ συνεργοῦσα καὶ συνυποδεικνύουσα τοῖς κακόν τι κατ' ἐκείνων βουλευομένοις. τὸ δὲ τελευταῖον οὐδὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐῶσα λήθην αὐτοὺς ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων, ἀλλ' ὀνειρώττειν ἀναγκάζουσα πᾶν γένος ἐπιβουλῆς καὶ περιπετείας, [illegible] ἑαυτοῖς τὴν ὑπάρχου[illegible] ἀλλοτριότητα [illegible] καὶ τὸ κοινὸν μῖσος. ἀλλ' ὅμως [illegible] οὐδέποτε δεηθεὶς οὐχ εὕρηκε προδότου, πλὴν τελέως ὀλίγων τινῶν. ἐξ ὧν εἰκότως εἴποι τις ἄν, 1 ὅτι τὸ τῶν ἀνθρώπων

Neque enim quiſquam cùm aut exercitum, aut urbem, aut præſidium prodidiſſet, unquam latuit: ſed tametſi in ipſo facinore latuerit, mox ſecuto tempore eſt detectus. Nullus porrò eorum deprehenſus reliquum vitę feliciter duxit. ſed ut plurimum ab iis ipſis quibus gratificati ſunt, meritâ pœnâ afficiuntur. Plerumque enim duces ac principes utilitatis ſuę cauſa illorum opera uti ſolent; cæterùm ubi rem ad exitum perduxerunt, iiſdem tanquam proditoribus utuntur, ſicut ait Demoſthenes. idque ſanè jure optimo. quippe ita exiſtimant, cum qui patriam ac veteres amicos hoſtibus prodiderit, nunquam benevolum ac fidum ſuis partibus futurum. Quod ſi illorum manus fortè effugerint, at eorum quos prodiderint non effugient. Sin verò utriuſque partis inſidias declinaverint, fama certè ultrix ubique terrarum eis imminet quoad vivunt, multaſque modò inanis, modò veri metus cauſas dies noctesque ſuggerit, & eorum inimicis ſuffragatur, ac varias nocendi anſas ſubminiſtrat. Poſtremò ne noctu quidem ſcelerum ſuorum eos oblivisci patitur, ſed omnis generis inſidias atque caſus in ſomnis exhorreſcere cogit, ut qui ſibi conſcii ſint, malevolentiæ omnium hominum & publici in ſeipſos odii. Quæ cùm ita ſint, nihilominus tamen nemini unquam cui opus eſſet, proditor defuit. Proinde non injuriâ quis dixerit, hominum ge-

1 Hæc edita ſunt in libri 17. c. 13.

nus cùm verſutiâ & calliditate cætera animalia ſuperare videatur, multa tamen dici poſſe cur deterrimum habeatur. Nam cæteræ animantes quæ ſolis corporis cupiditatibus ſerviunt, per has duntaxat in fraudem labuntur. at humanum genus variis præterea opinionibus inductum, non pauciora per imprudentiam peccat quàm naturæ vitio. Atque hæc quidem de his à nobis dicta ſint.

Attalus Rex antea quidem à Sicyoniis impensè colebatur, ex quo ſacrum Apollinis agrum grandi pecunia eis redemerat: in cujus beneficii gratiam coloſſum ejus decem cubitûm altitudine juxta Apollinem in foro poſuerunt. tum verò cùm decem talenta civitati dono dediſſet, & decem millia medimnûm frumenti; majori benevolentia eum complexi, & auream ſtatuam illi decreverunt, & ſolenne ſacrum quotannis fieri lege lata ſanxerunt. His honoribus affectus Attalus, Cenchreas abiit.

Nabis tyrannus relicto ad præſidium urbis Argivorum Timocrate Pellenenſi, cujus fide atque operâ in graviſſimis negociis utebatur Spartam regreſſus, paucis poſt diebus uxorem eò remiſit, mandans ut cùm primùm Argos veniſſet, cogendæ pecuniæ incumberet. Illa Argos ingreſſa, crudelitatem Nabidis longo intervallo ſuperavit. Nunc enim ſingulas illuſtres feminas, nunc ſimul plures genere inter ſe junctas domum accerſendo, vi ac tormentis omnibus compellebat, donec non aureum modò ornatum, ſed veſtem

γένος δοκοῦν πανουργότατον εἶναι τῶν ζώων, πλείω ἔχει λόγον τοῦ φαυλότατον ὑπάρχειν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις αὐταῖς δουλεύοντα, διὰ μόνας ταύτας σφάλλεται. τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ προσδεδοξοποιημένον, οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀλογιστίαν ἢ διὰ τὴν φύσιν ἁμαρτάνει. καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

Ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἄτταλος ἐτιμᾶτο μὲν καὶ πρότερον ὑπὸ τῆς τῶν Σικυωνίων πόλεως διαφερόντως, ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν χώραν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐλυτρώσατο χρημάτων αὐτοῖς οὐκ ὀλίγων. ἀνθ' ὧν καὶ τὸν κολοσσὸν αὐτοῦ τὸν δεκάπηχυν ἔστησαν παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν περὶ τὴν ἀγοράν. τότε δὲ πάλιν αὐτοῦ δέκα τάλαντα δόντος καὶ μυρίους μεδίμνους πυρῶν, πολλαπλασίως ἐπιταθέντες ταῖς εὐνοίαις, εἰκόνα τε χρυσῆν ἐψηφίσαντο καὶ θυσίαν αὐτῷ συντελεῖν κατ' ἔτος ἐνομοθέτησαν. Ἄτταλος μὲν οὖν τυχὼν τῶν τιμῶν τούτων ἀπῆρεν εἰς Κεγχρεάς.

Ὅτι Νάβις ὁ τύραννος ἀπολιπὼν ἐπὶ τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως Τιμοκράτην τὸν Πελληνέα, διὰ τὸ μάλιστα τούτῳ πιστεύειν [1] καὶ χρῆσθαι πρὸς τὰς ἐπιφανεστάτας πράξεις, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ μετά τινας ἡμέρας ἐξέπεμψε τὴν γυναῖκα· δοὺς ἐντολὰς παραγινομένην εἰς Ἄργος περὶ πόρον γίνεσθαι χρημάτων. ἡ δὲ ἀφιγμένη πολὺ κατὰ τὴν ὠμότητα Νάβιν ὑπερέθετο. ἀνακαλεσαμένη γὰρ τῶν γυναικῶν τινὰς μὲν κατ' ἰδίαν, τινὰς δὲ κατὰ συγγένειαν, πᾶν γένος αἰκίας καὶ βίας προσέφερε. μέχρι σχεδὸν ἁπασῶν οὐ μόνον τὸν

1 mſ. κεχρῆσθαι.

χρυσοῦν ἀφεῖλε τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν πολυτελέστατον.

Οἷς ποτὲ συμβέβηκε τὸ τὰς μὲν ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις ἐξουσίας, &c. *quæ edita ſunt in lib.* XVII. *c.* 29.

Ἤδη γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς δωροδοκίας ἐπιπολαζούσης καὶ τοῦ μηδένα μηδὲν δωρεὰν πράττειν, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου νομιστευομένου παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς, οὐκ ἐδύναντο πιστεύειν διότι χωρὶς δώρων ἡ τηλικαύτη μεταβολὴ γέγονε τοῦ Τίτου πρὸς τὸν Φίλιππον· οὐκ εἰδότες τὰ Ῥωμαίων ἔθη καὶ νόμιμα περὶ τοῦτο τὸ μέρος. [ἀλλ' ἐξ αὑτῶν τεκμαιρόμενοι καὶ συλλογιζόμενοι, διότι τὸν μὲν Φίλιππον εἰκὸς ἦν προτείνειν πλῆθος χρημάτων διὰ τὸν καιρόν· τὸν δὲ Τίτον μὴ δύνασθαι τούτοις ἀντοφθαλμεῖν] ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τοὺς ἀνωτέρω χρόνους καὶ κοινὴν ἂν ποιούμενος ἀπόφασιν ἐθάρρησα ἂν περὶ πάντων Ῥωμαίων εἰπεῖν, ὡς οὐδὲν ἂν πράξαιεν τοιοῦτον. λέγω δὲ πρότερον ἢ τοῖς διαποντίοις αὐτοὺς ἐγχειρῆσαι πολέμοις, ἕως ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐθῶν καὶ νομίμων ἔμενον. ἐν δὲ τοῖς νῦν καιροῖς περὶ πάντων μὲν οὐκ ἂν τολμήσαιμι τοῦτ' εἰπεῖν. κατ' ἰδίαν μέντοι γε περὶ πλειόνων ἀνδρῶν ἐν Ῥώμῃ θαρρήσαιμ' ἂν ἀποφήνασθαι, διότι δύνανται τὴν πίστιν ἐν τούτῳ τῷ μέρει διαφυλάττειν· μαρτυρίας δὲ χάριν ὁμολογούμενα δύο ὀνόματα, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδύνατα λέγειν. Λεύκιος μὲν γὰρ Αἰμύλιος ὁ Περσέα νικήσας, κύριος γενόμενος τῆς Μακεδόνων βασιλείας, ἐν ᾗ

1 hæc ſupplevi ex Excerptis legationum Polybii, pag. 1097.

quoque precioſiſſimam ferè univerſis ademit.

Ex Libro XVIII.

Accidit hoc & aliis fortaſſe jam antè, &c. *quæ edita ſunt in lib.* 17. *cap.* 29.

Jam enim inter Græcos graſſabatur ſordida hæc munerum captatio, gratis nemine quidquam faciente. quæ morum nota cùm ubique pro legitima obtineret apud Ætolos, perſuadere ſibi illi non poterant gratuito contigiſſe eam Titi erga Philippum voluntatis mutationem, ignari moris hac in parte inſtitutique Romanorum. verùm ex ſeipſis conjectura ducta perquam probabile eſſe diſputabant, Philippum quidem tempori ſervientem, pecuniæ vim magnam offerre; Titum verò oculos contrà attollere non ſuſtinere. Ego verò ſuperioribus quidem temporibus generaliter pronuncians, de omnibus Romanis affirmare non dubitaverim, eos hujuſmodi aliquid nunquam eſſe facturos; antequam ſcilicet tranſmarina ſuſcepiſſent bella, dum conſuetudines moreſque majorum ſervabant. Nunc verò his temporibus de omnibus quidem aſſerere id non auſim, ſed ſigillatim de pluribus civibus Romanis id aſſeverare haudquaquam verear, eos hac in parte fidem atque integritatem præſtare poſſe. Ne cui autem fortè falſa commentus eſſe videar, duorum virorum exempla apud omnes ſine controverſia recepta hîc adducam. L. Æmilius, is qui Perſem ſuperavit, regno Macedonum potitus, in quo præter reli-

quam

quam ſupellectilem & cæteras opes, auri argentique plus quàm ſex millia talentûm in theſauris ipſis reperta ſunt, non modò nihil ex iis concupivit, ſed ne ipſe quidem ſpectare ea dignatus, per alios cuncta adminiſtravit, tametſi rei familiaris amplam copiam non haberet, quin potius inopiâ laboraret. Etenim cùm haud multò poſt Perſicum illud bellum è vita abiiſſet, Pub. Scipio & Q. Maximus naturales ejus filii, cùm uxori dotem quinque ac viginti talenta reſtituere vellent, tanta difficultate pecuniæ laboraverunt, ut prorſus tandem diſſolvere id nomen non potuerint, niſi domeſtica ſupellectile & mancipiis, & præterea aliquot prædiis priùs diſtractis. Quod ſi fortaſſe id alicui incredibile videbitur, veritatem ejus rei aſſequi in promptu eſt. Nam cùm pleraque ac maximè hujuſce generis facinora ab ipſis Romanis in dubium revocentur, propter mutuas contentiones atque inimicitias, hoc quod dixi uno omnium conſenſu firmari quiſquis interrogaverit; deprehendet. Pub. item Scipio, naturâ quidem Lucii filius, Publii verò Africani, qui Magnus cognominatus eſt, adoptione nepos, Carthaginis compos factus, quæ urbs totius orbis locupletiſſima habebatur, nihil ex ea prorſus neque emptionis titulo, neque alia ratione comparatum in privatum uſum traduxit: quamvis ille non magnis opibus abundaret, ſed modicis facultatibus, utpote Romanus, eſſet inſtructus. Neque verò ſolùm à Cartha

τῆς ἄλλης χωρὶς κατασκευῆς καὶ χορηγίας, ἐν αὐτοῖς εὑρέθη τοῖς θησαυροῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου πλείω τῶν ἑξακισχιλίων ταλάντων, οὐχ οἷον ἐπεθύμησε τούτων τινὸς, ἀλλ' οὐδ' αὐτόπτης ἠβουλήθη γενέσθαι. δι' ἑτέρων δὲ τὸν χειρισμὸν ἐποιήσατο τῶν προειρημένων. καίτοι κατὰ τὸν ἴδιον βίον οὐ περιττεύων τῇ χορηγίᾳ, τὸ δ' ἐναντίον ἐλλείπων μᾶλλον· μεταλλάξαντος γοῦν αὐτοῦ τὸν βίον οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ πολέμου, βουληθέντες οἱ κατὰ φύσιν υἱοὶ Πόπλιος Σκιπίων, καὶ Κόιντος Μάξιμος ἀποδοῦναι τῇ γυναικὶ τὴν φερνὴν εἴκοσι τάλαντα καὶ πέντε, ἐπὶ τοσοῦτον ἐδυσχρηστήθησαν, ὡς οὐδ' εἰς τέλος ἐδυνήθησαν, εἰ μὴ τὴν ἐνδουχίαν ἀπέδοντο καὶ τὰ σώματα, καὶ σὺν τούτοις ἔτι τινὰς τῶν κτήσεων. εἰ δέ τισιν ἄπιστον τὸ λεγόμενον ἐοικέναι δόξει, ῥᾴδιον ὑπὲρ τούτου λαβεῖν πίστιν. πολλῶν γὰρ ἀμφισβητουμένων παρὰ Ῥωμαίοις, καὶ μάλιστα περὶ τοῦτο τὸ μέρος διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιπαραγωγὰς, ὅμως τὸ νῦν εἰρημένον ὑφ' ἡμῶν, ὁμολογούμενον εὑρήσει παρὰ πᾶσιν ὁ ζητῶν. καὶ μὴν Πόπλιος Σκιπίων ὁ τούτου μὲν κατὰ φύσιν υἱὸς, Ποπλίου δὲ τοῦ μεγάλου κληθέντος κατὰ θέσιν υἱωνὸς, κύριος γενόμενος τῆς Καρχηδόνος ἥτις ἐδόκει πολυχρημονεστάτη τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην εἶναι πόλεων, ἁπλῶς τῶν ἐξ ἐκείνης οὐδὲν εἰς τὸν ἴδιον βίον μετήγαγεν, οὔτ' ὠνησάμενος, οὔτ' ἄλλῳ τρόπῳ κτησάμενος οὐδέν. καίπερ οὐχ ὅλως εὐπορούμενος κατὰ τὸν βίον, ἀλλὰ μέτριος ὢν κατὰ τὴν ὕπαρξιν ὡς Ῥωμαῖος. οὐχ οἷον δὲ τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς Καρχη-

δενὸς ἀπέσχετο μόνον, ἀλλὰ καὶ καθόλου τῶν ἐκ τῆς Λιβύης οὐδὲν ἐπιμιχθῆναι πρὸς τὸν ἴδιον εἴασε βίον. περὶ δὲ τούτου πάλιν τἀνδρὸς ὁ ζητῶν ἀληθινῶς, ἀναμφισβήτητον εὑρήσει παρὰ Ῥωμαίοις τὴν περὶ τοῦτο τὸ μέρος δόξαν. ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ μὲν τούτων οἰκειότερον λαβόντες καιρὸν, ποιησόμεθα ἐπιπλεῖστον διαστολήν· ὁ δὲ Τίτος ταξάμενος ἡμέραν, *& cætera, quæ edita ſunt in Excerptis legationum, p. 1097 quæ ad librum* 18. *pertinent.*

Ὅτι φησὶν ὁ Πολύβιος ἐν τῷ ιη' λόγῳ ὅτι Ἄτταλος ἐτελεύτησε τὸν βίον. ὑπὲρ οὗ δίκαιόν ἐστι, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰθίσμεθα, ποιεῖν, καὶ περὶ τούτου νῦν ἐπιφθέγξασθαι τὸν ἁρμόζοντα λόγον. ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφόδιον ὑπῆρξε πρὸς βασιλείαν τῶν ἐκτὸς, πλοῦτος δὲ μόνον. ὃς μετὰ νοῦ μὲν καὶ τόλμης χειριζόμενος, ὡς ἀληθῶς μεγάλην παρέχεται χρείαν πρὸς πᾶσαν ἐπιβολήν. ἄνευ δὲ τῶν προειρημένων, τοῖς πλείστοις κακῶν παραίτιος πέφυκε γίνεσθαι καὶ συλλήβδην ἀπωλείας. καὶ γὰρ φθόνους γεννᾷ καὶ ἐπιβουλὰς, καὶ πρὸς διαφθορὰν σωμάτων καὶ τύχης μεγίστας ἔχει ῥοπάς· ὀλίγαι δέ τινες εἰσὶ ψυχαὶ παντάπασιν, αἱ ταῦτα δυνάμεναι διωθεῖσθαι τῇ τοῦ πλούτου δυνάμει. διὸ καὶ τοῦ προειρημένου ἄξιον ἀγασθῆναι τὴν μεγαλοψυχίαν, ὅτι πρὸς οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐπεβάλετο χρῆσθαι τοῖς χορηγίοις, ἀλλὰ πρὸς βασιλείας κατάκτησιν. οὗ μεῖζον ἢ κάλλιον οὐδὲν οἷόν τε ἐστιν οὐδ᾽ εἰπεῖν. ὃς τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσατο τῆς προειρημένης ἐπιβολῆς, οὐ μόνον διὰ τῆς εἰς τοὺς φίλους εὐεργεσίας καὶ χάριτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων· νικήσας γὰρ μάχῃ Γαλάτας, ὃ βαρύ-

ginenſi præda abſtinvit, ſed omnino nihil ex Africæ divitiis cum ſuis bonis commiſceri eſt paſſus. Atque hanc hujus viri in eo genere gloriam apud Romanos indubitatam eſſe ſi quis inquirere voluerit, comperiet. Verùm de his omnibus commodiori loco diſtinctè & accuratè tractabimus. At Titus conſtitutâ cum Philippo die, *&c. quæ edita ſunt in Excerptis Legationum, cap.* 6. *pag.* 1097. .

Attalus Rex è vita diſceſſit, quem quidem, ut & in aliis omnibus facere conſuevimus, ſuo elogio ornare, jus faſque eſt. Huic enim viro nullum ad ſpem regni ſubſidium præter divitias fortuna dederat. quæ ſi cum prudentia & audacia adminiſtrentur, maximas ad omnem conatum afferunt utilitates. ſecùs, gravium malorum ac poſtremò interitus cauſa pleriſque eſſe ſolent. Nam & invidiam & inſidias pariunt, & ad corporis animique perniciem maxima habent momenta. Ac pauciſſima ingenia reperias, quæ divitiarum adminiculo hujuſmodi mala propulſare poſſint. Quare illius viri magnitudinem animi mirari convenit, qui nullius alterius rei cauſa, ſed ad regnum ſibi comparandum opibus uti inſtituit, quo certè nihil majus aut illuſtrius dici poteſt. atque id primum aggreſſus eſt non modò liberalitate & gratia erga amicos, ſed etiam auxilio rei militaris: Superatis enim prælio Galliis quæ gens maximè ter-

ribilis

ribilis ac bellicoſiſſima tum in Aſia erat, tum primùm regium nomen palam ſibi adſcivit. qua dignitate per quatuor & quadraginta annos potitus, (vixit enim annis duobus & ſeptuaginta) ſingulari modeſtia & gravitate cum uxore ac liberis vixit, & ſociis omnibus atque amicis fidem præſtitit: ac poſtremò præclariſſimis rebus eſt immortuus, pro libertate Græciæ contendens. quodque præcipuum eſt, quatuor filiis adoleſcentibus relictis regnum adeo ſtabile ac firmum tranſmiſit, ut ad tertiam ſtirpem tranquilla & pacata ejus poſſeſſio pervenerit.

Polycrates Cypri Præfectus jam inde à Ptolemæi patris temporibus, &c. *quæ edita ſunt in libro 17. cap. ult.*

Ex Libro XX.

Bœotorum res jamdudum malè habebant, atque à priſtino illo vigore ac Reipublicæ ſplendore longè aberant. Nam Bœoti cum Leuctricis temporibus maximam gloriam ac potentiam adepti eſſent, neſcio quo pacto paulatim deinceps utramque imminverunt Prætore Amæocrito. exinde verò non imminuerunt ſolùm, ſed prorſus ad contraria ſtudia converſi, priſtinam laudem extinxerunt. Cùm enim Achæi in bellum cum Ætolis eos conjeciſſent, Bœoti amicitia & ſocietate cum Achæis facta, poſthac aſſiduè adverſus Ætolos pugnabant: cumque Ætoli in Bœotiam cum exercitu aliquando irrupiſſent, Bœoti cum omni juventute egreſſi,

πατον καὶ μαχιμώτατον ἔθνος ἦν τότε κατὰ τὴν Ἀσίαν, ταύτην ἀρχὴν ἐποιήσατο, καὶ τότε πρῶτον αὐτὸν ἔδειξε βασιλέα. τυχὼν δὲ τῆς τιμῆς ταύτης, καὶ βιώσας ἔτη δύω πρὸς τοῖς ό. τούτων δὲ βασιλεύσας μ΄. καὶ δ΄. σωφρονέστατα μὲν ἐβίωσε καὶ σεμνότατα πρὸς γυναῖκα καὶ τέκνα· διεφύλαξε δὲ τὴν πρὸς πάντας τοὺς συμμάχους καὶ φίλους πίστιν· ἐναπέθανε δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς καλλίστοις ἔργοις, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. τὸ δὲ μέγιστον δ΄. υἱοὺς ἐν ἡλικίᾳ καταλιπὼν, οὕτως ἡρμόσατο τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὥστε τρισὶ παίδων ἀστασίαστον παραδοθῆναι τὴν βασιλείαν.

Ὅτι Πολυκράτης ὁ τῆς Κύπρου ἄρχων ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ παιδὸς, &c. *quæ ſunt edita inter Excerpta lib. 17. cap. ult.*

ΛΟΓΟΣ κ΄.

Ὅτι Βοιωτοὶ ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καχεκτοῦντες ἦσαν, καὶ μεγάλην εἶχον διαφορὰν πρὸς τὴν γεγενημένην εὐεξίαν, καὶ δόξαν αὐτῶν τῆς πολιτείας. οὗτοι γὰρ μεγάλην περιποιησάμενοι καὶ δόξαν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς Λευκτρικοῖς καιροῖς, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως κατὰ τὸ συνεχὲς ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις ἀφῄρουν ἀμφοτέρων ἀεὶ τῶν προειρημένων, ἔχοντες στρατηγὸν Ἀμαιόκριτον. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν οὐ μόνον ἀφῄρουν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς εἰς τἀναντία τραπέντες, καὶ τὴν προϋπάρχουσαν δόξαν ἐφ᾽ ὅσον οἷοί τ᾽ ἦσαν ἠμαύρωσαν. Ἀχαιῶν γὰρ αὐτοὺς πρὸς Αἰτωλοὺς ἐκπολεμωσάντων, μετασχόντες τούτοις τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, καὶ ποιησάμενοι συμμαχίαν, μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπολέμουν πρὸς Αἰτωλούς. ἐμβαλόντων δὲ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν τῶν Αἰτωλῶν, ἐκστρατεύσαντες

πανδη-

πανδημεὶ, καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἠθροισμένων καὶ μελλόντων παραβοηθεῖν, οὐκ ἐκδεξάμενοι τὴν τούτων παρουσίαν συνέβαλον τοῖς Αἰτωλοῖς. ἡττηθέντες δὲ κατὰ τὸν κίνδυνον οὕτως ἀνέπεσον ταῖς ψυχαῖς, ὥστ' ἀπ' ἐκείνης τῆς χρείας, ἁπλῶς οὐδενὸς ἔτι τῶν καλῶν ἀμφισβητεῖν ἐτόλμησαν· οὐδ' ἐκοινώνησαν οὔτε πράξεως, οὔτ' ἀγῶνος οὐδενὸς ἔτι τοῖς Ἕλλησι μετὰ κοινοῦ δόγματος, ἀλλ' ὁρμήσαντες πρὸς εὐωχίαν καὶ μέθας, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἐξελύθησαν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ψυχαῖς. τὰ δὲ κεφάλαια τῆς κατὰ μέρος ἀγνοίας ἐξηνέχθη παρ' αὐτοῖς τὸν τρόπον τοῦτον. μετὰ γὰρ τὴν προειρημένην ἧτταν εὐθέως ἐγκαταλιπόντες τοὺς Ἀχαιοὺς, προσένειμαν Αἰτωλοῖς τὸ ἔθνος. ἀνελομένων δὲ καὶ τούτων πόλεμον μετά τινα χρόνον πρὸς Δημήτριον τὸν Φιλίππου πατέρα, πάλιν ἐγκαταλιπόντες τούτους, καὶ παραγενομένου Δημητρίου μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν, οὐδενὸς πεῖραν λαβόντες τῶν δεινῶν ὑπέταξαν σφᾶς αὐτοὺς ὁλοσχερῶς Μακεδόσι. βραχέος δὲ αἰθύγματος ἐγκαταλειπομένου τῆς προγονικῆς δόξης, ἦσάν τινες οἱ δυσαρεστοῦντες τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ τῷ πάντα πείθεσθαι Μακεδόσι. διὸ καὶ μεγάλην ἀντιπολιτείαν εἶναι συνέβαινε τούτοις πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀσκώνδαν, καὶ Νέωνα τοὺς Βραχύλλου προγόνους. οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ μάλιστα τότε μακεδονίζοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ τέλος κατίσχυσαν οἱ περὶ τὸν Ἀσκώνδαν, γενομένης τινὸς περιπετείας τοιαύτης. Ἀντίγονος μετὰ τὸν Δημητρίου θάνατον ἐπιτροπεύσας Φιλίππου, πλέων ἐπί τινας πράξεις πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας πρὸς

non expectato Achæorum auxilio, qui copias contraxerant, jamque præſto erant futuri, cum Ætolis conflixerunt. Quo in prælio victi, adeo animos deſponderunt, ut nullum deinceps certamen de laude & gloria ſuſcipere auſi fuerint, neque ullius præclari facinoris aut prælii ſocietatem cum ullo Græcorum ex publico decreto coïverint: ſed ad convivia & crapulas converſi, & animorum vim & corporum fregerint. Quæ res, (ut ſingula ab his imprudenter facta in unum conferam,) ita evenit. Poſt ſuprà dictam cladem, relicta ſtatim Achæorum ſocietate, Ætolis gentem adjunxerunt. Cùm verò Ætoli bellum adverſus Demetrium Philippi patrem aliquanto poſt ſuſcepiſſent, his rurſus relictis, Demetrio cum copiis Bœotiam ingreſſo, ſe ſuaque omnia dedidere, nullo priùs tentato belli diſcrimine. Cæterùm cùm modica quædam ſcintilla priſtinæ majorum gloriæ adhuc in quibuſdam viveret, erant qui præſentem rerum ſtatum atque impenſum illud erga Macedones obſequium ægrè ferrent. Proinde his maximæ in Republica diſſenſiones atque altercationes fuere cum Aſconda ac Neone Brachyllis majoribus. Hi enim Macedonum partes ſtudioſiſſimè fovebant. Tandem verò Aſcondæ factio ſuperior evaſit hoc pacto. Antigonus is qui poſt Demetrii obitum Philippi tutelam geſſit, cujuſpiam negotii cauſâ, ad extremos Bœotiæ fines cùm navigaret, repentè æſtu maris circa

Labry-

Labrynam exorto naves ejus in ſicco deſtitutæ ſunt. Ac tum fortè perlatâ famâ Antigonum in Bœotiam irruptionem parare, Neo Præfectus equitum, cuſtodiendæ regionis cauſa univerſum equitatum Bœotorum circumducens, laboranti Antigono, & eo caſu tum maximè turbato, ſupervenit. cumque maximo damno Macedonas afficere poſſet, præter ipſorum ſpem viſus eſt iis pepercisse; quod ejus factum cæteris quidem Bœotis placuit, at Thebani minimè approbaverunt. Cæterùm Antigonus accedente paulò poſt mari, allevatiſque navibus, Neoni quidem multam gratiam habuit, quod in attonitos eo periculo impetum non feciſſet. ipſe inſtitutam in Aſiam navigationem perſecutus eſt. Itaque victo poſtea Cleomene Spartano Lacedæmonis potitus, curatorem urbis Brachyllem reliquit. Neque verò tunc duntaxat hujus familiæ curam habuit, ſed continuè partim ipſe, partim Philippus pecuniam vireſque ſuppeditantes, brevi contrariam Thebis factionem afflixere, cunctoſque ad colendas Macedonum partes præter admodum paucos compulere. Hujuſmodi ex cauſa familiæ quidem Neonis & gratia apud Macedones & ingentes opes acceſſerunt. At Reſpublica Bœotorum in eam perturbationem adducta erat, ut per quinque ac viginti ferè annos continuum apud illos juſtitium fuerit, nec de privatis contractibus, nec

Λαρύμναν, παραδόξου γενομένης ἀμπώτεως ἐκάθισαν πρὸς τὸ ξηρὸν αἱ νῆες αὐτοῦ. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον προσπεπτωκυίας τῆς φήμης, ὅτι μέλλει κατατρέχειν τὴν χώραν Ἀντίγονος, Νέων ἱππαρχῶν τότε, καὶ πάντας τοὺς Βοιωτῶν ἱππεῖς μεθ' αὑτοῦ περιαγόμενος χάριν τοῦ παραφυλάττειν τὴν χώραν, ἐπεγένετο τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον ἀπορουμένοις, καὶ δυσχρηστουμένοις διὰ τὸ συμβεβηκός. καὶ δυνάμενος μεγάλα βλάψαι τοὺς Μακεδόνας, ἔδοξε φείσασθαι παρὰ τὴν προσδοκίαν αὐτῶν. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις Βοιωτοῖς ἤρεσκε τοῦτο πράξας, τοῖς δὲ Θηβαίοις οὐχ ὅλως εὐδόκει τὸ γεγονός. ὁ δ' Ἀντίγονος ἐπελθούσης μετ' ὀλίγον τῆς πλημμύρας, καὶ κουφισθεισῶν τῶν νεῶν, τῷ μὲν Νέωνι μεγάλην εἶχε χάριν ἐπὶ τῷ μὴ συνεπιτεθεῖσθαι σφίσι κατὰ τὴν περιπέτειαν. αὐτὸς δὲ τὸν προκείμενον ἐτέλει πλοῦν εἰς τὴν Ἀσίαν. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα νικήσας Κλεομένη τὸν Σπαρτιάτην, καὶ κύριος γενόμενος τῆς Λακεδαίμονος, ἐπιστάτην ἀπέλιπε τῆς πόλεως Βραχύλλην. οὐ μόνον δὲ ταύτην αὐτῶν ἔσχε τὴν πρόνοιαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς, ὅτε μὲν αὐτὸς, ὅτε δὲ Φίλιππος χορηγοῦντες καὶ συνεπισχύοντες ἀεὶ, ταχέως κατηγωνίσαντο τοὺς ἐν ταῖς Θήβαις ἀντιπολιτευομένους, καὶ πάντας ἠνάγκασαν μακεδονίζειν πλὴν τελέως ὀλίγων τινῶν. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν οἰκίαν τὴν Νέωνος τοιαύτην ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, καὶ τῆς πρὸς Μακεδόνας συστάσεως καὶ τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ἐπιδόσεως. τὰ δὲ κοινὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τοσαύτην παρεγεγόνει καχεξίαν, ὥστε σχεδὸν εἴκοσι καὶ ε′ ἐτῶν τὸ δίκαιον μὴ διεξῆχθαι παρ' αὐτοῖς, μήτε περὶ τῶν ἰδιωτικῶν

συμβο-

συμβολαίων, μήτε περὶ τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων. ἀλλ' οἱ μὲν φρουρὰς παραγγέλλοντες τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ στρατείας κοινάς, ἐξέκοπτον ἀεὶ τὴν δικαιοδοσίαν. ἔνιοι δὲ τῶν στρατηγῶν καὶ μισθοδοσίας ἐποίουν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς ἀπόροις τῶν ἀνθρώπων. ἐξ ὧν ἐδιδάχθη τὰ πλήθη τούτοις προσέχειν καὶ τούτοις περιποιεῖν τὰς ἀρχάς. δι' ὧν ἔμελλε τῶν μὲν ἀδικημάτων καὶ τῶν ὀφειλημάτων οὐχ ὑφέξειν δίκας, προσλήψεσθαι δὲ τῶν κοινῶν ἀεί τι διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων χάριν. πλεῖστα δὲ συνεβάλλετο πρὸς τὴν τοιαύτην Ὀφέλτας, ἀεί τι προσεπινοῶν, ὃ κατὰ τὸ παρὸν ἐδόκει τοὺς πολλοὺς ὠφελεῖν, μετὰ δὲ ταῦτα προδήλως ἀπολεῖν ἔμελλεν ὁμολογουμένως. τούτοις δ' ἠκολούθησε καὶ ἕτερος ζῆλος οὐκ εὐτυχής. οἱ μὲν γὰρ ἄτεκνοι τὰς οὐσίας οὐ τοῖς κατὰ γένος ἐπιγενομένοις τελευτῶντες ἀπέλειπον· ὅπερ ἦν ἔθος παρ' αὐτοῖς πρότερον, ἀλλ' εἰς εὐωχίας καὶ μέθας διετίθεντο, καὶ κοινὰς τοῖς φίλοις ἐποίουν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐχόντων γενεάς, ἀπεμέριζον τοῖς συσσιτίοις τὸ πλεῖον μέρος τῆς οὐσίας. ὥστε πολλοὺς εἶναι Βοιωτῶν, οἷς ὑπῆρχε δεῖπνα τοῦ μηνὸς πλείω τῶν εἰς τὸν μῆνα διατεταγμένων ἡμερῶν. διὸ καὶ Μεγαρεῖς μισήσαντες μὲν τὴν τοιαύτην κατάστασιν, μνησθέντες δὲ τῆς προγεγενημένης αὐτοῖς μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτείας, αὖθις ἀπένευσαν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὴν ἐκείνων αἵρεσιν. Μεγαρεῖς γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐπολιτεύοντο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ τῶν κατ' Ἀντίγονον τὸν Γονατᾶν χρόνων.

de publicis controverſiis jus redditum ſit. Quippe Magiſtratus nunc præſidium, nunc expeditionem totius gentis indicendo, juriſdictionem aſſiduè differebant: atque è prætoribus nonnulli pecuniam publicam inter egentiſſimos cives dividebant. Quo factum eſt, ut plebs eis plurimùm favere, & Magiſtratus cunctos mandare ſuis ſuffragiis cœperit, cùm & maleficiorum, & æris alieni judicium ea ratione ſubterfugeret, & nova ſemper ex ærario lucra à Magiſtratibus popularem gratiam captantibus acceptura eſſet. Plurimùm ad hujuſmodi corruptionem contulit Opheltas, qui in dies novi aliquid excogitabat, quod tum quidem in commune utile eſſe videbatur, ſed poſtmodum certiſſimam omnibus perniciem allaturum erat. his acceſſit aliud pravum inſtitutum. Orbi enim non agnatis, quæ priùs conſuetudo apud illos erat, facultates ſuas relinquebant: Sed in convivia ac compotationes legabant, atque inter amicos ſuos, communes illas jubebant eſſe. Multique adeo quibus ſuperſtites erant liberi, maximam partem bonorum ſodalitatibus hujuſmodi dividebant: ita ut non pauci inter Bœotos eſſent, quibus per menſem plures ſuppeterent cœnæ, quàm menſis dies erant. Quamobrem Megarenſes qui hujuſmodi rerum ſtatum odio habebant, revocatâ in memoriam priſtinâ ſocietate, quæ ipſis cum Achæis interceſſerat, rurſus ad Achæorum amicitiam ſectamquè ſe tranſtulerunt. Quippe Megarenſes principio quidem jam inde ab Antigoni Gonatæ temporibus ſub Achæorum formula cenſebantur: poſtquam

poſtquam verò Cleomenes ad Iſthmum præſedit, intercluſi, conſentientibus Achæis ſeſe Bœotis adjunxere: ſed paulò ante hæc tempora quæ nunc commemoramus, cùm Bœotorum adminiſtratio eis diſpliceret, denuò ad Achæorum partes tranſierunt. At Bœoti infenſi quod deſpectui habiti eſſe ſibi videbantur, univerſi cum exercitu adverſus Megarenſes profecti ſunt. cumque illos valde ſpernerent, neque antè prævidiſſent Achæos auxilio adfore, confeſtim obſidionem urbis atque oppugnationem inſtituerunt. ſed mox coorto inter eos terrore quodam panico, diffuſoque rumore Philopœmenem cum Achæorum copiis adeſſe, effuſi in fugam ſcalis ad mœnia relictis, curſu in patriam reverterunt. Hujuſmodi Republica uſi Bœoti, tamen tempora belli Philippici & Antiochini mirâ felicitate effugerunt: verùm ſecutis poſtea temporibus non evaſerunt, ſed quaſi conſultò compenſans fortuna graviter eis inſultare poſtmodum viſa eſt, ut infra narrabitur.

Plerique Bœotorum alienati in Romanos animi cauſam prætexebant, Brachyllis cædem, & quod Titus adverſus Coroneam cum exercitu eſſet profectus, ob frequentes civium Romanorum cædes, quæ per vias committebantur: ſed revera animorum corruptio ex antè dictis rationibus conflata in cauſa erat. Nam cùm Antiochus Rex proximè Thebas veniſſet, Bœotorum magiſtratus obviam ei egreſſi, ac benevolè collocuti, Regem in urbem deduxerunt.

Finis libri XX.

ὅτε δὲ Κλεομένης εἰς τὴν Ἰσθμὸν προσεκάθισε, διακλεισθέντες προσέθεντο τοῖς Βοιωτοῖς μετὰ τῆς τῶν Ἀχαιῶν γνώμης. βραχὺ δὲ πρὸ τῶν νῦν λεγομένων καιρῶν δυσαρεστήσαντες τῇ πολιτείᾳ τῶν Βοιωτῶν, αὖθις ἀπένευσαν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς. οἱ δὲ Βοιωτοὶ διοργισθέντες ἐπὶ τῷ καταφρονεῖσθαι δοκεῖν, ἐξῆλθον ἐπὶ τοὺς Μεγαρεῖς πανδημεὶ σὺν τοῖς ὅπλοις. οὐδένα δὲ ποιούμενοι λόγον τῶν Μεγαρέων, τῆς παρουσίας 1 αὐτῶν οὕτω θυμωθέντες πολιορκεῖν ἐπεβάλοντο, καὶ προσβολὰς ποιεῖσθαι τῇ πόλει. πανικοῦ δ' ἐμπεσόντος αὐτοῖς, καὶ φήμης ὅτι πάρεστι Φιλοποίμην τοὺς Ἀχαιοὺς ἔχων, ἀπολιπόντες πρὸς τῷ τείχει τὰς κλίμακας, ἔφυγον προτροπάδην εἰς τὴν οἰκείαν. τοιαύτην δ' ἔχοντες οἱ Βοιωτοὶ τὴν διάθεσιν τῆς πολιτείας, εὐτυχῶς πως διωλίσθον, καὶ τοὺς κατὰ Φίλιππον, καὶ τοὺς κατ' Ἀντίοχον καιρούς. ἔν γε μὴν τοῖς ἑξῆς οὐ διέφυγον, ἀλλ' ὥσπερ ἐπίτηδες ἀντιποδίσασα ἡ τύχη ποιουμένη βαρέως ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπεμβαίνειν. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἑξῆς ποιησόμεθα μνήμην.

Ὅτι οἱ πολλοὶ πρόφασιν μὲν εἶχον τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητος, τὴν ἐπαναίρεσιν τοῦ Βραχύλλου, καὶ τὴν στρατείαν ἣν ἐποιήσατο Τίτος ἐπὶ Κορώνειαν, διὰ τοὺς ἐπιγινομένους φόνους ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ῥωμαίων. τῇ δ' ἀληθείᾳ καχεκτοῦντες ταῖς ψυχαῖς διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. καὶ γὰρ τοῦ βασιλέως συνεγγίζοντος, ἐξήεσαν ἐπὶ τὴν ἀπάντησιν οἱ τῶν Βοιωτῶν 2 ἄρξαντες· συμμίξαντες δὲ καὶ φιλανθρώπως ὁμιλήσαντες, ἦγον αὐτὸν εἰς τὰς Θήβας.

Τέλος τοῦ κ'. λόγου τῆς Πολυβίου ἱστορίας.

1 l. Ἀχαιῶν οὐκ ἐνθυμηθέντες. 2 leg. ἄρχοντες.

πόλιν μετὰ τῆς θεραπείας. ἐφ' οἷς οἱ θεώμενοι μεγάλως τοὺς νεανίσκους ἀπεδέχοντο καὶ κατηξίουν, καὶ μνημονεύοντες τῶν περὶ τὸν Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, συνέκρινον τὰς αἱρέσεις αὐτῶν, καὶ τὸ τῆς προθυμίας τῆς ἐκείνων λαμπρὸν, τῷ τῆς ὑπεροχῆς τῶν βασιλέων ἀξιώματι συνανεπληροῦντες. ταῦτα δ' ἐπελέσθη ἐν Κυζίκῳ μετὰ τὴν διάλυσιν τὴν πρὸς Προυσίαν τὸν βασιλέα.

Ὅτι Ὀρτιάγων ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Γαλατῶν ἐπεβάλετο τὴν ἁπάντων τῶν Γαλατῶν δυναστείαν εἰς αὐτὸν μεταστῆσαι. καὶ πολλὰ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐφόδια προσεφέρετο καὶ φύσει καὶ τριβῇ. καὶ γὰρ εὐεργετικὸς ἦν καὶ μεγαλόψυχος, καὶ κατὰ τὰς ἐντεύξεις εὔχαρις καὶ συνετός. τὸ δὲ συνέχον παρὰ Γαλάταις, ἀνδρώδης ἦν καὶ δυναμικὸς πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας.

Ὅτι Ἀριστόνικος ὁ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου εὐνοῦχος μὲν ἦν, ἐκ παιδὸς δ' ἐγεγόνει σύντροφος τῷ βασιλεῖ. τῆς δ' ἡλικίας προβαινούσης ἀνδρωδεστέραν εἶχεν ἢ κατ' εὐνοῦχον τόλμαν καὶ προαίρεσιν. καὶ γὰρ φύσει στρατιωτικὸς ἦν, καὶ τὴν πλείστην ἐποιεῖτο διατριβὴν ἐν τούτοις, καὶ περὶ ταῦτα. παραπλησίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐντεύξεις ἱκανὸς ὑπῆρχε, καὶ τὸ κοινὸν νοῦν εἶχεν, ὃ σπάνιόν ἐστι. πρὸς δὲ τούτοις, πρὸς εὐεργεσίαν ἀνθρώπων ἐπεφύκει καλῶς.

Ὅτι Δεινοκράτης ὁ Μεσσήνιος ἦν οὐ μόνον κατὰ τὴν τριβὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐλικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἄνθρωπος. τὸν δὲ πραγματικὸν τρόπον 1 ὑπέφαινε μὲν τέλειον, ἦν δὲ ψευδεπίγραφος καὶ ῥωπικός. ἔν τε γὰρ τοῖς πολεμικοῖς κατὰ μὲν τὴν εὐχέρειαν καὶ τὴν τόλμαν πολὺ διέφερε τῶν ἄλλων,

1 mſ. ἐπιφ.

mitatu regio perluſtrarunt. Proinde univerſi qui aderant, hoc ſpectaculo delectati, adoleſcentes vehementer laudabant: & Cleobidis ac Bitonis factum memoriâ repetentes, utrumque inter ſe comparabant: atque inſigni illorum alacritati, regale horum faſtigium æquabant. Hæc Cyzici geſta ſunt poſt pacem cum Pruſia Rege factam.

Ortiago Galatiæ regulus, omnium qui in Aſia ſunt Gallorum principatum ambibat. Ad hunc verò conatum & naturâ & uſu plurima adjumenta habebat. Etenim liberalitate ac magnitudine animi erat inſigni, & in congreſſu ac ſermonibus urbanus & prudens; quodque apud Gallos præcipuum habetur, fortiſſimus ac bello ſtrenuus erat.

Ariſtonicus Ptolemæi Regis Ægypti eunuchus quidem erat, à puero unà cum Rege in aula educatus. Progreſſu autem ætatis fortior ac generoſior evaſit, quàm Eunuchi natura ferre ſoleat. Nam ſuopte ingenio erat bellicoſus, & aſſiduè in rebus bellicis ſeſe exercebat. Idem in congreſſibus idonea dexteritate utebatur, quodque rarò admodum contingit, moderati ac civilis animi erat, ac poſtremò ad benè merendum de hominibus naturâ factus.

Erat Dinocrates Meſſenius non uſu ſolùm, ſed naturâ etiam aulicus ac militaris: prudentiam vero in rebus gerendis ſpecie quidem omnibus numeris abſolutam præferebat, reipſa autem adumbrata quædam & fucata civilis prudentiæ imago in ipſo inerat. Namque in bellicis rebus alacritate atque audacia cunctos ante-

anteibat, & in ipſo pugnæ diſcrimine erat conſpicuus. Similiter in reliqua vitæ ratione, in ſermonibus quidem venuſtus promptuſque, in conſuetudine autem ac convictu urbanus atque civilis, neque ab amore alienus. In rebus autem publicis ac civilibus animum intendere, & futura prudenter prævidere, ſeque adeo præmunire, & ad populum verba facere, prorſus non poterat. Qui cum maximorum cauſas malorum in patria excitaviſſet, nullius demùm momenti eſſe arbitrabatur quæ ageret. Sed idem vitæ inſtitutum tenebat, nihil in futurum proſpiciens, ſed amoribus ac poculis de die indulgens, ac ſymphoniacorum cantibus aures commodans: tandem verò Titus ad ſtatum in quo res eſſent, leviter attendere eum coëgit. Conſpicatus enim hominem longâ & ad talos demiſſa veſte in convivio ſaltantem, tacuit tum quidem; poſtridie verò cùm adjiſſet eum Dinocrates, & neſcio quid ſuę patrię impetrare vellet: Equdem, inquit Titus, quod in me erit præſtabo, cæterùm te miror, Dinocrates, quo pacto in convivio tibi ſaltare lubeat, cùm tantos motus in Græcia excitaris. Tum quidem pauliſper ad ſe rediiſſe viſus eſt, atque agnoſſe tandem, argumentum longè ab inſtituto ingenioque ſuo abhorrens, abs ſe ſuſceptum fuiſſe. Cæterùm tunc temporis inter Titi comites in Græciam venerat, perſuaſus res Meſſeniorum ex arbitratu ſuo quamprimum conſtituendas eſſe.

Hiſdem temporibus gravium malorum initium Regi Philippo,

καὶ λαμπρὸς ἦν ἐν τοῖς κατ' ἰδίαν κινδύνοις. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην διάθεσιν, ἐν μὲν ταῖς ὁμιλίαις εὐχάρις καὶ πρόχειρος ἦν, περί τε τὰς συνουσίας εὐτράπελος καὶ πολιτικός. ἅμα δὲ τούτοις φιλέραστος. περὶ δὲ κοινῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀτενίσαι, καὶ προϊδέσθαι τὸ μέλλον ἀσφαλῶς, ἔτι δὲ παρασκευάσασθαι καὶ διαλεχθῆναι πρὸς πλῆθος εἰς τέλος ἀδύνατος. καί ποτε κεκινηκὼς ἀρχὴν μεγάλων κακῶν τῇ πατρίδι, τελέως οὐδὲν ᾤετο ποιεῖν. ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν ἦγε τοῦ βίου, (οὐθὲν προορώμενος οὐδὲν τῶν μελλόντων.) ἐρῶν δὲ καὶ καθωνιζόμενος ἀφ' ἡμέρας, καὶ τοῖς ἀκροάμασι τὰς ἀκοὰς ἀνατεθεικώς. βραχεῖαν δέ τινα τῆς περιστάσεως ἔμφασιν ὁ Τίτος αὐτὸν ἠνάγκασε λαβεῖν. ἰδὼν γὰρ αὐτὸν παρὰ πότον ἐν μακροῖς ἱματίοις ὀρχούμενον, παρ' αὐτὰ μὲν ἐσιώπησε· τῇ δ' αὔριον ἐντυγχάνοντος αὐτοῦ, καί τι περὶ πατρίδος ἀξιοῦντος, ἐγὼ μὲν ὦ Δεινόκρατη πᾶν, ἔφη, ποιήσω τὸ δυνατόν· ἐπὶ δὲ σοῦ θαυμάζω, πῶς δύνῃ παρὰ [1] πότον ὀρχεῖσθαι, τηλικούτων πραγμάτων ἀρχὴν κεκινηκὼς ἐν τοῖς Ελλησι. δοκεῖ δὲ τότε βραχύ τι συσταλῆναι καὶ μαθεῖν ὡς ἀνοίκειον ὑπόθεσιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως καὶ φύσεως ἀπεδεδώκει, πλὴν [2] τότε παρῆν εἰς τὴν Ελλάδα μετὰ τοῦ Τίτου, πεπεισμένος ἐξ ἐφόδου τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην χειρισθήσεσθαι κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν.

Ὅτι τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ καὶ τῇ συμπάσῃ Μακεδονίᾳ κατὰ τοῦ-

1 mſ. πότε. 2 mſ. τόγε.

τον τοῦ καιρὸν δεινή τις ἀρχὴ κακῶν ἐνέπεσε, καὶ πολλῆς ἐπιστάσεως καὶ μνήμης ἀξία. καθάπερ γὰρ ἂν εἰ δίκην ἡ τύχη βουλομένη λαβεῖν ἐν καιρῷ παρ᾽ αὐτοῦ πάντων τῶν ἀσεβημάτων καὶ παρανομημάτων, ὧν εἰργάσατο κατὰ τὸν βίον, τότε παρέστησέ τινας ἐριννῦς καὶ ποινὰς, καὶ προστροπαίους τῶν δι᾽ ἐκεῖνον ἠτυχηκότων· οἳ συνόντες αὐτῷ καὶ νύκτωρ, καὶ μεθ᾽ ἡμέραν τοιαύτας ἔλαβον παρ᾽ αὐτοῦ τιμωρίας, ἕως οὗ τὸ ζῆν ἐξέλιπεν, ὡς καὶ πάντας ἀνθρώπους ὁμολογῆσαι διότι κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐστὶ δίκης ὀφθαλμὸς, ἧς μηδέποτε δεῖ καταφρονεῖν ἀνθρώπους ὑπάρχοντας. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῷ ταύτην παρεστήσαντο τὴν ἔννοιαν, ὅτι δεῖ μέλλοντα πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους, ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ παραθαλαττίων πόλεων, τοὺς μὲν πολιτικοὺς ἄνδρας μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἀναστάτους ποιήσαντα μεταγαγεῖν μὲν εἰς τὴν, νῦν μὲν Ἠμαθίαν, τὸ δὲ παλαιὸν Παιονίαν προσαγορευομένην. πληρῶσαι δὲ καὶ Θρᾳκῶν καὶ βαρβάρων τὰς πόλεις, ὡς βεβαιοτέρας αὐτῷ τῆς ἐκ τούτων πίστεως ὑπαρξούσης κατὰ τὰς περιστάσεις. οὗ συντελουμένου καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνασπαστῶν γινομένων, τηλικοῦτο συνέβη γενέσθαι πένθος καὶ τηλικοῦτον θόρυβον, ὥστε δοριάλωτον δοκεῖν ἅπασαν γίνεσθαι. ἐξ ὧν κατάραι καὶ 1 θεοκλυτήσεις ἐγίνοντο κατὰ τοῦ βασιλέως, οὐκέτι λάθρα μόνον, ἀλλὰ καὶ φανερῶς. μετὰ δὲ ταῦτα βουληθεὶς μηδὲν ἀλλότριον ὑποκαθέσθαι, μηδὲ δυσμενὲς μηδὲν ἀπολιπεῖν τῇ 2 βασιλείᾳ, ἔγραψε τοῖς ἐπὶ τῶν πόλεων διατεταγμένοις, ἀναζητῆσαι τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ Μακεδόνων ἀνῃ-

totique Macedoniæ accidit; quæ res notatu ac commemoratione in primis digna eſt. Prorſus enim ac ſi fortunâ omnium ſcelerum quæ tota anteacta vita commiſerat, pœnas opportunè expetere ab eo vellet, quaſdam furias & ultrices omnium quos nefariè violaverat diras tum ei admovit. qui quidem noctu atque interdiu ipſi imminentes, ejuſmodi pœnas ab eo exegerunt, donec ultimum ſpiritum vitæ fudit, ut confeſſi ſint omnes mortales, quendam eſſe, ut proverbio dicitur, juſtitiæ oculum, quem quidem ab hominibus ſperni haudquaquam fas ſit. Nam primùm hujuſmodi conſilium in animum ejus injecerunt, univerſam civium multitudinem cum uxoribus ac liberis, ex celeberrimis urbibus oræ maritimæ in Emathiam, quæ olim Pæonia dicta eſt, traducendam eſſe, Thracibuſque & aliis Barbaris habitandas urbes tradi oportere. quippe majori erga ipſum fide hæc genera hominum in omni fortuna fore. Quæ cùm effectui mandarentur, civeſque à penatibus abſtraherentur, tantus repente gemitus fremituſque eſt exortus, ut hoſtili expugnationi ac direptioni ſimillima res videretur. Proinde vota atque execrationes in caput Philippi non clam modò, ſed & palam concipiebantur. Poſtremò, cùm nihil infenſum ſuſpectumque domui Regiæ in medio relinquere ſtatuiſſet, Præfectis ſingularum urbium mandavit, ut liberos utriuſque ſexus eorum quos ipſe interfe-

1 Suidas θεοκλ. 2 mſ. βασιλέως.

terfeciſſet, comprehenſos cuſtodiæ traderent. præcipuè quidem Admetum ac Pyrrichum Samumque, & reliquos, qui unà interierant ſignificans, comprehenſis tamen & aliis omnibus, quotquot Regis præcepto trucidati erant. adjecto etiam, ut ajunt, eo verſu.

Stultus mactato ſobolem qui patre relinquit.

Cùm verò plerique horum ob parentum fortunam celebres eſſent, celebris quoque eorum calamitas extitit & miſeratione omnium digna. Tertiam fabulam fortuna induxit, ſimultatem inter Regis filios. In qua cùm alter alteri inſidias ſtruerent, atque ejus rei nuncii ad patrem afferrentur, cum cogitandum illi eſſet, uter ex filiis cædem auſurus eſſe videretur, & à quo maximè ſibi in futurum eſſet cavendum, ne ipſemet ſenectâ ætate idem pateretur, his curis agitabatur dies atque noctes. Quibus malis ac perturbationibus mens illius diſtenta cum eſſet, quis non fateatur, Dei alicujus iram in ejus ſenium incubuiſſe, ob flagitia anteactæ vitæ? Id verò ex iis quæ deinceps referam, clarius elucebit. VIDE EXCERPTA DE MIRANDIS CASIBUS.

Philopœmenes Prętor Achęorum, virtute quidem nemini ex ſuperiori memoria concedebat, ſed fortuna ſequiore uſus eſt. Proximus ab eo erat Lycortas, nulla re inferior.

Philopœmenes per quadraginta continuos annos in populari ac vario Reipublicæ ſtatu cum gloria verſatus, invidiam tamen civium effugit,

ἐρημένων εἰς φυλακὴν ἀπέθετο. μάλιστα μὲν φέρων ἐπὶ τοὺς περὶ Ἀδμητον, καὶ Πυῤῥίχον, καὶ Σάμον, καὶ τοὺς μετὰ τούτων ἀπολομένους. ἅμα δὲ τούτοις συμπεριέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι κατὰ βασιλικὸν πρόσταγμα τοῦ ζῆν ἐστερήθησαν, ἐπιφθεγξάμενος ὥς φασι τὸν στίχον τοῦτον. (λείπει.

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱὲς καταόντων δὲ τῶν πλείστων ἐπιφανῶν διὰ τὰς τῶν πατέρων περιαγωγάς, ἐπιφανῆ καὶ τὴν τούτων ἀτυχίαν συνέβαινε γίνεσθαι καὶ παρὰ πᾶσιν ἐλεεινήν. τρίτον δ' ἡ τύχη δρᾶμα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπεισήγαγε τὸ κατὰ τοὺς υἱούς. ἐν ᾧ τῶν μὲν νεανίσκων ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων, τῆς δ' ἀναφορᾶς περὶ τούτων ἐπ' αὐτὸν γινομένης, καὶ δέον διαλαμβάνειν, πότερον δεῖ γίνεσθαι τῶν υἱῶν φονέα, καὶ πότερον αὐτῶν δεδιέναι μᾶλλον κατὰ τὸν ἑξῆς βίον, μὴ γηράσκων αὐτὸς πάθῃ τὸ παραπλήσιον, ἐστροβεῖτο νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν περὶ τούτων διανοούμενος. ἐν τοιαύτης δ' οὔσης ἀτυχίας καὶ ταραχαῖς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, τίς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπολάβοι θεῶν τινῶν αὐτῷ μῆνιν εἰς τὸ γῆρας κατασκῆψαι, διὰ τὰς ἐν τῷ παραγεγονότι βίῳ παρανομίας. τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον ἔσται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων. ΖΗΤΕΙ ΕΝ ΤΩ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΟΞΩΝ.

Ὅτι Φιλοποίμην ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς ἀνὴρ ἦν τῇ κατ' ἀρετὴν περὶ οὐδενὸς δεύτερος, τῆς τύχης μέντοι γ' ἥττων. μετὰ δὲ τοῦτον Λυκόρτας, ὃς ἦν οὐδὲν ἥττων τούτου.

Ὅτι Φιλοποίμην τετταράκοντα ἔτη [1] συνεχῶς φιλοδοξήσας ἐν δημοκρατικῷ καὶ πολυειδεῖ πολιτεύματι, πάντη πάντως διέφυγε τὸν τῶν

1 mſ. συνήθως.

πολλῶν φθόνον, τὸ πλεῖον οὐ πρὸς χάριν, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας πολιτευόμενος. ὃ σπανίως ἄν εὕροι τις ἂν γεγονός.

Ὅτι Ἀννίβας ἑπτακαίδεκα ἔτη μείνας ἐν τοῖς ὑπαίθροις, καὶ πλείστοις ἀλλοφύλοις καὶ ἑτερογλώττοις ἀνδράσι χρησάμενος πρὸς ἀπηλπισμένας καὶ παραδόξους ἐλπίδας, ὑπ' οὐδενὸς οὔτ' ἐπεβουλεύθη τὸ παράπαν, οὔτ' ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν συστρατευομένων.

Ὅτι Πόπλιος φιλοδοξήσας ἐν ἀριστοκρατικῷ πολιτεύματι, τηλικαύτην περιεποιήσατο, παρὰ μὲν τοῖς ὄχλοις εὔνοιαν, παρὰ δὲ τῷ συνεδρίῳ πίστιν, ὥστ' ἐν μὲν τῷ δήμῳ κρίνειν τινὸς ἐπιβαλλομένου κατὰ τὰ Ῥωμαίων ἔθη, καὶ πολλὰ μὲν κατηγορήσαντος καὶ πικρῶς, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε παρελθὼν, ὅτι ἔφη δὲ πρέπον εἶναι τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, μηδενὸς ἀκούειν κατηγοροῦντος Ποπλίου Κορνηλίου Σκιπίωνος, δι' ὃν αὐτὴν τὴν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ κατηγοροῦντες. ὧν ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ παραχρῆμα διελύθησαν πάντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀπολιπόντες τὸν κατηγοροῦντα μόνον.

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἦν τις ἐν τῇ Λακεδαίμονι Χαίρων, ὃς ἐτύγχανε τῷ πρότερον ἔτει πεπρεσβευκὼς εἰς τὴν Ῥώμην. ἄνθρωπος ἀγχίνους μὲν καὶ πρακτικὸς, νέος δὲ καὶ ταπεινὸς καὶ δημοτικῆς ἀγωγῆς τετευχώς. οὗτος ὀχλαγωγῶν καὶ κινήσας ὃ μηδεὶς ἕτερος ἐθάρρει, ταχέως περιεποιήσατο φαντασίαν παρὰ τοῖς πολλοῖς· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀφελόμενος τὴν χώραν, ἣν οἱ τύραννοι συνεχώρησαν ταῖς ὑπολειφθείσαις τῶν φυγάδων ἀδελφαῖς, καὶ γυναιξὶ, καὶ

tametſi minimè ad gratiam; ſed cum conſtantia ac libertate res adminiſtraſſet: quod rarò cuiquam contigiſſe reperias.

Hannibal cùm ſeptemdecim annos in acie verſatus ſit, & plurimorum barbarorum linguâ ac moribus diverſorum auxiliis uſus fuerit ad res arduas ac propè deſperatas, tamen à nemine ex commilitonibus inſidias paſſus, à nemine unquam proditus fuit.

P. Scipio cùm Optimatum partes in Republica eſſet amplexus, tantam apud populum benevolentiam, tantam in Senatu auctoritatem ſibi comparavit, ut apud populum quidem cùm ei neſcio quis diem dixiſſet, ut Romanis moris eſt, multaque acerbè ei objeciſſet, ipſe in medium progreſſus, aliud nihil reſponderit; ſed id unum dixerit, non decere populum Romanum accuſatoribus P. Cornelii Scipionis auſcultare, cujus ope ipſa accuſandi facultas accuſatoribus parta ſit. quibus auditis, ſtatim univerſa plebs è concione diſceſſit, accuſatore ſolo in roſtris relicto.

Per ea tempora Lacedæmone erat quidam Chæron, qui anno ſuperiori legationem Romæ obierat. vir gnavus quidem ac ſolers, ſed tum temporis admodum juvenis, & infimæ ſortis nec liberaliter educatus. Hic concionabundus cùm eam rem commoviſſet, quam nemo tentare auſus fuerat, famam apud populum brevi comparavit. At principio quidem agrum quem tyranni ſororibus ac conjugibus [exulum matribuſque ac liberis conceſſerant, ipſe infimis

infimis hominibus temerè atque inæqualiter pro arbitrio ſuo diviſit. Deinde publicâ pecuniâ quaſi privatâ abuſus, vectigalia decoquere cœpit, abſque ulla lege, aut publico decreto, aut Magiſtratus auctoritate. Quam rem ægrè ferentes nonnulli, id egerunt ut Quæſtores ærarii publici legibus conſtituerentur. Id cùm animadverteret Chæron, conſcius ſibi ipſe malè adminiſtratæ publicæ pecuniæ, Apollophanem è collegio Quæſtorum, virum clariſſimum, qui unus ejus peculatum ac furta deprehendere valebat, interdiu è balneo redeuntem ſubmiſſis percuſſoribus interfecit. Cujus rei nuncio ad Achæos delato, cum univerſa populi multitudo eum caſum acerbè ferret, confeſtim Prætor magnis itineribus Spartam profectus, & Chæronem ipſum comprehenſum cauſam dicere juſſit de Apol'onidis cæde damnatumque in carcerem conjecit: & reliquos quæſtores hortatus eſt, ut de publica pecunia quæſtionem ſeriò exercerent; utque operam darent, uti exulum propinquis bona nuper à Chærone adempta reſtituerentur.

Philopœmenes & Ariſtænus Achæi, neque ingenio ſimili fuerunt, neque eandem in Republica ſectam ſequebantur. Namque Philopœmenes quidem, & animo & corpore ad res militares egregiè factus; contrà Ariſtænus ad res civiles conſilio & eloquentia promptior erat. Inter utriuſque autem in Rep.

1 Suidas addit καὶ λογικά.

μητράσι, καὶ τέκνοις, ταύτην δέδωκε τοῖς λεπτοῖς εἰκῇ, καὶ ἀνίσως κατὰ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς κοινοῖς ὡς ἰδίοις χρώμενος, ἐξεδαπάνα τὰς προσόδους, οὐ νόμου στοχαζόμενος, οὐ κοινοῦ δόγματος, οὐκ ἄρχοντος. ἐφ' οἷς τινὲς ἀγανακτήσαντες, ἐσπούδαζον καταστῆναι δοκιμαστῆρες τῶν κοινῶν κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Χαίρων θεωρῶν τὸ γινόμενον, καὶ συνειδὼς αὑτῷ κακῶς κεχειρικότι τὰ τῆς πόλεως, τὸν ἐπιφανέστατον τῶν δοκιμαστήρων Ἀπολλωνίδην, καὶ μάλιστα δυνάμενον ἐρευνῆσαι τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ, τοῦτον ἀποπορευόμενον ἡμέρας ἐκ βαλανείου προσπέμψας τινὰς ἐξεκέντησεν. ὧν προσπεσόντων τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τοῦ πλήθους ἀγανακτήσαντος ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐξ αὐτῆς ὁ στρατηγὸς ὁρμήσας καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Λακεδαίμονα, τόν τε Χαίρωνα παρήγαγεν εἰς κρίσιν ὑπὲρ τοῦ φόνου, τοῦ κατὰ τὸν Ἀπολλωνίδην· καὶ κατακρίνας ἐποίησε δέσμιον. τούς τε λοιποὺς δοκιμαστῆρας παρώξυνε πρὸς τὸ ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν τῶν δημοσίων ἀληθινήν. φροντίσαι δὲ καὶ περὶ τοῦ κομίσασθαι τὰς οὐσίας τοὺς τῶν φυγάδων ἀναγκαίους πάλιν, ἃς ὁ Χαίρων αὐτῶν ἀφείλετο βραχεῖ χρόνῳ πρότερον.

Ὅτι Φιλοποίμενα καὶ Ἀρίσταινον τοὺς Ἀχαιοὺς συνέβη, οὔτε τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχειν, οὔτε τὴν αἵρεσιν τῆς πολιτείας. ἦν γὰρ ὁ Φιλοποίμην εὖ πεφυκὼς πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας, καὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τὴν ψυχήν. ὁ δ' ἕτερος πρὸς τὰ [1] πολιτικὰ τῶν διαβουλίων. τῇ δ' αἱρέσει κατὰ τὴν πολιτείαν τοῦτο διέφερον ἀλλήλοις. τῆς γὰρ Ῥωμαίων ὑπεροχῆς ἤδη

τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασιν ἐμπεπλεγμένης ὁλοσχερῶς, καὶ τά τε τοὺς Φιλιππικοὺς, καὶ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καιροὺς, ὁ μὲν Ἀρίσταινος ἦγε τὴν ἀγωγὴν τῆς πολιτείας οὕτως, ὥστε πᾶν τὸ πρόσφορον Ῥωμαίοις ἐξ ἑτοίμου ποιεῖν, ἔνια δὲ καὶ πρὶν ἢ προστάξαι ἐκείνους. ἐπειρᾶτο μέντοιγε τῶν νόμων ἔχεσθαι δοκεῖν, καὶ τὴν τοιαύτην ἐφείλκετο φαντασίαν, εἴκων ὁπότε τούτων ἀντιπίπτοι τις προδήλως, τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων γραφομένοις. ὁ δὲ Φιλοποίμην, ὅσα μὲν εἴη τῶν παρακαλευμένων ἀκόλουθα τοῖς νόμοις, καὶ τῇ συμμαχίᾳ πάντα συγκατήνει καὶ συνέπραττεν ἀπροφασίστως· ὅσα δὲ τούτων ἐκτὸς ἐπιτάττοιεν, οὐχ οἷός τ' ἦν ἐθελοντὴς συνυπακούειν. ἀλλὰ τὰς μὲν ἀρχὰς ἔφη δεῖν δικαιολογεῖσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἀξιοῦν. εἰ δὲ μηδ' οὕτως πείθοιεν, τέλος οἷον ἐπιμαρτυρομένους εἴκειν, καὶ τότε ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον.

Ὅτι Περσεὺς ἀνανεωσάμενος τὴν φιλίαν τὴν πρὸς Ῥωμαίους, εὐθέως ἑλληνοκοπεῖν ἐπεβάλετο, κατακαλῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τοὺς τὰ χρέα φεύγοντας, καὶ τοὺς πρὸς καταδίκης ἐκπεπτωκότας, καὶ τοὺς ἐπὶ βασιλικοῖς ἐγκλήμασι Μακεδονίαν παρακεχωρηκότας. καὶ τούτων ἐξετίθει προγραφὰς εἴς τε Δῆλον καὶ Δελφοὺς, καὶ τὸ τῆς [1] Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς ἱερόν· διδοὺς οὐ μόνον τὴν ἀσφάλειαν τοῖς κα-

[1] mſ. σιτω.

gerenda inſtitutum id interfuit. Nam cum Romanorum potentia bello Philippico & Antiochino penitùs ſe rebus Græciæ immiſcuiſſet, Ariſtænus quidem ita Remp. moderabatur, ut quicquid è re populi Romani eſſet, lubentiſſimè faceret; quædam etiam ultrò antequam populus Romanus mandaſſet. Interim tamen operam dabat ut leges ubique ſervare videretur, atque eam ſpeciem præ ſe ferebat. cedens interdum, ſi qua lex mandatis populi Romani apertè repugnabat. At Philopœmenes & ipſe quidem poſtulatis Romanorum, quæcunque à legibus ac fœdere gentis Achæorum non diſcedebant, ſine controverſia aſſentiebatur: quæcumque verò præter leges ac fœdera imperabantur, adduci non poterat, eis ſponte ut parêret: ſed primò quidem rationibus contrà allatis, deinde verò precibus contendendum eſſe ajebat. quod ſi ne ſic quidem flectere illos potuiſſent, tunc demùm tanquam Divûm fidem conteſtatos cedere, atque imperata facere oportere.

Ex Libro XXVI.

Perſeus renovata cum populo Rom. amicitia, confeſtim Græcos ſibi conciliare omnibus modis cœpit. Nam quotquot æris alieni cauſa aut judicio condemnati ſolum verterant, quique ob majeſtatis crimina, Macedoniâ exceſſerant, univerſos in Macedoniam evocavit, edictis in inſula Delo ac Delphis, & in templo Itoniæ Minervæ palam propoſitis; quibus non modò impunitatem, ſed etiam bonorum omnium reſtitutionem cum fructibus

bus ab eo tempore ex quo quiſque exularet, poſtliminio redeuntibus concedebat. Univerſis præterea Macedonibus fiſcalia debita remiſit, cunctoſque ob ſuſpicionem, aut crimen majeſtatis vinctos cuſtodiâ liberavit. His geſtis cùm multorum animos arrexiſſet, præclaram omnibus Græcis ſpem in ſe oſtendebat. quinetiam in reliquo vitæ apparatu regiam dignitatem præferebat. Nam & ſpecie erat honeſta, & corpore ad omne opus bello & pace obeundum valido; atque in vultu ſupercilium & dignitas non incongrua ætati ejus aderat. Vitaverat etiam paternam in mulieres atque in conviviis intemperantiam. Ac Perſei quidem principatus hujuſmodi exordium habuit.

ταπτεϱδυομένοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων κομιδήν, ἀφ' ὧν ἕκαστος ἔφυγε· παρέλυσε δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῶν βασιλικῶν ὀφειλημάτων. ἀφῆκε δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐγκεκλεισμένους ἐπὶ βασιλικαῖς αἰτίαις. ταῦτα δὲ ποιήσας πολλούς τε μετεωρίσας δοκῶν καλὰς ἐλπίδας 1 ὑπεδείκνυε πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐν αὑτῷ. ἐπέφαινε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ προστασίαν τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα. κατά τε γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν ἦν ἱκανός, καὶ πρὸς πᾶσαν σωματικὴν χρείαν τῶν διατεινουσῶν εἰς τὸν πραγματικὸν τρόπον εὔθετος. κατά τε τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον καὶ τάξιν οὐκ ἀνοίκειον τῆς ἡλικίας. ἐπεφεύγει δὲ καὶ τὴν πατρικὴν ἀσέλγειαν, τήν τε περὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὴν περὶ τοὺς πότους, καὶ τὰ μὲν προοίμια τῆς Περσέως ἀρχῆς τοιαύτην 2 εἶχε διάθεσιν.

Philippus Rex poſtea quidem quàm opibus auctus eſt, & Græciam in poteſtate habuit, omnium perfidiſſimus fuit ac flagitioſiſſimus; ubi verò adverſam fortunam eſt expertus, omnium modeſtiſſimus. poſtremò poſtquam res ejus funditùs labefactatæ ſunt, ad omnem futuri temporis caſum comparans ſeſe, regnum ſuum confirmare omnibus modis atque artibus contendebat.

Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς ὅτε μὲν ηὐξήθη, καὶ τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξουσίαν ἔλαβε, πάντων ἦν ἀπιστότατος καὶ παρανομώτατος. ὅτε δὲ πάλιν τὰ τῆς τύχης ἀντέπνευσε, πάντων μετριώτατος. ἐπεὶ δὲ τοῖς ὅλοις πράγμασιν ἔπταισε, πρὸς πᾶν τὸ μέλλον ἁρμοζόμενος, ἐπειρᾶτο κατὰ πάντα τρόπον σωματοποιεῖν τὴν αὑτοῦ βασιλείαν.

Ex Libro XXVII.

ΛΟΓΟΣ κζ.

Erat Cotys cùm ſpecie ipſa, tum militari fortitudine inſignis. Præterea ingenio prorſus Thracum diſſimilis: quippe ſobrietatem ac clementiam & ſolertiam quandam liberalem eminus præferebat.

Ὅτι ὁ Κότυς ἦν ἀνὴρ καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀξιόλογος, καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας διαφέρων· ἔτι δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν πάντα μᾶλλον ἢ Θρᾷξ. καὶ γὰρ νήπτης ὑπῆρχε, καὶ πρᾳότητα καὶ βάθος ὑπέφαινεν ἐλευθέριον.

1 mſ. ὑποδεικνύναι. 2 mſ. εἶχε.

Ὅτι Πτολεμαῖος ὁ στρατηγὸς ὁ κατὰ Κύπρον οὐδαμῶς Αἰγυπτιακὸς γέγονεν, ἀλλὰ νουνεχὴς καὶ πρακτικός. παραλαβὼν γὰρ τὴν νῆσον ἔτι νηπίου τοῦ βασιλέως ὄντος, ἐγίνετο μὲν ἐπιμελῶς περὶ συναγωγὴν χρημάτων. ἐδίδου δ' ἁπλῶς οὐδὲν οὐδενὶ, καίπερ αἰτούμενος πολλάκις ὑπὸ τῶν βασιλικῶν διοικητῶν, καὶ καταλαλούμενος πικρῶς ἐν τῷ μηδὲν προΐεσθαι. τοῦ δὲ βασιλέως εἰς ἡλικίαν παραγεγονότος, συνθεὶς πλῆθος ἱκανὸν χρημάτων ἐξαπέστειλεν, ὥστε καὶ τὸν Πτολεμαῖον αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν εὐδοκῆσαι τῇ πρότερον αὐτοῦ συστολῇ, καὶ τῷ μηδὲν προΐεσθαι.

Ὅτι Κέφαλος ἧκεν ἐξ Ἠπείρου, ἔχων μὲν καὶ πρότερον ἤδη σύστασιν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν, τότε δὲ διὰ τῶν πραγμάτων ἠναγκασμένος αἱρεῖσθαι τὰ τοῦ Περσέως. ἡ δ' αἰτία τοῦ συμβαίνοντος ἐγένετο τοιαύτη. Χάροψ ἦν Ἠπειρώτης ἀνὴρ τἄλλα μὲν καλὸς κἀγαθὸς, καὶ φίλος Ῥωμαίων, ὃς Φιλίππου τὰ κατὰ τὴν Ἤπειρον στενὰ κατασχόντος, αἴτιος ἐγένετο τοῦ Φίλιππον μὲν ἐκπεσεῖν ἐκ τῆς Ἠπείρου, Τίτον δὲ καὶ τῆς Ἠπείρου κρατῆσαι καὶ τῶν Μακεδόνων. οὗτος υἱὸν ἔσχε Μαχατᾶν, οὗ Χάροψ ἐγένετο. τοῦτον ἀντίπαιδα κατὰ τὴν ἡλικίαν ὄντα, τοῦ πατρὸς μεταλλάξαντος ὁ Χάροψ μετὰ τῆς καθηκούσης προστασίας εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, χάριν τοῦ καὶ τὴν διάλεκτον καὶ τὰ γράμματα τὰ Ῥωμαϊκὰ μαθεῖν. τοῦτο τὸ μειράκιον πολλοῖς συνήθης γενόμενος, ἐπανῆλθε μετά τινα χρόνον εἰς τὴν οἰκείαν. ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος Χάροψ μετήλλαξε τὸν βίον. τὸ δὲ

Ptolemæus Præfectus Cypri, nulla re Ægyptius fuit ſed prudens ac ſtrenuus inprimis. Nam cùm inſulæ Præfecturam Rege admodum puero accepiſſet, cogendæ quidem pecuniæ ſtudioſè incubuit: cæterùm nemini prorſus quidquam dabat, tametſi à curatoribus ac diſpenſatoribus regiæ pecuniæ ſæpiſſimè flagitaretur, graviterque incuſaretur, quod reditus inſulæ penes ſe retineret. Sed poſteaquam Rex adoleſcentiam attigit, collectam ſatis magnam pecuniæ vim Alexandriam miſit, adeò ut Ptolemæus & cæteri omnes aulici priorem illius parſimoniam ac diligentiam vehementer probarint.

Cephalus tum ex Epiro quoq; adfuit, & antiqua amicitia ac gratia Regiæ Macedonum domui obſtrictus, & tum ad Perſei partes colendas neceſſitate temporum compulſus tali cauſa. Charopus quidam Epirota fuit, vir cæteroqui probus, amicus populi Rom. qui cùm Philippus artiſſimas Epiri fauces occupaviſſet, unus præcipuè effecerat ut & Philippus Epiro excideret, & Titus Epiri ſimul ac Macedonum potiretur. Hujus ex Machata filio Charopus nepos fuit, quem admodum adoleſcentem patre orbatum, avus Charopus cum honeſto comitatu Romam miſit, quo & linguam Romanam, & litteras perdiſceret. Hic adoleſcens Romæ plurimis familiariter uſus, poſtmodum in patriam reverſus eſt, quo tempore ſenior Charopus è vita diſceſſit. At juvenis ſuopte ingenio

lævis,

levis, omnique malicia refertus, contendere atque obtrectare viris clariſſimis cœpit. Ac principio quidem nulla ejus ratio habebatur, ſed Antinoüs longè ætate & gloria antecellens, Rempublicam cum Cephalo arbitratu ſuo adminiſtrabat. Conflato autem Perſico bello, ſtatim Charopus eos viros apud populum Romanum criminari inſtituit, gratiam quæ illis apud Regiam Macedonum domum comparata erat, argumento adducens. Et omnia illorum dicta ac facta tum maximè obſervando, atque in pejus detorquendo; nunc veritati adjiciens, nunc detrahens, auctoritatem fidemque adverſus eos ſibi comparavit. At Cephalus, vir ſingularis prudentiæ ac conſtantiæ, etiamtum in optima ſententia erat. Deos enim immortales precatus fuerat ut bellum ne conflaretur, neve de rerum ſumma decerneretur. ſin gerendum bellum eſſet, ſtatuerat ex fœderis præſcripto Romanos juvare; præter fœderis autem leges nihil ultrò facere, atque in nullo obſequi indecorè ac turpiter. Cæterùm, cùm Charopus criminationi illius acriter inſiſteret, & quicquid non pro Romanis fieret, inſidioſè agi cauſaretur, initio quidem & ipſe & Antinoüs hominem ſpernebant, quippe nullius ſui conſilii à Romanorum ſocietate alieni, conſcii cùm eſſent. Poſtea verò cùm Hippolochum & Nicandrum & Lochagum Ætolos ſine cauſa Romam perduci cernerent, & Lyciſci calumniis fidem adhiberi, qui tum in Ætolia eandem ſectam ac Cha-

μειράκιον μετέωρον ὂν τῇ φύσει, καὶ πάσης πονηρίας ἔμπλεον ἐκ ὁμιλίας, καὶ παρεπιζίζετο πρὸς τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς οὐδεὶς ἦν αὐτοῦ λόγος, ἀλλ' οἱ προκατέχοντες καὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς δόξαις οἱ περὶ τὸν Ἀντίνουν ἐχείριζον τὰ κοινὰ κατὰ τὰς αὐτῶν γνώμας. τοῦ δὲ πολέμου τοῦ Περσικοῦ συστάντος, εὐθέως διέβαλλε τὸ μειράκιον τοὺς προειρημένους ἄνδρας πρὸς Ῥωμαίους. ἀφορμῇ μὲν χρώμενος τῇ προγεγενημένῃ συστάσει τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν. κατὰ δὲ τὸ παρὸν πάντα παρατηρῶν, καὶ πᾶν τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐνδεχόμενον, καὶ τὰ μὲν ἀφαιρῶν, τὰ δὲ προστιθεὶς, ἐλάμβανε πιθανότητας κατὰ τῶν ἀνθρώπων. ὁ δὲ Κέφαλος τἄλλα τε φρόνιμος καὶ στάσιμος ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἐπὶ τῆς ἀρίστης ὑπῆρχε γνώμης. εὐχόμενος γὰρ ηὔχετο τοῖς θεοῖς μὴ συστῆναι τὸν πόλεμον, μηδὲ κριθῆναι τὰ πράγματα. πραττομένου δὲ τοῦ πολέμου, τὰ κατὰ τὴν συμμαχίαν ἐβούλετο δίκαια ποιεῖν Ῥωμαίοις. πέρα δὲ τούτου μηδὲ προστρέχειν ἀγεννῶς, μηθ' ὑπηρετεῖν μηδὲν παρὰ τὸ δέον. τοῦ δὲ Χάροπος ἐνεργῶς χρωμένου ταῖς κατ' αὐτοῦ διαβολαῖς, καὶ [1] πᾶσαν παρὰ τὴν Ῥωμαίων βούλησιν γινόμενον ὡς ἐθελοκάκησιν ἄγοντος, τὸ μὲν πρῶτον οἱ προειρημένοι κατεφρόνουν, οὐδὲν αὑτοῖς συνειδότες ἀλλότριον βουλομένοις Ῥωμαίων. ὡς δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἱππόλοχον καὶ Νίκανδρον καὶ Λόχαγον εἶδον τοὺς Αἰτωλοὺς ἀναγομένους εἰς τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῆς ἱππομαχίας ἀλόγως, καὶ τὰς διαβολὰς τὰς ἐκ τῶν περὶ Λυκίσκον πιστευομένας κατὰ τῶν

αὐτῶν

1 leg. πᾶν.

αὐτῶν, οἵτινες κατὰ τὴν Αἰτωλίαν τὴν αὐτὴν αἵρεσιν εἶχον τῷ Χάρωπι, τὸ τηνικάδε προειδόμενοι τὸ μέλλον ἐβουλεύοντο περὶ αὐτῶν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς πάντως πεῖραν λαμβάνειν, ἐφ᾽ ᾧ μὴ περιιδεῖν σφᾶς αὐτοὺς ἀκρίτως, σώους δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανάγεσθαι διὰ τὰς Χάρωπος διαβολάς. οὕτω μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Κέφαλον ἠναγκάσθησαν παρὰ τὰς αὐτῶν προαιρέσεις ἑλέσθαι τὰ τοῦ Περσέως.

Ὅτι οἱ περὶ Θεόδοτον καὶ Φιλόστρατον ἐποίησαν ἀσεβὲς πρᾶγμα καὶ παράσπονδον ὁμολογουμένως. πυθόμενοι γὰρ τὸν ὕπατον τῶν Ῥωμαίων Αὖλον Ὀστίλιον παραγίνεσθαι κομιζόμενον εἰς Θετταλίαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ νομίζοντες εἰ παραδοῖεν τὸν Αὖλον τῷ Περσεῖ, μεγίστην μὲν πίστιν προσενέγκασθαι, μέγιστα δ᾽ ἂν βλάψαι κατὰ τὸ παρὸν Ῥωμαίους, ἔγραφον τῷ Περσεῖ συνεχῶς ἐπισπεύδειν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐβούλετο μὲν ἐξ αὐτῆς προάγειν, καὶ συνάπτειν. τῶν δὲ Μολοττῶν κατὰ τὸν 1 Λῶον ποταμὸν τὴν γέφυραν κατειληφότων ἐκωλύετο τῆς ὁρμῆς, καὶ πρῶτον ἠναγκάζετο διαμάχεσθαι πρὸς τούτους. συνέβη δὲ τὸν Αὖλον εἰς τοὺς Φανοτεῖς παραγινόμενον καταλῦσαι παρὰ Νέστορι τῷ Κρωπίῳ, καὶ παραδοῦναι καθ᾽ αὑτοῦ τοῖς ἐχθροῖς καιρὸν 2 ὁμολογούμενον, εἰ μὴ τύχη τις ἐβράβευσε πρὸς τὸ βέλτιον, ὥστε ἄν μοι δοκεῖ διαφυγεῖν. νῦν δὲ δαιμονίως πως ὁ Νέστωρ τὸ μέλλον ὀττευσάμενος, ἐξ αὐτῆς ἠνάγκασε μετελθεῖν εἰς γείτονα τῆς νυκτός· καὶ ἀπογνοὺς τὴν διὰ τῆς Ἠπείρου πορείαν ἀνήχθη καὶ πλεύσας εἰς Ἀντικυ-

1 mſ. λαῶν. 2 leg. μηδαμῶς ὄν.

ropus inſtituerat: tum demum proſpicientes animo conſilium de rebus ſuis cepere, ſtatueruntque ſubeundum eſſe diſcrimen, neque ullatenus ferendum ut criminationibus Charopi conſtricti Romam indicta cauſa perducerentur. Ita Cephalus ad Perſei partes invitus tranſire eſt coactus.

Per hoc tempus à Theodoto ac Philoſtrato grave ac nefarium facinus ſuſceptum eſt. Nuncio enim accepto Aulum Hoſtilium Conſulem pop. Rom. in Theſſaliam ad exercitum proficiſcentem adventare, rati ſe, ſi Aulum in manus Perſei traderent, maximam gratiam apud Regem inituros, ac graviſſimum Romanis damnum allaturos in præſentia eſſe, aſſiduè ad Regem litteras dabant ut quamprimum acceleraret. At Rex in animo quidem habebat illicò progredi & obviam ire. Sed cùm Moloſſi pontem Loi fluminis intercepiſſent, impetus ejus retardabatur; priùs enim dimicandum cum Moloſſis erat. At Hoſtilius in Phanotenſium urbem delatus, diverſatuſque apud Neſtorem Cropium, opportunam planè adverſus ſe inſidiarum anſam hoſtibus præbuerat, quam niſi benignior quædam fortuna deflexiſſet, prorſus effugere nullo modo poterat. Sed Neſtor mira ſagacitate rem odoratus, confeſtim in proximam civitatem migrare eum noctu juſſit. Ille itinere per Epirum relicto, na-

vibus

vibus Anticyram advectus, inde in Theſſaliam contendit.

Pharnaces omnium ex ſuperiori memoria Regum iniquiſſimus fuit.

Attalus qui Elatiæ hybernabat, cùm pro certo haberet Eumenem fratrem acerbiſſimè ferre quod universæ Peloponneſi civitates imagines ipſius ac ſtatuas, & reliqua honoris monimenta communi decreto ſuſtulerant, quo animo erga fratrem eſſet occultè diſſimulans, ad nonnullos Achæorum interpretibus miſſis, id agere eſt molitus, ut non modò imagines & ſtatuæ, ſed & decreta honoris ejus causâ tabulis inciſa, reſtituerentur. Id verò agebat Attalus, tum quia perſuaſum habebat gratiſſimam eam rem fratri fore, tum maximè ut amorem ſuum erga Eumenem fratrem & magnitudinem animi hoc teſtimonio declararet.

Per id tempus grave admodum & indignum facinus à Cretenſibus admiſſum eſt. tametſi enim multa ejuſmodi in Creta inſula fieri ſolent, nihilominus hoc de quo nunc ſermo eſt, cæteris omnibus antiſtare viſum eſt. Nam cùm non ſocietas ſolùm, ſed etiam commune civitatis jus cum Apolloniatis, ipſis intercederet, ac poſtremò omnia jura quæ ab hominibus ſacroſancta habentur, utriſque communia eſſent, cùm ejus fœderis tabulæ ſacramento utrinque firmatæ juxta ipſum ſimulacrum Jovis Idæi fixæ extarent, tamen calcata fœderis religione Apolloniatarum urbem occuparunt. viriſque omnibus trucidatis, ac bonis eorum direptis, uxores ac liberos,

σαν, ἐκεῖθεν ἐποιήσατο τὴν ὁρμὴν εἰς Θετταλίαν.

Ὅτι Φαρνάκης πάντων τῶν πρὸ τοῦ βασιλέων ἐγένετο παρανομώτατος.

Ὅτι Ἄτταλος χειμάζων ἐν Ἐλατείᾳ, καὶ σαφῶς εἰδὼς τὸν ἀδελφὸν Εὐμένη λυπούμενον ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ βαρύνοντα ἐπὶ τῷ τὰς ἐπιφανεστάτας αὐτοῦ τιμὰς ἠθετῆσθαι ὑπὸ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διὰ κοινοῦ δόγματος, ἐπικρυπτόμενος δὲ πρὸς πάντας τὴν περὶ αὐτὸν ὑπάρχουσαν διάθεσιν, ἐπεβάλετο διαπέμπεσθαι πρός τινας τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ, σπουδάζων ἀποκατασταθῆναι τἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μόνον τὰς ἀναθηματικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐγγράπτους τιμάς. τοῦτο δ' ἐποίει πεπεισμένος μεγίστην μὲν 1 ἀνακινεῖν ταύτην χάριν προσενέγκασθαι, μάλιστα δ' ἂν τὸ φιλάδελφον καὶ γενναῖον τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἐναποδείξασθαι τοῖς Ἕλλησι διὰ ταύτης τῆς πράξεως.

Ὅτι οἱ Κρῆτες ἀνάξιον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐπείησαν πρᾶγμα, δεινὸν καὶ παράσπονδον ὁμολογουμένως. καίπερ πολλῶν τοιούτων γινομένων κατὰ τὴν Κρήτην, ὅμως ἔδοξεν ὑπεραίρειν τὴν συνήθειαν τὸ τότε γινόμενον. ὑπαρχούσης γὰρ αὐτῆς οὐ μόνον φιλίας, ἀλλὰ συμπολιτείας πρὸς Ἀπολλωνιάτας καὶ καθόλου κοινωνίας πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις νομιζομένων δικαίων, καὶ περὶ τούτων κειμένης ἐνόρκου συνθήκης παρὰ τὸν Δία τὸν Ἰδαῖον, παρασπονδήσαντες τοὺς Ἀπολλωνιάτας, κατελάβοντο τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας κατέσφαξαν, τὰ δὲ ὑπάρχοντα διήρπασαν, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα,

1 f. ἂν ἐκείνῳ.

καὶ τὴν

καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὴν χώραν διανεμάμενοι κατεῖχον.

Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἦν καὶ πρακτικὸς καὶ τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος ἄξιος, πλὴν τῶν κατὰ τὸ Πηλούσιον στρατηγημάτων.

ΛΟΓΟΣ κη΄.

Ὅτι φησὶ Πολύβιος πρότερον ἐπιστήσαντες τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπὶ τὴν περὶ Δείνωνος καὶ Πολυαράτου διάληψιν. μεγάλης γὰρ οὔσης τῆς περιστάσεως καὶ τῆς μεταβολῆς οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ῥοδίοις, ἀλλὰ σχεδὸν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις, χρήσιμον ἂν εἴη τὸ τὰς προαιρέσεις τῶν παρ' ἑκάστοις πολιτευομένων ἐπισκέψασθαι καὶ γνῶναι, τίνες φανήσονται τὸ κατὰ λόγον πεποιηκότες, καὶ τίνες παραπεπτωκότες τοῦ καθήκοντος· ἵνα οἱ ἐπιγινόμενοι ὡσανεὶ τύπων ἐκτιθεμένων δύνωνται κατὰ τὰς ὁμοίας περιστάσεις τὰ μὲν αἱρετὰ διώκειν, τὰ δὲ φευκτὰ φεύγειν ἀληθινῶς, καὶ μὴ περὶ τὸν ἔσχατον καιρὸν τῆς ζωῆς ἀπολεπτοιῶντες τὸ πρέπον, καὶ τὰς ἐν τῷ προγεγονότι βίῳ πράξεις αὐτῶν ποιῶσι. συνέβαινε τοιγαροῦν τρεῖς διαφορὰς γίνεσθαι τῶν ἐμπεσόντων εἰς τὰς αἰτίας κατὰ τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον. ὧν μία μὲν ἦν τῶν οὐχ ἡδέως μὲν ὁρώντων κρινόμενα τὰ ὅλα, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἐξουσίαν ὑπὸ μίαν ἀρχὴν πίπτουσαν, οὔτε δὲ συνεργούντων, οὔτ' ἀντιπραττόντων ἁπλῶς Ῥωμαίοις οὐδὲν, ἀλλ' οἷον ἐπιτετραφότων τῇ τύχῃ περὶ τῶν ἀποβησομένων. ἑτέρα δὲ τῶν ἡδέως ὁρώντων κρινόμενα τὰ πράγματα, καὶ βουλομένων νικᾶν τὸν Περσέα, μὴ δυναμένων δὲ συνεπισπᾶσθαι τοὺς ἰδίους πολίτας, καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς πρὸς τὴν αὐτῶν γνώμην. τρίτη

omnemque agrum inter ſe diviſerunt.

Erat Antiochus Rex ſtrenuus inprimis, & maximas res animo agitans, proſſuſque, ſi excipias ea quæ ad Peluſium geſſit, nomine regio digniſſimus.

Ex Libro XXVIII.

Lectores priùs admonendos eſſe duximus de Dinonis ac Polyarati inſtituto. Nam cùm graviſſimi caſus & mutationes non ſolùm apud Rhodios, ſed in cæteris quoque civitatibus acciderint, operæprecium fuerit diſpicere conſilia ſingulorum qui Reip. præerant, & quinam rectè ac conſtanter ſe geſſerint, quinam officio ſuo defuerint videre, ut poſteri tanquam ex propoſito exemplo diſcant, ubi ſimiles caſus ingruerint, honeſta quæque perſequi ac fugere contraria. ne ſi ſub exitum vitæ ab officio diſceſſerint, omnem anteactæ victæ ſuæ laudem commaculaſſe videantur. Tria erant genera eorum qui bello Perſico in ſuſpicionem venerant. primum, illorum qui ægrè ferebant rerum ſummam dijudicari, imperiumque orbis terrarum uni genti addici. hi nulla re neque adjuvabant, neque adverſabantur Romanis, ſed quaſi eventum fortunæ permiſerant. Alterum genus erat eorum, qui de ſumma rerum decerni libenter cernebant, ac ſuperiores Perſei partes eſſe optabant quidem, ſed cives ſuos ac populares in ſuam ſententiam pertrahere non valebant. Tertium genus eorum

hominum erat, qui civitates ſuas ad Perſei ſocietatem auctoritate ſua traduxerant. Quo autem modo ſinguli ſe geſſerint, perſpicere in promptu eſt. Gentem Moloſſorum cum ipſis contrariæ factionis hominibus ad Perſei Regis partes tranſtulerunt Antinoüs & Theodotus ac Cephalus. Iidem imminente extremo diſcrimine adverſus præſentem fortunam congreſſi fortiter pugnantes occubuerunt. Quamobrem omni laude proſequendi ſunt, quòd ſemetipſos prodere atque indignam anteacta vita fortunam experiri haudquaquam ſuſtinuerint. At verò in Achaia & apud Perrhæbos ac Theſſalos multò plures ob quietem ac ſilentium accuſabantur, quaſi tempus captarent, ac Perſeo taciti faverent: ſed neque ullum ejuſmodi ſermonem in medio protuliſſe, neque ad Perſeum de ea re litteras miſiſſe deprehenſi ſunt, verùm ab omni crimine integros ſe præſtitêre. Proinde mirum non eſt ſi ejuſmodi homines judicium ſubire minimè detrectabant, atque in innocentia ſua ſpes poſitas habebant. Neque enim puſilli animi levius argumentum eſt, ſibi ipſum mortem conſciſcere nullius conſcium culpæ, interdum contrariæ in Republica factionis, interdum potentioris metu: quàm vitæ deſiderio plus quàm par ſit teneri. Præterea apud Coos ac Rhodios, & in aliis civitatibus nonnulli palam Perſeo favebant. qui pro Macedonibus verba facere, & Romanos accuſare, ac ſocietatem cum Perſeo publicè ſuadere cùm auſi eſſent, tamen cives

δὲ καὶ τῶν συνεπισπασαμένων καὶ μεταρριψάντων τὰ πολιτεύματα πρὸς τὴν Περσέως συμμαχίαν. πῶς οὖν ἕκαστοι τούτων ἐχρήσαντο τὰ καθ' αὑτούς, σκοπεῖν πάρεστι. μετέρριψαν πρὸς Περσέα τὸ τῶν Μολοσσῶν ἔθνος Ἀντίνους, καὶ Θεόδοτος, καὶ Κέφαλος μετ' αὐτῶν τῶν ἀντιπεσόντων ταῖς ἐπιβολαῖς αὐτῶν ὁλοσχερῶς. καὶ παραστάντος τοῦ κινδύνου, καὶ συνεγγίζοντος τοῦ δεινοῦ, πάντες ὁμόσε στάντες τοῖς παροῦσιν, ἀπέθανον γενναίως. διόπερ ἄξιον ἐπαινεῖν τοὺς ἄνδρας ἐπὶ τῷ μὴ προέσθαι μηδὲ περιϊδεῖν σφᾶς αὐτοὺς εἰς ἀναξίαν διάθεσιν ἐμπεσόντας τοῦ προγεγονότος βίου. καὶ μὴν ἐν Ἀχαΐᾳ, καὶ παρὰ Θετταλοῖς καὶ Περραιβοῖς ἔσχον αἰτίαν καὶ πλείους διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὡς ἐφεδρεύοντες τοῖς καιροῖς καὶ φρονοῦντες τὰ Περσέως. ἀλλ' οὔτε λόγον ἐν τῷ μέσῳ τοιοῦτον ἐξέβαλον, οὔτε γράφοντες, οὔτε διαπεμπόμενοι πρὸς τὸν Περσέα περί τινος ἐφωράθησαν, ἀλλὰ διεφύλαξαν ἀνεπιλήπτους ἑαυτούς. τοιγαροῦν εἰκότως οὗτοι καὶ δικαιολογίαν καὶ κρίσιν ὑπέμενον, καὶ πίστεις ἐξήλεγχον τὰς ἐλπίδας. οὐ γὰρ ἔλαττόν ἐστιν ἀγεννίας σημεῖον, τὸ μηδὲν αὐτῷ συνειδότα μοχθηρὸν προεξάγειν ἐκ τοῦ ζῆν αὐτὸν, ποτὲ μὲν τὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων ἀνατάσεις καταπλαγέντα, ποτὲ δὲ τὴν τῶν κρατούντων ἐξουσίαν, τοῦ παρὰ τὸ καθῆκον φιλοζωεῖν. καὶ μὴν ἐν Ῥόδῳ καὶ Κῷ, καὶ πλείοσιν ἑτέραις πόλεσιν ἐγένοντό τινες οἱ φρονοῦντες τὰ Περσέως, οἳ καὶ λέγειν ἐθάρρουν περὶ Μακεδόνων ἐν τοῖς ἰδίοις πολιτεύμασι, καὶ κατηγορεῖν μὲν Ῥωμαίων, καὶ καθόλου συνίστασθαι πρὸς τὸν Περσέα κοινοπραγίαν, οὐ δυνηθέντες

δὲ με-

δὲ μεταρρῖψαι τὰ πολιτεύματα πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως συμμαχίαν. τούτων δ' ἦσαν ἐπιφανέσταται παρὰ μὲν τοῖς Κῴοις Ἱπποκρίτης καὶ Διομέδων ἀδελφοί, παρὰ δὲ Ῥοδίοις Δείνων καὶ Πολυάρατος. ὧν τίς οὐκ ἂν καταμέμψαιτο τὴν προαίρεσιν; οἳ πρῶτον μὲν τοὺς πολίτας συνίστορας ἔχοντες πάντων τῶν σφίσι πεπραγμένων, καὶ τῶν εἰρημένων, ἔπειτα δὲ τῶν γραμμάτων ἑαλωκότων καὶ πεφωρασμένων καὶ τῶν παρὰ τοῦ Περσέως πρὸς ἐκείνους διαπεμπομένων, καὶ τῶν πρὸς τὸν Περσέα παρ' ἐκείνων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑποχειρίων γεγονότων τῶν διαπεμπομένων παρ' ἑκατέρων καὶ πρὸς ἑκατέρους, οὐχ οἷοί τ' ἦσαν εἴκειν οὐδ' ἐκποδὼν ποιεῖν ἑαυτούς, ἀλλ' ἀκμὴν ἠμφισβήτουν. τοιγαροῦν προσκαρτεροῦντες καὶ φιλοζωοῦντες πρὸς ἀπεγνωσμένας ἐλπίδας, καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι περὶ αὐτοὺς τολμηρὸν καὶ παράβολον ἀνέστρεψαν, ὥστε παρὰ τοῖς ἐπιγινομένοις μηδ' ἔσχατον ἐλέῳ καὶ συγγνώμῃ τόπον καταλιπεῖν. ἐλεγχόμενοι γὰρ κατὰ πρόσωπον ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρογράφων καὶ τῶν ὑπουργῶν, οὐ μόνον ἀτυχεῖν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀναισχυντεῖν ἔδοξαν. Θόας γάρ τις ἦν τῶν πλοϊζομένων, ὃς καὶ πολλάκις εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπεπλεύκει διαπεσταλμένος ὑπὸ τῶν προειρημένων. οὗτος ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων συνειδὼς αὑτῷ τὰ πεπραγμένα, δείσας ἀπεχώρησεν εἰς τὴν Κνίδον. τῶν δὲ Κνιδίων αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἀποθεμένων, ἐξαιτηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥοδίων ἦλθεν εἰς τὴν Ῥόδον. κἀκεῖ διὰ τῶν βασάνων ἐλεγχόμενος ἀνθωμολογεῖτο, καὶ σύμφωνος ἦν πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν αἰχμαλώτων γραμμάτων συνθήμασιν, ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ταῖς παρά τε τοῦ Περσέως ἀποστελλομέναις πρὸς τὸν Δείνω-

ſuos ad regias partes pertrahere non potuerant. Horum præcipui apud Coos Hippocritus & Diomedon fratres, Rhodi Dino & Polyaratus fuere. quorum conſilium quis eſt qui non meritò damnaverit? Qui cùm cives ſuos teſtes haberent omnium dictorum & factorum ſuorum, præterea interceptis litteris quas ad Regem Perſeum miſerant, quaſque ab illo acceperant, comprehenſis denique interpretibus atque internunciis, qui utrimque commeare ſoliti erant, nihilominus cedere fortunæ, ac ſe è medio eripere non ſuſtinebant. Ita vitæ deſiderio capti, ac profligatas ſpes ſecuti cùm perſtitiſſent, fortitudinis atque audaciæ quæ ipſis ineſſe videbatur, laudem imminuerunt, ut ne ullum quidem veniæ locum apud poſteros ſibi reliquerint. Convicti enim ſuiſmet ipſorum chirographis ac miniſtris, non infelices, ſed impudentiſſimi eſſe videbantur. Erat quidam ex internunciis Thoas, qui à ſuprà dictis miſſus ſæpè in Macedoniam navigarat. Hic rebus jam inclinatis, conſcientia facinoris ac metu Cnidum confugit. cumquè eum Cnidii in cuſtodiam compegiſſent, vindicatus à Rhodiis Rhodum remiſſus eſt; ubi habita de ipſo quæſtione cuncta confeſſus, prorſus cum omnibus interceptarum litterarum notis, cumque epiſtolis, tum à Dinone, tum à

Per-

Perſeo ultrò citroque miſſis conſentiebat. Itaque mirum videbatur qua ratione ſpeque adductus Dino ſupereſſe adhuc, atque hujuſmodi ludibrio traduci ſuſtinebat. Sed Polyaratus & imprudentiâ & ignaviâ Dinonem longè ſuperavit. Nam cùm C. Popilius Ptolemæo Regi mandaſſet, ut Polyaratum mitteret Romam, Rex & Polyaratum & patriam reveritus, Romam quidem mittère eum haudquaquam decrevit, ſed Rhodum potius, quod & ipſe Polyaratus poſtulabat. Igitur navigio impoſitum & Demetrii cujuſdam ex amicis cuſtodiæ traditum Rhodum deſtinavit, litteris etiam ad Rhodios de illius tranſvectione datis. At Polyaratus Phaſelidem appulſus neſcio quid animo cogitans ſumtis verbenis atque infulis ad penetrale urbis confugit. quem quidem ſi quis tum interrogaſſet quid ſibi vellet, pro certo habeo dicere haud potuiſſe. Nam ſi in patriam reverti optabat, quid velamenta prætendere opus fuit, cùm eò à cuſtodibus deduceretur? ſin Romam proficiſci malebat, etiam invito illuc eundum erat. Quidnam igitur reliquum poteſt eſſe? alius enim præterea locus nullus extabat, in quo ſecurè poſſet conſiſtere. Cæterùm cùm Phaſelitæ Rhodum miſiſſent, poſtulantes ut Polyaratum ipſi accipere aſportareque vellent, Rhodii prudenter reputantes navem quidem apertam quâ deduceretur, miſerunt: cæterùm Præfecto navis accipere illum in navem inter-

να, καὶ παρὰ τούτων πρὸς ἐκεῖνον. ἐξ ὧν θαυμάζειν ἦν τίνι ποτὲ λογισμῷ χρώμενος ὁ Δείνων προσανείχετο ζῆν, καὶ τὸν παραδειγματισμὸν ὑπέμενε τοῦτον. πολὺ δὲ κατὰ τὴν ἀβουλίαν, καὶ κατὰ τὴν ἀγεννίαν ὁ Πολυάρατος ὑπερέθετο τὸν Δείνωνα. τοῦ γὰρ Ποπλίου προστάξαντος Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ τὸν Πολυάρατον ἀναπέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ βασιλεὺς εἰς μὲν τὴν Ῥώμην οὐκ ἔκρινε πέμπειν, συντρεπόμενος τὴν πατρίδα καὶ τὸν Πολυάρατον, εἰς δὲ τὴν Ῥόδον ἀποστέλλειν διέλαβε, κἀκείνου τοῦτο παρακαλοῦντος. παρασκευάσας οὖν λέμβον καὶ παραδοὺς αὐτὸν Δημητρίῳ τινὶ τῶν φίλων ἐξαπέστειλεν. ἔγραφε δὲ καὶ τοῖς Ῥοδίοις ὑπὲρ τῆς ἐκπομπῆς. ὁ δὲ Πολυάρατος προσχὼν Φασηλίδι κατὰ πλοῦν, καὶ διανοηθεὶς ἄττα δήποτ' οὖν, λαβὼν θαλλοὺς κατέφυγεν ἐπὶ τὴν κοινὴν ἑστίαν. ὃν εἴ τις εἴρετο τί βούλεται, πέπεισμαι μὴ δυνατὸν ἔχειν εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ εἰς τὴν πατρίδα μολεῖν ἐπεθύμει, τί θαλλῶν ἔδει; τοῦτο γὰρ προὔκειτό ποι τοῖς ἄγουσιν αὐτόν. εἰ δ' εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ μὴ βουλομένου κείνου τοῦτ' ἔδει γενέσθαι κατ' ἀνάγκην. τί οὖν καταλείπεται ἕτερον; ἄλλος γὰρ τόπος ὁ δεξόμενος αὐτὸν μετ' ἀσφαλείας οὐκ ἦν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν Φασηλιτῶν πεμψάντων εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ παρακαλούντων κομίζεσθαι καὶ παραλαμβάνειν τὸν Πολυάρατον, νουνεχῶς οἱ Ῥόδιοι διαλαβόντες, ἄφρακτον μὲν ἐξαπέστειλαν τὸ παραπέμψον. ἀναλαβεῖν δ' εἰς τὴν ναῦν ἐκώλυσαν τὸν ἄρχοντα, διὰ τὸ προστετάχθαι

τοῖς ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς Ῥόδον ἀπήκασι ἐξῆσθαι τὸν ἄνθρωπον. παραγιγνομένης δὲ τῆς νεὼς εἰς τὴν Φασηλίδα, καὶ τοῦ μὲν Ἐπιχάρους, ὃς ἦν ἄρχων τῆς νεώς, οὐ βουλομένου δέξασθαι τῷ πλοίῳ τὸν ἄνθρωπον, τοῦ δὲ Δημητρίου τοῦ προχειρισθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀναπομπὴν κελεύοντος ἀνίστασθαι καὶ πλεῖν αὐτόν, καὶ τῶν Φασηλιτῶν συνεπισχυόντων αὐτῷ διὰ τὸ δεδιέναι, μή τις ἐκ Ῥωμαίων σφίσι διὰ ταῦτα μέμψις ἐπακολουθήσῃ· καταπλαγεὶς τὴν περίστασιν, ἐνέβη πάλιν τὸν λέμβον πρὸς τὸν Δημήτριον. κατὰ δὲ τὸν ἀπόπλουν ἐπιλαβόμενος ἀφορμῆς εὐκαίρου, προσδραμὼν κατέφυγε πάλιν εἰς Καῦνον. κἀκεῖ παραπλησίως ἐδεῖτο τῶν Καυνίων βοηθεῖν. τούτων δὲ πάλιν ἀποτριβομένων αὐτὸν διὰ τὸ τετάχθαι μετὰ Ῥοδίων, διεπέμπετο πρὸς Κιβυράτας, δεόμενος αὐτὸν δέξασθαι τῇ πόλει καὶ πέμψαι παραπομπήν. εἶχε γὰρ ἀφορμὴν πρὸς τὴν πόλιν διὰ τὸ τετράφθαι παρ' αὐτῷ τοὺς παῖδας Παγκράτους τοῦ τυράννου. τῶν δὲ πεισθέντων καὶ ποιησάντων τὰ παρακαλούμενα, παραγενόμενος εἰς τὴν Κιβύραν, εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλεν αὐτόν τε καὶ τοὺς Κιβυράτας μείζω τῆς πρότερον, ἢ ὅτε παρὰ τοῖς Φασηλίταις ἦν. οὔτε γὰρ ἔχειν παρ' αὐτοῖς ἐθάρρουν αὐτόν, διὰ τὸ δεδιέναι τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων κίνδυνον. οὔθ' ἅμα πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην ἐδύναντο, διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν κατὰ θάλατταν ἔργων, ἅτε μεσόγαιοι τελέως ὑπάρχοντες. λοιπὸν ἠναγκάζοντο πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν εἰς Μακεδονίαν, ἀξιοῦντες παραλαβεῖν τὸν ἄνθρωπον. τοῦ δὲ Λουκίου γράψαντος τοῖς μὲν Κιβυράταις τηρεῖν ἐπιμελῶς τὸν Πολυάρατον καὶ

dixere, quoniam Alexandrinis Rhodi hominem ſiſtere mandatum fuiſſet. Nave igitur Phaſelidem delatâ, cùm Epichares Præfectus Polyaratum navigio excipere abnueret, contrà Demetrius, cujus cuſtodiæ commendatus ab Rege fuerat, exurgere hominem ac proficiſci juberet, urgerentque adeò Phaſelitæ, veriti ne id ſibi apud populum Romanum fraudi eſſet, perculſus caſus gravitate, Demetrii navigium rurſus conſcendit. Verùm in excenſione opportunitatem nactus, iterum confugit Caunum contento curſu. ac ſimiliter quiritando Cauniorum auxilium implorabat, à quibus repulſam paſſus eò quod Rhodiis contributi eſſent, clam ad Cibyratas miſit, poſtulans ut in urbem reciperetur, mitterenturq; qui ipſum tutò deducerent. Notus autem Cibyratis eò erat, quod liberi Pancratis tyranni educati apud eum fuerant. Cùm aſſenſiſſent Cibyratæ &poſtulatis parviſſent, ipſe Cibyram delatus, & ſeipſum & Cibyratas in graviorem quàm antea difficultatem conjecit. Neque enim retinere illum penes ſe audebant metu populi Romani, neque porrò Romam deportare ob imperitiam rei maritimæ, quippe penitùs mediterranei poterant. quod erat reliquum, legationem Rhodum mittere, & in Macedoniam ad Proconſulem cogebantur, rogantes ut accipere hominem vellent. At L. Emylius cùm Cibyratis quidem ſcripſiſſet, ut Polyaratum in arta cu-

ſtodia haberent, Rhodumque deducerent: Rhodiis verò, ut eundem maritimo itinere Romam tutò deferri curarent, re ab utriſque, ut imperatum erat, perfectâ, tandem Polyaratus Romam venit, cùm & imprudentiam & mollitiem animi ſui quaſi ſpectaculo traduxiſſet, quantum in ſe erat. traditusque non à Ptolemæo ſolùm Rege eſſet, ſed etjam à Phaſelitis & Cibyratis ac Rhodiis inconſtantiæ ſuæ cauſâ. quorſum verò de Dinone ac Polyarato prolixior à nobis inſtituta narratio eſt? Minimè certè ut eorum calamitati inſultare videar. id enim abſurdum omninò eſſet: ſed ut quaſi ob oculos poſita eorum imprudentia cæteros commonefaciam, ſi quando in ſimilia tempora inciderint, ut fortius meliusque ſibi conſulant.

Erat in more inſtitutoque Ætolorum latrociniis atque hujuſmodi ſceleribus victum parare. Ac quandiu iis Græciam populari licuit, eâ prædâ ſe ſuſtentare conſueverant, omnem agrum pro hoſtico ducentes. Poſtea verò Romanis rerum potitis, cùm aliena diripere haudquaquam ſinerentur, in ſemetipſos rabiem verterunt. ac primùm quidem civili bello nullum crudelitatis genus prætermiſêre. recenti autem memoriâ guſtato mutuo cruore in cæde illa ad Arſinoïam patrata, animis efferati nihil jam detrectabant, adeò ut ne Principibus quidem qui Rempublicam gerebant, conſultandi locum modumve ullum darent. Itaque temeritate & violentia ac cædibus plena erant cuncta in Ætolia.

κομίζειν εἰς τὴν Ῥόδον, τοῖς δὲ Ῥοδίοις φροντίζειν τῆς κατὰ θάλατταν παραπομπῆς, ἵνα μετ᾿ ἀσφαλείας εἰς τὴν Ῥώμην ἀνακομισθῇ, πειθαρχησάντων δ᾿ ἀμφοτέρων τοῖς γραφομένοις, τούτῳ τῷ τρόπῳ συνέβη τὸν Πολυάρατον ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην· ἐκθεατρίσαντα μὲν τὴν ἀβουλίαν τὴν αὑτοῦ καὶ τὴν ἀγεννίαν, ἐφ᾿ ὅσον οἷός τ᾿ ἦν, ἔκδοτον δὲ γενόμενον. οὐ μόνον ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ παρὰ Φασηλιτῶν, καὶ παρὰ Κιβυρατῶν, καὶ παρὰ Ῥοδίων διὰ τὴν ἰδίαν ἄνοιαν. τίνος δ᾿ οὖν χάριν τὸν πλείω λόγον πεποίημαι περὶ Πολυαράτου καὶ Δείνωνος; οὐχ ἵνα συνεπεμβαίνειν δόξω ταῖς ἐκείνων ἀτυχίαις. καὶ γὰρ ἄτοπόν γε τοῦτο τελέως. ἀλλ᾿ ἵνα φανερὰν ποιήσας τὴν ἐκείνων ἀβουλίαν, βέλτιον παρασκευάσω καὶ βουλεύεσθαι καὶ φρονεῖν, τοὺς κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς παραπλησίους ἐμπίπτοντας καιρούς.

Ὅτι Αἰτωλοὶ τὸν βίον ἀπὸ λῃστείας καὶ τῆς τοιαύτης παρανομίας εἰώθεισαν ἔχειν. καὶ ἕως μὲν ἐξῆν τοὺς Ἕλληνας φέρειν καὶ λεηλατεῖν, ἐκ τούτων ἐπορίζοντο τοὺς βίους, πᾶσαν γῆν ἡγούμενοι πολεμίαν. μετὰ δὲ ταῦτα Ῥωμαίων ἐπιστάντων τοῖς πράγμασι, κωλυθέντες τῆς ἔξωθεν ἐπιχορηγίας, εἰς ἑαυτοὺς κατέστησαν. καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, οὐκ ἔστιν ὃ τῶν δεινῶν οὐκ ἔπραξαν. βραχεῖ δ᾿ ἀνώτερον χρόνῳ γεγευμένοι τοῦ φόνου τοῦ κατ᾿ ἀλλήλων ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀρσινόειαν σφαγῇ, ἕτοιμοι πρὸς πᾶν ἦσαν, ἀποτεθηριωμένοι τὰς ψυχάς, ὥστε μηδὲ βουλὴν διδόναι τοῖς προεστῶσι. διόπερ ἦν ἀκρισίας καὶ παρανομίας, καὶ φόνου πλήρη τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν.

καὶ τῶν πραττομένων παρ' αὐτοῖς ἐκ λογισμοῦ μὲν καὶ προθέσεως οὐδὲν ἐπετελεῖτο, πάντα δ' εἰκῇ καὶ φύρδην ἐπράττετο, καθάπερ εἰ λαίλαπός τινος ἐκπεπτωκυίας εἰς αὐτούς.

Οἷα κατὰ τὴν Ἤπειρον παραπλήσια τούτοις ἐπράττετο. ἐφ' ὅσον γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων μετριώτεροι τῶν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν ἦσαν, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ προεστὼς αὐτῶν ἀσεβέστερος, καὶ παρανομώτατος ὑπῆρχε τῶν ἄλλων. δοκῶ γὰρ μὴ γεγονέναι μηδ' ἔσεσθαι θηριωδέστερον ἄνθρωπον, μηδὲ σκαιότερον Χάροπος.

Οἷα τὸ περὶ Καλλικράτην μῖσος καὶ Ἀνδρωνίδαν καὶ τοὺς λοιποὺς ὁμογνώμονας τούτων, οὕτως ἄν τις τεκμήραιτο. τῆς γὰρ τῶν Ἀντιγόνων πανηγύρεως ἐν τῷ Σικυῶνι συντελουμένης, καὶ τῶν βαλανείων ἁπάντων ἐχόντων τάς τε 1 κοινὰς μακρὰς καὶ πυέλους ταύταις παρακειμένας, εἰς ἃς οἱ κομψότεροι τῶν ἀνθρώπων εἰώθασι κατ' ἰδίαν ἐμβαίνειν. εἰ ταύταις ὅσῳ τις καθίῃ τῶν περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν καὶ Καλλικράτην, οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν ἐφεστώτων ἔτι καταβαίνειν, πρὶν ἢ τὸν βαλανείτην τὸ μὲν ὑπάρχον ὕδωρ ἀφιέναι πᾶν, ἕτερον δὲ καθαρὸν ἐγχέαι. τοῦτο δ' ἐποίουν ὑπολαμβάνοντες ὡσανεὶ μιαίνεσθαι καθιέντες εἰς ταυτὸ τοῖς προειρημένοις ὕδωρ. τοὺς δὲ συριγμοὺς τοὺς ἐν ταῖς κοιναῖς πανηγύρεσι τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς χλευασμοὺς ὅτε τις ἐπιβάλοι κηρύττειν τινὰ τῶν προειρημένων, οὐδ' ἂν ἐξηγήσαιτο ῥᾳδίως οὐδείς. ἐθάρσει δὲ καὶ τὰ παιδάρια κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκ τῶν διδασκαλείων ἐπανάγοντα κατὰ πρόσωπον αὐτοὺς προδότας ἐπικαλεῖν. τοιαύτη

1 f. σκηνὰς. 2 Suidas in συριγμὸς.

&c quæcumque ab iis tum agebantur, non conſilio ac ratione, ſed tumultuariè ac temerè fiebant, prorſus quaſi atrox quædam procella in Rempub. eorum incubuiſſet.

Eadem in Epiro rerum facies erat: quantò enim hic modeſtiores homines quàm in Ætolia erant, tantò ſceleratior ac nequior horum princeps fuit. Prorſus enim ſic exiſtimo nec tetriorem, nec ſæviorem Charopo ſuperiori memoriâ neminem extitiſſe, neque porrò poſtea extiturum.

Cæterùm quantum omnium odium adverſus Callicratem fuerit & Andronidam, ac reliquos ejuſdem factionis, vel hinc liquidò perſpici poteſt. Nam cùm ſolenne ſacrum quod Antigonia vocant, Sicyone celebraretur, atque in omnibus balneis tabernacula eſſent, iiſque adpoſita ſolia, in quæ elegantiſſimus quiſque ſeorſum deſcendere conſuevit, ſi forte Andronidas aut Callicrates lavandi cauſa in ſolium aliquod deſcenderat, nullus poſthac eò deſcendere ſuſtinebat, priuſquam balneator priſtina aqua omni egeſta, puram nitidamque de novo adfudiſſet. quippe perſuaſum cuncti habebant contaminari ſe, ſi eadem ac illi aqua lavarentur. Quibus verò ſannis ac ſibilis in publicis Græciæ conventibus exciperentur, ſi quando aliquis quempiam ex iis voce præconis laudare eſſet auſus, ne dicendo quidem ſatis exprimi poſſit. Ipſi pueri è ſcholis redeuntes, coram proditores eos compellare per vicos non verebantur. Tanta omnium offenſio-

ſenſio, tantumque odium adverſus illos homines gliſcebat.

Ex Libro XXXI.

C. Sulpitius Gallus præter cætera imprudenter ab eo facta quæ proximè commemoravi, in Aſiam delatus, edicta per celeberrimas civitates propoſuit, quibus jubebat ut quicumque Eumenem Regem accuſare vellet, ad diem certum Sardibus præſto eſſet. Ipſe cùm Sardes veniſſet, poſita in gymnaſio ſella, per decem dies audiendis accuſatoribus vacavit, omnis generis probra ac convicia in Regem libentiſſimè admittens, omnemque criminandi anſam amplectens, quippe qui ingenio eſſet vano, atque ex diſſenſione cum Eumene gloriam captaret.

At in Syria Antiochus Rex avidus parandæ pecuniæ, ad templum Dianæ in Elymaïdem exercitum movit, quò cùm perveniſſet, ſpe ſua fruſtratus, eò quod barbari accolæ tantum ſcelus fieri prohiberent, regreſſus Tabis, quæ Perſidis civitas eſt, è vivis diſceſſit, inſania, ut quidam ajunt, correptus ob quædam ſigna atque oſtenta, quæ ob violatam religionem templi ab infenſo numine edita erant.

Mortuo Lucio Æmylio, maximum & pulcherrimum morum illius teſtimonium cunctis apparuit. qualis enim illius frugalitas dum in vivis eſſet, opinione omnium celebrabatur, talis re ipſa poſt obitum ipſius reperta eſt. quod revera maximum eſſe virtutis indicium nemo inficias ierit. Nam cùm unus ſui temporis plurimam

πις ὑπέδραμε προσκοπὴ καὶ μῖσος κατὰ τῶν προειρημένων.

ΛΟΓΟΣ λα'.

Ὅτι Γάϊος ὁ Γάλλος χωρὶς τῶν ἄρτι ῥηθέντων ἀλογημάτων παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐκθέματα κατὰ τὰς πόλεις ἐξέθηκε τὰς ἐπιφανεστάτας. κελεύων εἴ τις βούλεται κατηγορεῖν Εὐμένους τοῦ βασιλέως, ἀπαντᾷν εἰς Σάρδεις ἐπί τινα χρόνον ὡρισμένον. μετὰ δὲ ταῦτα παραγενηθεὶς αὐτὸς εἰς τὰς Σάρδεις, ἀποκαθίσας ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπὶ δέκα ἡμέρας διήκουε τῶν κατηγορούντων, πᾶσαν ἐπιδεχόμενος αἰσχρολογίαν καὶ λοιδορίαν κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ καθόλου πᾶν ἕλκων πρᾶγμα καὶ κατηγορίαν, ἅτε παρεστηκὼς ἄνθρωπος τῇ διανοίᾳ, καὶ φιλοδοξῶν ἐν τῇ πρὸς Εὐμένην διαφορᾷ.

Ὅτι κατὰ τὴν Συρίαν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς βουλόμενος εὐπορῆσαι χρημάτων προέθετο στρατεύειν ἐπὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς τὴν Ἐλυμαΐδα. παραγενόμενος δ' ἐπὶ τοὺς τόπους καὶ διαψευσθεὶς τῆς ἐλπίδος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν τῇ παρανομίᾳ τοὺς βαρβάρους οἰκοῦντας περὶ τὸν τόπον, ἀναχωρῶν ἐν Τάβαις τῆς Περσίδος ἐξέλιπε τὸν βίον, δαιμονήσας ὥς ἔνιοί φασι· διὰ τὸ γενέσθαι τινὰς ἐπισημασίας τοῦ δαιμονίου κατὰ τὴν περὶ τὸ προειρημένον ἱερὸν παρανομίαν.

Ὅτι τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον σημεῖον τῆς Λευκίου Αἰμιλίου προαιρέσεως μεταλλάξαντος τὸν βίον ἐγένετο πᾶσιν ἔκδηλον. οἷος γὰρ ὁ τρόπος ζῶντος αὐτοῦ ἐδοξάζετο, τοιοῦτος εὑρέθη ὁ βίος μεταλλάξαντος· ὃ μέγιστον εἴποι τις ἂν ὑπάρχειν τεκμήριον ἀρετῆς. ὁ γὰρ πλεῖστον μὲν τῶν κατ'

αὐτὸν ἐξ Ἰβηρίας χρυσὸν εἰς τὴν Ῥώμην μετενηνοχὼς, μεγίστων δὲ θησαυρῶν κύριος γενόμενος ἐν Μακεδονίᾳ, πλείστης δὲ περὶ τὰ προειρημένα τετευχὼς ἐξουσίας, τοσοῦτον ἀπέλιπε τὸν ἴδιον βίον, ὥστε μὴ δυνηθῆναι τὴν φερνὴν τῇ γυναικὶ διαλῦσαι πᾶσαν ἐκ τῶν ἐπίπλων, εἰ μὴ τῶν ἐγγείων τινὰς προσαπέδοντο κτήσεων. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς πρὸ τούτων εἰρήκαμεν. ἐξ ὧν εἴποι τις ἂν καταλελύσθαι τὴν δόξαν τῶν θαυμαζομένων παρὰ τοῖς Ἕλλησι περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀνδρῶν· εἰ γὰρ τὸ διδομένων χρημάτων ἐπὶ τῷ τοῦ διδόντος συμφέροντι, τούτων ἀπέχεσθαι θαυμαστόν ἐστιν, ὃ λέγεται γεγονέναι περί τε τὸν Ἀθηναῖον Ἀριστείδην, καὶ περὶ τὸν Θηβαῖον Ἐπαμινώνδαν, τὸ κύριον γενόμενον αὐτὸν ἁπάσης τῆς βασιλείας, καὶ λαβόντα τὴν ἐξουσίαν ὡς βούλεται χρήσασθαι, μηδενὸς ἐπιθυμῆσαι, πόσῳ θαυμαστότερόν ἐστιν; εἰ δ' ἄπιστον τὸ λεγόμενον δόξει ἐοικέναι τισὶν, ἐκεῖνο δεῖ λαμβάνειν ἐν νῷ, διότι σαφῶς ὁ γράφων ᾔδει μάλιστα Ῥωμαίους ἀναληψομένους εἰς τὰς χεῖρας τὰ βιβλία ταῦτα, διὰ τὸ τὰς ἐπιφανεστάτας καὶ τὰς πλείστας αὐτῶν πράξεις ἐν τούτοις περιέχεσθαι· παρ' οἷς οὔτ' ἀγνοεῖσθαι τούτων δυνατὸν, οὔτε συγγνώμης τεύξεσθαι τὸν [i] ψευδολογούμενον εἰκός. διόπερ οὐδεὶς ἂν ἑκὼν εἰς πρόδηλον ἀπιστίαν καὶ καταφρόνησιν ἔδωκεν αὐτόν. καὶ τοῦτο μνημονεύεσθαι παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν ἡμῖν, ὅταν τι παράδοξον δοκῶμεν λέγειν περὶ Ῥωμαίων. τῆς δὲ κατὰ τὴν διήγησιν ἐφόδου καὶ τῶν καιρῶν ἐφεστηκότων ἡμᾶς ἐπὶ

i mſ. ψευδολόγον.

pecuniam ex manubiis Hiſpaniæ in ærarium populi Romani retuliſſet, ac maximarum opum in Macedonia compos fuiſſet, atque utrobique ſummam auctoritatem ac licentiam habuiſſet, ejuſmodi facultates reliquit, ut ſupellectilis auctione factâ redigi non potuerit unde dos uxori ejus redderetur, niſi præterea etiam fundi aliquot venditi fuiſſent. De quibus in ſuperioribus libris à nobis affatim dictum eſſe meminimus. Proinde non immeritò quis dixerit hujuſmodi exemplo opprimi gloriam eorum, quos eo nomine Græci maximè admirantur. Nam ſi abſtinere à pecunia quæ pro dantis utilitate offertur, admiratione digna res eſt, quod Ariſtidem Athenienſem, ac Thebanum Epaminondam feciſſe narrant, quanto eſt mirabilius, ipſum compotem totius regni cum ſumma abutendi licentia ac poteſtate, nihil tamen concupiſſe. Quod ſi cui id incredibile fortè videbitur, is velim reputet, nobis qui hæc ſcribebamus prævisum fuiſſe, maximè in Romanorum manus hos libros eſſe venturos, cùm celeberrimæ ac maximæ res populi Romani geſtæ iis continerentur: ab iis verò neque ignorari res ſuas poſſe, neque mentito veniam datum iri. Quapropter haudquaquam credibile eſt, quemquam de induſtria fidem atque auctoritatem apertè ſibi derogare voluiſſe. Atque id in omni noſtro opere monitum velim, quotieſcumque præter omnium opinionem aliquid videbimur de Romanis dixiſſe. Cæterùm cùm ipſa narrationis ac temporum ſeries ad laudem hujus familiæ

liæ nos deduxerit, quod ſuperiori in libro polliciti ſumus, id nunc in gratiam eorum qui diſcendi cupidi ſunt, exequi placet. Etenim dicturum me promiſeram, cur, quove pacto in tantum faſtigium crevit, & ante tempus Romæ eluxit junioris Africani gloria. ac præterea quomodo amicitiæ ac conſuetudini quæ Polybio cum eo fuit, tantum incrementum acceſſit, ut non modò Italiam ac Gręciam illius amicitię fama pervaſerit, ſed remotiſſimis etiam gentibus utriuſque ſtudium animorumque conjunctio nota fuerit. Igitur quemadmodum principium conciliandæ inter utrumque amicitiæ ex commodato librorum uſu, ac ſermone de his habito fluxit, ſuprà à nobis relatum eſt. Poſtea procedente conſuetudine cùm Græci Romam evocati per municipia Italiæ diſtribuerentur, Fabius & Scipio Lucii filii gratia apud Prętorē effecere ut Polybius Romę maneret. Quo facto cùm familiaritas in dies creſceret, fortè is caſus evenit. Egreſſis ſimul omnibus ex Fabii domo, Fabius quidem in forum, Polybius verò alteram in partem cum P. Scipione diverſus deflexit. Cumque ambo paululum progreſſi eſſent, tum Publius leniter ac modeſtè locutus, ac rubore quodam ſuffuſus: Quid illud, inquit, eſt, Polybi, quod cùm ambo fratres unâ utamur menſâ, in tuis ſermonibus nunc interrogando, nunc reſpondendo aſſiduè orationem ad fratrem convertis, me prætermiſſo? Nimirum eandem de me opinio-

τὴν οἰκίαν ταύτην, βούλομαι τὸ κατὰ τὴν προτέραν βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ καταλειφθὲν συνεκπληρῶσαι τῶν φιληκόων ἕνεκα. προϋπεσχόμην γὰρ διηγήσασθαι διὰ τί καὶ πῶς ἐπὶ τοσοῦτο προέκοψε, καὶ θᾶττον ἢ καθῆκεν ἐξέλαμψεν ἡ τοῦ Σκιπίωνος ἐν τῇ Ῥώμῃ δόξα· σὺν δὲ τούτῳ πῶς ἐπὶ τοσοῦτον αὐξηθῆναι συνέβη τῷ Πολυβίῳ τὴν πρὸς τὸν προειρημένον φιλίαν καὶ συνήθειαν· ὥστε μὴ μόνον ἕως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιδιατεῖναι τὴν περὶ αὐτῶν φήμην, ἀλλὰ καὶ τοῖς πορρωτέρω γνώριμον γενέσθαι τὴν αἵρεσιν καὶ συμπεριφορὰν αὐτῶν. διότι μὲν οὖν ἡ καταρχὴ τῆς συστάσεως ἐγενήθη τοῖς προειρημένοις ἔκ τινος χρήσεως βιβλίων καὶ τῆς περὶ τούτων λαλιᾶς, δεδηλώκαμεν. προβαινούσης δὲ τῆς συνηθείας, καὶ τῶν ἀνακεκλημένων ἐκπεμπομένων ἐπὶ τὰς πόλεις, 1 διέπεσαν ὅ, τε Φάβιος καὶ ὁ Σκιπίων οἱ τοῦ Λευκίου νεανίσκοι πρὸς τὸν στρατηγὸν, μεῖναι τὸν Πολύβιον ἐν τῇ Ῥώμῃ. γενομένου δὲ τούτου καὶ τῆς συμπεριφορᾶς ἐπὶ πολὺ προκοπτούσης, ἐγένετο συγκύρημά τι τοιοῦτον. ἐκπορευομένων γάρ ποτε κατ' αὐτὸ πάντων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς τοῦ Φαβίου, συνέβη τὸν μὲν Φάβιον ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἀπονεῦσαι, τὸν δὲ Πολύβιον ἐπὶ θάτερα μετὰ τοῦ Σκιπίωνος. προαγόντων δ' αὐτῶν ὁ Πόπλιος ἡσυχῇ καὶ πρᾴως τῇ φωνῇ φθεγξάμενος, καὶ τῷ χρώματι γενόμενος ἐνερευθὴς, τί δὲ, φησὶν, ὦ Πολύβιε, δύο τρώγομεν ἀδελφοὶ, καὶ διαλέγῃ συνεχῶς, καὶ πάσας τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις ποιῇ πρὸς ἐκεῖνον, ἐμὲ δὲ παραπέμπεις; ἢ δῆλον ὅτι καὶ σὺ περὶ ἐ-

1 f. διέσπουδασαν.

μου τὴν αὐτὴν ἔχεις διάληψιν, ἣν καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας ἔχειν πυνθάνομαι. δοκῶ γὰρ εἶναι πᾶσιν ἡσύχιός τις καὶ νωθρὸς ὡς ἀκούω, καὶ πολὺ κεχωρισμένος τῆς Ῥωμαϊκῆς αἱρέσεως καὶ πράξεως, ὅτι κρίσεις οὐχ αἱροῦμαι λέγειν. τὴν δ' οἰκίαν οὔ φασι τοιοῦτον ζητεῖν προστάτην ἐξ ἧς ὁρμῶμαι, τὸ δ' ἐναντίον. ὃ καὶ μάλιστά με λυπεῖ. ὁ δὲ Πολύβιος ξενισθεὶς τῇ τοῦ μειρακίου καταρχῇ τῶν λόγων, οὐ γὰρ εἶχε πλέον ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τότε, μὴ πρὸς θεῶν, Σκιπίων, ἔφη, μηδὲ λέγε ταῦτα, μηδ' ἐν νῷ λάμβανε τὸ παράπαν. οὐδὲ γὰρ καταγινώσκων οὔτε παραπέμπων ἐγώ σε ποιῶ τοῦτο, πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλὰ τῷ πρεσβύτερον εἶναι τὸν ἀδελφὸν, ἔν τε ταῖς ὁμιλίαις ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνου, καὶ λήγω πάλιν εἰς ἐκεῖνον ἐν ταῖς ἀποφάσεσι καὶ συμβουλίαις, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπερείδομαι, δοκῶν καί σε τῆς αὐτῆς μετέχειν γνώμης. ἐκεῖνό σου 1 τε μὴν ἄγαμαι νῦν ἀκούων, ὅτι δοκεῖ σοι 2 τὸ πρᾳότερον εἶναι τοῦ καθήκοντος τοῖς ἐκ ταύτης τῆς οἰκίας ὁρμωμένοις. δῆλος γὰρ εἶ διὰ τούτων μέγα φρονῶν· ἐγὼ δὲ κἂν αὐτὸς ἡδέως σοι συνεπιδοίην ἐμαυτὸν, καὶ συνεργὸς γενοίμην εἰς τὸ καὶ λέγειν τι καὶ πράττειν ἄξιον τῶν προγόνων. περὶ μὲν γὰρ τὰ μαθήματα, περὶ ἃ νῦν ὁρῶ σπουδάζοντας ὑμᾶς καὶ φιλοπονουμένους, οὐκ ἀπορήσετε τῶν συνεργησόντων ὑμῖν ἑτοίμως καὶ σοὶ κἀκείνῳ. πολὺ γὰρ δή τι φῦλον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπιρρέον ὁρῶ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων. εἰς

1 f. γε μὴν. 2 deeſt ὄνειδος.

nem habes, quam & cæteros cives habere audio. quibus placidus lentuſque eſſe videor, & à moribus inſtitutiſque Romanorum longè alienus, eò quod cauſis actitandis minimè ſtudeo. Atqui ajunt familiam ex qua ortus ſum, non ejuſmodi, ſed planè alium virum poſtulare. quod profectò maximâ me ægritudine afficit. At Polybius oratione adoleſcentis obſtupefactus, (namque octavum & decimum annum ætatis tum maximè agebat) per Deos; inquit, quæſo Scipio, noli hęc ita in animum inducere. Neque enim aut contemptu, aut neglectu tui id facere ſoleo, multùm abeſt. Sed quoniam major natu eſt Fabius, in colloquiis familiaribus ab eo inchoare, & in eum deſinere conſuevi, illumque in ſermonibus ac præceptis maximè ſpectare, cùm te eodem animo eademque ſententia atque illum præditum eſſe perſuaſum habeam. Cæterum indolem tuam magnoperè laudo, quod vitio eſſe exiſtimes, remiſſioris eſſe ingenii quàm par ſit ei qui ex tanta familia originem ducat. Id enim haud puſilli certè animi argumentum eſt. Ego verò operam meam atque induſtriam libenter tibi commodaverim, in hoc ut ea dicas & facias quæ majorum tuorum gloriâ ſint digna. Nam quod attinet ad diſciplinas, quibus vos acriter incumbere in præſentia video, tibi ac fratri nunquam magiſtrorum copia deerit. quandoquidem plurimos ejuſmodi homines intueor ex Gręcia in hanc urbem quotidie cōfluentes:

ad ea

ad ea verò quæ te, ut ais, nunc angunt, aptiorem me ipſo adminiſtrum ac ſocium conatus tui haudquaquam reperies. Hæc adhuc cùm diceret Polybius, utraque manu dextram ejus apprehendens, atque ex intimo affectu comprimens Scipio, Utinam, inquit, diem illum videam, quo tu cæteris omnibus poſthabitis, mei curam geras, meoque in contubernio degere velis. tum ego demùm mihi videbor & familiâ & majoribus meis non indignus. At Polybius partim quidem gaudio exultabat, cùm eum impetum, eumque juvenis affectum videret. partim verò angebatur, cùm amplitudinem opeſque illius familiæ animo cogitaret. Cæterùm poſt hanc ſtipulationem nunquam juvenis à Polybio longiùs receſſit, ſed illius congreſſum omnibus ſemper rebus antepoſuit. Atque exinde cùm in ipſis negociorum articulis conſtantiæ ſuæ experimentum alter alteri continuè præberet, paternam quandam cognationique ſimilem benevolentiam invicem ac neceſſitudinem contraxerunt. Principio quidem pudoris ac continentiæ gloriam adoleſcens ſibi comparare ſtuduit, eaque parte ęquales ſuos omnes anteire. Sed cùm ejuſmodi laurea ardua eſſet, multumque haberet difficultatis, tum verò maximè in urbe inſidiis appetebatur, ob corruptam illius temporis diſciplinam. Alii enim in meritorios pueros, alii in meretrices effuſi, plerique acroamatis & compotationibus, atque hujuſmodi luxuriæ addicti erant, cum Græcorum in eo genere

δὲ τὰ λυπῶντά σε νῦν καὶ καθὼς φῄς, δοκῶ μηδένα συναγωνιστὴν καὶ συνεργὸν ἄλλον εὑρεῖν ἂν ἡμῶν ἐπιτηδειότερον. ἔτι δὲ ταῦτα λέγοντος τοῦ Πολυβίου, λαβόμενος ἀμφοτέραις χερσὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, καὶ πιέσας ἐμπαθῶς· εἰ γὰρ ἐγὼ ταύτην φησὶν, ἴδοιμι τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ σύμπαντα τἄλλα δεύτερα θέμενος ἐμοὶ προσέξεις τὸν νοῦν, καὶ μετ' ἐμοῦ συμβιώσῃς. δόξω γὰρ αὐτόθεν εὐθέως ἐμαυτῷ καὶ τῆς οἰκίας ἄξιος εἶναι καὶ τῶν προγόνων. ὁ δὲ Πολύβιος τὰ μὲν ἔχαιρε θεωρῶν τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ μειρακίου, τὰ δὲ διηπορεῖτο λαμβάνων ἐν νῷ τὴν ὑπεροχὴν τῆς οἰκίας καὶ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἀνδρῶν. πλὴν ἀπό γε ταύτης τῆς ἀνθομολογήσεως, οὐκέτι τὸ μειράκιον ἐχωρίσθη τοῦ Πολυβίου, πάντα δ' ἦν αὐτῷ δεύτερα τῆς ἐκείνου συμπεριφορᾶς. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν λοιπὸν ἤδη κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πεῖραν αὑτῶν διδόντες ἀλλήλοις, εἰς πατρικὴν καὶ συγγενικὴν ἦλθον αἵρεσιν καὶ φιλοστοργίαν πρὸς ἀλλήλους. πρώτη δέ τις ἐνέπεσεν ὁρμὴ καὶ ζῆλος τῶν καλῶν, τὸ τῆς ἐπὶ σωφροσύνῃ δόξαν ἀναλαβεῖν, καὶ παραδραμεῖν ἐν τούτῳ τῷ μέρει τοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ὑπάρχοντας. ὢν δὲ μέγας οὗτος καὶ δυσέφικτος ὁ στέφανος, εὐθήρατος ἦν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁρμὴν τῶν πλείστων. οἱ μὲν γὰρ εἰς ἐρωμένους τῶν νέων, οἱ δ' εἰς ἑταίρας ἐξεκέχυντο, πολλοὶ δὲ εἰς ἀκροάματα καὶ πότους, καὶ τὴν ἐν τούτοις πολυτέλειαν, ταχέως ἠρπακότες ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ

τῶν Ἑλλήνων εἰς τοῦτο τὸ μέρος εὐχέρειαν. καὶ τηλικαύτη τις ἐνεπεπτώκει περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἀκρασία τοῖς νέοις, ὥστε πολλοὺς μὲν ἐρώμενον ἠγορακέναι ταλάντου. συνέβη δὲ τὴν προειρημένην αἵρεσιν οἷον ἐκλάμψαι κατὰ τοὺς νῦν λεγομένους καιρούς, πρῶτον μὲν διὰ τὸ καταλυθείσης τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείας, δοκεῖν ἀδήριτον αὐτοῖς ὑπάρχειν τὴν περὶ τῶν ὅλων ἐξουσίαν. ἔπειτα διὰ τὸ πολλὴν ἐπίφασιν γενέσθαι τῆς εὐδαιμονίας περί τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίους καὶ περὶ τὰ κοινά, τῶν ἐκ Μακεδονίας μετακομισθέντων εἰς τὴν Ῥώμην χορηγιῶν. πλὴν ὅ γε Σκιπίων ὁρμήσας ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ἀγωγὴν τοῦ βίου, καὶ πάσαις ταῖς ἐπιθυμίαις ἀντιταξάμενος, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ὁμολογούμενον καὶ σύμφωνον ἑαυτὸν κατασκευάσας κατὰ τὸν βίον, ἐν ἴσως πέντε τοῖς πρώτοις ἔτεσι πάνδημον ἐποιήσατο τὴν ἐπ' [1] εὐταξίᾳ καὶ σωφροσύνῃ δόξαν. μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τὸ συνεχὲς ὥρμησεν ἐπὶ τὸ περὶ τὰ χρήματα μεγαλοψυχίᾳ καὶ καθαρότητι διενεγκεῖν τῶν ἄλλων. πρὸς δὲ τοῦτο τὸ μέρος καλὴν μὲν ὑποδοχὴν εἶχε τὴν μετὰ τοῦ κατὰ φύσιν πατρὸς συμβίωσιν, καλὰς δ' ἐκ φύσεως ὁρμὰς αὐτὸς ἐπὶ τὸ δέον. πολλὰ δὲ αὐτῷ καὶ ταὐτόματον συνήργησε πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην. [2] πρώτη μὲν γὰρ αὐτῷ μετήλλαξε τὸν βίον ἡ τοῦ κατὰ θέσιν πατρὸς μήτηρ, ἥτις ἦν ἀδελφὴ μὲν τοῦ κατὰ φύσιν πατρὸς αὐτοῦ Λευκίου, γυνὴ δὲ τοῦ κατὰ θέσιν πάππου Σκιπίωνος τοῦ μεγάλου προσαγορευθέντος. ταύτης ἀπολιπούσης οὐσίαν μεγάλην κληρονόμος ὤν, πρῶτον ἐν τούτοις ἔμελλε πεῖραν δώσειν τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως. συνέβαινε δὲ τὴν

ſtudia bello Perſico ſtatim adſciviſſent. Tanta porrò intemperantia tum juventus eò ferebatur, ut nonnulli puerum delicatum talento emerent. Quod quidem inſtitutum præcipuè iis temporibus, de quibus nunc agimus, viguit ac floruit. primùm quòd everſo Macedonum regno imperium orbis terrarum penes populum Romanum ſine controverſia ſtare videbatur. deinde quia Macedonicis opibus Romam tranſlatis, maximæ felicitatis ſpecies quædam, & privatis ſingulorum, & publicis rebus acceſſerat. At P. Scipio diverſam vivendi rationem ſecutus, cunctiſque cupiditatibus adverſatus, atque in reliquo victu eundem tenorem ſervans, ſibique ipſe conſentiens, pervulgatam apud omnes modeſtiæ ac continentiæ laudem eſt adeptus priore illo quinquennio. Poſtea verò confeſtim inſtituit magnificentiâ atque integritate in pecunia danda atque capienda cæteros ſuperare. ad quam virtutem naturalis patris ipſius diſciplina magnum ei ſtimulum admoverat, & natura ingentem impetum dederat. Sed & fortuna conatum ejus magnoperè adjuvit. Nam cùm mater patris ipſius adoptivi abiiſſet è vita, quæ Lucii Æmilii naturalis patris ſoror, Scipionis autem Africani cognomento majoris conjux fuerat, ipſe locupletiſſimâ ejus mulieris hereditate aditâ, primum animi ſui ſpecimen tum edere incepit. quippe antedicta

1 mſ. αὐτὸ ἀξίᾳ. 2 mſ. πρώτην.

mulier

mulier maximo omnis generis apparatu in ſolenni matronarum pompa uti ſolita erat, ut quæ in Scipionis Africani matrimonio & fortuna vixiſſet. Nam præter muliebrem mundum pilentique ipſius ornatum, & caniſtra, & pocula, ac cætera ad ſacrificium neceſſaria, partim aurea, partim argentea in maximis ſolennitatibus circumferebat. ancillarum quoque ac ſervorum comitatus haudquaquam diſpar erat. Univerſum hunc apparatum ſtatim ab obitu Æmiliæ, id enim mulieri nomen fuit, Scipio matri ſuæ donavit: quæ jampridem à L. Æmilio repudiata, artiorem quam pro ſplendore generis rem familiarem habebat. Proinde cùm antea à ſolenni pompa abeſſe conſueviſſet, tum fortè publico ac celebri ſacrificio progreſſa cum apparatu Æmiliæ, iiſdem pilento, bigis ac mulionibus, reliquas mulieres advertit: quæ Scipionis benignitatem animique magnitudinem collaudantes, ſublatis in cœlum manibus univerſæ P. Scipioni fauſta omnia apprecabantur. Atque id cùm ubique præclarum, tum Romæ admirabile videatur eſſe, qua in urbe nemo quidquam ſponte alteri de ſuo donat. Ab hujuſmodi initio virtus P. Scipionis rumore omnium celebrari cœpta eſt, utpote muliebri ſexu natura garrulo, & in omnibus rebus immoderato. Deinde filiabus Scipionis magni, patris

Αἰμιλίαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῇ προειρημένῃ γυναικί, μεγαλομερῆ τὴν περίστασιν ἔχειν ἐν ταῖς γυναικείαις ἐξόδοις, ἅτε συνηκμακυῖαν τῷ βίῳ καὶ τῇ τύχῃ τῇ Σκιπίωνος. χωρὶς γὰρ τοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ἀπήνην κόσμου, καὶ τὰ κανᾶ, καὶ τὰ ποτήρια, καὶ τἄλλα πρὸς τὴν θυσίαν ποτὲ μὲν ἀργυρᾶ, ποτὲ δὲ χρυσᾶ πάντα συνεξηκολούθει κατὰ τὰς ἐπιφανεστάτας ἐξόδους αὐτῇ. τό τε τῶν παιδισκῶν καὶ τὸ τῶν οἰκετῶν τῶν παρεπομένων πλῆθος ἀκόλουθον ἦν τούτοις. ταύτην δὴ τὴν περικοπὴν ἅπασαν εὐθέως μετὰ τὸν τῆς Αἰμιλίας τάφον ἐδωρήσατο τῇ μητρί, ᾗ συνέβαινε κεχωρίσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ Λευκίου πρότερον ἤδη χρόνοις πολλοῖς, τὴν δὲ τοῦ βίου χορηγίαν ἐλλιπεστέραν ἔχειν τῆς κατὰ τὴν εὐγένειαν φαντασίας. διὸ τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ἀνακεχωρηκυίας αὐτῆς ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐξόδων, τότε κατὰ τύχην οὔσης ἐπιφανοῦς καὶ πανδήμου θυσίας, ἐκπορευομένης αὐτῆς ἐν τῇ τῆς Αἰμιλίας περικοπῇ καὶ χορηγίᾳ, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῶν ὀρεοκόμων καὶ τοῦ ζεύγους, καὶ τῆς ἀπήνης αὐτῆς ὑπαρχούσης, συνέβη τὰς γυναῖκας θεωμένας τὸ γεγονὸς ἐκπλήττεσθαι τὴν τοῦ Σκιπίωνος χρηστότητα καὶ μεγαλοψυχίαν, καὶ πάσας προτείνασας τὰς χεῖρας εὔχεσθαι τῷ προειρημένῳ πολλὰ καὶ ἀγαθά. τοῦτο δὲ πανταχῇ μὲν ἂν εἰκότως φαίνοιτο καλόν, ἐν δὲ Ῥώμῃ καὶ θαυμαστόν. ἁπλῶς γὰρ οὐδεὶς οὐδενὶ δίδωσι τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων ἑκὼν οὐδέν. πρώτη μὲν οὖν αὕτη καταρχὴ τῆς ἐπὶ καλοκἀγαθίᾳ φήμης αὐτῷ συνεκύρησε, καὶ μεγάλην ἐποίησε προκοπήν. ἅτε τοῦ τῶν γυναικῶν γένους καὶ λάλου, καὶ καταφέροντος ἐφ᾽ ὅ τι ἂν ὁρμήσῃ. μετὰ δὲ ταῦτα ταῖς Σκιπίωνος μὲν τοῦ μεγάλου θυγατράσιν, ἀδελφαῖς δὲ τοῦ κατὰ

1 θέσιν πατρὸς λαβόντος, αὐτὸν ἔδει τὴν ἡμίσειαν ἀποδοῦναι τῆς φερνῆς. ὁ γὰρ πατὴρ συνέθετο μὲν ἑκατέρᾳ τῶν θυγατέρων μ΄. τάλαντα δώσειν. τούτων δὲ τὸ μὲν ἥμισυ παραχρῆμα τοῖς ἀνδράσιν ἔδωκεν ἡ μήτηρ, τὸ δ' ἥμισυ κατέλειπεν ἀποθνήσκουσα προσοφειλόμενον. ὅθεν ἔδει τὸν Σκιπίωνα διαλύειν τοῦτο τὸ χρέος ταῖς τοῦ πατρὸς ἀδελφαῖς. κατὰ δὲ τοὺς Ῥωμαίων νόμους δέον ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἀποδοῦναι τὰ προσοφειλόμενα χρήματα τῆς φερνῆς ταῖς γυναιξί, προδοθέντων τῶν ἐπίπλων εἰς δέκα μῆνας κατὰ τὸ παρ' ἐκείνοις ἔθος, εὐθέως ὁ Σκιπίων συνέταξε τῷ τραπεζίτῃ τῶν κ΄ καὶ ε΄ ταλάντων 2 ἑκατέρᾳ ποιήσασθαι τὴν ἀνταπόδοσιν ἐν τοῖς δέκα μησί. τοῦ δὲ Τιβερίου καὶ τοῦ Νασικᾶ Σκιπίωνος, οὗτοι γὰρ ἦσαν ἄνδρες τῶν προειρημένων γυναικῶν, ἅμα τῷ διελθεῖν τοὺς δέκα μῆνας προσπορευομένων πρὸς τὸν τραπεζίτην, καὶ πυνθανομένων εἴ τι συντέτακται Σκιπίων αὐτῷ περὶ τῶν χρημάτων, κἀκείνου κελεύοντος αὐτοὺς κομίζεσθαι, καὶ ποιοῦντος τὴν διαγραφὴν ἑκατέρῳ τῶν εἴκοσι καὶ πέντε ταλάντων, ἀγνοεῖν αὐτὸν ἔφασαν. δεῖν γὰρ αὐτοὺς οὐ πᾶν κατὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ τὸ τρίτον μέρος κομίζεσθαι κατὰ τοὺς νόμους. τοῦ δὲ φάσκοντος οὕτως αὐτῷ συντετάχθαι τὸν Σκιπίωνα, διαπιστήσαντες προῆγον ἐπὶ τὸν νεανίσκον, διειληφότες ἐκεῖνον ἀγνοεῖν. καὶ τοῦτ' ἔπασχον οὐκ ἀλόγως. οὐ γὰρ οἷον πεντήκοντα τάλαντα δοίη τις ἂν ἐν Ῥώμῃ πρὸ τριῶν

1 deerat in mſ. 2 mſ. τέραν.

adoptivi ſororibus dimidium dotis ſolvendum erat. Siquidem pater quadraginta talenta utrique filiæ dotis nomine daturum ſe ſpoponderat : cujus pecuniæ dimidiam quidem partem mater utrique genero numeraverat præſentem, dimidiam verò in ære alieno moriens reliquerat. quare id nomen à P. Scipione diſſolvendum erat adoptivi patris ſororibus. Porrò cùm reliquum ejus pecuniæ quæ dotis nomine debetur, jure civili populi Romani annua bima trima die mulieribus numerandum ſit, inſtrumento ac ſupellectile priùs intra decem menſes præſtitis ex more qui apud illos obtinet: Scipio ſtatim argentario mandavit, quinque & viginti talenta utrique intra decem proximos menſes perſolveret. Cùm verò Tiberius Gracchus & Scipio Naſica, quibus antedictæ mulieres nupſerant, elapſo menſe decimo confeſtim ad argentarium veniſſent, rogaſſentque num quid de ea pecunia mandati ab Scipione haberet, atque ille pecuniam accipere eos juberet, & quinque ac viginti talenta utrique numeraret, tum ii errare illum dixerunt; non enim univerſam ſimul pecuniam, ſed tertiam tantum partem in præſentia legibus deberi. Cumque ille ſubjiceret ita ſibi mandatum eſſe a Scipione, diffiſi juvenem adierunt, labi eum ignoratione arbitrati. idque profectò haud ſine cauſa. Etenim non modò quinquaginta talenta ante triennium nemo, ſed ne unum quidem ante præſtitutam diem quiſquam Romæ ſolvat. tantam unusquiſque diligentiam in pecu-

pecunia, utilitatem in tempore collocat. Cæterùm cùm Scipionem conveniſſent, percuntati quid argentario in mandatis dediſſet, cùm ille diceret mandaſſe ut omnis ſimul pecunia ſororibus ſolveretur, illi præ ſe curam ejus ferentes, errare eum ſubjecerunt: ipſi enim ſuâ ipſius pecunia uti in longum adhuc tempus legibus licere. At Scipio hęc ſibi probè comperta & cognita eſſe reſpondit, ſed cum extraneis quidem ſtricto jure uti ſolere, cum propinquis autem & amicis candidè ac generosè agere quantum fieri poſſet. quare ut omnem pecuniam ab argentario acciperent rogabat. Quibus auditis, Tiberius & Naſica taciti domum reverſi ſunt, & Scipionis magnitudine animi ſtupefacti, & ſuam nimis attentam diligentiam damnātes, tam etſi inter civitatis principes eſſent. Mortuo deinde poſt biennium naturali patre L. Æmilio, ipſe cum fratre Fabio heres relictus, præclarum facinus ac memoria dignum geſſit. Nam L. Æmilius cùm abſque liberis eſſet, propterea quod ipſi quidem in alias familias adoptione migraverant, cæteri verò quos heredes familiæ, ſacrorum & nominis ſui alebat, fato prærepti omnes erant, hereditatem ipſis reliquerat. At Scipio cùm fratrem ſuum videret re familiari minus quàm ſe inſtructum eſſe, univerſam hereditatem quæ ſexaginta eoque amplius talentis æſtimabatur, fratri conceſſit. Sic enim demum Fabius opibus æqualis ipſi erat futurus.

ἐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ τάλαντον ἐν περὶ τῆς τεταγμένης ἡμέρας. τοιαύτη τις ἐστὶ καὶ τηλικαύτη παρὰ πάντας ἅμα μὲν ἀκρίβεια περὶ τὸ διάφορον, ἅμα δὲ λυσιτέλεια περὶ τὸν χρόνον. οὐ μὴν ἀλλὰ προσαπορηθέντων αὐτῶν καὶ πυνθανομένων πῶς τῷ τραπεζίτῃ συντέταχε; τοῦ δ' εἰπόντος, ἀποδοῦναι πᾶν τὸ χρῆμα ταῖς ἀδελφαῖς, ἀγνοεῖν αὐτὸν ἔφασαν, ἅμα τὸ κηδεμονικὸν ἐμφανίζοντες. ἐξεῖναι γὰρ 1 αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους χρῆσθαι τοῖς διαφόροις ἱκανὸν ἐπὶ χρόνον. ὁ δὲ Σκιπίων ἔφη ἀγνοεῖν τούτων οὐδέν. ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς ἀλλοτρίους τὴν ἐκ τῶν νόμων ἀκρίβειαν τηρεῖν, τοῖς δὲ συγγενέσι καὶ φίλοις ἁπλῶς χρῆσθαι 2 καὶ γνησίως κατὰ δύναμιν. διὸ παραλαμβάνειν αὐτοὺς ἐκέλευε πᾶν τὸ χρῆμα παρὰ τοῦ τραπεζίτου. οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον ταῦτ' ἀκούσαντες, ἐπανῆγον σιωπῶντες, καταπεπληγμένοι μὲν τὴν τοῦ Σκιπίωνος μεγαλοψυχίαν, κατεγνωκότες δὲ τῆς αὐτῶν μικρολογίας, καίπερ ὄντες οὐδενὸς δεύτεροι Ῥωμαίων. μετὰ δ' ἔτη δύο μεταλλάξαντος τοῦ κατὰ φύσιν πατρὸς αὐτοῦ Λευκίου, καὶ καταλιπόντος κληρονόμους τῆς οὐσίας αὐτόν τε καὶ τὸν ἀδελφὸν Φάβιον, καλόν τι καὶ μνήμης ἄξιον ἐποίησεν. ὁ γὰρ Λεύκιος ὑπάρχων ἄτεκνος, διὰ τὸ τοὺς 3 μὲν εἰς ἑτέρας οἰκίας ἐκδεδόσθαι, τοὺς δ' ἄλλους υἱοὺς οὓς ἔτρεφε διαδόχους 4 αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους πάντας μετηλλαχέναι, τούτοις ἀπέλιπε τὴν οὐσίαν. ὁ δὲ Σκιπίων θεωρῶν αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν καταδεέστερον ὄντα τοῖς ὑπάρχουσιν, ἐξεχώρησε πάντων τῶν ὑπαρχόντων, οὔσης τῆς ὅλης τιμήσεως ὑπὲρ ἑξήκοντα τάλαντα, διὰ τὸ μέλλειν οὕτως ἴσον ὑπάρχειν αὐτῷ κατὰ τὴν οὐσίαν τὸν Φάβιον.

γενομέ-

1 mſ. αὐτόν. 2 deeſt in mſ. 3 4 deeſt in mſ. utraque vox.

γινομένου δὲ τούτου περιβοήτου, προσέθηκεν ἕτερον τούτῳ δεῖγμα τῆς αὑτοῦ προαιρέσεως ἐμφανέστερον. βουλομένου γὰρ τἀδελφοῦ μονομαχίας ἐπὶ τῷ πατρὶ ποιεῖν, οὐ δυναμένου δὲ δέξασθαι τὴν δαπάνην διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀναλισκομένων χρημάτων, καὶ ταύτης τὴν ἡμίσειαν εἰσήνεγκεν ὁ Σκιπίων ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας. ἔστι δ' οὐκ ἐλάττων ἡ σύμπασα τριάκοντα ταλάντων, ἐάν τις μεγαλομερῶς ποιῇ. φήμης περὶ αὐτοῦ διδομένης, μετήλλαξεν ἡ μήτηρ. ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπέχετο τοῦ κομίσασθαι ὧν πρότερον ἐδωρήσατο, περὶ ὧν ἀρτίως εἶπον. ὥστε καὶ ταῦτα καὶ τὴν λοιπὴν οὐσίαν τὴν τῆς μητρὸς ἅπασαν ἀπέδωκε ταῖς ἀδελφαῖς, ἧς οὐδὲν αὐταῖς προσῆκε κατὰ τοὺς νόμους. διὸ πάλιν τῶν ἀδελφῶν παραλαβουσῶν τόν τε ἐν ταῖς ἐξόδοις κόσμον καὶ τὴν περίστασιν τὴν τῆς Αἰμιλίας, πάλιν ἐκαινοποιήθη τὸ μεγαλόψυχον καὶ φιλοίκειον τῆς τοῦ Σκιπίωνος προαιρέσεως. ταῦτα μὲν οὖν προκατεσκευασμένος ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας Πόπλιος Σκιπίων, προῆλθε πρὸς τὸ φιλοδοξεῖν σωφροσύνῃ καὶ καλοκἀγαθίᾳ· εἰς ἣν ἴσως ἑξήκοντα τάλαντα δαπανήσας, τοσαῦτα γὰρ ἦν προέμενος τῶν ἰδίων, ὁμολογουμένην ἔσχε τὴν ἐπὶ καλοκἀγαθίᾳ φήμην. οὐχ οὕτω τῷ πλήθει τῶν χρημάτων τὸ παρακείμενον κατεργασάμενος, ὡς τῷ καιρῷ τῆς δόσεως καὶ τῷ χειρισμῷ τῆς χάριτος. τὴν δὲ σωφροσύνην περιεποιήσατο, δαπανήσας μὲν οὐδέν, πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων ἡδονῶν ἀποσχόμενος προσεκέρδανε τὴν σωματικὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐεξίαν, ἥτις αὐτῷ παρ' ὅλον τὸν βίον παρεπομένη πολλὰς ἡδονὰς καὶ καλὰς ἀμοιβὰς ἀπέδωκεν, ἀνθ' ὧν

Quod factum cùm in ore omnium verſaretur, ipſe aliud apertius animi ſui ſpecimen adjecit. Cùm enim Fabius gladiatores in funere patris edere vellet, neque eum ſumptum ob magnitudinem apparatus facilè poſſet ſuſtinere, Scipio dimidiam impenſæ partem de ſuo eſt largitus. Hujuſmodi verò impenſa ſi quis magnifice ſpectacula edere velit, non minor triginta talentis ſolet eſſe. Pervulgata hujus rei fama mater Scipionis paulò poſt deceſſit. Ex cujus bonis ille ea quæ olim donaverat, de quibus ſuperiùs dixi, non modò non recepit, ſed & ea omnia, & univerſam matris hereditatem ſororibus remiſit, tametſi nulla pars hereditatis legibus ad eas pertineret. Proinde cùm Scipionis ſorores rurſus cum ornatu paratuque Æmiliæ in ſolenni matronarum pompa procederent, iterum ejus in ſuos benevolentia ac magnitudo animi in memoriam famamque revocata eſt. His ab ineunte ætate ſtudiis uſus Scipio, modeſtiæ & elegantiæ laudem eſt aſſecutus. & impenſis quidem ſexaginta talentis, tantum enim de ſuo largitus eſt, elegantiæ apud omnes gloriam comparavit, magis ex opportunitate ac dexteritate in conferenda gratia, quàm ex pecuniæ magnitudine. Modeſtiæ verò & continentiæ laudem retulit abſque ullo quidem ſumptu: Sed multis variiſque repreſſis cupiditatibus, optimam præterea corporis valetudinem lucrifecit, qua per totum vitæ ſpacium continua uſus, ampliſſimam merce-

mercedem abſtinentiæ ſuæ, atque honeſtiſſimas cepit voluptates. Jam verò cùm ultimæ ac præcipuæ partes ſint fortitudinis, cùm in omni Republica, tum præſertim Romæ, præcipua quadam in eo genere exercitatione opus erat. Ad quod ſtudium maximam illi opportunitatem obtulit fortuna. Nam cùm Macedonum Reges venationi plurimùm ſtuderent, ſolitique eſſent Macedones loca ad feras congregandas aptiſſima huic uſui dicare: hujuſmodi ſepta toto quidem belli Perſici tempore eadem qua priùs cura fuerant cuſtodita, cæterùm per quatuor continuos annos intacta atque illibata ab omni venatu permanſerant, Rege aliis negotiis tum maximè diſtracto. quocirca ferarum omnis generis erant pleniſſima. Confecto autem bello L. Æmilius eam exercitationem ac voluptatem quæ eſt in venando, convenientiſſimam juventuti ratus eſſe, & venatores Regios conciliavit Scipioni, & omnem venandi licentiam ei conceſſit. Qua ille accepta Rex propemodum ſibi eſſe viſus, totum illud tempus quo legiones poſt victoriam in Macedonia perſtiterunt, in eo conſumpſit. Cumque & ampliſſima ei facultas ſuppeteret, & ipſe ætate cum maximè floreret, & natura in eam rem eſſet propenſior, tanquam generoſi catuli conſtantior ejus ac diuturnior in venando impetus fuit. Quamobrem Romam poſtquam venit, adjuncto Polybii in ea parte ſtudio atque

πρότερον ἀπείχετο τῶν προχείρων ἡδονῶν. λοιποῦ δ' ὄντος τοῦ κατὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ κυριωτάτου σχεδὸν ἐν πάσῃ μὲν πολιτείᾳ, μάλιστα δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, μεγίστην ἔδει καὶ τὴν ἄσκησιν περὶ τοῦτο τὸ μέρος ποιήσασθαι. καλὸν μὲν οὖν τι πρὸς ταύτην τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς τύχης ἐγένετο συνέργημα. τῶν γὰρ ἐν Μακεδονίᾳ βασιλικῶν μεγίστην ποιουμένων σπουδὴν περὶ τὰς κυνηγεσίας, καὶ Μακεδόνων ἀνειμένων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους τόπους πρὸς τὴν τῶν θηρίων συναγωγήν, ταῦτα συνέβη τὰ χωρία τετηρῆσθαι μὲν ἐπιμελῶς καθάπερ καὶ πρότερον, πάντα τὸν τοῦ πολέμου χρόνον, κεκυνηγῆσθαι δὲ μηδέποτε 1 διὰ τῶν τεττάρων ἐτῶν διὰ τοὺς περισπασμούς· ἐξ οὗ θηρίων ὑπῆρχε πλήρη παντοδαπῶν. τοῦ δὲ πολέμου λαβόντος κρίσιν, ὁ Λεύκιος καλλίστην ὑπολαμβάνων καὶ τὴν ἄσκησιν, καὶ τὴν ψυχαγωγίαν ὑπάρχειν τοῖς νέοις τὴν περὶ τὰ κυνηγέσια, τούς τε κυνηγοὺς συνέστησε τοὺς βασιλικοὺς τῷ Σκιπίωνι, καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν περὶ τὰ κυνηγέσια παρέδωκε τούτῳ πᾶσαν. ἧς ἐπιλαβόμενος ὁ προειρημένος καὶ νομίσας οἱονεὶ βασιλεύειν, ἐν τούτῳ 2 κατεγίνετο πάντα τὸν χρόνον, ὅσον ἐπέμεινε τὸ στρατόπεδον μετὰ τὴν μάχην ἐν τῇ Μακεδονίᾳ. γενομένης δὲ μεγάλης ἐξουσίας περὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμαίως ἔχοντος αὐτοῦ, καὶ κατὰ φύσιν οἰκείως διακειμένου, καθάπερ εὐγενοῦς σκύλακος ἐπίμονον αὐτοῦ συνέβη γενέσθαι τὴν περὶ τὰς κυνηγεσίας ὁρμήν. διὸ καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ προσλαβὼν τὸν τοῦ Πολυβίου πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐνθουσιασμόν,

1 addidi ex conject. 2 f. κατεσόνετο.

σμόν, ἐφ' ὅσον οἱ λοιποὶ τῶν νέων περὶ τὰς κρίσεις καὶ τοὺς χαιρετισμοὺς ἐσπούδαζον, κατὰ τὴν ἀγορὰν ποιούμενοι τὴν διατριβήν, καὶ διὰ τούτων συνιστάνειν ἑαυτοὺς ἐπειρῶντο τοῖς πολλοῖς, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ Σκιπίων ἐπὶ ταῖς κυνηγεσίαις ἀναστρεφόμενος, καὶ λαμπρὸν ἀεί τι ποιῶν καὶ μνήμης ἄξιον, καλλίω δόξαν ἐξεφέρετο τῶν ἄλλων. οἷς μὲν γὰρ οὐκ ἦν ἐπαίνου τυχεῖν εἰ μὴ βλάψαιέν τινα τῶν πολιτῶν· ὁ γὰρ τῶν κρίσεων τρόπος τοῦτ' ἐπιφέρειν εἴωθεν. ὁ δ' ἁπλῶς οὐδένα λυπῶν ἐξεφέρετο τὴν ἐπ' ἀνδρείᾳ δόξαν πάνδημον, ἔργῳ πρὸς λόγον ἁμιλλώμενος. τοιγαροῦν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσοῦτον παρέδραμε τοὺς καθ' αὑτόν, ὅσον οὐδείς πω μνημονεύεται Ῥωμαίων. καίπερ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν πορευθεὶς ἐν 1 φιλοξενίᾳ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἔθη καὶ νόμιμα. ἐγὼ δὲ πλείω πεποίημαι λόγον ὑπὲρ τῆς Σκιπίωνος αἱρέσεως ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας, 2 ἡδεῖαν μὲν ὑπολαμβάνων εἶναι τοῖς πρεσβυτέροις, ὠφέλιμον δὲ τοῖς νέοις τὴν τοιαύτην ἱστορίαν· μάλιστα δὲ βουλόμενος πίστιν παρασκευάζειν τοῖς μέλλουσι λέγεσθαι ἐν ταῖς ἑξῆς βίβλοις περὶ αὐτοῦ, πρὸς τὸ μήτε διαπορεῖν τοὺς ἀκούοντας διὰ τὸ παράδοξόν τι φαίνεσθαι τῶν συμβαινόντων μετὰ 3 γε ταῦτα περὶ αὐτόν, μήτ' ἀφαιρουμένους τἀνδρὸς κατὰ λόγον γεγονότα κατορθώματα τῇ τύχῃ προσάπτειν, ἀγνοοῦντας τὰς αἰτίας ἐξ ὧν ἕκαστα συνέβη γενέσθαι, πλὴν τελέως ὀλίγων, ἃ δεῖ μόνα προσάπτειν τῇ τύχῃ καὶ ταὐτομάτῳ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον ἡμεῖς διεληλυθότες κατὰ τὴν

1 f. φιλοδοξίᾳ. 2 mſ. ἰδίᾳ.

ardore, quantum temporis in judiciis ac ſalutationibus reliqui juvenes conterebant, forum aſſiduè prementes, eoque ſtudentes commendare ſe multitudini, tantum Scipio venationibus impendens, atque interim præclarum aliquid & ad memoriam inſigne agere nunquam deſiſtens, præſtantiorem cæteris gloriam eſt adeptus. Illis enim ſine alicujus civis damno laus contingere non poterat. quippe judiciorum ordo & natura id ferre ſolet. At verò ille nemini moleſtiam faceſſens, fortitudinis laudem ſibi apud omnes comparavit, virtute atque inſignibus factis cum fama ipſa contendens. Proinde brevi inter æquales ſuos tantum enituit, quantum ſuperiori memoria Romæ nemo, idque cùm planè contrarium moribus inſtitutiſque Romanorum ad laudem & gloriam curſum tenuiſſet. Ego verò quæ ſtudia Scipionis in adoleſcentia fuerint, ideò pluribus enarrare volui, quod & ſenioribus jucundam & utilem juventuti harum rerum cognitionem fore arbitratus ſum: eoque potiſſimùm conſilio, ut iis quæ de illo viro deinceps ſum dicturus, fidem præmunirem, ne fortè qui hæc legent, ob magnitudinem novitatemque eorum quæ huic viro contigerunt, in ambiguo hæreant, neve res illius certo conſilio geſtas Fortunæ tribuant, cùm cauſas ignorabunt ex quibus ſingulæ res ſunt profectæ, præter admodum paucas, quas ſolas caſui ac fortunæ aſſignare licet. atque his obiter quaſi per excurſum com-

3 mſ. δὲ.

memo-

memoratis, nunc in viam redimus, ex qua narratio noſtra divertit.

Ætolicæ res rectè ſunt compoſitæ extincto apud eos civili bello poſt obitum Lyciſci. Similiter mortuo Mnaſippo Coronæo Bœotia in meliore ſtatu erat. Itemque Acarnania ſublato è vivis Chremata. Prorſus enim quædam quaſi luſtratio atque expiatio contigit tum univerſę Græciæ, peſtibus Reipublicæ è medio remotis. Namque & Charopus ille Epirota hoc ipſo anno Brundiſii deceſſit. Sed res Epiri adhuc inquietæ erant ac turbatæ ut antea, ob ſævitiam atque nequitiam Charopi poſt victoriam de Perſeo partam.

Nam cùm L. Anicius cauſa cognita viros celeberrimos condemnaſſet, alios verò ad cauſam dicendam Romam abduxiſſet, quotquot vel leviſſima ſuſpicione contingebantur, tum Charopus pleniſſimam quidvis agendi licentiam nactus, nullum crudelitatis genus omiſit, partim per ſe ipſe, partim amicorum operâ uſus. quippe cùm ipſe admodum juvenis erat, tum verò perditiſſimus ac leviſſimus quiſque cauſâ diripiendæ alienæ pecuniæ ad eum confluxerat. Maximam porrò auctoritatem ac fidem omnibus illius factis addiderat, utque non ſine conſilio, ſed ex ſententia populi Romani cuncta agi viderentur, effecerat vetus amicitia quæ illi cum pleriſque primariis viris Romæ intercedebat, ac præterea ſuffragium Myrtonis ſenis & Nicanoris ejus filii.

παρέκβασιν, αὖθις ἐπάνιμεν ἐπὶ τὴν ἐκτροπὴν τῆς ὑποκειμένης διηγήσεως.

Ὅτι τὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν καλῶς διετέθη κατεσβεσμένης ἐν αὐτοῖς τῆς ἐμφυλίου στάσεως μετὰ τὸν Λυκίσκου θάνατον, καὶ Μνασίππου τοῦ 1 Κορωναίου μεταλλάξαντος τὸν βίον βελτίων ἦν ἡ διάθεσις κατὰ τὴν Βοιωτίαν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν Χρεμάτα γεγονότος ἐκποδών. σχεδὸν γὰρ ὡσανεὶ καθαρμόν τινα συνέβη γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἀλιτηρίων αὐτῆς ἐκ τοῦ ζῆν μεθισταμένων. καὶ γὰρ καὶ τὸν Ἠπειρώτην Χάροπα συνεκύρησε κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν Βρεντεσίῳ μεταλλάξαι τὸν βίον. τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἤπειρον ἔτι ἐν ἀκαταστασίαις ἦν, καὶ ταραχαῖς 2 καθάπερ τοῖς ἐπάνω χρόνοις, διὰ τὴν Χάροπος ὠμότητα καὶ παρανομίαν, ἐξ οὗ συνέβη τελεσθῆναι τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον.

Ὅτι μετὰ τὸ κατακρῖναι Λεύκιον Ἀνίκιον καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ ἀπαγαγεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅσοι καὶ βραχεῖαν ὑποψίαν εἶχον, τότε λαβὼν ὁ Χάροψ τὴν ἐξουσίαν ὃ βούλοιτο πράττειν, οὐκ ἔστι τῶν δεινῶν ὁποῖον οὐκ ἐποίει, τὰ μὲν δι᾽ αὑτοῦ, τὰ δὲ διὰ τῶν φίλων· ἅτε νέος μὲν ὢν αὐτὸς κομιδῆ, συνδεδραμηκότων δὲ πρὸς αὐτὸν τῶν χειρίστων καὶ τῶν εἰκαιοτάτων ἀνθρώπων, διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων νοσφισμόν. εἶχε δὲ οἷον ἐφεδρείαν καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸ πιστεύεσθαι διότι πράττει κατά τινα λόγον ἃ ποιεῖ καὶ μετὰ τῆς Ῥωμαίων γνώμης, τήν τε προϋπάρχουσαν αὐτῷ σύστασιν καὶ πρὸς τοὺς προειρημένους, καὶ πρὸς ταύτῃ Μύρτωνα πρεσβύτην ἄνθρωπον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικάνορα, τἄλλα 3 γε μετρίους ἀνθρώπους καὶ δοκοῦντας εἶναι Ῥωμαίων φίλους. οἳ πολύ τε

1 mſ. Κυρωναίων. 2 addidi ex Conject. 3 mſ. δὴ.

κεχωρισμένοι τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ἁπάσης ἀδικίας, οὐκ οἶδ' ὅπως τότε συνεπέδωκαν αὑτοὺς, εἰς τὸ συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν τῆς τοῦ Χάροπος ἀνομίας. ἐπειδὴ δ' ὁ προειρημένος τοὺς μὲν κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀναφανδὸν ἐφόνευσε, τοὺς δ' ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις, ἐνίους δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπαποςέλλων ἐδολοφόνησε, καὶ πάντων τῶν τεθνεώτων ἐξηνδραποδίσατο τοὺς βίους, ἄλλην ἐπενόησε μηχανήν. 1 περιέγραφε γὰρ τοὺς εὐκαιροῦντας τοῖς βίοις φυγάδας, οὐ μόνον ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας. ἀναταθεὶς δὲ τὸν φόβον τοῦτον, ἐχρηματίζετο ἀεί, τοὺς μὲν ἄνδρας δι' ἑαυτοῦ, τὰς δὲ γυναῖκας διὰ τῆς μητρὸς Φιλότιδος. πάνυ γὰρ 2 εὐφυὴς ἐγένετο κατὰ τοῦτο τὸ πρόσωπον, πρὸς δὲ βίαν καὶ πλεῖόν τι δυνάμενον συνεργεῖν ἢ κατὰ γυναῖκα. ἐπειδὴ δὲ πάντας ἐξηργυρίσαντο κατὰ τὸ δυνατόν, εἰσῆγον εἰς τὸν δῆμον οὐδὲν ἧττον ἅπαντας τοὺς προγεγραμμένους. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐν τῇ Φοινίκῃ τὰ μὲν διὰ τὸν φόβον, τὰ δὲ καὶ δελεαζόμενοι διὰ τῶν περὶ τὸν Χάροπα, κατέκριναν οὐ φυγῆς, ἀλλὰ θανάτου πάντας τοὺς προσαγγελθέντας ὡς ἀλλότρια φρονοῦντας Ῥωμαίων. οὗτοι μὲν οὖν πάντες ἔφυγον, ὅτε Χάροψ ὥρμησεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἔχων χρήματα καὶ τοὺς περὶ τὸν Μύρτωνα μεθ' αὑτοῦ, βουλόμενος ἐπισφραγίσασθαι διὰ τῆς συγκλήτου τὴν αὑτοῦ παρανομίαν. ἐν ᾧ καιρῷ κάλλιστον μὲν ἐγένετο δεῖγμα τῆς Ῥωμαίων αἱρέσεως, κάλλιστον δὲ θέαμα πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τοῖς παρεπιδήμοις, μάλιστα δὲ τοῖς ἀνακεκλημένοις. ὅ, τε γὰρ Μάρκος

1 mſ. προέγραφε. 2 leg. εὐφυὲς

Qui cùm alioqui ſatis modeſti & amici populi Romani viderentur, ſemperque antea ab omni flagitio procul abfuiſſent, tum neſcio quo pacto ſeipſos ſcelerum Charopi fautores ac ſocios adjunxerant. At verò ille ubi alios in medio foro palàm trucidavit, alios in ſuis domibus, nonnullos in agris, aut per vias ſubmiſſis percuſſoribus interfecit, atque omnium protinus facultates invaſit, tandem alia machina graſſari cœpit. Locupletiſſimum enim quemque, nec viros ſolùm, ſed & matresfamilias exules proſcripſit. quo metu incuſſo ipſe aſſiduè viros quidem per ſe, at mulieres matris Philotidis operâ ſpoliabat. Fuit enim hæc mulier ad omnia maximè idonea, ſed quæ ad vim ac ſcelus plus adjumenti quàm pro muliere afferre poſſet. Poſtquam demùm univerſos pecuniâ ſpoliarunt, nihilo ſecius cunctos qui proſcripti erant, populi judicio permiſêre. At plurimi in urbe Phœnica partim metu, partim blanditiis à factione Charopi inducti, univerſos quibus alienatus à Romanis animus crimini dabatur, non exilio, ſed capitali ſententia condemnarunt. Hi omnes in exilium abjerunt, quo tempore Charopus comite Myrtone cum magna pecuniæ vi Romam eſt profectus; eo conſilio ut ſcelus ſuum Senatus auctoritate confirmaret. Tunc temporis verò pulcherrimum ſpecimen morum pop.Rom. & gratiſſimum cùm omnibus Grecis, tum maximè iis qui ob quaſdam ſuſpiciones Romam evocati erant, ſpectaculum apparuit. Etenim M. Æ-

ἴγ. τοῦτο τὸ πρέσ.

milius

milius Lepidus Pontifex Max. & Princeps Senatus, & L. Æmilius, is qui Perſeum vicit, maximâ vir auctoritate ac potentia præditus, cùm accepiſſent quę Charopus geſſerat in Epiro, domo ſua ei interdixerunt. Cujus rei fama per urbem diſperſa, Græci quicunque aderant, maximo ſunt gaudio affecti, & Romanorum adverſus improbos odium magnis laudibus extulerunt. Poſtmodum introductus in Senatum Charopus, haudquaquam inter honoratos ſedere eſt juſſus, neque ullum à Senatu reſponſum certum accepit. ſed legatis propediem ad res Illyrici componendas profecturis, id in mandatis daturum Senatus reſpondit, ut quæcunque acta in Epiro erant, inquirerent. At Charopus egreſſus è Curia, reſponſum quidem Senatus reticuit, confictum autem alterum pro re atque utilitate ſua reſponſum divulgavit, quaſi omnia ejus acta Senatus probaſſet.

Eumenes Pergami Rex corpore quidem erat infirmo atque imbecilli, ſed animi vigore infirmitatem corporis compenſabat. vir in pleriſque rebus nulli ætatis ſuæ Regum ſecundus; in rebus autem graviſſimis ac pulcherrimis omnium maximus ac ſplẽdidiſſimus. Qui primùm quidem cùm regnum paucis ac tenuibus oppidulis coarctatum à patre accepiſſet, ampliſſimis temporis ſui imperiis parem dominationem ſuam præſtitit, non tam fortunæ auxilio & caſu quodam, quàm ſolertiâ & induſtriâ ſuâ. Deinde præ cæteris

ἀρχιερεὺς ὢν καὶ πρῶτος τῆς συγκλήτου γραφόμενος, ὅ, τε Λεύκιος ὁ τὸν Περσέα νικήσας μεγίστην ἔχων πίστιν καὶ δύναμιν, πυνθανόμενοι τὰ πεπραγμένα τῷ Χάρωπι κατὰ τὴν Ἤπειρον, ἐκώλυσαν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν εἰσιέναι τὸν Χάρωπα. οὗ γενομένου περιβοήτου πάντες ἐγεγήθησαν οἱ παρεπιδημοῦντες περιχαρεῖς, ἀποδεχόμενοι τὸ μισοπόνηρον τῶν Ῥωμαίων. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Χάρωπος εἰσελθόντος εἰς τὴν σύγκλητον, 1 οὐ συνεκάθητο τοῖς ἀξιουμένοις, οὐδ' ἐβουλήθη δοῦναι ῥητὴν ἀπόκρισιν. ἀλλὰ τοῖς ἀποστελλομένοις πρεσβευταῖς ἔφη δώσειν ἐντολάς, ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν γεγονότων. ὁ δὲ Χάροψ ἀναχωρήσας ταύτην μὲν τὴν ἀπόκρισιν ἀπεσιώπησε, γράψας δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν ἁρμόζουσαν ἀπήγγελεν ὡς συνδεδοκηκότων Ῥωμαίων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις.

Ὅτι Εὐμένης ὁ βασιλεὺς τῇ μὲν σωματικῇ δυνάμει παραλελυμένος ἦν, τῇ δὲ τῆς ψυχῆς λαμπρότητι προσαντεῖχεν. ἀνὴρ ἐν μὲν τοῖς πλείστοις οὐδενὸς δεύτερος τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων γενόμενος, περὶ δὲ τὰ σπουδαιότατα καὶ κάλλιστα μείζων καὶ λαμπρότερος. ὅς γε πρῶτον μὲν παραλαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν βασιλείαν συνεσταλμένην τελέως εἰς ὀλίγα καὶ λιτὰ πολισμάτια, ταῖς μεγίσταις τῶν καθ' αὐτὸν δυναστειῶν ἐφάμιλλον ἐποίησε τὴν ἰδίαν 2 ἀρχήν. οὐ τύχῃ τὸ πλεῖον συνεργῷ χρώμενος, οὐδ' ἐκ περιπετείας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγχινοίας καὶ φιλοπονίας, ἔτι δὲ πράξεως τῆς αὐτοῦ. δεύτε-

1 hic inſere cap. 127. legationum Polybii. 2 mſ. τύχην, ſed Suidas ἀρχήν.

ρον φιλοδοξότατος ἐγεννήθη, καὶ πλείστας μὲν τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων πόλεις Ἑλληνίδας εὐεργέτησε, πλείστους δὲ κατ' ἰδίαν ἀνθρώπους ἐσωματοποίησε. τρίτον, ἀδελφοὺς ἔχων τρεῖς καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ πρᾶξιν, πάντας τούτους συνέσχε πειθαρχοῦντας αὐτῷ καὶ δορυφοροῦντας, καὶ σώζοντας τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα. τοῦτο δὲ σπανίως εὕροι τις ἂν γεγονός.

Ὅτι Ἄτταλος ὁ ἀδελφὸς Εὐμένους παραλαβὼν τὴν ἐξουσίαν, πρῶτον ἐξήνεγκε δεῖγμα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως καὶ πράξεως τὴν Ἀριαράθου καταγωγὴν ἐπὶ τὴν βασιλείαν.

Ὅτι Προυσίας μετὰ τὸ νικῆσαι τὸν Ἄτταλον, μετὰ τὸ παρελθεῖν πρὸς τὸ Πέργαμον παρασκευασάμενος θυσίαν πολυτελῆ προσήγαγε πρὸς τὸ τέμενος τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ βουθυτήσας, καὶ καλλιερήσας, τότε μὲν ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν παρεμβολήν· κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν καταστήσας τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ Νικηφόριον, τούς τε νεὼς ἅπαντας διέφθειρε, καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν. ἐσύλησε δὲ καὶ τοὺς ἀνδριάντας καὶ τὰ λίθινα τῶν ἀγαλμάτων. τὸ δὲ τελευταῖον καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἄγαλμα βαστάσας, περιττῶς ὑπὸ Φυλομάχου κατεσκευασμένον ἀπήνεγκεν ὡς αὐτόν, ᾧ τῇ πρότερον ἡμέρᾳ κατασπένδων ἐξεθύετο καὶ κατηύχετο, δεόμενος, ὡς ἔοικε, ἵλεων αὐτῷ γενέσθαι καὶ εὐμενῆ κατὰ πάντα τρόπον. ἐγὼ δὲ τὰς τοιαύτας διαθέσεις καὶ πρότερον εἴρηκά που περὶ Φιλίππου ποιούμενος τὸν λόγον μανικάς· τὸ γὰρ ἅμα μὲν θύειν καὶ διὰ τούτων ἐξιλάσκεσθαι τὸ θεῖον προσκυνοῦντα καὶ λιπαροῦντα τὰς τραπέζας καὶ τοὺς βωμοὺς ἐξάλλως, ὅπερ ὁ Προυσίας εἴθιστο ποιεῖν,

ætatis ſuæ Regibus gloriæ cupidiſſimus fuit, atque unus plurimas Græciæ civitates, ac plurimos ſingillatim homines beneficiis ſuis locupletavit. Denique fratres cùm haberet tres, & ætate & induſtria pollentes, eos in officio omnes continvit, & morigeros cuſtodeſque regni ac dignitatis ſuæ habuit ſatellites. quod raro admodum contigiſſe reperias.

Attalus Eumenis frater poſtquam regnare occœpit, primum ingenii atque induſtriæ ſuæ ſpecimen dedit reſtituto in regnum Ariarathe.

Pruſias victo Attalo, Pergamum ingreſſus cum ſumptuoſo ſacrificii apparatu, Æſculapii templum adiit: mactatiſque victimis cùm perlitaſſet, tum quidem in caſtra eſt reverſus. Poſtridie verò copiis ad Nicephorium adductis, templa omnia vaſtare, delubra ac ſtatuas Deorum immortalium & imagines ſpoliare ac diripere cœpit. Poſtremò & ipſum Æſculapii ſimulacrum inſigni artificio à Phylomacho fabricatum, humeris ſuis impoſitum abripuit, cui pridie libaverat, hoſtiaſque & vota obtulerat, propicium ac benignum (ut mos eſt) ipſius numen ſibi apprecatus. Ego verò hujuſmodi hominum mores etiam antea, cùm de rebus Philippi agerem, furioſos me dicere memini. Etenim ſimul victimas cedere, Deoſque propicios orare, omnemque aram ac lapidem exquiſito quodam genere adorare & venerari flexis genibus, & muliebri ſuperſtitione, quod Pruſias facere ſolebat: atque

que interim eadem fana labefactare, eorumque everſione contumeliam Diis facere, quis neget animi id eſſe rabie perciti, hominiſque de ſtatu mentis deturbati? Quod quidem tum Pruſiæ contigit. Nam cùm nullum in oppugnatione generoſi animi facinus edidiſſet, ſed prorſus imbelli ac muliebri animo adverſus Deos homineſque eſſet uſus, exercitum Elæam traduxit; & tentatâ urbis obſidione cùm nihil proficeret, eò quod Soſander Regis collactaneus cum præſidio militari urbem ingreſſus, impetum ipſius repellebat, Thyatira navibus contendit. Porrò inter redeundum fanum Dianæ, quod eſt in Hiera come, vi illata ſpoliavit. Apollinis quoque Cynii delubrum circa Temnum non ſpoliavit ſolùm, ſed etiam igni tradidit. Atque his peractis domum rediit, illato & hominibus & Diis immortalibus bello. Sed & pedeſtres ejus copiæ fame ac ſanguinis profluvio in reditu laborarunt, adeò ut ſceleribus Pruſiæ pœna à Diis è veſtigio repræſentata eſſe videretur.

Ariſtocrates Prætor Rhodiorum erat ille quidem ſpecie ipſa plena dignitatis ac terroris. Quamobrem Rhodii idoneum belli ducem atque egregium imperatorem ſeſe habere crediderant. verum enimverò ſua ſpe longè fruſtrati ſunt. Nam cùm ad res ipſas tanquam ad fornacem acceſſiſſet, inſtar adulterinæ

1 addidi ex conject.

γονυπετῶν δὲ γυναικιζόμενος· ἅμα δὲ ταῦτα καὶ λυμαίνεσθαι, καὶ διὰ τῆς τούτων καταφθορᾶς τὴν εἰς τὸ θεῖον ὕβριν διατίθεσθαι, πῶς οὐκ ἂν εἴποι τις εἶναι θυμοῦ λυττῶντος ἔργα, καὶ ψυχῆς ἐξεστηκυίας τῶν λογισμῶν; ὃ δὴ τότε συνέβαινε γίνεσθαι περὶ τὸν Προυσίαν· ἀνδρὸς μὲν γὰρ [1] ἔργον οὐδὲν ἐπιτελεσάμενος κατὰ τὰς προσβολάς, ἀγεννῶς δὲ καὶ γυναικοθύμως χειρίσας δὲ τὰ πρὸς θεούς, καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπους, μετήγαγε τὸ στράτευμα πρὸς Ἐλαίαν· καὶ καταπειράσας τῆς Ἐλαίας, καί τινας προσβολὰς ποιησάμενος, οὐδὲν δὲ πράττειν δυνάμενος διὰ τὸ Σώσανδρον τὸν τοῦ βασιλέως σύντροφον εἰσεληλυθότα μετὰ στρατιωτῶν, εἴργειν αὐτοῦ τὰς ἐπιβολάς, ἀπῆρεν ἐπὶ Θυατείρων. κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν τὸ ἐν Ἱερᾷ κώμῃ μετὰ βίας ἐσύλησεν. ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ Κυνίου Ἀπόλλωνος τέμενος τοῦ περὶ Τέμνον οὐ μόνον ἐσύλησεν, ἀλλὰ καὶ τῷ πυρὶ διέφθειρεν. καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς πεπολεμηκώς. ἐταλαιπώρησε δὲ καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα τοῦ Προυσίου κατὰ τὴν ἐπάνοδον ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς δυσεντερίας, ὥστε παρὰ πόδας ἐκ θεοῦ δοκεῖν ἀπηντῆσθαι μῆνιν αὐτῷ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

Ὅτι Ἀριστοκράτης ὁ τῶν Ῥοδίων στρατηγός, ἦν μὲν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀξιωματικὸς καὶ καταπληκτικός· διόπερ ἐκ πάντων τούτων ὑπέλαβον οἱ Ῥόδιοι τελέως ἀξιόχρεων ἡγεμόνα καὶ προστάτην ἔχειν τοῦ πολέμου. διεψεύσθησαν μέντοι γε τῶν ἐλπίδων. ἐλθὼν γὰρ εἰς τὰς πράξεις ὥσπερ εἰς πῦρ, καθάπερ τὰ κίβδηλα τῶν

νομισμάτων, ἀλλοῖος ἐφάνη. ὅπερ δὴ ἐγένετο δῆλον ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων.

Ὅτι Ἀρχίας βουλόμενος τὴν Κύπρον προδοῦναι τῷ Δημητρίῳ καὶ φωραθεὶς, καὶ εἰς κρίσιν ἀχθεὶς, καλωδίῳ τῷ ἐκ τῆς αὐλαίας 1 παραπετασμάτων ἑαυτὸν ἀπεκρέμασε. τῷ γὰρ ὄντι διὰ τὰς ἐπιθυμίας κενοὶ κενὰ λογίζονται, κατὰ τὴν παροιμίαν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος δόξας φ' τάλαντα προσλήψεσθαι, καὶ τὰ προϋπάρχοντα χρήματα καὶ τὸ πνεῦμα προσαπέβαλεν.

Ὅτι κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους καὶ Πριηνεῖς ἐνέπεσον παραλόγῳ συμφορᾷ. δεξάμενοι γὰρ παρ' Ὀλοφέρνους ὅτ' ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ἐν παρακαταθήκῃ υ' τάλαντα, ἀπῃτοῦντο κατὰ τοὺς ἑξῆς χρόνους ὑπ' Ἀριαράθου, ὅτε μετέλαβε τῆς ἀρχῆς. οἱ μὲν οὖν Πριηνεῖς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὀρθῶς ἵσταντο φάσκοντες οὐδενὶ προΐεσθαι τὰ χρήματα ζῶντος Ὀλοφέρνους, πλὴν αὐτῷ τῷ παραθεμένῳ. ὁ δ' Ἀριαράθης πολλοῖς ἐδόκει παραπίπτειν τοῦ καθήκοντος, ἀπαιτῶν τὴν ἀλλοτρίαν παραθήκην. οὐ μὴν, ἀλλ' ἕως μὲν τούτου ταχ' ἄν τις ἔχοι συγγνώμην αὐτῷ καταπειράζοντι, τῷ δοκεῖν τῆς ἐκείνου βασιλείας εἶναι τὰ χρήματα. τὸ δὲ καὶ πορρωτέρω προβαίνειν ὀργῆς καὶ φιλοτιμίας, οὐδαμῶς ἐδόκει γίνεσθαι κατὰ λόγον. 2 κατὰ δὲ τοὺς νῦν λεγομένους καιροὺς ἐπαποστείλας ἐλεηλάτει τὴν χώραν τῶν Πριηνέων συνεργοῦντος Ἀττάλου, καὶ παροξύνοντος διὰ τὴν ἰδίαν διαφορὰν, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς Πριηνεῖς. πολλῶν δὲ καὶ σωμάτων καὶ θρεμμάτων ἀπολλυμένων, καὶ πρὸς τῇ πόλει πτωμάτων γινομένων, ἀ-

1 mſ. παραπετασμένων. Suidas παραπ. 2 f. πλὴν καί.

monetæ longè alius apparuit. quod in ipſis negociorum articulis clarum fuit.

Archias Cyprum Demetrio prodere cùm vellet deprehenſus, & in judicium adductus, funiculo veli, quod aulæ prætendebatur, ſe ſuſpendit. Revera enim decepti cupiditatibus homines vani vana agitant, ut eſt in veteri proverbio. Namque ille quingenta ſe talenta accepturum dum ſperat, & quas antea poſſidebat opes, & præterea ſpiritum amiſit.

Hiſdem temporibus Prienenſes in gravem calamitatem præter ſpem inciderunt. Nam cùm ab Oroferne, quo tempore in Cappadocia regnabat, quadringenta talenta eis commendata eſſent, poſtea Ariarathes in regnum reſtitutus, eam pecuniam à Prienenſibus repetiit. At Prienenſes meo quidem judicio rectè atque ordine faciebant, cùm dicerent, quamdiu Orophernes in vivis eſſet, nemini alteri ſe eam pecuniam reddituros, niſi ipſi qui eam depoſuerat. Et Ariarathes multum peccare pleriſque videbatur, qui alienum depoſitum repeteret. Enimvero hactenus fortaſſe veniâ dignus fuerit ille qui periculum faciebat, tentabatque id auferre, quod fiſci ipſius eſſe videbatur. At verò iracundia ac pertinacia ulterius ferri, nullatenus rationi conſentaneum poteſt videri. Tamen ille immiſſis prędatoribus agrum Prienenſem vaſtare cæpit, adjuvante Attalo & ob ſuam cùm Prienenſibus privatam ſimultatem eum incitante. Porrò cùm magna cædes hominum ſimul ac pecorum paſſim fieret, & ad ipſas civitatis portas quidam

dam trucidarentur, tamen Prienenſes ſuccurrere nequaquam poterant. Igitur cùm legationem ad Rhodios miſiſſent, tandem ad præſidium populi Ro. confugerunt. Sed Ariarathes cuncta quæ dicerentur parui faciebat. Ita Prienenſes qui in tantæ pecuniæ ſumma magnam ſpem poſuerant, contarium prorſus eventum ſunt experti. Etenim Oropherni quidem depoſitum fideliter reddiderunt, ſed ab Ariarathe Rege malè multati ob illud depoſitum graviſſimis calamitatibus injuriâ conflictati ſunt. DEESSE VIDENTUR NONNULLA. Cui non meritò videatur Bergæum Antiphanem longo intervallo ſuperaſſe, adeò ut nemo unquam tantam ejus veſaniam æquaturus ſit.

Pruſias Rex Bithyniæ aſpectu erat deformis, tametſi judicio & ſagacitate haudquaquam ſpernendus. cæterùm corporis ſpecie dimidiato homini ſimilis, & ad res bellicas planè ignavus ac mollis. Neque enim ſolùm timidus, ſed præterea laboris impatiens atque omninò effæminatus in omni vita & animo & corpore erat. Quod genus vitii cùm omnes mortales, tum maximè Bithyni in Regibus ferre non poſſunt. Idem ingenti libidine ad omnes corporis voluptates ardebat. Diſciplinarum autem liberalium ac philoſophiæ atque hujuſmodi ſermonum prorſus expers. Denique virtutis atque honeſti ne ſenſum quidem ullum habebat: ſed interdiu noctuque Sardanapalli cujuſdam vitam ducebat. Quamobrem ſimulac vel minima ſpes multitudini affulſit Bithynorum, omnes impetu effuſo

μύνασθαι μὲν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν οἱ Πριηνεῖς, ἐπρέσβευον δὲ καὶ πρὸς Ῥοδίους, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγον. ὁ δὲ οὐ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις. καὶ Πριηνεῖς μὲν μεγάλας ἔχοντες ἐλπίδας ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων, τοῖς ἐναντίοις ἐνεκύρησαν. τῷ μὲν γὰρ Ὀλοφέρνει τὴν παραθήκην ἀπέδωκαν, ὑπὸ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀριαράθου ἱκαναῖς τισὶ βλάβαις περιέπεσον ἀδίκως διὰ τὴν παραθήκην· πῶς οὐκ ἂν εἰκότως 1 δόξοιεν ὑπερβεβηκέναι καὶ ἀπολεληρηκέναι τὸν Βεργαῖον Ἀντιφάνην, καὶ καθόλου μηδενὶ καταλιπεῖν ὑπερβολὴν ἀπονοίας τῶν ἐπιγινομένων.

Ὅτι Προυσίας ὁ βασιλεὺς εἰδεχθὴς ὢν κατὰ τὴν ἔμφασιν, καίπερ ἐκ συλλογισμοῦ βελτίων ὑπάρχων· ἥμισυς ἀνὴρ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας ἀγεννὴς καὶ γυναικώδης. οὐ γὰρ μόνον δειλὸς ἦν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς κακοπαθείας ἀλλότριος, καὶ συλλήβδην ἐκτεθηλυμένος, καὶ τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ σώματι παρ' ὅλον τὸν βίον. ὅπερ ἥκιστα βούλονται περὶ τοὺς βασιλεῖς ὑπάρχειν ἅπαντες μὲν, μάλιστα δὲ τὸ τῶν Βιθυνῶν γένος. πολλὴ δέ τις ἀσέλγεια καὶ περὶ τὰς σωματικὰς ἐπιθυμίας αὐτῷ συνεξηκολούθει. παιδείας δὲ καὶ φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐν τούτοις θεωρημάτων ἄπειρος εἰς τέλος ἦν, καὶ συλλήβδην τοῦ καλοῦ, ὅ τι ποτέ ἐστιν οὐδ' ἔννοιαν εἶχε. Σαρδαναπάλλου δὲ βάρβαρον βίον ἔζη καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ. καὶ γὰρ οὖν ἅμα τῷ βραχείας ἐλπίδος τι τῶν βασιλευομένων πλῆθος λαβέσθαι, ἀμετάκλητον ὁρ-

1 mſ. ξειεν.

 μὴν

μὴν ἔχειν εἰς τὸ μὴ μόνον ἀλλότρια φρονεῖν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαν βούλεσθαι παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν.

Ὅτι Μασανάσσης ὁ ἐν Λιβύῃ τῶν Νομάδων βασιλεύς, ἀνὴρ ἦν τῶν καθ' ἡμᾶς βασιλέων ἄριστος καὶ μακαριώτατος, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη πλείω τῶν ξʹ. ὑγιεινότατος ὢν καὶ πολυχρονιώτατος. ϟʹ γὰρ ἐτῶν ἐγεγόνει. ἐγένετο δὲ καὶ δυναμικώτατος τῶν καθ' αὐτὸν κατὰ τὴν σωματικὴν ἕξιν. ὃς ὅτε 1 μὲν ἱστάναι δέοι, στὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι δι' ἡμέρας ἔμενε. καθεζόμενος 2 δὲ πάλιν οὐκ ἠγείρετο. καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἵππων κακοπάθειαν ἡμέραν καὶ νύκτα συνεχῶς διακαρτερῶν, οὐδὲν ἔπασχεν. σημεῖον δὲ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως· ἔχων ϟʹ ἔτη καθ' ὃν καιρὸν μετήλλαξε τὸν βίον, υἱὸν ἀπέλιπε τεττάρων ἐτῶν ὄνομα Στέμβανον, ὃν μετὰ ταῦτα Μικίψης υἱοποιήσατο· πρὸς δὲ τούτῳ υἱοὺς τέσσαρας. διὰ δὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους τούτων εὔνοιαν, διετήρησε τὸν ὅλον βίον πάσης ἐπιβουλῆς καὶ παντὸς οἰκείου μιάσματος ἄμοιρον αὐτοῦ γενέσθαι τὴν βασιλείαν. τὸ δὲ μέγιστον καὶ θειότατον τούτου, τῆς γὰρ Νομαδίας ἁπάσης ἀχρήστου τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ὑπαρχούσης, καὶ νομιζομένης ἀδυνάτου τῇ φύσει πρὸς ἡμέρους καρποὺς ὑπάρχειν, πρῶτος καὶ μόνος ὑπέδειξε διότι δύναται πάντας ἐκφέρειν τοὺς ἡμέρους καρπούς, οὐδ' ὁποίας ἧττον, ἑκάστῳ τῶν καρπῶν ἐν διαστάσει μυριοπληθεῖς ἀγροὺς κατασκευάσας παμφόρους. τῷ μὲν οὖν ἐκείνου μεταστάντι τοῦτ' ἄν τις εὐλόγως ἐπιφθέγξαιτο καὶ δικαίως. ὁ δὲ Σκιπίων παραγενόμενος εἰς τὴν 3 Κίρταν ἡμέρᾳ τρίτῃ μετὰ τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον, διῴκησε καλῶς πάντα.

1 mſ. μεταστῆναι. 2 addidi ex conject. 3 mſ. σκίρτ.

non ad defectionem modò, ſed ad pœnas etiam de Rege ſumendas ferri cœpere.

Maſiniſſa Numidarum in Africa Rex, vir fuit noſtra ætate Regum optimus, & fortunatiſſimus, qui annis pluſquam ſexaginta regnum tenuit, optima valetudine ac longiſſimâ vita. Etenim ad annum uſque nonageſimum vixit. Idem omnium ætatis ſuæ hominum robuſtiſſimo corporis habitu fuit. quippe ubi ſtandum eſſet, in iiſdem veſtigiis totum diem perſtabat, contrà ſedens in ſella, non ante veſperam exurgebat. Jam verò laborem in equitando dies noctesque fortiter tolerans, nullo incommodo vexabatur. Argumento ejus vigoris ſit, quod nonaginta annos natus cùm ex vita deceſſit, quadriennem filium reliquit, nomine Stembalem, qui poſtea à Micipſa eſt adoptatus: ac præterea liberos quatuor. Quorum mutua concordia ac benevolentia regnum ſuum quoad vixit, inſidiarum, omniſque domeſtici piaculi expers præſtitit. quodque præcipuum eſt ac penè divinum, cùm omnis Numidia antea temporis infructuoſa eſſet, nec gignendis fructibus ullatenus idonea eſſe crederetur, ipſe primus ac ſolus demonſtravit nullum eſſe fructum quem producere illa non poſſet eadem fertilitate qua cæteræ regiones, cùm ipſe agros innumerabiles ſingulis fructuum generibus per intervalla cõſitos feraciſſimos reddidiſſet. Huic igitur mortuo eam laudem jure merito quis accinat. At Scipio tertio poſt Maſiniſſæ obitum die Cirtam delatus, cuncta prudentiſſimè conſtituit.

Haſdru-

Haſdrubal Carthaginenſium Præfectus, ingenio erat vano & jactabundo, ſed in rebus gerendis ab imperatoria virtute longè aberat. Vanitatis autem illius argumenta ſuperſunt multa. Primum enim cum Guluſſa Rege Numidarum colloquium habiturus, loricâ ac reliquis tectus armis acceſſit, chlamydem ex purpura Tyria geſtans fibula adſtrictam, ſtipatuſque decem machærophoris. Deinde à ſatellitio progreſſus viginti ferè pedum ſpacio, vallo ac foſsâ munitus, Regi per nutum ſignificavit ut ad ſe accederet, cùm tamen contrarium fieri debuiſſet. Sed Guluſſa ut erat ſimplici ingenio, more gentis Numidarum, ſolus ad eum acceſſit. Cumque appropinquaſſet, interrogavit cujuſnam metu thorace omnibuſque armis contectus veniſſet. Ille cùm Romanos metuere ſe dixiſſet: Si ita eſſet, inquit Guluſſa, nunquam te in urbem incluſiſſes, nullâ præſertim neceſſitate impulſus. verùm agedum, quid eſt quod poſtulas? Ego verò, ait Haſdrubal, à te peto, ut apud Imperatorem Rom. legationem obire velis, ac ſpondere nos imperata eſſe facturos: tantùm ut ab hac miſera civitate abſtineat. At Guluſſa, Puerile, inquit, videtur eſſe quod flagitas, vir bone. Quæ enim rebus adhuc integris legatione miſſa, ſedentibus etiam tum Uticæ Romanis impetrare non potuiſtis, qua nunc ratione adductus tibi concedi poſtulas, cùm undique terra ac mari operibus circundatus, nullâ propemodum ſalutis reliqua ſpe teneare. Haſdrubal verò falli eum reſpondit.

Ὅτι Ἀσδρούβας ὁ στρατηγὸς Καρχηδονίων κενόδοξος ἦν καὶ ἀλαζὼν, καὶ πολὺ κεχωρισμένος τῆς πραγματικῆς καὶ στρατηγικῆς δυνάμεως. πολλὰ δὲ εἰσὶ σημεῖα τῆς ἀκρισίας αὐτοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ παρῆν ἐν πανοπλίᾳ, ἡνίκα Γολοσσῇ συνεγίνετο τῷ τῶν Νομάδων βασιλεῖ, πορφυρίδα θαλαττίαν ἐπιπεπορπημένος, μετὰ μαχαιροφόρων δέκα. ἔπειτα προελθὼν ἀπὸ τῶν δέκα ὅσον εἴκοσι πόδας ἀπέστη, καὶ προβεβλημένος τάφρον καὶ χάρακα, κατένευε τῷ βασιλεῖ προσιέναι πρὸς αὐτὸν, καθῆκον γίνεσθαι τοὐναντίον. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Γολοσσῆς ἀφελῶς ἔχων Νομαδικῷ τινὶ τρόπῳ, μόνος προσῄει πρὸς αὐτὸν, καὶ προσεγγίσας 1 εἴρετο, τίνα φοβούμενος τὴν πανοπλίαν ἔχων ἥκει; τοῦ δ' εἰπόντος ὅτι Ῥωμαίους. οὐκ ἂν ἄρ', ἔφησεν ὁ Γολοσσῆς, ἔδωκας σαυτὸν εἰς τὴν πόλιν μηδεμίαν ἔχων ἀνάγκην. πλὴν τί βούλῃ καὶ τί παρακαλεῖς; φησίν. ὁ δ' Ἀσδρούβας, ἐγώ φησι πρεσβευτήν σε παρακαλῶ γενέσθαι πρὸς τὸν στρατηγὸν, καὶ τοῦ ἀναδέχεσθαι διότι ποιήσομεν τὸ προσταττόμενον, μόνον 2 ἀποσχέσθαι τῆς ταλαιπώρου πόλεως ταύτης. καὶ ὁ Γολοσσῆς, παιδικὴν δοκεῖς μοι, φησὶν, ἀξίωσιν ἀξιοῦν, ὦ βέλτιστε. ὑπὲρ ὧν γὰρ ἐξ ἀκεραίου πρεσβευόμενοι ἔτι καθημένων ἐν Ἰτύκῃ Ῥωμαίων οὐκ ἐδύνασθε πείθειν, τίνι λόγῳ νῦν ἀξιοῖς ταῦτά σοι συγχωρεῖσθαι, περιτετειχισμένος καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σχεδὸν ἅπαξ ἀπεγνωκὼς τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας. ὁ δ' Ἀσδρούβας ἀγνοεῖν αὐτὸν ἔφη.

1 Suidas ἤρετο. 2 ἐσθε mſ.

καὶ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν συμμάχοις ἀκμὴν καλὰς ἐλπίδας ἔχειν. οὐ γάρ πω τὰ περὶ τοὺς Μαυρουσίους ἀκηκόει, καὶ τὰ περὶ τῶν ὑπαίθρων δυνάμεων ὅτι σῴζονται· καὶ οὐκ ἀπελπίζειν τὰ κατ᾽ αὐτούς. μάλιστα δὲ πεποιθέναι τῇ τῶν θεῶν συμμαχίᾳ καὶ ταῖς ἐν ἐκείνοις ἐλπίσιν. οὐ γὰρ περιόψεσθαι σφᾶς προφανῶς παρασπονδουμένους, ἀλλὰ πολλὰς δώσειν ἀφορμὰς πρὸς σωτηρίαν. διὸ παρακαλεῖν ἠξίου τὸν στρατηγὸν, καὶ τῶν θεῶν ἕνεκεν καὶ τῆς τύχης φείσασθαι τῆς πόλεως. εἰδότα σαφῶς, διότι μὴ δυνάμενοι τυχεῖν τούτου κατασφαγήσονται πρότερον ἢ παραχωρήσουσι ταύτης. τότε μὲν οὖν ταῦτα καὶ παραπλήσια διαλεχθέντες ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι μετὰ τρίτην ἡμέραν πάλιν συμπορεύεσθαι. τοῦ δὲ Γολόσσου μεταδόντος τῷ στρατηγῷ περὶ τῶν εἰρημένων, γελάσας ὁ Πόπλιος, ταῦτα μέλλων ἀξιοῦν, ἔφη, τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἀσέβειαν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν ἐνεδείξω, καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς θεοῖς τὰς ἐλπίδας 1 ἔχεις. παραβεβηκὼς (2 τοὺς θείους) καὶ τοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμους. τοῦ δὲ βασιλέως βουλομένου τι προσυπομιμνήσκειν τὸν Σκιπίωνα, καὶ μάλιστα διότι συντελεῖν ἐπιβάλλεσθαι τοῖς πράγμασι· χωρὶς γὰρ τῶν ἀδήλων, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὑπάτων ἤδη συνεγγίζειν, ἧς δεῖν ἔφη στοχάζεσθαι, μὴ τοῦ χειμῶνος προκαταλαβόντος, ἐπελθὼν ἕτερος ἀκονιτὶ λάβῃ τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ἐκείνου πόνων· καὶ δὴ τούτων λεγομένων ἐπιστήσας ὁ στρατηγὸς ἐκέλευσεν ἀναγγέλλειν, διότι δίδωσι τὴν ἀσφάλειαν αὐτῷ καὶ γυναικὶ, καὶ τέκνοις, καὶ δέκα τῶν συγ-

nam & foris ſociorum auxiliis plurimùm ſe confidere. (quippe nondum audierat ea quæ in Mauritania evenerant) & copias ſuas quæ regioni præſiderent, adhuc ſalvas eſſe. neque porrò ſeipſos de rebus ſuis deſperare, maximè verò in ope Deorum immortalium ſpem habere. Non enim ſuam ipſorum injuriam ab Diis neglectum iri, qui apertè contra fœderis leges violarentur, ſed multas ad ſalutem opportunitates ſibi oblaturos Deos eſſe. Proinde rogabat ut Imperatorem moneret, Deorum ac fortunæ cauſa civitati parcere ut vellet, & pro certo haberet, ni id impetrarint, prius omnes mactandos eſſe quàm deditionem facturos. His tum ac ſimilibus dictis è colloquio diſceſſerunt, conſtituto rurſus in perendinum diem congreſſu. Porrò cùm Guluſſa ſermones utrimque habitos Imperatori renunciaſſet, ſubridens Scipio: Hæccine, inquit, poſtulaturus tali tantaque impietate in captivos es noſtros uſus, & nunc in Deorum ope ſpem poſitam habes? quum divina & humana jura violaris. Inde Rex Scipionem admonere cum inſtitiſſet, utile eſſe ipſius rationibus finem bello imponere. Nam præter incertos caſus, Martemque communem, comitia quoque Conſularia proſpiciendum eſſe, ne appetente hyeme ſuperveniens alter titulum ac lauream ipſius laborum ſine ſudore interciperet. Hæc cùm animadverteret Scipio, Guluſſam id Haſdrubali renunciare juſſit, ipſi uxorique ac liberis, & propinquorum amico-

1 mſ. ἔχειν. 2 addidi ex conject.

rumque

rumque familiabus decem, veniam ac ſecuritatem Scipionem concedere: præterea decem talenta ut ex bonis ſuis capiat, ac ſervos ſex, quos ex omni familia elegerit. His mandatis ſatis humanis Guluſſa tertio die ad condictum cum Haſdrubale colloquium venit. At ille paludamento purpureo armiſque omnibus ornatus, cum magno apparatu lentoque greſſu rurſus adfuit, prorſus ut tyrannos qui in tragœdiis ſpectantur, longè ab ea pompa abeſſe diceres. Erat quidem ille naturâ obeſus. tum verò ventrem ſaginâ probè ſuffarſerat; & colore præter naturam erat aduſto atque fuſco, ut in mercatu alicubi degere videretur inſtar ſaginatorum boum: non civitatem regere tot ac tantis circundatam calamitatibus ut eas nemo ſatis exprimere oratione poſſit. Cæterùm congreſſus cum Guluſſa, & auditis conditionibus quæ ipſi ab Imperatore Romano offerebantur, femur identidem percutiens, Deorumque ac fortunæ invocans fidem, nunquam eum diem affore dixit, quo Haſdrubalem ſtantem atque everſam Carthaginem unà Sol videat. patriæ enim conflagrantis ruinam prudentibus viris pulcherrimum rogi ornamentum eſſe. Quocirca quoties illius dicta quis ſpectaverit, mirabitur hominem, orationiſque pondus & gravitatem obſtupeſcet. Quod ſi illius in Rep. adminiſtranda rationem intuebitur, idem hominis ignaviam ac molliciem profectò mirabitur. Qui primùm quidem reliquis civibus fame funditùs pereuntibus, ipſe convivia agitabat, & ſecundas menſas

γενῶν φίλων οἰκίαις, σὺν δὲ τούτοις δέκα τάλαντα λαβεῖν ἐκ τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων, καὶ τῶν οἰκετῶν ἐξ ἀνάγκης οὓς ἂν αἱρεῖται. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Γολοσσῆς ἔχων τὰ φιλάνθρωπα, συνῄει πρὸς τὸν Ασδρούβαν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν. ὁ δὲ πάλιν ἐξεπορεύετο μετὰ μεγάλης ἀξίας ἐν τῇ πορφυρίδι, καὶ τῇ πανοπλίᾳ βάδην, ὥστε τοὺς ἐν ταῖς τραγῳδίαις τυράννους πολύ τι προσοφείλειν. ἦν μὲν οὖν καὶ φύσει σάρκινος, τότε δὲ 1 κοιλίαν εἰλήφει, καὶ τῷ χρώματι παρὰ φύσιν ἐπικεκαυμένος ἦν. ὥστε δοκεῖν ἐν πανηγύρει που διαιτᾶσθαι παραπλησίως τοῖς σιτευτοῖς βουσὶν, ἀλλὰ μὴ τηλικούτων καὶ τοιούτων κακῶν προστατεῖν, ὧν οὐδ᾽ ἂν ἐφίκοιτο τῷ λόγῳ διεξιὼν οὐδείς. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπεὶ συνῆλθε τῷ βασιλεῖ καὶ διήκουσε τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προτεινομένων, πολλάκις τὸν μηρὸν πατάξας, τοὺς θεοὺς καὶ τὴν τύχην ἐπικαλεσάμενος, οὐδέποτε ταύτην ἔσεσθαι τὴν ἡμέραν ἔφασκεν, ἐν ᾗ συμβήσεται τὸν ἥλιον Ασδρούβαν βλέποντα ἅμα καὶ τὴν πατρίδα πυρπολουμένην. καλὸν γὰρ ἐντάφιον εἶναι τοῖς εὖ φρονοῦσι τὴν πατρίδα, καὶ τὸ ταύτης πῦρ. ὥσθ᾽ ὅταν μὲν εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ τις βλέψειε, θαυμάζειν τὸν ἄνδρα καὶ τὸ μεγαλόψυχον τῶν λόγων· ὅτε δ᾽ εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν πραγμάτων, τὴν ἀγεννίαν καταπλήττεσθαι, καὶ τὴν ἀνανδρείαν. ὃς πρῶτον μὲν τῶν ἄλλων πολιτῶν διαφθειρομένων ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, πότους αὐτὸς συνῆγε, καὶ δευτέρας τραπέζας παρετίθετο πο-

1 ex Suida correxi mſ. καὶ λίαν.

λυτελεῖς,

λυτελεῖς, καὶ διὰ τῆς ἰδίας εὐεξίας παρεδειγμάτιζε τὴν ἐκείνων ἀτυχίαν. ἄπιστον μὲν γὰρ ἦν τὸ τῶν ἀποθνησκόντων πλῆθος· ἄπιστον δὲ τὸ τῶν αὐτομολούντων καθ' ἡμέραν, διὰ τὸν λιμόν. ἔπειτα τοὺς μὲν διεχλεύαζεν, οἷς δ' ἐνύβριζεν καὶ φονεύων κατεπλήττετο τοὺς πολλοὺς, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ συνεῖχε τὴν ἐξουσίαν, ᾗ μόλις ἂν χρήσαιτο τύραννος ἐν εὐτυχούσῃ πόλει, καὶ δυστυχηκυίᾳ πατρίδι. διὸ καὶ λίαν δοκῶ καλῶς ἡμῖν εἰρῆσθαι, διότι προεστῶτας πραγμάτων ὁμοιοτέρους τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τότε καὶ παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις ὑπάρξαντας οὐκ ἂν εὕροι τις ῥᾳδίως. τοῦτο δ' ἔσται δῆλον, ὅταν ἐκ παραθέσεως τὸν [1] περὶ ἐκείνων ποιησώμεθα λόγον.

Ὅτι Πυθέας ἦν μὲν ἀδελφὸς Ἀκατίδου τοῦ σταδιέως, υἱὸς δὲ Κλεομένους· κακῶς δὲ βεβιωκὼς, καὶ δοκῶν ἑαυτῷ παρακεχωρῆσθαι τὴν πρώτην ἡλικίαν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν πολιτείαν θρασὺς καὶ πλεονέκτης, καὶ δι' Εὐμένους καὶ Φιλεταίρου σωματοποιησάμενος τὰς προειρημένας αἰτίας.

Ὅτι τοῦ Κριτολάου τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν μετηλλαχότος, καὶ τοῦ νόμου κελεύοντος, ἐπὰν συμβῇ τι περὶ τὸν ἐνεστῶτα στρατηγὸν, τὸν προγεγονότα διαδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἕως ἂν καθήκουσα σύνοδος γένηται τῶν Ἀχαιῶν, ἐπέβαλε τῷ Διαίῳ χειρίζειν καὶ προεστάναι τῶν κοινῶν πραγμάτων. διόπερ ἐκπέμψας εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἄργος, ἔγραψε ταῖς πόλεσι πάσαις, τῶν οἰκογενῶν καὶ παρατρόφων τοὺς ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις εἰς μυρίους καὶ δισχιλίους ἐλευ-

1 mſ. ὑπὲρ ἐκποιώμεθα.

opiparè inſtructas apponebat, ſuæque cutis nitore ac pinguedine aliorum calamitatem traducebat. Eorum enim qui quotidie præ fame aut peribant, aut transfugiebant, numerus credi vix poteſt. Deinde aliis illudebat, alios contumeliâ afficiebat. cædes etiam faciendo plurimis terrori erat. Hujuſmodi artibus poteſtatem eam retinuit, qua vix ullus in civitate fortunata aut infortunata in patria tyrannus uteretur. Quamobrem non ſine cauſa dixiſſe mihi videor, Reipublicæ Principes ſimiliores iis qui tum & Carthagine, & in Græcia fuerunt, haud facile poſſe reperiri. Id verò aliquantò clarius erit, cùm utroſque invicem comparabimus.

Erat Pytheas Acatidis Stadiodromi frater, filius verò Cleomenis: qui cùm nequiter vixiſſet, primam illam ætatem ſibi condonatam eſſe exiſtimabat. Eadem audacia & cupiditate in Republica gerenda eſt uſus. quæ vitia Eumenis & Philetæri favore & gratia aluit.

Mortuo Critolao Pretore Achæorum, cùm legibus ſtatutum eſſet, ſi quid humanitùs Prætori hujus anni accidiſſet, ut is qui priore anno Prætor fuiſſet, in ejus locum eſſet ſubſtitutus, donec ſolennis Comitiorum dies veniſſet: cura & adminiſtratio Reipublicæ ad Diæum pertinebat. Is igitur cùm præſidium militum ad oppidum Megara miſiſſet, Argos ingreſſus, litteras ad omnes Græciæ civitates dedit, quibus mandabat, ut ex vernis atque alumnis ætate florentiſſimos ad duodecim hominum millia manumitterent, armiſque

inſtructos Corinthum deſtinarent. Hanc tyronum præſtationem temerè & inæqualiter qui illius mos erat, ſingulis urbibus indixit. Quibus verò alumnorum numerus deerat, ii ex aliis quibuslibet ſervis functionem ſuam implere jubebantur. Sed cùm publicam inopiam videret ob bellum quod cum Lacedæmoniis nuper geſtum erat, locupletiſſimos cùm viros, tum mulieres eam collationem polliceri ac præſtare privatim coëgit, ſimulque edixit ut omnes puberes armati Corinthum convenirent. Proinde per omnes paſſim civitates juſtitium ac tumultus & deſperatio animorum erat, cunctique eos qui in bello ceciderant, beatos prædicabant, horum qui proficiſcebantur vicem dolebant, & quaſi eventum animo præſagientes univerſi in gemitus effundebantur. Porrò abductionem illam ſervorum moleſtè ferebant, cùm hos quidem recens manumiſſos viderent, reliquos verò eadem ſpe libertatis arrectos atque inflatos. Præterea viri quidem opes omnes ſuas conferre inviti adigebantur; matres autem familias demptum ſibi ac liberis ſuis ornatum quaſi de induſtria in peſtem ac perniciem ſuam conferebant. Quę cùm ſimul omnia fierent, horror eorum quæ quotidie ſingillatim accidebant, ſenſum ac cogitationem de ipſa rerum ſumma hominibus adimebat. qua quidem cogitatione facilè proſpicere potuiſſent, ſeſe omnes cum uxoribus ac liberis in perniciem certiſſimam præcipites trahi.

θρεπτῶν, καὶ καθοπλίσαντας πέμπειν εἰς τὴν Κόρινθον· ἐμέρισε δὲ ταῖς πόλεσι τὴν ἐπιβολὴν τῶν σωμάτων εἰκῇ καὶ ἀνίσως, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔπραττεν. οἷς δ' ἂν ἐλλείπῃ τὸ τῶν παρατρόφων πλῆθος, ἀναπληροῦν ἔδει τὴν ἑκάστοις καθήκουσαν μοῖραν ἐκ τῶν ἄλλων οἰκετῶν. θεωρῶν δὲ τὴν ἀπορίαν τὴν ἐν τοῖς κοινοῖς ἰσχυρὰν οὖσαν διὰ τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους γεγονότα πόλεμον, ἐπαγγελίας ποιεῖσθαι συνηνάγκαζε, καὶ κατ' ἰδίαν εἰσφέρειν τοὺς εὐπόρους, οὐ μόνον τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ τὰς γυναῖκας. ἅμα δὲ τούτοις παρήγγειλε πανδημεὶ τοὺς ἐν ταῖς ἡλικίαις ἀθροίζεσθαι μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τὴν Κόρινθον. ἐξ ὧν συνέβαινε γίνεσθαι τὰς πόλεις πλήρεις ἀκρισίας, ταραχῆς, δυσθυμίας. καὶ τοὺς μὲν ἀπολωλότας ἐπῄνουν, τοὺς δ' ἐκπορευομένους ἠλέουν, καὶ προσκατεκλαίοντο πάντες ὡσανεὶ προορώμενοι τὸ μέλλον. τὴν δὲ τῶν οἰκετῶν ἀνάστασιν καὶ τὸν ἐπισυρμὸν βαρέως ἔφερον, ὡς ἂν τῶν μὲν ἠλευθερωμένων ἄρτι, τῶν δὲ λοιπῶν πρὸς τὴν ἐλπίδα ταύτην μεμετεωρισμένων. ἅμα δὲ τούτοις οἱ μὲν ἄνδρες εἰσφέρειν ἠναγκάζοντο παρὰ τὴν αὑτῶν προαίρεσιν ὅ τι τις ἔχειν δόξειεν, αἱ δὲ γυναῖκες ἀφαιρούμεναι σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἰδίων τέκνων τὸν κόσμον, ὥσπερ ἐπίτηδες εἰς αὐτὸν τὸν ὄλεθρον εἰσέφερον. ἁπάντων δὲ τούτων ἐν ἑνὶ καιρῷ συμβαινόντων, ἡ τῶν κατὰ μέρος ἀεὶ προσπιπτόντων κατάπληξις ἀφῃρεῖτο τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐπίστασιν καὶ διάληψιν· δι' ἧς ἔμελλον προνοεῖσθαι ὅτι πάντες εἰς πρόδηλον ὄλεθρον ἄγονται μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν.

λοιποῦ

λοιπὸν, οἷον ὑπὸ χειμάῤῥου τινὸς λάβρου προωθούμενοι καὶ φερόμενοι μετὰ βίας, ἐπηκολούθουν τῇ τοῦ προεστῶτος ἀνοίᾳ καὶ παρακοπῇ. Ἠλεῖοι μὲν γὰρ καὶ Μεσσήνιοι κατὰ χώραν ἔμειναν, προσδοκῶντες τὸν ἀπὸ τοῦ στόλου κίνδυνον. οὓς οὐδὲν ἂν τῶν παρόντων ὤνησεν, εἴπερ ἐφάνη τὸ νέφος ἐκεῖνο κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. Πατρεῖς δὲ καὶ τὸ μετὰ τούτων συντελικὸν βραχεῖ χρόνῳ πρότερον ἐπταίκει κατὰ τὴν Φωκίδα, καὶ ἦν τὸ συμβαῖνον πολλῷ τῶν κατὰ Πελοπόννησον ἐλεεινότερον. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ζῆν παραλόγως αὑτοὺς ἐξῆγον, οἱ δὲ ἔφευγον ἐκ τῶν πόλεων, ἀνοδίαις πρὸς οὐδὲν ὡρισμένον ποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν, διὰ τὴν ἔκπληξιν τῶν γινομένων ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ οἱ μὲν ἦγον ἐκδώσοντες ἀλλήλους τοῖς πολεμίοις ὡς ἀλλοτρίους γεγονότας Ῥωμαίων, οἱ δὲ ἐμήνυον καὶ κατηγόρουν τῶν πέλας, οὐδενὸς ἐπιζητοῦντος κατὰ τὸ παρὸν τὴν τοιαύτην χρείαν. οἱ δὲ μεθ᾽ ἱκετηρίας ἀπήντων ὁμολογοῦντες παρεσπονδηκέναι, καὶ πυνθανόμενοι τί δεῖ πάσχειν, μηδέπω μηδενὸς ἐπιζητοῦντος λόγον ὑπὲρ τούτων. πάντα δ᾽ ἦν πλήρη ἀρχομένης [1] φαρμακείας τῶν ῥιπτούντων ἑαυτοὺς εἰς τὰ φρέατα καὶ κατὰ κρημνῶν, ὥστε κατὰ τὴν παροιμίαν κἂν ἐχθρὸν ἐλεῆσαι θεασάμενον τὴν τότε περιπέτειαν τῆς Ἑλλάδος. τὸν μὲν γὰρ πρὸ τοῦ χρόνον ἐσφάλλοντο, καὶ τοῖς ὅλοις ἔπταιον ἐνίοτε, ποτὲ μὲν ὑπὸ πραγμάτων διαφερόμενοι, ποτὲ δὲ παρασπονδούμενοι διὰ τῶν μονάρχων. κατὰ δὲ τοὺς νῦν λεγομένους καιροὺς

1 Suidas in φαρμακεία & in περιπέτεια.

Cæterùm quaſi torrentis cujuſdam impetu abrepti, & violenter impulſi, ductoris dementiam ac veſaniam ſequebantur. Elidenſes quidem ac Meſſenii domi ſedentes, claſſis Romanæ adventum pavidi expectabant. quibus nulla res tum ſaluti eſſe potuiſſet, ſi ea procella quò ab initio tendebat, eò incubuiſſet. Patrenſes verò cum iis qui eadem formula cenſebantur, paulò antea in Phocide clade affecti fuerant. Eratque eorum caſus omnium Peloponneſiorum maximè miſerabilis; alii enim abſque cauſa mortem ſibi conſciſcebant, alii è patria fugientes, temerè vagabantur, quò tenderent incerti, metu eorum quæ in civitatibus gerebantur. Hi ſeſe invicem in manus hoſtium tradebant, tanquam Romanorum partibus adverſatos. Illi deferebant accuſabantque proximos, cùm ejuſmodi operam nemo tum ab eis requireret. Nonnulli velamenta ſupplicum prætendentes, fœdus abs ſe violatum eſſe ultrò fatebantur, & quam pœnam commeruiſſent interrogabant, cùm nemo eſſet qui rationem horum adhuc poſtularet. Jamque hominibus quaſi malo carmine incantatis, plena erant omnia eorum qui ſe in puteos ac per ſcopulos præcipitabant. prorſus ut hoſtis etiam, quod proverbio dicitur, caſum Græciæ tum miſeratus fuiſſet. Nam ſuperiori quidem memoria Græci aliquot clades experti, nonnunquam etiam funditus collapſi ſunt, nunc ob mutuas inter ſe diſſenſiones, nunc Regum perfidiâ decepti. Sed tunc temporis ex Ducum temeritate, ſuaque

ſuaque ipſorum imprudentiâ maximis calamitatibus conflictati ſunt. Ipſi etiam Thebani è patria fugientes, civitatem prorſus vacuam reliquerunt. Inter quos & Pytheas cum omni familia in Peloponneſum transgreſſus, hac illac palabundus per regionem errabat.

Cùm Diæus Prætor à plebe conſtitutus Corinthum veniſſet, Andronidas à Q. Cæcilio Metello miſſus, cum aliquot aliis acceſſit. Sed Diæus ante eorum adventum cùm famam præſeminaſſet, hoſtibus illos favere, multitudini cunctos tradidit. Itaque comprehenſi vinctique cum omni contumelia perducti ſunt. Philo etiam Theſſalus tum advenit benignas Achæis conditiones ferens. quibus auditis nonnulli aſſenſum præbebant, inter quos & Strattius erat jam affecta ætate. qui Diæum amplexus, blanditusque orabat ut pacis conditiones à Cæcilio oblatas acciperet. Sed Senatores nihil Philonis ſermonibus commovebantur, quippe qui exiſtimarent haudquaquam communem omnium ſalutem ſpectari, ſed utilitatis atque incolumitatis propriæ cauſa hæc ab iis proponi. Hujuſmodi opinione præventi, conſilium de ſumma Repub. inierunt, quo fit ut omni parte aberraverint. Conſcii enim ſibi ipſi facinorum ſuorum nunquam in animum inducere poterant, fore ut Romani ipſos miſeratione ac venia proſequerentur. Fortiter verò pro Repub. omnes caſus tolerare, nullumque periculum pro communi ſalute detrectare, ut viros decebat gloriæ cupidos, qui ſe principes ac modera-

ἠτύχησαν ἀτυχίαν ὁμολογουμένην, διὰ τὴν τῶν προεστώτων ἀβουλίαν καὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἄνοιαν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐκλιπόντες πανδημεὶ τὴν πόλιν ἔρημον τελέως κατέλιπον, ἐν οἷς καὶ Πυθέας εἰς Πελοπόννησον ἀποχωρήσας μετὰ γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων ἠλᾶτο κατὰ τὴν χώραν.

Ὅτι τοῦ Διαίου παρόντος εἰς τὴν Κόρινθον καθεσταμένου στρατηγοῦ διὰ τῶν πολλῶν, ἧκον οἱ περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν παρὰ τοῦ Καικιλίου. καθ' ὧν προδιαδοὺς τὴν φήμην ὡς συμφρονούντων τοῖς ἐχθροῖς, 1 παρέβαλε τοὺς ἀνθρώπους τοῖς ὄχλοις. ὥστε μετὰ πάσης ὕβρεως συλληφθέντας ἀναχθῆναι δεδεμένους. ἧκε δὲ καὶ Φίλων ὁ Θετταλὸς πολλὰ φιλάνθρωπα τοῖς Ἀχαιοῖς προτείνων, ὧν ἀκούοντες συνέπραξάν τινες τῶν ἐκ τῆς χώρας, ἐν οἷς ἦν καὶ Στράττιος ἤδη γηραιὸς ὤν. ὃς ἐμπλεκόμενος καὶ λιπαρῶν ἐδεῖτο τοῦ Διαίου, πεισθῆναι τοῖς ὑπὸ τοῦ Καικιλίου προτεινομένοις. οἱ δὲ συνεδρεύσαντες τοῖς μὲν ὑπὸ τοῦ Φίλωνος λεγομένοις οὐ προσεῖχον. οὐκ ἐνόμιζον γὰρ κοινὴν εἶναι τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ σφέτερον συμφέρον καὶ τὴν αὐτῶν ἀσφάλειαν ἐν πλείστῳ τιθεμένων ταῦτα λέγειν. πρὸς οὖν τὸν τῶν σκοπὸν ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστώτων. εἰ καὶ πάντων ἅμα διήμαρτον. σαφῶς γὰρ σφίσι τὰ πεπραγμένα συνειδότες οὐδαμῶς ἐδύναντο πιστεῦσαι, διότι τύχοιεν ἄν τινος ἐλέου παρὰ Ῥωμαίων. τὸ δ' ὑπὲρ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας παθεῖν ὅ, τι δέοι γενναίως, οὐδ' ἐν νῷ καθάπαξ ἐλάμβανον, ὅπερ ἦν ἀνδρῶν φι-

1 leg. ἦ.

λοδόξων

λοδόξων καὶ προεστατεῖν φασκόντων τῆς Ἑλλάδος. ἅμα γὰρ πῶς ἔμελλε καὶ πόθεν παραγενήσεσθαι τοῦτο τὸ φρόνημα τοῖς προειρημένοις; ἦσαν γὰρ οἱ 1 βουλευόμενοι Δίαιος καὶ Δαμόκριτος ἄρτι τῆς καθόδου τετευχότες, διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀκρισίαν· σὺν δὲ τούτοις Ἀλκαμένης, Θεοδέκτης, Ἀρχικράτης. ὑπὲρ ὧν τίνες ἦσαν καὶ τίνα φύσιν ἕκαστος εἶχε, καὶ τίνα προαίρεσιν καὶ βίον, εἴρηται διὰ πλειόνων. ὅθεν ἐκ τοιούτοις ὄντος τοῦ συνεδρίου, καὶ τὸ τέλος ἀκόλουθον ἐξέβη τῶν δοξάντων. παραυτίκα μὲν οὖν συνέκλεισαν οὐ μόνον τοὺς περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν καὶ Λάγιον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποστρατηγὸν Σωσικράτην, ἐπενέγκαντες αἰτίαν ὅτι προεστάτησε τοῦ συνεδρίου, καὶ συναποφῆναι τὸ πέμπειν πρὸς τὸν Καικίλιον, καὶ συλλήβδην πάντων εἴη τῶν κακῶν αἴτιος. εἰς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν καθίσαντες δικαστὰς, τοῦ μὲν Σωσικράτους κατεδίκασαν θάνατον· καὶ δήσαντες, καὶ στρεβλοῦντες προσεκαρτέρουν, ἕως διέφθειραν τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲν εἰπόντα τῶν ἐκείνοις προσδοκωμένων. τὸν δὲ Λάγιον, καὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν, καὶ τὸν Ἄρχιππον ἀφῆκαν, ἅμα μὲν τοῦ πλήθους εἰς ἐπίστασιν παραγινομένου διὰ τὴν ὑπὲρ τὸν εἰς τὸν Σωσικράτη παρανομίας, ἅμα δὲ τοῦ Διαίου λαβόντος παρὰ μὲν Ἀνδρωνίδου τάλαντον, παρὰ δὲ Ἀρχίππου μ' μνᾶς. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ σκάμματος ὢν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐδύνατο λῆξαι τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀναισχυντίας, καὶ παρανομίας ὁ προειρημένος. παραπλήσια δὲ τούτοις ἔπραξε καὶ βραχεῖ χρόνῳ πρότερον, εἰς Φιλῖνον τὸν Κορίνθιον. προθεὶς γὰρ αἰτίαν ὅτι διαπέμπεται πρὸς 2 μὲν Χαλκίδα,

tores Græciæ ferebant, id verò ne in mentem quidem ipſis veniebat. Quo enim pacto, aut unde demùm ejuſmodi magnitudo animi antedictis hominibus accidere potuiſſet? Etenim principes tum in concilio ſedebant Diæus atque Damocritus nuper ab exilio revocati ob publicam temporum perturbationem, cumque his Alcamenes, Theodectes, & Archicrates, quorum hominum quę indoles ac natura fuerit, quæque inſtituta vitæ ratio, pluribus ſuprà commemoravi. Igitur cùm ex hujuſcemodi hominibus conſilium conſtaret, conſentanea quoque decreta prodierunt. Namque illicò Andronidam & Lagium in carcerem compegere, ſimulque Soſicratem Vicarium, crimini dantes quod cum concilio præſideret, & mittendæ ad Cæcilium legationis, & omnium omnino malorum auctor fuiſſet. Poſtridie conſtitutis judicibus, Soſicratem quidem capitali ſententia damnarunt, vinctumque omni tormentorum genere ad necem uſque cruciarunt. qui quidem pro ſpe atque expectatione eorum nihil dixit. Lagium verò & Andronidam & Archippum dimiſere: partim quia plebs ob ſævitiam in Soſicratem exercitam, non mediocriter commota erat: partim quia Diæus talentum ab Andronida, ab Archippo quadraginta minas acceperat. Nam nec in ipſo, ut ajunt, ſtadio poſitus, ab hujuſmodi impudentia ac ſcelere abſtinere poterat. Idem paulò antea præſtiterat in cauſa Philini Corinthii. Criminatus enim quod Chalcidem clam nun-

1 mſ. βουλόμενοι. 2 fortè τὴν.

cios mitteret, & Romanis faveret, ipſum cum adoleſcentibus filiis alterum in alterius conſpectu tormentis ac virgis ad mortem cecidit. Porrò cùm is omnium ſtupor, atque ejuſmodi imprudentia eſſet, cujuſmodi ne apud Barbaros quidem facilè poſſit reperiri, jure merito aliquis quæſierit, qui factum ſit ut non funditùs omnes perierint. Equidem ſic exiſtimo fortunam quandam ingenioſam & callidam reſtitiſſe ductorum dementiæ ac furori, quæ cum ſtoliditate eorum hominum propelleretur, & tamen gentem Achæorum omnino ſervare vellet, ad id quod reliquum erat ſe convertit, ut optimi luctatores facere ſolent, videlicet ut celeriter Græci ac nullo negocio vincerentur. quod quidem ab illa eſt præſtitum. Atque ita factum eſt ut neque ira ac furor Romanorum ulterius exardeſceret, neque legiones ex Africa tranſportarentur, neque Principes Græciæ iis moribus præditi, quos ſuprà memoravi, proſperæ alicujus pugnæ ſucceſſu elati, inſigne aliquod ſpecimen impietatis ſuæ in populares ſuos ederent. Quid enim in ſuos facturi erant, ſi quam opportunitatem ſecundumque eventum nacti fuiſſent, clarum & conſequens eſt ex iis quæ antea retuli. Tunc verò illud vetus dictum in omnium ore verſabatur: niſi celeriter periiſſemus, nunquam ſalui fuiſſemus.

A. Poſtumius Albinus,[3] quantum ad genus ſpectat, illuſtris fuit. Erat enim è clariſſima familia oriundus, ſed ingenio garrulus fuit & loqua-

καὶ τὰ Ῥωμαίων φρονεῖ, τόν τε Φιλῖνον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μαστιγῶν καὶ στρεβλῶν ἐν συνόψει πάντας ἀλλήλων οὐ πρότερον ἔληξε, πρὶν ἢ διέφθειρε τὰ μειράκια καὶ τὸν Φιλῖνον. τοιαύτης δὲ τῆς ἀνοίας καὶ τῆς ἀκρισίας συμβαινούσης περὶ πάντας, οἵαν οὐδ᾽ ἂν ἐν βαρβάροις εὕροι τις ῥᾳδίως, δῆλον ὡς εἰκότως ἄν τις ἐπιζητήσειε, πῶς οὐκ ἄρδην ἀπώλοντο πάντες. ἐγὼ γὰρ ἂν εἴποιμι, διὸ δοκεῖ μοι καθάπερ ἂν εἰ τύχη τις 1 ἀντερείσαι πανοῦργος καὶ τεχνικὴ πρὸς τὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν τῶν ἡγουμένων, ἥ τις ἐξωθουμένη πάντῃ καὶ πάντως ὑπὸ τῆς ἀνοίας τῶν προεστώτων, βουλομένη δὲ κατὰ πάντα τρόπον σώζειν τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον ἦλθεν ὥσπερ ἀγαθὸς παλαιστής· τοῦτο δ᾽ ἦν τὸ ταχέως σφῆλαι, 2 καὶ ῥᾳδίως ἡττῆσαι τοὺς Ἕλληνας, ὅπερ ἐποίησε. διὰ γὰρ τοῦτο συνέβη μήτε τὴν Ῥωμαίων ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐκκαυθῆναι πορρωτέρω, μηδ᾽ ἐλθεῖν τὰς ἐκ τῆς Λιβύης δυνάμεις, μήτε τοὺς προεστῶτας, ὄντας μὲν οἵους εἶπον, ἐπιλαβομένους δὲ προτερήματος ἀποδείξασθαι τὴν αὑτῶν ἀσέβειαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους. τί γὰρ εἰκὸς ἦν πρᾶξαι τούτους κατὰ τῶν ἰδίων ἐπιλαβομένους ἀφορμῆς τινὸς ἢ προτερήματος, δῆλον ἐστιν ἐκ τῶν προειρημένων διὰ τὸ κατὰ λόγον. ἅπαντες δὲ τότε τὴν παροιμίαν ταύτην διὰ στόματος εἶχον, ὡς εἰ μὴ ταχέως ἀπωλόμεθα, οὐκ ἂν ἐσώθημεν.

Οὐκ Αὖλος Ποστούμιος ἄξιος γέγονεν ἐπισημασίας ἀπ᾽ ἐντεῦθεν. οἰκίας μὲν γὰρ ἦν καὶ γένους πρώτου, κατὰ δὲ τὴν ἰδίαν φύσιν στωμύλος

1 mſ. αἰτερείσαι. addidi ex conject.

 καὶ λά-

καὶ λάλος, καὶ πέρπερος διαφερόντως· ἐπιθυμήσας δὲ εὐθέως ἐκ παίδων τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ διαλέκτου, πολὺς μὲν ἦν ἐν τούτοις καὶ κατακορής· ὥστε δι' ἐκεῖνον καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν Ἑλληνικὴν προσκόψαι τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς ἀξιολογωτάτοις τῶν Ῥωμαίων. τέλος δὲ καὶ ποίημα γράφειν καὶ πραγματικὴν ἱστορίαν ἐνεχείρησεν, ἐν ᾗ διὰ τοῦ προοιμίου παρεκάλει τοὺς ἐντυγχάνοντας συγγνώμην ἔχειν, ἐὰν Ῥωμαῖος ὢν μὴ δύνηται κατακρατεῖν τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, καὶ τῆς κατὰ τὴν χειρισμὸν οἰκονομίας. πρὸς ὃν οἰκείως ἀπηντηκέναι δοκεῖ Μάρκος Πόρκιος Κάτων. θαυμάζειν γὰρ ἔφη πρὸς τίνα λόγον ποιεῖται τοιαύτην παραίτησιν. εἰ μὲν γὰρ αὐτῷ τὸ τῶν Ἀμφικτυόνων συνέδριον συνέταττε γράφειν ἱστορίαν, ἴσως ἔδει προσφέρεσθαι ταῦτα καὶ παραιτεῖσθαι. μηδεμιᾶς δ' ἀνάγκης οὔσης ἐθελοντὴν ἀπογράψασθαι, κἄπειτα παραιτεῖσθαι συγγνώμην ἔχειν ἐὰν βαρβαρίζῃ, τῆς ἁπάσης ἀτοπίας εἶναι σημεῖον· καὶ παραπλήσιον, 1 ὡς ἂν εἴ τις εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀπογραψάμενος πυγμὴν ἢ παγκράτιον, παρελθὼν εἰς τὸ στάδιον ὅτε δέοι μάχεσθαι, 2 παραιτῆτο τοὺς θεωμένους συγγνώμην ἔχειν, ἐὰν μὴ δύνηται, μήτε τὸν πόνον ὑπομένειν, μήτε τὰς πληγάς. δῆλον γὰρ ὡς εἰκὸς γέλωτα τὸν τοιοῦτον ὄφλειν καὶ τὴν δίκην ἐκ χειρὸς λαμβάνειν. ὅπερ ἔδει καὶ τοὺς τοιούτους ἱστοριογράφους, ἵνα μὴ κατετόλμων τοῦ καλῶς ἔχοντος. παραπλησίως δὲ καὶ κατὰ τὸν λοιπὸν βίον ἐζηλώκει τὰ χείριστα τῶν Ἑλληνικῶν. καὶ

1 mſ. ὡς ἄχρηστον addit. 2 τοῦτο Suidas in αὐλος & in παραιτῶ.

cior, ac ſingulari levitate præditus. Qui cùm ſtatim à pueroGręcanicam linguam ac diſciplinam adamaviſſet, nimius in his & ad nauſeam uſque putidus fuit, adeò ut ipſius cauſa apud viros ætate & auctoritate eminentiſſimos populi Romani, Græcanica inſtitutio malè audiret. Denique & poëma & hiſtoriam rerum geſtarum ſcribere eſt aggreſſus: In cujus procemio veniam à lectoribus ſibi concedi poſtulat, ſi fortè civis Romanus Græcæ dictionis elegantiam, & in ipſa rerum tractatione congruam diſpoſitionem planè aſſequi non potuerit; cui facetè reſpondiſſe videtur M. Porcius Cato. Mirari enim ſe dixit quam ob cauſam is ejuſmodi veniam flagitaret. Etenim ſi concilium Amphictyonum id illi mandaſſet ut hiſtoriam conſcriberet, fortaſſe hujuſmodi deprecatione opus fuiſſet. Cùm verò nulla neceſſitate impulſus ad ſcribendum acceſſeris, veniam poſtea petere, ſi fortè barbarè ſis locutus, extremæ imprudentiæ eſt; & perinde ac ſi quis inter pugiles aut pancratio certaturos nomen ſuum in Gymnicis ludis profeſſus, poſtmodum ſtadium ingreſſus, ubi pugnandum eſſet, à ſpectatoribus peteret, veniam ut ſibi darent, ſi laborem & plagas ferre non poſſet. Quare ut hujuſmodi vir manifeſtò riſum ſimul præſenteſque pœnas debiturus eſt, ita etiam tales hiſtoriæ ſcriptores explodi oporteret, ne quid ſupra vires aggredi auderent. Cæterùm idem Albinus in reliqua omni vitæ ratione, peſſima quæque Græcorum ſtudia æmulatus fuerat. Nam

& vo-

& voluptatibus deditus erat, & impatiens laboris, ut ex iis rebus quas præ manibus habemus, liquidò apparet. Qui cùm primus in Græciam perveniſſet, quo tempore in Phocide pugnatum eſt, valetudinem cauſatus, Thebas receſſit, ne diſcrimini intereſſet. Terminato autem prælio, primus ad Senatum de re feliciter geſta litteras ſcripſit, ſingula quæque narrans quaſi ipſe pugnæ interfuiſſet.

At Polybius contrà pluribus docere & demonſtrare cœpit, Philopœmenem, quod & ſuperioribus libris oſtendimus, ejuſmodi fuiſſe, qui mandatis populi Romani interdum quidem adverſaretur, ſed hactenus tantùm ut proponeret ſuaderetque ea quæ ſibi videbantur, neque id porrò temerè faceret. Specimen verò illuſtre animi illius, & ſinceræ erga populum Romanum benevolentiæ teſtimonium extitiſſe bello Philippico & Antiochino. Nam cùm illis temporibus unus omnium Græcorum maxima auctoritate polleret, cùm ob ſuam, tum ob gentis Achęorum potentiam: tamen in amicitia ac fide erga populum Romanum conſtanter eum permanſiſſe. auctorem etiam & approbatorem fuiſſe decreti illius, quo Achæi nondum transgreſſis in Græciam Romanis, bellum Antiocho atque Ætolis indixerunt, cùm cæteri ferè Græci à partibus & à cauſa populi Romani alienati eſſent. Quibus auditis decem Legati, ſtudium & conſilium Polybii comprobantes, Philopœmenis memoriam ſervarunt, ejuſque honores omnes in civitatibus illiba-

γὰρ φιλήδονος ἦν καὶ φυγόπονος· τοῦτο δ' ἔσται δῆλον ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεστώτων. ὃς πρῶτος παρὼν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόποις, καθ' ὃν καιρὸν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν ἐν Φωκίδι μάχην, σκηψάμενος ἀσθένειαν εἰς Θήβας ἀνεχώρησε, χάριν τοῦ μὴ μετασχεῖν τοῦ κινδύνου. συντελεσθείσης δὲ τῆς μάχης, πρῶτος ἔγραψε τῇ συγκλήτῳ περὶ τοῦ κατορθώματος, προσδιασαφῶν τὰ κατὰ μέρος, ὡς μετεσχηκὼς αὐτὸς τῶν ἀγώνων.

Ἐπεβάλετο διδάσκειν διὰ πλειόνων ἀκολούθως τοῖς ἐν ἀρχαῖς ἡμῖν εἰρημένοις περὶ τἀνδρός. ταῦτα δ' ἦν ὅτι διαφέροιτο μὲν πρὸς Ῥωμαίους πολλάκις ὑπὲρ τῶν ἐπιταττομένων, διαφέροιτο δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον διδάσκειν καὶ πείθειν ὑπὲρ τῶν ἀμφισβητουμένων, οὐδὲ τοῦτο ποιεῖν 1 εἰκῆς, πεῖραν δὲ τούτου ποιεῖν τῆς προαιρέσεως αὐτὸν ἀληθινὴν ἔφη, καὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐκ πυρὸς παρεσχῆσθαι χάριν, κατὰ τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ κατὰ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καιρούς. πλείστην γὰρ ἔχοντα ῥοπὴν τότε τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τὴν αὑτοῦ δύναμιν καὶ τὴν τῶν Ἀχαιῶν, ἀληθινώτατα διατετηρηκέναι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν. μετασχόντα δὲ τοῦ δόγματος τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐν ᾧ προεψηφίσαντο πρότερον τῆς Ῥωμαίων διαβάσεως Ἀντιόχῳ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς τὸν ἀπὸ τῆς χώρας πόλεμον ἐξήνεγκαν, τῶν ἄλλων Ἑλλήνων σχεδὸν ἁπάντων ἀπηλλοτριωμένων τῆς Ῥωμαίων φιλίας. ὧν οἱ δέκα διακούσαντες καὶ τὴν προαίρεσιν ἀποδεξάμενοι τοῦ λέγοντος, συνεχώρησαν κατὰ μόνους αὐτοῦ τὰς τιμὰς ὑπάρχειν ἐν

1 leg. εἰκῇ. πεῖραν δὲ τῆς προαιρέσ.

πάσαις ταῖς πόλεσι. λαβόμενος δὲ τῆς ἀφορμῆς ταύτης Πολύβιος, εἰκόνας ᾐτήσατο τὸν στρατηγὸν, καίπερ ἤδη μετακεκομισμένας εἰς Ἀκαρνανίαν ἐκ Πελοποννήσου. λέγω δὲ τὰς Ἀχαιοῦ καὶ τὰς Ἀράτου, καὶ Φιλοποίμενος, ἐν οἷς ἀγασθὲν τὸ πλῆθος αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν, ἔστησεν αὐτοῦ λιθίνην εἰκόνα.

Οἱ μετὰ τὴν κατάστασιν τῶν δέκα ἣν ἐποιήσαντο ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, οὗτοι οἱ δέκα τῷ ταμίᾳ τῷ μέλλοντι πωλεῖν τὴν οὐσίαν τοῦ Διαίου συνέταξαν ὅ τι ποτ᾽ ἂν ἐκλέξασθαι βουληθῇ τῶν ὑπαρχόντων ὁ Πολύβιος, ὑφελόντα καὶ δοῦναι δωρεὰ, τἄλλα πωλεῖν τοῖς ὠνουμένοις. ὁ δὲ προειρημένος τοσοῦτον ἀπεῖχε τοῦ προσδέξασθαί τι τῶν τοιούτων, ὡς καὶ τοὺς φίλους παρεκάλεσε καθόλου μηδενὸς ἐπιθυμῆσαι τῶν ὑπὸ τοῦ ταμίου πωλουμένων. συνέβαινε γὰρ τοῦτον ἐπιπορευόμενον τὰς πόλεις, πάντων τῶν τῷ Διαίῳ κοινωνησάντων πωλεῖν τὰς οὐσίας, τῶν καὶ κατακριθέντων ὅσοι μὴ παῖδας ἢ γονέας εἶχον. ὧν τινες μὲν οὐ προσέσχον, οἱ δὲ κατακολουθήσαντες τῇ συμβουλίᾳ, καλλίστην δόξαν ἐξηνέγκαντο παρὰ τοῖς πολίταις. ταῦτα δὲ διοικήσαντες ἐν ἓξ μησὶν οἱ δέκα, καὶ τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἐνισταμένης ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καλὸν δεῖγμα τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως ἀπολελοιπότες πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν· ἐνετείλαντο δὲ τῷ Πολυβίῳ χωριζόμενοι, [...] πόλεις ἐπιπορεύεσθαι, ¹καί περὶ οἱ ἄνθρωποι ἀμφιβάλλουσι διευκρινῆσαι, μέχρι οὗ συνήθειαν ἔχωσι τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς νόμοις. ὃ δὴ καὶ μετά τινα χρόνον ἐποίησε,

tos paſſi ſunt manere. Hac Polybius occaſione arrepta, imagines Achæi, Aratique & Philopœmenis, quæ jam ex Peloponneſo tranſportatæ in Acarnaniam erant, à proconſule petiit: cujus rei cauſa Achæi virtutem ipſius laudantes, ſtatuam ei è marmore poſuerunt.

Rebus in Achaïa probè conſtitutis, decem Legati quæſtori qui auctionem bonorum Diæi facturus erat in mandatis dederunt, ut quicquid Polybius & ex illius bonis optare ac ſeligere vellet, ſepoſito gratiſque donato, cætera licitantibus adjudicaret. Sed Polybius tantùm abfuit ut quidquam eorum acciperet; quin & amicos hortatus eſt, nihil ut eorum quæ à quæſtore venundabantur, concupiſcerent. Etenim quæſtor populi Romani ſingulas civitates circumiëns, quicunque conſiliorum Diæi participes fuerant, quique à decem Legatis condemnati erant, quibuſcunque eorum nec liberi, nec uxores ſupereſſent, horum omnium facultates haſtâ poſitâ vendebat. Cæterùm conſilium Polybii nonnulli inſuper habuerunt. quicunque autem ei parverunt, maximam laudem à popularibus ſuis retulére. At decem legati his intra ſemeſtre ſpatium ita conſtitutis, veris initio in Italiam navigarunt, cùm pulcherrimum virtutis morùmque populi Romani exemplum Græcis omnibus reliquiſſent. In ipſo autem digreſſu mandaverunt Polybio, ut ſingulas urbes obiret, earùmque controverſias dijudicaret, donec conſtitutioni provinciæ, legibuſque datis aſſueviſſent. Quod & Polybius aliquanto pòſt præſtitit, ita

¹ leg. καὶ περὶ ὧν.

ita ut Græci præſcripto Reip. ſtatu acquieſcerent, neque vel minima de ulla re difficultas cùm publicè, tum privatim in legibus ſupereſſet. Quā obrem cùm & antea ſemper hominem magnoperè colviſſent, tum verò ultimis illis temporibus ſingulæ urbes omni honorum genere vivum & mortuum cumulārūt, omnia ejus acta communi aſſenſu comprobantes, idque jure optimo à ſe fieri omnes opinabantur. Niſi enim ille hæc perfeciſſet, legeſque ac formulas juris dicundi civitatibus ſcripſiſſet, ubique juſtitium, plenaque omnia turbarum & tumultus erāt futura. Itaque pulcherrimum in omni vita id facinus Polybii fuiſſe haud dubium eſt.

Ac Proconſul poſtquam concilium decem legatorum ex Achaïa diſceſſit, reſtaurato templo ac luco qui in Iſthmo eſt, ornato etiam Jovis Olympiaci & Delphici Apollinis fano, poſtmodum ſingulas civitates objit, ab omnibus & privatim ſummis gratulationibus exceptus. idque ſanè jure optimo: prorſus enim integer ac puris mānibus ex provincia rediit, ſummaque humanitate in omnibus eſt uſus; tametſi maximam opportunitatem ac licentiam in Achaïa nactus eſſet. Nam ſicubi ab officio interdum videtur receſſiſſe, mihi quidem non ab ipſo, ſed ab amicis & comitibus id profectum eſſe videbatur. quod quidem manifeſtiſſimum extitit in Chalcidenſium equitum cæde.

Ptolemæus Ægypti Rex in prælio vulneratus deceſſit, vir, ut quidam ſentiunt, maxima laude & gloria

1 mſ. καὶ.

πρὸς τὸ τοὺς ἀνθρώπους στέρξαι τὴν δεδομένην πολιτείαν, καὶ μηδὲν ἀπόρημα μήτε κατ' ἰδίαν, μήτε κατὰ κοινὸν ἐκ τῶν νόμων γίνεσθαι περὶ μηδενός. διὸ καὶ καθόλου μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀποδεχόμενοι καὶ τιμῶντες τὸν ἄνδρα, περὶ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς καὶ τὰς προειρημένας πράξεις εὐδοκούμενοι κατὰ πάντα τρόπον, ταῖς μεγίσταις τιμαῖς ἐτίμησαν αὐτὸν κατὰ πόλεις, καὶ ζῶντα, καὶ μεταλλάξαντα. πάντες δ' ἔκρινον κατὰ λόγον τοῦτο ποιεῖν. μὴ γὰρ ἐξεργασαμένου τούτου καὶ γράψαντος τοὺς περὶ τῆς κοινῆς δικαιοδοσίας νόμους, ἄκριτα πάντα ἦν καὶ πολλῆς γέμοντα ταραχῆς. διὸ καὶ τοῦτο κάλλιστον Πολυβίῳ πεπρᾶχθαι νομιστέον, πάντων τῶν προειρημένων.

Ὅτι ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὸ χωρισθῆναι ἐξ Ἀχαΐας τὸ συνέδριον, ἐπισκευάσας τὸν ἐν Ἰσθμῷ τόπον, καὶ κοσμήσας τοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Δελφοῖς νεὼν, ταῖς ἑξῆς ἡμέραις ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις τιμώμενος ἐν ἑκάστῃ καὶ τυγχάνων τῆς ἁρμοζούσης χάριτος. εἰκότως δὲ 1 τιμᾶσθαι συνέβαινεν αὐτὸν καὶ κοινῇ, καὶ κατ' ἰδίαν. καὶ γὰρ ἐγκρατῶς καὶ καθαρῶς ἀνεστράφη, καὶ πρᾴως ἐχρήσατο τοῖς ὅλοις πράγμασι, μέγαν καιρὸν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔχων, καὶ μεγάλην ἐξουσίαν. καὶ γὰρ ἐν οἷς ἐδόκει παρεωρακέναι τι τῶν καθηκόντων, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐφαίνετο δι' ἑαυτὸν τοῦτο πεποιηκέναι, διὰ δὲ τοὺς παρακειμένους φίλους. τοῦτο δ' ἦν καταφανέστατον ἐν τοῖς κατὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππεῦσιν οὓς ἀνεῖλεν.

Ὅτι Πτολεμαῖος ὁ τῆς Συρίας βασιλεὺς κατὰ τὸν πόλεμον πληγεὶς ἐτελεύτησε τὸν βίον, κατὰ μέν τινας μεγά-

λων ἐπαίνων καὶ τιμῆς ὢν ἄξιος, κατὰ δέ τινας τοὐναντίον. πρᾶος μὲν γὰρ ἦν καὶ χρηστὸς εἰ καί τις ἄλλος τῶν προγεγονότων βασιλέων. σημεῖον δὲ τούτου μέγιστον. ὃς πρῶτον μὲν οὐδένα τῶν ἑαυτοῦ φίλων ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐπανείλετο, δοκῶ δὲ μηδὲ τῶν ἄλλων Ἀλεξανδρέων μηδένα δι' ἐκεῖνον ἀποθανεῖν. ἔπειτα δόξας ἐκπεσεῖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τἀδελφοῦ, τὸ μὲν πρῶτον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λαβὼν κατ' αὐτοῦ 1 καιρὸν ὁμολογούμενον, ἀμνησικάκητον ἐποιήσατο τὴν ἁμαρτίαν. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἐπιβουλεύσαντος τῇ Κύπρῳ, κύριος γενόμενος ἐν 2 Λαπίθῳ τοῦ σώματος ἅμα καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τοσοῦτον ἀπέχε τοῦ κολάζειν ὡς ἐχθρὸν, ὥστε καὶ δωρεὰς προσέθηκε παρὰ τὰς πρότερον ὑπαρχούσας αὐτῷ κατὰ συνθήκας, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπέσχετο. κατὰ μέντοι γε τὰς ἐπιτυχίας καὶ κατορθώσεις ἐξελύετο τῇ ψυχῇ, καί τις οἷον ἀσωτία καὶ ῥᾳθυμία περὶ αὐτὸν Αἰγυπτιακὴ συνέβαινεν, καὶ κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις εἰς περιπετείας ἐνέπιπτεν.

dignus, quamuis alii ſecùs exiſtimant. Clemens enim & benignus ſi quis unquam ſuperiori memoria Rex, certè hic fuit, cujus rei argumenta ſuperſunt certiſſima. Qui primùm quidem neminem ex amicorum numero ullam ob cauſam occidit. ac, ni fallor, nullus civis Alexandrinus ab eo eſt interfectus. Deinde cùm à fratre Alexandriâ expulſus eſſe videretur, primò Alexandrię ulciſcendi illius opportunitatem nactus, culpam ei condonavit. Poſtea verò cùm idem rurſus Cyprum occupare molitus eſſet captum in urbe Lapitho tantùm abfuit ut ſupplicio afficeret quaſi hoſtem, quin potius præter munera quæ ipſi antea ex pactione pendebat, alia rurſus adjecit, ſuamque ei filiam collocaturum promiſit. Verumenimverò rebus ſecundis lætiſque ſucceſſibus vigorem animi remittebat, & quædam quaſi luxuria' ac mollicies Ægyptiaca in eo inerat: quam ob cauſam ſæpenumerò in magnum diſcrimen eſt adductus.

1 mſ. κατὰ τὴν. 2 mſ. ἀλπίθω.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Πολυβίου Μεγαλοπολίτου.

POLY-

POLYBIANÆ
HISTORIÆ
FRAGMENTA E VARIIS SCRIPTORIBUS
per
FULVIUM URSINUM
ET
ISAACUM CASAUBONUM
collecta.

EX LIBRO VI.

ΠΑΡΑ Ῥωμαίοις ὥς φησι Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ, ἀπείρεται γυναιξὶ πίνειν οἶνον· τὸν δὲ καλούμενον πάσσον πίνουσι· τοῦτο δὲ ποιεῖται μὲν ἐκ τῆς ἀσταφίδος, καὶ ἐστὶ παραπλήσιος πινόμενος τῷ Αἰγοσθενείῳ γλυκεῖ, καὶ τῷ Κρητικῷ· διὸ πρὸς τὸ κατεπεῖγον τοῦ δίψους χρῶνται αὐτῷ. Λαθεῖν δέ ἐστιν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πιοῦσαν οἶνον. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδ' ἔχει οἴνου κυρείαν ἡ γυνή· πρὸς δὲ τούτοις, φιλεῖν δεῖ τοὺς συγγενεῖς τοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς τοῦ ἀνδρὸς, ἕως ἐξανεψίων· καὶ τοῦτο ποιεῖν καθ' ἡμέραν, ὁπόταν ἴδῃ πρῶτον. λοιπὸν ἀδήλου τῆς ἐντυχίας οὔσης, τίσιν ἀπαντήσῃ, φυλάσσεται. τὸ γὰρ πρᾶγμα, κἂν γεύσηται μόνον, οὐ προσδεῖ διαβολῆς. *Athenæus lib. X.*

Καὶ τόπος δέ τις οὕτω καλεῖται, Ῥύγκος, περὶ Στράτον τῆς Αἰτωλίας, ὥς φησὶ Πολύβιος ἐν ἕκτῃ ἱστοριῶν. *Athenæus libro III.*

ΟΛΚΙΟΝ, πόλις Τυῤῥηνίας, Πολύβιος ἕκτῳ. *Stephanus de urbibus.*

ΩΣΤΙΑ, πόλις Ἰταλίας, Πολύβιος ἕκτῳ. Ἔκτισε δὲ καὶ πόλιν Ὠστίαν ἐπὶ τοῦ Τιβέριδος. *Idem.*

EX LIBRO VII.

Πολύβιος δ' ἐν τῇ ἑβδόμῃ Καπυησίους τοὺς ἐν Καμπανίᾳ, διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς γῆς πλοῦτον περιβαλλομένους ἐξοκεῖλαι εἰς τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν, ὑπερβαλλομένους τὴν περὶ Κρότωνα καὶ Σύβαριν παραδεδομένην φήμην. οὐ δυνάμενοι οὖν, φησὶ, φέρειν τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν, ἐκάλουν τὸν Ἀννίβαν. Διόπερ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνήκεστα δεινὰ ἔπαθον. Πετηλῖνοι δὲ τηρήσαντες τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν, εἰς τοσοῦτον καρτερίας ἦλθον πολιορκούμενοι ὑπ' Ἀννίβα, ὥστε μετὰ τὸ πάντα μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν δέρματα καταφαγεῖν· ἁπάντων δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν δένδρων τοὺς φλοιοὺς, καὶ τοὺς ἁπαλοὺς πτόρθους ἀναλῶσαι, καὶ ἕνδεκα μῆνας ὑπομείναντες τὴν πολιορκίαν, οὐδενὸς βοηθοῦντος οὐδὲ συνευδοκοῦντος Ῥωμαίων, παρέδωκαν ἑαυτούς. *Athenæus libro XII.*

ΜΑΣΣΥΛΟΙ, Λιβυκὸν ἔθνος. Ἀρτεμίδωρος. Πολύβιος ἐν ἑβδόμῃ Μασσυλεῖς αὐτούς φησι. *Stephanus. Euſtathius in Dionyſium paullo aliter:* Πολύβιος δὲ Μασσυλεῖς γράφει αὐτούς. *quum tamen ex Stephano ſumpſerit Euſtathius.*

ΩΡΙΚΟΣ, πόλις ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ. λέγεται ἀρσενικῶς ὡς Πολύβιος ἑβδόμῳ· οἱ δὲ τὸν Ὠρικὸν κατοικοῦντες, οἳ καὶ πρῶτοι κεῖνται κατὰ τὸν εἴσπλουν πρὸς τὴν Ἀδρίαν, ἐκ δεξιῶν εἰσπλέοντι. *Stephanus & Euſtathius in Dionyſium.*

EX LIBRO VIII.

Πολύβιος δ' ἐν ὀγδόῃ ἱστοριῶν, Κάναρίς φησιν ὁ Γαλάτης, ὢν τ' ἄλλα ἀνὴρ ἀγαθὸς, ὑπὸ Σωστράτου τοῦ κόλακος διεστρέφετο, ὃς ἦν Χαλκηδόνιος τὸ γένος. *Athenæus libro.* VI.

ΑΓΚΑΡΑ, πόλις Ἰταλίας, ὡς Ἄντια, Ἀδρία. τὸ ἐθνικὸν, Ἀγκαράτης, ὡς Πολύβιος ὀγδόῃ. *Stephanus.*

ΔΑΣΣΑΡΙΤΑΙ, ἔθνος Ἰλλυρίας. Πολύβιος ὀγδόῳ. *Idem.*

EX LIBRO IX.

Πολύβιος δ' ἐν τῇ ἐνάτῃ τῶν ἱστοριῶν, καὶ ποταμόν τινα ἀναγράφει Κύαθον καλούμενον, περὶ Ἀρσινόην πόλιν Αἰτωλίας. *Athenæus libro X.*

ΑΡΣΙΝΟΗ, πόλις Λιβύης. τὸ ἐθνικὸν Ἀρσινοΐτης. καὶ Ἀρσινοεὺς ἐπὶ τῆς Αἰτωλικῆς, ὡς Πολύβιος ἐνάτῃ. *Stephanus.*

ΑΓΑΘΥΡΣΑ, πόλις Σικελίας, ὡς Πολύβιος ἐνάτῃ. *Idem.*

ΑΤΕΛΛΑ, πόλις Ὀπικῶν Ἰταλίας, μεταξὺ Καπύης καὶ Νεαπόλεως. τὸ ἐθνικὸν οὐκ Ἀτελλαῖος, ὡς Ἀγυλλαῖος· ἀλλ' Ἀτελλανὸς, ὡς Πολύβιος ἐνάτῃ. Ἀτελλανοὶ προσέθεσαν ἑαυτούς. *Idem.*

ΣΥΝΙΑ, Θετταλίας πόλις. Πολύβιος ἐνάτῳ. *Idem.*

EX LIBRO X.

ΑΠΑΣΙΑΚΑΙ, Μασσαγετῶν ἔθνος. Στράβων ἑνδεκάτῃ, καὶ Πολύβιος δεκάτῃ. *Stephanus.*

ΑΧΡΙΑ-

ΑΧΡΙΑΝΗ, πόλις Ὑρκανίας. Πολύβιος δεκάτῃ. *Idem.*
ΚΑΛΛΙΟΠΗ, πόλις Παρθυαίων. Πολύβιος δεκάτῃ. *Idem.*

EX LIBRO XI.

ΕΛΛΟΠΙΟΝ, πόλις Αἰτωλίας. Πολύβιος ἑνδεκάτῃ. *Stephanus.*
ΙΛΟΥΡΓΕΙΑ, πόλις Ἰβηρίας. Πολύβιος ἑνδεκάτῃ. *Idem.*
ΦΥΤΑΙΟΝ, πόλις Αἰτωλίας. Πολύβιος ἑνδεκάτῃ. *Idem.*

EX LIBRO XII.

Πολύβιος δ' ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τῇ δωδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν· Φίλιππος, φησὶν, ὁ Περσέως πατὴρ, ὅτε τὴν Ἀσίαν κατέτρεχεν, ἀπορῶν τροφῶν, τοῖς στρατιώταις παρὰ Μαγνήτων, ἐπεὶ σῖτον οὐκ εἶχον, σῦκα ἔλαβε. διὸ καὶ Μυοῦντα κυριεύσας, τοῖς Μάγνησιν ἐχαρίσατο τὸ χωρίον ἀντὶ τῶν σύκων. *Athenæus lib. III.*

Τίμαιος δ' ὁ Ταυρομενίτης ἐκλαθόμενος ἑαυτοῦ (ἐλέγχει δ' αὐτὸν εἰς τοῦτο Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης διὰ τῆς δωδεκάτης τῶν ἱστοριῶν) οὐκ εἶναι ἔφη σύνηθες τοῖς Ἕλλησι δούλους κτᾶσθαι. *Athenæus lib VI.*

Πολύβιος δ' ἐν τῇ δωδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν, γίγνεσθαί φησι παρόμοιον τῷ λαγῷ ζῷον, τὸ κύνικλον καλούμενον, γράφων οὕτως. Ὁ δὲ κύνικλος καλούμενος, *&c. Athenæus lib. IX. Extat locus hodieque. Vide paginam* CMXI.

Ἱστορεῖ περὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ καλουμένου λωτοῦ αὐτόπτης γενόμενος ὁ Μεγαλοπολίτης Πολύβιος ἐν τῇ δωδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγων οὕτως. Ἐστὶ δὲ τὸ δένδρον ὁ λωτὸς οὐ μέγα, τραχὺ δὲ καὶ ἀκανθῶδες. ἔχει δὲ φύλλον χλωρὸν παραπλήσιον τῇ ῥάμνῳ, μικρὸν βαθύτερον, καὶ πλατύτερον. ὁ δὲ καρπὸς τὰς μὲν ἀρχὰς ὅμοιός ἐστι καὶ τῇ χρόᾳ καὶ τῷ μεγέθει ταῖς λευκαῖς μυρτίσι ταῖς τετελειωμέναις· αὐξανόμενος δὲ τῷ μὲν χρώματι γίνεται φοινικοῦς, τῷ δὲ μεγέθει ταῖς στρογγύλαις ἐλαίαις παραπλήσιος· πυρῆνα δ' ἔχει τελέως μικρόν. ἐπὰν δὲ πεπανθῇ, συνάγουσι· καὶ τὸν μὲν τοῖς οἰκέταις μετὰ χόνδρου κόψαντες, σάττουσιν εἰς ἀγγεῖα· τὸν δὲ, τοῖς ἐλευθέροις, ἐξελόντες τὸν πυρῆνα, συντιθέασιν. ὡσαύτως καὶ σιτεύονται τοῦτον. ἐστὶ δὲ τὸ βρῶμα παραπλήσιον σύκῳ, καὶ φοινικοβαλάνῳ· τῇ δ' εὐωδίᾳ, βέλτιον. γίνεται δὲ καὶ οἶνος ἐξ αὐτοῦ βρεχομένου, καὶ τριβομένου δι' ὕδατος, κατὰ μὲν τὴν γεῦσιν ἡδὺς, καὶ ἀπολαυστικὸς, οἰνομέλιτι χρηστῷ παραπλήσιος, ᾧ χρῶνται χωρὶς ὕδατος. οὐ δύναται δὲ πλέον δέκα μένειν ἡμερῶν. διὸ καὶ ποιοῦσι κατὰ βραχὺ πρὸς τὴν χρείαν· ποιοῦσι δὲ καὶ ὄξος ἐξ αὐτῶν. *Athenæus lib. XIV.*

ΙΠΠΩΝ, Λιβύης πόλις. Πολύβιος δυοκαιδεκάτῃ. *Stephanus.*
ΣΙΓΓΑ, ὡς Πολύβιος δυοκαιδεκάτῃ. *Idem,*
ΤΑΒΑΘΡΑ, πόλις Λιβύης. Πολύβιος δυοκαιδεκάτῃ. *Idem.*

ΧΑΛΚΕΙΑ, πόλις Λιβύης. ὁ Πολυΐστωρ ἐν Λιβυκῶν τρίτῳ, ὡς Δημοσθένης· ᾧ μεμφόμενος Πολύβιος ἐν τῇ δωδεκάτῃ, ὧδε γράφει. ἀγνοεῖ δὲ μεγάλως καὶ περὶ τῶν χαλκείων. οὔτε γὰρ πόλις ἐστὶν, ἀλλὰ χαλκουργεῖα. *Idem.*

EX LIBRO XIII.

Πολύβιος δ᾽ ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν, Φιλίππου τοῦ καταλυθέντος ὑπὸ Ῥωμαίων, κόλακα γενέσθαι Περακλείδην τὸν Ταραντῖνον, τὸν καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάσης ἀνατρέψαντα. *Athenæus lib. VI.*

Hodie in omnibus Polybii libris etiam mss. legitur Ἡρακλείδης, *non* Περακλείδης. *Vide paginam* CMXXXVI.

Περὶ δὲ Αἰτωλῶν Πολύβιος μὲν ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν φησὶν, ὡς διὰ τὸ τῶν πολέμων συνεχὲς, καὶ τὸ τῶν βίων πολυτελὲς, κατάχρεοι ἐγένοντο. *Athenæus libro XII. vide pag.* MCCCCI.

ΑΔΡΑΝΗ, πόλις Θρακική, ἡ μικρὸν ὑπὲρ τῆς Βερενίκης κεῖται, ὡς Θεόπομπος. Πολύβιος δὲ, διὰ τοῦ η τὴν μέσην λέγει, ἐν τρισκαιδεκάτῃ, Ἀδρηνή. *Stephanus.*

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ. ἔστι καὶ Θρᾴκης ἔρημον πεδίον, χαμαιπετῆ δένδρα ἔχον, ὡς Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ. *Idem.*

ΔΙΓΗΡΟΙ, ἔθνος Θρᾴκιον. Πολύβιος ιγ΄. *Idem.*

ΙΛΑΤΤΙΑ, πόλις Κρήτης. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ. *Idem.*

ΚΑΒΥΛΗ, πόλις Θρᾴκης, οὐ πόῤῥω τῆς τῶν Ἀστῶν χώρας. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ. *Idem.*

ΜΕΛΙΤΟΥΣΣΑ, πόλις Ἰλλυρίας. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ. *Idem.*

ΛΑΜΠΕΤΙΑ, πόλις Βρεττίας. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ. *Idem.*

ΣΙΒΥΡΤΟΣ, πόλις Κρήτης. τὸ ἐθνικὸν Σιβύρτιος, ὡς Πολύβιος ἐν τρισκαιδεκάτῃ. *Idem.*

ΧΑΤΤΗΝΙΑ, χώρα τρίτη Γερῥαίων. Πολύβιος ιγ΄. Ἔστι δ᾽ ἡ Χαττηνία, τἄλλα μὲν λυπρά. κώμαις δὲ καὶ πύργοις διεσκεύασται, διὰ τὸ εὐκαιρεῖν τῶν Γερῥαίων. οὗτοι γὰρ αὐτὴν νέμονται. ἔστι δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάττης. οἱ πολῖται, Χαττηνοί. ὡς, αὐτὸς μὲν παρήγγειλε φείδεσθαι τῆς τῶν Χαττηνῶν χώρας. *Idem.*

EX LIBRO XIV.

Πολύβιος δ᾽ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, Ἀγαθοκλέους τοῦ Οἰνάνθης υἱοῦ ἑταίρου δὲ τοῦ Φιλοπάτορος βασιλέως, κόλακα γενέσθαι Φίλωνα. *Athenæus libro VI. Ita ſcribendus hic Athenæi locus. Vide quæ notamus ad librum Hiſtoriarum XV.*

Πολύβιος δ᾽ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν, Κλεινοῦς φησὶ τῆς

οἰνοχό-

οἰνοχοούσης αὐτῷ εἰκόνας πολλὰς ἀνακεῖσθαι κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν μονοχίτωνας, καὶ ῥυτὸν ἔχειν ἐν ταῖς χερσίν· αἱ δὲ κάλλισται τῶν οἰκιῶν φησὶν οὐ Μυρτίου, καὶ Μνησίδος, καὶ Ποθεινῆς προσαγορεύονται; καίτοι Μνῆσις μὲν ἦν αὐλητρὶς, καὶ Ποθεινή· Μύρτιον δὲ μία τῶν ἀποδεδειγμένων καὶ κοινῶν δεικτηριάδων. τοῦ δὲ Φιλοπάτορος βασιλέως Πτολεμαίου οὐκ Ἀγαθόκλεια ἡ ἑταίρα ἐκράτει ἡ καὶ πᾶσαν ἀνατρέψασα τὴν βασιλείαν; *Athenæus lib.* XIII.

EX LIBRO XVI.

Παραθήσομαι δὲ τὰς ἐπιστολὰς Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου τοῖς στρατηγοῖς περὶ αὐτοῦ γραφείσας· προδιελθὼν ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. Ἐν γὰρ τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶν οὕτως. Ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας ὁρμήσας εἰς τοὺς ἄνω τόπους, κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος. Λέγει δ᾽ ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, ὡς τοῦ Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου, τὴν μὲν Βαταναίαν καὶ Σαμάρειαν, καὶ Ἄβιλα καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντίοχος. μετ᾽ ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ περὶ τὸ ἱερὸν, προσαγορευόμενον Ἱεροσόλυμα, κατοικοῦντες. ὑπὲρ οὗ καὶ πλεῖον ἔχειν λέγοντες, καὶ μάλιστα διὰ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς ἕτερον καιρὸν ὑπερθήσομεν τὴν διήγησιν. Καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα ἱστόρηκεν. *Ioſephus Antiquitatum Iudaicarum, libro XII. capite III.*

ΙΕΡΑ ΚΩΜΗ, δῆμος Καρίας. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῃ. *Stephanus.*

ΚΑΡΘΑΙΑ, μία τῶν ἐν Κέῳ τετραπόλεως. οἱ οἰκοῦντες Καρθαεῖς. Πολύβιος ιϛ. *Idem.*

ΜΑΝΤΥΑ πόλις Ῥωμαίων. τὸ ἐθνικὸν, Μαντυανός. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῃ. *Idem.*

EX LIBRO XVIII.

ΑΓΡΙΑΙ, ἀρσενικῶς, ἔθνος Παιονίας, μεταξὺ Αἵμου καὶ Ῥοδόπης. παρὰ Πολυβίῳ δὲ διὰ τοῦ αι. εὑρέθη δὲ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῃ. τὸ γὰρ τῶν Ἀγραίων ἔθνος *Stephanus.*

ΜΕΔΙΩΝ, πόλις πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ. Πολύβιος ὀκτωκαιδεκάτῃ. *Idem.*

EX LIBRO XX.

Πολύβιος δ᾽ ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τῇ εἰκοστῇ φησὶ τῶν ἱστοριῶν, ὡς Βοιωτοὶ μεγίστην δόξαν λαβόντες μετὰ τὰ Λευκτρικὰ, κατὰ μικρὸν ἀνέπεσον ταῖς ψυχαῖς, καὶ ὁρμήσαντες ἐπ᾽ εὐωχίας καὶ μέθας, συνέθεντο καὶ κοινώνεια τοῖς φίλοις. πολλοὶ δὲ τῶν ἐχόντων γενεὰς, ἀπεμέριζον τοῖς συσσιτίοις τὸ πλέον τῆς οὐσίας· ὥστε πολλοὺς εἶναι Βοιωτῶν, οἷς ὑπῆρχε δεῖπνα τοῦ μηνὸς πλείω τῶν

εἰς τὸ

εἰς τὸν μῆνα διαπεπραγμένων ἡμερῶν. Διόπερ Μεγαρεῖς μισήσαντες αὐτῶν τὴν τοιαύτην κατάστασιν, ἀπένευσαν εἰς τοὺς Ἀχαιούς. *Athenæus l. X. V. p. 1432.*

Ἀντίοχος δ' ὁ Μέγας ἐπικαλούμενος, ὃν Ῥωμαῖοι καθεῖλον, ὥς ἱστορεῖ Πολύβιος ἐν τῇ εἰκοστῇ· παρελθὼν εἰς Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας, συνετέλει γάμους, πεντήκοντα μὲν ἔτη γεγονὼς, καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀνειληφὼς, τήν τε τῶν Ἑλλήνων ἐλευθέρωσιν, ὡς αὐτὸς ἐπηγγέλλετο, καὶ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. ἐρασθεὶς γοῦν παρθένου Χαλκιδικῆς, κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν, ἐφιλοτιμήσατο γῆμαι, οἰνοπότης ὢν, καὶ μέθαις χαίρων. Ἦν δ' αὕτη Κλεοπτολέμου μὲν θυγάτηρ, ἑνὸς τῶν ἐπιφανῶν, κάλλει δὲ πάσας ὑπερβάλλουσα· καὶ τοὺς γάμους συντελῶν ἐν τῇ Χαλκίδι, αὐτόθι διέτριψε τὸν χειμῶνα, τῶν ἐνεστώτων οὐδ' ἥντινα ποιούμενος πρόνοιαν. ἔθετο δὲ καὶ τῇ παιδὶ ὄνομα Εὔβοιαν. ἡττηθεὶς οὖν τῷ πολέμῳ, ἔφυγεν εἰς Ἔφεσον μετὰ τῆς νεογάμου. *Athenæus lib. X.*

EX LIBRO XXVI.

Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς μὲν κληθεὶς, ἐπιμανὴς δ' ἐκ τῶν πράξεων ὀνομασθεὶς, βασιλεὺς δ' ἦν οὗτος τῶν Συριακῶν, τῶν ἀπὸ Σελεύκου, περὶ οὗ φησι Πολύβιος τάδε. ὡς ἀποδιδράσκων ἐκ τῆς αὐλῆς ἐνίοτε τοὺς θεράποντας οὗ τύχοι τῆς πόλεως, αὐτῶν ἐφαίνετο δεύτερος καὶ τρίτος· μάλιστα δὲ πρὸς τοῖς ἀργυροκοπείοις εὑρίσκετο, καὶ χρυσοχοείοις εὑρησιλογῶν, καὶ φιλοτεχνῶν πρὸς τοὺς τορευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας. ἔπειτα καὶ μετὰ δημοτῶν ἀνθρώπων συγκαταβαίνων ὡμίλει ᾧ τύχοι· καὶ μετὰ τῶν παρεπιδημούντων συνέπινε τῶν εὐτελεστάτων. ὅτε δὲ τῶν νεωτέρων αἴσθοιτό τινας συνευωχουμένους, οὐδεμίαν ἔμφασιν ποιήσας, παρῆν ἐπικωμάζων μετὰ κερατίου καὶ συμφωνίας· ὥστε τοὺς πολλοὺς διὰ τὸ παράδοξον ἀφισταμένους φεύγειν. πολλάκις δὲ καὶ τὴν βασιλικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, τήβενναν ἀναλαβὼν περιῄει κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀρχαιρεσιάζων· καὶ τοὺς μὲν δεξιούμενος, τοὺς δὲ καὶ περιπτύσσων, παρεκάλει φέρειν αὐτῷ τὴν ψῆφον, ποτὲ μὲν ὡς ἀγορανόμος γένηται· ποτὲ δὲ καὶ ὡς δήμαρχος. τυχὼν δὲ τῆς ἀρχῆς, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ ἐλεφαντίνου δίφρου, κατὰ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος, διήκουε τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν γινομένων συναλλαγμάτων, καὶ διέκρινε μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προθυμίας. Ἐξ ὧν εἰς ἀπορίαν ἦγε τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπιεικεῖς. οἱ μὲν γὰρ ἀφελῆ τινα αὐτὸν εἶναι ὑπελάμβανον· οἱ δὲ μαινόμενον. καὶ γὰρ περὶ τὰς δωρεὰς ἦν παραπλήσιος. Ἐδίδου γὰρ τοῖς μὲν ἀστραγάλους δορκαδείους· τοῖς δὲ φοινικοβαλάνους· ἄλλοις δὲ χρυσίον. καὶ ἐξ ἀπαντήσεως δέ τισι τυγχάνων, οὓς μὴ ἑωράκει ποτὲ, ἐδίδου δωρεὰς ἀπροσδοκήτους. Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τὰς πόλεις θυσίαις, καὶ ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς, πάντας ὑπερέβαλε τοὺς βεβασιλευκότας. τοῦτο δ' ἄν τις τεκμήραιτο ἔκ τε τοῦ παρ' Ἀθηναίοις Ὀλυμπιείου, καὶ τῶν περὶ τὸν ἐν Δήλῳ βωμὸν ἀνδριάντων. Ἐλοῦετο δὲ κἀν τοῖς δημοσίοις βαλανείοις, ὅτε δημοτῶν ἦν τὰ βαλανεῖα πεπληρωμένα, κεραμίων εἰσφερομένων αὐτῷ μύρων τῶν πολυτελεστάτων. Ὅτε καί τινος εἰπόντος, μακάριοί ἐστε ὑμεῖς ὦ βασιλεῖς, οἱ καὶ τοιούτοις χρώμενοι, καὶ ὄζοντες ἡδύ· ὁ δὲ μηδὲν τὸν ἄνθρωπον προσειπὼν, ὅπου ἐκεῖνος τῇ ἑξῆς ἐλούετο, ἐπεισελθὼν, ἐποίησεν αὐτοῦ καταχυθῆναι τῆς κεφαλῆς μέγιστον κεράμιον πολυτελεστάτου μύρου, τῆς στακτῆς καλουμένης· ὡς πάντας ἀναστάντας κυλίεσθαι λουομένους τῷ μύρῳ, καὶ διὰ τὴν γλισχρότητα καταπίπτοντας γέλωτα παρέχειν καθάπερ καὶ αὐτὸν τὸν βασι-

βασιλεία. Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ συντετελεσμένους ἀγῶνας ὑπὸ Αἰμιλίου Παύλου τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ, βουλόμενος τῇ μεγαλοεργίᾳ καὶ τῇ δωρεᾷ ὑπερᾶραι τὸν Παῦλον, ἐξέπεμψε πρέσβεις καὶ θεωροὺς εἰς τὰς πόλεις, καταγγελοῦντας τοὺς ἐσομένους ἀγῶνας ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Δάφνης· ὡς πολλὴν γενέσθαι τῶν Ἑλλήνων σπουδὴν εἰς τὴν ὡς αὐτὸν ἄφιξιν. ἀρχὴν δ' ἐποιήσατο τῆς πανηγύρεως τὴν πομπείαν οὕτως ἐπιτελεσθεῖσαν. Καθηγοῦντό τινες Ῥωμαϊκὴν ἔχοντες καθόπλισιν ἐν θώραξιν ἁλυσιδωτοῖς ἄνδρες ἀκμάζοντες ταῖς ἡλικίαις πεντακισχίλιοι· μεθ' οὓς Μυσοὶ πεντακισχίλιοι συνεχεῖς ἦσαν· Κίλικες δ' εἰς τὸν τῶν εὐζώνων τρόπον καθωπλισμένοι τρισχίλιοι, χρυσοῦς ἔχοντες στεφάνους. ἐπὶ δὲ τούτοις Θρᾷκες τρισχίλιοι, καὶ Γαλάται πεντακισχίλιοι· ἄλλοι δ' ἀργυράσπιδες, οἷς ἐπηκολούθει μονομάχων ζεύγη διακόσια τεσσαράκοντα. τούτων κατόπιν ἦσαν ἱππεῖς Πισῦοι μὲν χίλιοι, πολιτικοὶ δὲ τρισχίλιοι. ὧν οἱ μὲν πλείους ἦσαν χρυσοφάλαροι καὶ χρυσοστέφανοι, οἱ δ' ἄλλοι ἀργυροφάλαροι. Μετὰ δὲ τούτους ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἑταῖροι ἱππεῖς. οὗτοι δὲ ἦσαν εἰς χιλίους πάντες χρυσοφάλαροι. τούτοις συνεχὲς ἦν τὸ τῶν φίλων σύνταγμα, ἴσον καὶ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ κατὰ τὸν κόσμον. ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπίλεκτοι χίλιοι. οἷς ἐπηκολούθει τὸ καλούμενον ἄγημα, κράτιστον εἶναι δοκοῦν σύστημα τῶν ἱππέων περὶ χιλίους. τελευταία δ' ἦν ἡ κατάφρακτος ἵππος οἰκείως τῇ προσηγορίᾳ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐσκεπασμένων τοῖς ὅπλοις. ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. πάντες δ' οἱ προειρημένοι εἶχον πορφυρᾶς ἐφαπτίδας, πολλοὶ δὲ καὶ διαχρύσους καὶ ζωωτάς. ἑξίππα μὲν ἦν ἑκατὸν, τέθριππα δὲ τεσσαράκοντα. ἔπειτα ἐλεφάντων ἅρμα, καὶ συνωρίς. καθ' ἕνα δὲ εἵποντο ἐλέφαντες διεσκευασμένοι τριάκοντα καὶ ἕξ. τὴν δ' ἄλλην πομπὴν λέγειν ἐστὶ δυσέφικτον, ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ λεκτέον. Ἔφηβοι μὲν γὰρ ἐπόμπευσαν εἰς ὀκτακοσίους, χρυσοῦς ἔχοντες στεφάνους· βόες δ' εὐτραφεῖς περὶ χιλίους· θεωρίαι δὲ βραχὺ λείπουσαι τριακοσίων· ἐλεφάντων δ' ὀδόντες ὀκτακόσιοι. τὸ δὲ τῶν ἀγαλμάτων πλῆθος, οὐ δυνατὸν ἐξηγήσασθαι· πάντων γὰρ τῶν παρ' ἀνθρώποις λεγομένων ἢ νομιζομένων θεῶν ἢ δαιμόνων, προσέτι δὲ ἡρώων εἴδωλα διήγετο, τὰ μὲν κεχρυσωμένα, τὰ δ' ἠμφιεσμένα στολαῖς διαχρύσοις. καὶ πᾶσι τούτοις οἱ προσήκοντες μῦθοι κατὰ τὰς παραδεδομένας ἱστορίας ἐν διασκευαῖς πολυτελέσι παρέκειντο. εἵπετο δ' αὐτοῖς καὶ Νυκτὸς εἴδωλον καὶ Ἡμέρας, Γῆς τε, καὶ Οὐρανοῦ, καὶ Ἠοῦς καὶ Μεσημβρίας. τὸ δὲ τῶν χρυσωμάτων καὶ ἀργυρωμάτων πλῆθος, οὕτως ἄν τις ὑπονοήσειεν, ὅσον ἦν· ἑνὸς γὰρ τῶν φίλων Διονυσίου τοῦ ἐπιστολιογράφου χίλιοι παῖδες ἐπόμπευσαν, ἀργυρώματα ἔχοντες, ὧν οὐδὲν ἔλαττον ὁλκὴν εἶχε δραχμῶν χιλίων. βασιλικοὶ δὲ παῖδες παρῆλθον ἑξακόσιοι, χρυσώματα ἔχοντες. ἔπειτα γυναῖκες ἐκ χρυσῶν καλπίδων μύροις ἔρραινον, εἰς διακοσίας. ταύταις δ' ἑξῆς ἐπόμπευον ἐν χρυσόποσι μὲν φορείοις, ὀγδοήκοντα γυναῖκες ἀργυρόποσι δὲ, πεντακόσιαι καθήμεναι πολυτελῶς διεσκευασμέναι. Καὶ τῆς μὲν πομπῆς τὰ ἐπιφανέστατα ταῦτα ἦν. Ἐπιτελεσθέντων δὲ τῶν ἀγώνων καὶ μονομαχιῶν καὶ κυνηγεσίων κατὰ τριάκοντα ἡμέρας, ἐν αἷς τὰς θέας συνετέλει, πέντε μὲν τὰς πρώτας ἐν τῷ γυμνασίῳ πάντες ἐκ χρυσῶν ὁλκείων ἠλείφοντο κροκίνῳ μύρῳ. ἦν δὲ ταῦτα πεντεκαίδεκα, καὶ κινναμωμίνου τὰ ἴσα καὶ ναρδίνου. παραπλησίως δὲ καὶ ταῖς ἑξῆς εἰσεφέρετο τήλινον, ἀμαράκινον, ἴρινον· πάντα διαφέροντα ταῖς εὐωδίαις. ἔστρωτο δὲ

εἰς εὐω-

εἰς εὐωχίαν, ποτὲ μὲν χίλια τρίκλινα, ποτὲ δὲ χίλια πεντακόσια, μετὰ τῆς πολυτελεστάτης διασκευῆς. ὁ δὲ χειρισμὸς ἐγίνετο τῶν πραγμάτων δι' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. ἵππον γὰρ ἔχων εὐτελῆ, παρέτρεχε παρὰ τὴν πομπήν· τοὺς μὲν προάγειν κελεύων, τοὺς δ' ἐπέχειν. Κατὰ δὲ τοὺς πότους αὐτὸς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις ἐφιστάμενος, οὓς μὲν εἰσῆγεν, οὓς δ' ἀνέκλινε· καὶ τοὺς διακόνους τοὺς τὰς παραθέσεις φέροντας αὐτὸς εἰσῆγε. καὶ περιπορευόμενος, οὗ μὲν προσεκάθιζεν, οὗ δὲ προσανέπιπτε· καὶ ποτὲ μὲν ἀποθέμενος μεταξὺ τὸν ψωμὸν, ποτὲ δὲ τὸ ποτήριον, ἀνεπήδα, καὶ μετανίστατο, καὶ περιῄει τὸν πότον, προπόσεις λαμβάνων ὀρθὸς, ἄλλοτε παρ' ἄλλοις· ἅμα δὲ καὶ τοῖς ἀκροάμασι προσπαίζων. Προαγούσης δ' ἐπὶ πολὺ τῆς συνουσίας, καὶ πολλῶν ἤδη κεχωρισμένων ὑπὸ τῶν μίμων, ὁ βασιλεὺς εἰσεφέρετο ὅλος κεκαλυμμένος· καὶ εἰς τὴν γῆν ἐτίθετο, ὡς εἷς ὢν δῆτα τῶν μίμων. καὶ τῆς συμφωνίας προκαλουμένης, ἀναπηδήσας ὠρχεῖτο καὶ ὑπεκρίνετο μετὰ τῶν γελωτοποιῶν, ὥστε πάντας αἰσχυνομένους φεύγειν. ταῦτα δὲ πάντα συνετελέσθη, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐνοσφίσατο παρασπονδήσας τὸν Φιλομήτορα βασιλέα παιδίσκον ὄντα· τὰ δὲ καὶ τῶν φίλων συμβαλλομένων. ἱεροσυλήκει δὲ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἱερῶν. *Athenæus libro V. & libro X.*

Ἀλλ' ὁ Περσεὺς ὁ ὑπὸ Ῥωμαίων καθαιρεθεὶς (κατ' οὐδὲν γὰρ τὸν πατέρα Φίλιππον ἐμιμήσατο) οὔτε γὰρ περὶ γυναῖκας ἐσπουδάκει, οὔτε φίλοινος ἦν· ἀλλὰ καὶ οὐ μόνον αὐτὸς μέτριον ἔπινε δειπνῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ φίλοι, ὡς ἱστορεῖ Πολύβιος ἐν κζ΄. *Athenæus libro X.*

EX LIBRO XXIX.

Ἐν δὲ τῇ εἰκοστῇ ἐννάτῃ ὁ αὐτὸς Γενθίωνά φησι τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα διὰ τὴν πολυποσίαν πολλὰ ποιεῖν ἀσελγῆ κατὰ τὸν βίον, νύκτωρ τε ἀεὶ καὶ μεθ' ἡμέραν μεθύοντα· ἀποκτείναντα δὲ καὶ Πλεύρατον τὸν ἀδελφὸν, γαμεῖν μέλλοντα τὴν τοῦ Μενουνίου θυγατέρα, αὐτὸν γῆμαι τὴν παῖδα, καὶ ὠμῶς χρῆσθαι τοῖς ἀρχομένοις. *Athenæus libro X.*

EX LIBRO XXXI.

Κάτων δ' ἐκεῖνος, ὡς Πολύβιος ἱστορεῖ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν, ἐδυσχέραινε καὶ ἐκεκράγει, ὅτι τινὲς τὰς ξενικὰς τρυφὰς εἰσήγαγον εἰς τὴν Ῥώμην· τριακοσίων μὲν δραχμῶν κεράμιον ταρίχων Ποντικῶν ὠνησάμενοι, μειράκια δ' εὔμορφα ὑπερβαλλούσης ἀγρῶν τιμῆς. *Athenæus lib. VI.*

Ἐν δὲ τῇ τριακοστῇ πρώτῃ ὁ αὐτὸς Πολύβιός φησι, συντελοῦντα αὐτὸν (τὸν Ἀντίοχον) ἀγῶνας, συγκαλέσαι πάντας Ἕλληνας, καὶ τῶν βουλομένων τοὺς πολλοὺς ἐπὶ τὴν θέαν. καὶ πλείστων ἀθροισθέντων ἐν τοῖς γυμνασίοις, πάντας ἐκ χρυσῶν ὁλκείων ἤλειφε κροκίνῳ μύρῳ, καὶ κινναμωμίνῳ, καὶ ναρδίνῳ, καὶ ἀμαρακίνῳ, καὶ ἰρίνῳ. καὶ συγκαλῶν αὐτοὺς εἰς εὐωχίαν, ποτὲ μὲν χίλια τρίκλινα, ποτὲ δὲ χίλια πεντακόσια συνεπλήρου μετὰ πολυτελεστάτης

παρα-

πραγματικῆς. καὶ ὁ χειρισμὸς τῆς διακονίας δι' αὐτοῦ ἐγίνετο· κατὰ γὰρ τὰς εἰσόδους ὑφιστάμενος, οὓς μὲν εἰσῆγεν, οὓς δὲ ἀνέκλινεν. καὶ τοὺς διακόνους δὲ τοὺς τὰς παραθέσεις φέροντας, αὐτὸς εἰσῆγεν, καὶ περιπορευόμενος οὗ μὲν προσεκάθιζεν, οὗ δὲ προσανέπιπτεν. καὶ ποτὲ μὲν ἀποθέμενος μεταξὺ τὸν ψωμόν, ποτὲ δὲ τὸ ποτήριον, ἀνεπήδα καὶ μεθίστατο, καὶ περιῄει τὸν πότον προπόσεις λαμβάνων ὀρθὸς ἄλλοτε παρ' ἄλλοις. ἅμα δὲ τοῖς ἀκροάμασι προσπαίζων, καὶ ὑπὸ τῶν μίμων εἰσεφέρετο ὅλος συγκεκαλυμμένος, καὶ ἐτίθετο εἰς τὴν γῆν, ὡς εἷς ὢν τῶν μίμων. καὶ τῆς συμφωνίας προσκαλουμένης ὁ βασιλεὺς ἀναπηδήσας, ὠρχεῖτο καὶ προσέπαιζε τοῖς μίμοις, ὥστε πάντας αἰσχύνεσθαι. τοιαῦτα ἀπεργάζεται τοὺς ταλαιπώρους ἡ πρὸς τῇ μέθῃ ἀπαιδευσία. *Athenæus libro X. vide fragmentum ex lib. XXVI.*

EX LIBRO XXXII.

Ὀροφέρνην τε ὀλίγον χρόνον Καππαδοκίας βασιλεύσαντα, καὶ παριδόντα τὰς πατρίους ἀγωγάς, φησὶν ἐν τῇ τριακοστῇ δευτέρᾳ, εἰσαγαγεῖν τὴν Ἰακὴν καὶ τεχνητικὴν ἀσωτίαν. *Athenæus libro X.*

EX LIBRO XXXIII.

Καὶ Δημήτριον δέ φησι τὸν ἐκ τῆς Ῥώμης τὴν ὁμηρείαν διαφυγόντα ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τριακοστῇ βασιλεύσαντα Σύρων, πολυπότην ὄντα, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας μεθύσκεσθαι. *Athenæus lib. X. Vide pag.* MCCCXI.

EX LIBRO XXXIV.

Πολύβιος δ' ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τετάρτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν περὶ τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ Λυσιτανίας χώρας διαλεγόμενος φησίν, ὅτι βάλανοί εἰσι κατὰ βάθος ἐν τῇ αὐτόθι θαλάττῃ πεφυτευμέναι, ὧν τὸν καρπὸν σιτουμένους τοὺς θύννους πιαίνεσθαι. *Athenæus libro VI.*

Τὴν κατὰ τὴν Λυσιτανίαν (χώρα δ' ἐστὶν αὕτη τῆς Ἰβηρίας, ἣν νῦν Ῥωμαῖοι Ἱσπανίαν ὀνομάζουσιν) διηγούμενος εὐδαιμονίαν Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν φησίν· ὡς αὐτόθι διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν, καὶ τὰ ζῶα πολύγονα, καὶ ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ καρποὶ οὐδέποτε φθείρονται. ῥόδα μὲν γὰρ αὐτόθι καὶ λευκόϊα, καὶ ἀσπάραγοι, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, οὐ πλεῖον διαλείπει μηνῶν τριῶν. τὸ δὲ θαλάττιον ὄψον, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὴν χρηστότητα, καὶ κατὰ τὸ κάλλος μεγάλην ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ γινόμενον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάττῃ. Καὶ ὁ μὲν τῶν κριθῶν Σίκελος μέδιμνός ἐστι δραχμῆς. ὁ δὲ τῶν πυρῶν, ἐννέα ὀβολῶν Ἀλεξανδρινῶν. τοῦ δ' οἴνου, δραχμῆς ὁ μετρητής. καὶ ἔριφος ὁ μέτριος ὀβολοῦ, καὶ λαγώς. τῶν δ' ἀρνῶν τριώβολον καὶ τετρώβολον ἡ τιμή. ὗς δὲ πίων, ἑκατὸν μνᾶς ἄγων, πέντε δραχμῶν, καὶ πρόβατον δυεῖν. τάλαντον

δὲ σύκων,

δὲ σύκων, τριῶν ὀβολῶν. μόσχος δραχμῶν πέντε, καὶ βοῦς ζύγιμος δέκα. τὰ δὲ τῶν ἀγρίων ζώων κρέα σχεδὸν οὐδὲ καταξιοῦσθαι τιμῆς, ἀλλ' ἐν ἐπιδόσει καὶ χάριτι τὴν ἀλλαγὴν ποιοῦνται τούτων. *Athenæus initio lib. VIII.*

Πολύβιος δ' ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν, μετὰ τὴν Πυρήνην φησὶν ἕως τοῦ Νάρβωνος ποταμοῦ πεδίον εἶναι, δι' οὗ φέρεσθαι ποταμοὺς Ἰλλέβερνιν καὶ Ῥόσκυνον ῥέοντας παρὰ πόλεις ὁμωνύμους, κατοικουμένας ὑπὸ Κελτῶν. ἐν οὖν τῷ πεδίῳ τούτῳ εἶναι τοὺς λεγομένους ἰχθῦς ὀρυκτούς. εἶναι δὲ τὸ πεδίον λεπτόγεων, καὶ πολλὴν ἄγρωστιν ἔχον πεφυκυῖαν. ὑπὸ δὲ ταύτην διάμμου τῆς γῆς οὔσης ὑπὸ δύο καὶ τρεῖς πήχεις, ὑποτρέχειν τὸ πλαζόμενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν ὕδωρ. μεθ' οὗ ἰχθύες κατὰ τὰς παρεκχύσεις ὑποτρέχοντες ὑπὸ τὴν γῆν, χάριν τῆς τροφῆς (φιληδοῦσι γὰρ τῇ τῆς ἀγρώστεως ῥίζῃ) πεποιήκασι πᾶν τὸ πεδίον πλῆρες ἰχθύων ὑπογείων, οὓς ἀνορύττοντες λαμβάνουσιν. *Athenæus lib. VIII.*

ΑΙΘΑΛΗ, νῆσος Τυρσηνῶν. Πολύβιος δ' ἐν τριακοστῇ τετάρτῃ λέγει, Αἰθάλειαν τὴν Λῆμνον καλεῖσθαι, ἀφ' ἧς ἦν ὁ Γλαῦκος, εἰς τὸ τὴν κόλλησιν σιδήρου δ' εὑρόντων. *Stephanus.*

EX LIBRO XXXVII.

ΜΟΥΣΕΙΟΝ, τόπος περὶ τὸν Ὄλυμπον τὸν ἐν Μακεδονίᾳ. Πολύβιος τριακοστῇ ἑβδόμῃ. *Stephanus.*

EX INCERTIS POLYBIANÆ HISTORIÆ LIBRIS FRAGMENTA, ITEM, POLYBII IPSIUS ELOGIA EX variis auctoribus ſimul collecta.

E STRABONIS GEOGRAPHUMENIS.

LIBRO PRIMO.

Ἔτι δὲ μετὰ τούτους, Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος ἄνδρες φιλόσοφοι.

Ἐπεὶ καὶ πρὸς ἅπαντας φιλοσοφεῖν ἄξιον· πρὸς Ἐρατοσθένη δέ, καὶ Ποσειδώνιον, καὶ Ἵππαρχον, καὶ Πολύβιον, καὶ ἄλλους τοιούτους καλόν.

Ὅπερ καὶ Πολύβιός φησι περὶ τῆς Ὀδυσσέως πλάνης ἐπιχειρῶν.

Καὶ Πολύβιος δ' ὀρθῶς ὑπονοεῖ τὰ περὶ τῆς πλάνης· τὸν γὰρ Αἴολον, τὸν προσημαίνοντα τοὺς ἔκπλους ἐν τοῖς κατὰ τὸν πορθμὸν τόποις ἀμφιδρόμοις οὖσι καὶ δυσ-

ἔκπλοις, διὰ τὰς παλιῤῥοίας, ταμίαν τε εἰρῆσθαι τῶν ἀνέμων, καὶ βασιλέα νενομίσθαι φησί· καθάπερ Δαναὸν μὲν, τὰ ὑδρεῖα τὰ ἐν Ἄργει παραδείξαντα, Ἀτρέα δὲ, τοῦ ἡλίου τὸν ὑπεναντίον τῷ οὐρανῷ δρόμον, μάντεις τε, καὶ ἱεροσκοπουμένους ἀποδείκνυσθαι βασιλέας· τούς θ' ἱερέας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ Χαλδαίους, καὶ μάγους, σοφίᾳ τινὶ διαφέροντας τῶν ἄλλων, ἡγεμονίας καὶ τιμῆς τυγχάνειν παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν· οὕτω δὲ καὶ τῶν θεῶν ἕνα ἕκαστον τῶν χρησίμων τινὸς εὑρετὴν γενόμενον, τιμᾶσθαι. Ταῦτα δὲ προοικονομησάμενος, οὐκ ἐᾷ τὸν Αἴολον ἐν μύθου σχήματι ἀκούεσθαι, οὐδ' ὅλην τὴν Ὀδυσσέως πλάνην· ἀλλὰ μικρὰ μὲν προσμεμυθεῦσθαι, καθάπερ καὶ τῷ Ἰλιακῷ πολέμῳ· τὸ δ' ὅλον, περὶ Σικελίαν καὶ τῷ ποιητῇ πεποιῆσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦσιν, ὅσοι τὰ ἐπιχώρια λέγουσι τὰ περὶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ Σικελίαν. Οὐκ ἐπαινεῖ δὲ οὐδὲ τὴν τοιαύτην τοῦ Ἐρατοσθένους ἀπόφασιν, διότι φησὶ τότ' ἂν εὑρεῖν τινα ποῦ Ὀδυσσεὺς πεπλάνηται, ὅταν εὕρῃ τὸν σκυτέα τὸν συῤῥάψαντα τὸν τῶν ἀνέμων ἀσκόν. Καὶ τοῦτο δ' οἰκείως εἰρῆσθαι τοῖς συμβαίνουσι περὶ τὸ Σκύλλαιον, καὶ τὴν θήραν τῶν γαλεωτῶν τὸ ἐπὶ τῆς Σκύλλης.

Αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ σκόπελον περιμαιμώωσα,
Δελφῖνάς τε, κύνας τε, καὶ εἴ ποθι μεῖζον ἕλῃσι
Κῆτος....

Τοὺς γὰρ θύννους ἀγεληδὸν φερομένους παρὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐπειδὰν ἐμπέσωσι καὶ κωλυθῶσι τῆς Σικελίας ἅψασθαι, περιπίπτειν τοῖς μείζοσι τῶν ζώων, οἷον δελφίνων, καὶ κυνῶν, καὶ ἄλλων κητωδῶν· ἐκ δὲ τῆς θήρας αὐτῶν πιαίνεσθαι τοὺς γαλεώτας, οὓς καὶ ξιφίας λέγεσθαι, καὶ κύνας φησί. Συμβαίνειν γὰρ ταυτὸν ἐνθάδε, καὶ κατὰ τὰς ἀναβάσεις τοῦ Νείλου, καὶ τῶν ἄλλων ὑδάτων, ὅπερ ἐπὶ πυρὸς, καὶ ὕλης ἐμπιπραμένης· ἀθροιζόμενα γὰρ τὰ θηρία φεύγειν τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, καὶ βορὰν γίνεσθαι τοῖς κρείττοσι. Ταῦτα δ' εἰπὼν διηγεῖται τὴν τῶν γαλεωτῶν θήραν, ἣ συνίσταται περὶ τὸ Σκύλλαιον· σκοπὸς γὰρ ἐφέστηκε κοινὸς τοῖς ὑφορμοῦσιν ἐν δικώποις σκαφιδίοις πολλοῖς, δύο καθ' ἕκαστον σκαφίδιον· καὶ ὁ μὲν ἐλαύνει, ὁ δ' ἐπὶ τῆς πρώρας ἕστηκε δόρυ ἔχων, σημήναντος τοῦ σκοποῦ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γαλεώτου· φέρεται δὲ τὸ τρίτον μέρος ἔξαλον τὸ ζῷον· συνάψαντος δὲ τοῦ σκάφους, ὁ μὲν ἔπληξεν ἐκ χειρός· εἶτ' ἐξέσπασεν ἐκ τοῦ σώματος τὸ δόρυ χωρὶς τῆς ἐπιδορατίδος· ἀγκιστρώδης τε γάρ ἐστι, καὶ χαλαρῶς ἐνήρμοσται τῷ δόρατι ἐπίτηδες· καλώδιον δ' ἔχει μακρὸν ἐξημμένον· τοῦτ' ἐπιχαλῶσι τῷ τρωθέντι, ἕως κάμῃ σφαδάζον, καὶ ὑποφεῦγον· τότε δ' ἕλκουσιν ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ εἰς τὸ σκάφος ἀναλαμβάνουσιν, ἐὰν μὴ μέγα εἴη τελέως τὸ σῶμα· κἂν ἐκπέσῃ δὲ εἰς τὴν θάλατταν τὸ δόρυ, οὐκ ἀπόλωλεν· ἔστι γὰρ πηκτὸν ἔκ τε δρυὸς, καὶ ἐλάτης· ὥστε βαπτιζομένου τοῦ δρυΐνου βάρει, μετέωρον εἶναι τὸ λοιπὸν, καὶ εὐανάληπτον· συμβαίνει δέ ποτε καὶ τιτρώσκεσθαι διὰ τοῦ σκαφιδίου τὸν κωπηλάτην, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ξίφους τῶν γαλεωτῶν, καὶ τὸ τὴν ἀκμὴν τοῦ ζώου συαγρώδη εἶναι, καὶ τὴν θήραν. Ἔκ τε δὴ τῶν τοιούτων εἰκάζοι τις ἂν, φησὶ περὶ Σικελίαν γενέσθαι τὴν πλάνην κατὰ τὸν Ὅμηρον, ὅτι τῇ Σκύλλῃ προσῆψε τὴν τοιαύτην θήραν, ἣ μάλιστ' ἐπιχώριός ἐστι τῷ Σκυλλαίῳ. Καὶ ἐκ τῶν περὶ τὴν Χάρυβδιν λεγομένων ὁμοίων τοῖς τοῦ πορθμοῦ πάθεσι. τὸ δὲ,

Τρὶς μὲν γὰρ τ' ἀνίησιν.

ἀντὶ τοῦ δίς, γραφικὸν εἶναι ἁμάρτημα, ἢ ἱστορικόν. Καὶ τὰ ἐν τῇ Μήνιγγι δέ, τοῖς περὶ τῶν Λωτοφάγων εἰρημένοις συμφωνεῖ. Εἰ δέ τινα μὴ συμφωνεῖ, μεταβολὰς αἰτιᾶσθαι δεῖ, ἢ ἄγνοιαν, ἢ καὶ ποιητικὴν ἐξουσίαν, ἣ συνέστηκεν ἐξ ἱστορίας, καὶ διαθέσεως, καὶ μύθου. τῆς μὲν οὖν ἱστορίας ἀλήθειαν εἶναι τέλος, ὡς ἐν νεῶν καταλόγῳ τὰ ἑκάστοις τόποις συμβεβηκότα λέγοντος τοῦ ποιητοῦ· τὴν μὲν πετρήεσσαν, τὴν δὲ ἐσχατόωσαν πόλιν, ἄλλην δὲ πολυτρήρωνα, τὴν δ' ἀγχίαλον· τῆς δὲ διαθέσεως ἐνέργειαν εἶναι τὸ τέλος· ὡς ὅταν μαχομένους εἰσάγῃ· μύθου δέ, ἡδονὴν καὶ ἔκπληξιν· Τὸ δὲ πάντα πλάττειν, οὐ πιθανόν, οὐδ' Ὁμηρικόν· τὴν γὰρ ἐκείνου ποίησιν, φιλοσόφημα πάντας νομίζειν, οὐχ ὡς Ἐρατοσθένης φησί, κελεύων μὴ κρίνειν πρὸς τὴν διάνοιαν τὰ ποιήματα, μηδ' ἱστορίαν ἀπ' αὐτῶν ζητεῖν. Πιθανώτερόν τε τό,

Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν,

ἐν βραχεῖ διαστήματι δέχεσθαι· οἱ γὰρ ὀλοοὶ οὐκ εὐθύδρομοι· ἢ ἐξωκεανίζειν, ὡς ἂν οὐρίων πνεόντων συνεχῶς. Συνθεὶς δὲ τὸ διάστημα τὸ ἐκ Μαλεῶν ἐπὶ στήλας, σταδίων δισμυρίων, καὶ δισχιλίων πεντακοσίων, εἰ (φησί) τοῦτο θείημεν ἐν ταῖς ἐννέα ἡμέραις διηνύσθαι ἰσοταχῶς, ἑκάστης ἂν ἡμέρας ὁ πλοῦς συμβαίνοι σταδίων δισχιλίων πεντακοσίων. Τίς οὖν ἱστόρηκεν ἐκ Λυκίας, ἢ Ῥόδου δευτεραῖόν τινα ἀφιγμένον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὄντος τοῦ διαστήματος σταδίων τετρακισχιλίων; Πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητοῦντας πῶς τρὶς εἰς Σικελίαν ἐλθών, οὐδ' ἅπαξ διὰ τοῦ πορθμοῦ πέπλευκεν Ὀδυσσεύς, ἀπολογεῖται· διότι καὶ οἱ ὕστερον ἔφευγον ἅπαντες τὸν πλοῦν τοῦτον. τοιαῦτα μὲν εἴρηκεν.

LIBRO II.

Πολύβιος δὲ ποιεῖ ζώνας ἕξ· δύο μὲν τὰς τοῖς ἀρκτικοῖς ὑποπιπτούσας· δύο δὲ τὰς μεταξὺ τούτων τε, καὶ τῶν τροπικῶν καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ὁ δὲ Πολύβιος, τοῦτο μὲν οὐκ εὖ, τὸ ποιεῖν τινας ζώνας τοῖς ἀρκτικοῖς διοριζομένας· δύο μὲν τὰς ὑποπιπτούσας αὐτοῖς· δύο δὲ τὰς μεταξὺ τούτων, καὶ τῶν τροπικῶν· εἴρηται γάρ, ὅτι τοῖς μεταπίπτουσι σημείοις οὐχ ὁριστέον τὰ ἀμετάπτωτα· οὐδὲ τοῖς τροπικοῖς δὲ τῆς διακεκαυμένης ὅροις χρηστέον· καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' εἴρηται. Τὴν διακεκαυμένην μέντοι δίχα διαιρῶν, πρὸς οὐ φαύλην ἐπίνοιαν φαίνεται κεκινημένος· πρὸς ἥν, καὶ ὅλην δίχα διαιροῦμεν εὐφυῶς τὴν γῆν, εἴς τε τὸ βόρειον ἡμισφαίριον, καὶ τὸ νότιον τῷ ἰσημερινῷ· δῆλον γάρ, ὅτι διαιρεῖται κατὰ ταύτην τὴν τομήν, καὶ ἡ διακεκαυμένη ποιεῖ τινὰ ἐπιτηδειότητα· ὥστε καὶ τὸ ἡμισφαίριον ἑκάτερον ἐξ ὅλων συντετάχθαι τριῶν ζωνῶν ὁμοειδῶν τῶν ἐν θατέρῳ. Ἡ μὲν οὖν τοιαύτη τομὴ δέχεται τὴν εἰς ἓξ ζώνας διαίρεσιν· ἡ δὲ ἑτέρα οὐ πάνυ. Εἰ οὖν τῷ διὰ τῶν πόλων δίχα τέμνοις τὴν γῆν, οὐκ ἂν εἰκότως ἑκάτερον τῶν ἡμισφαιρίων τό, τε ἑσπέριον, καὶ τὸ ἀνατολικὸν τέμνοις εἰς ζώνας ἕξ, ἀλλὰ ἡ εἰς πέντε ἀρκοῦσα ἂν εἴη· τὸ γὰρ ὁμοιοπαθὲς τῶν τμημάτων ἀμφοτέρων τῆς διακεκαυμένης ὃ ποιεῖ ὁ ἰσημερινός, καὶ τὸ συγκεῖσθαι, περιττήν, καὶ περίεργον ἀποφαίνει τὴν τομήν· ὁμοειδῶν μὲν

οὐσῶν

οὖν καὶ τῶν εὐκράτων, καὶ τῶν κατεψυγμένων, ἀλλ' οὐ συγκειμένων· οὕτως οὖν καὶ τὴν ὅλην τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ἡμισφαιρίων ἐπινοουμένην διῃρηκότως ἂν εἰς πέντε διαιροίης. Εἰ δ' ὥσπερ Ἐρατοσθένης φησὶν, ὑποπίπτουσα τῷ ἰσημερινῷ ἐστιν εὔκρατος, καθάπερ καὶ ὁ Πολύβιος ὁμοδοξεῖ· προστίθησι δ' οὗτος, καὶ διότι ὑψηλοτάτη ἐστί· διόπερ καὶ κατομβρεῖται· τῶν βορείων νεφῶν κατὰ τοὺς ἐτησίας ἐκεῖ τοῖς ἀναστήμασι προσπιπτόντων πλείστων· πολὺ κρεῖττον τρίτην τὴν εὔκρατον ταύτην ποιεῖν στενήν τινα, ἢ τὰς ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς συνάγειν. Συνηγορεῖ δὲ τούτοις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν μέμνηται καὶ Ποσειδώνιος· τὸ καὶ τὰς μεταστάσεις ὀξυτέρας εἶναι τὰς εἰς τὰ πλάγια· ὡς δ' αὔτως, καὶ τὰς ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν τοῦ ἡλίου· ὀξύτεραι γὰρ αἱ κατὰ μεγίστου κύκλου τῶν ὁμοταχῶν κινήσεων. Ἐνίσταται δ' ὁ Ποσειδώνιος τῷ Πολυβίῳ, διότι φησὶ τὴν ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ οἴκησιν ὑψηλοτάτην· οὐδὲ γὰρ εἶναι κατὰ τὴν σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν ὕψος διὰ τὴν ὁμαλότητα· οὐδὲ δὴ ὀρεινὴν εἶναι τὴν ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ, ἀλλὰ μᾶλλον πεδιάδα, ἰσόπεδόν πως τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς θαλάττης· τοὺς δὲ πληροῦντας τὸν Νεῖλον ὄμβρους, ἐκ τῶν Αἰθιοπικῶν ὀρῶν συμβαίνειν. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐνταῦθα, ἐν ἄλλοις συγχωρεῖ, φήσας, ὑπονοεῖν ὄρη εἶναι τὰ ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ, πρὸς ἃ ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν εὐκράτων ἀμφοῖν προσπίπτοντα τὰ νέφη, ποιεῖν τοὺς ὄμβρους. Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀνομολογία φανερά.

Πολύβιος δὲ τὴν Εὐρώπην χωρογραφῶν, τοὺς μὲν ἀρχαίους ἐᾶν φησί· τοὺς δ' ἐκείνους ἐλέγχοντας ἐξετάζειν Δικαίαρχόν τε, καὶ Ἐρατοσθένη, τὸν τελευταῖον πραγματευσάμενον περὶ τῆς γεωγραφίας, καὶ Πυθέαν, ὑφ' οὗ παρακρουσθῆναι πολλούς· ὅλην μέν τοι Βρεττανικὴν ἐμβατὸν ἐπελθεῖν φάσκοντος, τὴν δὲ περίμετρον πλειόνων τεττάρων μυριάδων ἀποδόντος τῆς νήσου· προσιστορήσαντος δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς Θούλης καὶ τῶν τόπων ἐκείνων, ἐν οἷς οὔτε γῆ καθ' αὑτὸν ὑπῆρχεν ἔτι, οὔτε θάλαττα, οὔτ' ἀὴρ, ἀλλὰ σύγκριμά τι ἐκ τούτων πλεύμονι θαλαττίῳ ἐοικός· ἐν ᾧ φησὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν αἰωρεῖσθαι, καὶ τὰ σύμπαντα, καὶ τοῦτον ὡς ἂν δεσμὸν εἶναι τῶν ὅλων, μήτε πορευτὸν, μήτε πλωτὸν ὑπάρχοντα. τὸ μὲν οὖν τῷ πλεύμονι ἐοικὸς αὐτὸς ἑωρακέναι, τἄλλα δὲ λέγειν ἐξ ἀκοῆς· ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Πυθέου· καὶ διότι ἐπανελθὼν ἐνθένδε, πᾶσαν ἐπέλθοι τὴν παρωκεανῖτιν τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ Γαδείρων ἕως Τανάϊδος. Φησὶ δ' οὖν ὁ Πολύβιος, ἄπιστον καὶ αὐτὸ τοῦτο, πῶς ἰδιώτῃ ἀνθρώπῳ, καὶ πένητι τοσαῦτα διαστήματα πλωτὰ, καὶ πορευτὰ γένοιτο; τὸν δ' Ἐρατοσθένη διαπορήσαντα εἰ χρὴ πιστεύειν τούτοις, ὅμως περί τε τῆς Βρεττανικῆς πεπιστευκέναι καὶ τῶν κατὰ Γάδειρα καὶ τὴν Ἰβηρίαν· πολὺ δέ φησι βέλτιον τῷ Μεσσηνίῳ πιστεύειν ἢ τούτῳ· ὁ μέν τοί γε εἰς μίαν χώραν τὴν Παγχαίαν λέγει πλεῦσαι· ὁ δὲ καὶ μέχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων κατωπτευκέναι τὴν προσάρκτιον Εὐρώπην πᾶσαν ἣν οὐδὲ τῷ Ἑρμῇ πιστεύσαι τις λέγοντι. Ἐρατοσθένη δὲ τὸν μὲν Εὐήμερον Βεργαῖον καλεῖν, Πυθέᾳ δὲ πιστεύειν καὶ ταῦτα δὲ, μήτε Δικαιάρχου πιστεύσαντος. Τὸ μὲν οὖν μήτε Δικαιάρχου πιστεύσαντος, γελοῖον· ὥσπερ ἐκείνῳ χρήσασθαι κανόνι προσῆκον, καθ' οὗ τοσούτους ἐλέγχους αὐτὸς προφέρεται. Ἐρατοσθένους δὲ εἴρηται ἡ περὶ τὰ

ἑσπέρια καὶ τὰ ἀρκτικὰ τῆς Εὐρώπης ἄγνοια. Ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν καὶ Δικαιάρχῳ συγγνώμη, τοῖς μὴ καθιδοῦσι τοὺς τόπους ἐκείνους. Πολυβίῳ δὲ, καὶ Ποσειδωνίῳ τίς ἂν συγγνοίη; Ἀλλὰ μὴν Πολύβιός γε ἐστὶν ὁ ὅλας δογματικὰς καλῶν ἀποφάσεις ἃς ποιεῖται περὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διαστημάτων, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, ἀλλ' οὐδ' ἐν οἷς ἐκείνους ἐλέγχει καθαρεύων. Τοῦ γοῦν Δικαιάρχου μυρίους μὲν εἰπόντος τοὺς ἐπὶ στήλας ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου σταδίους, πλείους δὲ τούτων τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν μέχρι τοῦ μυχοῦ· τοῦ δ' ἐπὶ στήλας τὸ μέχρι τοῦ πορθμοῦ, τρισχιλίους ἀποδόντος· ὡς γίνεσθαι τὸ λοιπὸν ἑπτακισχιλίους τὸ ἀπὸ πορθμοῦ μέχρι στηλῶν· τοὺς μὲν τρισχιλίους ἐᾶν φησιν, εἴτ' εὖ λαμβάνονται, εἴτε μή· τοὺς δ' ἑπτακισχιλίους οὐδετέρως, οὐδὲ τὴν παραλίαν ἐμμετροῦντι, οὔτε τὴν διὰ μέσου τοῦ πελάγους. Τὴν μὲν γὰρ παραλίαν ἐοικέναι μάλιστ' ἀμβλείᾳ γωνίᾳ βεβηκυίᾳ ἐπί τε τοῦ πορθμοῦ καὶ τῶν στηλῶν, κορυφὴν δ' ἐχούσῃ Νάρβωνα· ὥστε συνίστασθαι τρίγωνον βάσιν ἔχον τὴν διὰ τοῦ πελάγους εὐθεῖαν, πλευρὰς δὲ τὰς τὴν γωνίαν ποιούσας τὴν λεχθεῖσαν· ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ μέχρι Νάρβωνος, μυρίων ἐστὶ καὶ πλειόνων ἢ διακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις· ἡ δὲ λοιπὴ μικρῷ λοιπὸν ἐλαττόνων ἢ ὀκτακισχιλίων. Καὶ τὸ πλεῖστον μὲν διάστημα ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Λιβύην ὁμολογεῖσθαι κατὰ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος σταδίων οὐ πλειόνων ἢ τρισχιλίων· κατὰ τὸ Σαρδῷον δὲ λαμβάνειν συναγωγήν· ἀλλ' ἔστω φησὶ καὶ ἐκεῖνο τρισχιλίων· προσειλήφθω δ' ἐπὶ τούτοις δισχιλίων σταδίων, τὸ τοῦ κόλπου βάθος τὸ κατὰ Νάρβωνα, ὡς ἂν κάθετος ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ ἀμβλυγωνίου· δῆλον οὖν φησιν ἐκ τῆς παιδικῆς μετρήσεως, ὅτι ἡ σύμπασα παραλία ἡ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ ἐπὶ στήλας ἔγγιστα ὑπερέχει τῆς διὰ τοῦ πελάγους εὐθείας, πεντακοσίοις σταδίοις· προστεθέντων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τὸν πορθμὸν τρισχιλίων, οἱ σύμπαντες ἔσονται στάδιοι αὐτοὶ ἐπ' εὐθείας, πλείους ἢ διπλάσιοι ὧν Δικαίαρχος εἶπε· πλείους δὲ τούτων τοὺς ἐπὶ τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ δεήσει, φησί, τιθέναι κατ' ἐκεῖνον. Ἀλλ' ὦ φίλε Πολύβιε φαίη τις ἄν, ὥσπερ τούτου τοῦ ψεύσματος ἐναργῆ παρίστησι τὸν ἔλεγχον ἡ πεῖρα ἐξ αὐτῶν ὧν εἴρηκας αὐτός, εἰς μὲν Λευκάδα ἐκ Πελοποννήσου ἑπτακοσίους· ἐντεῦθεν δὲ τοὺς ἴσους εἰς Κέρκυραν, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν εἰς τὰ Κεραύνια τοὺς ἴσους, καὶ ἐν δεξιᾷ εἰς τὴν Ἰαπυγίαν. ἀπὸ δὲ τῶν Κεραυνίων τὴν Ἰλλυρικὴν παραλίαν σταδίων ἑξακισχιλίων ἑκατὸν πεντήκοντα· οὕτως κἀκεῖνα ψεύσματά ἐστιν ἀμφότερα, καὶ ὃ Δικαίαρχος εἶπε, τὸ ἀπὸ πορθμοῦ ἐπὶ στήλας εἶναι σταδίων ἑπτακισχιλίων, καὶ ὃ σὺ δοκεῖς ἀποδεῖξαι. Ὁμολογοῦσι γὰρ οἱ πλεῖστοι λέγοντες τὸ διὰ πελάγους μυρίων εἶναι καὶ δισχιλίων· συμφωνεῖ δὲ τοῦτο καὶ τῇ ἀποφάσει τῇ περὶ τοῦ μήκους τῆς οἰκουμένης· μάλιστα γὰρ εἶναι φασὶ μυριάδων ἑπτά· τούτου δὲ τὸ ἑσπέριον τμῆμα τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Ἰβηρίας, ἅπερ δυσμικώτατά ἐστι, μικρὸν ἀπολείπει τῶν τρισμυρίων. συντιθέασι δ' οὕτως· ἀπὸ μὲν τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Ῥοδίας, πεντακισχιλίους· ἐνθένδ' ἐπὶ Σαλμώνιον τῆς Κρήτης, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἑῷον ἄκρον, χιλίους· αὐτῆς δὲ τῆς Κρήτης μῆκος πλείους ἢ δισχιλίους ἐπὶ Κριοῦ μέτωπον· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ Πάχυνον τῆς Σικελίας τετρακισχιλίους καὶ

πεντακο-

πεντακοσίους, καὶ ἀπὸ Παχύνου ἐπὶ πορθμὸν πλείους ἢ χιλίους· εἶτα τὸ δίαρμα τὸ ἐπὶ στήλας ἀπὸ πορθμοῦ μυρίους τρισχιλίους· ἀπὸ στηλῶν δὲ ἐπὶ τὰ πλευρὰ τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἰβηρίας περὶ τρισχιλίους. Καὶ ἡ κάθετος δὲ οὐ καλῶς εἴληπται· εἴπερ ἡ μὲν Ναρβῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου ἵδρυται σχεδόν τι τῷ διὰ Μασσαλίας, αὕτη δὲ τῷ διὰ Βυζαντίου, καθάπερ καὶ Ἵππαρχος πείθεται· ἡ δὲ διὰ τοῦ πελάγους ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ τῷ διὰ πορθμοῦ καὶ τῆς Ῥοδίας· ἀπὸ δὲ τῆς Ῥοδίας εἰς Βυζάντιον ὡς ἂν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κειμένων ἀμφοῖν, περὶ πεντακισχιλίους, ὡς εἰρήκασι σταδίους· τοσοῦτοι γὰρ ἂν εἶεν καὶ οἱ τῆς εἰρημένης καθέτου. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ μέγιστον δίαρμα τοῦ πελάγους τούτου τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ τὴν Λιβύην πεντακισχιλίων που σταδίων λέγουσιν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου· δοκεῖ μοι πεπλανημένως λέγεσθαι τοῦτο, ἢ πολὺ τὴν Λιβύην κατὰ τοῦτο τὸ μέρος προσνεύειν ἐπὶ τὴν ἄρκτον, καὶ συνάπτειν τῷ διὰ τῶν στηλῶν παραλλήλῳ. Καὶ τοῦτο οὐκ εὖ λέγεται, τὸ, πλησίον τῆς Σαρδόνος τὴν λεχθεῖσαν κάθετον τελευτᾶν· οὐ γὰρ παραπλήσιον, ἀλλὰ πολὺ δυσμικώτερον εἶναι τὸ δίαρμα τοῦτο τὸ τῆς Σαρδόνος, ὅλον σχεδόν τι ἀπολαμβάνον ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς τῷ Σαρδονίῳ τὸ Λιγυστικὸν πέλαγος. Καὶ τῆς παραλίας δὲ τὰ μήκη πεπλεόνασται· πλὴν οὐκ ἐπὶ τοσοῦτόν γε. Ἑξῆς δὲ τὰ τοῦ Ἐρατοσθένους ἐπανορθοῖ, τὰ μὲν εὖ, τὰ δὲ χεῖρον λέγων ἢ ἐκεῖνος. Ἐξ Ἰθάκης μὲν γὰρ εἰς Κέρκυραν τριακοσίους εἰπόντος, πλείους φησὶν εἶναι τῶν ἐννακοσίων. ἐξ Ἐπιδάμνου δὲ εἰς Θεσσαλονίκειαν ἐννακοσίους ἀποδόντος, πλείους τῶν δισχιλίων φησί· ταῦτα μὲν εὖ. Ἀπὸ δὲ Μασσαλίας ἐπὶ στήλας λέγοντος ἑπτακισχιλίους, ἀπὸ δὲ Πυρήνης ἑξακισχιλίους, αὐτὸς λέγει χεῖρον πλείους ἢ ἐννακισχιλίους τοὺς ἀπὸ Μασσαλίας, ἀπὸ δὲ Πυρήνης μικρὸν ἐλάττους ἢ ὀκτακισχιλίους· ἐγγυτέρω γὰρ τῆς ἀληθείας ἐκεῖνος εἴρηκεν. Οἱ γὰρ νῦν ὁμολογοῦσιν εἴ τις τὰς τῶν ὁδῶν ἀνωμαλίας ὑποτέμνοιτο, μὴ μείζω τῶν ὀκτακισχιλίων σταδίων εἶναι τὸ μῆκος τὴν σύμπασαν Ἰβηρίαν ἀπὸ Πυρήνης ἕως τῆς ἑσπερίου πλευρᾶς. Ὁ δ' αὐτὸν τὸν Τάγον ποταμὸν, ὀκτακισχιλίων σταδίων τίθησι τὸ μῆκος ἀπὸ τῆς πηγῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν· οὐ δήπου τὸ σὺν τοῖς σκολιώμασιν, (οὐ γὰρ γεωγραφικὸν τοῦτο,) ἀλλ' ἐπ' εὐθείας λέγων· καίτοι γε ἀπὸ Πυρήνης αἱ τοῦ Τάγου πηγαὶ πλέον διέχουσιν ἢ χιλίους σταδίους. Πάλιν δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἀποφαίνεται, ὅτι ἀγνοεῖ τὰ Ἰβηρικὰ ὁ Ἐρατοσθένης, καὶ διότι περὶ αὐτῆς ἔσθ' ὅπου τὰ μαχόμενα ἀποφαίνεται· ὅς γε μέχρι Γαδείρων ὑπὸ Γαλατῶν περιοικεῖσθαι φήσας, ἔξωθεν αὐτῆς, εἴ γε τὰ πρὸς δύσιν τῆς Εὐρώπης μέχρι Γαδείρων ἔχουσιν ἐκεῖνοι· τούτων οὖν ἐκλαθόμενος κατὰ τὴν τῆς Ἰβηρίας περίοδον, τῶν Γαλατῶν οὐδαμοῦ μέμνηται· τὸ μῆκος τῆς Εὐρώπης ὅτι ἔλαττόν ἐστι τοῦ συνάμφω τῆς τε Λιβύης καὶ τῆς Ἀσίας ἐκθεὶς, οὐκ ὀρθῶς τὴν σύγκρισιν ποιεῖται· τὸ μὲν γὰρ στόμα τὸ κατὰ στήλας φησὶν, ὅτι κατὰ τὴν ἰσημερινὴν δύσιν ἐστὶν, ὁ δὲ Τάναϊς ῥεῖ ἀπὸ θερινῆς ἀνατολῆς· ἐλαττοῦται δὴ τῶν συνάμφω μήκους, τοῦ μεταξὺ τῆς θερινῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς ἰσημερινῆς· τοῦτο γὰρ ἡ Ἀσία προλαμβάνει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀνατολὴν τοῦ πρὸς τὰς ἄρκτους ἡμικυκλίου. Χωρὶς γὰρ τοῦ περισκελοῦς ἐν

πράγμασιν εὐαποδότοις, καὶ ψεῦδός ἐστι τὸ, ἀπὸ θερινῆς ἀνατολῆς τὸν Τάναϊν ῥεῖν· ἅπαντες γὰρ οἱ ἔμπειροι τῶν τόπων, ἀπὸ τῶν ἄρκτων ῥεῖν φασιν εἰς τὴν Μαιῶτιν· ὥστε τὰ στόματα τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸ τῆς Μαιώτιδος, καὶ αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἐφ᾽ ὅσον γνώριμός ἐστιν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κεῖσθαι. Οὐκ ἄξιον δὲ λόγου τινὲς εἶπον, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Ἴστρον τόπων αὐτὸν τὰς ἀρχὰς ἔχειν, καὶ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας· οὐκ ἐνθυμηθέντες ὡς μεταξὺ ὁ Τύρας, καὶ Βορυσθένης καὶ Ὕπανις μεγάλοι ποταμοὶ ῥέουσιν εἰς τὸν Πόντον, ὁ μὲν τῷ Ἴστρῳ παράλληλος, ὁ δὲ τῷ Ταναΐδι· οὔτε δὲ τοῦ Τύρα τῶν πηγῶν κατωπτευμένων, οὐδὲ τοῦ Βορυσθένους, οὐδὲ τοῦ Ὑπάνιος, πολὺ ἂν εἴη ἀγνωστότερα τὰ ἐκείνων ἀρκτικώτερα· ὥσθ᾽ ὁ δι᾽ ἐκείνων ἄγων ἐπὶ τὴν Μαιῶτιν τὸν Τάναϊν, εἶτ᾽ ἐπιστρέφων ἐπ᾽ αὐτὴν, (αἱ γὰρ ἐκβολαὶ φανερῶς ἐν τοῖς προσαρκτίοις μέρεσι τῆς λίμνης δείκνυνται, καὶ τούτοις ἑωθινωτάτοις) πλαστὸς ἄν τις εἴη καὶ ἀπέραντος λόγος· ὡς δ᾽ αὔτως ἀπέραντος καὶ ὁ διὰ τοῦ Καυκάσου πρὸς ἄρκτον φήσας ῥεῖν, εἶτ᾽ ἐπιστρέφειν εἰς τὴν Μαιῶτιν· εἴρηται γὰρ καὶ τοῦτο. Ἀπὸ μέντοι τῆς ἀνατολῆς οὐδεὶς εἴρηκε τὴν ῥύσιν· καὶ γὰρ εἰ ἐῤῥεῖ οὕτως, οὐκ ἂν ὑπεναντίως τῷ Νείλῳ, καὶ τρόπον τινὰ κατὰ διάμετρον ῥεῖν αὐτὸν ἀπεφαίνοντο οἱ χαριέστεροι, ὡς ἂν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ παρακειμένου τινὸς τῆς ῥύσεως οὔσης ἑκατέρῳ ποταμῷ. Ἥ τε τοῦ μήκους τῆς οἰκουμένης μέτρησις, κατὰ παραλλήλου τῷ ἰσημερινῷ ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἐπὶ μῆκος οὕτως ἐκτέταται, ὥστε καὶ τῶν ἠπείρων ἑκάστης οὕτω δὴ λαμβάνειν τὸ μῆκος μεταξὺ μεσημβρινῶν δυοῖν κείμενον. Τά τε μέτρα τῶν μηκῶν σταδιασμοί εἰσιν, οὓς θηρεύομεν, ἢ δι᾽ αὐτῶν ἐκείνων ἰόντες, ἢ τῶν παραλλήλων ὁδῶν, ἢ πόρων. Ὁ δὲ τοῦτον ἀφεὶς τὸν τρόπον καινὸν εἰσάγει τὸ μεταξὺ τῆς τε θερινῆς ἀνατολῆς, καὶ τῆς ἰσημερινῆς τμήματι τοῦ ἀρκτικοῦ ἡμικυκλίου. Πρὸς δὲ τὰ ἀμετάπτωτα, οὐδεὶς κανόσι καὶ μέτροις χρῆται τοῖς μεταπτώτοις, οὐδὲ τοῖς κατ᾽ ἄλλην καὶ ἄλλην σχέσιν λεγομένοις πρὸς τὰ καθ᾽ αὑτὰ, καὶ διαφορὰν οὐκ ἔχοντα. Τὸ μὲν οὖν μῆκος ἀμετάπτωτον, καὶ καθ᾽ αὑτὸ λέγεται· ἀνατολὴ δ᾽ ἰσημερινὴ καὶ δύσις, ὡς δ᾽ αὔτως χειμερινή τε καὶ θερινὴ, οὐ καθ᾽ αὑτὴν, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς· ἡμῶν δ᾽ ἄλλοτ᾽ ἄλλῃ μεταχωρούντων, ἄλλοτ᾽ ἄλλοι τόποι καὶ δύσεων εἰσὶ καὶ ἀνατολῶν ἰσημερινῶν τε καὶ τροπικῶν· τὸ δὲ μῆκος μένει ταυτὸν τῆς ἠπείρου. Τάναϊν μὲν οὖν καὶ Νεῖλον οὐκ ἄτοπον πέρας ποιῆσαι, θερινὴν δ᾽ ἀνατολὴν ἢ ἰσημερινὴν καινόν. Προπεπτωκυίας δὲ τῆς Εὐρώπης ἄκρας πλείοσι, βέλτιον μὲν οὗτος εἴρηκεν Ἐρατοσθένους περὶ αὐτῶν, οὔπω δὲ ἱκανῶς. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τρεῖς ἔφη· τὴν ἐπὶ τὰς στήλας καθήκουσαν, ἐφ᾽ ἧς ἡ Ἰβηρία· καὶ τὴν ἐπὶ τὸν πορθμὸν, ἐφ᾽ ἧς ἡ Ἰταλία· καὶ τρίτην τὴν κατὰ Μαλέας, ἐφ᾽ ἧς τὰ μεταξὺ τοῦ Ἀδρίου καὶ τοῦ Εὐξείνου πάντ᾽ ἔθνη, καὶ τοῦ Ταναΐδος. Οὗτος δὲ τὰς μὲν δύο τὰς πρώτας ὁμοίως ἐκτίθεται· τρίτην δὲ τὴν κατὰ Μαλέαν καὶ Σούνιον, ἐφ᾽ ἧς ἡ Ἑλλὰς πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρὶς καὶ τῆς Θρᾴκης τινά· τετάρτην δὲ τὴν κατὰ τὴν Θρᾳκίαν χερρόνησον, ἐφ᾽ ἧς τὰ κατὰ τὴν Σηστὸν καὶ Ἄβυδον στενά· ἔχουσι δ᾽ αὐτὴν Θρᾷκες· πέμπτην δὲ τὴν κατὰ τὸν Κιμμερικὸν βόσπορον καὶ τὸ στόμα τῆς Μαιώτιδος. Τὰς μὲν οὖν δύο τὰς πρώτας, δοτέον. Ἁπλοῖς γάρ τισι περιλαμβάνονται κόλποις, ἡ μὲν τῷ μεταξὺ τῆς Κάλπης καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου ἐν ᾧ τὰ Γάδειρα, καὶ τῷ μεταξὺ στηλῶν,

καὶ τῆς

καὶ τοῦ Σικελίας πελάγους· ἡ δὲ τετάρτη καὶ τῷ Ἀδρίᾳ· καίτοι γε τῆς Ἰαπύγων ἄκρας παρεμπίπτουσα, καὶ τὴν Ἰταλίαν δικόρυφον ποιοῦσα ἔχει τινὰ ἀντέμφασιν· αἱ λοιπαὶ δ' ἔτι ἐναργέστερον ποικίλαι καὶ πολυμερεῖς οὖσαι, ζητοῦσιν ἄλλην διαίρεσιν.

LIBRO III.

Τοὺς δ' ἐνοικοῦντας Τουρδητανούς τε, καὶ Τουρδούλους προσαγορεύουσιν. οἱ μὲν, τοὺς αὐτοὺς νομίζουσιν· οἱ δ' ἑτέρους. ὧν ἐστι καὶ Πολύβιος, συνοίκους φήσας τοῖς Τουρδητανοῖς πρὸς ἄρκτον, τοὺς Τουρδούλους.

Λέγει δ' ὁ Πολύβιος καὶ μέχρι τῆς Λατίνης ἐκπίπτειν τὴν βάλανον ταύτην.

Πολύβιος δὲ τῶν περὶ Καρχηδόνα νέαν ἀργυρείων μνησθεὶς, μέγιστα μὲν εἶναί φησι· διέχειν δὲ τῆς πόλεως ὅσον εἴκοσι σταδίους, περιειληφότα κύκλον τετρακοσίων σταδίων, ὅπου τέτταρας μυριάδας ἀνθρώπων μένειν τῶν ἐργαζομένων, ἀναφέροντας τότε τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων καθ' ἑκάστην ἡμέραν δισμυρίας καὶ πεντακισχιλίας δραχμάς. Τὴν δὲ κατεργασίαν τὴν μὲν ἄλλην ἐῶ· μακρὰ γάρ ἐστι. τὴν δὲ συρτὴν βῶλον τὴν ἀργυρῖτιν φησὶ κόπτεσθαι, καὶ κοσκίνοις εἰς ὕδωρ διαττᾶσθαι· κόπτεσθαι δὲ πάλιν τὰς ὑποστάσεις, καὶ πάλιν διηθουμένας ἀποχεομένων τῶν ὑδάτων κόπτεσθαι· τὴν δὲ πέμπτην ὑπόστασιν χωνευθεῖσαν ἀποχυθέντος τοῦ μολύβδου, καθαρὸν τὸ ἀργύριον ἐξάγειν.

Τῇ δὲ τῆς χώρας εὐδαιμονίᾳ καὶ τὸ ἥμερον καὶ τὸ πολιτικὸν συνηκολούθησε τοῖς Τουρδητανοῖς, καὶ τοῖς Κελτικοῖς δὲ διὰ τὴν γειτνίασιν, ὡς εἴρηκε Πολύβιος, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν.

Πολύβιος δὲ τὰ τῶν Οὐακκαίων, καὶ τῶν Κελτιβήρων ἔθνη, καὶ χωρία διεξιὼν, συλλέγει ταῖς ἄλλαις πόλεσι καὶ Σεγεσάμαν, καὶ Ἰντερκατίαν.

Πολυβίου δ' εἰπόντος τριακοσίας αὐτῶν (Κελτιβήρων) καταλῦσαι πόλεις Τιβέριον Γράκχον, κωμῳδῶν φησὶ (Ποσειδώνιος) τοῦτο τῷ Γράκχῳ χαρίσασθαι τὸν ἄνδρα, τοὺς πύργους καλοῦντα πόλεις, ὥσπερ ἐν ταῖς θριαμβικαῖς πομπαῖς. Καὶ ἴσως οὐκ ἄπιστον τοῦτο λέγει· καὶ γὰρ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς ῥαδίως ἐπὶ τοῦτο φέρονται τὸ ψεῦσμα, καλλωπίζοντες τὰς πράξεις

Καὶ Δικαίαρχος δὲ καὶ Ἐρατοσθένης καὶ Πολύβιος, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων περὶ τὸν πορθμὸν ἀποφαίνουσι τὰς στήλας.

Φησὶ δὲ Πολύβιος κρήνην ἐν τῷ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Γαδείροις εἶναι, βαθμῶν ὀλίγων κατάβασιν ἔχουσαν εἰς τὸ ὕδωρ, πότιμον δὲ εἶναι· ταύτην ταῖς παλιρροίαις τῆς θαλάττης ἀντιπαθεῖν, κατὰ μὲν τὰς πλήμας, ἐκλείπουσαν· κατὰ δὲ τὰς ἀμπώτεις, πληρουμένην. αἰτιᾶται δ', ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐκπῖπτον, καλυφθείσης μὲν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κύματος, κατὰ τὰς ἐπιβάσεις τῆς θαλάττης, εἴργεσθαι τῶν τοιούτων ἐξόδων οἰκείων. ἀναστρέψαν δὲ εἰς τὸ ἐντὸς, ἐμφράττειν τοὺς τῆς πηγῆς πόρους, καὶ ποιεῖν λειψυδρίαν. γυμνωθείσης δὲ πάλιν, εὐθυπορῆσαν ἐλευθεροῦν τὰς φλέβας τῆς πηγῆς, ὥστ' ἀναβλύειν εὐπόρως.

Mox : Τὰς δ᾽ αἰτίας εἶναι συμβαίνει ταῦτα οὕτως, ὡς ἐν χαλεποῖς ἀποδέχεσθαι δεῖ· εἰκὸς μὲν οὕτως ἔχειν ὡς ὁ Πολύβιός φησιν.

LIBRO IV.

Περὶ δὲ τῶν τοῦ Ῥοδανοῦ στομάτων, Πολύβιος μὲν ἐπιτιμᾷ Τιμαίῳ, φήσας εἶναι μὴ πεντάστομον, ἀλλὰ δίστομον· Ἀρτεμίδωρος δὲ τρίστομον λέγει.

Ὁ Λίγηρ μεταξὺ Πικτόνων καὶ Ναμνητῶν ἐκβάλλει· πρότερον δὲ Κορβίλων ὑπῆρχεν ἐμπορεῖον ἐπὶ τούτῳ τῷ ποταμῷ· περὶ ἧς εἴρηκε Πολύβιος, μνησθεὶς τῶν ὑπὸ Πυθέου μυθολογηθέντων· ὅτι Μασσαλιωτῶν μὲν τῶν συμμιξάντων Σκηπίωνι, οὐδεὶς εἶχε λέγειν οὐδὲν μνήμης ἄξιον, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκηπίωνος ὑπὲρ τῆς Βρεττανικῆς, οὐδὲ τῶν ἐκ Νάρβωνος, οὐδὲ τῶν ἐκ Κορβιλῶνος, αἵπερ ἦσαν ἄρισται πόλεις τῶν ταύτῃ· Πυθέας δ᾽ ἐθάρρησε ψεύσασθαι τοσαῦτα.

Πολύβιος δὲ προστίθησι τοῖς δυσὶ φύλοις τῶν Λιγύων τοῖς λεχθεῖσι, τό, τε τῶν Ὀξυβίων, καὶ τὸ τῶν Δεκιήτων.

Πολύβιος καὶ ἰδιόμορφόν τι ζῷον γεννᾶσθαι ἐν ταῖς Ἄλπεσιν, ἐλαφοειδὲς τὸ σχῆμα, πλὴν αὐχένος καὶ τριχώματος· ταῦτα δὲ ἐοικέναι κάπρῳ· ὑπὸ δὲ τῷ γενείῳ πυρῆνα ἴσχειν ὅσον σπιθαμιαῖον, ἀκρόκομον, πωλικῆς κέρκου τὸ πάχος.

Ἔτι φησὶ Πολύβιος ἐφ᾽ ἑαυτοῦ κατ᾽ Ἀκυληΐαν μάλιστα, ἐν τοῖς Ταυρίσκοις τοῖς Νωρικοῖς, εὑρεθῆναι χρυσεῖον οὕτως εὐφυές, ὥστ᾽ ἐπὶ δύο πόδας ἀποσύραντι τὴν ἐπιπολῆς γῆν, εὐθὺς ὀρυκτὸν εὑρίσκεσθαι χρυσόν. τὸ δ᾽ ὄρυγμα μὴ πλειόνων ὑπάρχειν, ἢ πεντεκαίδεκα ποδῶν. εἶναι δὲ τοῦ χρυσοῦ τὸ μὲν αὐτόθεν καθαρόν, κυάμου μέγεθος ἢ θέρμου, τοῦ ὀγδόου μόνον ἀφεψηθέντος. τὸν δέ, δεῖσθαι μὲν χωνείας πλείονος, σφόδρα δὲ λυσιτελοῦς. συνεργασαμένων δὲ τοῖς βαρβάροις τῶν Ἰταλιωτῶν ἐν διμήνῳ, παραχρῆμα τὸ χρυσίον εὐωνότερον γενέσθαι τῷ τρίτῳ μέρει, καθ᾽ ὅλην τὴν Ἰταλίαν. αἰσθανομένους δὲ τοὺς Ταυρίσκους, μονοπωλεῖν ἐκβαλόντας τοὺς συνεργαζομένους.

Ὁ δ᾽ αὐτὸς ἀνὴρ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν Ἄλπεων καὶ τοῦ ὕψους λέγων, παραβάλλει τὰ ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὄρη τὰ μέγιστα, τὸ Ταΰγετον, τὸ Λύκαιον, Παρνασσόν, Ὄλυμπον, Πήλιον, Ὄσσαν· ἐν δὲ Θρᾴκῃ Αἷμον, Ῥοδόπην, Δούνακα. Καί φησιν, ὅτι τούτων μὲν ἕκαστον μικροῦ δεῖν αὐθημερὸν εὐζώνοις ἀναβῆναι δυνατόν, αὐθημερὸν δὲ καὶ περιελθεῖν· τὰς δ᾽ Ἄλπεις, οὐδ᾽ ἂν πεμπταῖος ἀναβαίη τις· τὸ δὲ μῆκός ἐστι δισχιλίων καὶ διακοσίων σταδίων, τὸ παρῆκον παρὰ τὰ πεδία. Τέτταρας δ᾽ ὑπερβάσεις ὀνομάζει μόνον· διὰ Λιγύων μὲν τὴν ἔγγιστα τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει· εἶτα τὴν διὰ Ταυρίνων, ἣν Ἀννίβας διῆλθεν· εἶτα τὴν διὰ Σαλασσῶν· τετάρτην δέ, τὴν διὰ Ῥαιτῶν· ἁπάσας κρημνώδεις. Λίμνας δὲ εἶναί φησιν ἐν τοῖς ὄρεσι πλείους μέν, τρεῖς δὲ μεγάλας· ὧν ἡ μὲν Βήνακος ἔχει μῆκος πεντακοσίων σταδίων, πλάτος δὲ ἑκατὸν πεντήκοντα, ἐκρεῖ δὲ ποταμὸς Μίγκιος· ἡ δ᾽ ἑξῆς Οὐερβανός, τετρακοσίων· πλάτος δὲ τριάκοντα στενωτέρα τῆς προτέρας· ἐξίησι δὲ ποταμὸν τὸν Τίκινον· τρίτη δὲ Λάριος, μῆκος ἐγγὺς τρια-

κοσίων

κοσίων σταδίων, πλάτος δὲ τριάκοντα· ποταμὸν δὲ ἐξίησι μέγαν Ἀδουαν· πάντες δ' εἰς τὸν Πάδον συρρέουσι.

LIBRO V.

Φησὶ δὲ Πολύβιος, πεζῇ μὲν εἶναι τὴν παραλίαν τὴν ἀπὸ Ἰαπυγίας μέχρι πορθμοῦ, καὶ τρισχιλίων σταδίων. κλύζεσθαι δὲ αὐτὴν τῷ Σικελικῷ πελάγει· πλέοντι δὲ καὶ πεντακοσίων δέουσαν.

Ἐκ δὲ Ποπλωνίου εἰς Κόσσαν ἐγγὺς ω΄. οἱ δέ, χ΄, φασί. Πολύβιος δ' οὐκ εἶναι τοὺς πάντας αὐλ΄, λέγει.

Πολύβιος δ' ἐμφαίνει, δύο ἔθνη νομίζων ταῦτα. Ὀπικοὺς γάρ φησι καὶ Αὔσονας οἰκεῖν τὴν χώραν ταύτην περὶ τὸν Κρατῆρα.

LIBRO VI.

Μετὰ δὲ ταῦτα τὸ Λακίνιον, Ἥρας ἱερόν, πλούσιον ποτὲ ὑπάρξαν, καὶ πολλῶν ἀναθημάτων μεστόν· τὰ διάρματα δ' οὐκ εὐκρινῶς λέγεται· πλὴν ὥς γε ἐπὶ τὸ πολὺ σταδίους ἀπὸ πορθμοῦ μέχρι Λακινίου, Πολύβιος ἀποδίδωσι δισχιλίους καὶ τ΄.

Πολύβιος δὲ τῶν τριῶν Κρατήρων, τὸν μέν, κατερρυηκέναι φησὶν ἐκ μέρους, τοὺς δὲ συμμένειν· τὸν δὲ μέγιστον τὸ χεῖλος ἔχειν περιφερὲς ὄν, πέντε σταδίων. κατ' ὀλίγον δὲ συνάγεσθαι, εἰς ν΄ ποδῶν διάμετρον. καθ' οὗ βάθος εἶναι τὸ μέχρι θαλάττης, σταδιαῖον, ὥστε καθορᾶν ταῖς νηνεμίαις.

Πολύβιος δὲ ἀπὸ τῆς Ἰαπυγίας μεμιλιάσθαι φησί. καὶ εἶναι, μίλια φξβ΄ εἰς Σίλαν πόλιν· ἐντεῦθεν δ' εἰς Ἀκυληΐαν ῥοή.

Πολιτείαν δὲ Ῥωμαῖοι συνεστήσαντο μικτήν, ἔκ τε μοναρχίας, καὶ ἀριστοκρατείας. κοινωνοῖς δ' ἐχρήσαντο Σαβίνοις τε καὶ Λατίνοις. οὐκ εὐγνωμόνων δ' οὐδ' ἐκείνων ἀεὶ τυγχάνοντες, οὔτε τῶν ἄλλων πλησιοχώρων, ἠναγκάζοντο τρόπον τινὰ τῇ ἐκείνων καταλύσει, τὴν σφετέραν ἐπαύξειν. Οὕτω δ' αὐτοῖς καὶ κατ' ὀλίγον προϊοῦσιν εἰς ἐπίδοσιν, συνέβη τὴν πόλιν αἰφνιδίως ἀποβαλεῖν, παρὰ τὴν ἁπάντων δόξαν, παρὰ δόξαν δὲ καὶ ἀπολαβεῖν. ἐγένετο δὲ τοῦτο ὥς φησι Πολύβιος, ἔτει ἐννεακαιδεκάτῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, καὶ τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου γενομένην εἰρήνην.

LIBRO VII.

Πρὸς μὲν οὖν τῷ Πόντῳ, τὸ Αἱμόν ἐστιν ὄρος μέγιστον τῶν ταύτῃ καὶ ὑψηλότατον, μέσην πως διαιροῦν τὴν Θρᾴκην, ἀφ' οὗ φησὶ Πολύβιος ἀμφοτέρας καθορᾶσθαι τὰς θαλάττας, οὐκ ἀληθῆ λέγων. καὶ γὰρ τὸ διάστημα μέγα τὸ πρὸς Ἀδρίαν, καὶ τὰ ἐπισκοτοῦντα πολλά.

Τοιαῦτα καὶ τοῦ Ἐρατοσθένους ἔνια παρακρούσματά ἐστιν λαοδογματικῶς, καθάπερ Πολύβιος φησὶ καὶ περὶ αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων λέγων συγγραφέων.

Τῶν δ᾽ οὖν Ἠπειρωτῶν ἑβδομήκοντα πόλεις Πολύβιος φησὶν ἀνατρέψαι Παῦλον τὸν Αἰμίλιον μετὰ τὴν Μακεδόνων καὶ Περσέως κατάλυσιν. Μολοττῶν δ᾽ ὑπάρξαι τὰς πλείστας. πέντε δὲ καὶ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἐξανδραποδίσασθαι.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀπολλωνίας εἰς Μακεδονίαν ἡ Ἰγνατία ἐστὶν ὁδὸς πρὸς ἕω βεβηματισμένη κατὰ μίλιον· καὶ κατεστηλωμένη μέχρι Κυψέλου, καὶ Ἕβρου ποταμοῦ. μιλίων δ᾽ ἐστὶ πεντακοσίων τριάκοντα πέντε. λογιζομένων δέ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ τὸ μίλιον ὀκταστάδιον, τετρακισχίλιοι ἂν εἶεν στάδιοι, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς διακόσιοι ὀγδοήκοντα ἑκατόν· ὡς δὲ Πολύβιος προστιθεὶς τῷ ὀκταστадίῳ δίπλεθρον, ὅ ἐστι τρίτον σταδίου, προσθετέον ἄλλους σταδίους ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ὀκτώ, τὸ τρίτον τοῦ τῶν μιλίων ἀριθμοῦ.

Ἡ μὲν οὖν πᾶσα Ἰγνατία καλεῖται· ἡ δὲ πρώτη ἐπὶ Κανδαουίας λέγεται ὄρους Ἰλλυρικοῦ διὰ Λυχνιδοῦ πόλεως καὶ Πυλῶνος, τόπου ὁρίζοντος ἐν τῇ ὁδῷ τήν τε Ἰλλυρίδα καὶ τὴν Μακεδονίαν· ἐκεῖθεν δ᾽ ἐστὶ παρὰ Βαρνοῦντα διὰ Ἡρακλείας, καὶ Λυγκηστῶν, καὶ Ἐορδῶν εἰς Ἔδεσσαν καὶ Πέλλαν μέχρι Θεσσαλονικείας· μίλια δ᾽ ἐστί, φησὶ Πολύβιος, ταῦτα διακόσια ἑξήκοντα ἑπτά.

LIBRO VIII.

Οἱ δ᾽ ἐν τῇ κοινῇ τῆς ἱστορίας γραφῇ (τὴν τῆς Ἑλλάδος γεωγραφίαν ἐπραγματεύσαντο) χωρὶς ἀποδείξαντες τὴν τῶν ἠπείρων τοπογραφίαν· καθάπερ Ἔφορός τε ἐποίησε καὶ Πολύβιος.

Item: Ἡ τῆς Πελοποννήσου περίμετρος μὴ κατακολπίζοντι, τετρακισχιλίων σταδίων, ὡς Πολύβιος.

Πολύβιος δὲ τὰ συμβάντα περὶ τὴν ἅλωσιν (τῆς Κορίνθου) ἐν οἴκτου μέρει λέγων, προστίθησι, καὶ τὴν στρατιωτικὴν ὀλιγωρίαν τὴν περὶ τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα, καὶ τὰ ἀναθήματα. φησὶ γὰρ ἰδεῖν παρών, ἐρριμμένους πίνακας ἐπ᾽ ἐδάφους, πεττεύοντας δὲ τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τούτων. ὀνομάζει δ᾽ αὐτούς, Ἀριστείδου γραφὴν τοῦ Διονύσου· ἐφ᾽ οὗ τινες εἰρῆσθαί φασι τὸ οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον· καὶ τὸν Ἡρακλέα τὸν καταπονούμενον τῷ τῆς Δηιανείρας χιτῶνι. τοῦτον μὲν οὖν οὐχ ἑωράκαμεν ἡμεῖς· τὸν δὲ Διόνυσον ἀνακείμενον ἐν τῷ Δημητρείῳ τῷ ἐν Ῥώμῃ, κάλλιστον ἔργον ἑωρῶμεν.

Πολυβίου δ᾽ εἰρηκότος τὸ ἀπὸ Μαλεῶν ἐπὶ τὰς ἄρκτους μέχρι τοῦ Ἴστρου διάστημα περὶ μυρίους σταδίους, εὐθύνει τοῦτο Ἀρτεμίδωρος οὐκ ἀτόπως.

LIBRO IX.

Ἐφόρῳ δ᾽ ᾧ τὸ πλεῖστον χρώμεθα διὰ τὴν περὶ ταῦτα ἐπιμέλειαν, καθάπερ καὶ Πολύβιος μαρτυρῶν τυγχάνει, ἀνὴρ ἀξιόλογος.

LIBRO X.

Τοιοῦτος δ' ὢν Ἔφορος, ἑτέρων ὅμως κρείττων ἐστὶ, καὶ αὐτὸς ὁ ἐσπουδασμένος οὕτως ἐπαινέσας αὐτὸν Πολύβιος, καὶ φήσας περὶ τῶν Ἑλληνικῶν καλῶς μὲν Εὔδοξον, μάλιστα δ' Ἔφορον ἐξηγεῖσθαι περὶ κτίσεων, συγγενειῶν, μεταναστάσεων, ἀρχηγετῶν· ἡμεῖς δέ φησι τὰ νῦν ὄντα δηλώσομεν, καὶ περὶ θέσεως τόπων, καὶ διαστημάτων· τοῦτο γάρ ἐστιν οἰκειότατον χωρογραφίᾳ. Ἀλλὰ μὴν σύ γε, ὦ Πολύβιε, ὁ δογματικὰς ἀποφάσεις περὶ τῶν διαστημάτων καὶ τῶν ἄλλων εἰσάγων, οὐκ ἐν τοῖς ἔξω τῆς Ἑλλάδος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς νὴ Δία δίδοις εὐθύνας, τὰς μὲν Ποσειδωνίῳ, τὰς δ' Ἀρτεμιδώρῳ, τὰς δ' ἄλλοις πλείοσι. *Ita ſcribendus eſt hic locus.*

LIBRO XI.

Εἰρηκότες δὲ πολλὰ περὶ τῶν Παρθικῶν νομίμων ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἱστορικῶν Ὑπομνημάτων βίβλῳ, δευτέρᾳ δὲ, τῶν μετὰ Πολύβιον, παραλείψομεν ἐνταῦθα, μὴ ταυτολογεῖν δόξωμεν.

LIBRO XIV.

Λέγει δὲ καὶ Πολύβιος περὶ τῶν ἐκεῖ, μάλιστα δεῖν πιστεύειν ἐκείνῳ. ἄρχεται δὲ ἀπὸ Σαμοσάτων τῆς Κομμαγηνῆς, ἣ πρὸς τῇ διαβάσει, καὶ τῷ ζεύγματι κεῖται. εἰς δὲ Σαμόσατα ἀπὸ τῶν ὅρων τῆς Καππαδοκίας τῶν περὶ Τόμισαν ὑπερθέντι τὸν Ταῦρον, σταδίους εἴρηκε τετρακοσίους, καὶ πεντήκοντα.

LIBRO XVII.

Ὁ γοῦν Πολύβιος γεγονὼς ἐν τῇ πόλει (Ἀλεξανδρείᾳ) βδελύττεται τὴν τότε κατάστασιν· καὶ φησὶ τρία γένη τὴν πόλιν οἰκεῖν· τό τε Αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἐπιχώριον φῦλον ὀξὺ, καὶ πολιτικὸν, καὶ τὸ μισθοφορικὸν πολὺ, καὶ ἀνάγωγον. ἐξ ἔθους γὰρ παλαιοῦ ξένους ἔτρεφον τοὺς τὰ ὅπλα ἔχοντας, ἄρχειν μᾶλλον, ἢ ἄρχεσθαι δεδιδαγμένους διὰ τὴν τῶν βασιλέων οὐδένειαν. τρίτον δ' ἦν γένος τὸ τῶν Ἀλεξανδρέων, οὐδ' αὐτὸ εὐκρινῶς πολιτικὸν διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, κρεῖττον δ' ἐκείνων ὅμως. καὶ γὰρ εἰ μιγάδες, Ἕλληνες ὅμως ἀνέκαθεν ἦσαν, καὶ ἐμέμνηντο τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων ἔθους. ἠφανισμένου δὲ καὶ τούτου τοῦ πλήθους, μάλιστα ὑπὸ τοῦ Εὐεργέτου τοῦ Φύσκωνος, καθ' ὃν ἧκεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Πολύβιος.

E DIO-

E DIONYSII HALICARNASSEI LIBRIS.

In primo Antiquitatum Romanarum.

ΠΡΩΤΟΝ, ὅσα κἀμὲ εἰδέναι, τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐπιδραμόντος Ἱερωνύμου τοῦ Καρδιανοῦ συγγραφέως, ἐν τῇ περὶ τῶν Ἐπιγόνων πραγματείᾳ· ἔπειτα Τιμαίου τοῦ Σικελιώτου· ἅμα δὲ τούτοις Ἀντιγόνου τε καὶ Πολυβίου καὶ Σιληνοῦ.

Οἱ παρεγνωκότες Ἱερώνυμον, ἢ Τίμαιον, ἢ Πολύβιον τοὺς ὑποσεσυρκότας τὴν γραφήν.

Νῦν μέντοι (τὸ Παλάτιον) Παλάντιον ὑπὸ Ῥωμαίων λέγεται· συγχέαντος τοῦ χρόνου τὴν ἀκρίβειαν· καὶ παρέχει πολλοῖς ἀτόπων ἐτυμολογιῶν ἀφορμάς. ὡς δέ τινες ἱστοροῦσιν, ὧν ἐστι καὶ Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ἀπό τινος μειρακίου Πάλαντος αὐτόθι τελευτήσαντος.

Οὐ γὰρ ἠξίουν, ὡς Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν, ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι πείθομαι· οὐδ' ἐπὶ τοῦ παρὰ τοῖς Ἀγχιστεῦσι κειμένου πίνακος ἑνὸς καὶ μόνου τὴν πίστιν ἀβασάνιστον ἀπολιπεῖν.

IN LIBRO

περὶ Συνθέσεως Ὀνομάτων.

Τοῖς ἀρχαίοις ὀλίγου δεῖν πᾶσι, ἐπίδοσις (ἐπιστροφὴ) ἦν τοῦ συντιθέναι δεξιῶς τὰ ὀνόματα· τοῖς δὲ μεταγενεστέροις οὐκέτι, πλὴν ὀλίγων· χρόνῳ δὲ ὕστερον παντάπασιν ἠμελήθη· τοιγάρτοι τοιαύτας συντάξεις κατέλιπον, οἵας οὐδεὶς ὑπομένει μέχρι κορωνίδος διελθεῖν. φύλαρχόν τε λέγω καὶ Δοῦριν, καὶ Πολύβιον, &c.

EX JOSEPHO.

Antiquitatum Iudaicarum Lib. XII. Cap. XIII.

ΑΝΤΙΟΧΟΣ νόσου μηκυνομένης, καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν συνεὶς ὅτι μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους· καὶ τήν τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὴν οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ ταῦτα ὅτι πάσχει κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος παρεδήλου. συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τοῦ Θεοῦ καταφρονήσας· καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην ὃς ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βουληθέντα τὸ τῆς ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βουλευσάμενον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον οὕτως· πολὺ πιθανώτερον

διὰ

διὰ τὴν ἱεροσυλίαν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ τελευτῆσαι τὸν βίον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου οὐ διαφέρομεν, τοῖς τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγαλοπολίτου λεγομένην αἰτίαν, παρὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζουσιν.

EX PLUTARCHI VITIS, & aliis Libris.

In Æmilio Paulo.

ΗΣΤΕΙΣ οὖν ὁ Αἰμίλιος δίδωσιν αὐτοῖς οὐχ ὅσους Πολύβιος εἴρηκεν, ἀλλ' ὅσους αὐτὸς ὁ Νασικᾶς λαβεῖν φησὶ, γεγραφὼς περὶ τῶν πράξεων τούτων ἐπιστόλιον πρός τινα τῶν βασιλέων.

Ο μὲν οὖν Νασικᾶς ἐνταῦθα διενυκτέρευσεν. τῷ δὲ Περσεῖ τὸν Αἰμίλιον ἀτρεμοῦντα κατὰ χώραν ὁρῶντι, καὶ μὴ λογιζομένῳ τὸ γινόμενον, ἀποδρὰς ἐκ τῆς ὁδοῦ Κρὴς αὐτόμολος, ἧκε μηνύων τὴν περίοδον τῶν Ῥωμαίων. ὁ δὲ συνταραχθεὶς, τὸ μὲν στρατόπεδον οὐκ ἐκίνησε, μυρίους δὲ μισθοφόρους ξένους, καὶ δισχιλίους Μακεδόνας Μίλωνι παραδοὺς, ἐξαπέστειλεν, παρακελευσάμενος ταχῦναι, καὶ καταλαβεῖν τὰς ὑπερβολάς. τούτοις, ὁ μὲν Πολύβιος φησὶν, ἔτι κοιμωμένοις ἐπιπεσεῖν τοὺς Ῥωμαίους. ὁ δὲ Νασικᾶς ὀξὺν ἀγῶνα περὶ τοῖς ἄκροις γενέσθαι καὶ κίνδυνον.

Ο δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ὥς φησι Πολύβιος, τῆς μάχης ἀρχὴν λαμβανούσης ἀποδειλιάσας, εἰς πόλιν ἀφιππάσατο, σκηψάμενος Ἡρακλεῖ θύειν, δειλὰ παρὰ δειλῶν ἱερὰ μὴ δεχομένῳ, μηδ' εὐχὰς ἀθεμίτους ἐπιτελοῦντι.

In Pelopida.

Ἦσαν δὲ δύο μόραι Λακεδαιμονίων· τὴν δὲ μόραν Ἔφορος μὲν ἄνδρας εἶναι πεντακοσίους φησίν· Καλλισθένης δ' ἑπτακοσίους· ἄλλοι δέ τινες ἐννακοσίους, ὧν Πολύβιός ἐστιν.

In Marcello.

Ἀννίβαν δὲ Μάρκελλος, ὡς μὲν οἱ περὶ Πολύβιον λέγουσιν, οὐδ' ἅπαξ ἐνίκησεν, ἀλλ' ἀήττητος ἀνὴρ δοκεῖ διαγενέσθαι μέχρι Σκηπίωνος.

In Catone.

Ὑπὲρ δὲ τῶν ἐξ Ἀχαΐας φυγάδων ἐντευχθεὶς διὰ Πολύβιον ὑπὸ Σκηπίωνος, ὡς πολὺς ἐν τῇ συγκλήτῳ λόγος ἐγίνετο, τῶν μὲν διδόντων κάθοδον αὐτοῖς, τῶν δ' ἐνισταμένων. ... ψηφισθείσης δὲ τῆς καθόδου τοῖς ἀνδράσιν, ἡμέρας ὀλίγας οἱ περὶ τὸν Πολύβιον διαλιπόντες, αὖθις ἐπεχείρουν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσελθεῖν, ὅπως ἃς πρότερον εἶχον ἐν Ἀχαΐᾳ τιμὰς οἱ φυγάδες

φυγάδες ἀναλάβοιεν, καὶ τῆς Κάτωνος ἀπεπειρᾶτο γνώμης. ὁ δὲ μειδιάσας, ἔφη, τὸν Πολύβιον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα, βούλεσθαι πάλιν εἰς τὸ τοῦ Κύκλωπος σπήλαιον εἰσελθεῖν, τὸ πιλίον ἐκεῖ καὶ τὴν ζώνην ἐπιλελησμένον.

Πολύβιος μέν γε φησὶ τῶν ἐντὸς Βαίτιος ποταμοῦ πόλεων ἡμέρᾳ μιᾷ τὰ τείχη κελεύσαντος αὐτοῦ περιαιρεθῆναι. πάμπολλαι δ' ἦσαν αὗται, γέμουσαι μαχίμων ἀνδρῶν.

In Philopœmene.

Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐγκαλέσας τι τοῖς Λακεδαιμονίοις στρατηγῶν ὁ Φιλοποίμην, τοὺς μὲν φυγάδας κατήγαγεν εἰς τὴν πόλιν, ὀγδοήκοντα δὲ Σπαρτιάτας ἀπέκτεινεν, ὡς Πολύβιος φησίν. ὡς δὲ Ἀριστοκράτης, πεντήκοντα καὶ τριακοσίους.

Φιλοποίμην δεξάμενος τὸ φάρμακον ἠρώτησεν, εἴ τι περὶ τῶν ἱππέων, καὶ μάλιστα Λυκόρτα (*hic Polybii pater;*) πεπυσμένος ἐστίν. *Mox*: Οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ μετὰ τῶν προβούλων συνελθόντες εἰς Μεγάλην πόλιν οὐδ' ἡντιναοῦν ἀναβολὴν ἐποιήσαντο τῆς τιμωρίας· ἀλλ' ἑλόμενοι στρατηγὸν Λυκόρταν, εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐνέβαλον. *Deinde*: Τὸ δὲ σῶμα καύσαντες αὐτοῦ, καὶ τὰ λείψανα συνθέντες εἰς ὑδρείαν, ἀνεκόμιζεν ὁ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν παῖς Πολύβιος, καὶ περὶ αὐτὸν, οἱ πρῶτοι τῶν Ἀχαιῶν.

Οὐσῶν δὲ πολλῶν μὲν εἰκόνων αὐτοῦ, μεγάλων δὲ τιμῶν, ἃς αἱ πόλεις ἐψηφίσαντο, Ῥωμαῖος ἀνὴρ ἐν τοῖς περὶ Κόρινθον ἀτυχήμασι τῆς Ἑλλάδος, ἐπεχείρησεν ἀνελεῖν ἁπάσας, καὶ διώκειν αὐτὸν, ἐνδεικνύμενος, ὥσπερ ἔτι ζῶντα, Ῥωμαίοις πολέμιον καὶ κακόνουν γενέσθαι. Λόγων δὲ λεχθέντων, καὶ Πολυβίου πρὸς τὸν συκοφάντην ἀντειπόντος, οὔθ' ὁ Μόμμιος, οὔτε οἱ πρέσβεις ὑπέμειναν, ἀνδρὸς ἐνδόξου τιμὰς ἀφανίσαι.

In Agide & Cleomene.

Διὸ καὶ τὸ δεύτερον ἐγχείρημα τοῦ Κλεομένους ἔδοξε μὲν τετολμῆσθαι παραβόλως καὶ μανικῶς, ἐπράχθη δὲ μετὰ πολλῆς προνοίας, ὡς φησὶ Πολύβιος.

Ὃ καὶ μάλιστα τὴν δυστυχίαν τοῦ Κλεομένους οἰκτροτέραν ἐποίησεν. εἰ γὰρ ἡμέρας δύο μόνας ἐπέσχε, καὶ παρήγαγε φυγομαχῶν, οὐκ ἂν ἐδέησεν αὐτῷ μάχης, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐβούλετο διηλλάγη πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀπελθόντων τῶν Μακεδόνων. νῦν δὲ, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν ἀχρηματίαν ἐν τοῖς ὅπλοις τὸ πᾶν θέμενος, ἠναγκάσθη δισμυρίοις (ὡς Πολύβιος φησὶ) πρὸς τρισμυρίους ἀντιπαρατάξασθαι.

In Ti. & C. Gracchis.

Ἀλλ' οἱ πλείους, ὡς ἡμεῖς γράφομεν, ἱστοροῦσι. καὶ Πολύβιος μετὰ τὴν Σκηπίωνος Ἀφρικανοῦ τελευτὴν, τοὺς οἰκείους φησὶν ἐκ πάντων προκρίναν-

κρίνασαν τὸν Τιβέριον δοῦναι τὴν Κορνηλίαν, ὡς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνέκδοτον, καὶ ἀνέγγυον ἀπολειφθεῖσαν.

In Bruto.

Αὐτὸς ἄχρι τῆς ἑσπέρας ἔγραφε συντάττων ἐπιτομὴν Πολυβίου.

In Arato.

Ὁ Πολύβιος δὲ αὐτὸν ἐκ πολλοῦ φησὶ καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης ὑφορώμενον τὸ θράσος τὸ τοῦ Κλεομένους, κρύφα τῷ Ἀντιγόνῳ διαλέγεσθαι, καὶ τοὺς Μεγαλοπολίτας προκαθιέναι δεομένους Ἀχαιῶν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Ἀντίγονον. οὗτοι γὰρ ἐπιέζοντο μάλιστα συνεχῶς τῷ πολέμῳ, ἄγοντος αὐτοὺς καὶ φέροντος τοῦ Κλεομένους. ὁμοίως δὲ καὶ Φύλαρχος ἱστόρηκε περὶ τούτων, ᾧ, μὴ τοῦ Πολυβίου μαρτυροῦντος, οὐ πάνυ τι πιστεύειν ἄξιον ἦν. ἐνθουσιᾷ γὰρ, ὅταν ἅψηται τοῦ Κλεομένους, ὑπ' εὐνοίας, καὶ καθάπερ ἐν δίκῃ τῇ ἱστορίᾳ, τῷ μὲν ἀντιδικῶν διατελεῖ, τῷ δὲ συναγορεύων.

In Libro Γυναικῶν ἀρεταί.

Χιομάραν δὲ συνέβη τὴν Ὀρτιάγοντος αἰχμάλωτον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ὅτε Ῥωμαῖοι καὶ Γναῖος ἐνίκησαν μάχῃ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γαλάτας, &c. ταύτῃ μὲν ὁ Πολύβιος φησὶ διὰ λόγων ἐν Σάρδεσι γενόμενος θαυμάσαι, τό, τε φρόνημα, καὶ τὴν σύνεσιν.

Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης.

Εἰ δὲ ὥσπερ Πολύβιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ περὶ τὴν τότε τῶν Ῥωμαίων πόλιν καταλαβόντων ἱστόρηκε Κελτῶν ἀληθές ἐστιν, ὅτι προσπεσούσης αὐτοῖς ἀγγελίας φθείρεσθαι τὰ οἴκοι ὑπὸ τῶν προσοίκων Βαρβάρων, ἐμβεβληκότων εἰς τὴν χώραν καὶ κρατούντων, ἀνεχώρησαν εἰρήνην θέμενοι πρὸς τὸν Κάμιλλον, &c.

Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Ὁ γὰρ οὕτως ἀσκηθεὶς τὸν τρόπον, οὐκ ἐν παλαίστραις καὶ κηρώμασιν ἀκινδύνως εὐρύθμων σοφιστῶν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐν Ὀλυμπικοῖς καὶ Πυθικοῖς ἀγῶσι ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὡς ἅμα τρέχει, κατὰ Σιμωνίδην· ὡς Ἀριστείδης Κλεισθένει, καὶ Κίμων Ἀριστείδῃ, καὶ Φωκίων Χαβρίᾳ, καὶ Κάτων Μαξίμῳ Φαβίῳ, καὶ Σύλλᾳ Πομπήϊος, καὶ Φιλοποίμενι Πολύβιος. νέοι γὰρ οὗτοι πρεσβυτέροις ἐπιβάλλοντες, εἶτα οἷον παραβλαστάνοντες καὶ συνεξανιστάμενοι ταῖς ἐκείνων πολιτείαις καὶ πράξεσιν, ἐμπειρίαν καὶ συνήθειαν ἐκτῶντο πρὸς τὰ κοινὰ μετὰ δόξης καὶ δυνάμεως.

Μασσα-

Μασσανάσσην δ' ἱστορεῖ Πολύβιος, ἐννενήκοντα μὲν ἐτῶν ἀποθανεῖν, τετράετες καταλιπόντα παιδάριον ἐξ αὐτοῦ γεγενημένον· ὀλίγαις δ' ἔμπροσθεν τῆς τελευτῆς, μάχῃ νενικηκότα Καρχηδονίους, ὀφθῆναι τῇ ὑστεραίᾳ πρὸ τῆς σκηνῆς ῥυπαρὸν ἄρτον ἐσθίοντα, καὶ πρὸς τοὺς θαυμάζοντας εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο ποιεῖ...

Πολιτικὰ παραγγέλματα.

Καὶ καρπὸν οὐκ ἐκ φιλίας ἡγεμονικῆς λαμβάνοντες, οἷον ἔλαβε Πολύβιος καὶ Παναίτιος, τῇ Σκηπίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτοὺς μεγάλα τὰς πατρίδας ὠφελήσαντες.

Συμποσιακῶν Δ.

Ω Σόσσιε Σενεκίων, ὁ Πολυβίου Σκηπίωνι παραινοῦντος Αφρικανῷ, μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἐπανελθεῖν, ἢ φίλον τινὰ ποιήσασθαι, &c.

Ex Appiani Alexandrini Libyco.

ΕΠΙ πολὺ δ' ἔννους ἐφ' ἑαυτοῦ γινόμενός τε καὶ συνιδὼν ὁ Σκηπίων, ὅτι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ ἀρχὰς ἁπάσας δεῖ μεταβαλεῖν, ὥσπερ ἀνθρώπους δαίμονα· καὶ τοῦτ' ἔπαθε μὲν Ἴλιον, εὐτυχής ποτε πόλις· ἔπαθε δὲ καὶ Ασσυρίων, καὶ Μήδων, καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις ἀρχὴ μεγίστη γενομένη· καὶ ἡ μάλιστα ἔναγχος ἐκλάμψασα ἡ Μακεδόνων· εἴτε ἑκὼν, εἴτε προφυγόντος αὐτὸν τοῦδε τοῦ ἔπους,

Εσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή,
Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμελίω Πριάμοιο.

Πολυβίου δ' αὐτὸν ἐρομένου σὺν παῤῥησίᾳ· (καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος) ὅ, τι βούλοιτο ὁ λόγος· φασὶν οὐ φυλαξάμενον, ὀνομάσαι τὴν πατρίδα σαφῶς· ὑπὲρ ἧς ἄρα εἰς τἀνθρώπεια ἀφορῶν, ἐδεδίει. καὶ τάδε μὲν Πολύβιος αὐτὸς ἀκούσας, συγγράφει.

Ex Athenæi Dipnoſophiſtis.

LIBRO PRIMO.

Τοιοῦτον δέ τινα ὑφίσταται τῇ κατασκευῇ, καὶ λαμπρότητι Πολύβιος, Ἴβηρός τινος βασιλέως οἰκίαν· ὃν καὶ ἐζηλωκέναι λέγει τὴν τῶν Φαιάκων τρυφὴν, πλὴν τοῦ τοὺς κρατῆρας ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας ἑστάναι πλήρεις οἴνου κριθίνου, ἀργυροῦς ὄντας καὶ χρυσοῦς.

LIBRO II.

Καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου δὲ βασιλεὺς δεύτερος, ὁ Φιλάδελφος ἐπίκλην, ἐκδοὺς τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Βερενίκην Ἀντιόχῳ τῷ Συρίας βασιλεῖ, ἐν ἐπιμελείᾳ εἶχε πέμπειν αὐτῇ τὸ ἀπὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ· ἵνα μόνου τοῦ ποταμοῦ τούτου ἡ παῖς πίνῃ, ὡς ἱστορεῖ Πολύβιος. Ἡλιόδωρος δέ φησι τὸν Ἐπιφανῆ Ἀντίοχον, ὃν διὰ τὰς πράξεις Πολύβιος ἐπιμανῆ καλεῖ.

LIBRO VI.

Σκηπίων γοῦν ὁ Ἀφρικανὸς ἐπίκλην, ἐκπεμπόμενος ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐπὶ τὸ καταστήσασθαι τὰς κατὰ τὴν οἰκουμένην βασιλείας, ἵνα τοῖς προσήκουσιν ἐγχειρισθῶσιν, πέντε μόνους ἐπήγετο οἰκέτας, ὡς ἱστορεῖ Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος. καὶ ἑνὸς ἀποθανόντος κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν, ἐπέστειλε τοῖς οἰκείοις ἄλλον ἀντ' ἐκείνου πριάμενος πέμψαι αὐτῷ.

LIBRO XIV.

Περὶ δὲ τῶν τραγῳδῶν φησὶν ὁ Πολύβιος, ὅτι ἐὰν ἐπιβάλωμαι λέγειν, δόξω πᾶσιν διαχλευάζειν.

EX PAUSANIA.

In Arcadicis.

ΕΣΤΙ δὲ Μαντινεῦσι ναὸς διπλοῦς μάλιστά που κατὰ μέσον τοῖχον διειργόμενος. Τοῦ ναοῦ δὲ τῇ μὲν ἄγαλμά ἐστιν Ἀσκληπιοῦ, &c. ἐνταῦθα ἀνὴρ ἐπείργασται στήλῃ Πολύβιος ὁ Λυκόρτα.

Μεγαλοπολίταις δὲ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐστιν ὄπισθεν τοῦ περιβόλου τοῦ ἀνειμένου τῷ Λυκαίῳ Διΐ, ἀνὴρ ἐπειργασμένος ἐπὶ στήλῃ Πολύβιος Λυκόρτα. Γέγραπται δὲ καὶ ἐλεγεῖα ἐπ' αὐτῷ λέγοντα, ὡς ἐπὶ γῆν καὶ θάλασσαν πᾶσαν πλανηθείη· καὶ ὅτι σύμμαχος γένοιτο Ῥωμαίων· καὶ παύσειεν αὐτοὺς ὀργῆς ἐς τὸ Ἑλληνικόν. Συνέγραψε δὲ ὁ Πολύβιος οὗτος καὶ ἄλλα ἔργα Ῥωμαίων· καὶ ὡς Καρχηδονίοις κατέστησαν ἐς πόλεμον. αἰτία δὲ ἥτις ἐγένετο αὐτοῦ, καὶ ὡς ὀψὲ οὐκ ἄνευ κινδύνων μεγάλων Ῥωμαίοις Σκηπίωνά τινα Καρχηδονιακὸν ὀνομάζουσι, τέλος τε ἐπιθέντα τῷ πολέμῳ· καὶ τὴν Καρχηδόνα καταβαλόντα εἰς ἔδαφος. ὅσα μὲν δὴ Πολυβίῳ παραινοῦντι ὁ Ῥωμαῖος ἐπείθετο, ἐς ὀρθὸν ἐχώρησεν αὐτῷ· ἃ δὲ οὐκ ἠκροᾶτο διδάσκοντος γενέσθαι οἱ λέγουσιν ἁμαρτήματα. Ἑλλήνων δὲ ὁπόσαι πόλεις εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνετέλουν, παρὰ Ῥωμαίων εὕροντο αὗται Πολύβιον σφίσι πολιτείας τε καταστήσασθαι, καὶ νόμους θεῖναι.

Ἐπὶ δὲ τῷ τετάρτῳ (τύπῳ τῷ παρὰ τῇ Δεσποίνῃ ἐν Ἀκακησίῳ) Πολύβιος ὁ Λυκόρτα· καὶ οἱ ἐπιγέγραμμένα ἐστίν· ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΤΕ ΜΗ ΑΝ ΣΦΑΛΗΝΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΕΙ ΠΟΛΥΒΙΩι ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΠΕΙΘΕΤΟ, ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΟΥΣΗι ΕΚΕΙΝΟΝ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΜΟΝΟΝ.

Καὶ οὐ πολὺ ἀπωτέρω Πολυβίου σφίσιν (τοῖς Παλλαντιεῦσι) ἀνδριάς ἐστιν.

Πρὸς δὲ τῷ ἱερῷ τῆς Εἰλειθυίας (παρὰ Τεγεάταις) ἔστι Γῆς βωμός· ἔχεται δὲ τοῦ βωμοῦ λίθου λευκοῦ στήλη· ἐπὶ δὲ αὐτῇ Πολύβιος ὁ Λυκόρτα· καὶ ἐπὶ ἑτέρᾳ στήλῃ τῶν παίδων τῶν Ἀρκάδος Ἔλατός ἐστιν εἰργασμένος.

EX LUCIANO.

IN LONGÆVIS.

ΠΟΛΥΒΙΟΣ δὲ ὁ Λυκόρτα, Μεγαλοπολίτης, ἀγρόθεν ἀνελθὼν, ἀφ' ἵππου κατέπεσε· καὶ ἐκ τούτου νοσήσας, ἀπέθανεν ἐτῶν δύο καὶ ὀγδοήκοντα.

EX ÆLIANO DE ACIEBUS INSTRUENDIS.

Capite Primo.

ΠΥΡΡΟΣ τε ὁ Ἠπειρώτης Τακτικὰ συνέγραψε· καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τούτου υἱὸς, καὶ Κλέαρχος. ἔτι δὲ Παυσανίας, Εὐάγγελός τε, καὶ Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ἀνὴρ πολυμαθὴς Σκηπίωνι συγγενόμενος.

Capite III.

Ὅρον δὲ τῆς Τακτικῆς ἔθετο Αἰνείας μὲν, ἐπιστήμην εἶναι πολεμικῶν κινήσεων. Πολύβιος δὲ, ἄν τις πλῆθος Τακτικὸν παραλαβὼν, τοῦτο συγκρίνῃ, καὶ καταλοχίσας συλλοχίσῃ, παιδεύσῃ τε χρησίμως τὰ πρὸς τὸν πόλεμον.

Capite XIX.

Τούτῳ δὲ τῷ σχήματι τῆς ἴλης κέχρηται Πολύβιος, ἀνδρῶν μέντοι ξδ', ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου.

Et hæc quidem nominatim ex Polybio Ælianus: nos verò alibi docemus, totum illius aureolum libellum pene ad verbum è Polybio eſſe deſcriptum.

EX

EX ACHILLE STATIO.

Prolegomenis in Aratum.

ΠΡΩΤΟΣ Παρμενίδης περὶ ζωνῶν ἐκίνησε λόγον· περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν πολλὴ διαφωνία τοῖς μετ' αὐτὸν γέγονεν. οἱ μὲν γὰρ ἓξ αὐτὰς εἶπον, ὡς Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος, τὴν διακεκαυμένην εἰς δύο διαιροῦντες.

EX EUSEBII CHRONICO.

LIBRO PRIMO.

ΟΓΔΟΗι καὶ εἰκάδι Ὀλυμπιάδι Κόροιβος Ἠλεῖος ἀνεγράφη στάδιον νικήσας, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν Ὀλυμπιὰς πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμεῖν τι δοκοῦσιν ἀκριβῶς χρονικόν. Ταῦτα Ἀριστόδημος ἱστορεῖ, καὶ συνᾴδει τούτῳ Πολύβιος.

E ZOSIMI HISTORIA.

LIBRO PRIMO.

ΠΟΛΥΒΙΩι τῷ Μεγαλοπολίτῃ, μνήμης παραδοῦναι τὰ καθ' αὐτὸν ἀξιόλογα τῶν ἔργων προελομένῳ, καλῶς ἔχειν ἐφάνη δι' αὐτῶν ἐπιδεῖξαι τῶν πράξεων, ὅπως οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ τὸν τῆς πόλεως οἰκισμὸν ἑξακοσίοις ἔτεσι τοῖς περιοίκοις προσπολεμήσαντες, μεγάλην ἀρχὴν οὐκ ἐκτήσαντο· μέρος δέ τι τῆς Ἰταλίας ὑφ' ἑαυτοὺς ποιησάμενοι, καὶ τούτου μετὰ τὴν Ἀννίβα διάβασιν, καὶ τὴν ἐν Κάνναις ἧτταν ἐκπεπτωκότες, αὐτοῖς δὲ τοῖς τείχεσι τοὺς πολεμίους ὁρῶντες ἐπικειμένους, εἰς τοσοῦτον μέγεθος ἤρθησαν τύχης, ὥστε οὐδὲ ὅλοις τρισὶ καὶ πεντήκοντα ἔτεσι μὴ μόνον Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ Λιβύην κατακτήσασθαι πᾶσαν, ἤδη δὲ καὶ τοὺς Ἴβηρας ὑφ' ἑαυτοῖς καταστῆσαι· ἐπεὶ δὲ τοῦ πλείονος ἐφιέμενοι, τὸν Ἰόνιον ἐπεραιώθησαν κόλπον, Ἑλλήνων τε ἐκράτησαν, καὶ Μακεδόνας παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς· αὐτόν τε ὃς τηνικαῦτα τούτων ἐβασίλευε, ζωγρείᾳ ἑλόντες εἰς τὴν Ῥώμην ἀνήγαγον.

In voce ἑξακοσίοις *ineſſe mendum vel auctoris vel librarii, docemus ad primam Polybii Hiſtoriam.*

Πολυβίου ὅπως ἐκτήσαντο Ῥωμαῖοι τὴν ἀρχὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διεξελθόντος, ὅπως ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν αὐτὴν διέφθειραν, ἔρχομαι λέξων.

LIBRO V.

Δοκοῦσι δέ πως τὰ πλοῖα ταῦτα (*de Liburnicis loquitur*) ταχυναυτεῖσθαι πεντηκοντόρων οὐχ ἧττον, κατὰ πολὺ τῶν τριηρικῶν ἐλαττούμενα,

πλείστοις ἔτεσι τῆς τούτων ἐκλιπούσης δημιουργίας· εἰ καὶ Πολύβιος ὁ συγγραφεὺς ἐπιτεθεῖσθαί πως ἔδοξε τῶν ἑξηρικῶν πλοίων τὰ μέτρα οἷς φαίνονται πολλάκις κεχρῆσθαι Ῥωμαῖοι καὶ Καρχηδόνιοι πολεμήσαντες πρὸς ἀλλήλους.

EX EVAGRIO SCHOLASTICO.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ

LIBRO V.

Αἱ δὲ κατὰ Ῥωμαίους πράξεις πᾶσαν κοσμικὴν ἱστορίαν ἐν αὐταῖς περιλαμβάνουσαι, ἢ εἴ τι καὶ ἄλλο γέγονεν εἴτ' ἐς αὐτοὺς διαφερομένων, εἴτε καὶ καθ' ἑτέρων στρατευόντων, πεπόνηται Διονυσίῳ μὲν τῷ Ἀλικαρνασεῖ ἀπὸ τῶν λεγομένων Ἀβοριγίνων τὴν ἱστορίαν ἑλκύσαντι μέχρι τοῦ Ἠπειρώτου Πύῤῥου. ἐξ ἐκείνου δὲ Πολυβίῳ τῷ Μεγαλοπολίτῃ καταγαγόντι ἕως τῆς Καρχηδόνος ἁλώσεως.

EX PHOTIO PATRIARCHA

Conſtantinopoleos.

TMEMATE LXXXIII.

ΔΙΕΞΕΙΣΙ (Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς) ἐν πολλῇ λεπτολογίᾳ, τήν τε τῆς Ῥώμης οἴκισιν, καὶ τὴν Ῥέμου καὶ Ῥωμύλου γέννησιν· καὶ ἁπλῶς ἐφεξῆς ἅπαντα· μέχρις ὅτου Ῥωμαίοις ὁ πρὸς Πύῤῥον τὸν Ἠπειρώτην πόλεμος συνέστη. διέρχεται δὲ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν ρ' καὶ κη' Ὀλυμπιάδα, ἔτους ἐνεστηκότος αὐτῆς τρίτου· ἀφ' ἧς καὶ φησὶν ἀπάρξασθαι τὸν Μεγαλοπολίτην Πολύβιον τῆς ἱστορίας.

EX XIPHILINO DIONIS

Breviatore.

IN AUGUSTO.

ΑΜΕΙΝΩΝ δ' ἂν ἦν καὶ ὁ Δίων, μὴ πέρα τοῦ δέοντος αὐτὰ (τὰ σημεῖα καὶ τέρατα) τεθηπώς, ἀλλά τι καὶ Πολυβίῳ προσεσχηκώς· ὅστις ἅλωσιν γράψας τῆς Καρχηδόνος, καὶ τῆς Ἑλλάδος δούλωσιν, καὶ περὶ τούτων τὴν μεγάλην τῶν Ῥωμαίων ἐκείνην ὑπὸ Ἀννίβου καὶ πολυχρόνιον κάκωσιν· οὐδαμοῦ τερατολογῶν φαίνεται, οὐδὲ σημεῖα ταῖς λοιπαῖς πόλεσι περὶ τῶν συμφορῶν γενόμενα διηγούμενος· εἰ μὲν οὐδ' ἂν γενέσθαι νομίζων, μεμπτός· πλήρης γὰρ τῶν τοιούτων ἡ ἱστορία· εἰ δ' ὡς οὐχ ἱστορήσας γε αὐτὸς, συγγνωστός· συγγραφὴν γὰρ προεκεχείριστο.

E CON-

E CONSTANTINO PORPHYROGENNETA IMP. IN LIBRO ΠΕΡΙ ΘΕΜΑΤΩΝ.

Themate II.

ΚΑΛΟΥΣΙ δὲ οἱ παλαιοὶ μεγάλην τε καὶ μικρὰν Καππαδοκίαν· μεγάλην μὲν τὴν ἀπὸ Καισαρείας τε καὶ τοῦ Ταύρου, καὶ ἕως τῆς Ποντικῆς θαλάσσης, ἣν διορίζει Ἅλυς μὲν ποταμὸς ἐκ δυσμῶν, Μελιτινὴ δὲ ἐξ ἀνατολῶν. Καὶ αὕτη μὲν ἡ μεγάλη Καππαδοκία. καὶ τούτων μάρτυς Πολύβιος, ὁ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν γεγραφὼς, ὃς διορίζει τὴν Καππαδοκίαν, ἀπό τε Ταύρου καὶ Λυκαονίας, καὶ ἕως τῆς Ποντικῆς θαλάττης. Καὶ αὐτὴ γὰρ ἡ Νεοκαισάρεια, ἥτε Κολόνεια καὶ ἡ Μελιτινὴ σύμπασα, Καππαδοκία λέγονται. ἔστι δὲ τὸ ὄνομα Περσικόν. Πέρσης γάρ τις ἀνὴρ ἐν κυνηγίῳ Ἀρταξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, ἢ οὐκ οἶδα ἄλλῳ τινι, λέων προσαπαντήσας, τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως ἐδράξατο· καὶ κατὰ τύχην εὑρεθεὶς ὁ Πέρσης ἐν τῷ τοῦ θηρὸς συναντήματι τὸν ἀκινάκην σπασάμενος, ἐρρύσατο τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν κινδυνεύοντα, καὶ τὸν λέοντα ἐθανάτωσεν· οὗτος οὖν ὁ Πέρσης ἐπί τινος ὄρους ὑψηλοτάτου ἀναβὰς, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν περισκοπήσας ὅσην ὀφθαλμὸς ἀνθρώπινος περιβλέπει κατὰ ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς, ἄρκτον τε καὶ μεσημβρίαν, δωρεὰν παρὰ τοῦ βασιλέως πᾶσαν εἴληφε. ταῦτα δὲ ἱστορεῖ Πολύβιος.

E STEPHANO BYZANTINO

ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΩΝ.

ΑΙΓΟΣΘΕΝΑ, πόλις Μεγαρίδος, οὐδετέρως, ὡς Παυσανίας· τὸ ἐθνικὸν ὤφειλεν Αἰγοσθενεὺς, ὡς Μεγαρεύς· Πολύβιος δ' Αἰγοσθενίτην φησίν.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΕΣ. Πολύβιος τὸν ποταμὸν καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς χώρας ὠνομάσθαι Ἀκράγας, διὰ τὸ εὔγειον.

ΑΛΛΟΒΡΥΓΕΣ. Πολύβιος καὶ διὰ τοῦ ι αὐτοὺς καλεῖ Ἀλλόβριγας.

ΑΡΚΕΣΙΝΗ. Πολύβιος ἀρσενικῶς τὸν Ἀρκεσίνην φησί.

ΑΡΠΥΙΑ, πόλις ἐν Ἰλλυρίδι παρ' Ἐγχελέαις. Πολύβιος. τὸ ἐθνικὸν Ἁρπυιήτης, τροπῇ τοῦ α εἰς η· ἔστι γὰρ Ἁρπυιάτης.

ΒΡΕΤΤΙΑ νῆσος ἐν τῷ Ἀδρίᾳ. τὸ ἐθνικὸν ἔδει Βρεττιανὸς, ὡς Πολύβιος τὸ θηλυκόν· ἐπὶ Βρεττιανῶν * τόπων· νῦν δὲ Βρέττιοι λέγονται. *Vide mox locum ex Etymologico.*

ΒΥΖΑΝΤΕΣ. Πολύβιος δὲ Βυσσαλάδα χώραν εἶναί φησι περὶ τὰς Σύρτις, ἐν δυοκαίδεκα σταδίοις μὲν οὖσαν τὴν περίμετρον. ἔστι δὲ τῷ σχήματι περιφερής.

ΜΕΓΑΛΗΠΟΛΙΣ· οἱ πολῖται Μεγαλοπολῖται· ἀφ' ἧς καὶ Πολύβιος, τεσσαράκοντα βιβλία γράψας.

ΝΩΛΑ, πόλις Αὐσόνων· Νῶλαν δὲ αὐτὴν Πολύβιος φησί· τὸ ἐθνικὸν. Νώλιος. Πολύβιος δὲ Νωλανεῖς αὐτούς φησι.

ΠΑΝΟΡΜΟΣ, πόλις Σικελίας καὶ λιμὴν, ὡς Πολύβιος.

ΠΑΡΘΟΣ, πόλις Ἰλλυρική· λέγεται δὲ καὶ ἀρσενικῶς, ὡς Πολύβιος.

EX HESYCHIO.

ΦΡΕΑΤΟΤΥΠΑΝΑ, ὄργανα τινὰ, παρὰ Πολυβίῳ.

Ex Etymologico magno.

BΡΕΤΤΑΝΟΙ, ἔθνος ἀπὸ Κελτοῦς, τῆς Βρεττανοῦ θυγατρός. Βρεττία δὲ ἡ νῆσος ἐν τῇ Ἀδρίᾳ, ποταμὸν ἔχουσα Βρέντιον· οἱ δὲ Βρεττανίδαι· καὶ τὸ ἐθνικὸν ἔδει Βρεττιανὸς, ὡς Πολύβιος· νῦν δὲ λέγονται Βρέντιοι.

EX SUIDA.

HIC grammaticus in laudando Polybio, omnium ſui ordinis hominum fuit longe diligentiſſimus. Laudat autem varie, & fine vario. Interdum hiſtoriæ gratia: & tum pluſcula fere deſcribit. nonnunquam verò & pericopas integras. interdum verborum cauſſa: & tum pauciſſimas, ut plurimum, dictiones apponit. Quæ igitur aliquem hiſtoriæ fructum præ ſe ferebant, aut præceptum aliquod ad vitam utile; ea ſeparatim collecta, primo loco heic exhibentur. Deinde illa, in quibus Polybianæ voces aut explicantur, aut ſaltem adnotantur. Poſtremò addita eſt obſervatio de nonnullis utriuſque generis locis, quæ non adjecto auctoris nomine ex eodem nobiliſſimo hiſtorico grammaticus hic deſcripſit. Omiſſa ſunt quæ in extantibus hodieque inveniuntur. Quæ vox autem majuſculis literis exprimetur, ea erit unde locus eſt deſcriptus.

Lixarum qui Romana caſtra ſequebantur deſcriptio.

1 Λείξαι ἐκαλοῦντο στρατιῶται. οὗτος δ' ἦν τὸ γένος τῶν ἐργαστικῶν, καὶ παραστρατευομένων αὐτοῖς ἀνθρώπων· ὃ πάσης τάξεως ἐκτὸς ὑπάρχον, οὔτε χιλιάρχου λόγον, οὔτε στρατηγοῦ ἐποιεῖτο, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἄλλο τὸ (τι) κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου, δικαίως καὶ ἀδίκως. διόπερ ἀπαραίτητον ὂν, πᾶν γένος ἐπινοεῖ κακίας, καὶ πᾶσαν εἰσφέρεται μηχανὴν πρὸς τοῦτο τὸ μέρος. ἱκανὸν δ' ὑπάρχον οὔτε πρὸς τὰς πολεμικὰς ἐπιβολὰς, οὔτε πρὸς τὰς καθ' ἑαυτῶν, διὰ τὸ μήθ' ὅπλα, μήτε πίστιν ἔχειν, ἀναγκάζεται κοινοῦσθαι τοῖς στρατιώταις, καὶ συναποδεικνύειν τούτοις, τὰς ἐπινοίας, χάριν τοῦ προσλαμβάνειν τῶν ἐκ τούτων ἐπιτευγμάτων, καὶ χρῆσθαι συνεργοῖς τούτοις, καὶ κερδῶν, καὶ φόνων. καὶ ἐγένοντο πάντες λίχνοι, καὶ πᾶν ἐπληρώθη τὸ στρατόπεδον ῥᾳδιουργίας, καὶ πονηρίας.

For-

Fortunæ inane eſſe nomen. Polybii de regimine mundi ſententia.

2 Τύχη. εἰ χρὴ τύχην λέγειν ἐπὶ τῶν τοιούτων. μήποτε γὰρ αὕτη μὲν κενῶς κληρονομεῖ τοιαύτην φήμην. αἴτιοι δ᾽ εἰσὶν οἱ χειρίζοντες τὰς πράξεις· τὸ τῆς αὐτῶν ἐπιτρέχειν σεμνότητα καὶ μέγεθος. μήποτε δὲ τοὐναντίον. *Iungenda hæc cum iis quæ tot locis adverſus Fortunam dicuntur à Polybio. Sed quid ſenſerit Polybius de providentia Dei res omnes regente, docet Suidas, qui integram ejus hiſtoriam diligentiſſime legerat; & quidem homo Chriſtianus. Sic ille:* Τύχη παρ᾽ Ἕλλησιν ἀπρονόητος κόσμου διοίκησις· ἢ φορὰ ἐξ ἀδήλων εἰς ἄδηλον καὶ αὐτόματον. οἱ δὲ Χριστιανοὶ Θεὸν ὁμολογοῦμεν διοικεῖν τὰ πάντα. καὶ Πολύβιός φησι. *recte & vere hic Criticus. idq; nos libro primo Commentariorū noſtrorum fuſe demonſtravimus.*

Phameas, ſive Phaneas dux contra Scipionem.

3 Τὰς προφυλακὰς βλέπων ὁ Φαμέας, ὢν οὐκ ΑΨΥΧΟΣ, ἐξέκλινε τὰς πρὸς τὸν Σκηπίωνα συμπλοκάς. καί ποτε συνεγγίσας τῆς ἐφεδρείας, προβαλόμενος ὀφρὺν ἀπότομον, ἀπέστη καὶ πλείω χρόνον.

Conſilium Scipionis: cavendi ſuis, quam nocendi hoſti, potior cura eſſe debet.

4 Αἱ σημαῖαι τῶν Ῥωμαίων συνεπεφεύγεσαν εἰς βουνόν. καὶ πάντων δεόντων γνώμας, ὁ Σκηπίων ἔφη, ὅταν ἐξ ἀκεραίου βουλεύωνται, δεῖν πλείω ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ μηδὲν παθεῖν, ἢ τοῦ δρᾶσαι κακῶς τοὺς ἐχθρούς. *Idem conſilium dabat Fabius Cunctator Minutio. vide librum* III. *pag.* CCCXLI. *ubi notamus plura.*

Scipio Africanus vir fortunatus.

5 Ὡσπερεὶ καὶ τὸ αὐτόματον καὶ τύχη τις ΕΣΩΜΑΤΟΠΟΙΕΙ τὰς τοῦ Σκηπίωνος πράξεις, ὡς ἐπιφανεστέρας ἀεὶ καὶ μείζονας φαίνεσθαι τῆς προσδοκίας. *Vide paulo ſupra in* τύχη. *& quæ de Scipione ſcribuntur libro X.*

Acarnanum ex odio & metu Ætolorum externatio.

6 Οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες πυνθανόμενοι τὴν τῶν Αἰτωλῶν ἔφοδον ἐπὶ σφᾶς, τὰ μὲν ΑΠΑΛΓΟΥΝΤΕΣ ταῖς ἐλπίσι· τὰ δὲ καὶ θυμομαχοῦντες, ἐπί τινα ἀπόγνωσιν κατήντησαν. καὶ αὖθις. ἀπαλγοῦντας δὲ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ [illegible] ἐπερρώννυσεν. *Acarnanum* ἀπάλγησιν *&* παράστασιν, *cujus meminit Polybius libro* XVI. *pagina* MXXVI. *declarant Livii hæc verba, lib.* XXVI.

Adverſus Ætolos Acarnanum gens, & viribus impar, & jam mœnia OEniadon Naxumque amiſſa cernens, Romanaque inſuper arma ingruere, ira magis inſtruit, quam conſilio bellum, conjugibus liberiſque & ſenioribus ſupra ſexaginta annos in propinquam Epirum miſſis, ab quindecim ad ſexaginta annos conjurant, niſi victores ſe non redituros: qui victus acie exceſſiſſet, eum ne quis urbe, tecto, menſa, lare reciperet, diram exſecrationem in populares, obteſtationem quam ſanctiſſiſtam potuerunt, adverſus hoſpites compoſuerunt.

Ad Acarnanes pertinet ſequens quoque fragmentum, cum ſuperiore jungendum.

7 Εἰ δέ τις λειπόμενος μὴ θάνοι, φύγοι δὲ τὸν κίνδυνον, τούτων μήτε πόλει δέχεσθαι, μήτε πῦρ ΕΝΑΥΕΙΝ· περὶ τούτων ἀρὰς ἐποιήσαντο. πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ Ἠπειρώταις, εἰς τὸ μηδένα δέξασθαι τῶν φυγόντων τῇ χώρᾳ. *Sequitur apud Livium:* precatique ſimul Epirotas ſunt, ut qui ſuorum in acie cecidiſſent, eos uno tumulo contegerent, adhiberentque humatis titulum: Hic ſiti ſunt Acarnanes qui adverſus vim atque injuriam Ætolorum pro patria pugnantes mortem oppetierunt.

Reges Ægypti Cœlæ Syriæ imperium ſibi vindicant.

8 Ὁ δὲ Πτολεμαῖος εἰδὼς τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους ἐσχηκότας τὴν Κοίλην Συρίαν, παρασκευὰς ἐποιεῖτο μεγάλας, ΑΜΦΙΣΒΗΤΩΝ ταύτης. ἤλπιζε γὰρ τὴν ἀδίκῳ πολέμῳ πρότερον ἀνειλημμένην, τότε δικαίως τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἀνακτήσασθαι. *Vide quæ notamus ad pag.* DLXXII.

In omni incepto, quis futurus ſit conſilii exitus mature cogitandum.

9 ΑΝΑΔΡΟΜΗ γίγνοιτο, καὶ σφαλλοίμεθα. Δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἀεὶ τὸν στίχον τοῦτον. Τοῦτο μὴ ποιήσας Λεύκιος ὁ Ῥωμαῖος μεγάλως ἐσφάλη. Οὕτω παρ' ὀλίγον σφάλλεται τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων ἀγομένων ἀκρισίᾳ. ἱκανὰ τῶν τοιούτων ὑποδείγματα τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἥτε Πύῤῥου τοῦ τῶν Ἠπειρωτῶν βασιλέως βία καὶ πάροδος εἰς Ἄργος. ἥτε Λυσιμάχου στρατιὰ διὰ Θρᾴκης ἐπὶ Δρομιχαίτην τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρυσῶν. καὶ πολλὰ δὲ τούτοις ἕτερα παραπλήσια.

Conſilium ſalutare in ſuſcipiendo bello.

10 Δεῖ τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους περὶ τοῦ πολέμου, καθάπερ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις, μηδὲν ἧττον τῶν ΕΠΙΓΕΝΝΗΜΑΤΩΝ ποιεῖσθαι λόγον, ἢ τῶν ἐξ ἀρχῆς

ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένων παθῶν. ἐπιγιγνήματα· τὰ ἐξ ὑστέρου τοῖς τραύμασιν ἀναφυόμενα.

Principum inconſtantia.

11 Πάντες μὲν γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς κοινωνήσαντας τῶν αὐτῶν ἐλπίδων· ΚΑΘΙΚΟΜΕΝΟΙ δὲ τῶν πράξεων, ΠΑΡΑ ΠΟΔΑΣ οὐ συμμαχικῶς ἀλλὰ δεσποτικῶς χρῶνται τοῖς πιστεύσασι.

Æmilia Scipionis Africani prioris uxor.

12 Χωρὶς γὰρ τοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ΑΠΗΝΗΝ κόσμου, καὶ τὰ κανᾶ καὶ τὰ ποτήρια, καὶ τ' ἄλλα τὰ πρὸς θυσίαν ἀργυρᾶ πάντα καὶ χρυσᾶ, συνεξηκολούθει κατὰ τὰς ἐπιφανεῖς ἐξόδους Αἰμιλίᾳ τῇ τοῦ Σκηπίωνος γαμετῇ. ταύτην τὴν περικοπὴν ἐδωρήσατο τῇ τῆς Αἰμιλίας μητρί. *Vide pag.* MCCCCLIX.

Scipionis caſus ex equo.

13 Ὁ δ' ἵππος ὁ τοῦ Σκηπίωνος, ἐδυσχρήστησε μὲν ἀπὸ τῆς πληγῆς· οὐ μὴν ὁλοσχερῶς ΕΣΦΑΛΜΗΣΕ. διόπερ ὀρθὸς ἀπέπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν ὁ Σκηπίων.

Frugalitas Philopœmenis: nam de eo accipio. Vide pag. DCCCLXXVII. poteſt & de aliquo duce Rom. capi.

14 Ἄξιος μὲν ὁ ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μάλιστα δὲ τῆς ΑΥΤΑΡΚΕΙΑΣ τοῦ βίου, ἣ φιλοσοφία τις αὐτοδίδακτος ἐγένετο περὶ αὐτόν, ἣν ἐν πολλοῖς ἐπεδείξατο πράγμασιν.

Romanorum diſciplina militaris & prudentia.

15 Οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν, τὰς μὲν ΜΕΛΕΤΑΣ τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς αἵματος παρατάξεις· τὰς δὲ παρατάξεις, μεθ' αἵματος μελέτας.

16 Ταύτῃ εἰρήσθω χαίρειν τῆς Ῥωμαίων εὐβουλίας, καὶ τῆς ἀνοίας τῶν ὀλιγωρούντων τῆς ἐκ τῆς συγκαταθέσεως, ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ δὲ νομιζόντων εἶναι πρὸς τὸ κατορθοῦν τὰς σφετέρας δυνάμεις.

Timæi virulentum & ſuperſtitioſum ingenium.

17 Οὗτος ἐν μὲν ταῖς τῶν πέλας κατηγορίαις πολλὴν ἐπιφαίνει δεινότητα καὶ τόλμαν· ἐν δὲ ταῖς ἰδίαις ἀποφάσεσιν, ἐνυπνίων καὶ τεράτων καὶ μύθων ἀπιθάνων &c. *Vide pag.* MCCCC.

Vulgi inconſtantia.

18 Οἱ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἐκ τῶν κατὰ λόγον, ἀλλ' ἐκ τῶν συμβαινόντων ἀγαθοὶ ποιεῖσθαι τὰς ΔΙΑΛΗΨΕΙΣ, (τὰς τοῦ νοὸς ὁρμὰς) ἄρτι γὰρ δι' αὐτὸ τοῦτο προκεχειρισμένον τὸν Πεισίστρατον, διὰ τὸ πρᾶξιν ἔχειν τινὰ καὶ τόλμαν, παραχρῆμα μετέπιπτον εἰς τ' ἀναντία ταῖς γνώμαις διὰ τὴν περιπέτειαν. *Vide pag.* MCCCCXXXIV.

Cretenſes metu pœnæ tumultuantur.

19 Οἱ δὲ Κρῆτες φοβούμενοι μὴ τιμωρίας τύχωσι, ΑΝΕΣΕΙΟΝ τὰ πλήθη· παρακαλοῦντες τὴν ἐξ αἰῶνος παραδεδομένην ἐλευθερίαν φυλάττειν.

Romanorum cautio in bellis ſuſcipiendis.

20 Οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι πρόνοιαν ἐποιοῦντο μηδέποτε πρότεροι τὰς χεῖρας ἐπιβάλλειν τοῖς πέλας, μηδ' ἄρχοντες φαίνεσθαι χειρῶν ἀδίκων, ἀλλ' ἀεὶ δοκεῖν ἀμυνόμενοι ΕΜΒΑΙΝΕΙΝ εἰς τοὺς πολέμους.

Carthaginenſes eo facilius deleti à Romanis, quia à Maſſaniſſa fuerant attriti.

21 Μασσανάσσην δὲ Καρχηδόνι αἴτιον τῆς ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ γενέσθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσθενῆ Ῥωμαίοις ὑπολιπόντα. *Ita ſcribendum eſſe hunc locum, argumento eſt hiſtoriæ veritas.*

Romani navale inſtituunt Tarracone.

22 Οἱ Ῥωμαῖοι τὰς μὲν ναῦς ἀνεώλκησαν· τοὺς δ' ἐν τῷ Ταῤῥακῶνι συναθροίσαντες ἐκ τῶν προγεγονότων ἐλαττωμάτων, ΕΠΙΝΕΙΟΝ ἐποίησαν ἐπὶ τοῦ προκαθίσαντας ἐπὶ τῆς διαβάσεως, διαφυλάξαι τοὺς συμμάχους.

Agri Brutiorum populatio.

23 Ὁ δὲ Μάρκος δοὺς πίστεις ὑπὲρ ἀσφαλείας, ἔπεισεν αὐτοὺς ἐκχωρεῖν εἰς Ἰταλίαν, ΕΦ ΩΙ λαμβάνοντας μέτρημα παρὰ τῶν Ῥηγίνων, πορθεῖν τὴν Βρεττιανὴν, κυρίους ὄντας, ὡς ἂν ἐκ τῆς πολεμίας ὠφεληθῶσι.

Achæi elegantiæ cultus ſtudent; arma negligunt. Junge cum narratione de Philopœmene libro XI. pag. DCCCLXXVI.

24 Τοῖς γὰρ πλείστοις ὑπεγεγόνει τις ζῆλος ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἀλαζονείας, καὶ τῆς ἀκαιρίας. ἐσπούδαζον γὰρ τὰς ἀκολουθίας, καὶ τὰς ἐσθῆτας διαφερόντως. καί τις ἦν περὶ τοὺς πλείστους καλλωπισμὸς ὑπερέχων τὴν ἐκ τοῦ βίου χορηγίαν. ὅπλων δὲ οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ἐποιοῦντο λόγον.

Meſſeniorum democratia factionibus turbata.

25 Οὔσης δημοκρατίας παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις, καὶ τῶν μὲν ἀξιολόγων ἀνδρῶν πεφυγα-

πεφυγαδευμένων, τῶν δὲ κατακεκληρουχηκότων τὰς τούτων οὐσίας, ἐπικρατούντων τῆς πολιτείας, δυσχερῶς ὑπέφερον τὴν τούτων ΙΣΗΓΟΡΙΑΝ οἱ μένοντες τῶν ἀρχαίων πολιτῶν.

Prava æmulatio magnorum virorum.

26 Οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ΕΚΘΕΑΤΡΙΖΟΥΣΙ τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν.

Animorum præparatio ad pugnam.

27 Πάντων τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐνεργημάτων, μεγίστην ῥοπὴν ἔχουσι, καὶ πρὸς τὸ ΛΕΙΠΕΣΘΑΙ, καὶ πρὸς τὸ νικᾶν, αἱ ψυχαὶ τῶν ἀγωνιζομένων.

Celtibericum Rom. bellum ſæpe ſopitum ac denuo ſuſcitatum. πύρινος πόλεμος.

28 Πύρινος πόλεμος ὁ Ῥωμαίων πρὸς Κελτίβηρας συσταθείς. θαυμαστὴν γὰρ εἶχε τὴν ἰδιότητα, τήν τε συνέχειαν τῶν ἀγώνων. τοὺς γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολέμους, καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν, ὡς ἐπίπαν μία μάχη κρίνει, σπανίως δὲ δευτέρα· καὶ τὰς μάχας αὐτὰς εἷς καιρὸς ὁ κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον, καὶ σύμπτωσιν τῆς δυνάμεως. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν πόλεμον τἀναντία συνέβαινε τοῖς προειρημένοις. τοὺς μὲν γὰρ κινδύνους ὡς ἐπίπαν ἡ νὺξ διέλυε· τῶν ἀνδρῶν, οὔτ' εἴκειν τῇ ψυχῇ, οὔτε παρακαθιέναι τοῖς σώμασι βουλομένων διὰ τὸν κόπον, ἀλλ' ἐξ ὑποστροφῆς καὶ μεταμελείας αὖθις ἄλλας ἀρχὰς ποιουμένων· τόν γε μὴν ὅλον πόλεμον καὶ τὴν συνέχειαν τῆς ἐκ παρατάξεως διακρίσεως ὁ χειμὼν ἐπιπόνως διεῖργε. καθόλου γὰρ εἴ τις διανοηθείη πύρινον πόλεμον, οὐκ ἂν ἕτερον ἢ τοῦτον νοήσειε.

Res geſtæ ab Antiocho cum Gerræis, in expeditione Babylonica.

29 Οἱ δὲ Γεῤῥαῖοι ΑΞΙΟΥΣΙ τὸν βασιλέα μὴ καταλῦσαι τὰ παρὰ τῶν θεῶν αὐτοῖς δεδομένα. τοῦτ' ἔστιν ἀΐδιον εἰρήνην καὶ ἐλευθερίαν. ὁ δὲ ἑρμηνευθείσης οἱ τῆς ἐπιστολῆς ἔφη συγχωρεῖν τοῖς ἀξιουμένοις. *In libris Suidæ perperam ſcriptum* οἱ δὲ γερραιοί. *Iungendus hic locus cum alio ejuſdem Polybii apud Stephanum in voce* Χαττηνία: *quem ſupra deſcripſimus.*

30 Κυρωθείσης δὲ τῆς ἐλευθερίας τοῖς Γεῤῥαίοις, ἐστεφάνωσαν παραχρῆμα τὸν Ἀντίοχον τὸν βασιλέα πεντακοσίοις ἀργυρίου ταλάντοις· χιλίοις δὲ λιβανωτοῦ· καὶ διακοσίοις τῆς λεγομένης ΣΤΑΚΤΗΣ. καὶ ἐποιήσατο τὸν πλοῦν ἐπὶ Τύλον τὴν νῆσον. καὶ ἐποιήσατο τὸν ἀπόπλουν ἐπὶ Σελευκείας. ἦσαν δὲ τὰ ἀρώματα ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ.

Tres

Tres modi diſcendi rem bellicam. Achæorum duces.

31 Οὐ τριῶν ὄντων τρόπων, καθ' οὓς ἐφίενται πάντες ΣΤΡΑΤΗΓΙΑΣ οἱ κατὰ λόγον αὐτῇ προσιόντες, πρώτου μὲν διὰ τῶν ὑπομνημάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων κατασκευῆς· ἑτέρου δὲ τοῦ μεθοδικοῦ, καὶ τῆς παρὰ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν παραδόσεως· τρίτου δὲ τοῦ διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἕξεως καὶ τριβῆς· πάντων ἦσαν τούτων ἀνεννόητοι οἱ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγοὶ ἁπλῶς.

Thaſii liberantur à ſervitute Philippi.

32 ΣΥΓΧΩΡΕΙΝ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΕΙΝΑΙ ΘΑΣΙΟΥΣ ΑΦΡΟΥΡΗΤΟΥΣ, ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟΥΣ, ΑΝΕΠΙΣΤΑΘΜΕΥΤΟΥΣ. *hoc eſt*, σταθμὸν μὴ δεχομένους, ἤτοι ἀγγαρείαν. *Eſt autem hæc particula fœderis cum Philippo icti. confer cum Legationum Tmemate IX. & hiſtoria Livii libro XXXIII.*

Præmia fortium apud Rom.

33 Τοὺς δὲ ἐτίμησε χρυσοῖς ὑφάσμασι καὶ λόγχαις, βουλόμενος ΑΚΟΛΟΥΘΟΝ εἶναι τοῖς ἔργοις τὴν διὰ τῶν λόγων ἐπαγγελίαν.

Naturam munitionum eſſe ancipitis uſus.

34 Τὰ ἐπιφανέστατα τῶν ὀχυρωμάτων ὡς ἐπίπαν κοινὴν ἔχει τὴν φύσιν. γνοίη δ' ἄν τις τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν περὶ τὰς ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ συμβαινόντων. αὗται γὰρ δοκοῦσι μὲν μεγάλα συμβάλλεσθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πολεμίων, ἐν οἷς ἂν ὦσι, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἐλευθερίας φυλακήν· γίνονται δὲ πολλάκις αἴτιαι δουλείας, καὶ κακῶν ὁμολογουμένων, ὥς φησι Πολύβιος. *Sunt verba Damaſcii veteris philoſophi Stoici, & hiſtorici apud Suidam. videtur Damaſcius reſpexiſſe Polybii locum de Pſophide, pag. CDLXV. aut alicujus urbis hiſtoriam, ita captæ ut capiuntur Sardes, pag. DCCV.*

Bucaras fluvius.

35 Βουκάρας ποταμός· Πολύβιος· κατὰ τὴν εἰς θάλασσαν ἐκβολὴν τοῦ Βουκάρα ποταμοῦ. *Vide quæ obſervamus in Commentariis ad pag. CV. nam Bucaram vocat quem noſtri libri Macarem.*

L. Æmilii Pauli admiratio Macedonicæ phalangis.

36 Λεύκιος δ' ὁ ὕπατος οὐχ ἱκανῶς φάλαγγα τὸ παράπαν, ἀλλὰ τότε

πρῶτον

πρῶτον ἐπὶ τοῦ Περσέως, πολλάκις ἀνθωμολογεῖτο πρός τινας τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, μηδὲν ἑωρακέναι φοβερώτερον Μακεδόνων ΦΑΛΑΓΓΟΣ. καί τοιγε πολλοὺς οὐ μόνον τεθεαμένος, ἀλλὰ καὶ κεχειρισμένος ἀγῶνας, εἰ καί τις ἄλλος.

Ejuſdem admiratio ſuper Jovis Olympii ſimulacro.

37 Λεύκιος Αἰμύλιος παρελθὼν εἰς τὸ τέμενος τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ, καὶ τὸ ἄγαλμα θεασάμενος, ἐξεπλάγη. καὶ τοιοῦτον εἶπεν, ὅτι μόνος αὐτῷ δοκεῖ ΦΕΙΔΙΑΣ τὸν παρ' Ὁμήρῳ Δία μεμιμῆσθαι. διότι μεγάλην ἔχων προσδοκίαν τῆς Ὀλυμπίας, μείζω τῆς προσδοκίας εὑρηκὼς εἴη τὴν ἀλήθειαν. καθάπερ οἶμαι Μυρμηκίδιον ἀντιπιπτόμενον τῇ Φειδίου τέχνῃ.

Factiones apud Ænios.

38 Συνέβαινε δὲ τοὺς ΑΙΝΙΟΥΣ πάλαι μὲν στασιάζειν, προσφάτως δὲ ἀπονεύειν τοὺς μὲν πρὸς Εὐμένη, τοὺς δὲ πρὸς Μακεδονίαν.

Lapateni.

39 Ὁ δὲ Λεύκιος προχειριζόμενος διαπέμπεσθαι πρὸς τοὺς Λαπατηνοὺς, καὶ λαλεῖν ὑπὲρ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, ἀπαράσκευος ἦν εἰς τὸ μέλλον.

Magni ducis dotes.

40 Νοῦν ἔχειν καὶ τόλμαν δεῖ τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ ἐπὶ κυριώτατα πρὸς τὰς ἐπισφαλεῖς καὶ παραβόλους πράξεις.

Urbium defectio à Perſeo ad Romanos.

41 Πολλαὶ δὲ πόλεις προσετίθεντο τῶν μεσογαίων τοῖς Ῥωμαίοις, ΑΓΩΝΙΩΣΑΙ τὰς Περσικὰς δυνάμεις.

Catonis de Scipione Africano judicium.

42 Ἐν γὰρ τῇ Ῥώμῃ Μάρκον Πόρκιον ἀκούσαντα τὰς ἀριστείας Σκηπίωνος, εἰπεῖν· Οἶος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ΑΙΣΣΟΥΣΙΝ. *in voce* Κάτων. *Hunc Polybii locum à Livio ſic expreſſum narrat Florus Epitome libri XLIX.* Scipionis virtutem & Cato vir promptioris multo ad vituperandum linguæ, in ſenatu ſic proſecutus eſt ut diceret reliquos qui in Africa militarent umbras militare: Scipionem vigere.

Duelli

Duelli uſus apud Romanos.

43 Τὸ μὲν παλαιὸν ΑΠΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΣΤΟΥ ἐγίνετο παρὰ Ῥωμαίοις ἡ μονομαχία· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς πολλαὶ ὁδοὶ εὕρηνται.

Dux magnus per ſe agere velle non debet.

44 Διὰ τὸ δοκεῖν μοι μάλιστα περιπεσεῖν τοῖς ΑΚΛΗΡΩΜΑΣΙ, διὰ τὸ πάντων βέλτιστα στοχάζεσθαι, καὶ μερίζεσθαι εἰς διάφορα.

Lunæ eclipſis circa Perſei caſum.

45 Ὅτι τῆς σελήνης ἐκλιπούσης ἐπὶ Περσέως τοῦ Μακεδόνος, ἐκράτησεν ἡ φήμη παρὰ τοῖς πολλοῖς ὅτι βασιλέως ἔκλειψιν σημαίνει· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν Ῥωμαίους εὐθαρσεστέρους ἐποίησε· τοὺς δὲ Μακεδόνας ἐταπείνωσε ταῖς ψυχαῖς· οὕτως ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον· ὅτι ΠΟΛΛΑ ΚΑΙΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ. *vel ſcribe,* πολλὰ κενά. *nam dicitur utrumque. & hoc poſterius magis ex mente Polybii.*

Fabii Cunctatoris monitum Æmilio Cos. datum.

46 Φάβιος δὲ καθεσταμένος τὴν ἀρχὴν, παραινεῖ τοῖς περὶ τὸν Αἰμύλιον, τρίβαις τοῦ πολέμου μακραῖς τὸ ΑΚΡΑΙΦΝΕΣ καὶ ἀκάθεκτον τῆς τοῦ Ἀννίβου καταναλίσκειν φύσεως.

Aes Corinthium ex incendio Corinthi.

47 Τὸ δὲ ΤΕΤΗΚΟΣ καὶ συνερρυηκὸς ἀργύριον καὶ χρυσίον ἀναζητοῦντες, ὑπὸ τοῦ πυρὸς πλεῖστοι Ῥωμαίων διεφθάρησαν.

De Perſeo rege plures loci Polybii in unum collecti.

48 Περσεὺς ἀνανεωσάμενος τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν, εὐθέως ἑλληνοκοπεῖν ἐπεβάλλετο· κατακαλῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τοὺς διὰ τὰ χρέα φυγόντας· καὶ τοὺς πρὸς καταδίκας ἐκπεπτωκότας· καὶ τοὺς ἐπὶ βασιλικοῖς ἐγκλήμασι παρακεχωρηκότας. καὶ τούτων ἐξετίθει προγραφὰς εἴς τε Δῆλον καὶ Δελφούς· διδοὺς οὐ μόνον τὴν ἀσφάλειαν τοῖς καταπορευομένοις· ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων κομιδὴν ἀφ' ὧν ἕκαστος ἔφυγε· παρέλυσε δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῶν βασιλικῶν ὀφειλημάτων. ἀφῆκε δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐγκεκλεισμένους ἐπὶ βασιλικαῖς αἰτίαις· τοῦτο δὲ ποιήσας, πολλάκις μετεωροδοκῶν καλὰς ἐλπίδας ὑποδεικνύναι πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐν αὑτῷ· ἐπέφαινε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐν πολέμῳ προστασίαν, τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· κατά τε γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν

φάνεσθαι ἦν ἱκανὸς, καὶ πρὸς πᾶσαν σωματικὴν χρείαν, τὸ διατείνουσαν εἰς τὸν πραγματικὸν τρόπον, εὔθετος. κατά τε τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον, καὶ τάξιν οὐκ ἀνοίκειον τῆς ἡλικίας· ἐπεπεφεύγει δὲ καὶ τὴν πατρικὴν ἀσέλγειαν, τήν τε πρὸς τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν περὶ τοὺς πότους. Deſcribitur à Suida hic illuſtris Polybii locus, in voce Περσεὺς; non appoſito auctoris nomine. Sed res & dictio auctorem ſuum manifeſtiſſime arguunt. Præterea ipſe Suidas in voce καταπεπλῶν principium deſcribens, Polybii nomen appoſuit. Pro μετεωροδικῶν, ſcribendum, μετέωρος ἦν δοκῶν: vel μετέωρος ὢν ἐδόκει. Cum ait Polyb. κατὰ τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον, ſignificat Perſeum præ ſe tuliſſe vultum ad ſeveritatem compoſitum. ἐπισκύνιον appellat, quam alii βαρύτητα ἐπισκυνίου. ſic apud Ciceronem ſupercilium. Pergit Suidas, quibuſdam interjectis, quæ ab hoc Perſeo ſunt aliena. Περσεὺς ἀναθαρρήσας ᾔδη κατ' ὀλίγον μετὰ τὴν φυγὴν, Νικίαν καὶ Ἀνδρόνικον, οὓς ἐπὶ τὸν καταποντισμὸν τῶν χρημάτων καὶ τὸν καταποντισμὸν τῶν νεῶν ἐπεπέμφει, περιποιήσας αὐτῷ καὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ χρήματα, συνίστορας ἡγούμενος αἰσχροῦ φόβου καὶ ἑτέροις ἐξαγγέλλειν, ἀπέκτεινεν ἀθέμιστως. καὶ ἀπὸ τοῦδε εὐθὺς ἐκ μεταβολῆς ἀμὸς καὶ δύσχερὴς ἐς ἅπαντας ἐγένετο. καὶ οὐδὲν ὑγιὲς οὔτε εὔβουλον ἔτι οἱ ἦν. ἀλλ' ὁ πρὶν πιθανώτατος ἐς εὐβουλίαν, καὶ λογίσασθαι δεξιὸς, καὶ εὐτολμότατος ἐς μάχας· ὅσα γε μὴ σφάλλοιτο δι' ἀπειρίαν· ἀθρόως τότε καὶ παραλόγως ἐς δειλίαν καὶ ἀλογιστίαν ἐτράπετο· καὶ ταχὺς καὶ εὐμετάθετος ἄφνω, καὶ σκαιὸς ἐς πάντας ἐγένετο, ἀρχομένης αὐτὸν ἐπιλείπειν τῆς τύχης· ὅπερ ἐστὶ πολλοὺς ἰδεῖν (deeſt verbum πάσχοντας, aut tale quid:) μεταβολῆς παριούσης ἀλογωτέρους γενομένους ἑαυτῶν. Pro καὶ τὸν καταποντισμὸν τῶν νεῶν, ſcribo, τὸν ἐμπρησμὸν vel καταπρησμὸν τῶν ν. ex Livio libro XLIV. ubi habes eandem hiſtoriam. Secundum iſta addit Suidas, ex eodem, ut videtur, Polybio: ἡ τοῦ Περσέως ναῦς, τά τε ἄλλα ἐξήσκητο μεγαλοφυῶς, καὶ τὴν εἰρεσίαν ἐπὶ δέκα ἑξ στοίχων εἶχε πεποιημένην: Iungenda his ſunt quæ de eodem Perſeo è Polybio deſcribit alibi hic grammaticus. ΑΠΕΔΕΙΛΙΑ. ἐδεδίει Πολύβιος· ὁ δὲ Περσεὺς μίαν ἔχων πρόληψιν, ἢ νικᾶν καὶ θνήσκειν (ἀντὶ τοῦ ἔννοιαν) τότε οὐχ ὑπέμεινε τῇ ψυχῇ ἀλλ' ἀπεδειλία, καθάπερ οἱ πρόοπτοι τῶν ἱππέων. *Alibi.* ΚΑΧΕΚΤΟΥΝΤΕΣ, κακῶς τὴν ἕξιν διατεθειμένοι, ἀσθενοῦντες. Πολύβιος. ὁ δὲ Περσεὺς προσκαρτερούμενος τὸν χρόνον καὶ τὸν πόνον ἐξελύετο τῇ ψυχῇ. καθάπερ οἱ καχεκτοῦντες τῶν ἀθλητῶν· ὅτε γὰρ τὸ δεινὸν ἐγγίζοι, καὶ δέοι κρίνεσθαι περὶ τῶν ὅλων, οὐχ ὑπέμεινε τῇ ψυχῇ.

VOCES POLYBII AB EODEM

SUIDA ADNOTATÆ.

1 Ἀθεσίαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συλλογισάμενοι τὴν τῶν Γαλατῶν ἀθεσίαν. καὶ αὖθις Πολύβιος. ἐπικρύπτειν ἅπασι τὴν ἀθεσίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀβεβαιότητα.

2 Ἀκέραιος. τοὺς μὲν γὰρ ἀκμῆτας ὄντας ἐξ ἀκεραίου διαγωνίσασθαι

νίσασθαι πρὸς σφᾶς. ἀντὶ τοῦ ἐξ ὁλοκλήρου. θέλων ἀκεραίοις χρήσασθαι ταῖς τῶν Κελτῶν ὁρμαῖς. *integra alacritate Gallorum, prius quam eos relinqueret animi impetus. non ut Suidas interpretatur* ἐξ ὁλοκλήρου. καὶ αὖθις. οὐ δυνάμενος δὲ πεισθῆναι ἐξ ἀκεραίου διὰ τὸ δυσλαβεῖσθαι καὶ ἀπραγίαν τοῦ προειρημένου βασιλέως, ἠναγκάσθη φ τάλαντα προτεῖναι. καὶ δὴ συγκατέθετο βοηθήσειν ὁ Σέλευκος. *idem.* οὐ βουλόμενοι ἀκέραιον ἐπενεγκεῖν τὴν φήμην αὐτοῦ, ἤρξαντο διασύρειν αὐτόν.

3 Ἀκραιφνής. βοήθειά τις παραγίνεται· καὶ ἀκραιφνὴς γενομένη πολλὴν ἐποίησε τὴν ῥοπήν· τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἐπὶ τὸ ἀθυμότερον· τοῖς δὲ Βαρβάροις ἐπὶ τὸ εὐθυμότερον. τουτέστι, δυνατή, ὁλόκληρος.

4 Ἀλαζονεία. τοῖς γὰρ πλείστοις ὑπεγεννᾶτό τις ζῆλος οὐκ εὐτυχὴς ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἀλαζονείας καὶ ἀκαιρίας.

5 Ἀλογία. οἱ δὲ πάντες ἅμα ἀνακραγόντες ἐξ αὐτῆς οἱονεὶ παρελύθησαν. ταχὺ δὲ τοῦ λόγου διαδοθέντος εἰς τὸ πλῆθος, οὐκέτι συνέβαινε γίνεσθαι τὴν ἀλογίαν. ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς πρεσβύτας ὥρμων, ὡς αἰτίους σφίσι τῶν κακῶν ὄντας τούτων· οἱ δ' ἐπὶ τοὺς κατειλημμένους τῶν Ἰταλικῶν, καὶ εἰς τούτους ἀπερείσαντες τὸν θυμόν· οἱ δὲ πρὸς τὰς πύλας τῆς πόλεως. *de obſeſſis Carthagine aut in alia urbe, & ad extrema redactis loquebatur. ſimilis hiſtoria libro XVI de Abydenis. Pro* πρεσβύτας, *ſcribo* πρεσβευτάς. *pro* ἀπερείσαντες, ἀπηρείσαντο, *niſi aliquid deeſt. Eſt autem familiaris Polybio vox,* ἀλογία.

6 Ἀλογιστία. ὀλίγοι δέ τινες ἦσαν οἱ καταινέσαντες· οἱ δὲ πλείονες ἀντέπιπτον. ὧν οἱ μὲν ἀλογιστίαν, οἱ δὲ μανίαν ἔφασαν εἶναι, τὸ παραβάλλεσθαι καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ. *vide infra in* ἀνεννόητος. τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος, οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀλογιστίαν ἢ τὴν φύσιν ἁμαρτάνει.

7 Ἀναγωγή. καὶ γίνεται ἀναγωγὴ τῶν νηῶν, οὔτε κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιβαινούσης αὐτοῖς στρατιᾶς· οὔτε κατὰ τὴν τῶν ὅπλων λαμπρότητα, ἢ τὴν ἄλλην ὑπὲρ τὸ ἀναγκαῖον ἐς κάλλος παρασκευήν. καὶ αὖθις. οἱ δὲ κατασκευασάμενοι τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐπὶ Κύπρου, κἀκεῖθεν ἐπὶ Συρίας τὴν ἀναγωγὴν ἐποιήσαντο. *In editis Suidæ libris non legitur Polybii nomen: quod videtur Fulvius Vrſinus in ſcriptis codicibus inveniſſe: alioquin cauſſa non erat cur hæc Polybio tribuerentur.*

8 Ἀναδέξασθαι. τοὺς κατὰ πλοῦν ἀφυστεροῦντας ἐκ τῆς Μεσσήνης ἀναδεχόμενος. *item.* πρὶν ἀναδέξασθαι τοὺς ἐσκεδασμένους ἐν ταῖς προνομαῖς. πάνυ γὰρ βουληθῆναι τὸν Φίλιππον ἀναδέξασθαι, καὶ καταφανῆ γενέσθαι Ῥοδίοις τὴν ἐν τούτοις αὐτοῦ προαίρεσιν. ἢ καὶ τὸν Ἡρακλείδην ἀπέλυσε τῆς ὑποψίας. *hic eſt Heraclida Tarentinus, unus è Philippi ducibus: cujus ille opera eſ uſus in vexandis Rhodiis. vide libri XIII. fragmentum alterum.*

9 Ἀνάπειρα. τῶν δὲ ναυτικῶν δυνάμεων κατὰ θάλατταν ταῖς ἀναπείραις καὶ ταῖς εἰρεσίαις ἐγύμναζον. *Scribe,* τὰς δὲ τῶν ναυτ. δ. *niſi deeſt aliquid.*

10 Ἀναταθείς. οἷς δὲ ἀναταθεὶς, καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον ἐπικρεμάσας. καὶ ἀνατατικῶς κελεύων. ἀντὶ τοῦ, προστακτικῶς, ἐμβριθῶς. τὰ μὲν φιλανθρωπα

παρεσιά·

παρεστώτων· τὰς δὲ ὑπερηφάνους ἀνατάσεις καὶ ἀπειλὰς ἔλεγον. καὶ ἀνάτασις, ἡ μετὰ πικρίας καὶ θρασύτητος ἀπειλή. Πολύβιος. οἱ μὲν οὖν περὶ Μητρόδωρον καταπλαγέντες τὴν ἀνάτασιν Φιλίππου τοῦ βασιλέως, ἐπανῆλθον.

11 Ἀνεννοήτως. οὐ δεῖ παραβάλλεσθαι καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ, τὸ παράπαν ἀνεννόητον ὄντα τῆς μάχης καὶ τῆς Βαρβαρικῆς χρείας. *Similis locus ſupra, in* ἀλογιστία.

12 Ἀνήνυτος. μεγίστης προφαινομένης δυσχρηστίας περὶ τὰς τροφάς· ἅτε καὶ τὸ μῆκος ἀνήνυτον ἔχειν δοκούσης τῆς ὁδοῦ.

13 Ἀνηρτημένοι. οἱ δὲ ταῖς ψυχαῖς ἀνηρτημένοι κατεφρόνησαν μὲν τῶν κοινῶν τῆς ἱκεσίας νόμων· παρ' οὐδὲν δὲ ἡγήσαντο τὴν τῶν συγγενικῶν ἀφιδρυμάτων καὶ θεῶν δυσσέβειαν.

14 Ἀνυσικωτέρα· ὡς Ἀρχιμήδης ἐν Συρακούσαις μένων πολλῶν Ῥωμαίων. *Vide quæ notamus in Commentariis ad pag. L. & infra ex auctore Anonymo.*

15 Ἀπαξίωσις. ὁ δὲ Φίλιππος ἐδυσχέραινεν ἐπὶ τῇ τῶν Κερκυραίων ἀπαξιώσει. τοῦτ' ἔστι, καταφρονήσει.

16 Ἀπαραγγέλτως. καὶ πανταχόθεν ἀπαραγγέλτως ἠθροίζοντο.

17 Ἀπελογίζετο. ὁ δὲ εἰσελθὼν ἀπελογίζετο τὰς αἰτίας, δι' ἃς πεφοβηκὼς εἴη τὸν Φίλιππον.

18 Ἀπέστησεν. ἐκεῖνον γὰρ οὔτε σκότος, οὔτε χειμῶνος μέγεθος ἀπέστησεν οὐδέποτε τῆς προθέσεως· ἀλλὰ καὶ ταῦτα διωθούμενος, καὶ τὰς ἀγωνίας ἐκπονῶν, καθῆστο, καὶ διεδυστυχήκει πάντα τὸν χρόνον. ἀποσχόντες τῆς ἰδίας παρατάξεως ἐφ' ἱκανόν τινα τρόπον (τόπον) οἱ μὲν πλείους ἀπέστησαν· δύο δὲ ἐπὶ πολὺ προῆλθον. ἀντὶ τοῦ ἐπέσχον τὸν δρόμον.

19 Ἀπηρείσατο. ὁ δὲ ἀπορῶν τοῖς ὅλοις, πέρας, ἐπί τινα τοιαύτην ἐλπίδα κατὰ τὸ παρὸν ἀπηρείσατο τὴν ἐνεστῶσαν ἀπορίαν.

20 Ἁπλῶς. οὐ καιρὸς ἀφυέστερος οὐ γέγονεν ἁπλῶς.

21 Ἀπόκλητοι. οὐ τὴν κοινὴν προσδεξάμενοι σύνοδον, οὔτε τοῖς ἀποκλήτοις συμμεταδόντες, τὰς αὐτῶν κρίσεις διαλαβόντες, πόλεμον ἐξήνεγκαν. τριάκοντα τῶν ἀποκλήτων προεχειρίσαντο τοὺς συνεδρεύσοντας μετὰ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ συνῆγε τοὺς ἀποκλήτους, καὶ διαβούλιον ἀνεδίδου περὶ τῶν ἐνεστώτων. *Quæ dicuntur hic de triginta Apocletis, è Livii verſione intelligi poſſunt, libro* XXXV. *ubi de Ætolorum concilio locutus, addit:* Hæc vicit ſententia, imperatoremque Regem Antiochum appellandum cenſuerunt, & triginta principes, cum quibus ſi qua vellet, conſultaret, delegerunt. Ita, dimiſſo concilio, multitudo omnis in ſuas civitates dilapſa eſt. Rex poſtero die cum Apocletis eorum, unde bellum ordiretur, conſultabat.

22 Ἀπολεγόμενος. ὁ δὲ παρῃτεῖτο τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπολεγόμενος τὴν ἀρχήν.

23 Ἀπόστασις. οὐδενὸς ἐπεγνωκότος τῶν πολιτῶν τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ἀπόστασιν, ἅτε μεγάλης οὔσης τῆς πόλεως. *hic* ἀπόστασις *eſt diſtantia, intervallum: aliter in ſequenti chria: quæ etiam videtur eſſe Polybii:* ὁ δὲ ἀμείβεται τὴν εὐεργέτιν ἀποστάσει.

24 Ἀποσφαλμήσας. ὁ δὲ ἵππος ἀπὸ τῆς πληγῆς ἀποσφαλμήσας, ἐφέρετο ῥύδην διὰ τοῦ μεταξὺ τόπου τοῦ στρατοπέδου. ἀντὶ τοῦ σφαλείς.

25 Ἀποτριβόμενος. ὁ δὲ Ἀννίβας ἐν κακοῖς ὤν, ἔμενε τοὺς πολεμίους ἀποτριβόμενος. ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζων, ἀπείργων.

26 Ἀπουρώσαντας. τότε μὲν εἰς τὴν Μυσίαν ἀπουρώσαντας καθορμισθῆναι, μὴ χρωμένους οὐρίῳ ἀνέμῳ. *Pro* εἰς τὴν Μυσίαν, *alii codices habent,* εἰς τὸν λιμένα.

27 Ἀποχρησάμενος. τῶν βαρβάρων ἐξαίτησιν σπονδῶν ποιησαμένων, μεταδοὺς καὶ ἔτι ἀποχρησάμενος τοῖς προτερήμασι, μεγίστην παρὰ τοῖς βαρβάροις δικαιοσύνης ἀπέλιπε δόξαν. ἀντὶ τοῦ, οὐ καταπαυθείς. & αὖθις. οἱ δὲ περὶ Πόπλιον ἠπείγοντο, σπεύδοντες συνάψαι, καὶ συναποχρήσασθαι ταῖς τῶν βαρβάρων ὁρμαῖς.

28 Αὐλαία. ἀκούων ταῦτα πάντα διὰ τῆς αὐλαίας, ἐγέλα ὁ βασιλεύς. *de Antigono Rege hæc dicuntur. Vide Senecam, libro III. De ira, capite, XXII.* ὁ δὲ λαβὼν ἐκ τῆς παραπεπετασμένης αὐλαίας καλώδιον, αὑτὸν ἀπεκρέμασε.

29 Βάρος. προορώμενος δὲ καὶ κατορρωδῶν τὸ βάρος καὶ τὸ φιλόνεικον τῶν ἀνθρώπων. ἐπισημηνάμενος δὲ τοῦ Σικυῶνος τὴν ὀχυρότητα, καὶ τὸ βάρος τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως, ἦλθεν εἰς Ἐπίδαυρον. ἐπολυπραγμόνησαν ἀκριβῶς τῆς πόλεως τὴν θέσιν καὶ τὸ βάρος.

30 Βαρυνόμενος. ὁ δὲ ἐξαναστὰς παρῆγε· τὰ μὲν ὑπὸ τῆς ἀῤῥωστίας, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς ἡλικίας βαρυνόμενος· εἶχε γὰρ ἑβδομηκοστὸν ἔτος.

31 Βασανίζειν. τότε νομίσας τὴν ἐκ πυρὸς ἔχειν βάσανον, ἀπελύθη τῆς ὑποψίας.

32 Γεφυρίζων. *mendoſe laudatur Polybius in hac voce: nam locus heic deſcriptus auctoris eſt multo poſterioris; qui de Sulla ſcripſerat, aut potius, ut videtur, Appiani more, Plutarchi verba deſcripſerat. eum vide in vita Sullæ.*

33 Δαψιδῶν. *corrige iſta fœde corrupta, è libro nono, pag. DCCLXXV. ubi locus extat integer.*

34 Διαβιασάμενος. διαβιασάμενος δὲ τὴν ἀσθένειαν τῇ συνηθείᾳ τῇ περὶ τοῦ πυρλῶ ἐξ Ἄργους εἰς Μεγαλόπολιν αὐθημερόν.

35 Διάληψις. ἐνθύμησις ἢ γνῶσις. Πολύβιος. Διὰ γὰρ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐπιθυμίαν, ἦν ὑπὲρ αὐτοῦ διάληψις, ὡς οὐδὲν ἔργον πάρεργον ποιουμένου κατὰ τὸν βίον, τοῦ κυνηγετεῖν. *Videntur hæc pertinere ad hiſtoriam de fuga Demetrii Regis ex urbe: quam habes, Legationum fragmento CXIV. continebatur autem l. XXXVI. Hiſtoriæ Polybianæ ut docet Athenæus* Οἱ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων,

ὄν

οὐκ ἐκ τοῦ κατὰ λόγον, ἀλλ' ἐκ τῶν συμβαινόντων ἀγαθοὶ ποιεῖσθαι τὰς διαλήψεις. τὰς τοῦ νοὸς ὁρμάς. ἄρτι γὰρ δι' αὐτὸ τοῦτο προκεχειρισμένον τὸν Πεισίστρατον, διὰ τὸ πρᾶξιν ἔχειν τινὰ καὶ τόλμαν· παραχρῆμα μετέπιπτον ἐς τἀναντία ταῖς γνώμαις, διὰ τὴν περιπέτειαν. Pro προκεχ. τὸν Π. *ſcribendum eſt, niſi deeſt aliquid,* προκεχειρισμένου τοῦ Πεισιστράτου. *eſſe autem iſta Polybii, vel illa familiaris ipſi locutio arguit,* διὰ τὸ πρᾶξιν ἔχειν καὶ τόλμαν. *neque rectè vir doctus aliter ſenſit.* Παραπλησίως καὶ τὰ πλήθη, ὁμοίως τούτοις ἔχει τὰς διαλήψεις ὑπὲρ τῶν κοινῶν, τῆς φύσεως αὐτοὺς διδασκούσης. *Qui ſequitur apud Suidam locus de gladiis Romano & Gallico, extat pag. CLXVIII.*

36 Δίαρμα. ἅμα δὲ πρὸς τοῖς ἀπὸ Λιβύης πλοῖς καὶ πελάγιον δίαρμα λίαν εὐφυῶς ἔκειτο τοῖς Καρχηδονίοις ἡ πόλις. ἦν μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ χάρακος ἐπὶ θαλάττης ἑκατὸν εἴκοσι στάδια. τὸ δὲ δίαρμα βραχὺ πλεῖον ἢ ξ. καὶ διὰ τοῦτο ἦν ἀδηλότης καὶ συνέχεια τῆς ἐπιφύσεως. εἶδον ὄψιν γεγεφυρωμένου τοῦ θαλαττίου διάρματος ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἕως Καλχηδόνος.

37 Διαστολή. οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ φιλοτιμότερον ἐξηγούμεθα τὰ κατὰ τὸν Σκηπίωνα, καὶ πᾶν τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ μετὰ διαστολῆς ἐξαγγέλλομεν. *Exponimus hunc locum in Commentariis ad pag. XIV. nam Suidas minus rectè interpretatur,* διαχώρησις, ἐξοχή.

38 Διασταλικώτερον. τοῦτ' ἄμεινον ὑπολαμβάνοντες εἶναι καὶ διασταλικώτερον, τὸ μήτε τῶν καιρῶν, μήτε ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς καὶ παρασταλικαῖς διαθέσεσι παραγίνεσθαι τῶν ἐναντίων. *Poſt vocem* καιρῶν *deeſt aliquid. Scribo,* μήτε τῶν καιρῶν ἀμελεῖν.

39 Διεσκευασμένην. μετὰ δόλου γεγραμμένην. ἐκπέμπουσι τῶν Κρητῶν τινάς, ὡς ἐπὶ λῃστείαν, δόντες ἐπιστολὴν διεσκευασμένην.

40 Διετέρετη. τῶν Λιβύων τὰ σκάφη μικρὰ ὄντα, ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ναυσὶν ὑποτρέχοντα διετέρετη τὰς πρύμνας, καὶ τὰ πηδάλια ἐξέκοπτεν.

41 Διεψευσμένοι. πάντων τούτων ἦσαν διεψευσμένοι οἱ Αἰτωλοί.

42 Δικαιοδοσία. ὅταν ἢ τὸ δίκαιον ἐκλαβεῖν παρὰ τῶν ἀδικησάντων, ἢ κατὰ νόμους, ἢ κατά τινας ἄλλας ὑποκειμένας δικαιοδοσίας. *hoc eſt, vel ſecundum alias moribus hominum receptas rationes luendæ injuriæ, & ſatisfaciendi: putà, per arbitros, & legationes intercedentium populorum. cujus rei paſſim in Polybio & Livio exempla. nam Suidas perperam,* ἀντὶ τοῦ εὐλόγους ἀφορμάς.

43 Δυεῖν. ἀπελθεῖν εἰς πόλιν, ἣ δυεῖν μὲν ἡμερῶν ἀπεῖχε. δυεῖν προσελέσθαι θάτερον, ἢ τό, ἢ τό.

44 Δυσθετήσας. ὁ δὲ Νάβις δυσθετήσας ταῖς συνθήκαις, οὐ προσεῖχε τοῖς γραφεῖσιν. δυσθετούμενος τοῖς συμβαίνουσι.

45 Δυσαπολμεῖν. ἐς παραπλησίαν διάθεσιν ἦλθον τοῖς ἐν ταῖς πολυχρονίοις ἀρρωστίαις δυσαπολμοῦσι.

46 Αἵρειν. ὁ δὲ προσαπεστὼν αἵρεται νίκην δυστυχεστάτην.

47 Ἐθελοντήν. τοῖς βουλομένοις πάντα κίνδυνον ἐθελοντὴν ὑπομένειν. ἐκ παντὸς ἐπέλεξε τοῦ στρατεύματος ἐθελοντὴν τοὺς ἀρίστους.

48 Ἐκθεατρίζειν. οὐ μόνον ἑαυτοὺς ἐξεθεάτρισαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα κατέστρεψαν.

49 Ἐκκλείουσι. κωλύουσιν, εἴργουσιν. Πολύβιος. ἐπὶ τὸν Φίλιππον ἐκκλείουσιν οἱ καιροὶ, βούλεσθαι τὸν βασιλέα τὴν ἐπιγραφὴν τῆς πράξεως, ἐκείνῳ περιποιῆσαι, ὡς ἐν εὐεργεσίᾳ προσφέρων τούτῳ τοὺς λόγους.

50 Ἐκμηρυσάμενος. ὁ δὲ ἐκμηρυσάμενος τὴν δύναμιν ἐκ τῶν δυσχωριῶν, κατεστρατοπέδευσε. *quæ præcedit hanc chria apud Suidam nullo auctoris nomine adjecto, Polybii eſt, è libro III. vide p.* CCLXXXIII. *Subjicitur poſtea:* ὁ δὲ ἐκμηρυσάμενος τοῦ πλείστου τὸν ποταμὸν πάντα, κατὰ Χαλδαῖον λῶ.

51 Ἐκ συγκειμένου. τότε δὲ καὶ ἐς τάξιν τινὰ ὥσπερ ἐκ συγκειμένου κατέστησαν, καὶ ἐν κόσμῳ τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν.

52 Ἐκφανεστάτας. τὸ γὰρ μάλιστα λυποῦν ἀεὶ τῶν ἐν χερσὶν ὄντων, ἐκφανεστάτας ἔχει τὰς χαράς.

53 Ἐμβριθεστάτην. εἷλε δὲ πόλιν Ὀρτόβριγα, δοκοῦσαν κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἐμβριθεστάτην εἶναι. *Urſini codices hunc locum Polybio attribuunt. Suſpicor auctoris eſſe recentioris Polybio: qui deſcripſiſſet res geſtas in Hiſpania à Claudio Marcello qui Nobiliori ſucceſſit. nam ſcribendum eſt,* εἷλε δὲ πόλιν Νερτόβριγα. *intelligitur urbs Bæticæ, quæ Ptolomæo,* Νερτόβριγα *dicitur: Appiano* Νερτόβριγες *in Hiſpanicis: cujus verba huc fortaſſe referenda:* Νεργόβριγας μὲν Ἀρουάκκων (*ſcrib.* Ἀρευάκκων) πεντακισχίλιοι κατέλαβον.

54 Ἐνέπεσε. ἐνέπεσε δέ τις ὁρμὴ τῷ Σκηπίωνι καὶ διαπόρησις, εἰ δεῖ συμβαλεῖν καὶ μονομαχῆσαι πρὸς τὸν Βάρβαρον.

55 Ἐξαίσιον. ἐπιγίνεται χειμὼν μέγεθος ἐξαίσιον.

56 Ἐξαυτῆς. ἐξαυτῆς οἱ προειρημένοι βιβλιαφόρον ἔπεμπον πρὸς τὸν Περσέα, διασαφοῦντες τὸ γεγονός.

57 Ἐξοδία. πάνδημον ἐξοδίαν ποιησάμενοι καθῆκαν ἐνέδραν. *Prior locus à Suida laudatus extat pag.* DCCXXXVI.

58 Ἔξοινος. ἔξοινοι γεγονότες, κατὰ τὰς σκηνὰς ἐρριμμένοι πάντες, οὔτε παραγγέλματος ἁπλῶς ἤκουον, οὐδὲ τοῦ μέλλοντος ἐλάμβανον οὐδ' ἡντιναοῦν πρόνοιαν.

59 Ἐπιβάθρα. ὁ δὲ Φίλιππος ἠβούλετο παρελέσθαι Ῥωμαίων τὰς ἐν τούτοις τοῖς τόποις ἀφορμὰς καὶ τὰς ἐπιβάθρας (ὧν) εὐπετῶς ἔχουσι. ἵνα ἐὰν προθῆται διαβαίνειν αὖθις εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπιβάθραν ἔχῃ τὴν Ἄβυδον.

60 Ἐπιβουλαί. ὁ Σκηπίων ἀπεκρίνατο, μηδαμῶς εἶναι Ῥωμαίοις ἔννομον ἐν ἐπαίνῳ ποιεῖσθαι τὰς κατὰ τῶν στρατηγῶν τοῖς ἀρχομένοις ἐπιχειρουμένας ἐπιβουλάς.

61 Ἐπὶ κεφαλαίου. μνησθεὶς δ' ἐπὶ κεφαλαίου τῶν γεγονότων αὐτοῖς ἐλαττωμάτων, καὶ θεὶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ τῶν Μακεδόνων προτερήματα.

62 Ἐπίπνοια. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι θείας ἐπιπνοίας τινὸς ἐπεπλήρωντο, τήν τε προθυμίαν ἀνανταγωνίστῳ θάρσει φραξάμενοι.

63 Ἐπι-

63 Ἐπισημαίνεσθαι. τοὺς μὲν χάρισι, τοὺς δὲ κολάσεσιν, ὡς τοῖς ἄλλοις παράδειγμα εἶεν, ἐπισημαίνεσθαι.

64 Ἐπίστασις. τὰ δὲ τῆς πόλεως πράγματα ἀλλοιοτέρας ἔτυχεν ἐπιστάσεως καὶ μεταβολῆς.

65 Ἐπίφασις. διὰ τὸ πολλὴν γενέσθαι ἐπίφασιν τῆς εὐδαιμονίας, περί τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίους, καὶ περὶ τὰ κοινὰ τῶν ἐκ Μακεδονίας μετακομισθέντων εἰς τὴν Ῥώμην χορηγιῶν. κατὰ μὲν τὴν ἐπιφάνειαν ἐποίει ταῦτα. τῇ δὲ ἀληθείᾳ περὶ τὰς παρασκευὰς εἶχεν.

66 Ἐπιφυόμενος. περιπλεκόμενος. ὁ δὲ ταῖς χερσὶν ἐπιφυόμενος ἐδεῖτο βοηθῆσαι τοῖς ἀκληρήμασι. νυκτὸς γενομένης ἐπεφύοντο τοῖς οὖσιν.

67 Ἐπῳδές. πάσης ἐπῳδῆς καὶ γοητείας καὶ περιαμμάτων πεῖραν ἐλάμβανον.

68 Ἐπραξικόπει. ὁ δὲ ἐπραξικόπει τὴν πόλιν, ἐκ πολλοῦ κατασκευαζόμενος ἐν αὐτῇ προδότας. *propria vox Polybii* πραξικοπεῖν. *Vide Commentariorum librum primum.*

69 Ἐργαστικός. ἰδίως δὲ τῶν πολιτικῶν, καὶ τῆς τῶν ἐργαστικῶν κατασκευῆς.

70 Ἔργον ἐπὶ τοῦ δυσχεροῦς. Πολύβιος· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πολιορκοῦντες τοὺς Συρακουσίους, ἔργου εἴχοντο, οὐ λογισάμενοι τὴν Ἀρχιμήδου δύναμιν.

71 Ἐρύκειν. τὸ κυριώτατον ἦν τὸ τὸν πόλεμον ἐρύκειν ἀπὸ Μακεδονίας.

72 Ἐσχεδίαζον. ἁπλῶς δὲ πάντα κατὰ τὸ συνεχὲς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐσχεδιάσθαι καὶ διημαρτῆσθαι.

73 Εὐδοκουμένην. τοῦ δὲ λέγειν ἀληθινῶς ταῦτα, πίστιν ἔφη ποιήσειν εὐδοκουμένην.

74 Εὐήθως ἐκλογιζόμενοι τὰ παρόντα καὶ παιδικῶς.

75 Εὐκαιρία. ὁ δὲ θαυμάσας τὴν τῆς πόλεως θέσιν καὶ τὴν τῆς ἀκροπόλεως εὐκαιρίαν, πρός τε τοὺς ἐντὸς ἰσθμοῦ καὶ τοὺς ἐκτὸς ἀπολαμβανομένους τόπους. οἱ δὲ ἐθαύμαζον τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας, καὶ τὰς κατὰ Νεῖλον εὐκαιρίας. *Vrſini codices Polybio hæc adſcribunt: nos autem putamus eidem tribuendam præcedentem* περικοπὴν *de ſitu urbis Epheſi.* Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς πάνυ ὠρέγετο τῆς Ἐφέσου, διὰ τὴν εὐκαιρίαν· τῷ δοκεῖν μὲν κατὰ Ἰωνίας, καὶ τῶν ἐφ' Ἑλλησπόντου πόλεων, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀκροπόλεως ἔχειν θέσιν.

76 Εὐπερίοπτον. εὐκαταφρόνητον. ᾐσθάνετο γὰρ τὴν τῶν Μακεδόνων ἀρχὴν εὐπερίοπτον ἐσομένην, εἰ δὴ τῆς πρώτης πείρας οἱ ἐπαναστάντες κρατήσειαν.

77 Εὑρεσίλογος. φλύαρος, ἐτυμολόγος. Πολύβιος· ἔχων δὲ καὶ πλείω λέγειν, ἀγωνιῶ, μὴ δόξω τισὶν ὑμῶν οὐκ ἀναγκαίως εὑρεσιλογεῖν.

78 Εὐφυής. ἦν δὲ ὁ Δαμοκλῆς ὑπηρετικὸν σκεῦος εὐφυὲς, καὶ πολλὰς ἔχων ἀφορμὰς εἰς πραγμάτων οἰκονομίαν. *vide in* σκεῦος.

79 Ἔφεδρος. ἔφεδροι γίνονται τοῖς καιροῖς καὶ ἑτοίμως διάκεινται πρὸς τὸ πάλιν ἀντοφθαλμεῖν τούτοις. Μεσολαβηθεὶς δ' ὁ νέος ἐξ ἐχθρῶν ὑπερκειμένων, καὶ ἐφέδρων, εἰς τὸ ἄντρον εἰσκεληθεὶς, ἐπίπονον βίον συνεστήσατο καὶ θηριώδη.

80 Ἐφ' ᾧ. καὶ συνέθεντο μεθέξειν τῆς κοινῆς συμμαχίας, ἐφ' ᾧ λαμβάνοιεν κ τάλαντα κατ' ἐνιαυτόν.

81 Ζωγρεία. οἱ δὲ γενόμενοι ζωγρείᾳ κύριοι τοῦ στρατηγοῦ, τοῦτον ἀνεσταύρωσαν.

82 Εἰκοβολεῖν. φῶς ἑαυτοῖς παρεσκεύαζον, εἰς τὸ μήτε σφάλλεσθαι, μήτε εἰκοβολεῖν.

83 Ηρμόσαντο. οἱ δὲ ἡρμόσαντο πρὸς τὴν βούλησιν, καὶ συνέθεντο δέκα τάλαντα δώσειν. οἱ δὲ στρατιῶται πάντα (πάντες) ἡρμόζοντο πρὸς τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον.

84 Ιππαφέσεων. παραπλήσιον ἦν πάθος ἔφασκε τοῖς ἐπὶ τῶν ἱππαφέσεων. οἷον εἰκὸς ἐφιστάμενοι ἐκ τῶν αἱρομένων πυρσῶν.

85 Θυμομαχοῦντες. οἱ δὲ τὰ μὲν ἀπαλγοῦντες ταῖς ἐλπίσι, τὰ δὲ θυμομαχοῦντες, ἐπί τινα παράστασιν κατήντησαν.

86 Καθῆκον. τολμῶσι πέρα τοῦ δέοντος, καὶ ποιοῦσι παρὰ τὸ καθῆκον.

87 Κανθήλιος. ἐν γὰρ τοῖς ἐπιδεδεμένοις φορτίοις τὰ κανθήλια λαβόντας ἐκ τοῦ ὄπισθεν, προθέσθαι περὶ αὐτῶν ἐκέλευσε τοὺς πεζούς· οὗ γενομένου, συνέβη περὶ πόλεως χάρακας, ἀσφαλέστατον γενήσεσθαι τὸ πρόβλημα.

88 Καταβολή. ἐκ καταβολῆς πεντήκοντα ναῦς ναυπηγήσασθαι· πεντήκοντα δὲ ὑπαρχουσῶν, κατελθεῖν ἐκ τῶν νεωρίων. οἱ δὲ πειραταὶ θεασάμενοι τὸν ἐπίπλουν τῶν Ρωμαϊκῶν πλοίων, ἐκ καταβολῆς ἐποιοῦντο τὴν ἀναχώρησιν.

89 Καταπροδοθέντων. ἦν οὐχ οἷόν τε ἀναλαβεῖν, μὴ οὐχὶ καταπροδοθέντων τῶν πεφυγαδευμένων.

90 Καταταχήσων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὥρμησε καταταχήσων· καταπροτερούμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιβατικῶν.

91 Κατέχεν. ὁ δὲ Πόπλιος, κατέχε τῆς Αἰτωλίας εἰς Ναύπακτον.

92 Καταινέσαντες. τοῦ δὲ καταινέσαντος, τὸ νῦν εἶναι κατάστασιν ὑπόσπονδοι. ὀλίγοι δέ τινες ἦσαν οἱ καταινέσαντες· οἱ δὲ πλείονες ἀντέπιπτον.

93 Κατοιμώξας. καὶ πολλὰ μὲν αὐτὸν κατοιμώξας, ὅτι παρὰ μικρὸν ἔλθοι τοῦ λαβεῖν Ατταλον ὑποχείριον.

94 Κεραία. καθελόμενος τοὺς ἱστοὺς καὶ τὰς κεραίας, ἔζευξε τούτοις αὐτὰς βιαίως πρὸς ἀλλήλας.

95 Κομιδῇ. τῆς εἰς τοὔμπροσθεν κομιδῆς καὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς ἀπέστη.

96 Λιτοῖς. μαθὼν δ' ἐξ αὐτομόλου διασαφήσαντος, ὅτι ἑορτὴν ἄγουσι πάνδημον, καὶ τοῖς σιτίοις λιτοῖς χρῶνται διὰ τὴν σπάνιν, τῷ δὲ οἴνῳ δαψιλεῖ, ἐπολιόρκει.

97 Μεθοδικῶς. πάντα δὲ τὰ λεγόμενα μεθοδικῶς περὶ τῶν πράξεων ἐποπτευκὼς, εἰ καί τις ἕτερος τῶν καθ' ἡμᾶς.

98 Μνησικακεῖν. τοῦ μνησικακεῖν ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, οὐδ' ἡντιναοῦν ἔμφασιν ἐποίουν οἱ Ρωμαῖοι.

99 Μύωψ. ὁ δὲ προσθεὶς τοὺς μύωπας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἤλαυνε κατὰ κράτος.

100 Νοῦν ἔχειν καὶ τόλμαν δεῖ ἅπερ ἐστὶ κυριώτατα πρὸς τὰς ἐπισφαλεῖς καὶ παραβόλους πράξεις.

101 Νῶλα. *vide excerpta è Stephano, unde habet Suidas. pro* Νωλαῖοι *apud Stephanum eſt* Νωλανεῖς. *minus rectè.*

102 Ορθή. διόπερ, ὡς οὐδέποτε μᾶλλον, ὀρθὴ καὶ περίφοβος ἦν ἡ τῶν Ρω-

μαίων

μαίων πόλις ἐγεγόνει, παραδοκοῦσα τὸ συμβησόμενον. τὰ ἔθνη τῆς Ἰβηρίας ὀρθῶς αὐτοῖς ἀντικαθιστάμενα. ἀντὶ τοῦ, ἀναιδῆν, ἀποτόμως.

103 Ὁρμητήριον. τὸ φρούριον. οἱ Παννόνοι τὸ κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου λαβόντες, ὁρμητήριον ἐπεποίηντο καὶ εἰς ὑποδοχὴν τῶν λαφύρων ἐξηρτήκεσαν. *poteſt dubitari an ſit* Polybii *hic locus, propter mentionem* Pannonio*rum, ut ad Suetonium monebamus.*

104 Οὐχ οἷον. οὐχ οἷον οὐ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' οὐδ' ἴσως ἐγίνετο ἀποφαινόμενος ταῦτα. *Scrib.* ἀποφαινομένου.

105 Ὄχλος. οὔτε ἐξεπίσταται τὸν ἄνθρωπον οἷόν τε ἦν ἀκριβῶς, ἀσθενείᾳ σώματος ὀχλούμενον, οὔτε ἐρωτᾶν εὐλαβείᾳ τοῦ ὀχλώδους.

106 Παλίγκυρτος. τῶν πολεμίων αὐτοκράτως καθάπερ εἰς παλίγκυρτον αὐτοὺς καθεικότων, δυνάμενος κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν, τούτους παρέλιπε.

107 Παρατετολμηκότες καὶ τελέως ἀπηλπικότες τὴν σωτηρίαν.

108 Παρέργως. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ πάρεργον ἄξιον σιωπῆσαι κατὰ τὸν ἀγαθοῦ τεχνίτου. περὶ τοῦ Σκιπίωνος λέγων ὁ Πολύβιος.

109 Περιβαλλόμενος. ὁ δὲ Ἄτταλος περιβαλλόμενος πλείω λόγον, ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τὴν ἀνέκαθεν τῶν προγόνων ἀρετήν.

110 Περικοπή. ταύτην τὴν περικοπὴν ἐδωρήσατο τῇ τῆς Αἰμιλίας μητρί. τουτέστι τὴν ὕπαρξιν. *item;* ἅτε μηδεμίαν ἐχούσης πραγματικὴν ἔμφασιν τῆς περικοπῆς αὐτῶν. τοῦτ' ἔστι, τῆς ἐνεργείας. περικοπή, μέρος τι τῆς ὑποθέσεως. ὁ δὲ προσῆγε ποιήσας εὔστολον τὴν ἀκολουθίαν, καὶ τὴν περικοπὴν τῆς ἐκδημίας.

111 Περιπαθῶς. μήθ' ἑαυτὸν ῥίψαι κατὰ κρημνοῦ περιπαθὴς γινόμενος.

112 Πραξικοπήσας. ὁ δὲ Οὐρβιος πραξικοπήσας νυκτὸς κατέλαβε τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τοὺς Ῥωμαίους εἰσήγαγε.

113 Πρᾶξις. μετὰ τὴν ἐν τῇ πατρίδι φίλων τρίτην (τὴν) πρᾶξιν κατασκευασαμένου καὶ προσενεγκόντος τῷ Φαβίῳ τὸν λόγον.

114 Προσαγγελία. τῷ δὲ Πτολεμαίῳ γινομένης προσαγγελίας παρεῖναι τὸν Ἀρχίαν.

115 Προσανέχειν. ὁ δὲ πᾶν ὑπομένειν ἐδόκει, προσανέχων ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἐπαρκείαις. *item,* ὁ δὲ Δημήτριος προσανέχων τῇ παρουσίᾳ τοῦ διαποσταλησομένου πρὸς αὐτόν.

116 Προσδέξασθαι δέ, τὸ δὴ λεγόμενον, πρὸς ταῖς πλευραῖς τοὺς πολεμίους.

117 Προσπεσόντων δὲ τούτων εἰς Τάραντα, καὶ τοὺς Θουρίους, ἠγανάκτει τὰ πλήθη.

118 Προστασία. ὁ δὲ ἐξέπεμψε τὸν Πόπλιον μετὰ μεγάλης προστασίας. καὶ τὸν ἴδιον οἶκον ἐσφαλκέναι, διὰ τὴν πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ὁρμὴν καὶ προστασίαν.

119 Πρόστιμα. οἱ δὲ ἔδωκαν τῷ βασιλεῖ πεντήκοντα τάλαντα, πρόστιμον τῆς ἁμαρτίας.

120 Πρὸς τρόπων. ὁ δὲ Ἀντίοχος πρὸς τρόπων αὐτῷ καὶ παραδέξου

γινομένης τῆς ἐπαγγελίας, ὑπερχαρὴς ὤν, πάντα ὑπισχνεῖτο.

121 Πταίειν. καὶ παροιμία, μὴ πολλάκις πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον πταίειν, ἔχοντα καιρὸν ὁμολογούμενον.

122 Ῥαβδοῦχοι. παρῆν ῥαβδοῦχος παρὰ τοῦ στρατηγοῦ καλῶν τὸν βασιλέα.

123 Ῥᾳδιέστερον. ἀλλὰ πολὺ ῥᾳδιεστέραν καὶ συντομωτέραν συνέβη γενέσθαι τὴν Ἀσδρούβου παρουσίαν εἰς Ἰταλίαν.

124 Σαμβῦκαι. εἶδος μηχανήματος πολιορκητικοῦ, ὥς φησι Πολύβιος. περὶ δὲ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, γέγραπται ἐν τῷ περὶ ἐκφράσεως. *Non extat locus quo nos rejicit. Vide Polybium libro VIII.*

125 Σιτομετρεῖν. ὁ δὲ Φίλιππος διαγνοὺς ὅτι μέλλει σιτομετρεῖν, ἐκήρυξεν ὅσοι μὴ πλεῖον ἔχουσι τριάκοντα ἡμερῶν σῖτον, ἀπογράφεσθαι πρὸς αὐτόν.

126 Σωματοποιεῖν. ὁ δὲ Ζεῦξις, ὑπεκρίνετο μὲν ποιεῖν τὰ κατὰ τὰς συνθήκας· οὐκ ἠβούλετο δὲ ἀληθινῶς σωματοποιεῖν τὸν Φίλιππον. ἐσωματοποίησε δὲ τοὺς ἵππους· ἀνεκτήσατο δὲ τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠναγκάζοντο παντὶ τῷ λεγομένῳ προσέχειν, καὶ πᾶσαν ἐλπίδα σωματοποιεῖν καὶ προσδέχεσθαι. ὁ δὲ ἔφασκε δεῖν μὴ προΐεσθαι τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῶν χειρῶν, μηδὲ σωματοποιεῖν τὴν τόλμαν αὐτῶν φυγομαχοῦντας. ὁ δὲ βραχείας ἐπιλαβόμενος ἐλπίδος ἐκ τῶν πολιορκουμένων, ἐσωματοποίει ταύτην. ὁ δὲ ὡς κηδεμονικὸς φίλος πᾶν ἐμηχανᾶτο δι' οὗ τὰ τῶν ἐχθρῶν σωματοποιήσει, τοῖς δὲ σφετέροις πράγμασι περιστήσει τοὺς μεγίστους κινδύνους.

127 Σπουδάσων. καί τινα τῶν μακρῶν πλοίων ἐξαπέστειλε, σπουδάζων τῷ στρατοπέδῳ τὰ πρὸς τὴν χρείαν. *hæc ita apud Suidam: ſed mutila & ſupplenda ex pag.* LXXV.

128 Στέλλεσθαι. ἀντὶ τοῦ κρύψαι. ὀλίγοι δέ τινες δεδιότες, μήποτε οὐ δυνάμενοι στείλασθαι, καταφανεῖς γένωνται, ἀνέφερον τὸ χρυσίον. ὁ δὲ Περσεὺς, ἐβουλεύετο (ἐβούλετο) μὲν στέλλεσθαι· οὐ μὴν ἠδύνατό γε κρύπτειν τὸ γεγονός.

129 Στέρξω. νῦν δὲ, οὐ πρὸς ἡμῶν γὰρ ἐπιορκεῖν, τὰ παρόντα στέργομεν.

130 Συντάξας. ἐντειλάμενος. Πολύβιος· συντάξας ἐλαύνειν κατὰ σπουδὴν ὅσον ἔχει δυνάμεως.

131 Συντάξεις. ταῦτα ἐν ταῖς περὶ τοῦ συντάξεσι δεδηλώκαμεν.

132 Συστήσας. τοῦτον ἐξαπέστειλε συστήσας ἱππεῖς πεντακοσίους δυναμένους ἔτι πονεῖν.

133 Τελεσιουργήσας. περὶ τὸ τῆς τάφρου χεῖλος τελεσιουργήσας τὴν πρᾶξιν. ἐπ' αὐτὴν οὐ τὴν τελεσιουργὸν κατεβιάζοντο πρᾶξιν χωρεῖν, σώφρονι μανίᾳ τινὶ ἐς συμπλοκὴν ἐξοιστρούμενοι. *dubito an ſint Polybii: aliena enim ſunt ab ejus gravitate & ſtilo.*

134 Τύλος. τῆς πείρας αὐτοῖς δυσχρηστίας παρεχούσης διὰ τὸ δεῖν τρῆμα ποιεῖν ἐν αὐτῇ, τοῖς τύλοις κρατοῦσι τὴν σύριγγα τὴν προσαγομένην.

135 Ὑπερβῆσαν. κάμψαντες δὲ τὴν πάχνην ὑπερβῆσαν εἰς ἔκνομον. *corrige Suidam*

Suidam è Polybio, pag. XXXVI. *eſt enim ridicule corruptus locus.*

136 Φαντασία. εἰδὼς γὰρ ὅτι φαντασία περὶ αὐτόν ἐστιν, ὡς ἔχοντα χρήματα μεθ' ἑαυτοῦ πλείω, ἡρμόσατο πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐνδεχομένως. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μετὰ μεγάλης φαντασίας, καὶ συμπαθείας τοῦ δήμου, προῆγον ἐπὶ τὰς πράξεις.

137 Φειδίας. καθάπερ οἶμαι Μυρμηκίδην ἀντιταττόμενον τῇ Φειδίου τέχνῃ.

138 Φυλακία. ὁ δὲ κατεῖχεν ἀμφότερα τὰ κατεσκευασμένα φυλάκια, πεντήκοντα πόδας διεστῶτα ἀλλήλων.

139 Χάρμα. τὸν δὲ ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἔλαβε φρένας. *dubito an ſint Polybii: ſunt enim* ποιητικώτερα.

140 Χειρισμόν. ἐπιχείρησιν. Πολύβιος. ὅταν γένηται ταῦτα κατὰ χειρισμὸν ἰσοταχῆ. *perperam editum* ἰσοτυχῆ *locus eſt in diſputatione* περὶ πυρσείας. *vide pag.* DCCCLVII.

141 Χορήγια. μὴ οἷον κατὰ θάλατταν τὰς παρασκευὰς καὶ τὰ χορήγια παρακομίζειν τοῖς στρατοπέδοις, μηδὲ ἐπὶ ὑποζυγίων· ἀλλ' ἐν πήραις δέχ' ἡμερῶν ἔχοντας ἐφόδια.

142 Χρεωκοπεῖται. τὸ παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς χρεωκοπείας κατὰ τὴν Θεσσαλίαν ζηλωθείσης, καὶ πάσης πόλεως εἰς στάσεις καὶ ταραχὰς ἐμπιπτούσης.

143 Ψυχαγωγεῖν. οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα διέτριβον, ψυχαγωγοῦντες τὰς δυνάμεις.

DE IIS QUÆ TACITO AUCTORIS
nomine è Polybio Suidas deſcripſit.

Ea vero multa ſane ſunt, & præclara: quod non difficulter deprehendet quiſquis hunc auctorem paullo diligentius legerit. Nam exempli cauſſa, locus in ἐνάπτοντες *laudatus, extat editionis hujus pagina* CCLXXVI. *in* ἐθλὰ*, pag.* CMLXXX. *vocem* εὐπερίκοπτος*, & quæ in ea habet Suidas, ad Polybium pertinere, conjectura primum mihi perſuaſit, deinde ſcripti codices; ex quorum auctoritate eam dictionem Polybio reſtituimus pag.* DCCCLXXVII. *Quæ de Antigono in ea voce commemorat, deſumpta ſunt è libro quinto, pag.* CDXCIX. *quæ de Agathocle, è libro* XIII. *pag.* CMXVIII. *quæ de Polycrate, è libro* XVIII. *pag.* MLXXVI. *de locis ad inſidiandum aptis quæ in vocibus* πτερίνων ῥιπίδα *leguntur, deprompta ſunt è libro* III. *pag.* CCCX. *In dictione* Πόπλιος *de Scipione Africano priore plurima referuntur, quæ ſunt omnia ad verbum deſcripta e fragmento altero l.* X. *Polybii tamen nomen in principio non apponitur: ſed poſt multa in medio inſeritur, quaſi priora aliunde eſſent petita. Sic paſſim alibi pluriū aut pauciorum verborum loca hujus auctoris ſine nomine in vulgatis*

Suidæ codicibus deſcribuntur. Contra, Fulvii Vrſini vetus codex multa Polybio attribuit, quæ in editis carent auctore. Inde eſt quod nos quoque in digerendis præcedentibus Fragmentis Vrſini fidem ſecuti, & judicium noſtrum, multa Polybio vindicavimus, quæ in Suidæ libris nullum habent auctorem. E cæteris quæ nullo auctore laudantur, neque in Polybii reliquiis hodie reperiuntur; nonnulla ad hiſtoriam pertinent: nonnulla voces explicant, quæ pro eo uſu quem habemus dictionis Polybianæ, hujus ſcriptoris eſſe partim ſuſpicamur, partim non dubitamus affirmare. Vtriuſque generis exempla, è multis quæ poteramus afferre, pauca hæc ſunto.

Ὁ δὲ Πτολεμαῖος εἰδὼς τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους ἐσχηκότας τὴν Κοίλην Συρίαν, παρασκευὰς ἐποιεῖτο μεγάλας, ἀμφισβητῶν ταύτης· ἤλπιζε γὰρ τὴν ἀδίκως πολέμῳ πρότερον ᾑρημένην, τότε δικαίως τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἀνακτήσεσθαι. *in voce* ἀμφισβητεῖν *ex incerto auctore hæc habentur; quæ Polybii videntur eſſe. Vide quæ notamus in Commentariis ad pagin. DLXXII. ex aliis Polybii locis.*

In voce Ἀννίβας *quædam de Hannibale afferuntur è tertia Polybii Hiſtoria. ſed & ex iis quæ deinceps ſequuntur multa arbitror ejuſdem auctoris eſſe, è libris qui hodie deſiderantur.*

In voce Ἀσδρούβας *bis poſita, quæ de duobus Carthaginienſium ducibus dicuntur, quorum fuit utrique nomen Aſdrubali, ca ex Hiſtoria Polybii, niſi fallor, ſunt deſcripta. Guluſſa de quo ibi mentio, is eſt regulus cujus Polybium meminiſſe ait Plinius lib. VIII. cap. X.*

In vocibus Πόπλιος Σκιπίων *&* Σκιπίων *variis locis multa narrat de Scipione aut Scipionibus, præter illa quorum antè memini; quæ non ſine cauſſa putem ex hoc ſcriptore magna ex parte eſſe deprompta.*

In voce Σκόπας, *quæ dicuntur de Scopa Ætolo, qui Alexandriæ periit, ea Polybio ut adſcribam non invitus, cum alia ſuadent, tum quæ ſcribit ipſe de eodem Scopa, libro XVII. fragmento ultimo.*

In nomine Τίμαιος *quæ dicuntur de maledicendi ſtudio, quod fuit in Timæo ſummum, ſaltem ex parte videntur eſſe è Polybio decerpta: qui eo nomine Timæum male oderat. Vide librum XII.*

In nomine Χαίρων, *quæ uberius commemorantur de Chæronis Lacedæmonii pravo ingenio & rebus geſtis, fallor aut pura puta ſunt Polybii verba; cui conjecturæ & res & dictio faciunt fidem. Non etiam dubito quin è Polybii Hiſtoriis ſit hauſtum prudentiſſimum illud Scipionis ſive præceptum, ſive conſilium, quod in verbo* πειράζειν *ita refertur.* Σκηπίων ὁ Ῥωμαῖος συνεβούλευσεν οὕτως· ἢ μὴ πειράζειν, ἢ οὕτως ὥστε ἐκ παντὸς τρόπου τέλος ἐπιθεῖναι τῇ πράξει. τὸ γὰρ δὶς περὶ τὸν αὐτὸν πειράζειν, ἅμα μὲν ἐπισφαλές, ἅμα δὲ καταφρόνησιν ποιεῖ γίνεσθαι παντελῶς. Scipio Romanus hoc conſilium dabat: aut tentare non oportet; aut ſic tentare, ut omnibus viribus quod inſtituiſti concris perficere.

nam

nam bis ad eundem lapidem offendere, ſimul periculoſum eſt, & contemptui obnoxium prorſus reddit. *Lego enim*, δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσκόπτειν. *certè* πρὸς τὸν αὐτὸν πράζειν *quid ſit neſcio.*

In προτείνειν *leguntur hæc:* προτείνειν αὐτῷ φ τάλαντα, παραχωρήσαντα τῆς Κύπρου· καὶ τἄλλα συνακολουθήσοντα λυσιτελῆ καὶ τίμια παρ' αὐτοῦ συνεπιδεικνύειν, προσενηνεγμένῳ τὴν χρείαν ταύτην. *refero ad contentiones Ptolemæorum fratrum ſuper regno Cypri, Polybio fuſe deſcriptas, ut apparet è Legationum eclogis*, CXV. CXVII. & CXXXII. *Sed de hoc genere ſatis: plura hujuſmodi in Commentariis obſervamus. Sequuntur*

VOCES AB EODEM SUIDA ADNOTAtæ ſine auctoris nomine, quas validæ conjecturæ perſuadent nobis eſſe Polybii.

1 Ἀβλεπτήματα. ἁμαρτήματα. ὁ δὲ φέρων ἑκατέρῳ τὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀβλεπτήματα, τὰ δὲ τῶν λογικωτέρων αὐτὸν ἴδια. καὶ ἀβλεπτοῦντες. οἱ δὲ ἀβλεπτοῦντες καὶ αἰδούμενοι ἀντοφθαλμεῖν πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐβοήθουν.

2 Ἀβουλεῖ. ὁ δὲ οὐ σφόδρα στοχαζόμενος τῆς τοῦ βασιλέως γνώμης, ἀβούλητα διεπράξατο.

3 Ἀδοξεῖται. οὐκ ἀποδεκτόν ἐστι τὸ νικᾷν παρὰ Ῥωμαίοις, ἄνευ παραγγέλματος. ἀδοξεῖται γάρ.

4 Ἀλάστωρ. ὁ δὲ ἔγραφε πικρῶς καὶ παραστατικῶς, ἀλάστορας ἀποκαλῶν καὶ παλαμναίους διὰ τῆς ἐπιστολῆς· εἰ οὕτως προήσονται τοὺς τόπους, μηδὲν παθόντες ἢ ἰδόντες κακόν. *Vide quæ obſervamus ad librum primum, de vocum* παράστασις, παραστατικὸς & παραστατικῶς *peculiari apud Polybium uſu; & quæ Suidas ipſe in iis vocibus.*

5 Ἁρμοζόμενος. ὁ δὲ νυκτὸς ἐτήρει τὰς εἰσόδους, ἁρμοζόμενος πρὸς τὴν ὑποκειμένην πρόθεσιν.

6 Διαφείς. ὁ δὲ διαφεὶς τοὺς ἡγεμόνας ἐκίνει τὴν προτοπορείαν.

7 Ἐκτενῶς. *Locus extat pag.* DCCXXXII. *Inde corrige* τὴν βῶλιν, *pro* τὴν βῶλον.

8 Ἐμπλασσόμενοι. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἀλλήλοις ἐμπλασσόμενοι καὶ περιπίπτοντες τοῖς θηρίοις ἀπέθνησκον.

9 Ἔπαυλις. τότε μὲν οὖν ἀμφότεροι τὴν ἔπαυλιν ἐπὶ τοῦ χώματος ἐποιήσαντο, οἵτε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι. τοῦτ' ἐστι τὴν κοίτην.

10 Ἐπιλογισάμενος. καὶ ἐφ' ὧν ἐνόμιζε πλεονεκτήσειν κατὰ τὴν μάχην ἐπιλογισάμενος, πείθει.

11 Ἐπιτακτικῶς. τοὺς δὲ πρὸς αὐτὸν πρεσβεύοντας ἐπιτακτικῶς αὐτῷ διαστέλλειν περὶ τούτων.

12 Ἐκτ-

12 Ἐπιφορά. οἱ δὲ πεσόντες καὶ παραδόντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἐπιφορὰν τῶν πολεμίων ἀπέθανον γενναίως. *Suidas interpretatur* ἐπέλευσιν: *ſed* ἐπιφορὰ *Polybio gravius ſonat: eſt enim impetus hoſtis magna vi irruentis.*

13 Θωράκιον τοῦ ἐλέφαντος. Ἀννίβας ὁ Καρχηδονίων στρατηγὸς φέρων τῶν ἐλεφάντων τὰ θωράκια, τοῖς τῶν θηρίων οἰκιδίοις ἐπὶ πλεῖστον ὕψος τοὺς κλάδους ἀποκόπτων, ἀσφαλῆ καὶ ῥαδίαν τὴν ὁδοιπορίαν κατεσκεύασε.

14 Καθήρητο τὰς γνώμας, ἀντὶ τοῦ εἰς δειλίαν ἐνέπιπτον. Οἱ δὲ πλέονες καθήρηντο τὰς γνώμας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τῆς πίστεως τῆς πρὸς τοὺς βασιλέας ὑπὸ τοῦ περιδεοῦς ἀφίσαντο.

15 Καθηγμένος. ὁ δὲ βασιλεὺς καθηγμένος καὶ ταύτης τῆς ἐπιβολῆς, ἐγένετο πρὸς ἀναζυγήν.

16 Παρασχηματίζειν. τοὺς τοῦ βασιλέως στρατιώτας διέβαλε, φάσκων τούτοις μὴ παρασχηματίζειν, οὐδεμίαν ἀληθινὴν χρείαν παρεχομένους. τοῦ ἀληθοῦς παρατρέποντος. *non tamen auſim affirmare Polybii hæc eſſe. Lego autem,* μηδὲν παρασχηματίζων, *aperte ſignificans & ſine ambagibus, aut oratione figurata.*

17 Προσαναπαυσάμενος. ὁ δὲ Μάρκος προσαναπαυσάμενος τὴν τοῦ τείχους ταπεινότητα, ἐπεβάλετο καταπειράζειν τῆς ἐλπίδος. τοῦτ' ἔστιν ἀνακαινίσας καὶ ἀνεγείρας.

18 Προσηρεικότος. προσαρμόσαντος. ὁ δὲ κατεσκεύασε στοὰς, καὶ διὰ τούτων προσηρεικότος τῷ τείχει τὰς χελωνοφόρους μηχανάς. *Voces artis bellicæ ſunt* προσερείδειν *&* στοαὶ, *de quibus multa diximus libro primo Commentariorum in Polybium.*

19 Προσκήνιον. τὸ πρὸ τῆς σκηνῆς παραπέτασμα. ἡ δὲ Τύχη παρελκομένη τὴν πρόφασιν καθάπερ ἐπὶ προσκήνιον, παρεγύμνωσε τὰς ἀληθεῖς ἐπινοίας. *perperam Suidas ſupparum & proſcenium interpretatione ſua confundit. alibi Polybius voce* ἐξώστρα *eandem ſententiam expreſſit,* τῆς Τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες ἐπὶ τὴν ἐξώστραν ἀναβιβαζούσης τὴν ὑμετέραν ἄγνοιαν. *Sed hæc ſunto ſatis. Multa enim omittimus, quæ vix dubitamus eſſe* γνήσια *Polybii, ut quæ habentur in voce* πρωτόπειρος, *in* ἐπιδυομένη, *in* καταπαχυνόμενοι, *in* συνεπιχύσας; *ſic enim ſcribendum: eſtque familiaris vox Polybio: in* σύπη, *pro quo male ſcribitur in Suida* σίππη. *vide infra ex Anonymo.*

De Polybio & ejus Hiſtoria ex eodem Suida.

Πολύβιος Λύκου υἱὸς (*imò* Λυκόρτου) ἀπὸ Μεγάλης πόλεως τῆς Ἀρκαδίας· καθηγησάμενος Σκηπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὅτε καὶ Παναίτιος ὁ φιλόσοφος· γεγονὼς κατὰ Πτολεμαῖον τὸν ἐπικληθέντα Εὐεργέτην. οὗτος ἔγραψε τὴν μακρὰν ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν, ἐν βιβλίοις μ. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς φυγῆς Κλεομένους τοῦ Σπαρτιάτου, καὶ Φιλίππου τοῦ Περσέως υἱοῦ (*imò* πατρὸς)

τῆς διαδοχῆς τῶν Μακεδόνων τὰ ἑξῆς ἐπισυνάπτων Ῥωμαίων. Ἰστέον ὅτι διαδέχεται τὴν Πολυβίου ἱστορίαν Ποσειδώνιος Ὀλβιοπολίτης σοφιστής· ἔγραψε δὲ καὶ Στράβων Ἀμασεὺς τὰ μετὰ Πολύβιον ἐν βιβλίοις μγ.

Ποσειδώνιος Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος στωϊκὸς καὶ μαθητὴς Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως ἔγραψεν ἱστορίαν τὴν μετὰ Πολύβιον ἐν βιβλίοις νβ. ἕως τοῦ πολέμου τοῦ Κυρηναϊκοῦ καὶ Πτολεμαίου. *malim* Πτολεμαϊκοῦ. *intelligit bellum quod Ptolemæus Philometor Ægypti Rex cum Ptolemæo fratre Cyrenes & Cypri regnum ſibi vindicante geſſit. quod Polybius deſcripſerat, ut ex Legationibus conſtat. Sed inſigniter heic fallitur Suidas, Poſidonium Stoicum Zenonis diſcipulum confundens cum Poſidonio Olbiopolita ſophiſta. qui error eſt immanis.*

Βροῦτος ἔγραψεν Ἐπιστολὰς, καὶ τῶν Πολυβίου τοῦ ἱστορικοῦ βιβλίων Ἐπιτομήν.

E CODICE URBINATI, EPITOMEN
Hiſtoriæ Polybianæ continente.

Τὸ γὰρ ἀδύνατον ἐν τῷ ψεύδει μόνον, οὐδ᾽ ἀπολογίαν ἐπιδέχεται τοῖς ἁμαρτάνουσι.

Πρᾶγμα ποιῶν φρονίμου, καὶ νουνεχοῦς ἀνδρὸς, τὸ γνῶναι κατὰ τὸν Ἡσίοδον, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.

Τὸ γὰρ μανθάνειν ἀψευστεῖν πρὸς τοὺς θεοὺς, ὑπότυπός ἐστι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀληθείας.

Ἐν γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, οἱ μὲν κτησάμενοι, πρὸς τὴν τήρησιν. οἱ δ᾽ ἕτοιμα παραλαβόντες, πρὸς τὴν ἀπώλειαν εὐφυεῖς εἰσιν.

Οὕτως οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων τὸ κουφότατον ἥκιστα φέρειν δύνανται· λέγω δὲ τὴν σιωπήν.

Τί γὰρ τῶν αἰσχρῶν ἢ δεινῶν αὐτοῖς οὐ προσῆν; ἢ τί τῶν καλῶν, καὶ σπουδαίων οὐκ ἀπῆν;

Πᾶσα γὰρ ἐλευθερία μετ᾽ ἐξουσίας πολυχρονίου φύσιν ἔχει κόρον λαμβάνειν τῶν ὑποκειμένων, κἄπειτα ζητεῖ δεσπότην. τυχοῦσά γε μὴν τούτου, πάλιν μισεῖ.

Οὐκ ἐκ τῶν ἔξω κοσμεῖται πόλις.

Οὕτως μέγα τι φύεται χρῆμα καὶ θαυμάσιον, ἀνὴρ καὶ ψυχὴ δεόντως ἁρμοσθεῖσα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν πρὸς ὅ, τι ἂν ὁρμήσῃ τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων.

Τὸ γὰρ τοιοῦτον ἦθος ἀεὶ βούλεται διαφυλάττειν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις.

Πᾶσαν γὰρ δημοκρατικὴν συμμαχίαν καὶ φιλίας πολλῆς δεῖσθαι, διὰ τὰς ἐν τοῖς πλήθεσι γιγνομένας ἀλογίας.

Οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐδὲ πειρῶνται μιμεῖσθαι· τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, μετὰ βλάβης ἐκθεατρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν.

Τοῖς

Τοῖς μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν ψευδογραφοῦσιν, ἔφαμεν δεῖν διόρθωσιν εὐμενικὴν, καὶ συγγνώμην ἐξακολουθεῖν· τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀπαραίτητον κατηγορίαν.

Ἀλλὰ πάλιν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν ἐπίφυ, προφανὲς ἐκ τούτων.

Τὸ μὲν ἐπιτιμῆσαι τοῖς πέλας ἐστὶ ῥᾴδιον· τὸ δ' αὐτὸν ἀναμάρτητον παρέχεσθαι, χαλεπόν.

Ὅτι παρ' οἷς ἔφυ τοῦτο φυτὸν, οὐδέ ποτε κατέληξε πρότερον, ἢ μεγάλοις κακοῖς περιβαλεῖν τοὺς ἅπαξ αὐτῷ χρησαμένους.

Πᾶς ὁ παθὼν εὖ παρὰ τὴν προσδοκίαν, καὶ τοῦ γεγονότος χάριν καὶ τοῦ μέλλοντος ὑπερεβάλλετο ταῖς τῶν λόγων εὐχαριστίαις.

Πολεμοῦντας γὰρ δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας βαρεῖς εἶναι καὶ θυμικούς. ἡττωμένους δὲ γενναίους καὶ μεγαλόφρονας· νικῶντάς γε μὴν μετρίους καὶ πρᾳεῖς καὶ φιλανθρώπους.

Οὐδεὶς γὰρ οὕτως οὔτε μάρτυς ἐστὶ φοβερὸς, οὔτε κατήγορος δεινὸς, ὡς ἡ σύνεσις ἡ ἐγκατοικοῦσα ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς.

Τὸ δὴ λεγόμενον, τρέχωσι τὴν ἐσχάτην.

Ad ſuperiora fragmenta notæ.

Deſcripta ſunt pulcherrima hæc fragmenta ex antiquiſſimo Sereniſſimi Ducis Vrbini codice, qui Epitomen continet Hiſtoriæ Polybianæ, à primo ejus libro ad XVII. *finem. Edidit eadem & Fulvius Vrſinus; verum, ut apparet, aliena fide. Sciendum igitur, auctorem Epitomes, ſive ille fuit M. Brutus, ſive alius, in conficiendis his Eclogis, interdum etiam breviores quaſdam excerpſiſſe ſententias; quæ in Vrbinati codice extra paginam in mundo, ſuis quæque locis, ſunt deſcriptæ. Exempli gratiâ. Sub finem libri primi ad excerpta de bello Sociali Carthaginienſium, in ora codicis eſt hæc graviſſima ſententia adnotata:* Οὕτως ἐστὶ πρὸς πάντας τὰς ἁμαρτίας μεγάλην ἔχει διαφορὰν ἡ μετριότης, καὶ τὸ μηδὲν ἀνήκεστον ἐπιτηδεύειν ἑκουσίως. *quæ extat pag.* CXXIII. *Eadem ratio ſervata ubique. Quin igitur verè Polybiana iſta ſint, per illum optimum codicem dubitare nobis non licet.*

Τὸ γὰρ ἀδυνάτων.) *In Vrbinati exemplari hæc ſunt adnotata è regione horum verborum libro VI.* ἢ καὶ συμψεύδονται καὶ συγχέωνται πάντες οἱ μόναρχοι. *Vide pag.* DCXXIX.

Πράγματα ποιῶν φρ.) *In Vrbinati alieno loco ſunt hæc poſita, è regione iſtorum,* ἀντισπωμένης δὲ τῆς ἐκ. *pag.* DCXXXIX.

Τὸ γὰρ μανθάνειν ὰ·) *Ibidem hæc leguntur, planè loco non ſuo. Eſt verò divina horum verborum ſententia: quibus ſtatuit auctor, totius juſtitiæ fundamentum eſſe pietatem.*

Ὑπέστειλας ἐστὶ τ'.) *Hæc vera lectio: non* ὑποτύπωσις, *quod ſubſtituerat Vr-*

rat Vrſinus. Polybii vox eſt, quam expoſuimus in Commentariis ad illa verba, ὑποτύψας τ̃ διαβολῶν*, è pag.* DXXXIX.

Ει γὰρ τις τὰ λ.) *Non longe à ſuperioribus ſequebantur iſta in Vrbinati: ex quo poteſt intelligi non pauca deſiderari hodie è libro ſexto.*

Οὕτως οἱ τὰ λ.) *Ad principium libri octavi hæc vetus codex habet; ubi de fidei pignoribus diſſeritur.*

Τὸ κουφότατον ἥκιστα φ.) *Eleganter ſilentium appellat rem leviſſimam: videtur Platonem imitatus, cujus ſunt verba in* XI. *Legum:* ἐκ λόγων κούφου πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχθραι βαρύταται γίγνονται. *brevius idem libro* IV. κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία.

Τί γὰρ τ̃ αἰσχρῶν ἢ δ.) *Appoſita ſunt narrationi flagitiorum & ſcelerum Philippi, quæ habetur pag.* DCCXXII. *Imitatus erat Ælianus, ſi verè Suidæ codices hæc illi adſcribunt.* τοιγαροῦν οὐ μόνον τοῦτ' ἔχειν αὐτοὺς παρεσκεύαζεν, ἀλλὰ καὶ τ̃ ἄλλης ἀδικίας καὶ βδελυρίας ἀθλητὰς εἶναι· τί γὰρ τ̃ αἰσχρῶν καὶ δεινῶν αὐτοῖς οὐ προσῆν; ἢ τί τ̃ καλῶν καὶ σπουδαίων οὐκ ἀπῆν; *Puto tamen ipſa hæc eſſe Polybii verba de cohorte amicorum Philippi loquentis. Imitatus & Nicetas Choniates in Balduino:* εἰς τοσαύτας ἢ τυραννίδας διαιρεθείσης τ̃ Εσπέρας, τί μὲν τῶν καλῶν οὐκ ἀπῆν; τί δὲ τ̃ κακῶν οὐ παρῆν.

Πᾶσα γὰρ ἐλευθερία.) *Ad illa verba pag.* DXXXI. οὐ γινομένου διαπιστῆ.

Οὐκ ἐκ τ̃ ἔξω κ.) *Ad tertium libri noni fragmentum, de ſtatuis & ornamentis, captarum Syracuſarum, Romam allatis.*

Οὕτως μέγα τι φύεται κτ.) *Ad illa verba libri* IX. *p.* DCCLXXVII. τοὺς δὲ στρατηγίας ἀντιποιουμένους &c.

Τὸ γὰρ τοιοῦτον ἦθος) *ad illa verba paginæ* DCCXCV. προθυμίαν γὰρ φίλων συμφ. *quæ apparet eſſe mutila.*

Πᾶσαν γὰρ δημοκρατ.) *Ad illud libri* X. *breve fragmentum, quo Ætoli & Peloponneſii de ſocietate Romanorum queruntur.*

Πολλῆς δεῖται,) *deeſt aliquid.* πολλῆς προσοχῆς *aut* συγγνώμης, *aut tale quid.*

Οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ μ.) *Appoſitiſſimè hæc ſunt in Vrbinati adnotata ad Philopœmenis orationem, qua ſuadet Achæis ut elegantiorem cultum ab amictu transferant ad arma. Libro* XI. *pag.* DCCCLXXVI. *Vere Polybii eſſe, probat Suidas in* ἐκθετος.

Τοῖς μὲν γὰρ κατ' ἀγν.) *Ad diſputationem de origine Locrorum Epizephyriorum, libro* XII. *pag.* CMXIII. *In eodem libro paullo poſt eadem ſententia non multo aliis verbis repetitur.*

Αλλὰ πρὶν τὸ δὴ λεγ.) *Non longè à ſuperioribus in Vrbinati hæc ſequuntur: ſed parum integra & corrupta. Meminit & Suidas in verbo* ἐπίφυ. *Pro* ἀλλὰ πρὶν, *fortaſſe* ἀλλ' ἀπερὶξ. *Ad libri ejuſdem verba ultima ejus fragmenti quo de Zaleuci lege agitur, inveni in*

eodem

eodem optimo & vetuſtiſsimo codice hæc verba, ſed mirifice ibi depravata: ἐπεὶ Δωριάδι ἔστω κόρα εἰς ἄνδρ᾽ ἐσοικεῦσα εἶμα καὶ ἀμπέχονον. *quæ non ex Polybii Hiſtoria arbitror eſſe excerpta: ſed ab erudito Critico neſcio quare hoc loco adnotata.*

Τὸ μὲν ἐπιτιμῆσαι τ.) *Ad diſputationem adverſus Calliſthenem, quæ eodem libro XII. habetur.*

Οὐ παρ᾽ εἷς ἔφυ τὸ φυτὸν) *Ad libri XIII. prima verba.* φυτὸν *igitur hic eſt avaritia.*

Πᾶς ὁ παθὼν εὖ παρὰ τ.) *Appoſitiſsime hæc adſcripta ſunt in Vrbinati ad illum locum libro XVI. ubi agit de miraculis in majus vulgo efferri ſolitis. Ejus rei cauſſa, inter plures quæ afferri poſſunt, hæc eſt non poſtrema. Vide pag.* MXVIII.

Πολεμοῦντες γὰρ δ.) *Ad illa verba e libro* XVII. Τίτος δὲ μετὰ τὴν μάχην π. *pag.* MLXX. *Leguntur hodieque alio loco apud Polybium: unde fortaſſe huc ſunt tranſlata. Simile de Romanis, Legationum tmemate* LXIX.

Οὐδεὶς γὰρ οὕτως οὐ.) *Ad minutum fragmentum hæc pertinent, quod extat pagina eadem.* σύνεσις *habet codex Vrbinas, pro* συνείδησις, *conſcientia.*

Τὸ δὴ λεγόμενον τρέχουσι τὴν ἐσχάτην.) *Ad ſequens fragmentum. Vtitur & alibi. Libro primo ſub finem:* οἷον ἐσχάτην τρέχοντες ταύτην ἐξαπέστελλον πρὸς τὸν Βάρκαν.

EX LIBRO MANUSCRIPTO
Anonymi Tactici.

Extat in Chriſtianiſsimi Regis Bibliotheca inter alios rei Tacticæ ſcriptores, auctor incertus mediæ ætatis, & Chriſtianus, qui de toleranda obſidione ſcripſit. Libri titulus ita concipitur. Ὅπως χρὴ τὸν τῆς πολιορκουμένης πόλεως στρατηγὸν πρὸς τὴν πολιορκίαν ἀντιτάττεσθαι. καὶ οἵοις ἐπιτηδεύμασιν ταύτην ἀποκρούεσθαι. *In eo ſcripto multa docentur ſuper propoſito argumento egregia & ſcitu digna. Sæpe etiam exempla afferuntur ex antiqua memoria petita. Obſervavimus pleraque illorum è Polybii Hiſtoriis eſſe deſcripta: licet auctor Polybii nullam faciat nominatim mentionem. Sed poteſt excuſari, quia magna ejus libri pars in regio codice deſideratur. Eſt animus, faciente Deo, & hoc ſcriptum & alia ſimilis argumenti quorum teſtimoniis paſsim in Commentariis noſtris utimur, publici juris facere. Interim pauca heic deſcribemus, ex iis præſertim quæ hodie in Polybianis reliquiis non extant.*

DE

DE SYRACUSIS A MARCO MARCELLO ET APPIO OBSESSIS.

Τῶν Ῥωμαίων πολιορκούντων τὰς Συρακούσας· Ἄππιος δ' ἦν ἡγεμὼν καὶ τῆς μὲν πεζῆς &c. τοιαύτην ἡτοίμασεν παρασκευὴν ὁ προειρημένος ἀνήρ. *Sequuntur deinde apparatus Archimedis & Marcelli de quibus noſter libro VIII. nam ea ſaltem pars hodieque ſupereſt. ſed multo plura è deſcriptione ejus obſidionis haut dubie deſiderantur. In iis igitur quæ adſcripſimus Anonymi verbis, multa agnoſco Polybiana. neque verò dubitari de eo poteſt: nam Suidas in* ἀνυστικωτέρα *omnem dubitandi anſam præcidit.*

ECHINI OPPIDI OBSESSIO PER PHILIPPUM: de qua Polybius libro IX. ſub finem.

Πόπλιος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς καὶ Δορίμαχος ὁ τῶν Αἰτωλῶν, τοῦ Φιλίππου πολιορκοῦντος τὴν Ἐχιναιέων πόλιν· καὶ τὰ πρὸς τὸ τεῖχος καλῶς ἀσφαλισαμένου· καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, τοῦ στρατοπέδου τάφρῳ καὶ τείχει ὀχυρωσαμένου· παραγενόμενοι αὐτοί, ὁ Πόπλιος στόλῳ· ὁ δὲ Δορίμαχος πεζικῇ καὶ ἱππικῇ δυνάμει, καὶ προσβάλλοντες τῷ χάρακι, καὶ ἀποκρουσθέντες, τοῦ Φιλίππου μᾶλλον ἰσχυρῶς ἀγωνισαμένου· οἱ Ἐχιναιεῖς παρέδοσαν ἑαυτοὺς τῷ Φιλίππῳ· οὐ γὰρ οἷοί τε ἦσαν οἱ περὶ τὸν Δορίμαχον τῇ τῶν δαπανημάτων ἐνδείᾳ ἀναγκάζειν τὸν Φίλιππον. ἐκ θαλάσσης ταῦτα πορίζόμενον. *Marcus Conſul, eſt M. Fulvius Nobilior, qui cum collega Cn. Manlio Volſone honorem illum geſſit circa finem Olympiadis CXLVII. Hic Fulvius cum exercitu in Epirum & Græciam venit.*

OBSIDIO AMBRACIÆ OPPIDI ÆTOLORUM, per MARCUM FULVIUM Cos.

Αἰτωλοὶ ὑπὸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ὑπάτου Μάρκου πολιορκούμενοι τῇ προσβολῇ τῶν μηχανημάτων καὶ τῶν κριῶν, γενναίως ἀντιπαρετάξαντο. οὗτος γὰρ ἀσφαλισάμενος τὰ κατὰ τὰς στρατοπεδείας, τρία μὲν ἔργα κατὰ τὸ Πύρρειον προσῆγε διὰ τῶν ἐπιπέδων τόπων, διεστῶτα μὲν ἀπ' ἀλλήλων, παράλληλα δέ· τέταρτον δὲ κατὰ τὸ Ἀσκληπεῖον· πέμπτον δὲ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν. Γινομένης δὲ τῆς προσαγωγῆς ἐνεργοῦς κατὰ πάντας ἅμα τοὺς τόπους· ἐκπληκτικὴν συνέβαινε γίγνεσθαι τοῖς ἔνδον τὴν τοῦ μέλλοντος προσδοκίαν. Τῶν δὲ κριῶν τυπτόντων ἐνεργῶς τὰ τείχη, καὶ τῶν δορυδρεπάνων ἀποσυρόντων τὰς ἐπάλξεις· ἐπειρῶντο μὲν οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἀντιμηχανᾶσθαι πρὸς ταῦτα· τοῖς μὲν κριοῖς διὰ κεραιῶν ἐνιέντες σηκώματα μολυβδινά, καὶ λίθους, καὶ στύπη δρύϊνα. τοῖς δὲ δρεπάνοις σιδηρᾶς περιτιθέντες ἀγκύρας

καὶ καταχόντες τοῦτα ἔσω τοῦ τείχους· ὥστε ἐπὶ τὴν ἔπαλξιν συντριβέντος τοῦ δρεπάνου, ἐγκρατεῖς γίνεσθαι τῶν δρεπάνων. τὸ δὲ πλεῖον, ἐπεξιόντες εὐψύχως ἐμάχοντο, ποτὲ μὲν ἐπιτιθέμενοι νύκτωρ τοῖς ἐπικοιτοῦσιν ἐπὶ τῶν ἔργων· ποτὲ δὲ τοῖς ἐφημερεύουσι μεθ' ἡμέραν προφανῶς, καὶ τριβὴν ἐνεποίουν τῇ πολιορκίᾳ.

Plane illuſtris locus, & quem non periiſſe rei literariæ interſit. Polybii autem hæc eſſe, utut auctor diſſimulet, & mediocriter verſati in ejus lectione ſtatim agnoſcent fatebunturque. Accedit Livii teſtimonium, qui more ſuo hiſtoriam hanc è Polybio convertit. Eum vide initio libri XXXVIII. atque ex illo cognoſcimus oppidum, cujus nomen hic auctor non adjecit, eſſe Ambraciam. δορυδρέπανα *Livius vertit,* aſſeres falcatos ad detergendas pinnas. σηκώματα μολύβδινα. libramenta plumbi. κεραῖαι, tollenones. στύπη δρύινα, ſtipites robuſtos, *Suidas ex eodem, ut remur, Polybio;* Στύπη. πηγνύντες εἰς τὴν γῆν ὀρθὰ τὰ στύπη, ψαύοντα ἀλλήλων ἐν ἡμικυκλίου σχήματι. *ubi perperam editum* στύππη. *eſt enim à* στύπος. *Pro* καὶ καταχόντες, *videtur ſcripſiſſe Polybius* καὶ ἀνασπῶντες.

EX VARRONIS
LIBRO IV.
De Lingua Latina.

Lana. Græcum: ut Polybius, & Callimachus ſcribunt.

EX CICERONIS LIB. III.
DE OFFICIIS.

Sed, ut laudandus Regulus in conſervando jurejurando: ſic decem illi, quos poſt Cannenſem pugnam juratos ad Senatum miſit Annibal, ſe in caſtra redituros ea, quorum erant potiti Pœni, niſi de redimendis captivis impetraviſſent: ſi non redierunt, vituperandi. de quibus, non omnes uno modo. nam Polybius, bonus auctor imprimis, ſcribit, ex decem nobiliſſimis, qui tum erant miſſi, novem revertiſſe, à Senatu re non impetrata: unum ex decem, qui paullò poſt, quàm egreſſus erat è caſtris, rediſſet, quaſi aliquid eſſet oblitus, Romæ remanſiſſe. reditu enim in caſtra, liberatum ſe eſſe jurejurando interpretabatur: non recte. fraus enim adſtringit, non diſſolvit perjurium. fuit igitur ſtulta calliditas, perverſe imitata prudentiam. itaque decrevit Senatus, ut ille veterator & callidus, vinctus ad Annibalem duceretur. *Vide Polybium, ſub finem libri ſexti.*

IDEM

IDEM EPISTOLARUM AD FAMILIARES LIBRO V. AD LUCEIUM.

Deeſſe mihi nolvi quin te admonerem, ut cogitares conjunctene malles cum cæteris rebus noſtra contexere, an ut multi Græci fecerunt; Calliſthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes à perpetuis ſuis hiſtoriis ea quæ dixi bella ſeparaverunt; ita tu quoque item civilem conjurationem ab hoſtilibus externiſque bellis ſejungeres.

EX T. LIVIO.

E LIBRO XXX.

Morte ſubtractus, ſpectaculo magis hominum, quàm triumphantis gloriæ Syphax eſt. &c. hunc regem in triumpho ductum Polybius hautquaquam ſpernendus auctor tradit.

IN PRÆCEDENTEM LIVII LOCUM

ANIMADVERSIO.

Polybius hautquaquam ſpernendus auctor,) *hoc eſt, præcipuæ auctoritatis ſcriptor, & præſtantiſſimus. eſt enim ſigurata oratio; quam ſic eſſe omnino exponendam, & docent veteres grammatici, & uſus nobiliſſimorum auctorum evincit. Male merentur de Polybio, pejus de ipſo Livio, qui in ſequiorem partem hoc elogium interpretantur. neque audiendus eruditiſſimus Urſinus, qui frigidam hanc eſſe queritur laudationem, & vituperationi proximam; eoque nomine cum Livio graviſſime expoſtulat. Quis mediocriter verſatus in Græcis Latiniſque auctoribus poteſt ignorare, majus aliquid perſæpe hoc loquendi genere ſignificari, quàm ſimplici affirmatione? Primus ille ingeniorum parens hujuſmodi* μειώσεων *exemplum dedit.* Ὀδυσσ. ρ *de Antinoo frater ait;* οὔτι κάκιστος Ἀργείων, non peſſimus, *id eſt,* præſtantiſſimus inter Argivos. *ipſe mox explicat;* πέρι δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι, excelluiſſe præ cæteris. Ἰλιάδ. ο *Achilles dicitur bellator* οὐκ ἀφαυρότατος Ἀχαιῶν; *qui inducitur ubique virtute bellica omnium Achæorum ſine controverſia primus. Sic jusjurandum, quod eſt fidei firmamentum validiſſimum, & ut literæ ſacræ loquuntur,* πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν, *Euripidi in Hippolyto dicitur* πίστιν οὐ μικρὰν διδούς, *ſive* fidei argumentum non parvum. *Idem poëta initio Oreſtis, de Apolline loquens, qui Oreſti cædis maternæ patrandæ fuerat auctor;* πρὸς οὐχ ἅπαντας εὔκλειαν φέρων, nequaquam apud omnes bonum illi nomen

men concilians; *hoc eſt, deteſtandum & abominabilem apud omnes eum reddens. ſic enim neceſſario exponendum, niſi volumus ineptire. In Polymnia Herodoti, occiſio filii per patrem, dicitur* ἀνεθέλητος συμφορή; *& alius item graviſſimus caſus,* ἄχαρις συμφορὴ *ibidem. quod imitans Dionyſius Halicarnaſſeus, parricidium vocat* ἄχαριν συμφοράν. *idem, Romanam hiſtoriam* οὐκ ἐλαχίστην τῶν ὑποθέσεων *dixit, quum vellet intelligi omnium nobiliſſimum argumentum. apud eundem gloriatur Æneas, ſe* πόλεως οὐ τῆς ἀφανεστάτης γενέσθαι, *id eſt, urbe eſſe ortum celeberrimi nominis. nam* Quis genus Æneadûm, quis Troiæ neſciat urbem? *Sic etiam in ſancto Euangelio de urbe in qua* ὁ Θεάνθρωπος *Dominus noſter carnem humanam aſſumpſit,* οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ. *Muſis eximie charus poëta dicitur Theocrito,* ὀυ Μοίσαισιν ἀπεχθής. *Ita accipiendum illud apud hiſtoricos frequens dicendi genus,* ἐν οὐδενὶ κόσμῳ ῥίπτειν ὅπλα, nullo cum decore, *id eſt, per ſummum dedecus. nam quid apud antiquos probroſius quam arma abjeciſſe? Æneas noſter;* Ἀχρηστὸν ἐστι πλείους εἶναι τοὺς ἀχρείους οὕτως εὐρυχωρίας ἐν τῇ πόλει. inutile, *inquit,* eſt; *imo vero cum primis periculoſum, ut ſtatim ipſe docet. quis vero Græci ſermonis adeo rudis quin ſciat, facundiſſimos ſcriptores* οὐχ ἥκιστα non minimè *cum dicunt, velle intelligi* μάλιστα, maxime. *nam ita eruditiſſimi quique veterum criticorum exponendum eſſe docent. Nec vero minus Latini ſcriptores hanc elegantiam adamarunt. Cicero in epiſtola quadam ad Brutum,* ſummæ induſtriæ virum *Varronem appellat; quem paullo ante dixerat,* non ſine induſtria verſari in ſtudiis. *idem libro III. in Verrem de Agyrinenſibus,* Sunt homines Siculi non contemnendi; *& ſtatim,* Agyrmenſes viri fortiſſimi judicium ſe paſſuros eſſe dicebant. *Deiotarus eidem dicitur alibi,* homo minime ſtultus, *id eſt, cum primis ſapiens. Sic Brutus ad Ciceronem;* Legiones armo, paro; ſpero me non peſſimum exercitum habiturum ad omnes caſus & impetus hominum. *Horatio Pythagoras dicitur,* non ſordidus auctor Naturæ verique *libro primo Carminum; prorſus ut in Melpomene Herodoti appellatur idem Pythagoras;* ὁ οὐκ ἀσθενέστατος σοφιστής. *Sed mentem Livii quis aptior interpretari, quam ipſe Livius? Sciant igitur ſtudioſi, genus hoc dicendi nobiliſſimo illi hiſtorico per quam eſſe familiare. Ita libro XXII Pœnos, quorum erat agmen latè diſperſum, Romanis confertim irruentibus expoſitum,* haut ſane impenetrabiles *dixit; hoc eſt, faciliime penetrabiles. nam hoc proprium attenuatæ aciei &* βάθος οὐκ ἰσχύος, *ut ſciunt Tacticæ periti. Libro eodem;* Hannibal id damnum haud ægerrimè pati. *ex ſequentibus apparet, Hannibalem, qui jam animo præceperat victoriam Cannenſem paullo poſt inſecutam, vehementer lætatum eſſe, modicâ hac ſuorum jacturâ,* velut ineſcatam, *ut ſubjicit Livius,* temeritatem ferocioris conſulis,

ac novo-

ac novorum maxime militum eſſe. *libro XXV.* ſigno dato ad diripienda hoſpitia Romana paſſim diſcurſum eſt: & fuit prędæ aliquantum. *imo vero præda congeſta eſt longe maxima. Polybius unde totam hiſtoriam habet Livius pag. DXXXVI.* πολλῶν δὲ καὶ παντοδαπῶν κατασκευασμάτων ἀθροισθέντων ἐκ τῆς διαρπαγῆς, καὶ γινομένης ὠφελείας τοῖς Καρχηδονίοις ἀξίας τῶν προσδοκωμένων ἐλπίδων. *non hoc voluit negare Livius: ſed ſuam loquendi conſuetudinem tenuit. Sic ſtatim ibidem* vallo urbem ab arce interſepire ſtatuit; non ſine ulla etiam ſpe, cum prohibentibus opus Romanis, manus poſſe conſeri. *heic,* non ſine ulla etiam ſpe *valet, quod Græci dicere ſolent, cum cauſſas conſiliorum explicant;* σαφῶς γινώσκων ὅτι. *libro XXVII.* Claſſis Romana hautquaquam læta præda Naupactum rediit. *id eſt, amiſſa præda, & detrimentum paſſa, atque à Philippo cæſa, ut ipſe oſtendit. libro XXXII.* Erat autem non admodum ſimplex habitus animorum inter Achæos, *Sequentia lege: non dubitabis, quin illa verba* non admodum ſimplex *exponenda ſint, mire varius, & anceps. Addam his unicum exemplum è plurimis, quæ poſſem afferre; ſed ejuſmodi, ut nullum eo poſſit eſſe illuſtrius. Libro* XXXIII. Collectis reliquiis naufragii, quum res non in eo eſſet, ut Cyprum tentaret, minus opulento agmine quam profectus erat, Seleuciam rediit. *loquitur de Antiocho, qui in Ægyptum ingenti claſſe navigans, tempeſtate cum omnibus ſuis ferme perierat. hic igitur* minus opulento agmine, *Liviana eſt mioſis, pro, miſerabili & adflictiſſimo agmine. Præcedit enim:* Inde profectum eum, ad capita quæ vocant Sari fluminis, fœda tempeſtas oborta prope cum omni claſſe demerſit. multæ naves ejectæ: multæ ita hauſtæ mari, ut nemo in terram enaverit. magna vis hominum ibi interiit, non remigum tantum, militumque ignotorum, ſed etiam inſignium amicorum.

EX LIBRO XXXIV.

Ingens numerus erat bello Punico captorum, quos Hannibal, quum à ſuis non redimerentur, venundederat. Multitudinis eorum argumentum eſt, quod Polybius ſcribit, centum talentis eam rem Achæis ſtetiſſe: quum quingenos denarios pretium in capita, quod redderetur dominis ſtatuiſſent. mille enim ducentos ea ratione Achaia habuit.

EX LIBRO XXXVI.

Nec præter quingentos qui circa Regem Antiochum fuerunt, ex toto exercitu quiſquam effugit: etiam ex X. millibus militum, quos

Polybio auctore trajeciſſe ſecum Regem in Græciam, ſcripſimus, exiguus numerus.

EX LIBRO XXXIX.

Hic vitæ exitus fuit Hannibalis. Scipionem & Polybius & Rutilius hoc anno mortuum ſcribunt.

EX LIBRO XLV.

Hæc de Pruſia noſtri ſcriptores. Polybius eum regem indignum majeſtate nominis tanti tradit: pileatum, capite raſo, obviam ire legatis ſolitum, libertumque ſe Pop. Rom. ferre; & ideò inſignia ordinis ejus gerere. Romæ quoque cùm veniſſet in Curiam ſummiſiſſe ſe, & oſculo limen curiæ contigiſſe: & deos ſervatores ſuos Senatum appellaſſe: aliamque orationem non tam honorificam audientibus, quàm ſibi deformem habuiſſe.

EX VELLEI LIBRO POSTERI.

Diverſi imperatoribus mores, diverſa fuere ſtudia: quippe Scipio tam elegans liberalium ſtudiorum, omniſque doctrinæ & auctor, & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumque præcellentes ingenio viros domi militiæque ſecum habuerit.

EX PLINII LIBRO III. CAP. V.

Ultra Siciliam ad Salentinos, Auſonium mare Polybius appellat.

EX LIBRO IV. CAP. XXII.

In ipſo verò capite Bæticæ, ab oſtio freti paſſ. LXXV. M. Gadis, longa ut Polybius ſcribit, XII. M. paſſ. lata, III. M.

CAP. XXIII.

Polybius latitudinem Europæ ab Italia ad Oceanum ſcripſit undecies centena mille quinquaginta eſſe; etiamtum incomperta magnitudine ejus. *alia lectio*, vicies centena.

EX LIBRO V. CAP. I.

Fuere & Hannonis Carthaginenſium ducis Commentarii, Punicis rebus florentiſſimis explorare ambitum Africæ juſſi: quem ſecuti plerique

tique è Græcis, noſtriſque, ad alia quædam fabuloſa, & urbes multas ab eo conditas, ibi prodidêre, quarum nec memoria ulla, nec veſtigium extat. Scipione Æmiliano res in Africa gerente, Polybius Annalium conditor, ab eo accepta claſſe, ſcrutandi illius orbis gratia circumvectus, prodidit à monte eo ad occaſum verſus ſaltus plenos feris, quas generat Africa: ad flumen Anatim CCCCLXXXV. M. paſſ. ab eo ad Lixum, CCV. M. paſſ.

EX CAP. IV.

Tertius ſinus dividitur in geminos, duarum Syrtium vadoſo ac reciproco mari diros. ad proximam quæ minor eſt, à Carthagine, CCC. M. paſſ. Polybius tradit. ipſæ C. M. paſſ. aditu. CCC. M. ambitu.

EX LIBRO VI. CAP. XXXI.

Polybius in extrema Mauretania contra montem Atlantem à terra ſtadia VIII. abeſſe prodidit Cernen.

EX LIBRO VIII. CAP. X.

Magnitudo dentium (de elephantis loquitur) videtur quidem in templis præcipua: ſed tamen in extremis Africæ, quà confinis Æthiopiæ eſt, poſtium vicem in domiciliis præbere; ſepeſque in iis, & pecorum ſtabulis pro palis elephantorum dentibus fieri, Polybius tradit, auctore Guluſſa regulo.

CAP. XVI.

Polybius Æmiliani comes in ſenecta hominem appeti à leonibus refert, quoniam ad perſequendas feras vires non ſuperant. tunc obſidere Africæ urbes: eaque de cauſa crucifixos vidiſſe ſe cum Scipione, quia cæteri metu pœnæ ſimilis abſterrerentur eadem noxa.

EX ÆMILIO PROBO, SIVE CORNELIO NEPOTE.

Quibus Coſſ. Hannibal interierit, non convenit. namque Atticus M. Claudio Marcello, & Q. Fabio Labeone Coſſ. mortuum in Annali ſuo ſcriptum reliquit. At Polybius Æmilio Paulo, & Cn. Bæbio Tamphilo. Sulpicius autem, P. Cornelio Cethego & Bæbio Tamphilo.

EX A. GELLII LIB. VII. CAP. XIV.

Erant iſti philoſophi, Carneades ex Academia: Diogenes, Stoicus: Critolaus, Peripateticus. & in Senatum quidem introducti; interprete

 uſi

uſi ſunt C. Acilio Senatore. Sed ante ipſi ſeorſum quoque quiſque oſtentandi cauſa, magno conventu hominum diſſertaverunt. tum admirationi fuiſſe ajunt Rutilius & Polybius philoſophorum trium, ſui cujuſque generis facundiam. Violenta inquiunt & rapida Carneades dicebat: Scita & tereti Critolaus: modeſta Diogenes & ſobria.

EX B. HIERONYMO.
COMMENTARIO IN DANIELEM,
CAP. XI.

Polybius & Diodorus qui Bibliothecarum ſcribunt hiſtorias, narrant Antiochum Epiphanem non ſolum contra Deum feciſſe Judææ; ſed avaritię facibus accenſum, etiam templum Dianæ in Elymaide, quod erat ditiſſimum, ſpoliare conatum; oppreſſumque à cuſtodibus templi, & vicinis circum gentibus, & quibuſdam phantaſiis atque erroribus, verſum in amentiam, ac poſtremum morbo interiiſſe. Et hoc ei accidiſſe commemorant, quia templum Dianæ violare conatus ſit. *Vide ſupra quæ ex Ioſepho ſunt allata.*

EX PAULO OROSIO. LIBRO IV.
CAPITE XX.

Poſtea Flamininus Proconſule Philippum regem, & cum eo Thracas, Macedones, Illyrios, multaſque præterea gentes, quæ in auxilium ei venerant, ſubegit. Victi Macedones caſtra amiſerunt. octo millia hoſtium eodem die cęſa, quinque millia capta Polybius ſcribit.

LIBRO V. CAP. III.

Nam cùm Metellus Pr. Achæos Bœotioſque conjunctos duobus bellis, hoc eſt, primo apud Thermopylas, iterum in Phocæis deviciſſet: quorum priore bello occiſa eſſe viginti millia, ſecundo ſeptem millia cæſa, Claudius hiſtoricus refert: Valerius Antias in Achaia pugnatum, & viginti millia Achæorum cum duce ſuo Diæo, cecidiſſe confirmat. Polybius Achivus, quamvis tunc in Africa cum Scipione fuerit, tamen quia domeſticam cladem ignorare non potuit, ſemel in Achaia pugnatum Critolao duce aſſerit. Diæum verò adducentem ex Arcadia milites ab eodem Metello Pr. oppreſſum cum exercitu docet.

EX RODERICO SANTIO EPISCOPO PALENTINO.

HISTORIÆ HISPANICÆ

Parte III. Cap. XVII.

Quum parta victoria contra Abenaye regem Maurorum milites Ramiri de dividendo ſpolia contenderent, quæ pauca admodum erant, Ramirus ſingulis militibus ſingulos nummos argenteos ſolum diſtribuit; dicens quod apud Q. Curtium, Alexandrum in pari caſu dixiſſe fertur: Longe melius fore, pauperes domum redire, quàm divites extra eam mori. Sic & Catonem Seniorem dixiſſe ait Polybius. Nam quum libram argenti militibus ſuis diſtribuiſſet, ait felicius eſſe ut multi cum argento, quàm pauci cum auro à bello reverterentur.

CAP. XXVI.

Qua revelatione perterritus Fernandus, facto mane canonicis Eccleſiæ Compoſtellanæ revelavit: & compertum eſt ita eveniſſe. Sæpe enim divino nutu in ſomnis revelantur futura, quemadmodum ait Polybius.

Parte IV. Cap. XVIII.

Illico Bajonam applicuit princeps de Gales, primogenitus Regis Angliæ, magnis copiis munitus, Regi Petro præſidia allaturus: cujus potentiam non parum verebantur barones Henrico faventes. Sed fertur Henricum forti animo eos ad bellum confortaſſe, dixiſſeque verbum, quod Regem Agidem ad Lacedæmonios retuliſſe Polybius aſſerit. Cum enim ad Mantineam contra plures hoſtes pugnaturus eſſet, ait, eum qui multis vult dominari, opus eſſe ut cum multis quoque pugnaret.

Hæc Rodericus: quæ ut apparet, non ex ipſo Polybio ſumebat ipſe: verum ex aliis illorum temporum ſcriptoribus, qui Polybium vere an falſo ut erat ejus ſæculi mos, laudabant, cum omnis eruditio melior ignorabatur, Græcorum autem ſcriptorum vix nomina oppidò pauci norant. Inde eſt, quod capite XXXIX. *Polybius in rebus Trajani Auguſti laudatur. Adeo veteris memoriæ homines ejus ætatis erant rudes. Etiam de fide allatorum è capite* XXVI. *tertiæ partis vehementer dubito. videtur enim narratio de ſomnio Attilæ quam ibi ſubjicit, ex illo deſcribi auctore, quem Polybium indigetat. Præterea Polybii meminiſſe ad conciliandam inſomniis auctoritatem, parum hujus noſtri genio atque ingenio convenit.*

FRAGMENTA POLYBIANA
ex variis Auctoribus per
HENRICUM VALESIUM COLLECTA.

EX LIB. VI.

Μόνοις δὲ ἐλευθέροις ἐφίησιν ὁ νόμος ἐφηβεύειν. ἐχρῆν δὲ τὸν ἔφηβον ἐν τῇ χλανίδι τὴν δεξιὰν ἔχειν ἐνειλημένην, διὰ τὸ ἀργὴν εἶναι εἰς ἔργα καὶ λόγους εἰς ἐνιαυτὸν, καὶ μὴ προϊέναι τὴν χεῖρα. ἔνδημον δὲ χρὴ εἶναι τὸν ἐφηβεύοντα. ἡ δὲ ἐφηβεία κανὼν ἦν ὀρθοῦ βίου καὶ ὑγιοῦς. *Ex Suida in* ἔφηβος.

Φάβιος Πίκτωρ συγγραφεὺς Ῥωμαίων, οὕτως λέγει ἄρχοντι Ῥωμαίων μὴ ἐξεῖναι μηδενὶ σφετερίσασθαι ἐκ τοῦ δημοσίου οὐδὲν ὁτιοῦν. *ex Suida in* Φάβιος.

SOLIS autem ingenuis ac libertinis lex tirocinium agere permittit. Tirones porrò anni ſpatio dextram toga involutam habere oportet, neque manum protendere, utpote quæ ab omni opere & oratione per annum ceſſet. Peregrè autem proficiſci non licet tironi. Eratque trocinium norma vitæ rectè ac ſanctè compoſitæ.

Fabius Pictor in annalibus ſuis ait Magiſtratui populi Romani non licere quidquam ex publico in ſinum ſuum congerere.

Ex Lib. VIII.

Μαθὼν δὲ ἐξ αὐτομόλου διασαφήσαντος ὅτι ἑορτὴν ἄγουσι πάνδημον, καὶ τοῖς μὲν σιτίοις λιτοῖς χρῶνται διὰ τὴν σπάνιν, τῷ δὲ οἴνῳ δαψιλεῖ, ἐπολιόρκει. *Suidas in* λιτοῖς.

Τοὺς δὲ Ῥωμαίους θαῤῥεῖν συνέβαινε κρατοῦντας τοῦ περὶ τὰς Ἐπιπολὰς χωρίου. *Suidas in* ἐπιπολαί.

Υσκανα πόλις Ἰλλυρίδος οὐδετέρως. Πολύβιος η΄. *Stephanus.*

Ex Libro VIII.

Livius lib. xxv. in obſidione Syracuſarum hæc ſic vertit. Occaſionem obtulit transfuga nuncians diem feſtum Dianę per triduum agi, & quia alia in obſidione deſint, vino largiùs epulas celebrari.

Captis verò Epipolis, animus & audacia acceſſerat Romanis.

Uſcana Illyrici oppidum.

Ex Lib. IX.

Ἀγάθυρνα πόλις Σικελίας ὡς Πολύβιος ἐννάτῃ. *Stephanus.*

Ὁ δὲ Μάρκος δοὺς πίστεις ὑπὲρ ἀσφαλείας ἔπεισεν αὐτοὺς ἐκχωρεῖν εἰς Ἰταλίαν, ἐφ᾽ ᾧ λαμβάνοντας μέτρημα παρὰ τῶν Ῥηγίνων πορθεῖν τὴν Βρεττιανὴν, κυρίους ὄντας ὧν ἂν ἐκ

Ex libro IX.

Agathyrna oppidum Siciliæ.

M. Valerius Lævinus fide ſalutis data, eis perſuaſit ut in Italiam trajicerent, ea conditione ut ſtipendio à Rheginis accepto popularentur Brutium agrum, & quæcunque ex hoſtili

hoſtili agro caperent, ea jure dominii retinerent.

Phorunna urbs Thraciæ.

Ex libro. XIII.

Martis quem vocant Campus eſt in Thracia incultus, in quo arbores ſunt humiles ac puſillæ.

Labæ & Sabæ oppida ſunt Chatteniæ. eſt autem Chattenia regio in ditione Gerræorum.

Ex Libro XIV.

Sed Prytanes (ii ſunt Magiſtratus Rhodiorum) cùm Philippum ob perfidiam qua in rebus Creticis uſus fuerat, ſuſpectum jam haberent, Heraclidem quoque dolosè ab eo ſubmiſſum eſſe ſuſpicabantur.

Ex Libro XVI.

Babrantium, locus eſt in inſula Chio.

Gitta, urbs Palæſtinæ.

Ella, locus in Aſia, emporium Regis Attali.

Inſubres, gens in Italia.

Candaſa, caſtellum Cariæ.

Ex Libro XIX.

Cynoſcephalæ, collis eſt in Theſſalia.

Ex Libro X X.

Corax, mons eſt inter Callipolim ac Naupactum.

Ex Lirro XXXI.

Lucius quoque Anicius, is qui Il-

τῆς πολεμίας ὠφεληθῶσι. *Suidas in* ἐφ᾽ ᾧ.

Φόρυννα πόλις Θρᾴκης. Πολύβιος ἐννάτῳ. *Stephanus.*

Ex Lib. XIII.

Αρειον πεδίον. ἔστι δὲ Θρᾴκης ἔρημον πεδίον, χαμαιπετῆ δένδρα ἔχον, ὡς Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ. *Steph.*

Λάβαι ὡς Σάβαι πόλις Χαττηνίας. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ· τὸ ἐθνικὸν, Λαβαῖος, ὡς Σαβαῖος, τῆς αὐτῆς χώρας ἀμφότεραι. ἡ γὰρ Χαττηνία Γερῥαίων ἐστὶ χώρα. *Stephan.*

Ex Lib. XIV.

Διαπιστοῦντες δὲ οἱ Πρυτάνεις ἤδη τῷ Φιλίππῳ διὰ τὴν περὶ τὰ Κρητικὰ κακοπραγμοσύνην, καὶ τὸν Ηρακλείδην ὑπώπτευον ἐγκάθετον εἶναι. *Suidas in* Πρυτάνεις.

Ex Lib. XVI.

Βαβράντιον, τόπος περὶ Χίον· Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

Γίττα, πόλις Παλαιστίνης. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

Ελλα, χωρίον Ασίας, Ατλάλου βασιλέως ἐμπόριον. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

Ινσοβροι, ἔθνος Ιταλικόν. Πολύβιος ιϛ΄.

Κάνδασα, φρούριον Καρίας. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ. *Stephanus Grammaticus.*

Ex Lib. XIX.

Κυνὸς Κεφαλαὶ, λόφος τῆς Θετταλίας. Πολύβιος ἐννεακαιδεκάτῳ. *Stephanus.*

Ex Lib. XX.

Κόραξ, ὄρος μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Ναυπάκτου. Πολύβιος εἰκοστῷ. *Stephanus.*

Ex Lib. XXX.

Λούκιος δὲ Ανίκιος Ιλλυριοὺς κα-

τὰ πολε-

πεπολεμήσας, καὶ αἰχμάλωτον ἀγαγὼν Γένθιον τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα σὺν τοῖς τέκνοις, ἀγῶνας ἐπιτελῶν τοὺς ἐπινικίους ἐν τῇ Ῥώμῃ, παντὸς γέλωτος ἄξια ἐποίησεν, ὡς Πολύβιος ἱστορεῖ ἐν τῇ τριακοστῇ. μεταπεμψάμενος γὰρ τοὺς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπιφανεστάτους τεχνίτας, καὶ σκηνὴν κατασκευάσας μεγίστην ἐν τῷ Κίρκῳ, πρώτους εἰσῆγεν αὐλητὰς ἅμα πάντας. οὗτοι δ᾽ ἦσαν Θεόδωρος ὁ Βοιώτιος, Θεόπομπος, Ἕρμιππος καὶ Λυσίμαχος, οἵ τινες ἐπιφανέστατοι ἦσαν. τούτους δὲ στήσας ἐπὶ τὸ προσκήνιον μετὰ τοῦ χοροῦ, αὐλεῖν ἐκέλευσεν ἅμα πάντας. τῶν δὲ διαπορευομένων τὰς κρούσεις μετὰ τῆς ἁρμοζούσης κινήσεως, οὐκ ἔφη καλῶς αὐτοὺς αὐλεῖν· ἀλλ᾽ ἀγωνίζεσθαι μᾶλλον ἐκέλευε. τῶν δὲ διαπορούντων, ὑπέδειξέ τις τῶν ῥαβδούχων ἐπιστρέψαντας ἀπαγαγεῖν ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ ποιεῖν ὡσανεὶ μάχην. ταχὺ δὲ συννοήσαντες οἱ αὐληταὶ, καὶ λαβόντες οἰκείαν ταῖς ἑαυτῶν ἀσελγείαις μεγάλην ἐποιήσαντο σύγχυσιν. συνεπιστρέψαντες γὰρ τοὺς μέσους χοροὺς πρὸς τοὺς ἄκρους, οἱ μὲν αὐληταὶ φυσῶντες ἀδιανόητα καὶ διαφέροντες τοὺς αὐλοὺς, ἀπῆγον ἀνὰ μέρος ἐπ᾽ ἀλλήλους. ἅμα δὲ τούτοις ἐπικτυποῦντες οἱ χοροὶ καὶ συνεπεισιόντες τὴν σκηνὴν, ἐπεφέροντο τοῖς ἐναντίοις, καὶ πάλιν ἀνεχώρουν ἐκ μεταβολῆς. ὡς δὲ καὶ περιζωσάμενός τις τῶν χορευτῶν ἐκ τοῦ χοροῦ στραφεὶς ἦρε τὰς χεῖρας ἀπὸ πυγμῆς πρὸς τὸν ἐπιφερόμενον αὐλητὴν, τότ᾽ ἤδη κρότος ἐξαίσιος ἐγίνετο, καὶ κραυγὴ τῶν θεωμένων. ἔτι δὲ τούτων ἐκ παρατάξεως ἀγωνιζομένων, ὀρχησταὶ δύο εἰσήγοντο μετὰ συμφωνίας εἰς τὴν ὀρχήστραν.

lyrios debellavit, & Gentium eorum Regem cum liberis in triumphum duxit; ludis quos victoræ cauſa edidit, maximum riſum concitavit, ut narrat Polybius libro triceſimo. Accitis enim è Græcia clariſſimis artificibus, exſtructaque in Circo ampliſſimâ ſcenâ, primos induxit tibicines ſimul omnes: Theodorum Bœotum, Theopompum, Hermippum ac Lyſimachum, qui tum totius Græcię celeberrimi habebantur. Hos cùm in proſcenio ſtatuiſſet unà cum choro, ſimul canere omnes juſſit. Illis verò modulato ac numeroſo digitorum motu tibias percurrentibus, Anicius miſit qui admonerent, hujuſmodi cantum non placere, juſſitque ut potius certarent. Cùm ambigerent tibicines, hærerentque ancipites, quidam è lictoribus ſignificavit, ut in ſe mutuò verſi concurrerent, ac pugnæ ſpeciem ederent. Poſtquam quid ſibi Anicius vellet intellexêre, convenientem laſciviæ ſuæ licentiam nacti, omnia permiſcuerunt. Medios quippe cum ſummis confundentes choros, ipſi quidem inſana quædam ac temeraria tibiis canentes, in ſe viciſſim mutuo impetu ferebantur. Simul verò perſtrepentes chori, ſcenamque quatientes in adverſos ruebant, ac rurſus quaſi terga dantes recedebant. Sed ubi neſcio quis è choro præcincta veſte repente ſeſe obvertens, in tibicinem adverſum manus ſuſtulit, tanquam pugilatu dimicaturus, ingens plauſus clamorque ſpectantium excitatus eſt. Illis verò inter ſe adhuc dimicantibus, repente in orcheſtram ſaltatores duo proceſſere cum ſymphonia:

phonia: ſimul quatuor pugiles cum tubicinibus & buccinatoribus in ſcenam conſcenderunt. Qui cùm ſimul omnes inter ſe certarent, longè gratiſſimum erat ſpectaculum. De tragœdis verò ſi quid dicere aggrediar, vereor ne quibuſdam ludere videar ac jocari.

FRAGMENTA POLYBIANA

ex incertis libris.

CESTROSPHENDONÆ

machinæ deſcriptio.

Livius in fine libri 43. hunc Polybii locum ſic vertit: Maximè ceſtroſphendonis vulnerabantur. Hoc illo bello novum genus teli inventum eſt. Bipalme ſpiculum haſtili ſemicubitali infixum erat, craſſitudine digiti. Huic ad libramen pinnæ tres, velut ſagittis ſolet, circundabantur. Funda media duo funalia imparia habebat. cùm majori ſinu libratum funditor rotaret, excuſſum velut glans emicabat.

HERACLII OPPIDI

expugnatio.

Heracleum oppidum nova quadam & inuſitata ratione captum eſt. Verſùs partem humillimam murorum Popillius tria ſigna militum locavit, ac primi quidem ſigni milites denſatis ſupra capita ſcutis ſeſe præmunierunt, prorſus ut ſpecies imbricati tecti appareret, per quod aqua pluvia delabitur. deinde reliqua duo ſigna.

καὶ πύκται τέσσαρες ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν σκηνὴν μετὰ σαλπιγκτῶν καὶ βυκανιστῶν. ὁμοῦ δὲ τούτων πάντων ἀγωνιζομένων ἄλεκτον ἦν τὸ συμβαῖνον. περὶ δὲ τῶν τραγῳδῶν ἐὰν ἐπιβάλωμαι λέγειν, δόξω τισὶ διαχλευάζειν. *Ex Athenæo libro 14.*

Fragmenta Polybiana ex incertis libris.

Κέστρος, ξένον ἦν τοῦτο τὸ εὕρημα κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον. τὸ δὲ βέλος τοιοῦτον, διπάλαιστον ἦν, ἴσον ἔχον τὸν αὐλίσκον τῇ προβολῇ. τούτῳ ξύλον ἐνήρμοστο τῷ μὲν μήκει σπιθαμιαῖον, τῷ δὲ πάχει δακτυλιαίαν ἔχον τὴν διάμετρον. εἰς δὲ τούτου τὸ μέσον ἐσφήνωτο πτερύγια τρία ξύλινα βραχέα παντελῶς. τοῦτο δὲ ἐν κώλων ἀνίσων ὑπαρχόντων τῆς σφενδόνης, εἰς τὸ μέσον ἐνηγκυλίζετο τῶν κώλων εὐλύτως. λοιπὸν, ἐν μὲν τῇ περιαγωγῇ τεταμένων τούτων ἔμενεν. ὅτε δὲ παραλυθείη θάτερον τῶν κώλων, κατὰ τὴν ἄφεσιν ἐκπίπτων ἐκ τῆς ἀγκύλης καθαπερεὶ μολυβδὶς ἐκ τῆς σφενδόνης ἐφέρετο. καὶ προσπίπτων μετὰ βιαίας πληγῆς, κακῶς διετίθει τοὺς συγκυρήσαντας. *Ex Suida in* Κέστρος.

Σημαία τάξις πολεμικὴ, δι' ἧς τὸ Ἡράκλειον εἷλαν. ἰδίαν τινὰ ἄλωσιν ἐχούσης τῆς πόλεως. ἐφ' ἑνὸς μέρους ἐπ' ὀλίγον τόπον, οὗ ταπεινὸν ἦν τεῖχος, οἱ Ῥωμαῖοι τρεῖς σημαίας προεχειρίσαντο. καὶ οἱ μὲν τῆς πρώτης τοὺς θυρεοὺς ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ποιήσαντες συνέφραξαν. ὥστε τῇ τῶν ὅπλων πυκνότητι κεραμωτῷ κατὰ ῥύτῳ γίνεσθαι παραπλήσιον. ἐφεξῆς δὲ ἕτεραι δύο. *Ex Suida in* σημαία, & κεραμωτόν.

Ἴδιον

Ἴδιον ἔχουσιν οἱ Κελτίβηρες κατὰ τὸν πόλεμον· θεωροῦντες γὰρ τοὺς παρ' αὐτοῖς πεζοὺς πιεζομένους, παρακαταβάντες ἀπολείπουσι τοὺς ἵππους ἑστῶτας ἐν τάξει. ἄκροις γὰρ τοῖς ἀγωγεῦσι τῶν ἵππων πασσαλίσκους μικροὺς ἀπηρτηκότες ἐπιμελῶς πήξαντες, πειθαρχεῖν διδάσκουσι τοὺς ἵππους ἐν τάξει. μέχρις ἀνακάμψαντες ἀνασπάσωσι τοὺς πασσάλους. *Ex Suida in* ἴδιον & Κελτίβηρες.

Ὁ δὲ Μάρκος Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐβούλετο ἀπολυθεὶς τοῦ πολέμου πρὸς Λυσιτανοὺς μεταβαλεῖν τὸν πόλεμον, καὶ τὸ λεγόμενον ἐκδύσας τὴν ἀνδρωνῖτιν εἰς τὴν γυναικωνῖτιν κωμάσαι. *Ex Suida in* Ανδρωνῖτις & κωμάσαι.

Οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐ τὴν τυχοῦσαν πρόνοιαν ἐποιοῦντο τοῦ μὴ κατάρχοντες φαίνεσθαι χειρῶν ἀδίκων· μηδ' αἱρούμενοι τοὺς πολέμους τὰς χεῖρας ἐπιβάλλειν τοῖς πέλας· ἀλλ' ἀεὶ δοκεῖν ἀμυνόμενοι καὶ κατ' ἀνάγκην ἐμβαίνειν εἰς τοὺς πολέμους. *Ex Suida in* ἀμυνόμενοι & αἱρούμενοι & ἐμβαίνειν.

Ὅτι Σκιπίων ἑταίρας, καὶ θύτας, καὶ μάντεις ἐξήλαυνε τοῦ στρατοπέδου, οἷς διὰ τὰς δυσπραξίας οἱ στρατιῶται περιδεεῖς γεγονότες ἐχρῶντο. *Suidas in* ἑταίρα.

Ὅτι Περσεὺς ὁ Μακεδὼν κατὰ πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν κατασκευαζόμενος Πυρσουείδας, διὰ τούτων ὀξέως ἐμάνθανε τὰ πανταχῆ γινόμενα. *In* Πυρσουείδες.

Ὅτι Φιλοποίμην μετὰ δούτερα

CELTIBERORUM
Strategema.

Celtiberi id ſingulare habent in prælìis. Nam ubi peditatum ſuum ab hoſtibus premi animadvertunt, deſiliunt ex equis, eoſdemque equos in acie ſtantes relinquunt, quippe ſummis equorum habenis appenſos habent paxillos exiguos, quibus in terram depactis aſſuefactos habent equos ſtare in acie, donec reverſi paxillos revellant.

MARCI CONSILIUM.

At Marcus Prætor ſolutus a bello cum Luſitanis, in animo habebat bellum aliò transferre. & quod eſt in vetere proverbio, relictis virorum ædibus, in mulierum atria comiſſatum ire.

ROMANORUM CAUTELA.

Omni diligentia providebant Romani, ne ipſi ultrò injuriam intuliſſe, neve ſuſceptis bellis vicinos appetiiſſe viderentur, ſed ut potius vim illatam repellentes, & neceſſitate adducti ſuſcipere viderentur bella.

SCIPIONIS DISCIPLINA
Militaris.

P. Scipio meretrices & ſacrificulos & vates quibus milites Romani ob acceptas clades timore perculſi fractique utebantur, caſtris expulit.

PERSEI STRATEGEMA.

Perſes Macedonum Rex per univerſam Macedoniam pharos extruxerat, è quibus igne ſublato, de omnibus quę acciderent brevi certior fiebat.

PHILOPOEMENIS
Strategema.

Philopœmenes quando copias ad bellum

bellum educebat, altero poſt profectionem die imperabat militibus ut pro bidui frumento tridui annonam paratam haberent, quoties uno amplius die morandum erat: quoties autem duobus, quatridui.

ἡμέραν ἀπὸ τῆς πρὸς πόλεμον ἐξόδου παρήγγειλε τὰ δύο σῖτα τρία ποιεῖν ὅτε βούλοιτο μίαν ἡμέραν προσλαβεῖν. ὅτε δὲ δύο, τέτταρα. *In* σῖτα.

CATARACTÆ LAPSUS.

Livius lib. 27. hunc locum ſic expreſſit: Porta cataractâ dejectâ clauſa erat. eam partim vectibus levant partim funibus ſubducunt in tantum altitudinis, ut ſubire tecti poſſent. Vixdum ſatis patebat iter, cùm perfugæ certatim ruunt per portam, & cùm ſexcenti ferè intraſſent, remiſſo fune quo ſuſpenſa erat cataracta, magno ſonitu cecidit. [Ita comprehenſos Salapiani pro mœnibus in crucem ſuſtulere.

Οἱ δὲ καταῤῥάκται οὓς εἶχον ὀλίγον ἐξωτέρω διὰ μηχανημάτων ἀνηρτημένους αἰφνίδιον καθῆκαν, καὶ ἐπέβαλον. καὶ τούτους καταλαβόντες περὶ τοῦ τείχους ἀνεσκολόπισαν. *Ex Suida in* ἠρτημένοι.

TRULLÆ IGNIFERÆ DESCRIPTIO.

Trulla ignem ferens, quâ uſus eſt Pauſiſtratus Præfectus claſſis Rhodiorum. erat autem hujuſmodi: Ab utraque proræ parte anchoræ duæ in interiori parietum ſuperficie juxta ſe invicem poſitæ erant, quibus aptati conti prominebant in mare. Ex contorum faſtigio trulla multum conceptum ignem gerens catenâ ferreâ dependebat, adeò ut quotieſcunque in adverſos aut ex tranſverſo impetus fieret, in hoſtilem quidem navem evibraretur ignis, à propria autem nave longè abſcederet inclinationis cauſa.

Πυρφόρος ᾧ ἐχρήσατο Παυσίστρατος ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος, ἦν δὲ κημὸς, ἐξ ἑκατέρου δὲ τοῦ μέρους τῆς πρώρας ἄγκυραι δύο παρέκειντο παρὰ τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν τῶν τοίχων. εἰς ἃς ἐνηρμόζοντο κοντοὶ προτείναντες τοῖς κέρασιν εἰς θάλασσαν. ἐπὶ δὲ τὸ τούτων ἄκρον ὁ κημὸς ἁλύσει σιδηρᾷ προσήρτητο πλήρης πυρός. ὥστε παρὰ τὰς ἐμβολὰς καὶ παρεμβολὰς εἰς μὲν τὴν πολεμίαν ναῦν ἐκτινάττεσθαι πῦρ, ἀπὸ δὲ τῆς οἰκείας πολὺ ἀφεστάναι τόπον διὰ τὴν ἔγκλισιν. *Suidas in* πυρφόρος.

GALLORUM MATRIS Ideæ vaticinatio.

Cn. Manlius Conſul ponte perfecto tranſgreſſus Sangarium flumen, quod ob nimiam altitudinem tranſiri vado non poterat, caſtra juxta ripam poſuit. Ibi Galli matris magnæ ab Attide & Battaco antiſtitibus Peſſi

Γνάϊος ὁ ὕπατος Ῥωμαίων διερχόμενος ἐγεφύρωσε τὸν Σαγγάριον ποταμὸν τελέως κοῖλον ὄντα καὶ δύσβατον· καὶ παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν στρατοπεδευσάμενος παραγίνονται Γάλλοι παρὰ Ἄττιδος καὶ Βαττάκου

τῶν

τῶν ἐκ Πεσσινοῦντος ἱερέων τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἔχοντες προστηθίδια καὶ τύπους. φάσκοντες προσαγγέλλειν τὴν θεὸν νίκην καὶ κράτος. οὓς ὁ Γνάϊος φιλανθρώπως ὑπεδέξατο. *Suidas in* Γάλλοι.

nunte miſſi cum typis & imaginibus à pectore demiſſis occurrêre, nuntiantes Deam Romanis victoriam & imperium offerre. Eos Manlius perquàm humaniter excepit.

SOLENNE LUSTRANDI apud Macedones.

Ἐναγίζουσιν δὲ τῷ Ξανθικῷ Μακεδόνες καὶ καθαρμὸν ποιοῦσι σὺν ἵπποις ὡπλισμένοις. *Suidas in* ἐναγίζων.

Macedones menſe Xanthico parentalia celebrant, luſtrantque exercitum cum equis armatis.

CELTIBERORUM GLADII.

Οἱ Κελτίβηρες τῇ κατασκευῇ τῶν μαχαιρῶν πολὺ διαφέρουσι τῶν ἄλλων. καὶ γὰρ κέντημα πρακτικὸν καὶ καταφορὰν ἔχει δυναμένην ἐξ ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν. ἧ καὶ Ῥωμαῖοι τὰς πατρίους ἀποθέμενοι μαχαίρας ἐκ τῶν κατ᾽ Ἀννίβαν, μετέλαβον τὰς τῶν Ἰβήρων, καὶ τὴν μὲν κατασκευὴν μετέλαβον· αὐτὴν δὲ τὴν χρηστότητα τοῦ σιδήρου καὶ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν οὐδαμῶς δύνανται μιμεῖσθαι. *Suidas in* μάχαιρα.

Celtiberi gladiorum fabricâ excellunt, quippe eorum gladii & mucrone ſunt valido, & ad cæſim utraque manu feriendum apti. Quamobrem Romani jam inde ab Annibalicis temporibus, abjectis enſibus patriis, Hiſpanici gladii uſum adſcivere, ac formam quidem ipſam ac fabricam imitati ſunt; bonitatem autem ferri ac reliquam curam & induſtriam aſſequi haudquaquam potuerunt.

FRAGMENTA POLYBII

EX

Suida ordine alphabetico digeſta.

1 Ἀδιηγεξία. ὁ δὲ στρατηγὸς οὐ δυνάμενος ἐνεγκεῖν τὴν ἀδιηγεξίαν τῶν τοιούτων λεγόντων.

2 Ἀναζυγαῖς, ἀναστροφαῖς. Πολύβιος. ὁ δὲ Φίλιππος οὐδενὶ κόσμῳ ποιησάμενος τὴν ἀναζυγὴν, καὶ τὸν ἀνάπλουν διαπεραιῶν εἰς Κεφαλληνίαν κατῆρεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τῶν γεγονότων οὐδὲν ὅλως εἰδότες περὶ ἀναζυγὴν ἐγίνοντο.

3 Ἀναλεξάμενος. μόλις δὲ τῶν Καρχηδονίων ἀπὸ τῆς καταπλήξεως ἀναλεξαμένων, μόνος ὁ Βλάνων καλούμενος οἰκείαν τῆς ἀποπτώσεως φωνὴν προϊέμενος εἶπε. *Ex Diodori Excerptis legat. cap. 27.*

4 Ἀνάλημμα. κατανοήσας τὸ βάρος τῶν ἀναλημμάτων, καὶ ὡς ἀδυνατεῖ ἐπισκλῖναι τὰ τείχη, ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ἐποίησε.

5 Ανα-

5 Ἀνασείειν. ὁ δὲ τοὺς Συρακουσίους ἀνασείων, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκαταστήσειν ἐπαγγειλάμενος.

6 Ἀνεδέχετο. ὁ δὲ ἀνεδέχετο τὴν Ἀσδρούβου παρουσίαν, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐξήνεγκεν. ὁ δὲ τούτοις πιστεύων ἀνεδέχετο τὸν πρὸς Ἀριαράθην πόλεμον.

7 Ἀνεπιστάτως. ἄνευ ἐπιστασίας. οὐκ ἄξιον ἀνεπιστάτως παραδραμεῖν περὶ τῶν τοιούτων.

8 Ἀντεῖχε. ἡ σύγκλητος ὑπολαβοῦσα τοὺς Αἰτωλοὺς ἀντέχειν πως κατὰ τὰς τοῦ Ἀντιόχου ἐλπίδας, ἀπράκτους ἀπέστειλε τοὺς πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα. *Ex Diodori Excerptis legat. cap. 8.*

9 Ἀντιπαράκλησις. εἰς τοιαύτην προθυμίαν παρέστη τὸ πλῆθος, ὥστε παραπλήσιον ἐνθουσιασμῷ τὴν ἀντιπαράκλησιν γίνεσθαι τῶν δυνάμεων.

10 Ἀντιπερίσπασμα. ἐξαπέστειλαν στρατηγὸν, βουλόμενοι ἀντιπερίσπασμα ποιεῖν τοῖς Κελτοῖς τοῖς μετὰ Ἀννίβου.

11 Ἀψικορία. οὐδεὶς τὴν Νομάδων τὴν ἀψικορίαν, καὶ τὴν ἀθεσίαν τὴν πρὸς ἀνθρώπους. καὶ αὖθις. σωτηρικὸν δεῖ εἶναι πρὸς τοὺς φίλους καὶ μηδαμοῦ ἀψίκορον.

12 Δείξαντες. οἱ δὲ αἰφνιδίως ἐπεκθέουσι τῷ τάγματι, καὶ διὰ τῆς φάραγγος δείξαντες προσπίπτουσι τοῖς Ῥωμαίοις. *legendum eſt* διήξαντες.

13 Δεισιδαιμόνων. ὁρῶν δὲ τοὺς στρατιώτας ὄντας δεισιδαιμονοῦντας ἐπὶ τοῖς σημείοις, ἐφιλοτιμεῖτο διὰ τῆς ἰδίας ἐπινοίας καὶ στρατηγίας μεταθεῖναι τὰς τοῦ πλήθους εὐλαβείας.

14 Διαζηλοτυπούμενοι. οἱ δὲ διαζηλοτυπούμενοι πρὸς τὸν Σκιπίωνα, ἐπεβάλοντο διασύρειν τὰς πράξεις αὐτοῦ.

15 Διαπεσούσης. ἔδοξεν οὖν ἐπισφαλὲς ἔχειν τι κοινωνῆσαι αὐτοῖς τῆς πράξεως καὶ διαπεσούσης καὶ συντελεσθείσης τῆς ἐπιβολῆς.

16 Διαπτύσας. τοὺς μὲν στρατιώτας διαπτύσας· τοὺς δὲ χιλιάρχους παρακαλέσας ἅψασθαι τῆς πράξεως.

17 Διατροπή. τῶν δὲ Καρχηδονίων πολὺν κλαυθμὸν μετὰ δακρύων προϊεμένων, διατροπὴ μεγάλη τὸ συνέδριον ἐπεῖχε. *Ex Diodoro cap. 27. legat.*

18 Διεξάγεσθαι. μεθυσκομένους καὶ ῥᾳθύμως διεξάγοντας τὰ κατὰ τὴν φυλακήν.

19 Διέξειν. ἀπείρξειν. οὕτω γὰρ διέξειν τὰς χεῖρας καὶ φρονήσειν τοῦ μηδὲν ἀδίκημα ποιῆσαι τὴν Προυσίαν εἰς αὐτούς.

20 Δυσχερησάμενος. ὁ δὲ Ἀννίβας δυσχερησάμενος ἤδη τοῖς πράγμασι διεπέμπετο εἰς Καρχηδόνα ταύτην τὴν περίστασιν διασαφῶν.

21 Ἐμφαλκωμένοις. ἔπειτα κάλοις ἐμφαλκωμένοις ἀπὸ τοῦ ἀντιπέρα ἀνήρτησαν διὰ πήγματος. περὶ κριοῦ μηχανικοῦ.

22 Ἐξέδρα. ὁ δὲ κατῆρχε χωμάτων, ὧν τὸ μὲν κατὰ τὴν βόρειον ἐξέδραν ἦν μεταξὺ τῶν δύο πυλῶν ἦν. καὶ αὖθις, κατῴκησαν πλησίον τοῦ μουσείου καὶ τῆς ἐξέδρας.

23 Ἐξ ὁμολόγου. εἰς ὁλοσχερῆ δὲ κρίσιν ἐξ ὁμολόγου καταβαίνειν οὐχ οἷός τ' ἦν κατὰ πρόσωπον.

24 Ἐπιμετρῶ. ὥσπερ ἐπιμετρούσης καὶ συνεπαγωνιζομένης τοῖς γεγονόσι τῆς τύχης.

25 Ἐπιπολαί. τοὺς δὲ Ῥωμαίους θαρρεῖν συνέβαινε κρατοῦντας τοῦ περὶ τὰς ἐπιπολὰς χωρίου.

26 Ἐπισταθμευόμενοι. οἱ δὲ Φωκεῖς τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀπολειφθέντων Ῥωμαίων ἐν ταῖς ναυσὶν ἐπισταθμευόμενοι, τὰ δὲ τὰς ἐπιταγὰς δυσχερῶς φέροντες ἐστασίαζον.

27 Ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων. πρέσβεις δὲ ἔπεμπον διασαφοῦντας, Πόπλιον μὲν εὐδοκεῖν τὴν εἰρήνην· τοὺς δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ διαφέρεσθαι, καὶ φάναι διαφέρειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων.

28 Εὐκαιρεῖν. ὁ δὲ ἐκάλει τῶν πολιτῶν τοὺς δοκοῦντας εὐκαιρεῖν τοῖς βίοις.

29 Εὐλαβῶς. ὁ δὲ Φίλιππος ὁρῶν τοὺς Ἀχαιοὺς εὐλαβῶς διακειμένους πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον, ἐσπούδαζε κατὰ πάντα τρόπον ἐμβιβάσαι αὐτοὺς εἰς ἀπέχθειαν.

30 Εὖ πεφυκώς. παρεκελεύσατο ἐμβαίνειν τοὺς στρατιώτας. καὶ γὰρ ἦν εὖ πεφυκὼς, εἰ καὶ πρὸς ἄλλό τι, πρὸς τὸ θάρσος ἐμβαλεῖν, καὶ συμπαθεῖς ποιῆσαι τοὺς παρακελευομένους.

31 Εὐψυχία. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς Ἐπαμινώνδου καὶ Πελοπίδου, καὶ Βρασίδου, καὶ Κλεομβρότου τελευτῆς, καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀρετὴν, καὶ τὴν ἐν τῷ τελευτᾶν εὐψυχίαν ἀδυνατοῦσιν οἱ συγγραφεῖς ἀξίους εὑρίσκειν λόγους τῆς προκαθηγουμένης τῶν ἀνδρῶν ἐννοίας.

32 Ἐφεδρεία. παρὰ Ῥωμαίοις θάνατος πρόστιμον τῷ λιπόντι τὴν ἐφεδρείαν. *Vide pag. 669. lib. 6.*

33 Ἐφέσις. ἀπὸ δὲ τῆς τῶν στρατιωτῶν γνώμης λαβὼν ἔφεσιν περὶ τοῦ στρατηγοῦ, ξένην καὶ παράδοξον βοήθειαν ἐποιήσατο πρὸς τὴν ὑποκειμένην κατάστασιν.

34 Ἐφιστάμενος. ὁ δὲ ἐπορεύετο ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος. ὅσον δ' ἂν χρόνον τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστῇ, τοσοῦτον ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίνεσθαι τὴν ἐπίστασιν.

35 Ἥλικες. οὕτως ἐλέγοντο οἱ Ἀντιόχου τοῦ ἐπιφανοῦς Μακεδόνων στῖφος ὑψηλοὶ πάντες ὀλίγον ὑπὲρ ἀντίπαιδας, τὸν Μακεδονικὸν τρόπον ὡπλισμένοι τε καὶ πεπαιδευμένοι. ὅθεν καὶ τὴν ἐπίκλησιν εἶχον.

36 Ἡλίκην. ὁ δὲ Φάβιος ἐνετέλλετο μὴ τοιαύτην ποιεῖσθαι σπουδὴν ὑπὲρ τοῦ βλάψαι τοὺς πολεμίους, ἡλίκην ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν δεινόν.

37 Ἠλλοιωμένος. οὐδὲν ἠλλοιωμένος ὑπὸ τῶν συμβεβηκότων δυστυχημάτων· ἔτι δὲ βεβαιότερον μένων ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς διαλήψεως.

38 Ἡμιολίαι. ταχὺ δὲ τοὺς κέλητας, καὶ τὰς ἡμιολίας ὑπερεθμήσας ἀνήχθη σπεύδων καταλαβεῖν τὴν τῶν Ἀχαιῶν σύνοδον. καὶ αὖθις. λῃσταί τινες εἰς πολυχειρίαν καὶ πρακτικαῖς ἡμιολίαις τῇ Λακωνικῇ προσενεχθέντες εἰς τὰ χωρία ἐπισπάμενοι λείαν ἀπήγαγον.

39 Ἴδιον.

39 Ἴδιον. τὸ γὰρ συμβαῖνον ἴδιον ἦν καὶ παρηλλαγμένον. καὶ αὖθις. οἱ δὲ ἐπολυπραγμόνησαν ἀκριβῶς τά τε ἄλλα καὶ τὰς περὶ τὴν ταφὴν ἰδιότητας. *Vide Diodorum in Excerptis legat. c. 32.*

40 Καταβολή. τῶν δὲ Μακεδόνων ἐκ καταβολῆς συνερεισάντων τοῖς βαρβάροις, εὐθέως ἐκκλίναντες ἔφυγον.

41 Κατὰ ζυγόν. ὡς ἂν ἐκ πτώσεως πλήθους, κατὰ ζυγὸν οἱονεὶ μονομαχικῆς τινὸς συνεστώσης φιλοτιμίας.

42 Καταψήσας. Πολύβιος. τοὺς δὲ παῖδας περὶ ἕνα προσαγόμενος καὶ καταψήσας θαρρεῖν ἐκέλευε.

43 Καταμέμφομαι. πολλὰ τὸν βασιλέα Εὐμένη καταμεμψάμενοι.

44 Καταναστάς. ὁ δὲ διὰ τὸ τάχος τῆς εἰρεσίας ἀπέπλευσε καταναστὰς μιᾷ νηῒ παντὸς τοῦ τῶν ἐναντίων στόλου.

45 Καταξιοπιστεύεσθαι. ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν τῶν τηλικούτων ἀνδρῶν καταξιοπιστεύεσθαι, μνησθησόμεθα μιᾶς παραλλάξεως.

46 Κατατρίψειν. οὐ γὰρ ἐδόκει αὐτῷ τὸν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεμον ἀτελῆ καταλείποντι, περὶ τῶν ἐκεῖ πόλεων πραγματεύεσθαι· δεδιὼς ὅτι μὴ κατατρίψειν ἅπαντα τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον οὐ πολὺν ὄντα περὶ τὰς ἐλάττους ἀσχολούμενος πράξεις.

47 Κατεξαναστάντες. διὸ κατεξαναστάντες τοῦ μέλλοντος, παρῃτήσαντο τοὺς Πρυτάνεις ἐκπέμψαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥόδον συνεπιλαβέσθαι τῆς ἐλευθερίας.

48 Κατεριθευόμενοι. τὸ δ' ἐναντίον κατεριθευομένου τοῦ βασιλέως καὶ τῆς χώρας ἀπεχομένου, καὶ κατὰ τὴν δικαιοδοσίαν ἐξακριβοῦντος ἐπιμελῶς, ἔλαθον ἐκλυθέντες ταῖς διανοίαις, καὶ ὀλιγωρήσαντες τῆς σφῶν αὐτῶν ἀσφαλείας.

49 Κατευδοκήσας. ὁ δὲ κατευδοκήσας τῷ νεανίσκῳ κατὰ τὴν ἀπάντησιν, τοῦτον ἀπέλυσε παραχρῆμα εἰς τὸ Πέργαμον.

50 Κατηργηκέναι. τὸν δὲ καθήμενον περὶ τὰ Τύανα κατηργηκέναι καὶ καταπροΐεσθαι τοὺς καιρούς.

51 Λιμόψωρος. ὑπὸ δὲ τοῦ ψύχους, καὶ τῆς ἀνηλειψίας, καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἐπεγεγόνει σχεδὸν τοῖς ἵπποις, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁ λεγόμενος ἅπασι λιμόψωρος καὶ τοιαύτη καχεξία.

52 Μεγαλεπήβολος. ἐδόκει γὰρ ὁ βασιλεὺς οὗτος μεγαλεπήβολος καὶ τολμηρὸς εἶναι, καὶ τοῦ προτεθέντος ἐξεργαστικός.

53 Μεγαλεῖον. οἱ δὲ τῷ Μάγωνι συμπολεμοῦντες τὸν Λιγυστῖνον, πρᾶξαι μὲν ὁλοσχερές τι καὶ μεγαλεῖον οὐχ οἷοί τ' ἦσαν.

54 Μετέωρος. πάλαι μετέωρος ὢν εἰς τὴν τῆς Ὀλυμπίας θέαν ὥρμησε. *De Æmilio Paulo.*

55 Ὀπτεύεσθαι. ὁ δὲ τὸ μέλλον ἐμφρόνως ὀπτευσάμενος εἰς ἔννοιαν, ἦλθε τὴν φρουρὰν ἀποτρέψασθαι τὴν παρὰ Πτολεμαίου.

56 Ὀπτευομένη. ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς τῶν πρέσβεων ἐμφάσεως ὀπτευόμενοι, εἰς παντοδαπὰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους ἔπιπτον.

57 Παράθεσις. βουλόμενος δ' ἐκ παραθέσεως ὑπόδειγμα ποιεῖσθαι τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, ἧς εἶχε πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας, ἐπολιόρκει.

58 Παρήρηται. Πολύβιος. οὔτ' ἐκβαλέσθαι παρηρημένα τὴν χεῖρα δυνατὸν ἅτε πυκνῶν οὐσῶν.

59 Παρῶναι. ὁ δὲ ἔπλει παράπλους ποιησάμενος τοὺς σιδητῶν παρῶνας. ἧκον γὰρ Ῥοδίοις εἰς συμμαχίαν.

60 Παριέναι. οἱ δὲ διεμαρτύροντο τὸν Φίλιππον μὴ παριέναι τὸν καιρὸν, μηδὲ καταμέλλειν.

61 Πλαδαρόν. Πολύβιος. τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν αὐτῷ πρὸς τὴν χρείαν· τὸ δὲ δόρυ πλαδαρὸν εἶναι.

62 Προέσθαι. λαβὼν δὲ τὸ ξίφος ὁ Πόρκιος Μάρκος καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐφρόντιζε κείνων τὴν ψυχὴν προέσθαι μᾶλλον ἢ τὴν μάχαιραν, καὶ πολλὰ λαβὼν τραύματα παραδόξως ἐσώθη.

63 Προπεπωκότες. προπεπωκέναι δὲ παρὰ τὴν συνουσίαν πολλὰ μὲν ἀργυρώματα τῶν προειρημένων· πολλὰ δὲ χρυσώματα τῷ Προυσίᾳ.

64 Προεπιμετρῶν. προσεπιμετρῶν ἀεὶ τῷ δεομένῳ πρὸς τὸ παρὰ πάντων ὁμολογουμένως γίνεσθαι τὴν ἐπὶ τούτοις χάριν.

65 Προσυστασιασάμενος. ὁ δὲ παρακαλέσας αὐτὸν καί τι προσυστασιασάμενος τοιοῦτον. ἀεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

66 Πρὸς αὐτοῦ. ὁ δὲ οὐ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς αὐτοῦ εἶναι νομίσας τὰ συμβαίνοντα περὶ τοὺς ἐναντίους, ἐγίνετο περὶ τὸν Μάρκον σπουδάζων τὴν τόλμαν ἀφελέσθαι καὶ προκαταλαβεῖν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν.

67 Ῥαθυμεῖν. πάντων εὐδαιμονιζόντων τὸν Πόπλιον καὶ παρακαλούντων ἀναπαύεσθαι καὶ ῥαθυμεῖν ἐπεὶ πέρας ἐπιτέθεικε τῷ πολέμῳ, μακαρίζειν αὐτοὺς ἔφη, ὅτι τοιαύτας ἔχουσι τὰς διαλήψεις.

68 Ῥευσώδεις. τῆς γὰρ πολιορκίας ῥευσώδους γενομένης, ὁ μὲν Σκόπας ἤλεγξε καὶ διεξέπλησε νεανικῶς. καὶ αὖθις. εὑρὼν δὲ αὐτοὺς διαβεβλημένους κατὰ τὸ τέμενος ἀόπλους, τούτους ἀπέκτεινε.

69 Ῥύματα. Πολύβιος. ἐπὶ τούτοις ἐπέστησαν τοὺς ἱππηγοὺς, ῥύματα δόντες ἐξ αὐτῶν ταῖς τοῦ τρίτου στόλου ναυσί.

70 Σεμνομυθοῦντι. ὁ δὲ σεμνὸς Ἀτελβέβας προσέπεσε τῷ στρατηγῷ πρὸς τὰ γόνατα ἐπιλελησμένος τῆς μεγαλορρημοσύνης.

71 Συνεπιστεῦσαι. ὁ δὲ ἐκέλευε τοὺς κρατίστους συνεπιστεῦσαι τὰς ἁμάξας.

72 Συνεπιχύσεις. δυνάμενον τὸ παραχρῆμα κωλύειν τὸν Ἀντίοχον παραπλεῖν οὐκ ἀπεχθείας χάριν, ἀλλ' ὑφορώμενος μὴ Φιλίππῳ συνεπιχύσεις ἐμπόδιον γίνεται τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίᾳ.

73 Συνεσπειραμένοι. τό τε πυκνὸν καὶ συνεσπειραμένον ἐπὶ ταῖς ἀνελίξεσιν, ὅτε ἔξω πῶς ἀπὸ οἵας καὶ τέλειας κατεφαίνετο. ταραχή τε ἐπὶ χερὶ καὶ παρακελευσμὸς τοῖς κατ' οὐρὰν τεταγμένοις· αἵ τε ἀναστροφαὶ τῶν κοντοφόρων ἄλλοτε ἀλλαχοῦ τὰς ἐμβολὰς ποιούμεναι πολυειδῆ καὶ ποικίλον ἀπειργάζοντο τὸν πόλεμον.

74 Τα-

74 Ταμιεύεται. ὅτι σωφρόνων ἐστὶν ἀνθρώπων, ὅταν μὲν εὖ πράττωσι ταμιεύεσθαι τὰς τύχας. ὅταν δ' εἰς ἀπηνὰς καὶ φαύλας ἔλθωσι, μηδὲν ὑπομένειν ἀγεννές.

75 Φιλανθρωπηθείς. ὁ δὲ Ἀσδρούβας ἐβουλήθη τούτῳ συμμίξας καὶ φιλανθρωπηθεὶς ἀπελθεῖν εἰς τοὺς ἔξω τόπους.

76 Φρονηματισμόν. θεασάμενοι δὲ τὸν φρονηματισμὸν τῶν ἀνθρώπων ἔν τε ταῖς κατ' ἰδίαν ὁμιλίαις καὶ ταῖς κατὰ κοινὸν ἐντεύξεσιν, ἐξ αὐτῆς ἐπανῆλθον ἐς τὸν στρατηγόν.

77 Ὑποκαθημένης. διὸ καὶ ὑποκαθημένης ἐκ τούτων αὐτῶν τῆς ὀργῆς, βραχέα προσαναμνήσαντος τοῦ Φιλίππου ταχέως ὑπήκουσαν.

78 Χρεία. ὁ δὲ ὑπελάμβανεν ὑγιασθεὶς ἐκ τοῦ τραύματος ἀληθινὴν παρέξεσθαι χρείαν τοῖς κοινοῖς πράγμασι.

79 Υρτακὸς ἢ καὶ Υρτακινὸς πόλις Κρήτης. ὁ πολίτης Υρτακῖνος. Πολύβιος δὲ τὸ θηλυκὸν Υρτακίνη. *Stephanus.*

80 Φίλιπποι πόλις Μακεδονίας. αἱ πρότερον Κρηνίδες. ὁ πολίτης Φιλιππεύς, Φιλιππηνὸς δὲ παρὰ Πολυβίῳ. *Idem.*

Indiculus librorum Polybii.

Ἐπεὶ δὲ πρότερον ἐν τρισὶ βίβλοις ἐκτὸς ταύτης τῆς συντάξεως τὸν περὶ αὐτοῦ πεποιήμεθα λόγον, &c. *Ex Polybio pag.* MCCCLXXXVIII.

Πολύβιος δὲ ὁ ἱστοριογράφος πεπραγματευμένον αὐτῷ βιβλίον, ὃ ἐπιγραφὴν ἔχει ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΙΣΗΜΕΡΗΝΟΝ ΟΙΚΗΣΕΩΣ. αὕτη δ' ἐστὶν ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ· καὶ φησὶν οἰκεῖσθαι τοὺς τόπους καὶ εὐκρατοτέραν ἔχειν τὴν οἴκησιν τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης οἰκούντων. *Ex Gemino in Iſagoge Aſtronomica.*

Πολύβιος Λυκόρτου υἱὸς ἔγραψε τὴν μακρὰν ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν ἐν βιβλίοις τεσσαράκοντα. *Ex Suida.*

Σκύλαξ Καρυανδεὺς μαθηματικὸς καὶ μουσικὸς ἔγραψεν ἀντιγραφὴν πρὸς τὴν Πολυβίου ἱστορίαν.

FRAGMENTA POLYBII

ex Suidâ per

JACOBUM GRONOVIUM

COLLECTA.

Ἀγωγή. Ἤγαγε δὲ ὁ ξενολόγος καὶ Λακεδαιμόνιον ἄνδρα τῆς Λακωνικῆς ἀγωγῆς μετεσχηκότα, καὶ τριβὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔχοντα σύμμετρον. *Ex lib. I. cap.* 32.

Ἀγωνιῶ. Ἀγωνιᾶν δὲ τὴν ἀλκὴν τῶν Κελτῶν, καὶ τὰς ἐπιβολὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα.

σῶμα. *Ex lib. III. cap. 78. Et ex hoc loco emendandus Suidas in voce* Ἀθεσία, *ubi hoc idem fragmentum: ſed pro quatuor poſtremis verbis ibi legitur* καὶ ἐπιστομβίας *(quomodo allegavit Fulvius) ac quia nil melius potuit, vertit interpres* jam intentatas.

Ἀδήριτος. Τὴν λείαν τῶν πολεμίων ἤλπισεν ἀδήριτον περιαιρεῖν. *Non additur Polybii nomen: non tamen dubito, quin ſit diſtortum ex lib. III. cap. 93. de Fabio.* Τὴν μὲν λείαν αὐτῶν ἤλπισεν ἀδηρίτως περισυρεῖν.

Ἀθεραπευσία. Τὸ δὲ στρατόπεδον, τῆς τῶν σωμάτων ἀθεραπευσίας κακῶς ἀπήλλαττεν. *Ex libri III. cap. 60.*

Ἀλκή. Πολύβιος· οἶδε γὰρ καὶ λόγων ἀλκὴ θανάτου καταφρονεῖν.

Ἀλλοπρόσαλλος. Οὐ γὰρ μόνον δειλὸς ἦν ὁ Περσίας βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς κακοπαθείας ἀλλοπρόσαλλος. *Ex pag. 1471. Sed ibi legitur* ἀλλότριος, *& rectius.*

Ἀλφειός. *Priorem narrationem Suidas hauſit ex pag. 1411. niſi quod ibi legatur* διακόσια στάδια· *apud Suidam* δέκα σταδίους.

Ἀνάληψις. Σπουδὴν ἐποιεῖτο ὑπὲρ ἀναλήψεως καὶ θεραπείας τῶν ἀνδρῶν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τῶν ἵππων. *Ex libro III. cap. 87.*

Ἀνάριστος. Βουλόμενος ἀναρίστους, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀπαρασκεύους λαβεῖν τοὺς ὑπεναντίους. *Ex lib. III. cap. 71. Neque enim eſt Menandri fragmentum, ne quem decipiat Suidas.*

Ἀνασώσων. Τήν τε χώραν καὶ τὰς πόλεις, ἃς ἀπὸ Ῥωμαίων ἀπολωλεκότες ἕκαστοι τυγχάνουσιν, ἀνασώσων. *Ex libri III. cap. 77. Sed ibi melius,* ὑπὸ Ῥωμαίων, *tum, &* συνανασώσων, *cujus prima ſyllaba excidit per præcedens verbum.*

Ἀνεδίδοτο. Ὁ δὲ συναθροίσας τοὺς φίλους, ἀνεδίδου διαβούλιον τί δέον εἴη πράττειν. *Habet Vrſinus. Suſpicor confictum ex legatione 1.*

Ἀνεκαλοῦντο. Οἱ δὲ Ἔφοροι ἀνεκαλοῦντο αὐτὸν εἰς τὰς συναρχίας, ὡς ἂν τὰ ἀπολωλότα τοῖς Μεσσηνίοις ἀποκαταστήσῃ. *Grammaticus & auctorem lectori invidit, & multa intervertit, nonnulla quoque mutavit. Eſt autem Polybii. ex libro V. cap. 4.*

Ἀνεπισήμαντον. Οὐκ ἄξιον ἀνεπισήμαντον παραλιπεῖν τὸν Ἀσδρούβαν ἄνδρα ἀγαθὸν γενόμενον. *Ex libro XI. cap. 2. Vbi neniam ſummi Imperatoris exorditur. Imitatus autem Polybium eſt Diodorus, qui in Excerptis pag. 282. de eodem:* Οὐκ οὖν εἴασε τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν φημὶ δὴ τοῦ Ἀσδρούβου ἀνεπισήμαντον.

Ἀνθρωπίνως. Καὶ συμβέβηκε *&c. Vt viderunt alii. Ex lib. XVII. cap. 29.*

Ἄνθρωπος. Τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος *&c. Integrum habes in lib. XVII. cap. 13. & rurſum pag. 1424. Infra quoque in τῷ* Διδοξοποιημένον *ejuſdem fragmenti pars refertur, niſi quod perperam ibi,* παραδεδοξασμένον.

Ἀνοδία. Οἱ δὲ πολλοὶ, ἀνοδίᾳ καὶ κατὰ τὰς νήσους διεσπάρησαν. *Legendum,*

ἀνοδίᾳ

ἀνοδίᾳ κατὰ τὴν νῆσον. *Sic habes & optimo ſenſu lib. III. cap. 19.*

Ἀντιπεποιημένοι. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀντιπεποιημένοι τῆς κατὰ θάλατταν ἐλπίδος, διπλασίως τῆς ὁρμῆς πρὸς τὸν πόλεμον ἐχρῶντο. *Ex libri I. cap. 24. niſi quod ibi eſt* ἐπιρ᾽ώθησαν, *& melius.*

Ἀντιποιηθέντα. ὁ δὲ Ἄρατος κατανοῶν τὸν Ἀντίγονον πρᾶξιν ἔχοντα καὶ σύνεσιν καὶ πίστεως ἀντιποιούμενον, τοὺς δὲ βασιλεῖς φύσει μὲν οὐδένα νομίζοντας οὔτ᾽ ἐχθρὸν οὔτε πολέμιον (*lege* φίλον) ἐπεβάλετο λαλεῖν πρὸς τὸν εἰρημένον βασιλέα, καὶ συμπλέκειν τὰς χεῖρας. *Ex lib. II. cap. 47.*

Ἀπαντᾶν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοιούτων ἀπαντωμένων, οὐδὲν ἱκανὸν ἦν πρὸς τὸ κωλύειν τὴν ὁρμὴν τῶν Ῥωμαίων. *ex libro X. cap. 13. Fere ſimilia lib. I. cap. 52.*

Ἀπεπίστευον. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς ὑλώδεις τόπους ὑπόπτως εἶχον πρὸς ἐνέδρας, ἐν δὲ τοῖς ἐπιπέδοις καὶ ψιλοῖς ἀπεπίστευον. *Ex lib. III. cap. 71.*

Ἀποδοκιμάσας. ὁ δὲ Ἀννίβας ἀποδοκιμάσας τὸν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχοντα αὐτοῖς καθοπλισμὸν, ἅμα τῷ νικῆσαι τῇ πρώτῃ μάχῃ, παραχρῆμα τοῖς Ῥωμαίων ὅπλοις καθώπλισε τὰς δυνάμεις. *Ex libro XVIII. c. 24.*

Ἀπολέμητον. Κατάραντες εἰς χώραν εὐδαίμονα, καὶ πολλῶν χρόνων ἀπολέμητον. *Ex lib. III. cap. 90.*

Ἀπολογισμός. ὁ δὲ Ξάνθιππος παρακαλούμενος εἰς χεῖρας ἔφερε τοῖς ἄρχουσι τοὺς ἀπολογισμοὺς παρ᾽ ὃ τί νῦν σφαλείησαν καὶ πῶς δύναιντο τοὺς ἐναντίους νικᾶν. *Ex lib. I. cap. 32.*

Ἀποξυροῦνται. αἱ γὰρ μάχαιραι τῶν Γαλατῶν τῆς κατασκευῆς μίαν ἔχουσι τὴν πρώτην καταφορὰν καιρίαν. ἀπὸ δὲ ταύτης εὐθέως ἀποξυροῦνται καμπτόμεναι κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κἂν μὴ δῷ τις ἀναστροφὴν τοῖς χρωμένοις ἐρείσαντας πρὸς τὴν γῆν ἀπευθῦναι τῷ ποδὶ, ταχέως ἄπρακτον εἶναι τὴν δευτέραν πληγήν. *Reponendum* τελέως ἄπρακτον, *ut legitur apud Polybium lib. II. cap. 33.*

Ἀποσκευή. Μετὰ δὲ τὰς δυνάμεις πάσας συνέταξε τούτοις καὶ τὴν ἀποσκευὴν, ἵνα πρὸς τὸ παρὸν εὐπορῶσι τῶν ἐπιτηδείων. πρὸς γὰρ τὸ μέλλον ἀφροντίστως εἶχε περὶ τῶν σκευοφόρων, λογιζόμενος, ὡς ἐὰν ἅψηται τῆς πολεμίας, ἡττηθεὶς μὲν οὐ προσδεήσεται τῶν ἀναγκαίων. κρατῶν δὲ τῶν ὑπαίθρων, οὐκ ἀπορήσει τῶν ἐπιτηδείων. *Horum prima finxit Suidas, reliqua ſunt in lib. III. c. 79.*

Ἀποσταυροῦντες. Κύκλῳ τὸ νησίζον τῆς Χερρονήσου ὀχύρωμα ἀποσταυροῦντες καὶ περιχαρακοῦντες. *Ex lib. IV. c. 56. Perperam in duo fragmenta velut diverſorum auctorum diducitur apud Suidam & explicatur. Habes eodem modo lib. XVI.* Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅγε Φίλιππος τὰ μὲν ἀποσταυρώσας, τὰ δὲ περιχαρακώσας.

Ἀποστομοῦν. Προέθετο τὰς διώρυγας ἀποστομοῦν τὰς ἐπιφανεστάτας. *Suſpicor cæteris ad complendum ſenſum, ut ſolet, à Suida adjectis ortum hoc fragmentum ex lib. V. c. 63. quanquam ibi legatur* ἀναστομοῦν.

Ἀπραγμόνων. Ἀπραγμόνων καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀναγκαζομένων ἄγειν, ἀλλὰ καινοτομήσειν τι πάλιν κατ᾽ ἐκείνων. *Sic ſupplendus ille locus, de quo*

Æmilius Portus ſibi non liquere conſitetur. Sumtus eſt ex libro III *cap.* 70.

Ἀπόθετος. Τὰ μὲν ἀπόθετως &c. *Habent alii. Ex libro* IX. *c.* 11.

Αὐλῶνες. ὁ δὲ κατεστρατοπέδευσε λαβὼν αὐλῶνα μεταξὺ τῆς αὐτοῦ καὶ τῆς πολεμίων στρατοπεδείας. *Ex lib.* XI. *cap.* 30.

Αὐτοπαθῶς. ὁ δὲ ἀνακρινόμενος ὑπὸ ἑκάστου αἰεδίδου λόγον. οὐ μὴν ἀλλ' αὐτοπαθῶς καὶ γενναίως ὑπέμενε τοὺς ἐλέγχους. *Ex l.* VIII. *cap.* 14. *quem locum ſi conferas, intelliges quam bona ſit interpretatio Porti, tota contra ſenſum. Sequitur:* ὁ δὲ Ἀννίβας δόξας αὐτοπαθῶς ἅμα καὶ ἀληθῶς εἰρηκέναι, πιστεύεται. *quod fragmentum videtur idem eſſe cum ſequenti tertio, cujus ſenſus plane ſimilis eſt, & conceptum ex l.* III. *cap.* 11. *Vidit utraque Fulvius.*

Βάναυσος. Καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἀγορᾶς βαναύσοις φέρειν προσέταξε βέλη, καὶ παραβάλλειν ἔξω παρὰ τὸ θεμέλιον τοῦ τείχους. *Ex lib.* 1. *cap.* 40. *Denuo ſequitur.* ἐπὶ τούτοις σεμνύνεται κατὰ τὴν πολιτείαν, ἐφ' οἷς ἂν καὶ πλάνης σεμνυνθείη βάναυσος. &c. *pag.* 1397.

Βαρυδαίμων. ὁ γὰρ Κρὴς ὑπάρχων καὶ φύσει ποικίλος, πᾶν ἐβάσταζε πρᾶγμα, καὶ πᾶσαν ἐπίνοιαν ἐψηλάφα. *Ex lib.* VIII. *c.* 13.

Βοτρυοστεφηδόνη. ὑπερβεβηκέναι δὲ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τὰ Βότρυος ὑπομνήματα καὶ τὰ Φιλαινίδος καὶ τῶν ἄλλων αἰσχρογράφων. *Vide pag.* 139[6] *ſed perperam in Græcis ibi legitur* ὑποδεδηκέναι. *Tum & gloſſem[a] fragmento huic apud Suidam præfixum non convenit, & omnino dee[st] aliquid.*

Δαιτρός. Τίμαιός φησι τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς συγγραφεῖς, διὰ τῶν ὑπερ-άνω πλεονασμῶν ἐμφαίνειν τὰς ἑαυτῶν φύσεις & *quæ ſequuntur, habes pag.* 1399. *niſi quod putem rectius* ἐμφαίνειν *apud Suidam legi quam* διαφαίνειν.

Δημαγωγός. ὁ Φλαμίνιος ὀχλοκόπος (*leg.* ὀχλοκόπος) καὶ δημαγωγὸς τέλειος, πρὸς ἀληθινῶν δὲ καὶ πολεμικῶν πραγμάτων χειρισμὸν οὐκ εὐφυής. *Ex lib.* III. *c.* 80. *Partem ejuſdem fragmenti renarrat Suidas in τῷ* Ὄχλου.

Δημοκρατία. Οὐ Πολύβιός φησιν, ὡς δημοκρατία ἐπανελομένη &c. *ut notavit Fulvius. Ex lib.* XI. *cap.* 11.

Διαγωνιάσαντες. οἱ δὲ διαγωνιάσαντες μὴ διὰ τὸ παραντίκα δόξωσι καταπεπλῆχθαι τοῖς ὅλοις ἐξῆγον ἅμα τῷ φωτί. *Ex lib.* XI. *cap.* 31. *ubi tamen editum* μὴ παραντίκα δόξωσι καὶ καταπεπλῆχθαι.

Διακεχυμένοι. Τινὲς δὲ τῶν νεανίσκων ἀπιόντων πρὸς Γάϊον διακεχυμένοι καὶ τι καὶ προσπαίζοντες ἀλλήλοις. *Habent alii. Ex Polybii l.* VIII *c.* 22.

Διαλαθών. ὁ δὲ διαλαθὼν τὰς ὁδοὺς φυλακὰς. *Ex lib.* IV. *c.* 67. *quæ totidem verbis memini me legiſſe apud Plutarchum.*

Διαμνησάμενος. Διαμνησάμενος τὰ χίονα τὰ ἐπ' αὐτῇ, ἐξωργάσατο τὸ κρημνόν. *Ex lib.* III. *cap.* 55.

Διάρσις

Διάρσεις. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνδραμόντες ἐς τὰς χεῖρας, τοὺς Κελτοὺς ἀπράκτους ἐποίησαν, ἀφελόμενοι τὴν ἐκ διάρσεως αὐτῶν μάχην. ὅπερ ἐστὶν ἴδιον Γαλατικῆς χρείας, διὰ τὸ μηδαμῶς κέντημα τὸ ξίφος ἔχειν. *Ex l.* 11. *c.* 33.

Διαρχῶν. Πολύβιος. ὁ δὲ διαρχὼν τῶν πολεμίων ὡς τρία στάδια, κατεστρατοπέδευσε μεταξὺ λαβὼν τὸν ποταμόν.

Διαφέρων. Πυνθανόμενος τὴν πόλιν ὀχυρὰν εἶναι καὶ πλῆθος ἀνθρώπων διαφερόντων εἰς αὐτὴν ἠθροῖσθαι. *Ex libro* III. *c.* 18. *præterquam quod ibi legatur* ὀχυρὰν εἶναι.

Διεψευσμένοι. Διεψεύσθησαν δὲ τοῖς λογισμοῖς. κατειλήφει γὰρ αὐτοὺς Αννίβας, ἐξελὼν τὴν πόλιν. *Ex libro* III. *c.* 16.

Διωθμήσωσι. Παρεκάλει αὐτὴν βοηθεῖν τοὺς λέμβους διωθμήσωσι. *Ex libro* IV. *c.* 19.

Δικαιοπραγεῖν. Καὶ μηδὲν δικαιοπραγεῖν τῶν πάρεξ παρασπονδουμένων. *Legendum* ἰδιοπραγεῖν. *Nec enim dubito, quin Grammaticus corruptam lectionem ſecutus id fragmentum ſumpſerit ex libro* VIII. *c.* 21.

Δοξῶν. Δοξάζων ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν ἐναντίων καταφρονεῖσθαι. *Ex l.* III. *c.* 82.

Δυσπειθεῖς. Περὶ δὲ τῶν τοιούτων δυσπειθεῖς παρῆσαν τοὺς ἠδικηκότας. *Ex libro* IV. *c.* 4.

Εγκάρσιον. Εγκάρσιοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις &c. *p.* 1385. *Habetur quoque in* Ανέμων στάσεις.

Εξυγραίνετο. Εξυγραίνετο τοῖς Ῥωμαίοις ὁ πόλεμος *Ex l.* 1. *c.* 20.

Εκκαλέσασθαι. Εκκαλέσασθαι σπουδάζων τοὺς ἐπὶ πραγμάτων τεταγμένους πρὸς τὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλπίδας. *Ex Libro III. cap.* 69. *Sed aut Grammatici inertiâ aut librariorum vitio vox* Ῥωμαίων *huic loco obvenit pro* Καρχηδονίων, *ut illic videre eſt, aut ſcripſit* τὰς κατὰ τῶν Ῥωμαίων.

Εκκαλεῖται. Ο δὲ Κεκίλιος θεωρῶν αὐτὸν καταπεθαρρηκότα, βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, συνεῖχε τοὺς σφενδονήτας ἐντὸς τῶν πυλῶν. *Ex libro I. capite* 40.

Εκδέχη. Οὐκ ὀρθῶς, ὦ στρατηγὲ, τοὺς ἡμετέρους ἐκδέχῃ λόγους. *Ex libro X. c.* 18.

Εκλεγόμενος. ὁ δὲ καταπιστεύων τοῖς πράγμασιν, ἔσπευδε δι' αὐτοῦ κρῖναι τὰ ὅλα. Διόπερ οὐ τὸν πραγμάτων ἐκλεγόμενος καιρὸν, ἀλλὰ τὸν ἴδιον, ἔμελλε τοῦ δέοντος σφαλήσεσθαι. *Ex libro* III. *cap.* 70, *omiſſis quibuſdam.*

Εκλογιστέον. Εμπείρως καὶ φρονίμως ἐκλογιζόμενος. *Ex libro* III. *c.* 33.

Εκ μεταβολῆς. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐκ μεταβολῆς ὡς ἐπ' Ολυμπίας. *Imperfectam ſententiam ſupplere potes ex lib.* IV. *c.* 10, *inde enim hauſit.*

Εκπεφυσημένον. Ορῶν δὲ τὸν Μάρκον ἐκπεφυσημένον. *Ex lib.* III. *c.* 103.

Εκπλαγεῖς. Εκπλαγεῖς γενόμενοι οἱ Λίβυες διὰ τὸ παράδοξον ἐκκλίναντες ἔφυγον. *Ex libro* 1. *cap* 76. Οὕτως ἐκπλαγεῖς ἦσαν καὶ κατάφοβοι τὸ μέλλον. *Ex lib.* III. *fine capitis* 107.

Εκκυβεύειν. Οἷος ἄμεινον κατὰ τὸν ποιητὴν δέλεαρ εἶναι, οὐδαμῶς ἔχε

ἐκκυβεύειν, οὐδὲ παραβάλλεσθαι τοῖς ὅλοις, ἦγε δὲ τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ τῷ χάρακι. *Sumtum ex libro* III. *c.* 94.

Ἐκ χειρὸς βοηθεῖν τοῖς πράγμασι. Πολύβιος. *Familiaris auctori hæc locutio, ut vix auſim dicere certi loci reſpectu Grammaticum id annotaſſe. Habes lib.* III. *c.* 104. ἐπιπαρέσται βοηθῶν ἐκ χειρός. *Libro* V. *cap.* 62. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πτολεμαῖον τὸ μὲν ἐκ χειρὸς βοηθεῖν τοῖς σφετέροις πράγμασιν, οὐδ᾽ ἐπιβολὴν εἶχον. *Libro* 10. τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ χειρὸς καὶ κατὰ πολὺ τάχιον διὰ τῶν βοηθούντων ἐπικουρίας ὑπαρχούσης. *Fine libri* XVI. οἱ δὲ μισθοφόροι ἐκ χειρὸς ἐβοήθουν. *Etſi fere dicam eum habuiſſe in animo verba ſecundo loco citata.*

Ἐμβελής. Ὁ δὲ Ἀρχιμήδης παρεσκευάσατο ὄργανα πρὸς ἅπαν ἐμβελὲς διάστημα, πόρρωθεν μὲν ἐπιπλέοντας τοῖς εὐτονωτέροις καὶ μείζοσιν. ὅτε δὲ τοῦθ᾽ ὑπερπετῆ γίγνοιτο, τοῖς ἐλάττοσιν. *Quæ deficiunt, ſuppleri poſſunt ex libro* VIII. *c.* 6. *inde ſumtum.*

Ἐμπιπρεῖν. Φήσας γεγονέναι πλείω χρόνον ἐν ταῖς Σάρδεσι καὶ τῶν τόπων ἐμπιπρεῖν. *Ex libro* VIII. *c.* 12.

Ἔμφασιν. Ὁ δὲ Φίλιππος ἀνεχώρησε διαπαραχθείς. Ποιῶν δὲ ἔμφασιν ὡς ἐπί τινα τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πράξεων ἐπιστροφῶς. *Ex libro* V. *c.* 110. *Sequentes duæ de eadem voce* παρεκβολαὶ *ſunt eædem, & ſumtæ ex pag.* 1396.

Ἐμφαντικῶς. Ὁ δὲ παρεκάλει βραχέως μὲν, ἐμφαντικῶς δὲ τοῦ παρόντος κινδύνου. *Ex libro* XI. *c.* 10.

Ἐνδυομενία. Τὴν μὲν ἐνδυομενίαν ἅπασαν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐξήρπασαν τὰ ἔπιπλα. *Legendum* ἐνδυμενία *&* ἐνδυμενίαν. *Habes enim lib.* IV. *c.* 72. *Quod quia Polybii eſſe ignorabat alioquin doctiſſimus Portus, ſibi non liquere teſtatur, & Endyomeniam, regionem ambiguum an civitatem, interpretatur.*

Ἐνεργόν. Πολύβιος· οἱ δὲ ἐξαναστάντες, ἐνεργὸν ἐποιήσαντο τὴν πορείαν καὶ τὴν ἔφοδον.

Ἐνίεσαν. Καὶ τοῖς πύργοις πῦρ ἐνίεσαν. *Verbum eſt Polybii* 1. 48. Τοσοῦτον πλεῖον εὐχρηστίας περὶ τοὺς ἐνιέντας ἦν τὸ πῦρ.

Ἐξεκέκλητο. Ταχὺ δὲ ἐξεκέκλητο αὐτὸς πρὸς τὴν πρᾶξιν, ἅτε οἰκείους ὄντας τῶν τοιούτων ἐγχειρημάτων. *Ex libro* IV. *c.* 59.

Ἐξεμηρύσατο. Ὁ δὲ Ἀνανίας ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ μόλις ἐξεμηρύσατο τὰς χαράδρας. *Interpres Suidæ V. Cl. bona fide Ananiam expoſuit, quaſi Ioſephi aut alterius Iudæi fragmentum foret. Ridicule. legendum* Ἀννίβας. *Et habet Polybius libro* III. *c.* 53.

Ἐξηνδραποδισμένον. Πλείστας δὲ πόλεις ἐξηνδραποδισμένον καὶ πεπραξικοπηκότα. *Ex pag.* 1376. *Idem hoc ſed paucis mutatis & auctius leges in* Πραξικοπήσας.

Ἐπισημαίνομαι. Τίς οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο καὶ θαυμάσειε τὸ προειρημένον ἐπὶ τούτοις ἡγεμόνα; *Quæ licet clara ſint, ſibi tamen non liquere profitetur in-*

tur interpres, & mira eſt ejus explicatio, quam potuiſſet emendare, inſpecto libro IX. *c.* 9. *unde Suidas hauſit. Eſt autem Polybio frequens hæc per interrogationem exclamatio, & iiſdem vocibus. Vide & in* ἐπισημαίνεσθαι.

Ἐπιβολή. Ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ ταὐτόματον ἀντέπραξε ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἔστι δ' ὅτε πάλιν κατὰ τὴν παροιμίαν ἐσθλὸς ἐὼν, ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχε. *Habet Fulvius. Cæterum non dubito hic ex Grammatico aliquid deperditum: nec Hylli aut Euchemi ulla apud Megalopolitam mentio. locus horum verborum eſt in libro* XV. *c.* 16.

Ἐπικάθηται. Ὁ δὲ διατείχιζε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς ἄκρας, ἵνα μηδεὶς ἔτι φόβος ἐπικάθηται τοῖς Ταραντίνοις ἀπὸ τῶν κατεχόντων τὴν ἀκρόπολιν. *Ex libro* VIII. *c.* 27.

Ἐπιπολάς. Ἐπιπολαστικῶς καὶ καταφρόνως χρώμενοι τῇ κραυγῇ. *Ex libro* IV. *c.* 12.

Ἐπιπρεπείας. Ὁ δὲ Ἀννίβας ὁ Καρχηδονίων στρατηγὸς κατεσκευάσατο περιθέτας τρίχας ἁρμοζούσας ταῖς κατὰ τὰς ὁλοσχερεῖς διαφορὰς τῶν ἡλικιῶν ἐπιπρεπείαις, καὶ ταύταις ἐχρῆτο συνεχῶς μετατιθέμενος *Ex l.* 3. *c.* 78.

Ἐπιστροφῆς. ὁ δὲ δεινὸν ἡγεῖτο τὸ γινόμενον καὶ κοινῆς αὐτοὺς ἐπιστροφῆς ἔφη τεύξεσθαι. *Ex libro* IV. *c.* 4.

Ἐπράττον. Ἐπεσπῶντο τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τούτοις ἔπραττον τὴν πόλιν. *Ex libro* IV. *c.* 17.

Ἐργαστήριον. Οὐκ ἔστι κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ὃς θεασάμενος τὴν πόλιν ἐκείνην οὐκ ἂν εἶπε πολέμου ἐργαστήριον. *Ex libro* X. *c.* 20.

Ἔφαμμα. Οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀναξυρίδας καὶ τοὺς εὐπετεῖς τῶν σάγων ἔχοντες περὶ αὑτοὺς ἐξήταζον. οἱ δὲ διὰ φιλοδοξίαν ταῦτ' ἀπορρίψαντες γυμνοὶ μετὰ τῶν ὅπλων ἔστησαν. ὑπολαβόντες οὕτως ἔσεσθαι πρακτικώτεροι, διὰ τὸ τινὰς τῶν τόπων βατώδεις ὄντας ἐμπλέκεσθαι τοῖς ἐφάμμασιν. *Ex libro* II. *c.* 28.

Εἰκότα. Συλλογιζόμενος ἐκ τῶν εἰκότων τὸ συμβησόμενον. *Ita lib.* III. *c.* 93.

Ἥμισυς. Ἥμισυς ἀνὴρ Προυσίας &c. *pag.* 1471.

Ἠτυχηκεν. Ἠτυχηκέναι δὲ τοῖς ἄνω μέρεσι &c. *pag.* 1396.

Ἰβυκανητῶν. Ἰβυκανητῶν καὶ σαλπικτῶν πλήθους. & *in* Ἰβύκινον. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν τῶν Κελτῶν πρὸς Ῥωμαίους ἀναρίθμητον ἦν τὸ τῶν ἰβυκανητῶν καὶ σαλπικτῶν πλῆθος. οἷς ἅμα τοῦ παντὸς στρατοπέδου παιανιζόντος κραυγὴ ἦν συμμιγὴς, ὡς καὶ τοὺς παρακειμένους τόπους ἠχεῖν καὶ δοκεῖν προΐεσθαι φωνὴν ἐκπληκτικήν. *Quæ deſumſit, non bona tamen cum fide, ex lib.* II. *c.* 29. & *ridere jubet Lipſius libro* IV. *Militiæ Romanæ.*

Ἰσοϋψεῖς οἰκίαι καὶ παράλληλοι τῷ τείχει. *Suſpicor ſumtum ex lib.* IX. *c.* 20. *Habes etiam* κλίμακα ἰσοϋψῆ τῷ τείχει *lib.* VIII. *c.* 5.

Θέρεια. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι εἰς τὴν ἐπιφερομένην θέρειαν ἀνήχθησαν τριακοσίοις ναυσί. *Ex libro* I. *c.* 25. *etſi Grammaticus in legendo illo loco feſtinarit; nam de Romanis hoc dicitur.*

Καθυφεῖντο. Πολλοὶ δὲ καθυφεῖντο ἑαυτοὺς ὁλοσχερῶς διὰ τὴν ἔνδειαν καὶ συνέχειαν τῶν πόνων. *Ex lib.* III. *c.* 60.

Καρδο-

Καταλοφύλαξ. Χάλκωμα ἐπιτιμιαῖον πάντη πάντως. ὁ περιετίθετο πρὸ τῶν στέρνων. οἱ δὲ, αὐτὶ τούτου, ἁλυσιδωτοὺς χιτῶνας περιετίθεντο περὶ τοὺς θώρακας. *Vide l.* VI. *c.* 21, *ne cum Porto fatearis non liquere.*

Καταχόρευ. Ἀπὸ δὲ τῶν γυναικῶν γένους καὶ λάλου καὶ καταχορευόμενος. *ex pag.* 1459.

Κατάλυσις. Τὰ δὲ ἐπὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάλυσιν ἐπιγράψαι, τοῦτο τέταλο ἀφῆκεν Ἀννίβας τῆς ζημίαν. *Ex libro* VIII. *c.* 26.

Καταναστάς. ὁ δὲ διὰ τὸ τάχος τῆς εἰρεσίας ἀπέπλευσε καταναστὰς μιᾷ νηὶ παντὸς τοῦ τῶν ἐναντίων στόλου. *Ex libro* 1. *cap.* 46.

Κατέχον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀνήχθησαν τριακοσίαις ναυσὶ καὶ κατέχον εἰς Μεσσήνην, ὅθεν ἀναχθέντες ἔπλεον. *Ex libro* 1. *cap.* 25. *ubi habes & ſequens.* Προσέχον τῷ Λιλυβαίῳ.

Κατ' εὐχὴν αὐτῷ γενέσθαι. Ο δὲ στρατηγὸς νομίζων αὐτῷ κατ' εὐχὴν γενέσθαι τὴν τῶν Ἀχαιῶν ὁρμὴν προσῆγεν ὡς ἐπὶ τὸν πόλεμον. *Ex libro* XI. *c.* 9. *Credo autem pro vulgato* τὸν πόλεμον *Suidam ſcripſiſſe* τὴν πόλιν : *eſt enim in Polybio vox* Μαντινείαν, *quam ille in incertam more ſolito mutavit. Inde quoque videbis* προσῆγεν *legendum eſſe, ut dubitabat Portus.*

Καταχρῶσιν. Τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος ἐκ...μενον τοὺς ἰσοὺς καταχρῶσιν ἀπεχώρει. *Ex lib.* 1. *cap.* 61.

Κενταυρικοῖς. οἵους οὔτε τοὺς κενταύρους τοὺς τὸ Πήλιον ἔχοντας, οὔτε τοὺς Λαιστρυγόνας τοὺς τὸ Λεοντῖνον πεδίον οἰκήσαντας. *Pag.* 1377.

Κηρύκειον. σύνθημα φιλίας ἐν τοῖς βαρβάροις, συναντᾶν στεφάνους ἔχοντας καὶ θαλλοὺς, ὥσπερ τὸ κηρύκειον τοῖς Ἕλλησι, διασαφοῦντες ὅτι πάρεισι διὰ ταῦτα βουλόμενοι μήτε ποιῆσαι μήτε παθεῖν τι δυσχερές. *Ex lib.* III. *c.* 52. *etſi nonnihil tortum. Ex quo loco emendabis etiam allegata Suidæ in voce* Σύνθημα· *quæ verba cum ſint corruptiſſima, pejus adhuc ex conjectura interpolat Æmilius Portus.*

Κλεομένης. ὃς κακῶς μετήλλαξε τὸν βίον, αὐτὸς γενόμενος καὶ πρὸς τὰς ὁμιλίας ἐπιδέξιος &c. *Ex lib.* V. *cap.* 39.

Κόννους. ἐδωρεῖτο δὲ πᾶσι τὰ πρέποντα· τοῖς (*lege* ταῖς) μὲν παισὶ κόννους καὶ ψέλλια. τοῖς δὲ νεανίσκοις δράμβας (*lege* ῥάμβας) καὶ μαχαίρας. *Ex lib.* X. *cap.* 18. *Habet etiam Vrſinus.*

Κρουνηπεῖν. οἱ δὲ τοὺς πύργους κρουνηπεῖν ἐπεχείρησαν. *Ex lib.* 1. *c* 42.

Κοίτη. ὁ δὲ παρήγγειλεν εἰς χεῖρας κοιταίους. *Ita quidem lib.* V. *c.* 17.

Λάσταυρος. εἴ τις ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ἢ τοῖς βαρβάροις λάσταυρος τὸν τρόπον, οὗτοι πάντες ἑταῖροι τοῦ βασιλέως ἦσαν. *pag.* 1376

Λέμβος. Πλεῖν δὲ λέμβοις λ' καὶ πολεμεῖν τοῖς Αἰτωλοῖς κατὰ θάλατταν. *Ex lib.* IV. *c.* 29.

Λειπόμεθα. ἅμα τῷ τὸν στρατηγὸν εἰπεῖν τοῖς ὄχλοις, ὅτι λειπόμεθα μάχῃ μεγάλῃ, τηλικαύτην συνέβη γενέσθαι τὴν διατροπήν. *Ex lib.* III. *c.* 85. *Quod ſi vi liſſet Æmilius Portus, non vertiſſet* Dux militibus dixit.

Λοιμώδης. Δυσκρασία ἀέρος καὶ τροπὴ, λοιμικὴ κατάστασις λέγεται. *Suſpicor*

ſpicor Polybiana ab eo explicari. Certe l. VI. *c.* 3. *habes* διὰ λοιμικὰς περιστάσεις.

Μαλακία. Καὶ μάλιστα διὰ τὰς μαλακίας τῶν Κελτῶν, καὶ φυγοπονίας, ὥρισε τὸν ἀδελφὸν οὐραγεῖν. *Ex libro* III. *c.* 79.

Μανιάκης. Μανιάκαις καὶ περιχειρίοις ἦσαν κατακεκοσμημένοι. *Ex libri* II. *capite* 29. *Sed ibi eſt* Μανιάκοις.

Μεγαλομερεία. Ὁ στόλος αὐτῶν περὶ ιε μυριάδας ὑπῆρχεν. ἐφ' οἷς οὐχ οἷον ἄν τις παρὼν καὶ γινόμενος ὑπὸ τὴν ὄψιν, ἀλλὰ κἂν ἀκούων καταπλαγείη τό τε τοῦ κινδύνου μέγεθος καὶ τὴν τῶν πολιτευμάτων ἀμφοτέρων μεγαλομερείαν καὶ δύναμιν. *Ex libro* 1. *c.* 26.

Μεθοδικῶς. Ὁ γὰρ τρόπος τῶν κλιμάκων τῶν ἐν τοῖς τείχεσι προσταγμένων εὐχερὴς καὶ ἀδιάπτωτος, ἐὰν λαμβάνηται μεθοδικῶς. *Ex lib.* V. *c.* 98.

Μερίτης. καὶ πολλὰ περιελασάμενοι σώματα, καὶ θρέμματα, τούτων οὐδενὸς μερίτην ἐποιήσαντο τῶν ἀλόντων. *Ex lib.* IV. *c.* 29. *Suſpicor autem à Suida ſcriptum* τοῦτον.

Μερίτης. Ὁ δὲ φύλαξ εὐθὺς ἀνοίγει, ἐλπίζων καὶ πρὸς αὐτόν τι διατείνειν τῆς εὐαγρίας, διὰ τὸ μερίτην αὐτὸν ἀεὶ γίνεσθαι τῶν εἰσφερομένων. *Ex lib.* VIII. *cap.* 24.

Μοναρχία. Ἡ τῶν μονάρχων ἀσφάλεια τὸ παράπαν ἐν τῇ τῶν ξένων εὐνοίᾳ κεῖται καὶ δυνάμει. *Ex libro* 11. *c.* 11.

Νεαλής. Πολύβιος. τοὺς πολεμίους ἀκεραίους ὄντας καὶ νεαλεῖς. *In iis, quæ habemus, non exſtant hæc ipſa: eſt tamen vox Polybiana.* III. 73. Ἀκμαῖοι γὰρ καὶ παρατεταγμένοι νεαλεῖς. X, 14. κατὰ δὲ τὴν πύλην καὶ τὸν ἰσθμὸν νεαλεῖς ποιήσας τοὺς στρατιώτας.

Νέοντας. ἐφείλκον καὶ ἵππους νέοντας τρεῖς ἅμα καὶ τέτταρας τοῖς ἀγωγεῦσι. *Ex libro* III. *c.* 43.

Νῆφε. Ἀλλ' ἔστιν αἴτιον τοῦ μὴ πρόχειρον ὑπάρχειν, τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ καλῶς εἰρημένον Νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα φρενῶν. *Ex l.* XVI. *c.* 30. *Habet hoc idem in* Πρόχειρος. *Quamvis neutro loco recte Æmilius ceperit.*

Νομή. Τὴν νομὴν τοῦ πυρὸς ἐνεργὸν συνέβη γίνεσθαι καὶ πρακτικήν. *Ex lib.* 1. *c.* 48.

Οἰκείως. Πολύβιος. Οἰκείως δὲ ταῦτα συνέβαινε γίνεσθαι καὶ παρὰ Καρχηδονίοις. *Ex libro* VIII. *cap.* 3.

Ὅλος καὶ πᾶς. πρὸς τὸ παραβάλλεσθαι καὶ διακινδυνεύειν ὅλος καὶ πᾶς ἦν. *Ex libro* III. *c.* 58.

Ὀρθήν. Πολύβιος. τούτων δὲ προσαγγελθέντων τοῖς Καρχηδονίοις, ὀρθὴ καὶ περίφοβος ἦν ἡ πόλις διὰ τὴν ἀδηλότητα τῶν προσδοκωμένων. *ex legat.* 142.

Ὀρθοί. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες ὅτι Ἀννίβας πολιορκεῖ τὰς δυνάμεις, ὀρθοὶ ταῖς διανοίαις καὶ περίφοβοι πάντες ἦσαν, ὡς καὶ πρὸς τὰ ὅλα διατεινούσης τῆς ἐνεστηκυίας κρίσεως. *Ex libro* IX. *c.* 5.

Οὔριος. Λαβὼν οὔριον ἄνεμον καὶ λαμπρὸν ἐκπετάσας πᾶσι τοῖς ἀρμένοις

νοις καὶ κατῳχυρώσας, ἐπ' αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ λιμένος ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν, ἔχων κατὰ τῶν ὡπλισμένους ἄνδρας ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων. Ex libro I. c. 44.

Ουχ οἷον προσεῖχον αὐτοῖς, ἀλλ' ἁπλῶς οὐδ' ἀκηουσέν ἠξίουν. lege ἀκούειν. Ex lib. I. c. 43.

Ωφελείας. ὁ δὲ Πόπλιος εἰσελθὼν εἰς πόλιν ἐκέλευσε κτείνειν ἅπαντας τὰς παρατυχόντας καὶ μηδενὸς φείδεσθαι, μηδὲ πρὸς τὰς ὠφελείας ὁρμᾶν, μέχρις ἂν ἀποδοθῇ τὸ σύνθημα. Ex lib. X. c. 15.

Πάντα ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἀδεῶς ἐπόρθουν. Ex lib. IV. c. 6.

Παραβάλλεσθαι. ὁ δὲ παραβαλλόμενος, καὶ διαβαίνων πρὸς τὸν Δορύμαχον πλεονάκις. Ex lib. IV. c. 57. ubi tamen editum προσβαλλόμενος. Suidam probo & ita Polybium ſcripſiſſe perſuaſus ſum ut lib. I. c. 70. id verbum adhibet: ὁ δὲ Γέσκων παρεβάλλετο καὶ προσεκαρτέρει. lib. VII. c. 6. συνέσπευσε μὲν ἡ τόλμη τῶν ἀναβαινόντων καὶ παραβαλλόντων. ſequens fragmentum ſupra citavit in vocibus ὅλος καὶ πᾶς.

Παραβόλως. Πολύβιος. μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς ἡλίκην δυναστείαν παραβόλως αὐτοφθαλμίσας. lege ἥσσας. Ex lib. II. c. 24.

Παραπόδας. παραπόδας ἀκρατέστατον μὲν αὐτὸν δείκνυσι πρὸς γυναῖκας. pag. 1375.

Παραποδίζειν. βατώδεις ὄντας τοὺς τόπους, ἐμπλέκεσθαι τοῖς ἐφάμμασι, καὶ παραποδίζειν τὴν τῶν ὅπλων χρείαν. Ex lib. II. c. 28.

Παιδομαθῆ. νέον μὲν, ὁρμῆς δὲ πλήρη καὶ παιδομαθῆ περὶ τὰ πολεμικά. Ex lib. III. c. 71.

Περιπετείαι) Primum eſt ex pag. 1478. & repetitur in φαρμακείας, ut obſervavit Valeſius. Secundum eſt pag. 345. Cæterum in Suida pro illis τοῦ ἀνθρώπου (corrigit Portus τῶν ἀνθρώπων) forte leg. τοῦ αὐτοῦ, eſt enim & ſequens fragmentum ex Polybio p. 1467. de Eumene.

Περισπᾶν. ἦν δὲ τοῖς Ῥωμαίοις πρόθεσις ἐς Λιβύην πλεῖν καὶ τὸν πόλεμον ἐκεῖ περισπᾶν. Ex lib. I. c. 26.

Περίστασις. Primum hujus gloſſæ fragmentum eſt ex pag. 1459. Secundum eſt ex lib. III. c. 98. Tertium ex lib. I. c. 32.

Πιστωσάμενος. Τὸν δὲ ὁ Σωσίβιος διὰ πλειόνων λόγων πιστωσάμενος καὶ παρασκευάσας εὔνουν ἑαυτῷ. Ex lib. VIII. c. 12.

Πληρώματα. ὁ δὲ ἀναλαβὼν τὰ πληρώματα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἧκεν εἰς τὴν Ῥώμην. Ex lib. I. c. 29. Τὴν δὲ ναῦν καταρτίσαντες πληρώματι ἐπιλέκτῳ. ex ejuſdem lib. c. 48.

Πραξικοπήσας. ὁ δὲ στρατηγὸς πρῶτον μὲν πραξικοπήσας κατέσχε τὴν τῶν Ἐρεκησέων (lege Ἐρβησσέων) πόλιν, καὶ παρείλετο τὰς ἀγορὰς. ex lib. I. c. 19. ut eo loco monſtravit Caſaubonus. Quam recte Æmilius Portus intellexerit, patet ex ejus interpretatione.

Πρᾶξις. Πολύβιος. μετὰ τῶν ἐν τῇ πατρίδι φίλων, τρίτην πρᾶξιν κατεσκευασμένου, καὶ προσενέγκοντος τοῦ Φαβίου τὸν λόγον. Καὶ αὖθις. ὁ δὲ συνεστήσατο πρᾶξιν ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς διά τινος &c. ex lib. V. cap. 96. cujus partem denuo habes in τῷ φαινοτεῦσιν, quod vidit Caſaubonus. Πραι-

Πραίφεκτοι. *δώδεκα ἄρχοντες &c. ex lib.* VI. *c.* 24. *ex ejuſdem libri c.* 19. *petenda emendatio fragmenti in voce* Πρέγκιπες· *inde enim deſumtum videtur, ſed corruptiſſimè nunc legitur. Quæ leguntur in voce* σημαία, *inde quoque ſumta apparet.*

Πρόθεσις. Πολύβιος· οὐδὲ τοῖς Ῥωμαίοις πρόθεσις ναυμαχῆσαι. *Forte ex lib.* I. *c.* 26.

Προκείμενον. ὁ δὲ τοιούτοις χρώμενος λογισμοῖς, μένειν ἠξίου τὸν Τιβέριον ἐπὶ τῶν προκειμένων. *ex lib.* III. *c.* 70. Καὶ αὖθις, ἐμοὶ δὲ τὸ προκείμενον ἤνυσται.

Προσαγγελία. ἧκον ὑπὸ νύκτα πρὸς τὸν Φίλιππον, φάσκοντες συνεωρακέναι τινὰς αὐτοῖς. τούτους δ' ἀπαγγέλλειν, ὅτι καταλίποιεν ἐν Ῥηγίῳ πεντήρεις Ῥωμαϊκάς. ὁ δὲ διαταραχθεὶς ἐκ τῆς προσαγγελίας ἔφυγε. *ex lib.* V. *capite* 110.

Προσηγγελμένοις. τοῖς προσηγγελμένοις ἐπισκέψαντες, οὐδὲν προυργιαίτερον ποιήσετε μετὰ ταῦτα τοῦ βοηθεῖν σφίσι κατὰ δύναμιν. *ex lib.* IV. *c.* 66. *Sed ibi nunc legitur* προηγγελμένοις, *quorum utrumque tolerari queat.*

Πρὸς Κρῆτα κρητίζων. ὁ δὲ ἠγνόει τὸ δὴ λεγόμενον πρὸς Κρῆτα κρητίζων. *ex lib.* VIII. *c.* 16.

Προσπορθουμένων. προσπορθουμένων δ' αὐτοῖς τῶν ἠδικημένων, τοὺς μὲν διέσυρε χλευάζων. τοὺς δὲ κατανύστο. τοὺς δὲ ἐξέπληττε λοιδορῶν. *ex lib.* IV. *c.* 3.

Πτελέᾳ. Ἐπικοσμοῦνται οἱ Ῥωμαῖοι πτελέᾳ στεφάνῳ &c. *ex l.* VI. *c.* 21.

Ῥᾳδιουργός. τί δή ποτ' ἐστὶν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀπατώμενοι πάντες, οὐ δυνάμεθα λῆξαι ἀνοίας; τοῦτο γὰρ τὸ γένος τῆς ῥᾳδιουργίας πολλάκις ὑπὸ πολλῶν ἤδη γέγονε, καὶ τὸ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις διαχωρεῖν, ἴσως οὐ θαυμάσιον, τὸ δὲ παρ' οἷς ἡ πηγὴ τῆς τοιαύτης ὑπάρχει κακοπραγμοσύνης, θαυμαστόν. *ex lib.* XVII. *c.* 30. *quamvis ibi vox ultima non eſt, repetenda intellectu ex ſuperioribus. & ex hoc Suidæ loco illius fragmenti initium extenditur.* Οὐδὲν διαφέρει τὸ κατ' ἰδίαν ἀδίκημα τῶν κοινῶν ἢ πλήθει καὶ μεγέθει τῶν συμβαινόντων, καὶ γὰρ κατ' ἰδίαν τὸ τῶν ῥᾳδιουργῶν καὶ κλεπτῶν φῦλον τούτῳ μάλιστα τῷ τρόπῳ σφάλλεται, τῷ μὴ ποιεῖν ἀλλήλοις τὰ δίκαια, καὶ συλλήβδην τὰς εἰς αὐτοὺς ἀθεσίας. *ex lib* IV. *c.* 29. *unde patet voculam* διὰ *poſt* συλλήβδην *hinc excidiſſe, ut vidit Portus.*

Ῥῦμα. Ῥύματα δὲ καὶ πλείω τῆς σχεδίας ἀνῆψαν, οἷς ἔμελλον οἱ λέμβοι ῥυμουλκοῦντες οὐκ ἐάσειν φέρεσθαι κατὰ τοῦ ποταμοῦ. Βίᾳ δὲ πρὸς τὸν ῥοῦν κατέχοντες διακομιεῖσθαι τὸ ὅλον ἔργον κατὰ τοῦ ποταμοῦ. *ex libri* III. *c.* 46. Ἐπὶ τούτοις ἐπέστησαν τὰς ἱππηγοὺς, ῥύματα δόντες ἐξ αὐτῶν ταῖς τοῦ τρίτου στόλου ναυσίν. *ex libri* I. *c.* 26. *Sequentia verba* ἐρυμούλκουν τὰς ἱππηγοὺς ναῦς, *ſeparate debent poni, eſt enim nova* περικοπὴ, *& ut ſuſpicor ſumta ex capite ſequenti, et ſi ibi ſit* ῥυμουλκούντων.

Σάλος. κατέλαβον πολισμάτιον, ἀλίμενον μὲν, σάλους δὲ ἔχον, καὶ προσβολὰς περικλειούσας ἐκ τῆς γῆς εὐφυεῖς. *leg.* προσβολάς. *ex lib.* I. *c.* 53.

Σιτοβο-

Σιτοβολίοις. τὰς οἰκίας τῆς πόλεως ἀκεραίους διεφύλαξε, καὶ τὰ τείχη, βουλόμενος σιτοβολίοις χρήσασθαι πρὸς παραχειμασίαν. ex lib III. c. 100.

Σκορπίδια. ὁ δὲ Ἀρχιμήδης πάλιν ἑτέραν ἡτοιμάκει παρασκευὴν &c. ex libro VIII. c. 6.

Στάσις. γίνεταί τις ἀνέμου στάσις ἔχουσα τηλικαύτην φορὰν, ὥστε τὰς στοὰς σαλεύειν. ex lib. I. c. 48.

Συβιά ἢ σίβος. καὶ Πολύβιος. (*ita recte judico ſuppleſſe Portum.*) κατὰ τὸν αὐτὸν σῖτον. *Habes enim ita libro* II. *cap.* 25. & *quamvis ibi ſit* κατὰ τὸν αὐτῶν σῖτον, *non dubito tamen, quin* ἀρσενικῶς, *ut ait Suidas, auctor hic extulerit,* & *ſcripſerit* κατὰ τὸν αὐτῶ, (*non* αὐτὸν, *ut Suidas*) *cum etiam lib.* III. *c.* 53. *legas,* ὑποζύγια τοῖς σίτοις ἑπόμενα.

Συναγομένων. Συναγομένων δὲ λιμῷ τῶν Καρχηδονίων, διὰ τὸ πλῆθος τῶν συγκεκλεισμένων ἀνδρῶν ἐν τῇ πόλει. *ex libri* 1. *cap.* 18, *quo loco* & *ſequens Suidæ fragmentum invenies.*

Συνθηματικῶς. ἐπιστολὰς ἔγραψε συνθηματικῶς, καθάπερ ἔθος ἦν αὐτοῖς. ὥστε τὸν κυριεύοντα τῆς ἐπιστολῆς μὴ δύνασθαι γνῶναι μηδὲν τῶν ἐν αὐτῆς γεγραμμένων. *ex libro* VIII. *c.* 14.

Συνουσία. ὡς ἂν ὑποκρινόμενοι τοὺς ἐκ συνουσίας ἐπαναγομένους, ἔτι δὲ μᾶλλον ἠλλοιωμένους ὑπὸ τῆς μέθης. *Ex l.* VIII. *c.* 22. *Plenius hoc fragmentum habetur in* ὑποκρίνεσθαι, *cujus* & *explicationem* & *emendationem ex eodem loco Polybii petes: quicquid enim Portus adducit nugatorium eſt totum.*

Σύνοψις. ὁ δὲ ἐβουλεύετο καταστρατοπεδεῦσαι τοῖς Καρχηδονίοις ἐν συνόψει, μάλιστα γὰρ οὕτως ἐκφοβήσειν αὐτοὺς ὑπελάμβανε. *ex l.* XIV. *c.* 10. *eodem modo lib.* III. *c.* 66. Ἀννίβας δὲ παραγενόμενος παρέταξε τὴν δύναμιν ἐν συνόψει τοῖς ὑπεναντίοις.

Σύστασις. ὁ δὲ οἰκείως διέκειτο πρὸς τοὺς Καρχηδονίους πατρικὴν ἔχων σύστασιν. *ex lib,* 1. *c.* 78. & *habet Vrſinus.*

Τενάγη. κατὰ τὴν εἰς θάλατταν ἐκβολὴν τοῦ Βουκάρα ποταμοῦ συνθεωρήσας κατά τινας ἀνέμων στάσεις ἀποθινούμενον τὸ στόμα, καὶ τεναγώδη γινομένην τὴν παρὰ τὸ στόμα πάροδον, τηρήσας τὸ προειρημένον σύμπτωμα διεβίβασε τὴν στρατιάν. *ex libri* 1. *c.* 75.

Τὴν ταχίστην. ὁ δὲ φιλοτίμως εἶχε πρὸς τὴν ταχίστην κρῖναι τὰ ὅλα. *ex libri* III. *c.* 70.

Τεράρχαι. *Quæ hic habet Suidas* & *notarat Vrſinus ſumſit ex libro* 1. *capite* 26.

Τροχάζειν. Τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐκέλευσε τροχάζειν ἐπὶ λ΄ σταδίους ἐν τοῖς ὅπλοις. *ex libro* X. *capite* 20.

Τύπη. ὥστε συνέβαινεν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τὰς βάσεις τῶν πύργων καὶ τὰ τύπη τῶν κριῶν ἀχρειωθῆναι. *ex libri* I. *c.* 48.

Ὑπεραλγή. ὑπεραλγὴς ἦς ὢν διὰ τὴν βαρύτητα τῆς ἐπιπεχυθείσης ὀφθαλμίας αὐτῷ. *ex lib.* III. *c.* 79.

φατί.

Φατί. Φατίον ἡγεμόνος ἀγαθοῦ ἔργον εἶναι, τὸ μὴ δεῖν μηδέ ποτε χωρὶς προθέσεως, μηδ' ἐκ πάσης ἀφορμῆς ποιεῖσθαι τοὺς ὁλοσχερεῖς κινδύνους, καὶ μάλιστα εἰ τυγχάνοι τις ὢν ἀπαράσκευος. *Habet Fulvius. Miſcet Polybiana Suidas, nec male id quidem hoc loco: ſed ad explendam penitus hanc notatu dignam ſententiam vel* δεῖν *vellem abjectum, vel additum* νομίζειν. τὸ νομίζειν μὴ δεῖν. *Ex libri* III. *c.* 69.

Φερεκάνους. Συναγαγὼν ἱππεῖς ὄντας Φερεκάνους διαφερόντως παρεκάλεσε. *Ex libri* III. *c.* 71.

Φέρτρον. τότε καὶ τὸν πεφιλημένον ἔχοντα τὸν υἱὸν (*interpres:* tunc & illum dilectum amicum dixit venire cum filio. *Supine ſatis & quam maxime ridicule. Lege.* τότε καὶ τὸν τε Φιλήμενον ἔχοντα τὸν ὗν, *quod potuerat diſcere à Leopardo lib. V. Emend. c.* 10.) ἐν Φέρτρῳ, καὶ Λίβυας ὡσεὶ χιλίους. ὡς δὲ ἤγγισε τῷ τείχει, ἔλεγεν ἀνοίγειν ταχέως, ὅτι βαρύνονται. φέρουσι γὰρ ὗν ἄγριον. ὁ δὲ φύλαξ ἀνοίγει θαυμάσας τὴν διαγρίαν. *Ex libro* VIII. *c.* 24.

Φεψάλῳ. ἀλλ' ἀποσκοπουμένους ὑπὸ τῆς εἰς αὐτοὺς φερομένης λιγνύος καὶ τῶν φεψαλύγων, ἔτι δὲ τῆς τοῦ καπνοῦ πολυπληθείας, οὐκ ὀλίγους ἀπολέσθαι. *Ex libri* I. *c.* 48.

Φόρος. τοῖς ἐναντίοις ὁρῶν ἄνεμον καὶ λαμπρὸν καταπνέοντα, σφίσι δὲ δυσχερῆ, πρὸς αὐτίον ἄνεμον κοίλης καὶ τραχείας οὔσης τῆς θαλάσσης, διηπόρει τί δεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι. *Omiſſum primo eſt* φόρον, *quod fecit ſimilitudo vocis* ὁρῶν. *Tum poſt* δυσχερῆ *interſerenda hæc:* γινόμενον τὸν ἀνάπλουν. *Nam quam belle ſcierit ea tantopere defecta velut integra explicare Æmilius Portus, lector ipſe evolvat. Polybiana ſunt, & ſumta ex libri* I. *c.* 60.

Φρεατία. Φρεατίας δὲ εἶχεν ὁ τόπος ἀγνοουμένας. *Ex libro* X. *c.* 25.

Χειμασκήσαντα. Διάλειψιν εἶχε τὰ στρατόπεδα χειμασκήσαντα βελτίω τὰ πράγματα ὑπελάμβανε γενήσεσθαι. *Interpretem hic nihil moror. Vt ſenſum aliquem habeas, poſt* εἶχε *ponenda* στιγμὴ *& pro* πράγματα *legendum* παρ' αὐτῶν *&* διάληψιν *pro* διάλειψιν. *Certe enim deſcripſit Suidas ex Polybii libro* III. *c.* 70.

Χρήσιμον. οἱ δὲ οὕτω διεφθάρησαν, ὡς μήτε τὴν ναυαγίαν μηδὲν γίνεσθαι χρήσιμον ἀλλ' ἀχρειωθῆναι αὐτάς. *Ex libri* I. *c.* 54.

Ψιλόν. τὰ δὲ θηρία ὕστερον ἑάλω ψιλὰ τῶν Ινδῶν. *Ex libro* XI. *c.* 1.

Ψυχομαχοῦντες. οἱ δὲ Ρωμαῖοι ψυχομαχοῦντες σχεδὸν ἤδη ιε' ἔτη τῶν κατὰ θάλατταν πραγμάτων ὁλοσχερῶς ἀφεστηκότες. *Hoc cum ſequenti ejuſdem gloſſa fragmento ſumtum ex libri* I. *c.* 59. *Inde corriges.*

Ex Stephano Byzantino.

Ἀπεράντεια, πόλις Θεσσαλίας. Πολύβιος εἰκοστῷ. *Vide legat.* XXVI.

Βάδιζα, πόλις τῆς Βρεττανίας. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ. *Sic enim*

ſupplendam putaveramus lacunam, quæ eſt in vulgatis, & poſtea oſtenſum mihi ab illis, qui multis locis recidivum Stephanum imputabunt, ita in MSS. legi.

Γαλάδραι. πόλις Μακεδονίας ἐν Πιερίᾳ. Πολύβιος δ' ἐν τρίτῳ Γαλαδραϊκόν φησι. *Numerus proculdubio falſus. Forte* τριακοστῷ τρίτῳ.

Λάμια. πόλις Θεσσαλίας τῶν Μηλιέων. Πολύβιος.

Μολκηνοί. χωρίον Ἰβηρίας, ἄποικον Ῥωμαίων. Πολύβιος τρίτῳ.

Ταμάσσος, πόλις Κύπρου. ἔστι γὰρ καὶ Ταμέση πόλις Ἰταλίας καὶ ποταμός. Πολύβιος δ' ἐν τῷ πρώτῳ Τεμεσίαν τὴν πόλιν καλεῖ. *Nuſquam gentium illic, nec poteſt ibi fuiſſe. F.* Πολύβιος δ' εἰκοστῷ πρώτῳ.

Ex Arriano περὶ τέχνης τακτικῆς.

Καὶ μὴν καὶ Παυσανίου ἐστὶ συγγράμματα ὑπὲρ τούτων, εὕροις δ' ἂν καὶ Εὐαγγέλου, ἀλλὰ καὶ Πολυβίου τοῦ Ἀρκάδος, ὃς καὶ Σκιπίωνι τῷ Ῥωμαίῳ ξυνεγένετο, πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους διαπολεμοῦντι ἄλλους τε, καὶ ἐν ᾧ καὶ Καρχηδόνα τὴν ἐν Λιβύῃ εἷλέ τε καὶ ἐξηνδραπόδισεν.

ISAACI CASAUBONI
in
HISTORIÆ POLYBIANÆ
SYNOPSIN CHRONOLOGICAM

ad Candidum & φιλοπολυβίον lectorem

PRÆFATIO.

QUUM *ſine accurata temporum adnotatione omnis rerum geſtarum narratio ſit cæca & fabulæ non diſſimilis; diligenter huic parti proſpexiſſe, non poſtrema eorum qui hiſtorias ſcribunt, aut interpretantur, laus jure cenſeatur. Eſt vero ejus rei obſervatio eo difficilior, quo latius ſuſceptæ ad enarrandum materiæ argumentum patet. Nam qui aliquod ſingulare geſtum deſcribunt, aut privati alicujus hominis vitam commemorant, aut civitatis unius anguſte dominantis res explicant; ſemel prehenſo narrationis principio, atque eo certis notis inſignito; in reliquis ordine ſubtexendis, prout quæq; acciderunt, non multum ſane laborant. At qui plurium diverſorum populorum, aut magni imperii res geſtas ſtilo peragere inſtituerunt; hi cautione duplici opus habent. prior ad ſingulas propoſiti operis partes pertinet; quo nimirum, ſic omnia explicent, ne in hiſtoria eâdem* ὕστερα πρότερα *committant. altera ad partium diverſarum connexum & comparationem ſpectat: ut quæ tempore eodem apud varias gentes contigerint, ſimul, ac loco eodem, quoad ejus fieri poterit, commemorentur. Quemadmodum enim qui Canones Chronologicos compingunt, diverſarum gentium tempora colligentes, ea inter ſe comparant, & annos annis opponunt; qui dicitur illis* συγχρονισμὸς: *ſic qui legitimas hiſtorias componunt, atque eas de multis ſimul populis, aut etiam de univerſis, paullo qui ſint nobiliores, (quæ appellatur* καθολικὴ ἱστορία *aut* κοινὴ*) curam vel præcipuam &*

ὁμοχρονεῖν, & *congruentia temporibus inter ſe conjungendi, debent habere. Præclare Lucianus in eruditiſſimo libello, quo hiſtoriæ ſcriptorem præceptis neceſſariis inſtruit:* πρὸς πάντα, *inquit,* συνδέτω, καὶ ὡς δυνατὸν ὁμοχρονείτω. καὶ μεταπετέσθω ἀπ' Ἀρμενίας μὲν εἰς Μηδίαν. ἐκεῖθεν δὲ ῥοιζήματι ἑνὶ εἰς Ἰβηρίαν· εἶτα εἰς Ἰταλίαν, ὡς μηδενὸς καιροῦ ἀπολείποιτο. *ex quibus verbis obſervationis hujus neceſſitas pariter & difficultas poteſt intelligi. non enim temere exceptionem illam adjicit Lucianus*, quantum fieri poterit: *quoniam aliquando cauſſæ interveniunt, cur aliter ſit faciendum. Propterea magni interdum ſcriptores in ſuis Annalibus rei diverſorum annorum in alienum tempus conjicere ſatius ducunt, quàm poſteriora à prioribus ſeparare. cauſſam affert Tacitus in XII. Annalium:* ne diviſa haud perinde ad memoriam ſui valeant. *Quæ etiam ratio eſt, cur è veteribus nonnulli, ut fere Herodotus, & aperte magis Suetonius hiſtoriam per ſpecies quàm per tempora tractare malverint. Sed neſcit legitima hiſtoria, hoc eſt, ea quam Græci* διεξοδικὴν *aut* πραγματικὴν, *Latini fere Annales nominant, aliam methodum, præter ipſam temporum ſeriem & conſequentiam: cum ea tamen, quam paullo antè dicebamus, exceptione. In temporum autem ratione, non omnes qui Reip. Romanæ res poſteris tradiderunt, aut univerſales hiſtorias ſcripſerunt, eandem ſecuti ſunt viam. Salluſt. T. Liv. C. Tacit. & cæteri Romani, ad Faſtos Conſulares omnem ſuam temporum obſervationem retulerunt: neque ullam aliam ad deſignanda temporis intervalla epocham aut notam, niſi Conſulum anni cujuſque nomina, adhibuerunt. nulla apud eos, ne in externis quidem Græcorum aliorumve populorum rebus exponendis, aut Olympiadum aut ullorum magiſtratuum, niſi admodum rara, in eum finem mentio. Ipſos quinetiam annos Vrbis, quod ſæpe ſubjit mirari, vix attingunt; plerique etiam in totum omittunt. At non ita Græci homines: qui, ut in omni genere doctrinarum, ſic etiam in hac parte majore ſe literarum uſu præditos probarunt. Horum igitur diligentiſſimi quique, Romanos Conſules quum non prætermitterent; hoc amplius, Romana tempora cum aliarum gentium temporibus comparare non mediocriter ſtuduerunt. Sic Halicarnaſſenſis Dionyſius cum Faſtis Romanis, annos Olympiadum & Athenienſium* ἄρχοντας *ſive Prætores ſemper componit. Polybius vero & Diodorus Siculus, qui non unius populi Romani, ſed omnium toto Orbe tunc cognito hiſtoriam ſcribendam ſuſceperant; etiam præcipuorum regnorum ſucceſſiones in ſuis ſcriptis pari diligentia adnotarunt: ea autem erant, Macedonum in Europa, Syromacedonum in Syria & ſuperioribus Aſiæ partibus, Ptolemæorum in Ægypto: item Pergamenorum, Bithynorum, Cappadocum & Armeniorum in reliqua cis Taurum Aſia. eſt etiam exorta temporibus illis Arſacidarum Parthorum in Perſide dominatio:*

tio : de qua ut de cæteris omnibus ſive Europæ, ſive Aſiæ regnis, aut Rebuſpublicis inſignioribus, Polybius & Diodorus in ſuis univerſalibus hiſtoriis egerunt, & cum facta memorabilia, tum præcipue dominantium τὰς διαδοχὰς *expoſuerunt ; quæ eſt Chronologiæ politicæ atque hiſtoricæ anima ; ſicut* τοὺς ἀκριβεστέρους καὶ ἐπισημονικωτέρους *motus cæleſtes, & ſiderum defectiones. Sed Diodori quidem ſimplex & ſemper ſibi ſimilis in temporibus deſignandis ratio eſt : ſingulos enim annos Olympiadicos perpetua ſerie adnotans, reliquas omnes temporum obſervationes ad Olympiades refert atque illis accommodat. In Polybii vero ingenti olim opere, ut ſcopi illius poſſunt varii animadverti, quod alibi oſtendimus ; ſic etiam quæ ad temporum rationem attinent, varie ab eo eſſe tractata licet obſervare : In Præparationis libris, hoc eſt primo & ſecundo, quum res diverſæ commemorentur, nulla fere inter ſe connexione junctæ ; inchoata libro primo ſeries annorum, in ſecundo non continuatur : ſed nova rurſus ab alio principio inſtituitur: in ea utique parte, quæ eſt de rebus à Gallis in Italia geſtis; itemque in illis quæ de Republica Achæorum ſcribuntur. ita evenit, ut vetuſtiora poſterius, recentiora prius narrentur : pleraque enim libro priore Apparatus contenta, multis quæ libro ejus altero narrantur, ſunt recentiora. Ne in legitima quidem Hiſtoria, quæ Præparationem excipit,* οἰκονομία *ubique eadem. Nam quia res Græcorum & Aſiaticorum tertio primum anno Olympiadis CXL^a Romanis & Punicis ceperunt miſceri ; non ante finem ejus Olympiadis per annos ſingulos Hiſtoriam ſuam diſtinguere Polybius inſtituit. Conſilium hoc ſuum ipſe aperit, & rationem ejus explicat, cum alibi, tum iſtis verbis luculentè pag.* DXXVI. Πρὸς τὸ εὐπαρακολούθητον καὶ σαφῆ γίνεσθαι τὴν διήγησιν οὐδὲν ἀναγκαιότερον ἐπὶ ταύτης τῆς Ὀλυμπιάδος ἡγούμεθα εἶναι, τοῦ μὴ συμπλέκειν ἀλλήλαις τὰς πράξεις· ἀλλὰ χωρίζειν καὶ διαιρεῖν αὐτὰς καθόσον ἐστὶ δυνατόν. μέχρις ἂν ἐπὶ τὰς ἑξῆς Ὀλυμπιάδας ἐλθόντες, κατ' ἔτος ἀρξώμεθα γράφειν τὰς κατ' ἄλληλα γινομένας πράξεις. *Hæc ille in quinta Hiſtoria. Sextus liber, non rerum geſtarum hiſtoriam, ſed politicam digreſſionem longe graviſſimam, et auctoris inſtituto neceſſariam complectitur : eſtque adeo liber ille* πολιτικὴ διατριβὴ *verius, quam* ἱστορικὴ πράξεων συγγραφή. *Quare ante librum ſeptimum narratio Polybiana* κατ' ἔτος *diſtincta non fuit. ab eo libro quæ deinceps ſequebantur ad finem quadrageſimi, omnia fuiſſe annuatim deſcripta, ſerie continua more faſtorum & Annalium, nullum eſt dubium. propterea Plinius Polybium* ANNALIUM CONDITOREM *in quinto appellat. Neque tamen ita rigide geſtorum ordinem in ſingulis partibus ſuæ narrationis auctor prudentiſſimus ſervaverat ; ut perſpicuitatis &* τοῦ πρέποντος *non potiorem ſemper rationem duceret. Quare illa cujus ante mentionem fecimus cautione quum neceſſariò ſæpe uteretur;*

tur; in tot tantarumque rerum adeo ſibi invicem permixtarum explicatione, ὕστερα πρότερα non raro commiſerat; rebuſque ita poſtulantibus, conſiliorum exitus interdum prius quàm initia expoſuerat. Nam verbi gratia; Romanas res tractans hujus aut illius anni principio, reſponſa legatis populorum Græciæ aut Regum data, prius aliquando retulerat, quàm de eorundem legatorum miſſione egiſſet. qua ex re ne aliquid obſcuritatis oriretur, ſolitus eſt in longiorum ſermonum ἀποθέσεσιν, & tranſitionibus ab uno anno ad alium, eorum quæ alieno loco dicta videri poterant, lectorem diligenter admonere, atque ut ipſe alicubi loquitur, τὰς ἑκάστων ἀρχὰς καὶ συντελείας παρυπομιμνήσκειν καθ' ὁποίους ἐγένοντο καιρούς. *In Legationum ecloga LXXX de hac re ſic ſcribitur.* Quos ſermones apud Senatum iſti legati habuerint, quæ à Patribus reſponſa tulerint, & quomodo omne genus humanitatis & comitatis experti redierint; in expoſitione rerum Italicarum jam diximus. Eſt verò lector nobis ſæpe hujus admonendus, ſicut etiam ſtudioſe facimus: quod non raro orationes habitas à legatis, & data illis reſponſa, cogimur prius exponere, quàm de ipſorum legatione decreta & de miſſione verba fecerimus. Quoniam enim, per annos ſingulos res geſtas quæ temporibus inter ſe congruunt ſcribentes, quæ apud quanque gentem ſunt facta, ſummatim uno tempore conamur referre; perſpicuum eſt, id ſcriptioni noſtræ neceſſario evenire. *Vides magni eruditique hominis circa hanc partem ſtudium ac diligentiam. Vides operis univerſi* χρηματισμὸν καὶ οἰκονομίαν, *ut ejus pater non ſemel appellat. Sed hæc olim fuêre, benigne Lector: nam in hodiernis reliquiis adeo priſtina facies operis integri eſt corrupta; ut videri poßint qui ſecundæ ac tertiæ partis Eclogas excerpſerunt, præcipuè autem ſecundæ, id egiſſe de induſtria, ne ulla niſi oppidò tenuia ſupereſſent ejus diligentiæ veſtigia, qua ſcriptor exactiſſimus in temporum adnotatione, & rerum variis in partibus* τῆς οἰκουμένης *geſtarum* συγχρονισμοῖς, *uſus erat vel maxima. Omiſſi ſunt anni Olympiadici; omiſſæ Regum ſucceſſiones. Conſulum item Rom. plerorumque nomina, & Prætorum civitatium Græciæ. nihil denique ab Eclogariis in ea quæ reſtant Excerpta, ſecundæ præſertim partis, eſt relatum, quod magnam* τῶν συγχρονισμῶν *rationem ipſos habuiſſe demonſtret. Nam quod Olympiades aliquot reperiuntur indicatæ, & quorundam etiam magiſtratuum nomina; quid refert? quum neque Olympiadici anni cum annis Coſſ. comparentur; neque vel illarum Olympiadum anni ſint appoſiti. Politica nimirum documenta colligere, ut alio loco oſtendimus; non autem Polybianæ Hiſtoriæ accuratam Epitomen conficere, qui iſta excerpſerunt in animo habebant. Nos igitur, quibus erat propoſitum nihil quicquam eorum prætermittere, quæ ad illuſtrationem auctoris optimi poſſe deſiderari judicabamus; poſtquam ſingulis Eclogis ſua argumen-*

ta præ-

ta præfixiſſemus, quò illa pertinerent indicantia; ad majorem lucem tam partis primæ, quæ integra quidem ad nos pervenit; ſed variam & parum apertam notationem temporum habet, ut docuimus; quàm duarum inſequentium, quæ librorum amiſſorum Excerpta continent; Synopſin hanc Chronologicam univerſæ Hiſtoriæ Polybianæ concinnavimus. Cujus opellæ neceſsitatem omnes intelligere neceſſe eſt, qui ad lectionem ſeriam operis hujus aliquando ſe accinxerint. utilitatem vero tirones minus in hiſtoriis antiquis exercitati, quibus potiſsimum ire conſultum voluimus, longe maximam utendo experientur. Nam hiſtoria quævis, maxime autem univerſalis, luce temporum deſtituta, quid aliud cenſeri debet, niſi domus vaſtæ, quæ nullum penitus lumen admittit, imago quædam? Hinc illud eſt, quod in ſuperioribus Polybii editionibus, rerum diverſiſsimarum Eclogæ in ſecunda parte, ceu hiſtoria eadem nihil interrupta, abſurde & ridicule continuabantur: non enim intelligebant illi Critici, quàm diverſorum temporum narrationes in unum deformem cinnum compingerent. nunc per hanc Synopſim, & ea quæ adjecimus argumenta, quò fere ſingula ſint referenda etiam pueri nullo labore intelligent. Iam quæ de Rep. Achæorum adnotavimus, tot viris magnis illuſtri, quæ item de Polybii vita, parum adhuc in vulgus nota, cui non erit gratum cognoſcere? Porrò in iſta Synopſi contexenda, quum id unum ſpectaverimus, ut Polybianæ Hiſtoriæ facem præferremus: noſtrarum omnino fuit partium, ſive in principalium ſucceſsionum temporibus deſignandis, ſive in anno cujuſque geſti, non quid eſſet per ſe verum, ſed quid Polybius tradidiſſet inquirere. Vt mirari nemo debeat, in nonnullis rationes noſtras cum obſervationibus doctiſsimorum Chronologorum, ſive antiquorum, ſive neotericorum, non plane congruere. Ac quoniam hujuſmodi diverſitatum cauſſas in Commentariis diligenter expoſuimus; petimus ab æquo Lectore, ut conſilium noſtrum in talibus ne prius damnet, quàm rationes noſtras cognoverit atque expenderit. in pleriſque enim, aut Polybii aliuſve alicujus probi ſcriptoris auctoritate diſertis verbis expreſſa ſumus ducti, aut valida conjectura, ſive neceſſaria conſequentia. Poſtremo cogitent velim qui hæc legent, aliud eſſe tumultuariam annorum collectionem certo fine concinnare; ut nos fecimus; aliud doctrinam temporum ex artis χρονολογικῆς *præceptis ex profeſſo tradere; quod nos hoc loco non profitemur.*

HISTORIÆ

UNIVERSÆ POLYBII SYNOPSIS CHRONOLOGICA, IN TEMPORA quatuor tributa.

TEMPVS PRIMVM.

ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
SIVE

Antiquiora tempora præparatione Polybiana, quorum obiter Polybius meminit.

Ab Anno conditi Mundi circiter MMMCC. *ante quartam & ultimam captivitatem Iudaicam, quando Nabuchodonoſorus Rex Babylonis Sedekiam abduxit, templum incendit, & cum univerſa urbe diruit,* CLXII. *ante natum Dominum noſtrum* JESUM CHRISTUM DCCL *aut* DCCLI.

Olympiades VII.	Athenarum Archontes	Urbis Romæ anni.	
I			
II		I	ROMAM hoc ſecundo ſeptimæ Olympiadis anno fuiſſe conditam, ſcripſerat Polybius, ut eſt auctor Dionyſ. Halic. lib. I. Palilia igitur Romæ Polybiana incidunt in annum Iphiti ſive Olympiadic. XXVII. aut XXVI currentem, duobus menſibus ante initium ꝟ XXVII. At Palilia Catoniana

xxiv anno Iphiti congruunt. Varroniana xxiii.

III

IV

LXVIII

I	Iſagoras.	245	Regifugium. Primi Romæ CONSULES, Junius Brutus, M. Horatius. Hoc anno primum fœdus ictum eſſe inter Romanos & Carthaginienſes ſcribit Polybius libro III. p. 245. Dedicatio ædis Capitolinæ. ibid.
II		246	
III		247	
IV		248	Porſena Romam aggreditur. Horatius Cocles reſciſſo ponte vim ejus ſuſtinet. Polybius lib. VI. p. 691.

LXXIV

I	Leoſtratus	270	
II	Nicodemus	271	
III		272	
IV	Aphepſion	273	Xerxes Græciam invadit exeunte hoc anno, vel ut alii ſcribunt, proximo incipiente. Polyb. lib. III. p. 245. ait fuiſſe annum XXVIII. à primis Romæ Coss.

XCII

I	Callias	342	
II	Theopompus	343	
III	Glaucippus	344	
IV	Diocles	345	Athenienſes Chryſopolim ad Pontum obtinent, & portorium primi inſtituunt. libro IV. p. 434

TEMPUS II.

ΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

SIVE

TEMPORA DUOBUS LIBRIS

præparationis Polybianæ contenta.

XCIII

I Euctemon 346
II Antigenes 347
III Callias 348
IV Alexias 349 Clades Athenienſium ad Ægoſpotamos victore Lyſandro, qui bello Peloponneſiaco finem impoſuit. libro I. p. 7.

XCVII

I Philocles 362
II Nicoteles 363
III Demoſtratus 364
IV Antipater 365 Roma capta à Gallis, qui paullo ante in Italiam tranſierant, & Romanos Alienſi clade affecerant. incidit ἅλωσις in annum centeſimum & vigeſimum à Regifugio. meminit Polybius libro I. p. 7. l. II. p. 148. Græci Italici hoc anno ad Elorum flumen vincuntur à Dionyſio tyranno. lib. prim. p. 7.

XCVIII

I Pyrgion 366 Rhegium obſidetur à Dionyſio.
II Theodotus 367 Dionyſius Rhegium capit. lib. I. p. 7. Pax inter Græciæ populos, Antalcidæ legati nomine dicta. lib. primo & ſexto, pag. 685.
III Myſtichides 368
IV Dexitheos 369

CII

I Laciſthenes 382

Il

II Phraſiclides 383

III Dyſcinetus 384 Pugnâ Leuctricâ everſæ Lacedæmoniorum opes. lib. I. p. 7. lib. II. 176. lib. IV. 479. Megalopolis urbs Arcadiæ coit è pluribus vicinis populis, lib. IV pag. 419.

IV Lyſiſtratus 385 Meſſenii reduces è longo exilio patriam inſtaurant. ibid.

CIV

I Timocrates 390

II Chariclides 391 Pugna apud Mantineam dubiæ victoriæ, propter Epaminondæ mortem. l. IV. p. 419. & lib. IX. p. 760.

III Molon 392

IV Nicophemus 393

CV

I Callidemides 394

II Euchariſtus 395

III Cephiſodotus 396 Galli trigeſimo circiter anno poſt captam Urbem redeunt, & Albam uſque progrediuntur, libro II. pag. 148

IV Agathocles 397

CVII

I Ariſtodemus 402 Fœdus ſecundum inter Romanos & Carthaginienſes, cujus meminit Polybius libro III. p. 248. in hunc annum conjicimus; Oroſium ſecuti, qui libro III. cap. 7. auctor eſt, anno V. C. quadringenteſimo ſecundo inter illos duos populos ictum eſſe fœdus. quod autem Oroſius fœdus illud primum vocat, nos ſecundum facimus, non eſt mirum. nam & Oroſius & alii omnes præter unum Polybium, fœdus primum ignorarunt.

II Theſſalus 403

III Apollodorus 404

IV

IV	Callimachus	405	

CVIII

I	Theophilus	406	
II	Themiſtocles	407	
III	Archias	408	
IV	Eubulus	409	Galli anno duodecimo exacto poſt expeditionem proximam iterum arma capiunt, Romam petunt, & à Romanis fugantur, libro II. pag. 149

CXII.

I	Niceratus	422	Galli anno XIII poſt bellum ultimum, fœdus cum Pop. Rom. faciunt. libro II, pag. 149
II	Ariſtophanes	423	
III	Ariſtophon	424	
IV	Cephiſſophon	425	

CXIX.

I	Pherecles	450	
II	Leoſtratus	451	
III	Nicocles	452	Galli poſtquam annos XXX in fœdere manſerant, arma denuo movent adverſus Romanos. lib. II. p. 149.
IV	Calliarchus	453	

CXXI.

I	Nicias	458	
II	Nicoſtratus	459	Galli cladem inſignem accipiunt in agro Sentinati. quum P. Decius Cos. patris exemplum ſecutus ſe devoviſſet. libro ſecundo pag. 150
III	Olympiodorus	460	
IV	Philippus	461	

CXXIII.

I		466	
II	Philippus.	467	
III		468	

IV

IV 469 Galli anno decimo poſt noviſſimum bellum obſident Arretium. Romani priore anno vincuntur, deinde altero vincunt. libro II. pag. 150.

OBSERVAT. POLYBIUS Lib. II.

OLYMP. CXXV. *Capit. 41. & 71. circa hanc Olympiadem intra breve ſpatium obiiſſe primos Alexandri Magni ſucceſſores: in regno Syriæ, Seleucum; Alexandriæ, Ptolemæum Lagi F. Macedoniæ, Lyſimachum & Ptolemæum Ceraunum. Nos ad lucem Polybianæ hiſtoriæ, eorum qui deinceps ſunt ſecuti ſucceſſiones & tempora adnotabimus, atque inter ſe comparabimus.*

REGES

	ÆGYPTI. PTOLEMÆUS. PHILADEL.	SYRIÆ. SELEUCUS.	MACEDONIÆ LYSIMACH.	*Anni* *V.C.*	Coss.
I	1	31	5	470	P. Cornelius Dolabella, Cn. Domitius Calvinus. Galli ad lacum Vadimonis nobili clade affecti à Cos. Dolabella. lib. II. p. 151
		ANTIOCHUS SOTER	PTOLEMÆUS CERAUNUS.		SENA colonia condita in Gallia Ciſalpina. ibid. Ptolemæus Philadelphus patri ſuccedit, & regnat annos XXXVIII. ſive ut Joſephus ait XXIX. Initium ejus quidam in annum Olympiadicum CCCCXCII. conjiciunt, hoc eſt ultimum ſuperioris Olympiadis. Chronicum Euſebii cum Polybio conſentit. Seleuco ſuccedit Antiochus ὁ Σωτὴρ. qui regnat annos XIX. Poſt Lyſimachum regnum obtinet Ptolemæus Ceraunus, menſes circiter IX.
II	2	1	1	471	C. Fabricius Luſcinus, Q. Æmilius Pappus.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
			Soſthenes.		Boji cæduntur à C. Fabricio & pacem petunt. lib. II. p. 151 Ptolemæo Cerauno à Gallis capto & occiſo ſuccedit Soſthenes. annos fere II.
III	3	2	1	472	L. Æmilius Barbula, Q. Marcius Philippicus.
			Antigonus Gonatas.		Circa hæc tempora Patræenſes Reip. Achæorum jaciunt fundamenta. lib. II. p. 179 Soſthenes cujus regnum Brennus everterat, ſucceſſorem habuit Antigonum Gonatam Demetrii Poliorcetæ F. qui regnat annos XXXVI. Alii dicunt XXXIV. ut in Euſebianis Excerptis Joſephi Scaligeri, pag. 49. ubi etiam dicitur Antigonus προβασιλεῦσαι ἔτη ιϛ τῆς Ἑλλάδος.
IV	4	3	1	473	P. Valerius Lævinus, T. Coruncanius Nepos. Pyrrhus in Italiam à Tarentinis accerſitur. lib. I. pag. 9. Rhegini præſidium Romanum in urbem recipiunt. ibid.
					Tertium fœdus inter Romanos & Carthaginienſes ictum. lib. III. 250.
CXXV					
I	5	4	2	474	P. Sulpitius Saverio, P. Decius Mus. Romani Pyrrhum acie vincunt.
II	6	5	3	475	C. Fabricius Luſcinus II. C. Æmilius Pappus II. Galli Delphicum templum ſpoliant. lib. I. p. 8. lib. II. p. 151. Pars ſuperſtes eorum Gallorum, naves nacta, in Aſiam trajicit. ibid. & lib. IV. p. 436.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
III	7	6	4	476	P. Cornelius Rufinus II. C. Junius Brutus II.
IV	8	7	5	477	Qu. Fabius Gurges II. C. Genutius Clepſina. Ægienſes in Achaia jungunt ſe Patræenſibus, & alias civitates excitant, ad Remp. Achæorum conſtituendam. lib. II. p. 179
CXXVI					
I	9	8	6	478	M. Curius Dentatus III. L. Cornelius Lentulus Pyrrhus redit in Italiam. Hiero Præturam Syracuſarum ſuſcipit, lib. I. p. 11. & Pauſanias Ηλιακῶν libro II.
II	10	9	7	479	Ser. Cornelius Merenda, M', Curius Dentatus IV.
III	11	10	8	480	C. Fabricius Luſcinus IV. C. Claudius Canina.
IV	12	11	9	481	L. Papirius Curſor II. Sp. Carviſius Maximus II.
CXXVII					
I	13	12	10	482	L. Quintius Gulo Claudus, L. Genutius Clepſina. Rhegium liberatur à Romanis, & in perfidam legionem à Genutio Cos. animadvertitur. lib. prim. pag. 10. Aratus Sicyonius naſcitur.
II	14	13	11	483	C. Genutius Clepſina II. C. Cornelius Blaſio.
III	15	14	12	484	C. Fabius Maximus Pictor, Qu. Ogulnius Gallus, Hiero rebus geſtis clarus & potens, Rex Syracuſarum ſalutatur. Videndus Commentarius ad lib. I. pag. 12.
IV	16	15	13	485	P. Sempronius Sophus, Appius Claudius Craſſus.

CXXVIII

CXXVIII					
I	17	16	14	486	A. Atilius Regulus, L. Julius Libo.
II	18	17	15	487	D. Junius Pera, Fabius Pictor.
III	19	18	16	488	Q. Fabius Maximus Gurges III. L. Mamilius Vitulus. Mamertini in Sicilia à Rege Hierone & Pœnis vexati, Romanos in eam inſulam accerſunt. lib. I. p. 12. Hactenus Timæi Hiſtoria: quam excepit Polybii Præparatio. lib. I. p. 6.
IV	20	19 ANTIOCHUS THEOS.	17	489	Appius Claudius Caudex, M. Fulvius Flaccus. Belli Punici primi annus I. Hoc primum anno Romani cum exercitu mare tranſeunt, & in Siciliam veniunt: ibique cum Pœnis & Hierone rem gerunt. lib. I. p. 14. Soteris in locum regnat Antiochus cognomine impio THEOS dictus, per annos XVI.
CXXIX					
I	21	1	18	490	M'. Valerius Maximus, M'. Octacilius Craſſus. Pax data Hieroni à Romanis. de quo adeundi Commentarii.
II	22	2	19	491	L. Poſtumius Megillus, Q. Mamilius Vitulus, lib. I. p. 22. Agrigentum per menſes ſeptem obſidetur a Rom. Coſſ. & capitur, p. 24.
III	23	3	20	492	L. Valerius Flaccus, T. Octacilius Craſſus pag. 27. Romani hoc primum anno ad rem nauticam animos applicant, & claſſem parant. ibid.

IV

Olymp.	*Ægyp.*	*Syriæ.*	*Maced.*	*V. R.*	
IV	24	4	21	493	Cn. Cornelius Scipio Aſina, C. Duilius Nepos. p. 30. Cn. Cornelius Coſ. tradit ſe Pœnis. Duilius primus Roman: claſſe vincit. p. 30. 32.
CXXX.					
I	25	5	22	494	L. Cornelius Scipio, C. Aquilius Florus. Bellum in Sicilia lente adminiſtratur. Pol.
II	26	6	23	495	A. Atilius Calatinus, C. Sulpitius Paterculus. p. 34. Nihil memorabile in Sicilia neque Pœni neque Rom. Pol.
III	27	7	24	496	C. Atilius Regulus, Cn. Cornelius Blaſio. p. 35. Ancipiti Marte pugnant in mari Carthaginienſes & Romani. p. 35.
IV	28	8	25	497	L. Manlius Volſo Longus, M. Atilius Regulus II. p. 37. Romani claſſem inſtruunt navium CCCXXX. Pœni CCCL. pugna commiſſa penes Romanos ſtat victoria. p. 41. Regulus in Africam trajicit. pag. 42. ibi primo vincit, deinde vincitur & vincitur. ad p. 50. atque hæc partim iſto partim ſequente anno geſta.
CXXXI.					
I	29	9	26	498	Ser. Fulvius Nobilior, M. Æmilius Paullus. p. 52. Naufragium claſſis Romanæ. p. 53. Circa hæc tempora in Rep. Acheorũ cepit creari PRÆTOR unus loco duorũ & ſcribe. Pretor primus fuit Marcus Carynenſis II. 181.
II	30	10	27	499	Cn. Cornelius Scipio Aſina II,

Xx A. Ati-

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					A. Atilius Calatinus II. p. 55. Prætor Achęorum Marcus Carynenſis.
III	31	11	28	500	Cn. Servilius Cæpio, C. Sempronius Blæſus. pag. 55. Romanorum alterum naufragium. Pol. Prętor Achęorum Marcus Carynenſis. Philopœmen naſcitur. vide in morte.
IV	32	12	29	501	C. Aurelius Cotta P. Servilius Geminus. Horum Coss. non meminit Polybius. Pœni cedentibus Romanis mare obtinent. Pol. Prætor Achæorum Marcus Carynenſis.
CXXXII					
I	33	13	30	502	L. Cęcilius Metellus, Cn. Furius Pacilius. pag. 56. Aratus Sicyonius juvenis annorum XX. patriam ſuam Reip. Achæorum adjungit, & fit Prætor. lib. II. p. 181.
II	34	14	31	503	C. Atilius Regulus II. L. Manlius Volſo p. 57. Hunc vero annum Polybius pag. 59. appellat annum XIV. belli hujus. de quo plura in Commentariis. Romani claſſem reparant, & Lilybæum obſident. Pol. His Coss. ait Juſtinus, Arſacesà Regibus Syriæ Macedonibus deficit & Arſacidarum imperium inter Parthos inſtituit. de Arſace Polyb. lib. IX. pag. 833. ſub finem Olympiadis CXLII. Sed ille Arſaces

vel

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					vel alius eſt, prioris ſucceſſor, vel male ejus rebellium hoc anno aſſignatur à Juſtino: & aliter alii tradunt.
III	35	15	32	504	Claudius Pulcher, L. Junius Pullus. pag. 71. Romani iterum mari cedunt. pag. 78.
IV	36	16	33	505	C. Aurelius Cotta II. P. Servilius Geminus II. Hannibal naſcitur.
		SELEUCUS CALLINICUS.			Poſt Antiochum Theon regnat Seleucus Callinicus, annos XXIII.
CXXXIII					
I	37	1	34	506	L. Cæcilius Metellus II. M. Fabius Buteo. Polyb. 81. Amilcar Pœnus rem ſtrenue gerit toto triennio, de quo Polyb. p. 82.
II	38	2	35	507	M. Octacilius Craſſus II. M. Fabius Licinus.
	PTOLEMÆUS EVERGETES.				Philadelpho ſucceſſit Ptolemęus Evergetes, annos XXVI.
III	1	3	36	508	M. Fabius Buteo II. C. Atilius Bulbus.
			DEMETRIUS.		Antigono Gonatę ſucceſſit Demetrius Philippi pater, & regnat annos X.
IV	2	4	1	509	A. Manlius Torquatus Atticus, C. Sempronius Blæſus II. Romani tertio mare tentant. p. 84.
CXXXIV.					
I	3	5	2	510	C. Fundanius Fundulus, C. Sulpitius Gallus. Aratus Prætor Achæorum II. Acrocorinthum aſtu occupat, expulſo Antigoni præſidio. lib. II p. 181.
II	4	6	3	511	C. Lutatius Catulus, A. Poſtumius Albinus, p. 84.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Victoria Romanorum de Pœnis ad Ægates. p. 87.
III	*5*	*7*	*4*	*512*	Q. Lutatius Catulus Cerco, A. Manlius Torquatus II. Bello Punico primo finis imponitur, pace data Pœnis. p. 88. Fit tum inter eos populos fœdus quartum. de quo Polybius lib. III. pag. 252. Romani cum Faliſcis bellum gerunt. 91. Bellum ξενικὸν Carthaginienſium, quod & Africum ſive Libycum eſt dictum, hoc anno inchoatur. pag. 91.
IV	*6*	*8*	*5*	*513*	C. Claudius Cento, M. Sempronius Tuditanus.
CXXXV.					
I	*7*	*9*	*6*	*514*	C. Mamilius Turrinus, Q. Valerius Flaccus.
II	*8*	*10*	*7*	*515*	Sempronius Gracchus, P. Valerius Falto. Bellum adverſus mercenarios finitur à Pœnis, annis tribus & menſibus quatuor exactis à principio, non ut Livius ait, quinque annis. p. 123. Fœderi inter Romanos & Pœnos adduntur ἐπισυνθῆκαι. p. 124. & lib. III. pag. 253. Amilcar Barca mittitur in Hiſpanias, lib. II. p. 126. lib. III. p. 231.
III	*9*	*11*	*8*	*516*	L. Cornelius Lentulus, Qu. Fulvius Flaccus. Tumultus Gallicus annos fere XLV. poſt pacem initam. p. 151. Circa hæc tempora Ætoli Mydionios bello premunt regnantibus in Macedonia Demetrio, in Illyrico Agrone. initio libri II.
IV	*10*	*12*	*9*	*517*	P. Cornelius Lentulus, C. Licinius Varus.

Galli

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V.R.*	
					Galli legatione ad Romanos miſſa, agrum Ariminenſem repetunt. auctor Zonaras. Demetriacum bellum inter Demetrium regem Macedoniæ & Ætolos geſtum, in hunc aut ſuperiorem annum videtur incidere. meminit Polybius. lib. II. p. 184. & p. 188.
CXXXVI.					
I	11	13	10	518	C. Atilius Bulbus II. T. Manlius Torquatus.
			ANTIGONUS DOSON.		Demetrio ſuccedit Antigonus cognomine Δώσων, vitricus & tutor Philippi qui Demetrii F. & regnat annos XV. non plenos. lib. II. 183.
II	12	14	1	519	L. Poſtumius Albinus, Sp. Carvilius Maximus.
III	13	15	2	520	Qu. Fabius Maximus, M'. Pomponius Matho.
IV	14	16	3	521	M. Æmilius Lepidus, M. Publicius Malleolus. Lex Agraria Flaminia fertur, & bellum Gallicum recrudeſcit. l. II. pag. 152, quinto a fine proximi tumultus anno, ait Polyb.
CXXXVII.					
I	15	17	4	522	M. Pomponius Matho II. C. Papirius Maſo. Agroni regi Illyriorum circa hoc tempus mortuo ſuccedit Teuta uxor. p. 129.
II	16	18	5	523	M. Æmilius Barbula, M. Junius Pera. Cn. & Lucius Coruncanii ad Teutam legati mittuntur. lib. II. p. 134.
III	17	19	6	524	L. Poſtumius Albinus, Cn. Fulvius Centumalus. Romanorum expeditio terra marique contra Illyrios. lib. II. p. 137.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Aſdrubal in Hiſpaniæ præfectura Amilcari ſuccedit. lib. II. p. 126 & 140. Romani cum Aſdrubale fœdus renovant. lib. III. p. 253.
IV	18	20	7	525	Sp. Carvilius Maximus Fabius II. Q. Maximus II. Ineunte vere pax data Teutæ. libro II. p. 139. Prima Romanorum legatio ad Achæos & Ætolos. p. 140. Altera legatio ad Athenienſes & Corinthios. ibid.
CXXXVIII.					
I	19	21	8	526	P. Valerius Flaccus, M. Atilius Regulus. Circa hæc tempora Ætoli cum Antigono Macedoniæ & Cleomene Lacedæmoniorum regibus, conſpirant adverſus Achæos; unde poſtea ortum Cleomenicum bellum, traducto Antigono ad Achęorum partes, Arati prudentia. lib. II. p. 183. *& deinceps.*
II	20	22	9	527	M. Valerius Meſſala, L. Apuſtius Fullo.
III	21	23	10	528	L. Æmilius Papus C. Atilius Regulus. Bellum Gallicum Ciſalpinum ducibus Concolitano & Aneroeſto exarſit: anno poſt legem Flaminiam octavo. lib. II. p. 153.
		SELEUCUS CERAUNUS.			Seleuco Callinico exſtincto regnat Seleucus Ceraunus annos fere IV.
IV	22	1	11	529	Q. Fulvius Flaccus II. T. Manlius Torquatus. Bellum Gallicum durat. l. II. p. 165.
CXXXIX					
I	23	2	12	530	C. Flamin. Nepos. P. Furius Philo Cos.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Cos. Flaminius cum Gallis felicius quam prudentius rem gerit libro II. p. 166.
II	24	3	13	531	M. Claudius Marcellus, Cn. Cornelius Scipio II. Poſt devictos Inſubres, Gæſatas, & Gallos alios cum univerſo nomine Gallico eſt pacificatum libro II. pag. 170. Prætor Achæorum Timoxenus lib. IV. p. 383. Cleomenicum bellum eodem geſtum tempore cum Gallico, finitum eſt hoc anno, & Cleomenes ad Selaſiam victus, fugit in Ægyptum. lib. II. 211.
III	25	4	14	532	P. Cornelius Aſina. M. Minucius Rufus. Iſtri adverſus Romanos arma movent & vincuntur, à Cos. Scipione.
		ANTIOCHUS MAGNUS.			Poſt Seleucum regnat in Syria & Aſiæ parte Antiochus Magnus, annos XXXVI. lib. III p. 216. libro IV. 377. lib. V. p 537.
			PHILIPPUS.		Poſt Antigonum Tutorem ſuccedit Philippus Demetrii F. annos XLII.
IV	26	1	1	533	L. Veturius Philo, C. Lutatius Catulus. Aſdrubali mortuo ſuccedit in præfectura Hiſpaniæ Hannibal. lib. II. 172. lib. III. p. 234. *Prima* πολιτεύματα Hannibalis, & res geſtæ contra Olcades, alioſque Hiſpaniæ populos. l. III p. 234. Saguntini legatos Romam miſſitant. p. 236. Prætor Achæorum Aratus l. IV. 387. & ſæpe. Clades Achæorum ad Caphyas culpa Arati. p. 392.

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

produxerat Aratus, à quorum fine hiſtoriæ ſuæ legitimæ principium duxit Polybius. lib. I. p. 3. lib. IV. p. 376.

Ariarathes per hæc tempora regnum Cappadociæ adit. l. IV p. 377.

Pruſias Gallos oram Helleſpontiacam infeſtantes cædit. lib. IV. extremo.

TEMPVS III.

ΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως.

SIVE

RES GESTÆ ANNORUM LIII, QUIBUS ait Polybius contineri initium, incrementum & conſummationem magnitudinis imperii Po. Ro. quod ſolum argumentum principio auctor ſibi propoſuerat, cum adjectione paucorum annorum pacis. Vide initium libri primi; & quæ in eum locum diſſeruimus. fuſe idem in principio tertiæ hiſtoriæ.

OBSERVAT POLYBIVS, CONTIGISSE ſuperiore Olympiade & hujus initio, ut omnium fere partium orbis tunc cogniti regna & imperia à novis ſucceſſoribus adirentur. eamque non poſtremam fuiſſe cauſam motuum deinceps inſecutorum. libro II. extremo & libri IV. initio.

PTOLEM. PHILOPATOR.

CXL.

I 1 2 2 534 M. Livius Salinator, L. Æmilius Paulus. Æmilius contra Demetrium Pharium & Illyrios mittitur: Polyb. lib. III. p. 233. inde triumphum reportat. lib. IV. p. 459.

Romani exſcidio Sagunti audito per legatos depoſcunt Hannibalem. lib. III. & IV. pag. 460.

Hanni-

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Hannibal rebus in Hiſpania compoſitis bello contra Romanos ſe accingit. lib. III. 262.
					Ptolemæus Philopator Evergetę ſuccedit, & regnat annos XVII.
					Prætor Achæorum Aratus Arati F. lib. IV. pag. 424.
					Prætor Ætolorum Scopas. libro IV. 424. & 460.
					Bellum Sociale duce Philippo Rege ab Achæis geritur contra Ætolos & ſocios. lib. IV. 447. & ſeq.
					Philippus cogitur bellum Ætolicum omittere, & redit in Theſſaliam. 459.
					Cleomenes tertio anno poſtquam in Ægyptum venerat perit. lib. IV. 422. 530.
					Lacedæmone ejus morte audita creantur reges Ageſipolis & Lycurgus. lib. IV. pag. 423.
					Achæus Aſiam cis Taurum obtinet, & novum regnum condit. libro IV. 377. & 438.
					Rhodiorum bellum cum Byzantiis. pag. 425.
					Pruſias Rhodiis ſe adjungit. p. 438.
					Populi Cretæ bellum inter ſe gerunt de quo vide. p. 443.
					Mithridates Rex Sinopenſes vexat. 446.
					Eclipſis Lunę circa hæc tempora terret Gallos in Aſia, lib. V. p. 586.
11	2	3	3	535	P. Cornelius Scipio T. Sempronius Longus.
					Hic primus eſt annus belli Punici II. quod fere Polybius Hannibalicum vocat.
					Senatus Scipionem in Hiſpaniam, Sempronium in Africam proficiſci jubet. 268.

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V.R.

Placentiam & Cremonam colonias Rom. deducunt. ibid.

Hannibal ſuperatis Alpibus vincit Scipionem ad Ticinum. p. 302.

Αριστεία P. Scipionis hujus F. qui poſtea dictus Africanus; quum annorum eſſet XVII. lib. X. p. 804.

Hannibal vincit Sempronium ad Trebiam. p. 313.

Prætor Achæorum Eperatus, initio lib. V.

Prætor Ætolorum Dorimachus. ibid.

Philippus ad bellum Sociale ſive Ætolicum redit. p. 460. atque id per æſtatem gerit, deinde ſub hiemem in Macedoniam revertitur. p. 486.

Lycurgus Rex fugit Sparta & ad Ætolos concedit. p. 524.

Antiochus & Ptolemæus de Cœle Syria primo per legatos contendunt: deinde ad arma ſe convertunt. lib. IV. p. 425.

I II 3 4 4 536 C. Flaminius II. Cn. Servilius Geminus. Polyb. lib. III. p. 316.

In Etruria ad Thraſymenum clades ingens accepta à Rom. 325.

Q. Fabius Maximus creatur Dictator, M. Minucius Rufus M. E. p. 331.

Minucius par imperium cum Dictatore accipit. pag. 352.

Cn. Scipio in Hiſpania cum Hannone bene pugnat. p. 316.

Pub. Scipio ad fratrem Cnæum mittitur. pag. 344.

Prætor Achæorum Aratus ſenior. lib. V. p. 525. & p. 601.

Prætor Ætolorum Agetas. 601.

Philippus bene geſtis rebus in regni

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V.R.

gni finibus, ad bellum Ætolicum gerendum redit in Peloponneſum. p. 612.

Eidem Nemeorum trietericum ludicrum ſpectanti, nuntius de clade ad Thraſymenum adfertur. ibid.

Sociale bellum finitur. 612.

Hoc primum anno res Græcorum rebus Romanorum & Pœnorum miſceri ceptæ. p. 617.

Pugna ad Rhaphiam inſignis, & Ptolemæi victoria. lib. V. p. 593

Induciæ in annum fiunt inter Ptolemæum & Antiochum. 597.

IV 4 5 5 537 Æmilius Paulus II. C. Terentius Varro. lib. III. p. 355. lib. V, 622.

Clades Romanorum ad Cannas. 367.

Timoxenus Prætor Achæorum. lib. V. p. 618.

Agelaus Naupactius Prætor Ætolorum. p. 620.

Philippus rebus compoſitis in Illyrico cum Scerdilaida, claſſem parat & tranſire in Italiam fruſtra contendit, p. 622.

Ptolemæus bellat cum Ægyptiis. 619.

Antiochus Taurum ſuperat & Achæum bello perſequitur. p. 597. 620.

CXLI.
I 5 6 6 538 Titus Sempronius Gracchus, Q. Fabius Maximus III.

Prætor Achæorum Aratus.

Philippus Rex fœdus init cum Hannibale. lib. VII. p. 699.

Quę de eodem & Demetrio Phario atque Arato narrantur. p. 704. hoc anno videntur accidiſſe. etſi Plutarchus ita narrat quaſi geſta priuſquam rebus Italicis ſe immiſceret Philippus. Hie-

Olymp.	Ægyp.	Syriæ.	Maced.	V.R.	
					Hieroni Regi mortuo ſuccedit Hieronymus; qui mox illud regnum funditus evertit l. III. p.220. Legationum tmemate I. & Fragmentorum. p. 1386.
					Achæus Sardes ſe recipit, & ibi obſidetur. lib. VII. 704.
II	6	7	7	539	Q. Fabius Maximus IV. M. Claudius Marcellus III.
					Marcellus Cos. in Sicilia res gerens, Leontinos oppugnat. eo refer fragmentum lib. VII. p. 698. item Syracuſas, lib. VIII. p. 716.
					Sardium urbs prȩter arcem, capitur ab Antiocho altero obſidionis anno. lib. VII. p. 705.
					Meſſeniis hoc anno vel ſequente turbas cientibus, redit Philippus in Peloponneſum. lib. VIII. p. 721.
					Prætor Achæorum Aratus ſepties decies, veneno tollitur à Philippo. ibid. & Plutarchus.
III	7	8	8	540	Qu. Fabius, Qu. Fabii Maximi F. T. Sempronius Gracchus.
					Quot legionibus hoc & ſequenti anno bellum geſſerint Romani obſervat Polyb. lib. VIII. p. 714.
					Philippus in Illyrico bellum gerens Liſſum occupat. lib. VIII. 723.
IV	8	9	9	541	Q. Fulvius Flaccus III. Appius Claudius Pulcher.
					Tarentum ab Hannibale capitur præter arcem. lib. VIII. p. 736.
					Capua à Romanis Coss. obſidetur. lib. IX. 755.
					Valerius Lævinus Prætor in Macedoniam miſſus, amicitiam cum Ætolis jungit, & ſocietatem belli adverſus Philippum. quo refer fragmentum lib. IX. p. 780. & quæ de ejus fœderis legibus dicuntur. pag. 794. & 873.

Ait

olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

Ait Juſtinus lib. XXIX. eo tempore civitates Græciæ legationibus Philippum fatigaſſe. idem plane & Polybius libro X. pag. 853. Hoc initium eſt belli Philippici I.

Scipiones in Hiſpania cæduntur à Celtiberis proditi. lib. X. p. 807.

P. Scipionis Ædilitas hoc anno commemoratur à Livio. Polybius libro X. p. 806.

Philippus cum Phthiotis Theſſalis bellans, Echinum obſidet. lib. IX. pag. 796.

CXLII.

I 9 10 10 542 P. Sulpitius Galba, Cn. Fulvius Centumalus II.

Hannibal, quò obſeſſam Capuam liberet, Romam contendit. libro IX. pag. 757.

Claudius Marcellus Syracuſis expugnatis, & Sicilia devicta Romam rediens inter cætera ad triumphum ornandum tabulas & alia Syracuſarum ornamenta ſecum defert. eò pertinet libri IX. fragmentum. p. 763.

P. Scipio P. Scipionis F. poſt cædem patris & patrui in Hiſpanias cum imperio extraordinario proficiſcitur. lib. X. ubi res ab eo geſtæ deſcribuntur.

II 10 11 11 543 M. Claudius Marcellus IV. M. Valerius Lævinus II.

Agrigentum à Lævino Cos. res in Sicilia gerente occupatur. quò pertinet fragmentum libro IX. p. 779.

III 11 12 12 544 Q. Fabius Maximus V. Q. Fulvius Flaccus IV.

Tarentum recipitur à Fabio. videtur ad eam hiſtoriam pertinere primum X libri fragmentũ.

IV 12 13 13 545 M. Claudius Marcellus V. T. Quintius Criſpinus.

Hannibal dolo Coss. circumvenit; Marcellus occiditur, alter fugit qui extremo anno Romæ ex morbo moritur. lib. X. p. 839.

Edeco, Indibilis, Mandonius Hiſpaniæ reguli Scipioni ſe adjungunt. pag. 844. &c.

Scipio ad Bætulam Aſdrubalem Hannibalis fratrem vincit & fugere ex Hiſpaniis cogit. 849.

Ad ferendam opem Ætolis cum Phi-

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

Philippo bellum gerentibus veniunt in Græciam cum claſſibus P. Sulpitius & Rex Attalus. p. 853.

Veniunt & legationes undique ut pacem componant. ibid.

Prætor Achæorum Cycliadas. Livius lib. XXVII.

Hoc anno Achæi cum Ætolis Eleiſque haut procul Meſſene proſperam pugnam fecerunt, ait Livius è Polybio. hæc eſt quam Plutarchus pugnam ad Lariſſum vocat: ubi Philopœmenis privati virtus enituit.

P. Sulpitius ſævit in Æginetas cum apud eos hibernaret. Legationum XLI. p. 1181.

Antiochi de Euthydemo in ſuperioribus Satrapiis victoria. 864

CXLIII. De hac Olympiade accipienda Livii verba lib. XXVII. in anno ſuperiore quo deſignati ſunt Coſs. ſequentes. *L. Manlius trans mare legatus iret, viſeretque quæ res ibi gererentur: ſimul quod Olympiæ ludicrum ea æſtate futurum erat, quod maximo cœtu Græciæ celebratur.*

I 13 14 14 546 M. Livius Salinator II. C. Claudius Nero.

Aſdrubal in Italia perit, ab utroque Coss. victus. initio lib. XI.

Prætor Achæorum Nicias. Livius libro XXVIII.

II 14 15 15 547 Q. Cæcilius Metellus, L. Veturius Philo.

P. Scipio in Hiſpania Aſdrubalem Giſgonis F. & Magonem vincit lib. XI. pagin. 889. ſeditionem ortam è fama de obitu ſuo componit. p. 896.

Indibilem ἀποστάτην vincit; ac mox, Romam ex Hiſpania quinto anno poſtquam eo advenerat, redit. 903

Præ-

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Prætor Achæorum Philopœmen. Machanidas Lacedæmoniorum tyrannus finitimo bello Achæos urens à Philopœmene ſuperatus ad Mantineam perit. lib. XI. 876. Huic prælio interfuit Polybius Megalopolita quidam, diverſus à patre hujus Hiſtoriæ, qui ne natus quidem tum fuit; ut ſequentia oſtendunt. p. 883. Machanidæ in Lacedæmoniorum tyrannide ſucceſſit Nabis de cujus feritate Polyb. l. XIII. p. 938. Antiochus cum Euthydemo pacem facit. p. 907.
III	*15*	16	16	*548*	P. Cornelius Scipio, L. Licinius Craſſus. P. Scipionem trajicere in Africam parantem, remoratur occaſio capiendi proditione Locrorum urbem; de qua urbe Polybius in ea hiſtoria multa ſcripſerat. libro XII. Prætor Achæorum Philopœmen II. Nemea celebrantur hoc anno, quibus intereſt Philopœmen. Plutarchus in vita.
IV	16	17	17	*549*	M. Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus. Philippus Ætolos à Romanis deſertos, (neglectæ eo biennio res in Græcia erant) quibus voluit conditionibus ad petendum & paciſcendum ſubegit pacem. Livius lib. XXIX. veſtigium orientis diſcordiæ inter Rom. & Ætolos extat. lib. X. 831. Prætor Achæorum poſt Philopœmenem Lyſippus teſte Plutarcho: incertum tamen an hoc anno.

CXLIV.

olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.
CXLIV.

olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
1	17	18	18	550	Cn. Servilius Cæpio, C. Servilius Geminus.

Cæpioni Brutii, Servilio Etruria provincia evenit: de his accipienda verba initio lib. XIV.

P. Scipio Uticam obſidet, nec tamen Syphacis reconciliandi curam ex animo dimittit. verba Livii libro XXIX. è Polybii libro XIV. pag. 942.

Scipio hibernaculis Syphacis & Aſdrubalis incenſis maxima eos clade afficit. p. 947.

Syphax Sophonisbæ victus precibus reparat exercitum: adveniunt Celtiberorum copiæ: Pœnos acie vincit Scipio. p. 954.

Hannibal Italiam relinquit & in Africam appellit. lib. XV. p. 961.

Ptolemæo Philopatori ſuccedit Ptolemæus Epiphanes, adhuc puer regnatque annos XXIV.

Per hæc tempora Philippus pacata Græcia ad amplificandum imperium verſus Orientem animum appulit. quod ille dum urget inceptum, hæc fecit partim iſto partim proximis annis.

PTOLEMÆUS EPIPHANES.

Rhodios bello laceſſit. libro XIII pag. 936.

Cum Antiocho facta pactione regnum Ptolemæi Epiphanis pueri dividit. lib. III. pag. 220. & libro XV. 985.

Pruſiæ opem ferens adverſus Cianos ſocios Ætolorum urbem funditus evertit. pag. 988.

Lyſimachiam Ætolis fœdere junctam occupat. XVII. p. 1037.

POLY-

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Polybius circa hoc tempus naſcitur. vide in Olympiade CL. & in fine hujus Synopſeos.
II	1	19	19	551	Tib. Claudius Nero, M. Servilius Geminus. Spem pacis perfidia Pœnorum violatam novus ardor excipit. libro XV. pag. 963. Scipio & Hannibal conveniunt ad colloquium. p. 967. Pœni duce Hannibale ultimo prælio devincuntur à Scipione. pagina 976. Aula pueri Ptolemęi turbatur ſeditionibus procerum, Tlepolemi & Agathoclis, cujus meminit etiam B. Hieronymus in Danielem. libro XV. p. 991.
III	2	20	20	552	Cn. Cornelius Lentulus, P. Ælius Pætus. His Coss. bello Punico II. finis eſt impoſitus, & pax data Carthaginenſibus lib. XV. p. 981. P. Scipio Africanus triumphat. lib. XVI. p. 1019. Syphax triumphatus moritur in carcere. 1020. Philippus navali pręlio ad Chium vincitur à Rege & Rhodiis, ſed ancipiti victoria. l. XVI. p. 1006. hujus pugnę meminit obiter Livius in ſequentibus Coss. Prinaſſenſes & Jaſſenſes à Philippo obſeſſi. p. 1015. 1016. Prætor Achæorum Philopœmenes. auctor Livius. lib. XXI.
IV	3	21	21	553	P. Sulpitius Galba, C. Aurelius Cotta. His Coss. vel paullo antè quam priores exirent, certe paucis menſibus poſt pacem Carthaginenſibus datam,

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					datam, ait Livius, Macedonicum bellum Philippicum ſerio decretum eſt, & agi cepit: quod à Lævino Prætore multis ante annis fuerat inchoatum, ſpecie adjuvandi ſocios Ætolos. His Coss. Abydus obſidetur à Philippo ait Livius. vide Polyb. libro XVI. p. 1023. Attalus Rex Athenas venit. Legationum ecloga III. Prætor Achæorum Cycliades. hic auctore Livio Philopœmeni ſucceſſit. Philopœmen ne ſibi privato deeſſet occaſio exercendæ virtutis imperatoriæ, ait Plutarchus, accitus à Gortyniis in Cretam abit: Nabide interim Megalopolitanos & Achæos vexante, ut ſcribunt iidem. Scopas Ætolus Ptolemæo merens ex Alexandria in Ætoliam venit ξενολογήσων, & cogit magnum exercitum. Livius, XXXI. ex Polybio.
CXLV					
I	4	22	22	554	L. Cornelius Lentulus, P. Villius Tappulus. Quum Villio Macedonia obtigiſſet nihil geſtum eſt. Prætor Achæorum Cycliades. Suſpicamur è Livio, qui ait fuiſſe ejectum quod ad Philippum res traheret.
II	5	23	23	555	T. Quintius Flamininus, Sex. Ælius Pætus Catus. Quum Macedonia provincia Flaminino eveniſſet, atque is in Epiri faucibus bene pugnaſſet cum Rege, mox ſecutum eſt colloquium inter Flamininum legatis civitatum Græciæ comitatum, & Philippum:

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

lippum: de quo Polyb. libro XVII. Induciæ conveniunt ad duos menſes. p. 1044.

Pretor Achæorum Ariſtænus qui Romanis favebat. Livius ex Polybio. lib. XXXII.

Achæorum populi præter Megalopolitanos, Dymæos & quoſdam Argivorum, recedunt à ſocietate Philippi & fœdere cum Attalo & Rhodiis, qui Rom. erant partium, facto, in amicitiam à Rom. accipiuntur. Livius.

III 6 24 24 556 C. Cornelius Cethegus, Qu. Minutius Rufus.

Ambo Coss. ob tumultum Gallicum in Italia manent. libro XVII. p. 1045.

Flamininus ad Cynoſcephalas Philippum vincit. p. 1056.

Ætoli graves incipiunt eſſe Tito; & odium incipit, quod mox erupit. Legat. ecloga. VI.

Titi cum Philippo colloquium ad Tempe. ibid. 1097. pax data Philippo, libertas Græcis. ibid.

Prætor Achæorum Diophanes. Pauſanias in Arcadicis.

Antiochus Scopam Ætolum ducem Ptolemæi ſuperat; Syriæ urbes recipit; & cum Judæis agit benigne. Polyb. lib. XVI. Fragmentorum p. 1491. Euſebius in hoc anno.

IV 7 25 25 557 L. Furius Purpureo, M. Claudius Marcellus.

His Coss. X. legati in Græciam venerunt. Legationum ecloga VII.

Græci in ludis Iſthmicis liberi pronuntiantur. ecloga IX.

Bœoti deficiunt à Rom. VIII.

olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
					Lyſimachiæ conventus. l. XVII. p. 1070. Lucii Cornelii ad Ptolemæum legatio. Legat. X. & Livius. Philippi ad Bœotos XI. Scopę in aula Alexandrina cædes. p. 1073. Ptolemæi Regis ante legitimam regnandi ętatem Ανακλητήρια. 1076.
CXLVI					
I	8	26	26	*558*	M. Portius Cato L. Valerius Flaccus. T. Flamininus bellum gerit cum Nabide tyranno: ac mox dat illi pacem. Livius ex Polybio. Hannibal ſolum vertit, & Tyrum primo, deinde ad Antiochum venit. lib. III. p. 231. Prætor Achæorum Ariſtænus. Livius. Nemeorum ludicro præficitur Q. Flamininus.
II	9	27	27	*559*	P. Cornelius Scipio Africanus II. P. Sempronius Longus.
III	10	28	28	*560*	L. Cornelius Merula, Qu. Minutius Thermus.
IV	11	29	29	*561*	L. Quintius Flamininus, Cn. Domitius Ahenobarbus. Antiochus filiam Cleopatram Ptolemæo deſpondet Raphiæ in Syria. Livius ex Polybio: qui meminit obiter Legationum ecloga LXXXII. Hannibal apud Antiochum ſe excuſat. Livius & Polyb. l. III. 232. Antiochus Helleſpontum trajicit; & in Eubœæ Chalcide hibernat. Legat. XII. Attalus Rex venit Romam. Livius. lib. XXXV.

Antio-

Olymp.	Ægyp.	Syr.	Maced.	V.R.	
					Antiochici belli & Ætolici annus primus.
					Prætor Achæorum Philopœmenes: Pauſanias, Plut. Livius libro XXXV. ex Polybio: qui res contra Nabidem mari geſtas à Philopœmene, in eum annum confert qui ſequitur quo Coss. Scipio & Glabrio ſunt deſignati. de quo plura in Commentariis ad libri XVI. ultimam eclogam.
					Lycortas Polybii pater, equitibus præerat in hac expeditione. Livius.
					Hoc etiam anno Nabide ab Ætolis cæſo, Philopœmen ſocietati Achæorum Lacedæmonios adjungit. ibid.
CXLVII					
1	12	30	30	562	P. Cornelius Scipio Naſica, M'. Acilius Glabrio.
					Acilio Græcia obvenit: qui Heraclea capta Ætolos petere pacem compellit. Legat. ecloga XIII. XVI. & XVII.
					C. Livius Rom. claſſis præfectus cum ducibus Antiochi qui Epheſum in Aſiam redierat pugnat navali certamine & vincit. ea eſt victoria de qua Polyb Leg. ecloga XVI.
					Hoc & ſequente anno Philippus Romanos adjuvat in bello contra Antiochum & Ætolos. ideo Senatus mox Demetrium qui erat obſes Romæ patri Philippo remittit. Legat. XV.
					Lacedæmonii legatos Romam mittunt de obſidibus & caſtellis oræ maritimæ quibuſdam: item de exulibus quos ab Achæis re-

Olymp.	*Ægyp.*	*Syriæ.*	*Maced.*	*V. R.*	
					ſtitui jubent Rom. Ecloga XIV. Prætor Achæorum Diophanes. Livius ex Polybio, lib. XXXVI.
II	13	31	31	563	L. Cornelius Scipio, C. Lælius Nepos. L. Scipioni, qui poſtea dictus Aſiaticus Græcia decreta: ille in Græciam venit. Legat. XVII. mox in Aſiam primus ducum Ro. cum fratre P. Scipione Africano ſibi legato trajicit, & res bene gerit cum Antiocho. Legat. XIX. XXII. Amphiſſa oppugnatur ab Acilio: Athenienſes pro Ætolis intercedũt. XVII. Seleucus Antiochi F. bellum in Aſia parat. XVIII. Eumenes ab Antiocho premitur Pergami. ille Achæorum copias accerſit. Legat. XX. XXI. Antiochus poſt acceptam cladem in mari Sardes concedit, & legatos de pace ad Scipiones mittit. XXIII. XXIV. XXV.
III	14	32	32	564	M Fulvius Nobilior, Cn. Manlius Volſo. In Senatu Ro. cauſſam ſuam diſceptant Eumenes Rex & Rhodiorum legati. XXV. Fulvius Cos. Ætoliam nactus provinciam venit in Græciam, & cum illis bellum gerit. XXVI. Ambraciam obſidet. XXVII. & pag. 1545. Ac tandem Ætolos petere pacem cogit. XXVIII. Manlius Cos. cui Aſia provincia evenit, bellum gerit cum Gallogręcis & aliis Aſiæ populis, XXIX. XXX. I. II. III. IV. Prętor Achæorum Philopœme-

nes,

Olymp.	Ægyp.	Syr.	Maced.	V. R.	
					nes, legem fert, ut in omnibus civitatibus quæ Achaici concilii eſſent invicem conventus agerentur, non ut ſemper antè Ægii ſolum. Livius ex Polybio, lib. XXXVIII.
					Lan caſtellum orę maritimę ubi erant exules, oppugnant Lacedæmonii. Philopœmen cauſſam exulum tuetur: auctores injuriæ dedi poſtulat: quoſdam ad cauſſam dicendam evocat, qui mox ſunt occiſi. hæc eſt illa cædes in Compaſio. ecloga XXXVII. hominum L. ut ex Polybio refert Plut. alii, CCCL. Lacedæmonii à ſocietate Achæorum diſcedunt: Romanis ſeſe dedunt. Philopœmen mœnia Spartę diruit: Lycurgi leges antiquat, novam Reip. formam inſtituit. exules reſtituit. Lacedæmonii & Ægienſes Fulvium in Peloponneſum accerſunt. hæc geſta ſunt iſto & ſequente anno. Livius ex Polybio: & tanguntur Eclogis XXXVII. XLI. & XLII.
IV	15	33	33	565	M Livius Salinator, M. Valerius Meſſala.
					Anno ultimo hujus Olympiadis, Manlius proconſul cum X legatis Epheſi hibernans, negotium pacis & fœderis cum Antiocho perfecit. XXXV. XXXVI. XXXIX.
					Prętor Achęorum Philopœmen, continuato magiſtratu, ait Livius ex Polybio. Legati mittuntur Romam a Lacedęmoniis, & ab eorum exulibus: qui ſuam cauſam legationemque Achæis injunxerunt. Lycortas & Diophanes Megalopolitani principes legationis Achæorum.

 CXLVIII

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V.R.*	
CXLVIII.					
I	16	34	34	566	M. Æmilius Lepidus. C. Flaminius Nepos. *L*epidus Cos. per literas legatis *L*acedæmoniorum datas, Achæos increpat. XXXVII. Demetrius legatus Ptolemæi ad Achæos de renovando fœdere. *L*ycortas ad Ptolemæum mittitur cum aliis. ibid. Bœoti Romanis & Achæis inimicantur. XXXVIII.
II	17	35	35	567	Sp. Poſtumius Albinus, Qu. Martius Philippus. Prætor Achæorum Ariſtænus, ecloga X*L*I. In concilio Achæorum Eumenis legati audiuntur, & alii. item *L*ycortas legationem renuntiat. ibid.
III	18	36	36	568	App. Claudius Pulcher, M. Sempronius Tuditanus. *L*egati Eumenis & populorum Græciæ de Philippo queruntur apud Senatum. X*L*. Q. Cæcilius legatus ad Philippum Achæos inviſit. X*L*I.
		SELEUC. PHILOPATOR.			Antiocho Magno ſucceſſit Seleucus Philopator, & regnat annos XII.
IV	19	*I*	37	569	P. Claudius Pulcher, *L*. Porcius *L*icinius. Qu. Cęcilio Romam reverſo Appius Claudius in Græciam & Macedoniam legatur. XLII. XLIV. Prætor Achæorum *L*ycortas Polybii pater, legatis Romanis dat Clitore concilium. X*L*III. & *L*ivius è Polybio, lib. XXXIX. Appius Cretam adit. X*L*V.

CXLIX.

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

CXLIX.

I 20 2 38 570 Q. Fabius Labeo, M. Claudius Marcellus.

Legationes undique Romam veniunt contra Philippum. XLVI.

Q. Martius legatus in Macedoniam mittitur. XLVIII. renuntiat legationem. LI.

Bellum Achæorum & Meſſeniorum. Livius ex Polybio. de eo Polybius eclogis LII. LIII. LIV.

Philopœmen Achæorum Prætor octavùm, annos LXX. natus, capitur a Meſſeniis, & necatur. LII.

P. Scipionem Africanum hoc anno mortuum ſcripſerat Polybius, ait Livius XXIX

Demetrius Philippi F. ad patrem reverſus Roma, ejus odium fraude Perſei incurrit. ecloga L.

II 21 3 39 571 L. Æmilius Paulus, Cn. Bæbius Tamphilus.

His Coss. Hannibalem obiiſſe, ſcripſerat Polybius, ait Cornelius Nepos.

Prætor Achæorum Lycortas, mortem Philopœmenis ulciſcitur. LII.

Lycortas concilium Achæorum habet Sicyone. Sparta recipitur in concilium Achæorum. LIII.

Bippus legatus Achęorum ad Ro. item aliæ legationes. LIII. LIV.

III 22 4 40 572 P. Cornelius Lentulus, M. Bæbius Tamphilus.

Bellum inter Eumenem Ariarathemque & Pharnacem, Legat. LV.

Fiunt induciæ inter Pharnacem & Eumenem; qui ſtatim Attalum & reliquos fratres Romam mittit. LVI.

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

IV 23 5 41 573 A. Poſtumius Albinus, C. Calpurnius Piſo.

Prætor Achæorum Hyperbatus. LVIII.

Legati decernuntur ad Ptolemæum Epiphanem, Lycortas, Polybius, Lyc. F. & Aratus Arati F. LVII.

Erat tum Polybius minor ætate legitima capeſſendi Remp. ut ipſe ait. ætas legitima videtur fuiſſe annorum XXX. ex eo quod dicitur ecloga LXXXIX. fuerit igitur tunc Polybius annos natus XXIV. aut paullo plures.

Callicrates legatus Achæorum ad Rom. prodit libertatem patriæ. LVII.

Romani cauſſam exulum Lacedæmoniorum ſerio contra Achæos ſuſcipiunt. LVIII.

Hoc anno fit inclinatio Reip. Achæorum in deterius, & incipit ejus παρακμὴ ϗ φθορά. ibidem.

CL.

I 24 5 42 574 Qu. Fulvius Flaccus, L. Manlius Acidinus.

T. Sempronius Gracchus Prætor citeriorem Hiſpaniam nactus provinciam, Celtiberorum CCC oppida delevit. auctor Polybius. Vide pag. 1503. è Strabone.

Prætor Achæorum Callicrates: qui exules Lacedæmoniorum & Meſſeniorum reſtituit. LVIII.

Eumenes & Ariarathes cum Pharnace pacem faciunt. LIX.

PTOLEMÆUS PHILOMETOR. — PERSEUS.

Ptolemæo Epiphani mortuo ſuccedit Ptolemæus Philometor. annis XXXV.

Poſt Philippi obitum regnat Perſeus, annos XI.

II

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*Maced.*	*V. R.*	
II	1	6	1	*575*	M. Junius Brutus, A. Manlius Volſo. Bellum adverſus Iſtros & Carmelum eorum regulum. Livius. Laodice Perſei ſponſa Rhodi apparatu magnifico excipitur, & ad illum deducitur. LX.
III	2	7	2	*576*	C. Claudius Pulcher, T. Sempronius Gracchus. Claudius Iſtriam, Sempronius Sardiniam ſortitur. Livius XLI. ex quo apud Polyb. in ecloga LX. pro *Αγρίους* videtur emendandum *Σάρδους*. His Coss. Lyciorum legati Romæ auditi ſunt contra Rhodios. LX. illi purgant ſe legationibus. ibid. & LXI.
IV	3	8	3	*577*	Qu. Petilius Spurinus, Cn. Cornelius Scipio Hiſpalus. Huic anno videtur congruere Dardanorum legatio, de qua LXII.
CLI.					
I	4	9	4	*578*	P. Mutius Scævola, M. Æmilius Lepidus II.
II	5	10	5	*579*	Sp. Poſtumius Albinus Paululus, M. Mutius Scævola.
III	6	11	6	*580*	L. Poſtumius Albinus, M. Popillius Lænas. Prætor Achæorum Xenarchus. Livius XLI.
		ANTIOC. EPIPHANES.			Hoc anno quum Seleucus Philopator annum XII. regni eſſet ingreſſus, eidem mortuo ſucceſſit Antiochus Epiphanes. regnavit annos XI.
IV	7	1	7	*581*	C. Popillius Lænas, P. Ælius Ligur. Cn. Servilius Cæpio, Ap. Claudius Cento, T. Annius Luſcus, legati

gati

Olymp. Ægyp. Syriæ. Maced. V.R.

gati ad res repetendas ad Perſeum miſſi, renuntiandamque amicitiam regi, redeunt, & relatione ſua ut bellum contra Perſeum decernatur efficiunt. Livius.

Antiochus Ægypti regno imminens, ambigendo de Cœleſyria cauſſam belli quærit. *Livius.*

CLII.

I 8 2 8 582 P. Licinius Craſſus, C. Caſſius Longinus.

Legati mittuntur in Græciam Qu. Martius, A. Atilius, P. & Ser. Cornelii Lentuli, & L. Decimius. in Cretam vero hi tres, A. Poſtumius Albinus, C. Decius, A. Licinius Nerva. Livius. hi ſunt quorum ſparſim apud Polybium mentio in eclogis, LXIII. LXIV. & ſequentibus.

Martius legatus & Perſeus Rex colloquuntur LXV.

Prætor Achæorum Archon. LXIII. videtur eſſe frater Xenarchi. de utroque Livius XLI.

C. Lucretius Prætor claſſem provinciam ſortitus Cephalleniam & Rhodios in fide per literas continet LXVI.

Perſei legatio ad Bœotos LXVI.

Legati Perſei Urbe & Italia expelluntur *L*XVII.

Belli Macedonici II. annus primus.

P. Licinius Cos. male pugnat cum Perſeo: qui pacem victor petit. *L*XIX.

Legati Antiochi & Ptolemæi Romam veniunt bello pro Cœleſyria jam inchoato. LXXII.

II 9 3 9 583 A. Hoſtilius Mancinus, A. Atilius Serranus.

Man-

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

Mancino Macedoniam obveniſſe, & in Græcia etiam poſt exactum Conſulatus annum manſiſſe, teſtis ecloga LXXIII.

Exeunte ſuperiore anno, aut hujus initio tres legati circum inſulas miſſi, T. Claudius, *P.* Poſtumius, M. Junius. *L*ivius lib. XLII.

Antiochus premit bello Ptolemæum; cujus Anacleteria celebrantur. LXXVIII.

III 10 4 10 *584* Qu. Martius Philippus II. Qu. Servilius Cæpio.

Perſei res geſtæ cum Gentio.

A. Hoſtilius proconſul hibernans in Theſſalia C. Popillium & Cn. Octavium circum Græcas civitates mittit. LXXIII.

Hoc tempore Lycortas & Polybius metu Rom. potentiæ, neque Perſeum neque Rom. ab Achæis juvari volebant. ſed factio contraria vicit, non ſine horum offenſione apud Rom. ibid.

Prætor Achæorum Archon qui ad Romanos res trahebat. p. 1244.

Martio Cos. in Theſſaliam adventante Archon Achæorum copias cogit; interim Polybium ad Cos. mittit: qui cum eo locutus, domum mox redit, & petitionem Appii Centonis prudentia ſua eludit. *L*XXVIII.

Antiochus venit in Ægyptum, & legationes excipit mittitque. LXXXI. II. III. IV.

IV 11 *5* 11 *585* *L.* Æmilius Paulus II. C. Licinius Craſſus.

Æmilius Paulus Cos. venit in Græciam. Perſeus cum Gentio agit. LXXXV.

Rhodii

Olymp. Ægyp. Syr. Maced. V. R.

Rhodii arbitros agunt. LXXXV. LXXXVI.

Perſeus vincitur. legati Rhodiorum male accipiuntur Romæ LXXXVIII.

Initio hujus anni Martio in Macedonia hibernante, quum in Ægypto regnarent Ptolemæi duo, major & minor, & per legatos auxilia ab Achęis petiiſſent, & nominatim Lycortam ut ſocialibus copiis præeſſet, ac Polybium ut equeſtribus, res impeditur. LXXXIX. XCI.

C. Popillii Lænatis legatio nobilis ad Antiochum. XCII.

Eclipſis Lunæ circa Perſei cladem. de qua in Fragmentis. p. 1526

Annorum LIII. *& hiſtoriæ πραγματικῆς τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως, finis. Sequebantur pauci anni pacis, de quibus vide pag. 222. lib.* III.

CLIII.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syriæ.*	*V. R.*	
I	12	*6*	586	Qu. Ælius Pœtus, M. Julius Pennus.

Victo Perſeo legati X. ad res Macedoniæ ordinandas mittuntur. XCIV.

E civitatibus Græciæ legati ad Paulum mittuntur illi qui Romanis faverant. ibid.

Callicrates ex Achaia legatus ſtimulat Romanos adverſus eos qui ipſis parum faverant amore patriæ. Mille Achæi & amplius hoc vel ſequente anno Romam evocantur, ac mox per urbes Italiæ diviſi, ibidem continentur, ad annum XVII. eo anno liberantur qui ſupererant vix CCC. Pauſanias in Achaicis. Iſti ſunt quos paſſim Polybius vocat τοὺς κατῃτιαμένους, *eos qui fuerant accuſati*; vel τοὺς ἀνακεκλημένους, *qui in Italiam evocati.* Plutarchus in Catone Cenſorio & alibi, τοὺς φυγάδας; quia Italia illis fuit exilium. qui etiam Polybium

Olymp.	*Ægyp.*	*Syr.*	*V. R.*	
				bium in his fuiſſe docet; & declarat ipſe Polybius. vide eclogas CV. CXXII. CXXVIII. CXXXVII.
				Attalus Regis Eumenis frater Romam venit. XCIII.
				Rhodii variis legationibus placare Romanos ſtudent. XCIII. CIV.
				Cotyis Regis filius captivus liberatur. XCVI.
II	13	7	587	C. Sulpitius Gallus, M. Claudius Marcellus.
				Pruſias Rex Romam venit. XCVII.
III	14	8	588	T. Manlius Torquatus, Cn. Octavius Nepos.
IV	15	9	589	A. Manlius Torquatus, Qu. Caſſius Longinus.
CLIV.				
I	16	10	590	T. Sempronius Gracchus, M. Juventius Talna.
II	17	11	591	P. Cornelius Scipio Naſica, C. Martius Figulus.
		ANTIOC. EUPATOR		Antiocho Epiphane mortuo regnat Antiochus Eupator, annos II.
				His Coss. Cn. Octavius Sp. Lucretius & L. Aurelius ad conſtituendum regem Syriæ mittuntur, poſtquam Demetrius Seleuci F. obſes Romæ dimitti ſe petiiſſet. CVII.
				Cn. Octavius legationis princeps à Leptine occiditur. CXIV. CXXII.
III	18	1	592	M. Valerius Meſſala, C. Fannius Strabo.
				Ariarathe Rege Cappadociæ mortuo Ariarathes F. accipit regnum, & amicitiam per legatos cum Pop. Rom. renovat CIX. & Livii Epitome XLVI.
				His Coss. Demetrius Roma clam aufugit, conſilio quidem uſus Polybii Romæ tunc inter exules Achæos, ſed libere agentis: miniſterio vero aliorum. CXIV.
				Hoc etiam anno videtur Romam veniſſe

Olymp.	*Ægyp*	*Syr.*	*V.R.*	
				niſſe Ptolemæus junior, opem adverſus fratrem petens. CXIII.
IV	19	2 DEMETRIUS SOTER.	593	L. Anicius Gallus, M. Cornelius Cethegus. Poſt Eupatorem regnat in Syria Demetrius ὁ Σωτὴρ, (is qui Roma aufugerat) annos XII. ait Polybius lib. III. pag. 224. Sic in Chronico Euſebii, & Scaligeri Excerptis. p. 55. non ut alii IX. Maſſaniſſa fretus Pop. Rom. amicitia Carthaginienſes bello laceſſit. deinde cum ipſe tum Carthaginienſes ad Senatum legatos mittunt hoc vel ſequente anno. CXVIII.
CLV.				
I	20	1	594	Cn. Cornelius Dolabella, M. Fulvius Nobilior.
II	21	2	595	M. Æmilius Lepidus, C. Popillius Lænas II. Hi videntur eſſe Coss. quorum Polybius meminit ecloga CXXI. Attalus Rex venit Romam. Legatio Demetrii Regis Romam miſſa, quæ etiam Leptinem atque Iſocratem cædis Cnæi auctores adduxit. CXX. & CXXII. Legatio Achæorum pro Polybio & aliis evocatis. ibid. & CXXIX. *Miſſi à Senatu legati, qui inter Maſſaniſſam & Carthaginienſes de agro judicarent.* Livius XLVII.
III	22	3	596	Sex. Julius Cæſar, L. Aurelius Oreſtes. His Coss. venit Romam Ariarathes Cappadociæ rex: venerunt & legationes Regum Demetrii atque Holophernis. vide eclogam CXXVI. Epitoma Livii lib. XLVII. Legatio alia Achæorum pro evocatis. CXXX. *Ariarathes Cappadociæ rex conſilio Demetrii Regis Syriæ & viribus pulſus regno, à Senatu reſtitutus eſt.*

Olymp.	Ægyp.	Syriæ.	V. R.	
IV	23	4	597	L. Cornelius Lentulus, C. Martius Figulus. His Coſs. bellum Dalmaticum geri cepit. Cauſſas belli hujus habes eclogæ CXXIV. & CXXV. ubi obſervatur hunc fuiſſe annum XII. à belli Perſici fine. Erat tum temporis Polybius in Italia inter evocatos ex Achaia; ſed multum apud proceres Romanos gratia valens: itaque Locris magnum beneficium impetrat. libro XII. pag. 913.
CLVI.				
I	24	5	598	P. Cornelius Scipio Naſica, M. Claudius Marcellus II. Maſſilienſibus per legatos in Senatu querentibus de Oxubiis Liguribus, decernitur legatio ad res inſpiciendas. CXXXI.
II	25	6	599	Q. Opimius Nepos, L. Poſtumius Albinus. Bellum contra Oxubios Ligures Opimio Cos. mandatur. CXXXII. Epitome Livii XLVII. His Coss. Ptolemæus junior iterum venit Romam. ibid. Hiſtoriam belli inter Pruſiam & Attalum ac Nicomedem Pruſiæ filium, pacem irritam inter illos conciliatam à tribus Ro. legatis; nec non cædem Pruſiæ, à filio poſt unum alterumve annum interfecti, hoc loco videtur narraſſe Polybius, ante quam priori parti Hiſtoriæ ſuæ finem imponeret. CXXXV. CXXXVI. vide Appiani Mithridatica, & Epitomen Livii libro L.

TEMPVS IV.

ΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ.

ſive

HISTORIÆ POLYBIANÆ ALTERA pars poſterius adjecta: res geſtas continens à principio belli Celtiberici, ad finem Punici III. & Achaici à Mummio geſti. Vide librum III. pag. 224.

Olymp.	*Ægyp.*	*Syriæ.*	*V. R.*	
III	26	7	600	Qu. Fulvius Nobilior, T. Annius Luſcus. His Coſs. bellum Celtibericum eſt inchoatum, & Cos. Fulvius adverſus eos eſt miſſus. Appianus in Ibericis.
IV	27	8	601	M. Claudius Marcellus III. L. Valerius Flaccus. Cos. Claudio provincia Celtiberia evenit. Celtiberi inducias pacti cum Claudio, Romam legatos mittunt. Cos. in Luſitaniam arma transfert.
CLVII.				
I	28	9	602	L. Licinius Lucullus, A. Poſtumius Albinus. L. Licinius Cos. in Hiſpaniam ad Celtibericum bellum mittitur. Atque his Coſs. accidit illa Romanę pubis conſternatio, de qua Polybius p. 1346 qui tamen ad ſuperiorem annum refert; niſi eſt aliquis error admiſſus. Vide Liv. lib. XLVIII. & Appianum, qui Licinium Cos. legato uſum ſcribit P. Cornelio Æmiliano Africano, qui poſtea Carthaginem & Numantiam delevit.
II	29	10	603	L. Quintius Flaminius, M. Acilius Balbus. His Coſs. bellum Punicum III. eſt in-

Olymp. Ægyp. Syriæ. V.R.

eſt inchoatum: de cujus initiis Polybius ecloga CXLII.

Prætor Achæorum Menalcidas. Pauſanias in Achaïcis. Hic Oropios in contentione illa cum Athenienſibus juvit, quam ex Polybio attingit A. Gellius li. VII. ca. XIV. plura Plutarchus in Catone Cenſorio.

Hoc anno Evocatis ex Achaia conceditur à Senatu libertas abeundi quo vellent, in gratiam maxime Polybii. Plutarchus & Pauſanias.

III 30 11 604 L. Marcius Cenſorinus, M'. Manilius Nepos.

Andriſcus qui & Pſeudophilippus Romà aufugit, & venit in Macedoniam, regnum ſibi vindicans, ut Perſei filio.

Bellum Macedonicum III.

Prætor Achæorum Diæus. Hujus improbitate bellum conflatur inter Achæos & Lacedæmonios. Pauſanias.

IV 31 12 605 Sp. Poſtumius Albinus, L. Calpurnius Piſo.

Metellus Prætor bellum gerit in Macedonia, & legatos inde mittit ad res Peloponneſi inſpiciendas, Pauſ. tangit Polybius. lib. III. 224.

ALEXANDER BALA. Poſt Demetrium regnat in Syria Alexander ὁ Βαλᾶ, vel Balles. nam varie effertur hoc cognomen. ut & regni tempus incertum. Joſephus ait annos V. lib. XIII. cap. VIII. Euſebius X. cum menſibus VII. Scaligeriana Excerpta. pa. 55. ita. Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Βαλᾶ, ὑὸς Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς Δημήτριον τὸν Σελεύκου καθελὼν, ἔτη ε· οἱ δὲ ἔτη θ.

 at pag.

Olymp.	*Syriæ.*	*Ægyp.*	*V. R.*	
				at pag. 57. eorundem, tribuuntur huic anni X. Prætor Achæorum Damocritus.
CLVIII.				
I	32	1	606	P. Cornelius Scipio Africanus, C. Livius Druſus. Scipio in Africam mittitur ad bellum Punicum conficiendum : qui Polybium comitem ſibi adjunxit. Metellus per legatos bello Achæorum & Lacedæmoniorum finem imponit ; quod tamen mox ſcelere Diæi & Menalcidæ recrudeſcit. Pauſan. de Metelli victoria, Achæorum clade, Velleius Paterc. Prætor Achæorum Diæus II. Mittuntur Roma cum alii tum Aurelius Oreſtes de quo in ecloga CXLIII, & CXLIV. ad diſceptandum controverſiam inter Achæos & Lacedæmonios. habetur concilium Corinthi : ubi legati Rom. violantur. ibidem, & Pauſanias, Thearidæ & Sexti legationes. CXLIV.
II	33	2	607	Cn. Cornelius Lentulus, L. Mummius Achaïcus. Anni hujus initio aut ſuperioris fine, Carthago à Scipione eſt capta, præſente & adjuvante Polybio. Ammianus lib. XXIV. de Juliano. *Legerat Æmilianum Scipionem cum hiſtoriarum conditore Polybio Megalopolitano Arcade, & triginta millibus, portam Carthaginis impetu ſimili ſubfodiſſe. Sed fides recepta ſcriptorum veterum, recens factum defendit. Æmilianus enim teſtudine lapidea tectam ſucceſſerat portam ; ſub qua tutus & latens, dum moles ſaxeas dete-*

gunt

Olymp.	*Ægyp.*	*Syriæ.*	*V. R.*	
				gunt hoſtes, urbem nudatam irrupit. Prætor Achęorum Critolaus. Quum è Macedonia in Græciam Metellus veniſſet, ut res Achæorum, Lacedæmoniorum & Thebanorum componeret; Critolaus cum eo dimicat acie, & clade magna Achæi afficiuntur. Hoc geſtum initio conſulatus Mummii; qui mox cum exercitu in Græciam venit. Pauſanias.
III	34	3	608	Q. Fabius Maximus Æmilianus, L. Hoſtilius Mancinus. Prætor Achæorum Diæus III, Hic cum Mummio congreſſus, victus fugatuſque Achæorum & univerſæ Græciæ calamitatem conſummavit, ut ait Polyb. libro III. & Pauſauias. Mummius tertio poſt victoriam die Corinthum ingreditur, eam diripit, & incendio conſumit. Hujus calamitatis Polybium fuiſſe ſpectatorem ex ipſo refert Strabo in Fragmentis pag. 1506. itaque fallitur Oroſius, qui negat fuiſſe tunc in Græcia Polybium, quando cum Mummio pugnavit *Diæus*.
IV	35	4	609	Ser. Sulpitius Galba, L. Aurelius Cotta. Hoc anno videtur finem habuiſſe bellum Achaicum: nam poſt Corinthi excidium, nihil memorabile geſtum legitur. tempus autem reliquum in ordinando ſtatu Achaiæ, hoc eſt univerſæ Græciæ, quæ ab illo tempore Achaia dicta, eſt conſumptum. Appianus tamen belli hujus finem conjicit in Olympiadem LX. & expreſſius Pau-

ſanias; ὁ πόλεμος ἔσχεν οὗτος τέλος, Ἀντιθέου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, Ὀλυμπιάδι δὲ ἑξηκοστῇ πρὸς ταῖς ἑκατὸν, ἣν ἐνίκα Διόδωρος Σικυώνιος. quod permirum mihi quum videatur, amplius de eo peritis cogitandum.

In Achaici belli fine deſiiſſe Hiſtoriam Polybii teſtis ipſe l. III. p. 224.

Deſcripſerat Polybius & bellum Numantinum ſed opere ſeparato à perpetua ſua Hiſtoria, ut diſerte M. Tullius teſtatur, in epiſtola ad Luceium. Id bellum per multos tractum annos, excidio Numantiæ quam delevit Scipio, (qui & Carthaginem) eſt terminatum, anno proximo poſt Conſulatum ipſius, V. C. DCXX. Coss. P. Mutio Scævola, L. Calpurnio Piſone Frugi. Olympiadis CLXI. anno altero. Quum autem oſtenderimus natum Polybium circa annum V. C. DL. quia conſtat teſtimonio Luciani ad octuageſimum ſecundum vitam illum produxiſſe; liquet inde obiiſſe ipſum circa annum à primis Romæ Palilibus DCXXXII. cui congruit ex ſuperiore deſcriptione primus Olympiadis CLXIV. ante natum Regem Meſſiam, circiter CXX. priuſquam M. Tullius naſceretur annis XVII. Obiit autem Polybius, cum è prædio ſuo urbem Megalopolim repeteret, equo delapſus. quo mortis genere, cum alii magni viri vitam finierunt, tum etiam Leopoldus Dux Auſtriæ, princeps clariſſimus, anno Domini CIↃ CXXIII.

Laus Deo.

ΑΙΝΕΙΟΥ
ΤΑΚΤΙΚΟΝ ΤΕ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ,

περὶ τοῦ

ΠΩΣ ΧΡΗ ΠΟΛΙΟΡΚΟΥΜΕΝΟΝ ΑΝΤΕΧΕΙΝ.

ÆNEÆ VETUSTISSIMI SCRIPTORIS COMMENTARIUS TACTICUS ET OBSIDIONALIS:

Quomodo obſeſſum reſiſtere oporteat.

ISAACUS CASAUBONUS *recenſuit, publicavit,* & NOTIS *illuſtravit.*

POLYBIUS LIBRO X.

Αἰνείας βουληθεὶς διορθώσασθαι τὴν τοιαύτην ἀπορίαν, ὁ τὰ περὶ τῶν Στρατηγικῶν ὑπομνήματα συντεταγμένος, βραχύ τι προσεβίβασε.

Æneas quum hunc errorem emendare inſtituiſſet, is, qui de rebus ad officium imperatoris pertinētibus Commentarios vulgo notos compoſuit; aliquantum promovit.

ÆLIANUS de INSTRUENDA ACIE
CAPITE PRIMO.

Ἐξειργάσαντο δὲ τὴν θεωρίαν τὴν Τακτικὴν, Αἰνείας τε διὰ πλειόνων, ὁ Στρατηγικὰ βιβλία ἱκανῶς συνταξάμενος· ὧν ἐπιτομὴν ὁ Θετταλὸς Κινέας ἐποίησε.

Tacticum argumentum perpolivit pluribus ſcriptis Æneas; is qui libros de Officio imperatoris non paucos compoſuit: quorum Epitomen Theßalus Cineas confecit.

EX SUIDA.

Αἰνείας. οὗτος ἔγραψε περὶ πυρσῶν, ὥς φησι Πολύβιος· καὶ περὶ στρατηγημάτων ὑπόμνημα.

Æneas. hic ſcripſit de facibus pyrſeutarum, ut ait Polybius. ſcripſit & Commentarium de ſtratagematis. Fallitur Suidas: vide Notas.

PRAEFATIO.

QUUM in omnibus, paullo ſaltem inſtructioribus & nobilioribus, Europæ Bibliothecis, multa hodieque Græcorum, qui de re militari aut machinis bellicis ſcripſerunt, extent monumenta; nullum è cunctis minus eſt in vulgus notum, quam iſtud hactenus fuit, quod in ditiſſima Chriſtianiſſimi Regis libraria inventum, deſcripſimus, & in generoſæ pariter atque eruditæ juventutis gratiam vulgavimus. Nam Athenęi quidem, Heronis Apollodori, Philonis, Julii Africani, item Mauricii Leoniſque Auguſtorum, nec non aliorum, qui adhuc ſuperſunt ejus generis ſcriptores, ad hanc diem inediti, docti viri non pauci mentionem in ſcriptis ſuis fecerunt, eorumque libros ſibi lectos oſtenderunt. Æneæ verò hujus qui meminiſſet, neotericorum inveni prorſus neminem. niſi quod Conradi Geſneri indicio didicimus, hujus libri exemplar in Vaticana Romæ ſervari. Quod ſi me non fallit conjectura, è Romano codex regius manavit. quanquam is non Romæ fuit deſcriptus, ſed in hac ipſa urbe, manu Angeli Bergicii hominis Græci, qui ante annos dumtaxat ſexaginta ex alio exemplari, allato ex Italia, quod neſcimus cujus fuerit, regium charactere elegantiſſimo depinxit, & inter cæteros libros Bibliothecæ Græcos dedicavit, quos Franciſcus Magnus, parens ille Muſarum, ac diſciplinarum inſtaurator, & Hen-

Henricus II. Fr. F. in Italia ſibi & Græcia conquiri vel deſcribi juſſerunt. Porrò hic ſcriptor, non illos ſolum univerſos, quos modo nominavi, vetuſtate longe ſuperat: verùm etiam, Græcorum omnium, qui de rei militaris ſcientia aliquid ſerio ſcripſerunt, pene fuit primus. Nam Ælianus, homo eruditiſſimus, qui Trajani & Hadriani temporibus vivebat, quum ab ultima antiquitate diſciplinæ Tacticę auctores repeteret; ſecundum Homerum & eos qui Homeri Τακτικὴν expoſuerant, ÆNEAM ante omnes recenſet. & addit Ælianus, Theſſalum Cineam, prudentiſſimum illum Pyrrhi Regis amicum & conſiliarium, Æneæ Commentarios Στρατηγικοὺς, ſive, de iis quæ ad Imperatoris officium pertinent, in compendium redegiſſe. Id operis non ſolum apud Græcos, ſed etiam apud Romanos, in magno quondam pretio fuiſſe comperior. Nam Romani proceres, quos alibi dicebamus, rei bellicę ſcientiam ex hiſtoriarum maximè & Tacticorũ lectione, quo tempore in provincias cum imperio proficiſcebantur, ſolitos fuiſſe ſibi comparare; ad Κύρου παιδείαν Xenophonteam Tactica ſcripta Æneæ, ſive Cineæ Epitomen, adjungebant, eamque diligentiſſimè legebant. Cicero in epiſtola quadam ad Papirium Pætum: *Summum me ducem literæ tuæ reddidere. plane neſciebam te tam peritum eſſe rei militaris. Pyrrhi te libros & Cineæ video lectitaſſe. itaque obtemperare cogito præceptis tuis.* & mox; *Neſcis quo cum imperatore tibi negotium ſit.* Κύρου παιδείαν, *quam contriveram legendo, totam in hoc imperio explicavi.* Ex iis quæ diximus de ſumma hujus ſcriptoris vetuſtate poteſt conſtare: nam Cineas Epicurum Athenis docentem audivit, ut ſignificat M. Tullii De Senectute liber. Epicurus autem Athenas commigravit circa finem Olympiadis CXVIII. Idem Cineas anno altero Olympiadis CXXV legatus Romam, miſſu Pyrrhi,

venit.

venit. Æneam verò, è cujus ſcriptis uberrimis Epitomen ſuam Cineas confecit, ipſo Cinea vetuſtiorem aliquot ſaltem annis fuiſſe, nemo, opinor, negaverit. Ut non abs re poſſit dubitari, ſitne ne hic ille Æneas Stymphalius, Arcadum imperator, qui, ſicut teſtatur Xenophon in ſeptimo Ἑλληνικῶν, circa tempora pugnę ad Mantineam, hoc eſt, anno Olympiadis XIV vivebat, & res Arcadum, non ſine laude fortitudinis & prudentiæ, adminiſtrabat. idioma ſane Peloponneſiorum, ac nominatim Arcadum, probe ſibi notum fuiſſe, capite XXVII de voce πάνειον agens, oſtendit. Equidem, ut pro vero affirmare hoc non auſim, ita de eo nullus dubito; Æneam noſtrum, aut æqualem illorum temporum fuiſſe, aut non longo certè intervallo ab illis abfuiſſe. Argumento ſit etiam illud, quod machinas obſidionales commemorans, quæ Ariſtotelis ætate, ut ipſe ſcribit, frequentius paullo uſurpari à Græcis hominibus incipiebant; arietis quidem & αἰπλειῶ, necnon catapultæ & teſtudinis, ſaltem leviter meminit; helepoleos verò & πετροβόλων manganorum, ac ſimilium quæ poſterius ſunt inventa, nullam facit mentionem. Jam quum ſoleat auctor iſte præcepta ſua, illarum rerum quæ antea contigiſſent, exemplis illuſtrare; non temere ullum toto libro geſtum reperias, quod decima ſupra centeſimam Olympiade non ſit prius atque antiquius. Quoniam autem Æneæ nomen, non hodie atque heri, ut initio dicebamus, ſed ab aliquot retro ſæculis vulgo ignorabatur; librarius qui regium codicem deſcripſit, ſive potius Critici illi, qui vetuſtiora regio exemplaria recenſuerant, titulum libro ancipitem præſcripſerant, ΑΙΝΕΙΟΥ Η᾿ ΑΙΛΙΑΝΟΥ. Nos ſine cunctatione vocem vitio adjectam ſuſtulimus. Nam verum germanumque Æneæ opus hoc eſſe, non Æliani, certa atque indubitata etiam Polybii auctoritate poſſumus confir-

confirmare. Scribit Polybius libro X. de ſignis diſſerens per ſublatas faces dari olim ſolitis, (*πυρσοὺς* & *φρυκτοὺς* Græci vocant,) Æneam in ſuis de re militari Commentariis ſuper eo argumento multa obſervaſſe. idem prorſus hic quoque ſcriptor de ſe teſtatur: qui propterea rationem attollendi faces in hoc ſcripto prætermittere ſe ait; quia alio in opere multis ea de re tractárit, ad quod lectorem rejicit, ne, ut ait, bis idem ſcribere cogatur. Verba illius ſunt capite VII. *ὡς δὲ δεῖ τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ὡς αἴρειν τοὺς φρυκτούς, ἐν τῇ Παρασκευαστικῇ βίβλῳ πλειόνως εἴρηται· ὅθεν δεῖ τὴν μάθησιν λαμβάνειν· ἵνα μὴ δὶς περὶ τῶν αὐτῶν γράφειν συμβῇ.* Quod autem ait Polybius, ſcripſiſſe Æneam ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ, DE IIS QUÆ AD IMPERATORIAM ARTEM PERTINENT COMMENTARIOS; is fuit generalis titulus omnium librorum, quos de univerſa re militari Æneas compoſuerat. Ælianus appellat ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ. Operis vero ſingulę partes inſcriptiones ſibi proprias habuerunt. Nam verbi gratia, pars hæc, quæ de toleranda obſidione agit, *Πολιορκητικὸν ὑπόμνημα* inſcribitur. Sic illa pars quæ erat de bellorum apparatibus, *Παρασκευαστικὸν ὑπόμνημα* indicem fuit nacta. auctor ipſe *Παρασκευαστικὴν βίβλον* nominat, ut capite VII. & VIII. interdum *Παρασκευαστικὸν* ſimpliciter, omiſſa voce *ὑπόμνημα*, ut capite XX. alibi *Ποριστικὴν βίβλον*, ut capite XIV. neque enim aliter accipiendum. Simillime pars illa in qua Æneas de re caſtrenſi tractaverat, *Στρατοπεδικὴ βίβλος* fuit inſcripta: quod è capite XXI diſcimus. idem de reliquis etiam partibus eſt cenſendum. Auctor eſt Suidas, ſcripſiſſe Æneam *Περὶ τῶν στρατηγημάτων ὑπόμνημα*. ſed eſt illius grammatici *μνημονικὸν* peccatum. locum enim Polybii, quem in animo habebat, corrumpit, & Strategica confundit cum Stratagematis: quæ non parum diverſa eſſe argumenta, norunt qui

literas

literas Græcas vel ſummatim & ἀκροθιγῶς attigerunt. Vide Julii Frontini præfationem in librum quartum ſuorum. Alium præterea librum ſcripſerat Æneas, exempla continentem diverſorum eventorum, maxime autem, ut arbitror, rerum bellicarum; cui titulum indiderat ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ. de quo dicturi ſumus ad caput XXXVIII. Atque hæc ſunt quæ de Ænea & ejus ſcriptis habemus comperta. Cui viro tantum vetuſtas tribuit, ut pleraque illius in ſua ſcripta ad verbum transferrent, qui poſt ipſum, de re militari aliquid componebant. Exemplo erit Julius Africanus, doctus cum primis & antiquus ſcriptor: quem ex hoc ipſo Commentario multa capita ἔπος πρὸς ἔπος deſcripſiſſe, iiſque uſum pro ſuis in libro de Bellorum apparatibus, ſuis locis infra probabimus. Poſtremo lectores monitos volumus; regium codicem, quo uno ſumus uſi, fideliter à nobis in hac editione fuiſſe expreſſum: niſi quod mendas leviores, de quibus dubitari non poterat, prope infinitas ſuſtulimus. Qui meliora exemplaria nacti fuerint, ii vel conatus noſtros adjuvent; vel certe, quod nos optavimus, ipſi perficiant; atque ut boni patres familias, publicam rem literarum candido animo augeant. Omnino merebatur pulcherrimus hic liber, vel propter auctoris vetuſtatem, ut Latina eum veſte donaremus, atque uberiore Commentario explicaremus. quod hoc tempore præſtare quum per varias curas & occupationes nobis non licuerit; breves ſaltem haſce Notas, velut pignus navandæ σὺν Θεῷ operæ raptim exaravimus. Periti rerum, quorum eſt de hujuſmodi ſcriptis ferre ſententiam, ſi hunc Æneę Commentariolum legerint, non dubitabunt, ſcio, pronuntiare, ab auctore profectum, qui earum rerum quibus de ſcribebat, magnum uſum habebat, & judicio non mediocri valebat.

ΤΑΔΕ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΤΟ Πολιορκητικὸν ὑπόμνημα τοῦ ΑΙΝΕΙΟΥ.

Προοίμιον.
α Περὶ τῆς τῶν σωμάτων συντάξεως.
β Περὶ τῶν τῆς πόλεως εὐρυχωρειῶν, καὶ πῶς δεῖ τυφλοῦν αὐτάς.
γ Ἐν προσφάτῳ φόβῳ ἐν τῇ πόλει, τί δεῖ ποιεῖν.
δ Περὶ συσσήμων.
ε Περὶ πυλωρῶν.
ϛ Περὶ ἡμεροσκόπων.
ζ Πῶς δεῖ τοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἀθροίζειν εἰς τὴν πόλιν.
η Πῶς δεῖ τὴν χώραν δυσείσβολον κατασκευάζειν.
θ Τί δεῖ ποιεῖν θρασυνομένων τῶν πολεμίων.
ι Παραγγέλματα πρὸς φυλακὴν πόλεως.
ια Ἐπιβουλαί.
ιβ Περὶ συμμάχων ἃ δεῖ προνοεῖν.
ιγ Ξενοτροφία.
ιδ Ὑπόδειξις εἰς ὁμόνοιαν.

INDEX CAPITUM, quæ in ÆNEÆ commentario de toleranda obſidione continentur.

Præfatio.
1 *Hominum ordinatio, & obſeſſorum in varias manus tributio.*
2 *De areis in urbe vacuis, & quomodo ſint obſtruendæ.*
3 *Ubi metus repentinus oppidanos invaſit, quid opus facto.*
4 *De ſignis.*
5 *De portarum cuſtodibus.*
6 *De diurnis ſpeculatoribus.*
7 *Quomodo cogendi ſint in urbem, qui extra urbem ſunt in agris.*
8 *Qua ratione aditus in regionem difficiles & impeditos reddere oporteat.*
9 *Si hoſtis ſeſe inferat audacius, quid opus facto.*
10 *Præcepta ad urbis cuſtodiam pertinentia.*
11 *De inſidiis.*
12 *De ſociis, & quæ ſint in ea parte proſpicienda.*
13 *Mercenarii militis alendi ratio.*
14 *Ad conſervandam inter obſeſſos concordiam.*

15 *Quæ ratione ad repellendum hoſtem urbe exire oporteat.*	ιε Πῶς δεῖ εἰς βοήθειαν ἐξιέναι.
16 *Præcepta alia eodem ſpectantia.*	ις Ἄλλα πρὸς τὸ βοηθεῖν παραγγέλματα.
17 *Præceptum, ſuper exitu ab urbe cum turba, die feſto vel exequiarum gratiâ.*	ιζ Παράγγελμα πρὸς τὰς μετ' ὄχλου ἐξόδους.
18 *Quæ circa portarum ſeras peccari ſoleant.*	ιη Ὅσα περὶ τὰς βαλάνους σφάλματα γίνεται.
19 *Ratio diſsecandi vectis ſive peſſuli.*	ιθ Μοχλοῦ διάπρισις.
20 *Ratio impediendi fraudes circa portarum vectes & clauſtra ſolitas admitti.*	κ Κώλυμα τῶν περὶ μοχλοὺς καὶ βαλάνους κακουργημάτων.
21 *Obſidionalium inſtrumentorum præparatio : item alia.*	κα Περὶ ἀρμένων ἑτοιμασίας, καὶ ἄλλων.
22 *De conſtitutione vigiliarum.*	κβ Φυλακῶν κατάστασις.
23 *Clam noctu exire ad invadendum hoſtem.*	κγ Ἐπέξοδος λαθραία ἐν νυκτί.
24 *De teſseris.*	κδ Περὶ συνθημάτων.
25 *De ſignis aliis præter teſseram.*	κε Περὶ παρασυνθημάτων.
26 *De circuitionibus.*	κς Περὶ περιοδειῶν.
27 *De Panicis terroribus.*	κζ Περὶ πανείων.
28 *Obſervationes variæ circa portas.*	κη Πυλωρικά.
29 *Armorum clandeſtina illatio.*	κθ Ὅπλων λάθρα εἰσκομιδή.
30 *De iis qui arma pro mercimonio invehunt.*	λ Περὶ ὅπλων εἰσαγωγῆς.

λα Περὶ ἐπιστολῶν κρυφαίων.

λβ Ἀντιμηχανήματα.

λγ Ἐμπρήσεις.

λδ Πυρὸς σβεστήρια.

λε Πυρὸς σκευασία.

λϛ Κλιμάκων προσθέσεσι κωλύματα.

λζ Ὑπορυσσόντων γνῶσις καὶ κώλυσις.

λη Ἐπικουρήματα.

λθ Δολώματα.

μ Φυλακὴ πόλεως δι' ὀλίγων.

μα Περὶ ναυτικῆς τάξεως.

ΛΕΙΠΕΙ.

31 *Ratio mittendi literas occultas.*

32 *Machinæ machinis oppoſitæ.*

33 *Incendium machinarum hoſtilium.*

34 *Quæ ad reſtinguendum ignem valent.*

35 *Ignem arte excitare.*

36 *Ratio impediendi ne admoveantur ſcalæ.*

37 *Cognoſcere & impedire eos qui cuniculos fodiunt.*

38 *Ad hoſtem arcendum.*

39 *Doli in hoſtem parandi.*

40 *Vrbis per paucos cuſtodiendæ rationes variæ.*

41 *Claſſis ordinatio.*

Deſunt multa.

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΤΟΥ ΛΥΚΟΡΤΑ
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

POLYBII LYCORTÆ
F. MEGALOPOLITANI

HISTORIARUM
TOMUS TERTIUS,

Continens

Æneæ Vetuſtiſſimi Tactici Commentarium de Toleranda Obſidione,

ET

Notas utriuſque CASAUBONI *in* POLYBIUM,

ACCURANTE

JACOBO GRONOVIO.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM à WAESBERGE, & JOANNEM à SOMEREN. *Anno* 1670.

ΑΙΝΕΙΟΥ ΤΑΚΤΙΚΟΝ ΤΕ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ,

περὶ τοῦ

ΠΩΣ ΧΡΗ ΠΟΛΙΟΡΚΟΥΜΕΝΟΝ ΑΝΤΕΧΕΙΝ.

QUOTIES aliqui mortalium, relicta patria, certamina & pericula extra fines ſuos ſubeunt; ii ſi quā terra marive fortunam adverſam fuerint experti, ſuperſtitibus illorum propria regio atque urbs, manent ſalvæ: ut perire cuncti fun ditus non queant. iis vero, qui de rebus omnium maximis ſunt periclitaturi, ſacris, patria, parentibus, liberis, atque aliis, nec par nec ſimile propoſitum eſt certamen. nam hi ſi ſalvi evaſerint, & hoſtes fortiter repulerint, terribiles adverſariis evadent; ut nemo facile in poſterum moliri aliquid adverſus eos velit: ſin autem, ignavos in defendendis periculis ſeſe præbuerint; nulla de cætero ſpes ſalutis reſtat reliqua. De talibus igitur tantiſque rebus decertaturos, neque in belli apparatibus, neque in alacritate animorum, fas eſt quicquam prætermittere: quin potius, multis, atque adeo omne genus rebus eſt eis proſpiciendum, quo ne culpa ſaltem ſuamet ipſorum, detrimentum ullum accipiant: aut ſi caſus aliquis intervenerit, cæteri tamen quibus Fortuna pepercerit, ut res lapſas in priſtinum locum reſtituant: ſicut Gręcorum nonnulli, quum ad ultima perveniſ-

ΟΣΟΙΣ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς αὑτῶν ὁρμωμένοις χώρας, ὑπερόριοί τε ἀγῶνες καὶ κίνδυνοι συμβαίνουσιν, ἄν τι σφάλμα γένηται κατὰ γῆν ἢ θάλασσαν, ὑπολείπεται τοῖς περιγινομένοις αὐτῶν οἰκεία τε χώρα καὶ πόλις· ὥστε οὐκ ἂν ἄρδην πάντες ἀναιρεθείησαν· τοῖς δὲ ὑπὲρ τῶν μεγίστων μέλλουσι κινδυνεύειν, ἱερῶν καὶ πατρίδος, καὶ γονέων καὶ τέκνων, καὶ τῶν ἄλλων, οὐκ ἴσος οὐδ' ὅμοιος ἀγών ἐστιν. ἀλλὰ σωθεῖσι μὲν, καὶ καλῶς ἀμυναμένοις τοὺς πολεμίους, φοβεροὺς τοῖς ἐναντίοις καὶ δυσεπιθέτους εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον εἶναι· κακῶς δὲ ἀγωνισθεῖσι πρὸς τοὺς κινδύνους, οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας ὑπάρξει. Τοὺς οὖν ὑπὲρ τοσούτων καὶ τοιούτων μέλλοντας ἀγωνίζεσθαι, οὐδεμιᾶς παρασκευῆς καὶ προθυμίας ἐλλιπεῖς εἶναι δεῖ· ἀλλὰ πολλῶν καὶ παντοίων ἔργων πρόνοιαν ἐκτέον, ὅπως διά γε αὐτοὺς μηδὲν φανῶσι σφαλέντες· εἰ δ' ἄρα τι σύμπτωμα γένηται, ἀλλ' οἵ γε λοιποὶ τὰ ὑπάρχοντα εἰς ταὐτό ποτε κατα-

ςήσαμεν· καθάπερ τινες τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἔσχατον ἀφικόμενοι, πάλιν ἀνέλαβον ἑαυτούς.

1 ΤΗΝ οὖν τῶν σωμάτων σύνταξιν σκεψαμένους πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν φυλάκων τὰς καταστάσεις, καὶ περιοδίας, καὶ ὅσα ἄλλα σώμασι κατὰ τὴν πόλιν χρηστέον, πρὸς ταῦτα τοὺς μερισμοὺς ποιητέον. τοὺς μὲν γὰρ ἐκπορευομένους δεῖ συντετάχθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ πορείᾳ τόπους, ὡς χρὴ πορεύεσθαι, παρά τε τὰ ἐπικίνδυνα χωρία καὶ ἐρυμνά, καὶ στενόπορα καὶ πεδινά, καὶ ὑπερδέξια καὶ ἐνεδρευτικά, καὶ τὰς τῶν πολεμίων διαβάσεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν τοιούτων παρατάξεις. τὰ δὲ τείχη καὶ * πολιτοφυλακῆς ὄντα. πρὸς μὲν τὰ τοιαῦτα οὐδὲν δεῖ συντετάχθαι· πρὸς δὲ τοὺς ἐν τῇ πόλει τόπους, καὶ τὸν παρόντα κίνδυνον. Πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸν ἀπονεῖμαι δεῖ τοὺς φρονιμωτάτους τε καὶ ἐμπείρους μάλιστα πολέμου, οἳ περὶ τοὺς ἄρχοντας ἔσονται· ἔπειτα λοιπὸν ἀπολέγειν σώματα δυνησόμενα μάλιστα πονεῖν, καὶ μερίσαντα λοχίσαι, ἵνα εἴς τε τὰς ἐξόδους καὶ τὰς κατὰ πόλιν περιοδίας, καὶ τὰς τῶν πονουμένων βοηθείας, ἢ εἰς τινα ἄλλην ὁμότροπον ταύταις λειτουργίαν ὑπάρχωσιν οὗτοι προστεταγμένοι τε καὶ δυνατοὶ ὄντες ὑπηρετεῖν. εἶναι δὲ αὐτοὺς εὔνους τε, καὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασιν ἀρεσκομένους. μέγα γὰρ πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐπιβουλὰς τοῦτο ἀθρόον ὑπάρχον ἀντ᾽ ἀκροπόλεως· φόβος γὰρ ἂν εἴη τοῖς ἐναντία θέλουσιν ἐν τῇ πόλει. ἡγε-

ſent malorum, è calamitatibus tamen emerſerunt.

In corporum ordinatione conſiderandum eſt, ut pro magnitudine civitatis, pro ſitu & conditione oppidi, pro eo vigilum numero qui eſt conſtituendus, pro aliis item miniſteriis, quę in urbe obſeſſa à certis corporibus obiri debent, partitio eorum inſtituatur. Et illi quidem qui extra muros proficiſcuntur, ſecundum naturam locorum debent ornari, ad quę mittuntur, & per quæ tranſeundum; periculis putà expoſita aut munita, anguſtiis arctata, aut plana, edita in altum, aut inſidiis locandis nata; item, in quibus hoſtes ſint amnem trajecturi, aut ubi ex tali aliqua occaſione acie ſit dimicandum. in illis vero inſtruendis copiis, quæ intra muros remanſuræ ſunt, cuſtodiæ urbis deputatæ; non ea quæ modo diximus ſunt ſpectanda; ſed eorum potius locorum quę in urbe ſunt, ac præſentis periculi haberi ratio debet. Primum igitur, prudentiſſimos quoſque & rei bellicæ peritiſſimos eximere oportet, qui magiſtratibus præſto ſemper ſint futuri: tum autem è cæteris corpora ſeligenda ſunt, laboris patientiſſima; atque ex his certæ militum manus conſcribendæ; qui ad erumpendum in hoſtem, ad circuitiones urbanarum vigiliarum, ad ſubmittenda preſſis auxilia, & ſimilia his alia miniſteria deſtinati, iis muneribus exſequendis futuri ſint pares. Porro iſtos bene in civitatem eſſe animatos, & in præſente rerum ſtatu aequieſcere oportet. nam adverſus clandeſtinas

aliorum

aliorum molitiones, corpus hoc congregatum, inſtar arcis cujuſdam, magno fuerit præſidio. metu enim continebitur factio contraria, ſi qua in urbe fuerit. Ducatus vero & cura horum viro tradatur, cum cætera prudenti, & robuſto; tum etiam, quem ex mutatione rerum plurima pericula maneant. è reliquis, valentiſſimi quique ſtatura corporis & juventa eligendi, qui in excubiis atque mœnibus collocentur. jam quę ſupereſt multitudo, pro longitudine noctium & modo vigiliarum, in plures paucioreſve manipulos debet deſcribi. è plebis vero turba, alii in foro, alii in theatro collocantor; alii in vacuis areis, ſi quæ ſunt in urbe; ne qua penitus illius pars defenſoribus ſit nudata. Enimvero plures in urbe areas eſſe inutiles, nihil quicquam juvat. ne ſi qui forte res novare voluerint, & in illis occupandis aliorum conatus antevertere, diverſis opus ſit militum agminibus, qui foſſis cavatis eas obſtruant, & quam maxime fieri poteſt reddant impervias, ſi qui forte res novas moliri, atque illas occupare, voluerint. Lacedęmonii quum in eorum agrum Thebani irrupiſſent, proximas ſibi quiſque ædes demoliendo, & è maceriis muriſque, alii alibi ſaccos terra & lapidibus opplendo; atque, ut ajunt, ſacris ex ære tripodibus, qui penes eos erant multi & magni, in eam rem utendo; quum hiſce omnibus aditus tranſituſque oppidi ſui, & vacuas omnes areas, obturare occupaſſent, hoſtem perrumpere intra muros conantem, repreſſerunt. Platæenſes, quum Thebanos ſilentio noctis urbem ſuam eſſe ingreſſos didiciſſent; animadverſa paucitate illorum;

μὼν δὲ καὶ ὁ ἐπιμελητὴς αὐτῶν, ἔστω
τά τε ἄλλα φρόνιμος καὶ εὔρωστος.
καὶ ᾧ ἂν πλεῖστοι κίνδυνοι εἶεν μεταβολῆς γενομένης. τῶν δὲ λοιπῶν τοὺς
ῥωμαλεωτάτους ἡλικίᾳ καὶ νεότητι
ἐκλέξαντα ἐπὶ τὰς φυλακὰς καθιστάναι καὶ τὰ τείχη. Τὸ δὲ περιὸν
πλῆθος μερίσαντα πρὸς τὸ μῆκος
τῶν νυκτῶν καὶ τῶν φυλακῶν, τὸ πλῆθος καταστῆσαι. Τῶν δὲ ὄχλων
τοὺς μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν, τοὺς δὲ εἰς
τὸ θέατρον· τοὺς δὲ ἄλλους, εἰς τὰς
οὔσας ἐν τῇ πόλει εὐρυχωρίας, ἵνα
μηδὲν ἔρημον ᾖ εἰς δύναμιν τῆς πόλεως. Ἄχρηστον δὲ εἶναι τὰς ἀχρεί- 2
ους οὔσας εὐρυχωρίας ἐν τῇ πόλει·
ἵνα μὴ σωμάτων εἰς αὐτὰς δέῃ, τυφλοῦν ταφρεύοντα, καὶ ὡς μάλιστα
ἀβάτους ποιοῦντα, τοῖς νεωτερίζειν
βουλομένοις καὶ προκαταλαμβάνειν
αὐτάς. Λακεδαιμόνιοι δὲ Θηβαίων
ἐμβαλόντων, ἔκ τε τῶν ἐγγυτάτω οἰκιῶν διαλύοντες καὶ ἐκ τῶν αἱμασιῶν
καὶ τειχῶν ἄλλοι κατ' ἄλλους τόπους
φορμοὺς γῆς καὶ λίθων πληροῦντες·
φασὶ δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἱερῶν χαλκοῖς τρίποσιν, ὄντων πολλῶν καὶ μεγάλων, χρησάμενοι, καὶ τούτοις προαποπληρώσαντες τάς τε εἰσβολὰς
καὶ τὰς διόδους, καὶ τὰ εὐρύχωρα τοῦ
πολίσματος, ἐκώλυσαν τοὺς εἰσβάλλειν ἐπιχειροῦντας εἰς αὐτὸ τὸ πόλισμα. Πλαταιεῖς δὲ, ἐπεὶ ᾔσθοντο
νυκτὸς ἐν τῇ πόλει Θηβαίους ὄντας,
κατανοήσαντες οὐ πολλοὺς αὐτοὺς ὄντας,
οὐδὲ ἔργων τῶν προσηκόντων ἁπτομένους· οἰομένους γε μέντοι κατέχειν

τ̃ πόλιν· ἐνόμιζον, ἐπιθέμενοι ῥᾳδίως κρατήσειν. τεχνάζουσιν οὖν εὐθέως τοιόνδε. Τῶν δ' ἀρχόντων οἱ μὲν ὁμολογίας ἐποιοῦντο τοῖς Θηβαίοις ἐν τῇ ἀγορᾷ· οἱ δὲ παρήγγελλον κρύφα τοῖς ἄλλοις πολίταις, ἀθρόως μὲν ἐκ τ̃ οἰκιῶν μὴ ἐξιέναι· καθ' ἕνα δὲ καὶ δύο τοὺς κοινοὺς τοίχους διορύττοντας, λαθραίως παρ' ἀλλήλους ἀθροίζεσθαι. ἐπιμαθέντος δὲ πλήθους ἐξ ὁμάχου, τὰς μὲν ὁδοὺς καὶ τὰς ῥύμας ἐτύφλωσαν ἁμάξαις ἄνευ ὑποζυγίων· ὑπὸ δὲ σημείου ἀθροισθέντες, ἐφέροντο ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. ἅμα δὲ τούτοις τὰ γύναια καὶ οἱ οἰκέται ἦσαν ἐπὶ τοῖς κεράμοις. ὥστε βουλομένων τ̃ Θηβαίων πράσσειν καὶ ἀμύνασθαι ἐν σκότει, οὐκ ἐλάττω ὑπὸ τῶν ἁμαξῶν βλάβην, ἢ ὑπὸ τ̃ προσκειμένων αὐτοῖς ἀνθρώπων γίνεσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες ᾗ χρὴ σωθῆναι διὰ τὰς φράξεις τ̃ ἁμαξῶν· οἱ δὲ ἐμπείρως διώκοντες, πολλοὺς ἔφθειραν. Ἐξοίσειν δὲ καὶ τὰ ὑπεναντία τούτοις· ὡς μιᾶς μὲν οὔσης εὐρυχωρίας, κίνδυνον εἶναι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ἂν προκαταλαμβάνωσιν οἱ ἐπιβουλεύοντες. κοινοῦ γὰρ καὶ ἑνὸς ὄντος τόπου τοιούτου, τῶν φθασάντων ἂν εἴη τὸ ἔργον. δύο δὲ ἢ τριῶν ὄντων τοιούτων τόπων, τάδε ἂν εἴη τὰ ἀγαθά. εἰ μὲν ἕνα ἢ δύο καταλαμβάνοιεν τόπους, τ̃ λοιπὸν ἂν τοῖς ἐναντίοις ὑπάρχειν· εἰ δὲ πάντας, χωρισθέν-

cognito etiam, ipſos nihil earum rerum curare, quibus attendere debebant; qui tamen in ſua jam poteſtate urbem eſſe ſibi perſuadebant; exiſtimarunt, ſi hoſtem adorirentur, non difficilem ſibi fore victoriam. dolum igitur è veſtigio hunc comminiſcuntur. Magiſtratuum alii in foro de pactorum conditionibus cum Thebanis agunt: alii, cæteris civibus clam præcipiunt, ut ſeparatim quidem è domibus ſuis ne egrederentur; ſed ſinguli aut bini ſimul parietibus intergerinis perfoſſis, occultè alii apud alios congregarentur. ubi idonea multitudo convenit, *vias* urbis & vicos plauſtris abſque jumentis obſtruxerunt; deinde ad datum ſignum manu facta, in Thebanos irruerunt. ſimul & mulierculę & famuli in tectis ſtabant. ex quo evenit, ut Thebanis per tenebras rem gerere volentibus, & defendere ſeſe, non minus damni plauſtra afferrent, quam qui ipſos urgebant Platæenſes. nam illi quidem, utpote quà evadendum eſſet ignari, propter plauſtrorum ſepimenta hærebant: hi vero contra, cum certa ſcientia hoſtem perſequentes, cito multos eorum occiderunt. Sed & rationes his contrarię in medium ſunt adducendę. quippe ſi una dumtaxat ſit area vacua, atq; eam conjurati ſibi aſſerere antevertèrint, magno in periculo oppidani verſentur. nam ubi unicus tantum eſt locus ejuſmodi, omnibus communis, in prǫoccupantium diligentia poſita eſt palma. ſin autem loca ejuſmodi fuerint duo aut tria, hæc ſequentur commoda. ſi factio contraria unum alterumve eorum ceperit, reliquus ſaltem diverſa ſentientibus reſtat; ſin omnia

loca

loca conſpirati occuparint, ſeparati hoc pacto & diviſi infirmiores erunt ad reſiſtendum adverſariis, in unum conglobatis; utpote qui per ſingulas urbis partes diviſi non erunt. atque ita etiam in cæteris deliberationibus, quæ inſunt contraria doctrinæ jam ſcriptæ, ſuſpicari & cogitare oportet; ne quid forte ſecius inconſideratè eligas. Si fuerit urbs inordinata, atque eam ſubitus terror invaſerit, facile aliquis cives ordinaverit, & opportunis ad tuitionem oppidi locis collocaverit; ſi unicuique tribuum certam murorum partem ſorte attribuerit; ad cujus defenſionem earum ſingulæ, ſimulatque aliquid increpuerit, ſeſe conferant. pro multitudine autem civium, quæ in quaque tribu cenſentur, partem murorum cuſtodiunto. his ita conſtitutis, è quaque tribu eos qui firmiſſimo ſunt ad labores corpore, ſeligere convenit, ad ſtationem in foro habendam, aut ad circuitiones, aut ſi quid eſt aliud, in quo talium hominum opera ſit neceſſaria. Similiter ubi munitio aliqua ſociorum præſidio tenetur, ſingulis *gentibus* pars certa murorum cuſtodienda attribuitor. Si cives inter ſe mutuis ſuſpicionibus laborent, ad loca ſingula, unde in muros aſcenditur, fidos homines collocare oportet, qui, ſi quis alius conetur conſcendere, ſint impedituri. Pacis tempore ita ordinandi cives ſunt. Ante omnia unicuique vicorum rhymarcha, ſive vicanus præfectus eſt pręponendus, vir moderatiſſimus & prudentiſſimus: ad quem, ſi quid noctu ex inopinato contigerit, ſint conventuri: & proximos quidem

τες ἂν καὶ μεριζόμενοι ἀσθενέστε-
ροι διακέοιντο πρὸς τοὺς ὑπε-
ναντίους ἀθρόους ὄντας, εἰ μὴ ἐν ἑ-
κάστῳ μέρει ὑπάρχειν τῶν ἐν τῇ
πόλει. ὡς δ' αὕτως καὶ περὶ τῶν
ἄλλων πάντων βουλευμάτων καὶ τὰ
ἐναντία τοῖς προγεγραμ-
μένοις ὑπονοεῖν. ἵνα μὴ ἀπερισκέ-
πτως τι ἕτερον αἱρῆται. Ἐκ παρα-
σκευῆς δ' ἐγγινομένου φόβου ἐξαι- 3
φνης τῇ πόλει, τάχιστ' ἄν τις εἰς
σύνταξιν καὶ φυλακὴν τῆς πόλεως
τοὺς πολίτας καταστήσειεν, εἰ ἑκά-
στῃ φυλῇ μέρος τοῦ τείχους αὐ-
τῷ ἀποδείξειεν· ἐφ' ᾧ ἐλθοῦσαι
αὐτίκα αἱ φυλαὶ φυλάξουσι. κατὰ
πλῆθος δὲ τῆς φυλῆς ἑκάστης
τὸ μέρος τοῦ τείχους φυλαττέτω-
σαν. ἔπειτα οὕτως ἐφ' ἑκάστης φυ-
λῆς, τοὺς δυναμένους τοῖς σώμασι
πονεῖν, ἀπολέγειν εἰς τὴν ἀγορὰν
καὶ τὰς περιόδους, καὶ εἴ που ἄλλο
δεῖ χρῆσθαι τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις.
ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ φρουρίου ὑπὸ
συμμάχων φρουρουμένου, μέρος
τι τοῦ τείχους, τῶν συμμάχων ἑκάστῳ
ἀποδιδόσθαι φυλάττειν. ἐὰν δὲ
πολῖται ἐν ὑποψίᾳ πρὸς ἀλλή-
λους ὦσι, κατὰ ἀνάβασιν ἑκάστην
τοῦ τείχους δεῖ ἐπιστῆσαι ἄνδρας πι-
στοὺς, οἳ κωλυταὶ ἔσονται, ἄν τις
ἐπιχειρῇ ἄλλος ἀναβαίνειν. Ἐν
εἰρήνῃ δὲ καὶ ὧδε χρὴ συντε-
τάχθαι τοὺς πολίτας. Πρῶτον
μὲν ῥύμης ἑκάστης ἀποδεῖξαι ῥυ-
μάρχην ἄνδρα τὸν ἐπιεικέστατόν
τε καὶ φρονιμώτατον. πρὸς ὃν
ἐάν τι ἀπροσδοκήτως νυκτὸς γίγνη-
ται, συναθροισθήσονται· καὶ

δὲ τὰς ἐγγυτάτω ῥύμας τῆς ἀγορᾶς εἰς τὴν ἀγορὰν ἄγειν τοὺς ῥυμάρχας. τοὺς δὲ θεάτρου τὰς ἐγγυτάτω ῥύμας εἰς τὸ θέατρον, εἴς τε τὰς ἄλλας ἑκάστους ἐγγύτατα εὐρυχωρίας ἀθροίζεσθαι τοὺς ῥυμάρχας μετὰ τῶν ἐξενεγκεσμένων παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα. οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ἕστε τοὺς προσήκοντας ἕκαστοι τόπους ἀφίκοιντο, καὶ ἐγγυτάτω τῶν σφετέρων οἴκων εἶεν, διαπέμποιέν τε ἂν οἰκονομοῦντες πρὸς τοὺς κατ' οἶκον, τέκνα καὶ γυναῖκας, οὐ πόρρω αὐτῶν διατελοῦντες. τῶν τε ἀρχόντων δεῖ προκεκληρῶσθαι εἰς ὃν ἕκαστοι τόπον ἐλθόντες τῶν συλλεγέντων ἐπὶ τὰ τείχη ἀποστελοῦσι, καὶ τῶν λοιπῶν ἕνεκα ἐπιμελείας ἡγεμόνες ἔσονται, ἂν προθύμως ἡγεμονεύσωσιν ὧδε. Εὐσύνοπτα δὲ αὐτοῖς πεποιῆσθαι σύσσημα, ἀφ' ὧν μὴ ἀγνοήσουσι τοὺς προσιόντας αὐτοῖς· ἤδη γὰρ τοιόνδε συνέβη. Χαλκὶς ἡ ἐν Εὐρίπῳ κατελήφθη ὑπὸ φυγάδος ὁρμωμένου ἐξ Ἐρετρείας, τῶν ἐν τῇ πόλει τινὸς τεχνασαμένου τοιόνδε κατὰ τὸ ἐρημότατον τῆς πόλεως, καὶ πύλας οὐκ ἀνοιγομένας ἔχον, ἔφερεν πῦρ ἐν γάστρῃ, φυλάσσων τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας· ἔλαθεν νυκτὸς τὸν μοχλὸν διαπρίσας, καὶ δεξάμενος ταύτῃ τοῖς στρατιώταις. ἀθροισθέντων δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ ὡς δισχιλίων ἀνδρῶν, ἐσημάνθη τὸ πολεμικὸν σπουδῇ· πολλοὶ δὲ τῶν Χαλκιδέων, δι' ἄγνοιαν ἀπώλοντο· οἱ γὰρ ἐκφοβηθέντες, ἐτίθεντο φέροντες τὰ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους, ὡς πρὸς

foro vicos, in forum deducent præfecti; theatro vero proximos, in theatrum; & ita ſinguli præfecti cum iis qui arma domo attulerint, ad proximas ſibi areas convenient. hoc namque pacto fiet, ut & citiſſime, & ad convenientia ſibi loca, quique perveniant; utque domibus ſuis proximi, miſſitando ad domeſticos, liberos atque uxores, propria negotia curent; non longo à ſuis intervallo diſſiti. Iam ipſos quoque magiſtratus, ſorte loca urbis diviſiſſe prius inter ſe oportet; ut ſciant, quò quiſque profectus, partem copiarum quæ coierint, ad muros mittent: qui etiam ad cætera munia cum cura obeunda, duces aliis ſe prębebunt, ſi ſtatim iſto pacto civibus præiverint. Omnium verò primum ſigna obſeſſos inſtituiſſe oportet, per quæ eos dignoſcere qui ad ſe accedent poterunt. jam enim antè tale quid evenit. Chalcis urbs eſt ad Euripum; hanc quidam exul, Eretria profectus, occupavit: quum civium aliquis hujuſmodi ſtratagemate eſſet uſus. In parte urbis omnium maxime deſerta, & cujus portæ non aperiebantur, ſive ad excubias, ſive ad vigilias iret, ignem in teſta deferebat. atque is portarum obicem quum nemine animadvertente ſerra noctu ſecuiſſet, eo patefacto aditu milites admiſit. poſtquam in forum ad duo millia hominum conveniſſent, claſſicum ſonari acriter cepit. ibi tum multi Chalcidenſium per ignorantiam interierunt. quippe, qui metu perculſi, arma ſumunt, & hoſtibus ſe adjungunt; quum unuſquiſque illorum

ſerius

ſerius ad eos, ceu ad amicos, perveniſſe ſe arbitraretur. ita plurimi eorum modo ſinguli, modò bini interficiebantur; donec tandem urbe jam capta, quid rei geſtum eſſet cognoverunt. Qui igitur bellum gerunt, & quidem propinquo hoſte, ante omnia eos oportet, ſi quos terra marive ad facinus aliquod perpetrandum urbe emittant, ſic mittere, ut ſigna compoſita habeant, quà diurna, quà nocturna, per quæ ſicunde hoſtis apparuerit, dignoſcere valeant, amicine ſint an inimici. atque ubi rei gerendæ cauſſa fuerint quidam profecti, mittendi etiam ſunt, qui omnia ſignificent; ut & ejuſmodi expeditionum caſus, qui in urbe remanent, vel à longiſſimo intervallo & quam primum, notos habeant. multum namque juverit, temporis amplius habuiſſe, quò te adverſus imminens periculum prępares. Quę porrò iis acciderint, qui hoc non obſervant, antè geſtorum narratione declarabitur: ut ad rectum conſilium diligendum, ſit exempli & liquidi teſtimonii copia. Piſiſtrato Athenienſium imperatori, nuntiatum eſt, decreviſſe Megarenſes, ubi ad littus Atticum appuliſſent, conjugibus Athenienſium Theſmophoria Eleuſine celebrantibus, noctu inſidias parare. eo cognito Piſiſtratus prævertit, & Megarenſibus dolum ſtruit. qui ut egreſſi in littus ſunt, quaſi nemo eos animadvertiſſet, & à mari aliquanto longius proceſſerunt; exurgens Piſiſtratus inſidiatoribus ſuperior extitit; plurimoſque adeo illorum occidit, & naves quibus fuerant delati cepit. deinde navigiis

φίλους αὐτοὺς ἕκαστος δοκῶν ὕστερον παραγίνεσθαι. οὕτως οὖν καθ' ἕνα καὶ δύο οἱ πλεῖστοι ἀπώλλυντο, μέχρι χρόνῳ ὕστερον ἔγνωσαν τὸ συμβαῖνον, τῆς πόλεως ἤδη κατεχομένης. Πολεμοῦντας οὖν χρὴ καὶ ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων, πρῶτον μὲν τὰ ἀποστελλόμενα ἐκ τῆς πόλεως κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν ἐπί τινα πρᾶξιν πρὸς τοὺς ὑπομένοντας μετὰ συσσήμων ἀποστέλλεσθαι καὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν, ἵνα μὴ ἀγνοῶσι πολεμίων αὐτοῖς ἐπιφαινομένων, εἰ φίλιοι ἢ πολέμιοί εἰσιν. ἐπὶ δὲ πρᾶξιν πορευθέντων καὶ πέμπειν τινὰς γνωσομένους. ἵνα καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς ἐκ πλείστου τῶν ἀπόντων οἱ ὑπομένοντες ἴδωσι. μέγα γὰρ ἂν φέρει πρὸς τὸ μέλλον ἐκ πλείονος παρασκευάζεσθαι. τοῖς δὲ μὴ οὕτω πράττουσιν, ἃ συμβέβηκεν ἐμφανισθήσεται ἐκ τῶν ἤδη γενομένων. ἵνα ἐπὶ παραδείγματος καὶ μαρτυρίου καθαροῦ παραλέγηται· Πεισιστράτῳ γὰρ Ἀθηναίων στρατηγοῦντι, ἐξηγγέλθη ὅτι οἱ ἐκ Μεγάρων οἱ ἐπιχειροῖεν ἀφικόμενοι πλοίοις, ἐπιθέσθαι νυκτὸς ταῖς Ἀθηναίων γυναιξὶ, Θεσμοφόρια ἀγούσαις ἐν Ἐλευσῖνι. ὁ δὲ Πεισίστρατος ἀκούσας, προενέδρευσεν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἐκ τῶν Μεγάρων ὡς λεληθότες ἀπέβησαν, καὶ ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐγένοντο, ἐξαναστὰς ὁ Πεισίστρατος, τῶν ἐνεδρευόντων τε ἀνδρῶν ἐκράτησε, καὶ διέφθειρε τοὺς πλείστους, καὶ τῶν πλοίων οἷς ἀφίκοντο ἐγκρατὴς ἐγένετο. ἔπειτα παραχρῆμα τοῖς ἑαυτοῦ

στρατιώταις πληρώσας τὰ πλοῖα,
ἔλαβε τῶν γυναικῶν τὰς ἐπιτη-
δειοτάτας συμπλεῦσαι, καὶ κατή-
γετο εἰς τὰ Μέγαρα ὀψὲ ἀπωτέ-
ρω τῆς πόλεως· καθιδόντες οὖν
τὰ πλοῖα προσπλέοντα, ἀπήν-
των πολλοὶ τῶν Μεγαρέων, αἵ τε
συναρχίαι, καὶ οἱ ἄλλοι θεώ-
μενοι ὡς εἰκὸς αἰχμαλώτους ἀγο-
μένας ὡς πλείστας· καὶ μετ' ἐγ-
χειριδίων ἀποβάντες, τοὺς μὲν κα-
ταβαλεῖν, ὅσους δ' ἂν δύνωνται
τῶν ἐπιφανεστάτων συναρπάζειν
εἰς τὰ πλοῖα· καὶ οὕτως ἐπρά-
χθη. δῆλον οὖν ὅτι μετὰ συσσήμων
καὶ μὴ ἀγνοουμένων πρὸς ἀλλήλους
τὰς ἀθροίσεις καὶ τὰς πέμψεις δεῖ
5 ποιεῖσθαι. Ἔπειτα πυλωροὺς κα-
θιστάναι μὴ τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ
φρονίμους καὶ ἀγχίνους, καὶ μὴ ὑ-
πονοεῖν δυναμένους ἀεί τι τῶν εἰσκο-
μιζομένων. ἔτι δὲ καὶ εὐπόρους,
καὶ οἷς ἐνέχυρα ἐν τῇ πόλει ὑπάρ-
χει· τέκνα καὶ γυναῖκας λέγω·
ἀλλὰ μὴ οἵ τινες δι' ἔνδειαν, ἢ συν-
αλλαγμάτων ἀνάγκην, ἢ δι' ἄλ-
λην τινὰ ἀπορίαν, πεισθεῖεν ὑπό
τινων, ἢ αὐτοὶ παρακελεύσαιεν ἂν
τινας ἐπὶ νεωτερισμόν. Λεύκων
δὲ ὁ Βοσπόρου τύραννος καὶ τῶν
φρουρῶν τοὺς χρεωφειλέτας διὰ
κυβείαν, ἢ δι' ἄλλας ἀκολασίας
6 ἀπομίσθους ἐποίει. Χρὴ δὲ καὶ
ἡμεροσκόπους πρὸ τῆς πόλεως
καθιστάναι ἐπὶ τόπῳ ὑψηλῷ καὶ
ὡς ἐκ πλείστου φαινομένῳ· ἡμε-
ροσκοπεῖν δὲ ἐφ' ἑκάστῳ χωρίῳ
τρεῖς τοὐλάχιστον, μὴ τοὺς τυχόν-

è veſtigio milite completis, mulieres Atticas, quæ commodiſſime navigare ſimul poterant, ſecum aſſumſit; & Megara ſub veſperam paullo ab urbe longius naves appulit. Multi igitur Megarenſium, ut vident naves adventare, prodeunt obviam; cum omnes ſimul magiſtratus, tum cæteri; quò videlicet, captivarum mulierum quàm plurimarum ſpectaculo fruerentur. Athenienſes eſcenſione facta, partim conficere Megarenſes jubentur; partim ut quam poſſent plurimos ex illuſtriſſimis civium in naveis corriperent. & ita factum eſt. ex quo poteſt intelligi, ſive cogendus ſit miles, ſive ad res gerendas mittendus, ſignis compoſitis, ut ſe invicem ignorare nequeant, id eſſe faciendum. Secundum hæc cuſtodes portarum conſtituere oportet, non temere quoſuis; ſed viros prudentes ac ſollertes, quique omnia quę in urbem inferentur, valeant ſuſpectare: ad hæc, in re lauta verſantes, & quibus prę ſto ſint in urbe fidei pignora; liberos dico, & conjugia, non autem eos, qui propter egeſtatem, aut aliquam neceſſitatem, quam contrahendo ſibi impoſuerint, aut ob aliud inopię genus, ſituri ſint ſe à nonnullis impelli, aut ipſi alios impulſuri ad res novandas. Leuco vero Boſpori tyrannus, etiam milites præſidiarios, qui propter aleam, aut aliud intemperantiæ genus æs alienum contraxiſſent, ære dirutos faciebat. Preterea oportet hemeroſcopos (*ii ſunt diurni ſpeculatores,*) in loco edito, & qui è longiſſimo intervallo ſit conſpicuus, collocare. in ſingulis autem ſpecularum locis, tres minimum hemeroſcopos ſtatio-

ſtationem agere, neceſſe: atque eos, non quos caſus fortuitus objecerit, ſed belli peritos: ne ſpeculator præ imperitia aliquid opinatus, det ejus rei ſignum, aut nuntium in urbem deferat, & ſine cauſſa negotium oppidanis faceſſat. Solet hoc evenire eis, qui rationes diſponendæ aciei, aut gerendi belli quum ignorent; quoties aliquid hoſtes faciunt aut agunt, utrum deſtinato conſilio, an caſu aliquo ea gerantur non intelligunt. at peritus, quem hoſtilis apparatus non fugit, non multitudo, non iter, & ſi qui alii ſunt exercituum motus; is demum veritatem renuntiabit. Si loca ejuſmodi non reperiantur, è quibus data ſigna videri in urbe queant; alios aliis in locis collocabis, qui ſublata in altum ſigna ſuſcipient, atque ea porrò in oppidum tranſmittent. hoc amplius hemeroſcopi pedum celeritate pollentes ſunto: ut ſi qua inciderint, quæ ſignis declarari nequeant, ſcitu tamen neceſſaria, celeriter advenire poſſint, & quoad ejus fieri queat, è longinquo intervallo nuntium deferant. Optimum vero fuerit, ſi equitationi apta ſint loca, & equi ſuppeditent, equites cęteris ſpeculatoribus adjungere, ut per illos eo citius omnia nuncientur. Emittendi autem ſunt urbe hemeroſcopi, mane ſummo, aut noctu; ne ſpeculatores hoſtium eos ad ſuas ſpeculas euntes deprehendant. Teſſeram hemeroſcopi unam atque eandem habento, *ab urbana diverſam*: ne ſi forte ab hoſte capiantur, aut volentes aut nolentes, oppidanorum teſſeram poſſint prodere. Monentor etiam hemeroſcopi,

τας, ἀλλ' ἐμπείρους πολέμου, ὅπως μὴ δι' ἄγνοιαν δοξάζων τι ὁ σκοπὸς σημαίνῃ ἢ διαγγείλῃ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ματαίως ὀχλῇ τοῖς ἀνθρώποις. πάσχουσι δὲ ταῦτα οἱ ἄπειροι τάξεων καὶ πολέμου· ἀγνοοῦντες τὰς τῶν πολεμίων ἐργασίας καὶ πράξεις, εἴτε ἐκ παρασκευῆς πράσσεται, εἴτε καὶ παρὰ ταὐτομάτου. ὁ δὲ ἔμπειρος, γνοὺς τὴν τῶν πολεμίων παρασκευήν, καὶ πλῆθος καὶ πορείας καὶ τὴν ἄλλην κίνησιν τοῦ στρατεύματος, οὕτω τὴν ἀλήθειαν ἐμφανιεῖ. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχωσι τοιοίδε τόποι, ὥστε καὶ εἰς τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῶν φαίνεσθαι τὰ σημεῖα· ἄλλους ἐπ' ἄλλοις τόποις διαδεκτῆρας εἶναι τῶν αἰρομένων σημείων, οἱ σημαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν. εἶναι δὲ τοὺς ἡμεροσκόπους καὶ ποδώκεις, οἱ ὅσα μὴ οἷά τε διὰ τῶν σημείων δηλοῦν, ἀλλ' αὐτῶν τιν' ἂν δέῃ ἐξ ἀνάγκης ἀγγέλλειν, δύνωνται ταχὺ ἀφικνεῖσθαι, καὶ ὡς ἐκ πλείστου ἀγγέλλωσιν. ἄριστον δὲ ἱππασίμων ὄντων τῶν τόπων, καὶ ὑπαρχόντων ἵππων, ἱππέας συνείρειν, ἵνα διὰ τῶνδε θᾶσσον ἀγγέλληται. πέμπειν δ' ἐκ τῆς πόλεως τοὺς ἡμεροσκόπους ὄρθρου, ἢ νυκτὸς ἵνα τοῖς τῶν πολεμίων σκοποῖς μὴ κατάδηλοι ὦσιν ἡμέρας πορευόμενοι ἐπὶ τὰ ἡμεροσκοπεῖα. Σύνθημα δὲ ἔχειν αὐτοὺς ἓν καὶ τὸ αὐτό. ὅπως μήτε ἑκόντες, μήτε ἄκοντες, ἐὰν συλληφθῶσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἰπεῖν ἔχωσι τὸ τῶν ἐν τῇ πόλει σύνθημα. Παραγγέλλεσθαι δὲ

τοῖς

τοῖς ἡμεροσκόποις αἴρειν τὰ σύσ-
σημα ἐνίοτε, καθάπερ οἱ πυρ-
7 σευταὶ τοὺς πυρσούς. Ὅταν δὲ ἡ
χώρα ἔγκαρπος διάκειται, μὴ
πόῤῥω ὄντων τῶν πολεμίων, εἰκὸς
πολλοὺς τῶν ἐν τῇ πόλει περὶ τοὺς
ἐγγὺς χώρους διατελεῖν, γλιχο-
μένους τοῦ καρποῦ. τούτους δ' οὖν
εἰς τὴν πόλιν ἀθροίζειν ὧδε χρή.
πρῶτον μὲν τοῖς ἔξω ἅμα ἡλίῳ δύ-
νοντι σημαίνειν ἀπιέναι εἰς τὴν πό-
λιν· ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ πλέον τῆς χώρας
ἐσκεδασμένοι ὦσιν, ὑπὸ διαδε-
κτήρων σημαίνεσθαι, ὅπως πάντες
ἢ οἱ πλεῖστοι, παραγίνωνται εἰς πό-
λιν. ἐπειδὰν δὲ τούτοις σημανθῇ,
ἀπιέναι οὕτως τοῖς ἐν τῇ πόλει,
δειπνοποιεῖσθαι· τὸ δὲ τρίτον ση-
μαίνειν εἰς φυλακὴν ἰέναι καὶ κα-
θιστάναι. ὡς δὲ δεῖ τοῦτο γίνεσθαι,
καὶ ὡς αἴρειν τοὺς φρυκτοὺς, ἐν
τῇ Παρασκευαστικῇ βίβλῳ πλει-
όνως εἴρηται· ὅθεν δεῖ τὴν μάθη-
σιν λαμβάνειν. ἵνα μὴ δὶς περὶ
8 τῶν αὐτῶν γράφειν συμβῇ. Μετὰ
δὲ ταῦτα εἰς τὴν χώραν προσδε-
χόμενον πλείω καὶ μείζω δύναμιν
πολεμίων, πρῶτον μὲν τὴν χώραν
* δυσεπικατασκευάζειν, καὶ τοὺς
ποταμοὺς δυσδιαβάτους καὶ πλεί-
ους, πρός τε τὰς ἀποβάσεις τῶν
πολεμίων εἰς τὰ ψαμμώδη καὶ στε-
ρεὰ ὅσα καὶ οἷα χρὴ κατασκευά-
ζεσθαι δολώματα τοῖς ἀποβαίνου-
σι, τοῖς τε ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει,
λιμέσιν, οἷα εἰς τούτους δεῖ φράγ-
ματα παρασκευάζεσθαι πρὸς τὸ
μὴ εἰσπλεῖν, ἢ τὰ εἰσπλεύσαντα
μὴ δύνασθαι ἐκπλεῦσαι. τά τε
καταλιμπανόμενα ἑκουσίως, εἰς
χρείαν δὲ φέροντα τοῖς ἐναντίοις·
οἷον πρός τε τειχοποιΐαν, ἢ σκηνο-

ut ſigna interdum ita attollant, ſicut pyrſeutæ ſolent faces, quas πυρσοὺς Græci dicunt. Quoties vicino hoſte ſunt in agris fruges fructuſque, veriſimile fit, eorum cupiditate multos oppidanorum rure verſari. hos igitur cogere in urbem iſto pacto oportet. Primò ſub occaſum Solis detur ſignum iis qui extra muros ſunt, abeundi in urbem: qui ſi per plures agri partes fuerint diſſipati; per alios ſignorum ſuſceptores ſignificetur eis, ut vel omnes vel quam plurimi in oppidum veniant. Ubi ſignum iſtis datum fuerit concedendi intra muros; oppidani cœnam ſumere alio ſigno jubentor. tertium deinceps eſto, ut ad conſtituendas vigilias eatur. quomodo autem hæc fieri debeant, & quo pacto faces à pyrſeutis attollendæ ſint, in libro de Rei Bellicæ apparatibus uberius eſt dictum. inde petatur ejus rei ſcientia; ne bis de iiſdem ſcribere nobis contingat. His proviſis, ubi plures majoreſque hoſtium copiæ exſpectantur; regionem primò ita concinnare oportet, ut quam difficillimus ſit in illam aditus; item fluvios ut trajici ægrè queant; atque ii ut ſint plures efficere. præterea hoſtibus, qui ſive in ſabuleta, ſive in terram firmam applicuerint, quæ & quantæ dum appellunt fraudes ſint ſtruendæ; necnon portus, qui in urbe ditionéve fuerint, qua arte conſepiendi ſint, ut ne illos quiſquam ingrediatur, aut ſi quid fuerit ingreſſum, ne egredi inde valeat: tum autem ea quæ relinquere ipſe quidem volueris, hoſtibus tamen alicui poſſint eſſe uſui, (putà ad muros ædificandos

candos

candos, aut tabernacula facienda, aut rem ullam aliam :) quomodo hæc reddenda ſint inutilia, aut qua ratione corrumpenda & penitus perdenda; ſive ea ſint eſculenta, ſive potulenta, aut fruges fructuſue qui in agris reperiuntur, aut res aliæ; item aquæ regionis non fluentes, quo pacto ad bibendum inhabiles reddi queant: omnium, inqam, iſtorum efficiendi rationes, hic quidem prætermittuntur; ne ſi illa declararentur, creſceret in immenſum hoc volumen; at in libro de Rei Bellicæ apparatibus de iis perfectè eſt actum. Si ii qui te invadunt majore audacia adverſus te ferantur, ita agendum. Omnium primò, loca quædam regionis tuæ, per eam quæ fuit ordinata militiam, debes occupare: deinde militibus tuis aut civibus in concionem vocatis, cum alia prædicere illis convenit, quaſi dolus quidam in hoſtes à te paretur; tum ut per noctem, ſimul ac tuba cecinerit, omnes militaris ætatis juvenes armis induti, & certo in loco congregati, ducem ſuum ſequantur. cujus rei nuntius ad caſtra oppidumve hoſtium perlatus, idoneus eſt avertere eos à ſuis inceptis. atque hæc ita ſi geſſeris, amicis animum addideris, ut qui tentare aliquid audeas, neque metuas: hoſtibus verò terrorem incuſſeris; ut propterea in ſuis finibus quieti ſeſe contineant. Dandum inſuper eſt hoc quoque præceptum: ut cives qui jumenta poſſidebunt, vel mancipia, ad vicinos populos, ea furtim traducant: quippe qui in oppidum illa non ſint introducturi. quibus hoſpitii jus cum nemine intercedit, ut apud eum ſua

ποιΐαν, ἢ ἄλλην τινὰ πρᾶξιν, ὡς δεῖ ἀχρεῖα ποιεῖν ἢ φθείροντα ἀφανίζειν, τά τε βρωτὰ καὶ ποτὰ, καὶ τὰ κατ' ἀγροὺς ἔγκαρπα, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὴν χώραν στάσιμα ὕδατα ὡς ἄποτα δεῖ ποιεῖν. περὶ μὲν οὖν τούτων πάντων ὧδε μὲν νῦν παραλείπεται, ὡς δεῖ ἕκαστον τούτων γίνεσθαι, ἵνα μὴ καὶ ταῦτα λίαν πολλὰ δηλοῦται. γέγραπται δὲ τελέως περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Παρασκευαστικῇ βίβλῳ. Ἂν δὲ θρασύνεσθαί 9
τι ἐπιχειρῶσιν οἱ ἐπιόντες πρός σε, τάδε ποιητέον. Πρῶτον μὲν χρὴ σώμασι τόπους τινὰς τῆς οἰκείας χώρας καταλαβεῖν· ἔπειτα ἐκκλησιάσαντα τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἢ πολίτας, ἄλλα τε προειπεῖν αὐτοῖς, ὡς ὑπαρχούσης τινὸς αὐτοῖς πράξεως εἰς τοὺς πολεμίους· καὶ ὅταν νυκτὸς σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, ἑτοίμους εἶναι τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα καὶ ἀθροισθέντας εἰς χωρίον ῥητὸν, ἕπεσθαι τῷ ἡγουμένῳ. Διαγγελθέντων οὖν τούτων εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ἢ τὴν πόλιν δύνανται ἀποτρέψαι ὧν ἐπιχειρῶσι πράττειν. τούτων δὲ οὕτω πραχθέντων, τοῖς μὲν φιλίοις θάρσος ἐμποιήσειας ἐπιχειρῶν τι, ἀλλ' οὐ δεδιώς· τοῖς δὲ πολεμίοις φόβον ἐμπαρασκευάσεις ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἠρεμῶν. Δεῖ 10
δὲ καὶ τάδε παρηγγέλθαι, τῶν πολιτῶν τοῖς κεκτημένοις ζεύγη, ἢ ἀνδράποδα, ὑπεκτίθεσθαι εἰς τοὺς προσοίκους· ὡς οὐκ εἰσαξόντων εἰς τὴν πόλιν. οἷς δ' ἂν μὴ ὑπάρξῃ ξενία παρ' οὓς θήσονται, πρὸς τοὺς ἄρχοντας δημοσίᾳ

παρατί-

παραγγέλλεσθαι τοῖς περιοίκοις, παρασκευάζοντας δι' ὧν σωθήσεται τὰ ὑπεκτιθέμενα. Ἔπειτα κηρύγματα ποιεῖσθαι τοιάδε διὰ τοῦ χρόνου, φόβου καὶ ἀποτροπῆς τῶν ἐπιβουλευόντων ἕνεκεν· κατακομίζειν τὰ ἐλεύθερα σώματα καὶ τοὺς καρποὺς ἐν τῇ πόλει. τοῦ δὲ ἀνηκουστοῦντος, ἐξουσίαν εἶναι τῷ βουλομένῳ ἀζημίῳ ἄγειν καὶ φέρειν τὰ ἐκ τῆς χώρας· τάς τε ἑορτὰς κατὰ πόλιν ἄγειν. συλλόγους τε ἰδίους μηδαμοῦ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς γίνεσθαι. τοὺς δὲ ἀναγκαίους ἢ ἐν πρυτανείῳ, ἢ ἐν βουλῇ, ἢ ἐν ἄλλῳ φανερῷ τόπῳ. μηδὲ θύεσθαι μάντιν ἰδίᾳ ἄνευ τοῦ ἄρχοντος· μηδὲ δειπνεῖν κατὰ συσσιτίας· ἀλλ' ἐν ταῖς αὐτῶν οἰκίαις ἑκάστους· ἔξω γάμου καὶ περιδείπνου, καὶ ταῦτα προαπαγγείλαντας τοῖς ἄρχουσιν· ἐὰν δὲ ὦσι φυγάδες, ἐπικηρύσσειν, ὃς ἂν ἀστῶν ἢ ξένων ἢ δούλων ἀποκινῇ, ἃ ἑκάστῳ τούτων ἔσται. καὶ ἐάν τις τινὶ τῶν φυγάδων συγγίνηται, ἢ παρ' ἐκείνων τισὶν, ἢ ἐπιστολὰς πέμψῃ ἢ δέξηται, εἶναί τινα κίνδυνον ἢ ἐπιτίμιον αὐτῷ. τῶν δὲ ἐκπεμπομένων καὶ εἰσαγομένων ἐπιστολῶν, εἶναι ἐπισκόπησιν, πρὸς οὓς οἰσθήσεται πρότερον. ὅπλα οἷς ἐστιν ἑνὸς πλείω ἀπογράφεσθαι, καὶ ἐξάγειν μηδένα μηδὲν ὅπλον, μηδὲ ἐνέχυρον δέχεσθαι. στρατιώτας μὴ μισθοῦσθαι, μηδὲ ἑαυτὸν μισθοῦν ἄνευ τῶν ἀρχόν-

deponant; hi, proviſo unde alentur corpora ſubducenda, apud finitimos populos magiſtratibus ea commendent. Deinde autem, per certa temporis intervalla præconis voce edicendum, terrendi gratiâ inimicos inſidiantes, & ab inceptis ſuis avertendi; ut liberæ perſonæ, & fructus univerſi intra muros convehantur: ſi quis non paruerit, jus faſque eſſe volentibus, agere ferre omnia quę fuerint cunque in agris reperta. Dies feſti in urbe agitentur. Conventus privati nulli uſquam, neque interdiu, neque noctu coguntor: neceſſarii publicis de rebus, aut in Prytaneo, aut in Curia, aut in alio omnibus conſpicuo loco habentor. Ne quis vates privatim, & ſine magiſtratu ſacrificato. Nulla item una cœnantium conuivia agitantor: ſed unuſquiſque in ſuis ædibus cœnato: præterquam ſi nuptiarum epulæ celebrentur, aut è funere ſilicernium: idque magiſtratibus fuerit prius ſignificatum. Si exulabunt ab urbe nonnulli, edicendum erit, ſi quis civium, aut peregrinorum, aut ſervorum pedem porta extulerit, quæ pœnæ quemque eorum maneant: ſi quis item aliquem exulum conveniat, aut eum qui ab exule miſſus fuerit, aut literas mittat recipiátue, periculum aliquod fore illi adeundum, aut pœnam luendam. Epiſtolarum quæ ad exteros mittuntur, aut quæ in urbem admittuntur, ſunto inſpectores ad quos prius deferantur. Arma ſi quis plura unis habeat, apud magiſtratum profitetor. nemo genus ullum armorum urbe efferto; neque pignoris loco capito. Milites conducendi, aut ad militiam locandi operam

operam ſuam, ſine auctoritate magiſtratus, nemini jus eſto. Nullus neque civis neque inquilinus abſque commeatu navem ſoluito, appellentibus nauigiis denuntiator, ut eo loco ſtationem capiant, qui portæ, aduenientibus indicandæ, fuerit proximus. Peregrini cum in urbem accedent, arma in aperto & præ manibus ferunto: atque ea ſtatim illis adimuntor. hoſpites ne quis ſuſcipiat, ne ipſi quidem caupones, inſciis magiſtratibus: tum autem magiſtratus adnotanto apud quem & quando peregrinus aliquis divertit. iidem etiam quot noctibus cauponas ab exteriore parte claudunto. Per certa intervalla temporis, qui miſeri & inutiles facti fuerint, præconio exire oppido jubeantur. Finitimi, qui vel ſtudiorum gratia vel quamlibet aliam ob cauſſam in urbe fuerint, nomina apud magiſtratum profitentor. Cum legationibus quas civitates, tyranni *vel* principes, aut exercitus publice miſerint, ſermones ſerere, promiſcuè omnibus qui volverint, ne impune liceat: quin potius fideliſſimi civium deliguntor, qui perpetuo cum legatis, quamdiu manebunt in urbe, ſunt futuri. Quarum rerum in urbe fuerit inopia, frumenti, olei, aut ſimilis alius, ſi quis eas invexerit; huic pro copia rerum invectarum propoſitæ ſunto uſuræ; & corona detur eidem honoris gratiâ: nauclero item immunis concedatur èvectio atque advectio. luſtrationes armatorum ſæpius fiunto. peregrini qui forte illo tempore in urbe verſabuntur, in certum locum traducuntor; aut in ædibus manento:

των· ἐκπλεῖν μηδένα ἀστῶν, μηδὲ μέτοικον ἄνευ συμβόλου. τά τε πλοῖα προσηγγέλθαι ὁρμίζεσθαι, καθ' ἃς πύλας τοῖς ἐρχομένοις ῥηθήσεται. ξένους τοὺς ἀφικνουμένους, τὰ ὅπλα ἐμφανῆ καὶ πρόχειρα φέρειν. καὶ εὐθὺ αὐτῶν παρῃρῆσθαι. καὶ αὐτοὺς μηδένας ὑποδέχεσθαι, μηδὲ τοὺς πανδοχέας ἄνευ τῶν ἀρχόντων. τοὺς δὲ ἄρχοντας ἀπογράφεσθαι, καὶ παρ' ᾧ τινι, ὅτ' ἂν καταγάγωνται. τὰς δὲ νύκτας ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τὰ πανδοχεῖα ἔξωθεν κλείεσθαι· διὰ χρόνου δέ τινος, ὅσοι ἂν ταλαπείριοι αὐτῶν ὦσιν ἐκκηρύττεσθαι· ὁμόρους δὲ ἢ κατὰ παιδείαν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ χρείαν ἐπιδημοῦντας, ἀπογράφεσθαι. ταῖς δὲ δημοσίαις ἀφικνουμέναις πρεσβείαις ἀπὸ πόλεων, ἢ τυράννων, ἢ στρατοπέδων, οὐ χρὴ ἐν αὐτοῖς τὸν ἐθέλοντα διαλέγεσθαι· ἀλλ' ἀεί τινας τῶν πολιτῶν τοὺς πιστοτάτους, οἳ μετ' αὐτῶν συνέσονται, μέχρις ἂν ἐνδημῶσιν οἱ πρέσβεις. καὶ ὧν ἂν σπανίζῃ ἡ πόλις σίτου ἢ ἐλαίου, ἢ ἄλλου τινός, τῷ εἰσάγοντι κατὰ πλῆθος τῶν εἰσαγομένων τόκους προκεῖσθαι, καὶ στέφανον δίδοσθαι εἰς τιμήν. τῷ δὲ ναυκλήρῳ ἀνολκὴν καὶ καθολκήν. ἐξοπλισίας τε πυκνὰς ποιεῖσθαι· καὶ ξένους τοὺς ἐνδήμους τὸν καιρὸν τοῦτον μεθίστασθαι εἰς χωρίον ῥητόν, ἢ κατ' οἶκον διατελεῖν·

ἢ δὲ

ἢ ᾗ ἂν ἄλλῃ φαίνηται, ζημίαν προκεῖσθαι, ὡς ἀδικοῦντι. ὅταν τε σημήνῃ τὰ τούτοις ἐμπόρια καὶ πρατήρια κλείεσθαι, καὶ τὰ λύχνια κατασβεννύσθαι, καὶ τῶν ἄλλων μηδένα ἔτι παρεῖναι. ὅταν δέ τινι ἀναγκαῖόν τι συμβῇ, μετὰ λαμπτῆρος βαδίζειν ἕως ἂν παραγγελθῇ. καὶ ὅς ἂν καταμηνύσῃ τινὰ ἐπιβουλεύοντα τῇ πόλει, ἢ ὅ, τι ἂν τῶν προγεγραμμένων τις πρασσόμενον ἐξαγγείλῃ, ἀνηγγέλθαι τε αὐτῷ ἀργύριον, καὶ τὸ ἀγγελθὲν ἐμφανῶς προκεῖσθαι ἐν ἀγορᾷ, ἢ ἐπὶ βωμοῦ, ἢ ἐν ἱερῷ, ἵνα προχειρότερόν τις τολμήσῃ μηνύειν τι τῶν προγεγραμμένων. Ἐπὶ δὲ μονάρχῳ, ἢ στρατηγῷ, ἢ φυγάδι δυναστεύοντι, χρὴ καὶ τάδε προκηρύττεσθαι. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΠΑΘΗ Ο ΑΠΟΚΤΕΙΝΑΣ, ΤΟΙΣ ΤΕΚΝΟΙΣ ΑΥΤΟΥ ΑΠΟΔΙΔΟΣΘΑΙ ΤΟ ΑΓΓΕΛΘΕΝ ΑΡΓΥΡΙΟΝ· ΕΑΝ ΔΕ ΜΗ ΗΙ ΤΕΚΝΑ, ΤΩ ΕΓΓΥΤΑΤΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩ· καὶ ἐάν τις τῶν συνόντων τῷ φυγάδι, ἢ μονάρχῳ, ἢ στρατηγῷ πράξῃ τι τῶν προκειμένων, ἀποδίδοσθαι, καὶ κάθοδον αὐτῷ εἶναι. διὰ γὰρ ταῦτα προχειροτέρως ἂν ἐγχειροῖεν. ἐν δὲ ξενικῷ στρατοπέδῳ τοιάδε ἀναγγεῖλαι, σιγὴν πάντων ἀκουόντων κηρύξαι. ΕΙ ΤΙΣ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΑΠΙΕΝΑΙ ΜΗ ΑΡΕΣΚΟΜΕΝΟΣ ΤΟΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΝ, ΕΞΕΙΝΑΙ ΑΠΑΛΛΑΤΤΕΣΘΑΙ· ΑΛΛ' ΥΣΤΕΡΟΝ ΠΕΠΩΛΗΣΕΤΑΙ. τὰ δ' ἐλάσσω τούτων ἀδικήματα, κατὰ τὸν νόμον τὸν

qui eorum alio loco fuerit conſpectus, huic, tanquam auctori injuriæ, multa dicta eſto. horum item emporia, & loca ubi commercia exercent, ſimulac datum erit ſignum, ut claudantur; lucernæ ut exſtinguantur; ac ne aliorum quidem quiſquam ut adſit. neceſſitas ſi quem urgeat, cum laterna ingrediatur: donec præceptum fuerit, *ne quis exeat*. Si quis alium in Rempublicam conſpirantem indicaverit, aut eorum quæ antè ſcripta ſunt aliquid agentem detulerit; huic ut certa pecunia pronuntietur: & ut ſumma pronuntiata, in foro palam ſit expoſita, aut ſuper ara, aut in æde ſacra; quò tanto libentius aliquis indicium eorum quæ ſuperius ſcripta ſunt, profiteri audeat. ubi verò de monarcho agitur, aut belli duce, aut exule dominationem obtinente; præconio hoc amplius eſt addendum; QUOD SI QUID EI ACCIDERIT, QUI ILLUM PEREMERIT, PECUNIA PRONUNTIATA LIBERIS EJUS REDDETUR: SI LIBEROS NON HABEAT, PROXIMO AGNATO. Si quis è familiaribus aut domeſticis exulis, aut tyranni, aut ducis, aliquid eorum quæ pręcedunt patrarit; dependi huic dicta ſumma debet, ac præterea reditus ab exilio concedi. iſto enim pacto invitati, promptius rem aggredientur. Si de mercenario exercitu agetur, oportet imperato ſilentio, omnibus audientibus hęc edicere: SI QUIS, QUOD PRÆSENTEM RERUM STATUM NON PROBET, VELIT ABIRE; ABSCEDENDI JUS ILLI ESSE; POSTEA IDEM HOC SI TENTAVERIT, VÆNUM DABITUR. Minora iſtis peccata, ex lege propoſita pu-

ta puniantur vinculis aut multa. Si quis excercitui nocere deprehendatur, aut numerum copiarum imminuere, capital eſto. Secundum hæc, cæteris ordinibus proſpiciendum eſt: & primò illud inquirendum, an ſit inter cives concordia; quoniam obſidii tempore ſummum id eſt bonum. ſi non conſentiant, contrariæ factionis capita præcipue, & eos qui auctores Reipublicæ fuerint ut aliquid faceret, *unde orta eſt diſcordia*, transferre aliò nihil tale ſuſpicantes oportet, & honeſto quodam prætextu emittere; velut ad legationem obeundam, aut alia civitatis negotia gerenda. Exemplo ſit quod Dionyſius fecit: qui Leptinem fratrem habens, Syracuſiorũ populo valde charum, magnis præſidiis fultam ejus potentiam quum animadverteret, atque ipſe ejus fidem ſuſpectaret; traducere eum alio cupiens, palàm ille quidem fratrem eijcere non inſtituit: gnarus, civium benevolentiam magnas illi vires conciliaturam, & omnino tumultum aliquem exoriturum. igitur Dionyſius Leptinem hac arte aggreditur: mittit illum cum exigua ſtipendiariorum manu in urbem nomine Himeram; juſſum, quod erat ibi præſidium educere, & novum inducere. ubi Himeram Leptines pervenit, miſit qui juberent tantiſper ibi manere, uſque dum ipſe acciret. Cum urbs aliqua obſides hoſti dedit, adventante ejus exercitu parentes obſidum & genere propinquos ſecedere urbe oportet, donec finita

προκείμενον, δεσμὸς ἢ ζημία. ἐὰν δέ τις φαίνηται βλάπτων τι τὸ στράτευμα, ἢ διαλύων τὸ στρατόπεδον, θάνατος ἔστω ἡ ζημία. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἄλλων τάξεων ἐπιμέλειαν ποιητέον. καὶ πρῶτον ἐπισκεπτέον εἰ ὁμονοοῦσιν οἱ πολῖται, ὡς ἂν ὄντος μεγίστου τούτου ἀγαθοῦ ἐν πολιορκίᾳ· εἰ δὲ μή, τοὺς τὰ ἐναντία φρονοῦντας τοῖς παροῦσι πράγμασι, καὶ μάλιστα ἡγεμόνας τε καὶ αἰτίους γενομένους ἐν τῇ πόλει, πράξεώς τινος, μεθιστάναι αὐτοὺς ἀνυπόπτως, μετὰ προφάσεως εὐλόγου ἐκπέμποντα ἄλλῃ ὡς πρέσβεις τε, καὶ ἐπ' ἄλλας δημοσίας ἐργασίας. Οἷον καὶ Διονύσιος ἔπραξε, Λεπτίνην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἔχοντα Συρακουσίων τὸ πλῆθος οἰκείως, καὶ ὁρῶν κατὰ πολλὰ ἰσχυρὸν αὐτὸν ὄντα, γενόμενος αὐτῷ ἐν ὑποψίᾳ τινί, καὶ θέλων αὐτὸν μεταστήσασθαι· φανερῶς μὲν οὐκ ἐπεχείρει ἐκβάλλειν αὐτόν, γνοὺς ὅτι περὶ αὐτὸν πολλὴ μετ' εὐνοίας ἰσχὺς ἔσοιτο, καὶ νεώτερον ἄν τι γένοιτο. τεχνάζει δὲ τόνδε τρόπον. πέμπει αὐτὸν μετὰ ξένων ὀλίγων εἰς πόλιν, ὄνομα Ἱμέραν, κελεύων φρουράν, τὴν μὲν ἐξαγαγεῖν, τὴν δὲ καταστῆσαι. γενομένου δ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἱμέρᾳ, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτοῦ περιμένειν, μέχρις ἂν αὐτὸς μεταπέμψηται. Πόλεως δὲ ὁμηρευομένης, ὅτ' ἂν ἐπ' αὐτὴν στρατιὰ γίνηται, τοὺς γονεῖς τῶν ὁμηρευόντων, καὶ τοὺς ἐγγὺς τὰ γένη, μεθίστασθαι ἐκ τῆς πόλεως, ἄχρις ἂν ἡ πολιορκία παρέλθῃ,

ἵνα μὴ ἐφορῶσιν ἐν ταῖς προσαγωγαῖς τῶν πολεμίων τοὺς αὐτῶν παῖδας συμπροσαγομένους καὶ τὰ ἔσχατα πάσχοντας. ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτοὺς ἔνδον ὄντας, καὶ ὑπεναντίον τι πρᾶξαι· ἐὰν δ' ἄρα δυσχερὲς μετὰ τῶνδε τῶν προφάσεων ἐκπέμπειν· συλλέγειν αὐτοὺς, ὡς ἐλαχίστων μετέχοντας ἔργων καὶ πράξεων· καὶ μήτε ὅπου ἔσονται, μήτε ὅ, τι πράξουσι προειδέναι· καὶ ὡς ἥκιστα ἐπὶ σφῶν αὐτῶν διατηροῦντας καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ἄλλας ἐπ' ἄλλαις πράξεις καὶ λειτουργίας αὐτοῖς, τὸ πλῆθος ἐπιρρεῖν ἀνυπόπτως· μεθ' ὧν ὄντες ἐν φυλακῇ μᾶλλον ἔσονται, ἢ φυλάξουσί τι. ἔστωσαν δὲ διειλημμένοι ὡς εἰς τὰ τρία. οὕτω γὰρ ἂν διακείμενοι, ἥκιστα ἂν δύναιντο νεωτερίσαι. Ἔτι τοίνυν μηδὲ εἰς τὰς κοίτας λαμπτῆρας φέρεσθαι, μηδὲ ἄλλο νυκτερινὸν φέγγος. Ἤδη γάρ τινες, ἐπεὶ πάντη ἐξείργοντο μηδὲν νεωτερίσαι θέλοντες, μηδὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τι πρᾶξαι, τοιόνδε τεχνάζουσι. σὺν γὰρ τοῖς ἀκολούθοις καὶ στρώμασι φερομένοις εἰς τὰς φυλακὰς, λύχνα, οἱ δὲ, δᾶδας, οἱ δὲ λαμπτῆρας· ἵνα δὲ πρὸς τι κοιτάσθωσι ὅτι τὸν φέγγον σύσσημον ἐποιήσαντο. διὸ δεῖ πάντα τὰ τοιαῦτα ὑποπτεύειν.

11 Ἔτι δὲ καὶ τῶν πολιτῶν δεῖ τοῖς ἀντιπροθυμουμένοις προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ μηδὲν εὐθέως ἀποδέχεσθαι διὰ τάδε. ῥηθήσονται δὲ ἑξῆς αἱ ἐπιβουλαὶ ἐκ τῆς βίβλου,

citò eorum conſiliam ullum

ſit obſidio: ne dum adverſarii machinas ad muros admovent, liberos itidem ſuos admoveri & ultima pati ſupplicia videant. fieri enim poteſt, ut hi ſi tum in oppido reperiantur, aliquid contra utilitatem publicam moliantur. quod ſi durum eſt, ejuſmodi metus prætexentem illos emittere; ſic ſunt habendi, ut quæ publicé fiunt aut aguntur, rarenter admodum participent: neque prius reſciſcant ubi ſint collocandi, aut quid acturi. danda etiam opera eſt, ut quam rariſſimè aut interdiu aut noctu ſoli ipſi inter ſe agitent: ſed in aliis atque aliis actionibus & munerum functionibus occupentur, per quæ omni amota ſuſpicione, multitudo hominum ad eos confluet, inter quos cuſtodientur potius, quàm ut ipſi quicquam cuſtodiant. Sunto autem ita diviſi, ut unum terni obſeruent. ſic enim efficietur, ut ſeditionem ciere minime queant. Ad hæc videndum, ne ad vigiliarum ſtationes laternæ ferantur, aut ullum aliud lumen nocturnum. Reperti namq; ſunt rerum novarum cupidi, qui poſtquam erat eis præciſa facultas omnis exſequendi quod volebant, & cum hoſte clandeſtina conſilia communicandi, dolo hujuſmodi uterentur: comitati pediſſequis ſtragula ſibi deferentibus quando excubitum eunt, alii lucernas, alij tædas, *aut faces*, alii laternas ferunt; ut per hoc lumen ſignū dent, ad quam muri urbiſue partem vigilias agāt. quare hæc omnia ſuſpecta eſſe debent. Sed & cives erga civitatem male animatos obſervare attente oportet, neque amplecti, propter ea quæ jam dicentur. nam

tur. nam exempli gratia, deinceps afferentur è Libro *exemplorum* conjurationes urbanę à magiſtratibus aut privatis initæ; & quomodo earum nonnullę objecto impedimento diſſipatę fuerint. Quum proditio ageretur urbis Chii, unus è magiſtratibus proditionis particeps collegas ſuos decipiens, hac illis oratione quod voluit perſuaſit. Nam quia pax eſſet, dixit portus clauſtrum in terram extractū, ſiccandum eſſe & pice inunguendū: vetera navium armamenta vendenda: è navalibus ea reficienda, quæ compluta ſtillas tranſmittant: conjunctam item navalibus porticum, necnon turrim in qua magiſtratus plurimum degebant, ipſam quoque navalibus junctam; ut hac occaſione, iis qui navalia, porticum & turrim erant occupaturi, ſcalæ eſſent præparatæ. dedit etiam conſilium, ut multitudini militum præſidiariorum ſtipendia adimerentur: quo videlicet, ſumptus civitas faceret quàm minimos. alia item ſimilia his quum diceret, collegis perſuaſit, quæ proditoribus & inſidiantibus ad loca illa capienda futura erant uſui. quamobrem ad talium conſiliorum auctores, animum ſemper oportet attendere. Simul de muro appendit retia capiendis cervis apta & apris, fingens velle ſe illa ſiccare: itemque alibi aprugna *alia*, quorum funes exterius pendebant. atque horum ope milites noctu aſcenderunt. In Argivorum urbe adverſus cives factioſos hoc geſtum eſt. Quum inibi eſſent divites, ut plebem ſecundo aggrederentur, & ea fine peregrinos milites accirent; Tribunus plebis co-

παραδείγματος ἕνεκεν, ὅσαι κατὰ πόλιν ἐξ ἀρχόντων, ἢ ἰδιωτῶν γεγόνασι, καὶ ὡς ἔνιαι αὐτῶν κωλυθεῖσαι διελύθησαν. Χίου γὰρ μελλούσης προδίδοσθαι, τῶν ἀρχόντων τις συμπροδιδοὺς καὶ ἀπατῶν τοὺς ἄρχοντας, ἔπεισε λέγων· ὡς ἐπειδὴ εἰρήνη εἴη, τοῦ τε λιμένος τὸ κλεῖθρον εἰς γῆν ἀνασπάσαντας, ξηρᾶναι δεῖ καὶ πισσαλοιφῆσαι, καὶ τὰ παλαιὰ τῶν νηῶν ἄρμενα ἀποδόσθαι· τῶν τε νεωρίων ἐπεσκευάσαι τὰ στάζοντα, καὶ τὴν ἐχομένην αὐτῶν στοὰν καὶ τὸν πύργον, ἐν ᾧ διητῶντο οἱ ἄρχοντες, ἐχόμενον τῆς στοᾶς. ἵνα ἐκ προφάσεως κλίμακες προσπαρεσκευασθῶσι τοῖς μέλλουσι καταλαμβάνειν τὰ νεώρια, καὶ τὴν στοὰν, καὶ τὸν πύργον. ἔτι δὲ συνεβούλευε καὶ τὸ πλῆθος τῶν τὴν πόλιν φυλασσόντων ἀπόμισθον ποιῆσαι· ἵν' ὡς ἐλάχιστον δῆθεν ἀνάλωμα τῇ πόλει ᾖ· καὶ ἄλλα τούτοις ὁμότροπα λέγων, ἔπεισε τοὺς συνάρχοντας ἅπερ ἔμελλον τοῖς προδιδοῦσι καὶ ἐπιτιθεμένοις συνοίσειν πρὸς τὴν κατάληψιν. ὥστε ἀεὶ δεῖ προσέχειν τοῖς τὰ τοιαῦτα πλειοῦν σπουδάζουσιν· ἅμα δὲ τοῦ τείχους ἐπιδήσας κατεκρέμασε δίκτυα ἐλάφεια καὶ σύεια, ὡσεὶ ξηραίνειν θέλων, καὶ ἄλλη σύεια ἔξω τοὺς κάλους ἔχοντα, καθ' ἅπερ ἐν νυκτὶ ἀνέβησαν στρατιῶται. Πρὸς δὲ ἀντιστασιώτας, τοιόνδε ἐπράχθη ἐν Ἄργει. Μελλόντων γὰρ τῶν πλουσίων τὴν δευτέραν ἐπίθεσιν ἐπιτίθεσθαι τῷ δήμῳ, καὶ ξένους ἐπαγομένων· ὁ τοῦ δήμου προστάτης

προαισθόμενος τὸ μέλλον τῶν ἐπιτιθεμένων τινὰς, τῶν ὑπεναντίων ὄντων τοῦ δήμου ἄνδρας δύο, προσποιησάμενος φίλους εἶναι ἀπορρήτους, πολεμίους αὐτοῦ καθιστάντι αὐτοὺς, καὶ ἐποίει κακῶς ἐν τῷ φανερῷ· σιγῇ δὲ τὰ ἐκ τῶν ἐναντίων βουλεύματα ἤκουε παρ' αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἐσάγεσθαι τοὺς ξένους ἦσαν οἱ πλούσιοι· ἄνδρες δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει τινὲς ἦσαν ἕτοιμοι, καὶ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἔμελλε τὸ ἔργον ἔσεσθαι· ἔδοξε τῷ τοῦ δήμου προστάτῃ τάχιστα ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ τὸ μέλλον μὴ προειπεῖν, ἵνα μὴ πᾶσα ἡ πόλις ταραχθῇ. εἶπε δὲ ἄλλα τε καὶ ὅτι συμφέρον εἴη ἐν τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ σὺν τοῖς ὅπλοις πάντας οἷς ἔχει παρεῖναι ἐν τῇ αὐτοῦ φυλῇ, * ὅπλα ἑκάστους· ἐὰν δέ τις ἄλλως ἐκθῆται τὰ ὅπλα, ἢ ἄλλῃ ἐξενηνεγμένος φανῇ, ὡς προδότης καὶ ἐπιβουλεύων τῷ δήμῳ, πασχέτω τι, τοῦτο δὴ αὐτό, ἵνα κατὰ τὰς φυλὰς ὄντες οἱ πλούσιοι, μὴ δύνωνται εἰς ταυτὸ ἀθροισθέντες, μετὰ τῶν ξένων ἐπιθέσθαι· ἀλλ' ἐν ταῖς φυλαῖς ὄντες διακεχωρισμένοι ὦσιν ἐν πολλοῖς ὀλίγοι φυλέται· καλῶς δὲ δοκεῖ καὶ ἀγχινόως μετ' ἀσφαλείας διαλῦσαι τὸ μέλλον. Παραπλησίως δὲ ἐν Ἡρακλείᾳ ἐν τῷ Πόντῳ οὔσης δημοκρατίας καὶ ἐπιβουλευόντων τῶν πλουσίων τῷ δήμῳ, καὶ μελλόντων ἐπιτίθεσθαι, προγνόντες οἱ προστάται τοῦ δήμου τὸ μέλλον, οὐσῶν αὐτοῖς τριῶν φυλῶν, καὶ τεσσάρων ἑκατοστύων, ἔπεισαν τὸ πλῆθος ἑξήκοντα εἶναι ἑκατοστύας· ἵνα ἐν

gnito quid ageretur, duos viros è factione contraria populo quum arcana amicitia ſibi conciliaſſet, inimicos ſibi illos reddidit, atque adeo palàm multum illis nocebat: cæterum clam idem per illos adverſariorum conſilia cognoſcebat: ubi tempus venit, quo peregrinum militem divites erant in urbem recepturi; ſimul oppidanorum nonnullis ad eam rem paratis, adeo ut proxima nocte peragi opus deberet; viſum eſt faciendum Tribuno plebis ut concionem quam citiſſime convocaret, proditione interim, ne urbs tota perturbaretur, diſſimulata. ibi cum alia, tum hæc quoque dixit: E re civitatis futurum, ut ſequente nocte omnes cives cum armis quæ haberet quiſque, in ſua tribu adeſſet, ac centuria ſua: quod ſi quis arma è domo ſua transferret alio, aut id feciſſe deprehenderetur; is tamquam proditor, & qui plebi inſidiatur, luat has pœnas. hoc autem ideo fecit Tribunus, ut diviſi per tribus divites non poſſent in unum congregati plebem cum peregrino milite adoriri: ſed diſperſi per ſuas quiſque tribus, pauci tribules inter multos agerent. ita pulcro & ſubtili commento viſus hic eſt, proditionem quæ parabatur, ſine ullo diſcrimine impediiſſe. Simile huic eſt, quod Heracleæ Ponticæ accidit: ubi quum penes plebem ſummum eſſet imperium, & divites plebi inſidias pararent; ac jamiam adorturi eam eſſent; Tribuni plebis qui prius reſciverant quid ageretur, auctores plebi fuerunt ut civitatem antea diviſam in tribus tres, centurias quadraginta, partirentur in

tur in centurias ſexaginta: ut in his divites & vigilias & publicas omnes alias functiones obirent. euenit igitur, ut diſperſis per centurias divitibus, pauci in ſingulis ubique adeſſent inter plures è plebe. Simile item eſt, quod Lacedæmone antiquitus accidit. Magiſtratus delato ſibi indicio cognoverunt, eſſe in urbe conjurationem; & conjuratis invadendi ſignum eſſe, quando pileum capite ſuſtuliſſent. illi conjuratos quominus invaſionem facerent, hujuſmodi præconio inhibuerunt: QUI PILEUM COGITANT TOLLERE NE TOLLANT. Corcyræ etiam, quum divites, & qui ad paucos res trahebant, inſurrecturi adverſus plebem eſſent: (fuit tum in urbe & Chares dux populi Athenienſium, cum præſidio, qui conjuratis favebat:) tale vaframentum fuit excogitatum. Quidàm è ducibus militis prȩſidiarii, poſtquam cucurbitulas ſibi admoviſſent, & ſectiones in corpore feciſſent, cruentati in forum procurrerunt, ceu vulneribus affecti: ſimul alii quoque milites, ad id præparati, arma è veſtigio efferunt. faciunt idem & Corcyrenſium quicumque erant conſpirationis conſcii, cæteris quid rerum ageretur ignorantibus. quibus in concionem vocatis, Tribuniſplebis, tanquam ſeditionis auctoribus, manus eſt injecta. ita divites omnia in ciuitate ad ſuam utilitatem commutarunt. Cum in urbe erunt ſociorum auxilia, cavendum eſt, ne unquam ſocii una agitent; ſed ita dividantur, ut de male animatis in civitatem eſt dictum; idque ob illas

ταύταις καὶ εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ εἰς τὰς ἄλλας λητουργίας φοιτᾶν οἱ πλούσιοι. Συνέβαινε δὴ ἐν τούτῳ διεσκεδασμένους εἶναι τοὺς πλουσίους, καὶ ἐν ταῖς ἑκατοστύσιν ὀλίγους ἑκάστοθι παραγίνεσθαι ἐν πολλοῖς δημόταις. Σμικρότερον δέ τι τούτου καὶ παλαιὸν ἐν Λακεδαίμονι γενέσθαι. Μηνυθείσης γὰρ ἐπιβουλῆς τοῖς ἄρχουσιν, ὅτι ὅταν ὁ πῖλος ὀρθὸς ἐπιθήσονται, ἔπειτα τοὺς ἐγχειροῦντας ἐπιθέσθαι, κήρυγμα ἀνεκήρυξαν, ΤΟΥΣ ΤΟΝ ΠΙΛΟΝ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΑΡΑΙ ΜΗ ΑΡΑΙ. Ἐν Κορκύρᾳ δὲ ἐπανάστασιν δέον γενέσθαι ἐκ τῶν πλουσίων καὶ ὀλιγαρχικῶν τῷ δήμῳ· ἐπεδήμει δὲ καὶ Χάρης ὁ Ἀθηναῖος, φρουρὰν ἔχων, ὅσπερ συνήθελε τῇ ἐπαναστάσει· ἐπεχειρήθη τοιόνδε. Τῶν τῆς φρουρᾶς τινες ἄρχοντες σικύας προσβαλλόμενοι καὶ τομὰς ἐν τῷ σώματι ποιησάμενοι καὶ αἱματωθέντες, ἐξέδραμον εἰς τὴν ἀγορὰν ὡς πληγὰς ἔχοντες. ἅμα δὲ αὐτοῖς εὐθὺς προπαρεσκευασμένοι οἵ τε ἄλλοι στρατιῶται τὰ ὅπλα ἐξηνέγκαντο. καὶ τῶν Κερκυραίων οἱ ἐπιβουλεύοντες, τῶν ἄλλων ἀγνοούντων τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς ἐκκλησίαν συγκληθέντων, συνελάμβανον τοὺς προστάτας τοῦ δήμου, ὡς ἐπαναστάσεως γενομένης ἐξ αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλλα μεθίστασαν πρὸς τὸ συμφέρον αὑτοῖς. Χρὴ δὲ καὶ συμμάχων εἰς τὴν πόλιν, μή ποτε 12
ἅμα διαπλέειν τοὺς συμμάχους ἀλλὰ διεσκεδάσθαι ὁμοτρόπως τῶν αὐτῶν ἕνεκεν τοῖς προειρημένοις

ipſas, quæ expoſitæ ſunt, cauſ-

τὸ δ' αὐτὸ καὶ μετὰ ξένων μισθοφόρων
μέλλοντάς τι πράσσειν, ἀεὶ χρὴ
ὑπερέχειν πλήθει καὶ δυνάμει τοὺς
ἐπαγομένους πολίτας τῶν ξένων. εἰ
δὲ μή, ἐπ' ἐκείνοις γίνονται αὐτοί τε
καὶ ἡ πόλις· οἷον Χαλκηδονίοις
πολιορκουμένοις παρόντες σύμ-
μαχοι, βουλομένων τὰ αὐτοῖς
συμφέροντα, οὐκ ἔφησαν οἱ φρου-
ροὶ ἐπιτρέψειν, ἐὰν μὴ Κυζικη-
νοῖς δοκῇ εἶναι συμφέροντα· ὥς-
τε τοῖς Χαλκηδονίοις τὴν φρου-
ρὰν ἔσω οὖσαν πολὺ φοβερωτέραν
εἶναι τῶν περικαθημένων πολεμίων.
Δεῖ οὖν μή ποτε εἰς πόλιν οἰκείαν
μείζω δύναμιν ἐπ' αὐτὴν δέχεσθαι
τῆς ὑπαρχούσης τοῖς πολίταις·
ξένοις τε χρώμενον ἀεὶ δεῖ τὴν
πόλιν πολλῷ ὑπερέχειν τῆς τῶν ξέ-
νων δυνάμεως· οὐ γὰρ ἀσφαλὲς
ξενοκρατεῖσθαι, καὶ ἐπὶ μισθοφό-
ροις γίνεσθαι. Οἷον καὶ Ἡρακλεώ-
ταις τοῖς ἐν τῷ Πόντῳ συνέβη·
ἐπαγόμενοι γὰρ ξένους πλείονας τοῦ
προσήκοντος, πρῶτον μὲν τοὺς
ἀντιστασιώτας ἀνεῖλον· ἔπειτα αὐ-
τοὺς καὶ τὴν πόλιν ἀπώλεσαν, τυ-
ραννευθέντες ὑπὸ τοῦ εἰσαγαγόν-
13 τος τοὺς ξένους. Ἂν δὲ δέῃ ξε-
νοτροφεῖν, ὧδε ἂν ἀσφαλέστατον
γίνοιτο. Χρὴ τοῖς ἐν τῇ πόλει
εὐπορωτάτοις προστάξαι κατὰ δύ-
ναμιν ἑκάστῳ παρέχειν ξένους ἑκά-
στους, τοὺς μὲν τρεῖς, τοὺς δὲ δύο,
τινὰς δὲ ἕνα. ἀθροισθέντων δὲ
ὅσων δέοιτο, διελεῖν αὐτοὺς εἰς λό-
χους, καταστήσαντας ἐπ' αὐτοὺς
τῶν πολιτῶν τοὺς πιστοτάτους λοχα-
γούς. τὸν δὲ μισθὸν καὶ τὴν προ-

ſas. Similiter etiam, quoties peregrino ac mercenario milite uti cogitas, videndum, ut numero ſemper & viribus cives qui ſequuntur ſigna peregrinis ſint ſuperiores. alioquin in poteſtate illorum & cives & urbs ipſa fuerit. Exemplo ſunto Chalcedonenſes; qui obſidione aliquando cincti, ac ſocios in urbe habentes, conſilia ſibi ſalutaria quum agitarent; negare præſidiarii milites, ſe permiſſuros, niſi Cyzicenis illa fore ſibi ex uſu eſſent viſa. adeo ut Chalcedonenſibus terribilius eſſet præſidium intra muros receptum, hoſte obſidente. Cavendum igitur eſt, ne in urbem tuam adſciti militis majores copias admittas, quam civium tuorum ſint vires. quod ſi peregrino & mercenario utaris auxilio, ſemper civiles copias vires externas multum ſuperare eſt neceſſe. neque enim tutum eſt, preſtare potentia in urbe peregrinos, & in mercenarii militis poteſtate cives eſſe. Teſtimonio ſit caſus Heracleotarum ad Pontum; qui peregrinos Heracleam quum acciviſſent majore quàm par erat numero; primò factionem contrariam ſuſtulerunt; deinde & ſe & civitatem ſuam perdiderunt, occupata ab illo qui peregrinum militem induxerat, urbis tyrannide. Quod ſi miles prę[illegible]idiarius fuerit alendus; ejus faciendi ratio hęc erit tutiſſima. Ditiſſimis quibuſque civium imperandum eſt, ut milites, pro ſuis quiſque facultatibus, alii ternos, alii binos, quidam unum exhibeant. horum ubi idoneus numerus eſt coactus, deſcribendi ſunt ordines, quos Græci lochos dicunt, & lochagi ſive ductores ordinum iis præficiendi è fideliſſimis civium. Mer-

Mercedem & alimentum, mercenarii ab iis qui conduxerunt accipiunto: partim ipſis de ſuo erogantibus, partim & civitate nonnihil conferente. Manſio militum eſto in eorum ædibus, quibus operam ſuam locarunt. publica verò miniſteria, vigilias, & quæcumque alia magiſtratus imperaverint, à ductoribus ordinum congregati obeunto. Poſt aliquantum verò temporis iis qui in alendo milite impenſas prius fecerint, pecunia redditor: eo tamen deducto, quod tributi nomine ſinguli cives publico tenentur prȩſtare. hoc namque pacto, expeditiſſime, tutiſſime, & minimo ſumptu mercenarius miles poterit ali. Et cum factioſis quidem civibus, rerum novarum cupidis, ita eſt agendum. Porrò multitudo civium eo maxime tempore in concordiam debet adduci: cum aliis conciliando artibus, tum etiam obæratos uſurarum exiguitate relevando, aut in totum uſuras remittendo. quod ſi gravius periculum immineat, ſortis quoque pars aliqua, vel etiam tota eſt remittenda: quoniam id genus homines, numero cæteris prævalentes & occaſionibus imminentes, omnium maxime civitati ſunt terribiles. Illi prȩterea qui victus quotidiani laborant inopia, ut ejus copiam habeant proſpiciendum. atque hæc ut tributione æqua & ſine moleſtia divitum, quoties uſus poſtulaverit, procurari queant; quibus item rationibus pecunia in eos uſus parari poſſit, videndum: de quibus omnibus nos in libro de Præſidiis belli comparandis, perſpicuè ſcripſimus. His ita proviſis, ſi vel nuntius vel pyrſeutȩ ſigni-

φὴν οἱ ξένοι παρὰ τῶν μισθωσαμένων λαμβανόντων· τὸ μέν τι παρ' αὐτῶν, τὸ δὲ καὶ τῆς πόλεως συμβαλλομένης· καὶ διαιτάσθωσαν ἕκαστοι ἐν ταῖς τῶν μισθωσαμένων οἰκίαις· οἱ δὲ τὰς λειτουργίας, ἐπὶ τὰς ἐννυχίας, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτάγματα ἐκ τῶν ἀρχόντων, ἀθροιζόμενοι ὑπὸ τῶν λοχαγῶν, ὑπηρετούντων. κομιδὴ δὲ τοῖς προαναλίσκουσιν εἰς τοὺς ξένους χρόνῳ τινὶ γινέσθω, ὑπολογιζομένοις ἀπὸ τῶν εἰς τὴν πόλιν εἰσφερομένων παρὰ ἑκάστου τελῶν· οὕτω γὰρ ἂν τάχιστά τε καὶ ἀσφαλέστατα καὶ εὐτελέστατα ξενοτροφηθείη. Τοῖς μὲν οὖν ἐν τῇ πόλει ὑπεναντία θέλουσι τοῖς καθεστηκόσι, προσφέρεσθαι ὡς προγέγραπται. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν πολιτῶν εἰς 14
ὁμόνοιαν τέως μάλιστα χρὴ προάγειν, ἄλλοις τε ὑπαγόμενοι αὐτοὺς, καὶ τοὺς χρεωφειλέτας κουφίζοντα τόκων βραχύτητι, ἢ ὅλως ἀφαιροῦντα. ἐν δὲ τοῖς λίαν ἐπικινδύνοις, καὶ τῶν ὀφλημάτων τι μέρος, καὶ πάντα. ὅταν δὲ ὡς πολλοίγε καὶ φοβερώτατοι ἔφεδροι εἰσιν οἱ τοιοίδε ἄνθρωποι, τούς τε ἐν ἀπορίᾳ ὄντας τῶν ἀναγκαίων εἰς εὐπορίαν καθιστάναι· καὶ ὅπως ἴσως καὶ ἀλύπως τοῖς πλουσίοις ταῦτα γιγνόμενα πράττοιτο, καὶ ἐξ οἵων πόρων πορίζοιτο· καὶ περὶ τούτων ἐν τῇ Ποριστικῇ βίβλῳ δηλωτικῶς γέγραπται. Κατα- 15
σκευασθέντων δὲ τούτων, ἄν τι ἀγγελθῇ ἢ πυρσευθῇ βοηθείας

δεόμενον, ἐξιέναι ἐπὶ τὰ κακούμενα τῆς χώρας. τοὺς δὲ στρατηγοὺς παρόντας εὐθὺς συντάττειν· ἵνα μὴ σποράδην καὶ κατ' ὀλίγους ἐξιόντες ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἀπολλύωνται δι' ἀταξίαν καὶ κόπον ἄκαιρον ἐνεδρευόμενοί τε ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ κακὰ πάσχοντες· ἀλλὰ χρὴ τούς τε παραγινομένους ἐπὶ τὰς πύλας ἀθροίζεσθαι μέχρι τινὸς πλήθους ὡς λόχου ἢ διλοχίας· εἶτα συνταχθέντας καὶ ἡγεμόνος αὐτοῖς φρονίμου δοθέντος, οὕτως ἐκπέμπεσθαι, καὶ προϊέναι ὄντας ἐν τάξει ὡς μάλιστα. ἔπειτα καὶ κατ' ἄλλο * πλῆθος οὕτως ἐκπέμπειν καὶ * ἐντύχῃ μέχρις οὗ ἱκανοὶ δοκοῦσιν ἐκβεβοηθηκέναι· ἵνα καὶ ἐν τῇ πορείᾳ ἐχόμενα ᾖ τὰ μέρη, καὶ ἐὰν τὰ μέρη μέρος δέῃ βοηθῆσαι, ἐάν τε ἅμα πάντα δέῃ, ῥᾳδίως ὑπάρχῃ συμμίσγειν ἀλλήλοις καὶ μὴ δρόμῳ πόρρωθεν παραγίνωνται· πρὸ δὲ αὐτῶν δεῖ πρώτους τοὺς ὑπάρχοντας ἱππέας, καὶ κούφους ἐξιέναι, μηδὲ τούτους ··· ···· προεξερευνῶντάς τε καὶ προκαταλαμβάνοντας τὰ ὑψηλὰ τῶν χωρίων· ἵν' ὡς ἐκ πλείστου προειδῶσιν οἱ πολῖται τὰ τῶν πολεμίων· καὶ μηδὲν ἐξαίφνης αὐτοῖς προσπέσοι. περί τε τὰς καμπὰς τῶν χωρίων, καὶ τὰς βάσεις τῶν ἀκρολοφιῶν, καὶ τὰς ἐκτροπὰς τῶν ὁδῶν, ὅπου ἂν τρίοδοι ὦσιν, εἶναι σημεῖα· ἵνα μὴ περὶ ταῦτα σχίζωνται ἀπ' ἀλλήλων οἱ ὑπολελειμμένοι, δι' ἄγνοιαν τῆς ὁδοῦ. ἀπιόντας τε εἰς τὴν πόλιν πεφυλαγ-

itineris ignari, invicem ren

ſicaverint ſubmiſſo auxilio alicubi eſſe opus; ad partes agri quas hoſtis incurſat eſt proficiſcendum. Statim igitur oportet, ut duces ipſi præſentes copias ordinent: ne paſſim, & ſimul pauci, ad ſua quiſque prędia properantes ab urbe, incompoſiti, & inutili labore vexati, pereant, hoſtibus inſidias ſtruentibus, & male eos accipientibus. Quin potius faciendum eſt, ut qui ad portas conveniunt, ad eam uſque multitudinem congregentur, quæ uni aut alteri locho, *manipulo aut cohorti* ſit ſuffectura: deinde iſtos in ordinem digeſtos, duce etiam impoſito viro prudente, emittere oportet; ut ſervatis quàm maxime fieri poterit ordinibus, ad hoſtem contendant. deinde alia item manus cogenda, atque ita emittenda, ac rurſus alia, ſi ita fors ferat: donec videbuntur eſſe idonei qui auxiliatum exierint. ut cum in itinere agmen ſit continuum; tum etiam ſive per partes, unam pluresve, opem ferre oporteat, ſive omnes ſimul; facile conjungi invicem queant, neque curriculo procul adveniant. Primos autem exire convenit ante horum agmen, equites quos civitas habebit, & levem armaturam: ne hos quidem inexploratò; ſed omnia diligenter explorantes, & loca edita occupantes. ut quam primum reſciſcant cives, quid hoſtes agant, aut ubi ſint; & ut repentinum eis nihil contingat. tum autem circa prędiorum flexus, collium radices, viarum diverticula, & ubicumque trivia extiterint, ſigna poni debent; ne qui in extremo agmine fuerint relicti, circa illa loca, ut poterit. Sed & eos qui redeunt in urbem,

multis

multis de cauſis pedem referre cautè oportet: maximè autem, ne in præparatas ab hoſte inſidias præcipitent. Jam enim prioribus temporibus, cum ad ferendam preſſis opem parũ caute oppidani exiiſſent, tale quid accidit. Fecerant Triballi in agrum Abderitarum impreſſionem: Abderitæ in hoſtem egreſſi, collatis ſignis victoriam pulcherrimam retulerũt. pugna enim commiſſa, multos proſtrarunt, & magnam atque pugnacem multitudinem devicerunt. Triballi detrimento accepto mæſti, ad ſua reverſi, poſt refectas vires, in Abderitarum fineis denuo redierunt. ac poſitis prius inſidiis, agrum eorum populabundi, eò perveniunt, ut non longe ab urbe Abderis abeſſent. Abderitæ enimvero victoria antè parta feroces, hoſtem contemnere, ac ſimul cuncti, totis viribus, ſumma alacritate in Triballos erumpere. illi contra, in inſidiarum locum Abderitas allicere. cum quidem dicitur, cædes omniũ maxima breviſſimo tempore fuiſſe edita, ut quidem ex uno oppido, ejus magnitudinis. neque enim qui remanſerant audita cęde eorum qui prius exierant, accurrere ad ferendam opem deſinebant; ſed quũ invicem ſeſe cohortarentur, unuſquiſque iis qui poſterius exiiſſent, auxiliatum feſtinabat, donec in deſerta urbe, nemo amplius vir eſſet. Melior igitur fuerit modus alter ſuppetias ferendi, quoties hoſtis fines invaſit. Ac primo, non confeſtim auxiliatum eſt accurrendum; meminiſſe enim debemus, homines ante auroram cum in ordinem cogi poſſe ægerrimè, tum maximè eſſe impara-

μετρίως ἀναχωρεῖν πολλῶν ἕνεκεν· καὶ μάλιστα ἐνέδρας φοβούμενον πολεμίων. Ἤδη γὰρ περὶ βοήθειαν ἀφύλακτον τοιόνδε συνέβη. Τριβαλλῶν ἐμπεσόντων εἰς τὴν Ἀβδηριτῶν χώραν, ἐπεξελθόντες Ἀβδηρῖται, καὶ παραταξάμενοι κάλλιστον ἔργον εἰργάσαντο· συμβαλόντες γὰρ κατέβαλον πολλούς, καὶ ἐνίκων πλῆθος πολὺ καὶ μάχιμον· οἱ δὲ Τριβαλλοὶ ἀγανακτήσαντες τῷ συμβάντι, ἀπαλλαγέντες καὶ ἀναλαβόντες αὑτούς, πάλιν ἀφικόμενοι εἰς τὴν χώραν, καὶ ἐνέδρας προκαθίσαντες, ἐκείρον τὴν χώραν τὴν Ἀβδηριτῶν, οὐ πόρρω τῆς πόλεως. οἱ δὲ Ἀβδηρῖται ὑπερφρονήσαντες αὐτῶν διὰ τὸ προειργασμένον ἔργον, ἐπεβοήθουν πανσυδίῃ· πάσῃ ῥώμῃ καὶ προθυμίᾳ· οἱ δὲ ὑπῆγον αὐτοὺς εἰς τὰς ἐνέδρας· ὅπου δὴ λέγεται ἐκ μιᾶς πόλεως, τοσαύτης γε τὸ μέγεθος, πλείστους ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀπολέσθαι. οὐδὲ γὰρ ἀκούσαντες τὸν ὄλεθρον τῶν πρώτων ἐπεξελθόντων, οἱ ἄλλοι ἐπέσχον τῆς βοηθείας· ἀλλ' ἄλλος ἄλλον παρακαλῶν, ἐπεβοήθουν τοῖς ἐπεξελθοῦσι, μέχρις ἠρημώθη ἡ πόλις ἀνδρῶν.
16 Οὐδ' οὖν ἄλλος τρόπος βοηθείας βελτίων ἂν εἴη ἐπὶ τοὺς ἐμβεβληκότας. πρῶτον μὲν οὖν οὐ χρὴ ἀθρόον βοηθεῖν· εἰδέναι ὅτι ἀσύντακτοι ἂν καὶ ἀπαράσκευοι πρὸ τῆς ἕω εἶεν οἱ ἄνθρωποι· τῶν μὲν ἐπειγομένων τὰ

οἰκεῖα σώζειν ὡς τάχιστα ἐκ τῶν ἀγρῶν· ἑτέρων δὲ πεφοβημένων εἰς τοὺς κινδύνους προϊέναι, οἷα εἰκὸς προσφάτως ἠγγελμένων· ἄλλων δὲ πάμπαν ἀπαρασκεύων ὄντων. Χρὴ οὖν τὴν μὲν βοήθειαν εὐτρεπίζειν ἀθροίζοντα ὅτι τάχος, ἅμα τῶν μὲν τὸ δεῖμα ἀφαιρούμενα· τοῖς δὲ θάρσος ἐμποιοῦντα· τοὺς δὲ ὁπλίζοντας. Δεῖ γάρ σε εἰδέναι ὅτι τῶν πολεμίων οἱ μετὰ ξυνέσεως καὶ ἐπιστήμης γινόμενοι ἐν * πόλει μιᾷ, κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἰσχυρότατον αὐτῶν ἐν τάξει ἄγουσι, προσδεχόμενοι τινὰς ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ ἑτοίμως ἔχοντες ἀμύνεσθαι. τινὲς δὲ διασπαρέντες αὐτῶν κατὰ τὴν χώραν ἀγινοῦσιν· ἄλλοι δ' ἂν ἐνεδρεύοιεν προσδεχόμενοι τινὰς βοηθοῦντας ὑμῶν ἄτακτον βοήθησιν. Δεῖ οὖν μὴ εὐθὺς αὐτοὺς προσκείμενον ἐνοχλεῖν· ἀλλ' ἐᾶσαι τούτους πρότερον θαρρῆσαι καὶ καταφρονήσαντάς σου ἐπὶ λεηλάτησιν καὶ πλεονεξίαν ὁρμῆσαι. ἅμα δ' αὖ οὗτοι σιτίων τε καὶ πόσεως πληρούμενοι καὶ οἰνωθέντες ἀμελεῖς, καὶ ἀπειθεῖς τοῖς ἄρχουσι γίνοιντο. ἐκ δὲ τούτων εἰκὸς μοχθηροὺς αὐτῶν τοὺς ἀγῶνας τε καὶ τὴν ἀποχώρησιν συμβαίνειν, ἐάν πέρ γέ σου αὐτοῖς εὐκαίρως ἐπιθήσῃ. ἑτοιμασμένης γάρ σοι τῆς βοηθείας εἰς τὸν παρηγγελμένον τόπον, καὶ ἐσπαρμένων ἤδη τῶν πολεμίων πρὸς ἁρπαγὴν, οὕτω χρὴ αὐτοῖς προσκεῖσθαι. τοῖς μὲν ἱππεῦσι προκαταλαμβάνοντας τὰς ἀποχωρήσεις. Τοῖς δ' ἐπιλέκτοις ἐνέδρας ποιούμενον, τοῖς δ' ἄλλοις

tos; aliis ad præripienda inimicis quę rure habent ſumma feſtinatione contendentibus: aliis ita territis, tum primum videlicet, hoſtium adventu nuntiato, ut pericula ſubire detrectent: aliis penitus imparatis. Decet igitur ad ferendam opem ſeſe parare, copias, quanta maxima celeritate poterit, cogendo; hos pavore liberando: illis animos faciendo; inermes armis inſtruendo. Sciendum namque tibi eſt, ſemper hoſtes, qui quidem judicio & bellandi ſcientia ſint præditi, ubi in hoſticum pervenerunt, principio robur exercitus ſui ſub ſignis ducere; quod non defuturos exiſtiment, qui adverſus ſe prodeant, ad quos repellendos ipſi ſtant parati: atque interim pauci ex eorum numero per agros prędas agunt: alii fortaſſe inſidiantur; illud pręſtolantes, ut vos agmine incompoſito & vago ſuppetias veniatis. Quare non illico inſtare & urgere hoſtem convenit: ſed ſinendi ſunt primi invaſores, fiduciam animo concipere, ut te contemnant, & ad populationem agrorum, ac prędam parandam ſe conferant. ſimul, par eſt futurum, ut cibo vinoque repleti, ac temulenti, curam remittant, & ducibus parere negligant. quę ubi acciderint, quis dubitat male ipſos pugnaturos, & pedem ex acie relaturos? ſi modò tu opportune illos invaſeris. tum demum autem ingruere in hoſtem ſit commodum, quando tuæ quidem copiæ in condictum locum convenerunt; hoſtiles verò ad res diripiendas jam ſunt diſſipatę. ita ut equitibus tuis loca occupes per quę patebit reditus; ſelecto milite, inſidias illi ſtruas; alia tuorum parte, more

more velitum diſcurrendo illi appareas; te interim, graviter armatos, non magno intervallo à premiſſis diſtantes, denſo agmine ſub ſignis ducente. Porrò inimicos eò loci invade, ubi neque invitus ad pugnam cogi poteris; & pugnam capeſſens, nihilo quam hoſtis deteriore loco ſis futurus. Propter expoſitas igitur cauſſas, è re fuerit interdum hoſtem miſſum facere, & ſinere, quantam maximam volet agrorum partem perpopulari: quo videlicet, ex deprędatione genere omni ſpoliorum onuſti, tanto facilius tibi dent pœnas: namque & capta omnia recipientur; & qui te injuriis laceſſiverunt, ſuppliciis quibus digni ſunt afficientur. Quod ſi præpropere ad repellendum hoſtem duxeris; tuos quidem, ut pote imparatos & inordinatos in periculum conjeceris; inimici verò, nondum magna ex maleficio parta pręda, adhuc ſub ſignis manentes, prius evaſerint, quàm ipſe pœnas ab iis exegeris. multo igitur ſit ſatius, connivendo, ut ante ſcriptum eſt, tunc cum minime cavebunt eos adoriri. Si prius quam reſciveris, aut paratus fueris, præda ex agro tuo fuerit abducta; cave in perſequendo hoſte, vias eaſdem ingrediaris, aut loca eadem adeas. ſed ab ea quidem parte fac pauci tuorum appareant; & ut perſequentes hoſtem non aſſequantur: idque de induſtria; ita tamen, ut fraudem inimici non ſuſpectent. aliam vero manum cum idoneis copiisquam citiſſime proficiſci jube, & aliis itineribus contendere. iſti poſtquam hoſtem anteverterint, in illius finibus inſidias diſponunto. ſit autem veriſimile,

κρύφα ἐπιφαινόμενον αὐτοῖς· τοὺς δ᾽ ὁπλίτας ἀθρόους ἐν τάξει ἄγοντας, μὴ πόῤῥω ἢ τῶν προαφθέντων μερῶν. Ἐπιτίθεσο δὲ τοῖς πολεμίοις, ἐν οἷς ἄκων μὲν μὴ μαχήσῃ· μαχόμενος δὲ μὴ ἔλαττον ἕξεις τῶν πολεμίων. διὰ οὖν τὰ πρότερα εἰρημένα, λυσιτελεῖ ποτε ἀφεῖναι καὶ ἐᾶσαι τοὺς πολεμίους, ὡς πλείστην κατασύραι τῆς χώρας· ἵνα ἢ λεηλατοῦντες καὶ διαπεπληρωμένοι λαφύρων, ῥᾳδίως σοι τὴν δίκην δώσουσι. τά τε γὰρ ληφθέντα πάντα σώζοιντο· οἵ τ᾽ ἀδικήσαντες κατ᾽ ἀξίαν λάβοιεν τὰ ἐπιτίμια. Ὀξέως δ᾽ ἂν βοηθήσας, τοῖς μὲν σαυτοῦ ἀπαρασκεύοις τε καὶ οὐ τεταγμένοις κινδυνεύοις, οἵ τε πολέμιοι μικρὰ μὲν ἂν φθάσαιεν κακουργήσαντες· ἐν τάξει δ᾽ ἂν ἔτι ὄντες, ἀτιμώρητοι ἂν ἀπέλθοιεν. πολὺ δὲ κρεῖσσον, ὡς γέγραπται, ἐνδόντα ἀφυλάκτως διακειμένοις αὐτοῖς ἐπιθέσθαι. ἐὰν δέ σε λάθῃ ἢ φθάσῃ τὰ ἐκ τῆς χώρας λεηλατηθέντα, οὐ χρὴ τὴν δίωξιν ποιεῖσθαι αὐτὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς αὐτοὺς χώρους· ἀλλὰ τῇδε μὲν ὀλίγους ἐπιφαίνεσθαι καὶ διώκοντας, μὴ ἐπικαταλαμβάνειν ἑκουσίως καὶ ἀνυπόπτως· ἄλλο δὲ πλῆθος μετὰ ἀξιοχρέου δυνάμεως σπεύδειν κατ᾽ ἄλλας ὁδοὺς ὅτι τάχιστα πορευόμενον· καὶ φθάσαντος ἐν τῇ τῶν ἀγόντων χώρᾳ περὶ τὰ ὅρια ἐνεδρεῦσαι· φθάσαι δέ σε εἰκός ἐστι πρότερον εἰς τὴν ἐκείνων

ἀφικό-

ἀφικόμενον διὰ τὸ λείαν ἄγοντας αὐτοὺς βραδυτέρως πορεύεσθαι· τὴν δὲ ἐπίθεσιν αὐτοῖς ποιεῖσθαι δειπνοποιουμένοις. οἱ γὰρ λεηλατήσαντες ἔν τε τῇ αὐτῶν ἤδη γεγονότες, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες, πρὸς τὸ ῥᾳθυμότερον τρεπόμενοι, ἀφυκτοτέρως ἂν διακέοιντο. ἄριστον δ' ἵνα νεοκμῆσι τοῖς στρατιώταις χρῆσῃ, ὑπαρχόντων γε πλοίων, κατὰ θάλατταν τὴν δίωξιν ποιεῖσθαι. τό τε γὰρ φθάσαι καὶ τὰ ἄλλα εἰς τὸ δέον σοι συμβήσεται, ἐὰν μὴ καταφανῆς πλέων ὑπ' αὐτῶν. Κυρηναίους καὶ Βαρκαίους λέγεται, καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις, ταῖς ἁμαξηλάτους τε ὁδοὺς καὶ μακρὰς βοηθείας ἐπὶ συνωρίδων καὶ ζευγῶν βοηθεῖν. κομισθέντων δ' εἰς τὸ προσῆκον, καὶ ἑξῆς τῶν ζευγῶν παραταχθέντων, ἀποβάντες οἱ ὁπλῖται καὶ ἐν τάξει γενόμενοι, εὐθὺς νεοκμῆτες προσεφέροντο τοῖς πολεμίοις. οἷς οὖν εὐπορία ζευγῶν, καλὸν τὸ πλεονέκτημα· ταχύ τε καὶ νεοκμῆτας τοὺς στρατιώτας εἰς τὸ δέον ἐλθεῖν· εἴησαν δὲ ἂν αἱ ἅμαξαι εὐθὺς καὶ ἔρυμα ταῖς στρατοπεδείαις. οἵ τε τραυματίαι, καὶ εἴ τι ἄλλο γένοιτο σύμπτωμα τοῖς στρατιώταις, ἐπὶ τούτοις ἀπάγοιντ' ἂν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ χώρα μὴ εὐείσβολος, ἀλλ' ὀλίγαι ὦσιν αἱ εἰσβολαὶ καὶ στεναί, προκατασκευάσαντα αὐτὰς ὡς προγέγραπται, οὕτω μερισθέντας ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς ἐναντιοῦσθαι τοῖς ἐπιχειροῦσι καὶ βουλομένοις πρὸς τὴν πόλιν

poſſe te antevertere, & priorem in ejus fineis venire; quia grave prę da agmen ſegnius iter conficit. Tunc autem impetum in hoſtem facito, quando cœna ſumitur. nam qui prędas abegerunt, ubi ad ſua redierunt, ſecuritatem jam nacti, ad otium & negligentiam converſi, incautius, ut plurimum agunt. Ut autem recente ad pugnam milite utaris, optimum fuerit, ſi modò navium ſuppetet copia, ut hoſtem mari perſequaris: nam & prevertere inimicos, & alia omnia commode peragere ſic poteris: cum hoc tamen, ſi te inimici navigantem non animadverterint. Fama eſt, Cyrenenſes & Barceos atque alias quaſdam civitates, quadrigis aut bigis in viis curulibus ad itinera uti ſolitos, & cum longè aliquo ſuppetias eſſet eundum. deinde ut eò ventum quo tendebatur, curribus ordine locatis & in unam ſeriem continuam diſpoſitis, degreſſi de vehiculis graviter armati, ac ſtatim in aciem ordinati, viribus integris cum hoſte manus conſerebant. preclarum igitur commodum eſt, quod ex eo conſequuntur, quibus curruum facilis eſt copia: ut nimirum citò ac recens miles ad rem bene gerendam ſit comparatus. accedit, quod plauſtra etiam munimenti uſum caſtris brevi opera valent preſtare. præterea vulnerati, aut ſi qua alia calamitas interveniat, curribus deferri commodiſſime queant in urbem. Si regio faciles aditus non habeat, ſed paucis locis adeatur, atque iis anguſtis; danda opera eſt, ut iis munitis quomodo antea dictum eſt, & tributis copiis, in omni aditu conantibus irrumpere, & ad oppidum tenden-

tendentibus, te opponas: ſed prius de ſignis conveniſſe oportet, ac facibus pyrſcutarum, quibus alii aliorum caſus notos ſibi facient: ut ſinguleę copiarum partes opem ferre ſibi invicem, ſi res poſtulaverit, queant. ſin autem difficiles regio aditus non habeat, & multis è locis multi ſimul poſſint irrumpere; occupanda vobis ſunt loca regionis, quę difficilem hoſti tranſitum ad urbem ſint reddditura. ſi ne ejuſmodi quidem loca reperiuntur; quod unum ſupereſt, tumulos ad urbem occupabis tibi amicos: unde & pugnare cum aliquo tuo commodo; & pugna excedere, fretus opportunitate loci, poteris, & quoties libuerit, urbem repetere. igitur, ſi fines ingreſſus hoſtis oppidum verſus pergat, vos oportet iis locis profectos, pugna hoſtem laceſſere. Quoties autem inimicos adorieris, curabis, ut aliquo majore tuo commodo ob locorum peritiam, id fiat. quippe gnarus naturæ locorum, multo ſuperior eris, pergens ad quæ volueris cunque loca, tibi quidem nota, & apta ſive ad cavendum, ſive ad perſequendum, item ad fugiendum, & recedendum in urbem, modò clam, modò palàm. qui doctus accedes, qua in parte agri commeatus vobis parati habeantur, quum contra, hoſtibus regio ſit inſueta, ipſi imperiti, & omnibus quæ dixi commodis deſtituti. non autem ignoratis, eum qui notitia regionis careat, non dicam eorum quæ animo deſtinat, perficere nihil poſſe; verùm etiam, ſaluti ſuę vix atque ægrè conſulere. ſi modò regionis incolæ adoriri hoſtem voluerint; nam ſane, ſi nihil omnino audeant, omnia

προσιέναι· προδιαλεξαμένους καὶ φρυκτοῖς γνωρίζοντας τὰ ἀλλήλων πάθη· ὅπως τὰ μέρη βοηθῇ ἄν τι δέωνται ἀλλήλων. ἐὰν δὲ μὴ δυσείσβολος ᾖ ἡ χώρα, * ἤδη πολλαχῇ πολλοὺς εἰσβάλλειν, χρὴ ὑμᾶς καταλαβεῖν τῆς χώρας τόπους, ὥς τε τοῖς πολεμίοις χαλεπὴν εἶναι τὴν πάροδον ἐπὶ τὴν πόλιν. ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα ὑπάρχῃ, τὸ λοιπὸν καταλαβεῖν ἐγγὺς τῆς πόλεως χωρία σύμμαχα, πρὸς τὸ μάχεσθαί τε πλεονεκτικῶς καὶ εὐαπαλλάκτως * ἔχων τὸ χωρίον, ὅταν βούλει ἀπιέναι πρὸς τὴν πόλιν. καὶ οὕτως ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι εἰς τὴν χώραν πρὸς τὴν πόλιν πορεύονται, καὶ ἄρχειν ὑμᾶς τῆς μάχης ἐκ τῶν χωρίων τούτων ὁρμωμένους. Τὰς δὲ ἐπιθέσεις αὐτοῖς ποιεῖσθαι ἀεὶ πλεονεκτοῦντα ἐκ τῆς χώρας τῇ συνηθείᾳ. πολὺ γὰρ προέξεις προειδὼς τὰ χωρία, καὶ προάγων εἰς τόπους οἵους ἂν σὺ βούλει, σοὶ μὲν γνωστοὺς καὶ ἐπιτηδείους, καὶ φυλάξασθαι καὶ διῶξαι, καὶ φυγεῖν καὶ ἀπιέναι εἰς τὴν πόλιν λαθραίως καὶ φανερῶς. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐπιτήδεια προειδότα ὅπου ἂν τῆς χώρας ὑπάρχῃ ὑμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἀσυνήθεις καὶ ἀγνῶτας καὶ λελειμμένους πάντως τούτων. εἰδέτας ὅτι ἄπειρον ὄντα τῆς χώρας οὐ μόνον ἀδύνατον πρᾶξαί τι ὧν θέλει, ἀλλὰ καὶ σωθῆναι χαλεπὸν τῶν γε ἐν τῇ χώρᾳ βουλομένων ἐπιχειρεῖν πρὸς

πάντα, * ἢ ἀτόλμως καὶ δειλῶς διακείμενοι σφάλλοιντο, διότι μηδὲν τῶν τοιούτων εἰκάζειν. διενέγκοι γὰρ ἂν τοῖς ἑτέροις ὅσον εἰ τοῦ μὲν νυκτὸς τοῖς δὲ ἡμέρας εἰ οἷόν τε πῶς ἢ τοῦτο ἅμα γίνεσθαι. ὑπάρχοντος δέ σοι ναυτικοῦ πεπληρῶσθαι τὰς ναῦς. οὐ γὰρ ἐλάσσω τοὺς πολεμίους ὀχλήσουσιν οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν, ἐάν τε παραπλέων ὑπάρχῃ πρὸς τὰ ἐπιθαλάσσια χωρία, καὶ τὰς παρὰ θάλασσαν ὁδοὺς· ἵν' ὑπὸ ὑμῶν τε ὀχλῶνται, καὶ ὑπὸ τῶν νηῶν, κατὰ νώτου αὐτῶν τὴν ἀπόβασιν ποιουμένων. Ταῦτα δὲ οὕτως πράττων, ἀπαρασκευαστοτάτοις ἂν τοῖς πολεμίοις ἐπιθεῖσθε, καὶ παρὰ δόξαν τὰ ἀφ'
17 ὑμῶν αὐτοῖς ἀποβαίη. Ἐν δὲ μὴ ὁμονοούσῃ πόλει καὶ ὑπόπτως πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων, χρὴ προνοοῦντα εὐλαβεῖσθαι τὰς μετ' ὄχλου ἐξόδους ἐπὶ θεωρίαν λαμπάδος καὶ ἱπποδρομίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀγώνων, ὅσοι γε ἱεροποιΐαι πανδημεὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, καὶ σὺν ὅπλοις πομπαὶ ἐκπέμπονται· ἔτι καὶ περὶ τὰς πανδήμους νεωλκίας, καὶ τὰς συνεκφορὰς τῶν τελευτησάντων. ἔνι γὰρ καὶ ἐν τοιοῖσδε καιροῖς σφαλῆναι τοὺς ἑτέρους. παράδειγμα δ' ἐξαίσιον γενόμενον πάθος. Ἑορτῆς γὰρ * δήμου ἔξω τῆς πόλεως Ἀργείων γινομένης, ἐξῆγον πομπὴν σὺν ὅπλοις τῶν ἐν τῇ ἡλικίᾳ συχνῶν. τῶν δὲ ἐπιβουλευ-

metuant; detrimentum ac cladem merito accipiant: qui quidem eorum quæ modò dicebamus nihil quicquam animi conjectura proſpexerint. Enimvero periti imperitis tantum prę́ſtant, velint modò, quantum pugnantes interdiu pugnantibus noctu; ſi poſſet ulla ratione fieri, ut eo pacto dimicantium inter ſe pugna ſimul contingeret. Si rei navalis copia tibi fuerit, naves remigio cęteriſque rebus ſunt inſtruendæ. non enim minus hoſti incommodabunt in navibus armati; ſi modò claſſis oram maritimam legens loca mari proxima, & vias ad mare infeſtet: ut & à vobis negotium hoſti tempore eodem faceſſatur, & à claſſico milite, à tergo illius in terram deſcendente. Hęc ita ſi feceritis, inimicos cum maxime imparatos adoriemini; & res illis veſtræ longe aliter quàm opinabantur ſuccedent. In urbe parum concorde, & cujus cives ſibi ſunt invicem ſuſpecti, providentia utendum, & illis diebus cavendum, quando populus ad facis accenſę *ſive Lampadedromiæ* ſpectaculum, aut curules ludos, vel alia certamina extra muros magnâ turbâ ſe effundit. quoties videlicet ſacra celebrantur, quæ extra urbem ab univerſo populo ſolent agitari; aut ſimiles pompæ cum armis ducuntur. Illis item diebus cavendum, quando ad ſubducendas naves *cum maria clauduntur*, multitudo ſimul omnis effunditur; aut cum defunctorum exſequiæ celebrantur. poteſt enim fieri in diviſa civitate, ut factio altera per ejuſmodi occaſionem ſupplantata corruat. In exemplum afferam caſum qui accidit. In Argivorum urbe die quodam publicæ ſolemnitatis, cives pompam pubis frequentis armatę extra muros duxerunt. conjuratorum item multi

multi ſeſe ornarunt, & pariter cum cæteris ad pompam celebrandam arma induerunt. ubi perventum eſt ad ædem ſacram & altare; plerique civium armis longiuſcule a templo depoſitis, ad preces & aram ſe contulerunt. conjurati, partim eo loco remanſerunt, ubi arma fuerant relicta; alii magiſtratibus & primoribus civitatis dum fiunt preces ſeſe adjungere; vir viro adſtare: & quidem cum pugionibus: quibus mox iſtos confoderunt. at cæteri cum armis in urbem contenderunt. Pars altera inſidiantium, quæ in oppido remanſerat, armis ſuccincta quæ interim coëgerat, urbis loca tali incepto congruentia occupat. ita, ex iis qui extra muros erant, ſolos admiſerunt conjurati quos volebant. Quare ab hujus generis inſidiis nullo non tempore magna cura eſt cavendum. Chii verò, quoties Liberalia agitabant, ſoliti pompas magnificas ad Liberi patris aram ducere, ante omnia cuſtodibus & magna vi armatorum vias muniunt, quibus itur in forum. quod inſtitutum, rerum novarum cupidis non mediocre adfert impedimentum. Optimum verò fuerit, ut magiſtratus primò cum iis quas diximus armatorum copiis, ſacra faciant: deinde ubi è turba magiſtratus exceſſit; cęteri tum demum conveniant. Poſtea verò quàm urbem ingreſſi omnes adſunt, ubi jam adveſperaſcit, ſumendæ cœnæ & ad vigilias eundi dari ſignum debet. atque interim dum ſeſe vigiles præparant, ut portæ recte claudantur, diligenter eſt curandum. quippe ubi duces molliter ſe ac ſegniter gerunt, circa por-

όντων καὶ αὐτοὶ παρεσκεύαζον, καὶ αὐτοῖς * συνηθροίζοντο ὅπλα εἰς τὴν πομπήν. καὶ ἐγένετο περὶ τῷ ναῷ τε καὶ τῷ βωμῷ· οἱ μὲν πολλοὶ τὰ ὅπλα θέμενοι ἀπωτέρω τοῦ ναοῦ, περὶ τὰς εὐχάς τε καὶ τὸν βωμὸν ὥρμησαν. τῶν δ' ἐπιβουλευόντων οἱ μὲν ἐπὶ τῶν ὅπλων ὑπέμειναν· οἱ δὲ ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς προέχουσι παρέστησαν ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἀνὴρ ἀνδρὶ, ἔχοντες ἐγχειρίδια. καὶ τοὺς μὲν κατεβεβλήκεισαν· οἱ δὲ αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν σὺν τοῖς ὅπλοις ἔσπευσαν. ἕτεροι δὲ τῶν ἐπιβουλευόντων ὑπομείναντες ἐν τῇ πόλει, μετὰ τῶν παρεσκευασθέντων ὅπλων προκατέλαβον οὓς προσῆκε τόπους τῆς πόλεως· ὥστε δέξασθαι τῶν ἔξω οὓς ἐβούλοντο. διὸ δεῖ πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιβουλὰς ἐν οὐδενὶ καιρῷ ἀφυλάκτως διακεῖσθαι. Χῖοι δὲ ἄγοντες τὰ Διονύσια καὶ πέμποντες πομπὰς λαμπρὰς πρὸς τὸν Διονύσου τὸν βωμὸν, προκαταλαμβάνουσι τὰς εἰς τὴν ἀγορὰν φερούσας ὁδοὺς φυλακαῖς καὶ δυνάμεσι πολλαῖς. κώλυμα ὂν οὐ μικρὸν τοῖς βουλομένοις νεωτερίζειν. Ἄριστον δὲ τὰς ἀρχὰς πρῶτον μετὰ τῆς προειρημένης δυνάμεως ἱεροποιῆσαι· τούτων δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἀπαλλαγέντων, οὕτω τοὺς ἄλλους συνιέναι. Ὅταν δὲ οἱ εἰσπορευθέντες 18
παραγένωνται, καὶ δείλη γίνηται, σημαίνειν δειπνοποιεῖσθαι καὶ εἰς φυλακὴν ἰέναι· ἐν ᾧ δὲ οἱ φύλακες εὐτρεπίζονται, ἐν τούτῳ περὶ τῶν πυλῶν ἐπιμελητέον ὅπως καλῶς κλείωνται. περὶ γὰρ τὰς βαλάνους πολλὰ σφάλματα γίνεται

γίνεται διὰ τὰς τῶν ἀρχόντων μαλακίας. ὅταν γὰρ ἐπὶ τὰς πύλας τις αὐτῶν ἐλθὼν κλεῖσαι μὴ αὐτουργὸς γίνηται, ἀλλὰ παραδοὺς τὴν βάλανον τῷ πυλωρῷ κλεῖσαι κελεύῃ, τάδε κακουργεῖται ὑπὸ πυλωρῶν βουλομένων νυκτὸς δέξασθαι τοὺς πολεμίους. Ὁ μέν τις ἡμέρας εἰς τὴν βαλανοδόκην τῶν πυλῶν ἄμμου περιενέβαλεν, ὅπως ἡ βάλανος ἔξω μένῃ καὶ μὴ ἐμβάληται εἰς τὸ τρύπημα. Φασὶ δὲ καὶ ἐμβεβλημένας βαλάνους ὧδε ἐξαιρεθῆναι· ἐμβαλλομένης κατ' ὀλίγον ἄμμου εἰς τὴν βαλανοδόκην, σείεσθαι ἀψοφητί, ἵνα μηδεὶς αἴσθηται. μετέωρος οὖν ἡ βάλανος ἐγίνετο, προσαπτύσης τῆς ψάμμου, ὥστε ῥᾳδίως αὐτὴν ἐξαιρεθῆναι. Ἤδη δὲ πυλωρὸς δεξάμενος τὴν βάλανον παρὰ στρατηγοῦ ἐμβαλεῖν, ἐντεμὼν λάθρα σμίλῃ ἢ ῥίνῃ τὴν βάλανον, βρόχον λίνου περιβαλὼν ἐνέβαλεν. εἶτα μετ' ὀλίγον τῷ λίνῳ ἀνέσπασεν. ἄλλος δὲ προετοιμάσας ἐν γυργάθῳ λεπτῷ ἔβαλεν προσημμένου λί.ου, καὶ ὕστερον ἀνέσπασεν. ἐξῃρέθη δὲ καὶ ἀνακρουσθεῖσα ἡ βάλανος. ἔτι δὲ καὶ θερμαστρίῳ λεπτῷ ἐξῃρέθη. Χρὴ δὲ τοῦ θερμαστρίου τὸ μὲν ἓν μέρος εἶναι οἷον σωλῆνα· τὸ δὲ ἕτερον πλατύ. ὥστε τῷ μὲν σωληνοειδεῖ ὑπολαμβάνειν τὴν βάλανον .... τῷ δὲ ἐπιλαμβάνειν. Ἕτερος δὲ ἔλαθε τρέψας τὸν μοχλὸν μέλλων ἐμβάλλειν, ἵνα μὴ κατέλθῃ εἰς τὸ

obicem clam intorqueret, cum

tarum peſſulos fraudes multæ committuntur. Quando enim dux aliquis ad claudendas portas venit, nec tamen ſuamet ipſius manu id exſequitur, ſed tradito cuſtodi portę peſſulo, eum jubet claudere; hujuſmodi texuntur doli à portarum cuſtodibus, qui hoſtes noctu volunt admittere. Quidam interdiu in eam clauſtri partem, quę peſſulum recipit, ſabulum injecit; adeo ut peſſulus extra maneret, nec foramen ſuum ingrederetur. Ajunt etiam peſſulos qui immiſſi fuerant, ſic fuiſſe exemtos. quum paullatim in receptaculum peſſuli arena infunderetur, ſine ſtrepitu concutiebatur, ne quis intelligeret. igitur, quum peſſulus propter accedens ſabulum in altum ſublatus fuiſſet; facile fuit eum eximere. Accidit etiam, ut portæ cuſtos qui peſſulum à duce acceperat immittendum; quum ſcalpro aut lima ipſum leviter inſecuiſſet, atque è filo laqueum circumjeciſſet, ita peſſulum immitteret; deinde autem non multo poſt eundem filo retraheret. Alius rebus ante præparatis, in reticulum ſubtile unde filum adnexum pendebat, peſſulum immiſit; idemque poſtea retraxit. interdum etiam peſſulus exemtus eſt, quum fuiſſet actus magna vi retrorſum. exemtus item eſt, & vaſculo, *ſive inſtrumento tenui, quod thermaſtium Græci vocant:* cujus quidem partem alteram ſipunculi *aut canaliculi* ſimilem oportet eſſe; alteram verò latam; ut parte ea quæ canaliculum refert, peſſulum ſubtus comprehendat; altera verò parte deſuper apprehendat. Fuit qui inibi eſſet; ut peſſulum immitteret,

ne hic

ne hic in foramen ſuum deſcenderet; quo poſtea impulſo, porta patuit. In Achaiæ urbe *Eræa*, proditores quidam peregrinum militem clam admittere volebant. hi primò, peſſuli menſuras hoc pacto ceperunt. Quum de die mature in peſſuli foramen fili ſubtilis ac firmi laqueum demiſiſſent; fili autem capita extantia pendere ſiviſſent; ſic tamen ut non apparerent; poſtquam orta nocte peſſulus eſt immiſſus, fili capita *proditor* retraxit, & ſimul tum laqueum, tum peſſulum: quem quidem, menſurarum ratione inita, rurſus demiſerunt. deinde ad exemplum acceptarum peſſuli menſurarum claves hoc modo fecerunt. ſipunculum & acum ſtoreis conſuendis aptam opera fabri ferrarii fabricarunt. & ſipunculus quidem eadem, qua vulgo ſolet, figura eſt factus, acus verò partem quidem minorem, quæ in acumen deſinit, ad ſimilitudinem aliarum acuum fecerunt quibus tegetes conſuuntur: anſa verò cava erat, ſicut ferrum bipennis aut tuditis cavum habet, quà manubrium immittitur. & apud fabrum quidem, manubriū eſt immiſſum; poſtea verò quam inde res fuit ablata, manubrium eſt exemtum, ut peſſulo admota ei aptaretur. magna autem providentia effectum videtur, ut nihil omnino faber ferrarius ſuſpicaretur; neq; de ſipunculo, cujus gratiâ factus eſſet; neque acus quò ſpectaret. Quidam, quum eſſet peſſulus in ſuo foramine, ambitus menſuram ita ceperunt. lutum figulinum linteo ſubtili ex omni parte illeverunt, deinde inſtrumento quodam id demiſerunt: tum autem

τρύπημα ἡ βάλανος, καὶ ὕστερον ἐωσθεῖσα ἀνοιχθῇ. Περὶ Ἀχαΐαν δ' ἐν πόλει .... ἐπιχειροῦντες κρυφίως δέξασθαι ξένους· πρῶτον μὲν τῆς βαλάνου ἔλαβον τὰ μέτρα τρόπῳ τοιῷδε. προκαθέντες ἐν τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὴν βαλανοδόκην λίνου λεπτοῦ καὶ ἰσχυροῦ βρόχον, καὶ τὰς ἀρχὰς ἔξω οὔσας ἀφανεῖς, ὡς ἐν τῇ νυκτὶ ἐνεβλήθη ἡ βάλανος, ἀνέσπασε τὰς ἀρχὰς τοῦ λίνου τὸν βρόχον καὶ τὴν βάλανον. λαβόντες δὲ τὰ μέτρα αὐτῆς πάλιν καθῆκαν. ἔπειτα πρὸς μέτρα οὕτω τῆς βαλάνου βαλανάγραν ἐποιήσαντο τρόπῳ τοιῷδε· ἐχαλκεύσαντο σίφωνά τε καὶ φορμοραφίδα. ἦν δὲ ὁ μὲν σίφων ἐργασθεὶς καθάπερ εἴωθε γίνεσθαι· τῆς τε φορμοραφίδος τὸ μὲν ὀξὺ καὶ πολὺ μέρος εἰργάσατο καθάπερ ταῖς ἄλλαις φορμοραφίσιν· ἡ δὲ λαβὴ ἦν κοίλη ὥσπερ συραρκίου, ἢ στελέα, ἐμβάλλεται. καὶ παρὰ μὲν τῷ χαλκεῖ ἐνεβλήθη τὸ στελεὸν, ἀπενεχθέντος δὲ, ἐξῃρέθη ὥστε πρὸς τὴν βάλανον προσαχθεῖσαν ἁρμόσαι. προνοητικῶς δὲ ἐδόκει ποιηθῆναι πρὸς τὸ τὸν χαλκέα μηδὲν ὑποπτεῦσαι, ὅ τε σίφων οὗ ἕνεκα ἐργασθεὶς εἴη· καὶ ἡ φορμοραφὶς, καὶ τὰ ἅρμα γίνεσθαι. Ἤδη δέ τινες ἐν τῇ βαλανοδόκῃ οὔσης βαλάνου, τὸ περίμετρον ὧδε ἔλαβον. πηλὸν Κεραμικὸν περιελίξαντες ὀθονίῳ λεπτῷ καθῆκαν δεδεμένῳ, πιέζοντες περὶ τὴν

βάλανον τὸν πηλόν, ἔπειτα ἀνέσπασαν τὸν πηλόν, καὶ ἔλαβον τὸν τύπον τῆς βαλάνου, πρὸς ὃν τὴν βάλανον ἐποιήσαντο. Συμβάλλεται γίνεσθαι Τημένῳ Ροδίων ἐν Ἰωνίᾳ Τέως πόλις εὐμεγέθης, * προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ πυλωροῦ. ἄλλα τε οὖν προσυνέθεντο καὶ νύκτα ἀσέληνον καὶ σκοτεινήν, ἐν ᾗ ἔδει τὸν μὲν ἀνοῖξαι, τὸν δὲ μετὰ ξένων εἰσελθεῖν. ἔπειτα εἰς τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα παρῆν τῷ πυλωρῷ ἀνήρ, ὅς τις ἐπεὶ ὀψὲ ἦν, καὶ φυλακαί τε ἐπὶ τοῦ τείχους καθίσταντο, καὶ αἱ πύλαι ἔμελλον κλείεσθαι. σκότους οὖν ἤδη ὄντος ἀπηλλάσσετο ἐκδήσας ἀρχὴν ἀγανθίδος λίνου κλωστοῦ, ὅπερ οὐκ ἔμελλε ῥᾳδίως διαρραγῆναι. τὴν δὲ ἀγανθίδα ἐπορεύθη * ἀπηλλάσσων ἀπὸ τῆς πόλεως πέντε στάδια, ὅπῃ ἔμελλον οἱ εἰσπορευόμενοι ἥξειν. ἐπεὶ δὲ παρῆν ὁ στρατηγὸς κλείσων τὰς πύλας, καὶ ἔδωκε κατὰ τὸ ἔθος ἐμβαλεῖν τὴν βάλανον, δεξάμενος ἐνέπρισε λαθραίως ἀψοφητὶ ῥίνῃ ἢ σμίλῃ τὴν βάλανον, ὥς τε ἐνέχεσθαι λίνον· εἶτα βρόχον περιθείς, καθῆκε τὴν βάλανον ἐχομένην ὑπὸ τοῦ λίνου· μετὰ δὲ ταῦτα κινήσας τὸν μοχλόν, καὶ ἐπιδείξας τῷ στρατηγῷ κεκλεισμένην τὴν πύλην, εἶχεν ἡσυχίαν. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀνασπάσας τὴν βάλανον, τὴν ἀρχὴν τοῦ σπάρτου πρὸς αὐτὴν ἔδησε· τοῦ δ' ἕνεκεν, ὅτι εἰ καθυπνάσας τύχῃ ἐγερθείη σπώμενος ὑπὸ τοῦ λίνου. ὁ δὲ Τήμενος παρῆν διεσκευασμένος μεθ' ὧν ἐ-

circa peſſulum prementes lutum, id poſtea retraxerunt. inde figuram & modum peſſuli acceperunt; & ad id exemplum clauem fecerunt. Teon Rhodiorum civitatem ſatis magnam, à portæ cuſtode proditam, in Temeni poteſtatem venire aliquando contigit. cum igitur de aliis antea inter eos convenerat, tum ut illunem atque obſcuram noctem obſervarent; qua nocte oportebat, cuſtodem quidem portam aperire; Temenum verò cum militibus ingredi. cum autem poſtridie res geri deberet, ſub noctem venit homo ad cuſtodem, ubi adveſperaſſet, quando jam in muro vigiliç collocabantur, & portç mox erant claudendæ. hic igitur ad primas tenebras urbe exceſſit, poſtquam fili glomerati, quod facile rumpi non poſſet, extremum portis alligaſſet. pergit deinde homo ire, fili glomum evolvens, ad paſſus ab urbe DCXXV. quò erant venturi, qui urbem cogitabant ingredi. Venit dux ad portas claudendas; qui ut erat ſolitus, cuſtodi peſſulum tradit indendum. cuſtos eo accepto, lima aut ſcalpro, occultè ſic ut nullus ſtrepitus audiretur, peſſulum inſecuit; quò melius filum hæreret: deinde laqueum circa peſſulum aptavit; eumque ita alligatum in foramen ſuum demiſit. Secundum hęc ubi vectem commoviſſet. ac portam clauſam duci oſtendiſſet, manſit quietus. Poſt aliquantum temporis peſſulum quum retraxiſſet, ſpartei funiculi extremum ſibi alligavit. atque hoc eo conſilio, ut ſi forte obdormiret, per funiculum tractus evigilaret. Temenus rebus omnibus inſtructus, iis comitatus quibuſcum

buſcum erat urbem ingreſſurus, ad condictum locum adeſt, ubi ille erat, qui glomum tenebat: ita autem cum portæ cuſtode antea Temeno convenerat; ut poſtquam in eum locum veniſſet, funiculum traheret. quod ſi cuſtos omnia quæ volebat parata haberet; debuit is ad caput funiculi villum *aut floccum* lanæ alligare; atque ita dimittere: ut eo viſo Temenus ad portas confeſtim accurreret: ſin cuſtos propoſitum exſequi ſuum nequiviſſet, nulla re alligata funiculum dimittebat. ita fiebat, ut Temenus, qui longo adeo ſpatio ab urbe diſtabat, inſecuturos præverteret, ac prius quàm animadvertiſſet quiſquam, finibus Teiorum excederet: per funiculum enim intra urbem alligatum, intelligebant, quando progredi ulterius non poterant. Sed & iſto quoque pacto urbs fuit prodita à portę cuſtode. Quoties portæ erant claudendæ conſuetudinem ſervavit, accepta ſitula exeundi, ceu aquam peteret. ad fontem ubi venerat, lapides ponebat in loco hoſtibus noto. illi eò ventitabant, & è lapidibus poſitis, quæcumque cuſtos urbis vellet ſignificare, cognoſcebant. nam ſi proditores prima vigilia cuſtodiebant; in conſtituto loco lapidem unum ponebat: ſi ſecunda, duos: ſi tertia, tres: ſi quarta, quatuor. hoc amplius, deſignabat iſte in qua parte muri, & in qua vigilum ſtatione fors proditoribus cecidiſſet. atque hoc pacto quę volebat ſignificans, urbem prodidit. Quamobrem omnes hoc genus fraudes animo conjicere, & cavere par eſt: & ut portas dux ipſe claudat, neque alii peſſulum tradat.

μέλλειν εἰσπορεύεσθαι εἰς χωρίον ῥητὸν πρὸς τὸν τὴν ἀκανθίδα ἔχοντα. ἦν δὲ προσυγκείμενον τῷ Τημένῳ πρὸς τὸν πυλωρὸν, ἐλθὼν εἰς τὸν χῶρον σπᾶν τὸ σπάρτον. καὶ εἰ μὲν ἦν ἕτοιμα τῷ πυλωρῷ ἅπερ ἤθελε, προσεπιδῆσαι πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ λίνου μαλλὸν ἐρίου καὶ ἀφεῖναι· ὅπερ ἰδὼν ὁ Τήμενος, ἔμελλε σπεύδειν πρὸς τὰς πύλας· εἰ δ' ἀπετύγχανεν ὁ πυλωρὸς τοῦ θελήματος, οὐδὲν προσάψας ἀφῆκε τὸ λίνον· ὥστε τὸν Τήμενον ἐκ πολλοῦ φθάσαι τε καὶ λαθεῖν ἀπαλλαγέντα. ᾐσθάνοντο οὖν ἐν τῇ νυκτὶ τὸ σπάρτον ὑπάρχειν ἐν τῇ πόλει· οὐχ οἷόν τε ἦν προϊέναι. τρόπον δὲ κατὰ τόνδε προεδόθη ἡ πόλις ὑπὸ πυλωροῦ. συνηθὲς ἐποιήσατο ἐπεὶ μέλλοιεν αἱ πύλαι κλείεσθαι, ὑδρίον ἔχων * εἰσιέναι ὡς ἐφ' ὕδωρ· ἀφικνούμενος δὲ ἐπὶ τὴν κρήνην, λίθους ἐπίθει εἰς τόπον γνωστὸν τοῖς πολεμίοις· ἐφ' οὗ φοιτῶντες εὕρισκον διὰ τῶν τιθεμένων λίθων ἅπερ θέλοι δηλοῦν ὁ τῆς πόλεως φύλαξ. εἰ μὲν γὰρ πρώτην φυλάσσοιεν, ἕνα λίθον ἐπίθει πρὸς τὸν συγκείμενον τόπον. εἰ δὲ δευτέραν, δύο· εἰ δὲ τρίτην, τρεῖς· εἰ δὲ τετάρτην, τέτταρας. ἔτι δὲ καὶ ᾗ τοῦ τείχους, καὶ κατὰ τίνα τῶν φυλάκων λελόγχοι. τούτῳ δ' οὖν τῷ τρόπῳ σημαίνων ἐνέδωκε. Ταῦτα δεῖ οὖν συμβαλλόμενον πάντα φυλάττεσθαι, καὶ τὰς πύλας αὐτὸν ἄρχοντα κλείειν, καὶ μὴ ἄλλῳ διδόναι

τὴν βάλανον· προσέχοντα δὲ τοιούτων, τὸν μοχλὸν ἀφανίζειν· ἤδη γάρ τινες ἐπιφανέντες ὑπεναντίοι, ἐβιάσαντο πάλιν κλεῖσαι, τοῦ μοχλοῦ παρόντος. διὸ δεῖ πάντα τὰ τοιαῦτα προνοεῖν.

19 Διαπρίοντα δὲ μοχλὸν, ἔλαιον ἐπιχεῖν· θᾶσσον γὰρ καὶ ἀψοφητὶ μᾶλλον πρισθήσεται· ἐὰν δὲ καὶ σπόγγος ἐπί τε τὸν πρίονα καὶ τὸν μοχλὸν ἐπιδεθῇ, πολλῷ κουφότερος ὁ μοχλὸς ἔσται. πολλὰ δ' ἄν τις καὶ ἄλλα ὁμότροπα τούτοις γράψαι ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρετέον.

20 Εἰς δὲ τὸ τούτων μηδὲν κακουργεῖσθαι, χρὴ πρῶτον μὲν, στρατηγὸν μὴ δεδειπνηκότα δι' αὑτοῦ τὴν κλεῖσιν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, μηδὲ ἄλλῳ πιστεύειν ῥαθύμως διακείμενον. ἐν δὲ ἐπικινδύνοις, καὶ πάμπαν συνεῖναι δεῖ περὶ ταύτην εἶναι. ἔπειτα τὸν μοχλὸν σεσιδηρῶσθαι διὰ μήκους τριχῆ ἢ τετραχῆ. ἄπριστος γὰρ ἔσται· ἔπειτα βαλάνους ἐμβάλλεσθαι τρεῖς μὴ ὁμοτρόπους· τούτων δὲ ἕκαστον φυλάττειν ἄνδρα τῶν στρατηγῶν· εἰ δὲ πλείονες εἴησαν, πάλιν καθ' ἡμέραν τοὺς λαχόντας. ἄριστον δὲ τὰς βαλάνους μὴ ἐξαιρετὰς εἶναι· ὑπὸ δὲ λεπίδος σιδηρᾶς κατέχεσθαι, ἵνα μὴ πλέον ἐξαιρουμένη μετεωρίζηται τῷ καρκίνῳ· ἢ ὥς τε μοχλῷ ὑποτεῖσθαι ἐπικλειομένων τῶν πυλῶν καὶ ἀνοιγομένων. τὸν δὲ καρκίνον ἐσκευάσθαι, ὅπως ὑπὸ τὴν λεπίδα κάθηται, καὶ ῥαδίως τὴν βάλανον μετεωρίζῃ. Ἀπολλωνιᾶται δὲ ἐν τῷ Πόντῳ παθόντες τι τῶν προγεγραμμένων, κατεσκεύασαν τὰς πύλας κλείεσθαι ὑπὸ σφύρας τε

Quod ſi tale quid ipſe moliaris, ne uſquam obex compareat efficiendũ: nam aliquando uſuvenit, ut cives portam quę fuerat aperta, ad conſpectum hoſtis per vim denuo clauderent. quare omnibus hiſce periculis eſt proſpiciendum. Qui vectem ſerra diſſecat, oleum affundat: nam & citius & minore ſtrepitu diſſecabitur: quod ſi ſuper ſerram ſuperque obicem ſpongiam alligaveris, multo lenior obex erit. poſſent ſimilia his multa alia adjici; verùm iſta quidem ſunt omittenda. At ne fraus ulla hujus generis tibi fieri queat; ante omnia oportet ut dux prius quàm cœnet, ipſe per ſe portas claudat, neque ita remiſſus ſit ac deſes, ut alii fidem habeat. quoties verò majus aliquod periculum imminet, in hoc negotio ducem vel maxime attentum & ſollicitum eſſe oportet. ad hæc, obex ferreis laminis muniendus tribus aut quatuor, paris longitudinis cum ipſo obice. ita enim ſerrâ diſſecari non poterit. deinde peſſuli tres diſſimilis figuræ ſunt adhibendi; quorum ſingulos totidem duces cuſtodiant: qui ſi plures tribus fuerint; illi cuſtodiunto, quibus quotidie ſors contigerit. Optimum etiam fuerit, ut peſſulus exemtilis ne ſit. ſed ut ei continendo ferrea ſquama, *ſive tabella*, imponatur: ne forte dum attollitur, ſublimius attollatur à cancro, *ſive forcipe*, quàm ſit neceſſe, ut cum portæ aperiuntur & clauduntur, obici ſupponatur. ipſum cancrum ſic convenit eſſe fabricatum, ut ſub tabella ſubſidat, & peſſulum facile attollat. Apolloniatæ Pontici poſtquam illis eorum aliquid accidiſſet, quæ commemoravimus; portas urbis ab ingenti

ingenti malleo claudi curarunt, qui ſonum edit quàm maximum: ut ex omni fere oppidi parte, cum clauduntur aut aperiuntur portę, audiatur: adeo & malleus eſt grandis, & omnia clauſtra bene ferrata. Idem fit etiam Æginę. Porrò ubi clauſę ſunt portæ, vigilibus quà teſſera, quà ſigna muta ſunt danda, ut iis acceptis ad ſtationes quiſque ſuas dimittantur. Tractatio de inſtrumentorum præparatione, & de iis quæ in amica regione ſunt pręſtruenda; de iis item quæ in tuo agro perdere oportet, aut inutilia hoſtibus reddere; hoc quidem loco a me pretermittitur; in libro vero De Apparatibus perfecte ea declarantur. At de vigiliarum conſtitutione, de circuitionibus, de Panicis terroribus, nec non de teſſeris & aliis ſignis mutis, pluribus quidem in libro De Caſtrametatione quomodo illa fiant ſcribendum; nonnulla tamen de iiſdem etiam hoc loco diſſeremus. Nocturnarum vigiliarum, quoties periculum ſubeſt, & hoſtis ad urbem vel caſtra conſedit, hujuſmodi eſt ratio. Pretorem qui ſummę rei præeſt, & qui illum comitantur, circa Curiam, & forum, ſi quid in eo firmitudinis, ſtationem habere oportet: ſin minus, locum urbis totius munitiſſimum, & qui è longiſſimo intervallo ſit conſpicuus, ſibi delegiſſe convenit. Circa Pretorium autem tendere ac ſemper morari debent tubicen & dromoceryces, quos præcones curſores dicamus licet: ut ſive dandum ſit alicujus rei ſignum, ſive aliquid imperandum, Prætori ſint ad manum: & ut cum alii vigiles omnium quę imminent fiant certio

μεγάλης καὶ κτύπου παμμεγέθους γιγνομένου, ὡς σχεδὸν κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀκούεσθαι, ὅταν κλείωνται ἢ ἀνοίγωνται πύλαι· οὕτω μεγάλα τε καὶ σεσιδηρωμένα πάντα κλεῖθρα· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐν Αἰγίνῃ· ὅταν δὲ αἱ πύλαι κλεισθῶσι, τοῖς φύλαξι σύνθημα καὶ παρασύνθημα δόντας, ἐπὶ τὰ
φυλάκια διαπέμψαι. Περὶ δὲ 21
ὁρμωμένων ἑτοιμασίας, καὶ ὅσα περὶ χώραν φιλίαν προκατασκευάζειν, ἢ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ὡς δεῖ ἀφανίζειν, ἢ ἀχρεῖα ποιεῖν τοῖς ἐναντίοις, ὧδε μοι παραλείπεται· ἐν δὲ τῷ Παρασκευαστικῷ περὶ τούτων τελείως δηλοῦται. περὶ δὲ φυλάκων καταστάσεως, καὶ περιοδιῶν, καὶ πανειῶν, καὶ συνθημάτων καὶ παρασυνθημάτων, τὰ μὲν πολλὰ ἐν τῇ Στρατοπεδικῇ βίβλῳ γραπτέον, ὃν τρόπον δεῖ γίνεσθαι. ὀλίγα δὲ αὐτῶν καὶ νῦν δηλώσο-
μεν. Νυκτοφυλακεῖσθαι ἐν μὲν 22
τοῖς κινδύνοις καὶ προκαθημένων ἤδη ἐγγὺς πολεμίων πόλει ἢ στρατοπέδῳ, τὸν μὲν στρατηγὸν τὸν τοῦ ὅλου ἡγεμόνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ περιέχεσθαι δεῖ περὶ τὰ ἀρχεῖα, καὶ τὴν ἀγορὰν, ἐὰν ὀχυρότητος μετέχῃ· εἰ δὲ μὴ, προκατειληφέναι τόπον τῆς πόλεως ἐρυμνότατόν τε καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀπ' αὐτοῦ τῆς πόλεως ὁρώμενον. περὶ δὲ τὸ στρατήγιον σκηνοῦν καὶ διατελεῖν ἀεὶ τὸν σαλπιγκτὴν καὶ τοὺς δρομοκήρυκας, ἵν' ἐάν τι δέῃ σημῆναι ἢ παραγγεῖλαι ἐξ ἑτοίμου ὑπάρχωσι· καὶ εἴτε οἱ ἄλλοι φύλακες τὸ μέλλον αἴσθωνται, καὶ οἱ περίοδοι ὅπου

ἐὰν ὄντες τύχωσι κατὰ περιοδίαν τῆς πόλεως. ἔπειτα τούς τε ἐπὶ τοῦ τείχους φύλακας, καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχείων καὶ τῶν εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσβολῶν, καὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῶν ἄλλων κατεχομένων χωρίων, διὰ βραχέων φυλάσσειν, καὶ πολλὰς εἶναι τὰς φυλακὰς, καὶ ἅμα πολλοὺς ἀνθρώπους. ἐν γὰρ τῷ δι' ὀλίγου φυλάσσειν, οὐκ ἂν κατὰ μῆκος χρόνου δύναιτό τις πρᾶξαί τι πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ νεωτερίσαι φθάσας· ἧττόν τ' ἂν ὑπνηλοὶ ἐγίγνοντο διὰ βραχέος φυλασσόντων· τῷ τε πολλοὺς ἅμα φυλάσσειν, μᾶλλον δύναιτο ἐκφερομυθεῖσθαί τι τῶν πρασσομένων· ἐγρηγορέναι τε ὡς πλείστους ἄμεινον ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ πάντα φυλάξαι ἐν τῇ νυκτὶ, ἵν' ὡς πλεῖστοι καθ' ἑκάστην φυλακὴν περιφυλάσσωσι· ἐὰν δὲ ὀλίγοι τε καὶ μακρὰς φυλάσσωσιν, ὕπνος τ' ἂν ἐγγίγνοιτο διὰ τὸ μῆκος τῶν φυλακῶν, καὶ εἴ τινές τι ἐγχειροῖεν νεωτερίσαι, παρέχοι ἂν αὐτοῖς τοῦ χρόνου τὸ μῆκος, καὶ φθάσαι καὶ λαθεῖν πράξαντάς τι πρὸς τοὺς πολεμίους. Διὸ δεῖ τὰ τοιαῦτα μὴ ἀγνοεῖν· ἔτι δὲ χρὴ ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ τάδε προνοεῖν· τῶν φυλάκων μηδένα προγινώσκειν, μήτε ὅπου στήσεται, μήτε ὅπου φυλάξει τῆς πόλεως, μήτε τῶν αὐτῶν ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ὡς πυκνότατα πάντα μεθιστάναι τὰ περὶ τὴν πολιτοφυλακίαν. οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστά τις δύναιτο τοῖς ἔξω προδιδοὺς, δηλῶσαί τι, ἢ προσδέξασθαι παρὰ τῶν πολεμίων, μὴ προειδέ-

res, tum etiam circitores, in quacumque parte oppidi eo tempore circuitionem obeant. Oportet deinde, ut cuſtodes, quique in muris ſunt, quique in foro, aut curia ſtationes habent; necnon qui fori, theatri, & aliorum locorum, quæ præſidio tenentur, aditus obſervant, brevis temporis vigilias agant; ut & multæ earum ſint ſtationes, & ſimul in ſingulis multi homines. Nam cum vigiles per brevia intervalla mutantur; nemo poterit facile per longitudinem temporis, occultè aliquid cum hoſte machinari, nec rerum novarum molitionem, ad finem perducere. ad hęc, breveis agentibus vigilias, minus obrepat ſomnus. quando autem plures ſimul cuſtodiunt, facilius multo emanare poterit eorum aliquid quæ clam parantur. Pręſtat etiam quando aliquid exiſtit periculi, quam plurimos vigilare, & omnia per noctem obſervare; quò in ſingulis vigilum ſtationibus plurimi ſint procuſtodes; *ita* προφύλακες *appellantur.* Quod ſi è paucis vigilię conſtent, atque illę multarum ſint horarum; & ſomnus facile obrepet propter longiores ęquo vigilias; & ſi qui res novas moliantur, ipſa longitudo temporis hoc illis pręſtabit, ut ea quæ machinati cum hoſtibus fuerint, ad finem optatum perducant & lateant. iccirco hęc quę diximus non ſunt ignoranda. Hoc amplius, ubi imminet periculum hac providentia utendum: ut nemo vigilum norit, neque ubi ſtationem habebit, neque in qua urbis parte vigilabit. item, ut non ſemper iidem iiſdem ducibus utantur; ſed ut quam frequentiſſime rationes univerſę quę

ad urbis

ad urbis cuſtodiam pertinent, mutentur. hoc namque pacto, minime poterit aliquis, urbẽ exteris prodens, aut ſignificare eis aliquid, aut ab illis quicquam accipere; qui quidem neſcient, in qua murorum parte ea nocte proditores erunt, nec quibuſcum; ſed plane futuri erunt ignari. Etiam illud obſervandum, ut qui excubias interdiu egerunt, vigilias inſequente nocte non agant. negligit enim unuſquiſque id facere, cujus faciendi gratia ex inſtituto quodam ordinario in publicum prodit. E cuſtodibus qui ſtant in muro, procuſtodes ſuum munus ita obire poterunt. è ſingulis vigiliarum ſtationibus, per ſingulas vigilias ito procuſtos vir unus ad proximam ſtationem: ex illa item alius ad ſequentem: & ex aliis porrò ſimiliter ad alias. præceptum autem eſto omnibus, ut dato ſigno idem faciant. hoc pacto, & multi ſimul circuitionem facient; & parvum ſinguli ſpatium emetientur. neque autem apud eoſdem iidem ſimul diu morabuntur; quum ſubinde alii procuſtodes apud alios vigiles ſint futuri. Hęc ſi ita adminiſtrentur; quoties res novas moliri vigiles fuerint aggreſſi, *occulta conſilia explorandi procuſtodibus erit facultas.* Porrò vigiles ſtare invicem adverſos expediet: quoniam ea ratione, in omnem partem omnia ab illis conſpicientur: miniméque ab hoſtibus capientur, clam ad ipſos progreſſis: quod aliquoties jam circa hemeroſcoporum ſpeculas accidiſſe, antea demonſtravimus. Hibernis & caliginoſis noctibus, ſuadent nonnulli; ut extra muros alii atque alii lapides jaciantur: & ut qui jacient, quaſi aliquos viderent, interrogent, Quinam ſint? poſſe enim fieri, ut caſu fortuito animadvertantur quidam muris appropinquan-

τῶν ὅποι τοῦ τείχους τὴν νύκτα ἔσονται, μηδὲ μεθ' ὧν, ἀλλ' ἀγνοοῦντες τὸ μέλλον καὶ τοὺς ἡμέρας φυλάξαντας, μὴ φυλάσσειν νυκτός. οὐ γὰρ ἐπιτήδειον περιϊέναι, ἀμελεῖ ἕκαστος πράσσειν. Περιφυλάσσοιέν τ' ἂν ἐκ τῶν ἐπὶ τῷ τείχει φυλάκων περιφύλακες ὧδε. ἐξ ἑκάστου γὰρ φυλακίου καθ' ἑκάστην φυλακὴν τῶν περιφυλασσόντων, εἷς ἀνὴρ ἐπὶ τὸ ἐχόμενον φυλάκιον, καὶ ἀπ' ἐκείνου ἄλλος εἰς τὸ ἐχόμενον. καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰς τὰ ἄλλα. παραγγέλθω δὲ ποιεῖν ἅπαντας τοῦτο ἀπὸ συσσήμων· καὶ οὕτω πολλοί τε καὶ ἅμα περιοδεύουσι, καὶ μικρὸν ἕκαστος χωρίον κινηθήσεται. καὶ οὐδ' ἅμα οἱ αὐτοὶ παρὰ τοῖς αὐτοῖς διατελοῦσι πυκνὰ, ἄλλων φυλάκων παρ' ἄλλοις γινομένοις πρὸς φύλαξιν. τούτων δὲ οὕτω πρασσομένων, ὁπόταν τι ἐκ τῶν φυλάκων νεωτερισθείη, τοὺς δὲ * περιφυλάσσωσιν αὐτοπροσώπους ἀλλήλοις ἑστάναι· οὕτω γὰρ ἂν πάντη ἀπ' αὐτῶν βλέποιντο, καὶ ἥκιστα ὑπὸ τινῶν ἀγρευθεῖεν, λάθρα προσελθόντων· ὅπερ ἤδη γεγονότα περὶ τὰ ἡμεροσκόπια δεδήλωται. ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς καὶ σκοτειναῖς νυξὶν, * ἄλλην αὐτοὺς λίθους βάλλειν εἰς τὸ ἔξω μέρος τοῦ τείχους. καὶ ὡς δὴ ὁρωμένους τινὰς ὑπ' αὐτῶν, ἐρωτώντων τίνες εἶεν. ἀπὸ ταὐτομάτου γὰρ ἂν γνωσθεῖεν τινὲς προσστε-

λάζοντες. ἂν δὲ δοκῇ καὶ εἰς τὸ ἔσω μέρος τῆς πόλεως τὸ αὐτὸ ποιεῖν. οἱ δέ τινες τοῦτό φασι βλαβερὸν εἶναι. τοὺς γὰρ προσιόντας τῶν πολεμίων ἐν τῷ σκότῳ προαισθάνεσθαι οὐ γὰρ * προσπηγαῖον ἐστὶ διὰ τὴν φωνήν τε τῶν περιόδων καὶ τὸ βάλλειν· ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν σιγώμενον τόπον. ἄριστον δ' ἐν τοιαύταις νυξὶν ἔξω τοῦ τείχους κύνας προσδεδέσθαι νυκτερεύοντας. οἳ περὶ ἐκ πλείονος ἐμφανιοῦσι τὸν ἐκ τῶν πολεμίων κατάσκοπον, ἢ αὐτόμολον προσπελάζοντα τῇ πόλει λαθραίως, ἢ πῇ ὁρμώμενον αὐτομολοῦντα. ἅμα δὲ καὶ τὸν φύλακα ἐὰν τύχῃ καθεύδων ἐγείρουσι διὰ τὸν ὑλαγμόν· ᾗ δ' ἂν τῆς πόλεως εὐπρόσοδα καὶ εὐεπίθετα τοῖς πολεμίοις ᾖ, τῇδε φύλακας καθιστάναι τοὺς τὰ πλεῖστα κεκτημένους, καὶ ἐντιμοτάτους τε καὶ τῶν μεγίστων μετέχοντας τῇ πόλει· μάλιστα γὰρ ἂν αὐτοῖς προσήκει μὴ πρὸς ἡδονὰς τρέπεσθαι, ἀλλὰ μεμνημένους ἂν Προσέχειν δὲ τοῖς, πανδήμοις ἑορταῖς χρὴ τῶν κατὰ πόλιν φυλάκων ὅσοι ἐν σώμασι μάλιστα ὕποπτοι, τοῖς αὐτῶν καὶ ἄπιστοι, ἀφίεσθαι ἀπὸ τῶν φυλακείων κατ' οἰκίας ἑορτάζειν. τὸ ἅμα μὲν πολυωρεῖσθαι δόξουσιν, ἅμα δὲ οὐδὲν ἂν ἐπ' αὐτοῖς εἴη πρᾶξαι. ἀντὶ δὲ τούτων ἄλλους εἰς τὰ φυλάκεια καθιστάναι πιστοτέρως ἔχοντας. περὶ γὰρ τὰς ἑορτὰς καὶ τοιούτους καιροὺς μάλιστα οἱ βουλόμενοί τι νεωτερίζειν, ἐγχειροῦσιν. Ὅσα δὲ πάθεα γέγονε περὶ τοῦ

occaſiones, cupidi rerum nova-
tes. quod ſi ita fuerit viſum, etiam intra urbem & partem alteram murorum idem poſſe fieri. ſunt alii qui noxium eſſe iſtud autument. nam hoſtes qui ad mœnia accedunt, præſentire nemo poſſit, cum propter circitorum vocem, tum propter lapidum conjectionem. melius namque in loco ſilente id poſſe fieri. Optimum verò ſit, per tales noctes, extra muros canes vinciri; qui perpetem noctem ibi maneant. quippe hi è longiore intervallo, hoſtium ſpeculatorem indicabunt, aut veterem transfugam muris clam ſuccedentem, aut novum aliquo erumpentem. vigilem qui forte obdormierit, iidem excitabunt. In ea urbis parte quà facillime adiri poteſt, & quæ hoſtium inſidiis maxime eſt opportuna, collocandi vigiles, qui plurimum poſſident, quique honoratiſſimi cenſentur, & in publicis rebus partem maximam obtinent. his enim potiſſimum convenit, non indulgere tum voluptatibus; ſed potius, ut memores *magnitudinis periculi quod ipſos manet, attenti ſint ad urbis cuſtodiam*. Publicorum feſtorum diebus ad cuſtodes urbanos attendendum, qui per corpora in civitate inſtituta tributi, ſuis perfidiæ ſunt ſuſpecti; ut è ſtationibus dimiſſi, celebritatem feſti in ſua quiſque domo agitent. ſimul enim præcipuum quendam ſibi habitum honorem putabunt; ſimul, clam aliquid moliendi facultate carebunt. horum autem loco, alii ad ſtationes ſubmittendi, quorum fides integrior. nam diebus maxime feſtis & per ejuſmodi rum tentare aliquid ſolent. quot autem

tem calamitates occaſione talium temporum ſint acceptæ, aliis in ſcriptis declaratur. Hoc amplius, illud quoque egregium, ut ſcalæ, aut gradus ad conſcendendos muros temere omnibus ne pateant, ſed ſint clauſi: ne cui urbem prodere hoſtibus volenti, occupare aſcenſum in mœnia liceat. ſed potius, quos ipſe volueris eſſe cuſtodes in muris, ii ut neceſſario ibi maneant, nunquam *interim* deſcendentes. quod ſi aliqui muros extrinſecus conſcenderint, nec fuerint animadverſi, *videndum* ut in urbem facile & celeriter deſcendere non queant: niſi voluerint alii in alios deſilientes, periculum adire, nec tamen latere, neque deſtinata perficere. Conveniat autem hæc circa gradus obſervatio, etiam tyranni *aut principis* alicujus arci. Poſt navale ad Naxum certamen, Nicocles præſidii præfectus, multorum inſidiis appetitus, cluſiles aſcenſus quum feciſſet, cuſtodes in muris conſtituit; extra urbem autem circuitiones cum canibus obibat: exſpectabantur enim proditores quidam extrinſecus adventuri. Ubi omnes idem in civitate ſentiunt & nemo quicquam ſuſpicatur; in vigiliis per muros diſpoſitis, noctu lucernas intra laternas lucere oportet: ut ad quoſcumque aliquis acceſſerit, illi hoſtile Prætori per laternam dent ſignum. ſi laterna, propter loci alicujus impedimentum, lumen ſuum ad Prætorem non tranſmittat; ſuccedito alius, qui ſignum ſuſcipiens, lumine laternæ rem ſignificet. Prætor ejus quod fuerit ſibi indicatum, certiores alios vigiles tubæ clangore facito; aut per

στοιχεῖα τοὺς καιροὺς ἐν ἄλλοις δηλοῦται. * ὁμαλὸν δὲ ἅμα τούτοις μηδὲ τὰς ἀναβάσεις ἐπὶ τὸ τεῖχος εὐπόρους εἶναι, ἀλλὰ κλειστάς· ἵνα μηδενὶ ἐγγίνηται προκαταλαμβάνειν ἐπὶ τοῦ τείχους βουλομένῳ ἐνδεῖξαι τοῖς πολεμίοις. ἀλλ' ὥστε φύλακες οὓς ἂν σὺ βούλει ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῦ τείχους διατελοῦντες καὶ μὴ καταβαίνοντες. ἄν τέ τινες ἔξωθεν τῆς πόλεως λάθωσιν ὑπερβαίνοντες, μὴ ῥᾳδίως διὰ τειχέων καταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τὴν πόλιν· ἐὰν μὴ θέλωσιν ἐπ' ἀλλήλων καταπηδῶντες κινδυνεύειν, καὶ μήτε λαθεῖν, μήτε φθάσαι· πρέποι δ' ἂν τὸ παρασκεύασμα τοῦτο περὶ τὰς ἀναβάσεις καὶ ἐν τυράννου ἀκροπόλει. μετὰ δὲ τὴν ἔξω ναυμαχίαν ἐπιβουλευόμενος ὁ φρούραρχος Νικοκλῆς ἀναβάσεις κλειστὰς ποιήσας, κατέστησε φύλακας ἐπὶ τῷ τείχει· ἔξω δὲ τῆς πόλεως, περιοδείας ἐποιεῖτο μετὰ κυνῶν. προσεδέχοντο γὰρ ἔξωθεν τινὰ ἐπιβουλήν. Ἐν ὁμονοοῦσι δὲ καὶ μηδενὸς ὑποπτεύοντος ἐν τῇ πόλει, ἐν τῷ τείχει φυλακείοις, δεῖ τὰς νύκτας λύχνα καίεσθαι λαμπτῆρσιν, ἵνα καθ' οὓς ἄν τι προσπελάζῃ, πολέμιον αἴρωσι τῷ στρατηγῷ τὸν λαμπτῆρα. ἐὰν δὲ μὴ φαίνηται πρὸς τὸν στρατηγὸν ὁ λαμπτὴρ, τόπου κωλύοντος, ἄλλος διαδεκτὴρ ὑπολαμβάνων λαμπτῆρα, φαινέτω τῷ στρατηγῷ. ὁ δὲ στρατηγὸς τὸ ἐμφανιζόμενον αὐτῷ τοῖς ἄλλοις φύλαξι δηλούτω σάλπιγγι, ἢ τοῖς δρομοκήρυ-

ξιν, ἢ ὁποτέρως ἂν ἐκφέρῃ. Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους, καὶ οὕτω περὶ τὰς φυλακὰς διατελούντων, παραγγελλέσθω τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, ὅταν σημανθῇ μηδένα ἐξιέναι· ἐὰν δέ τις ἐξίῃ ἐπί τινα πρᾶξιν, ἀναγκαῖον μετὰ λαμπτῆρος πορεύεσθαι, ἵνα πόῤῥωθεν καταδῆλος ᾖ τοῖς περιοδεύουσι. μηδ᾽ ἐργάζεσθαι μηδένα δημιουργὸν χειροτέχνην, ἵνα μὴ ψόφοι ἀπό τινων γίνωνται τοῖς φύλαξιν. ὃν δ᾽ ἂν τρόπον ἴσως καὶ κοινῶς μακροτέρων ἢ βραχυτέρων νυκτῶν γινομένων ἅπασιν αἱ φυλακαὶ γίγνοιντο, πρὸς κλεψύδραν χρὴ φυλάσσειν· ταύτην δὲ αὐτῆς κεκηρῶσθαι τὰ ἔσωθεν· καὶ μακροτέρων μὲν γινομένων τῶν νυκτῶν, ἀφαιρεῖσθαι τοῦ κηροῦ, ἵνα πλέον ὕδωρ χωρῇ. βραχυτέρων δὲ προσπλάσσεσθαι, ἵνα ἔλασσον δέχηται. περὶ μὲν οὖν φυλακῶν ἰσότητος, ἱκανῶς μοι δεδηλώσθω. Ἐν δὲ τοῖς ἀκινδυνοτέροις τοὺς ἡμίσεας τῶν προγεγραμμένων εἰς τὰς φυλακὰς καὶ περιοδείας χρὴ τετάχθαι· καὶ οὕτω τὸ ἥμισυ τῆς στρατιᾶς νύκτα ἑκάστην φυλάξει. ἀκινδύνων δὲ καὶ εἰρηναίων ὄντων, ἐλάχιστά τε καὶ ἐλαχίστους τῶν ἀνθρώπων ὀχλεῖν, καὶ ἐ περιοδείαν χρὴ τῶν στρατηγῶν σκυταλίδα ἔχουσαν σημεῖον παρὰ τοῦ στρατηγοῦ παραδίδοσθαι τῷ πρώτῳ φύλακι. τοῦτον δὲ τῷ ἐχομένῳ, καὶ ἕτερον ἑτέρῳ, μέχρι περιενεχθῇ ἡ σκυταλὶς κύκλῳ τὴν πόλιν, καὶ κομισθῇ παρὰ τὸν στρατηγόν· παρῃρῆσθαι δὲ τοῖς περιφύλαξιν, μὴ πορρωτέρω περιενεγκεῖν τὴν σκυ-

præcones curſores; ſive utro modo licuerit. Dum hæc fiunt, & omnes circa vigilias, ut dixi, occupantur; reliquæ multitudini præcipiendum, ne poſtquam datum ſignum fuerit, domo quiſquam exeat: ſi quis coactus neceſſitate exierit, ut cum laterna ingrediatur, quò circitoribus è longinquo fiat manifeſtus. item, ne quis opifex artem manuariam exercens, opus faciat: ne forte ſoni à nonnullis eorum edendi, ad vigiles perveniant. Cæterum, ut ſive longiores ſive breviores noctes fuerint, omnium vigiliarum par & communis ratio ſit, ad clepſydram vigiliæ agendæ. hujus autem clepſydræ pars interior cera oblinenda; & cum productiores ſunt noctes, detrahendum de cera, quo plus aquæ capiatur: contractioribus verò noctibus, amplius allinendum; quò minus capiatur. ac de æqualitate quidem vigiliarum, ſatis dictum eſto. Quando autem minus eſt periculi, ſuffecerit ad vigilias & circuitiones, partem dimidiam eorum de quibus antè ſcripſimus attribui. ita fiet, ut pars altera exercitus ſingulis vigilet noctibus. ubi vero nullum plane periculum oſtenditur, & pax viget; quàm minimum negotii hominibus, atque id quàm pauciſſimis, faceſſendum. Qui ad circuitionem à ducibus ſuis mittuntur, parvam ſcytalam habento, notatam à Prætore. hanc circitor primo vigili ad quem venerit, tradito: hic proximo; alius alii; donec ſcytalis per totam circumlata urbem, orbe impleto ad Prætorem fuerit relata. præmonendi autem ſunt circitores, ne ultra proximos

ximos

ximos vigiles ſcytalidem perferant. Si cum venit circitor, deſertum à vigile locum invenerit; omnino faciendum illi, ut ſcytalidem ei reddat à quo accepit. ut Prætor rem intelligat, & eum vigilem cognoſcat, qui non ſuſcepit, ſed ſtationem ſuam deſeruit. Cuicumque autem *mercenariorum* vigiliæ ex ordine obeundæ fuerint; ſi ad condictum locum non ſe ſtiterit; lochagus, ſive centurio aut ductor ordinis, hujus cuſtodiam confeſtim vendito ei quem primum invenerit idoneum; atque alium vicem illius vigilias acturum ſubſtituito. deinde prior mercenarius illi qui vigiliam emerit, pretium de ſua pecunia numerato. die autem ſequente Tribunus multam legibus inſtitutam ab eo exigito. Quoties clandeſtinæ parantur eruptiones in hoſtem pro mœnibus caſtrametantem, hac utendum cautione. Ante omnia cavendum, ne quis ad inimicos transfugiat: deinde, ut nullum ſub divo lumen exiſtat: ne forte ferventioris ingenii aliquis, vel ſtudio erga civitatem, quod paratur manifeſtum faciat. Latratus item canum, & gallorum gallinaceorum cantus de medio tollendi: & parte aliqua corpore inuſta, vox illis eo tempore adimenda. nam hæc animalia diluculò vocem edentia, futuri dant ſignificationem. Fuerunt qui tale quid facerent. Seditione per ſimulationem ex probabili cauſſa apud ſe excitata, dein captata opportunitate temporis, egreſſi urbe, atque ex inopinato hoſtem adorti, rem bene geſſerunt. Quidam intra muros concluſi, erumpendi conſilio ſuſcepto,

ταλίδα τοῦ ἐχομένου φύλακος. ἐὰν δὲ ἐλθὼν καταλάβῃ τόπον ἔρημον φύλακος, πάντ' ἀποδιδόναι παρ' οὗ ἔλαβε τὴν σκυταλίδα· ἵν' αἴσθηται ὁ στρατηγὸς καὶ γνῷ τὸν μὴ παραδεξάμενον, ἀλλ' ἐκλιπόντα τὴν φυλακήν. Ὃς δ' ἂν φυλακῆς αὐτῷ οὔσης μὴ παρῇ εἰς τὸ τεταγμένον, ὁ λοχαγὸς αὐτοῦ παραχρῆμα τὴν φυλακὴν ἀποδόσθω ᾧ δ' ἂν εὑρίσκῃ καὶ καταστησάτω ὅστις ὑπὲρ αὐτοῦ φυλάξει· ἔπειτα πράξειος ἐξ αὐτοῦ ἀποδιδότω τῷ περιαμένῳ τὴν φυλακήν· ὁ δὲ ταξίαρχος αὐτὸν τῇ ὑστεραίᾳ ζημιούτω τῇ νομιζομένῃ ζημίᾳ. Ἐπεξόδους δὲ 23
ποιουμένους λαθραίως ἐν νυκτὶ τοῖς προκαθημένοις πολεμίοις, τάδε προνοεῖν. πρῶτον μὲν φυλάξαι ὅπως μὴ ἐξαυτομολήσῃ· ἔπειτα φῶς ὑπαίθριον μηδὲν εἶναι· ἵνα μήθ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀνὴρ πυρωδέστερος ὢν τοῦ ἄλλου ἐκφάνῃ τὸ μέλλον. Τούς τε τῶν κυνῶν ὑλαγμοὺς, καὶ τῶν ἀλεκτρυόνων τὰς φωνὰς ἀφανίζειν, ἄφωνα ποιοῦντα τόνδε τὸν καιρὸν, ἐπικαύσαντά τι τοῦ σώματος. καὶ γὰρ αἱ τούτων φωναὶ ὄρθρου φθεγγόμεναι, ἐκφαίνουσι τὸ μέλλον. Ἐποιήσαντο δέ τινες καὶ τοιόνδε· στασιασμοῦ προσποιητοῦ μετὰ προφάσεως εὐλόγου γινομένου, παρ' αὐτοῖς, καιρὸν τηρήσαντες καὶ ἐπεξελθόντες, ἐπέθεντο παρ' ἐλπίδα τοῖς πολεμίοις, καὶ κατώρθωσαν. Ἤδη δέ τινες τειχήρεις ὄντες, καὶ ὧδε ἐλθόντες, τὰς μὲν πύλας ἀνέδειμαν ὁρατῶς τοῖς πο-

portas quidem in conſpectu ho-

λεμίοις.

λεμίοις. ᾗ δὲ μάλιστα εὐεπιθέτως εἶχεν τοῖς ἐναντίοις, ταύτῃ κατεπέτασαν ἀγγεῖον, καὶ ἀνῄρησαν διὰ χρόνου τινός· ὥστε κατ᾽ ἀρχὰς μὲν θαυμάσαι τοὺς πολεμίους· ὕστερον δὲ καὶ πολλάκις γινομένου, ἀμέλειαν εἶχον· οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ἐν νυκτὶ διελόντες τοῦ τείχους ὅσον ἤθελον, καὶ ἀντοικοδομὴν παρασκευασάμενοι, κατεπέτασαν τὸ ἱστίον. τηρήσαντες δὲ καιρὸν ἐπεξελθόντες ἐπέθεντο παραδόξως τοῖς πολεμίοις. ποιοῦντες δὲ ταῦτα, ἐφύλασσον μήτις αὐτομολήσῃ. Διὸ δεῖ μηδὲν τῶν τοιούτων παρορᾶν. Οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐν ταῖς νυξὶν ἀσκέπτως μετ᾽ ὄχλου ἐκπορευτέον, οἷα καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς τῶν ἐπιβουλευόντων τινὲς τεχνάζουσι· οἱ μὲν ἔσω τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ ἔξωθεν προσάγεσθαι βουλόμενοι τοιοῖσδε ἀπατήμασι, πυρσεύσαντές τι, ἢ ἐμπρήσαντες νεώριον, ἢ γυμνάσιον ἱερὸν πάνδημον, ἢ δι᾽ ὅπερ ἂν ἔξοδος γένοιτο πλήθους ἀνθρώπων καὶ οὐ τῶν τυχόντων. προνοοῦνται οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα μὴ ἑτοίμως ἀποδέχεσθαι. * πρᾶξις δὲ καὶ ὧδ᾽ ἐξοισθήσεται ἐξ ἀρχόντων προετοιμάσαντες κατὰ τὴν χώραν θόρυβον γίνεσθαι, καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν ἀγγελθῆναι κλωπῶν ἐπιβουλήν· δι᾽ ὅπερ ἔμελλον οἱ πολῖται ἐκδύσειν εἰς βοήθειαν. γινομένου δὲ τούτου, οἵγε ἄρχοντες καὶ οἱ συνελθόντες τοὺς πολεμίους παρεκάλουν εἰς βοήθειαν. ἐπειδὴ ἠθροίσθη τὸ πλῆθος τῶν πολι-

partes tranſierant, cives hortari,

ſtium inędificarunt; quę autem pars mœnium ad invadendos inimicos erat commodiſſima, ab ea parte velum expanderunt; idque poſt temporis aliquantum ſuſtulerunt. initio mirari hoſtes; deinde quum ſæpius fieri idem cernerent, rem neglexerunt. at oppidani, quum in muro noctu foramen quantum volebant feciſſent, & in locum diruti muri alium concinnaſſent, velum oppanderunt: deinde maturitate temporum exſpectata, eruptionem faciunt, & nihil tale cogitantes inimicos invadunt: atque hæc illi dum parabant, ne quis interim ad hoſtem tranſiret, diligenter cavebant. quare nihil ejuſmodi contemnendum. Sed vitandum & illud; ne inconſideratè cum turba noctu fiat eruptio: quo genere doli proditores interdum utuntur: dum alii intra urbem, alii extra, oppidanos ut temere prodeant his & ſimilibu fraudibus conantur allicere: *putà* fa cibus accenſis aliquid ſignificarunt; aut navale ſuccenderunt; aut gymnaſium ſacrum, ad univerſi popul uſus expoſitum; aut *talem omnin locum*, cujus gratiâ multitudo hominum, atque eorum non vilium, fi extra muros proditura. quare mult ante iſta providenda, nec temere ſimiles nuntii ſuſcipiendi. Proferetu verò etiam hîc res geſta à magiſtratibus. Hi, proviſo ut tumultus in agri excitaretur; etiam ut ex agris in urbem, de clandeſtina prędonum invaſione nuntius afferretur, curarunt: gnari, oppidanos eo audito ad ferendam opem erupturos. Secundum hæc magiſtratus & qui in illorum ut auxiliatum exirent. ubi multitudo

ad porta

ad portas armis inſtructa convenit, hunc dolum comminiſcuntur. monuerunt magiſtratus coactas copias, oportere ut in tres partes dividerentur, ad ponendas paullo ab urbe longius inſidias: ſimul pręcepta incepto convenientia, quæque audientibus nullam fraudis ſuſpicionem moverent, eis dederunt. ita eductos cives locis idoneis collocarunt; inſidias videlicet hoſti fines ingreſſo ſtructuros: ipſi plures manus è proditionis conſciis aſſumunt, & tanquam exploraturi quæ nuntiata fuerant, agmen præcedunt: quippe ante alios velle ſe pericula adire, ut hoſte conſpecto pedem ſenſim referentes, in inſidias ſcilicet eum protraherent. verum iſti ad certum locum profecti, ubi præparatæ ipſis erant peregrinæ copiæ, clam mari advectæ; iis aſſumptis, prius quam animadverteret quiſquam, in urbem eas introduxerunt; tanquam cives qui in hoſtem exierant, reducerent. deinde quum mercenario illo milite urbem occupaſſent; civium in inſidiis locatorum alios exilio multarunt; alios in urbem receperunt. Debent igitur omnia ejuſmodi conſilia eſſe ſuſpecta, neque unquam noctu urbana multitudo in hoſtem temere educenda. In dandis teſſeris cautio neceſſaria eſt, pręſertim exercitu è colluvie plurium urbium aut populorum coacto; ne ſi unius rei duplex appellatio fuerit, cum ambiguitate teſſera detur. verbi gratia; DIOSCURI, TYNDARIDÆ. rei ſpecies una, nomina duo diverſa. autcum hęc dantur; MARS, ENYALIUS: MINERVA, PALLAS: GLADIOLUS, PUGIO:

τῶν πρὸς τὰς πύλας σὺν ὅπλοις,
πιόνδε ἐτεχνάσαντο. προεῖπον
οἱ ἄρχοντες τοῖς ἠθροισμένοις, ὅτι
τρία μέρη αὐτοὺς γενομένους δεῖ
ἐνεδρεῦσαι, μικρὸν ἀπωτέρω τῆς
πόλεως, παραγγείλαντες ἃ προσῆκε
πρὸς τὰ μέλλοντα, τοῖς δ᾽ ἀκούουσιν
ἦν ἀνύποπτα. καὶ τοὺς
μὲν ἐξαγαγόντες ἐκάθισαν εἰς χωρία
ἐπιτήδεια ὡς ἐνεδρεύσοντας
τοῖς ἐμβεβληκόσι πολεμίοις· αὐτοὶ
δὲ λαβόντες σώματα αὖθις συνίστορα
τῆς πράξεως, προεπορεύοντο
ὡς κατασκεψόμενοι τὰ ἀγγελλόμενα·
καὶ προκινδυνεύοντες τῶν
ἄλλων, ἵνα δῆθεν προαγάγοιεν τοὺς
πολεμίους εἰς τὰς ἐνέδρας, ὡς ὑποφεύγοντες.
πορευθέντες δὲ εἰς
τόπον ὅπου ἦν αὐτοῖς ξενικὸν προητοιμασμένον
κρυφαίως κομισθὲν
κατὰ θάλατταν, ἀναλαβόντες
ἔφθασαν, καὶ ἔλαθον εἰσαγαγόντες
εἰς τὴν πόλιν κατ᾽ ἄλλας ὁδοὺς, ὡς
τοὺς ἐπεξελθόντας, πολίτας πάλιν
ἀπαγαγόντες· τὴν δὲ πόλιν καταλαβόντες
τοῖς ξένοις, τῶν ἐν ταῖς
ἐνέδραις ὄντων τοὺς μὲν ἐφυγάδευον,
τοὺς δὲ ἐδέχοντο. Διὸ δεῖ πάντα
τὰ τοιαῦτα ὑποπτεύειν, καὶ μὴ ἀλογίστως
νύκτωρ εἰς πολεμίους ἔξοδον
πλήθους ποιεῖσθαι. Παραδιδέντα 24
δὲ συνθήματα δεῖ προνοεῖν, ἐὰν τύχῃ
τὸ στράτευμα μιγάδες ὄντες
ἀπὸ πόλεων ἢ ἐθνῶν· ὅπως μὴ ἂν
παρέχῃ τὸ ἓν εἶδος δύο ὀνόματα,
ἀμφιβόλως παραδοθήσεται· οἷον
τάδε. ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ, ΤΥΝΔΑΡΙΔΑΙ·
περὶ ἑνὸς εἴδους δύο ὀνόματα
οὐ ταυτά. καὶ ἄλλοτε δὲ, ΑΡΗΣ
ΕΝΥΑΛΙΟΣ· ΑΘΗΝΑ ΠΑΛΛΑΣ. ΞΙΦΟΣ,
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.
ΛΑΜ-

ΛΑΜΠΑΣ, ΦΩΣ καὶ ἄλλα ὁμότροπα τούτοις· ἅπερ δυσμνημόνευτά ἐστι παρὰ τὰ νομιζόμενα ἑκάστῳ ἔθει τῶν ἀνθρώπων. καὶ βλάβην φέρει ἐὰν κατὰ γλῶσσάν τις παραγγέλλῃ ἢ κοινόν τι ἅπασιν. ἐν μιγάσι δ' ὄχλῳ ξένοις οὐ δεῖ τὰ τοιαῦτα παραγγέλλειν, οὐδὲ ἐν ἔθνεσι συμμάχοις· οἷον Χαριδήμῳ Ὠρείτῃ περὶ τὴν Αἰολίδα συνέβη καταλαβόντι Ἴλιον τρόπῳ τοιῷδε. Τοῦ ἄρχοντι τοῦ Ἰλίου ἦν οἰκέτης ἐκπορευόμενος ἐπὶ λείαν ἀεὶ καὶ μάλιστα ἐν ταῖς νυξὶν ἐξεπορεύετο καὶ εἰσεπορεύετο εἰς ἀγρὸν ..... τὰ ἀγρευθέντα ἑκάστοτε. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ καταμαθὼν ὁ Χαρίδημος ταῦτα πράσσοντα, οἰκειοῦται, καὶ εἰς λόγους κρυφαίως ἀφικόμενος, διομολογεῖται καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ἐκπορευθῆναι ἐν ῥητῇ νυκτὶ ὡς ἐπὶ λείαν· μεθ' ἵππου δ' ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐν τῇ νυκτὶ· ἵνα αἱ πύλαι αὐτῷ ἀνοιχθεῖεν, ἀλλὰ μὴ κατὰ τὴν διάλυσιν, ἢ τὴν ἐκτομίδα πυλίδα, ὥσπερ εἰώθει, εἰσέλθοι. γενόμενος δ' ἔξω καὶ διαλεχθεὶς τῷ Χαριδήμῳ, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ξένους ὡς τριάκοντα τεθωρακισμένους, καὶ ἔχοντας ἐγχειρίδια, καὶ ὅπλα καὶ περικεφαλαίας κρυφαίας. ὡς ἀπήγαγέ τε οὕτω αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, ἐν ἐσθῆτι φαύλῃ καὶ ἔκρυψε τὰ ὅπλα, καὶ ὁμοιώσας αἰχμαλώτοις μετ' ἄλλων γυναικῶν καὶ παιδαρίων, καὶ τούτων ὡς αἰχμαλώτων, εἰσεπορεύετο ἀνοιχθεισῶν αὐτῷ τῶν πυλῶν διὰ τὸν ἵππον· ὅπου δὴ εὐθὺς οἱ

porta propter equum aperta, eſt

FAX, LUMEN, & ſimilia his: quæ ubi diſcrepant à recepta appellatione apud ſingulas hominum gentes, difficulter memoriæ inhærent. poteſtque ea res damnum afferre; ſi quis exoticam appellationem rei omnibus communis det loco teſſeræ. quare in exercitu è variarum atque inter ſe permixtarum gentium auxiliis conflato, aut inter ſocios populos, teſſera ejuſmodi non eſt utendum. Exemplo ſit, quod Charidemo Oritæ, in Æolide rerum potienti, contigit, poſtquam Ilium hoc modo cepiſſet. Præfectus urbis Ilii famulum habuit, ſolitum ad prædas agendas ſemper egredi: maximè autem noctu & egrediebatur, & ingrediebatur, quæ ceperat in urbem ſubinde introducens. interea loci Charidemus, cognito hæc illum factitare, hominem ſibi conciliat, & clandeſtinum cum eo colloquium habet. ibi paciſcuntur ambo, & perſuadet famulo Charidemus, ut conſtituta nocte, quaſi prædatum iret, oppido egrederetur. juſſit autem illum in equo nocte illa exire; ut porta illi penitus aperiretur; neque ut alias erat ſolitus, per adapertas portæ fores, aut portula tantum ſectitia patefacta ingrederetur. famulus urbe egreſſus, & cum Charidemo collocutus, milites loricatos triginta, pugiones, clypeos, & galeas occultas habentes, ab eo accipit. quos ut ſilentio noctis abduxit, malis concinnavit indumentis, arma occuluit, & captivis aliis ſimiles ipſos reddidit. ita cum cæteris mulieribus & puerulis, ipſis quoque in ſpeciem captivis, ingreſſus. milites ſtatim ut ſunt intromiſ-

tromiſſi, cædis initium faciunt: ac cæſo portæ cuſtode, ad alia immania converſi facinora, portas in poteſtatem redegerunt. a quibus non longè quum abeſſet Charidemus, armatorum ordines è veſtigio accurrunt, & urbem occupant. mox etiam ipſe cum univerſis viribus ingreditur. Simul, hoc etiam Charidemus fecit. partem exercitus in inſidiis locavit; qui futurum provideret, ut ſuppetias captæ urbi nonnulli venirent. atque ita accidit. nam Athenodorus Imbrius, qui non longè aberat, & exercitum habebat, ferre opem Ilienſibus eſt conatus. qui etiam ipſe, viciſſim quod res erat conjectura aſſecutus, nequaquam per illas vias in quibus inſidiæ fuerant diſpoſitæ Ilium profectus, ſed aliud inſiſtens iter, per noctem latuit & ad portas acceſſit. quin & hujus nonnulli milites in turba, quaſi de Charidemi exercitu eſſent, fefellerunt cum cæteris ingredientes. verùm iſti, prius quam majore numero ingrederentur, per teſſeram ſunt agniti. alii eorum foras ſe proripuerunt, alii circa portas perierunt. nam his quidem teſſera data fuerat TYNDARIDÆ; illis verò DIOSCORI. adeo parum afuit, quominus repente urbs ab Athenodoro denuò reciperetur. Dandæ igitur pro teſſeris ſunt voces facile recordabiles, & deſtinatis actionibus germanæ & maxime convenientes. cujuſmodi ſunt hæc: ſi venatum prædam eatur, DIANA AGROTERA venatrix. ſi ad facinus aliquod furtim gerendum; MERCURIUS DOLOSUS, ſive dolorum præſes. ſi ad vim fa-

εἰσελθόντες ἔργου εἴχοντο. τόν τε πυλωρὸν ἀποκτείναντες, καὶ εἰς ἄλλας ξένας πράξεις ὁρμήσαντες, καὶ τῶν πυλῶν ἐγκρατεῖς ὄντες· ἐφ' ἃς εὐθὺς οὐ πόῤῥω ὄντος τοῦ Χαριδήμου παρῆσαν τάξεις, καὶ κατέλαβον τὸ πόλισμα. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς εἰσεπορεύθη μετὰ πάσης δυνάμεως. ἅμα δὲ τούτοις τοιόνδε ἔπραξε. τοῦ στρατεύματος τινὶ μέρει ἐνέδρας ἐποιήσατο· προνοήσας ὅτι παρέσοιτο βοήθεια ἐπὶ τὸ χωρίον. ὅπερ συνέβη. εὐθὺς γὰρ αἰσθόμενος Ἀθηνόδωρος Ἴμβριος, ὢν οὐ πόῤῥω μετὰ στρατεύματος, ἐπειρᾶτο βοηθεῖν ἐπὶ τὸ χωρίον· ἔτυχε δὲ καὶ αὐτὸς ἀγχίνως πάλιν ἀνθυποπτεύσας· καὶ οὐ ταῖς ἐνεδρευομέναις ὁδοὺς ἐπορεύθη πρὸς τὸ Ἴλιον· ἀλλὰ ἄλλας πορευθεὶς, ἔλαθέ τε ἐν νυκτὶ καὶ ἦλθεν πρὸς τὰς πύλας· καὶ ἔλαθόν τινες συνελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἐν τῷ θορύβῳ, ὡς τοῦ Χαριδήμου ὄντες στρατιῶται. ἐπεὶ δὲ πρὸ τοῦ πλείονας εἰσελθεῖν, ἐγνώσθησαν τῷ συνθήματι. καὶ οἱ μὲν ἐξέπεσον αὐτῶν, οἱ δὲ περὶ τὰς πύλας διεφθάρησαν. τοῖς μὲν γὰρ ἦν τὸ σύνθημα ΤΥΝΔΑΡΙΔΑΙ. τοῖς δὲ ΔΙΟΣΚΟΡΟΙ. καὶ παρ' ὀλίγον τοῦτο ἐγένετο πάλιν μὴ ἀνακαταληφθῆναι παραχρῆμα ὑπὸ τοῦ Ἀθηνοδώρου ἐν τῇ αὐτῇ νυκτί. Παραγγέλλειν οὖν χρὴ τὰ συνθήματα εὐμνημόνευτά τε, καὶ μάλιστα ὡς ἀδελφὰ τῆς μελλούσης πράξεως γίνεσθαι. οἷον τάδε. ἐπὶ μὲν ἄγραν πορευόμενος, ΑΡΤΕΜΙΝ ΑΓΡΟΤΕΡΑΝ. ἐπὶ δὲ κλοπήν τινα πράξεων, ΕΡΜΗΝ ΔΟΛΙΟΝ.

ἐπὶ δὲ

ἐπὶ δὲ βιασμὸν, ΗΡΑΚΛΕΑ. τοῖς δὲ φανεροῖς ἐγχειρήμασιν, ΗΛΙΟΝ καὶ ΣΕΛΗΝΗΝ, καὶ ὡς μάλιστα ὁμότροπα τούτοις καὶ κοινότατα πᾶσιν. Ἰφικράτης δὲ, οὐδὲ τὸ αὐτὸ σύνθημα ἐκέλευε τὸν περίοδόν τε καὶ φύλακα ἔχειν· ἀλλὰ ἕτερον ἑτέρῳ δεδόσθαι· ἵνα ὁ μὲν τὸ πρῶτον ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνηται ΖΕΥΣ ΣΩΤΗΡ, ἐὰν τοῦτο ἔχων τύχῃ· ὁ δ᾽ αὖ ἐρωτηθεὶς, ΠΟΣΕΙΔΩΝ. οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα σφάλλοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων· καὶ ἐξαυτομολοῖτο τὸ σύνθημα· πλάνης δὲ γινομένης τοῖς φύλαξιν ἀπ᾽ ἀλλήλων συριγμοῖς χρῆσθαι πρὸς αὐτούς· τοῦτο δὲ προσυγκεῖσθαι· πλὴν γὰρ τῷ εἰδότι ἄγνωστον τοῖς ἄλλοις ἐστὶ, ἐάν τε Ἕλληνες, ἐάν τε Βάρβαροι ὦσι. προενθυμεῖσθαι δὲ τῶν κυνῶν, μὴ διὰ τὸν συριγμὸν ἀσύμφορόν ἐξ αὐτῶν ᾖ. ἐχρήσαντο δὲ αὐτῷ καὶ ἐν Θήβαις, ὅτε τὴν Καδμείαν καταλαβόντες ἐσκεδάσθησαν νυκτὸς, καὶ ἠγνόησαν ἑαυτοὺς, πρὸς συριγμὸν συνελέγοντο. Τὰ δὲ συνθήματα ἐρωτᾶσθαι κοινῶς τοῖς τε περιοδεύουσι καὶ προφύλαξιν, οὐδὲν γὰρ προσήκει τὸν ἕτερον ἐρωτᾶν. ὁ γὰρ περίοδος καὶ πολέμιος ἀνερωτᾶν.

25 Ἔνιοι δὲ παρασυνθήματι χρῶνται, τῶν τε πανείων ἕνεκεν, καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν μᾶλλον τοὺς φίλους· εἶναι δὲ δεῖ παρασυνθήματα ὡς ἰδιαίτατα καὶ δυσγνωστότατα τοῖς πολεμίοις· εἴη δ᾽ ἂν τὰ παρασυνθήματα τοιάδε. ἐν μὲν ταῖς σκοτειναῖς νυξὶ, τό τε σύνθημα ἐρωτᾶν καὶ φωνεῖν τι μᾶλλον καὶ ψόφον ἐμφανίσαι· τὸν δὲ ἐρωτώμενον

ciendam, HERCULES. ſi palàm aliquid inſtituitur, SOL & LUNA. item alia his ſimilia, atque omnibus communiſſima. Iphicrates vero præcipiebat, ut vigili ac circitori eadem teſſera ne daretur, ſed utrique diverſæ. ut is qui prius fuerit interrogatus, reſpondeat, JUPITER SERVATOR, ſi contigerit hanc illi datam eſſe teſſeram; poſteriùs vero interrogatus, NEPTUNUS. hoc enim pacto minime decipiatur ab hoſtibus: minimeque ad eoſdem per transfugas teſſera deferatur. Si per errorem vigiles à ſeſe invicem aberrarint, ſibilo inter ſe utantur. ſed de eo prius oportet conveniſſe. nam præter eum qui fuerit conſcius, nemo, neque Græcus, neque Barbarus id ſigni intelliget. prius tamen de canibus cogitandum; ne propter ſibilum aliquid ex iis capiatur incommodi. uſi eo ſunt Thebis, qui arce Cadmea capta diſſipati ſunt: qui quum alii alios ignorarent, ad ſibilum ſunt congregati. Porro de teſſera interrogari, communiter & circitores debent & procuſtodes: nam alterum dumtaxat interrogari, nihil attinet: quippe etiam hoſtis, tanquam circitor, queat interrogare. Non deſunt qui muto ſigno utantur, cum propter Panicos terrores, tum ut amicos melius dignoſcant. hæc vero ſigna maxime propria utentibus, inimicis maxime ignota & ad cognoſcendum difficillima eſſe debent. Exempla mutorum ſignorum hæc ſunto. quando noctes ſunt tenebroſæ, teſſeram rogare, & hoc amplius vocem aliquam manifeſto edere: eum verò qui fuerit in-

adjicere, ac ſonum aliquem

rit interrogatus, & teſſeram reſpondere, & aliam inſuper vocem adjicere, & ſonum quendam manifeſto edere. quando lux clara eſt, eum qui teſſeram rogat, pileum detrahere. aut ſi manu teneat, capiti imponere; licet etiam in faciem pileum adducere, & à facie reducere. licet item haſtam inter accedendum figere, aut transferre in ſiniſtram; aut ſublatam tenere vel attollere: eum verò qui rogatur, & teſſeram reſpondere, & horum aliquid, de quo prius convenerit facere. Periculoſis temporibus, circuitio facienda eſt, primo quidem in foro duobus lochis, ſive manipulis cohortibuſve, congregatis: quæ alternis vicibus ad muros accedent armis, quorum fuerit copia, probe inſtructæ: mutum item ſignum exacte debent tenere; ut è longiore intervallo ſeſe invicem dignoſcant. Primæ vigiliæ circitores incœnatos oportet circuire: nam qui primam cœnati circumeunt, negligentius & intemperantius munus ſuum obeunt. Circuire autem ſine laterna convenit; niſi admodum ſæviat hiems, & denſæ ſint tenebræ. ſin aliter, laterna affulgeto: non in altum quidem; tegatur enim aliquo: ſed in terram dumtaxat, & quę ante pedes ſunt, lumen emittito. In urbe quæ equos alit, & equitationi eſt apta, equites ad circuitionem adhibendi. nam per frigora & pluvias, noctesque longas, citius abſolvatur circuitio. Quidam etiam ſuper muris circuitionem faciunt; ita ut alii quæ extra muros fiunt, obſervent; alii, quæ intra muros. Habento

τό τε σύνθημα ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἄλλο προσυγκείμενον φωνήσῃ; ἢ ψόφον ἐκφωνίσῃ· ἐν δὲ τοῖς φανεροῖς χρόνοις, τὸν μὲν ἐρωτῶντα τὸ σύνθημα τὸν πῖλον ἀφελέσθαι, ἢ ἐν τῇ χειρὶ ἔχοντα ἐπιθέσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἐπαναγαγέσθαι τὸν πῖλον ἐπὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἀπαναγαγέσθαι ἀπὸ τοῦ προσώπου. ἔστι δὲ καὶ τὸ δόρυ καταπῆξαι προσιόντα, ἢ ἐς τὴν ἀριστερὰν μεταλαβεῖν, ἢ ἔχειν ἐν τῇ χειρὶ ἄραντα, ἢ ἀνελέσθαι. τὸν δὲ ἐρωτώμενον, τό τε σύνθημα ὑποκρίνεσθαι καὶ τούτων τὶ προσυγκείμενον ποιῆσαι. Πε- 26
ριοδεύειν ἐν τοῖς κινδύνοις, πρῶτον μὲν τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἠθροισμένων λόχων δύο, ὑπὸ τὸ τεῖχος ἐναλλὰξ ἀλλήλοις διεσκευασμένους τοῖς ὑπάρχουσιν ὅπλοις· καὶ παρασύνθημα ὡς ἀκριβέως ἐκ πλείονος διαγνῶναι ἑαυτούς. τοὺς δὲ τὴν πρώτην φυλακὴν περιοδεύοντας, ἀδείπνους χρὴ περιοδεύειν· τυγχάνουσι γὰρ οἱ τὴν πρώτην περιφυλάσσοντες ἀπὸ δείπνου ὄντες ῥᾳθυμοτέρως τε καὶ ἀκολαστοτέρως διακείμενοι· περιοδεύειν δὲ ἄνευ λαμπτῆρος, ἂν μὴ λίαν χειμὼν ᾖ καὶ σκότος· εἰ δὲ μὴ οὕτω, ὁ λαμπτὴρ φεγγέτω· εἰς ὕψος μὲν μηδέν· κεκαλύφθω γάρ τινι. ἐπὶ δὲ τὴν γῆν καὶ τὰ περὶ τῶν ποδῶν μόνον φεγγέτω. ἐν ἱπποτροφούσῃ δὲ πόλει καὶ ἐν ἱππασίμῳ, χειμῶνος ἱππεῦσι περιοδεύειν. ἐν γὰρ τοῖς ψύχεσι καὶ * δήλοις, καὶ μήκεσι τῶν νυκτῶν, θᾶσσον ἀνύοιτο ἂν ἡ περιοδεία. ἐὰν δὲ ἅμα τούτοις καὶ ἐπὶ τοῦ τείχους περιοδεύωσιν, ὥστε τινὰς μὲν εἰς τὰ ἔξω τοῦ τείχους ἐπισκοπεῖσθαι, τινὰς δὲ τὰ ἔσω· ἔχειν

δὲ καὶ περιοδεύοντας λίθους ἐν ταῖς σκοτειναῖς νυξὶ, καὶ βάλλειν ἄλλον καὶ ἄλλον εἰς τὸ ἔξω μέρος τοῦ τείχους· οἱ δὲ οὐκ ἐπαινοῦσι τοῦτο διὰ τὰ προγεγραμμένα, ἐν ὑποψίᾳ ὄντων ἀλλήλοις. χρὴ δὲ τὰς περιοδείας εἶναι κάτω τοῦ τείχους, καὶ μὴ ἀναβαίνειν τοὺς περιόδους πλὴν τῶν φυλακῶν· καὶ ἐὰν στράτευμα κεκακοπάθηκε μάχῃ λειφθὲν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος ἀποβαλεῖν, ἢ ἐκ τραυμάτων, ἢ συμμάχων ἀποστάσει, ἢ δι' ἄλλο τι σύμπτωμα ἀθυμῇ, καὶ τεταπεινωμένον ᾖ ἐπικίνδυνά τε ᾖ πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, χρὴ τὰ προγεγραμμένα περὶ τὰς φυλακὰς πράσσειν καὶ τὰς περιόδους· ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς πυκνάς τε χρὴ περιοδεύειν, καὶ οὐ δεῖ προθυμεῖσθαι ἐν ταῖς περιοδείαις εὑρίσκειν τινὰς τῶν προφυλασσόντων ἀμελεστέρως διακειμένους διὰ ὕπνον ἢ κάματον. οὐ γὰρ συμφέρει οὕτω διακείμενον τὸ στράτευμα ἔτι ἀθυμότερον καθιστάναι. εἰκὸς δὲ ὅταν εὑρεθῇ αἰσχρόν τι ποιῶν ἀθυμεῖν· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς θεραπείαν τε καὶ ἀνάληψιν αὐτῶν τρέπεσθαι, καὶ τοὺς περιόδους ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἐκ πλείονος χωρίου καταδήλους εἶναι προσιόντας τοῖς φύλαξι, φωνοῦντάς τι πόρρωθεν, ὅπως ἂν ἐγερθῇ ἐὰν καθεύδῃ ὁ προφύλαξ, καὶ παρασκευάσηται ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον. ἄριστον δὲ αὐτῶν τῶν στρατηγῶν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἐπιμελῶς ἕκαστον περιοδεύειν μετὰ τῶν αὐτῶν ἀποδεκτῶν ἀνδρῶν. ὑπεναντίως

lectorum ſuorum manu cir-

etiam circitores cum noctes ſunt tenebris obſcuræ, lapides; & alium atque alium extra muros jaciunto. ſunt tamen qui hoc non laudent, quoties ſuſpecti alii aliis ſunt cives. Circuitiones ad imos muros fieri debent, circitoribus non aſcendentibus, præter vigiles. Si exercitus poſtquam male pugnavit, afflictus eſt; aut ſi quia multos ſuorum deſideravit, aut quia vulnera multa accepit, vel propter defectionem ſociorum, aut propter alium aliquem caſum, animis conciderit, atque ad humilitatem fuerit redactum; ac propterea in periculo res verſetur, vicino hoſte; omnia quidem obſervanda ſunt, quę de vigiliis & circuitionibus antea ſcripſimus: & circuitiones tali tempore ſæpius repetendæ ſunt: ſed cave id agas de induſtria, ut aliquos invenias è cuſtodibus aut procuſtodibus, qui propter ſomnum, aut laſſitudinem ex labore, negligentius officio fungantur. non enim expedit, ſic miſere jam affecto exercitui, animos magis adhuc frangere: quod quidem futurum ſit veriſimile, ſi turpis aliquid admiſiſſe fuerit deprehenſus. quin danda tibi potius opera eſt, ut res afflictis procures, curando corpori & viribus reficiendis neceſſarias: & ut circitores ejuſmodi temporibus, quando ad vigiles accedunt è longioris intervalli loco fiant manifeſti, voce aliqua procul edita, ut princeps cuſtodum ſi dormiat excitetur, & ad reſpondendum quod fuerit interrogatus ſeſe comparet. Optimum vero fuerit talibus temporibus, unumquemque ducum diligenter cum ſecumire. quando autem contrario modo

modo affectus eſt exercitus, impenſiore ſtudio & ſeveritate à vigilibus diſciplina eſt exigenda. Dux verò nunquam hora eâdem circuire debet: ſed privatim per ſe tempus ſumere: ne milites multo ante notum habentes ducis adventum, ea potiſſimum hora intente cuſtodiant. Sunt & qui monita hujuſmodi probent: Præfecto enim urbi præceptum datur à nonnullis; ſi propter metum aliquem aut morbum nolit ipſe circuire; ſcire tamen velit is qui vigilum per ſingulas ſtationes officio non fungantur; hoc eſſe faciendum. Omnes qui in muro vigilias agunt de hoc prius oportet conveniſſe, ut laternas cuncti habeant: & ut una ex illis ſit, ad quam principes vigilum omnes ſuas attollent: ea vero laterna è loco attollitor, unde omnes qui ſuper muris ſunt vigiles ipſam ſunt viſuri. ſi nullus in oppido extet locus ejuſmodi, exſtruatur è nonnullis rebus moles quantæ maxime poterit altitudinis. inde illa unica laterna attollitor: & ad hanc è ſingulis ſtationibus vigiliarum ſuas quiſque attollunto. numerus deinde ineatur: ita ſcietur, utrum omnes vigilum principes ſuſtulerint; an vigilum numero aliquis defuerit. Solent cum in urbe tum in caſtris tumultus & timores repentini, quà noctu, quà interdiu excitari, qui à nonnullis Pania, *ſive Panica* dicuntur. eſt autem id nomen Peloponneſiorum proprium, maxime Arcadum. Eos igitur, qui hujuſmodi tumultus ſedare voluerint, jubent quidam ex compacto conſtituta cum oppidanis habere ſigna; quibus editis intelligent, Pani-

δὲ τόποις διακειμένου τοῦ στρατοπέδου, ἐπισπερχεστέρως τοὺς φύλακας ἐξετάζειν. ἐφοδεύειν τε τὸν στρατηγὸν μηδέποτε τὴν αὐτὴν ὥραν· ἀλλὰ ἰδίᾳ λαμβάνοντα· ἵνα μὴ προειδότες σαφῶς ἐκ πολλοῦ χρόνου τὴν ἄφιξιν τοῦ στρατηγοῦ οἱ στρατιῶται, ταύτην μάλιστα τὴν ὥραν φυλάσσωσιν. ἀποδέχονται δέ τινα καὶ τάδε· ἐπαγγελλομένων τινῶν, καὶ κελευόντων τὸν πολίαρχον, ἐὰν μὴ θέλῃ περιοδεύειν διὰ φόβον τινα, ἢ ἀρρωστίαν, θέλῃ δὲ εἰδέναι τὸν μὴ φυλάσσοντα καθ' ἑκάστην φυλακήν, τάδε ποιεῖν χρή. Λαμπτῆρας εἶναι προσυγκείμενον πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῷ τείχει φύλαξιν, καὶ πρὸς ὃν πάντες αἰταίρουσιν οἱ περιφύλακες. αἰρέσθω δὲ ἐκ τόπου, ὅθεν πάντες ὄψονται οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους φύλακες. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ ὁ τοιοῦτος τόπος, παρασκευασθήτω ἔκ τινων ὕψος ὡς μέγιστον· ἔπειτα ἀπὸ τούτου αἰρέσθω λαμπτήρ, καὶ πρὸς τοῦτον ἀνταίρεσθαι τοὺς ἄλλους καθ' ἕνα ἕκαστον ἀφ' ἑκάστου φυλακείου. ἔπειτα ἀριθμεῖσθαι· καὶ οὕτως εἰδέναι εἰ πάντες ἦραν οἱ περιφύλακες· ἢ ἐκλείπει τις τῶν φυλάκων. Τοὺς 27
δὲ περὶ πόλιν ἢ στρατόπεδον ἐξαίφνης θορύβους καὶ φόβους γιγνομένους νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν, ἅπερ ὑπό τινων καλεῖται πάνεια· ἔστι δὲ τὸ ὄνομα Πελοποννήσιον, καὶ μάλιστα Ἀρκαδικόν. τούτους οὖν τινὲς κελεύουσι καταπαύειν, θέλοντες αὐτὰ προσυγκεῖσθαι τοῖς ἐν τῇ πόλει, σημεῖα δόντες· γνώσονται δὲ ὅτι ἐστὶ πάνειον· ἔστω

δέ. αἰσθήσονται πυρός τι προσυγκείμενον ἐπὶ χώραν ἐκ κατίπτου πᾶσιν εἰς δύναμιν τοῖς ἐν τῇ πόλει. ἄριστον δὲ προπαρηγγέλθαι καθ' οὓς ἂν τῶν στρατιωτῶν γένηται φόβος, κατὰ χώραν ἠρεμεῖν, καὶ ἀναβοᾶν Παιᾶνα, ἢ ὅτι εἴη πάνιον. καὶ τὸν ἀκούοντα ἀεὶ τῷ πλησίον παραγγέλλειν· καθ' οὓς ἂν οὖν τοῦ στρατοπέδου μὴ ἀντιπαιανίζωσιν, εἰδέναι κατὰ τούτους τὸν φόβον ὄντα. ἐὰν δέ τι φοβερὸν ὁ στρατηγὸς αἴσθηται, τῇ σάλπιγγι σημαίνειν. Τοῦτο δ' ἔστω γνωστὸν, ὅτι εἴη τὸ πολέμιον· μάχης δὲ γινομένης καὶ νικηθέντων, ὡς τὰ πολλὰ γίνονται φόβοι· ἐνίοτε μὲν καὶ ἡμέρας· καὶ νυκτὸς δὲ καὶ πάνυ· ὥστε ἧσσόν τι τοιοῦτο γίνεσθαι χρὴ, εἰ τὴν νύκτα παρήγγελται τοῖς στρατιώταις πᾶσι, κατὰ τὰ ὅπλα εἶναι ὡς μάλιστα· ὡς ἐσόμενόν τι περὶ αὐτούς. προειδότας οὖν εἰκός ἐστιν ἐάν τι γίνηται, μὴ ἀπροσδοκήτοις προσπεσεῖν, μηδὲ ὑπὸ φόβων ἐξαπιναίων ταράσσεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι. Εὐφράτας δὲ ὁ Λακώνων ἁρμοστὴς ἐπὶ Θρᾴκης, ἐπεὶ αὐτῷ πυκνὰ ἐγίνοντο ἐν τῷ στρατεύματι τὰς νύκτας φόβοι, καὶ οὐκ ἠδύναντο ἄλλῳ τρόπῳ παῦσαι τοιόνδε παρήγγειλεν. εἰς νύκτα ὅταν τις θόρυβος γίνηται, ἀνακαθίζειν αὐτοὺς εὐθὺς πρὸς τὰ ὅπλα ἐν τῇ εὐνῇ. ἀνίστασθαι δὲ μηδένα ὀρθόν· ἂν δέ τις ἴδη τινὰ ὀρθὸν, παρήγγειλεν ἐν πᾶσιν, ὥσπερ πολεμίῳ τῷ ἐπαναστάντι

cum eſſe terrorem. Sunto autem, exempli gratia: ignis ſignum aliquod de quo prius convenerit, animadvertent in loco edi, qui omnibus in urbe, quoad ejus fieri poterit, eſt conſpicuus. Optimum verò ſit pręmonitos eſſe omnes milites, ut ii apud quos pavoris initium fuerit exortum, quieti in loco ſe contineant; alii PÆANA inclament, aut terrorem eſſe Panicum, quam vocem ut quiſque audiverit, ad proximum tranſmittet. in qua igitur parte Pæanis acclamatio non fuerit reddita, ſcire licet apud eos metum verſari. at ſi quid Prætor metuendum eſſe intellexerit, tuba dare ſignum debet. eſto autem notum omnibus eo ſigno hoſtem deſignari. Die pugnæ, cum accepta eſt clades, ut plurimum timor homines occupat; interdum quidem & de die; noctu vero vel maxime. hunc minorem aliquanto contingere neceſſe eſt, ſi omnibus militibus fuerit præceptum, ut quoad ejus fieri poterit, perpetem noctem *in ſtationibus* apud arma ſe teneant. fore enim ut aliquid ipſis accidat. fit igitur veriſimile, ubi hoc milites cognoverint, non ex inopinato eventurum ipſis, ſi quid evenerit; neque ipſos ſubitis terroribus turbatum perditumque iri. Euphratas Lacedæmoniorum harmoſta in Thracia, quum in ejus exercitu frequentes timores nocturni exorirentur; quia ſedare eos aliter non poterat, hoc mandatum dedit. quando aliquis nocturnus tumultus extiterit, ut illico milites ad arma in ſtragulis reſiderent; exurgeret ſtaretve rectus nemo: ſi quis ſtantem re-

ctum aliquem vidiſſet, impera-

vit omnibus, ut pro hoſte haberent quicum-

quicumque ſurrexiſſet. ſic enim cogitabat Euphratas; propter metum, quem hoc præceptum afferret, neminem ejus obliturum. ad hæc, ut ſerio iſtud eſſe mandatum intelligeretur, & ut terror injiceretur; orto tumultu vulneratus eſt è melioribus & honeſtioribus aliquis; at non letaliter: è vilioribus vero nonnulli ſic, ut mors etiam ſequeretur. quo facto parvere homines, & præ metu deſiere tumultuari, atque è cubilibus prætrepide exurgere. Etiam hoc modo Panicus terror eſt ſedatus. Tumultus nocturnus caſtra occupaverat: pręco facta audientia pronuntiat, SI QUIS NOMEN EJUS DETULERIT, QUI EQUUM ADMISSUM PRIMUS FUERIT PERSECUTUS, PER QUEM TURBATUS EST EXERCITUS. Oportet autem ſi quid in exercitu ſimile noctu contigerit, per ſingulas vigilias cuique locho, *ſive* cohorti, aut ordini, *centurionem unum aut alterum* in cornibus apponi, qui ſi aliquem è ſomno aut alia de cauſſa exorientem tumultum præſentiat, pręſto confeſtim eſt futurus, & *militem* continebit, ac coërcebit. quod ad cæteram multitudinem; cuique contubernio unus ad cuſtodiendum apponatur: ut ſi qua exiſtat perturbatio, hi qui vanos metus eſſe cognoſcent, tumultum apud ſe quiſque eorum componat. Contra ſi in hoſtili exercitu velis ipſe tumultum ciere: immitte in eorum caſtra vaccas armentales cum tintinnabulis, & jumenta quæ prius vino potaveris. Die orto vigiles è ſtationibus non ſtatim dimittendi, prius quàm, inquiſitione habita, extra muros omnia eſſe tuta

χρῆσθαι. διὰ γὰρ τὸν φόβον τοῦ παραγγελθέντος, οὐδένα ᾤετο ἂν ἀμνημονήσειν. πρὸς δὲ τούτοις, ὅπως ἀληθὲς τὸ παράγγελμα, μετὰ φόβου ἡγεμόνος τινὸς θορύβου ἐπλήγη τις τῶν σπουδαιοτέρων ἀνδρῶν οὐχὶ θανατηφόρως· τῶν δὲ φαύλων τινες, ὥς τε καὶ ἀποθανεῖν. συμβάντος δὲ τούτου, ὑπήκουσάν τε οἱ ἄνθρωποι, καὶ δ' εὐλαβούμενοι ἐπαύσαντο τῶν τε θορύβων, καὶ τοῦ περιδεῶς ἐξανίστασθαι ὑπὸ τῶν κοιτῶν. ἐπαύθη δὲ καὶ τοιῷδε τρόπῳ. Στρατοπέδῳ θορυβουμένῳ νυκτὸς, κηρύξας σιγὴν ὁ κῆρυξ ἀνήγγειλε ΤΟΝ ΜΗΝΥΣΑΝΤΑ, ΤΟΝ ΑΦΕΘΕΝΤΑ ΙΠΠΟΝ ΔΙΩΚΕΙΝ ΘΟΡΥΒΗΘΗΝΑΙ· χρὴ δ' ἄν τι τοιοῦτον ἐν τῇ νυκτὶ πάσχῃ στράτευμα, καθ' ἑκάστην φυλακὴν καθεστάναι ἑκάστου λόχου ἢ τάξεως ἐπὶ τοῖς κέρασιν· ὅπως ἐάν τινα αἰσθάνωνται ἐκ τοῦ ὕπνου, ἢ ἄλλων ἐρχόμενον θόρυβον, εὐθὺ παρὼν καθέξει, καὶ κωλύσει αὐτίκα. τοῦ δὲ ἄλλου πλήθους ἀπὸ συσσιτίου ἑκάστου ἄνδρα παραφυλάσσειν· ὅπως ἐάν τις φόβος γένηται, οὗτοι δὲ εἰδότες τοὺς ματαίους φόβους, καταπαύσωσι τοὺς παρ' αὐτῷ ἕκαστος. αὐτὸ δὲ θορυβεῖν τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα, δαμάλεις τὰς ἀγελαίας μετὰ κωδώνων ἀφιέντες εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἄλλα ὑποζύγια οἴνου ποτίσας. Γενομένης δὲ ἡμέρας χρὴ τοὺς φύλακας εὐθὺ ἀφιέναι ἐκ τῶν φυλακείων, πρὶν ἢ τὰ ἔξω περιερευνηθέντα ἐμφανισθῇ καὶ

καθάπερ εἶναι πολεμίαν· καὶ οὕτω ἀπιέναι τοὺς ἀπὸ τῶν φυλακείων μὴ ἅπαντας· ἀλλὰ κατὰ μέρη, ὅπως ἀεί τινες ἐπὶ τοῖς φυλακείοις διατελῶσιν.

28 Περιοιστέον δὲ καὶ τῷ δὲ ἐν φόβῳ οὔσης πόλεως· πύλας τὰς μὲν ἄλλας κεκλεῖσθαι· μίαν δ' ἀνεῷχθαι, ἣ ἂν δυσπροσοδώτατον ᾖ τῆς πόλεως, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀπ' αὐτῆς μέλλουσιν ὁρᾶσθαι οἱ προσιόντες· καὶ ἐν ταύτῃ ἐκτομάδα, ἵνα σώματα μὲν ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἐκτομάδα πυλίδα ἐξίῃ καὶ εἰσίῃ καθ' ἕνα· οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστά τις λανθάνῃ αὐτομολῶν, ἢ κατάσκοπος εἰσιών, ἐάνπερ γε ᾖ ὁ πυλωρὸς .. πᾶν δὲ ἀνοίγεσθαι ὑποζυγίων ἕνεκεν καὶ ἁμαξῶν τε ἀγωγίμων ἐπισφαλές. καὶ ἐάν τι δέῃ εἰσενέγκασθαι σίτου ἢ ἐλαίου ἢ οἴνου ἐν τάχει, ἢ τῶν ὁμοτρόπων τούτοις, ἁμάξαις ἢ σωμάτων πλήθει, ταῦτα χρὴ κατὰ τὰς ἐγγυτάτας πύλας κομίζειν· καὶ ὡς ἂν τάχιστα καὶ ῥᾷστα εἰσκομισθῆναι. τὸ δ' ὅλον μὴ ἀνοίγεσθαι πρωῒ τὰς πύλας ἀπερισκέπτως, ἀλλ' ὀψιαίτερον. ἔξω τε μηδένα ἀφίεσθαι πρὶν ἢ ἐξερευνήσῃ τὰ περὶ τὴν πόλιν. ἔτι τε μήτε πλοῖα κατὰ ταύτας ὁρμίζεσθαι, ἀλλ' ἀπωτέρω· ὡς ἤδη γε καὶ πολλαὶ πράξεις ἀνοιχθεισῶν ἀμφοτέρων πυλῶν γεγόνασι, ἐπιτεχνασμάτων καὶ προφάσεων τοιῶνδε, ἐφ' ἑνὸς ἔργου πολλὰ παραπλησίως τούτῳ πραχθέντα. Πύθων μὲν ὁ Κλαζομένιος καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει τινῶν

ab hoſtibus ſignificatum fuerit. tum demum recedunto vigiles è ſtationibus; non tamen omnes *ſimul*; ſed per partes; ne cuſtodibus ſtationes unquam nudentur. Huic quoque rei, quando in metu civitas verſatur, providendum: ut cæterę omnes portæ ſint clauſæ; una dumtaxat aperta; quà difficillime urbs aditur; & unde videri è ſpatio quam longiſſimo poterunt, qui appropinquaverint. in hac porta eſto portula ſectitia; ut corpora, dumtaxat hominum & quidem ſingula, per eam ingrediantur atque egrediantur. nam hoc pacto, (adſit modò cuſtos prudens) minime fallet aliquis; ſive transfuga exeat, ſive explorator introeat. totam portam jumentorum cauſſa & plauſtrorum aperiri, atque eorum quæ vænum afferuntur, periculoſum. Si quid frumenti, aut olei, aut vini ſi forte, ſimiliumve rerum, vel plauſtris, vel multitudine bajulantium inferendum ſit in urbem: ad proximas portas eæ res convehi debent; ac celeriter & facile, quoad ejus fieri poterit, intra muros recipi. Omnino verò cavendum, ne primo mane portę inconſideranter aperiantur; verum aliquanto ſerius. nemo item eſt emittendus, niſi prius exploratis locis circa urbem. Cavendum etiam, ne prope eas portas quæ aperientur, naves appellant; ſed aliquanto longius. nam apertis ambabus portis *majore minoreque*, multæ jam antea molitiones clandeſtinæ ſunt patratæ, fraudibus atque occaſionibus hujuſmodi: unum enim exemplum afferam; unde multa quę ſimiliter geſta ſunt, poterunt intelligi. Pytho Clazomenius, & qui

in urbe

in urbe ſe illi adjunxerant, obſervata diei parte, qua maxima erat omniũ quies, plauſtris de induſtria præparatis, quæ dolia invehebant, Clazomenas occupavit: plauſtris in ea porta ſubſiſtentibus, è regione cujus milites mercenarii non procul oppido clam locati; quum alios civium fefelliſſent, alios antevertiſſent, nonnulli etiam illorum intra mœnia inceptum adjuviſſent, urbem ceperunt. Iphidiades Abydenus Parium ad Helleſpontum occupare volens, cum alia ad conſcendendos noctu muros clam præparavit; tum etiam plauſtra virgultis ſpiniſque implevit, & portis jam clauſis, accedere ad muros juſſit; tanquam civium Parianorum eſſent illa plauſtra. quæ poſtquam portæ ſeſe admoverunt, noctem ibi ſub dio, quaſi hoſtes metuerent, egerunt. juſſi autem erant, qui plauſtra agebant, tempore conſtituto illa ſuccendere; quò portę fores cremarentur: ut poſtquam ad reſtinguendum incendium Pariani accurriſſent, Iphidiades ab alia parte urbem ingrederetur. Hujuſmodi exempla viſum mihi colligere, ut omni tempore caveatis, neque præ ſimplicitate nimia temere quemquam ſuſcipiatis. Nunc de vaſis agemus & oneribus, ſive inſtrumentis quæ res vehendas capiunt; quibus in urbem illatis, quum intra ipſa occultum aliquid lateret, urbs & arx aliquando ſunt occupatę. nam ab id genus fraudibus cavendum eſt, neque committendum, ut incogitantiâ circa illà peccetur. maxime vero ad portę cuſtodem ea cura certis temporibus pertinet; quando aliquid foris adveniens, intrare urbem eſt neceſſe.

συνελθόντων, τηρήσας τελέως τὸ ἡσυχώτατον τῆς ἡμέρας, ἁμάξαις ἐκ παρασκευῆς πίθους εἰσαγαγούσαις κατέλαβε Κλαζομενὰς ἐν ταῖς πύλαις τῶν ἁμαξῶν, καθ' ἃς ξένων προϋπαρχόντων κρυφαίως οὐ πόρρω τῆς πόλεως, τοὺς μὲν τῶν πολιτῶν λαθόντες, τοὺς δὲ φθάσαντες, τινὰς δὲ τῶν ἔσω συνεργοὺς ἔχοντες, κατέχον τὴν πόλιν. Ἰφιδιάδης τε Ἀβυδηνὸς κατ' Ἑλλήσποντον καταλαμβανείων Πάριον, ἄλλα τε περὶ τὴν ἀνάβασιν, νυκτὸς ἐπὶ τοῦ τείχους λάθρα παρεσκευάσατο, καὶ ἁμάξας πληρώσας φρυγάνων καὶ βάτων, παρέπεμψε πρὸς τὸ τεῖχος, ἤδη τῶν πυλῶν κεκλεισμένων, ὡς τῶν Παριανῶν οὔσας τὰς ἁμάξας. αἳ ἐπεὶ ἐγγὺς ἐλθοῦσαι πρὸς τὰς πύλας, ηὐλίζοντο, ὡς φοβούμεναι πολεμίους. ἃς ἔδει ἐν καιρῷ τινὶ ὑφαφθῆναι, ἵνα αἱ πύλαι ἐμπρησθῶσι καὶ πρὸς τὸ σβεννύειν τῶν Παριανῶν ὁρμησάντων, αὐτὸς κατ' ἄλλον τόπον εἰσέλθῃ. δοκεῖ δέ μοι συναγαγόντα δηλωτέον, ἵνα δὴ φυλάσσησθε, καὶ ἐν οἷς καιροῖς ἕκαστα, ἵνα * τις μηδὲν εὐήθως ἀποδέχητε. Περὶ δὲ τῶν εἰσκο- 29
μιζομένων εἰς τὴν πόλιν ἀγγείων τε καὶ φορημάτων, ἐν οἷς ἄν τι κρυφαῖον ἐνείη, οἷς ἤδη πόλις καὶ ἡ ἀκρόπολις κατελήφθη, νῦν δηλωθήσεται· ἅπερ εὐλαβεῖσθαι δεῖ, καὶ μὴ ἀφροντίστως αὐτῶν ἔχειν· καὶ μάλιστα τὸν πυλωρὸν ἔν τισι καιροῖς, ὅταν ἔξωθέν τι ἢ ἔσω δέῃ. Παραδείγματος ἕνεκεν ἐπὶ πράξει γεγενημένα· κα-

κατελήφθη γὰρ πόλις, ἔσωθέν τινων συνθελόντων ἐν ἑορτῇ πανδήμῳ, τρόπῳ τοιῷδε. Πρῶτον μὲν τοῖς προενδημήσασι ξένοις ἐπὶ τὸ μέλλον, καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς ἀνόπλοις τε καὶ συνεργοῖς ἐσομένοις εἰσεκομίσθησαν θώρακες λιναῖοι, καὶ στολίδια καὶ περικεφαλαῖαι, ὅπλα, κνημῖδες, μάχαιραι, τόξα, τοξεύματα ἐν κιβωτοῖς ὡς φορταγωγοῖς κατεσκευασμένα, ὡς ἱματίων ἐνόντων καὶ ἄλλων ἀγωγίμων· ἅπερ οἱ ἐλλιμενισταὶ ἀνοίξαντες, καὶ ἰδόντες ὡς ἱμάτια μόνον, κατεσημήναντο, μέχρι τιμήσονται οἱ εἰσαγαγόντες. καὶ ταῦτα μὲν ἐτέθη ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς ὅπου ἔδει. ἐν δὲ ταρσοῖς καὶ ῥιπτοῖς καὶ ἱστοῖς ἡμιϋφάντοις δοράτια καὶ ἀκόντια ἐνειλυμένα εἰσηνέχθη, καὶ ἐτέθη ὅπου ἕκαστα συνέφερεν ἀνυπόπτως. ἐν δ' ἄγγεσιν ἀχύρων καὶ ἐρίων, πέλται καὶ μικρὰ ἀσπίδια ἐν τοῖς ἐρίοις καὶ ἀχύροις κεκρυμμένα, καὶ ἄλλα δυσογκότερα ἐν σαργάναις ἀσταφίδος καὶ σύκων πλήρεσιν· ἐγχειρίδια δὲ ἐν ἀμφορεῦσι πυρῶν καὶ ἰσχάδων καὶ ἐλαιῶν. εἰσηνέχθη δὲ ἐγχειρίδια καὶ ἐν σικύοις πέποσι γυμνὰ ἀπεωσμένα κατὰ τοὺς πυθμένας εἰς τὸ σπέρμα τῶν σικυῶν. ὁ δ' ἐπιβουλεύων τε καὶ ἡγεμὼν ἔξωθεν εἰσηνέχθη ἐν φρυγάνων φορήματι. νυκτὸς δὲ γινομένης, καὶ ἀθροισθέντων τῶν ἐπιθησομένων, ἕκαστος ὃν ἔδει τηρήσαντες καιρὸν,

Exemplo erit res ita geſta. nam urbs occupata fuit, quam nonnulli intus prodebant, per feſti publici ſolemnitatem, iſto pacto. Omnium primò, militibus mercede conductis, qui ob id ipſum prius in oppidum venerant; necnon civibus, qui armis carebant, & incepti participes erant futuri, thoraces linei, ſagula, galeæ, ſcuta, item ocreæ, gladii, arcus, ſagittæ; omnia hæc, inquam, intra urbem ſunt allata, in capſis, compoſita inſtar onerum quibus doſſuaria jumenta mercatorum onerantur, quaſi veſtes eſſent & merces aliæ. hæc quum vidiſſent publicani qui in portu ſtationem habent, ceu veſtimenta eſſent, & nihil præterea, ſigillo obſignarunt; donec mercatores qui invexerant merces indicarent. & hæ quidem capſæ prope forum conveniente loco ſunt repoſitæ. inter crates verò, & viminea opera, & telam ſemitextam illatæ ſunt haſtæ, & jacula involuta; poſitaque ſunt omnia iis locis ubi nullam ſuſpicionem erant allatura. jam in vaſis aceris & lanæ, peltæ paruique clypei inerant, acere & lana occultati: alia item, quæ propter molis ſuæ modum commod us geſtantur, ſportis inerant, vua paſſa & ficubus plenis: in orcis frumenti, caricarum & olivarum, erant pugiones. alii item in cucumeribus peponibus ſunt illati, quum nudi intra cucumerum ſemina eſſent adacti. at doli architectum ipſum & ducem, qui extra urbem erat, in virgultorum onus abditum intulerunt. ubi nox advenit, poſtquam omnes conveniſſent, & ſinguli tempus aptum captaſſent, quo alii è civibus pleni vino erant,

alios

alios publica ſolemnitas tenebat occupatos, agendi ſumtum eſt principium. Primò igitur ſolutum eſt onus virgultorum: atque inde ſtatim emergens dux præſto fuit. dein alii crates evolvere, ad ſumendas haſtas & jacula: alius vaſa aceris & lanæ aperire: quidam ſportas reſcindere: nonnulli capſis apertis arma promere: alii orcas frangere: ut eo citius pugiones arriperent. atque hęc omnia, ad ſignum quod intra urbem datum fuerat, ſimul adminiſtrabantur; quum non magno ſpatio conjurati invicem diſtarent; eratque adeo quod tunc fiebat, ſimile, ut cum acies ad pugnam inſtruitur. Poſtquam omnes arma ſibi apta induerunt, pars conjuratorum ad turres occupandas abit, & portas quibus alios ſperabant ingreſſuros: pars curiam & inimicorum ſuorum domos invadunt: alii alia loca aggrediuntur. Quidam ſimilia his incepta quum pararent & clypeis egerent; quoniam nulla ratio alia apparandi neceſſaria, & arma inferendi ſuppetebat; vimina & artifices ſimul, ita *uti diximus*, introduxerunt. hi palàm quidem alia vaſa texebant; noctu verò, arma, galeas, & clypeos, quibus anſas aptarunt coriaceas aut ligneas. Sed neque navigiorum, quæ nocte vel die appellunt, ſive illa ſint magna, ſive parva, cura atque inſpectio debent negligi: quinimo intrare in illa cuſtodes portus oportet; & ut Apoſtolei, (*ita rei maritimæ quoſdam præfectos dicebant*,) merces quæ advehuntur inquirant: memores, Sicyonios, hac obſervatione neglecta, detrimentũ ingens accepiſſe.

ἐν ᾧ μάλιστα οἰνωμένοι ἦσαν οἱ ἄλλοι κατὰ τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐν ἑορτῇ· πρῶτον μὲν τὸ φρύγημα ἐλύθη· καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν ἕτοιμος ἦν· ἔπειτα ἄλλοι μὲν αὐτῶν τοὺς ταρσοὺς ἐξέλισσον πρὸς τὰς λήψεις τῶν δοράτων καὶ ἀκοντίων· ἕτεροι δὲ τὰ ἄγγη τῶν ἀχύρων καὶ ἐρίων· οἱ δὲ τὰς σαργάνας ἀνέτεμον. ἄλλοι δὲ τὰς κιβωτοὺς ἀνοίγοντες τὰ ὅπλα ἐξῄρουν· οἱ δὲ τοὺς ἀμφορέας συνέτριβον. ἵνα ταχεῖα ἡ λῆψις τῶν ἐγχειριδίων γένοιτο. ἅμα δὲ ταῦτα καὶ οὐ πόρρω ὄντα ἀλλήλων ἐπορσύνετο ἀπὸ σημείου τοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ ὡς φάλαγξ.

γενόμενοι ὁπλισθέντες δὲ ἕκαστοι τοῖς προσήκουσιν ὅπλοις, οἱ μέν τινες αὐτῶν ἐπὶ πύργους ὥρμησαν καταλαβεῖν, καὶ πύλας καθ' ἃς καὶ ἄλλους προσεδέχοντο· οἱ δ' ἐπὶ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς ἐναντίων οἰκίας· οἱ δὲ ἄλλοι ἄλλων τόπων εἴχοντο. εἰς δὲ ὁμοίας πράξεις τῶν εἰρημένων δεόμενοί τινες ἀσπίδων, ἐπεὶ οὐδενὶ ἄλλῳ τρόπῳ ἠδύναντο ἐξιμάσασθαι, οὐδὲ εἰσαγαγέσθαι ὅπλα καὶ ἐργάτας ἅμα οὕτως εἰσηγάγοντο. καὶ ἐν μὲν τῷ φανερῷ ἄλλα ἀγγεῖα ἔπλεκον. ἐν δὲ ταῖς νυξὶν ὅπλα, περικεφαλαίας καὶ ἀσπίδας. αἷς ὄχανα περιετίθεσαν σκύτινα καὶ ξύλινα· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν κατὰ θάλασσαν προσορμιζομένων πλοίων νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὔτε μεγάλων οὔτε μικρῶν ἀδιασκέπτως ἔχειν· ἀλλ' ἐμβαίνοντας τοὺς λιμενοφύλακάς τε καὶ ἀποστολέας εἰδέναι αὐτοῖς τὰ ἀγώγιμα· ἐνθυμουμένους ὅτι καὶ Σικυώνιοι ἀμελήσαντες τῶν τοιούτων μεγάλα ἐσφάλησαν.

30 Προνοεῖν δὲ καὶ τὰ ἐπὶ πρᾶσιν εἰσαγόμενα, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐκκείμενα ὅπλα· τά τε ἐπὶ τῶν καπηλείων, καὶ παντοπωλείων ἀθροισθέντων πλῆθός τι γένοιτο. ὅπως μηδενὶ ἕτοιμα ᾖ τῶν βουλομένων νεωτερίζειν. εὔηθες γάρ, τῶν ἀφικνουμένων ἀνδρῶν ἀφαιρεῖσθαι τὰ ὅπλα· ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ καὶ ταῖς συνοικίαις ἀθρόα ὑπάρχειν, συρφάκους τε ἀσπίδων, καὶ ἐγχειριδίων κιβώτια. Διὸ δεῖ τὰ εἰσαφικνούμενά τε καὶ ἠθροισμένα ὅπλα μὴ ἐκφέρεσθαί τε εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ νυκτερεύειν, ὅπου ἂν τύχῃ ἀλλὰ πλὴν Δείγματος, ὅσον δ' ἄλλο πλῆθος ἐκτίθοιτό τις, εἶναι
31 δημόσια κρίνειν. Περὶ δὲ ἐπιστολῶν κρυφαίων, παντοῖαι μὲν εἰσὶν αἱ πέμψεις. προσυγκεῖσθαι δὲ δεῖ πέμψαντι καὶ δεχομένῳ ἰδίᾳ· αἱ δὲ λανθάνουσαι μάλιστα τοιαίδε ἂν εἶεν. ἐπέμφθη ἐπιστολὴ ὧδε· εἰς φορτία ἢ ἄλλα σκεύη ἐνεβλήθη βιβλίον, ἢ ἄλλο τι δράμα τὸ τυχὸν καὶ μεγέθει καὶ παλαιότητι· ἐν τούτῳ δὲ γέγραπται ἡ ἐπιστολὴ ἐπιστιζομένων γραμμάτων ἢ δευτέρου ἢ τρίτου· ἐπὶ στιγμαῖς δὲ ἐλαχίσταις καὶ ἀδηλοτάταις πλὴν τῷ πεμπομένῳ· εἶτα ἀφικομένου τοῦ βιβλίου παρ' ὃν δεῖ, ἐξεγράφετο. καὶ τὰ ἐπισεσημασμένα γράμματα τιθεὶς ἐφεξῆς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου στίχου καὶ δευτέρου καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως, ἐγνώριζε τὰ ἐπισταλέντα. ὀλίγα δ' ἄν τις θέ-

Proſpiciendum etiam eſt armis illis, quæ vænalia inferuntur, & in foro promercalia exponuntur: item illis quæ in cauponis & pantopoliis ſolent reperiri. quæ ſi fuerint unum in locum collata, multa erunt. Videndum igitur ne volentibus ſtatum civitatis ſollicitare parata hæc ſint. facinus enim ſit nimiæ ſtultitiæ, peregre advenientibus arma detrahere; quum interea in foro & in ampliſſimis eorum diverſoriis, multa extent congregata; necnon armaria clypeorum, & pugionum arcæ plenæ. Quamobrem quæcumque arma aut fuerint invecta, aut alias collecta reperientur in urbe, ea neque proferri in forum; neque uſquam, alibi locorum niſi in Digmate haberi noctu debent; omnia verò quæ contra hanc formam publice aliquis expoſuerit, ea publico eſſe quæſita judicari debent. Quod attinet ad literas occultas, varia quidem & multiplex ratio eſt illas mittendi: ſed de quibuſdam privatim inter ſe conveniſſe prius oportet eum qui miſit, & eum qui accepit. quæ maxime fallere poſſunt rationes hæ ſunt. Miſſa eſt epiſtola iſto pacto. Liber, aut poëtę fabula, (cujuſcumque magnitudinis aut vetuſtatis codex eſſet) injectus eſt in onera, aut alia vaſa. in libro autem ſcripta fuit epiſtola, punctis notatis ſuper literas *utiles*; putà, ſecundam aut tertiam. puncta autem illa literis impoſita, minima eſſe debent, & quæ minime appareant, niſi ei ad quem epiſtola mittitur. ubi deinde liber ad eum pervenit, cui deferendus erat, epiſtola eſt ab eo deſcripta. compunctas enim notis literas ordine collocans, è primo verſu ſelectas, deinde ſecundo, atque ita è cæteris, quæ in epiſtola fuerant comprehenſa cognovit. Quod ſi

pauca

pauca literis ſignificare aliquis voluerit; hoc etiam modo qui priori eſt affinis, utetur. Epiſtolam longiorem de rebus nonnullis palàm & apertè ubi ſcripſerit; idem in iſta quoque epiſtola faciet, notas imponens literis; quicquid volueris ſignificaturas. nota autem eſto, quoad ejus fieri poterit, parum manifeſta, punctis quibuſdam impoſitis, aut interductibus longiuſculis. ita apud alios res ſuſpicione omni carebit: ei verò ad quem mittitur, nota erit epiſtola. Mittatur homo nuntium aliquem ferens, aut etiam epiſtolam de rebus aliis manifeſtis. in profecturi vero tabellarii ſolum calceorum indatur epiſtola atque conſuatur, ipſo inſcio. ut autem nihil ſcriptis noceant neque lutum neque aquæ, ſcribatur in candido plumbo, quod malleo ad magnam tenuitatem fuerit ductum, ne literæ aquis deleantur. ubi tabellarius quò oportebat pervenerit, ipſo noctu quieſcente, ſolvat hoſpes ſuturas calceamentorum. poſtquam literas exemerit, legerit, alia clam ſcripſerit, ipſo adhuc dormiente, poſtremò inſuerit, hominem dimittat; exaratis literis aliis quas dabit ei palàm ferendas. hoc pacto nemo alius, ac ne tabellarius quidem ipſe, conſilii erit conſcius. danda autem opera eſt, ut ejuſmodi ſuturæ fiant, quæ nullo pacto manifeſtæ ſint futuræ. Epheſum hoc modo literæ ſunt allatæ, & in urbem admiſſæ. Homo quidam eſt miſſus, habens epiſtolam in foliis ſcriptam: folia autem ulceri impoſita, ad tibiam erant alligata. Poſſit etiam inferri ſcriptura, auribus mulierum appenſa, in plumbeis chartis

λων ἐπιστεῖλαι, καὶ ὧδε ποιῆσαι παρόμοιον τούτῳ· ἐπιστολὴν γράψας περί τινων φανερῶς ἐν πλείοσιν, ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἐπισημαινόμενον· γράμματα δὲ ὅτε ἐμφανῆ, ὥσπερ ἐν * βύλη· τὴν δ' ἐπισημασίαν εἶναι ὡς ἀδηλοτάτην ἐπὶ στιγμαῖς διὰ πολλοῦ, ἢ γραμμαῖς παραμήκεσιν. ἃ τοῖς μὲν ἄλλοις μηδεμίαν ὑπόνοιαν ἕξει· τῷ δὲ πεμπομένῳ γνωστὴ ἔσται ἡ ἐπιστολή. Πεμπέσθω ἀνὴρ ἀγγελίαν φέρων τινὰ, ἢ καὶ ἐπιστολὴν περὶ ἄλλων φανερῶν· τοῦ δὲ μέλλοντος πορεύεσθαι κρυφαίως ἄνευ τοῦ εἰς τὸ τῶν ὑποδημάτων πέλμα ἐντεθήτω εἰς τὸ μεταξὺ βιβλίον, καὶ καταῤῥαπτέσθω· πρὸς δὲ τοὺς πηλοὺς καὶ τὰ ὕδατα, εἰς κασσίτερον ἠλατμένον λεπτὸν γραφέσθω, πρὸς τὸ μὴ ἀφανίζεσθαι ὑπὸ τῶν ὑδάτων τὰ γράμματα· ἀφικομένου δὲ παρ' ὃν δεῖ, καὶ ἀναπαυομένου ἐν τῇ νυκτὶ, ἀναλυέτω τὰς ῥαφὰς τῶν ὑποδημάτων. καὶ ἐξελὼν, καὶ ἀναγνοὺς, ἀναγράψας λάθρα ἔτι τούτου καθεύδοντος, καὶ ἐγκαταῤῥάψας ἀποστελλέτω τὸν ἄνδρα, ἐπιστείλας καὶ δούς τι φέρειν φανερῶς. οὕτως οὖν οὔτε ἄλλος οὔτε ὁ φέρων εἰδήσει. χρὴ δὲ τὰς ῥαφὰς τῶν ὑποδημάτων ὡς ἀδηλοτάτας ποιεῖν. Εἰς Ἔφεσον δ' εἰσεκομίσθη γράμματα τρόπῳ τοιῷδε. Ἄνθρωπος ἐπέμφθη ἐπιστολὴν ἔχων φύλλοις γεγραμμένην· τὰ δὲ φύλλα ἐφ' ἕλκει καταδεδεμένα ἦν ἐπὶ κνήμην. εἰσενεχθείη δ' ἂν γραφὴ καὶ ἐν τοῖς γυναικῶν ὠσὶν ἐχούσαις ἀντ' ἐνωτίων ἐνειλημμένοις λε-

convoluta, quæ pro inauribus

πτοῖς

στοῖς μολιβδίνοις. ἐκομίσθη δὲ ἡ ἐπιστολὴ περὶ προδοσίας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀντικαθήμενον πολέμιον, ὑπὸ τοῦ προδιδόντος, ὧδε. Τῶν ἐξιόντων ἱππέων ἐκ τῆς πόλεως εἰς προνομὴν τῶν πολεμίων ἑνὶ ἐγκατερράφη ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, βιβλίῳ ἐν ᾧ ἐντέταλτο, ἐάν τις ἐπιφαίνηται τῶν πολεμίων ἤδη, πεσεῖν ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἄκοντα καὶ ζωγρηθῆναι· παραγενομένου δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀποδοθῆναι τὸ βιβλίον ὡς δεῖ ὑπηρέτῃ. Ἄλλος δὲ ἱππέα ἐκπέμπων, εἰς τὴν ἡνίαν τοῦ χαλινοῦ βιβλίον ἐνέγραψεν. ἐγένετο δὲ περὶ ἐπιστολὴν τοιόνδε. πόλεως γὰρ πολιορκουμένης, ἐπεὶ παρῆλθεν ἔσω τῆς πόλεως ὁ κομίζων τὰς ἐπιστολάς, τῷ μὲν προδιδόντι ᾧ προσέφερεν, οὐκ ἀποδίδωσι· πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως ἦλθε μηνύων, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἐδίδου. ὁ δ' ἀκούσας ἐκέλευσε ταύτας μὲν τὰς ἐπιστολὰς οἷς ἔφερεν ἀποδοῦναι· τὰ δὲ παρ' ἐκείνων, εἰ ἀληθές τι μηνύει, παρ' αὐτὸν ἐνεγκεῖν. καὶ ὁ μηνύων, ταῦτ' ἔπραξεν. ὁ δὲ ἄρχων λαβὼν τὰς ἐπιστολάς, καὶ ἀνακαλεσάμενος τοὺς ἀνθρώπους, τὰ σημεῖα ἐδείκνυε τῶν δακτυλίων, ἅπερ ὡμολόγουν αὐτοῖς εἶναι· καὶ λύων τὰ βιβλία, ἐδήλου τὸ πρᾶγμα· τεχνικῶς δὲ δοκεῖ φωρᾶσαι *, ὅτι τὰς πεμπομένας παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι καὶ ἔλαβε. ἦν γὰρ αὐτοῖς ἀρνηθῆναι καὶ φάσκειν ἐπιβουλεύεσθαι ὑπό τινος. τὰς δ' ἀντεπιστελλομένας λαβών, ἀναμφιλέκτως ἤλεγξε. Κομίζεται δὲ καὶ ὧδε. Κύστιν ἰσομεγέθη ληκύθῳ ὁπόση ἂν βούλει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν γραφη-

erunt. Allata etiam eſt à proditore quodam epiſtola de proditione, in caſtra hoſtium è regione caſtrametantium, iſto pacto. Equitum ad populandos inimicorum fines exeuntium, uni ſub thoracis alis conſuta eſt epiſtola; cui equiti mandatum fuerat, ut ſicunde hoſtes apparerent, de equo ſuo caderet; idque ſibi invito accidiſſe ſimularet, ac capi ſe vivum operam daret. poſtquam ad caſtra foret ventum, daret epiſtolam cui oportebat Alius equitem urbe emittens, frenorum habenis epiſtolam inſuit. Accidit vero & hujuſmodi caſus circa literas. Urbs quædam obſidebatur. in hanc quum eſſet lator literarum ingreſſus, proditori quidem, cui eas afferebat, non tradidit. ſed ad magiſtratum adiit, rei indicium deferens, atque ei dat literas. ille re cognita, epiſtolas quidem reddi eis juſſit, cui afferebat: quas autem ab iis acciperet, ut eas, ſi vera eſſent quæ indicabat, ad ſe deferret. quod fuerat juſſus index fecit. magiſtratus literis acceptis, auctores earum acceſſit; ſigna annulorum eis oſtendit; fatentur illi ſua eſſe ſigna tum apertis literis, rem omnem patefacit. qui mihi videtur magna arte verum indagaſſe; quòd literas ab exteris miſſas à tabellario non acceperit. proditores enim & negare, & ab aliquo ſibi inſidias ſtrui, dicere poterant. nunc reſponſa ad illas literas in poteſtate habens; fraudem ita arguit, ut proditores mutire contra nihil poſſent. Deferuntur etiam iſto pacto. Veſicam magnitudine parem ampullæ, cujuſcumque illam magnitudinis eligere volueris pro copia rerum ſcriben-

ſcribendarum, inflatam, dein firme ligatam, ſiccato. poſtea atramento, cui pluſculum glutini admixtum, ſcribe ſuper ipſa quicquid volueris. ubi jam literæ ſiccæ fuerint, flatum veſica exime; & compreſſam indito in ampullam. os autem veſicæ prominetọ ultra ampullæ operculum. ſecundum hæc, ubi veſicam, quæ ampullæ eſt indita, inflatam, ut quàm maxime poterit fieri diſtendatur, oleo impleveris; quod prominet illius extra ampullam circuncide, & ejus ori apta ſic, ut nullum ejus veſtigium appareat. hanc ampullam probe obturatam feras in aperto licet. quippe oleum quod ei ineſt, pellucebit: neque aliud quicquam ei ineſſe apparebit. Factum antea hoc etiam eſt; quidam in tabella lignea quum ſcripſiſſet, ceram ſuperillevit, & ceræ alia inſcripſit. deinde ut ventum eſt ad eum cui ſcribebatur; is cera deterſa, & lectis quæ ſcripta erant; poſtquam alia ſimiliter ſcripſiſſet, hominem dimiſit. Dicitur etiam quidam, in buxeam tabellam quum ſcripſiſſet atramento quàm optimo, ſcripturam ſiviſſe deſiccari: tum autem albo illito, ne literæ apparerent, feciſſe. poſtquam igitur ad eum ventum, cui epiſtola mittitur; is tabellam in aquam immiſit. ita quicquid fuerat ſcriptum in aqua apparebit. Scribi etiam queat in tabella pictoris quicquid volueris. deinde hac dealbata & ſiccata, Lucifer eques pingendus, aut quidvis aliud pro libidine; puta, veſtimentum album, equus albus; aut ſi mavis alius coloris, nigro excepto. deinde alicui tabella eſt danda;

στιμένων, φυσήσας καὶ ἀποδήσας σφόδρα ξηράναι, ἔπειτα ἐπ' αὐτῆς γράψαι ὅ, τι ἂν βούλει μέλανι κατακόλλῳ. ξηρανθέντων δὲ τῶν γραμμάτων, ἔξελε τὴν πνοὴν τῆς κύστιδος, καὶ συμπιέσας εἰς λήκυθον ἐνθεῖναι· τὸ δὲ στόμα τῆς κύστιδος, ὑπερεχέτω τοῦ πώματος τῆς ληκύθου. ἔπειτα φυσήσας τὴν κύστιν ἐν τῇ ληκύθῳ ἐνοῦσαν ἵνα διατεθῇ ὡς μάλιστα ἐλαίου ἐμπλήσαντα, περιτεμεῖς τῆς κύστιδος τὸ ὑπερέχον τῆς ληκύθου, καὶ προσαρμόσαι τῷ στόματι ὡς ἀδηλότατα. καὶ βύσαντα τὴν λήκυθον, κομίζειν φανερῶς. διαφανές τε οὖν τὸ ἔλαιον ἔσται ἐν τῇ ληκύθῳ, καὶ οὐδὲν ἄλλο φανεῖται ἐνόν. ὅταν δὲ ἔλθῃ παρ' ὃν δεῖ, ἐξεράσας τὸ ἔλαιον, ἀναγνώσεται φυσήσας τὴν κύστιν, καὶ ἐκσπογγίσας. καὶ κατὰ ταυτὰ εἰς τὴν αὐτὴν γράψας, ἀποστελλέτω. Ἤδη δέ τις ἐν δέλτῳ ἐνξύλῳ γράψας, κηρὸν ἐπέθηκε, καὶ ἄλλα εἰς τὸν κηρὸν ἐνέγραψεν. εἶτα ὅταν ἔλθῃ παρ' ὃν δεῖ, ἐκκνίσας τὸν κηρὸν, καὶ ἀναγνοὺς, γράψας πάλιν, ὡσαύτως, ἀπέστειλε. Λέγεται καὶ εἰς πυξίον γράψαντα μέλανι ὡς βελτίστῳ, ἐᾶν ξηρανθῆναι· ἔπειτα λευκώσαντα, ἀφανίζειν τὰ γράμματα. ὅταν οὖν ἀφίκηται παρὰ τὸν πεμπόμενον, λαβόντα εἰς ὕδωρ θεῖναι τὸ πυξίον. φανεῖται οὖν ἐν τῷ ὕδατι ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ γεγραμμένα. γράφοιτο δ' ἂν καὶ εἰς πινάκιον ἡρωϊκὸν ἅπερ ἂν βούλει· ἔπειτα καταλευκάσαι, καὶ ξηράναντα γράψαι, ἱππέα φωσφόρον, ἢ ὅ, τι ἂν βούλει ἱματισμὸν λευκὸν, καὶ τὸν ἵππον λευκόν. εἰ δὲ μή,

καὶ ἄλλῳ

καὶ ἄλλῳ χρώματι, πλὴν μέλανος. ἔπειτα δοῦναι τινὶ ἀναθεῖναι ἐγγὸς τῆς πόλεως, εἰς ὃ ἐὰν τύχῃ ἱερὸν, ὡς εὐξάμενος. ὅταν δὲ δεῖ ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα, χρὴ ἐλθόντα εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ γνόντα τὸ πινάκιον συσσήμῳ τινὶ προσυγκειμένῳ, ἀπενείκαντα εἰς οἶκον, θεῖναι εἰς ἔλαιον. πάντα οὖν τὰ γεγραμμένα φανεῖται. πασῶν μὲν ἀδηλοτάτη πέμψις, πραγματωδεστάτη δὲ, νῦν μοι διὰ γραμμάτων ἐμφανισθήσεται· ἔστι δὲ τοιάδε. Ἀστράγαλον εὐμεγέθες τρυπῆσαι εἰς εἴκοσι καὶ τέτταρα τρήματα. ἓξ εἰς ἑκάστην πλευρὰν τοῦ ἀστραγάλου· ἔστω δὲ τὰ τρυπήματα τοῦ ἀστραγάλου ἀφ᾽ ἧς ἂν πλευρᾶς ἄρξῃ τὸ Αλφα καὶ τὰ ἐχόμενα, ἅπερ ἐν ἑκάστῃ πλευρᾷ γέγραπται. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅταν τινὰς θέλῃς ἐν αὐτῷ τίθεσθαι λόγους, λίνῳ διείρειν ἐὰν τῇ διέρσει τοῦ λίνου, ἀρξάμενος ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀστραγάλου ἐν ᾗ τὸ Αλφα ἐστι, παρελθὼν τὰ ἐχόμενα τούτων παραγράμματα, ὅταν ἔλθῃ εἰς πλευρὰν οὗ ταῦτά ἐστι, διείρειν πάλιν· παρεὶς δὲ τούτου τὰ ἐχόμενα, ὅπου συμβαίνει εἶναι· καὶ πάλιν παρεὶς τὰ ἐχόμενα τούτου ὅπου ἔνεστι διείρειν τὸν λίνον· καὶ οὕτω τὰ ἐπίλοιπα τοῦ λόγου ἀντιγράφων ἔνειρε εἰς τὰ τρυπήματα, ὥσπερ ὄνομα. ἔσται οὖν περὶ τὸν ἀστράγαλον ἀγαθὶς λίνου πεμπομένη. δεήσει δὲ ἀναγινώσκοντα ἀναγράφεσθαι εἰς δέλτον τὰ δηλούμενα γράμματα ἐκ τῶν

qui in templo, quod primum fuerit extra urbem obvium, eam pro donario ſuſpendat, ceu religione voti obligatus. Quando autem legere quæ ſcripta ſunt oportebit; ad ædem ſacram accedendum, & per ſignum quod prius convenerit tabula agnita, & domum allata, in oleo ponere ipſam oportet. omnia igitur quę ſcripta ſunt fient manifeſta. Declarabitur nunc à me ratio mittendi epiſtolas, illa quidem omnium occultiſſima; ſed & operoſiſſima. eſt autem hæc. In talo ſatis magno foramina quatuor & viginti facito: ſena videlicet in quoque latere. Sunto autem tali foramina literæ *Græcorum.* tu vero memento in quo latere prima literarum Alpha fuerit locata, & illi proximæ. cum igitur ſermonem aliquem volueris exprimere, fili trajectione per foramina id tibi faciendum. in trajectione autem fili, orſus ab eo tali latere ubi eſt Alpha *atque per id foramen trajecto filo*, proximè notatas literas tranſgreſſus; poſtquam ad latus illud perveneris, ubi eſt Jota, trajice rurſum. proximas deinde literas iterum omitte, donec illuc veneris ubi eſt *Delta*; ibi filum trajice. præteri denuo proximè ſequentes literas, uſque dum ſit ventum ad *Ypſilon*. eo loci filum ut prius trajice: atque ita fac in cæteris literis hujus ſermonis, ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΠΕΣΤΗΣΑΝ; EXERCITUS FIDEM MUTARUNT. ſcriptionis, inquam, loco, trajectione fili in cunctis literis utere, quaſi eſſet nomen unum. Erit igitur quod mittetur, velut glomus quidam fili circa talum. illū verò qui iſta leget, literas per foramina deſignatas in pugillaribus aut tabellis deſcri-

deſcribere oportebit. porrò exemptio contrario ordine fiet atque inſertio. ſed quod literæ inverſo ordine in pugillaribus deſcribentur, id verò nihil refert: non enim propterea minus ſermo cognoſcetur. quanquam plus ſane operis eſt in cognoſcendis quę ſcripta ſunt, quàm in opere ipſo conficiendo. Concinnius autem hoc fiet, ſi lignum unius quaſi ſpithamæ vel dodrantis, ſecundum literarum numerum fuerit perforatum: deinde filum per foramina trajiciatur. Quoties autem bis in idem foramen fuerit filum trajiciendum, ſicut litera eadem bis continenter ſcribitur: prius quàm poſteriorem trajectionem facias, filum circa lignum circunducito. Fiet idem & hoc pacto. Tali aut ligni loco orbem ligneum lævigato: deinde in ejus ambitu literarum XXIV elementa perforato. vitandæ autem ſuſpicioni, alia quoque per medium orbem facito foramina: tum autem, per elementa continua ſerie ita diſpoſita, filum trajice. ſi quando autem littera eadem bis occurrat ſcribenda, filo prius inſerto in foramina medii circuli, iterum in literam eandem filum inſere. literas appello foramen unumquodque. Hoc quoque à nonnullis factum; ut in ſubtiliſſima charta, *ſive alia ad ſcribendum materia*, longos verſus literis ſubtilibus ſcriberent; ita ut epiſtola propter molis modum eſſet ad ferendum commodiſſima: deinde ea ſubjecta eſt tunicæ humero: & extrema tunica eandem in partem replicata. videtur igitur extra omnem ſuſpicionem futura epiſtolæ latio, ſive quis tunicam induat, ſive

τρυπημάτων. ἀνάπαλιν δὲ γίνεται ἡ * ἐξίωσις τῇ ἐνέρσει· διαφέρει δὲ οὐδὲν τὰ γράμματα ἀνάπαλιν γράφεσθαι εἰς δέλτον. οὐδὲν γὰρ ἧττον γνωσθήσεται. καταμαθεῖν δὲ πλεῖστον ἔργον ἐστὶ τὰ γεγραμμένα, ἢ τὸ ἔργον αὐτὸ γενέσθαι. εὐπρεπέστερον δ' ἂν τοῦτο γίνοιτο, ξύλου ὡς σπιθαμιαίου τρυπηθέντος, ὅσα γε τὰ στοιχεῖα τῶν γραμμάτων, ἔπειτα ὡσαύτως ἐνείρειν τὸ λίνον εἰς τὰ τρυπήματα· ὅπου δ' ἂν εἰς τὸ αὐτὸ τρύπημα συμβῇ δὶς ἐνείρεσθαι, ὥσπερ τὸ αὐτὸ γράμμα δὶς ἐφεξῆς γράφεσθαι· περιελίξαντα τὸ λίνον περὶ τὸ ξύλον ἐνείρειν. γίνοιτο δ' ἂν καὶ ὧδε. ἀντὶ τοῦ ἀστραγάλου καὶ ξύλου, ποιήσας κύκλον ξύλινον λεᾶναι καὶ τρῆσαι ἐφεξῆς κύκλῳ τὰ στοιχεῖα τῶν γραμμάτων, τὰ τέσσαρα καὶ εἴκοσι. ὑποψίας δὲ ἕνεκεν καὶ ἄλλα ἐν μέσῳ τοῦ κύκλου τρυπῆσαι. ἔπειτα οὕτω εἰς τὰ στοιχεῖα ἐφεξῆς ὄντα, τὸ λίνον ἐνείρειν· ὅταν δὲ δὶς τὸ αὐτὸ γράμμα συμβαίνει, γράφειν ἐκ τῶν ἐν μέσῳ τρυπημάτων, περιενείροντα, εἰς τὸ αὐτὸ γράμμα ἐνεῖραι. γράμματα δὲ λέγω τὸ τρύπημα. Ἤδη δέ τινες εἰς τὸ βιβλίον γράψαντες ὡς λεπτότατον μακροὺς στίχους, καὶ λεπτὰ γράμματα, ἵν' ὡς εὐογκοτάτη γίνηται ἡ ἐπιστολή. εἶτα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ χιτῶνος ὑποθέντες, καὶ ἀποπτύξαντες τοῦ χιτωνίσκου ἐπὶ τῷ ὤμῳ, ἀνύποπτος δὴ δοκεῖ εἶναι ἡ κομιδὴ τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐνδεδυκότος τινὸς τὸν χιτω-

νίσκον

νίσκον, καὶ οὕτω φέρεσθαι. Μαρτύριον δὲ ὅτι τὰ εἰσπεμπόμενα μεθ' ἐπιβουλῆς χαλεπὸν φυλάξαι. Οἱ γὰρ περὶ Ἴλιον ἄνθρωποι ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ οὕτω διατεταγμένοι, οὔπω δύνανται φυλάξαι μὴ εἰσελθεῖν αὐτοῖς τὰς Λοκρίδας. καίτοι τοσοῦτον ἐστὶν αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σπουδὴ καὶ ἡ φυλακή. ἀλλ' ὀλίγοι προσέχοντες τῷ λαθεῖν, λανθάνουσι πολλὰ εἰσάγοντες σώματα. παρὰ δὲ τοῖς παλαιοτέροις, καὶ τοιόνδε ποτὲ ἐπεχνάσθη. Ποτίδαιαν γὰρ θέλων προδοῦναι Τιμόξενος Ἀρταβάζῳ, προσυνέθεντο ἀλλήλοις, ὁ μὲν τῆς πόλεως τι χωρίον. ὁ δὲ τοῦ στρατοπέδου εἰς ὅπερ ἐτόξευον, ὅ,τι ἂν τι ἤθελον ἀλλήλοις ἐμφανίσαι. οἱ δὲ τοῦ τοξεύματος περὶ τὰς * πύλας γλυφὰς ἑλίξαντες τὸ βιβλίον καὶ πτερώσαντες, ἐτόξευον εἰς τὰ προσυγκείμενα χωρία. ἐγένετο δὲ καταφανὴς ὁ Τιμόξενος προδιδοὺς τὴν Ποτίδαιαν. τοξεύων γὰρ Ἀρτάβαζος εἰς τὸ προσυγκείμενον, ἁμαρτὼν τοῦ χωρίου διὰ πνεῦμα καὶ φαύλην πτέρωσιν, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιάτου τὸν ὦμον· περὶ δὲ τὸν βληθέντα περιέδραμεν ὄχλος, οἷα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν τῷ πολέμῳ· αὐτίκα δὲ τὸ τόξευμα λαβόντες, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς. καὶ οὕτω καταφανὴς ἐγένετο ἡ πρᾶξις. Ἱστιαῖος δὲ βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρᾳ σημῆναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχεν ἀσφαλῶς δηλῶσαι, ἅτε φυλασσομένων τῶν ὁδῶν, καὶ οὐκ εὐπόρου γράμματα λαθεῖν φέροντα, τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας ἔστιξε· καὶ ἐπεῖχεν ἕως ἀνέφυσαν αἱ τρί-

ita ferat. Quod autem ejus rei quæ ſubdole immittitur, difficilis cautio ſit; teſtimonio probari poteſt. Nam qui Ilium colunt homines à tanto tempore in eo laborantes, & tanta diligentia ad hoc diſpoſiti, nondum cavere poſſunt, quominus Locrides Ilium ingrediantur. qui tamen in eam rem ſtudii tantum impendant, & tanta cautione utantur. ſed nimirum pauci ad fallendum attendentes fallunt; & ita multas in urbem Locridas inducunt. A vetuſtioribus verò etiam hujuſmodi dolus eſt uſurpatus. Quum Timoxenus Potidæam prodere Artabazo vellet; mutua inter ipſos conventione facta, conſtituerunt loca, alter urbis, alter caſtrorum, quò ſi quid invicem notum ſibi facere optarent, ſagittas mitterent. ipſi autem circa ſagittæ crenas epiſtolam voluentes, ac pennas deinde addentes, deſignata loca petebant. ſed accidit, ut fraus Timoxeni Potidęam prodentis palàm fieret. nam Artabazus quum in locum conſtitutum ſagittas jaceret, à ſcopo aberrans virum Potidæatam in humero feriit. ad quem vulneratum turba undique, ut fieri amat in bello, accurrit. hi ſtatim ſagittam acceptam ad duces attulerunt. atque ita fraus patuit. Hiſtiæus ſignificare aliquid Ariſtagoræ cupiens, quum nulla ratione alia facere id poſſet: quippe cuſtodibus vias obſidentibus; ut difficile eſſet ei qui literas ferret, latere: ſervorum fideliſſimo caput raſit; raſum ſtigmatibus inuſſit; deinde eum donec renaſcens capillus ſuccreviſſet detinuit. quod

ut pri-

ut primùm accidit, Miletum proficiſci ipſum jubet. nullum aliud notis inuſto dans mandatum, niſi hoc; ut poſtquam Epheſum ad Ariſtagoram perveniſſet, juberet eum caput ſibi ſtigmatiæ radere, atque illud inſpicere. ſtigmata autem, quid eſſet opus facto declarabant. Scribi poteſt etiam hoc modo. Convenire prius oportet, literarum vocalium loco, puncta poſitum iri: tot nempe puncta, quota eſt in ordine literarum vocalis notanda. Exemplum hoc eſto:

Dionyſius pulcher.

D:· :: N::: S:· S P::· LCH··R

Heraclides venito.

H·· R· CL:· D·· S V·· N:· T::

Item alia ratio; in locum vocalium, quidvis aliud ſubſtituatur. Et literæ quidem iſtiuſmodi in certum locum deferendæ ſunt, ei notum ad quem diriguntur. ut hic, ſimulac tabellarius in urbem venerit, vendiderit, emeritve aliquid; eo ipſo cognoſcat literas ſibi veniſſe; eaſque in eo qui convenit loco eſſe. ita ſi fiat, neque is qui fert, cui ferat noverit: neq; eum qui accepit, accepiſſe, notum cuiquam fuerit. Multi in Epiro canibus in eam rem ſic utuntur. Canem vinctum abducunt: deinde lorum circa collum applicant, cui epiſtola eſt inſcripta: mox noctu, ſive interdiu dimittunt; qui neceſſariò ad eum locum abit, unde eſt abductus: atque hoc Theſſalonicenſium eſt inventum. Cæterum epiſtolæ de talibus rebus allatæ, ſtatim ſunt aperiendæ. Aſtyanacti tyranno Lampſaci miſſa epiſtola fuerat, indicium ejus conjurationis continens, per quam periit: idque propterea quod literas non il-

χες. εἶτα τάχιστα ἔπεμπεν εἰς Μίλητον, ἐπιστείλας τῷ ἐπεστιγμένῳ ἄλλο μὲν οὐδέν. ἐπειδὰν δ᾽ ἀφίκηται εἰς Μίλητον πρὸς Ἀρισταγόραν, κελεύει ξυρήσαντα κατιδεῖν εἰς τὴν κεφαλήν. τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινεν ἃ δεῖ ποιεῖν. Γράφειν δὲ καὶ ὧδε· προσυνθεμένους τὰ φωνήεντα γράμματα ἐν κεντήμασι τίθεσθαι, ὁπόσον ἂν τύχῃ ἕκαστον ὂν ἐν τοῖς γραφομένοις, τοσαύτας στιγμὰς εἶναι· οἷον δὴ τοῦτο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΑΛΟΣ.

Δ:: ::· Ν::: Σ:: ::·Σ Κ. Λ::. Σ

ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ ΗΚΕΤΩ.

:·Ρ· ΚΛ ..:: Δ·:Σ :.Κ·· Τ:::·

Καὶ τόδε ἄλλο· ἀντὶ τῶν φωνηέντων γραμμάτων τίθεσθαί τι δεῖ. Καὶ τὰ δὲ τὰ πεμπόμενα γράμματα εἴς τινα τόπον τῷ πεμπομένῳ δῆλον. ὡς δῆλον γίνεσθαι, ἐλθόντος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν πόλιν καὶ πωλοῦντός τι ἢ ὠνουμένου, ὅτι ἥκει αὐτῷ γράμματα, καὶ κεῖται ἐν τῷ προειρημένῳ τόπῳ· καὶ οὕτως οὔτε ὁ φέρων οἶδε ὅτῳ ἀνέχθη· οὔτε ὁ λαβὼν γνωστὸς ἔσται ὅ, τι ἔχει. πολλοὶ δὲ κατ᾽ Ἤπειρον κυσὶν ἐχρήσαντο ὧδε. ἀπαγαγόντες * δεσμὸν περιέθηκαν περὶ τὸν αὐχένα ἱμάντα, ἐν ᾧ ἐπιστολὴ ἐνεγέγραπτο. εἶτα ἀφῆκαν νυκτὸς ἢ μεθ᾽ ἡμέραν πρὸς ὃν ἐξ ἀνάγκης ἔμελλεν ἥξειν, ὅθεν ἀπήχθη. ἔστι δὲ τοῦτο Θεσσαλονικόν. χρὴ δὲ τὰς διαγγελλομένας εὐθὺς ἀνοίγειν δέλτους. Ἀστυάνακτι δὲ τυράννῳ Λαμψάκου πεμφθείσης ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ γεγραμμένα ἦν μηνύοντα τὴν ἐπιβουλήν, ἀφ᾽ ἧς ἀνῃρέθη, διὰ τὸ μὴ εὐθὺς ἀνοῖξαι, καὶ ἀναγνῶναι τὰ

γεγραμμένα, ἀλλ' ἀμελήσαντος αὐτοῦ, πρὸς ἄλλοις δὲ γινομένου πρότερον, διεφθάρη τὴν ἐπιστολὴν ἔχων περὶ τοὺς δακτύλους. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἐν Θήβαις ἡ Καδμεία κατελήφθη· τῆς τε Λέσβου ἐν Μιτυλήνῃ τὰ παραπλήσια τούτοις ἐπράχθη. Γλοῦς δὲ βασιλέως ναύαρχος, παρὰ βασιλέα ἀναβὰς, ἐπεὶ οὐχ οἷόν τε ἦν ὑπομνήματα ἐν βιβλίῳ ἔχοντα εἰσιέναι παρὰ βασιλέα· ἦν δὲ αὐτῷ περὶ πολλῶν τε καὶ μεγάλων διαμνημονευτέον, ἐγράψατο εἰς τὰ διαστήματα τῆς χειρὸς τῶν δακτύλων, περὶ ὧν ῥητέον ἦν αὐτῷ. Περὶ τῶν τοιούτων ἐπιμέλειαν τῷ πυλωρῷ ποιητέον, ὡς ἂν μηδὲν λανθάνηται εἰς τὴν πόλιν εἰσφερόμενον, μήτε ὅπλον, μήτε γράμματα. Πρὸς δὲ τὰς τῶν ἐναντίων

32 προσαγωγὰς μηχανήμασιν ἢ σώμασιν ἐναντιοῦσθαι ὧδε. Πρῶτον μὲν εἰς τὰ ὑπεραιρόμενα ἐκ πύργων ἢ ἱστίων, ἢ τῶν ὁμοτρόπων τούτοις, * οἷς προσταχθέντα ὑπεραίρειν χρὴ πισὶν ἀδιατμήτοις περιβληθέντα καταπελτᾶσθαι ὑπὸ * πνεόντων. ἄλλα δὲ ὑποθυμιᾶν καπνὸν πολὺν, ὑφάπτων ὡς μέγιστον πῦρ πνέοντα ἀντ-αιρέεσθαι πύργους ξυλίνους, ἢ ἄλλα ὕψη ἐκ φορμῶν πληρουμένων ψάμμου, ἢ ἐκ λίθων ἢ ἐκ πλίνθων. ἴσχοι δ' ἂν τὰ βέλη καλάμων ταρσοὶ ὀρθίων, καὶ πλαγίων συμπεπηγμένων. Ἡτοίμασται δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰ τείχη μηχανήμασιν ἐμπίπτουσι κριῷ καὶ τοῖς ὁμοτρόποις τούτων ἐρύματα. σάκκους ἀχύρων πληροῦντα προκρεμαννύειν, ἀγγεῖα ἐρίων, καὶ ἀσκοὺς βοείους νεοδάρτους πεφυσημένους, ἢ πε-

lico aperuit, neque iis contenta legit. quum igitur rem neglexiſſet, atque alia negotia huic prævertiſſet, epiſtolam digitis tenens interiit. Cadmea quoque Thebis eandem ob cauſſam eſt capta. ſed & Mitylenæ in Lesbo ſimilia his acciderunt. Glus Perſæ navarchus aſcenderat ad Regem: in cujus conſpectum qui admittuntur, fas eis non eſt ullum commentarium in manibus habere. quũ igitur de multis magniſque rebus memoriter eſſet ipſi agendum, dicendorum capita in ipſis intervallis quæ digitos manus ſeparant, ſcripſit. De his & ſimilibus portæ cuſtos debet eſſe ſollicitus; ne quid, ſive armorum, ſive literarum clam in urbem inferatur. Quando autem hoſtis acceſſionem facit ad muros, ſive machinis, ſive hominum corporibus, ſic reſiſtendum. Ac primò adverſus ea quæ ſupra muros attolluntur, è turribus vel malis, aut ſimili modo alio; oportet ſublimiores machinas attollere, & funibus intendere; tegminibus munitas impenetrabilibus: ſuffitus quoque earum rerum adhibere, quæ fumi multum emittent. accendendus etiam eſt ignis maximus. Turres quoque ligneæ ex adverſo erigendæ, & aliæ moles altæ, è corbibus arena plenis, aut lapidibus, vel lateribus. Poſſint etiam tela repellere, crates ex arundinibus textæ quà erectis, quà tranſverſariis. Ad hæc fuere, qui adverſus arietem, & id genus machinas in mœnia irruentes, præparata munimina haberent; ſaccos aceribus plenos, pro muris appenſos, vaſa item lana referta, & utres inflatos è recente corio

te corio boum; necnon alia id genus ſimiliter impleta. Quando portam vel aliam muri partem machina quatit; laqueo prominentem partem, ſive roſtrum, oportet avertere; quò machina murum ferire nequeat. Præparandum etiam eſt ſaxum plauſtrale, quod dimiſſum in terebram incidat, eamque conterat. atque id ſaxum è tignis projectis eſt emittēdum, cancri prehenſione ſuſpenſum. ut autem à terebra ſaxum non aberret, perpendiculum prius demittendum; quod ubi rectâ in terebram incidet, ſaxum protinus eſt laxandum. Plurimum etiam juverit contra machinas mœnia perforantes, hęc eſſe præparata. cognito ad quam partem murorum hoſtis machinam ſit admoturus, oportet te quoque arietem arieti contrarium comparare; interiore muri parte perfoſſa, uſque ad lateres partis exterioris, ne prius inimici reſciſcant. ubi autem appropinquaverit tundentis machinæ roſtrum; tum demum intrinſecus ariete contrario tundendum; cujus quidem ictus ictu alterius eſt multo vehementior. Adverſus magnas machinas, ſuper quibus multi armati admoventur, & ex quibus tela mittuntur, cùm alia, tum catapultæ & fundæ atque etiam in tecta arundinacea ſagittæ igniferæ: adverſus iſta, inquam, machinamenta curare oppidani debent, ut quà acceſſionem ad muros ipſa ſunt factura, cuniculos occultos fodiant, quò machinarum rotę impreſſę ſidant cuniculoſque ſubeant. Poſt iſta, è ſaccis arena impletis, & lapidibus, pro copia præſente, interior munitio eri-

πληρωμένων τινῶν ἄλλα τούτοις ὁμότροπα. καὶ ὅταν ἢ πύλην ἢ ἄλλο τι τοῦ τείχους διακόπτῃ, χρὴ βρόχῳ τὸ προέχον ἀναλαμβάνεσθαι, ἵνα μὴ δύνηται προσπίπτειν τὸ μηχάνημα. καὶ παρασκευάζεσθαι δὲ ὅπως λίθος ἁμαξοπληθὴς ἀφιέμενος ἐμπίπτῃ καὶ συντελέσῃ τὸ τρύπανον. τὸν δὲ λίθον ἀφίεσθαι ἀπὸ τῶν προωστῶν, ἐχόμενον ὑπὸ καρκίνων. ὅπως δὲ μὴ ἁμαρτάνῃ τοῦ τρυπάνου ὁ λίθος φερόμενος, κάθετον χρὴ προαφίεσθαι· καὶ ὅταν αὕτη πέσῃ ἐπὶ τὸ τρύπανον, εὐθὺ τὸν λίθον ἐπαφίεσθαι. Ἄριστον δὲ πρὸς τὰ διακόπτοντα τὸ τεῖχος, καὶ τόδε παρεσκευάσθαι· ὅταν γνώσῃ προσάγεσθαι τοῦ τείχους ταύτῃ, χρὴ ἔσωθεν ἀντιπαρασκευάζειν ἀντικριὸν, διορύξαντα τοῦ τείχους μέχρι τοῦ ἄλλου μέρους τῶν πλίνθων, ἵνα μὴ προΐδωσι πρότερον οἱ πολέμιοι· ὅταν δὲ ἐγγὺς ᾖ τὸ διακόπτον, οὕτως ἔσωθεν τῷ ἀντικριῷ παίειν, καὶ πολὺ ἰσχυρότερον ὁ ἀντικριὸς γίνεται. πρὸς δὲ τὰ μεγάλα μηχανήματα, ἐφ' οἷς σώματά τε πολλὰ προσάγεται καὶ βέλη ἐξ αὐτῶν ἀφίεται ἄλλα τε καὶ καταπέλται, καὶ σφενδόναι· εἰς δὲ τὰς ὀροφίνας οἰκίας, καὶ πυρφόρα τοξεύματα. πρὸς δὲ ταῦτα τὰ μηχανήματα, πρῶτον μὲν χρὴ τοὺς ἐν τῇ πόλει κρυφαίως ὑπορύσσειν κατὰ τὰς προσαγωγὰς τοῦ μηχανήματος· ἵνα οἱ τροχοὶ τῶν μηχανημάτων ἐμπίπτοντες δύνωσιν εἰς τὰ ὑπορύγματα. ἔπειτα ἔσωθεν ἀνταίρειν ἐκ φορμῶν πληρουμένων ψάμμου, καὶ λίθων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων

ἔρυμα, ὅπερ ὑπὲρ τε μηχανήματος ὑπερέξει, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐναντίων βέλη ἀργὰ ποιήσει. περικαλύπτειν δὲ ἅμα τούτοις καὶ γυμνὰ παραπετάσματα ἢ ἱστία, ἐρύματα τῶν εἰσαφιεμένων. ὅπερ χρήσιμά τε τὰ ὑπερπίπτοντα, τῶν βελῶν, καὶ ῥαδίως συλλεγήσεται. χαμαιπετὲς δὲ μηδὲν ἔσται. τὸ δὲ αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἣ ἂν ἄλλη τοῦ τείχους ὑπερπετῆ γινόμενα τὰ βέλη, τοὺς ὑπερετοῦντάς τε καὶ τοὺς διαπορευομένους βλάπτῃ καὶ τιτρώσκει. ἢ δ᾽ ἂν τοῦ τείχους χελώνη προσαχθεῖσα δυνήσηταί τι τοῦ τείχους διορύξαι ἢ καταβαλεῖν. ταύτῃ χρὴ ἐναντιοῦσθαι παρεσκευασμένον· πρὸς μὲν τὸ διόρυγμα πῦρ ποιεῖν πολύ· πρὸς δὲ τὸ πίσημα τοῦ τείχους, τάφρον ἔσωθεν ὀρύσσειν, ἵνα μὴ εἰσέλθωσι· καὶ ἅμα ἀνταείρειν τειχίζοντα

33 πρότερον ἢ πεσεῖν τὸ τεῖχος, ᾗ διορύσσεται, ἂν μὴ ἄλλως δύνῃ κωλύειν. Χρὴ δὲ ταῖς προσενεχθείσαις χελώναις ἐπιχεῖν πίσσαν καὶ στυππεῖον, καὶ θεῖον ἐπιβάλλειν· ἔπειτα φλογωθέντα φάκελλον καὶ ἐξάψαντα ἐπαφιέναι σχοίνῳ ἐπὶ τὴν χελώνην. τὰ δὲ τοιαῦτα προστιθέμενα ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπιβάλλεται τοῖς προσαγομένοις μηχανήμασι· πιμπρᾶναι χρὴ ταῦτα ὧδε. παρεσκευάσθω ξύλα οἷον ὑπερμεγέθη δὲ πολλῷ μείζω. εἰς μὲν τὰ ἄκρα τοῦ ξύλου καὶ ἄνω καὶ κάτω χωρὶς πυρὸς σκευασίας ἰσχυράς· τὸ δὲ εἶδος γίνεσθαι οἷον κεραυνὸς τὸ γραφόμενον. τοῦτο δὲ ἀφιέναι χρὴ εἰς τὸ προσαγ-

genda; quæ ſupra machinam *hoſtium* erigetur, & tela illorum reddet inutilia. ſimul, tegendi cauſſa prætendi vel deſuper intendi nuda vela, cum alia tum nautica, debent, præſidio futura adverſus tela, quæ intra urbem immittentur; nam & tranſgredientia muros tela inhibebunt, & ut facilis eorum ſit collectio præſtabunt: quippe nullum eorum in terram cadet, atque hoc idem faciendum, quacumque in parte urbis tela ultra muros delata lædunt vulneribuſq; afficiunt miniſteria, & eos qui per vias ingrediuntur. Sicubi autem teſtudo admota muro, ſuffodere, aut dejicere partem ejus aliquam potuerit; huic malo præparandum eſt hoc remedium. contra foramen quod hoſtis fodiendo fecerit, ingens excitandus eſt ignis. è regione autem dejecti muri foſſa interior ducenda; ne inimici ingrediantur. ſimul faciendum, ut murum *interiorem* contra ruinam ædificando attollas, prius quàm murus ſuffoſſus cadat; ſi aliter conatum adverſariorum impedire nequeas. Teſtudinibus quas hoſtis admoverit, pix infundenda; ſtuppa item & ſulphur injiciendum; deinde virgultorum faſcem inflammatum fune ſive amento conjicere in teſtudinem oportet. atque hæc & ſimilia de muro protenſa, machinis admovendis deſuper immittuntur. Modus autem eaſdem comburendi hic erit. Præparentur ligna ad inſtar ſagittarum, ſed prælonga & majora multo. ad cujuſque ligni extrema cum à ſuperiore, tum ab inferiore parte ſeparatim aptentur materiæ ad concipiendum ignem efficaces & validę. eſto autem teli hujus figura, quali ſolent fulmina depingi. hoc igitur in machinam quæ admovetur

vetur conjicere oportet; ita præparatum, ut illi infigatur, & ut telo ſemel infixo ignis inhæreat duretque. Quod ſi in urbe aut muro turres aliquæ fuerint ligneæ; proviſa his debent eſſe præſidia, quò ne cremari ab hoſtibus queant. *id præſtabunt cum alia*, tum coria cruda, prçſertim ſi plura juncta opponantur. Si portis fuerit ignis injectus, ligna ſunt aggerenda; & ignis maximus excitandus; donec foſſa interior ducta fuerit. ad hoc quæ erunt neceſſaria, ex copia præſente, *ſuppeditandum*; ſin minus, ruinâ proximorum ædificiorum *ſaluti conſulendum*. Si hoſtes ad munitiones tuas incendendas, apparatus concipiendo igni efficaces & validos admoverint; incendium aceto reſtinguendum. non enim facile erit, ignem accendere. magis tamen juverit, ſi prius ligna aceto linantur. nam à materia aceto illita ignis abſtinet. Eos autem qui è locis ſummè editis ignem reſtingunt, munimen aliquod faciei oppoſitum habere convenit; ut ab invadente flamma minus ſentiant incommodi. Ignem autem validum, & qui nulla arte reſtinguatur, ita parabis. picem, ſulphur, ſtuppam, mannam, thus, *ſive, mannam thuris*, tædæ ramenta accende, & adverſus hoſtem admove, ſi quid illius ſuccendi volueris. Quando ſcalæ applicantur, ſic reſiſtendum. Si ſcalæ admotę ſumma ſuperent mœnia; poſtquam is qui ſcandit ad ſummum ſcalarum pervenit, tunc aut hominem aut ipſas ſcalas lignea furca repellere oportet: ſi quidem alia ratione facere id nequeas, quòd ex in-

μενον μηχάνημα, ἐσκευασμένον οὕ-
τως, ὥς τε ἐμπήγνυσθαι εἰς τὸ μηχά-
νημα καὶ ἐπιμένειν τὸ πῦρ ἐμπεπηγμέ-
τος αὐτοῦ. ἔπειτ' ἂν τινες ὦσι τῆς
πόλεως ξύλινοι μόσυνες ἢ τοῦ τεί-
χεος, τί χρὴ τούτοις ὑπάρχειν
πρὸς τὸ μὴ ἐμπίπρασθαι ὑπὸ τῶν πο-
λεμίων. πίλους καὶ βύρσας πρὸς
τὴν τάξιν. ἐὰν δὲ ἐμπρησθῶσι πύλαι,
πρὸς τὸ φέρεσθαι ξύλα καὶ ἐμβάλ-
λονται ὡς μέγιστον τὸ πῦρ ποιεῖν,
μέχρις οὗ ταφρεύσῃ τὰ ἔσωθεν·
καὶ ἄν τι δέῃ ἐκ τῶν σοι συμπαρ-
όντων, τάχιστα· εἰ δὲ μὴ ἐκ τῶν
ἐγγύτατα οἰκιῶν καθαιρεῦνται.
Ἐὰν δέ τινες πολέμιοι 34
ἐμπιμπράμεναι ἰσχυραὶ σκευα-
σίαι πρὸς τὸ πῦρ, σβεννύειν χρὴ
αὐτὸ ὄξει· οὐ γάρ ἐστι ῥᾳδίως ἐξ-
άπτεσθαι. μᾶλλον δὲ τὸ * προ-
αλείφειν· τούτου γὰρ πῦρ οὐχ ἅ-
πτεται. τοὺς δὲ κατασβεννύντας
ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων, ἔχειν περὶ τὸ
πρόσωπον ἔρυμα, ἵνα ἧσσον ὀχλῶν-
ται προσπαισθείσης αὐτοῖς τῆς φλο-
γός. Αὐτὸ δὲ πῦρ σκευάζειν 35
ἰσχυρόν, ὧδε, ὅπερ οὐ πάντη κα-
τασβέννυται· πίσσαν, θεῖον, στυπ-
πεῖον, μάνναν, λιβανωτὸν, δα-
δὸς πρίσματα ἐναντίως ἐξάπτοντα
προσφέρειν, ἐὰν βούλῃ τῶν πο-
λεμίων τι ἐμπρησθῆναι. Ταῖς 36
δὲ τῶν κλιμάκων προσθέσεσιν ἀντι-
οῦσθαι· ἐὰν μὲν ὑπερέχῃ τοῦ τεί-
χους ἡ κλίμαξ προστεθεῖσα, χρὴ
ὅταν ἐπ' ἄκρων ᾖ ὁ ἀναβαίνων, τό-
τε ἀπῶσαι τὸν ἄνδρα, ἢ τὴν κλί-
μακα ξύλῳ δικρῷ· ἐὰν μὴ ἄλλως
κωλύειν δύνῃ διὰ τὸ ὑπερέξε-

θαι· ἐὰν δὲ ἄρτι ἀνίῃ ἡ κλίμαξ, τὴν μὲν κλίμακα οὐχ οἷόν τε ἀπωθεῖν, τὰ δὲ ὑπερβαίνοντα χρὴ ἀπῶσαι. ἐὰν δὲ ταῦτα μὲν δοκῇ εἶναι, πεποιῆσθαι χρὴ οἷον θύραν ἐκ σανίδων. ἔπειτα ἐπὰν προσφέρηται ἡ κλίμαξ ὑποπροκλιθέναι τῇ κλίμακι τῇ προσφερομένῃ ὅταν δὲ προσίῃ ἡ κλίμαξ πρὸς τὴν θύραν, ἐξ ἀνάγκης ὑπαχθείσης τῆς θύρας, ἡ κλίμαξ πίπτει, σπονδύλου προϋποτεθεμένου, οὐδὲ προσταθῆναι δυνήσεται.

37 Τοὺς δὲ ὑπορύσσοντας ὧδε κωλύειν. ἐὰν δοκῇ ὑπορύσσεσθαι ὡς βαθυτάτην ἐκτὸς χρὴ τάφρον ὀρύσσεσθαι. ὅπως εἰς τὴν τάφρον τὸ ὑπόρυγμα ἀφίκηται, καὶ οἱ ὑπορύσσοντες ὀφθῶσιν. ἐὰν δέ σοι ὑπάρχῃ καὶ τειχίον τειχίσαι εἰς αὐτὴν ὡς ἰσχυροτάτην ἐκ μεγίστων λίθων. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ τειχίσαι λίθους, ξύλων φορυτὸν κομίσαντα. ἂν δὲ τὰ ὑπορύγματα τὴν τάφρον περαιώσῃ, ταύτῃ ἐπιβάλλοντες ξύλα καὶ τὸν φορυτὸν ἐμπρῆσαι. καὶ τὰ ἄλλα κατασκεπάσαι, ὅπως ὁ καπνὸς εἰς τὸ διόρυγμα πορεύσηται, καὶ κακῶς ποιῇ τοὺς ἐν τῷ ὀρύγματι ὄντας. ἐνδέχεται δὲ καὶ πολλοὺς ἀπολέσθαι αὐτῶν ὑπὸ τοῦ καπνοῦ. ἤδη δέ τινες καὶ σφῆκας καὶ μελίσσας εἰς τὸ διόρυγμα ἀφέντες, ἐλυμήναντο τοὺς ἐν τῷ ὀρύγματι ὄντας. χρὴ δὲ καθ' ὅν τινα τόπον ὀρύσσουσιν ἀνθυπορύσσειν καὶ ἀντιξοῦσθαι, καὶ ἐμπιπράναι τὸ ἐν τῷ ὀρύγματι μαχόμενον. παλαιὸν δέ τι λέγεται. Ἄμασιν Βαρκαίους πολι-

feriore loco ſagittis petaris. Si ſcalæ jam *firmiter muris ſunt aptatæ*, ipſę quidem repelli non poſſunt, ſed quicumque ſcandendo ad ſumma pervenerint ſunt detrahendi. Si hæc vix poſſe fieri videantur, ex aſſeribus tabulatum inſtar forium conficiendum; deinde ubi ſcalæ admovebuntur, ipſis quæ applicantur ſcalis fores illę objiciendę atque adeo ſupponendæ ſunt. quando igitur ſcalæ ad fores acceſſerint, ſubductis foribus & ope vertibularum antè ſubjectarum, retroactis, cadere ipſas neceſſum eſt: itaq; è regione illius loci applicari non poterunt. Eos qui cavant cuniculos ita impedire oportet. Si videatur hoſtis cuniculos ſuffodere, foſſa altiſſima extra muros percutienda; ut ad foſſam cuniculus perveniat, & foſſores oculis ſubjiciantur. debes etiam, ſi ſuppeditet copia, modicæ altitudinis murum in foſſa, firmiſſimum è ſaxis maximis ſtruere: ſi ad ſtructuram muri ſaxa non ſuppetant, congeriem lignorum & quiſquiliarum eò comportando. ſi cuniculus ad foſſam fuerit perductus, ligna & quiſquiliarum congeriem ſuccende: atque alia omnia contegens effice ut fumus cuniculum ingrediatur, & cunicularios vexet. poteſt enim fieri, ut multos eorum fumus exſtinguat. Fuerunt etiam, qui veſpis atque apibus in cuniculum immiſſis, magno ibi hoſtes incommodo affecerunt. Pręterea oportet, ut quo in loco cuniculum hoſtis fodiet, ipſe quoque contrarium cuniculum fodias; intra quem inimicis reſiſtens, quicquid ex adverſo pugnabit, combures. Narratur vetus hiſtoria hujuſmodi. Amaſis

maſis olim Barcęos obſidens, cuniculos fodere incepit. illi cognita Amaſidis molitione, vehementer angi & magna ſollicitudine affici; ne forte hoſtis, prius quàm deprehenderetur, voti compos fieret. de his apud ſe cogitans faber quidam ærarius, rationem hanc invenit. clypei æramentum circumferens, & ſupra murum ponens, aures ei parti admouebat. & alia quidem, ad quæ æs applicuerat, muta erant; qua vero regione cuniculus ſuffodiebatur, ibi ſonus edebatur. Barcæi igitur, foſſa è regione cavata, multos è fodientibus occiderunt. quare nunc quoque *viri militares* eo invento utuntur, ut locum deprehendant, ubi cuniculus ſuffoditur. Et machinationibus quidem adverſariorum qua ratione ſit reſiſtendum, hactenus eſt expoſitum. at cuniculos agere ſi qui volent, validiſſimum adverſus hoſtem ſepimentum hoc fuerit. Duûm plauſtrorum temones in unum colligabis, utrumque in partem alteram plauſtri ſui porrigens; ita ut ſublimes attollantur, eodem vergentes. tum autem varia ligna & texta viminea & quæcumque alia ſepimentis faciendis apta, deſuper injecta inter ſe vincies. luto etiam interdum inunges; verùm hoc fit rariſſime. hanc igitur ſtructuram ope rotarum, & adducere quocumque volueris, & reducere poteris. atque ſub hoc munimento latebunt qui cuniculos agent. Quando autem hoſtes vel machinis, vel hominum vi muros adoriuntur; defenſores intra oppidum in tres partes debent eſſe tributi: ut parte una pugnante, altera quieſcat, tertia ad certamen ſe pręparet: atque ita

ορκοῦντα, ἐπεὶ ἐπεχείρει ὀρύσσειν· οἱ δὲ Βαρκαῖοι αἰσθόμενοι τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ἀμάσιδος, ἠποροῦντο μὴ λάθῃ ἢ φθάσῃ· ἔπειτα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρεν ἐνθυμήσας, ἀσπίδος χάλκωμα ἐπιφέρων, τοῦ τείχους ἐπάνω περιίσχεν πρὸς τάδε. τῇ μὲν δὴ ἄλλῃ, κωφὰ ἦν πρὸς ἃ προσίσχοι τὸ χάλκωμα· ᾗ δ᾽ ὑπωρύσσετο, ἀντήχει· ἀντορύσσοντες οὖν οἱ Βαρκαῖοι, ταύτῃ ἀπέκτειναν πολλοὺς τῶν ὑπορυσσόντων. ὅθεν καὶ νῦν χρῶνται, αὐτῷ ἐν τῇ νυκτὶ γνωρίζοντες ᾗ ὑπορύσσεται. καὶ οἷς μὲν προσῆκεν τὰ ἐκ τῶν ἐναντίων τεχνάσματα ἀντιώμενα ἀμύνεσθαι δεδήλωται. τοῖς δὲ ὑπορύσσειν μέλλουσιν, ὧδ᾽ ἂν γένοιτο ἰσχυρότατον φράγμα. Χρὴ δύο ἁμαξῶν τοὺς ῥυμοὺς εἰς τὸ αὐτὸ δῆσαι, συμπελάσαντα κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἁμάξης, ὅπως μετεωρισθῶσιν οἱ ῥυμοὶ εἰς τὸ αὐτὸ νεύοντες. ἔπειτα ὅπως ἐπενδεῖν ἄλλα ξύλα καὶ ῥιπούς καὶ ἄλλα φράγματα. σπανιώτατα δὲ πηλῷ καταλεῖψαι. ἔσται οὖν τοῦτο καὶ προσαγαγεῖν ὅπου βούλει τοὺς τροχοὺς καὶ ἀπαγαγεῖν. ὑπὸ δὲ τούτῳ τῷ φράγματι τοὺς ὑπορύσσοντας εἶναι.

38 Ἐν δὲ ταῖς προσβολαῖς τῶν πολεμίων πρὸς τὸ τεῖχος, μηχανήμασιν ἢ καὶ σώμασι, χρὴ διατετάχθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει μαχομένους τρία μέρη, ὅπως οἱ μὲν μάχωνται· οἱ δὲ ἀναπαύωνται· οἱ δὲ παρασκευάζωνται καὶ νεοκμῆτες ἀεὶ ἐπὶ τοῦ τεί-

χους ὦσι. δεῖ δὲ τινας καὶ ἄλλους ἐπιλελεγμένους πλήθει πλείονι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ ξυμπεριϊέναι κύκλῳ τὸ τεῖχος, ἐπιβοηθοῦντας ἀεί τινι πονουμένῳ μέρει. τὸ γὰρ ἐπιὸν μᾶλλον οἱ πολέμιοι φοβοῦνται τοῦ ὑπάρχοντος καὶ παρόντος ἤδη. τάς τε κύνας δεσμεῖν τὸν καιρὸν τοῦτον. μετὰ γὰρ ὅπλων καὶ θορυβούντων καὶ ἀνθρώπων τρεχόντων κατὰ τὴν πόλιν, δι' ἀήθειαν ὁρῶσαι αἱ κύνες ὀχλοῖεν ἂν ἀπροσκέπτους. Τοῖς τε ἐπὶ τῷ τείχει μαχομένοις παραινεῖν, οἷα ἑκάστῳ δεῖ· τοὺς μὲν ἐπαινοῦντα, τῶν δὲ δὲ δεόμενον· ὀργῇ δὲ μηδένα μετιέναι τῶν τυχόντων ἀνθρώπων. ἀθυμότεροι γὰρ εἶεν ἄν. εἰ δέ τινας δεῖ μετιέναι ἀμελοῦντας καὶ ἀκοσμοῦντας, τοὺς τὰ πλεῖστα κεκτημένους, καὶ ἐν τῇ πόλει δυναμένους μάλιστα μετέχοντας. εἴη γὰρ ἂν τι τοῦτο καὶ τοῖς ἄλλοις παράδειγμα. ἐν οἷς δὲ καιροῖς ἕκαστα τούτων δεῖ παρεῖναι ἐν τοῖς Ακουσμασι γέγραπται. Χερμάδια δὲ μὴ ἐπιτρέπειν ἀκαίρως ἀφιέναι. παρεσκευάσθαι δὲ ὅπως καὶ τὰ ἀφέντα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐν νυκτὶ ἀναλέγηται ὧδε. καταχρεμαννύειν χρὴ ἐν κοφίνοις ἄνδρας κατὰ τοῦ τείχους, οἵ τινες ἀναλέξουσιν· οὕτως δὲ ἄνδρας χρὴ τοὺς ἀναλέξοντας τὰ χερμάδια ἀναβαίνειν εἰς τὸ τεῖχος καταχρεμασθέντων .... ἢ ταῖς ἐκ τῶν σχοινίων κλίμαξι πεποιημέναις. Ταύτας δισσὰς εἶναι τὸν ἀριθμὸν τοῖς ἀναλέγουσιν ἀνθρώποις, ὅπως ἐάν τινες πονῶσι, τα-

ſemper, qui muros propugnabunt, integris erunt corporis viribus. Oportet etiam ſelectorum aliam manum numeroſiorem unâ cum ipſo Prætore, muros aſſidue luſtrare: quæ ſubinde, ut quæque pars opprimetur, ſuppetias feret. hoſtes enim id quod poſtea accedit magis formidant, quàm quod jam adeſt ac præſens eſt. Canes etiam hoc tempore vinciendi. qui alioquin, armis per urbem ſtrepentibus, & hominibus huc illuc currentibus, inſolita ſpecie moti, obuios appetent. Qui de muro pugnant, variis hortatibus, pro cujuſque meritis ſunt excitandi: alios laudabis, alios rogabis: irâ vero neminem inferioris ſortis proſequeris. quippe alacritatem pugnandi hoc illis pacto imminueris. quod ſi propter negligentiam aut immodeſtiam in aliquos oportuerit animadvertere; in eos potius qui plurimum poſſident, & qui in civitate plurimum poſſunt, animadvertito. ſimul enim alios quoque exemplo terrueris. quibus autem potiſſimum temporibus, horum unumquodque debeat uſurpari, in libro Auditarum narrationum eſt expoſitum. Saxa manualia ut temere jaciantur, permittendum non eſt. quò autem jacta interdiu poſſint noctu legi, hoc apparatu eſt utendum. impoſitos cophinis viros funibus demittere oportet, qui conjecta ſaxa ſint collecturi. quo etiam pacto, poſtquam ſaxa fuerint collecta, eos viros conſcendere mœnia oportet; cophinis iterum per funes demiſſis; aut ſcalis in eam rem utendum, è funibus confectis: quas quidem ſcalas haberi à collectoribus binas con-

nas convenit; ut ſi nonnulli eorum aliquid offenderint, protinus aſcendant. nam portæ quidem noctu aperiendæ non ſunt: ſed ſcalis hujuſmodi utendum, ſi uſus poſtulaverit. Præterea obſeſſos dolis hoc genus uti par eſt. In porta, & quidem in parte interiore, foſſa percutienda, tranſitu hinc atque hinc relicto. exeant deinde milites pauci, qui velitatione facta hoſtem alliciant; ut unà cum ipſis fugientibus in urbem irrumpat. igitur oppidanis, qui intra muros fugâ ſe recipient, per vias hinc inde ad tranſeundum relictas ingrediendum erit. at hoſtes, qui neque antea quicquam de foſſa cognoverint, neq; pręſentem videbunt; quippe ſuperpoſitis rebus quibuſdam occultatam; irruituros, atq; intra urbem perituros, ſuadet ratio. illo vero tēpore, per oppidi vias & pro foſſa, armatorum partē ſtare diſpoſitam eſt neceſſe. Si plures hoſtes ſe inferāt, & volueris eos in poteſtate habere; portā *cataractam* de projectura ſuſpenſam quæ mediæ portę deſuper incumbit, pręparabis, è lignis craſſiſſimis compactam; atque eadem ferrata eſto. quoties igitur irruentes hoſtes libitum erit excipere, portā hanc rectā dejicito: hæc enim & ingreſſis exeundi facultatē eripiet; & ne plures poſſint introire impediet. quum pręſertim, qui ſtant ſuper muros, portis appropinquantem hoſtem telis petāt. Semper autē oppidanos & qui ab illis ſtāt pręmonitos eſſe oportet; ſi per vim denuo inimici irruperint, in qua parte urbis congregari omnes debeāt; ut etiā loci diſcrimine amici à cęteris dignoſcātur. alioquin difficile, ut miſti è pluribus gentibus

χὺ ἀναβαίνωσι. πύλας γὰρ μὴ
ἀνοίγεσθαι νυκτός. ἀλλὰ ταῖς
τοιαύταις κλίμαξι χρῆσθαι καὶ
ἄν τινα βούληται. Χρὴ δὲ πο- 39
λιορκουμένους καὶ τὰ τοιαῦτα τε-
χνάζειν ἐν ταῖς πύλαις, καὶ εἰς
τὸ ἔσω μᾶλλον μέρος ὀρύξαντα
τάφρον ἔνθεν καὶ ἔνθεν πάροδον
λιπόντα· ἔπειτα ἐπεξελθόντας τι-
νὰς ἀκροβολίζεσθαι καὶ προσάγειν
τῶν πολεμίων, ὥστε συνδραμεῖν εἰς
τὴν πόλιν. τοὺς μὲν οὖν ἐκ τῆς
πόλεως καταφεύγοντας, εἰς τὴν
πόλιν χρὴ ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρὰ τὰς
λελειμμένας παρόδους εἰστρέχειν.
τοὺς δὲ τῶν πολεμίων συνεισтρέχον-
τας εἰκός ἐστι μὴ προειδότας τὴν τά-
φρον, ἅμα τε καὶ κεκρυμμένης
οὔσης εἰσπίπτειν καὶ φθείρεσθαι ἔσω
τῆς πόλεως ἐν τῷ καιρῷ .... τού-
των δὲ εἶναι συντεταγμένους τι-
νὰς ἐν ταῖς διόδοις, καὶ πρὸς τοῖς
ὀρύγμασι πυλῶν χώραις .....
ἐὰν δὲ πλείονες τῶν πολεμίων ἐ-
πεισφέρωνται, καὶ βούλει αὐτοὺς ἔχειν,
χρὴ ἑτοιμάσθαι ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ
μεσοπύλου * πύλην πλαγίων ὡς πα-
χυτάτων καὶ σεσιδηρῶσθαι αὐτήν.
ὅταν οὖν βούλει ὑπολαβεῖν τοὺς
εἰστρέχοντας πολεμίους, ταύτην ἀ-
φιέναι ὀρθήν. καὶ αὐτή τε .... τοὺς
πολεμίους σχήσει μὴ εἰσιέναι. ἅμα
δὲ καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους βαλλόντων
τοὺς πρὸς ταῖς πύλαις πολεμίους.
χρὴ δὲ τοῖς φίλοις ἀεὶ προειρῆσθαι,
ἐάν ποτε αὖθις πολέμιοι συνεισπί-
πτωσιν ὅπῃ τῆς πόλεως συνα-
θροισθήσονται, ὅπως τῷ τόπῳ
οἱ φίλοι διαγινώσκωνται. οὐ γὰρ
ῥᾴδιον μιγάδας τε ὄντας μετ᾽

ὅπλων καὶ μετὰ θορύβων συνεισπίπτοντας διαγινώσκειν. ἤδη δὲ τοῖς θρασυνομένοις τέλεον, καὶ προσπελάζουσι τῷ τείχει ἐγγύτερον τοῦ προσήκοντος νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν, βρόχους ἡμέρας μὲν κρυφαίους κατεσκεύασαν· νυκτὸς δὲ ἀκρύπτους· οἷς προσβαλόμενοι ἀκροβολισμοῖς τοὺς εἰσπεσόντας ἀνασπάσουσιν. ἔστω δὲ ὁ ὁ μὲν βρόχος, ὅπλου ὡς ἰσχυροτάτου. τὸ δὲ ἕλκον, ἐπὶ δύο πήχεις ἅλυσις τοῦ μὴ διατμηθῆναι. τὸ δ' ἄλλο, ὅθεν ἕλκουσι, σχοίνου. ὅλως δὲ ἔσω καταρκρέμαται καὶ ἀνασπᾶται ὅπλοις ἢ κηλωνείοις. οἱ δὲ πολέμιοι, ἐὰν διατέμνειν ἐπιχειρῶσι, πρὸς ταῦτα πάλιν οἱ ἔσωθεν κηλωνείοις χρῶνται καθιέντες, ἵνα μὴ διατέμνηται. αἱ γὰρ ἁλύσεις πρὸς τὰ τοιαῦτα πραγματώδεις καὶ δυσμεταχείριστον, ἅμα δὲ ἀλυσιτελές.

40 Αν δὲ ἡ πόλις μεγάλη, καὶ μὴ ἱκανοὶ ὦσιν οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνθρωποι περιίστασθαι ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, τοῖς δὲ ὑπάρχουσι θέλῃς αὐτὴν διαφυλάξαι· χρὴ τῆς πόλεως ὅσα ἂν ᾖ εὐπρόσοδα οἰκοδομεῖν ὕψει ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἵνα ἄν τινες τῶν πολεμίων ἢ λαθραίως ἢ βίᾳ ἀναβῶσιν, ἐν ἀπορίᾳ γινόμενοι, μὴ δύνωνται καταπηδᾶν ἀφ' ὑψηλῶν. ἀλλὰ ἅπασι μὴ ἔχοντες ὅπῃ καταβαίνωσι· παρὰ δὲ τὰ ᾠκοδομημένα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, φυλασσόντων ὑπαρχόντων ἀνθρώπων, ἵνα τοὺς καταπηδῶντας ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν διαφθείρωσιν. Διονύσιος δὲ πόλιν ὑποχείριον ποιησάμενος ἀνδρῶν τῶν ἐν τῇ πόλει

homines, qui cum armis & tumultu irruperint, ſeſe invicem agnoſcant. Non defuerè, qui plane jam audacter ſe inferenti hoſti & propius muros ſuccedenti ſive noctu ſive interdiu, laqueos prępararent, per diem quidem occultos, per noctem verò non occultos; quò inimicos velitationibus quum pertraxiſsēt, irretitos laqueis trahebant. is laqueus è fune validiſſimo confici debet: pars autem illa quę trahet, catena eſto duum cubitorum, ne abſcindi queat. reliqua pars, quam apprehendunt qui hoſtem trahunt, è fune erit. omnino enim captus hoſtis aut prævalidis funibus, aut tollenonibus intra urbem ſuſpenſus trahitur. ſi hoſtes vincula reſecare conentur; rurſus obſeſſi tollenonibus utuntur, & *impedituros ne præcidantur* demittunt. catenæ enim ad talia, operoſa res, ægre tractabilis, & ſimul inutilis. Si urbs magna fuerit, neque ſuffecerit numerus incluſorum ad illam in orbem cingendam; volueris tamen oppidum ea quæ adeſt hominum copia defendere; oportet in illis locis quà facilior patet aditus, moles quaſdam altas exſtruere, ex iis rebus quæ ad manum aderunt; ut ſi qui hoſtium vel vi, vel clam conſcenderint, conſilii inopes deſilire è locis ſublimibus nequeant: ſed præcluſo deſcenſu nullam prorſus *viam deſtinata perficiendi inveniant.* porrò ad latera molium exſtructarum, diſponuntur utrinque præſidia, pro copia hominum quæ ſuppetet; ut ſi qui ex alto deſilierint, eos occidant. Dionyſius, urbis cujuſdam potitus, quum oppidani partim mortui eſſent, partim aufugiſſent, retinere

nere eam in poteſtate volebat. quoniam autem major ea erat quàm ut à paucis cuſtodiri poſſet; curatores quoſdam è ſuis cum paucis è civibus qui reperiri potuerunt, oppido præficit. ut quiſque autem civis plurimum in civitate potuerat, hujus ſervis filias, uxorem, ſorores, nuptum dedit. rebatur enim Dionyſius, hoc pacto ſe conſecuturum, ut heris hoſtes infeſtiſſimi evaderent, ſibi amiciſſimi. Sinopenſes cum Datama bellum gerentes, ubi jam in periculum res erat adducta, viris deficientibus, mulieres quarum erant ad hoc inceptum accommodatiſſima corpora, concinnarunt, & ad inſtar virorum quam maximè fieri poterat armarunt. armorum, ſive clypeorum loco & galearum, cados & ſimilia his vaſa ex ære iis dederunt. deinde mulieres, per illas maxime partes murorum circumduxerunt. unde, illas hoſtes erant conſpecturi: cęterùm tela jacere eas non ſinebant; mulier enim jaciens, vel è longinquo ſpatio ſeſe prodit, atque hæc cum facerēt Sinopenſes ne per tranſfugas res emanaret, diligenter cavebant. Si volueris plures in muro circitores apparere; binos in circuitione procedere oportet, ita diſpoſitos, ut unius ordinis milites ſuper humero ſiniſtro haſtas gerant, alter ſuper dextro. ita videbuntur eſſe quatuor. Si terni circumeant, primus ſuper dextro humero haſtam habeto; alter ſuper ſiniſtro: eadem ratio in cæteris ſervanda. hoc pacto unus vir ſpeciem duorum præbebit. De alimentis, frumento, & cæteris, quibus ad tolerandam obſidionem eſt opus; item quomodo aquæ ad potum

τεθνηκότων, τῶν δὲ πεφευγότων, ἠθέλησε καταχεῖν. ἦν δὲ μείζων ἢ ὥστε ὑπὸ ὀλίγων φυλάσσεσθαι, ἐπιμελητὰς μὲν οὖν τινας μετ᾽ ὀλίγων οὓς ἐνεδέχετο ..... τῶν δὲ ἐν τῇ πόλει τὰ μέγιστα δυναμένους οἰκέτας συνῴκισε τῶν δεσποτῶν τὰς θυγατέρας καὶ γυναῖκας καὶ ἀδελφάς. οὕτω γὰρ ἂν ᾤετο μάλιστα πολεμιωτάτους ἔσεσθαι τοῖς δεσπόταις καὶ αὐτῷ πιστοτέρους. Σινωπεῖς δὲ πρὸς Δαταμᾶν πολεμοῦντες, ἐπεὶ ἐν κινδύνῳ ἦσαν, καὶ σπάνει ἀνδρῶν, τῶν γυναικῶν τὰ ἐπιεικέστατα σώματα μορφώσαντες, καὶ ὁπλίσαντες ὡς ἐς ἄνδρας μάλιστα, ἀντὶ ὅπλων καὶ περικεφαλαίων τούς τε κάδους, καὶ τὰ ὁμότροπα τούτοις δόντες χαλκώματα, περιῆγον τοῦ τείχους ᾗ μάλιστα οἱ πολέμιοι ὄψεσθαι ἔμελλον. βάλλειν δὲ οὐκ εἴων αὐτάς. πόρρωθεν γὰρ κατάδηλος βάλλουσα γυνή. ποιοῦντες δὲ ταῦτα, τοὺς αὐτομόλους ἐφύλαττον, μὴ διαγγελθῇ. ἐὰν δὲ θέλῃς ἐπὶ τοῦ τείχους περιόδους πλείους φαίνεσθαι, χρὴ περιιέναι ἐπὶ δύο ἔχοντας τὰ δόρατα, τὸν ἕνα σίχειν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου· τὸν δ᾽ ἕτερον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καὶ οὕτω φανοῦνται εἰς τέσσαρας· ἐὰν δὲ τρία περιίωσι, τὸν μὲν πρῶτον ἄνδρα, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἔχειν τὸ δόρυ· τὸν δ᾽ ἕτερον, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ. καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ ταὐτά. καὶ οὕτω φανοῦνται εἷς, δύο. περὶ δὲ τροφῆς ἀσίτου, καὶ ὧν σπάνις ἐν πολιορκίᾳ, καὶ ὑδάτων, ὡς δεῖ πό-

ζιμα ποιεῖν, ἐν τῇ Παρασκευαστικῇ βίβλῳ δεδήλωται. ἐπεὶ δὲ ταῦθ' ἡμῖν εἴρηται, περὶ ναυτικῆς τάξεως δίειμι.

aptæ reddi queant, in libro De apparatibus eſt expoſitum. Atque his ita declaratis, de claſſis diſpoſitione dicere aggrediar.

Περὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατεύματος.

Ναυτικοῦ δὲ στρατεύματος δύο εἰσὶ στόλοι.

Λείπει πολλά.

F I N I S.

Ἑνὶ καὶ μόνῳ ΘΕΩι δόξα καὶ χάρις.

POPVLI, VIRI, LOCA IN EXEMPLIS AB ÆNEA ALLATIS NOMINATIM MEMORATA.

ABderitæ. 1665
Æginetæ. 1677
Apolloniatæ ad Pontum. 1676
Arcades. 1691
Argivi. 1659 1670
Ariſtagoras. 1704
Artabazus. 1704
Aſtyanax tyrannus Lampſaci. 1705
Athenodorus Imbrius. 1687
Barcæi. 1663 1711
Cadmeæ ἅλωσις. 1688 1706
Chares Athenienſis. 1661
Chalcedonii. 1662
Chalcis Euboïca. 1648
Charidemus Orita. 1686
Chii. 1659 1671
Corcyrenſes. 1661
Cyrenenſes. 1668
Cyziceni. 1662
Datames. 1715
Dionyſius tyrannus. 1657 1714
Epheſus. 1697
Epirotæ. 1705
Euphratas Lacon. 1692
Glus navarchus. 1706
Heracleotæ ad Pontum. 1660 1662
Heræenſes Achaïæ. 1673
Ilienſes. 1704
Ilii ἅλωσις. 1686
Iphicrates. 1688
Iphidiades Abydenus. 1695
Iſtiæus. 1704
Lacedæmonii. 1645 1661
Leuco Boſpori rex. 1650
Locrides. 1704
Megarenſes. 1649
Miletus. 1705
Mitylenenſes. 1706
Nicocles φρούραρχος. 1681
Pariani. 1696
Piſiſtratus. 1649
Platæenſes. 1645
Potidæatæ. 1704
Python Clazomenius. 1695
Rhodii. 1674
Sicyonii. 1697
Sinopenſes. 1715
Teii. 1674
Temenus. 1674
Thebani. 1645
Theſſalonicenſes. 1605
Timoxenus. 1704
Triballi. 1665

ISAACI CASAUBONI
IN
ÆNEAM
NOTÆ.

TAKTIKON) Græci Τακτικὴν dixerunt illam partem ſcientiæ militaris, quam qui tenent, acies inſtruere norunt. Ælianus θεωρίαν τακτικὴν appellat. hujus artis peritos propriè Τακτικοὺς vocarunt. hoc ſenſu accipi vox iſta in hac ἐπιγραφῇ non poteſt. plane enim de ordinanda acie hic non agitur. Fortaſſe ſcribendum, τοῦ Τακτικοῦ. ut intelligatur Æneas eorum unus fuiſſe, quos veteres vocabant Tacticos; quales erant Xanthippus Lacedæmonius, de quo Polybius libro primo, & Theodotas Rhodius, de quo Lucianus in Zeuxide ſive Antiocho, & alii. Si nihil mutemus, Τακτικὸν idem erit atque ϛρατηγικόν. nam etſi verè Xenophon dixit Παιδείας libro primo, ὅτι μικρόν τι μέρος εἴη ϛρατηγίας τὰ Τακτικά: obtinuit tamen, quod docemus alibi, ut latius hæc vox accipiatur, & ad univerſæ militaris diſciplinæ peritiam extendatur. Sic Leonis Imperatoris libri de re militari in nonnullis codicibus ita inſcribuntur, τῶν ἐν πολέμοις Τακτικῶν σύντομος παράδοσις: in aliis aliter, ut dicemus ad caput VII. Tres igitur erunt hujus Commentarii inſcriptiones, hoc modo exponendæ. TAKTIKON. idem eſt ac ſi ϛρατηγικὸν dixiſſet, quem fuiſſe indicem univerſi operis, oſtendimus. Sed integrum quidem opus Τακτικὸν vel Στρατηγικὸν ὑπόμνημα ſimpliciter inſcribebatur: partes vero ſingulæ, non ſimpliciter, ſed cum adjectione proprium argumentum indicante, iccirco ſequitur heic, ΚΑΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΙΚΟΝ ad ſignificandum, pertinere hunc Commentarium ad eam partem Strategici, quæ erat de obſidionibus. Porro obſidionalis materiæ duo ſunt loci: nam aut qui obſident præceptis inſtruuntur, aut qui obſidionem patiuntur. Πολιορκητικὰ propriè di-

prie dicuntur, quæ obſidenti ſcribuntur. cujuſmodi ſunt Apollodori Poliorcetica. quo in libro machinæ ſcalæque deſcribuntur obſidentibus aut invadentibus utiles. Sed videtur Æneas partem utramque hujus argumenti ſeparatis ſcriptionibus tractaſſe: quarum alteram tantum hodie habemus, quæ præcepta complectitur obſeſſis convenientia. Propterea adjectum eſt in hac epigraphe, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΠΟΛΙΟΡΚΟΥΜΕΝΟΝ ΑΝΤΕΧΕΙΝ. In Leonis Auguſti Πολεμικῶν παρασκευῶν conſtitutione xv, quæ περὶ πολιορκίας inſcribitur, utraque pars ſeparatim explicatur. Extat etiam in Chriſtianiſſimi Regis Bibliotheca ejuſdem argumenti liber eximius Philonis mechanici harum rerum peritiſſimi, in quo de fabrica turrium, murorum & aliarum munitionum primò agitur: deinde tolerandæ obſidionis dantur præcepta: poſtremo tentandæ oppugnationis rationes docentur. Similis ex parte diſpoſitio apud Flavium Vegetium in ejus Πολιορκητικῷ: quæ prior pars eſt libri quarti: In Julii Frontini Strategematicωn libris, tertius totus eſt πολιορκητικός. cujus prima xi capita exempla continent, quæ oppugnandis urbibus uſui ſint: reliqua ſex, quæ obſeſſos inſtruere poſſint.

Ad cap. 1. Appellat Æneas σωμάτων σύνταξιν ordinationem oppidanorum & quem Tactici vocant λοχισμὸν, centuriationem & relationem in numeros: quare etiam ipſe verbo λοχίζειν utitur. Sed illa conſcriptio exercitus, de quà Ælianus cæterique Tactici, tunc habet locum, quando ſuſcipitur expeditio, & εἰς τὰ ὕπαιθρα eſt prodeundum. in hac συντάξει & cives & quicumque alii in urbe obſidenda remanſuri ſunt, recenſentur, deſcribuntur, & in corpora varia dividuntur; quibus certa munia curanda attribuuntur: & ſinguli armis cæteriſque rebus neceſſariis ad mandatam provinciam exſequendam, inſtruuntur: quæ omnia Æneas verbis σύνταξις & συντάττεσθαι hic intelligit. Primo igitur in duas partes univerſa multitudo dividitur; τῶν ἐκπορευομένων, quibus eruptiones in obſidentem hoſtem faciendæ mandantur: & τῶν τειχηρῶν qui intra muros defenſioni urbis vacant. deinde hæc pars in varias claſſes diſtinguitur. Non poterat Æneas aliunde commodius ordiri, quàm ab hoc præcepto, ad ſervandam εὐταξίαν & confuſionem vitandam prorſus neceſſario: ut valde mirer poſteriores ſcriptores, cum Græcos tum Latinos, qui in eodem argumento ſunt verſati, nullam hujus rei mentionem feciſſe. Tangit tamen aliqua ſaltem ex parte Leo Conſtit. xv. 14. ubi certos homines ad certa miniſteria jubet deſtinari. Ἀφορίσεις δὲ, inquit, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἐπὶ ἑκάστῃ χρείᾳ ἰδιαζόντως ἐργάζεσθαι καὶ κάμνειν τοῖς πόνοις ὀφείλοντας. καὶ δεῖ ὁρίσαι τίς ποίαν χρείαν ποιεῖν ὀφείλει. atque hoc præceptum dat Leo non obſeſſo, verum obſidenti.

Τὰ δὲ τειχήρη καὶ * πολιτοφυλακῆς ὄντα, &c.) Appoſuimus aſteriſcum

riſcum voci depravatæ in regio codice. Scribendum, τὰ δὲ τ. καὶ πρὸς πολιτοφυλακίαν ὄντα *pars illa quæ intra muros manet, ac civium cuſtodiæ eſt deputata.* Vox militiæ eſt πολιτοφυλακεῖν aut πολιοφυλακεῖν, *præſidio urbem tenere.* ſine τ Polybius Legationum tmemate ſexto. πολιτοφύλαξ, ut λιμενοφύλαξ apud hunc cap. XXIX. etſi autem τ inſerto ſemper legitur in regio πολιτοφυλακεῖν, & πολιτοφύλαξ; proprie tamen differunt πολιοφυλακεῖν & πολιτοφυλακεῖν· illud eſt urbem cuſtodire; hoc cives obſervare & ab iis cavere. ſed hæc proprietas non ſervatur. in ſecundo Politicorum & quinto πολιτοφύλακες ϛρατηγοῖς adjunguntur, ſuntque illi quibus urbis cuſtodia eſt commiſſa.

Πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸν ἀπονεῖμαι δεῖ τ.) Scribe αὐτῶν. id eſt, ex numero virorum, qui præſidio urbi ſunt futuri, quos τειχήρεις modo vocavit.

Οἱ περὶ τοὺς ἄρχοντας ἔσονται.) Conſilium militare intelligit; de quo multa notamus in Commentariis ad Polybium. Exemplum hujus præcepti habes apud Livium libro XXIV, in rebus turbatis Syracuſanorum.

Εἶναι δὲ αὐτοὺς εὔνους καὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι ἀρεσκομένους) vide infra capite X. ubi de hoc ſummæ prudentiæ præcepto pluribus agitur. opponuntur his quos vocat Æneas τοὺς ἀντιπεπονθυμουμένους. in idiotiſmo noſtro vocamus *les mal contens*. Polybius libro primo τοὺς ταραχοποιοῦντας καὶ κινητικούς. ad quem locum de cauſſa eximii præcepti hujus & uſu fuſe diſſeruimus.

Ad cap. 2. Sæpe factum eſt, ut urbs quam hoſtis repentina invaſione occupaverat, quæque jam plane capta videbatur; oppidanis, vel in arcem, vel in alium locum munitum, aut qui muniri poterat, ſeſe recipientibus, atque inde impetum in hoſtem facientibus, victores repelleret & ſe liberaret, quod non accidiſſet, niſi locus fuiſſet ubi conſiſterent cives, & animos ex fuga colligerent, & unde in adverſarios erumperent. hæc ſunt loca quæ Græci ὁρμητήρια ſignificantiſſima voce appellant, ut docuimus ad primum librum Polybii. qui libro II. Romanum Cos. Flaminium graviter reprehenſum ait fuiſſe, quod in ordinanda ſuorum contra Inſubres acie, nullum à tergo locum vacuum ad ſe recipiendum, ſi vis major urgeret, reliquerat. Hic igitur quærit Æneas, utrum ſit melius plures ejuſmodi εὐρυχωρίας & areas vacuas eſſe in urbe obſeſſa, an dumtaxat unam. Afferuntur in utramque partem rationes & exempla. Dubitandi cauſſa eſt; quia ſæpe evenit, ut quæ res ſaluti nonnullis fuit, eadem aliis perniciem afferat: iccirco omnes arces & munitiones ancipitis uſus eſſe, dicebat Polybius, in Fragmentis pag. 1524. Porrò appellatione εὐρυχωριῶν intelliguntur fora, plateæ, theatra & ſimilia his alia loca. vide caput III. Sed & murorum quædam ſunt εὐρυχωρίαι. Philo in Poliorcetico: τῶν δὲ

τειχῶν

τειχέων ἁπάντων αἱ ἐκθέσεις καὶ ἐγκλίσεις καὶ τὰ ἐπικάμπια καὶ αἱ εὐρυχωρίαι ἁρμοττόντως τοῖς ὑπάρχουσι τόποις λαμβάνονται). ejuſmodi areæ in ſtructura murorum ſunt quæ noſtris dicuntur, *plate formes*.

Λακεδαιμόνιοι δὲ Θηβαίων ἐμβαλόντων,) Anno altero Olympiadis CII cum Laconicam Epaminondas invaſit. notiſſima hiſtoria.

5. Φασὶ δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἱερῶν χαλκοῖς τρίποσιν, ὄντων καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων χρήσασθαι,) Notat ut rarum & obſervatu dignum, etiam vaſa ſacra, ut tripodes diis conſecratos, ad obſtruendos aditus, aut complendas foſſas fuiſſe adhibitos. Egimus ea de re multis ad iſta Polybii verba è libro primo, χώσας φορμοῖς ἀχύρων σεσαγμένοις τὰς τάφρους. Cornelius Tacitus Hiſtoriarum libro IV de oppugnatione Capitolii, quò Sabinus fuerat compulſus. *Faces in prominentem porticum jacere, & ſequebantur ignem. ambuſtaſque Capitolii fores penetraſſent, ni Sabinus revulſas undique ſtatuas, decora majorum, in ipſo aditu vice muri objeciſſet.*

Πλαταιεῖς δὲ ἐπεὶ ᾔσθοντο νυκτὸς ἐν τῇ πόλει Θηβαίους ὄντας,) Res geſta anno altero Olympiadis LXXXVII. Lege Thucydidem initio libri ſecundi. Diodorum Siculum libro XII.

Ὡς δ' αὔτως καὶ κατὰ τῶν ἄλλων πάντων θελημάτων) κατὰ pro ἐπὶ; quod auctoris idiotiſmum eſſe puto, non librarii mendum. & θέλημα pro deliberatione & conſilio. alius dixiſſet potius θεώρημα, aut πρόβλημα, vel σκέμμα. ſed Æneas etiam in ſequentibus eam vocem uſurpat.

Ἵνα μὴ ἀπερισκέπτως τι ἕτερον αἱρῆται.) Scribendum αἱρήσηται: vel αἱρήσῃς; pro quo Attici αἱρήσεσθαι.

Ad cap. 3. Etiam hoc caput pertinet ad σωμάτων σύνταξιν, de qua in primo eſt actum. ibi præcipiebat Æneas civitati quæ proſpiciens futuram obſidionem, mature ſuis rebus poteſt conſulere. hujus verò capitis duæ ſunt partes. prior in eorum ſcripta eſt gratiam, qui ἀσύντακτοι quum ſint & incompoſiti, ſubito atque repentino jamjam imminentis invaſionis nuntio turbantur. docet qua ratione urbs quæ deſcriptionem & σωμάτων σύνταξιν antea non fecerit, commode diſponi ad reſiſtendum hoſti queat. in altera parte rationem affert Æneas, qua fieri poterit, ut urbs aliqua nunquam imparata, neque inhabilis ad reſiſtendum hoſti invadenti, deprehendatur. Ratio autem illa eſt: ſi pacis tempore urbis ſpatium in certum ῥυμῶν ſive vicorum aut regionum numerum deſcribatur; & ſingulis regionibus ῥυμάρχαι, hoc eſt, præfecti regionum, aut magiſtri vicorum præficiantur; ad quos tumultu exorto univerſæ ῥύμης habitatores cum armis accedant; ut ſinguli rhymarchæ ſuæ præfecturæ viros in locum ſibi attributum ad cuſtodiendum, puta, forum vel theatrum, vel aliquam plateam, deducant.

Εἰς ὃν ὅκαστοι τρόπον ἐλθόντες τῶν συλλεχθέντων ἐπὶ τὰ τείχη ἀποστέλλουσι.

λεῖσι. Deeſt aliquid perficiendæ ſententiæ. Scribo, τὸ συλλεγέντων πολιτῶν τινας ἐπὶ τὰ τείχη ἀπ.

Ad cap. 4. Sicut ſignorum in bellis varius & multiplex eſt uſus; ita genera eorum plura à Tacticis ſunt enumerata. vocalium, quæ uoce aut ſcripto eduntur: ut teſſeræ & illa πλατεῖα & ξυλήφια de quibus Polybius libro ſexto. ſemivocalium; quæ tuba, buccina, cornu, aut, hodierno more, tympanis, dantur. mutorum: atque horum duæ ſpecies; ordinaria & perpetua, σημεῖα proprie dicta. ut aquilæ, dracones, vexilla, labarum. extraordinaria & πρόσκαιρα, inter agendum dari ſolita; quæ Græci Tactici παρασυνθήματα nominant; ut cum flagello aut manu aliquid ſignificatur; aut agitatione veſtis: aut per noctem flammis, per diem fumo, vel excitato pulvere. unde eſt illa diſtinctio, cujus etiam hic auctor meminit, συσσήμων ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν, ſignorum diurnorum & nocturnorum. In hoc libro tria ſunt de ſignis capita. tertium hoc, quod περὶ συσσήμων inſcribitur; XXIV quod περὶ συνθημάτων, & proxime illud ſequens, quod περὶ παρασυνθημάτων. Vox σύσσημον generalis eſt, & ad omnia ſignorum genera poteſt extendi. σύσσημον enim eſt, omne ſignum de quo inter duos pluresve convenit. Docet heic Æneas, quoties urbs aliqua obſidetur, diligenter ſignorum dandorum inſtitutum in omni inceptione, & ut ipſe loquitur κατὰ τὰς ἀθροίσεις καὶ τὰς πέμψεις, ſive cogantur in unum copiæ intra muros, ſive foras mittantur, eſſe obſervandum, quò poſſint inimici ab amicis dignoſci. tum autem appoſitis exemplis ob oculos ponit, quantum in neglectu ſignorum ſit periculi; dum ignoratione veri ad inimicos ceu amicos acceditur, aut ſimili modo peccatur.

Ἔφερε πῦρ ἐν γάστρᾳ) Non dicit in quem uſum ferret hunc ignem: utrum ad calefaciendum ſe; qui mos eſt tenuiorum. atque ita mulierculas quæ in foro ſtationem habent, ut olitrices, & alias, item mendicos cernere hodieque eſt, velut portatiles focos circungeſtare: an ut in ſecando vecte portæ illo igne aliquo pacto uteretur. capite X honeſtiores cives excubitum miſſi ferunt ſecum alii lucernas, alii tædas aut faces, alii laternam: ignis in teſta nulla fit mentio. γάστρα, aut fortaſſe γάστραινα, vox idiotiſmi Æneæ, pro γάστρα; eſt vas capacius in fundo, quàm circa labra: vel eſt ὁ πυθμὴν γαστροειδοῦς σκεύους, ut ollæ fictilis fundus.

Ἔλαθε νυκτὸς τὸν μοχλὸν διαπρίσας) Vide infra, capite XVI.

Καὶ δεξάμενος ταύτῃ τοὺς στρατιώτας) Legendum omnino cenſeo, καὶ δεξάμενος ταύτῃ τοὺς στρατιώτας. *noctu,* inquit, *nemine animadvertente, vectim portæ diſſecuit: & per apertam portam milites admiſit.*

Ὡς πρὸς φίλους αὐτοὺς ἕκαστος δοκῶν ὕστερον παραγίνεσθαι.) elegantiſſimè. tanto ſtudio, ait, ad hoſtem feſtinabant, ut non poſſent ſibimetipſis ſatisfacere; ſed ſeſe increparent ſinguli tanquam ceſſatores, & qui

omnium ultimi ad ſuorum (erant autem inimici,) agmen forent acceſſuri.

Τὰ ἀποστελλόμενα ἐκ τῆς πόλεως,) id eſt τοὺς ἀποστελλομένους. locutio in hiſtoricis & re militari frequens. τὰ πεζικὰ, pro αἱ πεζικαὶ δυνάμεις. ſic τὰ ναυτικὰ, τὰ ἐπιβατικὰ, & id genus alia.

Μετὰ συστήμων ἀποστέλλεσθαι καὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν.) Simile præceptum apud Leonem Conſt. xv. 79. cum in aliqua munitione præſidium collocatur, ut hoſtium impetum moretur, tradenda illis eſſe ſigna, quibus utentes & noctu & interdiu ſui ſtatus ſignificationem dare queant. Δώσεις δὲ σημεῖον τοῖς ἐν τῷ ὀχυρῷ τόπῳ ἀποκλεισθεῖσι, τί μὲν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, τί δὲ ἐν τῇ νυκτὶ ὀφείλουσι ποιεῖν, δι' οὗ φανερὸν ἔσται σοι ἐν ποίᾳ εἰσὶν οἱ ἀποκλεισθέντες καταστάσει.

Ἐπὶ δὲ πρᾶξιν προσδεθέντων καὶ πέμπειν τινας γνωστευμένους. Lego γνωρισμένους. plane ita poſtulante ſententia, quæ hæc eſt. quoties cohors aliqua pluresve in expeditionem mittuntur, adjungendos eſſe certos homines, quibus non aliud curæ ſit, niſi ut quæ emiſſis acciderint, aut quæ ipſi fecerint, oppidanis ſignificent. hoc ſi feciſſent Megarenſes, cladem quæ ſtatim narratur non accepiſſent.

Πεισιστράτῳ γὰρ Ἀθηναίων στρατηγοῦντι,) Vetuſtiſſima hiſtoria eſt, & quæ juvene Piſiſtrato accidit. nam Piſiſtratus bello contra Megarenſes ductu ipſius geſto, eam gloriam erat conſecutus, quæ duci victori aditum ad tyrannidem patefecit. iccirco ait Herodotus de occupata tyrannide loquens, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρατηγίῃ. Cæterum Æneæ narratio cum verbis Julii Frontini conferenda libro iv, capite ultimo. *Piſiſtratus Athenienſis, quum excepiſſet Megarenſium claſſem, qua illi Eleuſin noctu applicuerant, magnaque edita cæde eorum ultus eſſet ſuos; eadem quæ ceperat navigia Athenienſi milite complevit, quibuſdam matronis habitu captivarum in conſpectu locatis? qua facie decepti Megarenſes, tanquam ſuis, & cum ſucceſſu renavigantibus, effuſi obvii, inermeſque rurſus oppreſſi ſunt.*

Ὁ δὲ Πεισίστρατος ἀκούσας προενέδρευσε.) Melius προενήδρευσε. *antequam appellerent Megarenſes, ſe cum ſuis in inſidiis collocavit.*

Ἀπήντων πολλοὶ τῶν Μεγαρέων αἵτε συναρχίαι.) *prodierunt obviam cum alii Megarenſium multi, tum magiſtratus omnes ſimul.* συναρχίαι pro οἱ ἄρχοντες ὁμοῦ, vetus eſt Helleniſmus. Ariſtoteles Politicorum libro iv capite xiv: ἐν ἄλλαις πολιτείαις βουλεύονται αἱ συναρχίαι συνιοῦσαι.

Καὶ μετ' ἐγχειριδίων ἀποβάντες, τοὺς μὲν καταβαλεῖν.) cum præcedentibus iſta non cohærent: de Piſiſtrato enim & Athenienſibus dicuntur. deinde infinitivus καταβαλεῖν, verbum aliud deeſſe arguit. ac fortaſſe pluſcula deſiderantur in regio. Lego, ὁ δὲ ἐκέλευσε, μετ' ἐγχειριδίων

ἐκλύσαν ἀποβάντας, τοὺς μ. *Piſiſtratus ſuis imperavit, ut cum pugionibus egreſſi in terram, obvios Megarenſes partim proſternerent, partim è nobilioribus quotquot poſſent in ſuas naves raperent.* ſane verbum ἐκέλευσε vel παρήγγειλε aut ſimile deeſſe, probant ſequentia, ἐ οὕτως ἐπράχθη, de exſecutione rei imperatæ dici ſolita.

Ad Cap. 5. Affinis argumenti ſunt capita hujus libri v, xviii, xix, xx, & xxviii. in quibus omnibus de portis urbis obſeſſæ, vel ſeris clavibuſque illarum agitur; & de periculis, quę obſeſſos manent, niſi huic parti ſumma prudentia atque vigilantia proſpexerint: cujus rei exemplis referta eſt omnis quà vetus quà recens hiſtoria. Docet hoc capite Æneas, portę alicujus cuſtodiam nemini eſſe credendam, qui duas iſtas non habuerit conditiones: ut ſollertia judicioque valeat; ne facilis ſit ſtratagemate aliquo decipi, ab iis qui vel portam occupare voluerint, vel milites, aut arma, aut literas clam in urbem inferre: de quibus periculis plura deinceps dicentur Aeneæ: item, ut in re ſit non anguſta, ſed potius dives. nota ratio eſt ex Ariſtotelis Politicis, neque tacet Aeneas Leo Imperator Conſtit. xv, 57. brevius hoc, & minus accuratè; Καὶ τὰς πύλας ᾗ τῆς πόλεως πιστοῖς ἀνδράσι δεῖ παραδίδοσθαι. Fidis, ait, hominibus portas urbis oportet tradere. atqui parum eſt ad illa quæ dicebamus cavenda, fideles eſſe τοὺς πυλωροὺς, niſi etiam ſollertia, judicium, & rei bellicæ uſus accedant.

καὶ ἀγχίνους καὶ μὴ ὑπονοεῖν δυναμένους ἀεί τι τῶν εἰσκομιζομένων. Omnino tollenda eſt negatio; aut ejus loco ſubſtituenda vox εὖ vel ſimilis. Sunto, inquit, portarum cuſtodes, ſollerti & acri ingenio viri: quare? *quò poſſint omnia quæ in urbem importabuntur, ſuſpectare.* hoc eſt, ſuſpectando fraudem detegere & arguere, ſi quæ forte ſubſit. vide caput xxix cum duobus ſequentibus. δύνασθαι ὑπονοεῖν τι, conciſe dictum, pro, δύνασθαι ἐξ ὑπονοίας τεκμαίρεσθαί τι. ſuſpicio eſt ſive ſuſpicacitas, quæ animum prudentis advertit: inventio autem rei latentis & occultæ, ἀγχινοίας & acuminis ac judicii eſt opus. Fortaſſe autem deeſt præpoſitio περὶ ante illa τῶν εἰσκομιζομένων.

οἷς ἐνέχυρα ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει· τέκνα καὶ γυναῖκας λέγω.) hujus non ſemel monet Æneas. Vide Polybium ſuper fidei pignoribus graviter diſſerentem initio libri octavi.

Λεύκων ὁ ὁ Βοσπόρου τύραννος,) De Boſporanis regibus, vel, ſicut Æneas, Ariſtoteles & alii nominant, tyrannis, olim ad ſeptimum Strabonis quædam obſervavimus, & ejus imperii τὰς διαδοχὰς expoſuimus. Leucon hic, cujus multa mentio apud veteres, quemque dilaudaverat Chryſippus, anno i i i i Olympiadis xcvi mortuo patre regni ſucceſſionem crevit.

Ad Cap. 6. Hoc capite Æneas docet, obſeſſam urbem, vel quæ in ibi eſt ut obſideatur, diligenter curare debere, ut locis opportunis diſpo-

ſitos habeat ſpeculatores, quos Græci ἡμεροσκόπους appellant. Inter vigilum & excubias agentium ordines, re & nominibus diverſos, σκοποὶ ſive κατάσκοποι & ſpeculatores cenſentur; qui ad ſecuritatem urbis aut caſtrorum in ſublimibus ſpeculis, unde ſit in longinqua conſpectus, ſtationes habent. Hi, ut quantum eſt φυλάκων, diſtinguntur in diurnos & nocturnos; item eos, qui intra muros, & qui extra muros ſpeculantur. Hemeroſcopi igitur Aeneæ ſunt, qui extra munitiones, in ſublimi aliquo loco poſiti ſpeculantur, & agrarias faciunt. hos Aeneas etiam σκοποὺς vocat, ut paſſim hiſtorici, vel σκοπὰς, ut Xenophon. ea eſt generis appellatio omnibus ſpeculatoribus communis. in militia Xenophontea ſpeculatores ſuum præfectum habent, quem σκοπάρχην appellabant. Hemeroſcopis affines erant, ut extremo capite monet auctor, πυρσευταὶ, ſpecularum incenſores, de quorum miniſterio & ingenioſa arte ad decimam Polybii hiſtoriam copioſe diſſervimus. Affines etiam fuêre olim hemeroſcopis hemerodromi, quos propterea Livius Græca quum verteret SPECULATORES ſimpliciter nominat. differebant tamen, ut mox dicemus. Hoc capite explicat Aeneas, in conſtituendo hemeroſcopo, & loco ad ἡμεροσκοπεῖον eligendo, quæ ſpectari debeant: quæ item hemeroſcopi ſint munia.

Χρὴ δὲ καὶ ἡμεροσκόπους πρὸ τῆς πόλεως καθιστάναι, ἐπὶ τόπῳ ὑψηλῷ,) Collocabantur hemeroſcopi, vel in arte factis ſpeculis, vel in locis natura ſua editis. In III Hellenicorum Xenophontis ſpeculatores conſcendunt μνήματα & πύργους, tumulos monumentorum, & turres in uſum ſpecularum excitatas. aſcendebant & ſummos colles aut montium vertices, unde poſſent data ſigna percipi, interdum & arbores pro ſpeculis erant. in quinto Polyæni, Archebius Heracleota tubicinem ad ſpeculandum in arbore collocat.

ἡμεροσκοπεῖν δὲ ἐφ' ἑκάστῳ χωρίῳ τρεῖς τουλάχιστον,) Ternos minimum hemeroſcopos ſpeculatum mitti præcipit. More Romano excubiæ è militibus quatuor conſtabant, ut oſtendit Polybius libro ſexto. in Græcorum hiſtoriis quinos ac denos id eſt πεμπάδας & δεκάδας ſingula interdum φυλακεῖα capiebant, apud Xenophontem in ſexto Παιδείας decem in ſpecula obſervant: ἡμεῖς ἐσμὲν μία δεκάς, οἱ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σκοπῇ. In diſciplina militari Auguſtorum Mauricii & Leonis aliorumq; ejuſdem ætatis Tacticorum, eorum qui extra urbem aut caſtra vigilias agunt, plures ſtationes collocantur. quædam vallo & munitionibus admoventur propius; aliæ ſubmoventur longius. propiores octonum militum iubentur eſſe, & ἐσώβιγλα appellantur; quaſi dicas interiores vigilias: remotiores quæ ἐξώβιγλα, ceu exteriores vigiliæ dicuntur, quaternum: iccirco etiam τετράδιον, id eſt quaternionem, vocabant. quod ſi ternas vigilum aut ſpeculatorum ſtationes vel etiam plures pro urbe aut caſtris collocarent, ſemper id ſervatum, ut quò

propior

propior vallo eſſet ſtatio, eo plurium eſſet hominum. Leo conſtitutione XVII, 100. *Τὰς δὲ σκούλκας ἢ βίγλας ἐν τοῖς ἀναγκαίοις καιροῖς μὴ ποιοῦ ἁπλᾶς ἀπὸ ἑνὸς μέρους, ἀλλὰ διαφόρους καὶ ἀλληλεπαλλήλους κατὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν, καὶ ἀπὸ διαστήματος.* mox; *καὶ τοὺς μὲν ἐν τῇ πρώτῃ βίγλᾳ ὄντας, ὀλιγωτέρους ποίει. τοὺς δὲ μετ' ἐκείνους ἐν τῇ δευτέρᾳ, πλείους. καὶ τοὺς ἐν τῇ τρίτῃ ἔτι πλείους.* In ſexto *Παιδείας* ſpeculatores *κατέχουσι σκοπὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων.* erant igitur ſpeculæ plures, aliæ citeriores, aliæ ulteriores: quæ proprie *προφυλακαὶ* dictæ, & qui in illis ſtationibus *προφύλακες*, de quo plura capite XXII.

Ὅπως μὴ δι' ἄγνοιαν δοξάζον τι ὁ σκοπὸς) Scribe *δοξάζων. opinans.* at neutro genere *δοξάζον* eſſet pro *δοκοῦν*.

πάσχουσι δὲ ταῦτα οἱ ἄπειροι τάξεων καὶ πολέμου.) rectè: ſed & qui rei militaris peritiſſimi habentur, ſi ſint meticuloſi, faciunt idem. nam etiam iſti ſæpe, quod non viderunt pro viſo renuntiant, ut de P. Conſidio Cæſar obſervat. & ſunt multa ſimilia exempla.

ὁ δὲ ἐμπείρους γνοὺς τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν.] Lege Conſtitutionem Leonis XVII. in cujus poſteriore parte de hoc ſpeculatorum officio & induſtria erudite admodum diſſeritur. Leoni *κατάσκοποι* ſunt exploratores, qui mercatorum fere habitu caſtra & urbes hoſtium adeunt: *αἱ βίγλαι* vel *οἱ βιγλάτορες* aut *βιγλεῦται*, ſunt vigiles aut ſpeculatores, qui in hoſticum non mittuntur. eruditus interpres, qui harum vocum differentias non obſervat, multa confundit.

εἶναι δὲ τοὺς ἡμεροσκόπους καὶ ποδώκεις, οἳ ὅσα μὴ οἷά τε διὰ σημείων δηλοῦν, ἀλλ' αὐτ.) Obſerva hemeroſcoporum duplex fuiſſe officium; prius, ut inde è ſpecula ſignum darent rei ſibi viſæ. id autem ſignum vel fumo, vel agitatione veſtis, interdum & tuba, ut modò dicebamus è Polyæno, dabatur; aut ſimili alio modo, de quo inter mittentes ac miſſos convenerat. ignis verò iſtis nullus uſus, qui interdiu ſpecularentur. altera officii pars erat, ut ſi quid incidiſſet, quod ſignis conventis exprimere non poſſent, nuntium ipſi deferrent. Propterea Æneas heic exigit etiam pernicitatem pedum. Atque ita eveniebat, ut qui prius fuerat *ἡμεροσκόπος*, fieret *ἡμεροδρόμος*. proprie tamen hemerodromi curſores erant & ſtatores principum, quibus ipſi pro tabellariis utebantur. vide Suidam & librum de mundo qui Ariſtoteli adſcribitur.

ἄριστον δὲ ἱππασίμων ὄντων, καὶ ὑπαρχόντων ἱππέων, ἱππέας συνείρειν.) Etiam in militia Romana cum equitum tum peditum ſtationes pro munitionibus agrarias faciebant; ſed, ut videtur, ſeparatim. heic verò Æneas in eadem ſtatione hemeroſcoporum peditibus equites adjungit. nam id eſt *συνείρειν*; conjungere & *συνάπτειν*. ratio autem manifeſta: nam illis tantum erant equi utiles, qui à remanentibus in ſpecula, ad deferendum nuntium mittebantur. Erat autem ejuſmodi ſtationum mos; ut frenatis equis equites diem totum perſtarent. quem morem

apud Romanos correxit Paulus Æmilius, ut ſcribit Livius libro XLIV.

Σύνθημα δ' αὐτοὺς ἔχειν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ) Satis clarum è ratione ſubjecta, mendum his verbis ineſſe. Aut igitur negative concipienda oratio, hoc pacto ; ἔχειν οὐχ ἓν καὶ τ. habento inquit, ſpeculatores iſti qui foras prodeunt, teſſeram non eandem cum urbanis cuſtodibus, ſed diverſam & ſibi propriam : vel plura verba deſunt : quam ſententiam in vertendo ſumus ſecuti.

Ad Cap. 7. Quemadmodum caſtra ſi recte ſunt conſtituta, quod Vegetius ait, & probat Polybius libro ſexto, quaſi civitatem muratam videntur ſecum portare ; ita urbem, quam hoſtis vicinus premit, caſtrorum imaginem jure dixeris. non enim aliis fere inſtitutis urbes defenduntur, quàm illis ipſis in quibus nititur ſalus caſtrorum. quare ſolet Æneas præcepta ſua urbis caſtrorumve defenſioni promiſcue accommodare, ut cap. XXII. & aliis locis. Ejuſmodi eſt, quod heic præcipit de ſigno ſub occaſum ſolis ter dando ; primò, ut qui per agros ſparſi ſunt in urbem ſeſe recipiant : iterum, ut eadem hora cœnent omnes ; illis videlicet exceptis, quos vigiliarum ſtationes tunc tenent: tertiò, ut à cœna excubitum ſimul mittantur, quorum is fuerit dies. Sic ἐν ταῖς ἀναστρατοπεδείαις, cum diſcedebatur è caſtris, ter ſignum dari fuiſſe ſolitum conſtat. Vide Polybium lib. VI. pag. 674. loquitur quidem ibi Polybius de Romanis: ſed & veteres Græcos jam inde à temporibus Æneæ eodem more fuiſſe uſos, ex eorum hiſtoriis fuſe ibi probamus. de more vero clangendi buccina ad cœnandum, plura dicemus, Deo dante, ad Polybii pag. 668.

ἐπειδὰν δὲ τούτοις σημανθῇ ἀπιέναι, οὕτως τοῖς ἐν τῇ πόλει δειπνοποιεῖσθαι.) *ubi vero iſtis ſignum datum fuerit, ut in urbem proficiſcantur, tum iis qui in urbe ſunt cœnæ ſumendæ dandum eſt ſignum.* Suppleo enim orationem imperfectam, & lego δεῖ σημαίνειν δειπνοποιεῖσθαι. quanquam verbum δεῖ ſæpius omittit noſter, more Græcorum.

ὡς δὲ δεῖ τοῦτο γίνεσθαι καὶ ὡς αἴρειν τοὺς φρυκτούς,) Videtur dicere, ea de quibus modò locutus eſt ſigna, facibus & πυρσεία edi fuiſſe ſolita: quod non ita eſt. nam ante noctem concubiam & tenebras obortas fruſtra faces accendantur. atqui ante illam horam vigilias locatas eſſe, & illa omnia ſigna fuiſſe edita oportuit. Refero igitur hæc verba ad iſta, in fine capitis ſuperioris poſita; *Præcipiendum eſt hemeroſcopis, ut ſigna quibus ipſi utuntur, ſic interdum attollant, quomodo ſpecularum incenſores ſuas faces ſolent.* cum iſtis plane quæ heic dicuntur congruunt ; *quod quo pacto fieri oporteat, & ut faces ſint attollendæ, in libro De apparatibus belli dictum eſt.* Mirum tamen quis caſus hæc ita ſeparaverit. Sed hujuſmodi trajectionibus ſæpiſſimè peccatum eſſe in antiquorum libris ſæpe queſti ſumus. Vide Animadverſionum in Athenæum librum v. cap. XXV.

ἐν τῇ

ἐν τῇ Παρασκευαστικῇ βίβλῳ πλείονας εἴρηται.) Partem hanc fuiſſe Strategici ab Aenea compoſiti, antea oſtendimus. Quoniam autem in cognitione eorum quæ ad bellicos apparatus pertinent, non minima militaris ſcientiæ pars eſt poſita; iccirco multi è veteribus eo titulo ſcripta bellica ediderunt, ut Philo vetuſtus ſcriptor, de cujus Poliorcetico mentionem ante fecimus. In eo libro auctor loquens de fontium aquis, hoſte adveniente veneno inficiendis; ita ſubjicit; *τίνα δὲ ταῦτά ἐστιν ἐν τοῖς Παρασκευαστικοῖς ἡμῖν δεδήλωται.* Julii quoque Africani opus eruditum, cujus etiam antè meminimus, in noſtro codice inſcribitur, *Πρὸς πολεμίους παρασκευαί*· in aliis, *Πολεμικῶν παρασκευαί.* in regio *Κεστοί*; de qua inſcriptione & auctoris ætate multa alibi diſſerimus. Leonis etiam Auguſti libri militares in codicibus melioribus hunc præ ſe ferunt indicem, *Πολεμικῶν παρασκευῶν διατάξεις κ.* at in XII Conſtitutionis Leoninę titulo, *περὶ παρασκευῆς πολέμου*, aliud eſt: nam ibi *πόλεμος* pro *μάχη* ponitur, & pugnam ſignificat. ſic apud Julium Africanum *νυκτοπόλεμος* legitur pro *νυκτομαχία*, pugna nocturna, cujus rationes explicat cap. LXX. & ita voces illas Gręci Latinique ſcriptores etiam antiqui confundunt; ſed hæc obiter.

Ad Cap. 8. Duo genera conſiliorum hoc capite non explicantur, ſed ſtrictim attinguntur, tanquam expoſita antè in libro De bellorum apparatibus. Prius eſt illorum quę ſuſpicienda ſunt, ut advenienti hoſti aditus aut omnino præcludatur, ſive ille terra, ſive mari veniat; aut certè quàm difficillimus reddatur. qua de re nonnihil præcipitur cap. XVI. alterum eſt, eorum quæ iniri debent, quo omnis hoſti pręripiatur utilitas, earum rerum, quæ in agris relinquuntur, quæque natura ſua plurimum utilitatis ad belli incepta valent afferre. ut ædificia, ligna, pabula, & omne eſculentorum poculentorumve genus, aut aliorum commeatuum. Æneas ait, omnia quæ iſtiuſmodi ſint, aut de medio eſſe tollenda, ut non compareant ad hoſtis adventum, aut corrumpi & inutilia reddi debere. Multa in Poliorceticis Græcorum ſuper hoc argumento leguntur, quæ nunc prætermitto.

πρῶτον μὲν τὴν χώραν δυσεπιβατον κατασκευάζειν.) Lego, *τὴν χώραν δεῖ δυσεπίβατον κατασκευάζειν.*

καὶ τοὺς ποταμοὺς δυσδιαβάτους.) Trajectio amnium difficilis redditur dejectis pontibus, aut caſtellis ad tranſitnm inædificatis, & præſidio firmatis: aut etiam ſepimento in ipſis aquis ſtructo è cratibus, aut trabibus intertextis. poſterior Gręcia *λέσας* aut *λέζας* id genus munitionum appellavit. Conſtantinus Imperator in Inſtitutione Romani F. capite penultimo, de Simeone Principe Bulgariæ loquens, qui claſſem Conſtantinopolitanam Turcos in Bulgariæ fines tranſmittere conantem, impediit. *Οὗτος ὁ Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας, μαθὼν τὴν τοῦ πλωΐμου πρὸς τὴν ποταμὸν ἄφιξιν, καὶ ὅτι μέλλει τὸ πλώϊμον τοὺς Τούρκους κατ' αὐτοῦ*

περάσῃ, ἐπτίησεν λέσας, ἥτι πλοκοὺς ἰσχυροὺς πάνυ καὶ στερεμνοὺς, ὥστε μὴ δυνασθῆναι τοὺς Τούρκους ὑπερβῆναι. in aliis ſcriptis Græcorum λαισὰς aut λαισας appellari obſervo crates, & quæ vetuſtiores dicebant γέῤῥα. Leſſis Conſtantini ſimilia ſunt φράγματα portuum, quorum mox facit mentionem Æneas. de quibus omnibus multa obſervamus in Commentariis Polybianis.

καὶ πλείους.) Efficiendum ut pro amne uno plures tranſire opus ſit hoſtibus, prius quàm ad urbem accedant. ut ſi ex uno Nili alveo plures deriventur, & novæ foſſæ percutiantur; aut ſi quantum aquarum circumſurgentibus jugis oritur, in unum alveum vertatur, atque is hoſti objiciatur. Simili ſtratagemate Germani opera Cæcinæ obruunt apud Tacitum libro I. Annalium.

ὡς δεῖ ἀχρεῖα ποιεῖν, ἢ φθείροντα ἀφανίζειν.) Non diſpliceat, ἀχρεῖα ποιεῖν φθείροντα, ἢ ἀφανίζειν. capite XXI ubi hæc repetuntur verbum φθείροντα omittitur; τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ὡς δεῖ ἀφανίζειν, ἢ ἀχρεῖα ποιεῖν τοῖς ἐναντίοις. In Anonymi Poliorcetico ita præcipitur. Θερίζειν δεῖ δὲ καὶ τὰς χώρας, κἂν μήπω πρὸς θερισμὸν ἔφθασαν· καὶ παραφανίζειν πᾶσαν χρείαν πρὸς δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν διαστήματα, οὐ μόνον ἀλόγων, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων· ἵνα καὶ ἐν τούτῳ δυσθυμήσωσιν οἱ ἐχθροὶ, πόνον περὶ τὴν δαπάνην ὑπομένοντες.

Ad Capp. 9. & 10. Congeruntur hoc & ſequenti capite præcepta plurima & utiliſſima, quibus tunc eſt utendi tempus, cum hoſtis ſuperatis omnibus impedimentis, propius muros accedit, & urbs ſerio obſideri incipit.

ὡς ὑπαρχούσης τινὸς αὐτοῖς πράξεως εἰς τοὺς πολεμίους,) *Tanquam ipſi molitionem aliquam in hoſtem parent.* ſed in his & ſimilibus locutionibus militarium ſcriptorum, πρᾶξις proditionis ſignificationem habet. unde πραξικοπεῖν, vox Polybii, proditione urbem capere, aut tentare. ſic infra capite XXII, τὰ προσσόμενα, *conſilia & coitiones proditorum.*

διαγγελθέντων οὖν τούτων εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ἢ τὴν πόλιν,) Urbem intellige, non eam cujus obſidio paratur; ſed vicinam aliquam, unde profecturi ſint, qui obſidionem moliuntur.

τοῖς δὲ πολεμίοις φόβον ἐμπαρασκευάσεις ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἠρεμῶν.) *Adverſariis terrorem incuties, in agro ipſorum quietus manens.* abſurda ſententia, & quæ nullo pacto ſuperioribus cohæreat. probabilius ſit, ἐπὶ τῶν σαυτοῦ ἠρεμῶν, *quum interim domi maneas.* ſed non dubito ſcribendum, ὥστ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἠρεμεῖν. *adeo ut in ſua ipſorum terra ſint quieturi.* conſilio videlicet inchoandæ obſidionis omiſſo aut ſaltem intermiſſo.

ὑπεκτίθεσθαι εἰς τοὺς προσοίκους,] Solent qui ad tolerandam obſidionem ſeſe comparant, omnem inermem atque inutilem turbam, ut ſenes decrepitos, liberos tenerioris ætatis, uxores, ægrotos & ſimiles perſonas

ſonas in amicam urbem transferre, tantiſper ibi cuſtodiendas: quod ὑπεκτίθεσθαι heic dicitur. Euripides in Hecuba ὑπεκπέμπειν & λάθρα ἐκπέμπειν. Virgilius, *furtim mandarat alendum*. propriè ὑπεκτίθεσθαι eſt clam periculo eximere; ut in Electra Sophoclis; ἥτις ἐκ χερῶν Κλέψασ' Ὀρέστην τῶν ἐμῶν ὑπεξέθου. Sed heic monet Æneas, etiam jumenta & mancipia, quæ in obſeſſa urbe nulli futura ſint uſui, aliò eſſe deducenda. de iis autem potiſſimum loquitur, quæ in agris haberi ſolent, & ad villæ inſtrumentum pertinent. apparet è ſubjecta ratione; ὡς οὐκ εἰσαξόντων εἰς τὴν πόλιν, *quia introducendi in urbem poteſtas non dabitur*.

Οἷς δ' ἂν μὴ ὑπάρξῃ ξενία παρ' οὓς θήσονται, πρὸς τοὺς ἄρχοντας δημοσίᾳ παρατίθεσθαι τοῖς προξένοις.) Olim qui in aliquam urbem peregrinus advenerat, is tribus modis hoſpitium poterat nanciſci. Prima ratio fuit, per teſſeram hoſpitalem, & illud jus hoſpitii, quod in eum finem cum amicis colebant in multis civitatibus. Altera fuit ratio, ubi hæc deerat, ut ad πανδοκεῖα & tabernas meritorias diverterent. Si ne hujus quidem rei facultas ſuppetebat, quod nullum eſſet in urbe πανδοκεῖον, tertia ſupererat ratio, ut ad magiſtratum adirent, & de hoſpitio ſibi provideri peterent. quod vocabant ξενίαν λαμβάνειν. Plutarchus in Catone Uticenſi; οὕτω τὸν τρόπον ἐποιεῖτο τὴν ἀποδημίαν. προὔπεμπεν ἅμ' ἡμέρᾳ τὸν ἀρτοποιὸν καὶ τὸν μάγειρον, ὅπου καταλύσειν ἔμελλεν. οἱ δὲ, πάνυ κοσμίως καὶ μεθ' ἡσυχίας εἰσελθόντες ἂν εἰς τὴν πόλιν, εἰ μηδεὶς τύχοι τῷ Κάτωνι φίλος ὢν αὐτόθι πατρῷος, ἢ γνώριμος, ἐν πανδοκείῳ τὴν ὑποδοχὴν αὐτῷ παρεσκεύαζον, ἐνοχλοῦντες οὐδενί· πανδοκείου δὲ μὴ ὄντος, οὕτως πρὸς τοὺς ἄρχοντας τραπόμενοι, ξενίαν ἐλάμβανον. Simile eſt, quod pręcipit hoc loco Æneas; qui metu obſidionis in alienam urbem jumenta & mancipia deducunt, amicis hoſpitio ſibi junctis, commendare illa debere: aut ſi nullos in ea urbe amicos habeant, magiſtratus eſſe conveniendos, & tectum ab illis petendum. tabernę meritorię nullam heic facit mentionem; qui tamen in alia re poſt pauca πανδοχέων meminit.

κατακομίζειν τὰ ἐλεύθερα σώματα καὶ τοὺς καρποὺς ἐν τῇ πόλει) Hoc eſt εἰς τὴν πόλιν. quam antiptoſin illius ætatis Helleniſmus rarius admittit; recentior creberrime frequentat.

τάς τε ἑορτὰς κατὰ πόλιν ἄγειν.) Intellige feſta privatarum ſolennitatum, ut vocat Tertullianus, vel gentilitia, vel alia minoris celebritatis, nec πάνδημα. nam ad feſta univerſæ urbis communia agitanda, etiam extra muros procedebant, ſi ita mos patrius poſtularet, ut dicetur Æneę cap. XVII.

εἶναι ἐπισκόπησιν, παρ' οὓς οἰσθήσεται πρότερον.) Nihil heic mendę, ſed eſt idem loquendi genus, quo paullo ante utebatur; οἷς ἂν μὴ ὑπάρξῃ ξενία, παρ' οὓς θήσονται. ξενία, pro ξένοι. ἐπισκέπησις pro ἐπίσκοπος. ſimiles multę elegantię in hoc ſcriptore. ἐπίσκοπος veteribus Gręcis dicebatur, quiſ-

quiſquis alicui negotio aut loco fuerat præfectus. ſic Cicero, qui initio belli civilis oræ maritimæ à Formiis præerat, ἐπίσκοπον ſe appellat. E tractatu Anonymi de toleranda obſidione colligimus, fuiſſe olim moris, ut cura & adminiſtratio annonæ in urbe obſeſſa Epiſcopo traderetur. ſed hoc aliud eſt genus Epiſcoporum : nam ille auctor fuit Chriſtianus.

στρατιώτας μὴ μισθοῦσθαι, μηδὲ ἑαυτὸν μισθοῦν ἄνευ τῶν ἀρχόντων.) Hoc quare dicat ex iis intelligi poteſt, quæ capite XIII dicturus eſt Æneas. vide etiam ad caput XXII.

καὶ ὅπλα αὐτῶν παρῆσθαι.) Scribendum *παρῃρῆσθαι.* capite XXX, *τῶν ἀφικνουμένων ἀνδρῶν παραιρεῖσθαι τὰ ὅπλα.* ubi hunc locum reſpicit. Hodie non ſolum in obſeſſis urbibus mos hic & plures alii, quos hoc loco Æneas attingit, ſervantur: verum etiam in omnibus oppidis aut arcibus, quæ præſidio tenentur. Atque hæc militaria inſtituta ut & alia non pauca, quæ hoc libro commemorantur, vetuſtiſſimis illis Græcis fuiſſe nota, abſque Ænea noſtro eſſet, vix hodie ſciremus.

διὰ χρόνου δὲ ξένος ὅσοι ἂν ταλαιπίεροι αὐτῶν ὦσιν, ἐκκηρύττεσθαι.) *αὐτῶν*, id eſt, *τῶν ξένων*. Senſus igitur erit ; cum in urbem obſeſſam fuerint admiſſi peregrini aliqui, aut milites mercenarii, (nam utrumque vox *ξένος* ſignificat) per certa intervalla temporum eos eſſe recognoſcendos; & omnes qui facti fuerint bello inutiles, edicto eſſe extrudendos urbe. *ταλαιπίερος* vox poëtica; quo genere dictionum & Plato & cęteri etiam Attici in ſoluta oratione interdum delectantur. ſignificat hominem calamitoſum & miſerum, qui mala multa ſit paſſus. apud poëtam proprium eſt erronum & peregrinornm epithetum. *Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι ταλαιπίεροι ἐνθάδ' ἵκοντο.* heic, ut dixi, eum deſignat, qui ad belli munia factus eſt inutilis. ejuſmodi homines expelli intereſt obſeſſorum : qui neminem libenter alunt, cujus opera ad urbis defenſionem non aliquid conferat. Putet aliquis, pro *αὐτῶν* ſcribendum eſſe *ἀστῶν*: ut etiam in civibus idem fuiſſe ſervatum intelligatur. ſed prior interpretatio recta.

ταῖς δὲ δημοσίαις ἀφικνουμέναις πρ.) Melius, *δημοσίᾳ.*

οὐ χρὴ ἐν αὐτοῖς τοὺς ἐθέλοντας διαλέγεσθαι.) Si menda carent illa verba *ἐν αὐτοῖς τοὺς ἐθέλοντας*, ſenſus eſt : Quoties in oppidum obſeſſum legati venerint publice aliunde miſſi, non debere liberum eſſe peregrinis qui in urbe tum fuerint, ut ſi qui eorum velint, legatos illos alloquantur. *ἐν αὐτοῖς* igitur, *τοῖς ξένοις*, quibus opponit cives, & quidem *τῶν πολιτῶν τοὺς προστάτας.*

οἱ μετ' αὐτῶν συντελοῦσι,) An potius *συμμαχοῦσι*?

τῷ εἰσάγοντι κατὰ πλῆθος τῶν εἰσαγομένων τόκους παρέχεσθαι.) *ut cujus rei inopia in urbe fuerit, ei qui magnam illius rei copiam invexerit, parata ſit uſura mercium invectarum.* quid opus eſt uſuram illi de publico

blico pendi, qui vendendis mercibus ſuis magnum lucrum poteſt facere? Intelligendum, merces illatas non exponi vænum publicè; ſed à magiſtratu legitimo pretio coemi, ut earum diſtributio publica auctoritate fiat. Vult igitur Æneas, mercatori præter omnem pecuniam, quam in emptionem aut vecturam, olei putâ, frumentive impenderit, etiam uſuras ejus pecuniæ pendi, pro more civitatis aut mercatorum.

τῷ δὲ ναυκλήρῳ ἀνολκὴν καὶ καθολκὴν) hoc eſt, plenum jus immunitatis & *ἀτελείας*: ut ſive onuſtas aliquo genere mercium naves adducant in portum, ſive è portu ſolvant, ne quid eo nomine portorii aut vectigalis *τοῖς ἐλλιμενισταῖς* dependere teneantur. perperam in regio ſcriptum, *καθολικὴν*, pro *καθολκήν*.

καὶ τὰ λύχνα κατασβεννύναι.) Ita emendavimus corruptam in regio ſcripturam, *καὶ τὰ ἴχνη κ.*

δεσμὸς ἢ ζημία.) Scribendum, *ἡ ζημία.*

Οἷον καὶ Διονύσιος ἔπραξε. Λεπτίνην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,) Hic eſt Leptines quem claſſi ſuæ Dionyſius aliquando præfecit, & cujus opera multum eſt uſus: quem etiam Diodorus fratrem Dionyſii fuiſſe oſtendit. ut libro XIV in Olympiade XCVII. *ἦν δὲ ὁ στόλος προσπλέων Διονυσίου τοῦ τυράννου, καὶ ναύαρχος ὑπῆρχεν αὐτοῦ Λεπτίνης ὁ ἀδελφός.*

ἵνα μὴ ἐφορῶσιν ἐν ταῖς προσαγωγαῖς τῶν πολεμίων τοὺς αὐτῶν παῖδας συμπροσαγομένους καὶ τὰ ἔσχατα πάσχοντας.) Eſt hoc quoque præceptum magnæ prudentiæ plenum. Monet Æneas fore ex uſu, ſi imminente oppugnatione ſubmoveantur ex urbe cives, quorum liberos hoſtis pro obſidibus in poteſtate habet. periculum enim eſſe, ſi hoſtis tormenta urbi admovens, corpora eorum oppidanis loco pluteorum objiciat, aut ſi eos torquere incipiat, quò defenſores ad iniquas conditiones adigat; ne parentes ſpectaculi atrocitate victi, pravorum conſiliorum auctores & ſuaſores exiſtant. Reſpicit Æneas ſtratagema olim magnis ducibus non rarò uſurpatum; qui periculo captivorum aut obſidum, ſalutem ſibi aut victoriam quæſiverunt. Agathoclem narrat Diodorus Siculus libro XX. appulſa ex inopinato claſſe ad littus Uticenſium, trecentos cives, & in his nonnullos è principibus civitatis, in eorum agris cepiſſe; deinde tormento quod muris admovebat, eos appendiſſe; ut neceſſe oppidanis eſſet, vel ſuos occidere, ſi vellent urbem defendere; vel ſi parcerent ſuis, hoſtem intra mœnia recipere. Similis hiſtoria apud Joſephum *Ἁλώσεως* libro primo, cap. II. & apud alios alia. Radevicus de geſtis Friderici I. Imperatoris, lib. II. cap. XLVII. *Effrenatis vero animis Cremenſium Princeps obſiſtendum putans, obſides eorum machinis alligatos, ad eorum tormenta, quæ vulgo mangas vocant, & intra civitatem novem habebantur, decrevit objiciendos. Seditioſi, quod etiam apud Barbaros incognitum, & dictu quidem horrendum, auditu vero incredibile, non minus crebris ictibus turres impellebant: neque eos*

que eos ſanguinis naturalis vinculi communio, neque ætatis movebat miſeratio. Par Rhetogenis conſtantia in obſidione urbis Centobrigæ bello Celtiberico, apud Valerium Maximum libro v capite primo. verùm hæc pluribus alias.

μεθ' ὧν ὄντες ἐν φυλακῇ μᾶλλον ἔσονται, ἢ φυλάξουσί τι.) Similis cautio proponitur à Leone Auguſto, Conſtit. xv, 56. ἐὰν δὲ καὶ διχοστασία ἐστὶ παρά τινων ἐν τῇ πόλει, ἢ τῷ κάστρῳ, δέον εἴη κἀκείνους εἰρωνεύσασθαι, καὶ συμμίξαι ἐν ταῖς τοῦ τείχους πεδατούραις τοῖς στρατιώταις. ἐκ τούτου γὰρ οὐδὲ εὐκαιροῦσι στάσιν μελετῆσαι, ἢ κατὰ τοῦ κοινοῦ, ἢ καθ' ἑαυτῶν· ἀλλὰ καὶ δοκοῦντες φυλακὴν τῆς πόλεως πιστευθῆναι, ἐρυθριῶσι νεωτερίσαι. ἢ ἐὰν μὴ τοῦτο, πάντως αὐτοὺς περιεξαγαγεῖν ἀλλαχοῦ. in quibus verbis πεδατοῦραι τοῦ τείχους non ſunt podiſmi, ſed loca in muris, vel intra muros, ubi ſtationes vigilum & excubitorum ſolent collocari. ſic areas illas quę εὐρυχωρίαι dicebantur capite I I & quas à Philone inter partes murorum commemorari oſtendebamus, pedaturas cum Leone licet appellare. Alium modum cavendi à ſuſpectis, die præſertim feſto, proponit Aeneas capite XXII.

ὡς εἰς παρά τισι.) Ita emendavimus ſcripti libri errorem, qui habet, ὥστε παρά τις.

ἔτι τοίνυν μηδὲ εἰς τὰς κοίτας λαμπτῆρας φέρεσθαι.) Milites qui ad cuſtodiam nocturnam ibant, centonem fere aliquem, aut impilia ſecum deferebant, quibus per vacuas horas, cum eorum ſors & vices non eſſent, incubabant, inde κοίτας appellarunt illa loca ubi erant vigiliarum ſtationes & φυλακεῖα. ſed & caſtra ita dixerunt, ut ad ſextum Polybii fuſe probamus. De uſu autem λαμπτῆρος in vigiliis ad danda ſigna, plura Aeneas capite XXII.

ἵνα δὲ πρὸς τί κοιταστῶσι τὸ ζῆν τὸ φεγγαῖον σύσσημον ἐποιήσαντο,) Si vera hæc lectio eſt, ὁ φεγγαῖος, idem erit atque ὁ λαμπτὴρ, fax lucens, aut laterna. ego de hac dictione dubito, quam alibi legere non memini. Scribendum vero, ἵνα δὴ πρός τι κοιτασθῶσι τοῦτο τὸ φεγγαῖον (aut potius, τοῦτο τὸ φέγγος,) σύσσημον ποιήσωνται. *ut indicio hujus facis ſive laternæ, ſignificent hoſti ad quam partem murorum ſtationem ſint nacti.* capite XVIII, quo loco proditorum artes varias auctor deſcribit: ἔτι δὲ καὶ ᾗ τοῦ τείχους, καὶ κατά τι τῶν φυλάκων λελόγχοι.

Ad Cap. I I Jam dictum eſt, quàm ſint in urbe obſeſſa metuendi, qui in præſente Reip. forma non acquieſcunt, & rebus novis ſtudent, quos Aeneas ἀντιπαραθυμουμένους appellat. nam hi mutationis cupidi, occaſioni ſemper imminent, quam obſidio, longa præſertim, facile poteſt illis ſuggerere. Appellatione autem τῶν ἀντιπαραθυμουμένων intelliguntur tã cives quàm alii, ut ſocii & externi, ſive mercenarii milites. de quibus omnibus agit Aeneas hoc capite, & duobus proxime ſequentibus, quæ communi epilogo clauduntur in fine XIII. Hoc igitur capite

Aeneas exempla affert conſiliorum ex ejuſmodi cauſſa initorum ad mutandum Reip. ſtatum; ſimul remedia commemorat, quæ viri prudentes adhibuerunt, ne quid civitas ſua detrimenti caperet.

ῥηθήσονται δὲ ἑξῆς αἱ ἐπιβουλαὶ ἐκ τῆς βίβλου) Quid appellat *τὴν βίβλον*? ego ſuſpicor librum intelligi, quem auctor titulo *Ἀκουσμάτων* compoſuerat; de quo vide ad caput XXXVIII.

Χίου γὰρ μελλούσης προδίδοσθαι,) Refero ad antiquiſſima tempora, quando erant in populo Chiorum, qui oligarchiæ ſtuderent; erant qui democratiæ. unde illæ mutationes de quibus philoſophus in quinto Politicorum. illis temporibus multas in illa inſula atque urbe ſeditiones extitiſſe, obſervat Aelianus *Ποικίλης* libro XV. cap. XXV.

τῶν ἀρχόντων τις συμπροδιδοὺς καὶ ἀπατῶν τοὺς ἄρχοντας.) Melius, *τοὺς συνάρχοντας*. ſtatim, *ἔπεισε τοὺς συνάρχοντας*, *ὡς περ* ἐμ.

ὥστε λιμένος τὸ κλεῖθρον εἰς γῆν ἀνασπάσαντας,) Faucibus portus ſolet clauſtrum imponi arte varia. fere autem catena ferrea valde robuſta ori portus inſerebatur, ut de Cyziceno ſcribit Ammianus libro. XXVI. interdum lignea erant hæc clauſtra, ut illud cujus hic Aeneas meminit, quod ſequentia verba oſtendunt.

Μελλόντων γὰρ τῶν πλουσίων τὴν δευτέραν ἐπίθεσιν ἐπιτίθεσθαι τῷ δήμῳ,) Poſtquam Argis nobiliſſimum & vetuſtiſſimum regnum in Melta Lacidis filio eſſet finitum, democratia obtinuit, cujus multo ante jacta erant fundamenta. auctor eſt Ariſtoteles Politicorum libro III Argis, quemadmodum Athenis, oſtraciſmi inſtitutum eſſe obſervatum: ex quo apparet ſequiorem populum univerſam Remp. obtinuiſſe, & plus pauperes quàm divites potuiſſe. hinc illæ diuitum adverſus democratiam conſpirationes, quarum hoc loco Aeneas meminit. Porrò ex his verbis colligitur, duas inſignes extitiſſe Argis conjurationes antequam hæc Aeneas ſcriberet. Prior accidit anno tertio Olympiadis nonageſimæ, ut narrat Diodorus Siculus libro XII. Ejus ſeditionis mentionem facit Ariſtoteles, Politicorum libro V capite IV. ubi *γνωρίμους* appellat philoſophus, id eſt, nobiles quos noſter *τοὺς πλουσίους*. Diodorus, *τοὺς κατ' ἐκλογὴν κεκριμένους τῶν πολιτῶν χιλίους*: quos ait virtute & cenſu cæteris præſtitiſſe. eum vide in anno priore; quo Argiui eam de Lacedæmoniis victoriam retulerunt, quam ait Ariſtoteles nobilibus inſurgendi & mutandæ Reip. occaſionem dediſſe. tum igitur inſtituta in urbe Argivorum Oligarchia; ſed quæ diuturna non fuit: octavo enim menſe exacto, ſublata divitum dominatione, ad populare imperium res iterum rediere. Putamus nos, haut multo poſt illa tempora ſecundam iſtam divitum conſpirationem contigiſſe, quam heic deſcribit Aeneas. Quum autem ſingulari prudentia popularis magiſtratus conatus iſte divitum nullum habuiſ-

habuiſſet exitum, ſecuta eſt tertia conjuratio eorundem, quę miſeranda cęde omnium opulentorum, atque etiam ipſorum demagogorum, (ii popularis ſtatus columina erant) finem invenit. geſtum hoc anno tertio Olympiadis CII ut narrat Diodorus. Hanc tertiam conjurationem Aeneas ignorare non potuit, ut quæ ejus ſæculo acciderit. quare quod ait de ſecunda ſeditione non ita accipiendum, quaſi duæ dumtaxat fuerint.

εἰπόντα δὲ ἄλλά τε.) Scribe, *εἰπόντι*. nempe *τῷ τοῦ δήμου προστάτῃ*: is fuit demagogorum, qui democratiæ Argivorum prora & puppis erant, præcipuus aliquis, & ejus ordinis princeps.

*σὺν τοῖς ὅπλοις πάντας οἷς ἔχει, ἐν τῇ αὐτοῦ φυλῇ * ὄντας ἑκατόν.*) Locum vitii manifeſtum aſteriſco inſignivimus. Corrigo autem, *ἐν τῇ αὐτοῦ φυλῇ, ἐν τοῖς ἑκατοστύσι*; vel, *ἔν τε τῇ αὐτοῦ ἑκατοστύϊ*. Ex ſequenti exemplo de exorta apud Heracleam Ponticam ſeditione, cum de ſententia, tum de lectione hujus loci poterit conſtare. Auctor hujus conſilii propoſitum habuit, ſocietatem divitum diſſipare: ne ſeorſim à cæteris civibus congregati in unum, Reip. ſtatum ſollicitarent: jubet igitur, ut adſint omnes in ſua tribu: & quo magis eos dividat, quemque in ſua centuria præſto eſſe præcipit. *ἑκατοστὺς* in partitione civitatis eſt quem Dionyſius Halicarnaſſeus nominat *λόχον*, Romani centuriam, licet præciſe numerus centenarius non ſervetur. quò plures autem erant centuriæ, eo magis divitum potentia infringebatur. Simile ſtrategema politicum, vel ut appellat Ariſtoteles, ſophiſma, in deſcriptione Romani populi in centurias XCIII. obſervat Dionyſius Halic. libro IV. Notabunt tirones numeri enallagen, huic ſcriptori mire familiarem, cum ait, *πάντας οἷς ἔχει*· pro *ἔχουσι*, niſi ſuppleatur vox *ἕκαστος*. cap. X. *καὶ ξένους τοὺς ἐνδήμους μεθίστασθαι. ἢ δὲ ἂν ἄλλη φαίνηται*. pro; *φαίνονται*), aut ſcribendum *φαίνηταί τις*.

παρεχέτω τι, τοῦτο δὴ αὐτὸ, ἵνα κ.) Diſtinxeram; *παρεχέτω τι. τοῦτο δὲ*. ſed deeſt verbum. ſcribendum igitur, *τοῦτο δ' ἐποίησεν, ἵν.*

Παραπλησίως δὲ ἐν Ἡρακλείᾳ ἐν τῷ Πόντῳ οὔσης δημοκρατίας.) E libro quinto Politicorum Ariſtotelis ſcimus, fuiſſe quidem Heracleæ ad Pontum democratiam: ſed quæ multas varietates perſæpe experta, aliquando etiam in oligarchiam fuerit converſa.

οὐσῶν αὐτῶν τριῶν φυλῶν, καὶ τεσσάρων ἑκατοστύων,) Ridicula res; tres tribus in quatuor Centurias fuiſſe diviſas. verum quidem eſt, quod antè dicebamus, *ἑκατοστὺν* numero centenario ἀποτόμως non definiri: ſed lectionis abſurditatem ea res non tollit. Corrigendum cenſeo, *καὶ τεσσαράκοντα ἑκατοστύας*. habuit, inquit, Heraclea Ponti tribus tres, centurias XL: ſed aſtu primorum è plebe auctus eſt centuriarum numerus, ut eſſent ſexaginta. Hoc putamus verum; alioquin poteramus Æneę verba aliter interpretari, ut ſingulæ trium tribuum in quaternas centurias in-

rias intelligantur fuiſſe diſtinctæ. Sic Athenis unaquæque è quatuor tribubus in tres partes dividebatur, quas ipſi *τρίττυας* & *φρατρίας* aut *ἔθνη* vocabant. ita fierent omnino *ἑκατοστύες* duodecim. ſed non fit mihi probabile, ob eam quæ heic narratur cauſſam, priorem Centuriarum numerum quintuplo fuiſſe auctum.

ἐν Κερκύρᾳ δ' ἐπαναστάσιν δεόν γενέσθαι ἐκ τῶν πλουσίων καὶ ὀλ.) Populum Corcyrenſem factionibus in ſeſe diviſum, inaudito fere exemplo furoris ſævi iſſe interdum in propria viſcera, teſtis eſt hiſtoria Thucydidis & Diodori Siculi. circa illa tempora eum quoque motum accidiſſe, cujus heic Æneas meminit, arguit Charetis ducis Athenienſium inſerta mentio. hic enim eſt Chares, de quo Xenophon in Hellenicis & omnes illorum temporum ſcriptores. vide Diodorum libro XVI.

σικύας προσβαλλόμενοι, καὶ τομὰς ἐν τῷ σώματι ποιησάμενοι.) Scribendum *προσβαλλόμενοι*. in re cucurbitularum verbum eſt ſignatum *προσβολὴ* apud medicos, non *προβολή*. Ariſtoteles libro III Rhetoricorum; *κέκληκεν εἶπε τὴν σικύας προσβολήν*. Cratinus, *σικύαν προσβάλλω σοι*. Eſt autem ſtratagematis hujus inventio antiquiſſima, idque à multis uſurpatum jam inde à Piſiſtrati Athenienſis temporibus.

ἅμα δ' αὐτοῖς εὐθὺς πρ.) Reſtitue diſtinctionem corruptam. *ἅμα δ' αὐτοῖς, εὐθὺς παρεσκευασμένοι, οἵτε ἄλλοι στρατιῶται τὰ ὅπλα ἐξηνέγκαντο, καὶ τῶν Κερκυραίων οἱ ἐπιβουλεύοντες. τῶν δ' ἄλλων ἀγν.*

Ad Cap. 12. Polybius libro primo ad narrationem belli ſocialis Carthaginienſium ſe accingens, ait, ex illius hiſtoriæ cognitione, hunc maximum lectores fructum eſſe percepturos; ut diſcant, quid metuere debeant, & cui maxime malo providere multo ante oporteat eos, qui milite externo & mercenario utuntur. Pertinet eodem & capitis hujus doctrina. duo enim proponuntur ab Ænea præcepta, circa ſocios & militem conductitium ſervanda. Prius eſt, ut ſparſim habeantur, neque permittantur unum corpus per ſe in urbe conſtituere obſeſſa: altero monet cavendum etiam & etiam, ne majores auxiliorum vires in urbem admittantur, quam ſint urbanæ copiæ: quod Æneas appellat *ξενοκρατεῖσθαι*. deinde appoſitione exemplorum doctrinæ ſuæ fidem adſtruit.

Χρὴ δὲ συμμάχων εἰς τὴν πόλιν,) Deeſt aliquod verbum, quod ſequentibus iſta connectat. putà, *βοηθησάντων*, aut *ἐλθόντων*, vel ſimile. Ubi ferendæ opis cauſſa in oppidum ſocii venerint, cavendum eſt, ne ſimul conjuncti maneant, ſed ut diſpergantur, per urbem; eo pacto & iiſdem de cauſſis, atque *οἱ ἀντιπροθυμούμενοι*, id eſt, cives quorum voluntas erga Remp. eſt ſuſpecta, & à quibus quomodo ſit cavendum proximo capite vidimus. Sic exponi debent illa verba, *ὁμοτρόπως τῶν αὐτῶν ἕνεκεν τοῖς προειρημένοις*.

οὐκ ἔφασαν οἱ φρουροὶ ἐπιτρέψειν,) negarunt ſe id permiſſuros

milites

militesprææſidiarii, quos Chalcedonenſes Cyzico acciverant.

εἰς πόλιν οἰκείαν μείζω δύναμιν ἐπ' αὐτὴν δέχεσθαι τῆς ὑπαρχούσης τοῖς πολίταις.) Lego, μείζω δ. ἐπακτὸν δέχ. eleganter opponit δύναμιν ἐπακτὴν auxilia exterorum atque accita aliunde, τῇ ὑπαρχούσῃ τοῖς πολ. hoc eſt copiis urbanis, quæ ex ipſis civibus conſtant.

τυραννηθέντες ὑπὸ τοῦ εἰσαγαγόντος τοὺς ξένους,) Accipio iſta verba, (nec poſſunt aliter,) de auctore primo ejus tyrannidis, quæ temporibus Æneæ apud Heracleotas rerum potiebatur. is autem fuit Clearchus, qui initio Olympiadis CIIII τὸ γένος ὢν ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν τῷ Πόντῳ ἐπέθετο τυραννίδι, ait Diodorus Siculus libro XV. vide Memnonis Excerpta.

Ad Cap. 13. Etiam hoc capite de milite externo & conductitio agitur. Aperit Æneas rationem τοῦ ξενοτροφεῖν τάχιστά τε καὶ ἀσφαλέστατα καὶ εὐτελέστατα, conſcribendi alendique militis mercenarii citiſſime, tutiſſime & minima impenſa. Id futurum ait, ſi colligendi quidem & exhibendi ſive alendi cura ditioribus civium demandetur; ipſis verò militibus duces è civibus præficiantur, quorum injuſſu nihil quicquam illis, ne minimarum quidem rerum, in civitate liceat. ſumptus verò à privatis factos bona fide refundendos eſſe de publico; eo ſolum deducto, quod communi omnium jure tributi nomine aut ἐπιδόσεως, ut Athenienſes vocabant, fuerat præſtandum. Simile quid Romanos factitaſſe tempore neceſſario docet Polybius pag. 84. & ſæpe Livius.

κατὰ δύναμιν ἑκάστῳ παρέχειν ξένους] Verbum παρέχειν hoc loco ſignificat, non ſolum exhibere, atque alere, ſed etiam conquirere militem & conducere: quod proprium erat munus eorum, qui dicebantur ξενολόγοι, Romanis conquiſitores ad delectum. at Græcos in eam rem opera privatorum quandoque uti ſolitos, docent illa quoque verba capitis X. στρατιώτας μὴ μισθοῦσθαι, μηδὲ ἑαυτὸν μισθοῦν ἄνευ τῶν ἀρχόντων. vide ad cap. XXII.

Ad Cap. 14. Docuit quomodo cavere oporteat ab iis qui rebus novandis ſtudent, quod in præſenti civitatis ſtatu non acquieſcant: nunc docet qua ratione provideri queat, ne cives bene alioquin erga publicam rem animati, in odium ejus ex privata cauſſa veniant. tollendum nempe malum, quod ſæpe civitates dividit; cum pars altera omnes divitias ad ſe trahit; altera ære alieno oppreſſa, tabulas novas cogitur deſiderare. Ex quinto Politicorum, & hiſtoria tum Romana, tum Græca, notum hoc peſtis genus.

καὶ ἐξ οἵων πόνων πορίζοιτο,) Corrigo, πόρων πορ. rationes colligendæ pecuniæ Græci πόρους vel πόρους χρημάτων nominant.

ἐν τῇ Ποριστικῇ βίβλῳ.) Jam diximus, videri librum eundem intelligi quem ſæpius nominat τὴν Παρασκευαστικὴν βίβλον. fortaſſe tamen verius eſt, Æneam Strategici ſui partem aliquam ita inſcripſiſſe, in qua ſepa-

ſeparatim egerat περὶ πόρου χρημάτων, & rationes explicuerat pecuniæ in uſum belli expediendæ: qua de re in publicis Demoſthenis orationibus multa diſſeruntur. vide Oeconomicorum Ariſtotelis librum II. qui eò totus ſpectat.

Δηλωτικῶς γέγραπται.) enucleate ſcriptum eſt. δηλωτικῶς pro σαφῶς aut ἀκριβῶς, eſt idiotiſmus auctoris.

Ad capp. 15.& 16. De eruptionibus in hoſtem faciendis hoc & ſequenti capite agitur. Suſcipitur erumpendi conſilium, vel ultro & certa deliberatione: cum ſuis viribus ita confidunt defenſores, ut ad repellendum hoſtem obſidentem, vel aliquo damno inſigni afficiendum, idoneos ſe putant: vel ex occaſione, aut neceſſitate cogente; cum hemeroſcopi aut pyrſeutæ vel alii nuntii admonuerint accurrendum eſſe, ad opem ferendam, & hoſtem cohibendum; quæ propriè Græcis βοήθεια dicitur. nam βοηθεῖν eſt, ad clamorem oppreſſorum accurrere, opis ferendæ; παρὰ τὸ βοῇ θέειν. hoc eruptionis genus quantis cum periculis ſit conjunctum, & quo pacto ſit eo utendum, docet Æneas.

*Ἐπειδὰν καὶ κατ᾽ ἄλλο * πάθος οὕτως ἐκπέμπειν καὶ * ἐντύχῃ μέχρις οὗ ἱκανοὶ δοκοῦσιν ἐκβεβοηθηκέναι.*) Et mutilus eſt iſto loco regius codex, & corruptus. Corrigo & ſuppleo hoc pacto: ἐπειδὰν καὶ κατ᾽ ἄλλο πλῆθος οὕτως ἐκπέμπειν, καὶ πάλιν κατ᾽ ἄλλο αὖ τύχῃ, μέχρις οὗ ἱκανοὶ δοκῶσιν ἐκβ. dixit Æneas; cum ad ferendam opem proditur in hoſtem, non exeundum eſſe ſparſim & ſoluto ordine: ſed coacta in unum manu idonea militum; putà unius cohortis, aut duarum; nunc addit; *deinde aliam item manum cogere oportet, atque ita emittere; ac rurſus aliam, ſi ita contingat, donec videbuntur eſſe idonei qui auxiliatum exierint.* πάθος pro πλῆθος ita ſcripſit hoc loco exſcriptor, ut capite XXII. σωμάτων πάθει. pro quo neceſſario fecimus nos σ. πλήθει.

Ἵνα καὶ ἐν τῇ πορείᾳ ἐχόμενα ᾖ τὰ μέρη μέρος δέῃ βοηθ.) *ut cum in itinere agmen ſit continuum; tum etiam, ſive per partes, unam pluresve, opem ferre oporteat, ſive omnes ſimul; facile conjungi invicem queant, neque curriculo procul adveniant.* Lego & diſtinguo, ἵνα καὶ ἐν τῇ πορείᾳ ἐχόμενα ᾖ τὰ μέρη· καὶ ἐάν τε μέρη ἢ μέρος δέῃ βοηθῆσαι, ἐάν τε ἅμα πάντα δέῃ, ῥαδίως ὑπάρχῃ συμμίσγειν ἀλλήλοις καὶ μ. Lege Polybium libro quarto de cauſſis differentem acceptæ cladis ad Caphyas ab Arato. Sunt in hiſtoriis ſimilium peccatorum nuſquam non obvia exempla: & vita quotidiana nova ſubinde ſuggerit, iis quæ olim acciderunt plane gemina. Vidimus & nos Allobrogico bello, cladi Abderitanæ quæ ſubjicitur ab Ænea, par fere detrimentum ex ſimili cauſſa acceptum; cum urbs, quam vicinus hoſtis tempore meſſis laceſſebat, ad parvam manum liberandam, quæ in periculo verſari nuntiabatur; tota propemodum, ſoluto agmine, ut cuique miſerorum civium erat

commodum, prorſus ἀποῤῥάδην καὶ ἀπάκτως παραβοηθοῦσα ſeſe citatim effudiſſet.

Μηδὲ τούτους .... προεξερευνῶντας) Scribendum, μηδὲ τούτους ἀφυλάκτως ἀλλὰ προεξ.

Τριβαλλῶν ἐμπεσόντων εἰς τὴν Ἀβδηριτῶν χώραν.) Rem geſtam narrant hiſtorici anno primo Olympiadis CI. vide Diodorum Siculum libro XV: qui tamen aliter paullo rem explicat.

Τοὺς δὲ ὁπλίζοντας.) Scribendum, ὁπλίζοντα. niſi eſt numeri enallage qua tantopere delectatur hic ſcriptor. ſed heic non probem.

Οἱ τῶν πολεμίων οἱ μετὰ ξυνέσεως καὶ ἐπιστήμης γινόμενοι * ἐν πόλει μιᾷ.) Scribo, ἐν πολεμίᾳ. *hoſtes qui cum judicio & ſcientia bellandi verſantur in hoſtico.*

Τοῖς μὲν ἱππεῦσι προκαταλαμβάνοντας, τ.) Scribe, προκαταλαμβάνοντα, ut ſtatim ποιούμενον. præceſſit enim σοί. corrige etiam diſtinctionem corruptam in regio: τοῖς μὲν ἱππεῦσι προκαταλαμβάνοντα τὰς ἀποχωρήσεις· τοῖς δὲ ἐπιλέκτοις ἐνέδρας ποιούμενον. τοῖς δὲ ἄλλοις. & ſtatim ἐν τάξει ἄγοντα, non ἄγοντας. niſi quis velit has quoque enallagas, quamvis duras, militari ſtilo auctoris condonare.

Τοῖς δὲ ἄλλοις κούφως ἐπιφαινόμενον αὐτοῖς.) Ferri poteſt vox κούφως. viderint tamen eruditi, num potius ſcribendum ſit κούφοις.

Μὴ πόῤῥω δὲ τῶν προσοφθέντων μερῶν) hoc vult; gravem armaturam, quæ ſub ſignis ducitur in hoſtem, non longo intervallo ſeparari debere ab iis partibus aciei, quas dixit eſſe præmittendas. tres autem partes præmiſit; equites, ſelectorum manum, qui ſunt collocati in inſidiis, & levem armaturam, quæ juſſa hoſtem laceſſere. Hæc quum ita ſint, quid ſibi velit dictio προσοφθέντων non capio: nam προταχθέντων, aut προπεμφθέντων ſententia videtur poſtulare.

Ἐν οἷς ἄκων μὲν μὴ μαχήσῃ.) Reſtituimus negationem quæ in exemplari regio deſiderabatur. manifeſto errore. nam ſummi ducis ſumma in eo ſpectatur prudentia, ſi nunquam eò deſcenderit, ubi cogi poſſet contra animi ſententiam pugnæ aleam ſubire.

Διὰ οὖν τὰ πρότερα εἰρημένα) Melius, τὰ πρότερον εἰρ.

Μὴ ἐπικαταλαμβάνειν ἑκουσίως καὶ ἀνυπόπτως.) Videntur deeſſe quædam verba, perficiendæ ſententiæ neceſſaria. Æneæ mens, opinor, eſt hæc. Si te inſcio hoſtis prædam ex agro tuo abigere prævertit; non eſſe eum perſequendum eadem via, aut regionis parte eadem, quam ipſe fuerit ingreſſus: ſed in eam quidem partem paucos moratores eſſe mittendos, qui ſpeciem perſequentium præbeant; re vera tamen, neminem apprehendant; ſed potius ſubſiſtant, aut etiam fugiant, ſi hoſtis in ipſos ſe converterit. fugiant, inquam; ita tamen, ut nullam hoſti ſuſpicionem doli præbeant. cæterùm, aliam manum cum idoneis viribus via alia mittendum eſſe, quæ citatim contendens, in hoſtium

ſtium fines prius perveniat, quàm onuſtum præda adverſariorum agmen. ibi locorum parandas eſſe inſidias, ubi hoſtis de via defeſſus, jam ſecurus, nihil hoſtile cogitans, ſed de curando corpore dumtaxat ſollicitus, poterit opprimi.

Ἀφυκτοτέρως ἂν διακέοιντο.) *incommodius ſe habebunt ad fugâ evadendum.* ita poſſumus interpretari vocem regii codicis ἀφυκτοτέρως. ſed verius eſt, ſcripſiſſe Æneam ἀφυλακτοτέρως *incautius.* negligentiores erunt in cavendo. ſic capite XVII. ἀφυλάκτως διακεῖσθαι.

Κυρηναίους καὶ Βαρκαίους λέγεται.) Invenimus ſcriptum Κρηναίους. nullum eſt dubium Cyrenenſes intelligi. non ſunt autem Cyrenæi & Barcæi populi diverſi; nam Barce, ut auctor eſt Strabo, ditionis Cyrenæorum oppidum fuit. de curribus Cyrenæorum & Barcæorum extant lepidi verſus Antiphanis apud Athenæum; de quibus plura ſcripſimus Animadverſionum libro III, cap. XXI. Heſychius; Βαρκαίοις ὄχοις. Λιβυκοῖς. οὗτοι γὰρ ἐσπούδαζον περὶ ἱπποτροφίαν. φασὶ δὲ αὐτοὺς καὶ πρώτους ἅρμα ζεῦξαι, διδαχθέντας ὑπὸ Ποσειδῶνος· τὸ δὲ ἡνιοχεῖν, ὑπὸ Ἀθηνᾶς, ὡς Μνασέας ἐν τοῖς περὶ Λιβύης. verba quæ exponit hic eruditiſſimus criticus, ſunt Sophoclis ex Electra.

* Ἤδη πολλαχῆ πολλοὺς εἰσβάλλειν.) Scribo, καὶ ῥᾴδιον ἢ πολλαχῆ π. repetenda ſyllaba ρα ex præcedenti voce χώρα, quod mendarum genius eſt uſitatiſſimum, ut ſæpe probavimus.

Χρὴ ὑμᾶς καταλαβεῖν τῆς χώρας τόπους, ὧ.) Si ita ſcripſit, τόπους abſolutè dixit, pro τόπους τοιούτους, vel ὑψηλούς. quod autem ſequitur, ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα ὑπάρχῃ, interpretor, ſi nulla fuerint in agro loca edita, unde hoſti commode poſſit reſiſti.

Πρὸς τὸ μάχεσθαί τι πλεονεκτικῶς καὶ διαπαλλάκτως * ἔχων τὸ χωρίων,) Obſcurus & mutilus locus. Sententiam ita capio. adventante hoſte, loca edita ad urbem eſſe occupanda, ut poſſis inde cum tuo commodo & hoſtis incommodo pugnam capeſſere, pugnandique finem facere, habens in tua poteſtate ejuſmodi locum, cujus præſidio confidas: poſſis etiam, cum volueris, in oppidum te recipere. Minima mutatione, niſi gravius mendum ſubeſt, locum ita concinnem: πρὸς τὸ μάχεσθαί τε πλεονεκτικῶς, καὶ διαπαλλάκτως, ἔχων τὸ χωρίον, καὶ ὅταν βούλῃ ἀπιέναι πρὸς τὴν πόλιν.

Καὶ οὕτως ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι εἰς τὴν χώραν πρὸς τὴν πόλιν πορεύονται, καὶ ἄρχειν ὑμ.) Hæc quoque oratio ſonat vitium. Scribi poteſt; καὶ οὕτως ἐὰν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι εἰς τὴν χώραν, πρὸς τὴν πόλιν πορεύωνται, δεῖ ἄρχειν ὑμᾶς τῆς μ. *& hoc pacto, ſi hoſtes, fines veſtros ingreßi, ad urbem iter inſtituant, oportet vos ejuſmodi locis utentes pro receptaculis, pugna ipſos laceſſere.* cum ait, ἐκ τῶν χωρίων τούτων ὁρμωμένους, perinde eſt ac ſi diceret, locis occupatis utendum eſſe ἀντὶ ὁρμητηρίων, quæ ſunt arces belli & ſedes, unde quoties commodum eſt, proditur in hoſtem.

Τοῖς ἢ πολεμίοις ἀσυνήθεις ἐ ἀγ.) Scrib. τὰς ἢ πολεμίους.

Τῶν γε ἐν τῇ χώρᾳ βουλομθύων ἐπιχειρεῖν πρὸς πάντα * ἢ ἀτόλμως ἐ δ.) Et hic locus negligentiam librariorum arguit. Lego; τ γε ἐν τῇ χώρᾳ βουλομένων ἐπιχειρεῖν· πρὸς πάντα γδ ἀτόλμως ἐ δειλῶς διακείμενοι σφάλλοιντο, διὰ τὸ μηδὲν τ τοιέτων εἰκάζειν.

Διενέγκοι γδ τοῖς ἑτέροις, ὅσον εἰ τοῖς μὲν νυκτός . . . τοῖς δὲ ἡμ.) Verba auctoris divinare cognita ſententia, non fuerit difficile. hoc vult: inter peritum locorum & imperitum, tantum eſſe diſcriminis, quantum eſſet inter duos pugnam conſerentes, quorum alter noctu, alter interdiu pugnet. quoniam autem ſimile hoc rem ponit plane impoſſibilem, ut duobus inter ſe dimicantibus, eodem momento alteri Sol luceat, alterum tenebræ noctis obcæcent, addit θεραπείαν durioris dicti, *ſi modò hoc fieri poſſet*. Scribendum igitur, διενέγκοι γδ ἂν τοῖς ἑτέροις (vel πρὸς τὰς ἑτέρους) ὅσον εἰ οἱ μὲν νυκτὸς μάχοιντο, ὁ δὲ ἡμέρας· εἰ οἷόν τέ πως ἢ τἆτο ἅμα γίνεσθαι. poteſt etiam ſcribi, οἱ δὲ ἡμέ. ut ſit familiaris Æneæ enallage.

Ταῦτα δὲ ἄτως πράττων, ἀπ.) Mira numeri mutatio, niſi ſcripſit πράττοντες. nam ſequitur ἐπιθεῖσθε & τὰ ἀφ' ὑμῶν.

Ad cap. 17. Conjungendum eſt hoc caput cum iis, quæ ante dicta ſunt de earum civitatium periculis, in quibus cives inter ſe diſſident, & pars eorum αὐτοπροθυμεῖ). Monet heic Aeneas, tunc maxime ab ejuſmodi factionibus eſſe metuendum, cum ritu quodam patrio effundi extra muros oppidani ſolent. Ut cum ſacra quædam ſuburbana, aut ſolenne aliquod ludicrum celebratur: aut cum navibus ſubductis maria clauduntur: aut quando funus alicui publicum ducitur. affert exempla conjurationum ea occaſione factarum. poſtremò, ordinem in illorum ſacrorum celebratione ſervandum præſcribit.

Επὶ θεωρίαν λαμπάδ@.) Exempli gratia; Athenis extra urbem in Academia certamen λαμπαδηδρομίας peragebatur, quod deſcribit Pauſanias in Atticis. tale quid alias quoque nonnullas è Græciæ urbibus factitaſſe declarant iſta Aeneæ verba; niſi ad populum Atticum reſpiciebat auctor cum hæc ſcriberet.

Καὶ ἱπποδρομίας,) velut in eadem urbe Athenarum; nam ludi curules in Academia agebantur; eoque ſpectatum veniebant ſenatus & reliqui cives. Xenophon Hipparchico; ὅταν γε μὴν ἐν τῷ ἐπικρότῳ ἐν Ἀκαδημίᾳ ἱππεύειν δέῃ, ἔχω τάδε παραινέσαι· & ſtatim, ἅτω γδ τὸ ἀσφαλὲς κ) τὸ καλὸν θεάσε) ἡ βελή. in eodem libro habes & alias exercitationes equitum, & tranſvectiones, ad quas ſpectandas, magna frequentia accurrebatur. Inſecutis verò temporibus etiam ad Circenſes more Romano agendos pleraſque urbes Græcanicas Circos in ſuburbiis ſibi ſtruxiſſe, teſtis eſt hiſtoria.

Ὅταν

Οσαι γε ἱεροποιΐαι πανδημεὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως.) non ſolum extra muros in ſuburbiis ſacrorum ſolennia quædam à multis civitatibus agitari olim ſolita; verùm etiam in proximis vicis. ut ab Athenienſibus myſtica & Jacchica Eleuſine: à Romanis, in monte Albano: ab Antiochenſibus, apud Daphnen, qui locus quinque millibus paſſuum diſtabat ab eorum urbe: licet *προάστειον Ἀντιοχείας* diceretur. atque hæc ſacra neglexiſſe, inexpiabile ſcelus cenſebatur. Similes ritus apud alios populos.

Καὶ σὺν ὅπλοις πομπαὶ ἐκπέμπονται.) ducebantur ab Athenienſibus variæ: quaſdam deſcribit Xenophon in Hipparchico.

Ἔτι καὶ περὶ τὰς πανδήμους νεωλκίας.) Diem intelligo, quo mare claudebant, navibus omnibus in terram ſubductis. eum diem videntur Græci publica feſtivitate inſigniiſſe; quemadmodum natalem navigationis, cum mare aperiebatur, ſolenni certamine, publicoque ſpectaculo multarum gentium celebrari ſolitum, auctor eſt Vegetius; quem de utroque die vide libro IV capite XXXIX. meminerunt & Græci ſcriptores.

Ἔνι γὰρ καὶ ἐν τοιῷδε καιρῷ σφαλῆναι τοὺς ἑτέρους.) factionem alteram diſſidentis civitatis vocat *τοὺς ἑτέρους*.

Ἑορτῆς γὰρ δήμου ἔξω τῆς π.) Sic regius codex; imminuta ſine dubio voce: nam verum erat, *ἑορτῆς γὰρ πανδήμου*.

*Καὶ αὐτοῖς * συνηπλοῦτο ὅπλα.*) An ſcripſerat *συνηροῦντο*, vel *συναιροῦντο*. *unà cum cæteris arma ſumpſerant.* vereor tamen ut hæ conjecturæ ſint veræ.

Ad Capita 18, 19, 20. Tribus hiſce capitibus, ut jam ante ad quintum attigimus, de feris, clavibuſque portarum agitur. aperiuntur fraudes admitti ſolitæ, cum is penes quem ſunt claves, officio ſuo negligenter fungitur, & proditoribus doli parandi opportunitatem incuria ſua præbet. variæ item rationes proponuntur, quibus technæ perfidorum poſſint impediri. Summum verò remedium in fide & diligentia ducis ſtatuitur, cui id curæ incumbit: quem opera aliena in claudendis aperiendiſue portis uti debere negat præciſe: vult enim ipſum per ſe munus ſuum exſequi; & quidem, priusquam cœnam ſumat, ne qua forte oblivio aut ceſſatio interveniat. Clavium cura in Græcorum urbibus, penes *στρατηγοὺς* & Prætores erat, aut penes polemarchos; ſicut de Aetolis narrat Polybius lib. IV. in Romana militia. Tribunorum munus fuit, claves portarum ſuſcipere, teſte Macro lege XII Digeſtis, De re militari. Aeneas noſter in obſeſſa urbe tres claves diverſas cujuſque portæ jubet fieri, atque eas totidem ducibus committi, quos non male Tribunos appellaveris.

Ἀλλὰ παραδοὺς τὴν βάλανον τῷ πυλωρῷ κλεῖσαι κελεύει.) Appellatione *βαλάνου* intelligit Æneas *συνεκδοχικῶς*, quicquid olim deferre ſecum

ſoliti, qui ad claudendas portas ſeſe accingebant. nam apud veteres longe diverſa clauſtrorum ratio fuit. atque nunc eſt; quod nemo ex omnibus antiquis ſcriptoribus ita maniſeſte oſtendit, atque hic noſter. Græci βαλάνε vocem ad multa tranſtulerunt, quæ formam glandis aliquo modo referrent, & in aliquod foramen immitterentur. In humano corpore quid appellent anatomici βάλανον, & quare, nolo dicere. ſimilem ob cauſſam & remedii genus peſſis affine βάλανον medici dixerunt. etiam in mundo muliebri corallium aut tale quid è monili collum ambiente (Græci ὅρμον nominant) dependens, βαλάνου appellatione affecerunt. Ariſtophanes Lyſiſtrata. Ὦ χρυσοχόε τὸν ὅρμον ὃν ἐσκεύασας, Ορχουμένης μου τῆς γυναικὸς ἑσπέρας, Η βάλανος ἐκπέπτωκεν ἐκ τοῦ τρήματος. Heſychius; βάλανος, τὰ ἐξηρτημένα τοῦ ὅρμου περὶ τὸν τράχηλον. Eadem ſine dubio ſervata eſt analogia, cum inſtrumento claudendi βαλάνου nomen indiderunt. erat enim ferrum breve, quod per μοχλὸν immiſſum, poſtibus ipſum μοχλὸν affigebat, & ne amoveri poſſet præſtabat. μοχλὸς lignum fuit vecti ſimile, quod fores non ſinebat aperiri. ideo *obex* Latinis eſt dictus. vocatur & *ſera*. Gloſſarium, μοχλὸς θύρας, *ſera*. appellarunt & *vectem*, ut paſſim B. Hieronymus & alii ſacræ paginæ interpretes. Ligneum hunc obicem fuiſſe docet Æneas, qui majoris firmitudinis cauſſa & ne ſerra poſſet diſſecari, præcipit τὸν μοχλὸν σεσιδηρῶσθαι διὰ μήκους τριχῆ ἢ τετραχῆ, *obicem tribus aut quatuor è partibus muniri laminis ferreis in longum appoſitis*. hi ſunt *ferrati obices* Latinorum. Marcellinus libro XXI. *Alii ferratos portarum obices effringendos adorti, vulgo ignibus petebantur*. Sed & ferreos atque æreos obices fieri olim ſolitos, vel hiſtoria ſacra doceat, quæ μοχλῶν χαλκῶν ac σιδηρῶν, cum in Regum libris, tum alibi ſæpe facit mentionem. hic obex poſtibus affixus non erat: nam in aperienda porta eum removebant. Varro de lingua Latina lib. VI. *reſerare ab ſerra dictum, id eſt aperire, hinc etiam ſeræ, quibus remotis fores panduntur*. Feſti verba, niſi commode accipiantur, contrariam continere ſententiam videntur; perperam & falſo. nam in voce *aſſerere* ita ſcriptum. *unde etiam ſeræ appellantur, quia foribus admotæ opponuntur, defixæ poſtibus, quemadmodum ea, quæ terræ inſeruntur*. Falſum, inquam, eſt ſeras, hoc eſt, τὸν μοχλὸν fuiſſe poſtibus defixum, ut quæ terræ inſeruntur: id enim non obici, ſed peſſulo convenit, ut mox dicemus. Removere ſeras Græcis μοχλὸν ἀφαιρεῖν. Plutarch. Pelopida: θεράποντος αἰσθομένου προϊόντος ἔνδοθεν καὶ τὸν μοχλὸν ἀφαιροῦντος. B. Chryſoſtomus homilia in Berenicem & Proſdocen: εἰ μὴ συνέθλασε τὸν μοχλὸν τὸν σιδηροῦν, οὐκ ἂν αἱ παρθένοι ἴσχυσαν αὐτὸν ἀφελέσθαι. Propterea monet Æneas, ſi quis portam dolo voluerit occupare, eum debere τὸν μοχλὸν ἀφανίζειν, dare operam ne obex uſquam compareat. Interdum non removendo obicem, ſed attol-

attollendo, aut in aliam partem torquendo, portam aperiebant; Græcis, παραφέρειν τὸν μοχλόν. Heliodorus libro ſexto: ἡ δὲ ὡς κατελήφθη σχήματι ἐπὶ τὰς θύρας ὁρμήσασα, τόν τε μοχλὸν παρήνεγκε, καὶ πρὸς εἴσοδον τῷ πρεσβύτῃ διέστελλε. Quemadmodum autem vectis fores clauſas tenebat, ſic vectem ſive obicem, βάλανος continebat: id erat, ſicut diximus, ferrum, quod per obicem trajiciebant. Ariſtophanes Veſpis. Ὠθεῖ σὺ πολλοὺς τῶν λίθων πρὸς τὴν θύραν· Καὶ τὴν βάλανον ἔμβαλλε πάλιν εἰς τὸν μοχλόν. noſter capite xx. ἐπειδὰν βαλάνους ἐμβάλλεσθαι εἰς τὸν μοχλὸν μὴ ὁμοτρόπους. Narrat Thucydides in ſecunda hiſtoria, tumultuantibus Platæenſibus, quorum urbem hoſtis noctu erat ingreſſus, unum è civibus portam, quam apertam invenerat, clauſiſſe, injecto in obicem, loco βαλάνου, ferro cuſpidis. quod defigebant in terram cum haſtæ rectæ incumbebant. verba Thucydidis: τῶν δὲ Πλαταιέων τις τὰς πύλας ᾗ ἐσῆλθον καὶ αἵπερ ἦσαν ἀνεῳγμέναι μόναι, ἔκλεισε, στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος εἰς τὸν μοχλόν. quid ſit βάλανος ita explicat ibi vetus ſcholiaſtes: βάλανός ἐστι τὸ βαλλόμενον εἰς τὸν μοχλὸν σιδήριον, ὃ καλοῦμεν μάγγανον. & recte ibi reprehendit ſcholiaſtes eos, qui στυράκιον in ſuperioribus verbis Thucydidis, interpetabantur de haſtili, ſive haſtæ ligno, quod dicebant in obicem fuiſſe immiſſum. atqui στύραξ, σαυρωτὴρ & οὐρίαχος ferrum illud ſignificant quod diximus, & quod in altero haſtæ extremo ἐπιδορατίδα oppoſitam habet. Romanis proprie cuſpis, cui opponitur mucro. Virgilius: *hunc venientem cuſpide longa, Hunc mucrone ferit.* Porro ferrum hoc quod βάλανον appellari dicimus, per obicem trajectum, excipiebatur in clauſtro à foramine, quod Æneas, modò βαλανοδόκην proprio nomine, modò communi τρύπημα aut τρῆμα appellat. Sequitur ſtatim; ὁ μέν τις ἡμέρας εἰς τὴν βαλανοδόκην τῶν πυλῶν ἄμμου προσενέβαλεν, ὅπως ἡ βάλανος ἔξω μένῃ. καὶ μὴ ἐμβάλληται εἰς τὸ τρύπημα. poſtea; ἕτερος ἔλαθε τρίψας τὸν μοχλὸν, μέλλων ἐμβάλλειν, ἵνα μὴ κατέλθῃ εἰς τὸ τρύπημα ἡ βάλανος. Latini βάλανον *peſſulum* quaſi paruum πεσσὸν, dixerunt ob expoſitam ante cauſſam. non enim derivatur peſſulus à pede, ut nugantur grammatici: ſed vox eſt Græcæ originis. Marcellus Empiricus capite XVII. *in eo loco vel foramine, in quo januæ peſſuli deſcendunt, quicquid ſordium repereris collige.* vides *peſſulum in foramen deſcendere*, ut apud Æneam modò, κατέλθῃ εἰς τὸ τρύπημα ἡ βάλανος. Apud comicos tamen cum dicitur *foribus* vel *oſtio obdi peſſulus*, non ſatis ſcio utrum βάλανος intelligatur, an μοχλὸς parvus, & obex: cui proprie verbum *obdere* videtur convenire. Sane ut in Aulularia Plauti fores occluduntur ambobus peſſulis: ſic apud Polybium libro XV, αἱ θύραι ἀποκλείονται διπλοῖς μοχλοῖς. elegantiſſimus vero ſcriptor Sulpitius Severus peſſulum appellavit, quod vaſi alicujus ori obditur ad obturandum. locus eſt Dialogo quarto de B. Martini virtutibus: *presbyter*

hodieque fatetur, obdendi peſſuli, quo claudi diligentius ſervanda conſueverunt, in vitro illo ſpatium non fuiſſe. loquitur de vitrea ampulla olearia in qua oleum ſub Martini benedictione creverat, quoad exundante copia ſuperne deflueret. *obdere peſſulum* Sulpitius dixit, quod Græci βύσαι τὴν λήκυθον, ut noſter, capite XXXI. Quemadmodum autem illud foramen quo deſcendit peſſulus ſive βάλανος, Græci βαλανοδόκην dixerunt; ſic claves quæ peſſulum adducunt & reducunt, βαλανάγρας nominarunt; quippe quæ τὸν βάλανον ἀγρεύουσι, peſſulum venantur, id eſt, attrahunt aut retrahunt. Porro ex hoc Aeneæ loco apparet, tribunum qui mane portam aperiebat, non ſolum βαλανάγρας ſive claves, ſed etiam βάλανον hoc eſt peſſulum abſtuliſſe ſecum: quare etiam, cum ad claudendum veniebat, & claves & peſſulum domo ſecum adferebat, ſicut heic diſerte ſcribit Aeneas. erant enim apud veteres peſſuli exemptiles; quod tamen Aeneas improbat; monens, debere eos eſſe affixos poſtibus, & lamina ferrea contegi, ſicut hodie in noſtris ſeris fieri videmus. ait enim capite XX. ἄριστον δὲ τὰς βαλάνους μὴ ἐξαιρετὰς εἶναι· ὑπὸ δὲ λεπίδος σιδηρᾶς κατέχεσθαι. Ex eodem capite diſcimus, non ſolum μοχλοὺς plures, quod paullo ante oſtendimus, admotos fuiſſe ad occludendas for.s, ſed etiam balanos plures. ternas enim diverſo artificio confieri jubet Aeneas.

Οπως ἡ βάλανος ἔξω μένῃ καὶ μὴ ἐμ.) Ita emendavimus depravatam ſcripturam: ἐξομένῃ μὴ ἐμ.

Εντεμὼν λάθρα ἢ σμίλῃ ἢ ῥίνῃ τὸν βάλανον.) Probavimus balanum ferream fuiſſe: quod videtur refellere Aeneas cum ad ejus inciſionem adhibet σμίλην ſcalprum. non enim eſt aptum inſtrumentum σμίλη ſecando ferro. ſed aliud eſt *τέμνειν ſecare*, aliud *ἐντέμνειν, incidere*: ut cum in baculo vel paxillo, quem funiculo alligare volueris, fit inciſio, ne funiculus defluat, ſed hæreat vinculum, atque ut paullo poſt ait Aeneas πρὸς τὸ συνέχεσθαι λίαν. poteſt autem etiam ſcalpro inciſura aliqua in ferro fieri. & auctor σμίλῃ adjungens ῥίνην, tum hic, tum paullo poſt in exemplo Temeni, ſatis oſtendit, ad veram inciſionem lima fuiſſe opus.

Αλλος δὲ περιεβριμμένος ἐν γυργάθῳ λεπτῷ ἔβαλεν προσημμένους λίνου, καὶ ὕστερον ἀνέσπασε.) Ait, doli auctorem, foramini in quod peſſulus erat deſcenſurus, aptaſſe reticulum lini ſubtilis, quo minus fraus animadverteretur; ut poſtquam peſſulus eſſet foramen ingreſſus, tractione fili ſive funiculi, ſimul peſſulus attraheretur, & clauſura reſolveretur. Huic fraudi locus non fuiſſet, ſi clauſtrum lamina ferrea fuiſſet obtectum, de qua modò dicebamus. γύργαθον eſſe reticulum, probavimus ad Theophraſti Characteres. paullo poſt in urbis Achaicæ exemplo, βρόχος videtur pro eodem uſurpari, λίνον προσημμένον interpretor, filum, ſive funiculum alligatum, ut trahi poſſet clauſtrum, & eo quaſi manubrio agitari ac concuti. in ſubjecto exemplo vocat τὰς ἀρχὰς τοῦ

λίνου

λίνου capita, ſive extrema fili, per quæ apprehendi poteſt, non ſecus atque per propendentem laciniam prehendimur.

Ἔτι δὲ καὶ θερμασίῳ λεπτῷ ἐξηρέθη.) Plane fabrum ferrarium eſſe oporteat, & quidem rerum priſcarum admodum callentem, qui hæc ſe poſtulet penitus intelligere. verba tamen ipſa, interpretatione noſtra, niſi fallor, expreſſimus. θερμάσιον vaſis eſt appellatio, ut & θερμαστρὶς; de qua voce ſic Heſychius: θερμαστρὶς σκεῦος παραπλήσιον καρκίνῳ ᾧ χρῶνται οἱ χρυσοχόοι. comparat thermaſtridem cum alio vaſe quo utuntur aurifices & cancrum vocant. ſicut medici καρκίνον appellant genus vinculi ſive faſciæ, diviſæ in plures lacinias; quarum uſus eſt in vinciendo & aſtringendo; ſic & aurarii fabri atque clauſtrarii, artium ſuarum propria inſtrumenta, καρκίνους appellarunt, propter aliquam cum aſtacis & cancellis multipedibus ſimilitudinem. cancri uſum in fabrica clauſtrorum oſtendit Æneas capite xx. idem capite xxxii auctor eſt, ſaxa ingentia de ſummis muris hoc inſtrumento ſolita ſuſpendi, ut in aſcendentes demitterētur. at θερμαστρὶς ut ex ſuperioribus colligimus, velut forcipula denticulata erat, qua utebantur ad prehendendum. non diſſimilis uſus fuit & θερμασίου, ut ex verbis Æneæ datur intelligi. nam præſtat eundem uſum cum reticulo, cujus modò facta mentio. forma tamen longe diverſa, ut ex deſcriptione conſtat, quam ſubjicit Æneas.

Ὥστε τῷ μὲν σωληνοειδεῖ ὑπολαμβάνειν, ... τῷ δ' ἐπιλαμβάνειν.) Lego, τῷ δὲ πλατεῖ ἐπιλαμβ. ex præcedentibus auctoris verbis. Propriè locum habent verba ὑπολαμβάνειν & ἐπιλαμβάνειν, cum duæ res corpus aliquod ita continent, ut pilam cava ambarum palmarum, invicem junctarum, quarum altera alteri eſt ſuppoſita.

Περὶ Ἀχαΐαν δ' ἐν πόλει .... ἐπιχειροῦντες δέξασθαι ξένους.) duo in hac oratione ſunt hiatus. nam præter nomen urbis, etiam poſt verbum ἐπιχειροῦντες deeſt aliquid. Corrigendũ; Περὶ Ἀχ. δ' ἐν πόλει Ἡραιέων ἐπιχειροῦντές τινες δέξ. ξ. appellat urbem Achæorum Heræam, quæ ſita quidem fuit in Arcadum finibus, ut docet Pauſanias: ſed quam modò Elei, modò Achęi ſui juris fecerunt. quare etiam Philippus Perſei pater, quo tempore res Peloponneſi auctoritate ſua regebat, Achęis tum hanc urbem, tum Alipheram reddidit, ut eſt auctor Livius lib. xxvii. Quinetiam tunc ipſum quando is dolus eſt patratus, quem hic deſcribit Æneas, id agebant proditores, ut urbem Achæis ſubjicerent, & Diœtę Prętori Achęorum eam traderēt. Hiſtoriā breviter narrat Polyęnus lib. ii his verbis. Διοίτας στρατηγὸς Ἀχαιῶν, τὴν Ἡραιέων πόλιν φανερῶς ἑλεῖν οὐ δυνάμενος, ἀφανῶς εἷλε, φθείρας μεγάλοις χρήμασι τῶν Ἡραιέων τινάς. Οἱ φοιτῶντες ἐπὶ τὰς πύλας πολλάκις, καὶ καθομιλοῦντες τοὺς πεπιστευμένους τὰς κλεῖδας τῶν πυλῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς πίνοντες, ἔλαθον ἀπομαξάμενοι τὰς βαλανάγρας, καὶ τὰ ἐκμαγεῖα τῷ Διοίτᾳ διέπεμψαν· ὁ δὲ παραπλησίας καὶ ἴσας κλεῖδας ταῖς δημοσίαις κατασκευάσας, ἀντέπεμψεν αὐτοῖς, νύκτα συνθεμένοις, καθ' ἣν, οἱ μὲν ἀνέῳξαν τὰς πύλας, ὁ δὲ

Διοίτας

Διοίτας μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν εἰσῆλθε. Omnino eandem puto eſſe hiſtoriam cujus meminerunt Æneas & Polyænus: etſi rei narratio aliquantum eſt diverſa; ut fere amat in expoſitionibus rerum occultarum, & quarum conſcii fuere perpauci. Æneas ait, ipſos proditores extracto arte ſubtili peſſulo, menſuram ejus iniiſſe, & cognito ejus modo, claves ſibi in ipſa urbe curaſſe conficiendas. Polyænus aliter; proditores quum blanditiis decepiſſent cuſtodes clavium, earumque attrectandarum facultatem eſſent nacti, figuram ipſarum cera aut argilla macerata, expreſſiſſe, & ſtatim illum typum ad Diœtam Prætorem Achæorum miſiſſe, qui in alia urbe claves ad propoſitum exemplar juſſit confieri.

Περικαθέντες ἐν τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸ βαλανοδ.) Eſt idem dolus quem ſine exemplo ante propoſuit. *βρόχον* heic appellat, quem modò *γύργαθον*, ut jam monuimus. *λῖνον* Græcis non ſimpliciter filum, ſed etiam funiculum ſubtiliorem ſignificat. quomodo heic accipiendum.

Καὶ τὰς ἀρχὰς ἔξω οὔσας ἀφανεῖς,) Lego *ἐάσας*, non *οὔσας*. corruperunt qui non concoquebant pene perpetuam huic ſcriptori figuram. nam dixerat, *περικαθέντες*: ſed conſtat ſibi, cum ſtatim ſubjicit *ἀνέσπασε*. Appellat auctor *ἀρχὰς* extrema, *πέρατα*, & quod Gallicus idiotiſmus dicit *les bouts*. Sic *ἀρχὰς λίνου* & *ἀρχὰς σπάρτου* ſæpius leges in hoc libello. Vetus criticus apud Suidam in *διαξῶσαι*. *τῶν ἐρίων οἱ μαλλοὶ ἔχουσι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς κορυφὰς πεπιλημένας.* locus quem Suidas explicat, eſt Ariſtophanis è Lyſiſtrata. Sic apud Hippocratem De officina chirurgi, *ἀρχαὶ ἐπιδέσμων*; de quibus verbis prolixe diſputat Galenus in Commentario ſecundo.

Ανέσπασε τὰς ἀρχὰς τοῦ λίνου τὸν βρόχον,) Scrib. *καὶ τὸν βρόχον*· qui trahebat, funiculi extrema tenebat manibus, eaque trahebat: ſed hæc laqueum adduxerunt, laqueus *τὴν βάλανον*, cui fuerat applicitus.

Επὶ τὰ πρὸς μέτρα οὕτω τῆς βαλάνου βαλανάγραν ἐποιήσαντο τρόπῳ τοιῷδε.) Vox *οὕτω* aut vacat & tollenda eſt, aut aliquid deſideratur. vertimus nos, quaſi *οὕτω ληφθέντα* ſcriptum eſſet. *βαλανάγραν* eſſe clavem & antè dicebamus, & demonſtrat hæc narratio. in verbis Polyæni quæ adduximus, *βαλανάγραι* & *κλεῖδες* pro eodem ponuntur. Xenophon libro quinto rerum Græciæ: *παραδοὺς αὐτῷ τὴν βαλανάγραν τῶν πυλῶν, εἶπε μηδένα παριέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν.* Polyænus libro primo: *Βρασίδας Ἀμφίπολιν προδοθεῖσαν εἷλε, καὶ τοῖς προδόταις κελεύει κλεῖσαι τὰς πύλας· ὁ βαλὼν* (ſcr. *λαβὼν*) *τὰς βαλανάγρας ἔρριψεν ὑπὲρ τὸ τεῖχος.* ſic & libro v. in Clitarcho, *βαλεῖν τὰς βαλανάγρας ὑπὲρ τὸ τεῖχος.* in his igitur & ſimilibus locis *βαλανάγραι* ſunt claves: quæ tamen interpretatio non ſemper convenit. Polybius libro VII. de occupata urbe Sardium loquens: *ἵν' ἐπειδὰν ὑπερβάντες αὐτοὶ πρὸς τὴν παρακειμένην παραγένωνται πύλην, οὗτοι μὲν ἔξωθεν προσπεσόντες πειρῶνται διακόπτειν*

τοὺς στρο-

τοὺς στροφεῖς, καὶ τὸ ζύγωμα τῶν πυλῶν· αὐταὶ δὲ τὸν μοχλὸν ἔνδοθεν καὶ τὰς βαλανάγρας. hoc loco voce βαλαναγρῶν non poſſunt claves intelligi, niſi quis ſenſu etiam communi careat. icc irco *clauſtra* vertimus, non claves. appello clauſtrum, quod Gallicus idiotiſmus, *la ſerrure*. Sic & apud Aratum κλεῖς, & apud Latinos poëtas, *clavis* pro clauſtro. Tibullus,

Quid tenera tibi conjuge opus, tua ſi bona neſcis
Servare? fruſtra clavis ineſt foribus.

Ἐχαλκεύσαντο σίφωνα καὶ φορμοραφίδα,) Clavis duæ ſunt partes præcipuæ: ſcapus ipſe, ut ſic dicam, hoc eſt, pars illa, quæ hodie aut ναστὸς & ſolida fieri ſolet, aut cava. cum eſt ſolida, non male hanc partem appellaveris cum Plinio *radium ferreum*: cum eſt cava, tubus quidam eſt paruus & canaliculus, ab altera parte pervius: propterea etiam σίφων Æneę dicitur, ſipo, vel ſipunculus, aut fiſtula. altera pars eſt quę in clauſtrum inſerta, ferrum balani ducit aut reducit. atque hæ duę partes in clavi cohærent, & unum corpus continuum efficiunt. iſti vero proditores, qui clavem locare faciendam non audebant, ne fraus ipſorum detegeretur; duas partes clavis quas diximus, ſeparatim ſibi conficere fabrum juſſerunt; diſſimulato propoſito jungendi illa duo quæ imperabant, in uſum clavis. Quod paruum ex ære aut ferro potius tubum fieri ſibi mandant; quia hujuſmodi tuborum multiplex poteſt uſus eſſe; omni prorſus res carvit ſuſpicione. in altera parte clavis majore opus fuit cautione, ne faber intelligeret quò pertineret opus imperatum. id erat φορμοραφὶς, acus ad ſtoreas & tegetes conſuendas apta. nam tegetes acu contexi declarat verbum, quod etiam Demoſthenes uſurpavit φορμορραφεῖσθαι, pro eo quod D. Paulus dixit σκηνορραφεῖσθαι. apparet has acus & forma & magnitudine à cęteris fuiſſe diverſas, ut hodieque ſunt illæ quibus ſegeſtria & ſacci è craſſiore tela conſuuntur. Porrò iſti proditores, quò ſuſpicionem omnem fraudis amolirentur, velle ſe fingunt, in poſticam partem hujus acus anſam inſerere ex obvio quovis ligno: quum revera cavum illud in poſtica parte acus, non ad indendum manubrium deſtinarent; ſed ad ſipunculum de quo dixit, recipiendum: ut ex duabus hiſce partibus clavem abſolverent.

Ἡ δὲ λαβὴ ἦν κοίλη ὥσπερ συραγκίου .... ἡ στελέα ἐμβάλλεται.) Lacuna quam heic vides, in regio codice multis partibus major eſt. ego deeſſe arbitror non multa. Lego igitur, ὥσπερ συραγκίου στελεὰ, ἢ στελεὸν ἐμβάλλεται. & mox τὸ στελεόν. in haſta quid ſit συράκιον paullo ante dicebamus. proprie jaculi genus eſt è ſtyrace arbore. hoc loco pro cuſpide haſtæ aut jaculo quî poſſit accipi non video. nam eſt quidem κοίλη cuſpis; cujus cavitas haſtilis alterum extremum recipit. ſed ea cavitas an στελεὰ dici poſſit, doctioribus judicandum relinquo. nam apud poëtam & alios στελεὴ foramen ſignificat, quale eſt in ferro ſecuris

aut

aut tuditis, in quod manubrium inſeritur. neque aliter grammatici interpretantur: *στελεὰ τὸ τρῆμα τοῦ πελέκεως δι' οὗ τὸ στέλεον ἐνείρεται, ἣν τρύμην Ἀττικοὶ λέγουσι.*

Ὥς τε πρὸς τὴν βάλανον προσαχθεῖσαν ἁρμόσαι.) capio ſic; acum, cui in officina fabri aptatum fuerat manubrium, poſtquam domum fuit allata, dempto manubrio conjunctam eſſe cum tubo, quæ erat pars altera hujus inſtrumenti, quo uſuri erant pro clave. quid heic faciat vox *βάλανον* neſcio.

Καὶ ἡ φορμοῤῥαφὶς καὶ τὰ ἄρμενα γίνεται.) Non eſt plena ſententia. inſtrumenta ad opus faciendum neceſſaria Græci *ἄρμενα* vocant. & patet latiſſime vocis hujus ſignificatio, ut cap. XXI. paullo poſt, *ἀρμένῳ καθῆκαν, demiſerunt in clauſtrum aliquo inſtrumento.*

Πηλὸν Κεραμεικὸν περιελίξαντες ὀθονίῳ λ.) Lego, *πηλὸν κεραμικὸν*, & de macerata argilla ad figlina fingenda interpretor. ad hujuſmodi *ἐκμαγεῖα* exprimenda cera eſt aptiſſima.

Συμβάλλεται γίνεσθαι Τημένῳ Ῥοδίων ἐν Ἰωνίᾳ Τέως πόλις.) In Joniæ velut umbilico erat Teos, urbs quondam clara: quam ad populi Rhodiorum imperium aliquando pertinuiſſe teſtis Æneæ hic locus. Sed notent lectores Helleniſmum, *συμβάλλεται γίνεσθαι Τημένῳ*, pro, *συνέβη γίνεσθαι ὑπὸ Τημένῳ contigit ut veniret in Temeni poteſtatem.*

Προειδότα ὑπὸ τοῦ πυλωροῦ,) Mira literarum metatheſis. nam ſcribendum *προδοθεῖσα ὑπ.* neque deeſt quicquam.

Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα πυρλῶ τ.) In exemplari erat inſerta vox *προαχθῆναι* ante *πυρλῶ*. quæ niſi plura verba deſunt, locum hic nullum habet.

Καὶ αἱ πύλαι ἔμελλον κλείεσθαι.) Poſt hæc verba deſunt hæc aut ſimilia, *ἔμελλεν ἀπιέναι.* vel certe in præcedentibus vox *ὅστις* tollenda, & ſententia aliter diſtinguenda.

Ἐκδήσας ἀρχὴν ἀκανθίδος λίνου κλωστοῦ) Et hic & duobus ſequentibus locis ſcriptus liber eodem modo eſt corruptus. nam *ἀκανθὶς λίνου*, quid ſit nemo Græce doctus divinabit: at glomum fili Græcis dici *ἀγαθῖδα*, nemo ignorat. Lege *ἀγαθῖδος λίν.* Senſus eſt; eum qui à Temeno ad portæ cuſtodem architectum doli, fuerat miſſus, cum ineunte nocte oppido exivit, glomerati fili glomum geſtaſſe, quod inter eundum evolvebat; quum caput fili ad interiorem portę faciem, prius quam egrederetur alligaſſet. Sic Theſeus, cum labyrinthum erat ingreſſurus, glomum fili accepit; cujus extremum primis foribus erat alligatum: quod autem in glomo convolutum erat, ipſe eundo evolvebat. ſed Theſeus quidem ad vitandum errorem viarum, hoc ſubtili commento eſt uſus; iſte vero, ad ſignum proditori dandum, vel ab eo accipiendum.

*Τὴν δὲ ἀκανθίδα ἐπορεύθη * ἀπιλάοσων)* Lege, *τὴν δὲ ἀγαθῖδα ἐπορεύθη ἀνελίσ-*

ἀνελίσσων. inter eundum, fili glomum evolvebat, & ut ſic dicam deglomerabat: quod proprie in arte textoria dicitur ἐκμηρύεσθαι. unde illam vocem Tactici ſunt mutuati pro agmen explicare, & velut in longum filum exporrigere, ut pluribus exponimus in Commentariis Polybianis.

Μετὰ δὲ ταῦτα κινήσας τὸν μοχλὸν καὶ ἐπιδείξας τῷ στρατηγῷ κεκλεισμένην τὴν πύλην.) Apparet fuiſſe moris, ut quoties alicujus opera dux eſſet uſus in claudenda porta; ille qui claves acceperat, re peracta, quò fidem faceret provinciam bene eſſe curatam; compellato duce obicem agitaret, & fores clauſas illi oſtenderet. quare hic quoque proditor, facit idem: ſed dicis cauſſa dumtaxat, & moris uſurpandi.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ σπάρτου πρὸς αὑτὴν ἔδησε.) Imo αὐτὸν non αὑτὴν, & ita in exemplari: *ſibi alligavit caput funiculi.* plane ita erat neceſſe, ut attractione funiculi poſſet iſte expergefieri; quem ait Aeneas fuiſſe finem hujus alligationis. Funiculus autem hic, attracto filo, de quo antea dictum, ſimul trahebatur. at filum per aliquod foramen forium fuit trajiciendum: niſi forte aliquâ ſe commiſſura laxaverat.

Πρὸς τὸν τὴν ἀκανθίδα ἔχοντα.) Scrib. ἀγαθίδα.

Ησθάνοντο οὖν ἐν τῇ νυκτὶ τὸ σπάρτον ὑπάρχον ἐν τῇ πόλει· οὐχ οἷόν τε ἦν προϊέναι.) Ex præcedentibus colligimus, conveniſſe inter proditorem & Temenum, ut quando omnia forent ad perficiendum quod moliebantur præparata, funiculus laxaretur. quare ſenſum horum verborum eſſe reor: quia funiculus, cujus caput intra urbem erat, non laxabatur; ex eo intellexiſſe Temenum, nihil dum intus eſſe ſatis paratum: ac propterea ulterius pergendum ſibi non eſſe. in verbis auctoris quædam ſunt animadvertenda. σπάρτον dixit, quum τὴν ἀρχὴν τοῦ σπάρτου intelligeret: non enim totus funiculus erat intra muros, ſed alterum tantum extremorum. deinde τὸ σπάρτον ὑπάρχον, ſi ita ſcripſit, purus putus eſt Atticiſmus, pro τοῦ σπάρτου ὑπάρχοντος. poſtremo ſcribendum eſt, ἐν πόλει, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν πρ.

Τρόπον δὲ καὶ τόνδε προεδόθη ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ πυλωροῦ.) Eſt alia hiſtoria, à ſuperiore ſeparanda, quare melius ſcribas; Τρόπον δὲ καὶ τόνδε.

*Ὑδρίον ἔχων * εἰσιέναι ὡς ἐφ᾽ ὕδωρ.*) Niſi defectus eſt codex pluribus verbis, omnino ſcribendum, ἐξιέναι.

Ενα λίθον ἐπίθει πρὸς τὸν συγκείμενον τόπον.) Certæ atque indubitatæ conjecturæ telo portentum ſcriptæ lectionis confecimus, ἀνθ᾽ ὧν ἐπιθείς.

Προσόσοντα δέ τι ποιοῦντα τὸν μοχλὸν ἀφανίζειν.) Miror dari hoc loco & ſequenti etiam capite, præcepta ei qui proditionem urbis moliatur accommodata. Solent quidem Tactici utriuſque conſilii rationes explicare; repugnandi, inquam, & oppugnandi. ſed Æneæ idjam

id jam propoſitum non erat: quem initio dicebamus, titulo libelli ſui ea ſola eſſe pollicitum, quæ ad defenſionem urbis ſunt utilia.

Ἀπολλωνιάται δὲ ἐν τῷ Πόντῳ.) Apolloniæ olim multæ, ideo cognominibus diſtinctæ. hæc illa eſt, de qua Strabo libro ſeptimo, quam Ariſtoteles appellat Ἀπολλωνίαν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ. in laterculo urbium eo nomine dictarum apud Stephanum De urbibus, iſta recenſetur ordine XXII. antiqua fuit Mileſiorum colonia, urbs quondam potens; ſed quæ per civium diſſenſiones multas fortunæ varietates fuit experta; quarum meminit philoſophus Politicorum libro quinto capite III. & VI.

Κατεσκεύασαν τὰς πύλας κλείεσθαι ὑπὸ σφύρας μεγάλης,) nimirum ita foribus portæ appoſitus aut appenſus erat malleus arte mechanica; ut cum patere fores vellent, vis illius inhiberetur, & pondus ſuſtineretur: cum autem claudendæ portæ eſſent, malleus laxaretur, qui toto pondere irruens in fores, cum ſonitu eas impellebat, & portam claudebat. Diverſa fuit ratio cataractæ, de qua inferius capite XXXIX.

Οὕτω μεγάλαι τε καὶ σεσιδηρωμένα πάντα τὰ κλεῖθρα.) *adeo magnæ ipſæ erant, & omnia clauſtra ferrata:* utrumque valet ad ſoni magnitudinem intendendam. Ait, μεγάλαι, nempe πύλαι. id eſt fores, non autem porta. ſed Græci, πυλῶν appellatione tam illud inane intelligunt quod pervios muros facit, quàm fores, quæ inane illud opplent. malim tamen ſcribi μεγάλα, ut referatur ad κλεῖθρα. alioquin μεγάλαι poſitum fuerit pro παχεῖαι. nam ad forium magnitudinem nihil addi poteſt; ad craſſitudinem plurimum. Quum autem σιδηρῶσθαι de iis dicatur, quæ ferrea non ſunt, ſed ferro muniuntur, ut ſupra exponebamus, cogitandum quid ſibi Æneas velit, cum dicit omnia clauſtra σεσιδηρῶσθαι. neque enim omnibus clauſtrorum partibus, id verbi convenit; ſed tantum vecti, & ſi quid aliud fuit ligneum inter partes clauſtrorum.

Ἐπὶ τὰ φυλάκια διαπέμψαι.) hoc eſt, δεῖ διαπέμψαι. & fortaſſe ita ſcripſerat.

Ad cap. 21. Quæ ſupererant de propoſito argumento dividit in duo capita; alibi explicandorum, quæ heic ſe prætermiſſurum ait: & deinceps explicandorum; quæ ipſa tamen eo brevius ſe heic tractaturum oſtendit, quia in Commentario de re caſtrenſi uberius de iiſdem vel jam ſcripſerat, vel erat ſcripturus.

Περὶ δὲ ἀρμένων σκευασίας,) per ἄρμενα intelligo heic, non ſolum belli inſtrumenta defenſoribus neceſſaria; ſed etiam quas appellat Vegetius *ſpecies pro defenſione murorum præparandas*; cujuſmodi ſunt, bitumen, ſulphur, pix liquida, & alia quæ ab eodem enumerantur capite VIII. libri quarti. Philo in Poliorcetico ſuo has ſpecies recenſet: ferrum, æs, lateres, ſaxa, cophinos, ligones, amas, plauſtra,

ſecures,

ſecures, alveolos, ſaccos è ſtoreis, & erones, coria, picem, plumbum, ſulphur, funes quà craſſos quà ſubtiles, palos, algam, ſtuppas, ligna καύσιμα ad comburendum, materiam ad naves, perticas item, & trabes, (ipſe appellat ξύλα ϛρογγύλα καὶ τετράγωνα,) remos, tabulas palmeas, quarum uſum multiplicem oſtendit, Arabium pharmacum, conchylium quod in lacu reperiri ait, quem tamen ipſe non deſignat; item viſcum, ſalamandras, venena viperarum & aſpidum, naphtha Babylonicum, poſtremò oleum incèndiarium. Diverſæ ſpecies ſunt, quæ ad alendum incluſos pertinent; aut ad curandum vulneratos: de quorum omnium præparatione nihil in hoc libro Æneas, at Philo multa de illis. vide & Vegetium libro IV. capite VII.

Ad cap. 22. Varia proponuntur hoc capite monita ad vigilias ſpectantia. quà de re præclare multa Polybius in militia Romana; ubi ſingula diligenter illuſtravimus.

Τὸν μὲν ϛρατηγὸν τῶ ὅλȣ ἡγεμόνα,) τῶ ὅλȣ dixit, pro τῶν ὅλων. Sic enim potius Græci loquuntur. τὰ ὅλα paſſim Polybio aliiſque, vel τὰ ὅλα πράγματα, ſumma rerum, ſive ſummum imperium. ὁ τῶν ὅλων ἡγεμὼν, *qui ſummæ rei præeſt*, ut vertit Livius, vel ut idem alibi, *cui ſumma reſp. tuenda permiſſa eſt.* hoc monui, quia in regio codice ſcriptum τῶ ἴλȣ: mendo manifeſto, nec aliter corrigendo.

Περὶ δὲ τὸ ϛρατήγιον σκηνȣ̃ν καὶ διατελεῖν ἀεὶ τὸν σαλπιγκτὴν καὶ τȣ̀ς δρομοκήρυκας,) In Græcorum militia κήρυκες & δρομοκήρυκες ea munia obeunt, quæ in Romana nuntii, ſpeculatores, & accenſi Prætorum. Eſt verò quod heic proponitur præceptum prudentiæ plenum & magnò imperatori convenientiſſimum. Vult enim Æneas, imperatorem, qui urbi caſtriſve quæ oppugnantur præeſt, in illuſtri & conſpicuo omnibus loco conſiſtere, unde ſaluti omnium proſpiciat, & quæ fieri velit, per tubicinem & dromocerycas univerſis præcipiat. Oppius ſive Hirtius Africani belli capite IV de Cæſare in caſtris ſuis obſeſſo. *Cæſar jubet milites omnes intra munitiones minutatim modeſteque ſine tumultu aut terrore ſe recipere, atque in opere conſiſtere: equitibus autem, qui in ſtatione fuerant, præcipit, ut uſque eo locum obtinerent, in quo paullo ante conſtitiſſent, donec ab hoſte miſſum telum ad ſe perveniret: alii quoque equitatui edicit, uti quiſque ſuo loco paratus armatuſque præſto eſſet. at hæc non ipſe per ſe coram cum de vallo perſpecularetur, ſed mirabili peritus ſcientia bellandi in prætorio ſedens, per ſpeculatores & nuntios imperabat, quæ fieri volebat.*

Καὶ εἴτε οἱ ἄλλοι φύλακες τὸ μέλλον αἴϛοιντο,) Niſi deſunt quædam, ſcribendum, καὶ οἵ τε ἄλλοι φύλ. plana eſt ſententia quam expreſſimus, τὸ μέλλον eſt præſens aliquod periculum, cujus notitia ad ducem repente provenit.

Ηϑὴ

Ἧττον τ' ἂν ὕπνοι ἐγίγνοντο διὰ βραχέος φυλασσόντων.) Invenimus ſcriptum, ἧσσον τ' ἂν ὕπνοι. fecimus ἧττον. pro ἐγίγνοντο, malim ὕπνοι ἐγγίγνοιντο. minus oboriantur ſomni. ſic mox ὕπνος τ' ἂν ἐγγίγνοιτο.

Ἵν' ὡς πλεῖστοι καθ' ἑκάστην φυλακὴν περιφυλάσσωσι.) Obſervamus apud hunc ſcriptorem vocum περιφυλάττειν & περιφύλακες uſum quendam peculiarem, & notionem diverſam ab ea quam cæteri ſcriptores illis tribuunt: nam apud Thucydidem, Xenophontem, Polybium & alios Græcorum hiſtoricos, περιφυλακαὶ ſunt, ſtationes pro muris urbis, aut vallo caſtrorum poſitæ. quod ſi plures ſtationes collocarentur, ut dicebamus ad caput quintum, περιφύλακες veteribus Græcis vocabantur, quos corruptus Helleniſmus ἐξώβιγλα appellavit, id eſt exteriores vigilias; quibus opponebant, ἐσώβιγλα, interiores & munitionibus propiores. Sic & apud B. Chryſoſtomum de ſatellitibus & admiſſionalibus loquentem, qui in magnatum aulis januas atque aditus cuſtodiunt, φύλακες & περιφύλακες diſtinguuntur. περιφύλακες ſunt, qui ab hero longiſſime abſunt, & primi ab adeuntibus conveniuntur. Æneæ vero περιφύλακες non pro muris, ſed in ipſis muris & intra urbem cuſtodias agunt. Sequitur ſtatim: περιφυλάσσοιέν τε ἂν ἐκ τῶν ἐπὶ τῷ τείχει φυλάκων περιφύλακες ὧδε. vides inter plures φυλακὰς unius φυλακείου, quod nos hodie vocamus, *vn corps de garde* fuiſſe περιφύλακα unum vel plures. ii erant inter ſtationarios primi, & munia vigilum curabant intentius quàm cæteri. itaque horum erat, circitoribus interrogantibus reſpondere. capite XXVI. clariſſime hoc docetur. Ait ibi Æneas, *Oportet ut circitores ejuſmodi temporibus quando ad vigiles accedunt, è longiore intervallo manifeſtum ſui dent indicium, voce aliqua procul edita, ut ſi forte dormiat* ὁ περιφύλαξ *procuſtos*, ſive *princeps cuſtodum, excitetur, & ad reſpondendum quòd fuerit interrogatus ſeſe comparet.* horum etiam erat proximam ſtationem obire, & ſi dormirent vigiles excitare. quod Aeneæ dicitur modò ſimpliciter περιφυλάσσειν, modò περιφυλάσσειν εἰς τὸ ἐχόμενον φυλακεῖον, ut ſtatim in iſto capite, ubi mos hic pluribus explicatur. non progrediebatur autem ὁ περιφύλαξ ultra proximam vigiliam; ſed ſtatim poſt ejus adventum proficiſcebatur ex illa ſtatione alius περιφύλαξ ad proximam: & ita deinceps, donec ſtationum univerſarum orbis eſſet abſolutus. Erat igitur genus quoddam circuitionis; quare etiam περιοδεύειν, ἀντὶ τοῦ περιφυλάττειν manifeſto uſurpat Aeneas poſt pauca. ut contra capite XXVI. περιφυλάττειν pro περιοδεύειν. proprie tamen res ſunt diverſæ περιοδεύειν, circumire vigilias cum ſigno per omnes ſtationes deferendo, ut capite illo dicetur; & περιφυλάσσειν, proximam vigiliam ſine ſigno adire. quare Aeneas quum in hoc capite inſtitutum τοῦ περιφυλάσσειν expoſuiſſet, capite XXVI. de circuitione ex profeſſo agit. qui etiam capite XXIV. τοὺς περιοδεύοντας & τοὺς περιφύλακας facit diverſos.

Τῶν

Τῶν φυλάκων μηδένα προγινώσκειν, μήτε ὅπου ςήσῃ, μήτε ὅπου φυλ.) Philo in Poliorcetico de vigilibus: καὶ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς καθ' ὃν τόπον φυλάσσουσι τὸ τεῖχος· ἵνα μὴ δύνωνται προδιδόναι τοῖς πολεμίοις τὴν πόλιν.

Ἀλλ' ὡς πυκνότατα πάντα μεθιςάναι τὰ περὶ τὴν πολιτοφυλακίαν.) Ibidem Philo; καὶ οὐ αἰεὶ ἐπιςῇ τῶν ςρατιωτῶν ἢ τῶν πολιτῶν φυλακῇ, ὀρθῶς ἔχει μεταλλάσσειν αὐτῶν τὰς ἐγκοιτίας καὶ τὰς φυλακάς. neque tantum ſtationes conſuetas vigilibus ſæpe mutare fuerit utile, ſed etiam alia omnia quæ ad cuſtodiam urbis pertinent: imprimis ipſas claves; quarum formam magni duces ſubinde mutare ſoliti; quidam bis in menſe. Procopius Gothicorum libro I. de Beliſario Romam oppugnante a Vitige obſeſſam: δὶς ἑκάςου μηνὸς τάς τε κλεῖς ἁπάσας ἀφανίζων, ἀνενεοῦτο ἀεὶ εἰς ἕτερον σχῆμα· καὶ τοὺς φύλακας εἰς φυλακτήριον ἄλλο μακράν που ἄποθεν τοῦ προτέρου ἀντικαθίςη. & plura ibidem lege in eam ſententiam.

Οὐ γὰρ ἐπιτήδειον παριέναι, ἀμελεῖ ἕκαςος πράσσειν.) *Omnes homines ea munera negligenter curant, ad quæ obeunda, conſuetudine quadam ducuntur.* ita interpretor hæc verba ſane obſcura: ſed in quibus prudentiæ ſingularis ſententia continetur. Duplex affertur ratio cur ordo & tota ratio vigiliarum ſubinde mutari debeat. prior erat, ut proditionibus obviam iretur. deinde altera hæc ſubjicitur; quia mortalium ea natura eſt, ut conſuetudo faciendi aliquid, diligentiam minuat. Cæſar belli Gallici libro VIII. *Cæſar præſidio pabulationibus mittit, qui ſubitas hoſtium incurſiones ſuſtinerent: quod quum quotidie fieret, & jam conſuetudine diligentia minueretur, quod plerumque accidit diuturnitate, Bellovaci inſidias diſponunt.* Idem Cæſar belli civilis libro III. *cum diuturnitas oppugnationis negligentiores Octavianos effeciſſet, nacti occaſionem meridiani temporis, in proxima Octavii caſtra irruperunt.* Hirtius de bello Africo: *Cæſar paucis diebus ibi commoratus, dum hoſtes quotidiano inſtituto, ſæpe idem faciendo, in negligentiam ducerentur.* porro ubi ſemel prius inſtitutum ceptum eſt negligi, accedente mox conſuetudine peccatū quamvis magnum paruum videtur, ſicut præclare B. Auguſtinus ait. Atque hujus rei obſervationem magnis imperatoribus pulcherrimorum ſtratagematum occaſionem præbuiſſe, alibi fuſè demonſtramus. Exemplum habes non inelegans capite XXIII, in eo qui velum panſum de muris ſæpius demiſit ſuſtulitque: ubi ſunt auctoris verba, ὕςερον δὲ καὶ πολλάκις γινομένου ἀμέλειαν εἶχεν.

Τῶν προφυλασσόντων εἷς ἀνὴρ ἐπὶ τὸ ἐχόμενον φυλακεῖον.) Dele illud τῶν: quod ab iis eſt adjectum, qui non cogitabant, προφυλασσόντων Atticam vocem eſſe pro προφυλασσέτωσαν. ut paullo poſt, ἐρωτώντων pro ἐρωτάτωσαν. ſic in ſuperioribus, φυλασσόντων, ὑπηρετούντων, λαμβανόντων.

Αλλων φυλάκων παρ' ἄλλοις γινομένοις προς φύλαξιν.) quid hæc ſibi velint nemo intelliget, qui vates non fuerit. Helleniſmo erit conſultum ſi ſcribatur ἄλλων φυλάκων παρ' ἄλλοις γινομένων προφύλαξιν. ſed rurſus hæc lectio ſententiæ non quadrat: neque enim dictum eſt cuſtodes venire debere ad προφύλακας; verùm contra. An igitur ſcribemus, mutata diſtinctione, πυκνὰ ἄλλων προφυλάκων παρ' ἄλλοις γινομένων φύλαξι. *quum crebro alii circuitores* ſive *procubitores ad alios veniant vigiles.*

Οπων τι ἐκ τῶν φυλάκων νεωτερισθείη, τοὺς δὲ * προφυλάσσωσιν αἰτῶρ.) Hic quoque locus divinationis indiget, non autem mediocris ingenii. Non dubito deeſſe plura verba poſt vocem νεωτερισθείη. deinde autem ſcribendum cenſeo; ὅσοι δὲ προφυλάσσωσιν, αἴτωρ. jam oſtendimus προφύλακας eos fuiſſe, qui omnes vigilum partes obibant diligentius aliis.

Απερ ἤδη γεγονότα περὶ τὰ ἡμεροσκόπια δεδήλωται.) obiter dumtaxat attigit, quod ait ſe dixiſſe; nam illa verba reſpicit capitis ſexti, ἐὰν συλληφθῶσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων.

Εν δὲ ταῖς χειμεριναῖς καὶ σκοτειναῖς νυξίν, * ἄλλην αὐτοὺς λίθους βάλλειν εἰς τὸ ἔξω μέρος τοῦ τείχους.) Quæ ſunt omiſſa, reſtitue ut in fine Græci textus annotavimus. Quæ deſunt autem ſupple, ac ſcribe: ἄλλην καὶ ἄλλην αὐτ. λ. β. infra capite XXVI, ubi hic locus tangitur: ἔχειν δὲ καὶ παρεσκευασμένους λίθους ἐν ταῖς σκοτειναῖς νυξί, καὶ βάλλειν ἄλλην καὶ ἄλλην εἰς τὸ ἔξω μέρος τοῦ τείχους.

Καὶ ὡς δὴ ὁρωμένους τινὰς ὑπ' αὐτῶν, ἐρωτώντων.) Nihil mutandum; ſed illa ὁρωμένους τινὰς accipienda pro ὁρωμένων τινῶν.

Οἱ δέ τινες τοῦτο φασὶ βλαβερὸν εἶναι.) Philo tamen in Poliorcetico non omittit. Δεῖ δὲ καὶ βάλλειν ἐκ τῶν καρβαλιώνων λίθοις ὡς μεγίστοις τοὺς πλησιάζοντας τῷ τείχει. *oportet ſaxis quam maximis eos qui propius ad mœnia accedunt, petere è tuguriolis ſupra muros.* καρβαλιῶνες Philoni ſunt caſulæ in ſummis muris ædificari ſolitæ, quas citima Latine loquentium ætas appellavit garitas. Gulielmus Brito Philippidos libro II.

Nonniſi rarus erat, qui muris ſtaret in altis:
Omnibus ad tutas fugientibus vltro garitas.

Idem Philo poſtea hujuſmodi caſulas ſpeculatorias & jaculatorias, καρβατίνας appellat, niſi eſt vitium codicis. καρβατίναι δέ σοι οἰκίαι, καὶ ἐκ τῶν καρβαλινῶν βάλλοντες καὶ οἱ λιθοβόλοι, καὶ οἱ τοξόται, καὶ οἱ σφενδονῆται. Vegetius *tuguriola* nominat, ſic ſcribens libro IV. capite XXVI. *in ipſis muris aut turribus tuguriola collocanda; in quibus vigiles hibernis menſibus ab imbribus, vel frigore; æſtivis defendatur à Sole.*

Περιαισθάνεσθαι..... ὁ γὰρ * προαστηγαῖον ἐ.) Magnum & per librum regium aut ingenium noſtrum δυσίατον vulnus. capite XXVI ubi laudatur

datur hic locus, hoc tantum ait auctor; *οἱ δὲ οὐκ ἐπαινοῦσι τοῦτο διὰ τὰ περιγεγραμμένα, ἐν ὑποψίᾳ ὄντων ἀλλήλοις.* Suſpicamur ſententiam hujuſmodi fuiſſe: propterea non probari à nonnullis, ut lapides extra muros à circitoribus jaciantur; quia cum clamoribus & magno ſtrepitu id ſoleat fieri: quæ res impedit, quominus percipi queant, ſi qui ſilentio noctis leniter & ſuſpenſo veſtigio muris ſuccedere conentur.

Ἔξω τοῦ τείχους κύνας προσδεδέσθαι νυκτερεύοντας.) Canum in bellis multus olim uſus. interdum ad dimicandum, ut de Colophoniis & aliis notat Solinus Polyhiſtore capite xx. aliquando ad conquirendum hoſtem latitantem, ut de Philippo obſervat Polyænus libro quarto. ſæpiſſime verò ad cuſtodiam urbis aut arcis, quod hic docet Æneas. traductum videtur exemplum à cuſtodia templorum & baſilicarum; de quo Seneca, De brevitate vitæ capite xi. Auctor eſt Plutarchus, Aratum, capta arce Corinthi urbis Acrocorintho, ad loci cuſtodiam canes quinquaginta cum totidem cynegis & ductoribus ibi alviſſe. Hos canes extra muros noctu duci præcipit Æneas, & alligatos ibi relinqui. alii ſolutos & liberos portis oppidi excluſerunt. Procopius Gothicorum libro i, de Beliſario Romæ obſeſſo: *τῶν στρατιωτῶν τινας, καὶ οὐχ ἥκιστα Μαυρουσίων ἔξω ἔπεμπεν· οἳ ἀμφὶ τὴν τάφρον διανυκτερεύειν ἀεὶ ἔμελλον. καὶ ξὺν αὐτοῖς κύνας ἠφίει, ὅπως δὴ μηδὲ ἄποθέν τις ἐπὶ τὸν περίβολον ἰὼν διαλάθοι.* Poteſt his adjici alius canum in bellis uſus, ad nuntios deferendos; de quo extat teſtimonium Æneæ cap. xxxi. Qui recentiores hiſtorias Hiſpanorum & aliorum populorum legerunt, ſciunt eſſe hodie, qui ad ſimilia miniſteria canibus utantur.

Ἤ τῃ ὁρμώμενον αὐτομολοῦντα.) Tangit aliam canum utilitatem in re bellica, ad transfugas deprehendendos, qui ad hoſtem facere transitionem conantur. Polyænus libro ii de Ageſipoli Mantineam obſidente. *Ἀγησίπολις μαθὼν τὰ δρώμενα, κύνας περὶ τὸ στρατόπεδον ἠφίει πολλούς· πλείονας δὲ κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς τὴν πόλιν· ὅπως μηδεὶς αὐτομολοίη φυλαττόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν ἁλῴη.*

Ὅσα δὲ πάθεα γέγονε περὶ τοῦ στιχίζειν τοὺς καιροὺς) Mira depravatio; nam ſcripſerat ſine dubio Æneas, *περὶ τοὺς τοιούτους καιρούς.* ſicut paullo antè, *περὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τοιούτους καιροὺς μάλιστα οἱ δέ.*

* *ὁμαλὸν δὲ ἅμα τούτοις μ.*) Lego, *καλὸν δὲ ἅμα τούτοις.*

Μετὰ δὲ τὴν ἔξω ναυμαχίαν ἐπιβουλευόμενος ὁ Φρούραρχος Νικοκλῆς,) Nicocles hic, non eſt, opinor, ille Salaminis in Cypro rex Teucri *λόγιος*, Euagoræ F. Iſocrati decantatus. ſed eſt, dux aliquis, fortaſſe Athenienſium, qui præſidio urbem, cujus nomen auctor non indicat, tenere juſſus fuerat. id enim eſt *φρούραρχος*, *præſidii præfectus.* Quid appellet auctor *τὴν ἔξω ναυμαχίαν*, difficilis quæſtio eſt. Scio inſularum continenti propinquarum latus *τὸ πρὸς τὸ πέλαγος νεῦον*, quod averſum eſt à terra, & altum mare ſpectat, appellari hiſtoricis

τὴν ἔξω πλωιζομένων. unde ἔξω πλεῖν dicunt iidem pro altum petere. ſed hic nullum inſulæ nomen eſt appoſitum. Legendum conjicio, μετὰ τὴν ἐν Νάξῳ ναυμαχίαν. Naxus inſula, jam inde à Piſiſtrati temporibus occupata Athenienſibus, auctore Herodoto; quum prima omnium ſociarum inſularum ſervitutis jugum exviſſet, armis in ordinem eſt coacta. & nobilis item eſt illa Chabriæ ad Naxum victoria navalis, quam anno ultimo Olympiadis centeſimæ de Pollide Lacedæmoniorum navarcho retulit. vide Diodorum libro XV.

Ἐν τῷ τείχει φυλακείοις,) ἐν τοῖς ἐν τῷ τ. φ.

Δεῖ τὰς νύκτας λύχνα καίεσθαι λαμπτῆρσι) hoc eſt ἐν λαμπτῆρσι: & ita fortaſſe ſcripſerat. λαμπτὴρ ſæpe Græcis eſt laterna, ut ad Suetonium monebamus: ubi laternæ militaris formam deſcribebamus è Julio Africano. laternæ ut plurimum erant corneæ, quarum Plautus meminit & Olympiodorus in Meteorologicorum πράξει XLIX. in illis de quibus Africanus, & quarum uſus in vigiliis & circuitionibus, tria latera corio nigro contegebantur, uno tantum ad lumen tranſmittendum relicto. alii laternas ligneas in eos uſus parabant. nam ſcribit Philo mechanicus in Poliorcetico: ἐγρηγορίας τε καὶ ἐφοδείας τὰς προσηκούσας ποιητέον, ἐν αἷς χρήσονται ξυλίνοις λαμπτῆρσιν, ἵνα ὑπὸ τοὺς πόδας μόνον φαίνωνται, καὶ μὴ καταφανεῖς ποιῶσι τοὺς ἐφοδεύοντας τοῖς ὑπεναντίοις. de hoc genere laternarum capienda verba Æneæ capite XXVI ubi circuitionum præcepta proponuntur. ὁ λαμπτὴρ φεγγέτω· εἰς ὕψος μὲν μηδέν· κεκαλύφθω γάρ τινι· ἐπὶ δὲ τὴν γῆν, καὶ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν μόνον. Obſervabis in Ænea ad dationem ſigni λαμπτῆρας ſic attolli à vigilibus, ut ſolent faces à pyrſeutis.

ὅταν σημειωθῇ μ.) pro σημεῖον δοθῇ. quod non temere leges in hac re.

ὃν δ' ἂν τρόπον ἴσως καὶ κοινῶς μακροτέρων ἢ βραχυτέρων νυκτῶν γινομένων ἅπασιν αἱ φυλακαὶ γίνοιντο, πρὸς κλεψύδραν χρὴ φυλάττειν.) Veteres horologiis uſos, quæ aquis guttantibus horas dividebant, æquè noctium ac dierum, ex Plinii libro ſeptimo & Caſſiodori ſecundo notum eſt. ſed hujuſmodi horologiorum poſterius fuit inventum, quum uſus clepſydrarum apud Græcos fuerit antiquiſſimus. Uſi ſunt clepſydris Græci primò, deinde & Romani, in foro, quod nemo ignorat; & in militia. de Græcis teſtatur hic locus Æneæ. Vegetius libro III capite VIII. *In quatuor partes ad clepſydram ſunt diviſæ vigiliæ; ut non amplius quàm tribus horis nocturnis neceſſe ſit vigilare.* Cæſar libro quinto in deſcriptione Britanniæ: *certis ex aqua menſuris breviores eſſe noctes, quàm in continente videbamus.* clepſydras intelligi nemo tam fungus eſt quin ſtatim intelligat: etſi vocem Græcam Romanæ civitatis princeps refugit. at Græcus interpres ineptè, ut alia multa; ὕδατος μέτροις τισὶ, quum debuiſſet, κλεψύδραις. Porro harum clepſydrarum facit mentionem Julius Africanus capite XL. quod

caput

caput propterea hic placuit deſcribere, ut ex comparatione verborum Æneæ cognoſcerent lectores, unde ſua Africanus deſumpſerit, vel potius pene ad verbum deſcripſerit, & quidem diſſimulato auctoris nomine. Sic ille: Κλεψύδρα, πάνυ χρήσιμον τὸ κτῆμα πρὸς τοὺς νύκτωρ φυλάσσοντας, μακροτέρων ἢ βραχυτέρων νυκτῶν γινομένων. αὕτη δὲ συμβάλλεται οὕτως· χρὴ κεκηρῶσθαι αὐτῆς τὰ ἔσωθεν· καὶ μακροτέρων γινομένων τῶν νυκτῶν, ἀφαιρεῖσθαι τοῦ κηροῦ, ἵνα πλέον ὕδωρ χωρῇ· βραχυτέρων δὲ προσπλάσσεσθαι, ἵνα ἔλασσον δέχηται. τὴν δὲ ταύτης ὀπὴν ἀκριβῶς δεῖ ποιεῖσθαι, δι᾽ ἧς τὸ τῆς προθυμίας ὕδωρ ἐκρεῖ. *Clepſydra res eſt, nocturnis cuſtodibus, ſive productiores, ſive contractiores noctes ſint, cum primis utilis. hæc ita compingitur. interiora clepſydræ cera oportet eſſe oblita. & longiores quidem ſi fuerint noctes, de cera eſt auferendum; quo plus aquæ ipſa capiat: ſin autem breviores, amplius allinendum: quo minus aquæ contineat. foramen verò illius, per quod aquæ effluit quantum ipſe cupis, accurate debet eßе confectum.*

ὀχλεῖν, καὶ ε..... περιοδείας χρὴ τῶν στρατηγῶν σκυταλίδα ἔχουσαν (C.) Hæc eſt ſcripta lectio, miris modis deformata. Scribo; ὀχλεῖν. κατὰ δὲ τὰς περιοδείας χρὴ σκυταλίδα ἔχουσαν σημεῖον παρὰ τοῦ στρατηγοῦ παραδίδοσθαι τῷ πρώτῳ φύλακι. ſuſtulimus voces otioſas τῶν στρατηγῶν. pro quibus legendum eſſe fortaſſe τῶν στρατιωτῶν adnotatum erat in regio. neutra vox, quod ego ſciam, ferri poteſt. Ad rem ipſam quod attinet, Græcorum militiæ inſtitutum hic narratur, in quo tota circuitionis utilitas continetur. nam circumitio vigiliarum eo ſpectat, ut in eos qui vigilias non objerint, aut male objerint, poſſit animadverti. quò igitur delinquentes deprehenderentur, inſtituta fuit ea σκυταλίδος περιφορὰ καὶ παράδοσις, quam hoc loco deſcribit Æneas. Σκυτάλην nemo ignorat ſignificare lignum teres. σκυταλὶς ejuſmodi lignum eſt, ſed minus quàm ordinaria ſcytala. in hoc ligno figura quædam & ſignum exprimebatur ut à cæteris diſtingueretur: ſimillima his fuerunt illa ξυλήφια βραχέα τελέως, ἔχοντα χαρακτῆρα, quorum in Romana militia Polybius meminit libro ſexto. Ait auctor, ejus formæ taleam à Tribuno tradendam eſſe illi qui circuitionem primus obibit. hunc verò lignum acceptum ad proximam vigilum ſtationem deferre debere, atque ibi tradere τῷ φύλακι, id eſt illi vigilum, qui in circumeundi munere ipſi eſt ſucceſſurus; illum ad proximam ſtationem ſignum debere deferre, & alteri ſimiliter tradere; qui porrò idem ſit facturus; donec orbe vigiliarum omnium confecto, ad Tribunum qui dedit ſcytalis revertatur. quod ſi circitor aliquam ſtationem à vigilibus deſertam invenerit, ut cui tradat ſcytalidem non habeat; retro ad Tribunum pedem referre illum debere, ut Tribunus vitio intellecto, per centurionem deſertæ ſtationi ſtatim proſpiciat, & mox in deſertores animadvertat. Hæc ratio & utilitas eſt ejus inſtituti, quod hoc loco Æneas

 deſcribit.

deſcribit. Alii Græci in eam rem non ſcytalide, ſed nola ſive tintinabulo utebantur. nam τῇ τ̃ σκυτάλιδος περιφορᾷ καὶ παραδόσει, ſimillimum fuit inſtitutum τ̃ περιφορᾶς τ̃ κώδωνος καὶ παραδόσεως: circitores enim ad proximam ſtationem tintinabulum deferebant & alteri tradebant, qui & ipſe rurſus faciebat idem. Romanæ verò militiæ conſuetudo, partim ſimilis, partim diſſimilis. Scytalidi reſpondet illud κάρφος ut appellat Polybius, id eſt lignum minutum, in quo erat aliquid inſcriptum. at ratio utendi hoc ligno multum diverſa. Sed de iſtis omnibus ubertim σὺν Θεῷ ad VI Polybii.

Πάντα ἀντιδιδόναι παρ' οὗ ἔλαβε τ̃ σκυτάλιδα) Quid eſt πάντα? non enim reddendum eſt aliud, quàm ſcytalidem. Forte ſcribendum, παραχρῆμα ἀντιδιδόναι, vel ἀποδιδόναι.

Τὸν μὴ παραδεξάμενον, ἀλλ' ἐκλιπόντα τ̃ φυλακὴν.) quid ſi ſtationem quidem non deſerverit, ſed dormiens fuerit deprehenſus? miror Æneam alterum hoc vigiliarum peccatum prætermittere, & hoc loco & mox iterum de pœna deſertoris cum loquitur. Polybius de circitoribus Romanis verba faciens, ἐὰν δ' εὕρῃ κοιμώμενον, ἢ λελοιπότα τινὰ τ̃ τάξιν.

Ος δ' ἂν φυλακῆς αὐτῷ οὔσης μὴ παρῇ εἰς τὸ τεταγμένον.) Procopius de circitoribus à Beliſario inſtitutis, in urbe Roma à Gotthis obſeſſa. τοῖς ἐν τῷ περιβόλῳ ἄρχουσι ἐς νύκτα ἑκάστην ἑτέρους ἐφίστη. οἷς δὴ ἐπέκειτο, μέτρον τι τ̃ τείχους περιϊοῦσιν, ἐκ περιτροπῆς ἀναγράφεσθαι τὰ τῶν φυλάκων ὀνόματα· καὶ ἤν τις ἐνθένδε ἀπολειφθείη, ἕτερον μὲν αὐτ' αὐτοῦ καταστήσασθαι ἐν τῷ παραυτίκα. ἀναστρέφειν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ εἰς αὐτὸν, ὅς τις ποτε ὁ ἀπολειφθεὶς εἴη, ὅπως δὴ κόλασις ἡ προσήκουσα ἐς αὐτὸν γένοιτο. Simillime ut præcepit Æneas, deſertoris in locum ſubito alium hi quoque circitores ſubſtituebant, & die inſecuto in reum militaris delicti animadvertebant.

Ο λοχαγὸς αὐτ̃ παραχρῆμα τ̃ φυλακὴν ἀποδίδοσθω) *centurio confeſtim ejus cuſtodiam vendito.* ἀποδίδοσθω verbum ita accipiendum eſſe arguunt ſequentia ἀποδιδόντα τῷ περιαμένῳ τ̃ φυλακήν. Porro *vendere cuſtodiam*, ſive *vigiliam*, interpretor, aliquem conducere qui & commoda illa percepturus ſit, quæ deſertor capiebat, & vicem illius vigilias acturus, & cæteras λειτουργίας omnes præſtiturus. Heic notandum eſt, in conductitio ſolum milite & mercenario, non autem in cive, iſtud Æneæ præceptum poſſe locum habere. de more autem & modo militis conducendi ad urbis defenſionem, dictum antè capite XIII; nonnihil & capite nono. ex illis locis apparet, μίσθωσιν & conductionem potius fuiſſe quàm veram venditionem aut emptionem, de qua hoc loco agitur; licet Æneas verbis utitur legitimæ emptioni convenientibus. non diſſimile eſt, quod Romani *emere militem* vel *auxilia* dixerunt, pro conducere. At quod in jure Romano paſſim legitur de

militia

militia empta, vendita aut legata, plane res diverſa eſt, neque horſum ullo modo pertinet.

Ἐπὶ τῷ πρόξενος ἐξ αὐτοῦ ἀποδιδότω τῷ παρειλαμμένῳ τὴν φυλακήν.) Quemadmodum apud Romanos teſſeræ frumentariæ iis dabantur, quos ad frumentationem volebant admitti: ſic videntur apud Græcos privati homines qui conductos à ſe milites alebant, ut fuit ante expoſitum, ſignum aliquod dediſſe, & velut teſſeram hoſpitalem; ut ſcirent ſinguli, quò ſeſe reciperent, & cujus hoſpitio uti deberent. eam teſſeram Æneas heic *φυλακὴν* appellat *cuſtodiam*, quia quaſi pignus eſt mercedis pro cuſtodia debitæ. nam *ὁ παρειλαμμένος τὴν φυλακὴν*, is eſt qui in locum & munera deſertoris ſuccedens, jus nactus eſt fruendi teſſera illius, & omnibus commodis.

Ἄφωνα ποιοῦνται τινὲς τὸν καιρὸν, ἐπικαύσαντά τι τοῦ σώματος) Ut canes & gallos gallinaceos inuſta parte aliqua corporis, quod ait Æneas, dolor reddit mutos; ſic etiam equos vetat hinnire, ex hac aut ſimili cauſa concitus dolor. adeo verum eſt, quod dicebat Plato, *οὐδὲν ζῶον λυπούμενον ᾄδει.* Julius Africanus capite IX obſervat, equorum hinnitum in rebus bellicis magnum interdum momentum facere. eamque adeo rem Ariſtomeni Meſſenio pulcherrimi ſtratagematis anſam præbuiſſe, quo Lacedæmonios devicit. Parthos vero quoties vellent efficaciter equos ſuos impedire, quominus inter pericula hinnirent, ſolitos vinculo valido caudam illis vehementer adſtringere; ita ut acrem ex ea conſtrictione dolorem caperent. *τῇ γὰρ ἐννοίᾳ*, inquit, *τῆς ἐπιδέσεως ὁ ἵππος ἀλγῶν τὸν αὐτοῦ μὲν θυμὸν φυλάττει καὶ τάχος· μόνον δὲ τὸ φώνημα ἴσχει.*

Ad Cap. 23. Monita & cautiones proponuntur iis neceſſariæ, qui eruptionem in hoſtes ſunt facturi: de quibus ante dictum capite XV & ſequente.

Φυλάξαι ὅπως μὴ ἐξαυτομολήσῃ.) Scrib. *μήπως ἐξαυτ.* ut mox. *ἐφύλασσον μήπως αὐτομολήσῃ.*

Ἵνα μηδ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀνὴρ πυρ.) quid auctor ſibi velit iſtis verbis non capio.

Καὶ ὧδε ἐλθόντες) quò? aut quid ſibi voces iſtę volunt? apparet deeſſe aliquid, neque mendo hæc verba carere.

Ταύτῃ καταπέτασιν ἀγγεῖον,) magnum linteamen inſtar veli appellat *ἀγγεῖον.* mox vocat *ἱστίον.* ſed vocum *ἄγγος* & *ἀγγεῖον* ampliſſima ſignificatio eſt. capite XXIX *ἄγγεσιν ἀχύρων*, id eſt *φορμοῖς*, vel *σάκκοις.*

Πυρσεύοντές τι, ἢ ἐμπρήσαντες) *πυρσεύσαντες* editum oportuit, ut in autographo.

* *παράξεις δὲ καὶ ὧδε ἐξοισθήσεται ἐξ ἀρχόντων προετοιμ.*) Niſi gravius acceptum eſt vulnus ſcribo, *πράξεις δὲ καὶ ὧδε γεγυμνημένη ἐξοισθήσεται ἐξ ἀρχόντων.* *Προετοιμ.* eſt tranſpoſitio non invenuſta, pro *ὧδε γεγυμνημένη ἐξ ἀρχόντων.* verbo *ἐκφέρειν* non ſemel ſic utitur. capite ſecundo: *ἐξ-*

ἱστέον δὲ καὶ τὰ ὑπεναντία τούτοις. capite XVII. *παράδειγμα δ' ἐξοίσω γινόμενον πάθος.* alibi verbum hoc omittit *ἔξωθεν* ſupplendum. capite XXIX. *παραδείγματος ἕνεκεν ἐπὶ πράξει γεγενημένα.*

οἵ γε ἄρχοντες καὶ οἱ συνελθόντες, τοὺς πολεμίους παρεκάλουν εἰς βοήθειαν.) Omnino *τοὺς πολίτας* ſcribendum, quamvis repugnante ſcripto exemplari.

ὡς καταπεμψόμενοι τὰ ἀγγελλόμενα.) Non dubitavimus ita corrigere ſcriptam lectionem, *ὡς καταπεμψόμενοι.* poteſt ſcribi etiam *ὡς καταψόμενοι.* mox *δῆθεν* ſcripſimus, quum inveniſſemus *μηθέν.* & ſtatim *ὑπὸ αὐτοῖς ξενικὸν προητοιμασμένον κρυφαίως κομισθὲν κατὰ θάλ.* pro depravatiſſima mſ. ſcriptura, *κρύψαι ὡς κομισθέντες κ. θ.*

Ad Cap. 24. Proponuntur obſervationes & cautiones variæ ſuper teſſeris dandis. *σύνθημα* Græcis hiſtoricis teſſeram plurimum ſignificat, quod vocale ſignum eſt, ut dicebamus ad caput IV. ſæpe tamen generali notione pro ſigno, *ἀντὶ συστήματος καὶ σημείου*, capitur. ut cum ſcribit Polybius libro primo, *οἱ Καρχηδόνιοι (συνθήματος ἀρθέντος ἐκ τῆς Ἀμίλκου νεὼς μετεβάλλοντο.* iterum *ἀρθέντων τῶν συνθημάτων ἐφ' ἑκατέρας τῆς ναυαρχίδος συνέβαλον.* nam *ἀρθῆναι τὸ σύνθημα*, de teſſera dici non poteſt: ſed potius *εἰπεῖν, δηλοῦν, παραδιδόναι*, & *παρέρχεσθαι*, vel *περιιέναι*, apud Xenophontem & alios.

περὶ τὰ νομιζόμενα ἑκάστῳ ἔθει τῶν ἀνθρώπων.) Lego *ἔθνει.*

ἐὰν κατὰ γλῶσσάν τις παραγγέλλῃ ἢ κοινόν τι ἅπασι.) Delenda vocula *ἢ* ante *κοινόν.* ſi rem communiter omnibus notam, pro teſſera dans, dialecto peregrina utatur: ut ſi Athenis, vel inter Athenienſes dei nomen teſſerę loco velit dare,& pronuntiet *σιός*; aut inter Lacedæmonios *Θεός.* notum quid ſit *γλῶσσα*, unde Gloſſarium, & *γλώσσαις λαλεῖν*, apud Apoſtolum.

Οἷον Χαριδήμῳ Ὠρείτῃ.) Hic eſt Charidemus Oritanus, cujus res geſtas fuſe perſequitur Demoſthenes in oratione adverſus Ariſtocratem, quam pleriq; cenſent habitam Olympiadis CVII anno primo. ibi etiam meminit orator capti Ilii a Charidemo, ut & Plutarchus initio Sertorii & alii. Ariſtoteles quoque in II Oeconomicorum inter illos qui parandæ pecuniæ ſubtiles rationes excogitarunt, hunc commemorat.

Περὶ τῆς Αἰολίδος συνέβη καταλαβόντι Ἴλιον) hoc eſt, quo tempore in Æolidis parte dominabatur. Ariſtoteles, *Χαρίδημος Ὠρείτης ἔχων τῆς Αἰολίδος τινὰ χωρία.* eo igitur tempore cepit Ilium Charidemus, in Phrygia vicina ſitum, non in Æolide.

εἰσεπορεύετο εἰς ἀγρὸν .... τὰ ἀγρευθέντα ἑκάστοτε.) Nihil puto deeſſe, lego *εἰσεπορεύετο εἰσάγων τὰ ἀγρ.*

Οἰκέτου δ' καὶ εἰς λόγους κρυφαίως ἀφικόμενος.) Alii narrant aliter: famulum hunc, quum de more prædatum exiiſſet, à Charidemo fuiſſe

captum

captum. Polyænus libro tertio, Χαρίδημος Ἰλιέων λεηλατούντων αὐτοῦ τὴν χώραν, οἰκέτην Ἰλιέα προσελθόντα ἐπὶ λείαν συλλαβὼν, μεγάλοις δώροις ἔπεισε προδοῦναι τὴν πόλιν.

Μεθ᾽ ἵππου δὲ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐν τῇ νυκτί.) Etiam heic auctorum narrationes diſſentiunt. nam Polyænus ſcribit Charidemum ipſum famulo equum dediſſe abducendum inter cætera prædæ dolo conceſſæ. ſed Æneas de re loquitur, quæ ſua proculdubio aut patrum memoria contigerat. In eo omnes conſentiunt, fatalem Troiæ hunc equum fuiſſe, & cauſſam præcipuam cur à Caridemo caperetur. & obſervant veteres, propter equos, aut per equos ter captum fuiſſe Ilium: primo cepiſſe Herculem propter Laomedontis equas: iterum Agamemnonem dolo equi duratei uſum: tertio nunc Charidemum. Plutarchus initio Sertorii; ἑάλω δὲ τὸ Ἴλιον ὑφ᾽ Ἡρακλέους διὰ τὰς Λαομέδοντος ἵππους, καὶ ὑπὸ Ἀγαμέμνονος διὰ τοῦ δουρείου προσαγορευθέντος ἵππου. τρίτον δὲ ὑπὸ Χαριδήμου, ταῖς πύλαις ἵππου τινὸς ἐμπεσόντος, ἀποκλεῖσαι ταχὺ τῶν Ἰλιέων μὴ δυνηθέντων. epigramma vetus.

Carminis Iliaci libros conſumpſit aſellus:
Hoc fatum Troiæ eſt, aut equus aut aſinus.

Ἀλλὰ μὴ κατὰ τὴν διάλυσιν ἢ τὴν ἐκτομίδα πυλίδα, ὥσπερ εἰώθει, εἰσέλθοι.) Interpretor διάλυσιν, de portarum foribus hiantibus, potius quam apertis. Latini hiſtorici *ſemiapertas fores portæ* vel *adapertas* dicere ſolent ut Livius. alii *ſemiclauſas* ut Marcellinus. *adaperire* eſt διαλύειν, aut ὑπανοίγειν, non autem ἀνοίγειν. vulgo dicemus, *entreouurir.* πυλὶς paruam portam proprie ſignificat; & quam hiſtorici ῥινοπύλην aut παραπορτίδα nominant; Livius *portulam.* Sed hoc loco πυλὶς de foribus, non de alia porta dicitur. pars igitur forium quæ aperta portulam in ipſis foribus efficit, appellatur ab Ænea πυλὶς ἐκτομὶς ſive ἐκτομὰς, *portula exſectitia.* aliter Græcam exprimere non poſſumus. per hanc non admittebantur jumenta, ſed tantum homines, atque ii non niſi ſinguli. infra capite XXVIII. προνοεῖσθαι δεῖ ἐν τῇ πύλῃ ἐκτομάδα ἵνα σώματα μόνον ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἐκτομάδα πυλίδα ἐξίῃ καὶ εἰσίῃ καθ᾽ ἕνα. Julius Africanus hunc locum deſcribens ἐκτομάδα ſimiliter appellat. ἐκτομὰς ut ἐκβολὰς, *ejectitia vulua.*

Ἔτυχε δὲ καὶ αὐτὸς ἀγχίνως πάλιν ἀνθυποπτεύσας.) Neminem dubitaturum arbitror, recte hæc à nobis eſſe concepta, quæ in exemplari ita erant: ἔτυχε δὲ καὶ αὐτὸς ..... ἀγχίνως πάλιν ἂν .... ὑποπτεύσας.

Ἐπὶ μὲν ἄγραν πορευόμενος) eſt quidem ἄγρα venatio non autem deprædatio: heic tamen de venatione prædæ bellicæ accipiendum. uſus autem eſt de induſtria illa voce, ut conuenientiam inſtituti oſtenderet cum nomine Dianæ ἀγροτέρας.

Ἐπὶ δὲ κλοπήν τινα πράξειν ΕΡΜΗΝ ΔΟΛΙΟΝ.) Omnibus in univerſum conſiliis clandeſtinis Mercurium præeſſe ſtulta antiquitas

habuit perſuaſum. Chorus apud Sophoclem in Electra de Oreſte ultionem patris moliente. Ὁ Μαίας δὲ παῖς Ἑρμῆς σφ' ἄγει δόλον σκότῳ Κρύψας πρὸς αὐτὸ τὸ τέρμα, κοὐκέτ' ἀμμένει.

Ἰφικράτης δὲ) hujus multa celebrantur à ſcriptoribus inventa bellica, & res geſtæ præclarè, Polyæno imprimis, quem vide libro tertio.

Τὸν περίοδόν τε καὶ φύλακα ἔχειν.) hoc eſt, τὸν προφύλακα; & fortaſſe ita ſcripſit, ut ſtatim τοῖς περιοδεύουσι καὶ προφύλαξι. vide ad caput XXII. Nova autem ratio vitandæ fraudis in re teſſerarum hic proponitur ab Iphicrate inſtituta; ut duplex in caſtris teſſera verſaretur, una vigilum proprie, altera circitorum. utramque autem utriſque notam eſſe oportuit. nam ut circitor procuſtodem, ſic procuſtos circitorem interrogabat. Invenio apud Philonem, de duplici teſſera præceptum hujuſmodi. ξένα δὲ καὶ διπλᾶ δοτέον ἐστὶ τὰ συνθήματα· ἵν' ἐργωδῶς οἱ πολέμιοι καταμανθάνωσιν αὐτὰ, ἐὰν καὶ ἐξάκουστον ἀπὸ τοῦ τείχους ᾖ γίνηται. & fateor quidem rationem hanc vulgari eſſe aliquanto ſeveriorem; ſed & multo operoſior eadem & difficilior.

Ὁ δ' αὖ ἐρωτηθείς.) Erat ſcriptum ἄν. poteſt etiam, ὁ δ' ἀντερωτηθείς.

Καὶ ἐν Θήβαις ὅτε τὴν Καδμείαν καταλαβόντες ἐσκεδάσθησαν νυκτός.) Fallor aut ſcribendum, ὅτε οἱ τὴν K. ut intelligatur hęc diſperſio & error accidiſſe, cum in eo eſſent ut arcem occuparent, non poſt occupatam Cadmeam, quod altera lectio ſignificat. obſcure autem & breviter Æneas, rem quæ ipſius ætate acciderat, ceu notam omnibus, tantum attingit. non enim dubium eſt contigiſſe hunc caſum, vel quum Phœbidas Lacedæmonius Cadmeam cepit, anno tertio Olympiadis nonageſimæ nonæ: vel quum Pelopidas eam recepit ſequentis Olympiadis anno tertio. cujus poſterioris ἁλώσεως mentio fit iterum capite XXXI.

Τὰ δὲ συνθήματα ἐρωτᾶσθαι κοινῶς τοῖς τε περιοδ.) Plane quid ſibi velit auctor iſtis verbis non poſſum conjectura aſſequi. eſt enim & corrupta, & fortaſſe etiam mutila ſententia. In tantis tenebris unum ſuccurrit, videri Æneam redire ad Iphicratis inſtitutum, & hoc dicere: communiter illud eſſe ſervandum, & circitori & procuſtodi, ut alter alterum viciſſim de teſſera ſeſe interrogent. nam alioqui ſi non duplici teſſera utantur, ſed ſimplici dumtaxat, poſſe etiam hoſtem, qui datam procuſtodi teſſeram, aliquo caſu cognoverit, (quod multis modis poteſt accidere) ſub ſpecie circitoris latere. Hæc mea ſuſpicio eſt; quam ſi quid melius doctiores & acutiores excogitarint, περιχαρὴς admittam & gratias habebo.

ὁ γὰρ περίοδος καὶ πολέμιος ἀνερωτῶν.) Verti quaſi ſcriptum eſſet ὡς γὰρ περίοδος καὶ πολέμιος ἂν ἐρωτώη. *nam etiam hoſtis ceu circitor poſſit de teſſera interrogare.* Senſum jam expoſuimus. ſimilis ſententia apud Onoſandrum neceſſitatem περὶ συνθήματος hac demonſtrantem

tem

ſtem ratione; quia poſſit fieri, ut hoſtis qui ſimplicem teſſeram reſciverit, ea utatur tanquam amicus. ἵνα μὴ, inquit, μόνον γινομένης ποτὲ ταραχῆς, πιστεύσωσι τῷ λεγομένῳ συνθήματι (τοῦτο γὰρ δύνανται καὶ πολέμιοι καταλαβεῖν πολλάκις ἀκούοντες) ἀλλὰ καὶ τῷ παρασυνθήματι. Horſum quoque ſpectant Philonis verba, quæ infra ſubjeci: μεταλλακτέον δέ ποτ' ἐστὶ καὶ τὰ συνθήματα. ἵνα εἰ τῶν ἔνδοθέν τις κακουργῶν τὸ σύνθημα δῷ τοῖς πολεμίοις· ἢ αὐτοὶ νυκτὸς ὑποτάξαντες τῷ τείχει λάβωσιν, ἀχρεῖον αὖθις ᾖ, γινομένης τῆς μεταλλαγῆς. *Teſſeras interdum mutare oportet; ut ſi quis incluſorum fidem violans inimicis teſſeram indicet, aut ipſi per noctem mœnibus ſuccedentes, ſignum audiant; facta mutatione teſſeræ, ea res ſit ipſis inutilis.*

Ad Cap. 25. ΠΑΡΑΣΥΝΘΗΜΑΤΑ de quibus hoc loco agitur, ſigna eſſe muta, ut appellat Vegetius, ad quartum caput jam oſtendimus. Meminit horum Polybius libro nono in luculenta digreſſione, quæ eſt de inſtitutione imperatoris. τὸ δὲ τελευταῖον, ait, συνθημάτων καὶ παρασυνθημάτων, ἔτι δὲ ἐκλογῆς, δι' ὧν καὶ μεθ' ὧν ἐνεργηθήσεται τὸ κριθὲν, οὐκ ὀλιγωρητέον. ea eſſe muta ſigna, & vocalibus opponi, variéque fieri, ut nutu manus, armis colliſis, aut concuſſis, haſta inclinata, aut enſe huc illuc agitato, docet Onoſander his verbis: τὸ δὲ παρασύνθημα μὴ διὰ φωνῆς λεγέσθω, ἀλλὰ διὰ σώματος γινέσθω, ἢ νεύματι χειρὸς, ἢ ὅπλων συγκρούσει, ἢ ἐγκλίσει δόρατος, ἢ παραφορᾷ ξίφους. Apud alios Tacticos ſigna ejuſmodi non παρασυνθήματα nominantur, ſed ὑποσυνθήματα. ſcribit enim Philo in ſuo Poliorcetico; τούτοις καὶ τοῖς ἀμφοδάρχαις συνθήματα καὶ ὑποσυνθήματα παρὰ τῶν στρατηγῶν δίδοσθαι δεῖ· τὸ μὲν φωνῆεν, τὸ δὲ ἄφωνον. idem ſcriptor poſtquam de mutatione teſſeræ ea dixiſſet quæ modo recitavimus, ſubjicit de utilitate mutorum ſignorum, & variis eorum modis hæc: Διὰ τὰ ὑποσυνθήματα καταφανεῖς γίνονται οἱ λάθρα ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες· ἔστι δὲ τὰ ὑποσυνθήματα τοιαῦτα. ἀπαιτήσαντα δεῖ τὸ σύνθημα ἀφελέσθαι τὴν καυσίαν, ἢ τὸν πῖλον, ἢ τὴν περικεφαλαίαν ἐὰν ἔχῃ, ἢ πρόσκωπον τὸ ἐγχειρίδιον ποιῆσαι, ἢ τὴν δεξιὰν ἐμβάλλειν, ἢ τῆς χλαμύδος ἐπιλαβέσθαι. *Mutorum ſignorum ope, illi fiunt manifeſti, qui muros clam conſcenderunt. Signa autem muta hujuſmodi ſunt: poſtquam teſſeram exegerit, oportet cauſiam vel pileum tollere, vel galeam ſi habuerit, aut pugionem vel enſem capulo prehendere, aut illi dextram injicere, aut chlamydis laciniam apprehendere.* Leo Auguſtus Conſtitutione XIX ubi de pugna navali dantur præcepta, poſtquam dixit hoc ſignorum genere eſſe utendum; in declarando eorum uſu verbum ὑποσημαίνειν uſurpat, ſicut Philo ὑποσύνθημα. Sic Imperator § 41. τὸ δὲ σημεῖον ὑποσημαινέσθω ἢ ὀρθὸν ἱστάμενον ἢ ἐπὶ δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ κλινόμενον, ἢ ὑψούμενον, ἢ ταπεινούμενον, ἢ ὅλως ἀφαιρούμενον, ἢ μετατιθέμενον, ἢ διὰ τῆς ἐν αὐτῷ κεφαλῆς ἄλλοτε ἄλλως φαινομένης ἀλλασσόμενον, ἢ διὰ σχημάτων, ἢ διὰ χρωμάτων. *Signum illud dato ſignificationem, vel*

vel ſtans erectum, vel ad dextram ſiniſtramve inclinatum, vel concuſſum vel ſublime factum, vel depreſſum, aut omnino ſublatum, aut tranſpoſitum; aut per verticem alias aliter apparentem immutatum, aut figurarum vel colorum variatione. Eſt vero obſervandum, in expoſitione παρασυνθημάτων à cæteris diſſentire Æneam. quum enim probaverimus diſertis Onoſandri & Philonis verbis παρασύνθημα id ipſum eſſe ſignorum genus, quod Latini mutum vocant, quia neque voce neque ſono editur: noſter tamen inter παρασυνθημάτων exempla, etiam vocem aliam præter teſſeram & ſonum ponit; ἄλλο προσυγκείμενον φωνῆσαι, ἢ ψόφον ἐμφανίσαι. confundit igitur Æneas diſcrimen quod Tactici ſtatuunt inter ſigna vocalia, ſemivocalia, muta, ut dicebamus ad caput quartum; ubi etiam docuimus, diſtingui παρασυνθήματα, inter ordinaria & extraordinaria, quę dicuntur Græcis τὰ ἐκ τοῦ καιροῦ.

Ad Cap. 26. Jam diximus ad caput XXII: quo loco diſcrimen expoſuimus, quod fuit olim inter circitores & περιφύλακας.

καὶ παρασύνθημα ὡς ἀκριβῶς ἐκ πλείονος διαγνῶναι ἑαυτούς) Videtur ſcribendum, παρασυνθήματι, vel παρασυνθήμασι.

Περιοδεύειν δὲ ἄνευ λαμπτῆρος, ἂν μὴ λίαν χειμὼν ἢ καὶ σκότος.) Philo contra, ἐκκοιτίας τε καὶ ἐφοδείας τὰς προσηκούσας ποιητέον ἐν αἷς χρήσονται ξυλίνοις λαμπτῆρσι. Vide ad caput XXII.

Καὶ τὰ περὶ τῶν ποδῶν μόνον φεγγέτω.) in regio vox ποδῶν deſideratur; ob nimiam videlicet convenientiam cum præcedentibus περὶ τῶν. qui eſt familiariſſimus librariis error. Philo, quem ante attulimus, ἵνα ὑπὸ τοὺς πόδας μόνον φαίνωνται.

*Ἐν γὰρ τοῖς ψύχεσι καὶ * δήλοις.)* Probabilis eſt, ſi minus vera, lectio quam ſumus ſecuti, καὶ ὑετοῖς. poteſt & πάγοις, cum gelu concreta ſunt omnia.

Ἐὰν δὲ ἅμα τούτοις καὶ ἐπὶ τοῦ τείχους περιοδεύωσι,) Oratio eſt imperfecta. Scripſit fortaſſe Æneas ἔνιοι δὲ ἅμα τούτοις καὶ ἐπὶ τοῦ τείχους περιοδεύουσι. *Sunt etiam qui circuitionem faciant ſuper ipſis muris.* Alioquin pugnare ſecum auctor videbitur, qui ſtatim ſubjiciat, χρὴ δὲ τὰς περιοδείας εἶναι κάτω τοῦ τείχους, καὶ μὴ ἀναβαίνειν τοὺς περιόδους. quomodo enim circuitio fiet ſuper ipſis muris, ſi circitores mænia vetantur aſcendere? nulla erit pugna, ſi hoc poſterius ex ſententia ſua dicere Æneam intelligamus; illud prius ex aliorum.

Διὰ τὰ προγεγραμμένα) locus ad quem rejicit lectorem extat capi. 22.

Πλὴν τῶν φυλακῶν,) Scribo φυλάκων.

Ἢ διὰ τὸ πλῆθος ἀποβαλεῖν, ἢ τραυμάτων, ἢ συμμ.) Ita regius. Legendum, ἢ ἐκ τραυμάτων. *propter accepta vulnera;* hoc eſt propter multitudinem vulneratorum. Mox tolli poteſt lacuna atque ita ſcribi, καὶ τεταπεινωμένον ἢ ἐπικίνδυνά τε ἢ πολεμίων ἐγγὺς ὄντων.

Μετὰ τῶν αὐτῶν ἀποδεκτῶν ἀνδρῶν.) Scribendum ἀπολέκτων. mos eſt militiæ,

militiæ, ut ſingulis ducibus præſto ſemper ſit manus ſelectorum militum, plurium pauciorumve, pro dignitate ducis. Scribe deinde, ἀποδέχονται δέ τινες καὶ τάδε.

Καὶ πρὸς ὃν πάντες ἀντιμετρῶνται οἱ περιφύλακες.) Planior futura ſententia, ſi ſcribatur, καὶ εἷς, πρὸς ὃν π. Vult Æneas, omnes murales cuſtodes paratos habere ſuos λαμπτῆρας ad dandum ſignum. præter quos, alium in loco maxime edito jubet collocari, quem omnes ſpeculatores & procuſtodes teneantur diligenter obſervare, ſi quod inde ſignum dabitur.

Ad Cap. 27. De Panicis terroribus eſt hoc caput. docet quomodo & ſedari in amico exercitu queant & excitari in hoſtili.

Ἅπερ ὑπό τινων καλεῖται Πάνεια.) Non Πάνεια ſed Πανικὰ, vel Πανικοὺς θορύβους hiſtorici Græcorum vocant. quod addit Æneas nomen eſſe Peloponneſium; haut ſcio an ad vetuſtam ejus peninſulæ appellationem alludat, quando dicebatur Πανία. Heſychius Πανία, ἡ Πελοπόννησος. ſed conſentiunt omnes Græci, ejuſmodi pavores & δείματα ἄλογα καὶ ἐκ μηδεμιᾶς αἰτίας, à Pane credita fuiſſe immitti. quod præter grammaticos ſcribunt diſertè Phurnutus de diis, Pauſanias in Phocicis & Polyænus libro primo. quæ etiam fuiſſe Æneæ ſententia videtur, addentis, propriam Arcadum eam eſſe vocem. Nam Arcadiæ tutelaris Deus Pan. Simillime Romani à Fauno Deo agreſti hujuſmodi lymphaticos furores immitti exiſtimabant, ut ſcribit Dionyſius Halicarnaſſ.

Τοῦτο οὖν τινὲς, κελεύουσι καταπαύειν, θέλοντες αὐτὰ σημεῖα προσυγκεῖσθαι τοῖς ἐν τῇ πόλει διδόντες γνωσ.) Corrupta lectio & diſtinctio ſententiam perdiderunt, quam ex iſtis nemo eliciat bonam. Fortaſſe codex eſt defectus, quod vox διδόντες arguit, ſi modo auctoris illa eſt; quod non puto. Lego totum locum ſic: ἔστι δὲ τὸ ὄνομα Πελοποννήσιον, καὶ μάλιστα Ἀρκαδικὸν τοῦτο. τινὲς οὖν κελεύουσι, καταπαύειν θέλοντες αὐτὰ, προσυγκεῖσθαι τοῖς ἐν τῇ πόλει σημεῖα, δι' ὧν γνώσονται, ὅτι ἐστὶ Πάνειον.

Ἔστω δέ. αἰσθήσεσθαι πυρός τι προσυγκείμενον ἐπὶ χ.) Poteſt ferri hæc lectio: ſed quia in tam depravato codice omnia mihi ſunt ſuſpecta, non verebor conjecturam meam afferre. Fortaſſe igitur ſcripſerat Æneas: ἔστω δὲ (nempe σημεῖα) οἷον τόδε. πυρ. fortaſſe etiam ulcus ſubeſt τῆς ἡμετέρας χειρουργικῆς κρεῖττόν τι.

Ἄριστον δὲ προπαραγγέλλεσθαι καθ' οὓς ἂν τῶν στρατιωτῶν γένηται φόβος κατὰ χώραν ἠρεμεῖν, καὶ ἀναβ.) Scribendũ, τοὺς δὲ ἀναβοᾶν. ut hi quidem ſilentiũ teneant, alii vero rumpant, & clament. Non diſſimilis ratio eſt, qua olim uſus Alexander in componendo exercitu, quem Panicus terror turbaverat. tubicinem enim lęti aliquid canere imperavit, quod erat remedium pavoris: deinde proximos ſibi tribunos & centuriones juſſit arma ponere, & idem mandatũ prope adſtantibus dare, eoſq; jubere, ut idem facerent, donec

donec ad ultimum agmen nuntius perveniſſet: Polyænus ita narrat libro IV. ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τῷ σαλπιγκτῇ δοῦναι σημεῖον ἀφοβίας. τοῖς δὲ πρωτοστάταις τῶν πεζῶν, θέσθαι τὰ ὅπλα πρὸ τῶν ποδῶν· καὶ τοῦτο φράζειν τοῖς μετ' αὐτούς. καὶ δὴ πάντες τοῦτο ποιήσαντες, ἔμαθον τὴν αἰτίαν τοῦ φόβου.

ὥστε ἡ ὁσονοῦν τοιοῦτον γίνεσθαι χρὴ, εἰ τὴν νύκτα παρήγγελται τοῖς στρατιώταις πᾶσι κατὰ τὰ ὅπλα εἶναι ὡς μάλιστα) dixit Æneas κατὰ τὰ ὅπλα, ſi ita ſcripſit, pro eo quod alii ſolent παρὰ τὰ ὅπλα, vel ἐπὶ τῶν ὅπλων μένειν. in quibus loquendi generibus appellatione ὅπλων intelliguntur τὰ φυλακεῖα, ſtationes vigiliarum. unde illæ locutiones apud Xenophontem, quas etiam doctiſſimi viri male acceperunt, θέσθαι τὰ ὅπλα, *diſponere ſtationes*, & ἀνίστασθαι ἀπὸ τῶν ὅπλων, *diſcedere à vigilia aut excubiis*; ac ſimiles multæ, fusè à nobis expoſitæ in Commentariis Polybii.

ἀνακαθίζειν αὐτοὺς εὐθὺς πρὸς τὰ ὅπλα ἐν τῇ εὐνῇ) intellige de cubilibus, non quæ in tentoriis ſeparata ſinguli habebant; ſed quæ in ipſo vigiliarum loco, ubi cuſtodiebant: quem propterea appellabant etiam τὰς εὐνὰς, aut τὰς κοίτας, ut jam ante monebamus, & multis alibi probamus.

ὅπως ἀληθὲς τὸ παράγγελμα, μετὰ φόβου ἡγεμόνος τινὸς θ.) Nullum hic locum habet τὸ ἡγεμόνος. Profecto legendum, aut hoc aut ſimili modo. ὅπως ἀληθὲς τὸ παράγγελμα μετὰ φόβου ἡγεῖντο, γινομένου τινὸς θορύβου.

ἐξανίστασθαι ἐκ τῶν κοιτῶν) Sic ſcribendum, non ὑπὸ τῶν κ. quod neſcio quo errore irrepſit.

ἐπράχθη δὲ καὶ τοιῷδε τρόπῳ.) de re geſta loqui Æneam nullum eſt dubium: etſi auctor nomen ducis diſſimulat qui hoc geſſit. Atque hoc ſæpe facit Æneas. extat libro tertio Polyæni inter præclare facta & inventa Iphicratis, narratio hiſtoriæ adeo ſimilis, ut penitus eandem eſſe exiſtimem. quamquam non omni ex parte convenit Æneæ cum Polyæno. ſed in aliarum quoque rerum narrationibus ſimiles diſſenſiones inter hos duos ſcriptores obſervamus. illud dolendum, pulcherrimam hiſtoriam apud utrumque ſcriptorem depravate admodum legi. Æneas, ſi mentem ejus capio, ita narrat. quum terror verſaretur in caſtris, Iphicratem, cui conſtabat inanem & Panicum eſſe metum, ut hoc militibus tumultuantibus paventibuſque perſuaderet, utque eos a veri mali metu liberaret, hujuſmodi præconium voce præconis proclamari per exercitum juſſiſſe; SI QUIS NOMEN ILLIUS DETULERIT A QUO EQUUS FUIT DIMISSUS, PER QUEM TURBATUS EST EXERCITUS, HUIC FORE PARATUM PRÆMIUM. poſteriorem partem hujus præconii, quæ eſt de præmio, (quod Græci proprie vocant μήνυτρον, Romani Juriſconſulti *indicium*, Apulejus *indicinæ præmium*,) & Æneas & Polyænus omiſerunt, ut parum neceſſariam ſermoni inſtituto. ſed vox μηνύειν quo utuntur ambo, ſatis arguit indici propoſitum fuiſſe præmium, ut pœnæ ab alio exigerentur. Lego igitur Æneæ verba:

κηρύξας

κηρύξας (Σιγὴν ὁ κήρυξ ἀνήγγειλε τὸν ἀφέντα τὸν ἵππον, δι' ὃν καὶ θορυβηθῆναι. eſt quidem in regio τὸν ἀφεθέντα & διώκειν; ſed in Polyæno diſerte τὸν ἀφέντα. Lectionem regii codicis ſi tueri volumus, præconium tale editum fuerit. SI QUIS NOMEN EJUS DETULERIT, QUI EQUUM DIMISSUM PRIMUS FUERIT PERSECUTUS, PER QUEM TURBATUS EST EXERCITUS, &c. tum fuerit legendum, τὸν μηνύσαντα ..,.. τὸν ἀφεθέντα ἵππον διώκειν, δι' ὃν καὶ θορ. in lacuna deeſt, τὸν ἄρξαντα aut τὸν ἐπιβαλόμενον, aut tale quid. Polyæni locus ita legitur, ἐκήρυξεν, ὃς ἂν μηνύσῃ τὸν ἀφέντα ..... τὸν νόμον ἐς τὰ ὅπλα. ὡς δὴ πανικοῦ γεγονότος. ita meus codex, in alio quem mihi utendum conceſſit vir clariſſimus, & omnium ore laudari digniſſimus, Jacobus Bongarſius, nullum eſt mutilati codicis indicium. Mens Polyæni, opinor, fuit; præconis voce præmium fuiſſe promiſſum ei qui nomen illius detuliſſet, qui male cuſtodito equo, poteſtatem illi feciſſet forâs erumpendi & progrediendi etiam ἐς τὰ ὅπλα, id eſt ad ſtationes vigiliarum, ſicut modò exponebamus. Quare lego, τὸν ἀφέντα τὸν ἵππον ἐς τὰ ὅπλα. quæ ſequuntur non ſunt pars τοῦ κηρύγματος; ſed ſunt verba Polyæni, ad declarandum ſcopum hujus præconii, ὡς δὴ Πανικοῦ γεγονότος. quaſi diceret, Iphicratem hoc commento voluiſſe militibus perſuadere, inani ipſos terrore fuiſſe territos.

Καθ' ἑκάστην φυλακὴν καθιστάναι ἐκ.) lego, καθ' ἑκ. φυλακὴν φύλακας καθ. aut φύλακα. mens clara ex interpretatione noſtra.

αὐτὸ δὲ τὸ θορυβεῖν τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα, δαμάλεις ταῖς ἀγελαίαις μετὰ κωδώνων ἀφιέντες.) In primis verbis ſubeſſe vitium paret. Lego, πρὸς δὲ τὸ αὐτὸν θορυβ. vel ſine voce αὐτὸν. deinde poſtulat ſcribi ſententia, ἀφιέναι δεῖ, vel ἀφιέναι τε & mox πτοῆσαι. Quod ad rem attinet, propoſitæ heic rationi turbandi exercitus hoſtium, ſimile fuit ſtratagema Hannibalis, quo Dictatorem Fabium Maximum deluſit, bobus dimiſſis, quibus ad cornua faſciculos ſarmentorum alligaverat. Vide tertiam Polybii hiſtoriam, ubi plura ſimilia exempla adnotavimus.

χρὴ τὰς φύλακας εὐθὺ ἀφιέναι ἐκ τῶν φυλακείων,) Manifeſta eſt ſententiæ abſurditas, niſi reſtituatur negatio. Lege, οὐκ εὐθὺ ἀφιέναι.

Ad Cap. 28 In regio exemplari pro titulo vox πυλωρικὰ huic capiti eſt præfixa. proponuntur enim cautiones neceſſariæ in claudendis urbium portis. Julius quoque Africanus, quum paucis immutatis totum caput deſcriberet, Πυλωρικὸν ſimiliter inſcripſit.

καὶ ἐν ταύτῃ ἐκτομάδα,) Legendum ἐκτομάδα δεῖ εἶναι. Africanus; καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πύλῃ δεῖ ἐκτομάδα. nempe εἶναι. quod tamen verbum neuter codex agnoſcit. quid ſit portula ἐκτομὰς, diximus ad caput XXIV.

ἵνα σώματα μὲν ἀνθρώπ.) τὸ μὲν vitium decurtati codicis oſtendit: deſideret enim alterum membrum. Puto corrigendum μόνον: etſi aliter

etiam

etiam Africani codex; qui ita deſcripſit. *ἵνα σώματα μὲν ἀνθρώπων διὰ ταύτης εἰσίῃ ἓν καθ' ἕν.*

ἐὰν πρὸ γε ἢ ὁ πυλωρὸς νοη..... ἀνοίγεσθαι, ὑπ.) Ita omnino locus extat in autographo regio. apud Julium verò Africanum in meo exemplari ſic legitur, *ἐὰν περὶ ὁ πυλωρὸς ἦν ὁ ἥρως. πᾶν δ' ἄν.* Corrigo ex his veſtigiis *ἐὰν περὶ ὁ πυλωρὸς ᾖ νοήμων. πᾶν δ' ἀνοιγ.* In fine periodi ſcripſimus *ἐπισφαλὲς*, quum inveniſſemus *ἐπὶ σφὰς* nullo ſenſu. emendatio vero evidentiſſimę certitudinis. Africanus tamen pro eo habet *ἀποτρέπω*, in cæteris, nulla varietas.

ἐν τάχει) Videntur alieno loco poſita. quid ſi *εἰ τύχῃ*? neutrum agnoſcit Africanus.

καὶ τὰς ἐγγυτάτας πύλας κομίζειν.) Julius Africanus, *ταῦτα εἰσκομίζεσθαι δεῖ προεξιόντος ςρατεύματος.* *hæc intra urbem inferre oportet, educto prius exercitu.* poſtrema verba de armatorum manu prius educenda quàm fores portæ penitus pandantur, non videntur Æneæ: ab Africano prudenter adjectam fuiſſe hanc neceſſariam cautionem exiſtimo.

ὡς ἤδη καὶ..... πολλαὶ πράξεις ἐν) Lego, *καὶ πολλαὶ πολλάκις πρ.* At quæ ſtatim ſequuntur, *καὶ προφάσεων τοιῶνδε, ἐφ' ἑνὸς ἐργ.* male cohærent, hoc pacto ſeparanda; *καὶ π. τοιῶνδε...... ἐφ' ἑνὸς ἐρ.* deeſt in intercapedine, *δηλώσω.*

Πύθων ὁ Κλαζομένιος καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει τινῶν συνελθόντων.) Pythonem Clazomenium, quod nunc meminerim, hiſtoria vetus non commemorat: docet tamen Ariſtoteles, in quinto civilis doctrinæ, quæ huc pertineant; de ſeditionibus apud Clazomenios frequentibus, quum naturâ loci velut diviſa in duas civitates ea urbs eſſet.

ἁμάξαις ἐκ παρασκευῆς πίθους εἰσαγαγούσαις) Melius *εἰσαγούσαις.*

κατέλαβε Κλαζομενὰς ἐν ταῖς πύλαις τῶν ἁμαξῶν.) Quod toties diximus, heic quoque repetere cogimur: librarios veteres illum quaſi communem locum fraudis habuiſſe, cum in dictionibus conjunctis eædem aut ſimiles ſyllabæ reperiebantur. nam verborum ejuſmodi alterum fere omittebant, ſive totum, ſive ex parte. accidit hoc iſti quoque loco, ubi poſt vocem *Κλαζομενὰς* affinis dictio eſt omiſſa. Corrigendum, *κατέλαβε Κλαζομενὰς, μενουσῶν ἐν ταῖς πύλαις τῶν ἁμαξῶν.*

Ἰφιάδης τε Ἀβυδηνὸς καὶ Ελλ.) Videtur eſſe Iphiades Abydenus, qui orta Abydi ſeditione inter ſodalitates, quæ in civitate illa plures erant; quum cæteræ conſenſiſſent, ut tantiſper rerum potiretur ea ſodalitas cujus caput ipſe erat, civium ſodalitate ſibi junctorum opibus abuſus eſt, ut patriæ dominationem occuparet. raræ admodum hiſtoriæ teſtem habeo Ariſtotelem libro quinto Politicorum. *ἐν τῇ εἰρήνῃ*, inquit, *διὰ τὴν ἀπιςίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐγχειρίζουσι τὴν φυλακὴν ςρατιώταις καὶ ἄρχοντι μεσιδίῳ· ὃς ἐνίοτε γίνεται κύριος ἀμφοτέρων· ὅπερ συνέβη ἐν*
Ἀβύ-

Ἀβύδῳ ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν, ὧν ἦν μία ἡ Ἰφιάδου. utra autem nominis hujus ſcriptio ſit verior, Ἰφιάδης ut in libris Ariſtotelis, an Ἰφιδιάδης ut noſter codex, nihil pronuntio. Scribe mox, αὐτῇ ἐγγὺς ἐλθούσῃ. non ἔτι. & ἵνα πρὸς τὸ στενῶδες. non καὶ π. propter ſequens εἰσέλθῃ.

Δοκεῖ δέ μοι συναγαγόντα δηλωτέον ἴ.) Si narrata antè exempla reſpicit, ſcribam; ἔδοξε δέ μοι συναγαγόντι τάδε δηλ. *viſum mihi faciendum, ut hæc exempla colligerem, & vobis exponerem.* Fortaſſe tamen Æneas non deſcriptas hoc libro hiſtorias reſpicit, ſed alibi deſcribendas; nempe in libro Ἀκουσμάτων, quò lectorem ſuum non ſemel rejicit. Totum locum male acceptum ita concipio. Δοκεῖ δέ μοι συναγαγόντι τάδε (vel τὰ τοιαῦτα) δηλωτέον. ἵνα δὴ φυλάσσηται ἐν ἰδίοις καιροῖς ἕκαστα, ἵνα τε μηδὲν ἀήθως ἀποδέχηται.

Ad Cap. 29. & 30. Afferuntur variæ rationes importandi clam in urbem, cum armorum omne genus, tum alia proditionem molientibus neceſſaria. Ideo autem iſta narrantur, ut obſeſſi fraudum hujuſmodi gnari, ab illis ſibi caveant. Hanc quoque partem Julius Africanus de Ænea mutuatus, pleraq; heic contenta in ſui operis caput LI tranſtulit & ad verbum deſcripſit. Ejus capitis initium eſt: Περὶ τῆς τῶν ὅπλων λάθρα εἰσκομιδῆς, ἥτις ἐστὶν αὕτη ἐκτέθειται τοῖς μὲν παλαιοῖς πολλάκις πεπραγμένη· ἡμῖν δὲ παράδειγμα γενομένη, πρὸς τὸ πράττειν εἰ θέλοιμεν καὶ μὴ πάσχειν ὡς εἰδότες. Εἰ μὲν οὖν ἐστὶν ἑορτὴ πάνδημος, &c. ex Ænea leviter immutata.

εἰσεκομίσθησαν θώρακες λινοῖ.) Julius Africanus, εἰσκομίζεσθαι δεῖ θώρακας νέους. ita meus liber, quem ante annos XXVI Andreas Darmarius homo Græcus, pene contra aurum mihi rependit. in regia bibliotheca paucula tantum hujus ſcriptoris capita â principio & à fine inveniuntur. Non dubium ſcripſiſſe Africanum λινοῦς. de veterum lineis loricis multa alibi.

Καὶ περικεφαλαῖα ὅπλα,) Scribe περικεφαλαῖαι, ὅπλα. Græci ὅπλα cum dicunt abſolute, clypeos & ſcuta intelligunt.

Ἀφ' οὗ οἱ ἐλλιμενισταὶ ἀνοίξαντες, καὶ ἰδόντες ὡς ἱμάτια μόνον κατεσημήναντο μέχρι τιμήσεως οἱ εἰσαγαγόντες) Brevius Julius Africanus; qui æſtimationem & τίμησιν vult factam, non ab iis ad quos merces pertinebant, ut Æneas; ſed ab ipſis publicanis & portitoribus, qui vectigal portus exigebant. Sic ille: ἀφ' οὗ οἱ ἐλλιμενισταὶ ἀνοίξαντες καὶ ἰδόντες, ὡς ἱμάτια μόνον τιμήσονται. ex veterum lectione ſcimus, fuiſſe moris, ut merces in portum illatas portitores deſcriberent. atque ejuſmodi ἀπογραφῆς ἐλλιμενιστῶν portus Byzantini in oratione Demoſthenis contra Phormionem, habetur mentio.

Ἐν δὲ ταρσοῖς καὶ ῥιπτοῖς καὶ ἱστοῖς ἡμιυφάντοις δόρατα καὶ ἀκόντια ἐνειλημμένα εἰσηνέχθη.) Julius Africanus; ἐν δὲ ταρσοῖς καὶ ῥιπτοῖς καὶ ἱστοῖς ἡμιυφαντοῖς δόρατα ἀκόντια ἐνειλημμένα. in lectione noſtra melius omnia

habent. nam ῥιπoὺς non autem ῥιπτοὺς, Græci appellant crates è viminibus aut calamis, arundinibuſve. Dioſcorides libro primo de melini confectione; βάλε εἰς ἀγγεῖον πλατύστομον ἐπιθεὶς ῥίπον ἐκ καλάμου, ἢ ψίαθον ἀραιάν. fere idem ſignificat ac ῥίψ, quod eſt uſitatius. etiam ἡμιϋφάντοις melius quam ἡμιϋφαντικοῖς. intelligit telas nondum perfectas neque detextas. telæ autem & omnes texturæ, præſertim quæ radio fiunt, non λείαις & appenſis pondusculis, dum texuntur circa jugum volvuntur. Hujus jugi loco poſſe haſtas ſubſtitui dicit Æneas. ex quo fieri queat conjectura de latitudine telarum apud veteres. quam etiam ob cauſſam ἱστὸν ἐποίχεσθαι *telam percurrere* poëta dixit, pro texere. ut non ſine ratione in ſacris literis haſtæ forma vulgari craſſiores majoreſque quatuor locis cum ligno altero textoriæ artis compararentur, quod Hebræi dicunt *manor*, LXX modò μέσακυλον modo ἀντίον. Latinus interpres *liciatorium*; quia circa hoc lignum ſic voluuntur licia telæ texendæ, ut tela texta circa ipſum jugum. In telis ſemitextis transferendis, utrumque ſimul geſtari oportuit, & jugum & liciatorium: quare in eadem tela duæ haſtæ potuerunt occultari.

πρῶτον μὲν τὸ φρόνημα ἐλύθη.) Omnino corigendum τὸ φόρημα. dixit modò, ducem qui ſummæ rei erat præfectus, fuiſſe illatum in urbem intra ſarmentorum ſimiliumue ignorum tenuium faſciculos. nunc ait, ante omnia ſolutos eſſe illos faſciculos. quare mirum eſt etiam in Julii Africani codice hæc deſcribentis φρόνημα iſto loco legi. res ipſa refellit, & ſequentia verba. καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν ἔτοιμος ἦν. idem liber paullo ante pro φόρημα habet ἐμφόρημα: quod non probo.

Καὶ ὡς φάλαγξ .... γινόμενον ὁπλισθέντες ἦσαν.) Lego καὶ ἦν ὡς φάλαγξ ἀθροιζομένη τὸ γινόμενον. ὅπλ.

Οὐδὲ εἰσαγάγεσθαι ὅπλα .... καὶ ἐργάζεσθαι ἅμα οὕτως εἰσηγάγοντο.) Puto deeſſe vocem οἰσύας: nam ex ſequentibus conſtat liquido galeas & clypeos è vimine iſtos texuiſſe.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν κατὰ θάλασσαν προσορμιζομένων πλοίων ν.) Quia modo loquebatur de armis & ſimilibus rebus, quæ intra mercium onera abſconditæ in urbem inferuntur, opportunè monet, non eſſe permittendum temere ut ulla navis, ſive parva, ſive magna, ex improviſo ad portum appellat, & propius portas veniat. Julius Africanus alio loco iſta invenit collocata, aut ipſe collocanda cenſuit. deſcripſit enim hæc verba ad finem capitis XXVIII, quod πυλωρικὸν inſcribi diximus.

Ἀδιασκέπτως ἔχειν.) eadem ſcriptura apud Africanum: alioquin haut abs re putet aliquis ſcribendum, οὐ δεῖ ἀσκέπτως ἔχειν.

Τοὺς λιμενοφύλακάς τε καὶ ἀποστολέας) Tria hominum genera commemorat Æneas, ad quos cura navium ad portum appellentium, vel è portu ſolventium, pertinuit. τοὺς λιμενοφύλακας, qui ſunt milites præſidiarii ad cuſtodiam portus collocati: τοὺς ἐλλιμενιστὰς publicanos & portitores,

titores, quorum erat munus, vectigalia portus curare, merces adnotare, deſcribere & providere ne fraus ærario fieret: τοὺς ἀποστολέας, quorum propriè fuerunt partes apud Athenienſes ſolvendi è portu dare poteſtatem. nam ἀποστόλους vocabant triremium vel aliarum navium emiſſionem; unde ἀποστολεῖς dicti; οἱ ἐπὶ τῆς ἐκπομπῆς τῶν τριήρων ἀποδεδειγμένοι, inquit Harpocration. ſed Æneas apoſtolorum munus extendit latius; oſtenditque jus illis fuiſſe rimandi & ſcrutandi omnes merces in portum illatas.

Καὶ πανδοκεῖων ἀθροισθέντων πλῆθός τι γένοιτο.) Corrigendum; *πανδοκείων. ὧν ἀθροισθέντων* &c.

Παραιρεῖσθαι τὰ ὅπλα) Sic oportuit, non quod irrepſit *ἀφαιρεῖσθαι*; vide caput nonum.

Συράκους τε ἀσπίδων) Scribendum *σωράκους*. ſignificat hic *σώρακος* capſam aut aliud vas ad res reponendas. Sic etiam vocabant genus clitellarum vel aſtrabæ ad ligna devehenda. quare Heſychius non ſolum *ἀγγεῖον* eſſe ait, ſed etiam *ξυλοκανθήλιον*. paullo aliter apud Juvenalem Satira IV. *modo longa coruſcat Soraco veniente abies, atque altera pinum plauſtra vehunt.*

Καὶ νυκτερεύειν ὅπου ἂν τύχῃ ἄλλα πλὴν Δείγματος;) Diſtingue & lege *καὶ νυκτερεύειν ὅπου ἂν τύχῃ ἄλλῃ, πλὴν Δείγματος. ὅσον δ᾽ ἄλλη πλ.* In portu Athenarum Piræeo fuit locus Digma nominatus, ob eam cauſam, quæ ad Theophraſti Characteres nobis eſt expoſita, capite *περὶ ἀλαζονείας*. ex verbis autem iſtis Æneæ licet intelligere, non illum ſolum portus Attici locum ita fuiſſe dictum, ſed communiter in Græciæ emporiis omnia loca ad quę deferebantur *τὰ δείγματα*, & mercium indicia ſive probæ, ut vocem uſurpem Ammiani Marcellini. Ælianus in epiſtola Demyli ad Blepſiam. *οὐδὲ ἀρκούμενος τοῖς παροῦσιν, Αἰγυπτίους καὶ Σύρους φαντάζεται, καὶ περιβλέπει τὸ Δεῖγμα*. deſcribit hominem qui à cultura agrorum ad mercaturam toto animi impetu ſe convertit; ac proinde nihil niſi fora & mercatuum loca cogitat. id vocat ſcriptor venuſtus, *περιβλέπειν Δεῖγμα*. nam ita concipiendus & exponendus eſt ille locus. In verbis Æneę poſſunt illa *πλὴν δείγματος* etiam aliter accipi quaſi eſſet ſcriptum, *πλὴν δείγματος χάριν*. niſi quod ſatis ſit ad ſpecimen emere volentibus exhibendum.

Ad Cap 31. Quemadmodum obſeſſis, aut alias in periculo verſantibus, nihil queat accidere optabilius, nihil interdum ſalutarius, opportunitate fidelis nuntii: ſic nihil eſt quod hoſtes hoſtibus magis invideant, aut cujus facultatem diligentius ſibi invicem conentur præripere, quam hujus ingentis boni, nuntios mittendi & accipiendi. Propterea jam olim à primis bellorum temporibus multa ab ingenioſis hominibus ſubtiliter cepere inveniri, ad ſignificationem abſentibus dandam earum rerum, quas ipſorum intererat ſcire. Nobiliſſimum

omnium hoc genus inventorum fuit illud, quod facibus accenſis ea arte peragebatur, quam ab antiquiſſimis temporibus repertam, & Græcis hominibus uſitatam, poſtea perpolivit hic ipſe Æneas, Polybius verò noſter perfecit: nam per faces pyrſeutæ neceſſarios pro tempore nuntios ſic tranſmittebant, ut per epiſtolas calamo & atramento exaratas ſolet. verùm hæc ratio, neque omnium locorum erat, neque omnium temporum: multis enim proviſis opus fuit, ut illa ſubtiliore arte ſua pyrſeutæ uterentur. accedit, quod inter privatos nullus πυρσείας poteſt eſſe uſus. Quum igitur ſcriptio literarum prope ſola & unica, certe expeditiſſima & communiſſima ratio ſit, ſignificandi abſentibus quæ volueris cunque; multum omnibus ſæculis homines ingenioſi, ac præſertim militares, laborarunt, partim ut occultos ſcribendi modos & omnibus præter ſcribentem, & eum ad quem ſcribitur ignorabiles, excogitarent: partim ut literas quoquomodo ſcriptas occultando, ſecuritati eorum conſulerent, quorum opera in deferendis arcanis ſuis utebantur. Ad hos duos ſcopos, ſcribendi inquam & mittendi literas ſecreto ac μυστικῶς; referuntur omnes illi modi xx, quos iſto capite deſcribit Æneas: pleroſque horum ſine dubio ex hiſtoria & experientia aliorum auctor cognoverat; nonnullos ipſe primus excogitavit, homo in talibus multum & ſollerter verſatus, ut etiam Polybius oſtendit libro x. Occultas haſce literas Græci ſυνθηματικὰς dixerunt, & ſυνθηματικῶς γράφειν epiſtolam ſcribere adhibitis notis, de quibus convenit inter mittentem & τὸν πεμπόμενον: ſic novè appellat Æneas in hac tractatione, eum cui mittuntur literæ. συνθήματα ſunt, *compoſitæ notæ*. Tibullus *Blandaque compoſitis abdere verba notis*. Suidas γράφειν συνθηματικῶς exponit συμβολικῶς: quod etſi poteſt commode accipi, quia σύμβολον aliquando eſt idem ac σύνθημα, teſſera, nota ad dignoſcendum ſeſe invicem: tamen aliud eſt mentem ſuam συνθηματικῶς declarare, aliud συμβολικῶς; ut cum Indathyrſus rex Scytharum Dario poſt Danubium trajectum minitanti, pro reſponſo miſit, murem, ranam, gallinam, ſagittam, aratrum; quæ σύμβολα quàm varie fuerint expoſita, videre eſt apud Clementem in quinto Stromateo. at συνθηματικῶς γράφειν quid ſit, declarat Polybii locus, quem & Suidas affert ſine auctoris nomine. ſic ille octavo libro: καὶ παρεγγυῶσι, τῷ Ἀριανῷ συνθέντες (vel potius ἐπιθέντες, ut probavimus in Commentariis,) πὰς πρὸς τὸν Ἀχαιὸν ἐπιστολὰς γεγραμμένας συνθηματικῶς, καθάπερ ἔθος ἦν αὐτοῖς, οὕτως, ὥστε τὸν κυριεύσαντα τῆς ἐπιστολῆς μὴ δύνασθαι γνῶναι μηδὲν τῶν ἐν αὐτῇ γεγραμμένων. paullo ante aliter expreſſerat: ἐπεξαγε πέμψαι τὸν Ἀριανὸν πρὸς τὸν Ἀχαιὸν, ἔχοντα παρά τε τοῦ Νικομάχου καὶ Μελαγκόμα σύνθημά τε καὶ γράμματα. nam ita omnes membranæ etiam vetuſtiſſimæ Sereniſſimi Ducis Urbini locum iſtum exhibent; non autem ſυνθηματικὰ γράμματα: quam tamen veram

ram puto lectionem eſſe: quia de epiſtola intelligendum συνθηματικῶς ſcripta: non de literis cum teſſera ſeparatim miſſis: quod eſt inſtitutum aliud & diverſum, veteribus pariter uſurpatum. Livius libro XXXIV de Hannibale: *Ariſtonem Tyrium, nactus Epheſi, Carthaginem cum mandatis mittit, edit nomina eorum, quibus conventis opus eſſet: inſtruit etiam ſecretis notis per quas haud dubie agnoſcerent ſua mandata eſſe.* non dicit Livius dediſſe Hannibalem Ariſtoni ſynthematicas literas, ſed συνθήματα & γράμματα, ſecretas notas & epiſtolas. Poſſunt appellari ſynthematicæ etiam illæ epiſtolæ, quarum inter proceres Romanos fuit uſus in commendatione amicorum. nam quum propter ambitionem ſuam multos quotidie amicis provincias obtinentibus cogerentur commendare, ac ſæpe etiam vix ſibi leviter notos; ſerias commendationes à perfunctoriis diſtinguebant, nota appoſita quæ convenerat. Cicero ad Q. Valerium Orcam: *Cuſpianorum omnium commendationis cauſſam hac tibi epiſtola exponendam putavi. reliquis epiſtolis tantum faciam, ut notam apponam eam, quæ mihi tecum convenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpii amicorum.* atque in hunc uſum plures fuiſſe notas uſurpatas, pro diverſo gradu quem in amicitia commendantis obtinebat commendatus, declarat proverbium, *de meliore nota commendare.* Porrò ut in cæteris omnibus rebus, ita in ſcriptione ſynthematicarum epiſtolarum poſteriora ſæcula adeo profecerunt, ut multa vel è ſubtiliſſimis veterum inventis ad literarum tegenda arcana, cum hodiernorum Politicorum rationibus myſtice ſcribendi collata, jocus & luſus puerilis queant videri. Sed multo magis mirabilis eorum ſollertia & capitale ingenium, qui univerſa occulte ſcriptarum epiſtolarum myſteria & αἰνιγματώδεις labyrinthos variorum alphabetorum, exquiſitiſſima ſubtilitate excogitatorum, atque inter ſe mirabili varietate & perplexitate permixtorum, certis conjecturis enucleare ſciunt, & omnibus ſeſe expedire difficultatibus, quæ ejus facultatis expertibus, humanum captum jure videantur ſuperare. Poſſem commemorare quæ proximo civili bello præſtita ſunt in eo genere plane ſtupenda, à præſtantiſſimo mathematico, ſummi ingenii viro, Franciſco Vieta, quæ item ab aliis; quorum divina induſtria & inaudita ingenii felicitas Regi Chriſtianiſſimo uſui perſæpe fuit maximo. nam quod præcipue equidem ſum demiratus, & ἔτι δὲ νῦν περὶ ὄμμα θαυμάζων, etiam in ſynthematicis epiſtolis ea lingua ſcriptis quam non intelligebat Vieta & alii ejuſdem artis callentes, id ipſum præſtabant; ut ſcripturæ arcana & omnes quas vocant ſiphras, retegerent, & deſcriptas epiſtolas quæ fuerant interceptæ, peritis linguæ traderent exponendas. ſed neque id nobis nunc eſt propoſitum, & res vulgo in hac aula nota eſt omnibus. Ad veteres redeo, & Æneam noſtrum; cui uni ſcriptori curioſi rerum veterum, præſer-

tim militarium, plura in hac parte ſunt debituri, quam cæteris omnibus vel Græcis vel Latinis auctoribus antiquis. nullus enim hodie, quod ſciam, ſupereſt, qui ſuper hac pulcherrima antiquitate, aliquid ex profeſſo nos doceat, ſicut hic facit. ex iis verò ſcriptoribus priſcis, qui in bibliothecis latent, attigerunt hunc locum duo eximii Tactici, Julius Africanus, & Philo mechanicus: ſed ille quidem negligenter admodum & perfunctoriè; paucos enim modos ex Æneæ noſtri ditiſſimo penu prompſiſſe contentus, novi nihil quicquam affert de ſuo. Philo quoque diligentia longe inferior eſt Aeneæ: quod tamen eo minus miror, quia ſingularem de hoc argumento tractatum à ſe editum profitetur. ſermonem enim de literis ita claudit. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τρόποι εἰσὶ τῶν κρυφίως ἀποστελλομένων γραμμάτων, ὡς δηλώσομεν ἐν τῷ εἴδει, τῷ περὶ ἐπιστολῶν τῶν κρυφαίως ἀποστελλομένων.

περισυγκεῖσθαι δὲ δεῖ πέμψαντι καὶ δεχομένῳ ἰδίᾳ.) Melius ἴδια. ac fortaſſe deeſt vox σύστημα. Et eſt quidem optima atque expeditiſſima ratio, cum inter mittentem & accipientem prius convenit de notis uſurpandis, aut mittendi modo. ſæpe tamen etiam nulla præcedente conventione ſynthematicæ literæ utiliter ſunt miſſæ; cum poſt longam hæſitationem, tandem ſagaci alicujus conjectura ad veri inveſtigationem eſt perventum. Exemplum eſt apud Herodotum in literis Demarati; quarum artificium quum non aſſequerentur Spartani, Gorgo Cleomenis filia eſt aſſecuta. ſimilis Ammiani Marcellini æſtuatio in Procopii literis intelligendis, ut ipſe narrat libro XVIII.

Εἰς φορτία ἢ ἄλλα σκεύη ἐνεβλήθη βιβλίον, ἢ ἄλλο τι δρᾶμα τὸ τυχὸν καὶ μεγέθει καὶ παλαιότητι. Primus hic eſt modus Æneæ, ad rationem ſcribendi pertinens. ſane ingenioſiſſimus, & noſtra quoque ætate non ſemel uſurpatus. Artificium ſcribendi in eo poſitum, ut literæ utiles propoſito argumento declarando, aliis pluribus atque iis inutilibus permixtæ cæteros omnes fallant præter τὸν πέμποντα & τὸν πεμπόμενον, inter quos de hac ratione ſcribendi convenit. Modi hujus ſexcentæ ideæ fingi poſſunt: nam vel in libro aliquo notari literæ poſſunt, ita ut nihil ipſe ſcribas: vel in epiſtola quam de aliis rebus ipſe ſcripſeris: quem modum utrunque tangit Æneas. item, literæ utiles, ab inutilibus aut ratione figuræ, aut adjectione ad figuram, aut detractione, aut aliqua alia innovatione diſtingui queant. præterea locus illis varie poteſt aſſignari: atque eæ vel ſingulæ in uno verſu aut pagina capi, vel plures, vel etiam verba integra ſeligi. Æneas inter utiles literas & inutiles diſcrimen ſtatuit ἐπιστιγμαῖς, id eſt punctis adjectis ad legitimam ſcriptionem, hoc pacto, ἀ β̇ γ̇. poſſunt etiam intra literam puncta notari, vel infra, aut ad latera. prudenter verò monet Æneas, has notas & ἐπιστιγμὰς ſubtiles admodum eſſe debere, & quæ facile etiam curioſos oculos fugiant. Quod ait *in onera jumentorum, aut alia vaſa, liber eſt injectus*; ad ſcriptorum

rum occultationem ſpectat, quod diverſum eſt à ſcriptione occulta, ut modò dicebamus. recte autem monet Æneas, in quocunque fere vaſorum genere literas poſſe occultari. cujus rei exempla multa ſuggerit hiſtoria. Fuerunt qui in corbes fructuum plenos, literas conjicerent: fuere qui intra aucupum arundines abſconderent. quidam in defunctorum loculos injecerunt. Dio de Cereali & Antonio Priſco loquens, Romam contra Vitellium pro Veſpaſiano venientibus, cum in Capitolio Sabinus obſidebatur : *οὗτοι πρῶτον μὲν δι' ἀγγέλων τινῶν, ἔς τε λάρνακας μετὰ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐς δρίχους ὅπως ἂν ἔχοντας ἢ καὶ καλάμους ὀρνιθευτῶν τὰ γράμματα ἐμβάλλοντες, πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ἐμάνθανον, καὶ πρὸς ἐκεῖνα ἐβουλεύοντο.* Quod ad arundines attinet, id verò ſæpius factum. Patres quoque concilii Epheſini, quum poſt damnationem Neſtorii ab ejus fautoribus viæ & aditus omnium portarum ita eſſent præcluſi, ut S. Synodi literæ nulla ratione Conſtantinopolim poſſent inferri, ſimili aſtutia ſunt uſi, & per mendicum literas miſerunt calamo incluſas; in Actis res ita narratur. *ἐξ οἰκονομίας θεοῦ ἔρχεται ἐπιστολὴ ἀπὸ Ἐφέσου γραφεῖσα πρὸς τοὺς ἁγίους ἐπισκόπους καὶ μοναστὰς πεμφθεῖσα δι' ἐπαίτου, ἔχοντος αὐτὴν ἐς κάλαμον ἔσω. καὶ οὕτως ἐπαιτῶν καὶ ἐπιφερόμενος τὸν κάλαμον ταύτην εἰσῆγε.* Apud Cedrenum Leonis Imperatoris epiſtola ad Andronicum mittitur circa cereum convoluta. Multi in aliqua armorum parte occultarunt : velut in balteo, ut apud Frontinum Campani. Marcellinus libro XVIII. *reverſis exploratoribus noſtris, in vaginæ internis, figuris notarum membranam reperimus ſcriptam.* Neque deſunt exempla eorum, qui literas membranis mandatas jumentis in averſam partem infulſerunt, vel venationi, aut lepori incluſerunt, ut obſervat Frontinus, & de Harpago narrant Herodotus ac Polyænus. Addit Æneas nihil intereſſe, quo libro ad hoc inceptum utaris; putà poetæ alicujus heroici aut tragici vel comici, vel lyrici codice; vel etiam oratoris, ſive hiſtorici. quod etſi verum eſt, ad vitandam tamen ſuſpicionem narium ſagacium, commodiſſimum fuerit, librum aliquem adhiberi ex iis quorum eſt frequentiſſimus uſus ; quales ſunt inter Chriſtianos libri precum quotidianarum & pſalmorum, aliorumue hymnorum ſacrorum.

Ἐν τούτῳ δὲ γέγραπται ἡ ἐπιστολὴ ἐπιστιζομένων γραμμάτων ἢ δευτέρου ἢ τρίτου.) Exemplum eſto hujuſmodi. Præfectus urbis obſeſſæ ad provinciæ Præſidem qui ſummæ rerum præeſt, epiſtolam in hæc verba vult ſcribere. *Λιμὸς ἐπείγει. ἐπανάστασις μέλλει γίνεσθαι. πλείους τριῶν ἡμερῶν μένειν, οὐ δυνάμεθα.* Hic igitur, quia epiſtolam ſcribere non poteſt, in Homeri codice, qui Iliadem continet, literas *ἐπιστιγμαῖς* notat, ad ſuperiorem ſcripturam neceſſarias. deinde hunc codicem per unum è ſtatoribus ſuis ad Præſidem provinciæ curat deferendum. Præſes accepto codice, literas quas obſervabit notatas excerpet, ac ſeor-

ſim in charta adnotabit. ita paullatim progrediendo, ſuperius epiſtolium exprimet. literæ autem adnotatæ in codice Homeri, ac ſeligendæ, ſunt hæ. In primo Iliadis verſu duæ erunt notatæ; λ, ι. in ſecundo, quatuor; μ, ο, σ, ε. in tertio, duæ; ε, ι. quia autem in ſequentibus aliquot verſibus nullum γ occurrit, à tertio ad XIII tranſiliendum; in quo tres literæ notabuntur; γ, ε, ι. eadem ratione progrediemur in cæteris. Idem quoque dicendum, ſi Virgilii Æneidem mittere volueris, & literas in ea notare ad ſcriptionem hujus epiſtolii neceſſarias. *Fames urget: ſeditio paratur: ultra dies tres durare non poſſumus.* aut iſtius: *Si copias portæ amni propinquæ admoveris, per eam patebit aditus proxima nocte, hora tertia.*

Ἐπὶ στιγμαῖς δὲ ἐλαχ.) Semper ſcribe, *ἐπιστιγμαῖς.* ita differunt *στιγμαὶ* & *ἐπιστιγμαὶ, puncta* & *puncta poſterius adjecta*, ut *συνθήκη* & *ἐπισυνθήκη* apud Polybium: *διαθήκη* & *ἐπιδιαθήκη* apud Joſephum: item *διαταγὴ* & *ἐπιδιαταγή*, in libris ſacris. In Hebraico veteris Teſtamenti contextu *ἐπιστιγμὰς* proprie & eleganter appellaveris, pũcta illa ſimilia vocali cholem, aut accentui rebhiah, quę in vocibus XV reperiuntur, ultra legitimorum punctorum rationem, deſuper appuncta, ut loquitur Hieronymus.

Ὀλίγα δ' ἄν τις θέλων ἐπιστεῖλαι, καὶ ὧδε ποιήσας παρόμοιον τούτῳ.) Alter modus, hoc ſolum à ſuperiore diverſus, quod non mittitur codex alicujus ſcriptoris, ſed ſcribitur epiſtola grandior, in qua brevior contineatur: literis paſſim notatis ad ejus ſcripturam neceſſariis: Semper autem in ſcribendis hujus argumenti epiſtolis, meminiſſe præcepti oportet, quod pyrſeutis datur à Polybio: ut nimirum, ad verba quàm pauciſſima, atque ea pauciſſimarum, ſi pote, literarum redigatur id quod ſignificare volumus: quemadmodum in eis exemplis quæ modo propoſuimus. *Παράδειγμα* ſecundi iſtius modi hoc eſto. juvat enim præire exemplo generoſæ juventuti, ad ſimiles exercitationes. Contigit in urbe obſeſſa (id ſæpe eveniſſe nemo ignorat,) ut præſidiarius miles, è ſociorum urbibus ad defenſionem accitus, adverſus oppidanos conſpiraret, & de intromittendo hoſte conſilia clandeſtina iniret. præfectus urbi re cognitâ; ut tanti caſus certiorem Præſidem provinciæ, aut alios amicos faciat, ſcribit hoc epiſtolium. *οἱ σύμμαχοι προδόται γίνονται. οὐχ ἕδρας ἀκμή. Socii produnt urbem: celeri auxilio eſt opus.* hujus nuntii ſententia, ut diſſimuletur, ſcribetur epiſtola prolixior, in qua literæ utiles erunt ſubtiliter notatæ hoc pacto.

Ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι εὖ πράττειν.

Καλῶς ποιεῖς εἰς τὴν ἐνεσκευασμένην ἐπανελθών· καὶ γὰρ τῶν τινι παλαιῶν οὐκ ἀκόμψως εἴρηται, πᾶσαν γῆν τῷ σοφῷ οἰκείαν εἶναι πατρίδα· οὐ μέντοι ἁπλῶς γε οὕτως, οὐδὲ ἀδιορίστως τὸ ῥητὸν ἐκδέχεσθαι καλῶς ἂν ἔχοι. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκείνης τῆς τοῦ ῥήτορος χρείας μεμνῆσθαι χρεὼν τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν ἀν-

τῶν ἀνδρῶν, τῆς πασῶν τῶν παροιμιῶν ταύτην ἀποφαινούσης ἀπανθρωποτάτην. Σὺ δὲ, ὦ ταν, παιδείας σφοδρὸν οὕτως ἐραστὴν ὄντα, καὶ λίαν ἐμφιλοχωρεῖν τῇ σῇ πατρίδι, διά τε ἄλλα πλεῖστα ὅσα εἰκός· ἐν οἷς καὶ τὸ ὑπέρλαμπρον αὐτῆς ἀξίωμα· οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς καθημερινῆς ξυνουσίας τῆς περὶ λόγους· ὧν εἶναι οἰκητήριον ἡ καλὴ τῶν Ἀθηναίων πόλις, τὸ σεμνὸν τῆς Ἑλλάδος ἔρεισμα, ἐν δίκῃ αὐχεῖ. εἰ γὰρ καὶ ἐλύπησάν σε, ἴσως δὲ καὶ ἠδίκησάν τι, τῶν πολιτῶν τινὲς· οὐ πρέπει σε ὅμως, ἄνδρα συνέσει καὶ συγνωμοσύνῃ διαφέροντα, εἰς τοσοῦτον μικροψυχίας ἥκειν, ὥς τε διὰ τὴν ὀλίγων ἄγνοιαν, περὶ αὐτὴν τὴν πόλιν, καὶ ὅλον τὸ τῆς πολιτείας σύστημα, ἀπαραίτητον ἐνστήσασθαι ὀργὴν καὶ μῖσος. Ναὶ δέομαί σου καὶ ἀντιβολῶ Πρός τε θεῶν μακάρων, καὶ θνητῶν ἀνθρώπων, λῆγε τῆς βαρυοργησίας, καὶ πρὸς τοὺς παροργίσαντας τέλος διαλλάχθητι, τὸ ἐπιεικὲς ἅμα καὶ μεγαλόφρον τῶν σῶν τρόπων ἔργῳ πίστωσον. στρεπταὶ μέν τε φρένες ἐσθλῶν. συνημερῶν ἀεί μοι διαβιώης, ὦ ἱερὰ καὶ τριπόθητος κεφαλή. ἔρρωσο. ἐν Θήβαις, τοῦ Ἀλαλκομενίου μηνὸς, ὅς ἐστι παρ᾽ ὑμῖν Ἀθηναίοις Μαιμακτηριὼν, τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα.

Quid eſt in hujus epiſtolæ contextu, quod in hoſtium manus delatum veri ſuſpicionem ullam poſſit movere; Utiles autem literas ἐπιστίγμαις, ut pręcipit Æneas, deſignavimus; quę tamen in ipſa ſcriptione melius diſſimulabuntur. verum id, per artem chalcographicam fieri commodè non poterat.

Γράμματα δὲ ὅτε ἐμφανῆ ὥσπερ ἐν * βύλῃ.) Hæc quidem corruptiſſima & ſpurciſſima ſunt; in quibus tamen veræ lectionis indubitata latent veſtigia. Emendo, γράμματα δὲ τάδε ἐμφανιεῖ ὅσα περ ἂν βούλῃ.

Τὴν δ᾽ ἐπισημασίαν εἶναι ὡς ἀδηλοτάτην ἐπιστίγμαις διὰ πολλοῦ.) repetit quod jam dixit, ut epiſtigmæ ſubtiliſſime notentur, & quam maxime fieri poterit, parum ſint manifeſtæ. ſed addit, διὰ πολλοῦ *longo intervallo à ſe diſtantes*, quæ etiam cautio eodem pertinet, eſtque ad diſſimulandum id quod agitur efficaciſſima. nam ſi in ſingulis paginis una dumtaxat litera, vel ad ſummum altera fuerit notata, quis tam erit ſagax, qui dolum poſſit olfacere? Quum in Belgio captivus tenebatur ab Hiſpano Franciſcus Lanovius, vir nobiliſſimus, probitatis & veræ fortitudinis καὶ παντοίης ἀρετῆς abſolutum exemplar; amici illius, impetrata venia libros mittendi, quorum lectione tempus falleret; hac ratione uſi ſunt, ut arcana cum eo conſilia communicarent. γραμμαὶ παραμήκεις ſunt virgulæ longiuſculæ, ad latus literarum ſubtiliter ductæ. Ariſtoteles in Rhetoricis, παραγραφὴν γραφέως appellat. Cicero vertit, *interductum librarii*.

Πεμπέσθω ἀνὴρ ἀγγελίαν φ.) Tertius hic eſt modus ab Ænea propoſitus In præcedentibus ſubtilitas præcipua verſabatur in ſcriptione: hîc nullum acuminis ſpecimen editur in ſcribendo, ſed potius in occulen-

dis literis de re ſeria. binæ enim ſcribuntur; unæ apertę, & quæ palàm feruntur, fallendo tantum hoſti: alteræ clandeſtinæ, quæ oculis ſubducuntur quàm maxime fieri poteſt. occulendi rationem proponit Æneas, ut in calceorum ſola indantur, atque ita à tabellariis geſtentur rei inſciis, neque arcani ullo pacto conſciis. Hæc quoque ratio ingenioſa eſt; ac poſteris Aeneæ admodum probata. quare & Julius Africanus & Philo mentionem ejus fecerunt; hic quidem brevius, ille verò totidem pene verbis locum Aeneæ deſcribens. Ovidius

Scilicet obſtabit cuſtos ne ſcribere poßis:
Sumendæ detur, quum tibi tempus aquæ?
Conſcia quum poßit ſcriptas portare tabellas:
Quas tegat in medio faſcia lata ſinu.
Quum poßit ſolea chartas celare ligatas:
Et vincto blandas ſub pede ferre notas.

Εἰς τὸ τῶν ὑποδημάτων πέλμα ἐντεθήτω εἰς τὸ μεταξὺ βιβλίον.) εἰς τὸ μεταξὺ πέλμα explica è verbis Philonis, ita ſcribentis; ἀνὰ μέσον τῶν ὑποδημάτων τοῦ ἐμβλήματος καὶ τοῦ καττύματος ῥαφείσης τῆς ἐπιστολῆς, *in medio ipſorum calceamentorum, inter ſolum interius, & ſoleam exteriorem.* Aeneas πέλμα appellat ἀδιορίστως univerſam illam calceorum partem, quæ ſolo pedis ſubeſt, ſive illud ſit ex pluribus coriis compoſitum, ſive ex unico, ut in æſtivis calceis quos *ſcarpinos* vulgò appellamus, veteres Græci ἁπλᾶς, nempe ὑποδέσεις, & μονόπελμα ὑποδήματα. etiam carbatinæ ruſticorum, ſimplici corio conſtabant. Heſychius, καρβατίνη, μονόπελμον. è Philonis verbis hiſce diſcimus, quando plura coria ad ſoleam ſuppingendam accuduntur, interiora & pedi propiora, dici ἐμβλήματα, exteriora καττύματα. quanquam non abſurde fortaſſe ἔμβλημα, interpretemur de panno è lana coacta, quo interiora calceorum aliquando muniebant, ceu udonibus. Athenæus libro XII de calceis Demetrii regis: ἦν ἡ ὑπόδεσις κατὰ μὲν τὸ σχῆμα τῆς ἐργασίας σχεδὸν ἐμβάτης πίλημα λαμβάνων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας. mihi prior interpretatio magis probatur.

Εἰς κασσίτερον ἠλασμένον λεπτὸν γραφέσθω,) Vetuſtiſſimum eſt inventum tenues è plumbo albo, vel etiam quovis alio, laminas procudere in uſum ſcriptionis: quas poſtea in formam cylindri voluebant, ut alia librorum volumina. Pauſanias Meſſenicis: ἀνοίξας δὲ εὗρε κασσίτερον ἐληλασμένον ἐς τὸ λεπτότατον. ἐπείλικτο δὲ ὥσπερ τὰ βιβλία. ἐνταῦθα δὲ μεγάλων θεῶν ἐγέγραπτο ἡ τελετή. Vetus ſcriptor apud Suidam: εἰς ἐλάσμους μολύβδου γράφοντες. Auctor eſt Dio, libro XLVI. Decimum Brutum Mutinæ obſeſſum de adventante ſubſidio factum eſſe certiorem per literas in charta plumbea exaratas, & ad librorum inſtar convolutas, quę ab urinatoribus noctu ei ſunt perlatæ: ἐς ἔλασμον μολύβδου λεπτὸν ἐγγράψαντές τινα ἀπειλίξαι αὐτὸν ὥσπερ τι χαρτίον, καὶ κολυμβητῇ

νυκτὸς

νυκτὸς ὑφύδρῳ διενέγκειν ἔδωσαν, Frontinus, libro III. *Hirtius Cos. ad Decimum Brutum, qui Mutinæ ab Antonio obſidebatur, literas ſubinde miſit, plumbo ſcriptas quibus ad brachium religatis, milites Scultellam amnem tranſnabant.* Obſervo etiam fuiſſe, qui in tabella ærea arcana ſua ſculperent, & poſtea placentam fingerent, in cujus medio tabella abdita latebat; quæ inter alios panes in peram conjectos delata eſt παρ' ὃν ἔδει, ut loquitur Aeneas, à mendico, aut ſimilis conditionis gregali. Eunapius in Hiſtoriis: ὁ δὲ φέρων γράμματα ἐν χαλκῷ στάτη παραπεπλασμένα, καθεὶς ἐν πήρᾳ, ἐπιθείς τε καὶ ἄρτους ὁμοίους, ὡς μή τινα γνῶναι τὸ ἀπόῤῥητον. Porro iſtiuſmodi laminas è plumbo Græci modò πέλματα, modò λεπίδας, ſæpius ἐλάσμους vocant. interdum χάρτας μολιβδίνους, ut Lyſimachus, & Suetonius, *chartas plumbeas.*

ἀναλυέτω τὰς ῥαφὰς τῶν ὑποδημάτων.) filis præciſis, quibus calceorum ſoleæ conſuuntur. Græcis communiter ἱμάντες, propriè ῥομφεῖς quaſi ῥαμφεῖς à ῥάπτω Gallicus idiotiſmus *ligneul.*

ἄλλα γράψας λάθρᾳ ἐπὶ τούτων καθ.) priore ſcriptura tundendo, ut arbitror, deleta, & alia in ejus locum ſubſtituta. ἄλλα γράψας editum voluimus, non ἀναγράψας, neque aliter etiam Africanus.

Εἰς Ἔφεσον δ' εἰσενεχθῆναι γράμματα τρόπῳ τοιῷδε.) Quartus Æneæ modus myſticè ſcribendi, & occulte literas mittendi. duplex hic ſubtilitas; priori quod pro papyro chartave, aut alia conſueta ad ſcribendum materia, folia ſunt adhibita: deinde quod ad diſſimulandum hunc foliorum uſum, ulceri ea ſunt impoſita; quæ res eſt uſitatiſſima & ab omni ſuſpicione fraudis remotiſſima.

ἐπιστολὴν ἔχων ἐν φύλλοις γεγραμμένην.) Scripſere veteres in variis foliis, præſertim verò palmæ: ſed folia de quibus loquitur Æneas, maluacea fortaſſe fuerunt. nam iſtis veteres & ad curanda ulcera ſunt uſi, & ad ſcribendum. medici inter μαλακτικὰ folia maluæ ſylueſtris ponunt. de ſcriptione etiam certum eſt: Heluius Cinna in epigrammate.

Lævis in aridulæ maluæ deſcripta libello
Pruſiaca vexi munera navicula.

Fuere qui cortice, ob id ipſum detracto quercui, uterentur, inopia chartæ; fibula veſtis pro ſtilo, atque ita literas exararent. Plutarchus initio Pyrrhi: ἀχρεῖ τις ἐννοήσας, καὶ περιελὼν δρυὸς φλοιὸν, ἀνέγραψε πόρπῃ γράμματα, φράζοντα τήν τε χρείαν, καὶ τὴν τύχην τοῦ παιδός. Cedrenus ſcribit φλοιὸν eſſe κυρίως *librum*: ſed non cujuſuis arboris liber apta eſt ad ſcribendum materia. Invenimus & μύκητα id eſt fungum pro charta inſcriptum, & ad Trajanum Dacicum bellum gerentem miſſum. auctor Xiphilinus ex Dione.

Εἰσενεχθείη δ' ἂν γραφὴ καὶ ἐν τοῖς γυναικῶν ὠσίν.) Quintus modus atque is ab Ænea excogitatus, quod declarat ipſe, cum ait, εἰσενεχθείη, *poſſit inferri*, non autem εἰσηνέχθη. ſic etiam verbum γράφοιτο accipiendum in modo

in modo XII, & in XIII *γίνοιτο δ' ἂν καὶ ὧδε.* nam quum ita loquitur, fieri poſſe quod ſcribit ſignificat, non factum eſſe; aliter autem de notis experientia exemplis. Monet Æneas literas plumbo ſcriptas, de quibus modo dicebat, poſſe cuſtodes portarum fallere, ſi pro inauribus fœminis appendantur.

Εχούσαις ἀντ' ἐνωτίων ἐνδεδεμένοις λεπτοῖς μολιβδίνοις.) Oedipum iſta deſiderant. quanquam ne Oedipus quidem iſta ſic ſcripta intelligat. Lego ἐχούσῶν (nempe τὴν γραφὴν) ἀντ' ἐνωτίων ἐν εἰλυμένοις λεπτοῖς μολ. de hoc plumbo jam diximus.

Εκομίσθη δὲ καὶ ἐπιστολὴ περὶ προδοσίας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀντικαθήμενον πολέμιον.) Melius ἀντικαθημένων πολεμίων. Sextus modus non ſcribendi myſtice, ſed mittendi ſubtiliter literas quoquo modo ſcriptas. Non diſſimile exemplum in hiſtoria Romana. Frontinus: *Campani diligenter Romanis, à quibus obſeßi erant, cuſtodias agentibus, quendam pro transfuga ſubornatum miſerunt, qui occultatam balteo epiſtolam, inventa effugiendi occaſione ad Pœnos pertulit.*

Βιβλίῳ ἐν ᾧ ἐνῆν.) Scribe, ἐνὶ ἐγκατερράφη ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος βιβλίον, ᾧ ἐνῆν. & illud ᾧ refer ad perſonam.

Αποδοῦναι τὸ βιβλίον ὡς δεῖ ὑπηρέτῃ.) Non dubito ſcribendum ᾧ δεῖ id eſt, illi ad quem mittebatur epiſtola, quem Æneas ſolet τὸν πεμπόμενον dicere, vel ὃν δεῖ. quare vox ὑπηρέτῃ niſi aliquid deeſt, prorſus παρέλκει.

Αλλος δὲ ἱππικὰ ἐκπέμπων, εἰς τὴν ἡνίαν τοῦ χαλινοῦ βιβλίον ἐνέγραψε.) Si proba eſt hæc lectio & inſcripta eſt freni habenis epiſtola, ſimile erit ei quod de aliis legimus; qui ut auctor eſt Frontinus, *interiora vaginarum inſcripſerunt.* Ego non puto ita ſcripſiſſe Æneam, ſed potius ἐνέρραψε, id eſt, *frænorum habenis inſuit.* Septimus autem hic modus pene idem eſt cum ſexto. ſed Æneas exempla heic diverſæ experientiæ commemorat, magis quàm rationes diverſas.

Εγένετο δὲ καὶ περὶ ἐπιστολὴν τοιόνδε.) Non eſt alius modus, ſed monitum auctoris ſub exemplo, ad lectoris cautionem in talibus intendendam.

Τὰ δὲ παρ' ἐκείνων,) quæcunque accepiſſet ab illis: ſive mandata ſive literas. ſed malim, τὰς δὲ π.

* Οὐ τὰς πεμπομένας παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅτι καὶ ἔλαβε.) Fortaſſe aliquid deeſt: ſententia tamen plena erit ſi ita concipias: ὅτι τὰς π. παρὰ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔλαβε, *quod miſſas ab homine extero literas non accepit à tabellario.* nam τοῦ ἀνθρώπου interpretor de eo qui ſcribebat ad proditorem; vel potius proditores: Æneas enim more ſuo in numero parum eſt religioſus.

Κομίζεται καὶ ὧδε.) Octavus modus: quem & Philo probavit: nam inter pauca hunc deſcribit, ex Ænea, ut videtur, licet non Aeneę verbis;

brevius

brevius enim & obſcurius rem explicat. at Aeneæ expoſitio planiſſima eſt. & noſtra interpretatio declarationis alterius non eget.

Κύστιν ἰσομεγέθη ληκύθῳ ὁπόση ἂν ᾖ.) Philo ſic; *εἰς κύστιν τινὰ ὧν βούλεται γραφέντων, εἶτα εἰς λήκυθον καινὴν σύμμετρον τῇ κύστει αὐτῆς τεθείσης.*

Μέλανι κατακόλλῳ.) Atramenti plures ſpecies & cognomina, Plinius & medici prodiderunt. *κατάκολλον* interpretor, tectorium. nam *γραφικῷ* ſive librario glutinum non admiſcebant. Plinius lib. xxxv, capit. VI. *Omne atramentum ſole perficitur, librarium gummi, tectorium glutino admixto.*

Ἐπειδὰν φυσήσας τὴν κύστιν ἐν τῇ ληκύθῳ ἐνοῦσαν ἵνα δι.....θῃ ὡς μάλιστα) Lego *ἵνα διαταθῇ ὡς μ.* inflatur enim veſica, ut diſtendatur. atque hoc certiſſimum. in compendio Philonis ſimpliciter *εἶτα φυσηθείσης.* ſequitur in verbis Philonis *καὶ μετὰ ταῦτα βρεχθείσης*: quod non eſt apud Aeneam, neque video quò pertineat.

Ηδη δέ τις ἐν δέλτῳ ἐνξύλῳ γράψας κηρὸν ἐπέθηκε, καὶ ἄλλα εἰς κηρὸν ἐνέγραψε.) Nonus hic modus cum ſequente decimo pene unum & idem ſunt. ad utrumque adhibentur tabellæ, & cera aut aliud quid tabellis ſuperinducitur: in utraque arcanum tabellarum ligno inſcribitur: ſed in nono cera ſuperducta aliam ſcriptionem recipit quæ non occultatur: in decimo vacua facies exterior mittitur. *δέλτιν ἔνξυλον* dixit, quia è multiplici materia fiebant; oſſe, ebore, argento, auro.

Λέγεται καὶ εἰς πυξίον γράψαντα μέλανι ὡς βελτίστῳ ἔπειτα λευκώσαντα ἀφανίζειν τὰ γράμματα.) Decimus modus. Videtur alludere ad notiſſimam Demarati hiſtoriam. Juſtinus libro II. *Demaratus rex Lacedæmoniorum qui apud Xerxem exulabat, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis magiſtratui perſcribit: eaſdem cera ſuperinducta delet: ne aut ſcriptura ſine tegmine; aut recens cera dolum proderet.* Uberius Herodotus unde & Trogus & Polyænus & alii ſumpſerunt: *δέλτιον δίπτυχον λαβὼν,* (Polyænus *πτύχα ἀκήρωτον*) *τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε· καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέως γνώμην. ποιήσας δὲ ταῦτα, ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα.* Demarati induſtriam qui imitarentur non defuerunt. Juſtinus libro XXI, de Hamilcare Rhodano Pœno, in Alexandri aula verſante. *atque ita conſiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis vacua deſuper cera inducta civibus ſuis omnia perſcribebat.* Igitur, ut dixi, videri queat Aeneas illum modum deſcribere quo uſus Demaratus: ſed obſtat vox *λευκώσαντα*: qua ſignificat iſtum de quo ſentiebat, non cera infuſa ſcripturam deleviſſe, ut fecit Demaratus; ſed creta ſimilive terra dealbaſſe. quare etiam modus retegendi literas diverſus; noſter ait, ligneam tabellam in aqua poſitam, ſcripturam oſtendiſſe; nimirum eluta creta. at Demarati tabellæ lectæ ſunt cera eraſa, quod *κηρὸν κνᾶν* dixit Herodotus, rem fuſe narrans.

Φανεῖται

Φανεῖται οὖν ἐν τῷ ὕδατι ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ γεγραμμένα.) Literas myſtice ſcribendi una hæc ratio eſt; ita ſcribere, ut mox literæ non appareant, niſi aliquo adhibito præſidio. produntur hodie modi varii id efficiendi: nos aliquot hic adnotabimus è lectione veterum. Plinius libro XXXVI. cap. VIII. *Tithymallum noſtri herbam lactariam vocant, alii lactucam caprinam: narrantque lacte ejus inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, apparere literas: & ita quidam adulteras alloqui maluere quàm codicillis.* Ovidius.

Caverit hæc cuſtos: pro charta conſcia tergum
Præbeat; inque ſuo corpore verba ferat.
Tuta quoque eſt, fallitque oculos è lacte recenti
Littera: carbonis pulvere tange, leges.
Fallet & humiduli quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.

Philo mechanicus de literis loquens occultis, quas ipſe ἀφανεῖς appellat: *γράφονται ἐπιστολαὶ εἰς καυσίαν καινὸν ἢ εἰς τὸ χρῶτα, κηκίδος θλασθείσης, καὶ ὕδατι βραχείσης· ξηρανθέντα δὲ γράμματα ἄδηλα γίνεται. χαλκοῦ δὲ ἄνθους τριφθέντος (ὥσπερ ἐν ὕδατι τὸ μέλαν) καὶ ἐν τούτῳ σπόγγου βραχέντος ὅταν ἀποσπογγισθῇ τούτῳ φανερὰ γίνεται. Scribuntur literæ quæ non apparent, in nova cauſia, aut in corpore, galla confracta, & aqua madefacta: eæ literæ ubi inarverunt non ſunt conſpicuæ: at ſi atramentum ſutorium in aqua triveris, & ſpongiam in eam intinxeris, deinde ſcripturam ſpongia terſeris, literæ fient conſpicuæ.* Auctor eſt Cedrenus in Conſtantino Duca; Nicolaum quendam ad Thomam Logothetam literas occultas ſcripſiſſe in nigro linteamine; quod aqua lavandum abſtergendumque fuit, ut literæ poſſent videri. *οὗτος*, inquit, *ἐν ὀθόνῃ μελαίνῃ γράμματα γράψας ἀπεστάλκει τῷ λογοθέτῃ Θωμᾷ· καὶ τῆς ὀθόνης ῥυφθείσης δι' ὕδατος φανερὰ τὰ γράμματα γέγονεν.*

Γράφοιτο δ' ἂν καὶ εἰς πινάκιον ἡρωϊκὸν ἅπερ ἂν βούλῃ.) Eſt modus undecimus ſuperiori quidem adfinis, ſed multum tamen diverſus, & operoſior. in priore modo ſcriptura albo inducebatur ſimpliciter: heic albo, vel alio quovis præter nigrum, colore, qui pingentis arte imaginem aliquam referat. quid appellet *πίνακα ἡρωικὸν* alii viderint; ego *γραφικὸν* lego; ex ipſa narratione auctoris.

Ἱππέα φωσφόρον) intelligo Luciferum, curru vehentem, quem albi equi trahebant. ita poëtæ & pictores fingebant: ut contra Noctis currum nigris equis inſtruebant. quę propterea poëtæ dicitur *ἐλάσιππος νυχαυγής.*

Ὡς εὐξόμενος.) imò vero *εὐξάμενος*; tanquam religione adactus voti à te ſuſcepti, cujus fueris damnatus.

Πασῶν μὲν ἀδηλοτάτη πέμψις, πραγματωδεστάτη δὲ νῦν μοι διὰ γραμμάτων δηλωθήσεται.) Duodecimum heic modum proponit Aeneas, haut

dubie

dubie à ſemet inventum: quem ex eo deſcribit Julius Africanus capite LIII, & appellat τρόπον πυκν ἐργότερον. & eſt revera ſubtile inventum; quod praxeos operationem magis quam verborum explicationem deſideret.

Εςω δὲ τὰ τρυπήματα τȣ̃ ἀςραγάλȣ .... ἀφ᾽ ἧς ἂν πλευρᾶς ἄρξῃ τὸ Αλφα κ.) Supplendum quod in libro regio deeſt hoc loco è codice Africani, qui ita deſcribit. *ἔςω δὲ τὰ τρυπήματα ςοιχεῖα· διαμνημονεύε δὲ ἀφ᾽ ἧς ἂν πλευρᾶς ἄρξηται τὸ ᾱ καὶ τὰ ἐχόμενα*, &c.

Λίνῳ διείρειν ἐὰν...... τῇ διέρσει τȣ̃ λίνȣ, ἀ.) Quæ heic deſunt videntur extare apud Africanum, ſed admodum corrupte in noſtro codice. in quo, ut & in regio Aeneæ, *διαιρέσει* & *διαιρεῖν* pro *διείρειν* & *διέρσει* craſſo errore ſcriptum eſt hoc loco ſæpius. ſic ille; *λίνῳ δήσαι διαιρεῦντα δὲ δηλοῦ ἐν τ.* Corrigo ex iſtis veſtigiis; *λίνῳ δεῖ σε διείροντα δηλοῦν· ἐν δὲ τῇ διέρσει τȣ̃ λ.*

Τὰ ἐχόμενα τȣ́των παραγράμματα, ὅταν ἔλθῃ εἰς πλευρὰν οὗ ταῦτά ἐςι διείρειν πάλιν.) Scriptum in regio, *οὗ τὸ ἰῶτα ἐςι, δ.* quorſum autem heic mentio literæ iota potius quam alius? omnino corruptiſſima hæc ſunt. Videtur ab Aenea propoſitum fuiſſe exemplum ad docendam ſubtilis inventi praxim: puta, *αἱ δυνάμεις ἐνδιδόασι*, vel *λιμώττȣσι*. Mirum tamen, nihilo melius iſta ſcribi apud Africanum, ſcriptorem adeo vetuſtum. ſic enim ejus codex habet. *Τὰ ἐχόμενα τȣ̃ ἰῶτα γράμματα, ὅταν ἔλθῃ εἰς πλευρὰν οὗ τὸ ἰῶτα γράμμα ἐςι διείρειν. καὶ πάλιν παρεὶς τ.*

ὅπου συμβαίνει ..... εἶναι.) Africani codex una voce plenior *ὅπου εἶναι συμβαίνει, διείρειν.* deeſt nomen literæ per cujus foramen filum trajiciendum, & heic & in proxime ſequentibus verbis, quæ ab Aenea ſunt omiſſa.

*Ανάπαλιν δὲ γίνεται ἡ * ἐξίωσις τῇ ἐνέρσει.)* Nihil poteſt ſignificare vox *ἐξίωσις* quod ſententiæ loci hujus conveniat, Lego *ἡ ἐξαίρεσις τῇ ἐνέρσει.* in regio eſt *ἐνέρξει*, quod & analogiæ repugnat, & uſui ſcriptorum. Liber Africani & in proxime præcedentibus verbis, & hic quoque corruptiſſimus: *ἀναπ. γινομένης τȣ̃ ἀξιώσεως ἐν ἄρξει.*

γίνοιτο δ᾽ ἂν καὶ ὧδε) XIII modus pene idem cum modo expoſito.

Ηδη δέ τινες εἰς βιβλίον γράψαντες ὡς λεπτότατον, μακρȣ̀ς ςίχους) XIV modus. docetur ratio commode occultandi intra veſtem epiſtolam. vult ſcribi in prælongo pittacio, ſed anguſto; ut id plicatum ori foraminis illius in tunica, per quod brachia inſeruntur, applicetur, & extremus pannus in eam partem replicetur. ita fiet ut quia minimum tumoris ita poſitum pittacium excitabit, oculos *ὁδοφυλάκων* facile fugiat. non diſſimilis occultandi modus docetur à Philone, intra cauſiam quæ eſt διπλῆ.

Οἱ γȣ̀ν περὶ Ιλιον ἄνθρωποι ἐκ τοσȣ́του χρόνȣ, καὶ οὕτω διαπεπτασμένοι

μὴ εἰσ-

μὴ εἰσελθεῖν αὐτοῖς τὰς Λοκρίδας.) Anno poſt Ilii excidium tertio, quum peſte graviſſima vexarentur Locrenſes, edita ſors eſt ab Apolline, non aliter mali finem inventuros, quàm ſi ad placandam Minervam Ilienſem, ob imminutam Caſſandræ virginitatem ab Ajace, univerſæ genti Locrorum infenſam, binas Locrides virgines ſorte lectas per annos mille continuos Ilium mitterent. Hiſce virginibus Trojani inſidias ſtruere ſoliti, eaſque crudeliſſime enecare, ſummo ſtudio caventes, ne urbis aditus ipſis pateret. hiſtoria eſt nobiliſſima, quam pluribus narrat Lycophron & ad illum Tzetzes. tangunt Polybius libro XII, Strabo libro XIII, Plutarchus de ſera numinis vindicta, & alii. Quod autem initio harum Notarum dicebamus, de vetuſtate hujus ſcriptoris poſſe ex hoc loco fieri conjecturam, verum eſt. nam Æneas perſpicue oſtendit ſua adhuc ætate morem illum, vel potius tetram ſuperſtitionem fuiſſe obſervatam. at Tzetzes, auctorem Timæum laudans, deſitum hunc morem ſcribit, poſt confectum bellum Phocicum. conſtat autem Phocico bello impoſitum eſſe finem à Philippo, anno tertio Olympiadis CVIII. Tzetzis verba ſunt; *χιλίων δὲ ἐτῶν παρελθόντων μετὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον, ἐπαύσαντο τῆς τοιαύτης θυσίας, ὥς φησι Τίμαιος ὁ Σικελός.* puto verum eſſe quod dixit Timæus de tempore quo immane inſtitutum, miteſcentibus in dies magis magiſque hominum ingeniis, omitti cepit. quod tamen videtur ſignificare, exiiſſe mox à bello Phocico mille annorum tempus ab Apolline memoratum cum vera temporum ratione parum congruit. nam ab excidio Ilii ad primam Olympiadem, eruditiſſimi quique veterum annos dumtaxat quadringentos & octo putarunt: inde ad victoriam Philippi de Phalæco & Phocenſibus anni CCCCXXXI, aut CCCCXXXII. fit ſumma annorum DCCCXL. Scribit tamen B. Hieronymus, libro primo adverſus Jovinianum, Locrides virgines Ilium ex more fuiſſe miſſas, per annos circiter mille.

Λανθάνουσι πολλὰ εἰσάγοντες σώματα.) Videtur nihil deeſſe. poteſt ſcribi *λανθάνουσι τοὺς Ἰλιέας πολλὰ εἰς.*

Παρὰ δὲ τοῖς παλαιοτέροις καὶ τοιόνδε ποτὲ ἐτεχνάσθη.) Hic eſt modus omnibus ſæculis uſitatus: licet videatur Æneas tanquam ſingulare exemplum ex vetuſtate repetere. deſcribit autem pene ad verbum verba Herodoti de Timoxeno, qui clandeſtina conſilia cum Artabazo Potidæam obſidente communicabat, epiſtolis ad crenas ſagittarum religatis, quas invicem mittebant. Locus Herodoti eſt in octava Muſa, Sic in Plutarchi Cimone, Chii, qui in exercitu Cimonis erant Phaſelitas obſidentis, cum obſeſſis communicant, *τοξεύοντες ὑπὲρ τὰ τείχη βιβλίδια, περιηρτημένα τοῖς οἰστοῖς.* Auctor eſt Nicetas Choniates, Andronicum in obſidenda urbe Pruſa literas ſagittis affixas miſſitaſſe, quibus ad deditionem vel proditionem cives hortabatur. Nicetas eleganter vocat *διαέρια γράμματα.* ex eodem auctore diſcimus, ferrum

adimi

adimi ſolitum ſagittis quibus literæ alligabantur. ſic ille in obſidione Zeugmini: οὐκ ὀλίγοι τῶν ἔνδοθεν, τὰ Ρωμαίων φρονοῦντες, καὶ ἀτράκτοις ἀποδήσαντες βιβλία προσδίοντες, ταῦτα πρὸς τὸ Ρωμαϊκὸν στράτευμα νυκτὸς ἐξετόξευον. Nec tantum arcus adhibiti ad hujuſmodi epiſtolas mittendas, ſed etiam catapultæ ὀξυβελεῖς, & telis emittendis aptæ. Narrat Polyænus lib. 11. Cleonymum regem Lacedęmoniorum, quum Trœzenem obſideret, diſpoſitis circa urbem catapultis, tela jaculatum eſſe, quibus erat inſcriptum, Ἥκω τὴν πόλιν ἐλευθερώσων. Alii in eam rem fundis utentes, jaculabantur glandes inſcriptas Hirtius de bello Hiſpanienſi capite 11. *Per idem temporis glans miſſa eſt inſcripta, quo die ad oppidum capiendum incederent, ſeſe ſcutum eſſe poſituros;* paullo poſt; *indicium glande ſcriptum miſit per quod certior fieret Cæſar quæ in oppido ad defendendum pararentur.* non erant autem veræ glandes in quibus ſcribebatur, ſed teſſeræ quadratæ, ut tali vel taxilli. ideo Appianus in Mithridatico, non μολυβδίδας appellat, ſed πεσσοὺς ἐκ μολίβδου πεποιημένους, tribus locis in narratione obſeſſarum à Sulla Athenarum.

Οἱ δὲ τοξεύματα περὶ τὰς * πύλας γλυφὰς ἑλίξαντες τὸ βιβλ.) Corrigendum ex Herodoto quem deſcribit, περὶ τὰς γλυφίδας ἑλίξαντες τὸ β.

Ἱστιαῖος δὲ βουλόμενος τῷ Ἀρ.) XVI modus, ipſe quoque ex Herodoto petitus, cujus verba etiam heic deſcribuntur. Scribere in cute nuntii uſitatum antiquis, ut ad decimum modum oſtendimus.

Γράφειν δὲ καὶ ὧδε.] Credo olim pro ingenioſo habitum hunc modum XVII: quo hodie ſi quis utatur, ludibrium profectò debeat. quem enim mediocris ingenii moretur omiſſio vocalium in vernacula lingua; quum etiam pueri, in Hebraicis aliquantum exercitati, ſcripta Biblica punctis vocalibus carentia non difficile aſſequantur? atqui in literarum forma heic ab Ænea præſcripta, non omittuntur penitus vocales; ſed earum loco puncta ſubſtituuntur. itaque pene puerile hoc mihi inventum videtur. Plus aliquanto ingenii fuit in Julii Cæſaris & Auguſti epiſtolis, quarum myſteria Suetonius & A. Gellius nos docent.

Ὁπόσον ἂν τύχῃ ἕκαστον ὂν ἐν τοῖς γράμμασι τοσαύτας στιγμὰς εἶναι.] Interpretor ἐν τοῖς γεγραμμένοις cum literæ continua ſerie diſponuntur, ut fit in alphabetis: vel quum vocales ſeparatim à conſonantibus in ordinem digeruntur. Librarii quum hęc non intelligerent, in deſcribendo exemplo quod ſubjicitur, ſuaviter delirarant: nam in codice quo ſumus uſi, punctis omiſſis, ſuper ſingulas conſonantes ſingulæ virgulæ ſunt ductæ. Sive igitur Græce ſcribas, ſive Latinè, vocalium & punctorum hæc erit ratio.

α.	ε..	η∴	ι::	ο:∴	υ:::	ω:::∴
a.	e..	i∴	o::	u:∴		

Καὶ τόδε ἄλλο ἀντὶ τῶν φωνηέντων γραμμάτων τίθεσθαί τι δεῖ.) deeſt in extremo vox *ἄλλο*. pro vocalibus ponendum aliud quid: putà, figuras ſignorum cœleſtium, aut animalium, aut alias de induſtria confictas figuras, de quibus convenerit. Eſto igitur hic modus XVIII: in quo fœcunda ingenia maximam ſeſe exercendi facultatem habent.

Καὶ τάδε τὰ πεμπόμενα γράμματα εἰς τ.) Scribo *καὶ τόδε. τὰ πεμπόμενα γρ.* illis verbis *Καὶ τόδε* ſignificat novum à ſe modum proponi, qui erit XIX. alioquin poterant videri iſta cum præcedentibus cohærere.

Πολλοὶ δὲ κατ' Ἤπειρον κυσὶν ἐχρήσαντο ὧδε.] Ultimum hunc & vigeſimum literas clam mittendi modum, ex Ænea deſcribit Africanus. de canum uſu multiplici in belli facinoribus, dicebamus ad caput XXII. *κατ' Ἤπειρον* ſcripſimus, majuſcula litera: ut dicat Æneas, in Epiro id plurimum fieri ſolitum, ubi ſunt Moloſſi canes, obeundis hoc genus miniſteriis idonei, & aliis, qui minores ſunt, & corpore & viribus tutiores. neque obſtat quod ſequitur, *ἔστι δὲ τὸ Θεσσαλονικόν*, vel ut habet Africanus *Θεσσαλῶν*. nam potuit Theſſalorum inventum eſſe, licet ætate auctoris noſtri, Epirotæ id inventum crebrius uſurparent. ſi quis tamen *κατ' ἤπειρον*, pro, in continente & quoties terra poteſt iter confici maluerit, per me liberum illi eſto. Mirum vero, Æneam qui tanta diligentia (ut quidem adeo vetuſtus auctor,) omnes rationes epiſtolas occulte mittendi commemorat, columbarum non meminiſſe, quas internuntias in rebus magnis olim aliquando fuiſſe, certum eſt, & obſervat Plinius libro decimo, probatque exemplo illius qua Mutinenſi obſidione Decimus Brutus & Hirtius Conſul fuerunt uſi. rem commemorat, & pluribus explicat Frontinus libro III. id inventum antiquius eſſe ſæculo Æneæ, liquido probat Anacreontis oda, ſcripta à ſuaviſſimo poeta in columbam qua ipſe utebatur internuntia in eo carmine ait columba; *Ἐγὼ δ' Ἀνακρέοντι Διακονῶ τοσαῦτα. Καὶ νῦν, ὁρᾷς ἐκείνου Ἐπιστολὰς κομίζω.* ſed ſilentii Æneæ, hæc ſine dubio cauſſa eſt; quoniam in rebus ſeriis opera columbarum ad nuntios deferendos nemo adhuc temporibus illis fuerat uſus: id namque obſidione Mutinenſi primum eſſe factum, etiam Plinius, tanto junior Ænea, credidit. antea in amatoriis ſaltem & ludicris epiſtolis ſæpius idem factitaſſe qua Græcos quà Romanos certo conſtat. Exemplo Mutinæ edito ſimila poſterioribus temporibus edita ſunt ubivis terrarum in Oriente vero, & olim & nunc vulgatiſſima res eſt, columbas ad ejuſmodi juſſa paratas habere. Legant *οἱ φιλομαθοῦντες*, ſi lubet, quæ ſuper hoc Notis ſuis ab Sphæram Barbaricam Manilii ſcripſit, decus illud æternum ævi ſui, JOSEPHUS SCALIGER; vir, aut heros potius, & quidem heroë magno ſatus, in tantum laudandus, in quantum virtus & meliores literæ poſſunt intelligi. quarum ille *δαιμόνιος ἀνὴρ* magni-

tudinem,

tudinem, amplitudinem, majeſtatem denique pęne ſolus quum animo viderit, ingenio fuerit complexus, divina & ſine exemplo felici induſtria, per totum vitæ curriculum bene de iis mereri nunquam ceſſarit; quantam in nupero ejus obitu Reſpublica literaria fecerit jacturam, quantum & quam ἀνήκεστον vulnus acceperit; omnes intelligunt eruditi, in quorum pectoribus probitas, candor, Φιλαλήθεια, & gratus animus; nimis, ah nimis, raræ hoc ſæculo virtutes, habitant; certè quorum mentes à rationis uſu, atque adeo ſenſu communi ὑπὸ μελῳδίας καὶ θεοκλαστείας non exaruerunt. Nos, qui vivum pari ſemper proſecuti veneratione ſumus & pietatis affectu, atque optimum parentem noſtrum, quique literas ἐκπαθῶς amamus; neque acerbiſſimi nobis caſus recordari ſine mœſtiſſimo gemitu, ſine ægerrimis ſuſpiriis, ſine profuſiſſimis lacrymis poſſumus: neque porro avocare animum ab ejus memoria, & acerrimo doloris hujus ſenſu, valemus. Quod igitur unum ſupereſt, dolorem noſtrum & luctum ἄφατον recordatione virtutis & præſtantiæ τοῦ νῦν μακαρίτου ſolamur. Atque in hac cogitatione quum eſſemus nuper toti, carmen repente effudimus, quod placuit infra ſubjicere, æquis lectoribus profeſſione pietatis erga defuncti manes, ut ſpero, excuſandum.

ΕΙΣ ΙΩΣΗΠΟΝ ΣΚΑΛΑΝΟΝ, ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΚΑΛΑΝΟΥ, ΜΕΛΟΣ.

Ὦ μεγίστου παῖ πατέρος μέγιστε,
Ἐξ ἴσου Μοῦσαι Χάριτές τε κεδναὶ,
Ἐκθορόντ' ἐκ νηδύος ὃν φίλαντο,
ΣΚΑΛΑΝΕ δῖε.
Τίς δυνάιτ' ἀνδρῶν σέθεν ἐξικέσθαι
Τοῦ κλέους ἐσθλοῦ, ἔπεσιν γεραίρων
Ἢ σὲ, ἢ τὸ σεῖο γονῆ ἀγαυὸν,
Θαῦμα βροτοῖσι;
Καίσαρος ῥώμην καὶ Ἀρηϊ' ἔργα,
Καίσαρος πυκνὰς πραπίδας, σοφοῖτε
Νοῦ, ὅλη ἐκπλὴξ κελαδεῖ δύσις τε,
Ἀντολία τε.
Οἷα δ' ἔκπρεπόν σοι λαῶν ἔπειτα
Κλῆρον, ἔκπυστον φάτιν αἴσιον τ', εὐ-
φημίαν αὐτὸς πατρὶ οὐδὲν ἧττω
Ἀντιπροσῆψας.
Ἀμφὶ σοὶ πρῶτον φάος ἠλίοιο
(Μοῖρα δ' ὠπήδει θεόθεν·) βλέποντι;

Γέντο πρεσβείσταις Ἀρετῇ θ' ἅμιλλα,
Τῇ Σοφίᾳ τε.
Ἡ μὲν οἰκείου ἐθέλουσά σ' αὐτῇ,
Ἡ δὲ σῆς ἴυγγι δαμεῖσα μορφῆς,
Ὅσσα περὶ ξεινήϊα δῶρά γ' ἔχον,
Σοὶ πόρεν ἄμφω.

Ἀμφέπειν ἁγνὸν βίοτον, τ' ἀληθὲς
Εὐσεβῶς ἀσκεῖν, κρατέειν παθῶν τε,
Θεῖον ἡ θείη Ἀρετὴ γέρας σοι
Ἠγγυάλιξε.

Μέτρα γῆς, καὶ τείρεα τὰν ὀλύμπῳ,
Τὰς παραλλάξεις, ὁμαλὰς κινήσεις,
Καὶ περιηγήσεις Φαέθοντος, ἠδὲ
Λοξὰ κέλευθα,

Καὶ τροπὰς, καὶ ὑψώματα· τὰς σελήνης
Αὐξομειώσεις, κανόνας χρόνοιο·
Σειρίου καυθμοὺς, δύσιν Ὠρίωνος,
Πληϊάδων τε·

Τῶν πόλων ἐξάρματα, τοὺς ἀριθμῶν
Δυσπαλαίστους οὐρανίων λογισμοὺς,
Καὶ φύσιν πᾶσαν, Σοφία τορῶς σε
Ἐξεδίδαξε.

Δῶκε παιδείας τέλος ἄκρον ἥκειν·
Δῶκε πρωτεῖ' εὐεπίης μελιχρᾶς·
Δῶκ' ἀριστεῖα Κριτικῆς· ἔφηνε
Τὴν μακάρων τις,

Πάνσοφον τέχνην, ἰδὲ σωσίβιβλον,
Καὶ πλάνας δεινὴν ὀλοὰς ἐλέγχειν.
Γῆρυος πάσης μερόπων ἁπάντων
Δῶκ' ἐπαΐειν

Τῆς πάλαι, τῆς νεῶ. Δαναὸς, Λατῖνος,
Κελτικὸν πᾶν φῦλον, Ἑβραῖος, Ἰνδὸς,
Αἰθίοψ, Χαλδαῖος, Ἄραψ, ἄκουεν
Σοῦ λαλέοντος.

Ἐντὶ λεχθέντων ἐνὶ χερσὶ πάντων
Μάρτυρες δέλτοι, σοφίας γέμουσαι,
Ἃς χαράξας, πουλυκαλίμῃσι φρεσὶν
Ἐκτολυπεύσας,

Φῆστος, Οὐάρρων, καὶ ὁ Παμφίλοιο,
Μυρίοι τ' ἄλλοι σοφοὶ, οὓς ἔσωσας,
Φαντὶ μαντείων ὅτι σοὶ στόμ' ἔσκε
Θῶκος ἀληθής.

Θυμὲ

Θυμὲ, τί σπεύδεις Λύδιον παρ' ἅρμα
Πεζὸς ἰχνεύειν; ἀετὸν διώκεις
Ἀρχὸν οἰωνῶν, μελανοχρόοιο
Γῆς ἔπι ἕρπων.
Δίζεται ῥαπτῇ σχεδίῃ περαιοῦν
Τὸν μέγαν Πόντον, σέθεν εἴπις ἔργα
ΣΚΑΛΑΝΕ, πρόφρων περέλοιτ' ἀριθμεῖν,
Μείζον' ἀριθμοῦ.
Οἶδε καὶ Μῶμος στεφάνοις ὁποίοις
Ἐξ ἀέθλων, ὁσσατίοις τ' ἐμίχθης
Μουσικῶν· ὅσσας φθονερῶν ἄπαι νί-
κας ἐκόμιξας.
Χαῖρε δὴ, φύτλης βροτέης ἄγαλμα,
Κελτικῆς αὔχημα, λαχὼν ἄωτον
Τῶν ἐπιστημῶν, ἀγαθῶν καλῶντε
Σεμνολόγημα.
Χαῖρε νῦν ὄντως· ὅτε θνητὸν ἐκδὺς
Ἄτμενος σῶμ', ἀθάνατος γένετε,
Καὶ μάκαρες, ἐν ἄφθιτος ἀφθίτοισι,
Κύδεϊ γαίεις.

Ἀπαγαγόντες * δέσμον περιέθηκαν περὶ τὸν αὐχένα ἱμάντα,) Omnino δέσμιον rectum eſt. etſi aliter præit codex Africani vocem ἱμάντα non agnoſcens; ita enim exprimit hæc verba, καὶ δεσμὸν περιθέντες περὶ τὸν αὐχένα.

χρὴ δὲ τὰς παραγινομένας εὐθὺς ἀνοίγειν δέλτους.) Onoſander duces militares admonens, ut omnibus qui aliquid novi nuntiaturi advenient, facilem aditum præbeant, hanc rationem affert: πολλάκις γὰρ ἐν ὀξεῖ τὸ δυνάμενον φραθῆναι παρεισί τινες μηνύοντες: fit enim ſæpe, ut adveniant quidam indicium rei deferentes, cui eo ipſo tantum temporis momento poteſt provideri, eadem ratio hic quoque locum habet. Notum Cæſaris exemplum, qui indicem conjurationis libellum ſiniſtra tenens eſt occiſus. ei hiſtoriæ plane gemina eſt, quam auctor narrat de Aſtyanacte priſco Lampſacenorum tyranno. atque hæc ratio eſt, cur divinus Hippocrates, & paſſim alii ſcriptores, præſertim hiſtorici, appellent τὸν καιρὸν ὀξύν.

Πρὸς ἄλλους δὲ γινομένου πρότερον,) *quum alios prius conveniſſet.* ſed ne dubitent tirones, Æneam aliud voluiſſe & ſcripſiſſe πρὸς ἄλλοις.

Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἐν Θήβαις ἡ Καδμεία κατελήφθη.) Teſtis eſt tritum apud Græcos proverbium εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. Lege Plutarchum in Pelopida. de Cadmeæ occupatione ſuperius ad caput XXIV.

Γλοῦς δὲ βασιλέως ναύαρχος,) Offendimus ſcriptum Πλοῦς, tam falſò, quam verum eſt quod ſubſtituimus. mentio hujus apud Xenophon-

nophontem, in primo & ſecundo Ἀναβάσεως, ubi Glus vocatur. alii Glos efferunt, ut Polyænus libro ſeptimo. quo loco ea narrantur de hoc Perſa, quæ ab iſtis Æneæ non plane ſunt aliena. Olim cum Polyænum edebamus, impoſuit nobis depravata apud Diodorum Siculum lectio, Γαὼς, quam putavimus apud Polyænum reſtituendam. atqui verum ejus navarchi nomen fuit Γλοῦς aut Γλῶς, ut omnes Polyæni membranæ habent. Locus Diodori in Olympiade XCVIII ita habet, etiam in noviſſima viri eruditi editione. ὁ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἡγεμὼν, λεγόμενος δὲ Γαώ: & deinde, ὁ δὲ τοῦ στόλου τὴν ναυαρχίαν ἔχων Γαώς. utroque loco ſcribendum Γλώς, & ita ſemper.

Ἐπεὶ οὐχ οἷόν τε ἦν ὑπομνήματα ἐν βιβλίῳ ἔχοντα παρὰ βασιλέα εἰσιέναι.) Nulla fuit apud Perſas lex, quæ adituros ad regem vetaret cauſſæ ſuæ commentarios conficere; neque hoc dicit Æneas: ſed uti potuiſſe negat, qui vel maxime confeciſſent: recte: impediebat enim uſum commentarii, mos illius gentis ſive lex, quæ intra digitabulum manus continere eos jubebat, qui regem adirent. capital enim in ea aula fuit, coram rege οὐ διασώσει διὰ τῆς κόρης τὰς χεῖρας, ut loquitur Xenophon; qui alibi χειρίδα nominat, quam hic κόρην.

Ad Cap. 32. Deinceps docentur obſeſſi, qua ratione hoſti non jam procul à mœnibus, ſed ad mœnia, aut in ipſis etiam muris pugnanti, ſit reſiſtendum. Æneas hanc partem obſidionis vocat τὰς προσαγωγάς, oſtenditque duobus modis fieri; vel μηχανήμασι, cum admoventur tormenta, aut aliæ adhibentur artes ad patefaciendum aditum. vel σώμασι, quum ipſis corporibus militum res geritur, aut ſcalas conſcendentium, aut per dejectorum murorum ruinam vi facere ſibi viam nitentium. σώματα ſunt viri. Machinarum meminit auctor illarum dumtaxat, quod initio monebamus, quæ ætate ipſius in Græcia vulgo erant cognitæ. Poteramus de poſterius inventis multa huc afferre, eximia & ſcitu non minus utilia, quàm jucunda: omnes enim Græcorum libellos de machinis bellicis, quos hactenus nanciſci potuimus, diligenter excuſſimus: verùm id eſſet Commentarios uberes ac prolixos ſcribere, non quod opellæ hujus titulus pollicetur, breves Notas.

Προσαγωγὰς μηχανήμασιν ἢ σώμασι,) Ita ſolet iſta disjungere. cap. XXXVIII. ἐν δὲ ταῖς προσβολαῖς τῶν πολεμίων πρὸς τὸ τεῖχος μηχανήμασιν ἢ σώμασι. aliquando conjungit, ut paullo poſt; πρὸς τὰ μεγάλα μηχανήματα, ἐφ' οἷς σώματά τε πολλὰ προσάγεται, καὶ βέλη ἐξ αὐτῶν ἀφίεται. de turribus & machinis ambulatoriis, quæ dum admoventur, etiam militem ſimul admovent.

Πρῶτον μὲν εἰς τὰ ὑπεραιρόμενα ἐκ πύργων ἢ ἱσίων,) Legendum ἱστῶν. Ea vox iſto loco poteſt varie accipi. veteres enim in obſidendis urbibus, ad militem ſuum attollendum, ut muris ſublimior de ſuperiore loco pugnaret cum hoſte; aliquando ἱστοὺς, id eſt, malos navium adhibuerunt:

buerunt: aliquando ligna erecta in ſummis turribus collocata, quæ nominarunt è re ipſa quoque ἱστοὺς. De malis navium teſtis Procopius in prima Gotthicarum rerum hiſtoria. Narrat eximius ille ſcriptor; Beliſarium in Africam claſſe tendentem, quum appuliſſet in Siciliam & ad deditionem ὁδοῦ πάρεργον pleraſque urbes compuliſſet; Gotthos qui Panormum tuebantur, auſos reſiſtere, hoc pacto in ordinem coëgiſſe. Lembos ſagittariis onuſtos, ad malos navium appendit, quæ portum ingreſſæ, proxime muros acceſſerant: ii milites de ſuperiore loco obſeſſos ſagittis petentes, incepti inſolentia ſic eos terruerunt, ut ſine mora confeſtim ſeſe dederent. εἰς τὸ λιμένα, inquit, τῶν νηῶν ὁρμισαμένων, τοὺς ἱστοὺς ξυνέβαινε τῶν ἐπάλξεων καθυπερτέρους εἶναι. αὐτίκα οὖν τοὺς λέμβους τῶν νηῶν ἅπαντας τοξοτῶν ἐμπλησάμενος, ἀπεκρέμασεν ἄκρων ἱστῶν. ὅθεν δὴ κατὰ κορυφὴν βαλλόμενοι οἱ πολέμιοι, ἐς δέος τε ἀμήχανον ἦλθον, καὶ Πάνορμον αὐτίκα ὁμολογίᾳ Βελισαρίῳ παρέδοσαν. Non diſſimili arte & Timotheus Athenienſium dux Toronen, Macedoniæ ſive Thraciæ urbem maritimam, cepit. Hiſtoriam narrat Polyænus libro III, cujus verba ſubjiciam, quia lucis egent. Τιμόθεος ἐπολιόρκει Τορώνην· οἱ μὲν Τορωναῖοι μεγάλα ὕψη ἀντανέστησαν, φορμῶν ψάμμου πληρουμένων. ὁ δὲ Τιμόθεος μηχανήμασι μακροτέροις ἐξ ἱστοῦ ἀκίδας περιθεὶς καὶ δρέπανα εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ἱστοῦ ἐμβαλὼν, ταῖς ἀκίσιν τὰς διφθέρας ἠγνύων, τοῖς δὲ δρεπάνοις ἀνέτεμε τοὺς φορμοὺς, ὡς ῥεῖν τὴν ἄμμον. Nar ationem ſatis obſcure expoſitam ita capio. Timotheum ut molem à Toronæis excitatam è ſportis arenæ & coriis oppanſis, everteret, dorydrepanis uſum è ſummo navis malo peculiaris artificii: nam quum vulgo dorydrepana conſtent è longurio & falce; Timotheus hoc amplius ſpiculum extremo ligno præfixit; ut ſpiculo coria perforaret, quod falce non poterat. μηχανήματα μακρότερα, puto eſſe longurios ſive haſtilia prælonga dorydrepani; quæ interdum ad malum ſummum alligabantur, ad ſimilitudinem antemnæ. quare Diodorus Siculus lib. XVII δρεπανηφόρους κεραίας antemnas quibus falces erant præfixæ, ait fuiſſe oppoſitas arieti ad ſecandos funes, quibus incitabantur. interdum ab hominibus tractabantur ad ſummum malum evectis, qui vel in lembis appenſis ſtabant ut modo apud Procopium, vel in pegmate & tabulato ob id ipſum excitato. quare illa ἐξ ἱστοῦ, interpretor, vel de alligatis ad malum haſtilibus dorydrepanorum ad inſtar antemnarum; vel de hominibus eò ſubvectis. potuit & pluteum circa ſummum malum collocari turriculæ ſimilitudine ornatum, ut in ſimili re apud Vitruvium. τὰ ἄκρα accipio de extremis longuriis non de ſummo navis malo. itaque illa verba τοῦ ἱστοῦ cenſeo delenda, niſi plura deſunt. Totus locus ita vertendus. *Timotheus Toronen obſidebat. Toronæi altas moles contra erexerant, corbibus arena repletis. Timotheus machinis longioribus è malis navium porrectis ſpicula appoſuit, & falces in extremis machinis;*

ſpiculis coria rumpebat: falcibus corbes diſſecabat, ut arena difflueret. De tignis erectis in ſumma turri, en teſtem locupletem, Apollodorum priſcum mechanicum in Poliorceticis ſuis. Ἐὰν θέλωμεν, ἐπὶ τοῦ πύργου τοῖς μεσοστάταις τούτοις ἄνω κατὰ μέτωπον ἱστοὺς παραστήσομεν τετραγώνους, ἀρτήματα κριῶν φέροντας. οἱ κριοὶ οὗτοι ἐνσείουσι ταῖς ἐπάλξεσι, καὶ λύουσι, καὶ τοὺς τειχομαχοῦντας ἐξωθοῦσι τοῦ τόπου. *Si libuerit ſuper turris meſoſtatis deſuper in fronte collocabimus* ἱστοὺς, *id eſt arrectaria, arietes rudentibus ſuſpenſos ferentia. atque ii arietes pinnas murorum ictibus tundunt, ſoluuntque; & propugnatores murorum loco cedere compellunt.* Nicetas Choniatas in Balduino, de Oreſtiadis urbis munitionibus loquens, & ejus obſidione ab Henrico Balduini fratre tentata. εὕρηκε τοὺς πύργους τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν ἄκρων δεξαμένους ἐκ δονάκων πήγματα, ἐς πολὺ τοῦ ἀέρος αἰωρούμενα. ἀλλὰ καὶ τῶν ξυλίνων ἄνωθεν πύργων ἱστοὶ κατεπάγησαν, ἔχοντες οἷα καὶ ὅσα ἐπιχυθέντα ἐξάψει τε φλόγα, καὶ εἰς μέγα προσκαλέσασθαι πέφυκεν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν προσυφαίνοντο τεχνικὰ πολεμιστῶν ἀνδρῶν ἀναπαυτήρια.

* Οἷς προσαχθέντα ὑπεραίρειν χρὴ πρὶν ἀδ.) Magnum heic vulnus codex regius accepit: nam pluſcula deeſſe verba res arguit. Æneas ſine dubio hoc præcipiebat: quoties turres muro admotæ fuerint ipſo altiores, altitudinem mœnibus eſſe addendam, ſed hoc variis modis quum fieri queat, ut docet Vegetius libro IIII cap. XIX, eam rationem quæ fuerat ab auctore propoſita divinare non poſſumus. Philo ita præcipit: Πρὸς τὰ μηχανήματα ὅταν ἐγγὺς ᾖ, καὶ τοὺς κριοὺς, καὶ τὰς ἐπιβάθρας, πρῶτον μὲν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπαίρειν τὸ τεῖχος, οὐ καθελόντας τὰς προϋπάρχοντας προμαχῶνας· ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τὴν οἰκοδόμησιν πεποιημένους, καὶ ἄλλους ἄνωθεν κατασκευάσαντας, καταστέγην ποιῆσαι ταύτῃ τὸ τεῖχος, ὅπως ἂν ὑπάρχωσι διπλοῖ πρὸς τὴν χρείαν. *Adverſus machinas cum propius fuerint admotæ, item arietes & epibathras* (eſt hoc genus aſcendentis machinæ, ut vocat Vitruvius: qui & *aſcenſum* vertit;) *ante omnia curandum, ut eo loco muro addas altitudinem: non quidem prioribus propugnaculis dejectis; ſed potius aliis deſuper exſtructis: ita ut ab ea parte murus tectum recipiat, & ſint duplicia propugnacula:* deinde explicat Philo quam habeant utilitatem duplicia propugnacula, ad injiciendos machinis laqueos. & ſimiles defenſiones. Vegetius de turri, *Præterea partem muri ad quam machina conatur accedere, cæmento atque lapidibus, vel luto, ſive lateribus, poſtremo tabulatis exſtruendo faciunt altiorem; ne defenſores mœnium deſuper urbi ventura poſſit opprimere. conſtat autem inefficax machinamentum reddi, ſi inveniatur inferius.*

Χρὴ ἥσσω ἀδιατμήτοις περιειληθέντα καταπελάσαι ὑπὸ πνεόντων) In his verbis fruſta ſunt duplicis ſententię. illa ἥσσω ἀδιατμήτοις περιειληθέντα *rebus quibuſdam quæ ſecari non poſſunt involuta*, de coriis crudis aut ſimilibus rebus accipienda, quibus conteguntur munitiones, quædam etiam

etiam munitionum partes involuuntur. ſic apud Vitruvium, non ſolum acies, ſed etiam catenæ quadruplices ex ferro factæ coriis crudis involuuntur. Verbum *καταπέλαζ*, oſtendit de pluteis aut re alia locutum auctorem, quæ funibus erigeretur, aut ſtans firmaretur: id verò optime convenit huic loco. nam etiam apud Apollodorum ſequitur poſt illa verba, quę paullo ante recitavimus: *οἱ ἱϛοὶ δὲ οὗτοι ἐκ τῶν παραϛατῶν καὶ ἐπιζυγίδων καλωδίοις προσδεδεμένοι ἀποτείνέσθωσαν. hæc autē erectaria è paraſtatis et epizygidibus* ſive *axiculis alligati rudentibus intendantur*. quid apud Vitruvium & Gręcos mechanicos ſint epiſtatę & epizygides, non eſt hic locus explicandi. Tirones ad erudititiſſimum Turnebum adeant, & illius Adverſaria conſulant. hujuſmodi funium in deſcriptione machinarum paſſim fit mentio. Gręci *χοινία, κάλως*, & *καλώδια* itemque *ὅπλα* nominăt. Æneas quomodo appellarit heic, aut illa *ὑπὸ πνεόντων* quomodo ſint emendanda, divinare nequeo. niſi cui placeat *ὑπὸ τεινόντων*, ut de viris funes trahentibus intelligamus, non de ipſis funibus.

Ἀλλὰ δὲ ὑποθυμιᾶν καπνὸν πλεῖω ὑφάπτων ὡς μέγιϛον πῦρ πνέοντα.) Etiam hæc ſunt corrupta. docet reſiſtendum eſſe hoſti è turribus pugnanti, & fumo & igne. fumo tunc locus quando turres obſidentium altitudine muros ſuperant. *ὑποθυμίασιν* ſive ſuffitum ad excitandum fumum in hanc rem non memini legere uſurpatum; ſed in aliis potius bellicis facinoribus, ut cum adverſus cunicularios pugnatur, de quo capite XXXII. Vox *πνέοντα* iterum mihi hoc loco negotium faceſſit, ut modo *πνεόντων*, neque ſcio quid ea faciam.

Ὕψη ἐκ φορμῶν πληρουμένων ψάμμου.) Polyænus paullo antè iiſdem verbis; *ὕψη ἀντεμέϛησαν, φορμῶν πληρουμένων ψάμμου.* de arena non temere uterque notat. nam implebantur *φορμοὶ* & aliis rebus ſæpius, ut acere, velut in prima Polybii hiſtoria.

Ἴσχοι δ' ἂν τὰ βέλη καλάμων ταρσοὶ ὀρθίων καὶ πλαγίων συντιθεμένων.) Crates conficiendi rationem obiter docet Æneas. ſunt verò crates ſive *ταρσοὶ, πλέγματα ἐκ ῥάβδων textura quædam virgarum*. Erant crates ad communem quidem uſum ſimplicius textę, ad belli verò neceſſitates denſius textæ, ut docet Ammianus libro XXI. Vitruvius libro X cap. XX. *circum tabulata collocentur crates ex tenvibus virgis creberrime textis*, vel *textæ*. Texebantur autem *φορμηδὸν*, ut loquitur Thucydides, vel *ψιαθηδὸν* aut *ἐναλλὰξ*, ut ſcholiaſtes illius interpretatur. id ipſum ſignificare Æneas voluit illis verbis *ὀρθίων καὶ πλαγίων συντιθεμένων*. Vitruvius in alia re ſic expreſſit libro VII, capite tertio: *ſi priores cannæ tranſverſariis arundinibus fixa ſunt, ſecundæ erectis figantur*.

Σάκκους ἀχύρων πληροῦντα προκρεμαννύειν.) Leo Auguſtus, §. 48. *πρὸς τοὺς κριοὺς ἀντικεῖσθαι δὲ τυλάρια, σακκία τε γέμοντα ἀχύρων καὶ ψάμμου.* eruditus interpres ſcriptum invenit *τηλάρια* & vertit *telaria*. atqui *τυλάρια*,

 ſunt

ſunt culcitæ, centones & id genus omnia. nam id τύλη ſignificat. Vegetius: *Adverſum arietes vel falces ſunt plura remedia. Aliquanti centones & culcitas funibus chalant* (ita recte Turnebus) *& illis opponunt locis quà cædit aries, ut impetus machinæ materia molliore fractus, non deſtruat murum.* Philo in Poliorcetico μαλάγματα communi nomine appellat omnia corpora mollia, quę ad eludendos tormentorum ictus ante muros appenduntur. Diodorus lib. XVII, μαλακὰς καὶ συνειληθυίας καταπακτὰς. Pari ratione & à ſagittis aut jaculis, obtenſis velis, coriis, aut ciliciis, laxius panſis, ut notat Marcellinus, ſe defendebant: *neque enim,* ut ait Vegetius, *facile tranſeunt ſpicula quod cedit & fluctuat.* ideo Apollodorus ad teſtudines tegendas vult eis imponi δέῤῥεις ῥεγυοσωμένας, μὴ περιτεινομένας, διπλᾶς, καὶ χαλάσματα ἐχούσας, ἵνα ἐκλύηται τὰ πεμπόμενα; quod & alibi repetit. Non ſolum autem mollia appenduntur contra arietem; ſed etiam alia, tum adverſus ictus machinarum, tum adverſus incendia. imprimis tabulæ palmeæ, quæ præ duritie ſua & ictibus reſiſtunt & ignibus. è pluribus igitur inter ſe colligatis tabulatum efficiebant, quo muros defenderent. Philo: πρὸς τοὺς πυρϐόλους ὀρθῶς ἔχει τὰς ἐκ τῶν φοινίκων σανίδας συνδήσαντας καταχρεμάσαι πρὸ τοῦ τείχους. ἰσχυραὶ γάρ εἰσι, καὶ δυσέκπρηστοι. etiam Vitruvius ad hos uſus, tabulas palmeas præcipue deſiderat: admittit tamen *& ex cætera materia; quæ maxime,* inquit, *habere poteſt virtutem; præter pinum aut alnum: hæc enim ſunt fragilia & faciliter recipiunt ignem.* Poſterior ætas ligna in hos uſus appenſa appellavit πόντιλα: nam ſcribit Leo ibidem: Ἀρκεῖν δεῖ ταῖς τοιαύταις βολαῖς κιλίκια κρεμάμενα ἔξωθεν τοῦ τείχους κατὰ τοὺς προμαχῶνας, ἢ σάρκινα, ἢ σχοινία εἰλισμένα, ἢ πόντιλα, ἤτοι ξύλα κρεμάμενα. καὶ πλινθὶς ἔστω ἐν τοῖς προμαχῶσιν οἰκοδομουμένη. Interpres male illa accepit, ἤτοι ξύλα κρεμάμενα; quæ nihil aliud ſunt, niſi vocis præcedentis interpretatio. nam πόντιλα vox Latina eſt, & ſignificatione & formatione immutata; ut σάρκινα, pro ſarcinis, aut potius mole è congeſtis ſarcinis. Non erat difficile horum omnium exempla ex hiſtoria ſive Græca, ſive Romana afferre: quibus nunc abſtinemus, ne modum operis inſtituti excedamus. & ſunt in ſtudioſorum manibus, quæ de eo argumento ſcripſit Juſtus Lipſius, vir eruditione & ingenio præſtantiſſimus, ac nobis dum vixit amiciſſimus. cujus memoriam fruſtra quidam hodie apud bonos infamant; dum furioſis ſcriptis ſuis, neque alio dignis auctore, quam Mænade aliqua Bacchica, fato functi commendatione, gratiam apud probos conciliare nituntur. non utique auſuri, ſi viveret ὁ μακαρίτης: quem toto animo & pectoris affectu rabiem illam caninam eſſe abominatum, & vita & ſcripta oſtendunt: nos probare poſſemus literis non unis, quas ab eo acceptas inter κειμήλια ſervamus, ſi latratores iſtos faceremus tanti.

Ἀχεῖα

Ἀγγεῖα ἐρίων,) hoc quoque pertinet ad μαλάγματα. In Mithridatico Appianus; τοὺς κριοὺς φορμοῖς ἐρίων τῆς βίας ἐξέλυον.

Ἀσκοὺς βοείους νεοδάρτους, πεφυσημένους, ἢ πεπληρωμένων τινῶν.) Scribo, πεπληρωμένους. utres ſuſpendere præcipit, vel inflatos, vel re aliqua fartos; puta; alga, acere, palea, ſtramento aut quiſquiliis. Vitruvius in deſcriptione χωστρίδος teſtudinis; *maximeque recentibus percrudis coriis duplicibus conſutis, fartis alga, aut paleis in aceto maceratis, circa tegatur machina tota.* ubi vides coria deſiderari recentia, quæ appellat noſter νεόδαρτα, Joſephus νεόδορα. Alii, coria non conſuta & farta appendebant, ſed ſimplicia muris oppandebant, & quidem ita laxa, ut ſinu ſuo omnes ictus exciperent atque eluderent. Nicetas in Balduino, de obſidione Didymotichi. οἱ ἐντὸς δρυφάκτους καὶ γέρρα πηξάμενοι, νεόδορα νάκη τοῖς τείχεσι περιπετάσαντες, ὡς περιολισθαίνειν αὖθις κολπουμένοις, ὅσαι αἱ μηχαναὶ ἐνηφίεσαν.

Χρὴ βρόχῳ τὸ προστῖχον ἀναλαμβάνεσθαι.) Scribendum, τὸ προῦχον; prominentem machinæ partem, ut roſtrum arietis. ſic apud Thucydidem in Platæenſium obſidione nobili: ἀπεκαύλιζε τὸ προῦχον τῆς ἐμβολῆς. ibidem habes & de laqueis jam tum, & fortaſſe tum primum in hos uſus adhibitis: τὰς μηχανὰς βρόχους περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς. *Platæenſes laqueos machinis circumdabant, & eas avertebant.* imitatur Appianus in Mithridatico: τοὺς κριοὺς λίθοις ἀπεκαύλιζον, ἢ βρόχοις ἀνέκλων. id dixit Aeneas ἀναλαμβάνεσθαι; alii in ea re verbo ἀνέλκειν uſi. Dio in fragmentis Leunclavii; τοὺς κριοὺς τοὺς μὲν βρόχοις ἀνεῖλκον, τοὺς δὲ ἁρπαγαῖς ἀνέσπων. Livius in obſidione Heracleæ; *cum arie quaterentur muri, non laqueis, ut ſolet, exceptos declinabant.* nec prætermiſit Vegetius, quem Lector vide. meminit & Philo in Poliorcetico.

Παρασκευάζεσθαι δὲ ὅπως λίθος ἁμαξοπληθὴς ἀφιέμενος ἐμπίπτῃ,) Vulgatiſſima olim res, è murorum pinnis & propugnaculis jacere in hoſtem ſaxa, vel minora, vel majora, aut alia ingentia pondera, ut trabes, ſive è materia, ſive è plumbo. Anonymus auctor, cujus ante meminimus. Ἀθροίζειν δεῖ καὶ ἀποτίθεσθαι ἐν τοῖς προμαχῶσι λίθους μέλανας, καὶ μικροὺς, καὶ βαρεῖς, καὶ δοκοὺς, καὶ στημονάρια παχέα, καὶ πολλὰ, δρύινα, κατὰ τὰς ἄκρας ὀξέα· ἵν᾽ ὁπόταν καταρριφθῆναι δεήσειεν, φόνον ἐργάζωνται πλεῖστον· διαρρηγνύωσι δὲ οὐ μόνον τὰς ἀσπίδας, ἀλλὰ καὶ τὰς λαίσας. *Congerere & condere in propugnacula oportet, ſaxa nigra & parva, & gravia; item trabes, ac brevia ſtatumina craſſa, & ligna querna multa, quæ habeant extrema acuta: ut tempore neceſſario conjecta, cædem patrent quàm plurimam; nec ſolum clypeos rumpant, ſed etiam crates & pluteos.* Æneas minorum lapidum hic non meminit; ſed ſolum vægrandium, & ut ipſe appellat, plauſtralium; minorum autem & χερμαδίων fiet mentio capite XXXVIII. Ad hæc ingentia pondera

dera jacienda, vel potius dejicienda, vetuſtiſſimi homines uſi binis κεραίαις, hoc eſt tignis quæ muro affigebant, ut inter illa ſuſpenderent aut trabes aut ſimilia, cum opus eſſet, demittenda. id artificium fuſe deſcribitur Thucydidi, in Platæenſium obſidione. Exemplum videtur tranſlatum à re navali, aut eò traductum: nam antiqui in ſuis naumachiis ad ſaxorum conjectionem antemnis uſi, quas κεραίας λιθοφόρους appellabant. Diodorus Siculus in deſcriptione pugnæ à Conone & Callicratida pugnatæ. πλεῖστοι δ' ὑπὸ τῶν λιθοφόρων κεραιῶν ἔπιπτον, ὡς ἂν ἐξ ὑπερδεξίων τόπων βαλλόντων λίθους ὑπερμεγέθεις τῶν Ἀθηναίων. alii tollenonibus in eam rem uſi, ut apud Livium Ætoli in Ambraciæ defenſione. quanquam in hoc Livii loco, non aliud profecto ſunt tollenones quàm κεραῖαι: Polybius enim ut in Fragmentis oſtendimus, dixerat: τοῖς κεροῖς διὰ κεραιῶν ἐνιέντες σηκώματα μολύβδινα, καὶ λίθους, καὶ στύπη δρύϊνα. verum hæc pluribus alibi expendenda. poſtea etiam petrariæ machinæ, hoc eſt balliſtæ & catapultæ πετροβόλοι, in ipſis muris ſunt collocatæ. ejuſmodi fuerunt illa παλίντονα & μονάγκωνες quorum meminit Philo. ἀγαύτως, ait, ἀπὸ τῶν μηχανημάτων, καὶ ἀπὸ τῶν κεραιῶν λίθους μεγίστους ἀφιέντας καὶ τοῖς πετροβόλοις ἄνω βάλλοντας, τοῖς παλιντόνοις καὶ τοῖς μονάγκωσι. in quibus verbis, per machinamenta, intelliguntur tollenones, & ſimilia inſtrumenta. per παλίντονα & monanconas, catapultarum muralium genus, quarum accuratior deſcriptio non eſt hujus loci. per κεραίας, vel illud artificium quod in hiſtoria Thucydidis fuſe deſcribi dicebamus: vel genus quoddam mangani in eo uſus multis poſt ſeculis inventi, & de eo dicti nomine. invenio ejus mentionem apud Anonymum Tacticum; qui poſtquam dixiſſet, pugnandum è mœnibus eſſe, iis machinis, quas ipſe appellat tetrareas & ἡλακάτας, id eſt colos, addit ſtatim κεραίας, δυναμένας λίθους βαρεῖς πρὸ τοῦ τείχους ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων ῥίπτειν. *Kereas, vim habentes jaciendi ſaxa gravia è propugnaculis mœnium ante ipſos muros.* nam Thucydidis κεραίαις non convenit hæc deſcriptio: quæ machinæ ipſæ per ſe non erant: ſed pars tantum perficiendæ machinæ neceſſaria. Meminit etiam Philo idem cujuſdam inſtrumenti, quod σωλῆνα *canalem* vocat; cujus erat uſus, cum longius à muro ſubmovendum erat ſaxum, aut quicquid fuit aliud, quod poſtea vellent dejicere in τὰς στοὰς καὶ τὰ μηχανήματα, & quas alii vocant beloſtaſes; de quibus ad primum Polybii fuſe agimus. In hoc genere rarum defenſionis inſtrumentum obſervavi apud veterem ſcriptorem, quod verbis ipſius indicare malo quàm meis. Anonymi Tactici cujus non ſemel fecimus mentionem, hæc verba ſunt: εἰ δὲ καὶ λαίσας χωστρίδας οἱ ἐχθροὶ ἐπινοήσαντες εἶεν, ὥσπερ καὶ πολλοὶ τῶν παλαιῶν, χρὴ κόπρον ἀνθρωπείαν ἐκχέειν κατ' αὐτῶν, καὶ ἀποκρέμασθαι τούτους· ἥτις χρηματίσουσα πρὸς πᾶσαν μηχανὴν ἐκχωννυμένη· καὶ πρὸς αὐτὴν τῶν ἐκ τῶν ἀσπίδων γινομένην σύγκλεισιν. *Si hoſtes excogitarint teſtudines ad congeſtionem*

ſtionem foſſarum, ſicut veterum multi; conjectione ſtercoris humani repellere eos oportet: proderitque ejuſdem rei effuſio adverſus quodvis machinarum genus: etiam adverſus teſtudinem per denſata ſcuta factam.

Καὶ συντελέσῃ τὸ τρύπανον.) de ariete loquitur, & ait τὸ τρύπανον, aut potius τὸ τρύπανον. videtur duo machinarum genera confundere, arietem & terebram; cujus multi veterum meminerunt. deſcribitur à Vitruvio libro x cap. XVIII. & ab Apollodoro longe uberius in Poliorceticis. Polyænus libro ſexto; Ἀθηνοκλῆς πολιορκούμενος πρὸς τοὺς κριοὺς καὶ τὰ τρύπανα, δοκοὺς μολυβδοῦς ποιήσας, πλαγίας παρέτεινεν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις. In Philonis Poliorcetico tres diverſæ machinæ junctim non ſemel recenſentur, aries, terebra, & corvus. Et ſunt omnino res diverſæ aries & terebra, cum forma, tum uſu, quem declarat eximie Apollodorus. neque puto, pro eodem poſuiſſe res adeo diverſas Æneam: ſed familiari quadam ſibi ſecuritate, quum paullo ante dixiſſet, τοῖς εἰς τὰ τείχη μηχανήμασιν ἐμπίπτουσι, κριοῖ καὶ τοῖς ὁμοτρόποις, terebram heic poſuit, non pro ariete, ſed velut unum aliquod ex iis quæ appellatione τῶν ὁμοτρόπων antea intellexerat Quid ſi τὸ τύπανον ſcripſerat Æneas? τύπανον, idem erit ac τύπος, pars arietis qua muri quatiuntur. voce τύπος Polybius utitur libro primo: ὥστε καὶ τὰς βάσεις τῶν πύργων καὶ τὰ τύπη τῶν κριῶν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀχρειωθῆναι.

Τὸν δὲ λίθον ἀφιέναι ἀπὸ τῶν προωστῶν, ἐχόμενον ὑπὸ καρκίνων.) προώστας interpretor capita lignorum prominentium, quæ pondus dejiciendum ſuſpendebant, ut in deſcriptione Thucydidis duæ illæ κεραῖαι, de quibus antè diximus. nam hæ extra muros prominebant, ut diſerte ſcribit maximus hiſtoricorum Olori F. ἀρτήσαντες ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους; *quum ſuſpendiſſent ad duas antemnas* ſive *tigna ſuper murum inclinata & prominentia*. propterea Philo vocat τὰ ἐκκείμενα ξύλα, qui etiam docet eorum uſum: ait enim, ἄνωθεν ἐκ τῶν ἐκκειμένων ξύλων αἱ ὁρμιστηρίαι δέονται τῶν σανίδων καὶ τῶν μαλαγμάτων, *deſuper è tignis prominentibus alligata ſunt retinacula aſſerum & rerum mollium, quæ ante muros appenduntur*. appellat ὁρμιστηρίας rudentes aut catenas per quas pondera ſuſpenduntur: id enim eſt ὁρμίζειν, & καθορμίζειν aliquando. Ariſtoteles III De partibus: καθώρμισται ἡ κύστις ἐκ τῶν νεφρῶν. paullo aliter apud Diodorum in obſidione Tyri, funes qui arietem ſuſpendunt dicuntur ὁρμητήριαι. ita enim ſcribitur: τοῖς δρεπανηφόροις κεραίαις τὰς τῶν κριῶν ὁρμητηρίας ἀποτέμνοντες, ἄχρηστον τὴν τῶν ὀργάνων βίαν ἐποίουν. non male docti viri ὁρμητηρίας in hoc loco interpretantur, funes quibus incitantur arietes. puto tamen ὁρμιστηρίας ſcripſiſſe Diodorum, & intelligi quæ mechanici vocant ἀρτήματα κριῶν. apud Thucydidem trabes ſuſpenduntur non funibus, ſed ἁλύσεσι μακραῖς σιδηραῖς, *catenis longis è ferro*. ſic & ſaxa apud alios. Nicetas in

Balaui-

Balduino: videbat, inquit, in nonnullis turribus, καὶ λίθους δι' ἁλύσεων ἠρτημένους, καὶ πρὸς τὰς χρείας τῶν καιρῶν μεταγμένους. Æneas noſter neutro modo ſaxa ſuſpendit, ſed *καρκίνοις*, quod forcipis genus quoddam eſſe ad caput XVIII dicebamus, & probamus alibi. Περιῶσαι projectiones extra murum, ita dictæ, ut ἐξῶσαι, mœniana; pro qua voce perperam viri quidam doctiſſimi cenſuerunt ſcribendum ἐξωστοαὶ. non enim eſt à στοὰ, ſed ab ἐξωθεῖν; ut περιῶσαι à περιωθεῖν, quod verbi in eam rem proprie Græcis uſurpatur. Polyænus de Athenocle: οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τειχῶν μόλιβδον τηκτὸν ἐν χαλκείοις περιωθοῦντες κατέχεον. Vertimus περιώσας *tigna projecta*. Vitruvium ſecuti in deſcriptione machinarum bellicarum. idem vocat & *projecturas*. qui etiam in deſcriptione teſtudinum, *ſubgrundas* quaſdam agnoſcit, quæ non male Græce reddantur περιῶσαι. Sed & quas hodie vernaculus ſermo vocat in muris *les meurtrieres*, περιώσας poſſumus dicere. citima Græcorum ætas, niſi fallimur, ἄρκλας nominavit. Nicetas Choniates libro quarto rerum Manuelis Comneni; τινὲς τῶν μεγιστάνων Παιόνων, μίαν εἰσιόντες τῶν ἐκκρεμῶν τοῦ τείχους, καὶ περιδυσσῶν, ἔξωθεν μηχανῶν· ἄρκλας οἶδε ταύτας ἡ κοινὴ καὶ πάνδημος φράσις καλεῖν. mox appellat, τοῦ τείχους τὸ περιεκκρεμάμενον ξύλινον σύστημα.

Χρὴ ἔσωθεν ἀντιπαρασκευάζειν ἀντικριόν.) Meminit Philo, & vocat κριὸν τὸν ἀντικατασκευασθέντα. Tale quid & Vegetius libro III. capite XX. *Interdum longiſſimas ferratasque trabes opponunt machinæ venienti, eamque à muri vicinitate propellunt.* non tamen eſt Æneæ ἀντικριός.

Διορύξαντα τοῦ τείχους μέχρι τοῦ ἄλλου μέρους τῶν πλίνθων.) etſi ἄλλου dicit non ἑτέρου; videtur tamen de muro loqui compoſito è duplici laterum ordine: quorum alter exteriorem muri frontem efficit, ut appellat Vitruvius, alter interiorem: ſed inter duos ordines lateritios alia videntur fuiſſe interiecta.

πρὸς δὲ τὰ μεγάλα μηχανήματα) turres intelligit, è quarum tabulatis pugnabant milites omni telorum genere.

Καὶ βέλη ἐξ αὐτῶν ἀφίεται, ἄλλα τε καὶ καταπέλται καὶ σφενδόναι.) Catapultam cape, non quomodo poſteriora ſæcula, & Cæſar ipſe, pro machina petraria; ſed pro ea quæ tela graviora, & jacula atque haſtas mitteret. hæc prima notio, & prima forma catapultæ; quam Olympiade XCV Syracuſis invenit Dionyſius, ut auctor eſt Diodorus; qui modo appellat καταπέλτας ſimpliciter, modò ὀξυβελεῖς καταπέλτας. ut cum ait in prima ejus teli uſurpatione adverſus Imilconem ducem Carthaginienſium; ἀπὸ δὲ τῆς γῆς τοῖς ὀξυβελέσι καταπέλταις οἱ Συρακούσιοι χρώμενοι συχνοὺς τῶν πολεμίων ἀνῄρουν. καὶ γὰρ κατάπληξιν εἶχε μεγάλην τοῦτο τὸ βέλος διὰ τὸ πρώτως εὑρεθῆναι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν. Ariſtoteles, qui Olympiadis XCIX principio eſt natus, meminit quidem catapultæ telorum

lorum jaculatricis in tertio Nicomacheorum : ſed ut inventi tunc admodum recentis inter veræ Græciæ populos. idem enim libro ſeptimo Politicorum de machinis poliorceticis loquens, appellat eas inventa *νῦν εὑρημένα, quæ modo ſunt reperta.* de cauſſa nominis & figura, plura diſſerimus alibi. Funda, cujus Æneas hoc loco meminit, ea videtur eſſe quam Græci Achaicam vocabant. nam iſta potiſſimum uſos eſſe veteres in obſidionibus docet Suidas, & confirmat hiſtoria. qua de re plura alibi.

Εἰς δὲ τὰς ὀροφίνας οἰκίας καὶ πυρφόρα πέμπουσι.) Etſi Græcis ὄροφος aut ὀροφὴ omnis domus tectum appellatur; ὀροφίνην tamen οἰκίαν hic, de quavis domo quæ tectum habeat interpretari, ſtultum ſit & ridiculum : quum res ipſa demonſtret, κυρίως, hoc eſt, primęva ſignificatione eſſe eam accipiendam. ὄροφος proprie calami ſive arundinis parvę genus eſt, apud vetuſtiſſimos in tegendis domibus uſurpatum, quod & nomen ſignificat : eſt enim ab ἐρέφειν. Poëta Iliad. ω. ἀτὰρ καθύπερθεν ἔρεψαν Λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες. Interpretes poëtæ eo loco obſervant, quod ad tecta orophus adhibitus fuerit, id factum eſſe propter lanuginis ſupernaſcentis denſitatem. Sic illi : ὄροφος καλαμίσκου εἶδος ὑδροχαροῦς ἐπιτηδείου εἰς ὀροφήν· ὃς ἐν λειμῶνι ἐπανθεὶς δασεῖαν ἐπανθοῦσαν ἔχει λάχνην, ὅτε καὶ ἐστὶν ἀγαθὸς ἐρέφειν. ἀπ' αὐτοῦ δὲ διὰ τὴν παλαιοτάτην χρῆσιν, καὶ ἁπλῶς αἱ τῶν οἰκιῶν στέγαι πᾶσαι ὄροφοι λέγονται. Eſt igitur ὀροφίνη οἰκία, domus tecta arundinibus, vel fronde, vel ſcandulis, aut ſimili materia, quæ facile ignem concipit.

Χρὴ τοὺς ἐν τῇ πόλει κρυφαίως ὑπορύσσειν κατὰ τὰς προσαγωγὰς τοῦ μηχανήματος.) Vegetius libro IV, capite XX. *Cum Rhodiorum civitas oppugnaretur ab hoſtibus, & turris ambulatoria murorum altitudinem ac turrium omnium ſuperaret, mechanici ingenio inventum eſt tale remedium. Per noctem ſub fundamento muri cuniculum fodit, & illum locum ad quem die poſtero turris fuerat promovenda, nullo hoſtium ſentiente, egeſta terra cavavit intrinſecus: & cum rotis ſuis moles fuiſſet impulſa, atque ad locum qui ſubtus cavatus fuerat, perveniſſet, tanto ponderi ſolo cedente ſubſedit: nec jungi muris, aut moveri ulterius potuit.* Falſo putat Vegetius, tum primum à mechanico Rhodiorum fuiſſe dolum inventum, cujus præceptum hoc loco Æneas, multo vetuſtior, tradit.

Προκαλύπτειν δὲ ἅμα τούτοις καὶ γυμνὰ παραπετάσματα ἢ ἱστία, ἐρύματα τῶν εἰσαφιεμένων βελῶν.) Solent qui ſtant adverſus hoſtem in muro, oppanſis ciliciis, ſagis, velis, coriis, & id genus aliis rebus, ſaluti ſuæ conſulere : de eo genere defenſionis non loquitur heic Æneas; ſed de alio aliquantum diverſo. Vult enim ſagis aut velis deſuper contegi illa loca, ad quæ tela hoſtium poſſunt pervenire. duplex expanſorum hoc pacto velorum utilitas notatur : nam & tela inhibebuntur, ne per illa

loca

loca ingredientibus noceant: & ipſorum telorum facilis collectio præſtabitur, cunctis ſuper velo aut ſago conſiſtentibus. Idem & in navibus olim factitatum, quando hoſtis imminebat infeſtus. Cornelius Siſena Hiſtoriarum lib. IV. *Puppeis aceto madefactis centonibus integuntur: quos ſupra, perpetuæ claſſi ſuſpenſa cilicia obtenduntur.*

Πρὸς μὲν τὸ διόρυγμα πῦρ ποιεῖν πολύ.) Obſerva ignem loco munitionis hoſti objiciendum præcipi: quod ſæpe factitatum ex variis occaſionibus, teſtis eſt hiſtoria. ignis excitati ab obſeſſis ut hic docemur, exemplum egregium apud Guilielmum Britonem in obſidione caſtri Guaillardi per Philippum Auguſtum libro VII Philippidos.

Poſtquam municipum nimius fragor impulit aures,
Illuc ſe vertunt; congeſtis undique lignis,
Ignem ſupponunt, ut ſic aut ardeat intus,
Aut via non pateat, qua prodeat hoſtis ad illos.

Ad morandum verò hoſtem aliâs inſecuturum, ſæpiſſime accenſum ignem legimus. Vide Cæſarem Gallici belli libro VIII: de Bellovacis Romanos fugientibus; Frontinum libro primo capite quinto; ubi non unum exemplum.

Τάφρον ἔνδοθεν ὀρύσσειν, ἵνα μὴ εἰσέλθωσι.) Si murus fuerit vel perforatus, vel dejectus, neque poterit hoſtis ab aditu ſubmoveri, ſupereſt una ſpes in novis munitionibus interius ducendis, quæ in hodierna militia vocantur, *des retranchemens;* Livius ſępe hoc, *murum interiorem ducere:* cujus rei & inter belli præcepta monemur, & crebris in hiſtoria exemplis. antiquiſſimum eſt apud Thucydidem, â Platæenſibus editum; qui mature extruunt interiorem, ac proinde anguſtiorem, murum μηνοειδῆ, hoc eſt lunari forma: quæ fere ejuſmodi munitionum eſt figura, ſicut pluribus alibi dicemus.

Ad Cap. 34, 35, 36. Igniariæ rationes, obſeſſis cognitu utiles & neceſſariæ, tribus hiſce capitibus explicantur: quorum primo defenſores docentur, ignibus hoſtes vexare: altero cavere ne ſibi ignibus noceatur, atque adeo excitatum in ſuum damnum ignem exſtinguere. tertio, de artificioſo quodam igne agitur.

Χρὴ δὲ τοῖς προσενεχθείσαις χελώναις ἐπιχεῖν πίσσαν καὶ στυππεῖον καὶ θεῖον ἐπιβάλλειν.) Julius Africanus cap. XLVI Æneæ verba leviter immutata pro ſuis deſcribens, vocem στυππεῖον non habet. In teſtudines machinaſque alias propius muros admotas, ignes & res ignitæ, aut vehementer calefactæ conjici ſolitæ, duplici fine; ſive ut machinas incenderent, ſive ut machinarum impulſoribus, vel fodientibus muros ſub ipſis, nocerent. non ſolum igitur titiones ac faces jaciebant, ſed etiam aquam aut picem ferventem, oleum item fervens, & arenam calefactam. nam hæc & machinis erant infeſta, & ex illis, niſi probe forent contextæ, in capita ſubtus facientium opus guttatim defluebant, diriſ-

que

que illos cruciatibus afficiebant. Apollodorus. Τούτοις τῶν χελωνῶν ξύλοις ἀποκρεμάσθωσαν δέρρεις τρίχινοι, καὶ σανίδες προσηλώσθωσαν. ἵνα μήτε ἄμμος θερμὴ, μήτε πίσσα, μήτε ἔλαιον ἐπιχεόμενον ἐπιστάζῃ τοῖς ἐργαζομένοις. arena autem candefacta quam vim habeat, & quam horribile ſit tormentum, ex Olai Magni Hiſtoria diſci poteſt, libro IX, cap. XXIV & XXX. multum enim hodieque gentes Gotthicæ in defenſionibus urbium adverſus obſidentes, eo telo utuntur. Quæ hic præcipiuntur ab Ænea, pix, ſtuppa, ſulphur; & ligna tenuia, ut ſarmentorum & virgultorum faſces, uſitatiſſimæ τῶν πυρβόλων materiæ, jam inde ab antiquiſſimis temporibus, fuere, Lege Thucydidem in Platæarum obſidione. Porro picem, oleum cæteraque alia liquida & χυτὰ ut arenam, è lebete vel olla anſas prælongas habente, aut ſartagine interdum, fundebant. Herodianus libro VIII vocat κοῖλα σκεύη λαβὰς ἐπιμήκεις ἔχοντα. veteres Græci ejuſmodi vaſa proprie ἀσιόχους nominarunt; cujus rei unicum teſtem habemus Heſychium. ἀσίοχος, ait, ἄγγος περιφερὲς, εἰς ὃ ἐγχέοντες πίσσαν καὶ θεῖον καὶ στυππεῖον ἠφίεσαν. quamquam & alia in eoſdem uſus parata ita vocarunt, ut ligna ſulphurata vel picata. nam addit. ἔστι δὲ καὶ γένος λίνου καὶ ξύλου ξηροῦ καὶ πεπισσωμένου. Apollodorus parari jubet χιδάκας δυκεάτους, nec non ligna τεθειωμένα καὶ πεπισσωμένα. Obſervo etiam, ad liquida injicienda, quæ Philo appellat ὑγρὰ τεθερμασμένα, prælongis interdum uſos fiſtulis, quas idem nominat, ἐνετῆρας. id nomen è libris Græcorum medicorum ſatis notum eſt. Vetus ſcriptor apud Suidam narrat, in prætoria nave Rhodiorum fuiſſe κημὸν πυρφόρον: id quoque vas ſimile fuit aſtiochis Heſychii. in ſexto Polyæni Athenocles obſeſſus plumbum liquatum ἐν χαλκείοις περιωτῶν effundit è muris. Latini, ut Ammianus, in hunc uſum adhibent qualos, corbes, & ſitellas è ferro; alii amphoras; ut Cn. Scipio, qui bello navali, amphoras pice & tæda plenas, in hoſtium claſſem jaculatus eſt, ut narrat Frontinus libro IV.

Παρεσκευάσθω ξύλα, οἷον ὑπερμεγέθη δὲ πολλῷ μείζω.) Lego & ſuppleo οἷον τόξα· ὑπερμεγέθη δὲ καὶ πολλῷ μείζω. Rationem conficiendi malleolos, aut falaricas heic nos docet Æneas. Latini malleolos dixerunt compoſitionem certam rerum aptarum ignem concipere; nam ut Cicero etiam docet pro Milone & alibi, ad incendia malleoli comparabantur. Fiebant variis modis: aliquando ſine alia arte ſtuppas, ſpartumve, aut ſimilem materiam in liquefactam picem ſulphurve intingebant, & colligatum faſcem jaciebant. Nonius: *Malleoli ſunt manipuli ſpartei, pice contecti, qui incenſi, aut in muros aut in teſtudines jaciuntur.* Plane ex hac deſcriptione malleolum recte vocaveris illam ἐσχεδιασμένην σύνθεσιν cujus modò auctor noſter meminit: conſtabat enim è pice, ſtuppa, ſulphure & virgultis in unum faſcem colligatis. Sed alii fuêre malleoli, ad quorum confectionem plus adhibebatur ar-

tis. concinnabantur enim ad inſtar ſagittæ, ut ait Vegetius. Ammianus ita deſcribit in digreſſione de machinis poliorceticis, libro XXIII. *Malleoli teli genus; figurantur hac ſpecie. Sagitta eſt cannea inter ſpiculum & arundinem multifido ferro coagmentata, quæ in muliebris coli formam, quo nentur lintea ſtamina, concavatur ventre ſubtiliter & plurifariam patens; atque in alveo ipſo ignem cum aliquo ſuſcipit alimento. & ſic emiſſa lentius arcu invalido, (jactu enim rapidiore extinguitur) ſi hæſerit uſquam, tenaciter cremat: aquiſque conſperſa acriores excitat æſtus incendiorum; nec remedio ullo quàm ſuperjacto pulvere conſopitur.* Æneæ deſcriptio brevior & obſcurior; quam tamen de hoc genere malleorum non incommode acceperis. Sed & ad falaricam auctoris verba poſſunt trahi; non illam quidem poſterius inventam, quæ balliſta mittebatur; ſed quæ manu inſtar jaculi. nam Æneas ad hoc telum ligna vult parari ὑπερμεγέθη, hoc eſt longiſſima, cujuſmodi eſt haſtile falaricæ in deſcriptione Liviana & Vegetii: ideo cum fulmine comparat Æneas. Virgilius de Turno:

Sed magnum ſtridens contorta falarica venit,
Fulminis acta modo.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ἄκρα τοῦ ξύλου καὶ ἄνω καὶ κάτω χωρὶς πυρὸς σκευασίας ἰσχυρᾶς.) Deeſt verbum ἐπίθες, aut aliud. τὸ χωρὶς refero ad antecedentia verba. intellige autem materias ad incendium collocatas non in extremis quidem teli, ſed ad extremitates hinc inde, vacuo ſpatio in medio relicto ad prehenſionem teli & conjectionem. Quoniam verò diſerte ſubjicit Æneas, hoc telum πυρσόβολον eam habuiſſe figuram, quæ ab antiquis fulmini tribuebatur: videntur utrinque illius extrema cuſpidibus triſulcis fuiſſe præfixa. nam κεραυνοὶ ab utraque parte erant τριγλώχινες, ut ſciunt qui animi ſaltem cauſſa veteres nummos, & alia antiquitatis monumenta inſpexerunt. ea ſpicula valebant πρὸς τὸ ἐμπαγῆναι, ſicut ait noſter; ſemel enim adactum firmiter herebat: quod in falarica Livius, in malleolo Marcellinus obſervant.

ἔπειτ' ἄν τινες ὦσι τῆς πόλεως ξύλινοι μόσσυνες, ἢ τοῦ τείχους.) Poteſt abeſſe dictio ξύλινοι. nam ut apud Latinos falas qui dicit turres intelligit ligneas; ſic qui μόσσυνας apud Græcos. ex libris geographorum, & poëtarum, qui iter Argonautarum deſcripſerunt, ſatis compertum eſt, unde Moſynœci accolæ Ponti ſic fuerint dicti. Dionyſius Halicarnaſſeus libro primo de hoc populo: οἰκοῦσι ἐπὶ ξυλίνοις, ὥσπερ ἂν πύργοις, ὑψηλοῖς σταυρώμασι, μόσσυνας αὐτὰ καλοῦντες. Nicetas in Alexio Comneno, libro primo: πολλοὶ τῆς πατρίδος ἄγχιστα πηξάμενοι μόσσυνας, οὕτω διάγειν τῷ Πέρσῃ, προσέμειναν.

Ἐὰν δὲ ἐμπρησθῶσι πύλαι.) Lege Vegetium, libro IV capite quinto. Sequentia Æneæ verba ita ſcribi oportuit: προσφέρειν δεῖ ξύλα, καὶ ἱμᾶς. neque aliter deſcribit Africanus, cujus caput XLVII mera eſt hujus Æniani deſcriptio.

Ἐὰν

Ἐὰν δέ τινες πολέμιοι . . . . . ταῖ ἐμπιμπράμεναι ἰσχυραὶ σκευασίαι πρὸς τὸ πῦρ, σβεννύειν χρὴ αὐτὸ ὄξει.) Æneæ mentem exprimere conati ſumus: verba præſtare non poſſumus. Julius Africanus capite XXXIX ſententiam non verba ipſa deſcripſit. Ait enim. ἐὰν ἡμῶν οἱ πολέμιοι πυρὶ κατασκευάσωσι τεῖχος, ἢ τι ἔργον ἐμπρήσωσι, πῶς σκεδάσαι δυναίμεθα; σκεδάσομεν αὐτὸ συντόμως καταχέοντες ὄξος, deſumi iſta ex Ænea probant ſequentia apud Africanum. Aceti vim præcipuam eſſe ad reſtinguendum incendium, & pueri ſciunt.

Μᾶλλον δὲ τὸ περιαλείφειν· τοῦτο γὰρ πῦρ οὐχ ἅπτεται.) Non ſolum ipſum per ſe acetum ignem reſtinguit, ſed etiam aceto illita, aut in eo macerata, ignem reſpuunt. iccirco Vitruvius & Hero mechanicus coria quibus machinę circa teguntur paleis jubent farciri, in aceto maceratis. Siſenna apud Nonium: *Puppes aceto madefactis centonibus integuntur.* Non prætermittendus Philonis mechanici locus: ἵνα μὴ ἐμπιπρῆται μήτε τὰ μηχανήματα, μήτε αἱ ἐπιβάθραι, μήτε αἱ χελῶναι, ταῖς σιδηραῖς καὶ χαλκαῖς χρηστέον ἐστὶ, καὶ ταῖς μολιβδαῖς κεραμίσι· καὶ τῷ φύκει διερῷ εἰς δίκτυα ἐμβαλόντα, καὶ τοῖς σπόγγοις νοτεροῖς, καὶ τοῖς κωδίοις ὄξει βρέξαντα, ἢ ὕδατι, ἢ ἰξῷ· ἢ τῷ αἵματι τέφραν μίξαντα ἀλείφειν τὰ ξύλα. *ne machinæ crementur, neque epibathræ, neque teſtudines, tegulis (ſquamas* alii dicunt,) *utendum eſt ferreis, æreis, plumbeis. aut humente alga, ubi eam in retia conjeceris: vel ſpongiis madentibus: potes & velleribus, poſtquam illa aceto madefeceris, aut aqua, aut viſco: vel ſanguine ligna inungito, cui cinis fuerit permixtus.* meminit algæ adverſus incendium Vitruvius in ſimili ſermone. Hero vero plane ut Philo, retia jubet repleri vel muſco humido, vel algæ ſpecie, quam thalaſſopraſon dicunt. Cæterum Æneæ verba pene ad verbum videtur deſcripſiſſe & Polyænus libro ſexto in Athenocle: ἄριστον κώλυμα πυρὸς ἐπαλειφόμενον ὄξος. ἥκιστα γὰρ τοῦτο πῦρ ἅπτεται. ubi etiam habes de ſpongia quod modò referebamus è Philone: κώλυμα πυρὸς σπόγγος ὕδατος πλήρης προσηρτημένος. Addit Polyænus, fuiſſe qui machinas ab ignis periculo ſervarent χοῦν καὶ πηλὸν τετριχωμένον προσάγοντες: intelligit argillam cum capillo ſubactam, quę olim ſolita ad eam craſſitudinem machinis induci, ut ignis omnino non poſſet eis nocere. auctor Vitruvius libro X. cap. XXI è Græcorum libris. Apollodorus non uno loco terram pinguem hoc nomine commendat, & quidem mixtis capillis. qua de re ita ſcribit: πρώταις πάσαις ταῖς χελώναις πυκνοὶ ἐμπηστέσθωσαν ἧλοι πλατυκέφαλοι, οἱ γῆν καθέξουσι λιπαρὰν μεμαλαγμένην, μὴ ἔλαττον δακτύλων δ τὸ πάχος, ἐπικεχρισμένην τοῖς πλαγίοις τῆς χελώνης· τρίχες αὐτῇ μιγήσονται· ἵνα τηρήσωσιν αὐτὴν ἀρραγάδωτον.

Τοὺς δὲ κατασβεννύντας ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων ἔχειν περὶ τὸ πρόσωπον ἔρυμα.) Africanus: τοὺς δὲ σβεννύντας ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων δεῖ περὶ τὸ πρόσωπον ἔχειν

ἔνερυμάτι, ἵνα ἧσσον ὀχλῶν). ita in meo codice locus deſcribitur. melius ἔρυμα.

Αὐτὸ δὲ πῦρ σκευάζειν ἰσχυρὸν, ὧδε, ὅπερ οὐ πάντη κατασβέννυται.) Non ſatis liquet, quò ſpectent hoc brevi capite comprehenſa; utrumne auctor, materias igni concipiendo aptas ſimpliciter recenſere propoſitum habeat; an rationem docere voluerit, aut ſaltem indicare, conficiendum ex illis genus aliquod ignis artificioſi. nam illa verba πῦρ σκευάζειν, quis neget doctrinam πυρὸς σκευαστοῦ ſpondere? ita Græci vocant, quem pyrotechnæ noſtri vocant ignem artificioſum. quidam *ignem Græcum*. Cedrenus in Leone iconomacho, de miſeris quibuſdam monachis loquens; οἱ καὶ περιαπελάσαντες τῷ Βυζαντίῳ ἠπλῶνται, ἐμπρησθέντων αὐτῶν ἐντὸς νηῶν τῷ σκευαστῷ πυρί. intelligit autem Cedrenus, ignem artificioſum paullo antè à Callinico architecto excogitatum, qui illud inventum ex Heliopoli Ægypti ad Conſtantinum Pogonatum attulerat. auctor Zonaras, & Cedrenus ipſe; qui *marinum ignem* vocat, quia in mari durabat. Sic ille: τότε Καλλίνικος ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλιουπόλεως τῆς Αἰγύπτου προσφυγὼν τοῖς Ῥωμαίοις, πῦρ θαλάσσιον κατασκευάσας τὰ τῶν Ἀράβων σκάφη κατέπρησεν ἐν Κυζίκῳ, σύμψυχα καταπεντίσας αὐτά. αὐτὸς οὖν ἐστὶν ὁ τὸ θαλάσσιον πῦρ ἐφευρών. Hiſtoria Miſcella libro XIX. ita hæc expreſſit: *Tunc Callinicus architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos profugus venit, qui marino igne confecto, Arabum vaſa exuſſit, & una cum animalibus incendit.* alii vocant πῦρ ἔντεχνον vel ἐντέχνως κατασκευασθέν. plures dicunt πῦρ ὑγρὸν *ignem humidum*, quod inter humida, & humores ipſos vivat. ut Zonaras in Pogonato, Nicetas in Iſaaco Angelo libro primo. horum ignium apud veteres Græcos vel Latinos nullam mentionem invenio; ſed olei quod incendiarium vocatum fuiſſe ait Vegetius libro IV, capite octavo. meminit & capitibus XVIII & XLIV. ſimile fuit etiam oleum è maltha quo defendiſſe mœnia ſua Cyzicenos, oppugnante Lucullo, teſtis Plinius libro II. capite CIV. Julius Africanus operis ſui Tactici caput XLV inſcripſit, αὐτόματον πῦρ ἅψαι. eo docet rationem pharmaci conficiendi, quo ſi arma hoſtium aut aliud quid inunxeris, atque id poſtea radiis ſolis objeceris, incendio ſponte excitato omnia ſint conflagratura.

Ad Cap. 36. Docet quo pacto obſeſſi reſiſtere hoſti debeant, qui ſcalas muris aut cum maxime admovet, aut jam admovit. Recte Æneas machinis ſcalas adjungit, quæ revera expeditæ quædam ſunt machinæ. itaque Græci Tactici & mechanici de his quoque accuratè ſcripſerunt. Qui rationes capiendarum urbium explicabant, genera ſcalarum, fabricam earum, uſum & pericula expoſuerunt: noſter nihil horum, ſed id ſolum quod ratio inſtituti operis poſtulabat; quomodo adverſus ſcalis utentes pugnandum eſſet. meminit tamen Æneas obiter cap. XXXVIII ſcalarum militarium è funibus nexarum, quas Latini

quidam

quidam hiſtorici *ſcalas lineas* vocant. de his multa Hero. ſed nemo hoc argumentum uberius tractavit quàm Apollodorus. ex quo pauca viſum huc transferre. Τῶν προειρημένων μηχανημάτων εὐχερέστεραι εἰσὶν αἱ κλίμακες, καὶ εὐπόριστοι, καὶ εὐεργεῖς, καὶ εὔχρηστοι, καὶ εὐκατόρθωτοι. ἐπικίνδυνοι δὲ εἰσὶ μᾶλλον, καὶ ὅλαι ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῶν τειχοφυλάκων. ἄλλο τιν γὰρ οὐ μόνον αὐτῶν εὐχερῆ, ἀλλὰ καὶ τῶν χρωμένων αὐταῖς ἔχουσι. προσιθέμεναι γὰρ τοῖς τείχεσιν, ἢ ἀνασπῶνται, ἢ ἐξωθοῦνται, ἢ κατάγνυνται, ἢ τὸ ἔσχατον, οὐκ ἐῶνται προσιθῆναι. οἵ τε ἐπιβαίνοντες αὐταῖς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι πέρατος κινδυνεύουσιν, ὑποκείμενοι τοῖς βλήμασι. προκόψαντες δὲ ὅλως, ἢ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς, ἵνα ὑψηλὸν ἔχουσι τὸ πτῶμα, ἐξωθοῦνται, καὶ συμπίπτουσι σὺν αὐτῇ· ἢ ἐπιβάλλεται αὐτοῖς βάρη ἐγγὺς οὖσι τῶν τειχῶν· καὶ κατακρημνίζονται. οὔτε μὴν βοήθεια πρόχειρος, ἀεὶ οὖσι ταπεινοτέροις τῶν πολεμίων. καὶ τῶν μὲν ἐν τῷ ὕψει ἑδραίως ἑστώτων· τῶν δὲ ταπεινῶν ἐπ' ἰσχνοῦ κανόνος, τοῦ βαθμοῦ τῆς κλίμακος. πρὸς τούτοις περισπῶνται, διὰ τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς ἐκ τῶν χειρῶν βοηθείας. *Expoſitis antè machinis faciliores ſunt ſcalæ; faciles paratu, perfacilis fabricæ: magni res uſus, & quæ inceptum facile perficiat: verum eædem periculo magis quàm cæteræ machinæ ſunt expoſitæ; totæque adeo in poteſtate ſunt eorum qui muros propugnant. neque enim ipſæ dumtaxat, ſed etiam qui ipſis utuntur facile poſſunt in hoſtium poteſtatem venire. quippe dum muris admoventur, aut ſurſum ab obſeſſis attrahuntur, aut repelluntur aut franguntur, aut denique admoveri non ſinuntur. jam qui per illas conſcendunt, à principio ad finem uſque periclitantur, telis hoſtium expoſiti. nam ubi ad ſummas ſcalas pervenerunt, aut majorem earum partem ſunt emenſi, undè caſus eorum eſt altior, detruduntur, & cum ipſis ſcalis corruunt; aut poſtquam muris jam ſunt proximi, pondera ipſis injiciuntur, quæ eos dent deorſum præcipites. Defendere autem ſeſe, aſcendentibus non adeo facile eſt: quum ſemper humiliores ipſi ſint ſuis hoſtibus. præterea defenſores quidem, in ſublimi firmam ſtationem habent: horum verò, qui inferiores ſunt, veſtigia ſuper exili radio inſiſtunt, ſcalarum nempe gradu. adde, quod à defenſione avocantur: quominus enim manibus ſuis ſibi auxilio eſſe poſſint impediuntur.*

τότε ἀπῶσαι τὸν ἄνδρα, ἢ τὴν κλίμακα ξύλῳ δικρῷ.) Furcas intelligit, quas ad id ipſum fieri ſolitas & Livius teſtatur. paſſim in hiſtoriis exempla.

Εὰν δὲ ἄρτι αὖη ..... ἡ κλίμαξ.) *Si ſcalæ jam firmiter muris ſint aptatæ.* hoc velle Æneam ſequentia fidem faciunt. ſcripſit igitur vel hoc, vel ſimili modo. ἐὰν δὲ ἀρτίως ἑδρασθῇ, (vel προστεθῇ) ἡ κλί.

Εὰν δὲ ταῦτα μὲν δοκῇ εἶναι.) Omnino vox una deeſt. Lego ἐὰν δὲ ταῦτα μὲν ἀδύνατα δοκῇ εἶναι: vel δυσχερῆ.

Πεποιῆσθαι χρὴ οἷον θύραν ἐκ σανίδων.) compagem plurium aſſerum invicem cohærentium, nominat θύραν ob formæ ſimilitudinem. docet

igitur hac appellatione, fuiſſe illius tabulati figuram longiorem quàm latiorem: ita enim fores fiunt & feneſtræ. Sic accipiendum apud Livium ſcribentem ex Polybio in obſidione Ambraciæ; hoſti cuniculos cavanti, modo cilicia prætenta, modo fores raptim eſſe objectas. nam fores iſtæ, ſunt θύραι quales hic deſcribuntur; id eſt, plurium tabularum compages. Sic Diodorus Siculus libro XVIII. θύρας καταкεκεντρωμένας appellat, id eſt, *fores aculeatas*, quas Plutarchus & alii σανίδας κεντρωτάς. Valerius Maximus libro III. *tabulas plumbatas habentes clavorum cacumina.* quia erant illæ tabulæ longiores quam latiores. meminit harum tabularum etiam Philo, & vocat ſimpliciter θύρας. Eadem quoque fecit cauſſa cur θυρεὸς Græcis dicatur, quod Romani ſcutum vocabant. erat enim verè oblongum, non autem rotundum, ut ἀσπὶς & clypeus.

Ὑποπροτιθέναι τῇ κλίμακι τῇ προσφερομένῃ ....) ad ſententiam perficiendam, neceſſario repetenda ſunt illa, τὴν θύραν quæ tamen verba, facile ex præcedentibus quum ſuppleantur, aut nihil, aut aliud deeſt.

Ad Cap. 38. Cuniculorum faciendorum induſtria, oppugnantibus & repugnantibus ex æquo utilis. quemadmodum enim, qui obſident cuniculos cavant, ut ſubter muros in urbem pateat aditus: ſic ſæpe obſeſſi aut aggerem cuniculis leguntur ſubtraxiſſe, aut machinis adverſariorum aliquo modo nocuiſſe. Fit etiam interdum, ut intra cuniculos utrinque certetur. quo genere pugnæ inſigne olim fuit Ambraciæ obſidium, Polybio deſcriptum, ut in Fragmentis oſtenſum eſt, & Livio peraccuratè. Polyæno quoque libro VI. Æneas verò hoc capite, inſtituto ſerviens ſuo, quæ de cuniculis diſſerit, ad obſeſſorum utilitatem ac ſalutem refert. quædam tamen etiam in commune conſulit. Deſcripſit iſta pene ad verbum Africanus capite LV.

Ἐὰν δοκῇ ὑπορύσσεσθαι .... ὡς βαθυτάτην ἐκτὸς χρὴ τάφρον ὀρύσσεσθαι.) Videtur deeſſe τὰ τείχη, aut ſimile quid aliud. Idem præceptum apud Philonem, clarius expreſſum. nam ait. ſi hoſtis cuniculos agere in urbem fuerit aggreſſus, in eo ſpatio, quod eſt inter muros & loricam exteriorem, foſſam tantæ altitudinis eſſe ducendam, quanta eſt pars murorum, quæ terra tegitur: πρὸς τὰς μεταλλείας ὀρυκτέον ἐστὶν ἀνὰ μέσον τοῦ τείχους καὶ τοῦ προτειχίσματος ἱκανὴν τάφρον, ἡλίκον ἐστὶ τὸ βάθος τῶν θεμελίων, τὸ κατὰ γῆς. ἵνα φανεροὶ γινόμενοι οἱ ὑπορύττοντες ῥᾳδίως διαφθαρῶσι, καὶ μηκέτι τῷ τείχει πλησιάζωσι.

Καὶ οἱ ὑπορύσσοντες ἀρθῶσι) legi cum vertebam, ὀφθῶσι. nam ἀρθῶσι tollantur, qui rectè exponam, non video. mox ſcribe, τετραχίσαι λίθοις, non λίθους.

Ἐὰν δὲ τὰ ὑπορύγματα τῇ τάφρῳ προσπέσῃ.) Scribendum, τῇ τάφρῳ πρ. *ſi cuniculus obſidentium inciderit in foſſam ab oppidanis cavatam.* ita deſcribit etiam Africanus. huc pertinent Philonis hæc: Δεῖ τὰς

ὑπο-

ὑπορύξεσι τῶν τειχῶν λάθρα χρῆσθαι, καθάπερ καὶ νῦν χρῶνται μεταλλεύοντες. ἐὰν δὲ ἀντιμεταλλευόντων τῶν ἔνδοθεν συντρηθῇ, ἢ εἰς λεπτὸν συνέλθῃ τὸ ὄρυγμα, χρηστέον ἐστὶ τοῖς βουπόροις κέντροις, καὶ ταῖς ζιβύναις, καὶ τοῖς τρισπιθάμοις καταπέλταις, καὶ τοῖς διμναίοις πετροβόλοις. καὶ καπνιστέον τοὺς ἐν τοῖς μετάλλοις ὄντας. κοινὰ δέ ἐστιν ἀμφοτέρων ταῦτα, καὶ τῶν πολιορκουμένων καὶ τῶν πολιορκούντων. Quoties ſubter muros cuniculi cavantur, occulte id faciendum, uti ſane cunicularios hodie facere videas. quod ſi oppidanis contrarium cuniculum ducentibus, foramen extiterit, aut ad intervallum tenue cavatio fuerit perducta; aculeis utendum quales bubulci geſtant, & ſibynis, necnon catapultis trium ſpithamarum, & balliſtis petrariis, quæ onera duum pondo jaculentur: fumo item vexare eos oportet, qui ſunt intra cuniculos. atque hæc monita, cum ad obſeſſos, tum ad obſidentes, ex æquo pertinent. Sed hæc praxis melius docuerit, quam habes apud hiſtoricos ſæpe deſcriptam: in illa præſertim, cujus jam memini, Ambraciæ obſidione, hac maxime re memorabili, apud Livium fuſe expoſita lib. XXXVIII. inde pete.

Ηδη δέ τινες καὶ σφῆκας καὶ μελίσσας εἰς τὸ διόρυγμα ἀφέντες ἐλυμήναντο τοὺς ἐν τῷ ὀρύγματι ὄντας.) O ſollertiam hominum prorſus admirandam in ſua ſalute, aliena pernitie procuranda! parum erat, quod equos, aſinos, canes, feles, tauros, ſues, camelos, elephantos, ipſos denique leones, ſibi militare ſæpe compulerunt; niſi ipſas etiam apiculas, condocefacerent in hoſtes pro ſe pugnare. Hoc verò mortales non raro factitaſſe, & vetus hiſtoria teſtis, & recens. de vetere ſcimus jam, id affirmante hoc loco Ænea. quare etiam Julius Africanus poſtquam docuit cunicularios fumo eſſe opprimendos; alterum hoc, velut *ἐγκύκλιον* in eoſdem telum affert in medium. *λυμανεῖ δὲ*, inquit, *τοὺς ὀρύσσοντας, σφῆκας, καὶ μελίσσας ἀφεὶς εἰς τὸ διόρυγμα. cunicularios vehementer vexaveris, ſi veſpas & apes in cuniculum immiſeris.* de recentis verò hiſtoriæ ſcriptoribus, non unum ſed plures poſſumus laudare, qui urbes obſeſſas apum præſidio defenſas memoriæ prodiderint. Sed legant ſtudioſi quæ ſuper ea re eruditè obſervata ſunt à præſtantiſſimo viro, Philippo Camerario Joachimi τοῦ πάνυ filio.

Αμφίστιν Βαρκαίους πολιορκοῦντα,) Multi hujus hiſtoriæ meminerunt: ſed ante omnes Herodotus, unde & noſter habet. locus eſt in Melpomene.

Ασπίδος χάλκωμα ἐπιφέρων .... τοῦ τείχους ἐπάνω προστίσχειν πρὸς τάδε.) Nihil videtur deſiderari; ſed *προσίσχεν* legendum, non *προστίσχειν*. clarius pater hiſtoriæ: *τὰ ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθείς. περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος, προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλεος.*

Οθεν καὶ νῦν χρῶνται αὐτῷ ἐν τῇ νυκτὶ γνωρίζοντες ᾗ ὑπορύσσεται.) *χρῶνται*, non referendum ad Barcæos, ſed ad communem hominum uſum.

uſum. manſit enim inter Græcos conſuetudo explorandi cuniculos, admoto ad locum ſuſpectum æramento. de Ambraciotis hoc ipſum narrat Polyænus in ſexto. Anonymus ſcriptor, quem multa ex Polybio deſcripſiſſe in Fragmentis monebamus, ita ſcribit: ἐπειδὴ βάθος ἔχεν ἱκανὸν ἡ τάφρος, ἑξῆς ἔθηκαν παρὰ τὸ ἔσω τεῖχον τῆς τάφρου ἐγγὺς τοῦ τείχους χαλκώματα συνεχῆ· λεπτότατα ταῖς κατασκευαῖς, οἷον λεκάνας, καὶ ἕτερα ὅμοια τούτοις καὶ παρὰ ταῦτα διὰ τῆς τάφρου παριόντες ἠχοῦντο τοῦ ψόφου τῶν ὀρυττόντων ἔσωθεν. ἔπειτα ἐσημειώσαντο τὸν τόπον, καθ' ὃν ἐδήλου τινὰ τῶν χαλκωμάτων διὰ τῆς συμπαθείας. ἀντήχουν γὰρ πρὸς τὸν ἐκτὸς ψόφον.

Χρὴ δύο ἁμαξῶν τοὺς ῥυμοὺς εἰς τὸ αὐτὸ δῆσαι.) Plauſtrorum compages, hic deſcripta, vineæ militaris, aut teſtudinis ὀρυκτίδος uſum præſtat: ſed leviore opera eſt parabilis. Alius fuit plauſtrorum uſus in muniendo: qua de re multa nos in Commentariis Polybianis.

Ad Cap. 38. Monita proponuntur propugnatoribus tunc maxime obſervanda, quando res cum hoſte geritur, per murorum ruinam irrumpere conante.

Χρὴ διατετάχθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει μαχομένους τρία μέρη.) pro εἰς τρία μέρη. ſic capite XXIII, τρία μέρη αὐτοὺς γενομένους δεῖ ἐνεδρεῦσαι. hæc tributio copiarum in tres partes, in pleriſque bellicis facinoribus, maxime autem in obſidione toleranda, hodieque eſt uſitatiſſima. Eſt vero diverſa hęc partitio ab illa, de qua primo capite. illa ex omnibus fiebat, qua civibus, qua peregrinis militibus: hęc ex ſolis militibus: illa ad univerſum obſidionis tempus pertinuit; hæc ad diem pugnæ, & adſultus.

Τὸ γὰρ ἐπιὸν μᾶλλον οἱ πολέμιοι φοβοῦνται τοῦ ὑπάρχοντος καὶ παρόντος ἤδη.) Ne hoc quidem vulgaris prudentiæ eſt præceptum. Vult Æneas præſto eſſe duci ſelectorum militum manum, ut quamcunque in partem hoſtis ingruerit, ſubſidium recens eò poſſit ſubmittere. iſti ſunt quos ἐφέδρους Græci vocant. de quorum neceſſitate & ſumma utilitate multa diſſerimus in lucubrationibus Polybianis. Æneas veram cauſſam paucis hic aperit, cur ſæpe manus parva ἐφεδρευόντων ſubſidio veniens, ſit quàm efficaciſſima. ea autem eſt, quoniam ut Vegetius ſcribit, *ſubita conterrent hoſtes, uſitata vileſcunt.* aperte autem Æneas Thucydidem imitatur; apud quem Braſidas ſubſidium diſponens poſt pugnam inchoatam ſuperventurum, ait: ἐλπὶς γὰρ μάλιστα αὐτοὺς οὕτω φοβηθῆναι· τὸ γὰρ ἐπιὸν ὕστερον, δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος καὶ μαχομένου.

ἐν οἷς δὲ καιροῖς ἕκαστα τούτων δεῖ παρεῖναι, ἐν τοῖς Ἀκούσμασι γέγραπται.) Priſcis temporibus, cum vel nullæ vel paucæ adhuc legitimæ hiſtoriæ extarent, ſtudioſi doctrinæ homines exempla propoſito ſuo convenientia, quæ fando acceperant, ad ſubſidium memoriæ ſibi aliiſque adnotabant; eaque ſcripto mandabant. hæc ſunt quæ Ἀκούσματα vocabant, hoc eſt, *auditiones* vel hiſtorias auditas. extat liber Ariſtotelis quem vulgo

vulgo Περὶ ἀκουσμάτων θαυμασίων inſcribunt; quum verus index ſit, Ἀκούσματα θαυμάσια. is liber ad doctrinam parandam & cognoſcenda naturæ miracula eſt à philoſopho compoſitus. qui verſabantur in rebus agendis, ſimilium obſervationum collectionem ad prudentiam colligendam referebant: quæ περὶ τὰ πρακτὰ quum verſentur; ad vitam hominum attendere, & facta eorum qui res gerunt adnotare; hoc verò eſt prudentiæ operam dare. Propterea philoſophus in primo civilis doctrinæ monebat viros politicos, ut diligenter attenderent τοῖς λεγομένοις σποράδην, δι' ὧν ἐπιτετυχήκασί τινες, *divulgatis exemplis eorum, quibus conſilii alicujus experientia bono ceſſerit.* id quod diligentiſſime ipſum feciſſe alibi docemus. Non dubito pertinuiſſe eodem librum hunc Æneæ, quem Ἀκούσματα inſcripſerat. eo complexus erat auctor, ut apparet ex hoc loco, ſylvam magnam exemplorum ad rem militarem pertinentium. quæ quidem ille ita digeſſerat, ut facile poſſent lectores diſcere, quæ conſilia, quos exitus habere ſoleant: quæ pericula, quibus remediis indigeant: nam id Æneas non obſcure heic ſignificat. Quemadmodum autem omnes hiſtoriæ, quibus refertiſſima ſunt Politica Ariſtotelis, ex ejuſdem CLVIII Politiarum libris ſunt petita; ſic omnia exempla quibus uſus fuerat Æneas in hoc & aliis de re bellica libris, ex hoc libro Ἀκουσμάτων videntur ab eo fuiſſe deſumpta. quod declarant illa verba capitis XI. ῥηθήσονται δὲ ἑξῆς αἱ ἐπιβουλαὶ ἐκ τῆς βίβλου. *Liber* enim, ut ibi dicebamus, hic eſt Ἀκουσμάτων commentarius; cujus etiam mentionem facere videtur XXII capite & XXVIII.

Χερμάδια μὴ ἐπιτρέπειν ἀκαίρως ἀφιέναι.) χερμάδια opponuntur ἁμαξοπλήθεσι, id eſt manualia plauſtralibus ſive molaribus, de quorum dejectione dictum eſt cap. XXII. quare autem minora ſaxa parcè velit jaci, cauſſam non adfert. tale quid jam ſupra monebat, capite XXII, & XXVI repetebat.

Καλακρεμαννύειν χρὴ ἐν κοφίνοις ἄνδρας.) Etiam apud Vegetiũ homines deponuntur funibus ex urbis obſeſſę muris, ac rurſus levantur in murum: non tamen ut ſaxa conjecta colligant; ſed ut machinas incendant.

Καταχρεμασθέντων....) Videtur deeſſe vox κοφίνων. duos modos affert demittendi homines, & rurſum levandi vel per corbes, vel per ſcalas è funibus confectas; quo de genere ſcalarum plura dicere nunc ſtudio brevitatis omittimus.

Ad Cap. 39. Tres heic rationes docentur obſeſſi, hoſtem inducendi in fraudem prima eſt, cum ſimulata fuga allicitur intra muros & foſſa ad id ipſum facta decipitur: altera, cum admiſſus item intra mœnia, porta cataracta dejecta intercluditur ei reditus: tertia fit per laqueos extra urbem extructos, qui ingenioſa arte à defenſoribus ducũtur & reducũtur.

Χρὴ δὲ πολιορκουμένους καὶ τὰ τοιαῦτα τεχνάζειν ἐν τοῖς πολ.) Julius Africanus capite LVII, ita deſcribit. Τοὺς πολιορκουμένους οὕτως δεῖ

 δολιεύ-

ὀλισθαίνεσθαι. ἐν ταῖς πύλαις εἰς τὸ ἔσω μᾶλλον μέρος ὀρύξαντας τάφρους ἔνθεν καὶ ἔνθεν πάροδον λιπεῖν. & cætera uſque ad κεκρυμμένης οὔσης. non enim plura deſcribit.

Ὀρύξαντας τάφρον ἔνθεν καὶ ἔνθεν πάροδον λιπόντα.) Commentum ingenioſum, minus tamen uſitatum. Sæpius enim legas, foſſam ramis & frondibus contectam ; aut vias omnes tribulis & muricibus redditas eſſe infeſtas, noto tramite relicto, in quo nulla fraus præſtructa. ſimulatione verò fugæ hoſtem in locum inſidiarum allicere, plane tranſlatitium eſt ſtratagema.

Καὶ φθείρεσθαι ἔσω τῆς πόλεως ἐν τῷ καιρῷ ..... τούτων δὲ εἶναι σ.) Diſtinguo & ſcribo : καὶ φθείρεσθαι ἔσω τῆς πόλεως. ἐν τῷ καιρῷ δὲ τούτῳ δεῖ εἶναι συντεταγμένους ἱκανοὺς ἐν ταῖς διόδοις, καὶ πρὸς τοῖς ὀρύγμασιν, ἐν τοῖς τῶν πυλῶν χώροις. ἐὰν δὲ τὰ λ.

Καὶ βούλῃ αὐτοὺς ἔχειν,) Melius ἴσχειν.

Χρὴ ἡτοιμάσθαι ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ μεσοπύλου * πύλη πυλῶν ὡς παχυτ.) Corruptiſſima lectio. non dubito de porta cataracta agi. Lego igitur χρὴ ἡτ. ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ μεσοπύλου πύλην ὡς παχυτάτων. Cataractarum antiquiſſimum eſt inventum Græcorum, ut nomen arguit, quo etiam Livius eſt uſus. Vegetius ita deſcribit libro IV capite quarto, ubi docet quomodo caveatur ne portæ ſubjectis ignibus exurantur. *Sed amplius prodeſt, quod invenit antiquitas, ut ante portam addatur propugnaculum, in cujus ingreſſu ponitur cataracta ; quæ anulis ferreis ac funibus pendet ; ut ſi hoſtes intraverint, demiſſa eadem, extinguantur incluſi.* Fores cataractæ, quas vult Æneas conſtare è lignis ſive tabulis craſſiſſimis, tollenonibus ſimilibuſve machinis attollebantur & dejiciebantur ; quas è re Græci ἀνασπαστήρια appellant & χαλαστήρια ; ut apud Appianum, libro Ἐμφυλίων quarto, de Xanthiorum urbe loquentem. ubi habes memorabile exemplum ejus utilitatis quam affert cataracta: duo enim Romanorum millia intercipiuntur, ac miſerrime pereunt.

Καὶ αὐτή τε.... τοὺς πολεμίους χρήσῃ μὴ εἰσιέναι.) Deeſt, opinor, verbum πεσοῦσα.

Βρόχους ἡμέρας μὲν κρυφαίους κατεσκεύασαν.) Radevicus de geſtis Friderici Imperatoris, libro II. in obſidione Cremenſium. cap. LVII. *Cremenſes quum ab excurſibus & audacia temere paullulum quievisſent, alio ingenio, alioque commento noſtros fallere cogitant & ſubvertere. Quædam enim inſtrumenta fabricant, muſcipulis quidem ſimillima, ſed pro qualitate humani corporis fortiora, eaque per vias circa vallum diſpergunt ; quibus ignari multi hærentes, aut capi facile poterant, aut occidi.*

Ἔστω δὲ ὁ μὲν βρόχος, ὁ πλοῦς ὡς ἰσχυρότατος τὸ δὲ ἐλ.) Doli inſtrumentum hoc in tres partes diſtinguit Æneas. Sunt autem ejus partes revera duæ : una eſt βρόχος ipſe, id eſt laqueus, qui vincit & nexum tenet. hunc

hunc vult eſſe ὅπλου ὡς ἰσχυροτάτου è rudente validiſſimo ; ut vincti agitationem, nitentis evadere, & abrumpere laqueum ſufferre valeat. altera pars eſt vinculum quod extenditur ab ipſo laqueo ad manus trahentium. hoc vinculum Æneas in duas partes dividit: eam quæ laqueo proxima, quam appellat ipſe τὸ ἕλκον, & è catena ſine anulis ferreis conſtare vult, non fune ; ne videlicet rumpi aut etiam abſcindi à capto queat. modum hujus partis ſtatuit Æneas duum cubitorum. altera pars vinculi eſt, quam manibus tenent auctores doli. hanc ipſe appellat ὅθεν ἕλκουσι, & vult eſſe σχοίνου, hoc eſt funem è junco aut ſparto, aut alia qualibet bene firma funium materia. hanc partem vinculi Æneas docet aptandam intra munitiones aut muros, ὅπλοις ἢ κηλωνείοις, rudentibus validiſſimis, aut tollenonibus ; ut magna vi attractus laqueus magis magiſque aſtringat captum, atque adeo intra munitiones protrahat.

Ολως δὲ ἔσω καταχρέμαται κ.) intus ſuſpenditur, hoc eſt, ſuſpenſus intro pertrahitur. *intro* autem poteſt intelligi, intra vallum, aut προτείχισμα, ſive loricam, aut ſimiles munitiones. vel etiam intra urbem. quod difficillimum eſſe quum videatur ; auctoris tamen verba eò manifeſtiſſime nos ducunt.

Οἱ δὲ πολέμιοι ἐὰν δ.) intellige plures adverſarios, qui vincto opem ferre voluerint.

Οἱ ἔσωθεν κηλωνείοις χρῶνται καθιέντες) incluſi tollenonibus utuntur demittentes. quid demittunt ? milites, puto in corbibus qui vim vi repellant.

Ad Cap. 40. Proponuntur rationes aliquot ſupplendi militum defectus, quando major eſt urbis ambitus, quàm pro copia præſidii quod eſt intus.

Οἰκοδομῶν ὕψ.) pro εἰς ὕψος. vel ſcribendum ὑψηλά, quomodo Julius olim Africanus deſcripſit capite LVIII. de addenda muris altitudine dictum eſt, capite XXXII. praxim habes apud Joſephum Ἀλώσεως libro III. cap. XIII. Mox lego, ἐν ἀπορίᾳ γινόμενοι : & ſtatim, φυλασσόντων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀνθρώπων.

Ἀλλὰ ..... ἅπασι μὴ ἔχοντες ὅπῃ καταβαίνωσι.) Lego & elegantem Helleniſmum reſtituo, ἀλλ' ἀπορῶσι τοῖς πᾶσι. uſitatius dicitur, ἀπορεῖν τοῖς ὅλοις.

Οὓς ἀνεδέχετο ....) Deeſt verbum ἀπέστησε, aut tale quid. Eſt verò tyrannorum ſolenne inſtitutum, quod de Dionyſio hic dicitur. vide quæ narrat Polybius libro XIII de Nabide Lacedæmoniorum tyranno : & quæ in eum locum obſervamus.

Σινωπεῖς δὲ πρὸς Δαταμᾶν πολεμοῦντες.) Exiſtimo Datamem hunc eſſe, qui Olympiade CIV Cappadociam regebat Regis Perſarum Satrapa ; quod è Diodori Bibliotheca diſcimus. meminêre Datamis & alii multi

multi ſcriptores. vita vero extat deſcripta ab Æmilio Probo, ſive is eſt Cornelius Nepos. Sinope urbs ad Pontum nobilis, modò Cappadociæ, modò Paphlagoniæ fuit attributa.

Τῶν γυναικῶν τὰ ἐπιτηδειότατα σώματα μορφώσαντες, καὶ ὁπλίσαντες ὡς ἐς ἄνδρας μάλιστα.) Rodericus Toletanus De Rebus Hiſpaniȩ libro III, capite XXIII. *Dominus Murtiæ egrediens contra, Arabes infeliciter eſt aggreſſus; & in urbis ambitu circumſeptus, cum eſſet providus & diſcretus, fecit mulierum capita circumcidi, ut in muris à foris apparentes, viri eminus crederentur, & cannæ quas manibus præferebant, lanceæ putarentur.*

Ἐὰν δὲ θέλης ἐπὶ τοῦ τείχου περιόδους πλείους φαίνεσθαι,) Africanus capite LIX deſcribens addit, ut videtur, de ſuo, ἐπὶ τοῦ τείχου ἢ χάρακι *ſuper muris aut vallo caſtrorum.* non abſurde: nam ut antea dicebamus, pleraque hoc libello contenta, defenſioni caſtrorum, non minus conveniunt quam urbis.

Καὶ οὕτω φανοῦνται εἷς δύο) Africani codex, φαν. εἰς δύο. *tres circitores apparebunt duo.* ſed non agit hîc Aeneas de minuenda ſpecie circumeuntium. qua de re extat apud Africanum caput LX caſtrenſi rei accommodatum.

Περὶ ναυτικῆς τάξεως δίειμι.) Tractationem de navali bello ſubjunxerat tractationi de obſidione toleranda; quia urbes maritimæ mari, non minus quam terra, poſſunt obſideri. idem & Vegetius fecit; cujus liber quartus, & πολιορκητικὸς eſt & ναυμαχικός. Fecerat idem etiam Philo mechanicus, ſicut ex iis conſtat quæ hodie leguntur in fine commentarii Poliorcetici illius.

RE-

RERUM ET VERBORUM *IN NOTIS AD ÆNEAM* PRÆCIPUE MEMORABILIUM INDEX.

A.

Acetum & aceto illita ignem reſtinguunt pag. 1803
Adaperire 1761
Æliani locus expoſitus 1771
Æneas quando ſcripſerit 1636 & quæ ſcripſerit 1638 1736 1809 enallagas numeri paſſim uſurpat 1734-38-48 quanto in pretio olim ejus ſcripta 1639
Herodotum deſcribit 1784
Thucydidem imitatur 1808
Æneas Stymphalius 1637
Ακούσματα 1809
Alga adverſus incendium 1803
Ανακλᾶν βρόχους, vel ἀνέλκειν aut ἀναλαμβάνεσθαι 1795
Ανασπαστήρια cataractarum 1810
Ανολκὴ 1731
Αντικερὸς 1798
Οἱ αἰτιαπροθυμούμενοι 1719-32
Apes & alia animalia homini militare docta 1807
Απλαῖ 1778
Αποδίδοσθαι φυλακὴν 1758
Apollonia Pontica 1750
Ariſtotelis libri Θαυμασίων ἀκουσμάτων titulus 1809
ἀποστολεῖς 1771
ἀπόστολοι ibid.
Argivorum ſeditiones plures 1733
Arena fervens pro telo 1801
Αρκλαι 1798
Αρμάμα 1748
Αρχαὶ λίνου 1744-46
Atramentum κατπίκηλλον 1781

B.

Βαλανάγραι 1744-46
Βάλανος 1742-44
Βαλανοδόκη 1743
Βρόχος 1746

Γ.

Garita 1754
Γάστραινα vel γαστρώνη 1721
Glos vel Glus viri nomen 1790
Γνώριμοι apud Ariſtot. 1733
Γραμμαὶ παραμήκεις 1777
Γύργαθος 1744

Δ.

Δεῖγμα 1771
Δηλωτικῶς γέγραπται 1737
Διαίρετα γράμματα 1784
Διάλυσις portæ 1761
Diodori Siculi loci emendati 1790-97
Diverſoria veterum 1729

E.

Εκατοστὺς 1734
Εκτομὶς vel ἐκτομὰς πυλὶς 1761
Εκμηρύεσθαι 1749
Εκφέρειν παράδειγμα 1760
Ελασμοὶ μολύβδου 1779
Ελλιμενισταὶ 1771
Ελλιμενιστῶν ἀπογραφὴ 1769
Εμβλήματα calceorum 1778
Ενετῆρες contra obſidentes 1801
Ενξυλος δέλτος 1781
Επακτὸς δύναμις 1736
Επισκόπησις & ἐπίσκοπος 1729
Epiſcopi in urbe obſeſſa adminiſtrant

ſtrant annonam 1730
Ἐπιςιγμαὶ 1744 &c.
Ἐσώϐιγλα 1724
Ἐξω πλεῖν 1756
Ἐξώϐιγλα 1724
Εὐναὶ 1766
Εὐρυχωρείας 1719 -32

H

Ἡλακάτη mangana 1796
Ἡμεροδρόμοι 1725
Ἡμεροσκόποι ibid.
Ἡραία urbs 1745

Θ

Θέλημα 1720
Θερμάστιον 1745
Θερμαστρὶς ibid.
Θύραι tabulæ oblongæ 1806
Θύραι κεντρωταί. ib.
Θυρεὸς unde dictus. ibid.

I

Ignis αὐτόματος 1804
Ignis σϐεστήρια 1803
Ignis loco munitionis objectus hoſti 1800
Ignis Græcus, marinus, humidus, ἔντεχνος 1804
Ilii excidium quot annis ante bellum Phocicum 1784
Interductus 1778
Iphiades & Iphidiades 1768
Ἰσοὶ inter machinas obſidentium 1701 & ſeq.
Julius Africanus multa deſcripſit ex Ænea 1639 1757 -68 -74 titulus librorum Africani 1727

K

Cæſaris paraphraſtes Græcus notatur 1756
Καθολκὴ 1731
Callinicus ignis Græci inventor 1804
Canes & equos dolore obmuteſcere 1759
Canum uſus in bellis multiplex 1755
Καρϐαλίωνες & καρϐαλίναι οἰκίαι 1754
Καρϐαλίνη calceus 1778
Cataracta porta 1810
Καρκῖνος vas aut inſtrumentum 1745
Κασσύματα 1778
Καττιπέλτης 1798
Κεραῖαι apud Thucydidem 1797
Κεραῖαι apud Philonem 1796
Κεραῖαι δρεπανοφόροι 1791
Κημὸς πυροφόρος 1801
Cineas Epitomen Æneæ confecit 1636
Charidemus Orita 1760
Circitorum ſcytalides & nolę 1757 & ſeq.
Clavis pro clauſtro 1747 clavis partes ibid.
Claves antiquorum diverſæ à noſtris 1742
Claves portarum penes quos. ibid.
Clavium mutatio in periculo 1753
Κλεῖθρον λιμένος 1733
Κλεῖς ἀντὶ τοῦ κλεῖθρου 1747
Clepſydræ militares 1756
Columbæ internuntiæ 1786
Commendatitiarum notæ 1773
Coria laxius panſa contra ictus 1794
Crates ἐναλλὰξ factæ 1793
Cuniculi per æramenta explorati 1807

Λ

Λαισαὶ aut λαισήϊα 1728
Λαμπάδος θεωρία 1740
Λαμπτὴρ ad ſignum dandum 1756
Laquei contra tormentorum ictus 1795
Laternæ militares 1756

Leonis Auguſti librorum de re militari titulus 1717-27 loci illuſtrati 1718-25-32-63-93
Leptines Dionyſii tyranni frater 1737
Λέσαι 1727
Liciatorium 1770
Λιμενοφύλακες 1771
Literæ ſymbolicæ 1772 per notas quæ convenerunt ibid. ſcriptæ ſic ut ſcriptura non appareat 1782 literas occulte ſcribendi aut mittendi varii modi 1774 & ſeqq.
Locrides ad Ilium miſſæ per mille annos 1784
Λοχίζειν 1718
Λόχος 1734

M

Μαλάγματα 1794
Malleoli 1801
Maluæ folia 1779
Maris claudendi & operiendi dies 1741
Μόσσυνες 1802
Μοχλὸς in claudendi inſtrumento 1742
Μοχλὸν ἀφαιρεῖν aut *παραφέρειν* 1743
Murum interiorem ducere. 1800

N

Νεωλκίαι πάνδημοι 1741
Nicocles *φρούραρχος* 1756
Notæ compoſitæ 1773
Νυκτοπόλεμος 1727

Ξ

Ξενοκρατεῖσθαι 1735

O

Obdere peſſulum 1744
Obex 1742
Obices ferrati ibid.
Obſides pro pluteis hoſtibus obje-
cti 1731
Τὰ ὅλα 1751
Oletum pro telo
Ὁρμητήριαι 1797
Ὁρμίζειν ibid.
Ὁρμιστήριαι ibid.
Ὄρφος & *ὀρφίνη οἰκία* 1799

Π

Palmeæ tabulæ contra ictus 1794
Πάνδα 1775
Πανία ibid.
Παραγραφὴ 1777
Παραπορτὶς 1761
Παρασύνθημα 1721-63
παρέχειν ξένους 1736
Πεδαπῦροι 1732
Πέλμα 1779
Ὁ πεμπόμενος 1772
Περιοδεύειν & *περιοδευταὶ* 1752
Peſſulus 1743
Πόλεμος pro *μάχη* 1727
Πολιοφύλαξ & *πολιτοφύλαξ* 1719
Πόνιλλα 1794
Polyænus diſſentit ab Ænea 1746-61-67 Æneam deſcribit 1803 emendatur 1767-91
Ποριστικὴ βίβλος 1737
Portæ urbis malleo clauſæ 1750
Πρᾶξις & *πραξικοπεῖν* 1728
Πρᾶσθαι φυλακὴν 1759
Προσβολὴ σικύας 1735
αἱ προσαγωγαὶ 1790
Προφυλακαὶ & *προφύλακες* 1725-52
προῶσαι 1798
Proverbium, *de meliore nota commendare* 1773
Πῦρ σκευαστὸν 1804
Pytho Clazomenius 1769

Ρ

Ραμφεῖς 1779
Ριπεῖ 1770

Ῥύμαι

Ῥύμη 1721
Ῥυμάρχαι ibid.

Σ

Sacra vaſa ad complendas foſſas 1720
Σάρκινα 1794
Sera 1742
Σιδηρεῦσθαι. 1750
Signorum militarium varia genera 1721
Siphrarum interpres ingenioſiſſimus 1773
Σίφων 1747
Σκηπταὶ & σκοποὶ 1724
Σκηπτάρχης ibid.
Σκυταλίδος περιφορὰ καὶ παράδοσις 1757
Species neceſſariæ obſeſſis 1750
Στειλεὰ & στειλεὸς 1747
Στυράκιον ibid.
Στυράκιον ἀντὶ μοχλοῦ 1743
Συμβάλλεται γίνεσθαι 1748
Συμβολικὰ γράμματα 1772
αἱ συναρχίαι 1722
Συνείρειν 1725
Σύνταξις σωμάτων 1718
Συνθηματικὰ γράμματα 1772
Συνθηματικῶς γράφειν ibid.
σύσσημον 1721
Suffitus in bello 1793
Suidæ error 1638
Σώρακος 1771
Soracum ibid.

T

Τακτικοὶ & Τακτικὰ βιβλία 1717
Ταλαπείροι 1730
Ταρσοὶ 1793
Telæ jugum & liciatorium 1770
Teos urbs ditionis Rhodiorum 1748
Terebra manganum 1797
Teſſera duplex 1762
Τετράδιον 1724
Τετραρέα, genus mangani 1796
Tollenones κεραῖαι ibid.
Thucydidis locus expoſ. 1743
Troiæ fatales equi 1761
Τρύπανον 1797
Τυλάρια 1793
Τύπανον & τύπος 1797

Υ

Vectis 1742
Vegetius notatur 1799
Ὑπεκδύεσθαι 1729
Ὑπονοεῖν τι 1723
Ὑποσημαίνειν 1763
Ὑποσυνθήματα ibid.

Φ

ὁ φεγγαῖος 1732
Philonis Poliorceticon 1718
ejuſdem Παρασκευαστικὰ 1727
ejuſdem, Περὶ ἐπιστολῶν κρυφαίων 1773
Φορμηδὸν 1793
Φορμορραφὶς 1747
Φορμορραφεῖσθαι ibid.
Φυλακείων πεμπτάδες ἢ δεκάδες 1724

X

Χαλαστήρια catarractarum 1810

Ψ

Ψιαθηδὸν. 1793

FINIS.